

Boris Druță

***COPIII
SERENADELOR***

PUBLICISTICĂ ȘI PROZĂ

Chișinău, 2019

Lectori: **Nicolae Misail, Pavel Nică, Eugenia David,
Natalia Pîslaru, Maria Moroz-Ciocanu**

Coperta, grafică: **Veronica Druță**
Machetare: **Andrei Dorgan**

Prefață

Am absolvit Facultatea de Drept a Universității de Stat din Republica Moldova în iunie 1980. O perioadă am activat în calitate de consilier juridic la diferite instituții. Din anul 1985 până în prezent pretez avocatura.

În literatură am debutat după absolvirea facultății.

Prezentul volum, care vede lumina tiparului cu sprijinul Uniunii Avocaților din R.Moldova, include pagini din lucrările publicate anterior. Sunt recunoscător că am ocazia de a-mi împărtăși frământările printre colegii de breaslă, adevărați cărturari, buni profesioniști, ce posedă spiritul demnității naționale. Afirm cu certitudine, că Basarabia, de-a lungul secolelor, a avut și, din păcate, mai are o sumedenie de procurori, care încuviințează și justifică ciopârțelile teritoriale ce i s-au produs, în special, în ultimile două secole. A sosit timpul, ca Basarabia noastră, să aibă sprijin considerabil din partea avocaților, aceștia trebuie să-și spună cuvântul în privința tratatului de la București din 1812, odiosul Pact Molotov-Ribbentrop dintre Stalin și Hitler, în urma căruia Basarabia a fost înstrăinată de la matca ei istorică România. În problema dată încă nu există un document oficial al *apărării* care ar exprima atitudinea clară cu privire la aceste nedreptăți istorice.

Prezentul volum include articole de publicistică, nuvele, povestiri, piese de teatru, miniaturi, cât și un roman, toate fiind inspirate din practica petrecută prin instanțele de judecată, reflectând epoca diversă și bogată în evenimente pe care o trăim.

Valoroasa comoară a fiecărei perioade istorice sunt oamenii ce caută fericirea și prosperarea spirituală pentru o perpetuă purificare. Îndemn, colegii mei de breaslă să acumuleze zi de zi file de biografie înțeleaptă, plină de rod intelectual, deoarece ei, avocații constituie elita societății! Să conștientizăm că nu suntem veșnici, o generație o schimbă pe alta, iar pe urmele noastre vin tineri mai energici decât noi.

Îmi doresc ca generația de mâine să fie mereu dornică de a înălța edificii de cultură întru măreția și eternizarea Patriei, să se afle pe undele active ale vieții cu nemărginită iubire față de sinceritate și adevăr, apărând cu onestitate interesele oamenilor.

Vă îndemn să aveți curaj și dârzenie pentru a contribui la deșteptarea Basarabiei, indiferent de prețul ce urmează a fi plătit, de a face mult mai multe și mult mai bine decât a reușit să facă umila mea persoană.

Avocatul Boris DRUȚĂ

**Aduc un omagiu considerabil actualului Președinte
al Uniunii Avocaților din Republica Moldova,
Domnului Emanuil Ploșniță, cu al cărui suport moral
apare prezentul volum.**

**UNIUNEA AVOCAȚILOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

*Dedic această carte copiilor
mei: Daniela, Victor, Nelly,
Veronica, Radu, Petrică, Elena,
Sorin, Nicoleta, Valeria*

De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân' la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin;
Din Boian la Vatra Dornii
Au umplut omida cornii
Și străinul te tot paște,
De nu te mai poți cunoaște.

M. Eminescu

Patria mea, România are o istorie care este a moldovenilor, ca parte componentă a neamului românesc... Iată de unde a început ea, până la ocuparea Basarabiei de către Rusia la 1812...Vă propun pagini cognitive luate din internet.

MOLDOVA

Principatul Moldovei este un fost stat românesc ce a existat în Europa timp de peste cinci veacuri. Era împărțit în Țara de Sus (la nord de o linie Bacău-Chișinău) și Țara de Jos (la sud), la rândul lor împărțite în ținuturi și ocoluri (cele 24 ținuturi erau: Cernăuți, Hotin, Soroca, Rădăuți, Suceava, Dorohoi, Botoșani, Cârligătura, Neamț, Iași, Lăpușna, Orhei, Putna, Roman, Tecuci, Vaslui, Tutova, Bârlad, Covurlui, Frumoasa, Ciubărciu, Oblucița, Chilia, Cetatea Albă). Inițial Voievodatul Moldovei cuprindea și Basarabia și Bucovina, care atunci nu se numeau încă așa, dar aceste două regiuni au fost pierdute (și astfel redenumite) în urma creșterii puterii Imperiului Rus și a Imperiului Austriac. Ce mai rămăsese din Moldova s-a unit în 1859 cu Țara Românească formând astfel un nou stat, Principatul României (recunoscut ca independent în 1878, ca regat în 1881).

Etimologie, denumirile țării

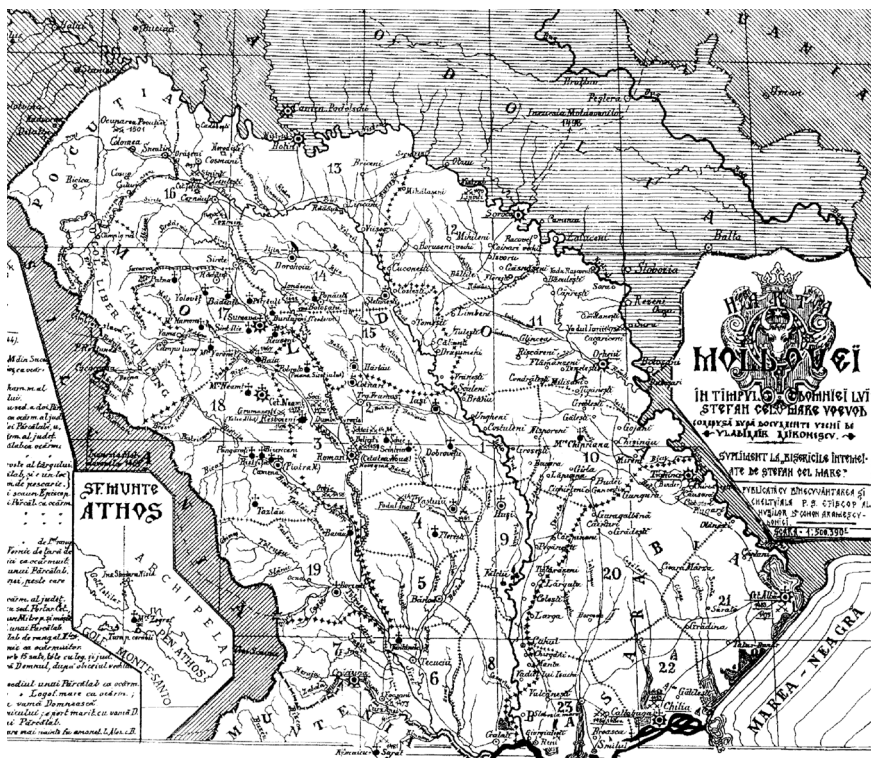
Etimologia numelui Moldova, inițial numele unui râu, este discutabilă. Majoritatea cercetătorilor se referă la cuvântul „Mulda”, care înseamnă în germana veche „scobitură prăfoasă, mină” (Hasdeu consideră că această denumire a fost adusă de bastarni), ceea ce se acordă cu: semnificația numelui românesc al primei capitale Baia; prezența pe aceste meleaguri a meșterilor mineri Sași (de la care se trage și denumirea cetății „Neamțului”); denumirea râului Moldova, în germană „Moldau” (nume care desemnează și Vltava din Republica Cehă), în maghiară „Molda” (Baia numindu-se în această limbă „Moldvâr” iar voievodatul Moldovei: „Moldva”). Conform acestei teorii, Moldova ar însemna așadar „Țara minelor”. Dar există și alte teorii, conform cărora numirea Moldovei ar veni de la coniferul „Molift” prezent la altitudine în munții Călimani, în jurul Dornei și în masivul Ceahlăului, sau mai timpuriu, din antichitatea târzie, din limba gotică sau chiar dacică. În trecut mai circula și o legendă, raportată de Bogdan Petriceicu Hașdeu, după care voievodul maramureșean Dragoș de Bedeu, venit la vânătoare de zimbri în zonă, avea o cățea numită Molda, care, sleită de puteri, se îneacă în râul ce-i poartă numele de atunci încoace. În actele cancelariei domnești țara era denumită: Moldova, după râul cu același nume. Uneori apare și numele de: „Moldo-Vlahia”, („Vlahia Moldovenească”, tradus din slavă: România Moldovenească), sau de „Bogdano-Vlahia”, (Țara lui Bogdan) de Dolha după numele domnitorului (tot maramureșean) sub care și-a obținut independența. Grecii o denumeau: „Ruso-Vlahia”, („Vlahia dinspre Rusia”); sau „Mauro-Vlahia”, („Vlahia neagră”, de la pădurile de nepătruns).

Pentru Țara Românească, grecii foloseau denumirea „Ungro-Vlahia”, („Vlahia dinspre Ungaria”). Turcii foloseau denumirile: „Bogdan-ili”, sau „Kara-Bogdan” („Bogdania neagră”) (cu referire atât la întemeietorul Bogdan I, cât și la pădurile de nepătruns). Teritoriile Moldovei istorice (engleză: „Moldavia”, germană: „Moldau”), au astăzi numiri diferite atât pe planul internațional, cât și în România. Denumirile „Moldavia” și „Moldaw” au fost păstrate numai pentru regiunea Moldovei din România. În România, în mod curent se numește „Moldova” doar partea de vest a fostului principat, pe malul drept al Prutului, parte care s-a unit în 1859 cu Țara Românească spre a forma Principatele Unite Române. Republica Moldova este denumită în engleză: „Moldavian Republic”, în germană: „Moldawien”. În România, în mod curent este numită „Basarabia”, deși Republica Moldova nu corespunde decât parțial cu limitele definite de anexarea rusească din 1812, care a denumit „Basarabia” toată partea de est a Principatului Moldova, dintre Prut și Nistru. În decursul istoriei numele Moldova a mai desemnat: Republica Democratică Moldovenească, proclamată de Sfatul Țării la Chișinău, pe teritoriul Basarabiei, la data de 21 noiembrie 1917 (independentă la 24 ianuarie 1918 și unită cu România la 27 martie 1918); Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească constituită în 1924 în componența URSS; Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (engleză: „Moldawien SSR”, germană: „Moldauische SSR”), membră a URSS din 1940 până în 1991.

De remarcat că în engleză și germană, numirea RSS Moldovenești se referea la toponimul „Moldavia”, „Moldaw”, fiindcă neologismele „Moldovenească” și „Moldawien”, care în aceste limbi deosebesc Republica Moldova de Moldova românească, nu erau încă inventate. După cum reiese din arhivele sale, Sfatul Țării alesese numele de „Republica democratică a Moldovei” (și nu a „Basarabiei”) tocmai pentru a „nu mai deosebi părțile nefiresc despărțite ale voievodatului de odinioară” și fiindcă „Basarabia” întinsă spre nord până la Hotin, era o numire rusească (Basarabia desemna, până în 1812, doar actualul Bugeac).

Geografie

La vest granița Moldovei era desemnată de Munții Carpați, la est granița era stabilită pe râul Nistru, la nord granița era pe râurile Nistru și Ceremuș, la sud Marea Neagră, Dunăre, Siret și Milcov. Moldova este în principal o regiune deluroasă, la sud se găsește o zonă de câmpie iar în vest se află lanțul muntos al Carpaților Orientali. Cel mai înalt vârf montan și în același timp cel mai vestic punct al principatului era Vârful Ineu cu o altitudine de 2.279 m. La ziua de azi Moldova istorică, azi este împărțită între România (46%), Republica Moldova (36%) și Ucraina (18%).

Harta Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457—1504) Supliment la bisericile întemeiate de el. Publicată cu binecuvântarea și cheltuiala P.S.Episcop al Hușilor C.Aramescu-Donici

Istorie

Sub conducerea unor domnitori precum Ștefan cel Mare, Moldova a reușit să-și mențină independența față de otomani, să facă față numeroaselor năvăliri, precum erau cele ale tătarilor. Moldova devine în secolul XVI un stat tributar Imperiului Otoman, iar în secolul XVIII autonomia îi este redusă considerabil. În 1775, Imperiul Otoman cedează partea de Nord a Moldovei (Bucovina), Imperiului Habsburgic, iar în 1812, cedează Rusiei, teritoriul dintre Prut și Nistru, (Basarabia). În 1856, 3 județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail) reintră în componența Moldovei. În 1859, Moldova se unește cu Țara Românească, pentru a forma Principatele Unite, numite din 1862, România, sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza. În 1918, Basarabia și Bucovina se vor uni cu România, dar aceste regiuni (cu excepția Bucovinei Centrale și de Sud) vor

fi ocupate de către Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice (URSS) în 1940 și 1944, formând o republică sovietică aparte. Anumite părți din Moldova istorică (Bucovina de Nord, Ținutul Herța, județul Hotin și Sudul Basarabiei-cunoscută și ca Basarabia veche) fac astăzi parte din Ucraina.

Cum a început cucerirea de către Rusia a Principatului Moldovei

Dorința rușilor de a pune mâna pe această palmă de pământ s-a ivit încă de pe timpul Împăratului lor Petru I, care purta războaie cu turcii, dar de fapt, intenționa cucerirea și acapararea a noi teritorii și noi popoare. Aceste dovezi sunt întemeiate, pornind de la amplasarea geografică a Rusiei, expusă în harta de mai jos (pag. 14–15) și de către testamentul lui Petru I, care, înainte de moarte a scris renumitul său act de moștenire față de generațiile viitoare ale rușilor.

Elaborat în 1725, Testamentul lui Petru I, tarul Rusiei (1672–1725) a fost adus la Paris în anul 1757 de către ambasadorul Franței la Petersburg și predat Regelui Ludovic al XV-lea. Acest document, publicat la Paris în anul 1843, a fost citit și comentat cu mare interes, în anii care s-au scurs de la descoperirea lui, de capete încoronate din Europa, de politicieni, istorici și oameni de cultură. Considerat de unii ca apocrif, Testamentul lui Petru cel Mare reprezintă un text a cărui valoare rezidă în confirmarea, prin fapte istorice, a recomandărilor către urmași, elaborate de țar sau atribuite acestuia. Implicațiile pentru actualitatea geopolitică internațională și, în particular, pentru cea românească, sunt extraordinar de importante, permițându-ne să înțelegem multe lucruri care se întâmplă, acum, sub ochii noștri.

**File moștenitoare lăsate cu
limbă de moarte către urmașii
lui de acest fiu al Rusiei**

Textul Testamentului

În numele Prea Sfintei și Nedespărțitei Treimi, Noi Petru I, către toți urmașii noștri moștenitorii Tronului, Guvernanților și nației rusești.

Marele Dumnezeu, de la care avem existența și Coroana noastră, luminându-ne, îmi arată mie a privi spre poporul rusesc ca fiind chemat a stăpâni în viitorime toată Europa. Eu pun temei acestei idei, că națiunile Europei au ajuns cele mai multe

într-o stare de vechime aproape de a lor cădere. Urmează dar, a fi ele subjugate de un popor tânăr și nou, când va ajunge la întregimea creșterii sale și va căpăta toată a sa putere ...

Eu am găsit Rusia ca un pârlăiș și o las ca un râu mare. Iar moștenitorii mei o vor face și mai mare, întinsă, hotărâtă de a face să rodească Europa cea stârpită.

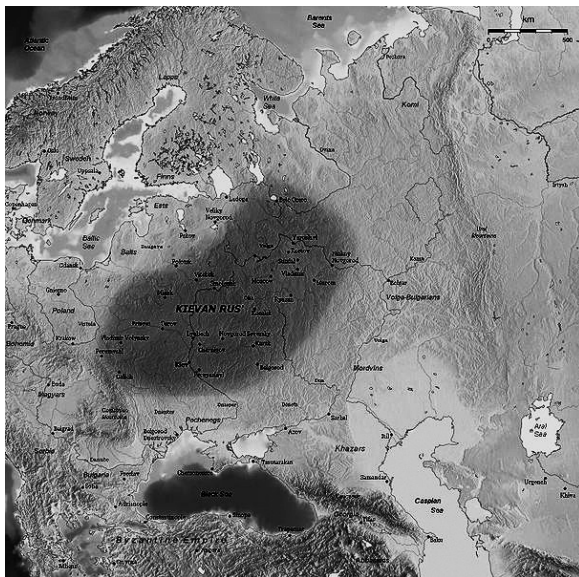
Eu le las instrucțiunile următoare pe care le recomanduiască la a lor luare aminte ca să le păzească cu statornicie.

A ține nația rusească necurmată în stare de război, spre a avea pe soldații ei pururea deprinși cu războiul ... Războiul să ajute păcii, în interesul întinderii Rusiei și a înaintării ei în înflorire.

A chema prin toate putincioasele mijloace, de la națiile cele învățate ale Europei, comandiri în vreme de război și oameni învățați în vreme de pace, spre a face ca nația rusească să capete foloase de la celelalte nații, fără a pierde nimic din ale sale proprii.

A se amesteca în toate pricinile și dezbaterele din Europa, mai vârtos în acele țări care fiind mai în apropiere, interesează mai cu seamă.

A vârî vrajba în Polonia, a hrăni în ea tulburări neconținute; a câștiga cu bani pe cei mai puternici, a avea înrâuriri în Dietele lor spre a putea lucra la alegerea Crailor lor și a-și face partizani în Polonia ... Dacă puterile vecine s-ar împotrivi să le împace împărțind-o cu ele ...

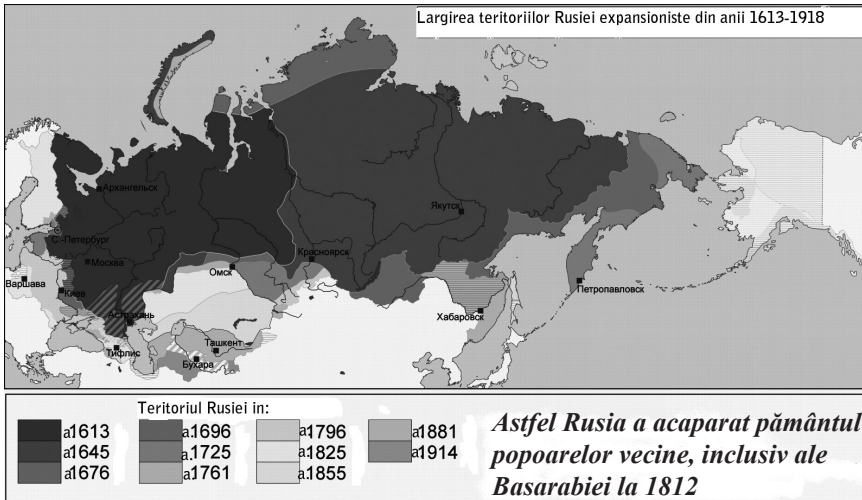

***Teritoriul istoric al Rusiei kievene care a creat
premiile de fondare a Statului Rus***

A lua cât s-ar putea mai mult din hotarele Suediei și a ști cum să se facă ca însăși ea, Suedia, să-i deschidă război, spre a-i gasi pricina de a o subjugă... A dezbină Suedia de Danemarca și, cu luare aminte, a hrăni rivalitățile lor.

A însoți Prinții ruși întotdeauna cu prințese din Germania spre a înmulți influența noastră acolo ... să se unească de la sine la pricina noastră.

A căuta alianță de comerț cu Engliera, mai mult decât a oricărei alte puteri, pentru că ea are mai mult trebuință de NOI

... a schimba cheresteaua noastră și alte produse cu aurul ei și a face ca negustorii și matrozii ei să-i deprindă pe cei ai nației noastre spre navigație și comerț.

A se întinde neîncetat către Nord pe marginea Mării Baltice și către Sud pe marginea Mării Negre.

A se apropia cât mai mult de Constantinople și de India, că acel ce va stăpâni acolo, va fi adevăratul stăpânitor al lumii ... A străbate până la golful Persic, a restatornici de se poate comerțul cel din vechime al Orientului și a se întinde până în India care este magazia lumii...

A căuta și a câștiga alianța Austriei ... a o sprijini în zădarnicele ei închipuiri de a stăpâni Germania... iar prin taină a întărâta dușmănia Prinților Germaniei împotriva ei...

A face de a interesa curtea Austriei ca să izgonească pe turci din Europa și a nimici pretențiile ei când vom subjuga Constantinople...

A face pe toți grecii dezbinăți ce sunt împrăștiați în Ungaria, Polonia și alte țări, să se lipsească de ele și a se reface sprijinul lor și a intermedia o asociație universală; aceștia vor fi tot atâtia prieteni pe care Rusia îi va avea în statul fiecărui dușman al ei.

După ce Suedia se va dezmembra, Persia se va birui, Polonia se va subjuga și Turcia se va supune ... a propune foarte tainic la curtea Franței, apoi la cea a Austriei, de a împărți cu ele imperia lumii, măgulindu-le ambiția și iubirea lor de sine... Rusia să se ajute cu ele pentru a le desființa pe urmă ...

Dacă amândouă aceste curți vor refuza propunerea Rusiei, atunci trebuie să se știe cum să împartă între ele gălceava și a le face să se slăbească una pe alta ... Apoi Rusia, folosindu-se de un prilej hotărâtor, va năvăli asupra Germaniei, pornind totodată cu două flote mari ce vor năpădi Franța. Aceste două țări biruindu-se, celelalte părți ale Europei vor trece lesne și fără împotrivire sub jugul Rusiei.

Cu Alexandru Suvorov rușii au pornit spre Europa în realizarea testamentului lui Petru I. Ieri cu calul...

Louis Andrault, conte de Langeron (1763-1831), care servea interesele țarului, a permis însă și anexarea părții răsăritene a Moldovei care nu făcuse parte din vilayeturile (provinciile) otomane, prin extinderea frauduloasă a denumirii de Basarabia la toate

ținuturile dintre Dunăre și Hotin, mulțumită complicității primului dragoman al Porții, care și-a trădat suveranul în schimbul unui latifundiu și al unui inel foarte prețios. (Ulterior primul dragoman a fost executat pentru trădare din ordinul Porții.) Tratatul de la București din 16/28 mai 1812, încâlca astfel practica internațională și normele de drept existente la moment, de vreme ce Imperiul Otoman ceda ținuturi care nu-i aparțineau și care făceau parte dintr-un stat vasal, dar autonom, cu care imperiul avea un tratat ce garanta frontierele de atunci. Au urmat schimburi importante de populații cu Imperiul Otoman, musulmanii turci și tătarii din Bugeac, precum și un număr de peste 30.000 de moldoveni, părăsind teritoriul anexat pentru a se stabili în Dobrogea (teritoriu rămas otoman, unde se amestecară cu românii locali ziși Diciens) și fiind înlocuiți

Rusia răpește Pământul Patriei noastre prin Târgul jefuitor făcut cu Turcia de la București în 1812

În urma războiului ruso-turc din 1806-1812, câștigat de Imperiul Țarist, rușii cereau „ambele țări românești” (Țara Românească și Moldova). Doar iminența atacului lui Napoleon a făcut ca pretențiile rusești să se reducă treptat, de la ambele țări române, la toată Moldova, apoi la teritoriul Moldovei dintre Nistru și Siret, pentru ca, până la urmă, pretențiile să se limiteze la ținuturile turcești dintre Nistru și Prut: ținutul Hotin și Bugeacul (Basarabia pe hărțile europene). Iscușința negociatorului francez Gaspard

Banii impuși de Rusia în Transnistria și Tighina după invazia din 1992. Azi cu banul...

cu peste 60.000 de bulgari și găgăuzi veniți din Bulgaria și Dobrogea, precum și de aproximativ 150.000 de ruși și ucraineni, rușii stabilindu-se cu precădere în orașe. Pe lângă aceștia, dezvoltarea economică a secolului XIX, chiar dacă era mai înceată decât în restul Europei, a contribuit și ea la procesul de rusificare a regiunii, chiar dacă nu toți noii veniți erau ruși. Afluxul de evrei, armeni, greci, germani și alții a făcut din gubernia Basarabiei un ținut în care orașele erau foarte pestrițe, rusa fiind singura limbă comună, iar băștinașii nu mai erau decât 70 % din populație în 1910. Procesul de deznaționalizare s-a desfășurat și prin rusificarea toponimelor (Chișinău – Kișiniov, Orhei – Orgheiov, Ciubărciu – Ciobrucci...) sau prin oficializarea sistematică a denumirilor turcești în dauna denumirilor moldovenești, ori de câte ori se putea (Frumoasa - Kagul, Oblucița – Ismail, Cetatea Albă – Akkerman, Tighina – Bender...). Nu este vorba aici de antiromânism, dat fiind că sentimentul românității nu apăruse încă în Basarabia în perioada 1812-1840 : Imperiul țarist căuta pur și simplu să șteargă proveniența istorică moldovenească a Basarabiei. În rezultatul războiului din Crimeea, pierdut de Imperiul Rus, între 1856 și 1878 județele Cahul, Bolgrad și Ismail au reintrat timp de 22 de ani în componența Moldovei, respectiv din 1859 a României. După 1850, sentimentul național începe să se manifeste în Basarabia, atât ca românism cât și ca moldovenism, cele două revendicări fiind atunci sinonime. Dar ele nu se puteau manifesta fățiș, pe plan politic, atâta vreme cât Imperiul țarist le considera ca fiind manifestări de trădare. Odată, însă, cu prelungirea primului război mondial care a condus la prăbușirea țarismului, mișcarea națională a băștinașilor din Basarabia a devenit politică. Astfel, la Chișinău în data de 3 martie 1917 a fost înființat Partidul Național Moldovenesc sub conducerea lui Vasile Stroescu cu obiectivul de a „crea o dietă provincială numită Sfatul Țării”. Prima întrunire a Sfatului Țării a avut loc în ziua de 21 noiembrie 1917 când a fost ales în funcția de președinte Ion Inculeț, în timp ce Pan Halippa a fost ales vicepreședinte, iar secretar a devenit Ion Buzdugan. Sfatul Țării a proclamat oficial Republica Democrată Moldovenească (și nu „Basarabeană”) la data de 2 decembrie 1917. Minoritățile aveau de asemenea reprezentanți în Sfatul Țării. A apărut la Chișinău în 1906, primul ziar de limba română, *Basarabia*, care a apărut în mai puțin de un an, autoritățile închizându-l după ce a publicat textul și notele imnului „Deșteaptă-te, române!. În 1912, când se celebrau 100 ani de ocupație, Făclia Țării scria că „Țărișoara noastră este cuprinsă de întuneric ca și o sută de ani în urmă”; ziarul este închis imediat de autorități. În chemările către basarabeni lansate în aprilie 1917, Emanoil Catelli spunea: „Moldovenii care au tăcut timp de 106 ani, trebuie să vorbească astăzi mult mai tare, să li se audă glasul nu numai până la Petrograd, ci până la Londra, la Paris și la Roma. Căci ei sunt români, numai rușii i-au degradat la rolul de „moldoveni”. Și ei vor să-și ceară acum toate drepturile. Mai mult – ei vor să și le ieie singuri. De aceea-i revoluție acum, ca să luăm îndărăt tot ce ne-au furat tâlharii timp de 106 ani!”

Așa-numitul „tratat de pace” semnat pe 16/28 mai 1812, între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, ca rezultat al terminării războiului ruso-turc din 1806 – 1812, s-a încheiat fără participarea reprezentanților Moldovei. Adică turcii și rușii au hotărât să ne fure o parte din Patrie, fără să ne întrebe. Iată textul aceluia odios document al epocii tratat prin care rușii au devenit peste noapte stăpâni între Nistru și Prut.

Noțiuni generale

Războiul ruso-turc din 1806–1812 a izbucnit pe 18/28 octombrie, țarul Alexandru I ordonând trupelor sale să traverseze Nistrul și să ocupe Țările Române. Cei mai importanți factori de influențare a războiului din 1806–1812 au fost jocurile de interese dintre Prusia, Franța și Imperiul Habsburgic.

La începutul ostilităților, toți ambasadorii ruși din capitalele europene au fost instruiți să declare că Imperiul Rus nu avea „nici cea mai mică intenție să cucerească ceva de la Turcia”, urmărind doar „prevenirea intenției lui Bonaparte, clar exprimate de ambasadorul său la Constantinopol, de a trece armata franceză prin posesiunile otomane, pentru a ataca la Nistru”. În pofida asigurărilor inițiale, cu ocazia semnării Tratatului de la Tilsit de pe 25 iunie/7 iulie 1807 dintre Rusia și Franța și după întâlnirea de la Erfurt dintre Alexandru I și Napoleon, țarul a căpătat în cele din urmă acceptul suveranului francez pentru ocuparea de către Imperiul Țarist a celor două principate dunărene – Valahia și Moldova – în cazul victoriei rușilor în războiul cu otomanii din 1806-1812.

Tratatul între turci și ruși... fără participarea moldovenilor

Având asemenea asigurări diplomatice, rușii au înaintat propuneri de pace negociate încă din octombrie 1811 la Giurgiu, după înfrângerea armatelor otomane la Ruse și Slobozia. Propunerile țariste prevedeau ca „principatele Moldova, Valahia Mare și Mică și Basarabia” să se alipească „pe veci la Imperiul Rus, cu orașele, cetățile și satele, cu locuitorii acestora de ambele sexe și cu averea lor”, specificându-se că „fluviul Dunărea va fi de acum înainte granița dintre cele două Imperii”. Mediatorii britanici și francezi au încercat să târăgăneze cât mai mult tratativele de pace iar, în același timp, din partea țaristă, Mihail Kutuzov, depunând toate eforturile pentru încheierea păcii mai înainte de previzibila invazie napoleoneană. Înalta Poartă s-a opus propunerilor inițiale țariste, Rusia declarându-se mulțumită și cu ocuparea „doar” a teritoriului dintre Siret și Nistru. Evoluțiile militare și politice i-a determinat pe unii politicieni și generali ruși să ceară guvernului țarist să accepte doar ocuparea Bugeacului (viitoarele județe Cahul, Ismail și Cetatea Albă). Odată cu îmbunătățirea situației de pe front, Imperiul Țarist a cerut ferm cedarea întregului teritoriu dintre Prut și Nistru.

Iată ce scria amiralul Ciceagov (vezi Memoires de L'Amiral Tchitchagov, Paris, 1909, pag. 360-370), „În această epocă (1808–1812) administrarea țării a ajuns la atâta dezordine, că foametea a izbucnit în Valahia, provincie care ar putea să fie cea mai fertilă din Europa. Drept consecință s-au ivit bolile molipsitoare și mortalitatea a devenit extremă”, și mai departe: „Împăratul, înainte de a mă concedia, mi-a dat, pentru ca să mă fac cunoscut, un lung memoriu care conținea plângerile locuitorilor nenorociți din Moldova și Valahia împotriva armatelor rusești ale generalului Kutuzov și mi-a spus: „Nu mai pot suferi mai mult asemenea grozăvii”. „Când am venit la armata de pe Dunăre, scrie mai departe Ciceagov, am aflat la toate muștrările care i se făceau comandantului general Kutuzov în această privință el răspundea: „**Am să le las moldovenilor doar ochii, ca să poată plânge!**” (Memoires de L'Amiral Tchitchagov, Paris, 1909, pag. 36)

Mihail Kutuzov, contribuind direct la cucerirea Basarabiei de către Rusia în 1812, a spus: „Am să le las moldovenilor doar ochii, ca să poată plânge!”

Tratatul de pace

Tratatul de pace a fost semnat pe 16/28 mai 1812 la București, în hanul agentului rus Manuc Bei. Tratatul avea 16 articole publice și două articole secrete.

Prin articolele 4 și 5, Imperiul Otoman ceda Imperiului Rus un teritoriu de 45.630 km², cu 482.630 de locuitori, 5 cetăți, 17 orașe și 695 de sate, (conform recensământului ordonat de autoritățile țariste în 1817). Au trecut în componența Imperiului Rus ținuturile Hotin, Soroca, Orhei, Lăpușna, Greceni, Hotărniceni, Codru, Tighina, Cârligatura, Fălciu, partea răsăriteană a ținutului Iașilor și Bugeacul. Autoritățile țariste au denumit în 1813 noua regiune ocupată „Bessarabia”.

Actul de anexare a Basarabiei de către Imperiul Rus a fost unul fraudulos, deoarece încălca practica internațională, cu toate normele de drept existente la acel moment.

Printr-un manifest emis la încheierea tratatului de pace, Imperiul Rus s-a obligat să-și retragă trupele din Moldova. De asemenea, țarul garanta locuitorilor de pe ambele maluri ale Prutului dreptul ca, timp de un an, să se mute de ce parte a noii granițe ar fi dorit să-și vândă averea după propriul interes. În timpul acestui an, s-a înregistrat încheierea unui număr extrem de mare de vânzări și de schimburi de moșii.

Vechiul principat al Moldovei a fost destrămat, după ce pierduse pământuri din nord, numite de Austro-Ungaria Bucovina, în 1774, a pierdut teritoriile estice, numite de ruși Bessarabia. Cedarea de către Imperiul Otoman a părții de răsărit a Moldovei s-a făcut cu încălcarea tratatelor în vigoare și a dreptului internațional (valabil în epocă), deoarece Moldova nu era provincie turcă. De altfel, diplomatul turc semnatar al Păcii de la București avea să fie executat pentru modul catastrofal în care a condus negocierile.

Pentru țarul Alexandru I, semnarea tratatului a fost un mare succes diplomatic și militar, el ratificând tratatul numai cu o zi mai înainte de declanșarea invaziei lui Napoleon în Rusia. Trupele retrase de la Dunare au ajutat la lupta împotriva împăratului francez, iar Imperiul Otoman înfrânt a încetat să mai fie aliatul Franței.

Dacă, la început, țarul Alexandru I a încercat să câștige simpatia noilor supuși prin asigurarea unor condiții de dezvoltare autonome a provinciei, în scurtă vreme s-a trecut la reorganizarea Basarabiei Mari ca gubernie, populația fiind supusă politicii de rusificare.

Chiar din primii ani, după răpire, în 1812 Rusia a început să lichideze școlile naționale, slujbele în biserici să le introducă doar în limba rusă. Pe plaiul nostru au început să apară diferite personalități notorii ale timpului, care au demonstrat aroganță rusească și desconsiderarea față de tot ce era național. În perioada anilor 1820–1823 la Chișinău s-a aflat în surghiun poetul iubit al rușilor Alexandr Pușkin.

Comentariu: Răpirea Basarabiei la 1812 nici azi nu este recunoscută de către Rusia, decât ca o „unire benevolă”. Jaful istoric nu este recunoscut nici de Ucraina care actualmente ocupă o parte din Bucovina, Basarabia de Nord și acelei de Sud, supunându-le ucrainizării barbare, lichidând o localitate după alta, populate de vorbitorii de limbă română

doar pe pacea civilă și recoltele care se arătau în Basarabia, decât pe armata română, care, rămasă singură pe frontul de Est după retragerea rușilor, fusese și ea nevoită în cele din urmă să accepte armistițiul cu germanii la 9 decembrie 1917. Aflată în retragere prin Basarabia, armata rusă a început să jefuiască, să violeze și să omoare populația civilă băștinașă, fruntașii basarabeni fiind asasinați de către organizațiile comuniste. În aceste condiții la 22 decembrie 1917, Sfatul Țării i-a cerut guvernului român aflat la Iași să trimită armata pentru a restabili ordinea. Trupele aliate, conduse de generalii Broșteanu (român) și Berthelot (francez) au trecut Prutul în ziua de 10 ianuarie 1918 reușind să elibereze Chișinăul de jefuitori la 9-16 ianuarie 1918 pentru ca în câteva zile să elibereze complet Basarabia de ocupația rușilor.

La 24 ianuarie 1918, Sfatul Țării proclamă independența Republicii Democratice Moldovenești. Dar în lunile ce urmează, pe lângă atacurile bolșevice venite din teritoriul de peste Nistru controlat de germani, apar și pretenții teritoriale din partea Ucrainei, și ea proclamată independentă. Sfatul Țării începe atunci să manifeste intenții de unire cu România, care sunt exprimate și prin „moțiuni de unire votate de diferite județe (Soroca, Bălți)”. Până la urmă, unirea cu România a fost hotărâtă de Sfatul Țării la 27 martie 1918 prin 86 de voturi contra 36 (pentru menținerea independenței) și 3 abțineri.

Ocuparea Basarabiei de către Rusia în 1940

Societatea Națiunilor recunoscuse unirea Republicii Democratice Moldovenești cu România, iar Franța și Anglia garantaseră la 12 aprilie 1939 frontierele regatului României. În schimb, Uniunea Sovietică recunoscuse oficial toate pierderile teritoriale ale Imperiului Țarist între 1917 și 1921, cu excepția Basarabiei. Hotărârea Sfatului Țării din 27 martie 1918 era socotită de autoritățile sovietice ca fiind o înscenare imperialistă. În 1924, sovieticii înființaseră în Podolia ucraineană o republică autonomă moldovenească de 8.000 km² pe care Ian Sodrab, zis Lațis, un comisar al lui Stalin, o declarase prefigurare a unei viitoare României socialiste, și în care limba era scrisă cu caractere latine și declarată română. Dar, din 28 februarie 1938, această formație politică devenise doar o bază pentru o viitoare anexare a Basarabiei, limba fiind de acum încolo declarată moldovenească, diferită de limba română, și scrisă cu slove chirilice.

Ca urmare a protocolului adițional secret, de natura expansionistă, al pactului Hitler-Stalin din 1939 și prăbușirii Aliaților apuseni în iunie 1939, un ultimatum este transmis României de către Uniunea Sovietică la data de 28 iunie 1940: României i se dau doar 48 de ore pentru a se evacua din Basarabia și Nordul Bucovinei, în caz contrar URSS va declara război. România cedează și după 40 de ore, trupele sovietice și ale NKVD-ului intră pe teritoriile cerute și suplimentar în Ținutul Herței care nu era menționat în ultimatum. În timpul retragerii pripite și haotice a administrației și armatei române din aceste teritorii, populația română/moldovenească a fost supusă la

jafuri, torturi și asasinate din partea comandourilor comuniste și a trupelor NKVD-iste. Alte acțiuni împotriva reprezentanților oficiali ai Statului Român în retragere au fost comise de unitățile militare sovietice și de comuniștii locali.

După ce Basarabia a fost ocupată în 1940 de sovietici, Stalin a dezmembrat-o în trei părți. Partea centrală a fost denumită Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și era formată pe un teritoriu de 30.000 km², plus 4.100 km² de teritoriu de pe malul stâng al Nistrului. Sudul Basarabiei (de la Marea Neagră) și partea de nord a acesteia, împreună cu Nordul Bucovinei și Ținutul Herța, teritorii ce însumau 14.400 km², precum și restul de 4.000 km² din fosta republică autonomă înființată peste Nistru în 1924, au fost cedate Ucrainei.

Ocupația rusă din 1940 a însemnat distrugerea sistemului economic și a identității naționale în Basarabia. Conform dispozițiilor date de Stalin, zeci de mii de băștinași (în principal români, dar și ucraineni și ruși ne-comuniști) au fost deportați în Siberia. La 14 iulie a aceluiași an, la ordinul lui Beria, familiile românilor moldoveni au fost dezmembrate și deportate, bărbații fiind trimiși în lagăre diferite de cele unde au fost trimise femeile și copiii lor. Astfel bărbații au fost deportați în lagăre cum ar fi Kozeliscenski (500 bărbați), Futilovski (300 bărbați), iar restul familiilor lor, alcătuite din femei și copii, în lagărele din Karaganda și Aktiubinsk (11.000 de persoane). Aceste deportări s-au repetat și în 1941 (înainte de începerea eliberării ordonate de Antonescu), fiind deportați în regiunea Omsk, 6.000 de români moldoveni, în timp ce în regiunea Kirovsk au fost trimiși 10.000 de români moldoveni. Dezmembrarea familiilor a fost aplicată și în aceste cazuri, bărbații fiind separați de familiile lor.

Sovietizarea Basarabiei, care a început chiar din prima zi de ocupație – 28 iunie 1940 –, s-a realizat activ și prin politica antinațională a regimului stalinist totalitar. Basarabia a fost transformată într-o adevărată colonie a Imperiului Sovietic, unde se urmărea, în mod conștient și planificat, deznaționalizarea populației românești autohtone, folosind-se metode de teroare fizică și morală pentru a-i lipsi pe românii moldoveni autohtoni de conștiința națională, de memoria istorică și culturală.

Pentru atingerea acestui scop diabolic în Basarabia, deja în februarie 1941 a fost interzis alfabetul latin (în RASSM – în 1938), iar în martie 1941 (în mod arbitrar) toți basarabienii și nord-bucovinenii au fost lipsiți de cetățenia română, fiindu-le impusă, prin decretul Moscovei, cetățenia sovietică. În RSSM se falsifica istoria și identitatea națională a românilor, se promova o politică antiromânească la pregătirea și promovarea cadrelor, se realiza decapitarea băștinașilor prin eliminarea elitelor naționale.

Deromânizarea și „moldovenizarea” s-au efectuat concomitent. A fost interzisă folosirea etnonimului „român” și a glotonimului „limba română”. S-au operat schimbări în actele (certificat de naștere, buletin de identitate ș.a.) ce indicau naționalitatea: în loc de „român” s-a scris „moldovan”. Persoanele care se opuneau erau amenințate și chiar condamnate la muncă silnică.

Protocolul adițional-secret ruso-german din 23 august 1939

Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reichul german și Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, plenipotențiarilor semnatori din partea celor două părți au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor respective de influență în Europa Răsăriteană. Aceste convorbiri au dus la următorul rezultat:

Articolul I

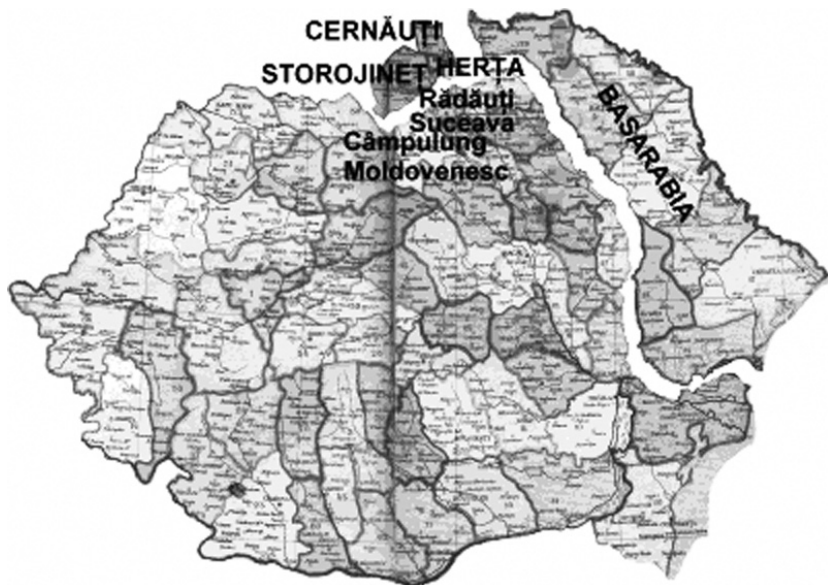
În eventualitatea unor rearanjamente politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Statelor Baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), hotarul de Nord al Lituaniei va reprezenta hotarul sferelor de influență ale Germaniei și U.R.S.S. În această privință interesul pentru Lituania în regiunea Vilna este recunoscut de ambele părți.

Articolul II

În eventualitatea unor rearanjamente politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Poloniei, sferile de influență ale Germaniei și ale U.R.S.S. vor fi limitate conform liniei râurilor Narev, Vistula și San.

Chestiunea privind modul în care interesele ambelor părți fac dorită păstrarea statului independent Polon și cum acest stat trebuie demarcat poate fi determinat doar în cursul viitoarelor discuții politice.

În orice caz, ambele Guverne vor rezolva această întrebare printr-un acord prietenesc.

Răpirea de către Rusia a unei părți din Patria noastră România, 1940

Articolul III

Privitor la Sud-estul Europei, atenția este atrasă de către partea Sovietică privitor la interesul acesteia în Basarabia. Partea Germană declară dezinteresul politic total în această regiune.

Articolul IV

Prezentul Protocol trebuie tratat de ambele părți ca unul strict secret.

Moscova, 23 august 1939. Pentru Guvernul Reichului german: I.V. Ribbentrop. Cu puteri depline din partea Guvernului URSS: V. Molotov.”

După cum se poate bine observa, important pentru destinul de mai departe al moldovenilor este pct.3 din Protocolul adițional secret, prin care se dă mână liberă lui Stalin să opereze modificări pe harta Europei de Est. Bazându-se pe acest Protocol, Guvernul U.R.S.S. înaintează României o **notă ultimativă la 26 iunie 1940, cu următorul conținut:**

„În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desprins de Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei cu Republica Sovietică Ucraineană, populată în principal cu ucrainenii.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării Basarabiei cu forța, ceea ce Guvernul Sovietic a declarat nu o singură dată și deschis în fața întregii lumi.

Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. a rămas de domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvare rapidă a chestiunilor moștenite din trecut, pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, U.R.S.S. consideră necesar și oportun ca-n interesul restabilirii adevărului să pășească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul Sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic cu chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părți de Nord a Bucovinei a cărei populație este legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât și prin comunitatea de limbă și națională.

Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părții de Nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar putea reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominațiunea de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune Guvernului Regal al României:

Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia.

Să transmită Uniunii Sovietice partea de Nord a Bucovinei cu frontierele potrivit cu harta alăturată (care a fost trimisă a posteriori-n.r.).

Guvernul Sovietic își exprimă speranța că Guvernul român va primi propunerile U.R.S.S. și că acesta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România.

Guvernul Sovietic așteaptă răspunsul Guvernului Regal al României în decursul zilei de 27 iunie curent.”

Așadar, în această notă se abordează problema frontierei dintre România și U.R.S.S., potrivit pct. 2, pe baza unei hărți care a fost transmisă anterior.

În hotărârea Parlamentului R.M. din 23 iunie 1990, nr. 149-XII, se menționează că: „Odată cu instaurarea în Basarabia și Bucovina de Nord a regimului sovietic stalinist în aceste ținuturi au fost comise crime împotriva umanității: omoruri în masă, deportări, foamete organizată”. Documentele oficiale confirmă că în perioada anilor 1940–1964 din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța au fost deportați în Siberia peste un milion de oameni, iar prin foametea organizată din anii 1946–1947 au fost lichidați peste 300 mii de oameni nevinovați din RSS Moldovenească. (Republica Moldova. Chișinău, 1992, p.12-13)

Este foarte important faptul adoptării la 24 decembrie 1989 al Congresul II de către deputații poporului din URSS a Hotărârii „О политической и правовой оценке советско-германского договора о ненападении от 1939 года” („Cu privire la aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune din anul 1939”) . Prin această hotărâre URSS a condamnat oficial faptul semnării Protocolului adițional secret și a recunoscut că acest protocol este nul și neavenit din data semnării lui. În hotărâre se menționează: „7. Congresul deputaților poporului din URSS condamnă faptul semnării „Protocolului adițional secret” din 23 august 1939 și a altor acorduri

Ce mare bucurie puse stăpânire pe neamșul Ribbentrop și călăul Stalin când rusul Molotov semna la Kremlin răpirea Basarabiei

Frații de cruce Stalin și Hitler au susținut răpirea Basarabiei, Bucovinei de Nord și Insulei Șerpilor în 1940, (ulterior dăruite Ucrainei)

secrete cu Germania. Congresul consideră protocoalele secrete din punct de vedere juridic ca fiind nule și neavenite din data semnării lor”. [*Второй Съезд народных депутатов СССР. Стенографический отчет. М., 1990. Т. IV, p. 613.*]

De menționat că Protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop a fost condamnat și considerat nevalabil din data semnării nu numai de către Rusia, ci și de către alte state, precum SUA, Germania, România, Republica Moldova, Țările Baltice ș.a. Astfel, în Declarația de independență a Republicii Moldova (27 august 1991) se subliniază că „parlamentele multor state în declarațiile lor consideră înțelegerea încheiată la 23 august 1939, între Guvernul URSS și Guvernul Germaniei, ca nulă ab initio și cer lichidarea consecințelor politico-juridice ale acestuia, fapt relevat și de Conferința Internațională „Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele lui pentru Basarabia” prin declarația de la Chișinău adoptată la 28 iunie 1991”. Totodată, Declarația de independență a Republicii Moldova prevede și încetarea stării ilegale de ocupație militară a Republicii Moldova de către Armata a 14-a a Rusiei: „Parlamentul Republicii Moldova... cere Guvernului URSS să înceapă negocieri cu Guvernul Republicii Moldova privind încetarea stării ilegale de ocupație militară a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova”.

În pofida faptului că Protocolul adițional secret al Pactului Molotov-Ribbentrop a fost denunțat chiar și de către statele semnatare, drama Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a ținutului Herța, cauzată de acest Protocol, mai continuă și astăzi. Considerăm că lichidarea consecințelor politico-juridice ale Pactului Molotov-Ribbentrop pentru aceste teritorii românești înstrăinate este o problemă internațională foarte importantă și actuală, care trebuie să fie concepută, tratată și soluționată ca atare de către comunitatea internațională. Datoria tuturor românilor este să luptăm permanent și energic pentru drepturile noastre legitime.

„Căci, spunea Eminescu în 1878, referindu-se la Basarabia, un drept nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde. Dar fie această învoire smulsă cu de-a sila, fie dictată de rațiuni de stat, fie izvorâtă din orice alte considerații, nu se modifică și nu se nimicește decât din momentul, în care renunțăm la el ... Tăria unui popor mic a devenit totdeauna un drept. Oricât de slab ar fi dreptul lipsit de arme și de putere, el tot e mai tare decât nedreptatea, tot mai tare decât neadevărul ...”.

Comentariu: Precum reiese din această notă, rușii au cucerit „suplimentar” Bucovina de Nord și Ținutul Herța ca un mijloc de „despăgubire”...

Astăzi noi putem pune condiții similare față de Rusia și Ucraina care ne ocupă teritoriile din 1940 și 1992. Conform calculelor economice aceste țări vecine cauzează Basarabiei un prejudiciu material anual estimat la 10 miliarde \$ SUA. Fără a se lua în calcul prejudiciu moral.

„Drepturile națiunilor ... nu sunt altceva decât drepturile umane privite la nivelul specific la vieții comunitare ... Dreptul unei națiuni la existență precede cu siguranță toate celelalte drepturi. Ele sunt, ca toate drepturile eminamente umane, înrădăcinate în natura persoanei, drepturi ce reflectă exigențele obiective și inalienabile ale unei legi morale universale” – declara Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea la cea de-a 50-a Sesiune a Adunării Generale a ONU (5 octombrie 1995).

Prăbușirea imperiului sovietic (URSS) în 1991 și aderarea României la NATO și Uniunea Europeană în 2007 au creat o șansă reală pentru lichidarea consecințelor Pactului Molotov-Ribbentrop și reunirea pe cale pașnică a teritoriilor naționale românești, înstrăinate prin integrarea euro-atlantică a Republicii Moldova și a Ucrainei. Consider că aceasta e cea mai rezonabilă cale pentru un viitor demn al tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Avizul savanților „Cu privire la semnificația datei de 28 iunie 1940”

Evenimentele care s-au derulat cu 70 de ani în urmă pe malurile Nistrului, în special între 26 și 28 iunie 1940, revin astăzi cu o nouă forță și semnificație în atenția opiniei publice din Republica Moldova și din exteriorul statului nostru, reclamând o clarificare documentată științific și răspunsuri temeinic argumentate. Este de datoria Academiei de Științe a Moldovei să se pronunțe în această privință, în spiritul rigorilor academice și al responsabilității științifice.

Știința istorică a acceptat drept punct de plecare al acestor evenimente Tratatul de neagresiune sovieto-german și Protocolul adițional secret, semnate la 23 august 1939 la Moscova de comisarul sovietic de externe, V. M. Molotov, și ministrul de externe al Germaniei, Joachim von Ribbentrop. Înțelegerile confidențiale sovieto-naziste au jucat un rol fatal în destinul păcii mondiale: cele două forțe ireconciliabile până la acea dată – regimul comunist sovietic și cel nazist – și-au asumat statutul de arbitri ai păcii și și-au împărțit „sferele de interes” în Europa de Est. În punctul trei al Protocolului adițional secret se arată că „în ceea ce privește Europa de Sud-Est partea sovietică insistă asupra interesului ei pentru Basarabia”, partea germană manifestând „o totală lipsă de interes față de aceste teritorii”. Recunoașterea „sferelor de interes” pentru o parte sau alta la înțelegerile din capitala sovietică presupunea acordarea „dreptului” de ocupație asupra unor țări întregi sau porțiuni din teritoriul unor țări aparte. Pactul sovieto-german de neagresiune și Protocolul adițional secret au deschis porțile celui de-al Doilea Război Mondial, au predeterminat distrugerea și dispariția statului polonez, a Țărilor Baltice independente, precum și o serie de anexări și amputări teritoriale din contul unor țări suverane ca Finlanda și România.

Primele semnale privind intenția guvernului U.R.S.S. de a redeschide „cazul Basarabiei” datează din noiembrie-decembrie 1939, atunci când României i s-a sugerat

ideea încheierii unui acord de ajutor reciproc cu Moscova, după modelul celor semnate de Țările Baltice, însă împotmolirea Armatei Roșii în războiul împotriva Finlandei a avut drept efect renunțarea la acest scenariu. Guvernul Sovietic a revenit asupra acestui subiect la 29 martie 1940, după încheierea păcii cu Finlanda. Începând cu luna aprilie, comandamentul militar sovietic a dispus redisolocarea unor importante trupe de pe frontul de operațiuni finlandez la locurile de amplasare permanentă și concentrarea unor unități noi în districtele militare Kiev și Odesa.

În mai 1940, în urma ocupării de către Germania hitleristă a unor țări europene și a atacului asupra Franței, conducerea sovietică a început tratativele concrete pentru „rezolvarea” chestiunii Basarabiei. La 3 iunie șeful statului major al districtului militar Kiev, N. F. Vatutin, a elaborat și a transmis comisarului sovietic al apărării, S. C. Timoșenko, un memoriu strict secret privind operațiunea militară împotriva României. Scopul strategic al acestei operațiuni era distrugerea statului român, ocuparea Turciei europene și a Dardanelor. La 13 iunie la Kremlin a avut loc o consfătuire a conducerii supreme politice și militare sovietice, la care au participat I. Stalin, V. Molotov, S. Timoșenko, B. M. Șapoșnikov, șeful marelui stat major, comandanții celor două districte militare Kiev și Odesa – Jukov și Boldin și alții, la care s-a discutat operațiunea împotriva României. În consecință, a fost emisă directiva comisarului apărării și șefului marelui stat major nr. 101396/ss, conform căreia trupele sovietice, amplasate la frontiera cu România, trebuiau, la data de 24 iunie, ora 22.00, „să fie gata de ofensiva hotărâtoare cu scopul de a distruge armata română și de a ocupa Basarabia”. Cele trei armate (a 5-a, a 9-a și a 12-a), care urmau să atace teritoriul României, erau reunite în cadrul Frontului Sud, sub comanda generalului Jukov. La 23 iunie Jukov raporta comisarului apărării imposibilitatea încheierii concentrării de trupe la 24 iunie, din cauza dificultăților de transport, estimând pregătirea efectivului pentru luptă către dimineața zilei de 27 iunie.

La 21 iunie, șeful Direcției Politice a Armatei Roșii, L. Z. Mehlis, a emis directiva nr. 5285/ss cu privire la activitatea politică și de propagandă în perioada operațiunii împotriva României.

Pe plan diplomatic, urmărind realizarea pretențiilor sale asupra Basarabiei, conducerea sovietică a urmat linia înțelegerilor secrete cu Germania, din 23 august 1939. Astfel, imediat după căderea Franței, la 23 iunie 1940, Molotov i-a comunicat ambasadorului german la Moscova, von Schulenburg, intențiile sovietice de „soluționare pe cale pașnică” a problemei Basarabiei. Bucovina era inclusă în „rezolvarea” chestiunii basarabene. Dacă România nu accepta o soluție pașnică, U.R.S.S. era decisă să aplice forța armată. Răspunsul părții germane a fost prezentat la 25 iunie. Germania își „onora” înțelegerea în privința Basarabiei, opunându-se însă pretențiilor sovietice asupra Bucovinei, care nu făcuse obiectul discuțiilor anterioare sovieto-germane. Pentru moment, U.R.S.S. se va limita să pretindă doar partea de Nord a Bucovinei.

La 26 iunie, la ora 22.00, comisarul poporului pentru afacerile externe, V. Molotov, l-a convocat pe ambasadorul plenipotențiar al României la Moscova, Gheorghe Davidescu, pentru a-i înmâna textul notei ultimative prin care U.R.S.S. pretindea Basarabia și Nordul Bucovinei. Nota sovietică era plină de falsuri. În primul rând, în 1918 România

nu s-a folosit de slăbiciunea Rusiei pentru a „desface” Basarabia. Parlamentul de atunci al Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia), Sfatul Țării, a decis în mod democratic să unească Basarabia cu România. În al doilea rând, România nu putea să desprindă de la Uniunea Sovietică nimic, deoarece aceasta s-a constituit abia în 1922. În rândul al treilea, în nota ultimativă autoritățile sovietice au insinuat că Basarabia ar fi „populată în temei cu ucraineni” și că România ar fi călcat în 1918 „unitatea seculară a Basarabiei” cu R.S.S. Ucraineană, „unitate” care nu a fost atestată niciodată în istorie.

În plus, Guvernul U.R.S.S. a cerut drept „despăgubire” pentru „dominația” a 22 de ani a României în Basarabia partea de Nord a Bucovinei a cărei populație ar fi fost „legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică”, un teritoriu care nu a aparținut vreodată Imperiului Rus sau Rusiei Sovietice. Sfidând realitățile istorice și etnice din Basarabia și Nordul Bucovinei, precum și o serie de angajamente asumate de Guvernul U.R.S.S. pe plan internațional, ultimatumul sovietic era o mostră a mentalității și conduitei imperiale sovietice în sfera relațiilor internaționale, un exemplu de dictat și amenințare cu recurgerea la forța armată la adresa României.

Izolate pe plan internațional, strâmtorate de propriile resurse militare și economice, strivite de presiunea colosului din Răsărit și incapabile de un efort de luciditate și curaj politic, autoritățile României au cedat în fața amenințării sovieticilor și au decis evacuarea forțelor sale din Basarabia și Nordul Bucovinei fără a opune rezistență.

La 28 iunie 1940 Basarabia și Nordul Bucovinei au fost invadate de trupele sovietice. Zeci de mii de oameni – funcționari publici, frunțași ai partidelor politice, preoți și intelectuali, profesori școlari și oameni simpli au fost nevoiți să ia drumul exodului peste Prut, pentru a se salva de urgia stalinistă. În Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța s-a instaurat un regim sovietic de ocupație, opresiv și represiv. Transplantul de sistem sovietic în teritoriile ocupate și impunerea cu forța a regimului totalitar comunist a tras o linie neagră peste firava democrație interbelică și a dus la o serie de consecințe, unele mai dramatice decât altele. Numai în intervalul 1940–1941 regimul sovietic de ocupație (1) a anulat dreptul la cugetul liber și la orice libertăți democratice; (2) a aplicat teroarea în masă împotriva frunțașilor vieții publice, intelectualilor, slujitorilor cultelor, pușinii rămași pe teritoriul dintre Nistru și Prut, dar și a oamenilor simpli; (3) a comis nenumărate asasinat din motive de ură de clasă; (4) a impus zeci de mii de oameni intelectuali în primul rând, să ia calea exodului forțat; (5) a deposedat de bunuri și proprietăți mii de cetățeni; (6) a format abuziv R.S.S. Moldovenească la 2 august 1940 prin sfărtecarea teritorială a Basarabiei și desconsiderarea Constituției sovietice care prevedea doar dreptul Uniunii Sovietice de a admite noi republici în cadrul U.R.S.S., nu și de a le forma cu de la sine putere; (7) a extins asupra teritoriului din dreapta Nistrului conducerea administrației și a organizației de partid din R.A.S.S.M. și legislația ucraineană; (8) a promovat o politică fiscală de strangulare economică și socială a țărănimii libere; (9) a interzis alfabetul latin și limba română și a impus alfabetul chirilic, prin Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. din 11 noiembrie 1940; (10) a închis și profanat locașe de cult; (11) a anulat pe nedrept

cetățenia română prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. „Cu privire la restabilirea cetățeniei sovietice pentru locuitorii Basarabiei și acordarea ei locuitorilor Bucovinei de Nord”, din 8 martie 1941; (12) a deportat, la 13 iunie 1941, în regiunile îndepărtate ale U.R.S.S., zeci de mii de oameni nevinovați, de unde mulți nu s-au mai întors; (12) au fost mobilizați forțat zeci de mii de tineri să plece pe șantierul de muncă (FZO) din U.R.S.S. și în Armata Sovietică; (14) a promovat o politică și o propagandă de deznaționalizare și dezumanizare a ființei umane; (15) a interzis organizațiile politice și obștești în Basarabia, inclusiv organizația comunistă și comsomolistă basarabeană etc. Aceste nelegiuiri au continuat și după 1944.

Toate acestea s-au derulat sub lozinca „eliberării” oamenilor muncii de sub povara asupririi „burghezo-moșierești române”. Pe teza strâmbă a „eliberării sovietice” din 28 iunie 1940 s-a edificat ulterior un întreg eșafodaj istoriografic sovietic – la fel de fals și mincinos.

Documentele de arhivă, cercetările istoricilor din Republica Moldova și din alte țări atestă într-o manieră indubitabilă că actul din 28 iunie 1940 este o consecință directă a tranzacției sovieto-naziste din 23 august 1939 privind partajul „sferelor de influență” între cele două regimuri totalitare ale secolului XX.

Anexarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei a fost concepută și realizată de comandamentul politic și militar sovietic ca o operațiune militară de ocupare a acestor teritorii, iar regimul terorii în masă instaurat în urma acestui act a fost unul al ocupantului și nu al „eliberatorului” sovietic.

Prin urmare, data de 28 iunie 1940 consemnează o pagină neagră în istoria noastră. Această zi este începutul ocupației sovietice, începutul unor drame și tragedii fără precedent din trecutul nostru istoric. În numele unei preținse „eliberări” sociale, regimul totalitar comunist, instalat prin forța baionetelor sovietice, a comis crime abominabile care trebuie făcute publice și condamnate, iar victimele regimului stalinist trebuie să fie onorate. Acesta este adevărul istoric care trebuie asumat fără ură și părtinire, ca bază pentru o reconciliere civică profundă și durabilă. Cunoașterea și asumarea adevărului istoric trebuie să consolideze societatea noastră, să contribuie la buna informare a cetățenilor și la calmarea spiritelor, la întărirea încrederii în argumentele științei academice.

Comisia de experți:
academician Andrei Eșanu, președinte
membru corespondent Demir Dragnev
dr. Ion Jarcuțchi
dr. hab. Anatol Petrencu
dr. Anatol Țăranu
dr. Gheorghe Nicolaev
dr. Gheorghe Cojocaru
dr. Mihai Tașcă

Mai jos dau citire fragmentelor din pledoariile cinice și critice ale lui Alexandr Pușkin, față de moldoveni.

Dând glas pustietății...

Adeseori trecînd pe Aleea clasicilor literaturii române din centrul Chișinăului, în capătul căreia stă cocoțat bustul lui Alexandr Pușkin, citesc versurile cioplite pe postament ce-i aparțin:

„Cu lira nordică, dând glas pustietății
Am poposit aci...”

Mă uimește cuvântul „pustietății” și mă întreb: oare atunci, în acea perioadă, când Alexandr (Sașa) Pușkin fusese exilat în Basarabia (1820), moldovenii nu aveau tradițiile, obiceiurile, folclorul care-l au acum? Oare el a văzut numai locuri pustii și n-a putut să-l impresioneze nimic? De ce Basarabia, în viziunea lui, era un loc pustiu?

Acest frământ a sporit și mai mult când, nimerindu-mi în mâini un volum de Alexandr Pușkin, am citit o scrisoare de-a Domniei sale, din 1830, scrisă deja după plecarea lui din Basarabia. El îi comunica amicului său din Chișinău N.S.Alexeev că aflarea lui pe meleagurile noastre în exil, nu i-a lăsat nici o impresie deosebită.

„Prebâvanie moio v Bessarabii do sele ne ostavilo nicakih sledov – ni poeticeskih, ni prozaiceskih”.

(Aflarea mea în Basarabia nici până în ziua de azi nu mi-a lăsat vreo amprentă cât de cât, nici poetică, nici prozaică”)

În prefața ediției operelor complete a lui Alexandr Pușkin din 1887 (în redacția lui P.A.Efremov), am aflat preocupările și pasiunile ce le-a avut tânărul surghiunit în Basarabia.

„Vino, cartocinaia igra, volokitstvo za koketlivîh i vesima ustupcivîmi moldovankami, greceankami, italiankami, evreikami i țigankami; zadornie stocovenia s șulerami i breterami... nakonet – dve duăli, blagopolucino, vprocem, ooncivșiesea – takovî bili proiavlennia razmașistoi naturî molodogo izgnannika...”

(Vinul, jocul de cărți, turbulența după cochetele și ușuraticile fete moldovence, grecoalice, italiene, evreice și țigănci: confruntările zvăpăiate cu potlogării, coțcării... în sfîrșit – două dueluri, care s-au terminat cu bine, acestea erau manifestările tânărului și aprigului surghiunit).

Deci, reiese, că poetul ducea o viață destul de interesantă în felul său pe acest loc „pustiu”. Pușkinistul Boris Trubețkoi, în monografia sa „Pușkin în Moldova”, reeditată la Chișinău tocmai de 7 ori, la pagina 180 menționează:

„În persoana lui Pușkin, care a întruchipat în sine geniul poeziei ruse, pentru prima oară au început a se contura relațiile culturale și literare dintre poporul rus și cel moldovean.”

Adică această personalitate, a deschis pentru prima dată porțile culturii ruse la noi în Basarabia!?. Una ne spune savantul, nominalizat mai sus, dar alta găsim într-o scrisoare adresată de către Alexandr Pușkin amicului său de la Chișinău în anii de surghiun:

„Zdesi u nas moldovanno i toșno, ah Boje moi...”

(Aici la noi e moldovenime și greață, Dumnezeuul meu...!) (vezi volumul 7 al operelor pușkiniste, în redacția lui A. S. Suvorin, S-Petersburg, 1903, pagina 47).

Aș dori să-i întreb pe pușkiniști, cum înțeleg dumnealor cuvântul „ moldovanno” (moldovenime)? Cuvântul „toșno” (greață), însă, nu exprimă nici un dubiu, nu-i așa?

Același ”respect” al poetului față de poporul român basarabean, în mijlocul căruia se afla, îl desprindem și dintr-un catren din romanul în versuri „Evghenii Oneghin”:

„Dalece severnoi stoliți
Zabâl ia vecinâi vaș tuman
I volinâi glas moiei țevniți
Trevojit sonnîh moldovan”.

În traducere română înseamnă:
Eu v-am uitat cu nordu-n ceață
Cu val de neguri și curtenii
Ca să-i trezesc în dimineață
Pe somnoroșii moldovenii.

Boris Trubețkoi, în monografia sa, afirmă că la acele vremi, când Pușkin i-a numit pe moldoveni „somnoroși”, i-a avut în vedere pe boieri, deși savantul nu aduce nici un argument convingător în această privință. Și dacă alte argumente convingătoare nu există, atunci, haideți să ne punem întrebarea: ce a vrut să demonstreze marele poet național al rușilor, mai turnând, ca din gavanoas, următoarele strofe:

Sredi neistovîh țiganok
Ia, kak Orfei sredi vakhanok.
V crugu koketok moldovanok,
Pojalui, bog sredi bolvanok.

Zato mej grustnîh moldovan
Ne lani v ovraghe livinom.
Vernee, lev mej obezian.
Ia – koni arabskii Alimadan
V smirennom tabune oslinnom.

În limba română:

Printre-ale țigănimii mutre
Eu sunt Orfeu ca printre cutre.
Eu printre moldovence proaste
Sunt Zeu al vechilor năpaste.

Iar printre moldovenii sunt eu
Nu căprioară, dar un leu.
Mai bine zis, printre maimuțe
Sunt leu și cal de Almadan,
Pe al măgarilor tăpșan.

În aceeași monografie, B.Trubețkoi încearcă să ne convingă că poetul a manifestat un viu interes față de viața social-politică a românilor basarabeni (moldovenilor) (pag. 7 și 180).

Păreră mea, însă, e că poetul a avut o atitudine aproape ostilă și plină de aroganță. Precum este stabilit, Alexandr Pușkin venise la numai 8 ani după cōtropirea Basarabiei de către Imperiul Rus. Nu o dată m-am întregat: care, totuși, a fost poziția lui Alexandr Pușkin – a unui om progresist al Rusiei – față de răpirea teritoriului dintre Nistru și Prut la 1812? Citez fraza ce aparține marelui poet:

„Dunărea trebuie să devină reala frontieră dintre Rusia și Turcia. De ce Ecaterina nu a realizat acest plan important la începutul revoluției franceze, când Europa nu avea timp să acorde atenție la întăririle noastre militare, iar Turcia extenuată nu putea să ne opună nici o rezistență? Acest lucru ne-ar fi scutit pe viitor de griji suplimentare.”

Ziaristul Serghei Fomin, în articolul „ Și totuși regele e gol!”, apărut în revista „Kodri” de la Chișinău, în numărul 6, pag.151 din 1989, reproducând acest pasaj pușkinist de mai

sus, regretă pe bună dreptate că poetul, nu ne știa bine nici istoria, nici geografia, nici necazurile acestui pătimit pământ al Basarabiei. În altă carte „Jizni Puškina, rasskazannaia im samim i ego sovremennikami” (Viața lui Pușkin povestită de el și contemporanii săi) editată la Moscova în 1987, la pag. 428, citim o altă referință a marelui poet din acele vremi, la tema menționată:

„E o chestie importantă: ce are de făcut Rusia: vom cuceri noi Moldova și Valahia sub pretextul mijlocitorilor pacifiști, vom trece Dunărea în calitate de aliați și dușmani ai dușmanilor lor?”

De aici rezultă și mai pregnant ambițiile imperiale ale tânărului poet, desconsiderarea și ignorarea românilor basarabeni, care nimeriseră de sub jugul turcesc sub jugul rusesc. Domnia sa se credea, probabil, că în surghiunul din Basarabia, se află de fapt în Rusia, deoarece versurile următoare ne demonstrează că Prutul, în viziunea sa, era frontiera dintotdeauna a pământurilor aflate în posesiunea rușilor:

„ *V stepeah zelennâh Budjaka,
Gde Prut, zavetnaia reka,
Obhodit russkie vladenia.*”

*Peste-al Bugeacului întins
Pe unde Prutu-și face cale,
Moșii rusești se-ntind natale...*

Exprimându-și în opera sa atitudinea față de poporul nostru, Alexandr Pușkin se referea adesea la boierii moldoveni. Avea el ce avea cu dâșșii. Precum se știe, în acea perioadă, la Chișinău, trăiau în afară de băștinași, și alte naționalități. Poetul, însă, nu se știe de ce, se împiedică cel mai mult de moldoveni.

Odată, Alexandr Pușkin și-a permis s-o insulte în public pe soția boierului Tudor Baș. Soțul acesteia i-a făcut observație, chemându-l la respect, dar Alexandr Pușkin i-a replicat... cu pumnii. L-a bătut zdravăn, încât guvernatorul Basarabiei generalul Inzov, ocrotitorul său, a fost nevoit în semn de pedeapsă să-i aplice arest la domiciliu. Acest lucru îl confirmă însuși poetul. În volumul 5 al operelor sale, apărute în redacția lui Brokhauz-Efron (S-Petersburg, 1911, pag. 529), găsim următoarele cuvinte:

„ Bătrânelul Inzov mă închidea sub arest la domiciliu, de fiecare dată când se întâmpla să-l bocănesc pe vreun boer moldovean.”

Cazul respectiv i-a servit drept sursă de inspirație, fiind redat și în versuri:

„... *iasskii pan
Izvestnâi nam bolvan...
Pobit nemnojko mnoiu...*”

„... *boier ieșean
Ce-l știm de bādăran...
A fost bătut de mine.*”

Dar poate atitudinea poetului a fost alta față de reprezentantele sexului frumos? În ediția operelor complete din 1887, în redacția lui P.A.Efremov (pag.388) citim următoarele:

„*Ti nakazana segodnea
I tebea pronzil Amur
O, ciuvstvitelinaia svodnea,
O , krasa moldavskih dur!..*”

Traducerea în română înseamnă:
„*Ești pedepsită azi de-Amur
Săgeți de dor ți-nfîge-n coaste –
Ce moldovence-am cunoscut
Frumoase, dar atât de proaste!*”

Dar poate că pe poet l-au inspirat locurile „pusti”, care erau atunci virgine, fără poluări și pesticide? Cum apărea orașul Chișinău în viziunea poetului? Punem atare întrebări, știind că Alexandr Pușkin a locuit timp de trei ani în acest oraș. Aici i se înalță azi monumente, aici avem o casă-muzeu, bibliotecă, liceu, cea mai frumoasă stradă din centrul urbei ce-i poartă numele... Iată ce referire găsim în opera dumisale:

„Проклятый город Кишинев!
Тебя бранить язык устанет.
Когда-нибудь на грешный кров
Твоих запачканных домов
Небесный гром, конечно, грянет,
И — не найду твоих следов!
Падут, погибнут, пламенея,
И пестрый дом Варфоломея,
И лавки грязные жидов:
Так, если верить Моисею,
Погиб несчастливый Содом.
Но с этим милым городком
Я Кишинев равнять не смею,
Я слишком с библией знаком
И к лести вовсе не привычен.
Содом, ты знаешь, был отличен
Не только вежливым грехом,
Но просвещением, пирами,
Гостеприимными домами
И красотой нестрогих дев!
Как жаль, что ранними громами
Его сразил Егобы гнев!
В блистательном разврате света,
Хранимый богом человек
И член верховного совета,
Провел бы я смиренно век
В Париже ветхого завета!
Но в Кишиневе, знаешь сам,
Нельзя найти ни милых дам,
Ни сводни, ни книгопродавца.
Жалею о твоей судьбе!
Не знаю, придут ли к тебе
Под вечер милых три красавца;
Однако ж кое-как, мой друг,
Лишь только будет мне досуг,
Явлюся я перед тобою;
Тебе служить я буду рад —
Стихами, прозой, всей душою,
Но, Вигель, — пощади мой зад!”

În românește:

Oraș de hulă – Chișinău,
Te-oi blestema viața toată –
Din păcătosul cer al tău,
Spre casele duhând mereu
Un fulger groaznic o să cadă.
Și-atunci ți-oi pierde urma-n hău...
Vor arde-n flăcări să dispară
Bârlogul lui Bartolomeu,
Tejghele jidovești murdare:
Crezând lui Moise – așa, în pară,
Sodoma-a ars odinioară...
Dar lui, acest oraș zurliu,
Cu Chișinău nu-i fac pereche...
Eu Biblia prea bine-o știu,
Cu laude nu stau de veghe
Sodoma, știu, era vestit
Nu doar prin dulcile păcate
Dar și cu școli, cu chefuri mari
Cu fete coapte-un pic umbrate...
Păcat că tunete-nfocate
Iehova aprig i-a menit
Într-un dezmaț fără de vină,
Sunt om păzit de Dumnezeu
Sau cel ce-n tron are hodină,
Mi-aș fi-ndurat și veacul meu
Ca-n cel Paris – oraș lumină!
Da-n Chișinău și singur știi,
Cucoane nu găsești duioase,
Nici întâlniri în librării –
Soarta aici ți-i dureroasă!
Că ți-or veni într-un târziu
Trei mândre dulci în prag de seară,
O, frate, nu-s convins, nu știu...
Oricum, prietene, când sunt
Cu fundu-n sfânta relaxare!

Firește, nu i-a prea convenit poetului orașul provincial de atunci și el l-a immortalizat în aceste culori sumbre. Se vede că tânărul Sașa Pușkin, pe atunci, era înclinat spre slăbiciuni față de minorități cu șezuturile azurii (avea tot dreptul) deoarece Vigheli, precum observați din destăinuirile bietului poet, îi prea obosea fundul... Și totuși, am căutat insistent în opera sa măcar un cuvânt de bine despre românii basarabeni, dar zadarnic. Dimpotrivă. Am găsit în versurile lui multă desconsiderare; robia și biciul e totul ce mai puteau merita popoarele asuprite de Imperiul Rus.

*Mai pașteți, pașnice popoare
De ce a turmei libertate,
Dacă nici knutul nu o doare?*

*Să fie tunsă, sfâșiată
Și moștenirea fie-i toată
Doar bici și jug, și clopoței...*

După perioada de aflare în surghiun, la 1823, Alexandr Pușkin părăsește Basarabia și pleacă la Odesa. Am crezut că nu va mai reveni în epitetele sale: „sommoroși”, „proști”, deoarece, precum mărturisește Domnia sa unui prieten „... eu am părăsit Moldova mea și m-am ivit în Europa”. Însă, oricât ar fi de straniu, chiar și din Odesa (din Europa, adică) el continuă să-i prezinte pe moldovenii în aceleași culori:

*„Iazâk Italii zlatoi
Zvucit po ulițe veseoloi,
Gde hodit gordâi slaveanin,
Franțuz, ispaneț, armeanin,
I grek, i moldovan teajiolii...”*

În românește:
Dulce grai italian
Răsună-n străzi și pe maidan
Pe unde-și are pasul grav
Franțuz și spaniol, și slav,
Și grec, și armean, și moldovean bolnav...

A spus poetul și... a plecat. A plecat, ca ilustrul nostru clasic Vasile Alecsandri, pe bună dreptate să-i răspundă cu următoarele versuri, drept recunoștință la atitudinea rusului, față de poporul nostru:

Fiind mai negru ca țigani
Ce-ai tot cerșit la noi cu anii,
Tu, cel primit cu dor de sus
Nici bogdaproste nu ne-ai spus.

Cu dar de pâine și de sare,
Cu vin din beciul nostru mare
Te-am ospătat. Iar tu în zori
Râzând, te-ai scârnăvit în flori.

Apoi prin codri de milenii
Ai tot umblat de dragul lelii.
Ei, vezi atunci? Pun mâna-n foc:
Tu n-ai fost cal arab, ci porc!

(din ziarul chișinăuean „Țara”, din 21 mai 1991)

Desigur, că o să-mi replicați și veți zice: Poetul s-a aflat în Basarabia în exil. Era supărat pe propria-i soartă și nu l-a obligat nimeni să ne studieze, să ne înțeleagă destinul, necazurile. Este un adevăr. Dar cine i-a permis să ne ponegrească, să ne insulte în opera sa pe care rușii an de an o reeditează și o popularizează nu numai la ei în țară, ci pe toate meridianele globului. Aceste injurii dănuie în opera sa. Iar noi, pușkinizăm în continuare localitățile din Republica Moldova. În toate orașele și orașelile avem străzi ce-i poartă numele. În satul Dolna – muzeu și monument. La Chișinău – casă-muzeu și trei monumente ș.a.m.d. Iar în centrul Aleii Clasicilor literaturii române de la Chișinău, aidoma unui feldfebel (fruntaș), ca reprezentantul „fratelui mai mare” stă monumentul lui. Deși, din istorie este cunoscut că acest monument, a fost înălțat în altă parte din parcul respectiv. Prin anii '60 ai secolului trecut, când a fost inaugurată Aleea Clasicilor, comuniștii l-au strămutat, ca să simbolizeze „influența mării culturi ruse „prietenia de secole moldo-rusă!”, prin persoana lui A.Pușkin” asupra literaturii române. Monumentul propriu zis (autorul A.Opekușin) a fost inaugurat la Chișinău în anul 1886 și se afla într-un colț al parcului, mai aproape de veceul public de azi. În acel loc istoric ar fi bine să fie reamplasat. Sunt convins că ar fi ceva firesc. Ar însemna un adevăr și un loc care-l merită un poet din partea poporului ce se respectă.

Mie, toate-acestea îmi stârnesc greață! Oare cum s-ar simți un armean la Erevan, un evreu la Tel Aviv, un azer la Baku, un spaniol la Madrid, știind că monumentul din centrul capitalei țării lui, reprezintă chipul unei persoane care i-a ponegрит neamul în opera lui nemuritoare?! Poate eu nu înțeleg ceva la mijloc. Educați-mă, dragi cititori, cu un sfat prietenesc.

Pe locul acestei clumbe în 1886 a fost inaugurat monumentul poetului. Clumba cu flori așteaptă să fie strămutată la locul lui istoric.

Monumentul poetului Alexandr Pușkin plasat în anii '60 ai secolului XX, în centrul Aleii Clasicilor literaturii române din Chișinău. Iată cum își exprima poetul „dragostea” față de băștinași: „*Zdesi u nas moldovano i toșno...*”

Care se traduce astfel: „*Aici mi-i grață de atăția moldoveni*”

*Здесь у нас
молдованно и
тошно...
А.С.Пушкин*

Comentariu: A. Puskin, în creația sa, nu era necesar să ne cânte, să ne laude, dar nu avea nici un drept să ne ponegrească precum a făcut-o. Consider că monumentul lui trebuie luat din centrul Aleii Clasicilor Literaturii Române și strămutat la locul lui istoric. Denumirea străzii din centrul Chișinăului să fie schimbată în numele de **1 Decembrie 1918**.

Grigori Ivanovici Kotovski, fondatorul crimei organizate moderne din Basarabia

Altă monstruoziitate a Basarabiei este memoria materializată prin cele mai somptuoase monumente, pe care rușii le-au dedicat fiului lor rătăcitor pe aceste meleaguri Grigorii Kotovski. Monumentul ecvestru din fața hotelului „Cosmos” din Chișinău, colosul monumental de pe dealul din Hâncești, apoi denumirea străzilor, instituțiilor de până mai ieri... Majoritatea populației, îndeosebi generația tânără din Basarabia, déjà nu mai știu cine a fost această persoană. Propaganda rusească de mai ieri trâmbița că rusul lor Grăgirii Kotovski este „eroul legendar al poporului moldovenesc”! care cândva, lua de la cei bogați averea și o dădea săracilor! Studiind cele câteva dosare penale de la arhiva din Chișinău, Odesa, Kiev, am depistat cu totul altceva. Încă la 1990 în periodica de la Chișinău am publicat materialele de mai jos, pe care acum le reproduce, completate cu unele date luate din rețeaua internetului.

Banditul Grigorii Kotovski

Precum am mai menționat, în copilăria mea, la școală, datorită propagandei rusești de ocupație în Basarabia, eram cu toții încântați de faptele lui Grigorii Kotovski, monumentul ecvestru, fastuos, al căruia se înalță chiar în inima Chișinăului. Ni se vorbea peste tot că el este eroul legendar al poporului moldovenesc, care făcea dreptate între populația băștinașă de la începutul secolului XX. Versiunea oficială era vehiculată de comuniștii ruși, care afirmau că el lua averea de la cei bogați și o dădea la cei săraci. Un fel de Robin Hud, al nostru, adică!.. După vizionarea filmului „Ultimul haiduc”, regizor V.Gagiu și a altor filme de producție moscovită, ni se prezenta o figură la fel de idealizată, chipul luptătorului pentru libertate s-a conturat și mai puternic. În manualele școlare ale timpului, citeam versurile poetului comunist moldovean Andrei Lupan cu referință la acest tip istoric:

S-a pornit Kotovski tânăr

Ca un șoim răzbunător:

Toți boierii și stăpânii...

Tremurau în cuibul lor...

N-ar fi fost nimic deosebit în asta, dacă nu se întâmpla ca, odată, să descoper o inscripție dintr-o publicație veche basarabeană, în care era scris în rusește:

„Se caută ocnașul Grigorii Kotovski, învinuit de săvârșirea unui șir de jafuri armate. A absolvit Școala de Agricultură din Cucuruzeni, rus de naționalitate. Vorbește la perfecție rusa, moldoveneasca, evreiasca și se poate descurca bine în germană. Crează o impresie de om semiinteligent. Poate să se prezinte ca intendent de moșie, mașinist sau ajutor de mașinist, grădinar, reprezentant al unei firme sau întreprinderi, agent pentru achiziționarea produselor agricole pentru necesitățile armatei, negustor etc., străduindu-se să aibă relații și un cerc cointeresat de oameni... Kotovski are 35 de ani. E de statură mijlocie, robust, îndesat, cu părul șaten, o față expresivă, senină, în vârful capului se observă o mare chelie, tuns scurt, poartă mustață, pe care uneori o berbierește, bărbia la fel o bărbierește. Pe față, sub ochi, poartă amprentele unui tatuaj, pe care l-a ars și din cauza căruia s-au format un fel de gropițe parcă de vărsat. E puțin aplecat din spate. Uneori se gângăvește. Kotovski se îmbracă bine, dar în ultima vreme simplu de tot, poartă o șleapcă simplă, cu cozoroc.

Persoanele, care îl vor ascunde pe Kotovski, vor fi date în judecată, în calitate de complici ai activității lui criminale. Care îl vor demasca, vor primi o recompensă de 2.000 de ruble. Șeful poliției din Chișinău S.Stavinski”.

Ca să-mi spulber îndoielile, cu permisiunea șefilor de la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, m-am cufundat în lectură, având la dispoziție dosarele penale ale lui Grigorii Kotovski, din anii 1906-1907. În aceste documente istorice este oglindită activitatea reală a lui Grigorii Kotovski. Iată unele extrase ale mărturisirilor acestui bandit „voinic” din procesul-verbal de la 19 septembrie 1906, (fondul de arhivă nr.39, registrul 15, paginile 13-17,65-69,70-71) când a fost arestat: „*Eu, Grigorii Kotovski, de religie ortodoxă, în vârstă de 23 de ani, mic burghez din orașul Balta, cărturar, am absolvit Școala de Agricultură din satul Cucuruzeni, anterior judecat pentru falsificarea documentelor și arestat pentru un termen de trei săptămâni. În anul 1900 m-am angajat în calitate de intendent, pe moșia boierului Socolovski, din județul Bender... după care mi-am făcut serviciul la Iakușin, în județul Odesa. Împreună cu tânărul Iakușin, timp de un an, adesea chefulam pe la Odesa, pe urmă mi-am încurcat afacerile și-am rămas fără serviciu. Dorind să obțin vreun serviciu ca intendent la D.N.Semigradov, din Râșcani, i-am prezentat acestuia din numele lui Iakușin, un atestat fals despre activitatea mea. Fiind demascat de tentativă de înșelăciune, am fost arestat.*

Tatăl meu a lucrat la cneazul Manuk Bei din Hâncești. Eu, încă fiind acasă, am deprins nișel să vorbesc franțuzește și nemțește. Tatăl a murit în 1894. Sora mai mare Sofia e căsătorită, în Hâncești, cu intendentul Gorski, altă soră e căsătorită undeva prin județul Ismail sau Bender. Fratele Nicolae își face serviciul militar, dar nu știu unde, deoarece încă de prin 1902, am întrerupt orice

relații cu el. În anul 1903, am fost chemat să-mi fac serviciul militar la Balta, însă am reușit să mă eschivez și m-am angajat ca paznic silvic la Mălăiești. În toamna anului 1904, m-am stabilit pentru câteva luni la Chișinău, până în 1905, când am fost arestat și trimis din nou la slujbă militară, dar și de data asta am reușit să evadez. La 4 iunie 1905 am venit la Chișinău. Mult timp mi-am căutat de lucru, dar, deoarece fusesem judecat, nimeni nu se încumeta să mă angajeze. Am luptat cât am putut cu nevoile, până am lunecat pe o cale nefastă. La început săvârșeam furturi, bineînțeles, în proporții deosebit de mari. Primul furt reușit de mine l-am săvârșit în satul Lărguța, județul Ismail, prădându-l pe un oarecare evreu în sumă de vreo 6.000 de ruble. Banii aceștea mi-au ajuns doar pentru 8-10 zile, fapt ce m-a încurajat și mai mult să comit furturi mai departe. Ca să dobândesc noi mijloace de existență, am continuat să comit furturi. La Kiev am săvârșit două furturi mari, după care m-am întors la Chișinău, pe la începutul lui august....” Depoziții similare G.Kotovski le-a prezentat în prezența anchetatorului și procurorului:” Mă recunosc vinovat de faptul că, în anul 1905, prin înțelegere prealabilă cu alte persoane, am organizat o bandă pe teritoriul guberniei Basarabia, în scopul de a săvârși furturi de avere atât în mod clandestin, cât și jafuri prin atacarea armată a victimei.

De asemenea mă recunosc vinovat că, împreună cu banda menționată, am săvârșit un atac tâlhăresc deschis, cu scopul de a acapara bani și obiecte: 1) la 22 februarie anul trecut, în pădurea Pășcani ce duce spre Orhei, i-am atacat pe drumeții Stepan Cebotari ș.a. Amenințându-l cu revolverul și alte arme de foc încărcate, i-am jefuit de bani și obiecte de preț; 2) tot atunci și tot acolo, la drumul mare, i-am jefuit pe Volf Timmermann și alții, sustrăgându-le prin amenințare cu armele de foc, banii și obiectele de preț; 3) la 1 ianuarie a.c. în localitatea Hâncești, am atacat casa lui Herșkovici, de unde, împreună cu aceiași complici, am sustras bani și obiecte; 4) la 6 ianuarie a.c. i-am atacat iarăși pe drumeții ce treceau prin pădurea Orheiului, luându-le bani și obiecte; 5) la 15 ianuarie am jefuit bunurile din locuința administratorului spitalului din Costiujeni (actualmente or. Codru, n.a.); 6) la 16 februarie tot în acest an, am prădat casa cet. Avacov... Pe lângă aceste fapte, mai declar: precum am mai menționat, în anul 1900, după absolvirea școlii de agricultură, m-am angajat în serviciu în calitate de intendent, în satul Valea-Cărbuna, județul Bender, la boierul Veacaeslav Spokovski. Apoi am plecat de la el, angajându-mă în aceiași calitate, pe moșia boierului A.Jakunin din satul Maximovka, județul Odesa. La acest boier am lucrat circa 7 luni. Apoi, am revenit în slujbă la boierul Spokovski, ca mai apoi după 3 luni să fiu bănuț și izgonit, din cauză că boierul m-a bănuț de relații amoroase cu soția lui...M-am întors apoi la Chișinău și, vrând să mă angajez în serviciu la D.Semigradov, mi s-a solicitat o recomandare de la serviciul precedent. Am ticluit eu, de sine stătător un atestat fals, chipurile eliberat de Iakunin, dar, fiind demascat de Semigradov, am fost dat pe mâna

justiției, pentru care am fost condamnat.... În anul 1903 am fost trimis la armată în or. Balta, dar acolo, comenduirea, aflând că sunt sub anchetare penală pentru fals de acte, mi s-a interzis să îmi fac serviciul militar. Atunci m-am reîntors în județul Bender, ca să mă angajez în serviciu la un oarecare Medov; eu ascunzându-mă după un nume de familie fals – Grigore Florea. După încheierea lucrărilor de câmp, iarăși am sosit la Chișinău, angajându-mă ca muncitor la Fabrica de Bere a lui Rapp. Aici am lucrat până în martie 1904, după care m-am ascuns, căci trebuia să-mi ispășesc pedeapsa pentru comiterea falsului de acte.

Viața grea m-a impus să iau calea furturilor și tâlhăriilor. Astfel la 1 iunie 1904 am furat 8.000 de ruble în județul Ismail, dar de la cine și în ce mod nu doresc să spun. Mărturisesc doar că acest furt l-am comis cu încă două persoane. Din suma furată mie mi-au revenit 6.000 ruble, iar celor doi – 2.000 ruble. Acești bani i-am cheltuit prin chefuri la Harkov, unde m-am aflat un timp fără buletin de identitate, purtând numele de Leonid Gorsakov. Chefuind am terminat banii și am fost nevoit să plec la Kiev, unde, împreună cu Piotr Kulcinski și Mihail Dunski (actualmente condamnat la ocnă), am săvârșit două furturi estimate la 11.000 de ruble, dar de la cine și unde anume nu țin minte.

Apoi am revenit la Chișinău, unde, împreună cu Dunski și Kulcinski, am săvârșit un nou furt în valoare de circa 1.500 ruble din safeul biroului Căilor Ferate. După acest furt, Kulcinski și Dunski s-au întors la Kiev, iar eu am rămas să locuiesc în apartamentul lui Zelțmann, purtând numele conspirativ Leonid Gurski.

La 9 ianuarie 1905 am fost arestat de către pristavul Solovkin, deoarece nu aveam documente de identitate. Am recunoscut că mă ascund pentru a mă eschiva de la serviciul militar, iar adevăratul meu nume este Grigorii Kotovski. Chiar atunci am și fost trimis la Balta, fiind determinat ca soldat în regimentul Kostroma. M-am aflat acolo trei luni, de unde, precum am recunoscut anterior, am și dezertat. La 1 iunie 1905 m-am întors la Chișinău, unde cu ajutorul a două persoane, numele cărora nu doresc să le divulg, am săvârșit furtul prin spargere, al averii din casa Mariei Iamandi. De-acolo am furat obiecte de aur și argint, pe care le-am vândut mai apoi la Odesa. Cui i le-am vândut de asemenea nu doresc să spun.

În octombrie, același an, locuind la Chișinău și purtând numele conspirativ de Leonid Skalski, am furat obiectele de preț din apartamentul lui D.Semigradov. Lucrurile sustrase le-am vândut, dar cui și unde nu doresc să spun. Furtul din apartamentul lui Semigradov l-am săvârșit împreună cu un moldovean, fost coleg de pușcărie. După furtul săvârșit în casa lui Iamandi, l-am întâlnit în stradă pe supraveghetorul Dabija și, în convorbire cu el, am recunoscut această fraudă și, deoarece furasem de-acolo niște documente, am promis c-o să le restituie lui, pentru a le transmite Mariei Iamandi. Mai multe furturi de acest fel nu am săvârșit.

Dorind s-o închei cu furturile și să dobândesc o sumă considerabilă de bani, cu ajutorul cărora aș fi putut pleca peste hotare, ca să încep o viață nouă, cinstită, am hotărât să organizez o bandă pentru a jefui atât case particulare, cât și de stat... Am reușit să organizez o asemenea grupă banditească în luna decembrie anul trecut, alcătuită din șase locuitori ai orașului Chișinău, numele cărora nu doresc să le divulg. Pentru a-i deprinde cu „meseria de hoț”, am mers cu ei în ziua de 22 decembrie a aceluiași an, pe drumul mare ce duce spre Orhei. Doresc să menționez că cinci persoane dintre acei complici, anterior fuseseră judecate și își ispășiseră pedepsele penale. Toți complicii mei locuiau în apartamente conspirative. Deci, precum am spus, le-am ordonat ca să vină toți în pădurea Pășcanilor. Ne-am adunat acolo fiecare în mod separat. Eu aveam la mine o armă tip Berdan, pe care mai târziu am vândut-o și un revolver Brauning, pe care mi l-au ridicat în timpul arestării. Tovarășii de bandă aveau cu ei, de asemenea, puști și revolve. Toate aceste arme erau ale mele, pe care le-am primit de la comuniștii anarhiști din Odesa, ca recompensă, stimul pentru ceea ce am reușit să fur. Numele persoanelor, de la care am procurat armamentul, la fel nu doresc să le divulg.

În timpul atacului armat din pădurea Pășcanilor, asupra lui Ciubotaru ș.a. eu purtam mască pe față, iar ceilalți răufăcători erau mascați parțial. Toți eram îmbrăcați în tunici întunecate, în cizme lungi de cavalerie; unii mai purtau glugi... După acel jaf, am lăsat să mai treacă vreo 40 de căruțe țărănești. Apoi am oprit una trasă de 4 cai cu care toți ne-am întors la Chișinău. Ajungând la marginea Chișinăului am mai oprit 2 căruțe cu cetățeni evrei, de la care am jăcmănit 100 de ruble, după care ne-am împrăștiat care și încotro.

A doua zi unul dintre membrii bandei noastre, dar cine anume n-o să-l numesc, un băiat care nu o dată a fost judecat pentru furturi, dar încă nearestat, a venit la mine și i-am dat toți banii furați în ajun, ca să se ducă și să îi împartă tuturor complicilor în părți egale. Mie mi-am luat partea ce mi se cuvenea.

După acest caz eu, împreună cu încă 2 oameni, numele cărora nu vreau să le divulg, dar care au fost și ei condamnați nu o dată pentru furturi, jafuri și tâlhării, ne-am dus cu căruța unui surugiu evreu la Hâncești. Am sosit acolo pe la orele 5 după masă și ne-am oprit la o locuință conspirativă. Tot atunci ne-am înțeles ca să jefuim casa boierului evreu Herșkovici... Pe la orele 7 seara, noi, déjà 8 persoane, am intrat tiptil în ograda lui Herșkovici. Trei din tovarășii mei au rămas de pază în ogradă, iar ceilalți am dat busna în casă. Herșkovici cu familia taman luau cina... Eu le-am declarat celor de la masă că sunt arestați, ordonându-le să stea locului. În același timp, un băiețandru din familia lui Herșkovici a început să țipe, a fășnit printre noi și a fugit afară, peste drum, în băcănie. M-am luat după el să-l prind, însă nu știu de unde a apărut pristavul Sănduță, care pe dată a tras un foc de armă în direcția mea. Eu, la rândul-mi, am tras câteva focuri de armă în aer. Deodată s-a apropiat de mine un moldovean și

m-a apucat de piept. Eu am continuat să împrusc și, pare-mi-se că moldoveanul a căzut răpus... Curând în jurul casei lui Herșkovici s-a adunat multă lume. Vreo 15 minute i-am ținut pe toți la distanță, presupunând că tovarășii mei, între timp, vor reuși să prade casa lui Herșkovici. Dar, curând mi-am dat seama că alături erau numai doi tovarăși de-ai mei. Ceilalți s-au împrăștiat care și încotro. Am luat de la Herșkovici 40 de ruble, ceasul lui de aur și un revolver.

Afară am fost înconjurați, din toate părțile, de o ceată întreagă de evrei și țărani. Noi am împrușcat de vreo câteva ori în aer și, din imprudență a fost omorât evreul Levit. Dar cine anume l-a împrușcat – nu spun. Apoi am luat-o la sănătoasa, însă, din nou am fost încercuiri de o ceată de moldoveni, în frunte cu vătășelul. Eu am îndreptat spre ei arma și le-am ordonat să desfacă încercuirea. Gloata s-a supus și noi, ieșind din încercuire, ne-am luat calea spre Chișinău. Ceasul de aur, furat de la Herșkovici, l-am vândut giuvaiergiului Raiț din Chișinău, care locuiește pe strada Nicolaev.

La 6 ianuarie anul curent, împreună cu 5 oameni din bandă, am venit în pădurea de lângă Orhei, unde, în jurul orei 3 de zi, am ieșit la drumul mare, înarmați cu puști și pistoale. Aici am oprit un car cu oameni și le-am luat banii, dar câți – nu țin minte. După ce i-am eliberat pe aceștea, am oprit o altă căruță cu poșta cazonă, ce avea trei pasageri evrei, care se deplasau dinspre Chișinău. De la ei am luat, pare-mi-se, câteva ceasuri de aur și nu mai știu câți bani. Continuând să stau la pândă, am mai întâlnit trei căruțe cu oameni, care plecau deja spre Orhei. De la aceștea am luat un ceas de aur și nu știu câți bani. Mai apoi am oprit o sanie cu patru arestați și vătășei, care escortau deținuții spre Orhei. I-am eliberat pe arestați, iar vătășeilor le-am eliberat „un certificat”, semnându-l cu numele „Atamanul Iadului”.

Atunci unul din vătășei ne-a explicat că degrabă, dinspre Peresecina, trebuie să vină ispravnicul din Orhei, împreună cu 30 de soldați înarmați. Noi am hotărât să-i așteptăm în pădure și să le luăm armele. Dar curând ne-am pomenit înconjurați de cele 30 de santinele, în frunte cu ispravnicul din Orhei. Atunci, noi, toată banda, ne-am ascuns în desișul pădurii, iar pușcașii trăgeau din urma noastră. Noi de asemenea răspundeam cu focuri de armă în aer. Eu am ordonat tovarășilor să nu împruște în strajnici. Izbutind să ne ascundem în pădure, noaptea ne-am întors la Chișinău. Toate bunurile, furate la drumul mare din Orhei, i le-am dat lui Raiț. Acest Raiț, pare-mi-se, a plecat peste hotare. În timpul acestor acte tâlhărești, eu și încă doi din camarazii mei eram cu măști pe față, iar ceilalți nu.

Nu puțin timp după aceasta, am obținut informația că la Spitalul psihiatric din Costiujeni (actualul orașel Codru, n.a.), în anumite zile, administratorul bolniței primește în casa de economii mulți bani. La propunerea mea, tovarășii de bandă nu se hotărâu să meargă într-acolo, afirmând că în spital sunt mulți medici, mai ieste iluminare electrică și telefon de contact. Însă, până la urmă,

toți s-au hotărât să mă urmeze. La 15 ianuarie am aflat de la cineva, care nu era angajat al spitalului și pe care nu o să-i nominalizez, că administratorul Sarioglo a primit în visterie 2.000 ruble. Tot atunci, seara, pe la ora 7, eu cu tovarășii mei, înarmați cu revolver și cu trei arme de foc, ne-am deplasat spre casa lui Sarioglo. Doi din complicii mei au rămas în coridor, iar eu cu ceilalți trei m-am ridicat pe scări, la etajul întâi. Unul dintre cei rămași în coridor, la parter, din neatenție, a produs o împușcătură și atunci, din locuință, a ieșit însăși Sarioglo. Eu l-am reținut imediat, silindu-l să intre înapoi în odaia sa. Lui Sarioglo i s-a propus să dea banii pe care îi are. El i-a dat unuia din tovarășii mei o mulțime de bani și a declarat că în pachet sunt 500 de ruble, iar cu ceilalți bani a plătit taxa pentru foile de însoțire la calea ferată, vreo 1.500 de ruble. Eu personal i-am luat ceasul de aur de pe mână. Ceilalți dintre complicii au luat din casa acestuia linguri, ce cântăreau vreo jumătate de funt de argint. Nu sunt sigur, dacă Sarioglo a fost deposedat de cele două cușme din caracul. Complicii mei i-au luat și două blănuri, dar la rugămintea lui Sarioglo, am ordonat să i le restituie.

De data aceasta eu și cu un complice eram cu cagule din stofă pe față, iar al treilea purta ochelari negri. Ceilalți trei în general erau fără de mască. În timp ce complicii mei percheziționau casa aceea, eu stăteam în prag la ușă și discutam cu Sarioglo. Sarioglo mi-a explicat că zadarnic caut la el bani grei, fiindcă banii se află în safeul directorului spitalului Kašovski. Eu i-am ripostat că din câte cunosc, Kašovski suferă de pneumonie și n-am îndrăznit să intrăm la el, dar i-am poruncit c-o să intrăm altă dată. Curând am ordonat oamenilor mei să bată în retragere, iar pe Sarioglo l-am preîntâmpinat ca să nu stârnească zarvă după plecarea noastră. Însă, în curte, ne-au observat niște lucrători. Nedorind incidente, am împușcat din pistoale în aer, de câteva ori și ne-am întors cu bine în oraș. Lucrurile prădate aici i le-am vândut aceluiași Raiț.

După prădarea spitalului din Costiujeni, am ajuns la concluzia că amicii mei de bandă nu sunt capabili de afaceri mari și serioase. Ei își permiteau să facă abuz de alcool, plimbându-se gălăgioși prin oraș cu surugii. De aceea am hotărât s-o dizolv, iar în locul ei să organizez o altă bandă, din persoane necondamnate anterior și mai inteligente. Și, pare-mi-se că am reușit. Cu noua bandă formată, la 16 februarie, în jurul orelor 7 seara, am spart locuința cunoscutului meu din Chișinău, Luca Avakov. Găbjindu-l, i-am declarat că este arestat, ordonându-i să ne dea suma de 7.000 ruble. Despre faptul că Avakov poate avea această sumă am aflat în primele zile ale lui februarie, de la o cunoștință de a mea – soția unui birocrat, pe care nu doresc s-o numesc. În vreme cât dialogam cu Avakov, am auzit în curtea casei lui un țipăt de femeie. Am ordonat unuia din complicii să percheziționeze casa lui Avakov, iar eu am ieșit să văd ce se petrece în ograda casei. Acolo o femeie continua să țipe de frică ce se petrece. Am tras-o de mânecă în bucătărie, unde am și închis-o. Ieșind din acea bucătărie,

*întâmplător am dat ochii de un cunoscut de-al meu, Vartan Kirkorov, care avea o jordine în mână. Atunci i-am declarat că sunt **comunist** anarhist și că îl arestez, după care i-am ordonat să mă urmeze. Fără nici o șovăire, acesta a îndeplinit ordinul meu. Unul dintre complici l-a percheziționat pe acest Kirkorov, luându-i 150 de ruble, dintre care, la rugămintea lui, i s-au întors înapoi 3 ruble. De la Avakov, în lipsa mea, precum am aflat mai târziu, complicii au mai furat 2000 de ruble, un inel de aur, o tabacheră, două lanțuri de aur, o pereche de cercei cu briliante false. (Briliantele cu pricina în timpul arestării au fost ridicate de la mine din locuință). În timpul acestui jaț, niciunul dintre bandiți nu erau mascați. Eram înarmați atunci cu revolvere Brauning și Mauzer. Să divulg complicități ce au participat la această ultimă tâlhărie, nu doresc. Alte completări nu am.”*

Mărturisirile expuse mai sus sunt scrise cu mâna de însuși banditul Grigorii Kotovski. La câteva zile, fiind anchetat din nou, „**eroul legendar al poporului moldovenesc**”, rusul Kotovski continuă să deponă depoziții:

„Recunosc vinovăția mea în următoarele crime săvârșite: 1) Împreună cu banda organizată de către mine, în pădurea din preajma satului Ivancea, am înfăptuit un atac deschis asupra cetățeanului Ivan Dudnicenko ș.a. luându-le paralele, ceasurile și alte obiecte de preț. 2) Cam în aceleași împrejurări și prin metode similare, în prima jumătate a lui decembrie, în pădurea de la Bardar, am săvârșit un act de tâlhărie asupra drumeților, care mergeau pe jos dinspre Hâncești spre Chișinău, sustrăgându-le circa 800 de ruble și câteva ceasuri. Apoi am oprit un echipaj în care era, după cum am aflat mai târziu, Dudnicenko alături de o doamnă. De la aceștea am luat 50 de ruble, un ceas cu lănișor, revolverul și încă un ceas de damă cu lănișor. Apoi i-am buzunărit de 70 de ruble pe niște drumeți, care călătoreau într-un car tras de doi boi.

În timpul atacului din pădurea de la Bardar, am mai întâlnit două care cu boiernași, de la care am tâlhărit 800 de ruble și câteva ceasuri. De data aceasta nu eram mascați. Obiectele furate le-am păstrat la mine. Ceasul de damă ce-i aparținuse condrumetei lui Dudnicenko, l-a luat Nicolae Dorogan, care a participat și el la acest act de tâlhărie. În timpul atacului banditesc asupra lui Dudnicenko, au participat și trei complici permanenți din componența grupului nostru. Era Dorogan și încă unul, al 6-lea, numele căruia nu doresc să-l divulg.

Doresc să adaog, că în județul Tiraspol, precum și în alte localități, atacuri banditești similare nu am săvârșit. Tot ce s-a scris aici este adevărat și nu am ce complecta.”

Și iarăși toate declarațiile sunt confirmate prin iscălitura originală, destul de îngrijită, caligrafică dar îngălbenită de vreme a banditului Grigorii Ivanovici Kotovski.

Justiția Imperiului Rus de ocupație în Basarabia, îl recunoștea ca persoană vinovată numai în temeiul unei sentințe de condamnare. Deaceea răsfoind filele de arhivă ale dosarelor penale, cu multiple mărturisiri și plângeri înlăcrimate,

pline de sânge ale victimelor, în marea majoritate oameni simpli, țărani de la sate, jăcmăniți și lipsiți de ultimul ban la drumul mare, studiind expertiza medico-legală a sărmanului evreu Levit, împușcat în acea noapte la Hâncești, am ajuns la procesul instanței desfășurat la Chișinău, în perioada 13-14 aprilie 1907.

Din volumul întreg de învinuiri, la procesul de judecată Grigorii Kotovski și-a recunoscut vinovăția în toate cazurile sus enumerate, exceptând faptul că ar fi vinovat în asasinarea cetățeanului Levit (vezi fondul de arhivă nr.39, registrul 15/2, pag.310). Sentința pronunțată la 14 aprilie 1907 l-a recunoscut culpabil pe Grigorii Kotovski în săvârșirea actelor banditești, condamnându-l la ani grei de pușcărie.

Aici am vrut să închei răsfoirea filelor de arhivă, la accesul cărora până nu demult era ținut sub zece lacăte de comuniști, mi-am amintit însă că istoriografia ruso-sovietică trâmbița în justificarea faptului că la Chișinău banditului i-au înălțat un monument ecvestru de toată frumusețea, precum că Grigorii Kotovski a fost un erou legendar. Răsfoind dosarele din nou, am găsit doar mărturisiri de ale bandiților, că tot ce furau, jăcmăneau, buzunăreau, tâlhăreau, era folosit în interesul lor personal și meschin. Poate că ideologia rusă a avut în vedere asemenea cazuri... Acest Grigorii Kotovski, fiind în detenție la penitenciarul din Chișinău, a reușit să evadeze și un timp poliția țaristă nu reușea să-l prindă. El se ascundea în oraș, la un oarecare Mihail Romanov. Anume acest Romanov dă următoarele mărturisiri (fondul de arhivă nr.39, registrul 15, pag.663): „ În ziua următoare necunoscutul (așa îl numea el pe Gr. Kotovski) mi-a dat 10 ruble de aur și m-a rugat să-i cumpăr votkă și ceva de mâncare.... ”

Până la începutul anilor „90 ai secolului trecut rușii inauguraseră la Chișinău Muzeul republican ce purta numele banditului. M-am interesat atunci la ghizii de acolo, dacă sunt cumva cunoscute numele acelor fericiți care ar fi fost ajutați de către Gr. Kotovski prin acte de binefacere. Dar, în afară de bâlbâială, nu am aflat nimic.

Aș vrea să mai spun că, prin sentința judecătoreie de la Chișinău, din 14 aprilie 1907, au mai fost condamnați complicii banditului G.Kotovski: Nicolai Dorogan, Ignatii Pușkariov, Procopii Demianișin, Emanuil Guțuleak, Zaharia Grosu, Isidor Stadniciuk, Ivan Golovko și Irina Bessarab. Aici la fel e o arie nevalorificată pentru savanții noștri, deoarece nu se cunoaște nimic despre soarta celor ce le-a fost sortit să lupte, umăr la umăr, cu tatăl răketului basarabean, Ghiță Kotovski, pentru „dreptate și echitate socială”, ce ne-au trâmbițat-o atâta vreme rușii comuniști.

Fiindcă dosarele penale în cauză sunt scrise în exclusivitate în limba ocupanților ruși, m-am străduit să traduc în limita cunoștințelor mele terminologia de la acea vreme.

Orice om normal, după cele citite, se va întreba: cum a fost posibil, prin ce optică aberantă și logică gheboasă, negrul să-l transformăm în alb și invers?

Agravant este faptul că numele lui Grigorii Kotovski poluează și azi denumirile

de străzi din Comrat, Bălți, Tighina, Tiraspol, Dubăsari... Numele acestui „tată a raketului basarabean” este folosit de către ruși, în țara lor ca un erou nu oarecare, ci... erou legendar al poporului moldovenesc! Deși banditul era de etnie rusă! Sărmana Basarabie! Odată ce marii ei bărbați ai neamului au fost izgoniți din istoriile scrise la comandă, izgoniți chiar din viața noastră publică, cenzurați, marginalizați, exilați, încât majoritatea covârșitoare a alolingvilor din R.Moldova nu cunoaște, elementar, cine este Nicolae Iorga, Constantin Stere, Marin Preda, Adrian Păunescu...Dacă e chiar până la atâta numele lui Grigorii Kotovski, ar merita să-l poarte, cel mult pușcăriia din Chișinău.

Publicat pe paginile săptămânalului „Literatura și arta”, 18 ianuarie 1990

II

După apariția primului articol despre peripețiile banditului rus Grigorii Kotovski, cititorii au început a asalta redacția cu scrisori. Unii erau șocați, alții jubilai că s-a descoperit un adevăr, dar, în marea majoritate, datorită societății ideologizate de ruși de atâta vreme până în măduva oaselor, considerau o oarecare „tendențiozitate” din partea mea ca autor. Ziarele comuniste ale timpului „Sovetskaiia Moldavia”, „Molodeji Moldavii” au înserat pe paginile lor articole voluminoase, supunându-mă unei critici vehemente pentru faptul că prea unilateral aş fi tratat problema cu „eroul legendar” al războiului civil rus (1918–1922), Grigorii Kotovski. La rândul meu m-am convins că era insuficientă o concluzie la acea vreme, pentru a demitiza zeul! De aceea m-am decis să elucidez mai amplu activitatea banditului G.Kotovski, în perioada de până la revoluția rusă din 1917.

Precum ați aflat din materialul prezentat anterior, în anul 1907 G.Kotovski a fost condamnat, de către tribunalul din Chișinău, pentru banditism, la muncă silnică pe un termen de 12 ani. Dacă e să facem socoteală, el trebuia să se elibereze din închisoare în 1919.

Aflându-mă la Odesa, însă, am citit, pe frontispiciul alcuarei clădiri a Primăriei, o inscripție, unde se menționează că, în anul 1916, G.I.Kotovski a fost iar condamnat de către tribunalul de aici, de data asta la moarte. Sentința dată, însă a fost mai apoi schimbată cu muncă silnică pe viață. Evident a apărut întrebarea: cum putea G.I.Kotovski să fie condamnat la 1916, dacă el déjà își ispășea pedeapsa prin sentința de la Chișinău din 1907?! M-am adresat la Arhiva din localitate, cerând dosarul penal de atunci, dar colaboratorii mi-au spus că actele solicitate se află la arhiva din Kiev. În capitala Ucrainei, la arhivă am găsit în fondul nr.347, registrul 1, unitatea de păstrare 3232 Dosarul Judecătoriei Militare din Odesa deschis la 8 septembrie 1916 și finisat la 8 mai 1917 și conține un volum de 195 de pagini. Acolo am citit următoarele: „*Din informația de care dispunem, G.I.Kotovski a fost condamnat, în 1907, prin sentința judecătorească de okrug Chișinău la munci silnice pentru actele de jaf și tâlhăriile săvârșite, pe*

un termen de 12 ani. La 27 februarie 1913 a evadat din închisoare... ”

Din documentele studiate am ajuns la concluzia că G.I.Kotovski, după ce a evadat din închisoare, spectaculos revine la activitatea lui „revoluționară”. În fondul de arhivă nr.347, reg.1, p.III, unitatea de înregistrare 3213, citim mărturisirile unui oarecare Ivenco: „În luna septembrie 1915, locuind la Tiraspol l-am cunoscut pe G.Kotovski, care mi-a propus să mă încadrez într-o bandă, pentru săvârșirea unor atacuri armate. În această bandă mai activau: Chițis, Kotovski, Afanasiev, frații Gheftman, Nuhim și Moșko Averbuh, Nicolai Rodzișevski, Ādic Șefer și Fiodor Perekup...Mai târziu a aderat la bandă și Vasiliu Kirilov...”

Altă informație. Iosif Gheftman, unul dintre bandiți, mărturisește următoarele: „În noiembrie 1915, la Chișinău, i-am cunoscut pe Ghitis și Kotovski, care mi-au propus să intru în banda lor, cu scopul de a dobândi bani pe o cale ușoară...”

Având această informație, am descoperit adevărata activitate a lui G.Kotovski, după ce a evadat din locul de privațiune, până la noul proces judiciar din 1916. Consider că această informație constituie un interes deosebit pentru istoria Chișinăului.

În f.419, reg.1, un.6934 „a”, citim următorul document de proporții: „Procurorului din Chișinău. Prezentare. 19 decembrie 1915, nr.8155. Excelență! Am onoarea de a Vă informa că în gestiunea anchetatorului judiciar pe dosare deosebit de importante Migulin au fost determinate, la Chișinău, un șir de atacuri armate ale unor tâlhari, care alcătuiesc o bandă bine organizată.” Esența dosarului constă în următoarele:

La 24 septembrie 1915, în jurul orelor 7 seara, în apartamentul nr. 18 de pe strada Teobașev, unde locuiește împuternicitul particular Leiba Goldenștein, dinspre curte, au pătruns trei necunoscuți, recomandându-se drept agenți ai secției de urmărire. Stăpânul, însă și-a dat seama cine sunt ei cu adevărat și a încercat să se împotrivească. Atunci, unul din răufăcători, brunet, cu mustață, a scos din buzunar un revolver și, amenințându-l cu moartea, a cerut să le dea banii. Supunându-se, Goldenștein a început să-l implore pe tâlhar, ca să-i înapoieze măcar o parte din banii furați. Tâlharul, până la urmă, a scos din buzunar 300 de ruble și i le-a dat.

În acel moment, la Goldenștein a venit în ospeție o cunoștință de a lui, Ghidal Meremes. Tâlharii îndată l-au percheziționat și i-au luat 262 de ruble. După aceasta, amenințându-i cu armele, tâlharii au spus că pleacă, dar, doamne ferește, cineva să stârneasă război sau să informeze poliția! Și s-au făcut nevăzuți!

Din depozițiile martorilor, aceștea au văzut răufăcătorii. Însă atamanul lor îi numea pe complici „nr.3”, „nr.4”, ș.a.m.d., adresându-se către unul din ei „nr.7”.

În octombrie a.c. (1915 – n.a.) în jurul orelor 6 seara, în vecinătatea abatorului orașenesc, doi indivizi înarmați au pătruns în casa șefului măcelăriei Octavian Stankevici. Stăpânul nu era acasă. Unul din răufăcători avea pușcă

și purta drept mască o batistă pe față. Amenințând-o pe sora lui Stankevici, precum și pe fica acesteia cu revolverul, un răufăcător a ordonat să i se deschidă cufărul, în care se păstrau banii. Femeile, îngrozite de moarte, au îndeplinit cerințele tâlharului, care a luat de acolo 650 de ruble. Zicându-le să nu stârnească tărăboi, răufăcătorii au dispărut...

La 24 octombrie a.c. în jurul orelor 6 și jumătate seara, în apartamentul cetățencei Volfenzon, casa 51 de pe strada Fiodorov, au dat busna doi inși mascați. Unul avea mască neagră, altul verde... Convingând-o pe Volfenzon să nu aibă frică, dâștii i-au spus că nu au venit la ea, ci la vecina ei Kogan Rivka. Insul cu mască verde pe față a comandat ca fiul doamnei Volfenzon să-i urmeze până la apartamentul lui Kogan și să o cheme afară. Dar acolo ajungând, nu li s-a deschis ușa. Tocmai atunci, în ospete la Rivka Kogan, a venit Iosif Kalihman. Tâlharii l-au reținut pe dată, silindu-l să intre în apartamentul doamnei Volfenzon. Amenințându-i cu revolverul, l-au buzunărit pe Kalihman și i-au luat 150 de ruble, după care, hotărându-le tuturora să-și țină limba după dinți, au dispărut.

În timpul cercetărilor a fost găsită, în apartamentul doamnei Volfenzon, o băsmăluță bărbătească, ce aparținuse unuia din răufăcători, pe care era cusută literas „K”.

Tot în seara zilei de 24 octombrie, în apartamentul lui Ihil Șteinberg, de pe strada Leova nr.75 au dat năvală 7 inși. Unul era cu mască verde, ceilalți cu măști negre, toți înarmați cu revolvere, toți au cerut bani de la stăpân și fiecele lui. Adunându-i pe toți într-o odaie, bandiții l-au percheziționat pe Șteinberg, luându-i 60 de ruble. Cel cu mască verde, care făcea impresia de ataman, a luat-o de umeri pe fiica stăpânului casei, Șendrea Treichin, purtând-o pe sus prin odaie, silind-o să deschidă toate sertarele, unde se păstrează banii. Cotrobăind peste tot, tâlharii au luat 400 de ruble și un portmoneu cu niscaiva monede de argint. După aceasta, tâlharii, ordonându-le să tacă molcom, au dispărut.

Din depozițiile martorilor tâlharii ce au jefuit atât în casa lui Șteinberg, cât și a lui Volfenzon erau unii și aceiași, bine îmbrăcați, iar pe cap purtau jobenuri.

La 14 noiembrie a.c. a mai fost săvârșit un atac tâlhăresc pe strada Poliției, asupra casei cetățeanului Ițik Finkelștein. În jurul orelor 6 seara, când jupânul stătea la masă cu oaspeții lui, prin intrarea de serviciu au pătruns trei bărbați, dintre care unul era în uniformă militară cu gradul de sergent. Tustrei au îndreptat revolverele asupra tuturor mesenilor. Un brunet înalt, numindu-se „atam, anul tâlharilor”, l-a condus pe Finkelștein în cabinetul lui de lucru, a rupt firele de telefon și i-a cerut să deschidă safeul de fier. Finkelștein a îndeplinit ordinul tâlharului și acesta a luat de acolo o cutie cu monede și 2 cutii cu veselă de argint. „Atamanul”, continuând să-l amenințe pe stăpîn cu revolverul, l-a purtat mai apoi prin tot apartamentul, cerându-i să-i arate locurile tănuite, unde putea să păstreze paralele. Cotrobăind în dormitor, tâlharul a luat dintr-un

sertar 240 de ruble, 4 monede de aur a câte 20 de mărci fiecare, butoane de guler din aur și un bold pentru cravată. Apoi, întorcându-se în sufragerie, „atamanul” a ordonat femeilor, care se aflau îngrozite la masă, să-și scoată bijuteriile, iar pe bărbați i-au buzunărit, luându-le toți banii ce-i aveau cu ei... Adunând toate cele furate într-o legăturică, bandiții au părăsit apartamentul, amenințându-i pe cei prezenți că, în caz de vor anunța poliția, păzea!...

În timpul anchetării preventive, Finkelstein și rudele lui, luând cunoștință cu diferite fotografii ale criminalilor reținuți, prezentate de către anchetator, l-au recunoscut în unanimitate pe atamanul Grigorii Kotovski, care, după cum suntem informați, a evadat anterior din închisoarea din Siberia. Toți martorii au confirmat categoric că cel care le-a prădat casa, împreună cu alți bandiți, este „atamanul Kotovski”.

Mai apoi, tot acel demnitar al justiției țariste, face altă prezentare cu nr.20 din 6 ianuarie 1916:

„La 16 decembrie anul trecut, pe la orele 6 seara, în casa judecătorului consilier de justiție Cercheș, care locuiește pe strada Livezilor, au pătruns 8 persoane mascate. Bandiții l-au atacat pe Matvei Avram și l-au îmbrâncit în bucătărie, unde se mai afla bucătarul Kanarski și tinichigiul Seretnikov. Lăsându-i pe aceștea în paza unuia dintre complici, înarmat cu un revolver, ceilalți răufăcători au pătruns pe ușa de serviciu, dând cu ochii de Cercheș. Amenințându-l pe judecător, precum și pe soția lui, bandiții au cerut bani și lucruri scumpe. Însăpăimântat, Cercheș imediat a deschis un sertar de la masa de scris și i-a dat căpeteniei bandei o sumă de 350 de ruble, precum și diverse documente. După aceea complicii i-au luat soției lui Cercheș două brațare și 4 inele cu briliante, în valoare totală de circa 2.000 de ruble. Din cuierul din tindă bandiții i-au luat blana lui Cercheș, a cărei valoare estimează aproximativ 500 de ruble...”

Acesta a fost raportul pe care demnitarul țarist i l-a prezentat procurorului pentru a formula rechizitoriul. Ca să ne convingem că șiragul de crime aparține bandei organizate și condusă de Grigorii Kotovski, citim următorul document extras din același fond arhivistic. La pag.10 găsim prezentarea altui raport din 10 mai 1916, cu nr.2144: *”Păgubașilor și martorilor li s-au propus spre identificarea infractorilor, fotografiile ale persoanelor reținute de poliție: 1. Goldenstein l-a recunoscut în persoana unuia dintre acei răufăcători pe Grigorii Kotovski; 2. Kalihman – pe G.Kotovski și Gamarnik (alt complice—n.a.); 3.Finkelstein – pe G.Kotovski, complicii Perecup și Samuil Gheftman; 4.Bulakova – pe Kotovski; 5. Kogan – pe G.Kotovski ca participant la atacurile enumerate mai sus.*

Anchetându-l pe martorul Grabuis, am constatat că în timpul jafurilor Grigorii Kotovski purta un buletin de identitate fals, pe numele Butkovski. În vara anului 1915 Kotovski a locuit la ea în apartament. Același Grabois a mai declarat că în acea perioadă, la Kotovski în vizită veneau diferite persoane

suspecte. Când i s-au oferit pozele spre identificare, Grabuis l-a recunoscut atât pe Kotovski, cât și pe complicii săi Radzișevski și Afanasiev...”

La pagina 11 a aceleiași document, citim o nouă prezentare adresată procurorului cu nr.3052 din 1 iulie 1916, cu următorul conținut: *”În complectarea raportului nr.2144 din 10 mai a.c. am onoarea să vă informez, excelență, că la 25 iunie poliția l-a reținut, pe teritoriul moșiei Căinari, județul Bender, pe atamanul bandei de tâlhari, autorul unui șir de atacuri armate la Chișinău și Odesa. Acesta este Grigorii Kotovski care, precum s-a dovedit, poartă cu el un buletin fals, pe numele unui oarecare Ivan Roșcovan și se află în serviciu la boierul Semigradov – latifundiar de prin părțile locului.*

La 26 iunie Kotovski a fost adus la Chișinău și supus anchetării în calitate de bănuț în comiterea crimelor enumerate anterior. Kotovski a recunoscut că este vinovat în săvârșirea tuturor acestor infracțiuni și se căiește. Apoi a mai adăugat că el, împreună cu încă alte 6 persoane, adunați într-o bandă, numele cărora nu dorește să le divulge, a săvârșit crimele enumerate și altele. Kotovski nu și-a recunoscut vina doar în săvârșirea atacului asupra casei șefului de abator Stankevici. Din aceste considerente vă raportez că Grigorii Kotovski este luat sub strajă.”

În materialele arhivei de la Kiev, am mai descoperit că „eroul legendar al poporului moldovenesc” cum l-au numit frații lui ruși, a mai săvârșit o serie de alte tâlhării și jafuri, conținute în două dosare penale aparte. Vreau să ne oprim la dosarul pentru care banditul Kotovski, prin sentință de judecată, a fost condamnat la moarte.

În fondul 347, reg.1, unitatea de păstrare 3232, la pag.139 depistăm o telefonogramă, adresată procurorului din Chișinău:

„La 17 iunie 1916, pe la orele 7 dimineața, niște locuitori din Hâncești se îndreptau spre Chișinău. Pe drumul dintre localitatea Botna și pădurea Bardar au fost atacați de niște tâlhari. Unul din ei s-a prezentat drept Kotovski, a îndreptat spre cei din căruță revolverul Brauning și le-a cerut parale. Astfel i-a jefuit pe drumeți în total de circa 975 de ruble. Tâlharul Kotovski era călare pe un cal șarg, cu șaua ornamentată în stil moldovenesc și înarmat cu două revolvere: pe unul îl ținea în mână, iar pe altul îl purta la șold.

La 25 iunie a.c. G.Kotovski a fost reținut și acuzat în săvârșirea acestor două acte de tâlhărie: el le-a recunoscut pe deplin. Făcând o confruntare cu Levit, Nițkaner, Gherșengold și Grinberg, dâșii l-au recunoscut pe răufăcător în persoana lui Grigorii Kotovski. Totodată G.Kotovski a fost categoric împotriva, ca el să-l numească pe al doilea complice la atacurile de tâlhărie din pădurea Bardar.

În judecătoria regională din Odesa se mai află un dosar penal, ce-l învinuiește pe G.Kotovski în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de articolele 924, 1629, 1633 și 1634 ale Codului de pedeapsă. Județul Chișinău, de la 20 iunie 1914, se află în stare

de război (se începuse Primul război mondial 1914–1918, la care Impreul rus lua parte activă – n.a.) și, prin ordinul districtului militar Odesa din 1 septembrie 1914, nr.72 toate dosarele penale, care apar în această regiune și au componență de infracțiune prevăzută de articolul 1629 al Codului de pedeapsă, trebuie să fie examinate de către Curtea Marțială, după legea vremii de război, la Odesa.”

Astfel G.I.Kotovski este dat în judecată în districtul militar Odesa, la 31 august 1916, pentru crimele săvârșite pe teritoriul Basarabiei care era sub ocupație rusească din 1812.

În f.347, reg.1, unitatea de păstrare 3232 G.I.Kotovski scrie cu mâna sa proprie următoarele: **”Sunt rus de naționalitate, de religie ortodoxă. Eu îmi recunosc vinovăția în săvârșirea infracțiunilor incriminate. Până la moment am fost judecat o singură dată, la 14 aprilie 1907 și condamnat pe un termen de 12 ani la privațiune de libertate, pentru săvârșirea actelor de jaf armat. Ispășindu-mi pedeapsa în Transbaikalia, la lucrările de construcție a căii ferate Amur, la 26 aprilie 1913 am evadat, întorcându-mă în Rusia europeană. Mă recunosc în comiterea infracțiunilor incriminate prin acte de atacuri armate asupra cetățenilor și lămuresc următoarele:**

După ce toți membrii bandei organizate de mine, cu ajutorul căreia săvârșeam acte de tâlhărie, au fost împrăștiți de poliție, am hotărât să iau o cale cinstită. Am încercat să lucrez la biroul lui Levițki din Chișinău, dar nu mi-a plăcut... Mai apoi m-am angajat la serviciu în calitate de vechil, – pe moșia boierului Stamatov din satul Căinari, județul Bender. Stamatov a convenit cu mine ca să-mi plătească anual 200 de ruble și să mă asigure cu de toate cele trebuincioase pentru viața de toate zilele. Căzând de acord am lucrat la el o vreme oarecare. Proprietarul moșiei văzându-mi străduința, m-a numit intendent al întregii moșii, promițându-mi o plată anuală de 600 de ruble și toate cele necesare pentru viață.

Fiind, însă, numit în calitate de intendent, am considerat că este necesar să mă îmbrac mai bine și să duc un trai decent. Pentru aceasta aveam nevoie de cel puțin 150–200 de ruble lunar... La 17 mai a.c. mi-am cerut învoire de la Stamatov ca să plec la Orhei pentru o săptămână la mama, deoarece în acea perioadă eram în posesia unui buletin de identitate fals, pe numele Ivan Nicolaevici Aneșkin... Din Căinari eu nu m-am dus la Orhei, ci la Chișinău. Aici i-am rugat pe mai mulți cunoscuți de-ai mei, ca să-mi împrumute ceva parale pentru a-mi cumpăra îmbrăcăminte, dar fiind refuzat, am decis să capăt bani prin acte de tâlhărie. La 26 mai m-am deplasat spre vâgăuna de lângă Strășeni, lângă fabrica lui Zingher. Acolo m-am întâlnit cu un cetățean, ce l-am cunoscut pe timpurile când mă aflam în închisoare, numele căruia nu-l mai țin minte. I-am spus că am nevoie de bani și vreau să-i dobândesc prin jaf. Omul m-a recunoscut, s-a bucurat și m-a rugat ca să-l iau și pe el la această afacere. Am fixat cu el o întâlnire pentru a doua zi la Chișinău, la intersecția străzilor Armenească cu

Alexandrovsk. La timpul convenit ne-am întâlnit și, mai apoi în seara zilei de 27 mai ne-am pornit la furat spre Hâncești. Pe la miez de noapte am ajuns în păduricea de la Bardar, unde ne-am culcat pe marginea drumului care duce de la Chișinău spre Hâncești. Către zori de ziua i-am pregătit cunoscutului meu o mască din batista mea și i-am explicat ce are de făcut. Pe drum începuseră să treacă mai multe căruțe și drumeți pe jos, dar, după părerea mea nu semănau a fi persoane înstărite. Abia pe la orele 11, dinspre Chișinău a apărut un echipaj cu vizitiu. Acestei trăsuri i-am stat în cale, apucând caii de căpăstru și am așteptat până când complicele s-a apropiat de loitre. Amenințându-i pe cei din căruță cu revolverul, le-am ordonat să predea banii. De la unul am luat 6 ruble, iar de la al doilea 56 de ruble. Tot atunci i-am dat vizitiului o rublă...Mai doresc să adaog că cetățeanului, de la care am luat 56 de ruble, i-am promis c-o să i le restituim peste o durată de 10–15 zile. Această promisiune eu mi-am îndeplinit-o cu cinste după ce i-am jăcmănit de bani pe Nișkaner și Goldenstein la 17 iunie a.c. Eu i-am dat unui cunoscut 56 de ruble și l-am rugat să i le transmită moșierului din Ruska, ce se află pe drumul dintre Hâncești și Lăpușna. Numele boierului e Levit. Sunt convins că acel cunoscut, pe care îl consider om cinstit, i-a și transmis banii lui Levit, adică păgubașului.

Fiind la Chișinău am auzit că poliția îl bănuiește de săvârșirea acestor două acte de tâlhărie pe un oarecare cetățean din Bardar. Omul cela, dacă este reținut, vreau să spun, că nu are nici o atribuție la aceste două acte de tâlhărie și rog să fie eliberat de sub strajă. Vreau să concretizez că complicele meu locuiește la Chișinău și este un coșcar profesionist. Rog să dați crezare deplină mărturisirilor date. Grigorii Kotovski.”

La apărarea drepturilor sale juridice G.Kotovski a solicitat să-l aibă în calitate de apărător pe un oarecare V.S.Luzghin. Desigur că inculpatul era bine informat de faptul că pentru asemenea infracțiuni legislația penală țaristă prevedea pedeapsa capitală cu moartea. De aceea dânsul mereu trăia cu gândul să evadeze din închisoare, pentru a evita paloșul Femeidei. Sau considera, că prin tergiversarea procesului, ar avea șanse să-i schimbe situația.

La 20 septembrie 1916 Grigorii Kotovski face un demers către judecată cu următorul conținut: „Recunosc întru totul vina, dar rog mai întâi de toate să se strămute dosarul meu la o nouă cercetare din următoarele motive: am hotărât și doresc să-l dau pe mâna justiției pe complicele meu, cu care am activat împreună atât în actul de jaf de la 28 mai, cât și la 17 iunie a.c. Eu nicicând nu mi-am trădat complicității mele, dar sunt convins că, divulgând această persoană, voi face o mare dreptate și doresc ca el să fie adus în sala de judecată, pe banca acuzaților...”

Justiția însă nu a reacționat la cererea lui Kotovski și atunci banditul nu se lăsă bătut. La materialele de arhivă mai întâlnim un document scris în închisoare și adresat către confracții de soartă ai lui Kotovski, în ziua de 28 septembrie 1916:

„Dragi prieteni! Vreau să vă comunic că sunt scos la plimbare doar noaptea,

la lumina felinarelor. E o adevărată libertate această plimbare! Vă rog pe voi, precum și pe conaționalul meu să mă ajutați să evadez. Să-mi faceți o scară din cârje și petici... Salvați-mă, că de nu – zdohnesc! Dacă-mi veți răspunde printr-o scrisorică, transmiteți-o printr-o persoană de încredere în celula de mijloc, de la etajul trei... Vă rog, gândiți-vă, ajutați-mă și salvați-mă! Dar să acționați foarte atent, deoarece chiar șeful pușcării dispune de informația agenților secreți cum că intenționez să șterg putina și deaceea m-a preîntîmpinat... Ajutați-mă că de nu – voi pieri ca un câine!”

Cu toate acestea, tribunalul din Odesa, la 4 octombrie 1916, pentru actele de tâlhării săvârșite în pădurea de la Bardar, l-a condamnat pe G.Kotovski la pedeapsa capitală prin spânzurare. Numai după numeroase demersuri și plângeri, de care este împânzit dosarul de arhivă, scrise de mâna banditului G.Kotovski, pedeapsa i-a fost înlocuită prin muncă silnică pe viață, ca mai apoi, Guvernul Provizoriu al Rusiei, venit la putere după răsturnarea țarului în 1917, să-i reducă termenul de pedeapsă la 12 ani.

Înainte de a ajunge la finalul epopeii banditului G.Kotovski pe teritoriul Basarabiei de până la Unirea cu Patria Mamă, România, în 1918, am încercat să găsec, în aceleași materiale de arhivă de la Kiev, informații, care, credem că i-ar interesa pe cititori: ce făcea Grigorii Kotovski cu sumele fabuloase de bani, pe care le acapara prin intermediul jafurilor și tâlhăriilor? Oricît m-am străduit, nu am găsit nici o mărturisire, sau vreun document convingător, decât afirmațiile lui G.Kotovski că, în timpul tâlhăriei din pădurea satului Bardar, a fost mărinimos cu vizitii și le-a întors din sumele furate 6 ruble înapoi! Tot în materialele de arhivă de la Kiev am întilnit încă un dosar penal asupra banditului G.Kotovski despre activitatea lui „revoluționară”, deja în afara Basarabiei.

În f.419, registrul 1, unitatea de păstrare 7042, citim o altă prezentare a procurorului din Odesa, de la 16 august 1916: „În privința tâlhăriilor săvârșite asupra cetățenilor Bliumberg și Brodavski, țin să comunic că, la 2 august a.c. a fost reținut unul dintre complicii activi la această crimă. E vorba de Grigorii Kotovski, în vârstă de 34 de ani, anterior condamnat la 14 aprilie 1907 pentru jafuri și tâlhării, la 12 ani de muncă silnică (catorgă). Însă el nu și-a ispășit pedeapsa până la sfârșit, deoarece în 1913 a fugit de la lucrările la calea ferată Amur, din Răsăritul Îndepărtat.

G.Kotovski este holtei. A fost reținut când era în serviciu, purtând buletin fals, la moșia unui latifundiar din gubernia Basarabia. În mărturisirile lui, G.Kotovski a menționat că dînsul nicicînd n-a avut intenția să-i omoare pe soții Bliumberg. Și-a recunoscut vinovăția doar în săvârșirea asupra acestora a actului de tâlhărie împreună cu banda sa. A recunoscut și atacul asupra medicului Brodavski, în casa acestuia. A recunoscut pe deplin că la cea dintâi infracțiune au participat 6, iar la cea de a doua 5 infractori.

Kotovski a refuzat să-i nominalizeze pe complicii lui, reieșind din tradiția etică

pe care o are banda. În această bandă, conform afirmațiilor lui Kotovski, el nu se bucura de drepturi deosebite, dar i se oferea o prioritate însemnată ca unui om pățit și cu experiență.

În timpul săvârșirii actului de tâlhărie, toți bandiții erau înarmați cu revolve, dar numai cu un scop: de-a influența psihic asupra victimei. După regula bandei lor, în timpul atacului armat nu se permitea violența fizică. În timpul atacului asupra casei lui Bliumberg s-a petrecut un caz imprevizibil. Unul dintre bandiți, speriat de zgomotul geamului spart în țândări, de către stăpân, a tras un foc de armă în aer: Kotovski, într-o stare de șoc, cu scopul de a preveni tragedia de mai departe, l-a împușcat pe complice în braț. După aceea, imediat, toți s-au retras fără a jefui ceva. Din casa lui Brodavski bandiții au furat 100 de ruble. Alțeva nimic. Mai târziu tovarășii lui Kotovski l-au trădat poliției din Chișinău.”

În timpul săvârșirii acestor tâlhării, precum este stabilit și reiese din dosar, tovarășii lui Kotovski erau niște persoane anterior condamnate pentru furturi, jafuri și tâlhării. Astfel, Ivcenco a fost judecat, până la momentul dat, de două ori pentru furt; Ghișis – de patru, Afanasiev la fel ș.a.m.d.

În luna februarie 1917, în Rusia este detronată monarhia și la putere vine Guvernul Provizoriu. În Imperiul Rus are loc revizuirea tuturor sferelor sociale. Factorul istoric a jucat un rol primordial în destinul de mai departe al lui Grigorii Kotovski, care, după cum se vede din materialele de arhivă, începe a se transforma dintr-un bandit înveterat în... revoluționar. Rusia se afla în mrejele primului război mondial. La Petrograd, capitala de atunci a Imperiului, se petreceau schimbări rapide cu trecerea societății dintr-o revoluție în alta. Țara era în criză și avea nevoie de noi forțe, de carne de tun care trebuia să fie trimisă în acea conflagrație mondială. Guvernul Provizoriu, venit la putere după căderea monarhiei, a emis o lege, care admitea ca și pușcăriașii să fie eliberați din pușcării și trimiși pe front. În pușcăria din Odesa, unde își ispășea pedeapsa Grigorii Kotovski, care aștepta să fie condamnat pentru alte crime săvârșite, delicvenții formaseră un soviet al lor. În structura lor erau incluși și criminali de drept comun, fără nici o concepție ideologică elementară, dar care aveau dorința să se pomenească, cu orice preț, la libertate. Grigorii Kotovski, împreună cu așa-zisul Iaponcik, se aflau în comitetul de conducere al sovietului de pușcăriași...

Apoi întâlnim rugămintea lui Kotovski, adresată procurorului Camerei judiciare din Odesa, cu următorul conținut: „Condițiile noastre de viață au stârnit în sufletul meu multă amărăciune și răutate împotriva nedreptăților și fărădelegilor din partea celor bogați. Firea mea, care nicicând nu putea fi determinată de șabloanele existenței altora, n-a putut decât să-mi indice calea răzvrătirii... Și iată că acum mă adresez către Dumneavoastră, domnule Procuror, ca reprezentant al legii al Măreței Rusii reinnoite, ascultați-mă! Eu am săvârșit crime, dar în suflet nicicând nu am fost infractor, nu am omorât pe nimeni, nu am furat pentru existența mea, sau din dragostea față de arta furtului.

Dați-mi prilejul ca să mă ridic iarăși pe picioare, ca împreună cu Dumneavoastră, să aduc folosul pe care e dator să-l aducă fiecare cetățean onest. Simt puterea de-a mă corecta și vă rog să nu-mi refuzați în acest drept și nu-mi lăsați fără de sprigin mâna credincioasă întinsă către Dumneavoastră. Toate cele trăite până la momentul de față au aruncat o rază de lumină asupra gândurilor și simțămintelor mele. Permiteți-mi să-mi fac datoria față de Patrie.

Vă rog, cetățene Procuror, să aplicați față de mine articolul 10 al Manifestului Guvernului Provizoriu de la 17 martie 1917 și să mă eliberați de pedeapsa penală. Dați-mi posibilitatea de-a mă încadra în rândurile glorioaselor noastre forțe armate și să fiu trimis pe front, unde se varsă sângele luptătorilor pentru noua Rusie, unde se nasc eroii noștri. G.Kotovski, 30 aprilie 1917.”

În sfârșit sosi ziua multășteptată. La 5 mai 1917 Judecătoria Militară, într-o ședință dispozițională, a examinat: „Petiția lui G.Kotovski condamnat în temeiul art. 924, 9, 1629 și 1634 ale Codului penal, cu cerința de a-l trimite la război, în armata activă... „Ascultând raportul și concluzia procurorului militar, instanța a decis: Condamnatul Grigorii Kotovski, în baza articolului 10, alineatul I, al Hotărârii Guvernului Provizoriu de la 17 martie 1917, luând în considerare starea sănătății lui (dacă este apt pentru exercitarea serviciului), să fie eliberat condiționat și transferat în dispoziția autorităților militare.”

Aici se termină epopeea de ocaș a lui G.Kotovski. Odată cu Actul Unirii de la 1918, când Basarabia pentru o vreme a scăpat de ocupația Rusiei, G.Kotovski a rămas să activeze în partea cealaltă de Nistru, unde în 1925 a fost asasinat de ai săi. Dar aceasta deja e o altă poveste.

În istoriografia oficială a rușilor, am găsit noi file despre biografia banditului: „Grigorii Kotovski s-a născut la 12 (24) iunie 1881 în localitatea Hâncești. În afară de el, părinții mai aveau 5 copii. Tatăl lui Kotovski provenea din polonezi ortodocși, iar mama era de etnie rusă. La vârsta de doi ani a murit mama și pe Grișa Kotovski l-a crescut Sofia Șali, o tânără vădană. Boierul Manuk Bei din Hâncești l-a susținut pe Grigorii Kotovski să învețe la Școala Agricolă din Cucuruzeni. Manuk Bei i-a promis, dacă va învăța bine, o să-l trimită în Germania să obțină studii superioare agricole.

În timpul războiului ruso-japonez din 1904 a refuzat să se prezinte la punctul de recrutare... La 25 iunie 1916, pentru acte de omor și tâlhărie, a fost condamnat la pedeapsa capitală cu moartea prin spânzurare. Dar nu zăbavă, el a întreprins niște măsuri ingenioase. I-a scris soției proslăvitului general A.Brusilov, care pe atunci comanda districtul militar Odesa, o rugămintă ca să i se schimbe pedeapsa cu moartea prin închisoare pe viață. Anume A.Brusilov trebuia să execute sentința. Acest fapt a avut o însemnătate decisivă în soarta lui de mai

departe...În luna mai 1917 el a fost eliberat condiționat și trimis în armată, pe Frontul românesc. Aici el a devenit membrul comitetului regimentului Taganrog de infanterie nr.136. În luna noiembrie a aceluiși an el a aderat la eserii de stânga și ales membrul comitetului ostășesc al armatei a VI-ea. Apoi, Kotovski cu detașamentul său a fost împuternicit de către Rumcerod să facă ordine nouă la Chișinău și în împrejurimile lui.”

Sper că ne imaginăm ușor cam ce fel de ordine avea să facă în această nouă postură banditul, când în Rusia de atunci domina anarhia și haosul. Dar, citim mai departe în web fila de pe internet: ”În luna ianuarie 1918 Kotovski a fost numit în fruntea detașamentului , care acoperea evacuarea bolșevicilor din Chișinău.

În ianuarie –martie 1918 comanda o grupă de cavalerie a unui detașament din Tiraspol. În martie 1918 Republica

sovietică Odesa a fost lichidată de către oștirile austro-germane, care au intrat pe teritoriul Ucrainei în urma încheierii păcii de la Brest de către Rada Centrală și bolșevicii moscoviți. Detașamentul lui Kotovski a fost dizolvat. În această situație Kotovski a trecut în ilegalitate. Odată cu retragerea oștirilor austro-germane, la 19 aprilie 1919 Kotovski este numit de către comisariatul din Odesa comisar militar de Ovidiopol. În luna iulie 1919 el e numit comandantul brigăzii nr.2 a diviziei 45 de pușcași. În noiembrie același an Kotovski a zăcut de pneumonie și s-a aflat în spital. Începând cu luna ianuarie 1920 el a comandat brigada nr.45 de cavalerie a diviziei de pușcași, luptând pe teritoriul Ucrainei, pe frontul ruso-polon. În aprilie 1920 a devenit membru al partidului comunist bolșevik. Începând cu luna decembrie 1920 Kotovski deja este numit șeful diviziei nr.17 de cavalerie. În 1921 a comandat unitățile de cavalerie, participând activ la înăbușirea răscoalelor patriotice împotriva bolșevicilor, conduse de patrioții Mahno, Antonov și Petliura. În septembrie 1921 Kotovski este numit comandantul diviziei nr.9 a corpului de cavalerie. În octombrie, deja este comandantul corpului de cavalerie nr.2. În vara anului 1925 comisarul norodnic militar al Rusiei Mihail Frunze l-a numit pe Grigorii Kotovski ajutorul său, dar nu a izbutit să intre în această funcție deoarece a fost asasinat.”

Tot aici citim mai departe: ” Începând cu anul 1922 Kotovski de-acum nu mai

G. Kotovski a fost asasinat de complicitii lui

putea să muncească mult. Organismul acestui Hercule nu suporta excese fizice și morale, ca rezultat al contuziei, rănilor, depresiilor nervoase, ulcerului. I-a năruit sănătatea lui Kotovski și moartea copiilor-gemeni în anul 1921. În 1922, aflându-se în Ucraina, în anul declarării fulgerătoare de către Guvernul Rusiei a noii politici economice, era martorul apariției bussinesmanilor în afacerile cărora se roteau sume fabuloase, necontrolate de bani. Afacerile de acest fel au devenit tenebre, dubioase. Mulți dintre foștii comandanți de oști au început să folosească economia tenebră în politică. În raionul orașului Umani, unde se afla nucleul corpului de cavalerie, Kotovski a luat sub control fabricile de zahăr, și a promis că va asigura cu producția cuvenită Armata Roșie. El a reușit să ia sub control comerțul și asigurarea cu carne a Armatei Roșii în sud-vestul Ucrainei. Toate aceste afaceri au început să aducă în visteria lui Kotovski bani grei, îndeosebi după ce s-a introdus în Rusia, la acea perioadă, rubla convertibilă de aur. Pe lângă unitatea lui Kotovski s-a creat societatea militară de consum, cu o mulțime de filiale și secții, care confecționau încălțăminte, plapume, costume. Raionul unde era dislocată unitatea lui a devenit o republică necontrolată de nimeni, unde domina o singură lege – Legea lui Grigorii Ivanovici Kotovski!

Despre comerțul de amploare vorbește faptul că Grigorii Kotovski a creat și controla funcționarea morilor în 23 de sate. El organiza prelucrarea formei militare vechi în materie primă. Au fost încheiate contracte favorabile cu fabricile de producție a textilelor. Pe lângă divizia lui s-au organizat artele agricole, de prelucrarea berei, prăvălii de vânzare a a produselor din carne. Hameiul care se cultiva pe lanurile din

Caz unic în istoria modernă. Rușii au instalat la Hâncești monumentul banditului Grigorii Kotovski alături de complicitii lui.

sovhozul **JaquoReia»**, condus de Kotovski, era procurat de către negustorii din Cehoslovacia la suma de 1,5 milioane de ruble aur pe an.

În noaptea de 6 august 1925 pe oamenii sovietici i-a zguduit vestea că Grigorii Kotovski a fost împușcat în timp ce se afla în sovhozul depărtare 30 kilometri, Cebanka (o localitate din preajma Mării Negre, la de orașul Odesa). El a fost împușcat de către cetățeanul Meier Zaider, poreclit Maiorik, care în anul 1919 era adjutantul lui Mișka Iaponcik. Conform altei versiuni, acest Zaider nu avea nici o atribuție la serviciul militar și nu a fost adjutant, dar era fostul șefal unei case de toleranță din Odesa. Documentele care oglindesc împrejurările asasinării lui G.Kotovski se mai află în fondurile de păstrare specială ale arhivei Ruse și poartă griful „strict secret”. Meier Zaider nu s-a ascuns de anchetă și îndată a declarat despre crima comisă. În luna august 1926 asasinul a fost condamnat la 10 ani privațiune de libertate. Aflându-se în închisoare, Meier Zaider îndată a devenit șeful clubului pușcăriei obținând dreptul de liberă circulație prin oraș. Numai după 3 ani, în 1928 Zaider a fost eliberat de pedeapsă cu formularea în acte „ Pentru purtare exemplară.” Mai apoi lucrând muncitor la calea ferată, în 1930 Meier Zaider a fost gătit de către trei veterani ai diviziei conduse de către Grigorii Kotovski. Acești trei asasini nu au fost judecați.

Puțini dintre cititori cunosc că după moarte corpul lui Kotovski a fost pus într-un mauzoleu din orașelul Birezula din Ucraina și îmbălsămat, aidoma hoitului

Chișinău. În planul din spate e hotelul Cosmos, în fața monumentului se deschide panorama bulevardului Iurii Gagarin, iar în centrul acestui univers cosmic stă cocoțat... banditul. E corect, oare?

lui Vladimir Lenin de lângă zidurile Kremlinului din Moscova. Desigur că acest mauzoleu era foarte modest. Într-o încăpere subterană se afla un sarcofag unde își odihnea somnul de veci „comunismul stihhiic”, Grigorii Kotovski. Alături de trupul neînsuflețit atârnavu trei pernuțe cu trei ordine Steaua Roșie și arma de onoare – o sabie incrustată de cavalerie. La 6 august 1941, în timpul Celui de-al doilea război Mondial, când în oraș au intrat oștirile române, mauzoleul a fost distrus iar hoitul lui G.Kotovski a fost îngropat într-un hândichi antitank, împreună cu alte cadavre...

În continuare acest document din internet ne informează: „*Grigorii Kotovski este fiul unui inginer dvorean, care și-a început cariera de viață cu formarea unei organizații banditești și asasinarea tatălui ibovnicei lui, cneazul Kantakuzino, care se împotriva ca fata lui să aibă întâlniri cu banditul. Totodată el a deposedat-o pe iubita lui de avere, dând foc la moșia fetei. Ascunzându-se în păduri, Kotovski a organizat o bandă, în componența căreia intrau foști ocași și alte progeneruri din lumea interlopă. Tâlhării, omoruri, jafuri și escrocherii cutremurau toată Basarabia. Toate aceste crime el le făcea cu o deosebită cruzime, plină de cinism. În repetate rânduri supraveghetorii ordinii de drept prindeau aventurierul, dar, datorită forței fizice deosebite și ingeniozității criminale, reușea să evadeze. De exemplu el a ucis santinela cu o piatră și a evadat din pușcăria din Chișinău... După ce în 1907 a fost condamnat la 12 ani de catorgă, Kotovski în 1913 a evadat din or. Nercinsk și începând cu anul 1915 a organizat o nouă bandă pe plaiurile natale... În primăvara anului 1917 după ce a fost eliberat condiționat, Kotovski a dat busna în Teatrul de Operă din Odesa, unde și-a vândut cătușele la licitație prin strigare.... Lui Kotovski i se atribuie de asemenea ideea de a crea pe pământul Basarabiei o autonomie moldovenească, în care el se dorea în calitate de un boieraș sovietic de însemnătate locală... Anume tendințele lui îi irita la acei ani pe demnitarii din piramida sovietică de conducere.*”

Comentariu: Din punct de vedere juridic Grigorii Kotovski a fost un criminal de ordin comun. Rămân la părerea fermă că monumentul, ca operă de artă trebuie păstrat, dar, strămutat în vecinătatea pușcăriei centrale din Chișinău care să-i poarte numele. Monumentului de la Hânțești i-ar sta bine lângă Ambasada Rusiei din Chișinău sau pe unul din dealurile prioroase ale Nistrului cu fața spre Rusia lui natală.

Proză

COPIII SERENADELOR (roman)

*PĂRINȚILOR MEI: Victor al lui Ion al lui Manolache Druță
și Vera lui Nică Druță*

„Tuturor li se întâmplă toate deopotrivă: aceeași soartă are cel neprihănit și cel rău, cel bun și curat ca și cel necurat, cel care aduce jertfă, ca și cel care n-aduce jertfă, cel bun ca și cel păcătos, cel ce jură ca și cel ce se teme să jure.”

Ecleziastul (Capitolul 9, versetul 2)

Omul de-a lungul vieții împânzește pământul cu drumuri. Drumuri pline de necaz, de fericire, de speranțe, de dor și melancolie. Drumurile Basarabiei încep, încrucișate, întortocheate, schilodite, necăjite, de pe lângă Bug, peste Nistru pînă la Tisa, de la Mare pînă la Carpați, înfruptîndu-se cu vremea și cu aerul care peste tot este înmiresmat de nostalgie. Un drum se cicatrizează, altul se naște. Dumnezeu nu ne-a dat ca glia, unde avem a ne trăi destinul de popor creștin, să aibă munți înalți, anevoioși, greu de pătruns, nici păduri rebele, nici mlaștini unde inamicul și-ar fi găsit sfîrșitul, nici clima nu e cu geruri cumplite și ghețuri veșnice. Altfel, invadatorii ne ocoleau cu drumurile, precum sînt multe neamuri ale pămîntului care au fost ferite de barbarie, datorită reliefului și climei aspre... Dacă se întâmplă ca iarna sau primăvara, vara sau toamna să-și facă mendrele, capriciile naturii durează doar un crîmpei de vreme, pentru ca mai apoi totul să devină plin de farmec și îmbietor, încît păsările care călătoresc spre alte fîgașuri vrînd-nevrînd poposesc pentru răgaz și, ademenite de frumoasa natură, se aclimatizează... În vîltoarea vremii au fost clipe cînd am avut norocul să stăm în liniște și pace muncind, fredonînd melodiile de jale, dar de cele mai multe ori, invadatorii, ca la o mană cerească au bătătorit drumuri adînci și grele pentru a deveni autoritari și stăpîni pe aceste meleaguri... Dorul

oamenilor migrează adeseori în păsări, ca, ridicându-se în cerul tulbur sau senin, de la înălțimea zborului, să admire frumusețea câmpiilor, dealurilor îngemănate, sau să fie martorii furiei și dezastrului pe care l-au adus invaziile pîrjolitoare ale vrăjmașului, să se uimească de oamenii locului, care le rabdă pe toate, adunînd puteri pentru a-i nimici și izgoni pe răufăcători...

Era un început de primăvară cu multă zăpadă, vînt aspru și spulberări cumplite. Pe la mijlocul lui martie, după cîteva zile înSORITE și călduroase, peste Basarabia s-au năpustit valuri de vînt și ninsori, acoperind satele cu troiene cît casele. Baba Odochia își scutură cojoacele vreo săptămînă, apoi reapăru soarele.

Ineasca, satul de la mijlocul Cîmpiei Ciulucului și începutul Codrilor, se întinde pe o vale îngustă, străjuit dintr-o parte de dealul Cheptușoaiei, din alta de cel al Lipăgăului. Un sat din coastele țîrgului Teleneștilor, parcă uitat de soartă și de lume. În fundătura lui, drumurile înguste se termină cu pădurea. Prin mahalaua dinspre răsărit, numită de săteni mahalaua Bordocenilor, drumul se ridică, străjuit de maluri abrupte de lut, găurite de cuiburile prigoriiilor, spre satul Leușeni. La acel sfîrșit de război, pe aici au fost în trecere toate armatele care-și făcuseră odată cale spre Rusia. Tocmai pe aici începură să clocotească evenimentele legate de marea și veșnica migrațiune a popoarelor zbuciumate din acel mijloc de secol.

Casele acoperite cu stuf înnegrit de ploi și arșiți păreau, în pitulirea lor întroienită, niște arici ghemuiți printre nămeți. Cînd zăpada începea să se topească, drumurile, șerpuitoare și întortocheate, deveneau pline de țîrșială neagră ca dohotul. De o parte și de alta se înălțau maluri de zăpadă, care din cauza soarelui strălucitor al primăverii se colora în cenușiu.

Cîteva zile și nopți, dinspre Nistru se auzi bubuitul canonadelor de artilerie. Pe la chindii, deasupra satului vuiiau neconținut și surd avioanele, aidoma păsărilor călătoare, care plecau în recunoaștere dincolo de pădurea îngemănată cu dealurile din depărtare. Vuietul și ecourile venite de-acolo trezeau neliniștea oamenilor, prevesteau vremuri neclare. De vreo săptămînă, de cum încetenise căderea zăpezii, autoritățile române părăsiseră primăria, iar altă putere încă nu-și făcuse apariția. Care va fi ea, acea putere, nimeni nu putea să spună. La biserică, părintele Ilarion Untilă anuțase cu voce domoală, dătătoare de încredere, că marele măcel al popoarelor ia sfîrșit, iar linia frontului stabilită în valea Culei, lîngă satele Bravicea și Săseni, va stăvili puhoaietele armatelor rusești care încearcă cu rîvnă să răzbată dinspre nord, pe la Soroca și Codrii Orheiului. Însă nimeni dintre enoriași nu-i dădea crezare, știind că părintele, cu vreo lună în urmă, și-a trimis preoteasa și copiii peste Prut cu căruțele încărcate. Un singur lucru nu înțelegeau sătenii: de ce nu s-a refugiat și el împreună cu familia?! Preotul a slujit cu pietate în altarul bisericii pînă la Bobotează, sfințind agheasma, ca a doua zi, în zori, oamenii locului să descopere că și dînsul a părăsit satul, împreună cu dascălul și clopotarul...

O dată cu lăsarea întunericului, ușor spoit de lumina lunii ce se ivea printre nouri, se întrona tăcerea. În sfîrșit, sătenii au simțit retragerea grabnică a trupelor

germane. Se auzeau arareori glasuri, huruit de tanchete. La una din casele de la marginea satului, tîrziu, în puterea nopții, au bătut la geamuri soldați cu foi de cort în spate, avînd pe cap chipiuri cu cozoroace mari, trase adînc peste ochi. Prin semne deșănțate, mimînd mulsul vacii, dădeau de înțeles că vor lapte, cereau și ouă. Vetuța, așa cum se ridicase din pat, în cămașă lungă de in, cu șalul alunecat pe umeri, își îndreptă în pripă pașii spre cotruța din cămară, aducînd apoi în prag ceva merinde în poală. Oștenii, sușotindu-se, luau hoțește ce li se dădea și dispăreau în grabă pe drumul ușor răzmuiaț străjuit de cătiniș ce ducea, prin pădure, spre valea Culei. Se auzeau doar pașii lor, stingîndu-se în tihna amăgitoare.

Pe la revărsatul zorilor, Ineasca fu trezită din amorțeală deja de un puhoi de soldați români, ce vociferau care mai de care de parcă ar fi ieșit de la un chef zdravăn, încheiat pe neașteptate cu o nemaipomenită gîlceavă.

– Țațo, lapte speriat cu bățul, ai? întrebă unul, aruncîndu-și privirile de corb în jur.

– Șuncă, pastramă, slănină, usturoi țațo, preciză parcă altul cu voce mai răgușită.

Vetuța le aducea din cămară ceea ce găsea în pripă și le dădea soldaților, mulțumită că o lasă în pace.

Mai spre ziuă, pe drum începu să treacă grosul armatei. Mîzga cleioasă încleșta roțile căruțelor, încărcate cu rănii și muniții. Caii, prinși în harnașamentul lor, asudați, de cum ajungeau la dealul Bordoceniilor, începeau să se opintească, trăgînd la sacrificiu anevoioasele poveri. Luptașii, obișnuiți demult cu necazurile, înjurau alene caii. Dacă cineva dădea vreun pretext de nemulțumire, începeau să se certe între ei cu cele mai grele cuvinte, obișnuite a le avea soldații în timpul retragerii. Cîte unul dintre ei se rupea din grosul coloanei cercînd a da tîrcoale la vreo casă.

– Înapoi, netrebnicule! îl striga, dacă era observat, ofițerul nebărbierit, cu poalele mantalei bălăbănindu-se în noroiul drumului. Ia-o la trap că ne-ajung rușii să ne dea mardeală! Prutul ne așteaptă, iar eu să stau cu botu-n c... tău?!

Ostașul, șovăitor, dădea a nemulțumire din mîini și revenea în coloană, pășind mai departe pe drumul noroiuș al Bordoceniilor, care ieșea șerpuitor spre pădurea Leușenilor...

Întunericul nopții se topea, zorii rămîneau hăt departe în lunca pe alocuri înzăpezită a Ciulucului. Cînd se luminează, trupele armate parcă se prelinseseră în pădurea din deal. Acolo ostașii făceau popas, se trînteau peste frunzele uscate, descoperite sub zăpada împutînată de la rădăcinile copacilor și priveau indiferenți cîte un avion ce-și făcea sfios apariția pe cerul plumburii și rece.

Și iar urmau ore de zbucium și gălăgie a motoarelor de pe cerul satului, avionul, continuînd să-și facă mendrele pînă începea să se îngîne ziua cu noaptea. O dată cu venirea amurgului, trupele române ieșeau din camuflare și își continuau retragerea...

În dimineața celei de-a patra zile, șuvoiul armatelor române dispăru după dealul împădurit, la Leușeni. Peste Ineasca pogorî din nou, pentru o săptămînă, liniștea și tăcerea ce semănau mai mult cu o stare de incertitudine și încordare.

Nici dinspre Nistru nu se mai auzea canonada.

Apoi cîteva zile a tot plouat. Satul s-a acoperit cu pîclă și negură, casele se deslușeau anevoie. Prin unele curți se mai vedeau troiene, mici și murdare. Bărbații, încă nemobilizați, se apucară laolaltă cu femeile, copiii și bătrînii să repare plugurile și boroanele din șoproane, nemaiașteptînd să se limpezească cerul pe care de la o vreme nici avioanele nu-și mai făceau apariția. Marea lor grijă erau desetinele de pămînt nearate. Ineasca însă mai era înconjurată de viile de soi ale boerului. Oamenii, nefiind proprietarii podgoriilor, stăteau în cumpene: să le dezgroape, să le cotorască, să le curățe?.. Timpul însă părea a fi nemilos, tărăgănînd începutul lucrărilor.

Într-o dimineață, sătenii iarăși fură treziți de huruit puternic de motoare, care trăgeau cu odgoane de fier tunuri și chesoane prin glodul vîscos. – Au sosit rușii, zise cineva. O coloană de tancuri cu stele în cinci colțuri pe turla și soldați cocoțați pe ele, împresurată satul din vale. Drumurile înguste, strîmtorate de rîpi adînci, le îngreuiau accesul spre dealul Lipăgăului. Tancurile făceau virajuri pe malul Ciulucului, prin livada Prihonului, venind apoi pe lîngă fîntîna lui Glod, căutau să răzbată, împreună cu torentul de lume sufocată de fumul motoarelor, spre geana pădurii care, prin dealul Lipăgăului, despărțea satele Ineasca și Leușeni. În vreme ce tehnica urca dealul anevoie, tot felul de altă armată inundă ca un val neîndurător mijlocul satului, pînă-n marginea din lăsătură a Bordoceniilor. Înjurături neînțelese, și cuplete vesele răsunau în întreg satul... Soldații mergeau în pîlcuri, îmbrățișați, cîntînd mai mult fără de cuvinte. Arareori, la veselia lor adera cîte o femeie în uniformă militară, din cele care urmau unitatea în calitate de medic sau radiotelegrafistă. De cum ajungeau în dreptul vreunei porți mai atrăgătoare, intrau plini de hotărîre. Unii dintre acei care vorbeau limba cunoscută de oamenii mai în vîrstă ce făcuseră armata la „primul rus”, în perioada de pînă la 1918, dădeau năvală cu arma în mînă în gospodării, înspăimîntînd gazdele. Priveau cheflii, pufnind involuntar în rîs, căci se aghesmuiseră deja în Fundătură, gustînd vinul din poloboacele pline găsite la crama de la curtea lui Fore, un conac boieresc construit la mijlocul veacului al XIX-lea de către un francez care și-a lăsat în amintirea sătenilor numele frumos, un conac trainic din cărămidă roșie, al cărui stăpîn se evacuasă zilele trecute, în pripă, peste Prut

– Nemeț, rumân e?! se strofolea cîte unul făcînd-o pe breazul, izbind cu piciorul încălțat în cizmă murdară de glod o oală plină cu untură de lîngă laiță. Measo, moloko, iaița e?!¹.

– Zdraste, hozeaiuşka!² zîmbea altul mai domol.

– Şcio budăm istî?³ nu se liniştea primul.

– Nema⁴, răspundea cîte-o voce tremurătoare, punînd în unicul cuvînt slav, împrumutat de la bătrînii satului, toată frica ce-o purtau veneticilor.

– A-a-a!!! se mira soldatul îndelung. *Ibitvoiumati!* Dlea nemţev i rumân vseo

¹ Sunt nemți, sunt români?! ... Carne, lapte, ouă aveți?! (ucr.)

² Bună, gospodino! (ucr.)

³ Ce vom papa acum? (ucr.)

⁴ N-avem nimic. (ucr.)

bîlo a dlea nas, osvoboditelei nicego netu!? Budăm şukatî⁵... „Nema!”, „Nema!”, repeta el strîmbînd pronunţarea sătenilor...

Şi pornea să cotrobăiască peste tot, pînă găsea un ulcior cu lapte covăsit, ca să horpăie hulpav, holbînd ochii a nemulţumire către stăpînii casei... O mare bucurie se aşternea pe chipul cotrobăitorului, cînd găsea în beci polobocul cu vin, acoperit cu o glugă de ciocleji. Bea cît încăpea în el, apoi îşi chema şi confrăţii de arme. Curînd, prin ogrăzile împrejmuite cu garduri de nuiiele, porneau cîntecele vesele despre mamă şi ţara de origine, liniştea satului fiind străpunsă din cînd în cînd şi chiote răzleţe. Veselia şi turbulenţa au însoţit armatele ruseşti în drumul lor spre linia frontului de la Bahu. Uneori, cîte un soldat turmentat de băutura cădea în pîraiele formate de la topirea zăpezilor din pădure, ce curgeau murdare spre rîpa din mijlocul satului, şi mai să-l înnece apa. Dar tovarăşii săi îl ridicau, apucîndu-l de mîini şi de picioare, şi-l aruncau neglijent, ca pe un gălătuc, într-un fund de căruţă...

Pe localnicii, neobişnuiţi cu răcnete şi vorbe răstite şi pe deasupra străine, îi băga în sperietiş nu atît graiul lor aspru, cît chipurile murdare, nebărbierite, bugede de băutură şi nesomn, poftele nepotolite cînd dădeau buzna prin case. Îndeosebi aveau de pătimit cei de la Podiș, din marginea satului, din sînga Bordocenilor. La început, ruşii se înfricoşau să aibă drum prin partea din fundătură a satului, pe lîngă gospodăriile aflate la poalele pădurii, unde ar fi putut da peste trupe de gherilă ori de sacrificiu ale inamicului. Însă cei ajunşi în fundătura satului la boierul Trandafirescu, au dat de beciuri cu gîrlice înalte, arcuite şi răcoroase, cu miros de vinuri alese. Soldaţii au ciuruit cu rafale de automate stoienele, bînd pînă se rostogoleau în nesimţire, lăsînd ca vinul să curgă gîrlă. În acele zămnice, boierul mai lăsase spînzurate de corlate buturi de şuncă şi pastramă... Cît dura dezmaţul nu se auzea nici o bubuitură. Părea că războiul se terminase. Doar din zvonuri răzleţe se putea presupune că armatele inamice urmează totuşi să se confrunte undeva în apropierea luncii Prutului. La cîteva zile după plecarea trupelor germane şi române, şi sosirea celor ruseşti, oamenii de la Ineasca au priceput cu certitudine că linia frontului s-a stabilit în preajma cătunului Bahu, unde armatele ocupaseră – poziţii de apărare. Primăvara intra în legile ei. Pămîntul începu să se răzmoaie, drumurile devineau şi mai anevoioase, evenimentele luau altă întorsătură. Trupele ruseşti parcă se împotmoliseră pe acele locuri şi nu-şi mai continuau înaintarea spre Prut. Nu se auzeau împuşcături, pe cer nu mai apăreau avioane. Departe, dincolo de Leuşeni, la Bahu, se întimpla ceva, căci curînd, începură să facă cale întoarsă primele trăsuri cu răniţi. Cei ucişi rămîneau să zacă în pămîntul negru, pe alocuri argilos din valea Culei.

Ineasca urmărea înfricoşată desfăşurarea evenimentelor contînd pe zvonuri răzleţe. Se răspîndise vestea că însuşi Stalin, în persoană, căuta în acele zile, pe hartă, localitatea basarabeană Bahu, un cătun necunoscut de istoria mare, dar înfiinţat demult, undeva în preajma rîuleţului Cula. Pe linia frontului Bravicea – Săseni, în

⁵ Adică, pentru nemţi şi români aţi avut de toate, iar pentru noi care vă eliberăm, n-aveţi nimica? Acuşica vom căuta. (ucr.)

fața acestui cătun, pe un povârniș de deal, cu podgorii bătrâne, retrăgându-se, trupele române și cele germane au lăsat deschise vraște ușile grele de stejar ale cramelor boierești cu butoaie pline. Rușii, stînd în tranșeele lor, așteptînd concentrare de forțe și comanda de a porni în ofensivă, se strecurau cîte unul, tîrîndu-se pe brînci, pînă la zămnice, ca la urdiniș, ca să aducă o ploască și pentru ceilalți. Adeseori, spre seară, se încingeau orgii cu obișnuitele cîntece răsunătoare și beții. Alteori unii, turmentați, fără nici o comandă, porneau hăulind spre tranșeele germanilor și românilor de peste rîuleț, pe chiscul din față. Porniți în acea nebulă, rușii erau secerăți de gloanțe pînă la unul și marea grijă a celorlalți camarazi, care tot veneau și veneau pe poziții în locul lor, era să scoată din zona neutră răniții și, pe cît era posibil, să-i îngroape pe cei morți, laolaltă. Comandamentul sovietic avea ordin de a concentra forțele la linia frontului, fără a porni ofensiva...

La Ineasca autoritățile proaspăt instalate nu le permiteau oamenilor să părăsească localitatea, ținîndu-i în nesiguranță și spaimă. Cînd poloboacele din zamnice încă nu sunau a deșert, soldații au intrat în ograda văduvei Maria lui Chiorsa, i-au luat boii și, înjugîndu-i la un car ce avea aninat din urmă două tunuri, au pornit spre linia frontului. Deznădăjduită, Maria se luă bocînd după ei. Au încercat s-o oprească trăgînd cîteva rafale pe deasupra capului. S-a înspăimîntat, însă n-a dat înapoi. Cu cei trei copilași s-a ținut de dînșii, ajungînd pînă aproape de Bahu. Însă nu putu să-și recapete boii. Comandamentul, după ce-i folosiră ca forță de tracțiune, găsi de cuviință să-i ducă la popotă. Îi dădură femeii în schimb niște ruble cărora ea nu avea de unde să le știe valoarea, iar boii au fost căsăpiți chiar în fața ei...

Fete mari în sat erau puține, iar femeii ai căror bărbați plecaseră pe front – mai multe. Cele mai pricepute, de cum simțiră venirea rușilor, se aciuară pe la rudele din satele vecine, pe care șuvoiul armatelor le ocolise.

Casa Vetei Inereanu, tupilată printre nucii cu ramurile dezgolite, cu tulpini cenușii, cu coaja brăzdată de riduri adînci se afla la marginea satului dinspre mahalaua Bordocenilor. Soldații, în prima săptămîină de aflare la Ineasca, i-au mîncat toate rezervele, lăsînd-o doar cu o torbă de fasole lopățele, ascunsă într-o ocniță din zămnic. Bărbatul ei era plecat pe frontul român, nu avea de la el, a doua lună, nici o veste. Noaptea pune zăvorul, închidea obloanele la ferestrele grătuite, baricada ușa cu o buturugă și încerca să adoarmă. Cînd, de la o vreme, soldații începură a-i da tîrcoale, furînd-o tîlhărește cu ochii, făcîndu-i semne lipsite de decență, înspăimîntată, ea alergă într-o dimineată în cealaltă margine de sat, rugîndu-l pe tata Nică să se mute cu traiul la dînsa, ca să fie mai aproape de casa Tiței, sora mai mare, ce locuia singură chiar la marginea pădurii, în vecinătatea drumului pe unde trecea grosul armatei. Toată nădejdea și tot sprijinul le era tata Nică, un bărbat înalt, spătos, cu umerii obrajilor rumeni ieșiți în afară. Trecuse demult de vîrsta recrutării, dar se afla încă în vîdită putere. Avea barbă și mustață țepoase, albe, tunse scurt, ochii pătrunzători, plini de bunătate și blîndețe. Era meșterul satului: zidea case, meșterea ușii, ferestre, punea acoperișuri din stuf, potcovea caii și făcea

multe alte lucruri necesare la o gospodărie țărăneasă. În tinerețe, făcuse armata la ruși, „în stoliță”, la Sankt-Petersburg, în garda împăratului, și pricepea bine limba acestora. Intrînd cu dînșii în vorbă, putea să-i sfătuiască, să-i ogioască, să-i potoale din cuvinte, îndeosebi, să le spună întîmplări hazlii despre portul și caracterul lor național. Bătrînul le povestea cum bărbații ruși își părăsesc familiile și pleacă la sezon să muncească pe la fabricile și uzinile din Ural. Acolo trăiesc de la leafă la leafă și beau de usucă. Între timp moșicul scrie o epistolă, în care se laudă soției și copiilor că la întoarcere o să le aducă bani și multe daruri. Vremea trece și Vanica care a petrecut-o în beții, uitînd cîte odată să se ducă la lucru, fiind pedepsit de către stăpînul fabricii, se întoarce la baștină... Ca să-și ascundă sărăcia pe care a adus-o cu el, Vanica, de pe la poartă, de cum își vede soția și copiii, încrucișează mîinile ca de asupra mortului și unde începe a boci:

– Vai m-au prădat pe drum! zice el soției, mîngîind copiii. Vă aduceam bani, haine, bomboane, dar pe toate mi le-au furat! Of! Of!

Soția, ascultîndu-i păsul, îl liniștește cu greu și, mîngîindu-l, îl poștește în casă, spunîndu-i că-i bucuroasă că măcar el s-a întors viu și nevătămat...

Soldații îl ascultau pe bătrîn și se cotileau de rîs, aprobîndu-l că așa e, întocmai!... Veneau mereu la el să asculte pătărăniile bătrînului cu barbă și mustață albe, ca de patriarh. Dar, după ce se distrau împreună cu el, îl părăseau. Sînd zile întregi fără nici o treabă, tîndălitura asta, cum o numea el, reușise să-l facă oarecum morocănos. Dacă i se ivea ocazia, se întrecea cu paharul, găsind în el unica sa consolare.

– Degrabă se vor astîmpăra, copilă, zise bătrînul, hotărînd să se mute la fiică. După ce-au să golească poloboacele oamenilor, vor veni în ograda ta, doar ca la un fel de pristaniște. Îi cunosc bine. Se zvîrcolesc după băut ca șerpîi. Aici, în *Moldavia* e fița lor! Dacă au dat busna ca porcii, înapoi n-au să se cărăbănească... pînă n-au să prade toate zămnicele satului. Năravul lui Ivan: mănîncă și chefuește azi, că mîine Dumnezeu știe ce-o fi!

În ochii bătrînului se citea ba dorința de a glumi, și a se veseli, ba o tristețe copleșitoare. Viața lui din ultima vreme era cam încurcată...

După ce au murit cele două soții, rămas cu o casă de copii – patru la număr: Mihail, Efimia, Lida și Tița, el a adus-o de la Telenești pe Mărioara Cucoș, o văduvă care avea și ea trei copii: Privonea, Andrei și Ilie. Două gospodării adunate la un loc erau o bogăție. Mărioara o născuse pe Vetuța, apoi pe Zinica și părea că totul merge binișor. Cu anii însă viața a început să se îngreleze. Ba e secetă, ba ploaie mare. Atîtea copii să-i hrănești, să-i îmbraci, să le porți de grijă! Avînd mulți prieteni evrei în Telenești, care e la o aruncătură de băț de Ineasca – peste Dealul Ponoarei și rîpa lui Dănilă, Nică lucra vară și iarnă cu carul la ei, agonisînd la gospodărie. Numai că de la o vreme o parte de copii deveniseră mari, mereu se gîlceveau între ei și inimile celor doi soți se aștau la ceartă, apărîndu-și fiecare copilul lui. Mărioara era harnică, gospodină, dar iute de gură.

Nică, deprins cu alt fel de femei - mai cumiți, mai îngăduitoare, pînă la urmă n-a

mai putut răbda și s-a despărțit de ea. Vetuța fiind numai de cinci anișori, împreună cu mama, frații și sora s-a întors la gospodăria veche de la Telenești.

Cînd se ridicase mai mărișoară, ea cu sora Tița, aproape de-o seamă, erau mereu alături de carul tatălui, care lucra „cu ziua” la evreii din tîrg. Tata Nică o dezmerda „Budușca”, dar ce însemna cuvîntul acesta nu știa. Cînd crescuseră mai mărișoară, el a rugat pe un preot din Telenești și acesta a luat-o pe Vetuța să-i îngrijească bebelușul. Fiind harnică, cu multă învățătură în ale gospodăriei de la mama, Veta căpătă stima și respectul preotesei... Copilul acesteia crescuse mărișor și Veta o ajuta în toate ale gospodăriei; mai ales la făcut mîncare.

Devenind domnișoară ea cu Tița erau mereu la el, la Ineasca. Copiii lui tata Nică mai mari, se căsătoriseră și plecaseră pe la casele lor. Mai întîi s-a măritat Tița. A luat-o Alexandru, meșter bun la făcut butoaie din Rădeni, un băiat înalt, vînjos și bătaș. Aveau casă în marginea Ineascăi, la Bordoceni. La început ginerele o c-am obișnuia pe Tița din pricină că nu-i adusesese cu anii nici un copil. Cînd o întrecea cu gluma, tata Nică se ducea la el cu Mihail, feciorul mai mare, îl mai chelfăneau și Alexandru se cumișea o habă... Apoi, după ani de căsnicie, Alexandru și-a mai potolit hărtașul și își căuta de treabă, găsind la socru sprijin și ajutor.

Vetuța venea mai la toate horele și clăcile din sat. Era veselă, glumeață, dar iute ca mamă-sa... Apoi, s-a măritat și ea... Vedea el că nu i se prea limpezea fiicei în gospodărie. Ba îi mergea bine, ba se împraștia totul ca o păpădie...

De cum se mutase la Veta, aducînd-o sub același acoperiș și pe Tița din deal, soldații veneau la el ca la miere aducînd vin de prin pivnițele, zămnicele și șoproanele gospodarilor. Bătrînul o ducea, de rînd cu ei, într-o nesfîrșită veselie. Continua să-i distreze, spunîndu-le fel de fel de istorioare din viața sa de muscal, și tinerii se cotileau de rîs, aprobîndu-l zgomotos. Moșneagul li se părea om de-al lor. Cîțiva soldați mai șmecheri, scăpați de sub supravegherea comandantului, au tot chefuit în ograda Vetei vreo patru zile și tot atîtea nopți. Unul din ei n-o slăbea cu privirea pe Tița, o tînără, smolită, cu ochii mari, părul castaniu, cîrlionțat, în ie și catrință, cu mers grațios... Soldații aduseseră de pe undeva un godac, căruia, cu pumnalul, fără a-i tăia beregata, i-au luat de pe spate o harchină de slănină și, rîzînd, i-au dat drumul porcului însîngerat să covișăie de durere prin sat, pînă l-a prins stăpînul ca să-l taie. Bătrînul Nică cercă să le potolească hărtașul spunîndu-le pătărâni. Cine avea simțul umorului rîdea, alții îl urmăreau doar cu priviri chiorșe. Cel care pusese ochii pe Tița, aflînd de la bătrîn că-i este fiică și că-i căsătorită, o măsură cu o privire sarcastică:

– Unde i-i bărbatul? rînji rusul cu voce cheflie, sughițînd și morsocînd chiștocul de țigară între buzele uscate și crăpate.

– Iaca asta noi n-o putem ști, răspunse mai în glumă mai în serios tata Nică. L-a luat valul tulbur al vremii.

– Dar masculul tău unde-i, întrebă altul, adresîndu-i-se Vetei.

– A căzut la cotul Donului, minți din nou tata fetei.

– Nu umblați cu fofirlica, se răsti soldatul. Vă spun eu unde-s masculii lor: cu români, luptă contra noastră!

Oricît s-a străduit bătrînul Nică să-l îmbuneze, pînă la urmă soldatul, pus pe harță, dădu buzna în casă, trase cîteva rafale cu automatul chiar deasupra icoanelor din ungher dar fu oprit de camarazii săi. Nemulțumit că s-a pomenit dezarmat în mijlocul ogrăzii, rusul începu să răcească:

– Pe-ai mei, de-acasă, i-au ucis friții!... Azi nu mai am pe nimeni. Nimeni nu mă așteaptă nicăieri! Iar voi huzuriți aici și vă pare bine...

Spre seară, tata Nică porunci fiicelor să se mute, pînă se va desprimăvăra, la mătușa Efimia din cealaltă parte de sat, pe unde soldații nu se prea încumetau să se întoarcă. Mătușa Efimia era o femeie cu ochi blînzi, cuminte la vorbă, gospodină. Avea mulți copii, dar unii muriseră, alții se căsătoriseră și acuma trăia singură într-o casă bătrînească, cu multe țoluri și războaie țesute de ea. Pe pereți mai avea aninate cusături și broderii lucrate de mîna ei și ale fiicelor sale plecate demult de-acasă la familiile lor.

Veta s-a dus chiar în acea seară la mătușa Efimia. Tița însă, ca să-și ascundă ceva din avere, rămase peste noapte în casa ei din marginea pădurii. Făcu ce avea de făcut, stinse opaițul, puse zăvoarele la ușa tinzii și se ghemui sub oghealul de lînă, care mai purta mirosul bărbatului luat toamna trecută la război. Noaptea era întunecoasă, picura din cer și vuia vîntul. După miezul nopții cîteva soldați înarmați i-au bocănit insistent la ușă... Cînd balamalele păreau c-o să sară din țătîni, Tița aprinse opaițul și ieși în prag. Văzînd armele îndreptate spre dînsa, Tița se sperie de moarte.

– Esti kto-to v hate? * * Este careva în casă (rus. amalgam cu ucraineană) se răsti turbulentul din ajun, în pufoaică și foaie de cort aruncată pe umeri.

– Nema,... tremură surdă vocea femeii, strîngînd instinctiv în semn de apărare mîinile la piept. Vîntul înmiresmat de verdeață proaspătă îi învălura cămașa albă de cînepă, care se vedea de sub șalul verde.

– Rumânschaia sterva! strigă turbulentul, izbind-o brutal și tăbărînd cu toții în casa împodobită cu țoluri și lăicere...

A doua zi, dimineață, sătenii aflară că trupele sovietice au trecut în ofensivă. Pentru evitarea urmărilor neplăcute, comandamentul militar dădu ordin să se evacueze toată populația civilă în spatele frontului, pe moșiile satelor Brînzei, Căprești, Căzănești, Vadu lui Leca din lunca Răutului.

* * *

Un apus domol de soare cobora din țării peste cîmpia Ciulucului, încununînd o zi de trudă. În răcoarea înmiresmată a serii sinilii chiricieii timpurii răscoleau o amintire tristă. Asfințitul, sîngerînd, își îngroșa culorile, aruncînd umbre lungi și piezișe peste lunca scaldată într-un ciudat joc al luminii și umbrei— din direcție opusă, dinspre Nistru, nori tucurii se buluceau tot mai în față, întunecînd priveliștea. Cocostîrcii de pe cumpăna fîntînii lui Pavel Dascăl, căci acolo își încropiseră cuibul, se avîntară în grabă să mai facă o raită deasupra bahnelor cu broaște. Pe drumul

dinspre pășunile Brîndușei un copilaș abia răsărit din ciritei grăbea cireada spre sat, abătînd neîndemînic cu un harapnic vitele neascultătoare de la verdeața ce se ițea țațoșă printre vițele de cîtină ale gardurilor vechi. Un vîntuleț sprintar pătulea firicelele ușoare înflînite în cale, aducînd în vârtejuri dinspre cîmpie arome de fineață proaspătă, îmbătătoare. Deasupra Ciulucului scăpărara primele fulgere, ca apoi, de după dealurile defrișate, să răzbată tunete înăbușite, prevestind ploaie mare. În ultima vreme ploile violente, distrugătoare deveniseră o adevărată pacoste pentru Ineasca. Pe la miezul nopții, ploaia se dezlănțui în voie. Vîrfurile copacilor se zbciumau aureolate în văpaia orbitoare a fulgerelor, șiroaiele spumegînde mîneau la vale tot ce le ieșea în cale. Dinspre Lipăgăul despădurit cu vreo douăzeci de ani în urmă și dealul Cheptușoaiiei, din partea cealaltă a satului, se auzea un huruit înfundat, asemănător cu vuietul tancurilor din războiul ce trecuse prin preajmă cu mulți ani în urmă. Dealurile argiloase, golașe, fără sprijinul pădurii de cîndva, prinseră să alunece spre casele din valea înfundată și ea. Apoi... răpăitul iute al ploii se îmbină cu trosnetele crengilor de nuc. În bezna deasă, înfricoșătoare ici-colo săgetau scăpărările firelor electrice, încîlcindu-se între ele, pînă cînd rarele lumini de la geamuri se topiră în oceanul de întuneric. Dinspre orașelul din preajma abatorului de pe Lipăgău se rostogolea spre vale covițait ascuțit de porci speriați, lătrat rătăcit de cîine, și valuri de podmol.

Simion Inereanu, profesorul, care de cu seară află noutățile din țară și de peste hotare, sforăia cu fața acoperită cu un vraf de ziare. Avea slăbiciunea ca, după ce studia minuțios gazetele, să adoarmă copilărește, așternîndu-și cojocul de oaie sub el, învelindu-se cu ziarele... Năpasta de-afară îi stîrni însă somnul. Se ridică în capul oaselor și, sprijinit într-un cot, se uita buimac pe fereastră, cercînd să deslușească ograda presărată cu nisip și pietre, năpădită de crengi și vreascuri frînte, cotropită de felurite obiecte, mînate la vale dinspre dealul grădinii lui după gardul căreia era cimitirul vechi al satului. Cînd fulgera mai tare, zărea haosul din mijlocul ogrăzii, dar nicidecum nu se dădea să iasă afară. Veta, care dormea de-o viață pe lejancă, se trezise și era numai ochi și urechi... Astă-primăvară, după o ploaie mare, se năruiseră malurile lutoase de la Velnița, lutăria satului, de-au ajuns bolovani clisoși și lostopane de pămînt tocmai în cimitir, lîngă salcîmii bătrîni, laolaltă cu molozul rămas de la pereții bisericii, distrusă pe la începutul anilor șaizeci de comuniști. Atunci valul dezastrului înaintase nestăvilit peste morminte, lovind cu toată greutatea colțul din spate al casei. Acuma nucul crescut chiar în dreptul pragului zgîria furios cu ramurile sale jgheburile acoperișului... Sclipirea orbitoare a unui fulger năprasnic spintecă violent bezna și lovi în coroana copacului. La cîteva clipe, urmă un trosnet asurzitor ca la căderea unei bombe, făcînd-o pe Veta să sară din așternut drept în picioare.

– Nu te speria, hulere! o preveni bărbatul care, în clipa aceea, aprinse candela sub icoană.

– L-a detunat! aproape că strigă ea, dar potolindu-se zise îngrijorată: Bietul

nostru Arion nu s-o-ntors de la schimb, e pe drum. După un scurt răgaz, adăugă: Dacă l-o fi prins potopul?

– Nu s-a mai pierde... mormăi în obișnuita lui manieră tata Simion, mascându-și propria îngrijorare pentru fecior.

Afară vacarmul din țării se amestecă cu grozăviile de pe pământ. De după casă, venea șuvoiul de apă rostogolind ceva greu la vale, apoi căzu cu trosnet surd în mijlocul ogrăzii. Amîndoi simțiră prăbușirea neputincioasă a nucului peste streășina casei. Tata Simion, ieși din culcușul său, azvîrli la o parte cojocul și, împrăștiind ziarele. Bodogăni ceva sub nas.

– Ieși, trimășule, afară și fă ceva... Nu te codi de parc-ai avea viermi în fund! – îl struni Veta.

– Taci din gură, hulere, se răsti la ea, de data asta înciudat de-a binelea. Contra mîniei lui Dumnezeu ce poți face?... S-a lumina și-apoi vedem noi ce și cum...

Femeia murmură un pic mai potolită o rugăciune și oftă din străfunduri. Tata Simion nu mai putu să închidă ochii pînă cînd se îngîna de ziua. Clocotea de furie și se certa cu el însuși. Așa era firea lui: să-și dezlănțuie nemulțumirea cînd intervenea ceva neașteptat în planurile sale. În ajun, măturase ograda, făcuse curățenie peste tot și „terminase cu succes peratția”, cum îi plăcea lui să spună. Avea de gînd să se ducă, după atîta amar de ani, la biserica din Rădeni, dar stihia i-a stricat socotelile. Ca și ploile de primăvară care, de cînd a fost construit abatorul în dealul Lipăgăului, pe locul pădurii defrișate, i-au adus numai scîrbă în gospodărie. Alunecările de teren, prăvălirea dealurilor i-au distrus an de an via. Casa, puțin cîte puțin, s-a înclinat. Doar fișia de salcîmi de la marginea din deal a cimitirului, și hățîșul de cătină, mai stăvileau valurile de podmol. Iar în noaptea asta, Dumnezeu nu l-a mai cruțat... Necazu-i mare! La bătrînețe nu mai are puteri să ridice altă gospodărie în loc. „Casa ceea bună” îl aștepta acolo, în cimitirul nou, de lîngă abator! Atunci va scăpa de toate necazurile. În timp ce cugeta el așa în sinea lui, furtuna alungă nourii peste pădurea Rădenilor, lăsînd în urmă o liniște întreruptă arareori de răbufnirea tot mai înfundată a tunetelor. În colțul cămării, ardea candela cu o flăcăruiie palidă, abia conturînd chipurile sfinților de pe icoanele vechi de lemn. Lăsînd soția în pace cu gîndurile ei, el bîjbii în cotruță, în ocniță ulciorul de lut, cel cu gîtul mare. Îl găsi acoperit cu un zolnic de bumbac. Cobîlții ușurel ulciorul, după care îl duse la gură, sorbind lacom cîteva înghițituri. Un timp simți cum i se cuibărește, blajină, moleșeala în piept, cum îl cuprinde o lehamite fără margini... Auzind scîrțîitul porții, tresări și își întoarse într-acolo privirea. Arion, fiul mai mare, se întorcea de la schimbul de noapte. Prin știoalnela și glodăraia din ogradă, băiatul înainta cu pași obosiți spre casă. În prag, își scoase pufoaica și o afirmă în cuiul bătut în deregul prispei, scăpînd cîteva exclamații nedeslușite, referitoare probabil la privilegiștea ogrăzii. Din nămolul adus dinspre cimitir ieșeau la vedere cîteva cruci putrezite, oseminte smulse din hleiel galben-cafeniu al mormintelr. Lîngă șopron, stătea povîrnită pe o coastă o impunătoare piatră funerară, venită și ea prin rostogolire printre tufele de viță de vie din spatele casei. Se oprise din catastrofala

sa deplasare la vale chiar alături de cuptorașul de lut cu hogeagul de țiglă ruginită... Lui Arion privește și se păru sinistru. Fu străbătut de un fior puternic, fața i se crispa dureros, încețea dinții. La chibzuința lui, aveau de trudit cu tata toată ziua. Intră în iatac să-și tragă puțin duhul. Întinzându-se pe pat și lăsându-și capul pe pernă, nu mai simți acea plăcere dintotdeauna, când oboseala părea că-i paralizază trupul ostenit de muncă. Îl cuprinsese o altfel de oboseală – una mai mult sufletească. Îl fulgeră un crîmpei de gând: cum se explică faptul că un prăpăd ca acesta i-a lăsat nepăsători pe bătrîni, căci și pe unul și pe altul i-a găsit, precum credea, dormind. Gîndul acesta nu apucă bine să se înfiripe cînd fu strfulgerat de altul: „Sărmanii oameni de la țară!... Au fost și sînt chinuți și de puterea guvernanților, dar și de puterea lui Dumnezeu... Dar, ca să vezi: pe toate le înfruntă țărani pînă la urmă... Și ies din nevoi...” Pe nesimțite căzu într-un somn zbuciumat.

Tata Simion n-avea chef încă să se scoale din pat. Era împăcat că Arion se întorsese. „Las să se odihnească” și el puțin... Cum nu-și putea rupe gîndul de la fecior, simți că îl înțeapă o amintire mai veche, una cu care prefera oarecum să se mîngîie... De cînd revenise acasă, Arion părea cu totul alt om: o fire închisă, încătușată parcă. Serile se străduia să se rețină cît mai mult în hala de la abator, muncind ca un cațir în tăcere... Și acasă, în familie, ocolea orice discuție. Tata Simion cunoștea meseria de casap, care-l putea satisface pe oricine, numai nu pe fiul lui. Muncă, precum s-ar zice, mai mult de dragul muncii – nici tu plăcere, nici tu cîștig... Nu-i zicea o vorbă de dojană, chiar dacă Arion făcea acolo uneori două schimburi la rînd! Mai știa că, de la o vreme, băiatului îi așine calea Angela lui Eftimie Eșanu, o studentă aflată acasă în vacanță, care îl vizitează mereu la serviciu... Lucrul acesta i-l mărturisise ea însăși, spunînd că se duce să mai stea de vorbă cu „badea Arion”. N-ar fi fost împotriva ca feciorul să se mai distreze, să scape de viața de pustnic. Știa însă că la abator, vagoanele cu porci și vite tăiate se înghesuie. Țara e mare, cere de mîncare și liniile de producție funcționau neîntrerupt, îndeplinind planul de stat...

Bătrînul își scărpină barba țepoasă, ceafa lată împietrită (din cauza unor buboaii avute-n tinerețe), și-și puse mîinile sub cap. „Să vezi și să nu crezi...”, prinse el alt fir de gînd. Războiul, lagărul de prizonieri, foamea, drumurile, și nu numai ele, m-au deprins cu toate asprile și greutățile vieții... Greul e ca și boala: dacă are a se lipi de om, se ține lipcă... Cum să nu te ia uneori frica de Dumnezeu?! Nu zic, poate am făcut destule păcate ca să te supăr, Doamne... Dar am și suferit destul. Oare încă nu le-am ispășit îndeajuns, ca acum să le treci pe umerii copiilor mei? Doar avem credință în tine! Și te iubim, Doamne! Acolo, în rai, toți vor fi smeriți, cuminți, neprihăniți. Noi însă nu vom avea loc, deși...” Înceindu-și gîndul, tata Simion, bătrînul de acum, fost profesor de istorie, mai zăbovi în așternut, dîndu-i prilej Vetei să zică nemulțumită:

– De ce trîndăvești mirimosule? Chei diavole afară, nu sta tăvălit ca un trîntor!..

– Încă nu te-ai trezit bine, că ți-ai și slobozit gura, dîrdală!... Mai bine ai scula vreun drac, că uite cum trag la aghioase, fără nici o grijă... Toată viața i-ai cruțat, i-ai corcolit și cu ce ne-am ales?

Mama Veta i-o întoarse pe loc:

– De erai un părinte cumsecade, dacă ai fi avut grija lor pînă la urmă, erau ei așa cum ai vrut, dar știi: surcica nu sare departe de trunchi. Întepăturile femeii îl făcuseră pe tata Simion să se pîrjolească în sine și mai fără de cruțare...

Copiii lor... Uneori se prindea la gîndul că degeaba i-a crescut. Tocmai pe trei! Numai necaz și osîndă cu dîșșii, de-a lungul anilor. Griji, măi frate, și iar griji... Întinse mîna spre ulcior și-l duse la gură, sorbind vinul cu înghițituri mari, fără să-i pese că soția îl prevenise să nu se... prostască cu băutura!..

– Mai ai de crăpat cu noaptea-n cap? strecură ea printre dinți cu voce somnoroasă. Fără simțire!..

– O să dughesc pîn-oi zdohni! i-o rătează el furios. Mirat că nu-i răspunde, tata Simion reveni la preocupările sale. „Ca să vezi, își zise iar în gînd, și bucuria și necazul cel mare sînt copiii. După douăzeci de ani, vînturați prin lume, s-au întors tustrei acasă... Au venit ca la tepezile de la mănăstire! Cît am să le mai sufăr pe toate?... Pîn-acuma niciunul nu și-a găsit un rost”. Și nici n-au de unde...

Era de acum ziua albă cînd auzi sub geam pașii megieșului Nichifor, „șeful” sau „căpitanul” hamalilor, cum își zicea el, de la abator, cel care ținea evidența lucrătorilor. În fiecare dimineață, cînd Arion se întorcea de la schimb, Nichifor își făcea treabă, chipurile, să afle ce s-a mai petrecut noaptea pe-acolo. De cînd Arion se întorsese acasă, dar mai cu seamă de cînd fusese angajat la abator, „căpitanul” îi vizita aproape zilnic. Tata Simion îl trata cu îngăduință, și dispreț: știa că-și face drum cu gîndul la butoaiele din beci...

– Trezește-te, *badei*, că-i prăpăd în acaretul dumitale, dădu de veste Nichifor, lipit cu gura de fereastră, asudînd sticla cu răsufierea. Cată la nucul ista cum s-a cîrligat... Și malul țintirimului s-a năruit peste grădina matală... cu sicrie, oase, cruci... Strășnicie, nu alta!... Nichifor era un om zdravăn, dispus spre obezitate, cu buze late, ochi mijiți, bulbucați și nasul mare, cu voce apăsată de bas.

– Ce răcnești, măi? Știu, îl repezi cu vorba pe vecin. Ai venit la dugheală? Spune de-a dreptul... Gazda își aruncă zăbunul pe umeri, slobozi picioarele în șoșoni, înșfăcă ulciorul în care mai rămăseseră cîteva picături pe fund, ieși în prag.

– Știi, *badei*, ce-o mînat furtuna în grădina matală?... Din țintirimul vechi... o lespede de mormînt cu tot ce avea sub ea – sicriu și oase, doamne ferește!...

– Ce-ai văzut, ochiosule?! Mai bine spune-mi: o beschie ai?

– Două, nu una, răspuse Nichifor, holbînd zăpăcit ochii.

– Pînă scot eu vin din zămnic, adu-mi beschia, răsuflecă-ți mînicile e-o să te pun la treabă... Să strîng tîrla asta din ogradă, că nu știu cine mi-a adus-o cînd taman vroiam să mă duc la biserică – Dumnezeu ori dracul?...

Spunînd astea, tata Simion, cu veșnicele lui văicăreli, coborî scările gîrliciului înalt, vărui și pătrat al beciului din piatră poroasă, înnegrită și măcinată pe ici-colo, abia stăpînindu-și un tremurici ce-i scutura tot corpul.

Mama Veta se dădu jos de pe lejancă și privi înfricoșată prin geam la crucile

putrede de morminte, la ciolanele și țeastele desprinse din malurile lutoase ale cimitirului și împrăștiate printre tufele hărăgite ale viei, pînă sub gard. Mai spre poartă, lîngă cușca lui Argus, un boldei tărcat, ce tremura de frig, se proptise o piatră funerară, năpădită de mucegai și mușchi verzui. Peste streășina gardului, în toată măreția lui, zăcea nucul, cu ramurile înmugurite în tristețea vîntulețului și al stropilor de lacrimi picurate din sufletul lui.

– Cu ce te-am mîniat, Doamne? murmura ea deznădăjduită, vâzînd cum reapare, gîfîind, vecinul cu beschia.

Tata Simion îl aștepta sprijinit de lespede. Cu ulciorul plin – cum le-a fost vorba.

– Îi dăm bătaie, *badei*? întrebă Nichifor după ce bău două pahare la rînd. Una nu pricep: de ce ți-a trimis țintirimul petroiul ista în ogradă?!

– Nu mă mai miră nimic pe lumea asta, oftă bătrînul. Facă Domnul ce-o vrea. Nu mai cred în bunătatea lui... După ce bău și el grăbit un păhărel, ridică bărdița și, lovind întăritat într-o creangă din nucul răpus, zise scurt:

– Să-i dăm bătaie! Și, în gîndul lui: „Oare să aibă dreptate Veta cînd îmi spune de-atîtea ori c-a venit vacul de-apoi? Mai știi? Cîte ceva se adeverește... Mor copacii, vin la vale dealurile, se strămută cimitirele, de parcă n-ar ajunge de-acum pămînt nici pentru cei morți, numai noi, cei vii, ne hîrbuim... Am devenit un hodorog de nimica... Nevasta îmbătrînește, cumnații din Rădeni se năruiesc... iar dacă îmbătrînesc și-s neputincioși, de ce ar trebui să le port eu de grijă? Oare casa mea trebuie să fie pristanîște, adăpost pentru toate necazurile?... Ce mai încolo-înceace – m-am hîrbuit! Hodorogesc! M-am răblăgit, deși pînă la moarte o mai fi el poate olecuță... Primii, la rînd, sînt alții... ” În timp ce lovea avan cu barda ramurile vînjoase, tulpina groasă, plină de crăpături, gîndurile-i roiau haotic, frămîntîndu-i creierul. Nichifor alături lucra cu tragere de inimă. Din cînd în cînd se apropiau de pietroi, unde se afla ulciorul. Băutura îi avîntase la muncă pe amîndoi.

– Harnic lenos mai ești, măi vere! Să nu-ți fie de deochi! îl luă peste picior tata Simion, spărgînd într-un fîrziu tăcerea.

– Totuna țaca Veta lucrează mai mult decît noi doi, arătă Nichifor cu mîna spre pragul casei. Mama Veta, o boaghe de femeie, între timp strînsese la grămadă oasele împrăștiate prin ograda pe o veretcă, adunase crucile din grădină lîgnă trunchi și le sprijini de gard. Tata Simion însă părea să nu observe sprinteneala și rîvna cu care trebăluia nevastă-sa. O cunoștea de un car de ani și nu trebuia să-i spună altcineva de ce-i în stare... Avea impresia că, la o adică, ar fi putut descrie pe un secol înainte toate îndeletnicirile ei de zi cu zi, fără să greșească prea mult – știa că ceea ce face are rost, și nu-i nevoie să fie povățuită... Zise totuși așa, dintr-un sentiment de superioritate bărbătească și de cap al familiei:

– Du-le înapoi, la țintirim, c-acolo li-i locul.

– Li-i duce și tu! iar îl repezi ea pe bărbatu-său, care tocmai ieșea din beci cu ulciorul plin. În loc să te pocăiești la biserică te-ai apucat pînă la ziua de băut...

– Scoală vreun *bleaghi* din cei trei, că stau la casa mea *ca la trepezi*. – izbucni tata Simion cu ochii fulgerători.

– Să mai doarmă, că-s acasă, se împotrivi mama cu glas răspicat, trăgându-și sufletul.

– Mai dă un pahar, badei, ceru nerăbdător Nichifor. Degrabă plec și rămîi singur...

– Zăbovește o clipă, hăbăucule! . Mi-ai adus veste rea în gospodărie, ceri pomană, dar de ajutat – o plească!?

– Năpasta, badei, Dumnezeu ți-a adus-o... Dar de ce și pentru ce, nu ți-oi spune... Nichifor o fire naivă și îngăduitoare, cu priviri serioase sub streșinile arcuite ale unor gene stufoase, mereu era trădat de un surîs ba îndurerat, ba plin de zeflemea. Se bîlbîia ușor și, pe deasupra, „mînca” cuvintele, înghițind cîte-un sunet-două sau cîte o silabă întreagă, de parcă cineva îl gonea din urmă și el nu-și putea trage sufletul. „Mă’c la’bator ,, spunea, bunăoară, ceea ce trebuia să însemne: „Mă duc la abator.” De cînd se știa vecin cu el, mereu îi trecea pragul – chemat sau nechemat. Știa că tata Simion îl va mustra, dar și îl va servi cu un păhărel, că mătușa Veta îl va pune la masă cu ce are. Nu-i vorbă, Avea și el vie bunicică, dar vin, mai ales după revenirea la baștină, abia dacă-i ajungea pînă la Bobotează. Și cum îl da gata, vorba lui, nu era zi să nu-și facă drum pe la vecin. Luînd capăt de vorbă sau închinînd paharul, Nicifor niciodată nu uita să spună un cuvînt de bine, o urare de bunăstare și de mulțumire gospodarului. Poate de aceea mama Veta, chiar dacă-i lua uneori la smotreală, avea în cearta ei ceva blajin pentru megieșul nenorocit.

* * *

Isprăvind patru clase la școala primară din Ineasca și premiat de învățătorul Panait și preotul Untilă cu o coroană de iederă și o carte de rugăciuni, absolventul Simion Inereanu își manifestă în continuare dragostea de învățătură. Vroia cu tot dinadinsul să fie dat măcar la cursurile de muzicanți de la Leușeni, dar taică-său, Ion al lui Manolache Inereanu, om ursuz, morocănos legat cu toate fibrele doar de grijiile pămîntului, a pus piciorul în prag:

– Lasă boieria, *ghiavole!* Ia juncanii de funie și mergi spre Hîrtop, Brîndușa, ea desetinele care stau nearate. Ți-oi da eu în loc de școală un resteu peste șale, puturosule!

Educat mai mult la școala muncii de salahor decît în tovărășia cărții, a dat fără crîcnire ascultare cuvintelor tatălui. Supușenia i-a prins bine. Crescut din fragedă tinerețe la coarnele plugului, în adîncul sufletului a rămas pentru totdeauna plugar cu tînga de a învăța vreodată carte... După război, soarta i-a prilejuit ocazia să capete niște studii elementare pentru a deveni învățător la țară. Lui însă i se părea că să fi avut posibilitatea, putea ajunge o personalitate în ale științei. Poate de aceea se ambiționase ca toți cei trei copii ai lui să obțină studii înalte. Invidia odraslele evreilor din tîrgul Teleneștilor care, în timpul sărbătorilor, veneau în vacanță de la școlile mari ale Chișinăului, Moscovei, Celeabinskului ca să vorbească între ei

cuvinte deștepte. I se părea o lume miraculoasă, plină de taine și fantasmе... Și-a zis în sine că viața toată își va consacra-o pentru ca și progeniturile lui să ajungă oameni învățați. Au urmat feciorii lui școli superioare, dar azi l-au dezamăgit... „Ce folos? Nici un rost din faptele lor”, constată, în sinea sa tata Simion, amintindu-și de anii tinereții, de momentul când a fost chemat la oaste. ”Să nu fi fost concentrarea, războiul, nimeream eu cumva la o școală. Atunci se prețuia oamenii deștepți... Toate ar fi fost altfel...”

Ridicat băietan de-a binelea, fusese mobilizat în armată. Nimeri la Bolgrad, târg basarabean din stepa Bugeacului, în regimentul 3 vânători de munte. Parcă se vede cum arăta pe atunci: flăcău înalt, dar slăbănog, cu fața tuciuirică. Îi căzuse pe plac milităria, însușind sîrguincios catehismul trăgătorului și evidențiindu-se pe cîmpul de instrucție. Făcuse o lună de cătănie când într-o zi însoțită de toamnă, în unitatea lor, direct pe cîmpul de antrenamente, într-un faeton de gală, cu escortă de pedestri, își făcu apariția însuși generalul de brigadă Atanasiu Vasile, bondoc, cu privire ageră de vultur carpatin, care nu se prea potrivea cu vocea-i blîndă. Generalul îi inspectă în tăcere pe soldații asudați, colbăiți, pînă se opri în fața lui Simion Inereanu, care stătea cu arma în spate în poziția de drepti. Îl lovi ușurel cu o cravașă în piept și-l întrebă; arătîndu-i cu privirea la arma de pe umeri:

– Ce-i aceasta, soldat?

Proaspătul oștean își umflă pieptul și rosti cu voce clară, răspicată:

– Să trăiți, dom' general! Sînt soldatul Simion Inereanu și vă raportează că aceasta este pușca-mitralieră, marca cehă „Zebet”, care dispune de un efectiv...

Cu toate că era flămînd și însetat, vocea îi răsună întreagă, iar ceea ce spunea vădea competență. Raportul îi plăcu generalului, dar mai ales locotenentului Platon -comandantul plutonului, care abia atunci dovedi că este capabil și să zîmbească.

– Platonescule! se adresă domnul general către locotenentul ce ocupa smerit poziția de drepti. Dacă ai avea ostași ca acesta, glorioasa Armată Română s-ar învărti după soare!... Apoi îi ordonă: să-l trimiți neapărat la școală...

Vestea despre scoaterea în evidență a merituosului răcan se răspîndi pînă seara în toată unitatea, trezind invidia camarazilor, mai ales atingînd orgoliul caporalilor și subofițerilor. Chiar de cum se întoarseră în cazarmă, locotenentul Platon alinia plutonul pentru onor, îl chemă pe Inereanu în față și declară cu accent muntenesc:

– Astăzi ostașul Inereanu ne-a salvat compania! Pentru-aceasta ordon: De azi înainte soldatul Inereanu să fie scutit de orice corvoadă și... la cantină să i se dea porție dublă...

Cel mai mult tînărul Inereanu Simion se bucură de porția dublă. De când fusese luat la cătănie, încă nu mîncase pe săturate. Cu mintea lui ageră de plugar înțelese că în față i se deschide o perspectivă frumoasă, de glorie, cel puțin pentru un viitor apropiat. Vreo două zile pluti pe invidia tuturor, cu excepția frunțașului Sîngă, gornistul unității, un lăieș din Vlașca. Nu invidie, ci ură îi purta acesta chiar din primele zile, de cum îl văzuse. Sîngă avea o inexplicabilă pică pe basarabeni!

Pîndindu-l odată la prînz cum stătea retras pe o bancă în curtea regimentului, fruntașul Stîngă ordonă cu voce cazonă:

– Inereanu, muică, iao trap încoa!

– Ortonați, don fruntaș! se întinse strună ostașul.

– De ce chiulești, recane?

– Prin dispoziția domnului locotenent Platon sînt scutit de orice corvoadă, să trăiți!

– Bagă gîtul acilea, porunci deodată cu voce mai domoală, dar sever în priviri fruntașul Stîngă, întinzînd spre el mîina dreaptă cu degetul mare desfăcut de celelalte – ca un clește căscat. Surprins, Inereanu privi speriat în jur, căutînd parcă dezaprobarea cuiva, dar nu zări decît fața locotenentului, cu o umbră de surîs diavolesc în colțul gurii, la geamul mic al cantinei, dispărînd imediat după perdea. Ce-i rămînea să facă basarabeanului? Șovăind, băgă gîtul în cleștele țiganului-gornist care, cu o plăcere dementă, îi strangulă dureros gîtlejul, încît simți că-i iese limba cu tot cu mațe afară. Îl slobozi din prinsoare abia cînd Inereanu începu să se lase moale pe vene, cuprins de un tremur fierbinte.

– La treabă, muică! strecură atunci cu un șuier ascuțit printre dinți gornistul, amenințîndu-l cu un tropăit de bocanc. Mizerie!

Din acea clipă Simion și-a băgat pentru totdeauna în cap: la armată, recrutul fără grade nu poate avea nici o înlesnire, oricît de multe i-ar fi meritele. Îi poate ordona și îl poate umili pînă și un păcătos de țigan fruntaș, de se consideră... gradat! Și-și poate permite multe... Deveni și mai sîrguincios, și mai vioi la instrucție, la defilările înaintea comandamentului pe piața din fața cazărni, la apelurile de seară și de dimineață. Mereu se interesa de situația politică din ultima vreme, aflînd de la ofițeri că vremurile în Europa nu sînt din cele prielnice. Lui Inereanu îi plăcea muștrulualia, îi plăceau cîntecele pe care le intonau cînd plecau sau se întorceau de pe cîmpul de instrucție. Era frapat de orchestra militară cu un contingent de peste o sută de muzicanți din curtea regimentului cu marșurile ei solemne, cînd se antrenau în defilare. Simion avea un mers militar demn de invidiat și era pus în fruntea plutonului cînd treceau prin fața comandantului. Se deprinsese curînd și cu înjurăturile îndesate ale caporalilor, sergenților, plutonierilor, majurilor... Se amuza ascultînd înjurături deocheate chiar și atunci cînd la sărbători mergea cu unitatea la biserica din centrul Bolgradului.

– Mișcă, mă, mai repede, silea cîte un caporal pe vreun soldat care încetinise pasul. Pregătește-te să-i zici „visul maicii Domnului” lîngă altarul sfînt, Dumnezeuul mătii! Nu aștepta să stau atîta cu botul în curul tău. Iao trap, mișcă!

Avînd cunoștința de carte, Simion Inereanu ajuta camarazilor să-și scrie răvașele la baștină, lua cuvîntul la lecțiile teoretice, trezind simpatie și admirație. La numai o jumătate de an de cătănie, avansă în gradul de fruntaș! Văzîndu-i însemnele de gradat pe umeri, trîmbițașul Stîngă îl pîndi pînă îl găbji din nou singur, se apropie de el și-i ordonă trufaș:

– Mă basarabeanule, bagă gîtul acilea!

– Da una dintre vene nu ai vrea? se împotrivi acum Simion încrunțat, încleștîndu-și pumnii, gata să-i încarce un cap de zdupaci.

Lăieșul din Vlașca rămase o habă de vreme cu gura căscată, privindu-l cu ochi fioresi apoi sîsîi uimit la culme: Și-a luat nasul la purtare basarabeanul! Păi, lasă, nenicule, că-i raportez eu domnului comandant de companie, ș-o să te dea la carceră. Și se făcu nevăzut. Peste cîteva clipe, frunțașul Inereanu fu chemat la căpitanul Botnăraș, un ardelean între două vîrste, robust, roșcat, cu mustață stufoasă, atinsă nițel de brumă.

– Care-i problema, soldate? ceru explicații căpitanul, în vreme ce frunțașul Stîngă, păstrînd o mină jiginită, aștepta la numai un pas de masa ofițerului să afle care va fi pedeapsa ce urma să-l pună la respect pe necuviinciosul basarabean.

– Să trăiți, don' căpitan, frunțașul Stîngă își bate joc de onoarea mea!... îi raportă succint cele întîmplate Simion Inereanu.

Ofițerul privi lung în ochii lui Inereanu, ce semănau cu două fîntîni cu apă limpede și rece umbrite de o pereche de pleoape late. „Aceste fîntîni nu pot să mintă”, se gîndi în sinea lui ardeleanul. Apoi, brusc, scrută fața gornistului. Acesta rezistă cîteva secunde, apoi prinse a-și flutura privirile.

– Stîngă! rosti edificat căpitanul. Ia seama: tu ești frunțaș pentru că scoți sunetele alea la trîmbiță, iar soldatul Inereanu e frunțaș la ochit cu arma pe cîmpul de tragere.

Un timp oarecare frunțașul Stîngă găsi de cuviință să-l ocolească pe basarabean, mai ales cînd acela se întorcea de la instrucțiune, defilînd cu pas cadentat și ținută mîndră în fruntea plutonului. Mai trecură cîteva luni și frunțașul Simion Inereanu fu avansat la gradul de caporal. Stîngă, cu goarna subsuoară, rămînea frunțaș. În ziua cînd fu promovat în grad Inereanu, dînd cu ochii de gornist, i se adresă cu o voce de bas, ca să răsune curtea unității: – Stîn-gă! ia-o la trap încoa și bagă gîtul acilea că de nu, îți scot inima din piept și ți-o mănînc!

Făcîndu-se și mai negru la cele auzite, cu o furie scînteietoare în ochi, frunțașul se apropie de nou-confirmatul caporal, întinse beregata între degetele desfăcute ale mîinii lui Inereanu. Acesta din urmă avu, în sfîrșit, plăcerea deosebită să „gîtuie” regășeanul drept răsplată pentru ofensa adusă cîndva. Pus astfel la punct, Stîngă li se destăinuă odată camarazilor:

– Cînd îl văd pe caporalul Inereanu, mi se-ntunecă în fața ochilor... Au, muică! D-apoi... el vorbește corect că nici nu-l mai iai drept basarabean, arde-l-ar pe mațe!

– Ce-ai zis, mă? îl trase la socoteală Inereanu, auzindu-i văicărelile.

– Ba să-mi crape ochii, domnule caporal, dac-am zis ceva! Să trăiți. N-am zis nimica!

Nerăbdător, Inereanu se apropie de lăieș și, cu deosebită cruzime, îi dădu palme peste față, încît frunțașul începu pe dată să lăcrimeze, gheboșindu-se de frică ca să n-o încaseze mai rău.

Frica gornistului a durat doar vreo două luni. Comandamentul unității l-a trimis

pe Simion la școala de cadre din Focșani. La începutul verii următoare tânărul fu avansat și se reîntorcea la unitatea din Bolgrad cu gradul de sergent. De altfel, însuși generalul Atanasiu i-a făgăduit că îl va trimite apoi, ca fiu de țăran nevoiaș, cu talent militar înăscut, la Academia Militară din București, să-și continue studiile. Aceste promisiuni îi ațîțau imaginația în depărtări albastre. Lucrurile însă aveau să ia o cu totul altă turnură. Soldații de rînd și gradații nu aveau acces nici la ziare, nici la radio. Nu știau ce se întîmplă în lume, ce se face în politica mare. Toate noutățile importante le aflau de la ofițerii superiori, din zvonuri și din auzite. Într-o dimineață de iunie, unitatea lor a fost aliniată în careu și toți basarabeni, bucovinenii de nord au fost chemați să iasă din rînduri. Avansă în față și sergentul Simion Inereanu, cu epoleți noi-nouți pe umeri.

– Azi-noapte, la Moscova, rușii au înaintat ultimatum României, ca să cedăm fără foc de armă Basarabia și Bucovina de Nord. Pentru a evita o conflagrație balcanică, cu vărsări de sînge, le aduse la cunoștință generalul Vasile Atanasiu. Consiliul de coroană a acceptat condițiile ultimative... și cu durere în voce le spuse celorla ieșiți în fața plutoanelor: plecați acasă, frați basarabeni și bucovineni! Pămînturile noastre strămoșești, din vrerea crunților dușmani, sînt iarăși rupte de la Patria-mamă, dar să știți: conștiința românească, spiritul neamului românesc nu se va destrăma niciodată. Mi-amintesc și îmi voi aminti pînă la moarte Marea adunare națională de la Alba-Iulia din decembrie 1918. Și-atunci erau vremuri grele pentru istorie, dar am cucerit reunirea. Mare este puterea Domnului! Acuma vrăjmașii iarăși ne dezbină, noi însă vom deveni mai tari – pentru a ne reuni... Zguduitoarea comunicare-adresare a generalului de brigadă luă sfîrșit și cei scoși în fața careului, primind merinde pentru o zi, au fost conduși pînă la halta din localitate.

Peste noapte, trenul lui Simion Inereanu sosi la Chișinău, iar pînă la chindie, cu o căruță, ajunse la Ineasca.

* * *

Sfîrșitul lui cireșar al anului 1940 se vestea bun și plin de speranțe. Lanurile de grîu începeau să prindă culoare aurie, spicul se umplea, măturie că peste cîteva săptămîni lumea va ieși la seceriș. Acum, pe deal, care era cu al doilea prășit la porumb, care cu primul legat la vie. Căci o lună și ceva fusese o arșiță ce băgase deznădejdea în cei care așteptau noua roadă ca pe o salvare. Spre sfîrșitul lui iunie însă, căzură ploii din belșug, după care, cu mic cu mare, sătenii ieșiră la plivit, la prășit. Se grăbeau. Vorba ceea: cu cerul nu te pui. Mîine-poimîine pot reîncepe ploile sau, dimpotrivă, să fie secetă lungă, și atunci toată munca de primăvară nu face doi bani. După ultimele ploii, seceta părea să nu-i mai sperie, dar erau cu gîndul la semănatul de toamnă. Totuși anul se arăta bun și numai cei deprinși să tragă cîinii de urechi nu se aflau în cîmp. Seara, cei care aveau ogor la dealul Molnicului, în partea de moșie ce mărginește satul Prepeleța cu Teleneștii, întorcîndu-se din cîmp pe lîngă tîrg, îl găsiră fierbînd ca un roi de viespi zădărit. Populația evreiască, de la mic la mare, se îndrepta spre centrul urbei colbăite, unde aveau să participe la miting, cîntînd fericiți:

– *Hai la lupta cea mare!*
Rob cu rob să ne unim.
Internați-o-nala!!!

Evreii mergeau în coloane, dansau, ținându-se la braț și arareori peste târgul liniștit dintotdeauna răsunau niște slogane referitoare la Uniunea Sovietică, Stalin, întrerupte de urale: „Ura! Ura! Ura!” Se schimba stăpînirea, lucru despre care nu știa aproape nimeni dintre țărani.

– Adică, să vină oare rușii să se așeze peste noi stăpîni? zise un țaran trecut de-a doua vîrstă, mut de felul lui, că în sat scotea doar trei-patru vorbe între două toamne. Știa carte, citea pe ascuns și rar cine izbutea să-l înduplece să-i scrie vreo lăcrămație la județ. Era și pălămar la biserica din sat – chiar seara trecută prinsese firul unei sfezi între părinte și preoteasă, ceartă care acum îi întărea bănuielele. Cuvintele lui exprimau, mai degrabă, o părere decît o întrebare.

Haim Penkis, jupînul cu dugheana de vîndut var și cu moară pe apa Ciulucului, defila înaintea unei coloane cu un drapel roșu în mîini. Dînd cu ochii de țărani care le veneau trudiți în întîmpinare și care se holbau ca niște trăsniți la pregătirile acelea ale tîrgoveților porniți să-i întîlnească, solemn și cu urale, pe ruși care naiba știe din ce direcție soseau, evreul se răsti cu o intonație plină de curaj:

– *Moi! România a fost mama noastră, iar rusu-i acum tata nostru!*

În centrul târgului, lîngă ograda Mochilesei, unde la zile anumite se făcea iarmaroc de vite, răsuna fanfara, al cărei dirijor sîrguincios era Mendel Kijner. Se cînta „Internaționala”, cîntec străin, neauzit pînă atunci de nimeni.

– *Moi! Gata!... strigă unul roșcat către moldovenii nedumeriți și curioși. De azi încolo sîntem cu toții frați și surori!*

– *Și-o să dormim cu toții sub un ogheal, adăugă Ruvim Șleizer, care ținea o vioară subțioară și purta o cămașă stil național moldovenesc, nescăpînd ocazia să piște fetișcana care se zgîia la atlazul roșu-aprins ce filfia pe prăjina lungă și strîmbă din mîinile albe, păroase și pistruiate ale lui Haim. Cei din coloană vorbeau veseli între ei evreiește, pînă izbucniră cu toții în hohote de rîs.*

– *Du-te-ncolo, neobrăzaturile! se stropși Veta la flăcăul Ruvim cu mîinile prea lungi. Știa bine apucăturile tinerilor evrei – mai înainte trăise cu ei într-o mahala și, pe cînd era încă mică, se jucase și învășase multe de la dînșii.*

Telenești era un târg evreiesc cu multe dughene și o sinagogă în centru, care n-a fost închisă de nici o putere ce venea ori pleca. Populația evreiească locuia compact în acea parte a așezării, pe care moldovenii o numeau târg, iar băștinașii își aveau vetrele în satul Telenești, o periferie, o fundătură pitită între două dealuri împădurite, un apendice al târgului. Acolo le era biserica, toloaca pentru hore și jocuri, scrînciobul ridicat de fiecare dată la sărbătorile cele mari. În târg, chiar lîngă primărie, se înălța o biserică mare, cu turle aurite – o adevărată catedrală pentru creștinii ortodocși. Tîrgul Teleneștilor cu majoritatea populației evreiească, mai avînd și o mică diasporă lipovenească, se împăca bine cu moldovenii. Fiecare din ei își avea îndeletnicirile sale

de castă, ce armonizau între ele. Se înfîlneau, vorbeau, se duceau în ospetie unii la alții, iar de la o vreme se mai accepta și cîte o căsnicie mixtă, care, ce-i drept, sîrmea multe bîrfeli. Tîrgul ducea o viață tihnită, dar interesantă într-un fel. Ca prin toate orășelele Basarabiei de pe atunci, evreii aveau cartierele lor, cu hardughii lungi și deșirate, în care locuiau familii numeroase, separate una de alta doar de pereți. Ei păstrau limba, obiceiurile, respectau întru totul tradițiile religiei lor, ritualurile de nuntă, funerare. Adeseori, moldovenii, lipovenii, țiganiii priveau cu uimire cum doi sau patru gropari aleargă pe o uliță a tîrgului spre cimitirul evreiesc, cu mortul înfășurat într-o pînză și așezat pe doi druci. Se știa că, dacă ovreul moare pînă la amiază, e dat țărînei chiar în ziua aceea. După masa de pomenire, dacă se făcea numai pentru ai lor, toate tacîmurile erau făcute țandări... La sărbătoarea din ajunul Paștelui lor, se buluceau cu lumînări aprinse pe malul Ciulucului, sînd îngenuncheați și murmurînd ceva neînțeles pentru alții din cartea sfîntă a Torei. Printre ei erau familii bogate, cu case arătoase, cît niște palate, dar majoritatea covârșitoare o alcătuiau tîrgoveții săraci. Același Haim Penkis, cînd se supăra pe consîngeniul lui, căci deseori îi făceau zile fripte, silindu-l să le vîndă varul mai ieftin, striga să-l audă toată împrejurimea:

– Doamne, iartă-ne și... dă-ne voie s-avem și noi potlogarii noștri!

Gurile rele spuneau că în ajunul Paștelui evreiesc, cu o săptămînă înaintea celui creștinesc, pentru a pregăti *mața*, evreii tîrgului năimesc un creștin, îl aduc într-un loc ascuns de ochii lumii și-l bat cu un bici, fugărindu-l ca pe un cal la treierat, pînă acesta asuda și sîngera... Din sudoarea și sîngele creștinesc plămădesc coc ei pasca lor – *mațaua*... Firește, erau scorneli, pentru că nimeni nu văzuse așa ceva vreodată. Sărmanii evrei, cei mai mulți cu grijile și sărăcia lor, duceau o viață obișnuită, abia făcînd față nevoilor, nu mai aveau cînd lua în seamă asemenea nerozii... Veta, care după ce părinții divorțaseră, trecuse de la Ineasca de peste deal la mama în Telenești, care locuia gard în gard cu o familie evreiască, nu a mai ajuns să înțeleagă de ce evreii lasă neatînse găinile, gîștele și alte orătănii, tăiate de haham, pînă ce acestea prind la miros și abia după aceea le mănîncă. Vecinii evrei erau închiși, totul rămînea taină, se puteau face doar presupuneri. Ca pe mulți moldoveni, ciudățeniile lor o nedumereau, însă era încîntată de bogăția prăvăliilor pe care le țineau. Portocalele, bunăoară, dar și alte citrice cumpărate de la dînșii erau nemaipomenit de gustoase, cum nu a mai văzut după aceea mulți, mulți ani...

Nu departe de casa lor, în satul Telenești, avea gospodărie Etna Bekker, o evreică ce plodise cu diferiți bărbați o droaie de copii care, de cum crescuseră, băieții fuseseră dați să învețe pe la școli, iar fetele măritate cu hurta: care după evrei, care după moldoveni. Își vedeau cu toții de treabă, doar mezinul, Naum, un băiețaș pistruiat și ambițios, după ce absolvî Liceul Industrial din Soroca, vreo doi ani umbla brambura prin tîrg... Oamenii din mahala, adăpînd dimineața vitele la fîntîna de la poarta ogrăzii lor, găseau adesea foi volante ce instigau la răsturnarea regimului, la nesupunere, la izgonirea ocupanților români și la reunirea Basarabiei cu Rusia sovietică. În acele foi volante era și multă informație despre viața fericită pe care le-o oferise moldovenilor

de dincolo de Nistru Puterea Sovietelor. Odată, Naum o chemă pe Veta la pîrlazul din fundul grădinii ca să guste din cireșele altoite, și începu nitam-nisam să-i vorbească despre viața la care visează de milenii omenirea. Îi povesti despre bolșevicii de peste Nistru, unde toți sînt egali, nu știi de necaz și sărăcie, căci acolo nu există oameni săraci, toți convețuiesc în comun. E un ideal spre care speră să ajungă toată lumea... Bine-ar fi ca și moldovenii să creadă în viața bolșevicilor!...

După discuția din care Veta nu înțelesese aproape nimic, la vreo cîteva zile, jandarmii din tîrg au dat de urma unui grup de evrei tineri, care păstrau și proclamațiile. „Revoluționari” au fost duși la șeful de post unde, după ce au încasat o bătaie zdravănă, au fost puși cu tălpile pe o plită încinsă și ținuți pe rînd pînă au mărturisit că-i aprovizionează cu „listovci” Naum Bekker, fiul Etlei... Veta era prea copilă, ca să le înțeleagă pe toate... N-a priceput de ce mama l-a ținut pe Naum ascuns în podul casei lor vreo cîteva luni. Zi de zi, jupîneasa Etra îi aducea fiului – în mare taină – de mîncare, iar cînd avea bănuiele că poate fi pîndită, îl hrănea Veta. Zvăpăiata ei odraslă se odihni în caierele de lînă pînă cînd, într-o noapte fu coborît și dus, înfășurat într-un iorgan, cu carul spre gara Călărașilor... Toți ai casei multă vreme n-au suflat o vorbă nimănui, nici chiar atunci cînd jupîneasa Etra i-a șoptit mamei Vetei:

– Mătușă Mărioară, băiatul meu a ajuns cu bine în Argentina...

– I-am stimat și-i stimez totdeauna pe evrei, zicea tata Nică în acele zile. Acea țară este bogată care are, știe a-și păstra evreii... Ei sînt deștepți, aduc în țară bogății, dar acuma mi se pare că ei, cam... îl caută pe Nichipercea... Urmăresc eu foiala evreilor din tîrg, pricep și înțeleg cîte ceva... însă, nu dă Doamne. Cine știe cu ce s-a sfîrși toată daravera asta. După cîte văd eu, nu-i a bine... Evreii așteaptă venirea rusului înapoi... Ehe... Ce credeți?... Rusu-i bețivan, leneș, dar îi hîtru și știe să aștepte momentul potrivit... Am făcut armată la ei, îi cunosc bineșor...

* * *

Deși în acea zi de 28 iunie la Telenești nu a apărut nici un rus în carne și oase, evreii, spre deosebire de moldoveni, transformaseră momentul de așteptare în mare sărbătoare. Era o zi cu soare și văzduhul străveziu... Răsuna muzica, iar în ograda Mochilesei, se încinsese o horă. Abia a doua zi, dinspre dealul Molnicului, apărură dintr-un nor de colb două tanchete. În sfîrșit... Mulțimea adunată pe malul Ciulucului se repezi spre ele cu urale și buchete de flori. Ajungînd la marginea tîrgului, cele două mașini blindate au frînat brusc și din ele au fîșnit cîțiva soldați cu fețele negricioase și îmbrăcăminte plină de unsoare, de parcă cu cîteva ceasuri în urmă fuseseră cufundați într-un butoi cu păcură. Unul dintre militari vorbi ceva într-o moldovenească neaoșă:

– Am venit să vă desjugăm de boierii români!... Cum te cheamă, moșulică?

– Avraam!...

– Apîi, primiți, moldovenilor, salutări de la tovarășul Stalin! – zise soldatul.

Soldatul mai întrebă ceva, parcă foarte important, dar mulțimea nu-i prinse firul, deoarece cuvînta nespuse de repede.

Și abia după o pauză îndelungată, se găsiră câțiva evrei mai curajoși, care le urară soldaților plini de bunăvoință:

– Bine-ați venit la noi acasă!...

– V-am așteptat demult... Niște domnișoare evreicuțe, elegante, istețe, i-au îmbrățișat pe soldați, i-au sărutat, murdărindu-se și ele de păcura de pe combinezoanele lor, fapt ce stîrni o veselie generală. Un tînăr și o tînără oacheșă s-au desprins dintre toți evreii și pe un prosob stil național, le-au înmînat soldaților pîine și sare.

– Parcă-s de pe ceea lume! Ucigă-l Toaca! șopti cineva dintre moldoveni, veniți și ei acolo să caște gura.

* * *

Euforia, stîrnită de „multașteptata eliberare” de la 28 iunie 1940 și încununată cu arborarea steagului roșu deasupra fostei primării, se spulberă foarte repede. La numai cîteva zile, administrația sovietică, stabilită în orășel o dată cu intrarea tancurilor, aduse prima surpriză. Într-o singură noapte au fost arestați și deportați cei mai înstăriți evrei din tîrg, iar dughenele lor – puse sub lacăt. Pe cei lăsați deocamdată în pace i-a cuprins descumpănirea, provocată mai cu seamă de exproprierea brutarului Kijner, care punea pîine la dispoziția evreilor, căci moldovenii, în marea lor majoritate, și-o coceau singuri acasă...

Într-o după-amiază dogoritoare, țărani se întorceau de la seceriș prin centrul tîrgului și se pomeniră cu o priveliște nouă: ovreimea, de la mic la mare, făcea coadă după pîine la o brutărie naționalizată de către noua putere și care încă nu putea îndeștula cerințele instantaneu apărute ale localnicilor. Pentru prima oară Veta, ca și ceilalți moldoveni, vedea ce-i aceea coadă, adică rînd la pîine și află că treaba asta se cheamă în limba rușilor „oceredi”... Era primul cuvînt învățat de la rușii care veniseră peste noapte, tulburînd liniștea din jur, trezind multe nedumeriri printre băștinași. Domnișoara Veta, deseori venea la Ineasca unde-și limpezea unele lucruri.

– Am spus eu, a dat pacostea peste noi! pufnea în zilele celea tata Nică, de parcă vroia să compătimizească evreimea din tîrg. Cine ca cine, dar ei să nu fi știut că rusul v-a veni cu violenție și, mai înții, asupra lor!?

La Ineasca însă viața își urma calea sa obișnuită. Trifan Druță, cel mai cu stare gospodar al satului, care își avea curtea sub dumbrava de la Chitca, încă năimea oamenii cu ziua, lucrînd și el la treierătoare de rînd cu toții, îmbrăcat, cum se obișnuia, în cămașă și izmene de bumbac toarse în tort, la treierătoare. La cei cincizeci și cinci de ani, se arăta vînjos, plin de putere, lăudat de negustori pentru brînză de oi, pe care mai ieri o cumpărau ovreii de la Telenești să o comercializeze în piețele de la Hotin, Cernăuți și Securenii. Vinul i-l cumpărau francezii de la Șabo, iar lîna rămînea pe seama lui – se zvonea că o scoate la export prin gurile Dunării, la Ismail cu destinația Finlanda, pentru fabricile de șiac de acolo. Gospodarul ducea cu toate acestea un mod de viață aproape ca și al sătenilor, necunoscînd luxul marilor metropole europene, deși se spunea că în băncile de-acolo are depozitat milionul...

După ce divorțase, trăise vreo câțiva ani fără soție, burlac, și iată, cu venirea rușilor, hotărî să se însoare.

– Îi cunosc bine pe *gheavolii* iștia, zicea el, au să mă beie și-au să mă fure cum o să le vină, iar la urmă au să-mi pună capacul... Doar am făcut oaste, la Port-Artur... A doua săptămîină după venirea sovieticilor, Trifan Druță hotărî să se căsătorească...

Noutatea uimi la culme sătenii.

Îndeseară, după ce se mai potolea arșița, de la Telenești la Ineasca mai pica uneori cîte o mașină cu militari, la curtea boierului. Acolo sovieticii mîncau, beau din gros, unii plimbîndu-se cu boierul parcă supraveghind moșiile lui, iscodindu-l printr-un tălmaci din Transnistria despre afacerile și veniturile sale, după care îl lăsau în pace, întorcîndu-se la tîrgul de peste deal.

– S-a îndobrit cu moscalii, scăpa vorba cîte cineva. E de-acum în slujba lor...

Trifan Druță, cu o presimțire grea pe suflet, se ținea vesel, bine dispus și... darnic. Odată aduse în mijlocul satului o puțină cu brînză, pîini mari, rumene și proaspete. Porunci să se prăjească la foc cîteva berbecuți, dădu cep chiar acolo la un poloboc cu vin muscat, îndemnînd satul la ospăț.

– Rusu-i bun, zicea el! Îi vesel și prietenos. La nevoie și cămașa și-o dă de pe dînsul... Nu-i ca românul – mămăligari și săraci!

Sătenii, care se adunau cu fiecă clipă tot mai mulți, rînjeau, mozolind lacom ciolanele și răsturnînd pe valea gîtului pahar după pahar. Mă rog, era pe degeaba. ”A venit sloboda”, rîdeau unii. Alții șușoteau, precum că fapta de binefacere i-a fost insuflată boierului de ruși, că ei l-au pus la cale. La sovietici, chipurile, toată averea este comună și aparține, în egală măsură, și celui ce muncește, și celui de pe care nu prea curg sudorile. Pe la mijlocul lunii august, cînd prinseră să se pîrguiască strugurii și merele tomnatice, într-o dimineață senină, dinspre Leușeni, coborîră trei căruțe cu vornice și un faeton acoperit cu pînze albe de satin. În curtea lui Trifan Druță, muzicanții de la Ciulucani cîntau marș după marș. Boierul chemă la nuntă tot satul. Și mare a fost mirarea ineștenilor, cînd au aflat că mirele, care era chel, cu favoriții suri, și-a ales o copilă de șaisprezece ani. Pusă alături de dînsul, putea fi luată drept nepoțica lui. Era frumoasă, cu părul negru, buclat și ochii de căprioară. Se sfia de toată lumea, roșea. Nu scotea o vorbă... trăgînd cu ochii cînd la părinții ei, cînd la conu' mire, care era îmbrăcat țeapăn în cămașă de borangic, costum roșu cu lavalieră neagră la gît, mîndru că se căsătorește reușit. Lumea se veselea. Cinstea și ura mirilor viață cu dulceață, să se împace ca pîinea cu sarea, iar coana mireasă, crăiasă de frumoasă, sub privirile iscoditoare ale mesenilor continua să roșească pînă-n vîrfurile urechișelor. La o horă așa de mare, tineretul se adunase la Ineasca pentru prima oară. Nimeni nu trebuia să plătească nici un ban pentru lăutari... Venise lume și de mai departe, cunoscuții și mai vechi, și mai noi ai lui Trifan, poftiți după datină, căci de la sosirea rușilor, prin partea locului nunți nu prea se făcuseră. La poartă stătea o mașină sură, cu soldați, pe fețele cărora puteai lesne citi, pe lîngă satisfacția că mîncaseră de saț, neliniștea și îngrijorarea că nici pentru

o clipă nu trebuie să uite pentru ce fuseseră aduși încoace.

Veta venea la taică-său la Ineasca desișor. Tata Nică trăia singur într-o casuță zidită de el și nu s-a mai recăsătorit niciodată. Veta venea să-l spele, să-i facă mâncare, sau să mai stee cu el de vorbă. Auzind despre însurătoarea boierului cu lăstărelul de la Leușeni, ea îmbracă o fusta verde, brodată pe la poale la șezători, și veni în ospeție la tata, să vadă și nunta boierului, dar poate și pe flăcăii și fetele lui Ion Inereanu vecinii lui tata Nică – trei frați și patru surori. Simion, mijlociul, mai purta tunică militară, fără epoleți. Cei trei frați zbugniseră în vara aceea, părînd buni de însurat, dar nici unul dintre ei nu se putea hotărî să facă măcar un pas spre logodnă, surorile, din patru, numai cea mai mare se măritase toamna trecută. Nunta lui Trifan Druță era o ocazie și trezea în inimile celor trei ceva speranțe... Cînd se prinseră în horă, Simion se pomeni alături de Veta, o tinerică de numai șaptesprezece ani – zveltă, zîmbitoare, care îl vrăji. A dus cu ea apoi cîteva jocuri pînă la capăt. Nunta era în toiul ei, dar cînd soarele trecu de chindii fetele satului începură să-și amintească de casă. Simion Inereanu, care demult pusese ochii pe Veta, se luă pe urmele ei... Inima fetei se făcu cît un purice, cînd la un colț de hudiță Simion îi așinu calea și, îndreptîndu-și spatele lat, îi strînse mînuța gîngășă, zicînd fără înconjur:

– Vetuță, mergi după mine?

Fetișcana, care pînă atunci nu se mai întîlnise cu vreun flăcău și nu fusese sărutată de nimeni, simți trecînd-o fiori prin întreaga ființă. I se părea că din toate părțile o urmăresc ochi căscați larg, care o condamnă pentru nechibzuința de a-i fi îngăduit flăcăului să-i așină calea și s-o țină de vorbă la colțul hudiței.

– Mă tem, bade Simioane, șopti ea cu voce tremurîndă.

Băiatul n-o slobozea... o mai strînse ușurel la pieptu-i vînjos ca să-i spună, tulburat, la ureche:

– Ești a mea, și te duc la părinți să te iau de nevastă!

– Ce-o să zică satul, bade? izbuti să murmure, descumpănită, domnișoara.

– Eu te întreb: mergi după mine, Vetuță?! Și, hotărît, o luă de mînă, ca să coboare imediat spre casa lui, cu poartă și gard de nuiete.

– Merg, bade... merg, că mi-i drag de mata... îngîină Vetuța copilărește, străduindu-se să țină pasul în rînd cu flăcăul. La Ineasca prinsese rădăcină o apucătură omenească veche, la drept vorbind de cînd lumea – și anume: era destul ca la un capăt al satului să strănuți, ca toată suflarea din celălalt capăt să audă și să știe cine a răcit. Cînd cei doi tinerei au intrat pe poarta lui Ion al lui Manolache Inereanu, în ogradă îi așteptau de acum frații Pavel, Tănase și vărul Maței, flăcău înalt, cît o prăjină, ca toți inerenii, smolit la față, cu ochii bulbucați, mereu curioși. Simion, ca și cum nu i-ar fi luat în seamă, păși cu fata alături pragul casei unde, pe-o laiță de lîngă geam, așternută cu țoluri noi, stăteau părinții Ion și Vasilca.

– Asta-i nora voastră, mamă și tată, rosti dintr-o răsufare Simion. De după hornul cuptorului, trei fețe înmărmurite așteptau cu gurile căscate să vadă ce are să urmeze. Erau surorile Tatiana, Ileana și Manea, care știau că mai întîi trebuie să se

însoare bădița Pavel, fratele cel mai mare, iar abia după asta îi venea și lui Simion rîndul. Cum de nu și-a luat el de seamă? – nu le venea lor a crede.

– Să-ți fie de bine, dragul mamei, vorbi într-un tîrziu mătușa Vasilca și Simion nu pricepu: mama îl condamnă sau îl blagoslovește?

– A cui ești, fată-hăi? dori să afle bătrînul Inereanu. Nu cumva a lui Nic-al lui Gheorghe-al lui Andrii al Axîntoaiei de la femeia lui din Telenești?

– A lui...

– Semeni... Să fii sănătoasă!... Și moș Ion scăzu glasul: Apăi, iaca, așa trăim noi. Și te rog să iei... Bătrînul ridică de pe pervazul ferestrei ulciorul de lut și umplu o cupă de aluminiu cu vin roșu, din care săltau stropi argintii de tărie. Veta simți că încep să-i tremure picioarele. Dar era în stare să-și dea seama că, dacă a intrat în casa unui flăcău, de acolo numai logodită trebuie să iasă. Altfel se face de rîsul satului pentru toată viața... Cîți ani avea să mai trăiască după asta, n-a putut să se dumerească cum de-a băut atunci toată cupa ceea de vin, fără să se răsufle... În casă, și afară deodată se stîrni un fel de murmur de dezaprobare a ceea ce avea de gînd să facă, după părerea celorlalți, nechibzuitul Simion. Urgent se adunaseră mai multe neamuri. Unii îl condamnău, alții îl încuviințau, iar în casă, de față cu tinerii ferecați de o tăcere înăbușitoare, șușotelile trecură deschis în chicoteli. Simion o luă pe Veta de mîină și ieși în ogradă, cu gîndul să se prezinte neamurilor, să se laude cu ea. Din urma lor veniră buluc cele trei surori. Pavel, cînd îi zări, se învăluie de tăcere și fum de țigară. Fratele cel mai mic tăcea și el. Semn de viață părea să dea doar vărul Maftei, care își tot sufla nemulțumit chica neagră de pe fruntea-i îngustă, și deodată, fără nici un fel de tact și cruțare încercă să-i ceară socoteală vărului Simion:

– Ce-ai făcut?

– Mă însor, badei.

– Te grăbești, vere... D-apoi Pavel cum rămîne?

– Las' că s-a descurca el cumva în treaba asta... Pavel făcuse armata în trupele de jandarmi, la Constanța, dar rămase o fire tăcută, blîndă, chiar nehotărîtă cînd venea vorba să decidă singur să-și aleagă o fată. Se bizuia mai mult pe vărul său.

– Știi ce trebuie să faci? reluă Maftei, după ce mai chibzuise.

– Dacă mi-i spune, zîmbi mîndru Simion, trăgînd-o pe Veta mai aproape de dînsul.

– Du-o înapoi, îl sfătui serios vărul, arătînd cu mîna spre Veta. Așteaptă să se însoare mai întîi Pavel și numai după aceea...

– Pavel n-are mireasă. Cu cine să se însoare? aproape pufni în rîs Simion, trăgînd șmecher cu ochiul la frate-său, care continua să stîrcească dincolo de perdeaua de fum, de parcă discuția nu-l privea. Maftei îi luă pe dată apărarea:

– Are el cu cine. Tu nu știi... Apoi turnă tot ce avea de spus și propus: Este colea, sub pădure, Artina lui Furuță... Are casă, îi fată mare, cu avere. Deseară trimitem staroste la ea...

– D-apoi fata ceea e mai mare decât Pavel cu mult... Simion îl măsoara mirat cu privirea: de ce nu te-ai însura mata cu dînsa?

– N-a fost dat de la Dumnezeu să fie a mea, se apără vărul Maței. Socotelile și chitelile lui stîrnind zîmbete pe fețele lui Pavel și Tănase. Simion se simți stăpîn pe situație. Adăugă domol, și hotărît:

– Ia lăsați... Nu duc eu fata înapoi!...

– S-o duci, că trebuie să se însoare mai întîi Pavel, îndrăzni să se amestece, invocînd același motiv Tatiana, una din cele patru surori, o codană cu ochi mari și frumoși, mereu cu o rază de nemulțumire în ei. Avea buzele late, iar fața de țigăncușă. Veta iar se zgribuli, de parcă o plesni cineva din spate. Dar o viață grea și cam plină de necazuri, chiar și pînă la acea vîrstă fragedă, o învățase să fie – la nevoie – aprigă. Bănuind că logodna ei se cam lungește, răbufni cu glasul-i răsunător:

– Dacă m-a adus, să știți că nu plec de-aici, măcar să crăpați! Era atîta hotărîre în vocea ei, încît tăcerea puse imediat stăpînire pe gura tuturor. Vestea că Veta lui Nică al lui Gheorghe al lui Andrei a fugit după băiatul lui Ion al lui Manolache Inereanu se răspîndise prin Ineasca înainte ca fata să fi curmat strădaniile lui Maței. Toată noaptea ce-a urmat inima Vetei nu și-a mai aflat astîmpăr. A dormit singură în căsoaia de la poartă. Prin pereții subțiri și goi răzbăteau pînă la ea vocile cînd potolite, cînd răstite ale fraților și surorilor lui Simion, întrerupte uneori de chiotele vesele, ale nuntașilor care continuau să chefuliască la curtea lui Trifan Druță...

A doua zi pe la amiază, cînd soarele se ridicase sus și lumea se mai limpezi, venindu-și în fire după veselia din timpul nopții, peste Ineasca pică o noutate uluitoare: îndată ce nunta se termină, soldații au arestat mirele, mireasa și i-au dus la tîrg cu duba... Mai spre seară, prin viile înSORITE de pe costișa Cheptușoaiiei, ineștenii vedeau venind la vale, ca o fulguță, toată în alb, plînsă, lăstărelul de mireasă, care fusese eliberată de sub arest și trimisă în calea ei. Despre Trifan Druță Ineasca nu avea să mai audă nimica niciodată... Mai degrabă această nemaipomenită veste decât cea care le aducea la cunoștință că noua stăpînire cheamă lumea la adunare i-a adus pe săteni în mijlocul satului. De la Telenești sosiră doi militari și un translator în civil. Acesta din urmă urcă pe un poloboc întors cu fundul în sus și cu glas sever comunică mulțimii:

– Chiaburul Druță a fost răsculăcit și toată *sostoiania* lui amu îi a *voastră*. Să trăiască tovarășul Stalin, care zilnic chibzuește la noi tăt! *Doloi* exploatatorii!!!

Într-o singură săptămînă, toată averea boierului a fost spulberată parcă de un vînt rău. Din beciul și pivnițele de la Curte, cărau la casele lor care ce-i cădea sub mîină: vedre cu vin, cașuri, caiere de lînă, saci cu făină... Începu și împărțeala dobitoacelor din ocoalele și grajdurile pline – cine și cît putea să ia dintr-odată! Simion aruncă pe grumaz un berbecuț cu cornițele rupte, mai trăgînd de funie în urma lui și o bîrsană. S-au găsit, fără îndoială, și din acei care-au jinduît ocoale întregi, stîrnind mare zîzanie printre consîngeni! Ochimaș Morozanu și Anton Fetescu, megieși cu viile și părtași nedespărțiți de cîrciumă, pususeră ochiul pe sfîna de la Stănică,

încă din noaptea nunții. Dar băutura ce curgea gîrlă, mai ales hazardul jocului ce-i absorbi la partida de pocher cu doi dintre soldați, nu le fuseseră cu doamne-ajută. Pe la miezul nopții, de-acum bine-aghesmuiți, se făcură, pe neașteptate, stăpînii unei sume frumușele, pe care tovarășii, de la o habă de vreme, numai astfel se adresau ei către ceilalți doi parteneri, au pierdut-o la jocul acela de cărți cît Ochimaș și Anton ar goli un ulcior. La sfîrșit, își dădură reciproc mîinile în semn de trainică cunoștință și lungă prietenie, se petrecură în cîteva rînduri – tovarășii pe Ochimaș și Anton și invers – pînă la pîrleazul din bătătura vădanei Vasilița Cantiuc, de unde le era mai pe de-a dreptul să ajungă în mahalaua de jos, la bordeiele lor, dar și să-i însoțească pe noii tovarăși pînă la mașina sură cu cîțiva soldați, care vegheau în hudiță. Pînă la urmă, au ajuns să se îmbrățișeze și să se pupe. Cum ajunseră acasă, nu-și amintea nici unul din cei doi megieși, dar cînd se treziră pe la apus de soare și aflară satul cărînd de la Curte, mahmureala li se evaporă ca un strop de rouă în dricul verii. Cam pe la miezul nopții, se înființară la stîna, dar aici se porăiau în toată voia cumnații Petrea Mereuță și Tofan Neculaencu, care apucaseră de-acum să curețe grajdul boierului și de tizic... Două perechi de cai – cei mai falnici din împrejurimile Teleneștilor – se agitău în noapte, legați de stîlpii de la poarta stîinii, iar cumnații tocmai se pregăteau să stăpînească capetele din alt ocol, cînd o fluierătură asurzitoare spintecă liniștea nopții. Nu era om în Ineasca să nu cunoască fluierătura celui mai arțăgos bărbat la beție, dar și la trezie... Întîrziată se orientară repede în situația creată: nu le-a trebuit mult ca să pună mîna pe căpestrele armăsarilor, și acum, la lumina lunii, de sub bundița lui Ochimaș străluci muchia unei bîrdițe. Cumnații, amîndoi înalți și bine înveliți, le-ar fi ținut piept celor doi. Slab și sfrijit, stors de beție, Anton s-ar fi risipit cu tot cu zdrențele pe care le purta, din prima lovitură. Mai anevoie ar fi fost cu Ochimaș și nu că s-ar fi temut de pumnii lui, ci de mintea-i tulbure. În clipa aceea, lui Ochimaș, nenorocosul, îi străluceau ochii de zaviste și lăcomie, dar și de sălbatica bucurie și plăcere că ține de căpăstru nu numai cei mai frumoși armăsari din județ, dar și pe cei doi chiaburași proaspăt pospăiți, cărora, de altfel el singur nu știa de ce, le purta pică. Cumnații s-ar fi mulțumit de-acum numai cu perechea de cai și, poate, cu vreo ieduță-două, dar cînd dădură să se apropie de Ochimaș, acesta mîngîia cît mai la vedere muchia bîrdiței... Cît putea să țină acest duel mut nu-și dădeau seama nici unii, nici alții. Deodată, de după piscul dealului, aproape simultan, din două părți, îi prinseră în clește luminile orbitoare, însoțite de urutul motoarelor celor două camioane ce s-au aflat, mai departe de ochii lumii, într-o hudiță lăturalnică, nu departe de casa lui Trifan Druță. Pînă apucă Ochimaș să se dezmeticească, mașinile se opriră la cîțiva pași de poarta ocolului. Motoarele nu amuțiseră, cînd o voce tunătoare sparse tăcerea nopții cu comanda: „Stoi! Streleati budu!” **Stai, că trag (rus.). Și imediat mai mulți soldați făcură cerc în jurul făptașilor, cu carabinele ațintite. La Ineasca, ca și în toată valea Ciulucului, s-au găsit repede pîrîtori, gata să-i denunțe noilor autorități din tîrg... Sentința li s-a citit pe loc, iar peste noapte, la marginea pădurii de la Stănica, răsunară împușcături. Cei patru au fost executați

ca elemente dușmănoase. În gropile în care au fost aruncați s-a turnat var. Afînd de cruzimea cu care se acționaseră și de nenorocirea ce dăduse peste cei patru trăitori ai săi, Ineasca înțepeni pentru multă vreme într-o spaimă totală.

– Iat-așa... s-au schimbat stăpîinii... Românii ne măsurau din cînd în cînd cu cîte-un ceatlău pe spinare, zise Nic-al lui Gheorghe celor cîțiva gospodari care-i aduseseră vestea dis-de-dimineată, iar rușii... ne omoară! Cu o mîină, chipurile, ne dau, iar cu cealaltă ne împușcă... Nu sînt rușii ceia de pînă la 1918...

* * *

La croit și la tocma la dinainte de nuntă, tinerii l-au luat de naș pe Mihail, fratele mai mare al Vetei, un om slăbuț, cu ochii mici, mereu serios, cumpătat la vorbă. Mihail se căsătorise cu vreo cîțiva ani în urmă, încă nu avea copii, dar, deja înjghebase o gospodărie bunicică. Mereu, cînd sta la masă, își ținea soția de mîină și cerca să zică:

– Eu, cînd mă-ntîlneam cu ea, și arăta cu ochii serioși către soție, îmi ziceam mereu în gînd: „Dă Doamne s-o iau pe Maria!”

– Iar eu, parcă-i rupea gîndul Maria, cu ochii scâlțați în fericire, cînd mă întîlneam cu dînsul, tot ziceam în sine: „Dă Doamne să mă ieie Mihail!” . .

Toată viața Simion le amintea nașilor acest dialog hazliu, la părerea lui, pentru care nașii se supărau. Din ziua cînd Simion a „furat-o” pe Veta (așa se zice la Ineasca), ea nu s-a mai întors la Telenești, la mama.

Nunta Vetei și a lui Simion Inereanu a avut loc într-o zi friguroasă de noiembrie. Toată zestrea lor s-a redus la un lăicer, două oi aduse de rude, luate ceva mai înainte, de la Curtea lui Trifan Druță, și o vițică sau un bouț (ce-a făta vaca) juruit de socrii cei mari. La început, tinerii însurăței au stat în căsoaia de la poartă. Împreună cu părinții se duceau în țarină la prășit. Au vîndut berbecul (una din cele „două oi” primite în dar la nuntă) și au cumpărat un purcel. Oaia în primăvară a fătat doi mielușei brumării. Mama Vetei le dădu de pomană o cloșcă cu pui și, cînd afară se încălzi de-a binelea, tinerii agoniseră deja o țără de avere.

– Măi, măi, îmbogățești vîzînd cu ochii! făcu a mirare Tănase către frate-său, cînd acesta se apucă să mai înjghebeze și un țare pentru curcani. Simion nu răspunse. O auzi și pe soră-sa Agafia, care trecea pe-alături:

– Unde să ne mai punem noi cu cei bogăți! Și împunsătura asta o lăsă să-i treacă pe lîngă ureche.

– Dacă v-ați da de-o parte cu-ale voastre, bine-ar fi... bombănea tot mai des de la o vreme și socrul Vetei, care umbla prin ograda cu o furcă subsuoară, gata-gata parcă să se apuce de cărat ceva sau de răscolit paie, însă pînă la urmă nu se atîngea de nimic. Sau mai ducea și cerca, hîțnînd, parul de la poartă, să vadă de se mai ține sau nu... Și tînăra nevastă se puse să-și cetăre bărbatul... Era tînăr ambițios, dar încă neobișnuit să facă vreun pas, fără oftatul părinților. Veta se stropșea pe-ascuns la el, să facă ce spune dînsa. L-a tot cicălit pînă ce Simion cedă. Au cumpărat, mai întîi, un lot de pămînt cu o căsoaie dărăpănată în via de la Toba.

Veta era harnică, iute ca zvîrluga, vroia să iasă cît mai curînd din nevoie, să ajungă în rînd cu gospodinele satului. Pînă în toamnă au și trecut cu traiul în gospodăria lor de la via lui Toba.

* * *

Mama Veta se necăjea s-adune la un loc și alte cruci umede, putrede de tot, care de cum încerca să le ridice, se frîngeau de la jumătate... Așchii ude îi nimeriseră în șoșoni.

– Iaca ce ne-așteaptă pe toți, zise ea, netezind ușurel putregaiul căzut peste poalele bundiței. Și cînd te gîndești că fiecare cruce ascunde un suflet de om, care-a fost și nu mai este, zburînd din lumea asta ca un fluture în noapte, să nu se mai întoarcă niciodată... Privi necăjită în jur, însă nimeni nu o auzi...

Cu oasele o scoase repede la capăt. Le grămădi într-un țihal și le căra, grămăjoară, în fundul grădinii – cînd se va mai zvînta, le-or înmormînta în țintirim. Crucile însă i-au fost mai de năpastă. Îmbibate cu apă erau din cale afară de grele. O fulgerau tăieturi prin șale, cînd încerca să le ridice și să le tăbîrcească, fie și frînte, pînă la gardul de lîngă căpița de fin, de care le rezema... Nici nu știa dacă, după chinul ista de dimineață, va mai avea putere să meargă la biserică, la Rădeni, precum se pregătise de cu seară. „Trebuie să mă duc, își zise plină de credință. Și așa nimeni nu se duce... Biserica și țintirimurile azi, ca de cînd lumea, le vizitează mai mult bătrînii...” Și iarăși se oțărî aplecîndu-se. O supărau șalele și nici lucrul nu-i mai sporea ca în anii tinereții. Ar fi putut să mai lase treburile pe seama copiilor, căci acum, slavă Domnului, au trecut cu toții de treizeci, s-au reîntors la casa părintească și ea n-are decît să se cuibărească sus pe lejancă și de acolo să dea porunci, cum o ia uneori în căruța bărbatu-său. S-ar cuibări, dar nu-i în firea ei s-o facă. S-a deprins să trebăluiască singură și i se pare că așa cum face ea cutare sau cutare lucru copiii n-o să-l facă chiar dacă au ajuns și ei să aibă copiii lor. „Ce folos însă că, undeva, în Rusia, are nepoți mari, dacă a și uitat, cum arată... Îi are și nu-i are... Iar de lucru, nimeni nu a murit... De-ar fi sănătate. Sănătatea tare-i scumpă, numai că se împuținează cu anii, sărmana! Și cum să stai în casă cînd afară-i prăpăd? „Apoi, cînd se mai poartă prin ogradă, este chip să nu-l scape din ochi pe bărbatu-său, că prea se întrece cu ulciorul. Tata Simion părea că-i citește gîndurile, dar nu se mai rușinează chiar pînă-ntr-afîta de probozeală, deși îl mai făcea, totuși, să se stăpînească cît de cît.

Privește din ogradă nu o mai înspăimînta pe Veta. De cum vine primăvara, nu numai în satul lor, dar în multe localități din Moldova au loc masive alunecări de teren. Este cea mai grea nevoie de pe capul oamenilor din ultima vreme. Iarna defoc n-ajunge, lumea taie cu nemiluita copacii, se slăbesc dealurile și, cînd primăvara năvălesc ploile, stihia aduce mari nenorociri. Așa e voia lui Dumnezeu pentru a pedepsi necredincioșii care cearcă a nu mai avea frică de el... Demult, încă de pe-atunci cînd era tînără, în putere, l-a moroncît pe nesocotitul ista de bărbat să se mute undeva mai pe vale, pricepînd că odată și odată au s-o pățească. Acuma cele întîmplute n-o supărau atîta cît nechibzuința bărbatului... După

trăsnetele și fulgerele năprasnice din noaptea trecută, prăpădul nu-i păru chiar așa de strașnic. O aruncă mai degrabă într-o mahnă adâncă, amestecată cu multă durere. Numai când dădea cu ochii de nukul prăbușit peste gard – nukul tinereții lor, sufletul îi sîngera ca o rană. Fiind pus nu cu mult înainte de nașterea copiilor, copacul a crescut o dată cu ei. Durerea o simți acută încît avea impresia că i s-a arătat un semn rău de tot, căci furtuna se întîmplă cînd Arion se afla la lucru, în schimbul său de noapte. După atîția ani de pedeapsă și viață prin străini, băiatul ei cel mare s-a întors acasă un alt om, dar care seamănă leit tot cu... fiul ei. Arată a fi, dacă nu îmbătrînit, nu știu cum maturizat prea în pripă, avînd privirile stinse și obosite. Ea pîndea să regăsească în ochii lui acele scînteii pe care le avea cînd odată, demult, îl petrecuse la învățătură, și nu le găsea. Arion îi părea înstrăinat... cu sufletul ferecat după gratii. Zile în șir, săptămîni la rînd a umblat tăcut prin ogradă, cutreierînd grădina cu mîinile la spate, asemeni tatălui Nică. De cum l-a născut, a simțit că feciorul îi seamănă leit... Acuma, Arion parcă îi luase locul tatălui ei pe pămînt. Tot așa de înalt, aplecat din spate, se plimba prin ogradă îngîmînd sau șuierînd încet o melodie, cufundat în gînduri. Vorbea numai cînd îl strigau ai casei sau cînd altcineva reușea să scoată vreun cuvînt din el.

– Arion, ai să mănînci, mami?

Arion tresărea, întorcea repede capul în direcția de unde răsunase chemarea, apoi, după o habă, răspundea cu glas stins:

– Mulțumesc. Vin îndată. Și mama Veta îl întîmpina îngăduitoare, dar cu privirile ațintite spre ochii lui. O priveau blînd, ca mai înainte, însă, ori că-i slăbiseră ei vederile, ori că anii aceia de prinsoare într-adevăr îl prădaseră pe Arion, ea, mama lui, nu mai găsea în ochii odraslei ei agerimea pe care aștepta să o revadă. Și se tot întreba cum să-l scoată din această închisoare a sufletului, din starea de acum?... Dar, ori că pierduse cheile de la inima lui, ori că gratiile celea apucaseră să ruginească, băiatul rămînea ferecat în sine chiar și față de demersurile materne. De aceea, cînd Arion se învoi să se încadreze în muncă la abator, fie și ca subaltern al lui Nichifor, ea se bucură sincer. Năzuia că poate măcar astfel va fugi din celula cu gratii, care se vede că îl urmărește pretutindeni în viața de toate zilele... Și iată, cînd Arion se întorcea viu și nevătămat din schimbul de noapte, cerul le luă nukul. „Cu ce-am păcătuit, Doamne?” se căznea mama Veta în sinea ei și de fiecare dată ecoul întrebării îi strîngea dureros inima. Abia cînd îl văzu pe Nichifor venind cu beschia aruncată pe umăr, scăpă din înțepenire. Și bine că își relua treburile ei, căci dacă ar fi stat să vadă ce se întîmplă mai departe cu nukul, beschia i-ar fi trecut prin carne vie. Luă la rost orătăniile care stăteau gata să înceapă a strînge cele împrăștiate prin gospodărie. Mîinile știau singure ce au a face, șoșonii cunoșteau pe de rost orice colțișor de ogradă și cărările din mahală – se lăsă în voia lor, dar totodată în mintea ei gîndul o bătea în căutarea răspunsului la chinuitoarea întrebare:

– Cu ce-am păcătuit, Doamne?

* * *

Soarele se ivea licărind ca un diamant de după dealul Lipăgăului. Stoluri de nori plumburii goneau unul după altul spre asfințit, dezgolind în urma lor, petic cu petic, un cer albastru-roșiatic. Satul prinse a se trezi și treptat se umplu de forfotă. Dezastrul cu ploaia și furtuna adusesese mari nevoi pe capul sătenilor, dar cel mai mare necaz se abătuse asupra gospodăriei lui Simion Inereanu. Oamenii care treceau pe uliță priveau tăcuți grămada de oseminte, crucile putrede mînate în ogradă. Închideau și deschideau ochii și clătinau din cap, compătimitor. Curiozitatea i-ar fi împins să mai schimbe o vorbă-două cu gospodarul. Cu atît mai mult că pe pietroiul de lîngă poartă se zărea ulciorul. Dar chipu-i întunecat îi făcea să-și vadă de drum. Cînd are vreun necaz, nu-i în apele sale, e mai bine să nu te pui cu Simion, că-i sare ușor țandăra. Iată acum, nitam-nisam, sări cu gura la nevastă, vîzînd-o că se îndrepta spre fîntînă cu două căldări în mîna.

– Ai să te deșeli, *hulere!* Ți-am spus: trezește vreun *bleaghi* din casă... Scoate-i la lucru, nu-i ține la icoane...

– Ei sînt oaspeți! interveni Nichifor, ca să aplaneze conflictul.

– D-apoi, mă miram eu c-o să spui de dimineață o vorbă *cu tole!* se aprinse mai crîncen tata Simion. Taman ca-n vorba ceea: Dumnezeu face casa, iar dracul aduce musafiri!

– Fă-ți mai bine cruce, că-i ajunul Floriilor. Intrăm în săptămîna patimilor, cercă să-l ogoiască femeia. Și mai las-o cu paharul, *mirimosule!* Cînd veni vorba de pahar, tata Simion se mai domoli. Nu că ar fi avut frică de nevastă, dar în ultimii ani vedea că nu mai ține la beție ca în tinerețe. După ce se trezea din beții, începea să-l doară ba în coaste, ba în șale, ba abia țira un picior, simțind că nu-l ascultă... vinul i se urca la cap și-i înmuia mișcarea...

– Tîrîie la apă din fîntînă, dacă nu-ți dă mîna să bei din robinetul din casă, zise el mai împăciuitor. Am cheltuit un pumn de bani ca să-ți ușurez traiul, să nu cari apă cu mîinile, dar tu înadins opintești căldările, făcîndu-mă de rușine în fața oamenilor... Vrei să te jelească lumea...

– Apa de la *grant*, are rugină.

– Dar cea din fîntîna lui Aftene pute a *chișăt* de pore! i-o întoarse din nou supărat tata Simion.

– Toată mahala bea de-acolo și nu se plînge...

– Așa sîntem noi: Chiar dacă ni-i rău, spunem că... ni-i bine. Fățarnicie curată, la tot pasul! Chiar și-n biserică! Toți în ajun suduie, mănîncă de frupt, dar pleacă, se spovedesc, crezînd că Dumnezeu îndată le iartă păcatele, cînd..., se grijesc!... Apoi, după un răgaz, continuă vorba cu probe noi: De ce Sokoliuk și banda lui și-au făcut artiziană mai sus de ferma de porci?! Să nu-i pută a baligă și chișăt! Nouă – da! Lui – nu! Parcă rusăraia lui ar fi – de la născare – cu patru coaie, în loc de două! Se pune întrebarea: de ce?...

– Du-te și-l întreabă! Dac-a vrea, țî-a spune!

– Și-am să-l întreb, iar el trebuie să-mi răspundă că vrea să ajungă sluga poporului! Deputat, sări-i-ar ochii să-i sară!... Bleaghiul! .

– Mai bine să-l întrebi pe Mitru că-i persoană de-ncredere în alegeri, se amestecă iar Nichifor.

– Am să-i zic, când n-a *hoschi*, aprobă tata Simion, scuipînd în palme, semn că-i gata să apuce iar mînerul beschiei.

Veta nu mai vroi să asculte pâlăvrăgeala bărbatului, care nu era om rău, dar avea mereu slăbiciunea să vorbească mult, fără țîlc. Ei îi era dragă să meargă la fîntînă, deși avea robinet în casă, de unde curgea aceeași apă. Fîntîna lui Aftene din preajma casei era pentru dînsa o consolare. În drum se întîlnea ba cu o cumătră ba cu un cumătru, schimba o vorbă-două, afla noutățile satului, necazul oamenilor și viața-i devenea mai interesantă. Se obișnuiseră și oamenii satului cu ea, ca să vorbească, să se sfătuiască, s-o întrebe, să-i spună durerile. Nu o puteau opri nici vînturile, nici ploile, nici ninsorile. Pentru ea drumul spre fîntînă parcă era a doua viață. De cîte ori se ducea la fîntînă, schimba în gînd, măcar o vorbă-două cu salcia din preajmă. Răchita bătrînă, încovoiată ca și ea din șale, își apleca pletele lungi, pînă la colacul fîntîinii. Veta știa încă din copilărie, de la mama ei, că salcia au sădit-o nașii în ziua cînd ea a fost botezată la biserică. În acea zi îndepărtată, sătenii au sfințit și fîntîna făcută în poarta lui Aftene Șoltoianu. De aici, oamenii îi și ziceau „fîntîna lui Aftene”... Mai tîrziu, peste ani, nu o singură dată se întreba, fiindu-i de-a mirării, cum de a rămas salcia întreagă, aici, lîngă fîntînă, mai ales atunci cînd era doar o vîrguță-mlădiță. Chiar în primul an, o gospodină înfocată o rupsesse aproape de la rădăcină, că-i trebuia o vîrguță să-și alunge plozii, care se grămădeau în jurul colacului și scuipau în fîntînă. Maică-sa a plîns atunci, dar salcia nu s-a pierdut. Din doi mugurași, au răsărit în primăvară două mlădițe. În vara următoare s-a făcut mai voinicuță, apoi de alt an, părinții au ocrotit-o ca și pe fiică... Primele amintiri de copil ale Vetei prind a se depăna anume de la răchita de lîngă fîntînă – cum tata Nică îi retezase mlădițele buiestre ce creșteau la început pe cei doi lăstari porniți de jos. La cîțiva ani, răchita, după ce tata îi ridicase coroana pînă deasupra gardului de nuiete, se apucă să-și lase plete bogate spre pămînt, acoperind streășina fîntîinii, apoi aplecîndu-se pînă la inele, de parcă-și căuta insistent o oglindă. Cînd se ridicase fetișcană în mahală, venea adesea să împartă cu salcia fie niște stări sufletești nelămurite, fie puținele bucurii ori lacrimi amare, îndeosebi cînd părinții ei au divorțat și ea s-a pomenit parcă... împățită între ei. De-atunci și pînă acum, ori de cîte ori vine după apă, o aseamănă cu o zîină blajină, care a coborît după miezul-noptii în mahala *După Vii*, să bea apă neîncepută, iar un Vifor-zmeu a prins-o și a vrut să o răpească. Au dat însă sfoară-n țară cocoșii, cu cîntatul lor dintîi, și zmeul speriat a înfipt-o pînă la brîu în pămînt. Și de-atunci crește așa, cu șoldurile prinse strîns în luturi, cu boiul de-o palmă deasupra gliei, cu brațele întinse spre cer, a îndurare și izbăvire, cu pletele sorbind răcoarea din adîncul fîntîinii. De-o viață se căznea să-și recunoască ce-o atrage mai tare la fîntîna lui Aftene de *După Vii* – cea

mai dulce apă din Ineasca ori bucuria revederii cu salcia-soră. Uneori, se lua cu gândurile și pierdea firul timpului, pînă nu o strigau ai casei, iar la mijlocul tuturor acestor straturi-retrăiri se așterneau atîția ani întortocheați, care de mult s-au scurs spre zările de basm ale destinului și doar puzderia de riduri care-i împovărau cu fiecare zi fața, o făceau să fie stăpînă pe sine în vâlul amintirilor legate de nedespărțita, de soarta ei, salcie. Și acum pornise spre ea, prin vâlurile ușoare de ceață ale pămîntului reavăn, nu pentru c-ar fi avut mare nevoie de apă proaspătă – după potopul de astă-noapte numai de apă nu ducea lipsă. De fiecare dată – la greu și la ușor, găsea clipe de răgaz, ca să-și odihnească privirile în coroana unduioasă a arborelui, și freamătul lui îi alina întrucîtva zbuciumul. Nădăjduia și de data aceasta să-i mai potolească durerea, ce se abătuse, cum credea dînsa, asupra copiilor ei. Deși, copii... au fost odată, iar acum sînt oameni în toată firea... După o viață îndurată prin străini, s-au întors cu toții acasă, ca niște oșteni dintr-un război îndelungat, crîncen, pe care au vrut să-l cîștige, dar l-au pierdut, deoarece chinul a ținut prea mult și prea i-a istovit... Dar, mai socotea ea, acest război ei nici nu l-au pierdut... nici nu l-au cîștigat. Au trecut doar printr-o năprasnică bătălie, rămînînd vii, lăsînd pe cîmpurile de înfruntare ani mulți, tinerețea și sănătatea... Dar o dată ce s-a întîmplat așa, era gata să plătească slujbe la biserică, să rupă de la gură bucățica cea mai bună să le-o dea, numai să le fie bine... Se rezemă de coarba fîntîinii, mîngîiată de mugurii pufoși și înrouați.

* * *

Veta simți de-a binelea povara sarcinii într-o zi, cînd se dusesese pînă la mama, la Telenești, și aduse de-acolo groaznica veste că s-a început războiul. Aflase noutatea în marginea tîrgului. Două evreice bătrîne se văicărau, smulgîndu-și părul din cap și răcînd în gura mare:

– *Main got! O, main got!!*

– Bieții evrei. Sărmanii oameni! Totdeauna presimt nenorocirea... Nimeni nu poate scăpa de ea, zise tata Nică, ascultînd-o cînd ea ajunsese la Ineasca. Războiul ista e prăpăd pentru ei, sărmăneii... Tare-aș vrea să-i ajutăm cu ceva... Mi-s prieteni și, dacă cineva s-a socotit amăgit de dînșii... ovreul îi un așa om, căruia tu singur îi dai... El niciodată nu-ți bagă mîna în buzunar...

La vreo cîteva zile, Veta se îngrozi și mai tare, cînd deasupra tîrgului apărură două avioane, cu un vuiet prelung și greoi. Din tării, îndată se năpustiră asupra lor alte trei avioane mici și ea, ca toți ceilalți, nu apucă să priceapă ce se întîmplă, cînd unul după altul cele două avioane cu stelute roșii, lăsînd în urma lor cozi lungi și înfoiate de fum, se prăbușiră în bahnele din lunca Ciulucului. Pînă spre chindii, vestea războiului înaintă neabătută pe drumul pietruit ce ducea de la Telenești spre Orhei. Pe la începutul lui iulie, la un an de cînd sovieticii trecuseră dincoace Nistrul, trupele lor începură să se retragă în grabă, dînd foc primăriei, magazinelor-prăvălii și morii din tîrg. Căruțe încărcate cu buclucuri, adunate la repezeală, mînate de vreun bărbat, dar de cele mai multe ori de femei, înapăimîntate pentru soarta copiilor

lor ascunși printre bulendre, se îndreptau spre răsărit. Căruțele acestea umpluseră drumurile. Printre lume se zvonea că evreii trebuie să se grăbească de a ajunge la Nistru, căci în celălalt mal este salvarea lor...

Priveliștea evacuării populației evreiești din Telenești îi aminti Vetei de coloanele cuprinse de forfota venirii rușilor din vara trecută. Doar că pe fețele evreilor se întipărise o spaimă neagră, ce se contopea cu galbenul postatelor de ridichioară de pe marginile drumurilor. Evacuarea târgoveților continuă toată noaptea și a doua zi. Prin satele din împrejurimi lumea prinse să devasteze dughenele, casele părăsite. Noaptea, pe la Malul galben, la hotarul dintre Ineasca și Verejeni, au avut loc și atacuri de jaf asupra trăsurilor ce se retrăgeau în panică. Unora lăcomia le făcu pentru totdeauna numele de pomină. Halarambie Avădanei, de la Mihalașa, fură noaptea, din casa unui evreu din târg, o sofcă. Tăbircind-o cu greu în spate și mînat de visul dobîndirii unei averi, ajuns acasă descoperi în ea... cadavrul unui evreu bătrîn. Evreii mai naivi, cărora nu le venea a crede în ceea ce se spunea despre bestialitatea nemților, au rămas pe loc în speranța că războiul, mîine-poimîine, se va termina și nu vor păți nimic... Se mai spunea printre lume că dincolo de Prut, în România, evreii nu erau supuși masacrărilor. Deci și în Basarabia trebuia să funcționeze aceeași lege. Învălmășeala de bună seamă părea să ia sfîrșit în curînd. În afară de o lovitură aeriană, ce se putea aștepta asupra căruțelor evreilor care părăseau locurile, nu exista motiv de neliniște. Autoritățile sovietice se mai rețineau în Telenești iar Comisariatul Militar începuse să mobilizeze tinerii din împrejurimi.

Simion a fost încadrat de sovietici chiar a doua zi și pus să facă instrucție cu cei de seama lui. Pe imașul de pe malul Ciulucului cîntau militărește și mărșăluiau în coloană supravegheați de un sergent sovietic călare, care mereu se uita la ceas, de parcă se pregătea să o ia la goană spre răsărit. Lumea din târg, lipsită de orice informație despre războiul declanșat, venea ca la spectacol să-i admire pe recruții încolonați în plutoane... Muștrului asta a tot continuat pînă pe la mijlocul lui iulie, deși nu părea să aibă vreun rost. Tinerii mobilizați așteptau să fie trimiși pe front. Nu li se dădea nici hrană (venea fiecare cu ce avea pregătit de-acasă), nu li se dădeau nici arme. Un ofițer le spunea că, peste cîteva ore, vor pleca spre Călărași, altul anunța că vor lua calea spre Bălți, al treilea – că vor fi duși la gara Rogojeni... Pînă la urmă, au fost încolonați și scoși la drumul ce ducea spre Rezina. Au mers în marș forțat pînă la Scorțeni, lîngă Chiștelnița. Noaptea au dormit într-o biserică și în ograda ei, iar în zori, cînd să-și continue calea, le ieși înaintea un ofițer călare și le ordonă cu-n bine pronunțat accent transnistrean:

– Tăt' lumea împrăștiat acasă!

Recruții, în marea majoritate flăcăoani, necunoscători ai politicii marilor puteri, nu mai puteau de bucurie! Peste tot răsunau numai urale. Trecînd prin satele din valea Răutului, au cinstit pahare cu vin și-au găsit rudele, au cîntat cîntece din cele mai diferite. Revenind în sat, Simion a prins sătenii în sărbătoare. Se zvonea că Agache Șoltoianu și Grigore Neculaencu s-au strecurat în taină spre Prut, ca să le

arate oștirilor aliate calea spre Telenești. Ultimele zdrențe de oaste roșie se retrăgeau în dezordine, iar la marginea dinspre apus a Ineascăi ieșise lume cu pîine, sare și flori, să întâmpine oștirile românești după care purtau o vădită nostalgie. Rușii trecură cu căruțele în goană, dar s-au oprit pentru o habă la cotitura de la Malul galben. Erau înarmați cu carabine, grenadiere antitanc, faust-patron, mulți dintre ei erau băuți, cîntînd ceva vesel despre o mamă, care-și petrece fiul la război. Un soldat, rămas puțin în urmă de ai săi, căci abia se mai sprijinea pe picioare de beat ce era, se hlizea în mijlocul drumului și, dînd cu ochii de niște fete mari, schiță cîteva gesturi necuviincioase. Trei dintre codane s-au apucat și l-au dezarmat. Se pregăteau să-l lege, ca să nu sară la bătaie. Una a zis că bine ar fi să-l predea ofițerilor români. Dar cei de la Malul galben, observînd cele întîmplate, au deschis asupra populației pașnice foc de mitraliere. După primele rafale, căzură uciși doi bărbați și acele trei fetișcane: mai multă lume a fost rănită de gloanțe. Măcelul avea să mai continue mult și bine, dacă nu apăreau dinspre Telenești, de la Movilă, două motociclete cu soldați germani, îmbrăcați elegant, cu mîncile răsuflecate și purtînd automate. Rușii se grăbiră să se topească după cotitura de la Malul galben...

Cei cinci răpuși de gloanțele rușilor au fost înmormîntați, cînd în Telenești au intrat oștirile aliate. În amiază, pe drumul Orheiului de la marginea satului, trecea cu pas cadențat, prin colbul de vară, un pluton de oaste română. Ostașii, cu fețele obosite de cale, acopereau cu vocea lor bocetele ce se auzeau de la procesiunea înmormîntării:

*Azi noapte războiul la Prut s-a-nceput –
Românii trec dincolo iară,
Să apere-n lupte cu arme și scut
Moșia pierdută ast-vară...*

Numai după cîteva zile de la întoarcerea lui de la mobilizare Simion iarăși a fost chemat la arme. La Telenești, l-au luat la evidență, dar l-au trimis acasă să stea în așteptare... În văzduh domnea un sentiment de frică și neînțelegere. Nimeni nu știa ce se va întîmpla cu fiecare dintre ei. În ultimul an avuseră loc prea multe evenimente... Nici tata Nică nu mai putea să spună ceva concret. Adeseori, punînd mîinile la spate, aidoma unui pușcăriaș, precum avea el obiceiul, mergea la via din Podiș, străduindu-se cît mai puțin să vorbească cu oamenii care-l întîlneau. Era de acuma întrecut cu anii, știa că nu va fi chemat la război, însă, cunoștea grozăviile măcelurilor, căci drumurile vieții îl purtaseră la Port-Artur și în Galiția. Trecut prin mai multe tulburări ale vieții, știa că războiul va aduce mare nenorocire, în primul rînd copiilor lui și toată durerea va avea s-o confrunte cu sufletul și inima sa de părinte. Uneori, în acele puține zile limpezi, pleca la iarmarocul din Telenești, ca să se mai întîlnească cu vechii și bunii lui prieteni... evrei. Groaza cea mai mare avea s-o trăiască și s-o vadă foarte curînd.

După arșița zilelor de iulie, noaptea, cădeau ploii abundente, Țarina adunase

destulă umezeală și țărani se rugau lui Dumnezeu să-și mai potolească mînia. Cucul ciugulise primele boabe, răgușise și se pregătea să plece în țările calde. Degrabă avea să înceapă cositul. În tîrg își reluară activitatea instituțiile statului român. Nemții se vedeau puțini, cu toate acestea ei erau acei care dirijau viața politică. Mai cu seamă represaliile. Chiar de la sosirea lor în ograda Mochilesei, s-a dat ordin să fie adunați evreii care mai rămăseseră în Telenești. Patrulă de soldați germani îi scoteau din casele prin care se găvozdiseră, mîinindu-i spre ograda Mochilesei. Aici erau lăsați în paza altor soldați, cu mitraliere automat în cumpănă, fiind ținuți sub cerul liber înfometaji. Strigătele lor, mai ales ale femeilor și copiilor, se rostogoleau pînă peste deal, înspăimîntînd lumea de la Ineasca. Intermitent, cîte-o rafală de mitralieră curma aceste strigăte și pe o habă de vreme se lăsa liniștea. Lumea din satele vecine, trecînd spre tîrg, căina cu privirile și inima strînsă sufletele de după gard, dar nimeni nu putea interveni decît prin vreun semn... Paza prevenea trecătorii că trebuie să păstreze distanța. Simion, venit împreună cu tînăra lui nevastă la iarmaroc, recunoscă printre ei pe creditorul Benea Mariamis, care-i cususe costumul de mire. Pîndi un moment, cînd i se păru că santinela nu-l observă, și-i aruncă peste gardul din scînduri late, înnegrite, cîteva mere. Imediat însă fu înșfăcat și dus la comenduirea militară. Abia după nenumărate cercetări și percheziții, i s-a aplicat o pedeapsă soldată cu o bătaie cruntă cu nuiiele de lozie, după care a fost pus în libertate. Întors acasă, la poartă Veta îl întîmpină îngrozită: pentru prima oară îl vedea pe bărbatul ei speriat și plin de vînatăi.

Dinspre ograda Mochilesei, prin jilăveala noapților, vînturile au continuat să aducă bocetele disperate ale oamenilor năpăstuiți, oropsiți de soartă. Descumpănită, lumea era bîntuită de zvonuri neclare.

Se vorbea că evreii sînt ținuți sub arest, ca răsplată pentru rezistența îndîrjită pe care nemții au întîmpinat-o în timpul înaintării lor pe la Cernăuți, unde, prin podurile caselor, au fost descoperiți lunetiști iscusiți, mulți dovedindu-se a fi evrei, vorbind la perfecție germana. Li s-a mai amintit și de „bravurile” comise vara trecută cînd i-au înfilnit pe ruși cu pîine și sare în toată Basarabia.

O dată cu avansarea trupelor germano-române spre răsărit, își făcură apariția puhoai de țigani cu șatrele lor – mareșalul Ion Antonescu, ordonase să fie strămutați lăieșii tocmai pe malul Bugului. Cetele gălăgioase trecură și prin Ineasca, tulburînd liniștea, dar fără excese, fiind silite de autorități să se miște cît mai iute. Sătenii nedumeriți presimțeau apropierea unor evenimente și mai înfricoșătoare, deși bubuiturile de tunuri, se auzeau rar dinspre Nistru și înfundat. Cea mai mare groază o provocau, firește, santinelele care străjuiau ograda Mochilesei și rafalele de mitralieră ce spintecau sporadic văzduhul. Din numeroasa populație evreiască a Teleneștilor nu mai rămăsese aproape nimeni – toți acei care n-au dorit să se evacueze cu sovieticii, au fost împinși după gardul ce împrejmuia locul viran, cu ei și soțiile care erau de altă credință și neam... Trezeau bănuială în fața autorităților pînă și persoanele cu cel mai banal exterior... fiind lăsate în pace abia după verificarea

registruului de botez de la biserica ortodoxă. La Telenești erau mulți care aveau sînge creștin, amestecat cu cel evreiesc, doar au trăit în bună vecinătate și întrajutorare evreii cu dughenile, moldovenii – cu agricultura lor. Se mai întîmpla – și, probabil, nu o dată – ca din sat să vină cîte o țărăncuță cu o găină sau cu o pereche de desagi cu grăunțe de vîndut. Nevoiașa făptură intuia pe dată privirile șirete ale jupînelui de la tejghea, care, de obicei, avea buzunarul plin. El cu buzunarul, ea cu grijile și nevoile casei. Pentru a-și comercializa marfa mai bine, trecea după paravanul întunecos al jupînelui, vînzîndu-și frumusețea trupului. Și deci mai putea oare să mire pe cineva faptul că, după o anumită vreme, prin satele din jur apărea ici-colo cîte-un copleș roșcat, cu părul creț, cu ochii senini și, firește, ager la minte?... Toate bănuielele și vorbele cumetrelor erau acoperite – de bine de rău – cu botezul creștin înfăptuit la biserică. În acele zile de răstrijte, în acele tragice vremuri, lucrul acesta deveni o taină sacră pentru toți. „Oameni am fost și de îndurat am îndurat cu toții laolaltă...” Și totuși, după cum își amintesc ineștenii, atunci cîteva zile în șir pe drumurile colbăite ale satului putea fi zărită o fetiță de vreo zece-doisprezece ani, împingînd un cărucior cu un sugaci în el. Erau copii de evrei, care, ca printr-o minune, au fost salvați de cineva de arestările din Telenești... Fetița se oprea cînd la o poartă, cînd la alta, cerșind ceva de mîncare sau schimbînd pelinçuțele de sub copil. Erau doi ovreiași, lăsați în voia soartei să se salveze singuri cum or putea. Sătenii se temeau să-i adăpostească sub acoperișul casei lor, dar aproape fiecare le scotea la poartă ceva de mîncare, lapte pentru micuț. Iar într-o noapte cu ploaie mășcată, bătrîna Varvara Mereuță, cea cu casa lîngă pădurea îi primi ca pe nepoții săi – pe fetiță și pe sugaci, uzi pînă la piele. Ca să înlătore orice bănuială, îmbrăcă fetița în haine de țărăncuță, pe care le avea de la o nepoată din Crăsnășeni, și a doua zi, duminică, îi boteză la biserica din dealul Călugărului – cu nume creștine: Agafița și Toderăș, făcînd parcă în poară satului întreg, care, se știa, nu ducea lipsă de pîrători. Din fericire, taina acelei nopți nu a fost dată în vileag de nimeni. Ori că jalea pentru cei doi copilași era mai mare decît frica, ori că mătușa Varvara se bucura de stimă mare, dar ovreiașii creștinași au fost feriți de primejdie.

La Telenești, după două săptămîni de chinuri, în foamete și sete, evreii din ograda Mochilesei au fost duși la execuție. Cei istoviți, care nu se mai puteau ține pe picioare, au fost încărcăți în care cu loitrare și cărați, împreună cu acei care mai erau în stare să se miște, la marginea Teleneștilor, lîngă un gorgan turcesc, căruia ineștenii îi zic „la Movilă”. Ajunși acolo, cei tineri au fost puși să sape gropi... Femei cu prunci în brațe, bătrîni disperați răcneau ca din gură de șarpe. Ochii lor ținteau îngroziți călăii, cerînd îndurare. Santinelele păreau stane de piatră pe care nu le putea înduioșa nici căldura toridă din timpul zilei, nici ploile repezi din timpul nopții. Pînă și dulăii-lupi se ostoiră, așteptînd cu limbile scoase de-un cot sfîrșitul aceluia măcel, aceluia masacu, aceluia omor cu hurta fără îndreptățire. Era o amiază înăbușitoare de vară și părea că nu numai oamenii ce treceau spre Ineasca ori spre Telenești, ci și soarele de deasupra capetelor înșepenise de groază. Și în acel decor

static, în care pînă și timpul părea să se fi oprit în loc, doar vîntul fierbinte ducea cu tărie cînd mai mare, cînd mai mică strigătele sfișietoare, înfiorător de jalnice ale condamnaților spre pădurea din deal... După o vreme, totul amuți și numai hîrșitul hîrlețelor și răsufierea sacadată a dulăilor mai răzbăteau pînă la șosea. Condamnații își așteptau smeriți ceasul... Pînă și pruncii aveau aparență să contemple această clipă de sacrificiu. Pe neașteptate, liniștea apăsătoare a fost spartă de rafale prelungi de automat și lunca cu iarbă verde și flori galbene de ridichioară din preajma gîrlei Ciulucului fu stropită de sînge nevinovat. Nenorociții – morți sau încă vii – erau aruncați ca buștenii în groapa comună și acoperiți cu țărîna neagră. O femeie cu pruncul în brațe, rănită în piept, cînd țărîna o acoperi, începu să dea din mîini. Pruncul, rămas viu, se lipise de gîtul ei plîngînd tare, cu sughițuri adînci... O rafală de pistol-mitralieră curmă brusc ultimele zbateri ale celor două ființe. Iar cînd execuția luă sfîrșit și ultimul geamăt se stinse, peste cîmpia pe alocuri peticită cu stufării și păpuriș, se înscăună o tăcere însîngerată, ca o umbră de ură și blestem. Doar o părere de ecou îngîna vag cuvintele călăilor: „Șnell! Șnell!” * Foc (germ.)! și iar liniște... O liniște lugubră! .

Noaptea se stîrni din nou o ploaie deasă. Stropii mășcați, căzînd pieziș, sfirtecau frunzele care cădeau, dezbrăcînd ramurile sfîinjenite și jalnice.

Groapa, peste care au fost aruncate crengi de salcîm boieresc, deveni loc blestemat și oamenii din Ineasca îl ocoleau. Cu vremea, au strămutat drumul carelor pe partea de dincolo a șoselei...

Nică al lui Gheorghe-al lui Andrei al Axîntoaiei, zguduit și el de săvîrșirea aceluia măcel, își înfipse mîinile osoase, tremurînde, în pletele argintii și aspre, oftînd îndurerat:

– Se-apropie veacul de-apoi... Cînd oamenii fac prea multe păcate, numai mînia Domnului îi poate opri...

La cîteva săptămîni de la masacrul evreilor din Telenești, într-un tîrziu de noapte, țărani din Ineasca au dus și au înfipt, pe locul unde a avut loc omorul sîngeros, două cruci – una mai mică, alta mai mare, apoi l-au îngrădit cu niște corlate din nuielușe fragede.

* * *

Războiul era acum departe de Ineasca. Simion și Veta reînnoiră căsuța de la Toba, în care iernaseră, dar în primăvara anului 1942 se întoarseră stăpîniți refugiați în România și ei fură siliți să-și caute alt sălaș. Nu s-au pierdut cu firea: și-au ales un loc despădurit din coasta Lipăgăului, la marginea Bordoceniilor. Numai într-o singură lună, cu ajutorul lui tata Nică, au pus temelii, au înfipt furcile și au prins nuielile, apoi au făcut clacă lipind pereții cu lut. Casele de nuielie erau slăbiciunea ineștenilor. Ele se făceau repede, erau trainice și călduroase în toi de iarnă. Simion a adus din Brîndușa o căruță de maldăre de stuf, cu care tata Vetei acoperi casa. Pe la stinsul coasei, s-au mutat într-o odaie. Mai greu le-a fost cu ușile și ferestrele. Scîndură nu se găsea nicăieri. Pînă una alta, în locul lor au pus cîte-o veretcă, cîte-o rogojină. Li

s-a părut că viața nu și-a pierdut tot farmecul și face s-o trăiești. Fericirea le mai era întregită și de copilul, care curînd se născu. Veta adusese pe lume un fecior, botezat Petruță. Copilul însă chiar din primele zile a ținut o gură – țipa întruna și nu putea fi ogoit cu nimic. Tinerii părinți nu mai știau ce să-i facă...

Pe la mijlocul lui noiembrie, în ajun de hramul satului, la Arhanghelul Mihail, au prins să bată vînturile jilave. Noptile, veretca groasă ce acoperea ușa și fereastra se zbătea nebunatică în bătaia vîntului. Decuseară făceau focul în sobă, dar spre dimineață se trezeau dîrdîind de frig. Numai ghemulețul ceta de copil dintre ei emana căldură și mulțumire sufletească. Lui Simion îi plăcea să iasă cu copilul în brațe să se plimbe cu el prin hățșurile uscate de măceși din apropiere și, cînd revenea acasă, pe fața lui înfloreau bujori de bucurie că are un fecior, care îl va sprijini la adînci bătrîneți. Hramul trecu vesel. În mijlocul satului, s-a făcut joc cu muzicanți de la Ciulucani. Fetele, cu fustele în catrință pînă la călcîie, au jucat de cîteva ori cu flăcăii „Cîrlănuța”, „Mărărașul”, „Coasa”, „Brîul”, „Găinușa”, „Fata popii”... În toamna aceea, oamenii au strîns de pe cîmpuri o roadă bună. Cei mai mulți aveau de toate în gospodărie: și de mîncare și de băutură – butoaie cu vin alb din poamă căpșună, cuderă și de cel roșu din crască și zaibără. De la Telenești, la joc venise șeful de post cu jandarmii lui pentru a supraveghea liniștea.

– Așa de rău să ne fie totdeauna, fraților! zicea voios șeful de post, un oltean înalt, bine făcut. Am scăpat de bolșevici și iar sîntem împreună!... Simion și Veta au ieșit în mijlocul satului, cu pruncul în brațe... Hora hramului avea să le rămîină amintire ca cea mai luminoasă zi a tinereții lor. La finele serii șeful de post îi învîța pe tineri un cîntec cu vocea lui clară și armonioasă: – În sat la Anișoara. Era o horă mare – neveste tinerele... Tot atunci, s-a vestit că, de peste Prut, s-au reîntors boierii Trandafirescu. O bricică, apoi alta au plimbat în ziua ceea boierii reîntorși de-a lungul și de-a latul satului, arareori oprindu-se ca să vorbească liniștit cu oamenii dați în sărbătoare.

Numai undeva departe, pe malul Volgăi, la cotul Donului, se încinsese o bătaie înverșunată – una despre care lumea avea să vorbească mult după aceea... Curînd nenorocirile s-au abătut asupra soților Inereanu. Noaptea, Petruță ținu tot o gură. Frunțișoara îi ardea ca para focului. Buzele i se uscaseră și febra îi semăna pe față broboane de sudoare... Peste zi, cînd băiețelul prinse a răsfla cu gemete înfundate, Veta l-a dus la mătușa Grăchina Sajin să-l descînte de friguri. Bătrîna i-a spus că nu e bine cu băiețelul și a sfătuit-o să-i facă o scaldătoare, apoi să-l frece cu untură de bursuc. Simion s-a dus pînă la Cerna de peste Ciuluc, la odagiul Vasile Pușcașu de la sfîină, a adus untură. Veta pregăti scaldătoarea, dar cînd au pornit să-l băiască, pruncul dădu ochii peste cap, ca după aceea, să nu-și mai revină...

Seara, din Bordoceni asupra satului se rostogoli un bocet tînguios de mamă tînră, îndurerată:

– Petru-u-ță-ă! Pe-e-truță-ă!

La cimitirul vechi din Fundătură, lîngă biserica veche, alături de mormintele rudelor, Simion și Veta au îngropat înțiuil rod al dragostei lor. Lăstărelul viței lor

coborî palid, ca un înger, în lumea țărînei veșnice și reci, rînindu-le sufletele tinere, puternice, dar nenorocite de intemperiiile vremilor vitrege în care se pomeniseră.

Din dealul împădurit adia miros de toamnă tîrzie, ce murea împreună cu frunzele galbene în bătaia vîntului trist și jilav.

– Cea mai mare durere pe care o poate avea un părinte este scîrba copiilor lui, o mîngîia, la întoarcerea de la cimitir, tata Nică... Sînteți tineri, draga tatei, și-o să mai aveți.

Toată iarna Veta a deplîns moartea primului copil. Simion se lua cu munca, abătîndu-și gîndurile negre. De peste Prut reveniseră la moșiile lor și boerii Grișman, Comarov... El se angajă cu ziua la boierul Trandafirescu. Ca mai toți sătenii se prindea la boer cu ziua la îngropat via. Cînd s-au întezit zăpezile, în tovărășie cu alți tineri, plecă în chirie cu poloboacele de vin la piața din Securenii, în nordul Basarabiei. Se ducea pe o săptămîină-două, și ochii nevastei se scurgeau spre drumul pe care el trebuia să se întoarcă. În postul Crăciunului, femeia simți o nouă sarcină. Curînd au făcut rost de niște scînduri de la nașul Mihail și, în preajma Anului Nou tata Nică așeză ușa și fereastra la odaia unde locuiau deja. Simion îi adusese Vetei din chirie o rochie cafenie și un șal verde. Din pădure tăbîrci multe lemne. Podul casei era plin cu grăunțe, saci cu făină și fasole. Aveau trei oi, o puțină cu brînză. Pe lîngă casă țineau găini, rațe, gîște, hrăneau un purcel în coștireață – și toate se aflau în grija Vetei. În casă se făcu cald. Încăperea era luminoasă, ținută în curățenie. În nopțile lungi, femeia cosea la canava, broda. Pusese și stativetele și a țesut două țoluri pentru păretare, o rumbă. Cu puf din pene de gîscă a umplut un iorgan, două perne și o perină mare, pe care le-a cusut tot ea. Prietenii Manole Bostan și Filip Cazacu, tineri însurăței și ei, de-o seamă cu Simion, îl invidiau că are o soție harnică și gospodină, că spre deosebire de femeile lor ea poartă grija casei. Iar lui Simion îi plăceau chiriile. Însă primăvara, vara cînd sosea momentul să plece la desetinele din dealul Prihonului, tot cheful și voia bună îi pierreau. Nu-i prea ticnea să lucreze la pămînt. Mai cu seamă la prășit – un chin, nu alta, din care cauză își făcea mereu treabă în braniștea din preajmă unde se culca, punînd sapa drept căpătîi, și trăgea cîte un somn voinicesc. Veta îl căuta cît îl căuta și cînd da peste el, îl dojenea, alungîndu-l cu zburlița la prășitul păpușoilor, dar cicăleala ei nu schimba nimica. Vorba ceea: lemnul strîmb focul îl îndreaptă!... Simion avea o deosebită nostalgie după armata ce o petrecuse în stepa Bugeacului, cu doi ani în urmă. Aștepta nerăbdător să vină ziua cînd va fi chemat sub arme: o să îmbrace din nou uniforma militară va vorbi din nou frumos, cultural românește și-atunci se va simți în apele sale. Adeseori, cînd pleca la Telenești, cumpăra ziarul „Universul”, îl citea din prima pînă-n ultima pagină, ca despre toate cele aflate să-i povestească Vetei. Doar că noutățile nu erau din cele mai bune. Avea presimțirea că liniștea din jur este amăgitoare...

* * *

Veni vara anului 1943. Pe frontul de est, sovieticii reușiseră să cîștige cîteva bătălii, declanșînd atacuri de amploare, dar situația pentru trupele aliate Germaniei

era încă favorabilă și în Basarabia neliniștea încă nu plutea în aer. Tinerii, chemați sub arme, făceau, pe același imaș din șesul Ciulucului, pregătiri de luptă. Ziua mășăluiiau, seara erau liberi să plece acasă.

În sfârșit, a fost luat la concentrare și Simion și din nou se pomeni în largul său, fiind numit comandant de pluton. Duminicile, lumea se aduna pe șes să privească defilarea. Simion pășea în frunte, maiestos, hotărât. Nevestele, privindu-l, suspinau. Veta, cu burta pînă la gură, se îngălbenea de gelozie. Sentimentul nu-i venea din senin. Ajunsesse la urechile ei că bărbatul îi aține calea Agafiei lui Tiniță, o fată frumoasă, care locuia numai cu maică-sa lîngă rîpa lui *Luzăr*. N-ar fi crezut bîrfelor, dacă de la o vreme, Simion n-ar fi zăbovit seara prin sat, și dacă domnișoara lui Tiniță, întîlnindu-se cu Veta, n-ar fi îndesit pasul, privind rușinoasă în pămînt.

– Nu-i rău soiul ista de băbrați, copilă-hăi, îi zise într-o zi soacră-sa, ghicindu-i parcă frămîntările, dar au boala muierilor. Se dau în vînt după cele străine, mai ales. Nu le găsești leac ca să nu să se înfrupte din ceva proaspăt, dacă le pică... Toți ca unul din sămînța asta spurcată... Crezi că boșorogul meu a fost mai de treabă în tinerețe? M-a schimbat cu toate curvele! .

Veta își puse în gînd să stea de vorbă cu fata, însă peste cîteva zile, mai toți tinerii satului primiră ordin să se prezinte sub arme. Pregătirile de pe șes luară sfârșit. În ajunul zilei, cînd urmau să plece pe frontul român, Ion al lui Manolache își adună copiii la casa lui, la o masă de petrecere. Pavel și Simion aveau chemare la regiment. Tănase era încă mic, dar peste cîteva luni, împlinea și el vîrsta recrutării. La masă Veta nu și-a putut stăpîni plînsul. Își jelea soarta potrivnică pe care i-o hărăzeau zilele ce aveau să vină.

La Ineasca se vorbea că rușii înaintează, iar românii și nemții se retrag și este nevoie de rezervești. Chemarea la concentrare însemna plecarea pe front... Simion se ținea vesel. Îi cuprindea pe toți și încerca, prin cheful lui, să le descătușeze sufletele. În seara de petrecere, bea pahar după pahar, mulțumit că tinerețea îi îngăduie și-l tot îndemna pe taică-său, care stătea în capul mesei cu ochii lăcrimînd:

– Toarnă, tătucă... c-o să vrei să torni și n-ai să ai cui...

A doua zi tinerii chemați la luptă au pornit, cu torbe de merinde în spate, spre gara din Călărași. Veta a încercat să-l petreacă măcar pînă pe dealul ponoarei de la Telenești, dar Simion s-a strofolit nemulțumit:

– Vrei să naști pe drum?! Du-te acasă și să-mi faci un fecior, care, la întoarcere, să-mi spună: „Tată, noi te-am așteptat!...”

Plîngînd în colțul barizului, Veta s-a întors fără ca măcar să-l sărute la despărțire. Nu a ajuns însă bine acasă, că gurile rele prinseră a vorbi că pe Simion Inereanu l-au petrecut pe front două femei: Veta pînă în ponoare, iar Agafia Tiniță – pînă la gara din Călărași. N-ar fi crezut, dacă, foarte curînd, n-ar fi aflat încă o veste și mai gogonată... Agafia lui Tiniță e însărcinată și la Ineasca se vor naște doi copii de la două mame, dar de la un singur tată...

* * *

Cel mai mult o vorbeau surorile soțului: Tatiana și Ileana. Uneori și Agafia, cea mai mare dintre ele, căsătorită, ce avea gospodărie peste rîpa lui Sîrisîcă... De cum venise Veta în gospodăria lor, cumnatele, mereu îi urmăreau pasul și o birfeau. Veta era iute la trebi: se scula cu noaptea în cap, muncea, aranjînd toate la gospodăria ei. În ogradă, pe lîngă casă era totul lună! Cumnatele iubeau să doarmă pînă cînd se înălța soarele sus. Socrul Ion, c-am morocănos de fire ieșea dimineța cu o furcă subțioară, să dea hrană la dobitoace și mereu își dojenea fiicele... Din această pricină ele se ciondăneau cu Vetuța, mereu sîcîind-o că fratele Simion are s-o lepede, fiindcă e rea și bună de gură... Are să se însoare cu Agafia lui Tinița!

După ce plecă Simion la oaste, cumnata Agafia, pusă la cale de celelalte, pîndind cînd Veta era dusă la prășit în Țarnă, a venit cu bărbatu-său, cu carul și i-a luat toate țolurile și lăicerile de pe perete... Nu i-au spus cine a prădat-o, dar Vetuța s-a priceput. Auzise întîmplător în ajun, cum Maria, sora mai mică a lui Simion, spunea că fratele ei a poruncit ca, dacă nu se va întoarce de la război, Agafia să aibă grijă de lucrurile lui lăsate acasă...

Veta, supărată tare, porni ca o furtună pe urmele carului ajungînd la casa Agafiei. Aceasta, de-acum dovedise să îngroape cele luate în grădină, temîndu-se ca să nu fie distruse de focul războiului... Pînă va primi veste de la Simion!..

– Vă dau foc tot acum! răcni la ei Veta, găsindu-și buclucurile.

Revolta ei a fost atît de violentă, că pînă seara Agafia, cu carul mînat de socrul Ion i-a întors buclucurile.

– Iați-le! zise cumnata indignată. Te-ai temut că n-o să ți le dau!..

De atunci cumnatele i-au dus mereu vestea că e rea și nebnatică la supărare. Tatiana se mărită cu Manole Bostan, plecă la gospodăria ei, dar nicicînd n-a avut-o la inimă. Ileana se mărită și ea, fără să facă nuntă, la Budăi după Ionică Cîrdei... Tănasă se însură, dar n-a poftit-o la nuntă. Maria nu s-a măritat niciodată...

Lumina dimineții lovea pieziș grămada de crengi hăbucite, ce creșteau într-un clit tot mai înalt. Vîntul ba se potolea, ba se lua ușor la harță cu păstăile negre, uscate, de pe ramurile salcîmilor din dealul grădinii, ce hotărnicia cu cimitirul. Apoi iară se muta în ogradă, încercînd să se joace ba cu poalele femeii care trebăluia de zor, ba cu smocul cărunt de pe fruntea bărbatului. Însă gospodarii nu mai erau tineri ca altădată și nu aveau chef să se prindă la hîrjoană. Vîntul se retrase în grădină, căznindu-se zadarnic să înfoaie cele adunate pe o moviliță proaspăt afinată. Acolo mama Veta îngropase osemintele și se purta prin gospodărie ca o furnică, iar cu graba picioarelor ei putea concura doar... iuțea limbii. Știindu-i de ani de zile felul de a-i dojeni pe toți laolaltă, dar neascultată de fapt, de nimeni, vîntulețul cela tînăr și tata Simion o lăsară să-și răcorească inima, căuțindu-și fiecare de-ale lui.

Luînd seama cum Nichifor se trudea, rînduind cu aceeași sete paharele, bătrînul oftă: „Uneori mai mult te-ajută străinii decît ai tăi. ” Nemulțumirea însă-i răbufni

într-un icnet: „De ce străin? Nichifor e străin?!”

Gînduri și întrebări fel de fel din nou începură să-i roiască prin capul înfierbîntat de cele cîteva pahare. Nichifor se afla aproape zilnic în ograda lui, chiar mai des decît propriile sale odrasle. Dar nu asta îl făcu să-și pună acum întrebarea. De-o viață îl tot zgîndără niște bănuieli, pe care aproape că și le limpezise, dar pe care nu ar vrea să le vadă adevărate și se agăța de altele. „Nici răul nu trebuie uitat, își zise. Din pricina lui Nichifor, copilul meu a stat la dubă tocmai zece ani. Din vina lui...” De cîte ori a încercat să-i ierte lui Nichifor, fricoșenia... dar nu putea ierta păcatele altora. Dumnezeu tăbărîse peste dînsul în ultima vreme multe necazuri. Astă-noapte... Dumnezeu a urnit dealul și... i-a mînat țintirimul în ogradă!... Sprijinindu-se de pietroiul cela de mormînt, rămase o vreme tăcut, urmărind atent ce făcea și cum se purta prin ogradă ba titirezul cela de băbuță, ba megieșul, înhărnicit și el ca din senin, mînuind bărdița ca Ștefănică țiganul arcușul.

Nichifor retezase crengile nucului și sprijinise de gard bucăți de tulpină strîmbă și scorburoasă.

Aburi albaștri desprinși din pămîntul reavăn se ridicau în lumina liniștită a zorilor, contopindu-se cu ceața străvezie, ce se subția tot mai mult. Nichifor asudase și-și scosese cămașa, rămînînd numai în maiou. Lucra cu tragere de inimă, ca și cum serviciul lui era aici și nu acolo, în deal. De la o vreme, picioarele tatei Simion prinseră a se împiedica, și limba a i se împletici.

– Muncești ca un iepure, îi zise lui Nichifor cu glas obosit. Megieșul, bețiv cum era, îl cam irită pe tata Simion. „În fiecare dimineață își face treabă pe la mine...” Nichifor însă o ținea pe-a lui:

– Asta mi-a mai rămas, bade, munca! Și, ștergîndu-și fruntea aburită și întinzînd mîna după cel pahar cu vin roșu ca sîngele: Am trei copilași încă neridicați. Cel mai mare îi pe urlași – la Penza... Nici un ajutor de la el. Femeia mi-i bolnavă. După nenorocita ceea de pușcărie, am rămas fără casă, fără masă. Toate-s pe capul meu și trebuie să fac față... N-am încotro... Că n-o să-mi pun capăt zilelor!

Ultimele cuvinte l-au împuns în inimă pe tata Simion, care, deocamdată, pe toate le ține minte. Cînd a fost condamnat la închisoare, megieșului i-a fost confiscată și casa, iar familiei i s-a interzis să locuiască la Ineasca. Casa pe care o moștenise de la părinți se înălța pe locul unde azi s-a lăfit abatorul... După ce a fost eliberat, a revenit în satul natal și s-a oploșit cu întreaga familie în căsuța de pe teritoriul cimitirului, unde cîndva locuise clopotarul bisericii vechi. Comuniștii cu tractoarele și cu tancurile au distrus locașul sfînt, iar amărăciunea și singurătatea l-au băgat pe clopotar în mormînt și căsuța lui a rămas de izbeliște. Cimitirul se întindea din coastele bisericii pînă pe dealul crescut cu cireși. După distrugerea și pîngărirea locașului sfînt, sătenii au prins să-și îngroape morții numai în ograda bisericii cu iarbă mătăsoasă și cu sînzienne. Ca să nu mai comită alte fărădelegi comuniștii. Astfel, căsuța bătrînului clopotar se pomeni împrejmuită de morminte. De morminte

proaspete! Iar cele străvechi, neîngrijite... acum, ploaia de astă noapte, le mînase în ograda lui...

– Măi Nichifor, și-adică nu te temi tu să trăiești între morminte? îl ispită tata Simion. Eu, uite, văd osemintele, crucile estea în jurul casei mele și-mi îngheață sîngele în vene... D-apoi tu,... Tu care...

– Trăiesc acol', bade, al treilea an, dar parc' nu vin' nimeni din groapă să m-ajut' cu ceva. Îi pace cum nu s' mai poate... Numai iaca, uneori, cînd tineretu' d' la abator vine-ntre pereții biserici', adică s' se veselească, la discotecă, atunci – păzea! Stai, frati'... Știi mata...

– Așa a dat comandă Sokoliuk, se oțărî tata Simion. Are ascultare la coteii satului. Lui nu-i pasă că asta-i casa domnului. Acuma-i mare și tare!

– Așa-i, aprobă Nichifor, mai turnîndu-și un pahar. Statu'a ridicat pe Lipăgău porcărie – abator adică, și cas' pentru cei veniți d' aiurea, da de-un club în care să petreacă tineretul n-a avut grijă... Iaca vin la sărbători, seara să se veselească... în fosta biserică! Au întins o foaie de cort, au pus lumini colorlate pe ce a mai rămas din locașu' sfînt și fac acolo cele mai mari bazaconii...

– Toată viața ai de gînd să trăiești printre morminte? Parcă ești și tu un fel de nacealnic la porcăria din deal și-ar trebui să-ți deie statul casă ca tuturor celor veniți.

– Hm... Care nacealnic?! Ajutor de băgător de seamă... Acu' pe Lipăgău se ridică o casă pentru două familii, din contu' abatorului. Sokoliuk mi-a făgăduit că un apartament numaidecît va fi al meu!... Pest' o lună-dou'... Atunci o să las casa din fîntirim pentru Arion al matală, că se simte strîmtorat la mata, si poate-și aduce încoace familia pierdut' undeva prin Krasnodar...

– Da-da, încuviință morocănos tata Simion. Tu ești *comandirul* lui. Arion e hamal, iar tu – șeful hamalilor!... Poate nu va fi nevoie, zise el cu voce supărată. Va trăi cumva el și la mine. Acolo l-aș trimite pe Dumitru. I-ar prii...

– Mitic' a matală are casă la bloc, la Telenești. Alta nu-i trebuie.

– Totuna vine peste mine... Iaca și acum... hospesște, doarme dus și nici să-i pese de năpasta ce-a dat peste noi. Nu mă ajută deloc! Nu-i ca Arion...

– Arion n-are pic de noroc, îngîină cu voce vinovată Nichifor, continuînd și mai înfocat să hăbucească gălătucii. Tata Simion oarecum iritat de întorsătura discuției, își îndreptă căciula de pe frunte și strigă la soție:

– Cheamă vreun drac din casă să ne-ajute! repeta el a cîta oară. Femeia nu-i răspunse de nicăieri. Tata Simion bolmăji supărat ceva în barbă, scuipă în palme și se apucă să spargă primele reteveie.

În prag se arătă Arion. Înalt, cu părul încărunțit, pieptănat peste cap, descoperindu-i fruntea lată. Pe fața-i crispată numai ochii limpezi licăreau vii și pătrunzători... Se îndreptă spre cadă și, împroșcînd în jur stropi argintii, prinse să se spele pufnind pe nări. Apoi, frecîndu-și aprig pieptul gol cu șervetul, mai cuprinse odată cu privirea haosul din ogradă. Bătrînul nuc, smuls din rădăcină, piatra funerară de lîngă cușca lui Argus, cruci ridicate pe lîngă gard, cîteva moaște, pe care le descoperi prin locurile mai dosite

ale ogrăzii – toate te făceau să crezi că s-a întâmplat un adevărat potop! Undeva în vale, Ciulucul vuia zgomotos, ducînd puhoaiile învîlvorate ale ploii de peste noapte spre Răut. Clăbucii de aburi continuau să se ridice galeși în văzduh, ca niște zîne atrăgătoare, gata să te prindă în vraja lor. Se destinse de-i trosniră încheieturile, dădu încă o dată ocol cu privirile potopului din jur, trase aer în piept. Pentru prima dată, în cele două luni de cînd părăsise zidurile închisorii, simți cu-adevărat gustul libertății. „Totuși există o putere mai mare decît cele instituite de om, gîndi. Cîta ordine în dezordinea ei! Asta-i adevărata libertate!” Era poate singurul om din Ineasca care interpreta astfel calamitatea din noaptea trecută. Luă din șopron o bardă și se îndreptă spre cei doi de la poartă. Nichifor îi făcu semn spre mînerul beschiei și îndată această... bestie dințată porni să scoată o altă melodie, mai ritmică, mai tînă, mai firească.

Tata Simion se lăsă legănat de acest cîntec vechi de cînd lumea, privind mișcările celor doi bărbați tineri și vînjoși. Arion mînuia beschia încolo și-ncoace, schimbînd aproape pe neprins de veste direcția mișcării. De altfel, nu tot el îl învățase, din copilărie, să țină mînerul liber fără încordare? După atîția ani de învățatură, dar și de pușcărie, nu-și pierduse îndemînarea. „Sau poate că în acești ani, cît a fost plecat, a tăiat mai multă pădure decît a scos piatră ori sare?” gîndi bătrînul și se înoură. Se scursesese atîta timp și el nicidecum nu se putea împăca cu gîndul că cel mai deștept copil al lui a trebuit să facă zece ani de ocnă... Pentru ce fel de păcate? Și oare de acum încolo răul o să se țină scai de ei? Ba un copil dă peste năpastă, ba se abate pacostea peste rubedeniile lor, ba Dumnezeu își varsă mînia, adunată asupra lumii, peste gospodăria lui... „De ce să le sufăr eu pe toate, Doamne?” Poate de aceea își îneca amarul în paharul cu vin. Cotropit de cîntecul beschiei, se trezi discutînd ca în vis cu Arion:

- Cum ai trăit în acești ani, băiete?
- Cu sufletul cătrănit de scîrbă, închis în mine, tată...
- O fi fiind groaznic acolo, tatii?... Am fost și eu cîndva în prizonierat la ei...
- Cea mai oribilă e prima noapte, tată... Singur, într-o cușcă întunecoasă și rece... Într-o noapte, mi-am mai trăit o dată viața – de ieri și de mîine. Numai la cea pe care o trăiam de fapt nu mă gîndeam...
- Și ce-ai găsit în ea, băiete, în viața de ieri și de mîine?
- Răspuns... la ceea ce trebuie să fac acum, în momentul de față, tată...
- Și ce-ai hotărît să faci, dragul meu?
- Să... glumesc... Deși nu sînt glumeț din fire.
- ?!...
- În pușcăria rușilor,... dacă vrei să supraviețuiești, trebuie să te dedici umorului... În fond, istoria nu-i altceva decît un șir de mistificări. Istoria acestui Pămînt, de exemplu...
- Nicăieri în altă parte, decît în închisoare, omul vede ce-i acela răul vieții, – adăugă Nichifor.

Serafima ieși din casă cu ochii cîrpiți încă de somn. Văzînd-o pe maică-sa, cîrînd

căldările pline de la fântână, se grăbi să-i iasă înainte. Tocmai în acea clipă, Nichifor găsisse moment prielnic să-și mai toarne în pahar.

– Nu-i prea devreme? îl întrebă malițios Serafima.

– Beau să-mi uit amarul, încercă megieșul să schițeze o slabă dezvinovățire.

– Pentru cine-i amar, dar pentru cine-i dulce, o întoarse Serafima. Ultimele cuvinte îl înghimpară pe Nichifor, dar își mai turnă un pahar, îl dădu dușcă și o luă grăbit spre abatorul din Lipăgău. Descumpănit, tata Simion încercă să mai lege capăt de vorbă cu feciorul, dar nu găsi altceva decât să întrebe:

– Și totuși cum stai cu măcelăria?

– Bine, răspuse Arion în doi peri, fără să-l privească.

– Ia și tu o țiftă, îi întinse tata Simion un pahar cu vin.

– Parcă știi că nu cinstesc, zise feciorul, apucându-se să adune crengile și scurtăturile.

Lângă fântână, într-un hățiş de cătină, Serafima culesese câțiva hațmațuchi și se bucura c-o să facă borș de sec. Îi era poftă, nu mai mîncase demult. Găgăuzii nu preferă asemenea bucate. Se așeză pe ghizdul fântîinii, spălă buruienile, privind-o cu admirație pe mama Veta, care trebăluia cu mîncicile suflecate... Pînă acum, Serafima avusese parte mai mult de rău decât de bine. Dar se simțea împăcată că, după atîția ani de cînd fugise de-acasă, a revenit la vatra părintească, la cărăruia asta prizărită ce coboară spre fântîna unde crește de mulți ani *salcia mamei* și, după cele trăite și îndurate, are prilejul să respire în voie aerul copilăriei. Își recăpăta treptat liniștea și buna dispoziție, strunindu-și toate regretele.

Vuietul Ciulucului scăzu și, în liniștea dimineții, se auzeau vorbele lor rostite fără silă:

– Parcă ai fi un rus, tată. De ce beai atîta? Mai păzește-te, cerca să-l oprească Arion. Băutura cere măsură. Astfel îți vor slăbi puterile și poate să se termine rău...

– Adevărat spui, băiete!... De multe ori m-am întregat: cînd o să-mi vină sfîrșitul... M-am întregat pe front, cînd stăteam în tranșee și deasupra șuierau gloanțele, în lagăr cînd căzusem prizonier și viața nu făcea nici o ceapă degerată... M-am întregat pe vremea foametei... Răspunsul n-a venit... De moarte nu-mi pasă... Moartea-i pentru alții, numai nu pentru mine... chiar dacă mă simt... cadavru pe picioare...

– Să lăsăm moartea în pace, tată, îl întregpuse Arion. Să fii sănătos mata și mama. Că celelalte-s trecătoare... De cînd lumea și pămîntul după rău vine binele. Tonul calm al feciorului îl puse pe gînduri. Se așeză jos și se pregăti să-l întregbe ceea ce-l frămînta de multă vreme... Dar parcă nu-i ajungea curaj... De cînd fusese eliberat, Arion era oarecum altul: taciturn și înstrăinat. Îl spionase de cîteva ori pe furiș, văzuse cum își face cruce și se roagă, lucru pe care nu-l observase mai înainte la feciorul lui. Ghicindu-i starea sufletească, Arion se așeză alături, pe lespedeapietoi.

– Potopul de astă-noapte, avea tata să-i spună ceva important cu vocea-i stinsă, a

luat cu el și... broaștele din păpurișul Ciulucului. Deseară, n-au să mai cînte... Dar ce fel de Ciuluc fără orăcăitul broaștelor?!... Mi se rupe inima după tot ce se pierde în viața asta. Și două lacrimi mășcate i se prelinseră pe obraji.

– Ho-pa-a! De acuma a început a plînge *Jinica!* zise ca să fie auzită Serafima, după ce aprinse focul în cuptoraș, imitînd tînguirea tatălui.

– Închide-ți gura! se indignă Simion, umflîndu-și vinișoarele la gît. Vezi, să nu arzi prăjiței, că mamă-ta trebuie să-i ducă la biserică, o așteaptă popa... Acolo o să se sfătuiască cu Dumnezeu...

– Lucrează, mirimosule! strigă mama Veta, supărată. Lasă-l pe Dumnezeu în pace!..

– Nu striga, *hulere!* Bărbați ca noi nu găsești în toată Europa, iar el, Atotputernicul, Îndurătorul și Iertătorul nu ne cruță. Ne pedepsește. Tăcu, parcă așteptînd ca cineva să-i arunce vreun cuvînt, ca un vreasc uscat care să ia îndată foc. Dar femeile nu-i ripostară, căutîndu-și de grijile lor. Nemulțumit că nu are pe cine-și vărsa veninul, își aminti de mezinul care mai dormea în casă pînă la ceasul acela. „Farmazonul! Își reface energia... *Bleaghiul!*... Un sare-garduri și mai mult nimic...”

Arion avea un fel de jenă cînd părinții se certau. De fapt, de cînd îi ține minte, se aflau într-o neîntreruptă gîlceavă care trăda lesne adevăratele relații din familie. Se ciondăneau mai degrabă de formă pentru a-și vărsa necazurile ce picurau în sufletele lor, pic cu pic. Altminteri și-ar fi dat unul altuia ultima bucățică – întreaga lui copilărie stătea măturie. Au ținut deopotrivă la toți cei trei copii. Dacă sora nu a dorit să învețe, ei s-au chinuit cu ea, ca pînă la urmă să-i cedeze și s-o lase față mare în sat, dar nu s-o trimită la școli mai departe. Pe el și pe Mitru i-au silit să stea cu cărțile în mîină și i-au supravegheat pînă au intrat la școli superioare. Serafima, deși răsfățată, era ascultătoare ca pînă la urmă să se dovedească cel mai rebel copil. Și acum o vedea femeie de la țară – gata să se ia, dintr-o nimica toată, la harță ca și mama Veta, doar că mai deschisă, mai naivă și, totodată, mai fluturatică. Cu anii, el a ajuns a se împăca mai bine cu sora decît cu fratele și, într-o oarecare măsură, considera că Serafimei nu i-a mers cu norocul în viață. Adesea putea fi surprinsă, dusă pe gînduri, cu urmele unei amare tristeți pe față, rătăcind, cum se vede, anii trăiți și cîntărindu-le rostul. Cearta ușoară pentru te miri ce dintre tata Simion îl amuza mai degrabă într-un fel anume, filozofic. Știa că ea, gîlceava, nu are nici un rost. Pe cînd era copil însă ciondănelile acestea îi provocau regrete dureroase. Certurile și supărările iscate între părinți îl privau ades de căldura familiei și de bucuria de a se afla cînd îi plăcea în preajma lor. Se simțea fericit cînd părinții se înțelegeau bine, făcînd casă bună, și, dimpotrivă, arăta abătut și chinuit, cînd își vedea mama sau tata supărați unul pe altul. Aceste clipe i-au fost de călăuză pentru mai tîrziu, cînd ajunsese să-și rînduiască propriile relații de familie. „Familia mea... , îl copleși pe Arion un gînd și pe dată se scufundă și mai mult între umeri. Pe unde o fi, ce-o mai fi făcînd copilașii acum, fără a avea vreun gînd cît de cît la cel care i-a zămislit pe fața pămîntului? Oare cum te poți simți atunci, cînd ești părăsit de orice gînd, de orice grijă față de părintele tău?... ”El i-a crezut pe ai lui totdeauna.

Ținea minte cum mama și tata l-au petrecut pentru prima oară la oraș, la învățătură cu o Țîră de parale, învățînd, era nevoit să lucreze paznic de noapte, căci bursa nu-i ajungea nici pe departe, dar nu a avut vreo pică pe mama și tata, că n-au fost în stare să-l asigure la vreme cu bani. Ei totdeauna i-au fost în primul rînd părinți și i-a iubit pentru ceea ce au putut să facă dînșii pentru el. Iar dacă s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat, are marile păreri de rău.

După ce s-a eliberat, nu a vrut nicidecum să se întoarcă pe capul lor, la Ineasca. A dorit să meargă undeva prin codrii Orheiului, în unul din satele celea pitorești, dar Puterea i-a poruncit să se stabilească numai și numai la casa părintească, unde era silit să se afle mereu în supravegherea organelor de drept. Se străduia în fel și chip să nu le încurce. Numai după ce s-a gîlcevit cu miliția de la Telenești, aceia s-au străduit să-l angajeze în serviciu, în grupa hamalilor de la măcelăria din dealul Lipăgăului. Chiar dacă împlinise două săptămîni de muncă, mereu, pentru a nu face deranj celor ai casei, se cerea în schimbul de noapte. Administrația îi mergea cu plăcere în întîmpinare, dar graficul de muncă era construit astfel, ca o noapte să fie la schimb, iar două zile și tot atîtea nopți – acasă.

Urmărindu-și pe furis fiul lui tata Simion i se părea că judecă mai treaz decît toți trejii. Făcu un semn spre lespedeza cu inscripții vechi, acoperite cu mușchi verzuu, și zise:

– Oare peste al cui mormînt stătea, Arioane? M-am plimbat nu o dată prin Țîntirimul din deal, dar n-am văzut-o. A stat îngropată mulți ani în pămînt, poate de pe vremile cînd peste țară domnea Ștefan cel Mare... O fi fost om bogat cel îngropat aici, dar vremea a vrut să-l uite... Numai nevoia asta a scos-o la iveală...

– O fi fost un om cu pricepere. A fi bogat înseamnă a fi și priceput! afirmă Arion

– Ori poate un neghiob cu parale multe?! După pietrele din Țîntirim ghicești care a trăit bogat, care sărac...

– Bogații mai sînt în viață și preavăzători. Numai un astfel de om a avut grijă să scrie atîtea cuvinte tainice pe piatra funerară. Textul, dac-ar fi descifrat, mai mult ar însemna o strofă dintr-o serenadă, filozofă încîntat Arion. – Trăim toți cît ai cînta un cîntec împreună pe lumea cealaltă... Uneori – de dor, altă dată – de jale... De jalea noastră...

Uluit de cele ce auzea, tata Simion deveni necomunicativ, crîmпоiindu-și buzele. Preț de cîteva clipe, cugetul lui făcu ocol întregii sale vieți. Copiii au fost cei care i-au prilejuit marile bucurii și tot ei au fost și cei din cauza cărora a scăpat viața din frîu. Da, a fost dascăl. A educat, a instruit și a îndrumat cîteva generații de copii. A fost și gospodar la casa lui. Rău, bun, dar s-a ținut de casă... Chiar dacă satul îl bănuia că nu renunță la un pahar de vin, că a avut niște peripeții în anii tinereții, rămase învăluite în cețurile unor palavre muieresti, totuna familia Ineaneanu, mai ales de cînd copiii crescuseră și Arion era primul la carte, trecea în fața inestenilor drept una dintre cele mai pilduitoare. Veni însă vremea cînd fiecare copil își luă zborul și nici nu băgă de seamă cînd toate prinseră a-i merge anapoda. Ce s-a întîmplat,

cînd a scăpat frîiele? Cînd a început să lunece și el, cel care pînă la patruzeci de ani nu avea pic de atracție față de băuturile spirtoase? Și cine ar fi spus că tocmai de la Arion, băiatul lui exemplar în toate, i se vor trage marile neplăceri?... Umezeala zilei îi îngreala pleoapele, răscolindu-i și mai chinuitor amintirile legate de soarta celui mai înzestrat copil al său. Se sprijini de pietroi și se lăsă scufundat în valurile amintirilor. Ele îl purtau ba într-o sală mare, unde, străjuți de santinele, pe banca acuzaților stăteau, tineri de tot, Arion și Nichifor, ba într-un sat de pe un meleag parcă al lui, parcă necunoscut, unde nu fusese niciodată și unde-i fugise fiica după bărbatul iubit, fără să-l întrebe, fără a se socoti cu părinții... În jurul Judecătoriei Supreme din Chișinău mișuna miliția... Agenții securității în uniformă sau în civil stăvileau trecerea celor care încercau să se strecoare în incinta clădirii, unde se desfășura procesul celor doi. El, Simion Inereanu, care nicicînd nu pășise pragul unei judecătorii, acum, urmărind chipurile pămîntii, ascultînd vocile judecătorului, procurorului, inculpaților, avea senzația că se află într-o biserică unde oamenii vin să se pocăiască, să-și spele păcatele. Asta – pe de-o parte. Pe de altă parte – alte fețe: rumene sau buhăite, vociferînd într-un grai străin, revoltate și pornite înverșunat împotriva feciorului său, care, cică, a îndrăznit să se ridice împotriva puterii! El, Simion Inereanu, invidiat de tot satul că are fiu instruit, absolvent al unui institut de relații internaționale, de unde putea ușor ajunge diplomat, ambasador! Procurorul, un tip uscățiv, cărunț, cu ochelari, în uniformă cazonă, ceru pentru Arion zece ani privațiune de libertate și cinci ani pentru Nichifor. Lui Arion – pedeapsă atît de mare?! Pentru propagandă contra... Pentru afirmația în public că Moldova de la 1812 e o colonie rusească. Adică, pentru că a spus adevărul așa cum este!... Arion, cu toată avalanșa de învinuiri, se comportă cu demnitate, declarînd că adevărul istoric nu poate fi contestat. Dădea dovadă de o îndrjire ambițioasă, un pic copilăroasă, însușită și luată apoi în drumul vieții de la tata și mama... Asta îl ajută pe Simion să păstreze cumpătul, deși inima îi zvîcnea înverșunată...

Nichifor, la proces, fusese mai cuminte. Recunoscuse greșeala, ceru iertare și îndurare de la Putere. Poate tocmai de aceea ea fost mai blîndă cu el.

După ce procesul luase sfîrșit, șușotelile încetară. Își potoliseră osîrdia și străjuitorii legii. Nimeni nu se mai interesa dacă are sau nu ascunsă pe undeva literatură străină, de peste Prut. În schimb, în suflul i se formase un gol ce-l devasta și îl năruia...

Cît Arion s-a aflat într-o închisoare în Ural, inima i-a tot sîngerat. Adeseori, la casa lui veneau agenți de la securitate, prevenindu-l să nu vorbească nimănui despre cele auzite și văzute la procesul fiului. Ba chiar l-au sfătuit, dacă este posibil, să nu recunoască nimănui că Arion stă la pușcărie din motive politice... Anume din aceste considerente, i-au mai lămurit tacticos că el, Simion Inereanu, nu mai are nici un drept moral să participe la educarea tinerii generații, o dată ce n-a fost capabil să-și educe propriul fiu în spiritul ideologiei comuniste... Alungat din cîmpul muncii pedagogice, a lucrat ca bibliotecar, cu un salariu mizer. S-a dus de cîteva ori la

Arion – nu i-a păsat de geruri, de mlaștinile și zăpezile taigalei. De fiecare dată, la întoarcere, dădea iscălitură securistului de la Telenești, că nu va divulga nimic despre cele văzute și nu va scoate un cuvânt despre convorbirile avute cu feciorul. Altminteri îl papă și pe el închisoarea!

Oamenii din sat cu care se avea de bine nu se încumetau să-i pună întrebări și să-l descoase. Deși, ca peste tot, se găseau și dintr-acei ce îl luau uneori în zeflema, că are fecior care stă la pușcărie...

Între timp, băgase de seamă că mezinul se înstrăinase... Uneori îl încercau bănuiele groaznice, dar le gonia cât mai departe. Cu cât însă le alunga, cu atât mai întăritate îi dădeau tîrcoale. Îl pierduse și pe Mitru, mezinul, dar cînd devenise conștient de acest lucru, era tîrziu. Ca să-și mai umple cumva singurătatea, își apropiase cumnatul și cumnata – niște bătrîni sărmani și neputincioși de la Rădeni. Le purtase de grijă mulți ani la rînd... Acum, iată, Arion s-a întors, l-a așteptat, pare-se, o veșnicie... Și nu avea cum să nu se întoarcă băiatul tatei, dacă a avut zile și sănătate... Numai de la cimitir oamenii n-au cale de întoarcere...

Așteptările i-au măcinat nervii, i-au slăbit voința, făcîndu-l să deprindă darul suptului. Într-o vreme credea că, o dată cu întoarcerea fiului, se va lăsa de această meteahnă. Ușor de zis. Ba cade un oaspete, ba alt prilej se iscă. Și-apoi, slavă Domnului, mai poate ține paharul în mînă... Și cum să nu-l țină, dacă lui Arion i s-a interzis să lucreze diplomat, pedagog sau chiar bibliotecar. Acuma-i hamal, din noapte pînă-n noapte. Nichifor îi este șef! Un cărturar de nivelul lui Arion! Ce zile, Doamne am ajuns! Unica mîngîiere e că-l are acuma în preajmă, acasă, lîngă el... Se bucură! Dar ce să facă cu celălalt, mezinul? Pe ce drum a apucat? Nici cu fiica n-a avut noroc, socotea dînsul. Într-o vreme se împăcase cu fuga ei de-acasă, cu înstrăinarea ei. Și cînd colo, după douăzeci de ani, a lăsat baltă gospodăria agonisită la Comrat și a revenit la părinți aproape în pielea goală. Cîndva, unca lui fiică fusese, răsfățata părinților! După ce terminase școala, fugi cu un prăpădit să prindă fericirea de coadă... Fără sfatul, fără voia, fără știrea lor!

Tata Simion se alina cu gîndul că cel puțin feciorii se trag la învățătură. Cînd erau copii, el stătea serile cu ei pe cuptor și-i învăța să se orienteze pe harta geografică, le citea cărți de istoria neamului. Din cînd în cînd, mama Veta se răsteya la ei să mai iasă din casă ca băieții de seama lor și, totodată, s-o mai supravegheze pe sora, care se învîrtea tot mai mult printre flăcăi. Nu avea însă cu cine vorbi. Feciorii nu se dădeau urniți din fundul cuptorului. Tata Simion se bucura că ei vor să afle multe. Toate bune și frumoase pînă cînd, odată, în cîșlegile de iarnă, au sosit în Ineasca o echipă de electricieni din sudul Moldovei, să instaleze firele pe stîlpi, prin care, cică, trebuia să vină în sat lumină de la Kuciurgan. Printre montori se afla și un tînăr înalt, cu mustăcioară. Fetele satului se topeau după cîntecele lui găgăuști, pe care le interpreta, acompaniindu-se la chitară – o mare raritate pe atunci nu numai la Ineasca. După o lună, Serafima fugi în mare taină cu tînărul găgăuz la părinții lui, la Comrat.

N-a dat semne de viață jumătate de an, decît numai printr-o singură scrisoare, în care

le spunea că „totul este bine și normal”. E adevărat că rudele mirelui au venit imediat la Ineasca, să se înțeleagă în privința nunții și a viitorului tinerilor, dar îndărătnicia lui Simion Inereanu, marele și nemăsuratul lui orgoliu i-a făcut pe bieții oameni să se întoarcă aproape alungați. Vîrf la toate, prin ei îl amenință pe ginere că dacă cumva îl va înfilni, o să-i smulgă ouăle, iar Serafimei i-a poruncit să ia aminte că părinții renunță la ea pentru totdeauna, ceea ce au și făcut o bună bucată de timp. Mama Veta bocea și se frăsuia, tot îndemnîndu-l pe bărbat să plece cu ea la Comrat, să se îndure și s-o ierte pe fugară. Mai ales că toate-i merg bine acolo... Simion Inereanu însă, la auzul acestor vorbe, începea să strige și să huiduiască, silind-o de fiecare dată pe Veta să tacă. Tocmai într-un miez de iarnă, îmblînzit de cîteva păhărele, îi zise femeii:

– Iaca, dacă a da Domnul să se nască un nepot, atunci ne vom duce...

După un răstimp, tata Simion uită de rușinea ce i-a fost dat s-o tragă, fiindcă pe capul lor se abătuseră și alte griji, tot mai rar se gîndea la fiică... Numai mama Veta o ținea pe-a ei – găsi o femeie care avea neamuri la Comrat și află că Serafima trăiește printre oameni buni, dintr-o familie de cococari, că are deja casă de la socri și pare să nu fie obișnuită... I-a mai spus că găgăuzii, deși sînt cam fierbinți în ale lor, au multă tragere de inimă și pricepere la gospodărie și-s oameni de omenie. Mama Veta se pregăti de cîteva ori să plece, tainic, în musafirie la fiică-sa, dar tata Simion îi hotărî ca, fără de el, să nu se încumete să se miște din loc. Cuvîntul soțului toată viața a fost pentru dînsa lege.

– Copilul meu și-a scos sufletul la piață! Și pe noi nu ne-a întrebat. Las-o să se descurce singură, precum m-am descurcat eu, i-o tăie cu aceeași hotărîre neclintită tata Simion.

Toți anii cît rămăsese numai cu feciorii și pe care a avut grijă să-i învețe, tata Simion a căutat să nu aducă vorba de Serafima... Dar, iată, după ce s-a întors, a văzut în ea un alt copil. Deși... după atîția ani, ce fel de copil mai putea fi?! Avea în față o femeie grasă, voluntară, coborîta parcă din altă lume. Iute la vorbă și mereu întăritată, părea să nu ia pe nimeni în seamă și să nu aibă frică de nimic. Între aceste două imagini – cea de cîndva și cea de acum –, tata Simion se străduia să întrevadă o cît de mică asemănare. Fiica se schimbase: îmbătrînise, se trecuse, se ofilise. Reveni la Ineasca, acasă... o dată cu Arion... Uneori, seara, înainte de culcare, își netezea în fața oglinzii părul încă negru, dar mai mult cărunț, mătăsoș și o podideau lacrimile. Într-una din aceste seri, tata Simion își călcă pe inimă:

– Și de ce l-ai lăsat tu? întrebă puțin cam grosolan, cu un tremur ușor în glas. Doar de dragul lui ai dat cu piciorul în mîndria noastră?

– Nu știu ce să-ți răspund, tată. Lasă-mă pe o vreme ca să-mi vin în fire. După ce își șterse ochii, adăugă necăjită: Și-a găsit alta, care, spre deosebire de mine, i-a născut un copil. Eu n-am putut să nasc. Am pierdut două sarcini la rînd, apoi...

– Așa te-a cruțat...

– Vina o port și eu, tată. Prea l-am iubit și-l mai iubesc! Pe toate i le-am crezut și i-am intrat în voie, dar el, văzînd că nu-l mai supraveghez, s-a dus la alta...

– Chiar credeai că n-o să-ți dau voie să te măriți, să fii în rînd cu lumea? Nici tu logodnă, nici tu înțelegere ca la oameni...

– Atunci n-aveai să-mi dai voie. Doar te știi cum erai... Iar eu, precum ți-am spus... țineam la Sergiu și țin și-acum...

– Să-ți fie de bine!... Spui că sufereai și-ți era oarecum de cele săvîrșite... Dar de ce n-ai venit să-ți ceri iertare?

– Fiindcă n-am avut chip, răspunse fiica de-acum iritată.

– Nu-i adevărat, se amestecă mama, scăpînd furculița din mîină. N-ai vrut! Dacă doreai, veneai într-o luntre pe rîul lacrimilor mele pe care le-am vărsat pentru tine.

– Nu mi-a fost deloc ușor, mamă, să părăsesc, să las tot ce aveam acolo, tot ce am agonisit... Dar cu toate păcatele pe care le-am făcut, iaca, m-am întors. Dacă dă Domnul și se mai încălzește, mă duc la Rădeni, cu mătușa Tița și moș Alexandru. Ei au nevoie de mine.

– Să-ți ajute Dumnezeu! zise tata într-un tîrziu.

– Și dacă vine de la Comrat Serghei să te ieie înapoi? nu se lăsă mama.

– Nu cred să vină. V-am spus doar că are copil la Avdarma. Chiar dacă nu ține la ea cum a ținut la mine.

– Atunci du-te și-i ajută pe bătrînii ceia neputincioși. O să-ți fie greu cu ei, că unu-i mut, și altu-i orb...

– O să le port de grijă. Poate așa mi-oi ispăși greșeala și față de voi.

– Vorbe de clacă, rosti tata Simion pe un ton moale. Noi v-am iertat pe toți de mult... Te-am iertat și pe tine, că sînteți trup din trupul nostru. Mai rău e cu potopul ce-a dat peste noi, dacă mai vine odată, s-a zis cu casa mea – o iau malurile, și ne pomenim în rîpă. Atîta-mi mai trebuie – să mă apuc de făcut o altă casă, acum la bătrînețe...

Se lăsă o tăcere pentru cîtăva vreme, pe care mai apoi o tulbură Serafima:

– Dar de ce și-a pierdut graiul mătușa Tița? Ce trai îndestulat duceau ei la Rădenii ceia! Grădina le era ca un rai – numai tufe de vie, cireși și nuci în jurul casei...

– După ce-au primit vestea că Romănaș, feciorul lor, că atîta băiat au avut, a căzut în Afganistan. Chiar a doua zi, Dumnezeu i-a luat graiul și nu i-l mai întoarce nici azi. Iar mai înspre toamnă și moșneagul a orbit cu totul... Mama Veta nu mai avu putere să continue. Oftă din greu și își aminti că, trebuia să se grăbească, să le reușească pe toate. Serafima privi cam straniu la mama, care în vreme ce bărbații se odihneau după ore de muncă, abia trăgîndu-și răsufarea, dînsa avea să termine un caier de tors.

Arion asculta, absent în aparență, sfîrșitul fusului și, deodată, în închipuirea lui, acel caier din vîrfurile furcii i se năluci că nu-i decît o misterioasă materie eterică – diafană, fină –, din care mama le țese firul vieții lor, a întregii familii. Smocurile de lînă scărmanată bine se desprindeau cînd mai rare, cînd mai dese și degetele torcătoare apucau singure cîteva fire de lînă în plus, dacă smocul se subția sau tot ele, cu de la sine comandă, îl destrămau cînd se rupea prea înfoiat. Și lîna se

răsuca în firul acela subțire pe unde cu vădite umflături, pe unde în segmente subțiate. Furată de gânduri, mama nu observă când firul se subție prea de tot și, la un moment dat, se rupse. Fusul lunecă dintre degete și căzu cu zgomot la podea. Bătrîna mamă tresări, se aplecă după fus, îl ridică, apoi trase pe buricele celor trei degete firul pînă la capătul lui, destrămă un pic lîna pînă o înfoie într-un smoc, după care, unindu-l cu capătul de caier, făcu vînt fusului. Ograda zăcea în noroi, iar sub șopronul cuptorașului, pe podeaua de scîndură, ea se simțea bine sprijinită cu picioarele pe pămînt și cu încredere în rostul a ceea ce avea de făcut... Și fusul porni să se învîrtă amețitor și, degrabă, cele două smocuri unite se prefăcură în fir subțirel, coborînd în jos, spre fus, să se înfășoare. „Așa-i și viața, își depănă gîndul în continuare Arion. Destinul toarce firul ei – ba îngroșîndu-l, ba subțîindu-l, pînă ajunge să se rupă. Și-atunci unde-i urzitoarea care să-l prindă și să-l unească la loc? Unde-i?!... ” Cît mai rămaseră din ziua aceea, bărbații s-au ocupat de nucul doborît, isprăvind abia pe la amiază. Lemnele tăiate le-au vîrfuit în stivă, lîngă poartă, vreascurile și crengile verzi le-au cărat în grădină, eliberînd astfel drumul și greblînd ulița în dreptul porții – mai spre seară, cînd se zvîntă. Femeile s-au porăit mai mult pe lîngă cuptoraș, lipindu-l pe unde lutul se răzmuiase și gătind de mîncare. Mama, obosită, lăsase demult furca în cotruță, gîndindu-se la ziua de mîine, cînd se va duce la biserică să mai ceară îndurare și iertarea păcatelor familiei ei. Că se tot adunaseră, socotea ea.

După muncă se întinse masa, au mîncat cu toții, după care, tata veni în odaie, și fără să-și descalțe picioarele, se culcă și adormi cu sforăitul lui obișnuit. Pentru el era lege ca după o muncă grea să doarmă... Cît dormise, Simion nu-și dădea seama. Trezindu-se, auzi gălăgie în ogradă, lîngă cuptoraș. Femeile pregăteau de mîncare. Nu-l supăra parcă nimic, doar capul îi era greu, însă știa că-i va trece, o să se dreagă cu un căuș de moare de curechi și o să umble puțin pe-afară. Se ridică de pe laiță și ieși pînă la gîrliciul beciului. Arion ședea pe un scăunel lîngă piatra funerară, tăcut, urmărindu-l parcă pe furiș, în obișnuita sa manieră, pe fratele Mitru, care, după ce se întinse căscînd în pragul casei și își îmbracă maioul înflorat, nu părea să se grăbească la masă. Tata Simion, după ce bău moarea, luă chișca și trase – direct din butoi – cîteva gîturi de vin roșu. Cînd reapăru în gura beciului, îl luă la rost pe Mitru care era de-acum îmbrăcat și gata de ducă.

– Unde te gătești, ușernicule!? rosti cu glas otrăvit bătrînul. Ești, am auzit, agent electoral?! La Sokoliuk-Godacul!... Acum așa-i zice satul. Are un burduhan cît abatorul, plin cu minciuni. Promite multe numai ca să-l alegem deputat! Iar tu te ții cumuț de coada lui...

– A! Papașa! Te-ai trezit ca voinicul din poveste? făcu Mitru cu zîmbetu-i obișnuit pe fața lătăreață. Îl ai în vedere pe Sokoliuk?... El acum e *silion!* Are bani și nutreț! Poate cumpăra toată Ineasca cu tot cu mațele tărcaate ale neîntrecuților gospodari moldoveni! Va cîștiga alegerile cu nutrețul.

– Nu ți se pare că susții un venetic... să ne reprezinte interesele în Parlament?

întrebă Arion... S-ar cuveni să fim stăpîni la noi acasă. Ori sugem laptele mamei, apoi uităm de ea?...

Mitru, plin de sine, reveni la masă, duse cîteva îmbucături la gură, clefîind zgomotos. Lui Arion i se strînse inima, dîndu-și seama că a bătut toba la urechea surdului.

– *Bratok*, nu te încrîncena ca vita de la plug! Cînd va sosi momentul, i-oi întoarce mamei căldarea cu laptele pe care l-am supt. Iar tot ce-au cheltuit părinții cu mine, învățîndu-mă la Drept, trecem la pierderi, anulăm.

Tata Simion se simți călcat pe nervi. Arion se încruntă, iar Serafima, intuind că iată-iată se poate declanșa scandalul, se apropie de masă și-i zise fratelui mai mic:

– O să huzurim și noi pe lîngă tine, nu-i așa, Mitrule?... .

– O să vă am pe toți în vedere. Sokoliuk mi-a promis automobil pe gratis! .

– Dar cu însurătoarea ce faci? Să nu rămîi carecumva flăcău tomnatic...

– Te rog, *sestruha*, să nu te îngrijorezi! La capitolul ăsta sînt tare. Doamnele și domnițele se usucă de dorul meu. Iar cînd o să mai am și mașină... Sokoliuk mi-a făgăduit solemn.

– Cîte a promis el în anii de cînd a ridicat hardughia pe deal, răbufni tata Simion. Că va asfalta drumul din centrul satului, că va împăduri o parte din Lipăgău, ca să nu se prăvălească pămîntul peste noi... Uite ce nenorociri ne pasc cînd se abat ploile mari. Și a făcut măcar ceva? Pentru rușii lui a construit școală, grădiniță modernă, magazin, apartamente, arteziană autonomă cu ape din izvoarele Podișului... Acuma mai are nevoie și de putere. Te folosește ca pe o marionetă, să-și facă ieșire la imunitate, în Parlamentul țării. Te-a atras în afacerea asta, momindu-te, ca să ne țină sub papuc încă mult și bine... Ai vreun grăunte în dimerlia ceea a ta, băiete?

– Tigva mi-i încărcată cu grăunțe, papașa, căci nu i-am turnat nici o sută de grame. Și în genere sînt un intelectual, un mare *umnik*, precum ar zice prietenul meu rus.

– Un mare modîrlan, iată cine ești. Și nu mai rusifica atîta limba noastră, nu-ți șade bine, ai studii superioare, dragă domnul, spuse cu năduf tata.

– Ce rost e să stric orzul pe gîște, să-i lămuresc unui om, ce are la activ numai o lună de cursuri făcute la fabrica de învățători din Soroca. Eu cinci ani am ros cartea în Universități de stat și de... șezut! La juridică. Acolo nu fiecare prost poate învăța. Iar acuma apăr bandiți, țilhari, haiduci și mă bucur de autoritate printre ei, la Orhei.

– Aperi tu ca alde tine, nu-l cruță tata.

– Ce-o fi s-o lăsați mai moale amîndoi. Mai ales, tu, Mitrule? Încercă Serafima să-i potolească.

– Ți-am spus: nu-mi zi Mitru! Eu îs Dimka, *sestra*.

– Să-ți crăpe ție beșica udului, că tot Mitru am să-ți spun, burduhosule!

Mitru se ridică de la masă. Apoi, pe un ton pretins serios, cu un aer de om pornit la treburile mari, zise:

* * *

– Sunt nevoit să plec – mă cheamă norodul! Mă așteaptă campania electorală! *Goreaciaia predvibornaia kompania!* Pentru asta statul mi-a dat un concediu cu păstrarea salariului mediu lunar. Mitru plescăi a mare satisfacție. Avea acest nărav să plescăiască din limbă, când voia să se laude:” Vedeți cine-s eu?!”

– Bostanul ți-i cît un oboroc, dar doldora de tărîțe, rosti întărtat tata, ridicîndu-se de la masă și pornind să se plimbe de colo-colo. Deodată, se opri și spuse dintr-o răsufare: Ieri l-am trimis pe „mintios” la prăvălie să cumpere o pîine și s-a întors fraierit de vînzătoare – o mucoasă de șaptesprezece ani nu i-a dat restul... Alaltăieri s-a dus după apă și a scăpat căldarea în fîntînă... Iar azi, uite-l, pleacă să facă propagandă electorală. „Mă așteaptă narodu! Du-te, du-te! Încă un burduhan pe spinarea poporului, încă un godac la putere!

– Era clar că se împlîna ceva la Chișinău. În ultimile luni toată lumea părea să fie cuprinsă de fiorul unor mari schimbări, dar ceva nu-i venea la socoteală lui Simion Inereanu. Să fi fost la mijloc necazurile pe care le trăsese în ultimii ani sau alt motiv? Mitru, pînă nu demult, fusese cu totul altul: asculta seară de seară „Europa liberă”, „Vocea Americii” și alte „voci”, citea cărți românești, scria și publica în ziarele republicane poezii patriotice, împărtășea aceleași idei ca și Arion, încît se temea să nu nimerească și mezinul în vreo încurcătură. Acuma își exprimă, pe un ton mai împăciuitor, părerea sa de rău:

– Ai fost unul, dar ai ajuns altul... Nu pot înțelege ce te-a descumpănit, ce te-a împiedicat să ajungi un om de bună credință, să rămîi măcar cel care ai fost, băiete!?

– Omul evoluează, *papașe!* Îndată după ce am tipărit prima carte de versuri, mi-am dat seama că-i apă de ploaie, că n-am ținut de talent, iar chestia cu scrisul, fără har, nu faci parale nici la propriu, nici la figurat. Am îmbrățișat virtos avocatura, care mă asigură cu de toate. Bandații, filharii, hoții, plătesc bine – numai să rămîna în libertate. Viața omului nu-i veșnică și trebuie trăită bine. Acum a apărut posibilitatea să mă căpătuiesc și n-o să ratez ocazia. Cu ajutorul lui Sokoliuk o să-mi agonisesc cîte ceva pentru bătrînețe...

– Ia-te uită ce frumos vorbește cînd vrea, făcu Serafima.

– Dar cum rămîne cu săpăturile arheologice, care se fac în partea cealaltă a Lipăgăului, în Hîrtop?.. interveni Arion dorind să schimbe vorba. Mai eri mi-ai povestit cu înflăcărare despre ele...

Acum cîțiva ani, în spatele abatorului, niște specialiști sosiți de la Kiev și Moscova și-au ales un loc pentru efectuarea unor săpături arheologice. Intenționau, precum le lămuriau ineștenilor, să dea de urmele unor civilizații dispărute. La începutul fiecărei veri, întindeau acolo, în livada veche, cîteva corturi. Ziua mai făceau cîte ceva, însă de îndată ce se lăsa seara, începeau chefurile cu cîntece și hîrjoneli, încît nu se astîmpărau pînă dimineața. De la o vreme, specialiștii de la Kiev și Moscova dispăruseră și locurile lor veniră să le ocupe niște bărboși de la Odesa și Tiraspol. Erau aceștia, după cum avea să se dovedească mai tîrziu, băieți veseli și curajoși:

– Ce cred ei să găsească acolo, unul Dumnezeu știe, zise sora.

- Poate apă potabilă, poate obiecte de aur? Că alta ce să urmărească?
- Nichifor știe mai bine, interveni tata Simion. I-a însoțit un timp... ca reprezentant al filialei Academiei moldovenești de la Tiraspol... Cei din Ucraina și Rusia n-au găsit decît potcoave de cai morți, iar cei veniți din Transnistria au și trîmbițat de-acum la radio că în Hîrtopul nostru se observă urmele unei așezări din perioada creștinării Rusiei Kievene!
- Cît le trebuie s-o dovedească și pe asta! făcu Arion gînditor.
- Nici eu nu pot înțelege de ce se aruncă bani în vînt.
- Oare nu pricepi, *papașa*, ce-i la mijloc? Politica! Vor găsi, chipurile, acolo un hîrb cu inscripție slavă și Sokoliuk îndată se va vedea călare pe cal, le deschise triumfător ochii Mitru.
- Are ce le comunica la ai săi: fiți liniștiți, dea-icea nu plecăm nicăieri. Demult sîntem acasă! și-a exprimat gîndurile Arion.
- Iar pe lîngă Sokoliuk și eu! aprobă Mitru în felul lui, cele spuse de frate-său.
- Din ziua cînd ai publicat în „Moldova Socialistă” articolul cela defăimător, în care l-ai ponegriț pe Arion, cîți ani au trecut și ce spuneai acolo, mai ții minte? Îl muștră sora Serafima.
- Așa au fost vremurile, soro.
- Vremurile-s vremuri iar tu, tu trebuie să-ți păstrezi demnitatea de om, ridică un deget a luare-aminte tata Simion.
- Să lăsăm discuția asta, făcu a lehamite Arion. Omul are dreptul la opinie, la convingeri. Oricum, la vîrsta asta nu se schimbă el dintr-o dată. Și trebuie să ne împăcăm, că-i sînge din sîngele nostru. Așa spune Biblia: „Precum nu se aseamănă față cu față, tot așa inima unui om cu inima altuia”.
- Sîntem totdeauna niște mangafale! pufni bătrînul Inereanu supărat. Ne-am ținut de canoanele biblice: dacă cineva îți trage o palmă pe obrazul drept, întinde-i-l pe cel stîng și dușmanul tău... se va rușina să te mai palmuiască odată... De atîta poporul ista, nu merită stimat! N-ar strica să fim mai dîrji, cînd cineva încearcă să ne lovească peste obrazul drept...
- Tu plesnește-l peste cel stîng, sări cu vorba Mitru. Plătește la rău cu rău! .
- Taci odată, că nu pentru tine am vorbit! se înfurie tata Simion nedumerit, de tonul împăciuitoar, adoptat de fiul mai mare. În ciuda tuturor necazurilor însă, undeva, în adîncul sufletului, chiar se mîndrea cu felul cum i se rînduise viața asta mutilată. Îi plăcea băiatul că și-a păstrat șira spinării dreaptă – oricît de grele au fost încercările pe care destinul i le-a pus în cîrcă. Pe de altă parte, nu se putea împăca cu modul lui de a ierta. În toate daraverile de familie Arion rămînea oarecum resemnat, nu-și ieșea din fire. Simion Inereanu auzise că celor care se întorc din pușcărie o habă de vreme, pînă se mai aclimatizează, mai bine să nu le pui degetul în gură. Arion făcea însă excepție. Ce mult dorea ca el să-l pună odată la punct pe Mitru. Ca să vezi, cum nu-l arunci, cade ca motanul în picioare. Credea că Arion îl va ajuta. Odată și odată trebuie să-i ceară socoteală pentru că Mitru a pus umărul, să ajungă

în pușcărie. Frate pe frate! Și tata Simion porni iarăși să caute urma ulciorului de lut.

– Am înțeles că-i faci pocloane Aliona lui Joja Tîrsînă, vânzătoarei de la magazin, încercă și Serafima să abată discuția pe alt făgaș. Bagă de seamă. Mitică! Cu frații ei nici Nichipercea n-ar dori să aibă de-aface... Vezi să nu te-ntreci cu gluma.

– Fii pe pace, *sestruha!* Tocmai de aceea m-am lăsat amăgit la prăvălie, ca să am un pretext. Îmi trezește interesul. Ne-am înțeles să plecăm împreună la plajă, la Ismail. Acolo îmi va întoarce restul...

– Și-a cîta-i fata asta care îți trezește interesul în satul nostru? îl luă în răspăr mama Veta, care pînă acum păstrase o tăcere, cuvioasă. Astîmpără-te odată, nu-ți mai face de cap!

– Poate are de gînd să se însoare, mamă, îl luă peste picior sora.

– Așa-i, Mitrule? întrebă neîntîrziat mama.

– La grea încercare mă puneți... N-am degete la mînă cîte vor să-mi pună pirostriile în cap. De însurat nu m-am însurat, dar am vreo șase femei și vreo opt copii...

– La asta te duce mîntea: în fiecare an ai căcat proaspăt în pelinci, reintră pe făgașul gilcevii tata Simion.

– *Papașa*, nu port nici o vină! E destul să vorbesc cu femeia de două ori și – se face grea!... Și nu numai că prinde, dar... naște! Își închipuie că astfel va pune mîna pe mine. Una chiar și-a tras piciorul la o țigancă, chipurile, să mă ia cu farmece și știi ce i-a spus cioara? „Fată-hăi, pe aista vrăjile nu-l prind...”

– Ceea ce înseamnă că toată viața ta nu-i altceva decît o destrăbălare, măi Mitrule, conchise sora Serafima, sfînd cu mîinile în șolduri.

– *Curvăreală* e cea mai veche și cea mai grea profesie, soro. De-ai ști prin cîte cumpene am trecut de răul femeilor: am dormit în copaci, ducîndu-le dorul, am ars în tanc, iar ca să nu dau ochii cu bărbații lor, am sărit de la etaj, fără parașută, scăpînd cu fuga de mișei.

– Ai cu ce să te mîndrești, frate! zise Arion, privind cum mama își acoperă fața rușinată.

– Să nu vă fie rușine cu mine. Vă asigur: omenirea a creat și un asemenea speciment și am și eu un loc sub soare. Așa cum mă vedeți, țin la copiii mei și le trimit daruri de sărbători, pachete cu deficitare, direct de la bază. Nu-i nici o problemă!

– Te-ai berbecit cu totul, Mitrule, oftă amărîtă Serafima. N-ai simțul datoriei de părinte. Nici cel mai scump dar nu-l înlocuiește pe un tată.

– Ei tată au, nu elefant. Mamele lor n-au soț. Aici ai dreptate. Arion, care-l privi pe frate-său cu obișnuita-i absență, se simți tentat să-i ardă o palmă. Se stăpîni.

– Totuși... cu fata lui Tîrsînă să fii cu ochii în patru, îl mai preveni o dată Serafima.

– Las'că mama în fiecare duminică se duce la Rădeni, stă la sfat cu Dumnezeu, Sfîntul Duh și cere îndurare pentru mine, să mă păzească de rele.

– Mă duc și eu să mai chem norocul și iertarea Domnului peste casa asta, aprobă mama. Iar tu, Mitrule, mai slăbește-o cu fetele. Satul vuiuște că o plimbi cu mașina pe fața lui Tîrsînă la Malul galben.

În locul cela unii se duceau să se dea desfrîului, și deci era considerat de rău augur.

– Ce să-i fac, dacă-i place să se cățăiască, zise Mitru.

– Nebunule! Abia a terminat școala și lucrează de-o lună vînzătoare, făcu Serafima. Frații ei... au dat jurămînt: dacă se întîmplă ceva cu sora lor, te sparg cu furca cea de fier.

– *Truba dela*, o întrerupse Mitru cu voce necăjită. E deja în poziție!

– Frumoasă dragoste, nimic de zis, ca la sfîrșit de secol! pufni tata Simion. Ai fi bun de slobozit într-o herghelie de iepe sterpe, se înfurie el, dar Serafima i-o luă înainte:

– Cu mama vînzătoarei am învățat la școală, desfrînatule. A fost o elevă deșteaptă, din familie de gospodari. Copila ei nu poate fi altfel. E prea tinerică pentru tine.

– Vrabia-i tot pui, dar numai dracul știe de cînd, trînti Mitru o zicală.

Din dealul Lipăgăului peste sat se abătu, în valuri nevăzute, un iz urfît. Prin aerul îmbîcsit se auzi covițăitul porcilor, mînați în ograda abatorului. Arion avu impresia că și de la Mitru, de la vorbele lui aduce un miros străin, infect.

– E de mirare, frate, că ți-i a zburda... Prin viața asta te dai mai mult de-a dura, te cotilești ca un dovleac, fără griji și, cum se spune, cu cîntecul pe buze, deși nu te-am auzit vreodată să îngîni ceva acătării...

– Greșești amarnic, Serafimo. Am vocea lui Kozlovski. Află că îl învăț pe Sokoliuk să cînte moldovenește! Aseară, la o petrecere în pădurea de la Chitca, am ținut un hang... Și Mitru, umflîndu-și pieptul maiestos, slobozi o voce puțin cam falsă:

– *Mulțumesc lui tata meu,*

Că m-a învățat să beau,

În chihniță, la răcoare –

Cu paharul cel mai mare!

Eh! Numai la beție

Uiți de sărăcie –

Numai la chileală

Uiți de orice boală!...

Își umplu un pahar și-l sorbi lacom.

– Acum, mai concret, unde ții calea? îl întrebă tata Simion, vîzîndu-și mezinul pornit cu adevărat.

– Plec la șef. Avem de pus cîte ceva la cale. Satele din jur au început să se burzuluiască. Asmuțiți! Frontul Popular cere limba, alfabetul fascist și tricolorul lui Antonescu... Dar să vezi pozna! Mai deunăzi, Mihalașa Sokoliuk, care a luat cu el un camion cu saci de urluială, a făcut un experiment, întrebîndu-i pe săteni: „Vă poftesc

să-mi spuneți ce doriți: limbă de stat ori *combicorm*? Toată lumea a preferat urluiala. Asta-i *mentalitetul* moldovanului! Și nu numai al lui. Se zice că odată și odată o să fie și la noi bine. Ce folos că va bine după ce eu voi da pielea popii? Vreau să-mi fie bine acum, cât se țin tinerețile în trupul meu! Cei care vor veni după mine, își vor face binele lor. Și cine știe, binele spre care năzuiește generația mea, poate că n-o să le convină țincanilor de mâine. Așa că îmi port mie de grijă. Să nu trăiesc mai rău decât evreii. Unde-s bani, acolo-i toată politica. Cu bani poți cumpăra orice! Cu ce credeți că am ademenit vînzătoarea? De asta am și întinerit cu douăzeci de ani! Mulțumit, fără a-și lua la revedere, Mitru urcă în mașina pe alocuri „cîrpită” din cauza multor accidente ușoare, ușurele și de tot felul, și o rupse din loc. Doar Serafima cunoștea motivele grabei lui la raion. Era implicat într-un proces judiciar, pe care i-l intentase o nouă „victimă”, ce-i revendica paternitatea. În ogradă se lăsă o tăcere apăsătoare. Arion își cuprinse capul în palme și medita: „Fratele meu a înțeles că pe lumea ceea banii hotărăsc totul”. Își aminti de un evreu, disident și el, nimerit în detenție. „Cred că nu greșesc afirmînd că numele neamului meu este strîns legat de simbolul banului”, îi mărturisi acela într-o clipă de sinceritate. Camaradul lui de suferință ținea să-l convingă că evreii au fost și vor rămîne cei mai bogați oameni din lume. Cu banii ei țin în stăpînire, dirijează politica tuturor țărilor de pe glob. Să încerce cineva să-i vorbească de rău, sau să le pună bețe în roate! Din capul locului pretinsa persoană își va rata întreaga carieră... Numai America cîți miliardari evrei are! Se mai spune că ei, evreii, știu oricînd să-și susțină talentele: mulți, prin concursul lor, devin laureați ai unor premii prestigioase, ajung proprietari de mari avuții. Lor nu le pasă de concurenți, ei știu să cîștige... Și asta nu-i întîmplător – așa a fost și așa va fi totdeauna, spre invidia sănătoasă a tuturor celorlalți. Pentru că-i un popor deștept, solidar. Iată de la cine trebuie să luăm exemplu! Poți avea trecere și trezi interesul în lume numai dacă ești în corelație directă cu interesele lor. Dacă nu, păzea! Poți fi oricine – geniu, mare strateg – totuna: mai mult decât o recunoaștere pe valea Ciulucului sau, cel mult – în granițele neamului tău – nu vei avea de nicăieri... Arion tresări: de ce și-a adus aminte de amicul evreu disident, ce are el cu evreii, cu antisemitismul? Soarele scăpăra deasupra capului. Un soare roșu-aprins ce-și răspîndea cu dărnicie căldura și lumina peste casă, peste gluga de hlujani, peste crucile din cimitir – peste sat. În clipa aceea avu nălucirea, nu se știe de ce, că toată lumea este cuprinsă de flăcări, că a luat foc.

* * *

Mitru în fața instanței de judecată... nu în calitate de avocat, ci de reclamat. Tras la față, nebărbierit, în oglinda ochilor plutindu-i nemulțumirea. Stătea în picioare, alături de o tînără, gîngășă, care îl săgeta cu privirile pe judecătorul bătrîn, ce-l interoga abia învîrtindu-și limba în gură:

- Reclamanta declară că sînteți tatăl copilului, zise judele.
- Nu sînt, se încreți Mitru. E o minciună grosolană. Mă șantajează. Dorește pensie alimentară. Și-a găsit prostul!
- De ce nu vrei să recunoști, Miti, izbucni în lacrimi tînăra mamă. Acum patru

ani, cînd m-ai luat cu tine la mare, am dormit împreună pe un pat pliant pe faleză, în bătaia brizei, și tu, în seara aceea, ai exclamat cu atîta sinceritate în voce: „Alina, dăruiește-mi, în vuietul valurilor, un prunc!... ”.

– Taci, tu, se oțări Mitru: Una-i să te culci și alta-i să faci copii. Se vede că prea te-ai străduit atunci... *Voobșă!*... În timp ce împrecinații încercau să-și demonstreze unul altuia cine ține minte mai bine zilele unei iubiri albastre, iar judele clămpănea deasupra hîrtoagelor, ușa de la intrare ba se închidea, ba se deschidea. În sala de ședințe dădea buzna un clopoțel de băiețel, de vreo trei anișori, strigînd ca un cuculeț, arătînd spre Mitru cu mînuța:

– Tăticu'! Tăticu'!!! Vocea lui cristalină îi spărgea lui Mitru timpanele. Ochii îi scăpărau de indignare. Nu putea pricepe ce se întîmplă cu el, că și-a pierdut cumpătul în fața unei obișnuite componente de judecată.

– Insist ca Miti să fie declarat, prin judecată, tatăl copilului, glăsuia sincer și inimos tînăra femeie. Mi-a promis... în ziua cînd m-a luat cu flori de la maternitate, mai adăugă tînăra și-i întinse drept probă instanței o poză ce immortalizase evenimentul respectiv și, pe un ton domol, cu îndurerare: Am auzit că vrei să te însori cu alta, Miti...

Mitru, privind poza cu chipul lui fericit, cînd ținea un prunc înfășat în brațe, se fistici și mai tare. Bătrînul jude își puse ochelarii pe nas și întrebă din nou cu vocea-i monotonă:

– De ce nu recunoașteți că sînteți tatăl copilului pe care l-ați lăsat în grija bieteii femeii?

– Să fi fost al meu, îl botezam la preot împreună și-i dădeam numele de familie pe care-l port.

– Tăticu'! Tăticu'! Am să-ți pișc buricul! prinse iarăși să strige băiețelul, tras mai apoi de-o mîneacă din sală de către bunică-sa.

– Mucles, bastrucule! zise Mitru iritat, apoi către onorata instanță: Mă irită acest public nedisciplinat. Femeia reîncepu povestea, plîngîndu-i-se mai mult lui cît îi este de greu în mizeria timpului de astăzi, fără nici un ajutor, cînd prețurile la toate au crescut... Și încă multe alte nimicuri, pe care le poate spune în judecată o ființă naivă, aproape copilă, ce crede în cuvintele de dragoste ale primului crai înfilnit. În cosecință, Mitru mai-mai să creadă că instanța are tot temeiul să-i admită reclamantei acțiunea și deodată avu senzația că cineva îl aruncă într-o groapă cu gunoaie. Revenindu-și din gîndurile acestea negre, ridică disperat mîinile în sus și declară cu voce tremurîndă:

– Nu sînt tatăl copilului! Cer să se respecte Constituția! Nu uitați că sînt agentul electoral al lui Sokoliuk Ivan Ivanovici... mai sînt și avocat la Orhei!...

– Puteți fi agentul lui Iisus Hristos, făcu judele. Lămuriți-mi de ce nu vă considerați tatăl copilului? Atîta cer.

– Fericita inconștiență a tinereții! Hm... se bîlbîi Mitru, răscolind în mintea sa un gînd ingenios. După o scurtă pauză, declară ca un dictator, lovind cu pumnul în

masă: Nu-s capabil să zămislesc copii! În aceeași clipă ușa se deschise din nou și băiețelul, în liniștea confuză a sălii de judecată, se uită țintă la Mitru și zise fără nici o sfială:

– Tăticu'! Vreau cacă...

– Nu mă face de ris! se zborși la el Mitru...

Judecătorul, după mai multe șovăieli, satisfăcu demersul lui Mitru și îl trimise la medicul legist. Doctorul Niuma Bluvștein îl întâmpină cu amabilitate. Ascultându-i răbdător păsul, citi de câteva ori ordonanța de expertiză a instanței. Mitru, ca să-l atragă de partea lui pe acest bătrânel cărunț, ce-și închinase toată viața problemelor de sexologie, spuse, ca printre altele:

– Sunt avocat la Orhei... Am multe relații, pot face rost de găini de Hamburg, ouă cu două gălbenușuri...

Medicul legist nu reacționează în nici un fel. Își schimbă ochelarii cu lentilele groase pe alții mai fini și, cu un zîmbet părintesc, dori să precizeze:

– Adică dumneata susții că nu ești în stare să faci copii, cu alte cuvinte, ești steril?...

– Nu sînt capabil de însămînțare. Sămînța mea intră unde trebuie, dar nu atacă ovarele feminine...

– Văd că ești expert și un bun avocat!.

– Mă bucur de clientelă...

– Ca să se convingă și medicina de spusele tale, va trebui să donezi spermă pentru expertiză... Și medicul legist Bluvștein, supranumit „părintele curvarilor”, îi întinse un vas gol și chemă infirmiera. Îndată, în cabinet își făcu apariția o duduie, îmbrăcată extravagant – prin pînza străvezie a unui halat fără mîneci, ce-i dezgolea picioarele pînă hăt mai sus de genunchi, i se întrevedeau buricul, sîinii aproape goi și șoldurile puternice. Îi explică ce va trebui să facă asistat de sora medicală. Pacientul protestă vehement. Bluvștein desfăcu larg brațele și rosti cu același zîmbet mios:

– Mie îmi trebuie expertiza? Sau ei?!

– Bine, bine, dar fără soră, acceptă Mitru, dîndu-și seama că altă ieșire nu are. Și vreau cabinet aparte... Fata chicoti îmbufnată și Mitru – pentru prima oară – se simți penibil în prezența unei femei. Bluvștein îl însoți pînă la ușa unui veceu întunecos și rece:

– Poftim, locul potrivit pentru ceea ce trebuie să faci... Și te rog, lucrează ca un iepure. Sîntem aproape de ora mesei. Mitru intră în veceu cu borcănașul cela de sticlă ca în fața morții. Înțelegea acum prea bine că a nimerit într-o adevărată cursă a rușinii. Auzea pașii doctorului pe coridor, iar peste vreo două minute îi auzi și vocea. ”Grăbește-te, să reușim pînă la prînz „– Tempo! Tempo, temperamento!

– Îndată! gemu transpirat Mitru, blestemînd în sine ora cînd a văzut lumina zilei, dar mai ales ceasul cînd a hotărît să se ducă cu fata din Bănești la mare...

Peste câteva minute ieși din veceul spitalului, întinzîndu-i necăjit borcanul medicului nerăbdător. Bluvștein cercetă mirat conținutul, cobîlști de câteva ori sticla și dispăru într-un cabinet, unde huriau motoarele aparatelor de analize.

După o vreme de încordare și frământări, măsurînd de data aceasta el însuși lungul coridorului, Mîtru chiui de bucurie, cînd Niuma Bluvștein, nemaiputînd și el de bucurie, flutură o foaie și îi spuse cu glas dulceag:

– June, ești un exemplar de excepție! Cu asemenea spermă ești capabil să însămînțezi o întreagă herghelie de iepe sterpe... Du-te și spune-le și colegilor dumitale de la avocatură că potența pe care ți-am descoperit-o constituie, fără îndoială, un fenomen rarissim în ramura unde îți desfășori activitatea... Mîtru rămase cu gura căscată, așteptînd să cadă podul peste el. „Parcă ne-am înțeles...” – voi să spună, dar bătrînul ovreu desfăcu iarăși brațele și zîmbi aproape părintește:

– Fiecare își face datoria lui sfîntă!...

– Instanța judecătorească îl declară pe Mîtru Inereanu tatăl zbînzîntului copleş care intra cînd tocmai nu te așteptai în sala luminoasă, cu scaunele aproape goale.

– Tăticu’! Tăticu’! Dimka, ei! Ura-a! triumfa glăsciorul lui.

O situație mai penibilă Mîtru nu avusese demult în viața lui de burlac. Arăta deprimat și nervos. Se simțea ca după o boală grea, incurabilă! Îngrijorat de faptul că despre „bravura” lui de bărbat ușuratic și iubitor de chefuri, de femei puteau să afle colegii, pășea amărît pe stradă, iar lumea, ca întotdeauna, grăbită și nepăsătoare, habar n-avea de necazurile lui. Urcă la volanul mașinii, avînd impresia că limuzina îi duce cadavrul spre casă după o grea încăerare, în care a pierdut nu doar o bătălie, ci întreg războiul. Nu pricepea cine poate să-l scoată din impas. Vroia să creadă că din acea clipă va deveni sobru, atent și foarte precaut nu numai cu vagabondajul său sexual... În văzduh răsunau tot mai distinct sunetele unui marș funebru și orchestra îl petrecea spre Ineasca cu o melodie jalnică, de îngropăciune, executată de un cor țigănesc... De unde orchestră, de unde cor de țigani?!... Doar venise la judecată în mare taină, să nu știe nimeni.

* * *

Serafima își simțea sufletul pustiit. Cearta de la masă o lăsase în descumpănire. În starea aceea își frămînta mințile: au devenit ei, copiii de altădată ai lui Simion Inereanu, alți oameni? Și Mîtru și Arion și ea. Pe frați încercă să-i compătimizească, prea încîlcită le era viața. Și nimeni nu mai putea schimba nimic, precum nu era în stare să țină piept acestor dezastre ale naturii năpustite cîteva nopți la rînd peste Ineasca. Multe schimbări s-au produs din momentul cînd ea, o copilă, a plecat în căutarea fericirii pe-acest meleag dulce și pitoresc. În dealul Lipăgăului crescuse un orașel cu toate ale lui: școală, grădiniță, magazine, cluburi, cu alte obiceiuri decît cele ale pămîntului, pe străzi și în case vorbindu-se, o limbă străină. De acolo, dinspre Lipăgău, continua să se răspîndească peste sat, mai ales îndată ce se lăsa înserarea, o putoare, greu de suportat, ce-ți curma nu numai pofta de mîncare, ci și de viață. Iar acolo sus, de curînd veniții se bucurau de toate plăcerile vieții. Cu trecerea vremii, specialiștii sosiți puhoi încoace, după ce s-au asigurat cu salarii bune, și-au găsit servicii mai ușoare, mai bănoase, părăsind abatorul rău mirositor. Muncile de salahor, de măcelar și hamal au trecut pe seama băștinașilor. Unica înlesnire de care

se bucurau noii angajați era primirea salariului lunar. Serafima cunoștea foarte bine politica aceasta. Și la Comrat se construise o fabrică de dubit pieile, unde domneau aceleași reguli. Și acolo muncile grele, necalificate le făceau bieții țărani găgăuzi, veniți din satele patriarhale din împrejurimi. La întreprinderea ceea a muncit și ea. E drept că a fost cantaragistă, dar, oricum, mai bine de cincisprezece ani a înghițit colb și duhoare mulțumindu-se cu un salariu mai mult decât modest. Împreună cu Serghei, au ridicat casa, fără nici un sprijin din partea cuiva. Statul nu le-a putut da nici un fel de împrumut. Când mai scăpară și ei de unele griji, când puteau să-și vadă și de traiul lor, soțul începu să se aibă de bine cu alta, care-i născu un copil și... Acuma ea se mîngîia doar cu moș Alexandru și mătușa Tița. Se lipise de ei de cum revenise la Ineasca. Așteptă să se încălzească de-a binelea, ca să plece la casa lor, la Rădeni, să-i îngrijească și – cine știe? – poate se va așeza acolo cu traiul pentru totdeauna. Acasă, la părinți, era limpede că nu mai are ce căuta. Deși ținea la fiecare în parte, pe toți laolaltă nu-i iubea – fi sfîrneau o nervozitate inexplicabilă. Acolo, în sat la moș Alexandru, va fi mai departe de... iar mai rău e mai drăguț! Cel cu care ar fi putut să se împace în casa părintească era fratele Arion. Tare de mult nu-l văzuse, dar acum îl regăsise, ca și în anii copilăriei, tăcut, modest, serios. Cândva și Mitru a fost băiat de treabă. Ceva însă se întîmplase cu viața lui – ceva care a stricat totul, stricîndu-l și pe dînsul, și ea nu dorea să fie o soră sîcîitoare. Strînse masa, după ce o hrăni și pe mama, și așteptă să se mai potolească spiritele. Mitru plecase la Telenești, la judecată, tata iar luă poziția orizontală în pat, îmbrăcat, încălțat cu ziarele peste față și degradă adormi, sforăind de se cutremurau pereții. Când mama ieși pînă la vecina Maria Șoltoianu, prietena ei dintotdeauna, cu care cînd se certa, cînd se împăca – să mai scarpine limba, amintindu-și că nu fusese azi pe la bătrîni, găsi nimerit să le ducă demîncare. Văzuse că ceva mai înainte în saraiul de la poartă intrase Arion, care se împăca bine cu moș Alexandru. Intrînd în încăperea cu două odăi, despărțite de o sobă, cu icoane vechi de lemn în colț, deasupra laiței, auzi pe mătușa Tița, bombănind ceva sub nas – cînd direct, cînd mai pe ocolite –, din care vorbe deduse că bătrîna își exprima, în felul acesta, nemulțumire față de apropierea nepotului de moșneagul ei.

– V-ați trezit demult, drăgălașii mei, zise Serafima voioasă. Luă de pe plită o strachină cu fasole și o puse lîngă alta cu castraveți murați, pe masuța cu trei picioare acoperită cu un zolnic. Dintr-un ulcior le turnă moșnegilor apă să se spele, apoi îi ajută să se așeze la masă, mîngîindu-i pe mîini.

– Bătrînețe – haine grele, zise moșul către Serafima: Te rog, copilă dragă, nu-mi mai săruta bodolanul. Orbirea asta chiar că m-a dat la pămînt. Pe chipul crispat al moșneagului se așternu expresia stării de absență, obișnuită pentru un nevăzător. Serafima își întoarse privirile spre mătușa Tița, care scotea niște sunete stranii și stridente – ce-o mai fi însemnînd și ele? Muțenia o încătușase treptat. După ce fusese batjocorită, în patruzeci și patru, de niște soldați la Chitca, o apucase gîngăveala, dar se înțelegea ușor cu cei din jur. Își pierdu însă definitiv graiul cînd primi vestea

morții lui Roman – unicul fecior, ofițer – în Afganistan. Atîta putere îi mai rămăsese – să scoată niște sunete triste și bizare, cu care cei apropiați se obișnuiau anevoie. În satele din împrejurime, mătușa Tița era cunoscută prin dibăcia neîntrecută la brodat și la țesut războaie, prin cunoașterea descîntecelor și prin darul prezicerii viitorului. Avea o intuiție și o înțelepciune aparte, deprinsă de la părinți, și chiar dacă-și pierduse graiul, lumea din Ineasca n-a încetat să-i treacă pragul: ba rugînd să descînte un copil, ba împrumutînd un model de război ori de broderie. Și, cine știe, de n-ar fi avut acest har de la Dumnezeu, și-ar fi pierdut, poate, și mințile. După înmormîntarea lui Roman, cînd se cuvenea să i se facă pomenirea de-a noua zi, mama Veta, ducîndu-se la dînșii, o găsi pe Tița în cotețul găinilor, clocind cîteva ouă într-un cuibar. Avea părul albit cu totul, vîlvoi, fața transfigurată și ochii tulburi. Dînd s-o ridice cu de-a sila de pe cuibar, sora nu se putu clinti din loc. Picioarele înțepenite și săgetate de cîrceie n-o ascultau. Atîta doar că prinse a boci, repetînd la nesfîrșit un singur cuvînt: „Pui-pui-pui...”! Tot atunci îl găsi și pe cumnat orbit. Era numai piele și oase și se plînsese că nu pusese nici rouă în gură de cîteva zile. Prinse să bocească și el, tot întrebîndu-se cui trebuiesc acum și de ce bunul Dumnezeu nu i-a luat și pe ei în împărăția celor drepți, o dată cu feciorașul lor. Se mai ogoi abia după ce își dădu seama că și bătrîna-i alături, căci așa îi așezase Veta. În schimb, începu ea, Veta, să-i jelească: „Sărmanii mei, sărmănuți, cum ați rămas de izbeliște... Doamne, cu ce ți-am greșit?” Nu mai așteptă pînă după-amiază, cînd trebuia să vină și tata Simion – se repezi îndată la Ineasca, să-i spună și lui nenorocirea, lăsînd pe cei doi oropsiți în supravegherea unei vecine. A doua zi i-a luat la casa ei și de-atunci bătrîni erau ca doi copii orfani și neputincioși... Mîncînd pe satureate, Tița își făcu semnul crucii, se așeză cuminte pe laiță, urmărind cu ochii scăldați în duiosie pe moș Alexandru, care-i vorbea cu nesaț lui Arion despre trecutul sătenilor. Cînd bătrînul parcă avea de gînd să sfișească, Arion zise așa, într-o doară:

– La Chișinău este o clinică unde se întorc vederile. Îi fi avînd cataractă, moș Alexandre, o pielită ce se așterne pe retina ochiului, pe foița subțire care-l îmbracă. Pielicioară poate fi înlăturată.

– Am auzit de boala asta că se tratează, adăugă Serafima. Cît îi să-l rugăm pe Mîtru, să ne repadă într-o zi pîn-acolo, cu mașina? Ce-s, pentru el, o sută de kilometri?! Mătușa Tița căzu la învoială, dînd din cap și scofînd din nou niște sunete bolborosite.

– Să mai fie și minuni de-astea? puse la îndoială cele auzite moș Alexandru și iarăși porni să povestească – a cîta oară? – cum pierduse vederea. Toamna trecută, după ce am primit sicriul cu Romușca, m-am dus în grădină. Și așa, dintr-odată, am simțit că mi se face tot mai întuneric și – hop!– o perdea groasă ca de pîslă mi s-a pus pe ochi... Moș Alexandru gesticula din mîini cînd își exprima gîndurile. Din cînd în cînd nu uita să se întoarcă spre un anumit colț al casei, unde presupunea sau presimțea că se află icoanele să-și facă semnul crucii.

– Vezi, Arioane, ce ne așteaptă și pe noi la bătrînețe, zise deodată Serafima.

- E de vreme să te gîndești la bătrînețe, surioară.
- Nu, măi frate, încolo mergem. Trebuie să adunăm cumva bani, ca de pe-acuma să ne cumpărăm cele trebuincioase pentru înmormîntare.
- Fiecare vîrstă își are, cred, farmecul și rostul ei, zise Arion. Povara bătrîneții. Cînd viața nu-i povară?
- N-aș mai vrea să îmbătrînesc atît de repede, suspină Serafima. Cum o mai duci, frate, de cînd te afli acasă? Am auzit că îți aține calea fata lui Eșanu.
- Ce-ar fi s-o iei de nevastă, băiete? făcu de colo moșneagul.
- Vede rău, zîmbi Arion, auzind vorbele bătrînelui, dar știe tot ce se petrece în jur... E prea tinerică pentru mine, moș Alexandre. Fericirea ei e în altă parte. Eu nu i-o pot da... Am ani destui, am păcatele mele și nu doresc să-mi mai iau încă unul pe cap. Sîntem pur și simplu buni prieteni.
- Apoi... pentru prietenie răsuțește-mi o Țiharcă de-acelea, că multe plăceri stîrnește în sufletul omului. Arion o sfecli, mai ales că era de față Serafima. Mătușa Tița, prinzînd firul vorbei despre țigară, începu iar să se zbată și să sloboadă alandala sunete, ameninșîndu-i cu degetul și pe Arion, și pe moșneag.
- Te drogezi, Arioane? făcu mirată Serafima. De unde a aflat mătușa și de unde știe ce-i asta?
- Ascultă radioul...
- N-a fost chip – te-ai căpătuit și tu cu o... Și Serghei al meu de la o vreme prinsese să guste cînepa... Nu-i a bine, frate, ba-i chiar foarte rău...
- Aseară, fata te-a așteptat răbdătoare la poartă, a reluat moș Alexandru firul discuției începute adineaori, intuind indignarea celor din jur. Maică-sa mi-a spus, că a fost la Tița să-i tragă cărțile.
- Cum poate să înțeleagă femeia ce-i cade în cărți, dacă mătușa nu vorbește?
- Prin semne, nepoate, prin semne le lămurește și ele înțeleg... Serafima nu mai așteptă să afle de ce se droghează Arion și ieși afară la treabă. Adusese de la fîntînă cîteva căldări cu apă le turnă într-o cadă, aruncă cîteva cîrmoji cîinelui, iar cînd reveni, bărbații, retrași în cămara întunecoasă, aprinseseră de-acum țigara și trăsaseră cîte-un fum. În tăcerea molatică ce-i învăluia, mătușa Tița, pornită rău împotriva lor, emitea unul după altul sunete – cînd sîsîite, cînd pițigăiate. Obosise de cît îi tot prevenise prin semne, dar – degeaba.
- Fie-vă milă de bătrînă, îi dojeni Serafima. E om bolnav, Vă întreceți cu măsura...
- Scumpa mea surioară, cît de frumos ne probozești, o luă Arion cu binișorul. Văd că n-ai uitat limba de-acasă, după ce te-ai aflat atîta vreme printre iuții și drăguții tăi găgăuzi
- Ia las– că la Comrat, frate, bătrînii vorbesc românește mai bine decît noi. Găgăuzii, în genere, sînt oameni harnici, cu suflet bun. M-am împăcat foarte bine cu dînșii și totdeauna o să le iau apărarea... Îi tulbură, acuma, alții...
- Nu-i de mirare, oftă trist Arion. Pe cine n-au învălbit "eliberatorii" în lumea

asta, mai ales în ultima jumătate de veac! Și când te gîndești ce oameni de seamă au avut rușii – fruntea culturii universale –: Tolstoi, Dostoievski, Cehov... Dar nici unul dintre ei n-a condamnat expansionismul consîngenilor asupra popoarelor vecine, ci – din contra – l-au încurajat în operele lor nemuritoare!

– Să vezi ce obiceiuri, ce tradiții frumoase au găgăuzii... Sînt bucuroasă că i-am cunoscut, spuse în continuare Serafima.

– De fapt, cîndva aveam o cu totul altă părere despre dînșii, rosti pe un ton domol Arion. Dar știi că-s turbure apele și la Comrat.

– Arioane, nu oamenii sînt de vină. Alții burzuluiesc lumea...

– Frații eliberatori ne poartă de grijă, strecură Arion printre dinți și Serafima se cutremură – simți în vocea lui atîta ură, încît i se păru că vorbise un alt om – unul străin, nu fratele ei, tăcut și blajin.

– Nu sînt nici ei chiar atît de răi, le luă apărarea moș Alexandru. Rusul își dă și cămașa de pe el, numai ca celor de-alătura să le fie bine.

– Bunătatea lor printre străini și pentru străini e fățarnicie, îi răspunse Arion. La ei acasă, într-adevăr sînt oameni de treabă. La ei acasă! Intelectualii din Țările Baltice au curajul s-o spună deschis, iar noi moldovenii ne temem și de umbra noastră. Știi oare că balticii sînt descendenți ai dacilor, ca și noi? De altfel, dacii, Ștefan cel Mare, au fost blonzi. Și, spre deosebire de noi, și-au păstrat bărbăția, curajul de altădată – fapt înveșnicit în chipurile de pe Columna lui Traian. Noi însă am devenit o cenușareasă țigănită a Europei – nici tu caracter național, nici tu chiloși de baie... Se mai spune că și nemții vin tot de la daci. Adică „doich...”, Dar ce mîndrie au și balticii și nemții!

– Vorbești lucruri necunoscute, băiete, făcu moș Alexandru după o pauză de cugetare, scărpinîndu-și anevoie nasul mare, ciupit de vărsat. Din păcate, în afară de țigările celea, altceva nu pot înțelege de la tine. N-ar fi fost mai bine, vorba satului, să rămîi cuminte, să devii om mare?... Cu școala pe care-ai făcut-o la Moscova nu se putea? Azi – cine știe – erai cel puțin ministru!...

– Cînd intri în conflict cu puterea, nu ești, netezit pe creștet, moș Alexandre, mărturisii trist Arion. Nu te face ministru, ci ocna înfundă cu tine... Precum au și făcut-o...

– Păi de ce ai intrat, cum zici tu... în conflict cu puterea, dragul moșului?

– Pentru că rusul ne-a adus toate nevoile pe cap în ultimele două sute de ani. Ne-a înstrăinat pămîntul, ne-a ciopîrțit țara, i-a silit pe locuitorii Basarabiei să treacă la mentalitatea sovietică, le-a insuflat ură față de frații de peste Prut, ca, pînă la urmă, să ne rusifice... Și noi, proștii, trebuie s-o facem pe deșteptii și să spunem adevărul numai pe jumătate, căci – ferit-a sfîntul! – să nu-l supărăm pe Ivan!... Altă ticăloșie vă mai trebuie?! Poate de aceea nu ne știe nimeni în Europa. Sîntem un popor care nu merităm stima lumii civilizate... Parcă nu tot de aici vine și felul de a se purta al lui Mîtru, și obrăznicia străinilor pe astă palmă de pămînt. Doar de la 1812 încoace, nimeni n-a cutezat să-i pună pe venetici cît de cît la respect. Am înțeles toate acestea

cînd mă aflam la Moscova. Știți cine m-a făcut să le înțeleg? Tot ei, rușii!

Arion se opri în mijlocul odăii, rămînînd cu spatele la cei din casă și scrută prin fereastră soarele ce se rostogolea încet după zare. Nimeni nu îndrăznea să spargă tăcerea. Fiecare era parcă întreat și fiecare își puna lui însuși întrebarea: Dar tu ce crezi? Tu, ce-ai făcut ca să mergi drept pe pămînt? Ce-ai făcut ca să te simți fericit? Te-ai împotrivit, ai opus rezistență? Serafima zise, într-o doară, ca să alunge tăcerea stingheritoare:

– Măcar fetișcana ceea îți împărtășește ideile? Altfel la ce-ați mai zăbovi serile pînă pe la miezul nopții...

Parcă-i veni să afle cum se rostogolește soarele înspre orizont, cum dispăre și se stinge dincolo de zare, urmări prin geam apusul astrului ceresc îndelung și cu luare-aminte.

Tușa Tița scoase iarăși niște sunete nedeslușite și-i zîmbi cu bunătate lui Arion.

– Te aprobă băbăția mea, ghici moș Alexandru. Înțelege cîte ceva... La vremea ei, a fost femeie deșteaptă, pricepută. Știa să deosebească binele de rău. Așa a rămas pînă azi... Singurul lucru pe care nu i-l pot ierta e că i-a îngăduit fiului nostru să plece la școala militară. Niciodată nu mi-au plăcut militarii, mai cu seamă după nenorocirea ceea. Băiatul era leit maică-sa! Semăna cu dînsa și, păcat să spun, s-a căsătorit reușit. Chiar dacă nora îi cecenă, – îi de treabă. I-a făcut doi băieți. Totdeauna am fost în mare cinste la dînsa și la părinții ei... După moartea lui Roman, nu ne-a uitat – ne scrie, ne ajută cu un cuvînt bun, cu bani chiar... La vară o s-o poftim la noi cu nepoții. Serafima are să ne-ajute să-i primim cum se cuvine.

– Numai să-ți întoarcem cît mai curînd vederile, căzu de acord Arion.

În ogradă se auzi grohăitul porcului. Rînd pe rînd ieșiră din coteț rațele negre și mute, lăsîndu-și corpul gras cînd pe un picior, cînd pe altul. Căutau de mîncare. Mirată că vor hrană în preajma nopții, Serafima ieși în ogradă. Arion, susținut de moș Alexandru, mai răsuci o țigară și se rînduiră – de data asta cu mai puțină fereală traseră cîte un fum-două. Tocmai atunci de la Telenești pică Mîtru, necăjit și tulburat de cele întîmplate. Avea poftă să se ia la harță ori să ardă o beție, dar tata încă dormea, mama trebăluia tăcută la cuptoraș. Arion nicidecum nu se potrivea pentru o sfadă la comandă.

– Am dat de dracu'! vorbi el către Serafima care, înconjurată de rațele flămînde, le dezghioaca grăunțe. Azi am mai adăugat un moștenitor la glorioasa familie a lui Simion Inereanu. Nici o salvare de nicăieri – toată nădejdea la Sokoliuk! Mi-a promis multe, dacă învinge la alegeri. De acum înainte n-o să mă convingă nimeni ca să nu-i ascult și să nu-i îndeplinesc dorințele. Astăzi m-am convins încă odată, cît de ticăloși sînt moldovenii. Judecătorul moldovan și-a bătut joc de mine, mai dihai decît ar fi fost rus. Mă interesează suportul material. Ceea ce este lipsit de-această bază, în societatea noastră nu mai are nici o însemnătate...

– Ar trebui să facem ceva cu dihorii ceia, că s-au plodit cu nemiluita în cotețul nostru... , se căină Serafima. Sărmanele orătănii!

– O să-i împușc pe toți! se simți ofensat Mitru, dînd a lehamite din mîină. Am să-i dobor, precum o făcea mai ieri Sokoliuk, la iazul din Mîndrești, cînd, cu ajutorul automatului „Kalașnikov”, împușca de pe mal peștii...

* * *

Arion absolvise școala din sat cu note foarte bune la toate obiectele. Dădea însă preferință științelor umanistice, îi plăcea în mod deosebit istoria. Doar cu purtarea avea probleme. Era cel mai bătăuș din clasă! Dacă se încăiera cu cineva la bătaie, nu avea nevoie de împăciuitori. Se lămurea singur. Adeseori venea către colegii de clasă cu inițiative și, precum se spunea la Ineasca, „fugea de la lecții” în pădure. Acolo „haiducea” cu prietenii. Se jucau de-a poarca, de-a blanca, de-a „unțișorul”, de-a ciorba... Erau clipe cînd aventurile lui îl făceau pe tata Simion să roșească în fața colectivului pedagogic... Doar succesele la învățătură îl salvau de la mari pedepse... În clasele superioare devenise mai liniștit era ingenios și curios, mai ales în problemele legate de istoria neamului. Începuse a se interesa de multe chestiuni, pe care părintele i le povestea uneori... în șoaptă. Din modesta bibliotecă a tatălui citise „Istoria românilor” de Nicolae Iorga. Tata îl prevenise să fie atent, ca nu cumva cineva să-l zărească cu cartea aceea, pe care o căpătase de la un profesor, vechi pedagog evreu, cînd a învățat la Soroca. Din aceeași bibliotecă mai citise publicistica lui Eminescu, tipărită selectiv într-o ediție veche, găsită întîmplător în podul împăienjenit al casei unui vecin. Rămăsese și se rătăcise, probabil, de la domnul și doamna Anghel, învățători la Ineasca pînă la război. Tatăl era abonat la cîteva ziare și le citea din scoarță în scoarță, dar mai ales avea obiceiul să asculte, întîi la un aparat de radio cu baterii, apoi la un tranzistor „Alpinist” postul „Europa liberă”. În toiul nopții urmărea, împreună cu feciorii, ceea ce nu prindea, nu putea afla din presa oficială a Uniunii Sovietice. Arion se deprinsese de mic să doarmă într-un pat cu tata Simion, iar cînd mai crescuseră – să citească pînă la miezul nopții și să asculte mărturisirile tatălui cum a luptat pe frontul românesc, cum a stat în lagăr ca prizonier de război la ruși. Cel mai mult tatei îi plăcea să-și amintească de anii de armată făcută la Bolgrad, Focșani, Timișoara și la Rîmnicul Sărat... Uneori își amintea despre o tînră sîrboaică din Timișoara unde el făcuse școala de telegrafist, în timpul războiului...

După școala din Ineasca, ultimele două clase ale școlii medii Arion le-a urmat la Telenești. Au fost cei mai luminoși ani ai adolescenței lui, a simțit avîntul romanticii și primul fior al dragostei. Nimerit printre orașenii din tîrg, afla multe și se mira de arsenalul bogat de cunoștințe al acestora. Pentru prima oară se ciocni cu elevii, ruși sau moldoveni, copiii ai șefilor locali, care nu cunoșteau o boabă românește și-i desconsiderau pe cei veniți din satele de prin împrejurimi. În clasele paralele, unde se învăța în limba rusă, erau și mulți copii de evrei, care, spre deosebire de ruși, cunoșteau la perfecție limba română, aveau o atitudine mai indulgentă față de copiii moldoveni. Arion locuia la cămin și se împrietenise cu un băiat evreu Benjamin Hess, care îl invita din cînd în cînd la el acasă. Părinții acestuia îl primeau

cu multă bunăvoință. Majoritatea profesorilor de la școala medie din Telenești erau evrei, aveau școală românească. Dîșșii le povesteau despre România, despre literatura română, despre tot ce au însușit prin școlile regățene absolvite înainte de război. Arion s-a pătruns de un deosebit respect față de acest popor biblic, față de istoria și personalitățile lui. Deseori se plimba cu Beniamin pe colinele din jurul orașelului, abordînd diverse teme. Vecina familiei Hess, o fetișcană, pe nume Basea, de la o vreme începu să-l privească galeș pe Arion îi trimetea scrisorele. Băiatul, de fiecare dată cînd îi întîlnea ochișorii verzi, roșea pînă-n vîrfurile urechilor și nu îndrăznea să-i răspundă la biletele ei de dragoste... Abia pe la finele ultimului an de studii, după o scurtă plimbare cu Basea prin orașel, i se trezi adevăratul sentiment... Precum se obișnuia pe atunci, elevii, toamna, ajutau la muncile agricole. Clasele lor au plecat pentru o săptămînă la podgoriile din codri, la culesul de struguri. Printre viile învăluite de soarele blînd al toamnei, Arion a chemat-o pe Basea în frunzișul domol al pădurii din preajmă. S-au plimbat, povestind unul altuia istorii de dragoste citite în cărți. Arion culegea mereu flori de toamnă, dăruindu-i-le fetei, încerca să compună versuri, să i le recite plin de admirație. Tot ce era frumos și încîntător, dînsul îi consacra domnișoarei atît de gingașe și plăpînde. Dorea să construiască un castel al fericirii sincere, curate și veșnice. Un învățător mai anapoda îi zăriră cum se plimbă amîndoi pe potecile pădurii mîna de mîna și-i smotri, amenințîndu-i c-o să-i denunțe la părinți... Dar asta nu însemna nimic pentru adolescenți. Arion o iubea pe fata cu părul lung, cîrlionțat, îngrijit, cu cărare dreaptă la mijloc. Era mîndră și nu lua în seamă părerile celor care nu o înțelegeau... Se dăduse lui Arion cu trupul și cu sufletul. Cineva chiar vorbea că domnișoara școlăriță... e gravidă!!! Despre romanul lor de dragoste se vorbea deja la școală și în orașel. Dar se întîmplă așa, că atunci cînd viața lor de copii îndrăgostiți părea desăvîrșită, părinții Basei au emigrat în America și Arion... n-a mai avut posibilitatea s-o vadă și să audă vreodată despre micuța și dulcea evreică...

După absolvire, a încercat să susțină examenele de admitere la Universitatea din Chișinău, la drept. Nu a reușit. Concursul era foarte mare. De la colegii mai în vîrstă a aflat că la facultatea respectivă organele secrete de stat verificau, în scop de profilaxie, ținuta ideologică a fiecărui pretendent. Se cerea să ai vechime de muncă în producție sau de inițiere în profesiunea corespunzătoare de cel puțin un an-doi, sau și mai bine să fii candidat sau membru de partid. Profesorul care l-a examinat la istorie a rămas contrariat de cunoștințele băiatului la capitolul istoria veche a poporului moldovenesc și nu se putea decide ce notă să-i pună...

– A ști foarte bine istoria la noi, băiete, nu este un lucru lăudabil, îl consolă tata, văzîndu-l întors acasă. Nu te descuraja, fii consecvent! Viața ta e înainte, dacă o să vrei tare, o să izbîndești... Amicul, Beniamin Hess a plecat să-și încerce norocul la Celeabinsk, în sudul Uralului, la o facultate de veterinărie. Pe timpurile acelea, evreii neoficial nu erau admiși în instituțiile de învățămînt superior din Basarabia. În cele trei săptămîni, cît au durat probele de admitere, Arion a îndrăgîțit Chișinăul.

Peste o lună a venit din nou și s-a înscris la o școală de meserii, care trebuia să-l facă sudor-electric. Nu avea atracție pentru meseriile tehnice, dar veni în capitală numai ca să nu rămână în sat. La Chișinău descoperi biblioteca publică la care-și făcu abonament, teatrul de dramă și operă, unde se ducea la spectacole. Reprezentațiile de operă le înțelegea poate mai puțin, dar îi plăcea să asculte artiștii, să-i admire. Prefera baletul și nu scăpa nici un spectacol dramatic, seratele literare, înfilnrile cu poezii și prozatorii. Din când în când își trăgea piciorul pe la ședințele cenaclului pe care le ținea la Casa presei redacția unei publicații pentru tineret. La aceste întruniri se simțea cât de cât că-i moldovean. Ceea ce nu putea spune despre școala de meserii, unde stăruia o atmosferă șovină. Grupa lor era din băieți de la țară, dar obiectele disciplinare se predau în limba rusă. Dacă cineva încerca să se răzvrătească, era avertizat de maestrul Evgheni Miliukov, un rus josuț cu fața mare, ochi șireți, mici și rotunzi, care, acolo unde ar fi trebuit să pună virgula, înjura de mama focului, pre dulcele grai al lui Pușkin... Sosit din regiunea Vologda, Evgheni Vasilievici era un sudor-electric de excepție, preda obiectul convingător, își iubea meseria. Însă, dacă bea câteva pahare, îi brusca pe elevii mai dezghețați, amenințându-i cu exmatricularea. Devenea blînd cînd în zilele de sîmbătă elevii plecau acasă la țară, cerîndu-le să aducă vreo damigeană cu vin din beciurile părinților. Arion nu se bucura de simpatia lui Evgheni Vasilievici, pentru că se încăpățina să vorbească mai mult limba maternă. În ziua cînd împlini optsprezece ani, mama Veta veni la el, făcîndu-i o mare surpriză. Era o zi de februarie, blîndă, fără de zăpadă. Micuță cum era ea de statură, într-un palton cafeniu, cu guler de vulpe apăru în curtea școlii, coborînd dintr-un taximetru, întrebînd de unul, de altul, dacă îl cunosc pe elevul Arion Inereanu. Arion tocmai se afla la lecțiile lui Miliukov. Văzîndu-și mama în cadrul ușii, înmărmuri. Ținea într-o mîină o tașcă plină cu mîncare, iar în cealaltă o damigeană cu vin. Dînd cu ochii de Arion, spuse neglijîndu-l parcă pe Miliukov,:

– Să fii sănătos, dragul mamei! Am venit să te felicit cu ziua de naștere... Cei din clasă o priveau cu nedumerire, pînă cînd Arion ieși în întîmpinarea ei.

– E mama mea, zise. Dați-mi voie de la lecții vă rog!... Maistrul șovăi, clipi oarecum nemulțumit, apoi îi făcu semn să iasă cu mama în coridor.

– Te eliberez pentru azi, dar... ia damigeana și o du în atelierul nostru, zise Maliukov. Nu-i frumos să stea mama cu damigeana plină... Hoinăriră amîndoi pe străzile orașului. Mama îl servi pe Arion cu înghețată, ca în copilărie, cînd se duceau la Telenești, îi cumpărara un veston frumos și la despărțire îi spuse:

– Ești mare de-acum... Te iau valorile străinătății și pe tine... Bun băiat ești, dar la grele vremi te-am născut, dragul mamei pușor!..

* * *

Mai tîrziu, în timpul practicii la uzina de tractoare, Arion descoperi că ei, elevii, aveau de primit ceva bani pentru munca prestată, dar maestrul, după ce-i punea să semneze într-o listă ținînd degetul pe suma indicată, și-i însușea pe toți. Arion, cu replicile sale, îi dădu de înțeles că nu-i frumos ceea ce face... Evgheni Miliukov îl luă

la ochi, urmărindu-i fiecare pas. A fost de-ajuns să întîrzie într-o dimineață la careu ca la amiază, în curtea școlii, pe un panou mare să fie afișată o foaie satirică, cu o caricatură ce-l reprezenta pe elevul Arion Inereanu care, sub chip de bou, doarme într-un pat pe roticele, iar un iepuraș îl împinge spre școală. În aceeași zi îl chemă pe băiat, în cabinetul cu miros de crîsmă, și, înșfăcîndu-l brutal de guler, strecură printre dinți:

– Slușai, vaniuceaia morda! Iesli eșceo raz budeși karkati protiv menea hoti slovo, ia tebea izuroduiu kak bog cerepahu! Poneal!? (Ascultă, mutră împuțită! Dacă te mai aud odată cobînd împotriva mea, am să fac din tine ceea ce-a făcut Domnul din broasca țestoasă! Ai înțeles!? – *din limba rusă.*)

Lui Arion i se făcu scîrbă de rusoi, dar tăcu. Învăța să învingă frica. Locuia la o bătrînă lîngă gară împreună cu un coleg, de la Camenca, care se îmbufna cînd Inereanu scăpa cîte-o vorbă moldovenească, taxîndu-l drept „naționalist”.

– De ce vă supărați atît de mult cînd auziți vorbindu-se limba băștinașilor? întrebă nedumerit Arion. Sînt oare vinovat că m-am născut unde m-am născut? Noi avem limba noastră, alții au limba lor... Să nu vorbesc limba pe care o știu de la părinți?

– Limba voastră e o limbă moartă, răspunse colegul. Cine are nevoie de ea? Nimeni. Pe cînd rusa... e cea mai bogată din lume. Mîine-poimîine întreaga planetă va vorbi în limba rusă. Rusa o să-ți trebuiască oriunde: din Kamceatka pînă-n Kaliningrad – peste tot e Rusia! E limba fratelui vostru mai mare...

Oricît s-a străduit Arion să-i demonstreze că și limba lui are farmecul ei, ca orice limbă de pe glob, nu s-a ales cu nimic, vorbise în vînt. Atunci, în anii aceia, Arion a înțeles că are în față un zid uriaș, care se cheamă șovinism velikorus, îmbibat cu destulă grandomanie. Și a mai observat că mulți funcționari autohtoni, în magazine, oficii, la casele teatrelor, la poștă și telegraf, vorbeau doar rusește. Peste tot atîrnau placarde în limba fratelui mai mare și se ajunsese că operele lui Creangă, Alecsandri, Eminescu, Sadoveanu se traduceau, chipurile, din românește în moldovenește. Se transcriau din grafie latină în cea chirilică. La Prut stăteau vigilenții grăniceri sovietici... Intelectualii basarabeni erau nevoiți să ia trenul spre Moscova, Leningrad, ca de-acolo să procure literatură română. Arion sesiza peste tot un fel de spionomanie, se condamna și se depista tot ce este românesc. Ca să se dumirească de ce se întîmplă asemenea lucruri pidosnice, se puse pe carte. Cît a învățat la școala de meserii citi multă literatură artistică, filozofică și de popularizare a științei. Firește, mai mult rusește, deoarece la biblioteca publică earu foarte puține cărți în limba română. Nu reușea totdeauna să pătrundă în esența celor citite, dar persevera. Cînd sala de lectură se închidea, ieșea la plimbare pe lîngă monumentul lui Ștefan cel Mare, venea pe Aleea Clasicilor, se așeza pe banca sa preferată din fața bustului lui Eminescu, pe unde se plimbau domnișoare elegante ce-i cotopeau privirile și o dorință necunoscută îl împingea să acosteze vreuna, dar se pomenea rușinos și timid – nu avea suficient curaj. Pe atunci fetele i se păreau niște cetățî de necucerit! Mărturie era cazul cu... Batea... Seafia

să propună vreunei colege de la școala de meserii, unde erau extrem de multe fete, să o... conducă pînă acasă, așa cum procedau băieții, cînd doreau să lege cu ele prietenie... Îndrăgise muzica și deprinsese baritonul în orchestra școlii. La defilările de sărbători mărșăluia, împreună cu ceilalți muzicanți, în fruntea coloanei. I se părea că fetele îl admiră – și poate că îl și admirau, atît că nimeni nu i-a făcut vreodată apropouri. Iubea în taină vreo codană și-i invidia pe băieții din grupă, care primeau bilețele de la fete... Uneori, cînd se întorcea seara de la bibliotecă, își închipuia că pe banca din parc se așază lîngă el o domnișoară și intră în vorbă cu dînsul... Într-o zi, chemîndu-l în cabinetul său, maestrul Miliukov îl săgetă cu ochi severi:

– Nu ți se pare că citești prea multă literatură burgheză? N-ar fi mai bine să te apuci de însușit meseria sudării metalelor?. Ia-ți de seamă. Păzea! Ești prea tînăr pentru a te antrena în politică!.. Uită ce te-a învățat taică-tău acasă...

Cînd vorbea, fălcile mari ale maestrului tremurau asudate, trezind celor din jur un sentiment de panică. Colegii de bancă auzeau discuția, dar nimeni nu intervenea pentru a-l potoli pe maestru. Arion rămînea cu un precipitat de amărăciune în suflet. Nu vroia să se antreneze în discuții aprinse cu Evghenii Miliukov. Intuia că acesta este dirijat de cineva din umbră, căci trezea dubii comportarea lui cu moldovenii, căroră totdeauna le porunceă să-i aducă damigene cu vin, brînză, ceapă, ca după ce primea aceste daruri să-i țină la distanță. Aveai impresia că băieții de la țară erau datori să-l asigure cu mîncare și băutură. Cei care-i urmau sfatul puteau să se bucure de unele privilegii: să nu umble cu regularitate la lecții și nu erau prea tare muștrați dacă nu prea reușeau la învățătură. Arion nu-i adusese niciodată nimica de-acasă și relațiile lor personale erau tensionate...

La mijlocul primăverii, venind într-o sîmbătă la părinți, găsi o citație de la Comisariatul Militar din Telenești, să se prezinte la comisia medicală. S-a dus chiar a doua zi. În timpul controlului, un colonel în vîrstă a constatat că nu poate fi încadrat la marină, pentru că la piciorul stîng se observă o recidivă a unei flebite. Un maior, care alcătua echipa de recruți, a făcut mutră acră și s-a revoltat împotriva deciziei luate de comisia medicală, dar verdictul a fost definitiv și junele Inereanu fu înscris la aviație. A fost prevenit că, în curînd, va fi luat în armată. Reîntors la școala de meserii, îl puse la curent pe Evgheni Vasilevici, care-l anunță imediat că va susține examenul de absolvire înainte de termen. Mai întîi va trebui să execute cîteva planșe cu niște scheme tehnice, care să oglindească procesul de sudare a metalelor, apoi să plece acasă și... să aducă o damigeană cu vin alb, și una cu vin roșu. În ajun, Arion împreună cu săteanul Tudor Captari, au tăbîrcit, prin autobuze pînă la Chișinău, merinde și două damigene din roada toamnei trecute, purtînd pe față pecetea unei seriozități solemne față de examenul pe care-l avea de susținut a doua zi. Evgheni Vasilevici se întrecu cu paharul dis-de-dimineată. Sînd la masă, în comisia de examinare îl lăuda în dreapta și în stînga că-i băiat silitor, deștept, punctual, că va ajunge departe! Maestrul era deja beat criță— nici să-l vadă, nici să-l audă pe cel

care răspundea și demonstra schema tehnică a procesului de topire a metalelor în timpul sudării... Colegii care urmau să mai învețe o lună, au rămas cu gura căscată, aflînd că Inereanu a fost apreciat cu notă maximă, alegîndu-se astfel și cu o categorie înaltă! Deși n-a practicat niciodată meseria de sudor, Arion mai tîrziu avea să profite de faptul că în viața lui trecuse și prin școala de muncitor.

Într-o seară de la începutul lunii mai, părinții i-au făcut, precum se obișnuiește la Ineasca, petrecere la armată. A fost ultima oară cînd familia Inereanu a stat împreună la masă, ca de atunci să nu se mai poată aduna timp de peste douăzeci de ani. Arion s-a despărțit de baștină, plecînd într-o lume nouă, necunoscută, grăbindu-se parcă în întîmpinarea propriului destin. Ce-i pregătise soarta: multe bucurii sau grele încercări?

* * *

Duminică pe la amiază, în centu, la îndemnul insistente ale lui Mîtru Inereanu porni să se adune lume. Pe Movila Călugărului, din preajma bisericii ruinate, ciracii lui au ridicat o scenă, înconjurînd-o cu corlate. Au cărat pe scenă o masă acoperită cu pînză roșie, pe care au pus două pahare și cîteva sticle cu apă minerală. Puțin mai în dreapta, prinsă de doi salcîmi, flutura, în bătaia vîntului, o lozincă scrisă cu litere aproape de un metru, care zicea: „Să-l votăm pe tovarășul Sokoliuk!” Încă din ajun, pe clădirile blocurilor locative și ale abatorului filfiiau mulțime de drapele purpurii și lozinci cu chemări întru susținerea partidului și a candidatului pentru alegerile în parlamentul republicii. Tot în ajun, pe Lipăgău, a avut loc un miting întru susținerea lui Sokoliuk, dar ineștenii, prinși cu grijile și nevoile lor, n-au prea venit – poate doar cîte ceva din tineretul dornic de veselie pe gratis. Pîna spre miezul nopții, a răsunat muzică, clopote și urale de susținere. Deși era zi de duminică, ineștenii și acum își vedeau de gospodărie, fără să dea năvală la manifestări. Săptămîna trecută, cîțiva candidați de la Frontul Popular defilaseră cu un tricolor prin mijlocul Ineascăi, chemînd sătenii să-și dea voturile pentru ei. Sokoliuk a hotărît să mai facă și în sat o adunare.

Soarele se ridicase de-acum sus, dar lîngă tribuna, unde era așteptat candidatul, pășteau cîteva vaci. Vreo doi-trei gură-cască urmăreau vînzoleala celor care montau microfoanele și difuzoarele – niște lăzi negre, mari cît coveșile. Așteptau poate să se deschidă vreo închipuire de bufet. Încă dis-de-diminează, Mîtru, obosit după o noapte petrecută cu echipa lui Sokoliuk în barul abatorului, cu voce răgușită, îi trezi pe toți ai casei și îi pofți să vină în centru, la adunare.

Mama Veta, cu noaptea în cap plecase la biserică, la Rădeni. Moș Alexandru, tata Simion, fratele nu se arătau ahotnici să facă act de prezență. Mîtru mai trecuse cu îndemnul și prin mahală. Oamenii încuviințau din cap și își căutau de grijile dimineții.

– Nu te mai frăsui, îi zise tata. Știi doar că la moldoveni, de la o vreme încoace, invitația o primești în zori, făgăduiești că la nuntă, la cumătrie, ori cu alte prilejuri vii pe la amiază, dar în realitate, toți sosesc la miezul nopții.

– De asta n-avem trecere nicăieri! Sîntem niște terchea-berchea, îi tremură

glasul lui Mitru, cînd văzu că nimeni nu se grăbește la adunare. Am adunat oaspeți de la Chișinău de la Tiraspol și, cînd trebuie să ne unim și să ne rezolvăm o problemă politică, fiecare se ascunde în hruba lui. Eu propun să-l votăm pe Sokoliuk, căci străinii totdeauna au fost acei care ne-au scăpat de nevoi... Aduceți-vă aminte de grecii fanarioți!... La urma urmei, dacă nu vă place, veniți la miting și spuneți. Socoliuk e cea mai potrivită candidatură. O să ne facă dreptate, o să ne dea ajutor... Doar n-o să ne apere interesele popa de la mănăstire.

– Ce asurzești lumea, omule? se răsti la el mătușa Vera lui Vasile Sajin, o femeie voinică, cu mărgele mari, galbene, în jurul gîtului, purtate împotriva gușii, cînd Mitru făcea anunțuri la microfon. Ești lîngă biserică. – Dărimată, da-i biserică...

În colțurile scenei improvizate, filfiau arătos – acum și aici, în vale – drapele roșii cu seceră și ciocan și din cele cu dungă verde la mijloc. Mai apăruseră alte cîteva lozinci, care ridicau în slăvi Partidul Comunist. Pe un panou, erau condamnate acțiunile nechibzuite ale „naționalismului local”.

Pe resturile de pereți ruinați, năpădiți de buruieni, erau instalate cîteva amplificatoare și proiectoare, care, la căderea serii, urmau să lumineze locul.

– Biserica rămîne pe loc, n-o ia nimeni, îi aruncă Mitru cîteva vorbe peste umăr mătușii, continuînd să facă anunțuri. După miting, o să-i tragem o petrecere de să ne meargă vestea. Vin dudușele de la abator, și să vedeți, boieri, dumneavoastră, ce guleai o să se încingă.

În ograda Inerenilor, Arion și tata Simion, după ce mai făcuseră socoteala celor aduse cu chiu cu vai în rînduială după dezastrul de deunăzi, stăteau lîngă pietroiul de mormînt, singura mărturie rămasă neclintită după furtună. Nichifor, după schimbul de noapte, se abătuse, precum îi era obiceiul, pe la ei, le povestea despre ce se întîmplă pe dealul Lipăgăului. Bău un pahar cu vin și își dresе glasul:

– Treb’ s’ ne ducem și noi, s’ vedem cu ce-o s’ ne mai momescă dihomele Sokoliuk. Apoi, după ce-și șterse mustața cu dosul palmei: Știe șmecherul a vorbi fru-umos-s. L-ați ascultat asear’ cum se grozăvea în faț’ alegătorilor? Spunea că le fac’ rușilor lui acolo palat pentru sport și magazin de mezeluri la prețuri reduse. Cu condiția dac’ ajunge deputat! A mai făgăduit că ne asfaltează drumul din centrul Ineascăi ș’ ridică o nouă cas’ de cultură cum nu s’ mai văzut... Cică, destul cît tineretul de pe loc își petrece viaț’ culturală printre ruinele fost’ biserici...

Printre ruinele locașului bisericesc, distrus pe cînd comuniștii porniseră o nouă campanie ateistă, tineretul își făcuse loc de distracții. Prin munca voluntară organizată într-o sîmbătă, la un subotnik, au curățit terenul de moloz și, printre pereții crăpați pînă la ferestre, vegheați de chipurile mutilate ale rămășițelor de sfinți, își făceau de cap, dansînd de cu seară pînă după miezul nopții, chiuind și urlînd pe întrecute. Fosta clădire a clubului fusese dată de mult copiilor pentru grădiniță. Autoritățile locului promisese să construiască un club adevărat la Ineasca, numai că după ce abatorul își ridicase propria casă de cultură, s-au gîndit că, întrucît aceasta nu se află cine știe ce departe, tineretul se poate duce să se distreze și în dealul Lipăgăului...

– Ce mai, o face pe gospodarul Sokoliuk, zise ursuz tata Simion. O să se rupă de șale.

– Haidem ș’-o să-i pui vreo întrebare ce te doare, îl susținu Nichifor. Cum socoate el c’ mai noaptea trecută, în urma alunecărilor, jumătate din cimitir s-a mutat în acaretul matale. Ar fi cel mai potrivit prilej s’-l zgîlțim oleacă.

– Ce vrei, dacă au smuls pădurea ce ținea malul Lipăgăului, se amestecă în vorbă moș Alexandru, care de cum auzi tămbălăul și zarva din ogradă, își tîrî picioarele la pietroi. C-o fost o pădure bătrînă de salcîm boieresc, pe coastă tufari deși...

– N-aș mai avea ce face, să pierd orzul pe gîște. Așteaptă să facă ceva Sokoliuk! Acest nemernic? Să bea și să piște muieruștele satului, asta-i este meseria. Se zvonește că, uneori, deși n-are ochi să-i vadă pe români, trece Prutul, ca să pescuiască dudu, tocmai... la București! Acum l-a convertit și pe Mitru – numai pădurea știe cîtă carne au afumat și cîte fetișcane au plimbat pe-acolo... Eu unul asemenea specimente nu cred.

– Da-n ce crezi, bad’ Simioane?

Tata umplu cu mișcări domoale paharele, îl goli pe-al său, îndemnîndu-i și pe ceilalți să-i urmeze exemplul. Apoi, adresîndu-se mai mult sieși decît lui Nichifor, continuă:

– Oricît de hărțuit am fost, totdeauna am crezut în puterile mele proprii, în soție, în pămîntul de unde am ieșit și unde ne vom duce cu toții... Cred în pietroiul ista cu buchii neînțelese.

– Cin’ l-o fi pus și ce-o fi scris pe el? Curios... Cineva trebuie să știe a discifra inscripții funerare.

Cei de față au înțeles că Nichifor face aluzie la Arion, dar nu îndrăznește să i se adreseze direct.

– Poate că știu arhiologii ceia, care au tot săpat și tot sapă, dar singuri nu pricep ce caută, a prins iară grai moș Alexandru.

– Știu ei foarte bine ce caută. Au venit cu o misiune concretă: să descopere urme de civilizație slavonă, pentru a argumenta că pămînturile Basarabiei aparțin rușilor și ucrainenilor, intră, în sfîrșit, în vorbă Arion, care părea să se afle cu gîndurile în cu totul altă parte.

– Cine caută găsește, ironiză tata Simion. Să nu vă mirați dacă într-o zi vom citi prin ziare că ineștenii sînt urmașii lui Sveatoslav sau ai vreunui cneaz de-al lor.

– Rușii știu să le falsifice iscusit pe toate – și istoria și arheologia, spuse Arion ca din carte. Mai mult decît atît, posedă de minune arta minciunii, încă de pe vremurile lui Ivan cel Groaznic. La Moscova, la institut, am studiat și istoria serviciilor secrete ale Rusiei, începînd de la *opricină*, *kgb*... și m-am convins că ei multe pămînturi le-au cucerit mai întîi falsificînd istoria, apoi punînd în joc spada... Cînd e cazul să argumenteze, invocă rezultatele descoperirilor arheologice. Întîmplător, găseau vreo inscripție, vreun ciob ce puteau fi interpretate în favoarea ideologiei lor. Nu zăboveau să fundamenteze „documentar” acapararea teritoriilor străine.

– Iar ne bagi în politică, Arioane, cârti moș Alexandru. Dă-i încolo! . Rușii de azi sînt altfel decît cei de la ei... I-am cunoscut pe cînd m-au ridicat la Taimîr. Acolo lumea murea pe un cap. Iar cei rămași cu zile erau siliți să spună că duc un trai fericit în țara lui Stalin. Bătrînul trase cu urechea dacă nu s-aude pe-aproape răsufierea mătușii și adăugă cu subînțeles: Ia dă cîte o Țiharcă din acelea cu fum dulce, să ne ogoim... de cele rele.

În clipa aceea mătușa Tița se ridica pe cărărușa din ogradă și, cum avea un nărav încă de cînd s-au luat – de a-l prinde cu ocaua mică tocmai cînd el credea că nu-l vede, muierea, cum îi plăcea să-i zică, prinse și acum ultima frază, din zbor. Grăbi pasul și începu să scoată strigătele ei – mai mult niște bolboroseli bizare. Arion, care pornise mîna spre pachetul cu țigări, ascuns în buzunarul de la cămașă, o lăsă repede în jos.

Dinspre Lipăgău, pe panglica zvîntată a drumului ce cobora către sat, se întetea circulația mașinilor care aduceau, după cum se vede, lume de la abator pentru mitingul întru susținerea lui Sokoliuk. Pe medeanul din preajma ruinelor bisericii, orchestra intona marșuri patriotice și revoluționare. Norii fravi de praf, ce se ridicau în urma camioanelor și limuzinelor, aduceau pînă-n vale frînturi de cîntece despre *Volga-matușka* și cîte unui chiot năprasnic.

– „Iaca vin colea pe drumuri, ca-n șiragul din poveste”, declamă tata Simion și arată spre drumul din deal ce se vedea ca în palmă peste creștetul copacilor scunzi din cimitir. Îi reveniră în memorie niște frînturi de versuri. Tăcu un timp, dus pe gînduri, apoi zise: Parcă au avut aseară întrunirea lor... Oare n-au ce face că o duc tot în adunări și petreceri?

– Așa li-i feleșagul, se grăbi Nichifor să răspundă. Cînd cade vremea să p'treacă, îndată s-apucă de guleaiuri. Și-apoi tot ei trebuie s' tragă din gros la îndeplinirea planului lui Sokoliuk. Ma-a-a-re tîmbălău – numai să-i vez'...

– Pesemne n-au prea ieșit oameni din sat și-acuma aduc bătători din palme de sus, din orașel, zise Arion. Ca să aibă numărul necesar de participanți. Se simt în minoritate. Deși nu m-aș mira ca oamenii noștri să se lase ademeniți de promisiuni deșarte... Firește, susținătorii lui Sokoliuk vor începe de pe acum să asfalteze drumul... Să aducă piatră și să pună temelia casei de cultură. Atît că mă întreb: de ce n-au făcut-o pînă acum?!

– Politica totdeauna a fost cu mai multe fețe, un fel de cur cu ochi, rosti scurt tata Simion.

– Cred că n-ar fi rău să ne ducem și noi pe maidan, propuse moș Alexandru, apucînd-o pe baba Tița de mîină. Ar mai asculta și ea ce spun oamenii, ce se face în lume. Arion a observat că la poartă, stopă mașina milițianului de sector și din ea coborî Onofrei Cojocar, un bărbat aspru la înfățișare, îmbrăcat în haine cazone, cu o mapă subsuoară. Îi făcu semn să se apropie.

– Am indicație de la raion să te preîntîmpin că n-ai voie să mergi la întruniri publice, la miting, care vasăzică. Ca un consătean, țin să te previn că, printre cei adunați, vor fi mulți...

– Securiști, kaghebiști, îi duse gândul pînă la capăt Arion, văzînd că Onofrei ezită. Le cunosc manierele...

– Eu nu ți-am spus nimic, făcu milițianul, schiță un salut cu mîna dusă la chipiu și urcă în mașină, adăugînd: Iar dacă o să ieși ca să te mai plimbi și tu... N-o să mă superi. Dar fii atent!

– Ce ți-a spus, Arioane? întrebă cu o umbră de neliniște tata, cînd fiul se întoarse la ei.

– M-a prevenit că n-am voie să mă duc la miting. Arion scoase o țigară, o aprinse și trase adînc fumul în piept. Vorbi pe șleau: Ca să vezi, se tem de mine ca dracul de tămîie, cu toate că deja sînt un cadavru politic... O fac pe deșteptii, vor să instaureze democrația. Cu mîna lor...

– Asta-i bine, Arioane, că se tem încă, îi ținu de data aceasta parte moș Alexandru. Înseamnă că i-ai pus o țîră la respect... Iaca eu... Au trecut mulțișori ani de cînd m-am întors din deportare, dar tot le mai port frică...

– Iarăși au venit lighioanele! Năpădesc mereu ca musca, vorbi supărată mama Veta, care se întorcea de la biserică.

– Să fiu ne bună, dacă n-am să-l opăresc odată pe Cojocarul ista!

– Puterea-i încă-i tare... o luă din scurt tata Simion. Iar dacă ea simte că începe cumva să moară, apoi... devine sălbatică și poate să te nimicească! Tu, asfîmpără-te, hulere! Spune mai bine ce ți-a spus popa la biserică? Ți-a luat parale?

– A trebuit să mergi să vezi, spuse mama cu dojană. Ce-a vrut de la tine Cojocarul, măi Arioane!

– Și-a făcut datoria, formal, zise Arion. Nu vă faceți griji. E băiat de-al nostru!

– Ai vorbit acolo cu Dumnezeu? N-o slăbea tata Simion pe Veta.

– A zis să te pocăiești, păcătosule! Iadul o să știe de tine.

– Ba da! reproșă tata Simion. Parcă în rai lumea n-are nevoie măcar de un santehnic?! Am să mă angajez acolo și tot în rai voi fi!

* * *

Pînă la război (cîți ani au tot trecut de-atunci!) moș Alexandru fusese un flăcău înalt, frumos, cînta pe la nunți, la vioară. Uneori, întorcîndu-se la Ineasca de la vreo petrecere, dădea peste alta: în centrul satului, nu departe de biserică, tineretul mai continua să se veselească. Dacă se reținea prea tîrziu, de la Telenești sosea șeful de post, însoțit de jandarmi – doi soldați cu reteveie și pumnale la șold. Fără a pune multe întrebări, îl apucau de subsuori (vioara i-o puneau alături, să nu i-o strice) și-l „mîngîiau” de cîteva ori de-a latul șalelor, încît bietul viorist urla ca un juncan înfierat. Pe ceilalți doritori de veselie pe la miezul nopții, în postul Sînchetului, șeful de post, un regățean negru ca tăciunele, îi poftea chiar a doua zi la postul de jandarmi și le trăgea cîte-o bocăneală încît vreo două-trei luni flăcăilor de la Ineasca nu le mai ardea să pună la cale vreo benchetuală nici chiar în plină zi. Șeful de post era bine cunoscut la Ineasca pentru pumnul său de plumb. Prima dată a venit în sat, cînd un ins a îndrăznit să fure găinile vecinului. Cum a sosit, a strîns flăcăii și alți suspecti

în primărie, după care le-a aplicat o bătaie, ca din cer ploaie... Pînă-n seară, găinile au ajuns înapoi în cotețul păgubașului! Pe fete, ce-i drept, nu s-a aflat să le fi miruit vreodată, chiar și pentru fapte urîte. Au fost și cazuri, cînd șeful s-a cam întrecut cu gluma. Cînd? Ori de cîte ori, în loc să se lămurească cum se cuvine, îi snopea în bătai și pe oameni mai puțin vinovați, dar pe care cădea oarecum bănuiala... Așa s-a întîmplat în cazul lui Petre Isac... Pînă s-a descoperit adevăratul ucigaș, mulți tineri au gemut sub loviturile de bastoane și pumnii de fier în ograda postului de jandarmi din Telenești... Cei mai de frunte flăcăi de la Ineasca, cunoscuți prin șotiile lor, au fost aproape mutilați. Nicidecum să dea peste Petrea Isac, un omulean cumsecade la prima vedere, care, în fiecare duminică, stătea în fața altarului, bătînd mătăni întru iertarea păcatelor...

Cînd Petrea s-a însurat, a furat logodnica și, curînd, ea i-a născut un băiețel. Invidios, temător și avan după bogăție, mereu îi cerea socoteală tinerii neveste de ce socrii nu împart cu ei gospodăria. Făcea așa, ca nimeni să nu-i audă bombănelile, certurile, decît soția și mahalaua avea o impresie foarte bună despre el. De bătut n-o bătea, nici chiar cînd se îmbăta crișă... Avea năravul s-o piște și tot trupul îi era numai vîntăi. Cînd copilul crescua măricel, peste soția lui dădu o boală muierescă, și bărbatul, simțind povara situației, începuse să dea tîrcoale altei neveste din sat, pînă cînd, într-o bună zi, se mută cu totul la ea.

Fosta soție, bolnavă sărmana, nu putea să întrețină copilul de una singură și-l trimitea (de fapt, îl ducea și-l lăsa) cam des la dînsul. Petrea Isac dăduse peste casa fericirii la care visase și-i plăcea viața cu noua lui soață, din oameni bogați, avînd casă și la casă. De la o vreme însă i se păru că băiatul îl încurcă... Într-o zi, copilul dus și lăsat la Petrea, a cărui casă acum era lîngă rîpa lui Zosca, un loc arătos prin așezarea lui, cu o singură gospodărie împrejmuțată cu un cătiniș înalt, nu s-a mai întors. Mama, venită după el, n-a avut chip să-l ia nici peste o zi, nici peste o săptămîină, nici peste o lună...

– Unde-i copilul, Petrea? întreba femeia ieșită din minți.

– Eu tare știu, strîngea bărbatul din umeri. S-a pornit spre casa voastră, peste puntea din rîpă... Te pomenești că l-o fi zătrit careva, nitam-nisam...

– Am să spun jandarmilor, Petrea...

L-au căutat cu șisturile delaolaltă, cu căngile prin fîntîni, dar nu aveau cum să-l găsească, deoarece nu era nicăieri. Vara, rîpa avea puțină apă – abia ajungea, voba ceea, la genunchiul broaștei. Și-atunci biata femeie, împinsă de o presimțire rea, s-a dus și a mărturisit temerile sale. În aceeași zi, o echipă de jandarmi a poposit la poarta lui Petrea Isac. Mai într-o parte stăteau flăcăii bănuși de omucidere. Au început pe loc anchetările, fiind interogată o mahală întreagă, printre care și scripcarul Alexandru Tudosan. Ca fiind bun cunoscut cu șeful, vioristul, de data aceea, a fost măsurat ușurel pe spinare cu bastonul. Dar acest procedeu de reprimare contra lui Alexandru nu avu nici un efect, fiindcă nu știa nimic. În vremea cercetărilor, jandarmii dădeau dovadă de o cruzime feroce. Dorind să afle măcar ceva-ceva despre cazul dat, cu

fiecare întrebare pusă, loveau fără milă interogatul. Petrea Isac fu adus în mijlocul satului, lângă biserică, după ce fosta soție bănuise că el ar fi răufăcătorul. Cu o funie agățată de o cracă, i-au prins în juvăț mâinile la spate, plesnindu-l din când în când cu o nuia și trăgînd brusc de funie:

– Unde-i copilul, mizerabile?!...

– Dații pace, sărmanul, îl căinau nevestele, știindu-l pe Petrea de om liniștit... După două zile de torturi, Petrea a fost dus de echipa de jandarmi la zămnicul părăsit din livada de nuci scorburoși, din preajma Chitcăi. Gîrliciul era blocat cu bolțari din lut și paie. Cînd i-au dat la o parte, la fundul întunecos al beciului au zărit un trupușor de copil cu o cîrpă în gură, gîtuit, după cum avea să se dovedească, cu o basma...

– E un păcat, e un păcat al meu, bombănea cu voce stinsă, abia auzită Petrea Isac, recunoscîndu-și fapta monstruoasă. În ziua aceea, lui Petrea i-au pus cătușe pe mîini și lanțuri la picioare. Pe la chindii, după ce i s-au luat lămuriri și s-au întocmit procesele-verbale, l-au escortat spre Telenești.

– Privește, mă derbedeule, bine aceste meleaguri, că n-o să le mai vezi niciodată! îl povățui, pe un ton răstit, șeful de post. Hai mișcă mai repede, element periculos ce ești! Cam la vreo lună după asta, Alexandru Tudosan a citit în ziarul *Universul* că Petrea Isac, de la Ineasca, a fost condamnat la moarte prin împușcare de către tribunalul județean Orhei, pentru omor abominabil și că executarea sentinței a avut loc la închisoarea orășenească, în prezența medicului legist și a procurorului. De-atunci, mai ales tineretul, a rămas cu o ură fâțișă față de autoritățile de constrîngere românești. Samavolnicia și bătăile crîncene aplicate la cea mai mică greșală comisă sau încălcare a normelor ordinii publice aveau să li se întipărească în memorie pentru toată viața. Fel de fel de zvonuri și vorbe de ocară bîntuiau cu privire la metodele de acțiune ale jandarmilor, dar prin sate ca atare nu se întîmpla nimic deosebit, dacă, bineînțeles, un oarecare nu începea să-și facă de cap. Căci jandarmilor le știau de frică toți! Și evreii din Telenești. Frinea Goldenberg, o jupîneasă zdravănă din marginea tîrgului, nu îngrijea de fîntîna de la poartă. Colacul de lemn stătea nevăruit, ghizdul ponorît, în noroiul de acolo veneau să se bălăcească rațele. Odată, aflat în inspecție, șeful de post Răducoiu, un oltean blond și vesel, în tunică și jambiere, a observat mizerabila priveliște. O chemă imediat și-i ordonă, clipind din ochi:

– Tașo, de ce nu dai puțul cu var? Mîine, cînd sosesc aci la prînz, să fie puțul văruit, că de nu, vă ia naiba!... Ori că Răducoiu era puțin gîngăvit, ori că biata femeie nu i-a înțeles dialectul... Fapt e că Frinea, înspăimîntată, făcînd fețe-fețe, încercă să-i reproșeze: cum oare să spună așa ceva un bărbat cu un post atît de mare, însă tînarul șef făcuse deja sînga-mprejur, adăugînd pe ton poruncitor:

– Ordinul nu se discută, ci se execută! Mîine, doamnă, să văd puțul spoit cu var.

Într-adevăr, a doua zi se prezentă din nou la poarta Frinei Goldenberg, pe care o găsi străjuită de copilașii ei, unul mai mic decît altul, cu fața albă de spaimă, dar colacul fîntîinii rămas nevăruit.

– De ce nu execuți ordinul, cucoană?! se răsti la ea. De ce nu dați puțul cu var?
– Să trăiți, dom' șef, da eu numaidecât dat – și-așa pe mine usturat! Cît se pote, ustură tare... Ceva-ceva șeful n-a înțeles pînă la capăt, însă nu dori să intre în detalii – în mahalaua ceea evreiască mai erau fîntîni nevăruite. De aceea i-o reteză și de data aceea scurt:

– Îți mai ofer răgaz zece ore! Dacă mîine, în zori de ziuă, puțul nu va fi dat cu var, păzea!

A doua zi, iarăși se trezește femeia cu șeful la poartă, și iar proțăpîită și cu privirile înfricoșate la el, căutînd să se îndreptățească:

– Eu dat iarăși puțul cu var și așa tare usturat...

– Mă, mizerie, tună acela cînd își dădu seama cam ce înțelesese din ordinul lui jupîneasă: Am zis să dai cu var nu ceea ce ai dumneata sub fustă, ci colacul fîntîinii, madam!

Nu trecu nici ceasul și harnica familie evreiască a adus în ordine fîntîna. Dar tot atît de repede întîmplarea a ajuns de pomină. Ce-i drept, ineștenii, bunăoară, își dădeau seama că, de cînd aveau de-a face cu șefii de post, deseori se făcea haz de necaz. Nimerind în alt mediu, fiecare regăteau cu graiul lui, de multe ori specific pentru regiunea sau județul de unde provenea, mai avînd acum și sceptra puterii în mîină, nimerea în situații de confuzie – cînd mai vesele, cînd mai triste. Moș Alexandru avea prieteni mulți printre evreii din Telenești. Cînd îl ajungea reaua, la ei alerga după ajutor. Dacă era nevoie de-un împrumut, de-o povață cum să vîndă ceva din roada strînsă de pe deal, se ducea pe la casele lor, unde găsea oricînd susținere și înțelegere. Legături de prietenie existau, de fapt, între mai mulți ineșteni și tîrgoveții evrei. La sărbători, se duceau unii la alții, evreii le învățau copiii, le leuciau bolile prin spitale, le dădeau sfaturi cînd nimereau la vreo răs_pîntie a vieții. Pe drumurile Inească și ale Teleneștilor, puteai întîlni fețișoare de copii, care aduceau a evrei în familiile moldovenilor și moldoveni în familiile evreiești. La școală, stăteau într-o bancă. Atîta doar că evreii umblau la sinagogă, iar moldovenii se duceau la biserică. Moș Alexandru se îndrăgostise de Etlia Gherțenon, însă, fire nestatornică și petrecăreață, a pierdut-o, fata căsătorindu-se cu altul. Și atunci a luat-o nu știu cum în pripă pe Tița... A trăit cu ea vreo zece ani fără a avea copii, împăcîndu-se bine în casă și în lume. Apoi a izbucnit războiul. Pentru moș Alexandru el a trecut mai greu decît pentru ceilalți ineșteni. La început, a fost încorporat în armata română, cu care a ajuns pînă în Odesa, unde s-au încins lupte grele. Cînd a văzut ce se întîmplă, a încercat să dezerteze, dar un basarabean de prin părțile Tighinei, unul Nistor Plămădeală, l-a sfătuit să nu facă prostia asta, căci ar putea să moară împușcat – de ai săi ori de nemți – ca un cîine. Mai bine, i-a spus tighineanul, să nu sară ca prostul, să nu se aventureze la atac printre primii, iar în apărare să se lipească mai strîns de pămînt, să tragă mai pe deasupra unui stat de om, că Dumnezeu îi mare și le vede pe toate... Cînd, în august patruzeci și patru, basarabenilor li s-a propus să se întoarcă acasă, tot Nistor Plămădeală l-a sfătuit să nu se grăbească. Se vede că știa el ce știa

și-i suflă lui Alexandru, care avea aproape cincizeci de ani, o vîrstă onorabilă deja, să nu facă zece pași în fața frontului, după cum ordonase noul comandant. A doua zi i-a spus că cei care se întorc acasă nimeresc în lagăr, iar acolo viața nu-i mai dulce decît în cătănie. Mai spre iarnă, s-au înscris amîndoi ca voluntari („dobrovoliți”) în Armata Sovietică și, în primăvară, devreme, au ajuns să forțeze Oderul. Aici Alexandru mai nu s-a înecat – nu știa să înoate. L-a salvat tot Nistor. Nistor, omul acela chibzui și de suflet, vrednic la fapte, cel care se păzise pe sine și-l păzise și pe el aproape tot războiul, a căzut la Berlin, în primul atac pornit spre centrul orașului. A căzut la cîțiva pași înaintea lui sfredelit din spate de un glonte. În patruzeci și șase, cînd s-a întors la Ineasca, Tița își mai revenise din îngrozitoarea împlinire prin care i-a fost dat să treacă în vara lui patruzeci și patru... Pînă în patruzeci și nouă, au agonisit cum au putut și-au ridicat gospodăria. S-a născut Roman, iar cînd au prins să-i mîne cu hurta în colhoz, într-o noapte, la poartă a venit duba, l-a arestat ca pe un presupus chiabur și l-au dus, alături de sute și mii de moldoveni, la Chișinău. Era arșiță mare și lumea chinuită de foame, dar mai ales de sete, stătea înghesuită într-un ocol cît puteai cuprinde cu privirea, pe loc deschis, unde mai tîrziu a fost construit stadionul cel mare. Un timp, pe Tița și pe copilaș i-a avut alături, s-au aflat împreună, înconjurați de santinele cu cîini. Apoi au fost răzleșiți. Despărțit de ai săi, Alexandru s-a văzut chemat mai întîi la interogatoriu. L-au întrebat unde a luptat, ce merite are și de ce nu dorește să se dea în colhoz.

– Nu m-am dat, fiindcă nimeni nu m-a întrebat și nu m-a poftit, a răspuns el în felul lui.

– De-acuma nici n-o să te mai întrebe, a făcut mutră acră santinela cu ochelari și cu gradul de sergent. Ești declarat dușman al poporului și condamnat la douăzeci și cinci de ani de închisoare.

– Dar soția? Unde mi-i femeia?...

– E condamnată și ea, dar își va ispăși pedeapsa în altă parte.

– Nu-mi puteți spune unde?

– Prea multe vrei să știi, chiaburile, și-l îmbrînci brutal din spate.

O lună de zile a fost ținut în vizuinele sumbre ale închisorii centrale, o clădire din cărămidă roșie, cu turnuri încă de pe vremurile rusului dintîi. De fiecare dată, în toiul nopții, era trezit de strigătele înspăimîntătoare ale celor ce erau supuși torturilor, de rafale sacadate de automat. Execuția osîndiților, care-și strigau îngroziți ultimele cuvinte către lumea aceasta, avea loc pe la miezul nopții, în auzul celorlalți deținuți. Măcelul, săvîrșit de cealaltă parte a zidului, îi ținea pe arestați într-o continuă stare de chinuitoare așteptare și frică. În orice clipă putea veni și rîndul lor. Alteori, înaintea execuțiilor, la urechile lor ajungeau țipetele copiilor despărțiți de mamele lor, iar după ce răsunau împușcăturile, scîncetele neogoite ale celor rămași orfani nu se potoleau pînă dimineață, cînd se schimbau executorii și santinelele. Cu Alexandru, în aceeași cameră, mai stăteau doi pedagogi, cîțiva preoți, care băteau întruna mătîni, rugîndu-se lui Dumnezeu să se îndure. Cînd îngrijorarea și panica

mai slăbeau, înfiorătoarea tăcere era curmată și între ei se lega capăt de vorbă.

– Pentru ce-ai fost arestat? întreba unul.

– Am slujit paroh la biserica din Bulboaca douăzeci de ani, pe timpul românilor.

– Ca și mine. Am învățat copiii, pe vremea aceea.

– Iar eu nici acum nu înțeleg de ce am fost adus aici, zicea Alexandru, căutînd să-și ascundă amărăciunea.

– Toată purtarea tovarășilor, se amestecă în discuție un alt învățător, cel de la Bobzești, e un mare-mare semn de întrebare.

– Acuma după război, rușii au nevoie de robi – de cît mai mulți, și-a spus părerea un fost student de la Universitatea din Chișinău, arestat pentru că nota în niște caiete, observațiile sale cu privire la sistemul sovietic opresiv de guvernare a Basarabiei... Să fim rezonabili... Ei au nevoie de brațe de muncă la săpatul mai multor canale, să ridice economia ruinată. La fel cum în vechime faraonii și-au ridicat piramide... Nu încape nici o îndoială că este anume așa! Și mai urmăresc ei un scop: să distrugă poporul moldovenesc: pentru ca în felul acesta rușii să-și întărească pozițiile între Prut și Nistru.

Cuvintele studentului slăbănog, nebărbierit, cu ochii duși în fundul capului, ale tinerețului cela care tușea des, dar adînc îi făcură pe ceilalți să muțescă. Foarte curînd însă se auzi un lătrat de potaie. Era după miezul nopții. Ușa celei lor se deschise vrainște și intrară doi înarmați. Fără să scoată o vorbă, i-au pus studentului un sac în cap și l-au dus în întunericul nopții. Acolo i-au legat mîinile la spate, pe malul unei gropi proaspăt săpate, unde mai zăceau cadavrele celor executați de curînd. S-a început un fel de interogatoriu, anchetatorul era unul cu voce apăsată, rostind cuvinte cazone... Abia într-un tîrziu, pînă la auzul lor, răzbi vocea lui... niște declarații antistatale... Au răsunit apoi binecunoscutele rafale... Mirosul varului stins în groapa unde fuseseră aruncate cadavrele și cel de sînge omenesc îi făcea pe ceilalți deținuți să simtă că le sare inima din piept... Cei cîțiva preoți, cu frunțile plecate, au rostit în șoaptă o rugăciune, întru iertarea păcatelor celui căruia îi pierise pentru totdeauna graiul.

– A fost un om adevărat, curajos...

– Dumnezeu să-l ierte și să-l aibă în pază!

– Mai trecură ceva timp și, într-o noapte, cei din camera lor au fost încărecați în dube, iar în zori dați jos și împinși pe un teren îngădit. Aflară că urmau să fie împărțiți pe categorii, după profesie, și mînați mai departe – în Rusia. Acuma erau la Tiraspol. Le-a spus o santinelă, că la pușcăria din Chișinău nu mai erau locuri pentru numărul mare de arestați. Era mare înghesuiala și în ocolul cela îngădit și păzit cu strășnicie din toate părțile. Pe neașteptate, Alexandru Tudosan o reîntîlni acolo pe Tița! S-a bucurat nespus, cînd a zărit-o cu pruncul în brațe, deși nu i-a venit ușor să se apropie de ea! Era zăpușeală, lumea nu mai putea de sete și arșiță. Nu aveau puteri să se plîngă unul altuia de nenorocirea abătută peste ei. Fătul scîncea aproape leșinat și bietul Alexandru a împins oarecum lumea, care înghesuise femeia lîngă gard, ajutînd-o să-l alăpteze.

– Să încerci să scrii acasă, oriunde te-ai găsi, apucă el să-i spună, fiind împins din urmă de un pat de automat. Alexandru izbuti să zărească fața împietrită de durere a Tiței, ce stătea nenorocită în bătaia nemiloasă a soarelui, la un colț de ocol de la marginea Tiraspolului. Mai mult n-a văzut-o pînă nu s-a întors la Ineasca...

... Trenul cu vagoanele pline de lume chinuită porni să străbată cale lungă. Noua locuință pe roate – vagonul – avea instalat la mijloc un vas de zinc, plin cu apă, și o latrină, unde puteai să-ți faci nevoile de față cu femeii, fete mari și copii... Mîncare li se dădea numai ca să nu moară de foame. Dezinterie. La rarele staționări ale eșalonului erau date jos cadavrele. Apoi urma numărarea ca pe vite a celor rămași în viață... Țăcănitul monoton al roților avea să i se încrusteze în amintire pentru toată viața. Au coborît dincolo de Ural, într-un cătun uitat de lume, în regiunea Kurgan. De la gară, escortați de santinele cu cîini, au fost duși și cazați într-un sarai lung de birne, care fusese cîndva club. Zilnic, erau scoși la tăiat pădure. Bărbații doborau copacii, iar femeile (căci aduseseră vreo două vagoane de femei din alte părți) curățau trunchiurile, ca alți bărbați să le împingă spre rîu cu brațele. O parte din bușteni trebuiau să fie încărcăți în niște căruțe mari, la care se înhămau bărbații, și erau transportate pe un alt rîu, aflat la o mică depărtare de acolo, al cărui nume nu l-a știut niciodată. Mulți deportați mureau și cadavrele lor zile întregi stăteau înghețate pe marginea drumurilor. Alexandru se obișnuise și cu viii și cu morții, înțelegînd că de la una la alta nu-i decît un pas, iar viața – o viață ca a lui – nu mai costă nimic. O viață de muscă, pe care o trăiește de azi pe mîine.

După o iarnă, cei rămași în viață au fost duși să culegă, de pe marginile drumurilor, cadavrele și să le înhumeze într-o groapă comună, săpată cu excavatorul. Administrația lagărului hotărî să-i strămute pe supravețuitori. Mai întîi au separat femeile de bărbați. Alexandru Tudosan, rămas în viață, slab și istovit, a ajuns la o mină din sudul Taimîrului. Acolo a lucrat trei ani. Cea mai mare bucurie pentru el a fost vestea despre moartea lui Stalin. În timp ce toți militarii și cei care-i supravegheau plîngeau disperați, deținuții nu-și ascundeau bucuria:

– A zdohnit năpîrca! S-or slobozi noroadele! ziceau oamenii, cu speranță că decuma înainte toate se vor schimba spre bine. Abia după moartea lui Stalin, putu să scrie o scrisoare la Ineasca, unde-l aștepta vestea de la soție că e în viață, împreună feciorul, în unul din lagărele Siberiei.

Politica lui Hrușciiov a descătușat oarecum situația încordată a popoarelor Imperiului Sovietic, mulți basarabeni fură reabilitați, și lui Alexandru Tudosan soției și copilului li s-a permis întoarcerea la baștină.

Cît lipsise de la Ineasca, jumătate de sat pierise de foame și nu se întorsese din deportări. Pe Lipăgău începuse construirea abatorului.

– Românu bătea, scăpa uneori către săteni Alexandru Tudosan, iar rusul omoară... și nimeni nu se revoltă. Cu cine era mai bine? Cine-a fost mai bun?

Reîntors acasă, pe multe din rude nu le mai află în viață. Amintindu-și vremurile trecute, plîngea pe ascuns copilărește și se bucura că a rămas viu, după atîtea

cumpene ce i-a fost dat să îndure. În sat, unii au început să-și ridice case sau să le refacă pe cele bătrânești. Nu mai erau boierii Trandafirescu, Grișman, Comarov, care se refugiaseră în România, nu mai erau șeful de post din Oltenia, nici părintele Untilă. Unii din acei care abia-și tîrîiau obielele, vorba ineștenilor, răzbișeră cu noua putere între oameni, devenind șefi.

Ineștenii începură să-și dea odraslele pe la școli și mulți dintre ei nu se mai întorceau în sat. Luau calea orașului și tineri care nu prea aveau mare dragoste de carte și care-și găseau de lucru la zidirea abatorului de pe Lipăgău. Se duceau la munci necalificate, să măture străzile, să spele troleibuzele, numai să se știe orașeni.

Pe Roman, Alexandru și Tița vroiau să-l trimită la institut. Fiul însă preferă cariera de militar. Încercară să-l convingă că ce fel de carieră este cea a militarilor – nici tu casă, nici tu baștină. Dar pînă la urmă s-au dat bătăuți în fața insistențelor băiatului.

– Un regim care ne-a adus atîtea blestemății?

– Ce dorești să aperi Romane? îl întreba tata.

– Îmi place tată milităria! Am văzut atîtea filme, am citit atîtea cărți... Îmi place și nu pot fără ea, zicea feciorul cu sinceritate.

* * *

În '44, rușii au luat băieți tineri ca niște flori și i-au dus neinstruiți pe linia întîi, unde puteau servi drept carne de tun. Plutoane întregi vorbeau, trăiau și mureau românește.

Departate de baștină, prin Pomerania, Polonia și Germania, zac și azi osemintele ineștenilor, care, în afară că servesc îngrășăminte humusului, nu se bucură de nici o comemorare nici din partea dușmanilor, nici a prietenilor, nici a băștinașilor de-acolo. Martiri ai voii întîmplării, ei pur și simplu n-au existat și nu există pentru popoarele Europei! Toate zbuciumările și măcelurile pe care le suportase generația lui erau în numele unei politici de proslăvire a unui popor puternic în defavoarea altor popoare marginalizate, cărora li se furase credința, istoria, limba, poate și mai mult. Moș Alexandru avea să-și amintească aceste cuvinte abia după ce trăise drama fiului său, folosit și el drept carne de tun tocmai în Afganistan, readus la baștină ca „erou care a căzut îndeplinind misiunea internaționalistă..”

În serile lungi, stătea frămîntat de un gînd, căruia nu-i putea găsi răspunsul: „Oare nu se va găsi nici o putere în veacul acesta, ca să curme nedreptățile aduse de barbarii de la răsărit?” Ofta și scruta îndelung zarea deșartă. Visa să ajungă ziua aceea, apoi, fără nici o părere de rău, să primească destoinic judecata lui Dumnezeu.

* * *

Patru ani de război, apoi încă trei în lagăr, prizonier la ruși. Simion Inereanu părea să se fi dezobișnuit să poarte gospodărie. Se întoarse acasă într-un februarie geros. Cînd intră în casă Veta îl întîlni cu vorbe aspre:

– Astăzi numai tu-mi lipseai, mirimosule, zise dînsa bărbatului, care intră în

casă împingînd ușa cu spatele. Cu vreo două ore în urmă se certase aprig cu Ion al lui Iova, pădurarul, de la niște lemne, apoi cu vreo doi cerșetori care treceau spre Leușeni. Era foame încă... Recunoscîndu-l pe Simion dînsa muți pentru o clipă. Prima întrebare ce îi fulgeră prin minte a fost: „Cu ce o să-l hrănesc eu, Doamne?”

Vestea că Simion Inereanu a revenit la baștină satul a aflat-o preste vreo două zile, cînd îl văzu cu Veta la Iarmarocul din Telenești. Neavînd cu ce să-l hrănească, Veta s-a decis ca să vîndă vițica, unica ei bogăție. Pe banii cîștigați a mers cu el la magazin, au cumpărat ceva făină, brînză... apoi au trecut prin piața agricolă. Slab și înalt ca o trestie, Simion, cu ochii lui scînteetori de foame, se apropia de tejghele și întreba lacom:

– Cît dai pînica?

Vînzătorul nici nu prea dovedea să-i răspundă, că el o și lua, ducînd-o la gură. Alături de cel ce vindea totdeauna stăteau bărbați, înarmați cu bîrghidăie, gata să te ciomăgească și, Veta, din urma bărbatului înfometat, se grăbea să achite cumpărătura...

La sfișitul tîrgului, Simion o făcu și mai lată... La insistența lui, Veta îi cumpără o sfeclă de zahăr și el, în drum spre casă, în văzul lumii tot rodea demonstrativ din ea...

– Ți s-a întors bărbatul, Vetuță hăi?! făceau unele gospodine. S-a întors, s-a întors, zicea Veta rușinată. Vreo cîteva săptămîni Simion parcă muțise. Stătea zile întregi cu ochii țintiți în pod, cu gura semideschisă, gîndind întruna, chibzuind ce-i de făcut mai departe. Socotise că zadarnic s-a întors acasă. Lumea murea pe un capăt de foame. În sat nici nu dovedeau să-i îngroape. Gropaș se unea să fie acela care obținea siguranță că va fi asigurat cu masă...

– Trebuie de făcut ceva, bărbate, zicea mereu Veta. Banii se mîntuie, Țira de făină la fel...

Simion se hotărî să plece în Polonia, la Stanislav, unde apucase să meargă muți dintre săteni. Împreună cu Filip Cazacu, Agache Tîrsînă, au mers cu sacii în spate la gara de la Bălți, apoi cu trenul pînă în Ucraina Occidentală, teritoriile căreia pînă la război aparțineau Poloniei. Au lucrat acolo pînă în vară și în preajma secerișului s-au întors acasă aducînd cu ei cîte un sac de cartofi. Povesteau mereu cît de atașați de credința în Dumnezeu sunt ucrainenii de acolo; cît de frumoase sînt femeile și cît de stricți sînt bărbații lor... Între timp, Veta, împreună cu tata Nică, se mutaseră cu traiul la Brîndușa deopotrivă cu aproape întreg satul. Acolo, între lanurile cu grîu făcuseră o colibă, frecau grîu în palme, îl fierbeau și-și alinau foamea. Pe la mijlocul lui 1947 foamea fusese înfrîntă. Lanurile au rodit și spre începutul toamnei sătenii s-au întors definitiv la casele lor... Casa de la Podiș, Veta o îngrijise bine toți anii care trecuseră. Harnică de firea ei, o văruise, îi trase brîiele cu chinovar pe la prispe, vopsise deregiile, ferestrele, pragurile. Trecînd pe alături, îți ademenea privirile. Dar Vetei, nicicînd nu i-a plăcut locul cela de la marginea satului, ferit parcă de lume. Trecuse pe acolo armata, apoi tot felul de vagabonzi, cerșetori care încercau să se opoșească sub acoperișul ei, și-atunci ea se făcea furtună... Într-o

seară, pe cînd Simion era plecat în Polonia, la fereastră a bătut cineva. A deschis ușa Tudor Abalașa, un vădăoi din Fundătură, care îndată a năvălit la ea...

– Stai, omule, că nu dau turcii, a zis atunci Veta, ghicind în ochii săteanului pofta de a face dragoste.

– Vetuță, vreau trup de femeie! zise bărbatul puțin reținut.

Cît bărbatul se vroia primit mai repede în casă, Veta înșfăcă de după ușă coromîsla și cu toată puterea îl lovi peste umeri... Odată și încă odată ca să-i pîrîie oasele!.. Gemînd, apoi urlînd de durere, săteanul a dat bir cu fugiții, dispărînd în întuneric cu înjurături deocheate la adresa Vetei...

Din acea seară Veta și-a pus în gînd, cu orice preț să-și schimbe casa... Într-o zi o întîlni pe Zina Zeleny, fiica vechilului Fonică, ce revenise din deportare și o întrebă dacă nu dorește să schimbe casa cu ea. Zina avea un copil din flori, era săracă, lipită pămîntului și nu putea să-și repare casa părinților care fusese devastată de oștirile rusești transformată în grajd pentru cai. Văzînd casa Vetei atît de bine păstrată și îngrijită, Zina s-a unit dîndată. Cînd Simion a revenit din Polonia, ei s-au mutat din Țarina Brîndusei s-au oprit în casa unde locuise cîndva vechilul Fonică...

Erau numai pereții și acoperișul de stof. Lipseau ușile și ferestrele, nici pomină din scîndurile podelelor. Rușii făcuseră focul cu ele...

Spre marea lui supărare, Simion nu avu încotro. Locul era frumos. În mijlocul satului, lîngă biserică. Grădina era mare cu vie din soiuri alese, îngrădită din toate părțile cu gard de nuiele, printre care crescuseră salcîmii boierești. Doar cimitirul vechi din preajmă îl intimidă, însă foarte curînd se deprinsese și nu-i trăgeau nici o atenție. Veta se avîntase la lucru. A dat cu lut cu pae, apoi cu lut cu pleavă, și în cele din urmă cu lut cu balegă toate odăile, pereții de afară la fel. A rănit de peste tot gunoiul de cal; tata Nică a făcut ușile, ferestrele, sobele și cînd afară, pe la hramul satului de la Arhanghelul Mihail, căzură primii fulgi, s-au mutat în casă nouă. Veta înăimise un zugrav de la Telenești care făcu un trefaret frumos în casa mare. Doar acoperișul mai rămăsese de cîrpit pe ici-colo. Simion, împreună cu tata Nică au adus din cîmpia Bălțatei malduri de stof tînăr și reparau acoperișul.

Ajutor n-avea de nicăieri. Surorile se măritaseră, fratele Pavel se pierduse fără veste în Germania, iar fratele Afanasie se întoarse acasă și plecase dîndată la o fată înstărită uitînd parcă de Simion. Aflîndu-se pe vîrfurile casei, Simion auzi pe la ameză chiuit năpraznic prin mijlocul satului.

– A cui e veselia, fată-hăi? întrebă mirat tata Nică.

– A cui? repetă supărată Veta și răspunse cu mînie: A lui frate-său!

Prin toată ființa lui Simion trecu un fior rece. Frate-său nu-l chemă la nuntă. Cum a aflat mai apoi, cumnată-sa, soția lui Afanasie, împreună cu sora Tatiana, care mai era la nunta ceea și nună mare, nu l-a chemat fiindcă „Simion mănîncă tare mult”. Lumea pe acele vremi trăia încă greu.

După ce o terminase cu reparația casei, Simion și Vetuța, cu ajutorul lui tata Nică, au mai ridicat un sărăieș, au construit un zămnic, au ridicat gardurile și aveau

gospodărie arătoasă. Simion se aranjă la lucru la un punct de rechiziționare a vitelor, apoi a hotărât să plece la cursuri de învățător la Soroca. Când s-a întors în sat, loc la școală nu era și s-a angajat șef de depozit în colhoz. Au fost vreo doi ani plini de bucurie și distracții. Împreună cu alte familii tinere din mahala organizau deseori petreceri. Fără nici un fel de muzică, nici patefon nu aveau. Petrecăreții se apucau de mâni, femeile cântau și toți dansau, de le scăpărau călcâiele. Numai Simion, dacă o lua prea aprig la măsese, tulbura liniștea cu vocea lui tare, intonând strofa deprinsă încă de pe timpul când era la război:

– Spune-mi puică, spune-mi tu
Cu cine-ai născut pruncu?
– Cel dintîi a fost cătană
Și-am crezut că-mi fac pomană
Cel de-al doilea – însurat
Și-am crezut că nu-i păcat
Cel de-al treilea a fost un june
Și-am crezut că nu m-a spune...

Petrecerile țineau lanț, cîte două – trei seri la rînd. În sat venise o familie de ruși: ea soră medicală, el – șofer, care se îndobrise cu Veta și Simion. La ei mai adera și fratele Afanasie, care nu prea se împăca cu soția și dorea să tragă un pahar – două în voie. Simion uitase mînia că nu-l invitase la nuntă, dar odată îl întrebă pe frate-său:

– De ce te-ai însurat c-o fată mai în vîrstă ca tine, și nu chiar frumoasă?

– Vaca! ridică un deget în sus Afanasie parcă a disperare, continuînd să explice: Vaca ei a măritat-o! Atunci erau încă vremuri grele, iar ea, vidma avea vacă bună de fruct. Eu m-am lipit de ea, pînă am fost înhămat în jug...

La o sărbătoare s-a îmbătat atît de aprig cu frate-său, încît nu se vedeau unul pe altul. S-au întîlnit să-și pomenească părinții care muriseră la sfîrșitul anului 1945, cînd ei, frații amîndoi, erau la război. Deodată Afanasie, cu ochii sticliți, se bunghi la Simion și-l întrebă:

– Bem pentru tata?

– Numai decît, răspuse Simion.

– Mă, dar cum îl chema pe tata nostru? întrebă în auzul tuturor Afanasie.

După o clipă de ezitare, Simion răspuse cu greu:

– Pă... Ion!

– Da, bre, Ivan îl chema... își aminti Afanasie.

Dialogul lor îl auziseră cîțiva guralivi care erau de față și multă vreme satul a avut ce-i lua pe ambii peste picior...

Maria Lupeac, acea soră medicală, rusoaică, avea niște ochi de jăratec și-l ademenise pe tata Simion... Mereu venea la depozit, mai lua cîte ceva pe documente și între ei se legase o prietenie demnă de gura lumii. Maria, din una alta, îi spuse că Vasea, soțul ei, este comunist și n-ar fi rău ca Simion să-i urmeze calea. Bărbatul ei era șofer la președintele colhozului, Leșenko, un ucrainean pîntecos, venit de la Chișinău,

trimis de partid să facă colectivizarea. Leșenko și Vasea nu știau o boabă românește, precum încurcau nucile cu merele... Ion al lui Iova, la început își bătu joc de bietul șofer, care mergînd prin sat și dorind să-și manifeste cunoștințele în limba băștinașilor, zise nestingherit lui Tudor Heșcu, un omulean gospodăros și cumpătat la ale lui:

– Moșu Tudor, pupă pe mine la cur!

Gospodarul, fără multă ezitare, i-a otînjit o dîrjală pe șale, încît Vasea însuși pentru toată viața că atunci cînd se întîlnește cu oamenii satului trebuie să spună mai întîi: „Bună ziua”!

Pînă una alta, Simion a dat acordul să devină membru de partid și Vasea era nespus de mîndru că îl convertise. La adunarea de la cîrmuire veniseră oaspeți de la raion să-l examineze pe proaspătul candidat. Vasea se îmbătase de-a binelea și piroteca pe un scaun din fundul odăii cu sobă de teracotă... Simion și-a spus biografia în fața comisiei. A fost ertat pentru că a luptat pe frontul român, că a fost prizonier. La urmă celor prezenți li s-a dat voie să-i pună întrebări. Leșenko, văzîndu-l pe Vasea că doarme, îl ghionti și-i șopti ceva la ureche. Vasea se ridică aproape buimatec și-l întrebă pe Simion:

– Ce ocupație aveai în timpul Marii Revoluții din Octombrie?

– Mă iertați, dar eu în anul acela abia mă născusem! răspunse candidatul.

– Dormi, spurcăciune?! făcu indignat președintele către Vasea, în timp ce sala hohgotea de rîs.

Fiind primit în rîndurile partidului, tata Simion a trecut să lucreze ca învățător la școala din sat... Noul serviciu îi plăcea. Cînd se mutase în casă nouă, în pod găsisese o adevărată bibliotecă, cărți colbăite și valoroase, pe care le citea, mereu ciondănindu-se cu Veta, căci uita de ale gospodăriei. În anii ceia se mai abonase la o sumedenie de ziare și Veta, aproape că nu avea nici un ajutor din partea lui. În orele prînzului venea special acasă ca să răsfoiască ziarele proapsete, obișnuință care i-a rămas pînă la sfîrșitul zilelor lui.

– Eu ți-aduc slariu, reproșa dînsul soției. Nu-mi place să muncesc la pămînt.

Iar Veta se spetea: avea o mulțime de norme, se ducea la cîmp în zori și se întorcea noaptea. Nici nu prea avea cînd să ia în seamă zvonurile despre relațiile lui Simion cu Maria Lupeac...

În acel început de iarnă, cînd simți că e însărcinată, prinse parcă alt curaj de viață... Simion deveni și el altul. Curînd se potoliră zvonurile despre el și Maria. Se întîmplă că și Agafia lui Tiniță plecă din sat, căsătorindu-se cu un preot de la Țibirica... Toți cei trei copii care s-au născut în familia lui, unul după altul, la un inetrval de doi ani i-au adus cea mai mare fericire. La toți trei copii moașă le-a fost Maria Lupeac. Veta devenise prietenă cu ea și dispăruse pentru totdeauna acea bănuială amară.

Arionel cu Serafima deja alergau prin drum, cînd s-a născut Mitru.

În acel an, spre toamnă, comuniștii au strîns toate răstignirile din sat, au închis și au distrus biserica.

* * *

După amiază s-au dus totuși în centrul satului, la întâlnirea cu Sokoliuk. Acasă rămăsese doar Arion, îi era silă să vadă mutra viitorului deputat mai pui că ar fi putut să aibă neplăceri cu stăpînirea. Deși era duminică, se apucă să facă puțină ordine, căutînd de prin șopron ciubote vechi, pneuri și alte cauciucuri: se apropiiau sărbătorile Paștelui și, încă din copilărie, avea obiceiul să adune lucruri vechi și inutile, să aprindă pe vîrfurile dealului sau într-o rîpă, nu departe de casă, un foc mare...

Dorea să stea, după mulți, mulți ani, în seara din ajunul Paștelui, la căldura focului pălălîind, cu prieteni de copilărie, dintre care rămaseră puțini în sat. I se făcuse dor de-această seară cu snoave, întîmplări hazlii, care aduna oamenii, arzînd parcă, totodată, păcatele adunate de-a lungul anului, ca să le înceapă pe toate din nou curați, cu noi dorințe și noi puteri.

Dar în mijlocul satului se auzea tot mai multă gălăgie. Între două cîntece, – cîte-un apel al fratelui Mîtru ce îndemna sătenii să vină la întâlnirea cu Sokoliuk. Din partea forțelor democratice erau vreo patru candidați. Fiecare se separase în gașca lui și se criticau, și se demascau vehement unii pe alții, doar arareori amintindu-și, prin critici de ziar, în cuvîntările lor, că mai au un oponent – un interfrontist, pe nume Sokoliuk.

De la înălțimea austerității sale, Arion simțea bufonada cu alegerile, de aceea interdicțiile milițianului de sector nu-l ofensaseră deloc, era conștient că nimic nu se schimbă. Își mai aprinse o țigară și, cătînd absent în jur, cercă să șteargă mușchiul verde de pe pietroiul funerar. Erau niște semne, ce aduceau cu cele cuneiforme. Să aibă oare Ineasca o vechime de cînd oamenii mai scriau cu aceste semne? se întrebă. Deseori, citind Biblia – o ediție din Vatican de pînă la război, pe care o găsisese tot în podul școlii vechi tata Simion, admira hărțile anexate la Sfînta Scriptură, pe care era indicată și Dacia. Despre Rusia nici pomină, și atunci de ce se afirmă, fără pic de jenă, că România, Basarabia, Transnistria nu sînt altceva decît o așchie din teritoriile slave? Doar există destule probe istorice, care au stabilit adevărul. Ei bine, cu politicienii, cu funcționarii de partid lucrurile-s clare, dar de ce intelectualii recurg la minciună...

Minciuna... Niciodată nu a fost frate cu ea. Din care cauză a și pătimit. Deși... o dată a recurs la o minciună. Aproape de sfîrșitul serviciului militar, veni la ei în unitate un colonel de la securitate. Arion Ineaneanu, unicul basarabean, trecea la comandanții săi drept ostaș activ. Acel colonel... îi propuse să-și continue studiile la Institutul de Relații Internaționale de la Moscova. Nu cunoștea prea bine ce fel de specialiști pregătește, dar, aflînd că la absolvirea facultății respective se poate alege cu un grad diplomatic și va avea ocazia să călătorească prin țări străine, se simți tentat să urmeze acea instituție de învățămînt superior. Colonelul, după o convorbire lejeră cu el, își făcu unele notițe într-un carnețel, apoi, în cele din urmă, se interesă dacă cineva din rudele apropiate sau părinți au avut antecedente penale. Știa biografia lui tata. Știa că, după evadarea lui din prizonieratul rușilor, autoritățile nu l-au căutat, fiindcă acest fapt nu figura în nici un document oficial

sau neoficial, și Arion era convins că nimeni nu cunoaște această filă, decît numai membrii familiei lor... Îi spuse colonelului că totul e în ordine, că tatăl său predă istoria la școala din satul natal.

Colonelul, după prima convorbire, l-a îndemnat să înainteze o cerere către organizația primară de partid a unității, ca să fie primit candidat în membrii P.C.U.S. Cu mintea lui tînără, căzu de acord și, după multe formalități, cu adunări solemne, cu examinări pe marginea politicii interne și externe a Uniunii Sovietice, Arion a devenit candidat în membrii partidului... Ultima oară colonelul veni la el chiar în ziua demobilizării. Îl privi sever și-i zise:

– Pleci, la recomandarea noastră, la Institutul de Relații Internaționale. Ești unicul candidat din Moldova și ia seama: purtăm răspundere pentru tine! Toate actele biografice îți sînt în ordine. Așa că să fie într-un ceas bun!

În aceeași zi, fu chemat la contabilitatea unității, unde ridică o sumă frumușică pentru drum și rație, ca a doua zi să plece la Moscova, împreună cu colonelul, care sosise în unitatea lor, special pentru această misiune, tocmai din Iacutia. În tren, acesta mereu trăgea tutun, bea ceai tare și, doar din cînd în cînd, închina cîte un păhărel. În schimb, pe Arion îl îndemna să cinstească și mare îi fu mirarea, aflînd că moldoveanul n-are patima băuturii.

– Întinde mîinile înainte, frățîne, îi ordonă el, și, cînd Arion execută ordinul, după o ezitare, zîmbi evaziv: Ca să vezi: nu tremură! Am avut impresia că toți moldovenii sînt alcoolici. Acolo, la voi, vinul se bea în loc de apă.

– Cine a inventat asemenea nerozie?

– În '44, fratele meu mai mare v-a eliberat republica și a văzut acolo tot butoaie și butoaie, pline cu vin bun și tare. Întors acasă, la Nijni Novgorod, pînă la moarte și-a amintit toate acestea cu plăcere...

După ce fu „dat în primire” de colonel, Arion nimeri la un cămin, situat într-o clădire somptuoasă, în odaie cu un ucrainean, Pavlo, care încerca să devină student al patrulea an. Tatăl acestuia fusese demnitar al ambasadei U. R. S. S. în Marea Britanie, dar, fiind bănuțit de activitate subversivă, guvernul englez l-a declarat persona non grata, expulzîndu-l din țară. Pe atunci, U. R. S. S. făcea des schimb de note și expulzări reciproce ale misiunilor diplomatice. Cu naivitatea sa de țăran de la Ineasca, Arion se miră:

– Dar parcă misiunea de diplomat este compatibilă cu cea de spion? Spionajul se face clandestin, tainic, e cu totul altă instituție...

– Nu cunoști dedesubturile lucrurilor mari, zise Pavlo. La această facultate se studiază diverse limbi străine: istoria, geografia, economia, politologia țărilor din arealul unde vei fi pregătit să activezi... Și, desigur, taina activității serviciilor secrete. Toți diplomații în realitate sînt spioni în țările unde activează. Adică, pre limbajul nostru oficial – patriot al țării sale, luînd în considerare confruntarea politică a celor două sisteme de pe glob. E clar? În lumea noastră, cele două sisteme antagoniste se află în continuă confruntare...

Pavlo îi povesti o noapte întreagă în ce consta viitoarea lui profesie. Arion era deja prizonierul emoțiilor din preajma examenelor, pe care urma să le susțină și nu dădu mare importanță noilor descoperiri despre profesia aleasă. Ucraineanul, care locuise câțiva ani cu părinții în Anglia, posedea la perfecție engleza, tocise în cei patru ani, cât încercase să tot intre la facultate, istoria P. C. U. S. Crea impresia unui om cu o bombă de intelect sub el, și Arion începu a se îndoi că va putea concura cu asemenea tipi, concursul numărînd peste două duzini pe un loc. În acele zile, mergînd la consultații, avu ocazia, prin intermediul lui Pavlo, să vadă, la distanță, fiii și fiicele demnitarilor de prim rang ai statului sovietic, care doreau să se însoare la Institutul de Relații Internaționale. Admira limuzinele grele și luxoase ce staționau la poarta institutului, ca din ele să iasă tinerei bine îmbrăcați și îngrijiți, aidoma prinților din filme.

– Cred că cel mai deștept lucru ar fi să ies din horă și să plec acasă, în Moldova, zise într-o zi Arion disperat, aplecat asupra manualului de istorie a P. C. U. S. În cartea aceasta e un adevărat vinegret, un melanj de date, evenimente pe care e imposibil să le explici și să le memorizezi... Am să fac republica de rîs, zîmbi el sarcastic. Și limba rusă mă dă de sminteală.

– Nu-i bai, zise ucraineanul, trebuie să rămîi oricum în joc. Ești minoritate națională, trimis special, te bucuri de înlesniri. Reprezentant al țărănimii colhoznică, merit pe care eu nu-l am și de aceea nu sînt admis al cîtălea an...

Primul examen Arion îl susținu, spre uimirea lui, destul de bine. Un profesor cu titluri științifice și cu merite ce puteau fi așternute pe o pagină întreagă, îl ascultă cu ochii absenți, nu-i puse nici o întrebare suplimentară, apoi, căscînd și acoperindu-și cu dosul palmei gura plină cu dinți de aur, zise copleșit de amintiri dulci:

– De cînd predau, n-am examinat încă nici un moldovean... Moldova e o forjerie a cadrelor de partid din statul nostru! Am lucrat acolo cu Leonid Ilici, cu tovarășul Cernenko... Frumoase timpuri, o perioadă plină de entuziasm... Ce locuri și ce oameni harnici! Și ce femei frumoase! Bravo! Succes, tinere, să duci departe stindardul U.R.S.S...

După primul examen, o jumătate din candidați fură nevoiți să plece acasă. Arion se bucură sincer că și Pavlo susținuse proba bine. El pentru a doua oară recurse la o șmecherie. Engleza o cunoștea superficial. S-au înțeles cu Pavlo să intre împreună și să se dea ambii ca fii de ambasadori, care au locuit o vreme în țări anglofone. Șmecheria trebuia să-l facă pe profesor să renunțe la biletele de examinare și să accepte o discuție verbală pe diverse teme în trei.

Se dovedi că profesorul era obișnuit cu asemenea propuneri și Arion, ca un pretins fiu de diplomat, asculta încîntat dialogul celor doi, aruncînd din cînd în cînd cîte-o replică – o zubrise din timp la indicația amicului ucrainean. La sfîrșit, profesorul se arătă satisfăcut de cunoștințele progeniturilor de diplomați și astfel Inereanu se pricopsi cu o notă de trecere la cea mai dificilă disciplină pentru el. Nu avea remușcări. Ajunse să înțeleagă deja că în viață, ca să reușești, trebuie să dai din

coate și că toate în lume se fac prin șmecherii și ingeniozitate. Numai în lucrurile principiale nu trebuie să accepți compromisurile: dragostea de părinți, de țară... Ele își au locul și icoanele lor.

* * *

Devenind student la cea mai prestigioasă instituție de învățămînt superior din U.R.S.S., studia minuțios disciplinele incluse în program, străduindu-se să pătrundă esența lucrurilor și, cu fiecă zi, descoperea o lume frumoasă plină de taine.

Biblioteca „V. I. Lenin” constituia pentru el prilej de bucurii și elan. Stătea în sala de lectură pînă seara tîrziu și abia atunci ajunsese să înțeleagă prețul timpului în destinul unui om ce se pretinde intelectual. Între timp, primi scrisoare de acasă, din care înțelese că părinții s-au pomenit în al nouălea cer de fericire. Aveau un băiat cu care putea să se mîndrească toată Ineasca! Chiar Republica cu tot comitetul ei central!

Curînd însă euforia succeselor trecu, strîmtoată treptat de proza zilelor suprasolicitate cu orele de program. Locuia la cămin împreună cu un georgian, un cazah și un lituanian. Chiar de la primul an, studenții trebuiau să deprindă sentimentul unității în marea familie a popoarelor Uniunii. Efectul însă se dovedi a fi invers.

Georgianul și cazahul povesteau cu multă însuflețire despre demnitatea caucazienilor și farmecul necuprinselor stepe cazahe. Lituanianul era mai retras, mai închis în sine. O dată însă îl întrebă cine-i totuși: moldovean sau român? Arion se fîstîci și atunci lituanianul se interesă dacă a citit „Război și pace”. Arion citise romanul, figura în programa școlară, la literatura rusă. „Rău l-ai citit, zise colegul de odaie, dacă n-ai găsit acolo o informație foarte curioasă despre voi.” Și el îi dădu lui Arion cunoscutul roman tolstoian. Arion observă pe cîmp diferite semne și notițe scurte în lituaniană – cum se vede, colegul lui îl citise mai atent.

Găsi fragmentul cu balul țarului rus la Vilnius, trecerea lui Napoleon peste Vilna, mesajul suveranului francez trimis prin generalul Balașov lui Alexandru, alte pagini, care-i aduseră un pic de lumină în istoria relațiilor Rusiei cu Moldova. Altă dată, lituanianul îi arătă un extras din textul pactului Ribbentrop-Molotov și Arion, pentru prima dată, prinse să se întrebe: cine este, de unde vine, care-i istoria adevărată a plaiului său? Atunci pricepu și observația colegului despre „eliberarea „teritoriilor de vest în '40.

Dar toate-acestea aveau să vină mai tîrziu. Deocamdată lecțiile i se dădeau cu dificultate. Fusese repartizat la secția țărilor arabe și limba, neauzită, necunoscută complet pînă atunci, i se păru un coșmar. Programa era supraîncărcată. Aproape că nu avea nici o clipă liberă. Deseori, noaptea, se ducea în subsolul căminului, unde ardea lumina și studenții puteau să se pregătească pentru seminare. La început era timid cu profesorii, în marea lor majoritate savanți cu renume, și răspunsurile lui erau mai mult decît modeste. Apoi, peste jumătate de an, lecturile îl făcură să-și perfecționeze dicția, retorica, devenind un student de frunte. Îl pasiona istoria științelor politice, teoria statului și a dreptului, filozofia; limba arabă îl amuza și-l înaripa, devenind curînd frumoasă și plăcută.

Îi părea bine că e unicul din Moldova, care învață această limbă veche și frumoasă. La început, regretase că fusese inclus, contrar voinței sale, împreună cu încă cinci studenți, la arabistică – intenționase să se dedice studiului limbilor romanice. Apoi, către sesiunea de iarnă, consideră că soarta i-a oferit o ocazie mai mult decît fericită. În numai cîteva luni, descoperi o lume nouă.

Profesorii țineau prelegeri la un nivel înalt, dînd dovadă de cunoștințe vaste ce trezeau interesul studenților, îi antrenau în discuții inteligente. Nu puteai rămîne un student neobservat, trebuia să se știe ce concepții și ce viziuni politice se formează în conștiința unui viitor diplomat.

La anul doi studenții de la secția țărilor arabe au început studierea abecedarului artei serviciilor speciale, pe care un stat le are în interiorul și exteriorul lui.

Structura serviciilor de securitate, cu studierea utilajului pe care trebuie să-l poată manevra un diplomat-spion, era predată de profesioniști. Oamenii de la K.G.B. Prelegerile se țineau cu ușile închise, într-un regim de cazarmă, fiecare student era obligat să semneze că a fost preîntîmpinat de răspunderea penală în caz de divulgare a secretului de stat. Cîteva ani, pînă la sfîrșitul studenției, Arion trăi cu presentimentul că se află în iureșul unui război invizibil, avînd în față dușmani de moarte în persoana americanilor, francezilor, englezilor... chiar și... a românilor! Studie regimurile politice ale celor mai dezvoltate state contemporane, influența asupra țărilor din arealul arab, atitudinea lor față de sistemul politic din U. R. S. S...

La anul patru, Arion Inereanu se ciocni din nou, de data aceasta mai îndeaproape, de problema Basarabiei. Cartoteca bibliotecii „Lenin” îi oferea suficiente izvoare cu această tematică. Arion cu cît se cufunda mai adînc în problemă, descoperind adevăruri neștiute pînă atunci, cu atît mai des scrișnea din dinți, indignat de minciunile istoriografiei oficiale. Între studenți era obișnuit să se urmărească unii pe alții, dar cînd făcea lecturi despre istoria României, Arion avea grijă să se ferească de ochi străini, apelînd în acest scop la cunoștințele de la lecțiile serviciilor secrete, antrenîndu-se pentru o activitate de cercetaș iscusit, cum trebuia să fie un veritabil diplomat.

Ajunse să posede bine limba arabă, putea deja să converseze cu studenți din Egipt, Iordania, Siria, Marok, Tunisia, Palestina. Își făcuse prieteni din diferite țări ale lumii, care studiau la Moscova. În iarna ultimului an, o întîlni pe Elvira, o rusaică blondă din regiunea Ural. Își făcea studiile la Academia Agricolă și era frica unui mare demnitar. Mai plinuță decît o franțuzoaică, cum spunea ea în glumă. Purta haine la modă și întotdeauna avea bani. Se întîlneau în parcul Sokolniki.

Elvira stătea în gazdă în vecinătatea institutului lor și el o vizita des. Moscova dintotdeauna i-a părut un oraș contradictoriu, cu lume pestriță, viață haotică, nervoasă, foarte scumpă, dar extraordinar de interesantă.

Întîlni în metropolă și alți compatrioți, pe care Ministerul Învățămîntului de la Chișinău îi trimitea la diferite instituții de învățămînt superior. Erau persoane, cu preponderență inteligente, bine asigurate, printre ei părea o cioară albă. Valeriu

Țărigrădeanu, un băiat deștept, simpatic, doctorand la drept, contribuia activ la întrunirea compatrioților moldoveni într-o asociație. În puținele ore de răgaz, duminicile, îi invita la Teatrul „Taganka”, ori la vreun meci de fotbal pe stadionul „Dinamo”, sau să se adune pe terasa unei cafenele din Lujniki, și pornea discuții pe diverse teme, în special politice.

Intuitiv, după ce începuse a studia activitatea serviciilor secrete într-un stat, Arion pricepea că unii din acești studenți ar putea fi potențiali turnători ai K.G.B.-ului, sau chiar agenți secreți. Despre acest lucru avu o discuție cu Pavlo, care, pînă la urmă, devenise student la un institut de geologie.

– Imperiul are nevoie de coloana a cincea în toate republicile unionale. Se obișnuiește, ca cele mai agere minți din provincii să fie selectate prin filiera K.G.B.-ului, trimise la învățătură aici, favorizate și convertite la politica imperială. Cei mai capabili fii și fiice ai unui popor mic, de la periferiile imperiului, sînt transformați în... eunuci...

– Am impresia că exagerezi, zise Arion.

– De-ar fi așa, demult eram ambasadorul U. R. S. S.-ului în China, prietene. Tatăl meu s-a revoltat oficial și astăzi, dintr-un diplomat iscusit, a ajuns un crescător de flori la vila de lângă Cerkask... Basarabeni voștri slujesc cu devotament regimul sovietic. Uită-te la acest Țărigrădeanu! Cînd va cere Moscova, el primul se va posta în fruntea luptei de eliberare națională din Moldova, ca mai apoi, tot el s-o detoneze dinăuntru. Și nu numai el. Fii prudent și ține-te la distanță, nu te lăsa cucerit de inteligența lui. Poate să ți se adreseze „Dragul meu concetățean”, „Marele meu prieten!”, să vă duceți împreună la mîndre, s-o facă pe liberucuetătorul, dar în fond e un ticălos, se vede de la o poștă.

– Nu te înțeleg, amice, o făcea Arion pe neîncrezătorul, deși îi dădea dreptate lui Pavlo.

Arion ducea mereu lipsă de bani, împrumuta de la colegi și, de cum primea bursa, își dădea datoriile. Și iarăși devenea lefter. Și iarăși începea să împrumute. De la Ineasca, nu îndrăznea să ceară; părinții trăiau din sudoara muncii cinstite, nu speculau, nu furau, pe deasupra, Mîtru devenise student la Drept și trebuiau să-i acopere și lui cheltuielile elementare.

Erau zile cînd nu avea ce să mănînce. Unica salvare era cantina din vecinătatea bibliotecii, unde, pe mese, stăteau castroane cu felii de pîine. Acolo veneau studenții flămînzi. Așot, șeful cantinei, un bărbat de proveniență caucaziană, părea să aibă un suflet bun. Nu încerca să le facă vreo observație, știind că bursele lor tot în chimurul cafenelei, la sfîrșitul lunii, erau vărsate, îl știa pe fiecare în parte și, uneori, intuia că cutare sau cutare umblă flămînd și putea să-l servească liber, achitarea așteptînd-o la începutul fiecărei luni, cînd studenții primeau chenzina. În cantină stăruia o atmosferă deosebită – pe pereți erau fresce din „Voinicul în piele de tigru”. Îi plăcu și Elvirei, cînd o aduse aici, deși, mai tîrziu, fata prefera întîlnirile la gazda unde stătea. Avea o cameră într-un apartament cu trei odăi. Stăpîinii erau niște intelectuali amabili.

Elvira era de o statură mijlocie, purta părul lung, pe care îl aduna într-o coafură în formă de coif. Ochii ei înguști, albaștri, mereu jucăuși, migeau în momentul când avea plăcere să discute cu Arion. Mereu se plîngea că a fost trimisă, contrar voinței ei, la învățătură. Recunoștea că a îndeplinit voința părinților de a veni la Moscova. Tînjea mereu după munții de-acasă, după prietenii de-acolo și, spunea că, orice s-ar întîmpla se va întoarce acasă. Uralul pentru ea era o gură de rai, o poveste, un dor. Mai spunea că acolo locuiesc cele mai frumoase fete din Rusia. Cu adevărat, Elvira îmbrăcată într-un pardesiu lung de culoare verde, pe cap cu o pălărie neagră, la gît cu eșarfă albă, avînd mersul elegant, frapa privirile trecătorilor. Părea mereu serioasă, dar îndată ce începea să discute cu Arion, pe chipul ei învia un zîmbet molipsitor și dulce. Nu se putea împăca doar cu aceea că în ultima vreme trebuia să poarte ochelari, când citea și i se părea că acest atribut o... îmbătrînește. A luptat mult cu miopia ei, dar zadarnic. Pentru-aceasta, vara trecută, plecă cu părinții la odihnă și la tratament la Nizza. Această călătorie i-a produs mai multe impresii plăcute. Acolo văzuse o scenă, care o încîntase. Un român bătrîn, abia pășind pe dunele de nisip, se afla în compania unei fete tinerele, suple, care avea grijă să-l plimbe, să-l hrănească, să-l învelească cu o pătură groasă, cînd se însera și briza mării bătea răcoros.

Ambii vorbeau românește. Fata, din cauza că bătrînul stătea rău cu auzul, era nevoită să-i vorbească tare. Sub privirile oarecum suspicioase ale celor din jur, pășea mîndră, ducîndu-l pe bătrîn la braț, arareori sărutîndu-i obrazul plin de riduri și pete cafenii, urme lăsate de un cancer al pielii... Scena o impresionase foarte puternic. Cînd auzi acest grai din gura lui Arion, se arătă și mai curioasă.

La întîlnirile cu el, afla lucruri interesante despre poeții, compozitorii, scriitorii, diplomații români. Arion îi declama versuri din lirica lui Eminescu, Blaga, Stănescu; îi aduse un disc cu muzica lui Ciprian Porumbescu, vocea Irinei Loghin, Gică Petrescu, Dan Spătaru... Elvira abia pronunța aceste nume românești și asta o amuza, o făcea să-l privească cu ochi zglobii, puțin descumpăniți.

Într-o seară, s-au revăzut la stația metro „Frunze”, împreună cu săteanul Nichifor, care-și făcea studiile la Universitatea „Lomonosov”, Facultatea de Istorie. Au plecat împreună la Teatrul Armatei, unde au privit „Sfînta sfintelor”. După spectacol, se întorceau tustrei veseli și au intrat să mesească în restaurantul „Aragvi”. O masă în acest restaurant, dar mai ales pentru trei persoane, costa foarte mult. Băieții încercaseră să propună ceva mai pe buzunarul lor, dar Elvira a insistat spunînd că totul va fi normal. S-au așezat la o masă curată, plină de lumină, cu flori, lumînări. În vreme ce sătenii căutau neliniștiți în jur, gîndind cum vor achita masa, fata scoase din poșetă un clit de bancnote și, întinzîndu-i-le lui Arion, îl rugă să nu se neliniștească, ci, cînd va trebui, cum i se cuvine unui cavalier, să achite masa. Elvira era în buna dispoziție. Își ceru voie de la Arion și Nichifor să fumeze. Scoase din poșetă țigări scumpe și-i servi și pe băieți. Deși niciunul nu fuma, au acceptat cîte o țigară. În timp ce luau masa, Elvira i-a rugat pe Arion și Nichifor ca să converseze puțin înde

ei românește. Îi plăcea să asculte muzicalitatea graiului. Băieții nu s-au lăsat mult rugați. Spre sfârșitul serii chiar i-au cântat un cântec popular moldovenesc:

Florică floare-albastră,

M-ai făcut, mamă, frumoasă...

Mă făceai mai urîțică –

Aveai ginere în casă și-un bujor de nepoică...

– E deosebită limba română, mărturisi sincer fata. Vorba voastră seamănă cu o melodie de serenadă, apoi fericită, exclamă: Copiii ai serenadelor! Romantic și sensibili. Păcat că sînteți prea puțin cunoscuți se știe mai mult despre țiganii din Basarabia și mai nimic despre voi.

– Ai înțeles, Arioane, cine sîntem? făcu atunci Nichifor impresionat. Trebuia să venim în inima Rusiei, ca să înțelegem că sîntem... Copiii serenadelor!

– Sus paharul! strigă Arion fericit. Iubesc sinceritatea... Apoi, rugat de Nichifor să povestească cum a cunoscut această Zîină a Uralului, Arion zise visător: Din prima oară, cînd trecea pe lîngă geam, în plină ploaie, și a intrat udă lioarcă în holul cinematografului «Rossia», am simțit c-a tresărit ceva aici, sub inimă. Și mi-am zis: „Ar fi o adevărată sărbătoare, dacă s-ar așeza pe scaunul de lîngă mine... „Așa s-a și întîmplat. Am privit filmul „Calina roșie” de Șukșin, simțindu-i alături, bătaia inimii... Apoi, fiindcă domnișoara nu avea umbrelă, am condus-o spre casă. Ce sărbătoare!

– Erai atît de morocănos, la prima vedere! interveni Elvira pe un ton copilăresc. Nu mi-ai spus niciodată că ai trăit atunci o sărbătoare.

– Atunci? căută mirat Arion către ea. Sărbătoarea sufletului o trăiesc încontinuu din prima clipă cînd te-am cunoscut.

– Chiar și acum?

– Indiscutabil, veverița mea!

– Trebuie să vă părăsesc, parcă ghici Nichifor. Am impresia că o să se petreacă ceva serios în relațiile voastre, în această seară... Trebuie să plec. Mă așteaptă serviciul de noapte.

– Desigur, zîmbi Elvira, dîndu-i de înțeles prietenului să nu se grăbească. Ce fel de serviciu la oră așa tîrzie?

– E paznic la o grădiniță, îl recomandă Arion. Acolo are odăi separate, pături, telefon, bucătărie... E jidan de la Telenești! arată Arion către sătean. E cel mai hîtru dintre noi... Cum numai a aflat că sînt student la Moscova, a depus eforturi și, uite-l, a venit și el să învețe lucruri mari... El e mai deștept decît mine, fiindcă a învățat mai bine la școală. Și acum... E paznic la grădiniță! În afară de bursă, primește salariu. Trăiește ca un pașă... Noaptea, cînd lumea doarme, el poate chema vreo dădacă să-i facă masaj...

– Poate să ne cazeze și pe noi acolo?

– E posibil să o cazăm pe Elvira la grădinița ta?

– Nici o problemă, fraților!

– De ce, mă rog, hotărăști pentru mine? se supără Elvira pe Arion. Erau deja în stradă, când, după o pauză, îl întrebă, privindu-l serios, plină de hotărâre: Ești sincer cu mine, când spui că sînt pentru tine o sărbătoare a sufletului?

– Nu vreau să ascund nimica față de tine și de Nichifor: îmi placi foarte mult și n-aș vrea să te pierd.

– Pentru această seară sau pentru totdeauna? deveni și mai insistentă fata.

– Pentru azi și pentru mâine. Pentru totdeauna.

– Atunci, ce mai așteptăm? Comandă un taxi... Nichifor e starostele nostru! Mergem înainte, la grădinița fericirii!

– Copiii serenadelor! exclamă încîntat Arion, amintindu-și ceva plăcut și impresionant, aflîndu-se deja în taxi.

Noaptea a fost superbă. Grădinița era situată pe teritoriul unei fabrici de bomboane, adumbrită de plopi și mesteceni. Camera pustie, cu paturi multe, picturile de pe pereți reprezentînd motive din poveștile populare. Au adunat mai multe saltele la podea și, pînă în zori Elvira și Arion s-au iubit cu multă patimă. Norocul lor că era zi de odihnă și nu aveau să vină copiii. Soarele demult se juca cu crengile copacilor din preajmă, pătrunzînd prin geamurile mari în odaie, iar tinerii mai savurau încă plăcerea clipelor divine.

– Știam că moldovenii sînt băieți buni, dar chiar atît de temperamentalii! Tocmai de opt ori într-o noapte! Maică precistă! O să spun să știe tot Uralul!

– Ai pretenții? întrebă, ca să nu tacă, Arion, întinzîndu-se a plăcere în așternut. Nichifor, în odaia vecină a dormit ca un tanc. Nu s-a trezit!

– Vreau să fii soțul meu, zise deodată Elvira. Doresc să mă căsătoresc cu tine.

– Pui la cale vreo aventură?

– Chibzuiesc că anume ție aș fi capabilă să-ți fiu consoartă.

– Ești convinsă?

– Cea mai mare decepție a vieții mele sînt bărbații, care, deși Dumnezeu le-a oferit dreptul de a alege, totuna îi alegem noi, femeile, din capul locului. Ești de-acord?

– Să știi că la moldoveni nunțile sînt bogate, iar părinții mei sînt nevoiași.

– Iar, la ruși, se permite și o simplă serată pentru a legaliza legătura a doi concubini. Nu-ți face probleme!

– Vă ajunge, dracilor! se auzi vocea lui Nichifor de la bucătărie, unde, împreună cu o duduie, așezau ceva de mîncare pe o masă grea și lucioasă de aluminiu. Veniți la crăpăt, să vă reînnoiți puterile!

Luni, peste o zi, tinerii au prezentat actele la secția stării civile și au trecut la o gazdă din Ilinskoe, la o familie tînără ca și ei. Arion le scrisese părinților despre căsătoria sa neașteptată și ei l-au invitat în vacanța la Ineasca, unde, din toată nevoia, au să scripuiască o nuntișoară.

* * *

Dar așa a fost să fie că părinții lui Arion n-au avut prilejul să facă nunta la nici

unul dintre copii. Mereu așteptându-i să vină acasă, Arion și Elvira parcă îi duceau de nas. Tinerii mai întâi au fost la părinții din Ural, apoi făcuseră un voiaj prin Carelia, mai aveau probleme cu învățătura și așa trecu aproape un an. Apoi, când soțul susținea examenele de stat, după practica în Algeria, Elvira născu un băiețel, căruia, la insistența lui Arion, i-au pus numele Ovidiu. Tot atunci, Arion a aderat la Liga studenților din Basarabia, fără Valeriu Țărigrădeanu, fără alte persoane ce li se păreau suspecte. Au creat clandestin, împreună cu Nichifor și alți băieți de încredere, societatea „Copiii serenadelor”. Acolo, la Moscova, tinerii molodoveni urmăreau scopul de a le spune băștinașilor adevărul despre istoria României moderne, despre teritoriile ocupate de către ruși în '40...

Prima întrunire avu loc într-un apartament dintr-un fundac moscovit, unde, la lumina unui candelabru cu lumânări de parafină, au purtat discuții aprinse pe marginea adoptării strategiei și tacticii de luptă pentru momentul dat și pe viitor. Se desfășura o activitate revoluționară, de-a dreptul leninistă. Până la sfârșit, au decis să constituie un partid în cadrul societății, iar Arion a fost ales liderul „partidului eliberării naționale a românilor basarabeni și bucovineni”.

– Ar fi bine ca mișcarea noastră să aibă filiale la Odesa, Kiev, Lvov, Ismail, Cernăuți, Leningrad și, desigur, la Chișinău, propuse Arion chiar la prima ședință.

– E o idee bună! aprobă Nichifor. S-avem grupări, care să ne servească drept pîrgihii de transmisie, s-avem legătură directă cu moldovenii de-acasă.

– Cel mai greu o să ne fie la Chișinău, spuse un bucovinean înalt, cu părul blond, creț de la Proboțești.

– Așa este, făcu îngîndurat Arion. De Chișinău ne vom ocupa în mod special.

– Cine anume? întrebă parcă în zeflema Nichifor. Doar Chișinăul, precum o știm... e împînzit de turnători, toți se feresc de-asemenea discuții ca de dracul.

– O să mă ocup eu, zise Arion și adăugă în liniștea ce se lăsase: Eu, personal.

– Ai să reziziți? întrebă un student de la Drept din Chilia.

– Mai puțin să vorbim și mai multe să facem, încheie Arion ferm, ca imediat să cadă pradă unui discurs patetic. Să ne gîndim la poporul nostru basarabean, care știe a presta munci agricole, a dansa pe placul „eliberatorilor”, a cînta despre pace și partid... „Eliberatorii” se simt în Basarabia ca peștii în apă, iar băștinașii... N-ați observat că în Chișinău toți măturătorii de stradă și veceuri sînt băștinași, iar posturile-cheie le ocupă veneticii din Rusia, Ucraina... sau slugoii naționali, denaționalizați, care-s un soi de marionete. Burghezie compradoră există ca pretutindeni; conducătorii uzinelor, fabricilor sînt tot ei: rușii, ucrainenii, iacuții... numai nu basarabeni. Asemenea stare de lucruri, mai devreme sau mai tîrziu, va fi distrusă de oamenii care locuiesc acolo. E o situație anormală și ea nu poate dura veșnic. Nouă ne-a revenit misiunea nobilă de a fi primii. Și să fim conștienți că ne supunem unui risc foarte mare de a fi descoperiți de autorități. Puterea știe că problema există că revolta mocnește în sufletele multor intelectuali basarabeni. Toate obiectivele industriale, cu pondere și potențial, Moscova le construiește

în partea stîngă a Nistrului. Pentru orice eventualitate istorică în orașe demult se vorbește doar rusește. Iar intelectualitatea rusă poartă pe umeri epoleții șovinismului. Se bucură că o parte de România le aparține și regretă foarte mult că au pierdut Alasca la cărți, prin 1867... Adevărul care nu le convine lor trebuie să-l spunem noi. Oamenii de-acasă nu-l știu, iar generațiile care vin se mancortizează. Dacă nu stopăm aceste fenomene, sîntem sortiți rușinii istorice. Și, dimpotrivă, dacă spunem adevărul despre tot ce s-a întîmplat în decursul acestor ani, Europa modernă va începe să ne cunoască, să ne scoată din anonimat și să ne stimeze pentru curaj și dîrzenie. Vreau ca europenii să ne cunoască mai puțin ca ostatici ai rușilor, și mai mult ca bravi urmași ai lui Ștefan cel Mare.

Arion devenea din ce în ce mai convingător și curînd, în diaspora românească de la Moscova, se răspîndi vestea că s-a ivit (numele lui păstrîndu-se în mare taină) un adevărat promotor al ideilor naționale.

Arion miza pe sprijinul lui Nichifor și al altor cîțiva membri ai partidului. Considera că ceea ce face este legitim și nu contravine Constituției, în care scria negru pe alb că fiecare cetățean are dreptul la opinie. Elvira începu să frecventeze și ea întrunirile lor, după ce revenise la Moscova de-acasă. Îl admira pe soț în declanșarea sa patriotică și părea că îi împărtășește ideile. Odată însă, acasă, îi zise, parcă prevenindu-l:

– Dacă se întîmplă ceva cu tine și vei pune în pericol securitatea familiei, nu știu cum o să procedez...

– Ți-e frică?

– În activitatea ta se întrevăd revendicări politice concrete, iar unde-i vorba de politică, U. R. S. S.-ul devine adevărat urs sălbatic. Oare n-ai auzit de penitenciarele de psihiatrie ale disidenților? N-aș vrea să devii ostatecul psihiatriilor. Mișcarea disidenților, începînd cu Saharov, este casta evreilor, are viitorul ei îndepărtat... Evreei știu să se apere! Dînșii mai fac aici și jocul lor!..

– Oare noi, românii, trebuie să trăim în hibernare? cu mîinile-n buzunar, să urmărim ce fac celelalte popoare?

– Multă vreme, dragul meu, U. R. S. S. va mai fi o putere de temut, cu bombe atomice. Pentru veacul pe care îl avem de trăit – la sigur! Nu doresc să devin soția unui decembrist ambițios din Moldova. Vreau un soț diplomat, înțelept! Cu pondere în societate!

Ultimul an, Arion avu frecvență liberă la facultate și, la finele lui, aștepta să fie repartizat la activitate diplomatică. Avea o pregătire serioasă și ar fi putut liber ocupa un loc vacant în ambasada uneia din țările arabe. Avusese chiar oferte concrete, după practica din Algeria și Tunisia.

Adunările grupului lor aveau loc cu regularitate în diferite apartamente, respectînd conspirația, după exemplul leniniștilor de pînă la revoluția din octombrie. Din cotizațiile adunate achitau arenda pentru încăperile unde convocau adunări, procurau literatură. În perspectivă aveau de gînd să editeze o revistă, pe care, prin

curieri, ar putea-o difuza în Basarabia... Într-o zi, Arion îl întâlni în holul facultății pe Valeriu Țărigrădeanu:

– Marele meu prieten! îl salută consăteanul de departe. Tocmai nu aveam cu cine servi o bere.

– Mulțumesc, am hotărât să mă las de alcool.

– În ultima vreme mă ocolești, dar nu înțeleg cauza.

– Ți se pare, frățîne... Pur și simplu, după ce m-am căsătorit, nu mai sînt liber ca înainte.

– Ba bine că nu... Știu cîte ceva, zise nemulțumit Valeriu. De ce ai socoti că nu ți-aș fi de folos? Părinții mei sînt simpli învățători, la facultatea din Chișinău veșnic mi s-au pus bețe în roate, ca să nu avansez pe treptele sociale... Cu puterile proprii am ajuns să studiez aici, la Moscova... Să mai știi că nu ești singur. Îți împărtășesc ideile tale și ale amicilor noștri...

Examenile de absolvire Arion le-a susținut fără nici o dificultate. Trăia cu speranța că foarte curînd va fi trimis să-și exercite funcțiile într-un consulat din străinătate și, undeva în suflet, regreta c-o să se despartă de Moscova. Elvira era gata să ducă bebelușul la mama și să-l urmeze. Visau să cîștige bani, cu timpul să cumpere o casă lângă Moscova, unde să-și petreacă vacanțele... Dar, contrar așteptărilor, Arion primi diplomă liberă și fu recomandat pentru muncă... pedagogică. Noutatea îl zgudui. Se adresă la comisia de repartizare cu o petiție, însă demnitarii i-au spus: Pentru moment nu dispunem de un loc vacant pe specialitatea dumitale... La anul viitor, neapărat te vom avea în vedere... Pînă una alta vei fi în rezervă...

Perspectiva de a deveni cu adevărat diplomat nu mai exista. Socru-său n-a putut nici el să-l ajute, deși avea mulți prieteni printre demnitarii moscoviți. A reușit să obțină pentru el doar un post de profesor conferențiar la Universitatea din Moldova.

Deci, Arion reveni la Chișinău. Curînd, Elvira îi spuse că este gravidă.

* * *

Autoritățile din Moldova prefăcuseră republica deja într-o oază înfloritoare, în care se scurgeau tot mai mulți specialiști din toate regiunile uniunii. Mai toate orașele, în numai cîțiva ani, au fost totalmente rusificate. La Chișinău, numărul școlilor naționale era catastrofal de mic, ca și al grădinițelor. Puținii băștinași care stăruiau să-și vorbească limba maternă erau tratați ca naționaliști. Chișinăul devenise un oraș de pristaniște al tuturor celor care părăseau satele rusești, ucrainene și veneau să se angajeze la fabricile și uzinele de-aici. Rusia era plină de anunțuri că în Moldova sînt așteptați cetățenii ei, unde vor fi asigurați cu lucru și salarii. În timp foarte scurt se pricopseau cu apartamente. Băștinașii nu se bucurau de nici un drept; intenționat se emise o circulară, care interzicea autohtonilor să obțină buletin de oraș, lucru ce-i împiedica să se angajeze în cîmpul muncii la uzinele de prestigiu. Tinerii specialiști moldoveni erau trimiși pe un cap la sate. Darea în exploatare a vreunui obiect economic servea drept motiv ca rușii să năvălească puhoiaie:

specialiști-nespecialiști, aici li se oferea spațiu locativ și posibilitatea de-a trăi în alt mediu, despre care majoritatea se mira zicînd că a nimerit în rai.

În schimb la muncile grele, necalificate, se speteau localnicii, ducîndu-și traiul în cămine mizerabile și așteptînd zeci de ani pînă să primească un apartament modest. Străzile orașelor răsuna de vorbă străină; denumirile firmele instituțiilor, magazinelor erau scrise doar în limba rusă. Intelectualitatea, în marea ei majoritate; părea inertă sau slugarnică, proslăvind entuziasmat frăția popoarelor. Cînd administrația capitalei a intenționat să demoleze monumentul lui Ștefan cel Mare, kaghebiștii s-au infiltrat în rîndurile unor studenți revoltați. Monumentul a rămas pe locul vechi, dar îndată au pornit niște procese judiciare stranii. Securiștii, în maniera lor de activitate, le înscenau liderilor rebeli acte de huliganism, și aceștia erau întemnițați, dovedindu-li-se vina prin pseudomartori, sau marginalizați pe la sate, lipsite de perspectivă, de unde n-au mai avut nici o posibilitate de a reveni pe baricade. Apoi au început a infiltra printre studenți provocatori, chiar din rîndurile adeptilor ideilor naționale în Basarabia, persoane competente cu carte, dar cumpărate de securitatea de la Chișinău. Ca de obicei, aceștia erau fii de intelectuali, cu preponderență șefi de la capitală, care vorbeau o limbă română cizelată; erau bine instruiți. Se recurgea și la alte manevre. De îndată ce răsărea vreun tînăr înzestrat de la țară, serviciile secrete îl studiau, apoi îl converteau în slujba lor, oferindu-i o bursă favorabilă și făcîndu-l turnător încă de pe băncile studenției. Apoi îl căsătoreau cu o nemoldoveancă, ca mai apoi să fie trimis la lucru într-un colectiv, unde să asigure și mai departe securitatea ideologică a statului, pururi în pericol. Acestor persoane li se ofereau, ca și veneticilor, servicii, salarii bune, apartamente și situație în societate. Familiile mixte deveneau, de regulă, slavofile; progeniturile lor, începînd cu grădinița și terminînd cu școala, nu mai vorbeau limba maternă, socotindu-se moldoveni doar în buletinul de identitate.

Pentru Arion, rusificarea populației băștinașe nu era o problemă nouă, dar acuma, revenind în Moldova după aproape zece ani, situația i se păru pur și simplu dezastruoasă. Tovarășii săi de idei, ciocnindu-se cu realitatea de la Chișinău, ori băteau în retragere intimidați de serviciile K.G.B.-ului, ori treceau în slujba lor. K.G.B.-ul avea evidența lui. Deseori, cei ce căutau dreptatea și adevărul, se pomeneau cu cîte un lacheu de lîngă Planetariu, avertizîndu-l ușor printr-o aluzie:

– Cum vine asta, dragă tovarășe. Statul sovietic cheltuiește sume impunătoare ca să vă învețe, să vă facă specialiști, iar voi citiți literatură română, ascultați muzică și vă rupeți capul după filme de la București...

Și o tot țineau așa pînă prindeau insul în capcană.

Arion se convinsese că faimosul K.G.B. de la Chișinău era informat despre persoana lui de cum încercă să se prezinte în cîteva cabinete ale conducerii republicii. Înalții funcționari îi apreciau studiile și... îl lăsau fără răspuns săptămîni în șir. Pînă la urmă, fu acceptat în calitate de lector la Facultatea de Istorie a Institutului Pedagogic. Dar și aici șeful de catedră îi oferi cîteva cursuri speciale dintre cele

mai inutile și detestate de studenți. Chiar la prima oră, când se înfățișă în aula, fu întâmpinat cu câteva șuierături din fundul sălii. Arion știa destul de bine că turnătorii dintre studenții convertiți de către serviciile speciale ale K.G.B.-ului au misiunea de a-l urmări și nu dădu nici o atenție turbulențelor din sală.

Încercă și în celelalte zile să nu ia în seamă aceste ostilități. Cursurile speciale le ținea fără prea mare inspirație, mai multe speranțe investind în orele facultative, planificate pentru a doua jumătate a anului de studii.

Mai greu era cu Elvira. Deși în aparență erau într-un gând, simțea că ea așteaptă, ca lui să-i vină „mințile la cap” și să se retragă din acea activitate periculoasă, asigurând fericirea familiei. Avu o naștere complicată, dar fetița, pe care o numi Veronica, era sănătoasă. Nu avea nici un ajutor decît doar de la părinții soției. Arion adeseori o îndemna să plece vremelnic cu traiul la Ineasca, în saraiul care pustia. Părinții lui, la fel au chemat-o. Ea a avut curajul să plece, dar peste o săptămînă bătu alarma:

– În satul vostru se simte epoca feudalismului. Nici electricitate, nici gaz, nici apă caldă... Doamne, ferește!

Nu s-a certat cu nimeni, dar a spus că va trăi, cît de greu ar fi, dar numai alături de el. Dimineața îl ducea pe Ovidiu la grădiniță, și peste zi se chinuia cu fetița în căminul studenților familiști. Regreta și îi părea rău, că s-a decis să vină în Moldova. Dar, Arion, după ce a înțeles că nu mai poate spera la cariera de diplomat, a fost foarte drastic, afirmînd că locul lui este în Moldova, la Chișinău, și nicăieri în altă parte. Cu doi copii, într-o odăiță strîmtă dintr-un cămin studențesc – nu acesta fusese visul fericirii ei, alături de cel mai bun student de la cea mai prestigioasă școală superioară moscovită.

Așa se întîmplă că, la Chișinău, se reîntoarce, peste jumătate de an, și Nichifor. Obține imediat o funcție de lector la Universitate și o odaie într-un cămin pentru tinerii profesori. Se căsătorise și el la Moscova, aproape o dată cu Arion, cu o udmurtă de la Academia Timireazev. Așteptau al treilea copil. Căminele nu erau chiar departe și amîndoi se bucurau că se vor putea întîlni mai des.

În cursul său special – „Relațiile moldo-ruso-ucrainene în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”, mai spre sfîrșit, Arion începu să le strecoare studenților, puțin cîte puțin, date despre anumite personalități din Moldova, care și-au adus contribuția la cultura rusă, ucraineană – Nicolae Milescu-Spătaru, Miron Costin, Petru Movilă, Antioh Cantemir, lingvistul Iațimirschi. În ochii multor studenți, observă un licăr de interes. Curînd însă, fu chemat de șeful catedrei și avertizat, într-o limbă pocită, cu accent transnistrean:

– Nu-ți pare c-o faci pe hîtrul și la mijloc miroase a... pute? Nu-ți pare că supraestimezi rolul unor personalități din Moldova și le cobori pe cele din Rusia și Ucraina? Ș-apoi cam des pomenești mata cuvîntul „România”. N-ai altceva ce le spune?

– Păi, e vorba de epoca contemporană, așa cum se scrie și în cărțile oficiale de la Moscova.

– Uită ce-i scris în cărțile celea! Aici nu-i Moscova. La Moldavia istoria este tilcuită altfel decât la Moscova. Ține asta minte odată și pentru totdeauna, tovarăș!

Arion întâlnește la Chișinău cu totul alți oameni. Unii îl ocoleau, alții evitau discuțiile pe marginea problemei Basarabiei, Ungariei, Cehoslovaciei, crizei cubaneze, revoltelor muncitorești din Polonia. Evitau în general orice discuție politică. Elvira era supărată și ea.

– Nu-ți dai seama că, din cauza ta, n-am nimerit cu lucrul peste hotare, nu ni se dă apartament, n-am nici o trecere la serviciu? De n-ar fi părinții mei, am pieri de foame în chichineața asta.

Certurile lor deveneau tot mai frecvente. Elvira îl amenința că, dacă nimerește la închisoare pe motive politice, îl va părăsi. Arion cugetă îndelung și decide să revadă componența grupului și să treacă în adâncă ilegalitate. Deși la Moscova, Sankt-Petersburg, Odesa, Kiev și alte orașe în care fuseseră formate grupuri de inițiativă, cercurile partidului lor funcționau, aici, în Basarabia, intelectualitatea rămânea pasivă. La un an, de la Moscova se întoarse cu titlu de doctor în drept Valeriu Țărigrădeanu, „marele prieten”. Deși dînsul se plîngea că a fost prigonit, înainte de a pleca la aspirantură, imediat primi postul de judecător. Cu orice ocazie declara că Arion îi este unul din cei mai apropiați prieteni. Căuta mereu să se întâlnească și să stea la un pahar de vorbă, în vreo bodegă.

– Oamenii de la Odesa, Kiev, Moscova, Sankt-Petersburg nu sunt consecvenți, îi zise Țărigrădeanu în una din întâlniri. Activează fiecare cum gîndește. Ar fi bine, ca mișcarea aceasta să fie dirijată, e nevoie de un conducător...

Arion pricepuse că Valeriu știe cîte ceva despre partidul „Copiii serenadelor”, dar zise nedumirit:

– Nu pricep, despre ce vorbești. Nu sînt antrenat în nici un fel de studiu al mișcărilor. Aștept cît mai curînd chemarea la muncă diplomatică...

– O să mă mîndresc, precum m-am mîndrit totdeauna cu tine, marele meu prieten! zise Valeriu la despărțire, privindu-l cu ochii reci.

Din tovarășii mai vechi avea încredere doar în Nichifor, consăteanul lui. În mișcare atrăgea persoane energice, verificate de el personal. Mai apelase la susținerea și ajutorul a patru veterani ai frontului român, care făcuseră școala pînă la război. Avea toată încrederea și în Mihai Cătină, coleg de studii, dar nu-l atrase la adunările partidului. Îl avea parcă într-o rezervă aparte... Formînd un nucleu de aproape zece oameni, într-o zi de toamnă tîrzie, Arion îi întruni la un congres ilegal în comuna Lalova, de pe malul Nistrului, în casa unui amic de la școala tehnică. Formal veniseră într-o simplă vizită. Arion puse problema ca intelectualii să reia activitatea de iluminare în satele și orașele Moldovei, explicîndu-le oamenilor, în discuții simple și foi volante, adevărata istorie a Basarabiei și perspectiva reîntregirii.

– Ne supunem unui mare risc, zise Arion în concluzie. Putem fi arestați în orice clipă și judecați pentru activitate subversivă. Dacă cuiva îi este frică, se poate retrage. Am o singură rugăminte: despre această întrunire nu trebuie să afle nimeni. Sîntem

pionierii mișcării. Basarabeni trebuie să se trezească. A sosit timpul! Mă bucur că printre noi sînt și tineri, și foști membri ai societății „Arcașii lui Ștefan cel Mare”, care au activat îndată după război, la Soroca. Mă bucur că cercul nostru întrunește și români, și ucraineni, și bulgari, și găgăuzi... Strămoșii noștri au făcut marea unire împreună cu toate neamurile ce-și duc traiul pe această palmă de pămînt.

Și Arion privi spre bătrînul Vermeiuk, un ucrainean de prin părțile Hotinului, care a luptat pe frontul român în războiul trecut, apoi a fost deportat, ca chiabur și s-a aflat șase ani la minele de scos cărbune din Vorkuta.

La întrunirea de la Lalova s-a decis emiterea unui manifest. Acest document, în care trebuia să-și găsească expresie starea de lucruri de la Chișinău și din toată Moldova sovietică, urma să fie transmis, cu orice preț, Guvernului de la București, lui Nicolae Ceaușescu, care se bucura de stimă deosebită, mai ales după criticile lui vehemente aduse rușilor, în legătură cu intervenția lor în Cehoslovacia. În manifest se cerea ca țara să atenționeze, prin toate canalele posibile, organismele internaționale asupra marasmului sovietic și rusificării forțate, pe care o aplică regimul de la Chișinău. Această misiune și-o asumă bătrînul Vermeiuk, profitînd de ocazie că iarna îi va face o vizită fratelui său la București. Arion urma să pregătească textul documentului. Ceilalți aveau misiunea să răspîndească, atent, neferat, ideile mișcării.

La Institutul Pedagogic lui Arion îi venea tot mai greu. Majoritatea covîrșitoare a profesorilor și studenților erau denaționalizați. Asista adesea la adunările de partid deschise, unde murea de plictiseală ascultînd cuvîntări demagogice, primitive chiar, despre reușita studenților, randamentul prelegerilor... Arion lucra mai mult nopțile, avînd certuri cu Elvira, care-i cerea să stingă lumina, ca să adoarmă mai ușor copiii. Soția muncea la o uzină de tip închis, unde era o disciplină militară și trebuia să se scoale dis-de-diminează.

– Azi, s-a apropiat de mine un tip, îi povesti ea într-o seară, și m-a avertizat că ai șanse de a intra în conflict cu organele de drept...

– Deja nu-mi mai aparțin, draga mea. Cale întoarsă pentru mine nu există. Fii gata de orice, oricînd pot nimeri în ghearele securității și judecat, spuse el liniștit.

– Cine va asigura viitorul copiilor noștri? N-am fost educată pentru a fi soția unui Soljenișîn ori Saharov. Iar tu, nici pe departe, nu ai celebritatea lor...

– Nici nu pretind. Sînt un salahor ideologic de altă natură. N-ai zis și tu cîndva că noi, românii, sîntem prea romantici?... Și ai dat cuvîntul în fața legii că o să fii alături de mine întreaga viață, la bine și la rău, încercă s-o întoarcă Arion în glumă.

– Nu glumi cu destinul, bărbate... Gîndește-te că ai doi copii. Ce viitor le pregătești?... Cîndva, credeam că sînt demnă de soția unui decembrist. Astăzi, nu pot să am nici o siguranță ce se poate întîmpla cu destinul nostru în caz de nenorocire...

* * *

Elvira privea pe fereastră, undeva în depărtare, încercînd parcă să afle unde s-au rătăcit perspectivele unei vieți frumoase, înstărite, printre oameni aleși, cum și-o închipuise la început, în tinerețe. Ce are însă în realitate? Nimic. Pe zi ce trece,

Arion devine tot mai străin. Ferindu-se de ochii familiei, el întocmea foi volante pe care, prin tovarășii săi, le lipia noaptea pe pereții celor mai importante edificii ale orașului. Chema oamenii de bună-credință să se opună migrației intensive, care duce la schimbări demografice în ținut, deznaționalizare, rusificare forțată, urcainizarea la Cernăuți și Ismail. În foile volante se mai pleda pentru deschiderea școlilor cu predare în limba maternă, în locul celor ruse sau mixte.

Una dintre foile volante anunța că în Basarabia a luat naștere un nou partid de natură patriotică, numit „Copiii serenadelor”. Se mai făcea apel către străinii, veniți în vizită la Chișinău, să transmită Occidentului adevărul despre ceea ce se întâmplă între Nistru și Prut.

În seara răspîndirii primelor proclamații, posturile de radio „Europa liberă” și „Deutsche Welle” au dat citire conținutului lor. Arion, care asculta prin bruiajul puternic aceste posturi cu auzul încordat, și urechea lipită de tranzistor, se pomeni fericit ca niciodată. Procură o sticlă de coniac. Bău împreună cu Elvira, fără să-i explice motivul. Nu vroia ca soția să fie implicată în chestiuni ce nu o privesc direct. Și-apoi sîngele ei slavon ar putea să-i joace festa.

Dimineața, la Institut observă mare învâlmășeală. Urmărea persoanele intuite de el, că sînt agentura și turnătorii caghebiști, cum împînziră aulele. El însă își ținu prelegerile calm, fără emoții. Cîțiva studenți îl întreabă, ca printre altele, dacă nu a auzit despre cele întîmplate noaptea trecută în oraș, șoptindu-i că au ascultat posturile de radio occidentale, care au comentat foile volante răspîndite la Chișinău de către naționaliști. Nu auzise nimic și, chipurile, nici nu-l interesa.

– Toată lumea este agitată de acest eveniment extraordinar, iar dumneavoastră nici să discutați nu doriți.

– Ce-i aici de discutat, cînd n-am auzit nimica și nu știu despre ce-i vorba, spuse Arion, privindu-i încruntat și sever. Pricepea că se încearcă a fi „pipăit”, provocîndu-l la discuție... Pînă la chindii, își preîntîmpină, pentru orice eventualitate, camarazii, ca nu cumva, îmbătați de succes, să piardă perseverența și să încalce legile conspirației.

Decide să se transforme într-un spectator, care observa dintr-o parte cît de corect respectă K.G.B.-ul Constituția, conform căreia cetățenii aveau dreptul la opinie și la exprimarea liberă a concepțiilor. Cunoștea bine iscusința lor în această privință: kaghebiștii puteau pătrunde în cele mai mari taine ale societății, în așternuturile cetățenilor, răscolind lenjeria fiecăruia în parte, răfuindu-se bestial cu preinșii oponenți ai puterii sovietice, prin deferite - metode de la convertire și mituire, pînă la exterminare fizică. Sau, în cel mai bun caz, puteau să te compromită astfel, încît concetățenii să-ți întoarcă spatele. Așa cum s-a întîmplat cu bunul lui cunoscut Vasile Vlaicu. Acesta declanșase o campanie de atenționare a opiniei publice față de fărădelegile rușilor în politica lor colonială și de rusificare în Moldova. A lansat apeluri, răspîndindu-le pe la organele puterii de stat. K.G.B.-ul, depistîndu-l, i-a înscenat luare de mită, i-a fabricat dosar penal. În timpul anchetării, secția K.G.B.-ului, prin agenții săi, răspîndea prin oraș diferite zvonuri ponegriitoare la

adresa omului; chipurile, era un desfrînat, mergea cu duduile la saune, iar acolo, le introducea cu seringă în sîn coniac, pe care tot el îl sugea; că în safeul lui de serviciu s-au găsit lingouri de aur... Iar cu gura lumii ca și cu vîntul de-afară, după răspîndirea unor asemenea zvonuri, nu mai putea lupta. Puterea l-a condamnat la privațiune de libertate pentru abuz de serviciu, luare de mită, dorind să-l îngroape definitiv. Dar numele Vlaicu sîrnea, printre oameni, repulsie și dezgust. Iar adevărul era ascuns sub zece lacăte. Rămînea doar speranța că odată și odată va veni ziua cînd va ieși la suprafață... K.G.B.-ul era ca o caracatiță și Arion îi cunoștea stilul, străduindu-se să fie extrem de precaut. Această organizație secretă, putea să recurgă la procedee cu mult mai drastice, decît s-ar fi așteptat cineva. Printr-un simplu contact cu un obiect afectat, amplasat la vîrful unei umbrele, în înghesuiala unui troleibuz urban, după cîteva luni, puteai să te îmbolnăvești de o maladie incurabilă și să nu-ți mai găsești scăparea și nimeni să nu știe vreodată cauza decesului tău.

Arion, de cîteva ori îl îndemna pe fratele Mitru, ca să se includă și el în lupta împotriva cotropitorilor. Programul partidului „Copiii serenadelor” miza mult pe tineretul studios. Mitru, student la Drept, părea să aibă o gîndire sănătoasă. La început fratele se arătă interesat, apoi, de la o vreme, prinse a-l ocoli.

După noaptea cînd au fost răspîndite foile volante, prin oraș s-au operat arestări. Cele mai multe au fost printre studenții activi la demonstrațiile contra hotărîrii demnitarilor de a strămuta monumentul lui Ștefan cel Mare. Dar arestările și procesele penale ce au urmat au avut cu totul alte pretexte. Lui Mihai Moldovanu, activist al mișcării studențești, care fusese deportat împreună cu părinții în Siberia, unde-și pierduse o mîină, i se organiză o cursă – o mică confruntare într-un magazin. O întrebă nevinovat în limba maternă pe vînzătoarea rusoaică, cît costă o cămașă din vitrină, la care aceea, prevenită din timp, zbercă la el:

– Govori na normalinom celoveceskom iazîke!

Mihai, fire calmă și cumpătată, îi ceru vînzătoarei condica de reclamații. Aceasta ridică și mai mare zarvă, numindu-l bătăran necioplit de la țară. Studentul, fără a-și da seama că este înconjurat de oameni veniți aici special pentru a ațîța conflictul, nu se putu stăpîni:

– De ce ești atît de mărginită și știi a vorbi numai... rusește?

– Pomoghite! prinse a urla și mai tare vînzătoarea, de parcă băiatul vroia s-o violeze. Huligan, beskuliturnî!!!

Răsăriră ca din pămînt doi tipi, în haine civile, și-l poftiră civilizată la secția de miliție. Acolo, imediat se găsiră martori oculari ai incidentului, se întocmiră un proces-verbal și dosarul penal a și fost intentat. Peste o lună, în ședința de judecată, vînzătoarea, plîngînd cu istericale, aruncînd în repetate rînduri cîte-o pastilă de calmare în gură, depuse probe că Mihai Moldovanu a comis un act de huliganism cu încălcarea ordinii publice... Bietul băiat fu privat pe doi ani de libertate, neluîndu-se în considerare nici replicile lui prompte, nici faptul că este invalid, că fost deportat

pe nedrept în anii stalinismului... Sentința o emise Leonid Florea, un moldovean de la nord, pe care nu-l interesa altceva decât propria căpătuire. La sfârșit, când rămase în sala pustie, în patru ochi cu procurorul, care se revolta contra deciziei lui, judecătorul strecură printre dinți:

– Naționaliști ne trebuie! N-are ce intimida oamenii care-și câștigă cinstit bucata de pâine la tejea.

* * *

De la o vreme, Mitru începu a-i da tîrcoale fratelui. I se laudă că mai este angajat la o întreprindere, unde i se plătește o soldă bună și nu are nevoie de activități pe care le consideră ilicite. Acum îl protejează oameni cu sufletul mare. Dorește să rămînă în afara oricărei politici. Așa-i dictează conștiința. Nu-l mai interesează poezia, literatura în general, care nu-i poate aduce omului decât irosire de nervi și permanentă lipsă de mijloace.

– Puțini scriitori în lume trăiesc pe seama scrisului, conchise Mitru, iar eu nu sînt un talent, ci doar un simplu amator. Și după o pauză cam lungă adăugă: Împotriva vîntului n-ai dreptul să te piși, dacă ai o cît de vagă idee despre legile fizicii...

– De ce ești atît de pornit?

– Te-aș sfătui și pe tine s-o lași mai moale cu nedreptățile, pe care, numai tu le observi... Știi bine a cui e trebușoara cu foile volante. O știi și alții, doar că nu există probe... Sînt prieten cu Valeriu Țarigrădeanu. Trec practica la judecătoria lui...

Ultima frază îl amărî mult pe Arion. Înțelesese că fratele are altă mentalitate decât a lui și i-o zise pe șleau:

– Mitrule, un om onest nu aduce prin comportarea sa prejudicii semenilor. Dacă dorești să faci bine, nu face rău și vei fi răsplătit.

– Vai, ce cuvinte înălțătoare! Ce-ar fi să-ți scoți și tu fluturii din cap?! Cu școala ta, demult erai ambasador peste hotare. Dar un nenoroc mereu te paște. Ești o simplă piuliță a societății noastre sumbre și perspectiva ta de pe acum este egală cu zero.

– De unde știi?

– Mă vizitează niște persoane și-mi spun să te conving să te lași de politică.

– Ca să vezi... Te roagă pe tine să mă convingi pe mine...

– Nu pricepi... Ei îți vor binele și-ți șoptesc pe secret prin mine, intermediarul. Doar organele de drept, cînd urmăresc un interes global, nu recurg dindată la arestări. De ce? Pentru a depista cît mai multe persoane implicate într-un joc politic de uzurpare...

– Lasă, frate, știm noi ce facem...

– Atunci, să nu regreți că nu am mers în viață pe același drum.

Trecură cîteva luni. Lucrurile parcă se mai liniștiseră, deși la Institut, Arion simțea mereu un al treilea ochi care-i urmărea faptele și mișcărilor.

Iar Mitru prospera. Se înscrise la cursurile de șofer, curînd se pricopsi nu numai cu drepturi, ci și cu limuzină. Cunoscînd situația materială a părinților, progresul

fratelui îi trezi bănuiele serioase. Când îl întrebă de unde toate-acestea, Mitru îi răspunde plin de importanță:

– În viață, frate-meu, trebuie să te faci uneori și găgăuță.

Arion își dădu seama că și-a pierdut fratele. Se simți neputincios și se întrebă dacă face bine că a pornit pe calea lui, unde nu putea nimeni să știe când va avea loc sfârșitul și unde-l așteaptă izbînda.

Și Nichifor, care pînă atunci părea devotat, zise cu jumătate de gură:

– Hai să renunțăm la toate ideile astea utopiste, căci rușii sînt puternici pe tot globul pămîntesc, iar noi semănăm cu niște purici în fața elefantului. N-o să iasă nimic. Nu vezi că în jurul nostru mișună kaghebiștii cu telescoapele? Nu are nici un rost să continuăm lupta...

– Nu forțez mîna nimănui. Cine nu poate înota, să nu intre în apă, zise Arion.

La rîndul său, Elvira nu vorbea cu el zile întregi, se uita pieziș la persoanele care apăreau în pragul ușii la ore tîrzii. Orașul mișuna de zvonuri și presupuneri. Unii curioși, care se rețineau mai mult, citind pe zidurile clădirilor apelurile clandestine, o păteau: miliția reținea pe orice gură-cască și, pînă lucrurile se mai clarificau, pătimașii încasau cîte o chelfâneală zdravănă. Tot atunci, în principalele centre ale Uniunii Sovietice se răsîndi broșura unui oarecare Boiardo Victorvera „Adevărul istoric al Basarabiei, Bucovinei de Nord, ținutului Herța și Insulei Șerpilor”. Unele exemplare ajunseră și la Chișinău, circulînd din mîină în mîină printre studenți și intelectuali. Lucrarea conținea amănunte despre „Sfatul Țării” și rolul lui la 1917-1918, despre pactul Molotov-Ribbentrop... Pușini auziseră despre acest pact, despre protocolul adițional secret dar mite să cunoască esența lui. În școli și aule universitare, se studia altă istorie. Paginile ziarelor centrale și republicane erau împeștrițate cu numele unor pseudoistorici, lachei ai regimului ce condamnau activitatea naționalistă din ținut. În colectivele de muncă din orașele Moldovei se organizau mitinguri de protest și luări de atitudine, cerîndu-se ca „infractorii”, care au scris asemenea hîrtii instigatoare, să fie prinși și trași la răspundere. Manifestații de protest au fost inspirate de putere și în unele sate.

La Chișinău au fost delegați cei mai de elită securiști din serviciile centrale, s-au operat schimbări serioase printre cadrele de vîrf, aducîndu-se moldoveni, din Transnistria sau, care trăiseră și activaseră toată viața doar la Moscova sau în alte republici unionale, în special în Asia Mijlocie. Unii dintr-acești moldoveni, conform buletinului de identitate, cunoșteau limbile tagică, uigură, cazahă, pe unde munciseră pe linia partidului, și numai pe cea maternă nu o însușiseră ca lumea, vorbind un grai caraghios. O cunoșteau, dar nu o vorbeau decît la bucătărie. Ei se năpustiră asupra intelectualității locale cu atîta furie, de parcă se întreceau cu ohranca țaristă. A fost limitat numărul disciplinelor cu predare în limba maternă. S-au mărit numărul orelor la studierea Istoriei P.C.U.S.

Toate manifestațiile, adunările, întrunirile, se desfășurau exclusiv în limba rusă. La Universitatea din Tiraspol gramatica limbii moldovenești se preda prin

intermediul limbii lui Pușkin și Tolstoi. Cei care încercau să-și țină prelegerile în maternă erau etichetați și învinuiți. La posturi de conducere avansau localnici rusificați, sau căsătoriți cu rusoaice, bine verificați de organele K.G.B.-iste, în privința fidelității platformei ideologice.

Arion căuta să se stăpânească, deși reușea cu greu. Îl neliniștea comportarea Elvirei. Cu Mitru nu discuta decât chestiuni casnice. Ducea din ce în ce mai multe lipsuri. Copiii creșteau. În toamnă, Ovidiu avea să meargă la școală. În vacanța de vară, făcu tot posibilul să le organizeze o escapadă la gurile Dunării, la Reni.

– Privește spre celălalt mal, fiule, acolo e Patria ta, arată Arion spre locul unde un soare roșu încerca să dea foc valurilor de stufării arămii. Privește și memorizează: Țara ta se cheamă România!

Copilul zîmbi dulce, întinzînd mîinile spre soarele ce scăpăta în asfințit.

* * *

De la o vreme, Arion simțea că mereu cineva îl urmărește.

Pe la cămin începură să treacă niște tipi simpatici, înalți și bine clădiți, risipind complimente în adresa Elvirei, cît e de frumoasă și ce soț are...

Porniră să-l bănuiască și colegii de serviciu – de ce nu-și ține prelegerile și în limba rusă, așa cum o fac toți profesorii la facultate.

În altă zi, fu chemat la serviciul personal, unde șef era un general în retragere, care i-o reteză militărește:

– Trebuie să predai cursul duminică în limba rusă, ca la Moscova!

– Dar studenții mei sînt moldoveni.

– Dacă n-o s-o faci, de săptămîna viitoare vei fi concediat! îi replică ex-generalul.

Arion aduse la cunoștința studenților că va trebui să le țină prelegerile în rusește. Se aștepta la un protest din partea lor. Andrei Urîtu, secretarul organizației de partid, consideră că Savițki, ex-generalul, are perfectă dreptate. Și atunci vreo doi tineri, de prin părțile Orheiului, rostiră într-un glas:

– De ce să nu ni se predea lecțiile în moldovenește? În limba noastră maternă? Sălbăticesc cu totul șefii! Tu, Urîtule, și nicidecum Frumosule, las' că te știm că umbli, seara prin cămin, să prinzi studenții care încearcă să recepționeze televiziunea de la București, că ne pîrăști nacealnicilor. Ca cel mai mare cap al comuniștilor la facultate, s-ar cuveni să cunoști că Moldova și România sînt state-prietene, prin politica și ideologia pe care o promovează...

Se stîrni mare hărmălaie. Un grup de studenți se adresă la decanat cu reclamație. În ședința corpului profesoral la facultate, majoritatea lectorilor se pronunțară pentru predarea obiectului în limba rusă, cîțiva au păstrat tăcere și doar Gheorghe Copilul, care se dădea drept mare cunoscător al Istoriei României, îi luă apărarea lui Arion. Profesorul guraliv era turnător al K.G.B.-ului, lucru cunoscut de mulți studenți, care mai știau și altceva...

Ghiță Copilul, cum îi ziceau dînșii, era unul dintre profesorii cei mai pregătiți cu o judecată neordinară. Cu aceasta, îi cucerise pe tineri, precum și cu faptul că

detesta fetele. Le trata cu zeflemeli și astfel își crease o alură de pseudooriginalitate. Venea adesea pe la cămin, așa, în simple vizite, provoca studenții la discuții sincere. Uneori, avînd o voce frumoasă cînta împreună cu ei romanțe de ale Mariei Lătărețu, Mariei Tănase... Cunoscînd numeroase titluri de carte românească, pe care le și citise, îi antrena într-un soi de schimb de opinii, captivant și cu o doză de grotesc, încît aceștia nici nu-și dădeau seama cum se deschideau... Astfel se informase cine și ce citește, cine cunoaște „Doina” și publicistica lui Eminescu. Și tot în felul aceasta aflase de la studenți, despre ideile lui Inereanu în problema Basarabiei.

Studenții mai șușoteau și despre acel altceva. Așa se făcea, că după ce-i servea cu o sticlă-două de vin, provocîndu-i pe ceilalți să aducă după aceea alta, discuțiile sfîrșeau plecînd cu cîte un student la gazdă sau rămînînd peste noapte să doarmă în odaia mică, unde de regulă, era de unul singur cu studentul. Ce se întîmpla noaptea era o taină a celor doi, căci nimeni nu îndrăznea să se răsuflă, ca să nu devină ținta glumelor colegilor. Numărul celor „pătimiți” fiind în creștere, taina nu mai putea fi taină. Cine însă se împotriva insistențelor nupțiale, devenea victima serviciilor speciale ale securității.

Arion înțelese că nu poate spera la vreun sprijin din partea cuiva. Se retrase în lecturi. În orele de răgaz făcea sport. Sîmbăta și duminica, alerga curse lungi de la Schinoasa pînă la Botanica, iar în zilele obișnuite – în jurul stadionului republican, unde cîndva stătuseră sub strajă, înainte de-a fi deportați în vagoanele de vite, moș Alexandru și tușa Tița.

Sportul îi menținea proaspătă forța de muncă. Cu bătrînul Vermeiuk se întîlnea clandestin, la cimitirul de pe strada Armenească, unde acesta venea să îngrijească mormîntul fratelui său. Aveau un loc dosit, în care Arion ascundea foile volante. După cîteva semne de aprobare, se despărțea. Îl simpatiza pe acest bătrînul cu nasul mare ca o gulie, fața roșcată și favoriți argintii. Purta pălărie albă cu găurele și baston. În tinerețe fusese, probabil, un domn solid și prezentabil, iar ochii lui îmbătrîniți exprimau intelegență și înțelepciune. Locuia într-o garsonieră, pe care autoritățile i-au oferit-o în locul casei mari, avute pînă la război, în care, o dată cu „eliberarea” Moldovei, s-au instalat familiile demnitarilor.

Vermeiuk fusese deportat chiar în '40, la o lună după venirea rușilor. Nu-l auzise niciodată să vorbească despre sine și necazurile vieții lui, dar faptul că era vădov și fără atenția copiilor, se observa în portu-i neîngrijit, hainele-i miroseau a naftalină. Se deda întru totul activității pe care o începuse împreună cu Arion. Lumînarea licărea la geamul lui pînă noaptea tîrziu, iar în acest timp el se furișa în stradă, în haine de măturător, și impresura cu foi volante locurile mai dosite, dar pe unde ziua avea să treacă multă lume.

De fiecare dată cînd autoritățile începeau a se foi, iar posturile străine de radio informau ascultătorii despre conținutul foilor volante, atenționînd lumea la problemele pe care moldovenii se înfricoșau să le spună cu glas tare, bătrînul avea o mare satisfacție. De Arion îl lega un atașament părintesc, îi plăcea cum băiatul se îmbracă, cum vorbește și cum analizează problemele în esență. Și se mai gîndea că

dacă, printr-o împrejurare ideală, s-ar schimba vremurile și vînturile prielnice ar bate spre Moldova, Arion ar deveni un adevărat om politic. Totodată avea un presentiment că, foarte curînd, timpul îi va despărți. Dușmanii din jurul lor erau mulți, puternici, înzestrați cu utilaj de depistare, serviți de specialiști de înaltă calificare.

– Nu-ți fă griji, îl consolă Arion pe bătrînel, cînd acesta-i mărturisi la o întîlnire pe Aleea Clasicilor, despre neliniștile sale. E doar începutul mișcării noastre de eliberare națională. Monstrul de la răsărit neapărat o să dea într-o bună zi ortul popii. Timpul va răsplăti străduințele noastre.

Tăcu o habă, apoi adăugă pe un ton obosit:

– Eu sînt gata la orice, soția însă m-a prevenit: dacă nu renunț la ideile mele, pleacă cu tot cu copiii... Și nu se mai întoarce.

– Caută să nu-i mai spui chiar toate.

– Femeile, în ziua de azi, sînt foarte perspicace. Mă tem să nu înceapă a-și face de cap... E slabă de înger. Un alt bărbat, bine situat, o poate ademini ca pe un șarpe laptele proaspăt de vacă. Aștept cu nerăbdare plecarea dumitale peste Prut.

– Crezi că smintitul ăsta de „geniu al Carpaților” o să ia vreo decizie?

– Sînt convins că el este înconjurat de birocrați și nu cunoaște realitatea noastră din exterior și interior. Dacă ar cunoaște-o, ar atrage atenția lumii asupra genocidului, operat de ruși în Basarabia. El doar călătorește foarte des în străinătate... Pentru mine, dincolo de cultul personalității, Ceaușescu este o figură de curaj civic... Îți amintești ce atitudine fermă a luat față de invazia sovieticilor cu ceilalți membri ai pactului de la Varșovia, contra Cehoslovaciei?

– Să sperăm și să n-avem teamă, îl parafrază Vermeiuc pe Eminescu.

– Altminteri, ce ne mai rămîne de făcut?

– Din păcate, sîntem prea puțini... Cine poate spune care ne va fi salvarea. Sîntem ostaticii Europei și, cred eu, cineva ar trebui să ne aprecieze măcar pentru aceea că, secole la rînd, am ținut piept năvălirilor barbare...

– Azi s-au schimbat vremurile. Pe nimeni nu mai interesează această stare de lucruri. Banul a acaparat planeta. Totuși cred în forța și curajul celor de la București.

– Dea domnul, băiete, să fie așa cum zici!

Bătrînul Vermeiuc primi viză de plecare peste Prut la fratele din București, într-o zi de septembrie. Avea la dispoziție doar două zile. Arion convocă, în apartamentul unuia din membrii partidului, o ședință urgentă, pentru a aproba declarația pe care Vermeiuc avea s-o ducă în anticamera lui Ceaușescu. Arion citi integral textul, apoi îl privi pe fiecare în parte cu luare-aminte: sînt obiecții?

– Cum va transporta-o bătrînul peste frontieră? se interesează Nichifor. Ce garanție avem, că nu v-a fi descoperit? Ca să nu avem probleme în caz de ceva, propun să iscălim declarația: „Un grup de patrioți basarabeni”.

– Vă privește, zise Arion, dar eu ca președinte al mișcării îmi voi pune semnătura. Guvernul de la București trebuie să știe că are de-a face cu oameni concreți, și nu e o provocație.

Deodată, Arion își aminti că l-a văzut cu vreo două zile în urmă, pe Nichifor la un bar, în compania unor persoane suspecte, și se cutremură... Imediat însă alungă acest gând, fiind preocupat doar de plecarea lui Vermeiuk.

– Semnăturile nu sînt atît de importante, zise Mitică Hodorogea de la Șabo, cu o barbă neagră, stufoasă și ochi ageri, a lea Hristo Botev. E suficient ca Arion Inereanu, în calitate de lider al partidului, să-si pună numele, iar după semnătură, să adăugăm: „la care aderă un grup de simpatizanți”.

– Ai dreptate, se uni Arion și votară unanim. Deși, pînă la urmă, semnară mai mulți.

După cum s-au înțeles, Vermeiuk n-a fost condus de nimeni la gară. Bătrînul a dormit liniștit pînă la Ungheni. Aici, însă, în timp ce se schimbau roțile, fu trezit de șapte zdrăhoni, care năvăliră în compartiment și-i porunciră să ridice mîinile în sus. Unul din ei deșurubă capacul tranzistorului, pe care i-l ducea în dar fratelui și descoperi „Manifestul” partidului „Copiii serenadelor”.

* * *

Adunînd gunoaiele la poartă, să aibă cu ce face focul în ajunul Paștelui, Arion nici nu observă cînd soarele trecu de zenit și scăpătă spre orizont. Dinspre zidurile bisericii, răzbătea muzică, apoi se lăsă o pauză și desluși clar vocea fratelui Mitru la microfon:

– Onorată asistență!. Îmi cer scuze de la prietenii noștri de pe Lipăgău, că voi vorbi moldovenește.

– Astăzi avem întîlnire cu tovarășul Sokoliuk, care, dacă va ajunge deputat în Parlament, ne va apăra interesele la Chișinău. Tovarășul Sokoliuk s-a născut în regiunea Kurgan, a rămas de timpuriu fără mamă și fără tată, fiind crescut și educat la o casă de copii. A făcut armata, a urmat studiile la institut, apoi a sosit ca tînăr specialist, în Moldova și în prezent, după cum prea bine știți, este șeful abatorului din dealul Lipăgăului (Fujiama noastră locală!), unde prin stăruința și munca lui face minuni de vitejie!

Cuvîntarea lui Mitru fu întreruptă de urale și aplauze de aprobare. Tinerii, veniți cu autobuzele din dealul Lipăgăului, montaseră la amplificatoare instrumentele electrice și dădeau semnale de slăvire a celui ce candida. Drapele roșii și lozinci comuniste stăteau arborate pe zidurile bisericii cuprinse de buruienile verzi și uscate.

Cînd aplauzele încetară, Mitru chiui o dată în microfon, în semn de apogeu al aprobării entuziasmata, și continuă:

– Iar acum, dragi săteni și, onorați oaspeți, să-l invităm în scenă pe tovarășul Sokoliuk!

Un bărbat înalt, masiv, cu o față roșie, lucitoare de sudoare, mustață neagră și buze late, cărunt pe la tîmple, puțin atins de cheliciune, cu gene stufoase, parcă se armonizau cu bărbia tunsă scurt, semănînd cu Mefistofel; urcă pe scenă, își sprijini mîinile lungi, cu degetele butucănoase în chingile din părți ale tribunei, învălu multimea cu ochii săi, puțin bulbucăți, severi. Făcu o pauză, bău un gît de apă din

paharul ce stătea alături, îl puse la loc și își dresese glasul. Era o manieră de-a atrage atenția mulțimii. Vorbi apoi mult, îndesat, de fiecare dată așteptând să fie tradus de către Mitru și aplaudat de mulțime. Își spusese și el biografia. După absolvirea Academiei Agricole, secția veterinară, a fost trimis tânăr specialist la abatorul de la Ineasca, unde, suflându-și mînele și-a pus umărul la realizarea programului agrar, trasat de P.C.U.S. și Guvern. Povesti îndelung despre greutatea întîmpinate la ferma de creștere a porcilor, despre achiziționarea cărnii de la populație, transportarea mezelurilor spre centrele industriale ale Rusiei, își asumă cu o deosebită mîndrie meritul de a fi creat multe locuri de muncă pentru săteni, pe care îi cinstește și-i stimează. Dacă sătenii își vor da voturile pentru el, se va încadra în făurirea planurilor de amenajare a satului din vale.

Apoi se năpusti cu asprime asupra acțiunilor naționaliste ale Frontului Popular, care nu urmăresc alt scop decît dezmembrarea U.R.S.S.-ului, introducerea obligatorie a limbii moldovenești în toate sferile vieții și a alfabetului latin, înlocuirea drapelului cu tricolorul fascist a lui Antonescu... Ultimele cuvinte nu entuziasmaseră publicul întărit tot mai mult de aplauzele și uralele unui grup de sprijin. De fapt, din cauza pasivității și indiferenței lor, localnicii pe maidanul din Lipăgău erau în minoritate. Abia spre sfîrșitul discursului lui Sokoliuk, în coada mulțimii răsăriră cîteva tricoloruri, pe care „veneticii” începură imediat să le huiduiască. Sokoliuk zise iritat:

– Strîngeți drapelul ocupanților români, altfel chem miliția!

Tot atunci, Joiana de lîngă scenă, care pînă la momentul acela rumegase liniștită, contemplînd indiferentă mulțimea, își desfăcu puțin picioarele din urmă, ridică coada și începu a se bălega chiar în fața vorbitorului. Sokoliuk se simți oarecum insultat, îi șopti ceva la ureche lui Mitru, după care acela răcni în microfon:

– Luați dobitocul de lîngă tribună, ordin de sus!

– Cu ce este vinovat animalul, dacă dorește și el să te-asculte, se auzi o voce.

Un copil în chiloți veni la fugă, trase vaca de funie, dar aceasta încă nu-și isprăvisese socotelile, se opunea cu rezistență.

– Să rămînă, să asculte și ea cuvîntarea nacealnicului! se mai auzi o voce.

Coborî atunci de pe scenă însuși Mitru și, înșfăcînd o jordie, prinse a șfichiui animalul. Din neatenție, călcă cu pantofii, lustruiți oglindă, în lostopenele aburinde. Mulțimea începu să se amuze.

– Nu vă hliziți, c-o să vă cadă bucuria în scîrbă, se răsti Mitru, scuturîndu-și pantofii și împroșcîndu-i pe cei din jur cu stropi călduți încă.

– Vai, ne-au trecut răcorile de spaimă!

Sokoliuk își încheie discursul și pe scenă urcară alți șefi ai abatorului, care vorbeau pe scurt întru susținerea candidatului. Spre finele adunării, Mitru se grăbi să anunțe:

– Administrația abatorului a hotărît să-i dea fiecărui cetățean al Ineascăi cîte 10kg de *combicorm*. Spre deosebire de cei de la Frontul Popular, care vă hrănesc doar cu promisiuni... Deci, cine se consideră gospodar, demn de încrederea tovarășului Sokoliuk, să treacă mai încolo, spre rîpa lui Zosca, unde vă așteaptă camionul cu sacii plini.

Mulțimea se îndreptă spre vîlceaua încinsă de flăcările asfințitului, iar în locul lui Sokoliuk, pe scenă urcară reprezentanții Frontului Popular. Adepții șefului de abator s-au retras imediat spre zidurile ruinate ale bisericii, unde-i așteptau dansurile. Dudașele dansau erotic, în ritmul muzicii ce se revărsa din difuzoare.

Pe scenă, cu o porta-voce, cîțiva tineri începură o nouă rundă de agitație, dar puțină lume rămăsese să-i asculte. Toți se grăbeau să-și primească pachetul cu combifuraj, iar tineretul, venit din dealul Lipăgăului, era ademenit de dansurile de după zidurile fostei biserici. Mitru distribuia, serios și plin de responsabilitate, conform listelor alcătuite, pachetele de nutreț atît de bine picat sătenilor, ca să-și hrănească animalele și păsările. Tata Simion, mama Veta, sora Serafima, moș Alexandru și mătușa Tița își primiră pachetul și se înapoiau acasă mulțumiți, fără a-și da osteneala să-i asculte pe cei de la Front, care tunau într-una slogane contra veneticilor.

– Să plece rușii acasă, în Rusia! strigă unul în porta-voce. Jos rusificarea, jos ocupații roșii!

– Trăiască națiunea! îl îngîină un grup nu prea mare de gură-cască.

– Sus cu ea! răspunseră cei de pe scenă.

– Dacă vom veni la putere, o s-avem grijă de băștinași, să se bucure de privilegiile pe care le au cei de la abator. În primul rînd, le vom da apartamente localnicilor! Drapelul nostru național va fi arborat pe cea mai înaltă clădire de-acolo. Copiii noștri vor avea ocazie să învețe în limba maternă...

Promisiunile de pe scenă curgeau gîrlă. Într-un tîrziu, un june rotofel, în cămașă națională, porni să recite cu voce aprigă:

– La arme, fraților români, la arme!

Alt frontist prinse să împartă garanții mulțimii că, o dată cu venirea lor la putere, neapărat vor închide abatorul și băștinașii nu vor mai livra în Rusia carnea din lunca Ciulucului, ci vor împărți-o celor necăjiți, celor ce o produc. Printre oameni, coborîră vreo doi emisari, cu niște pușculițe, în care adunau de la cei prezenți bani și îi duceau celora de pe scenă, bărboși, unii din ei îmbrăcați cam anapoda, în bătaia proiectoarelor. De cum se terminară cuvîntările, tineretul porni să defileze în coloane pe ulițele satului, ducînd în frunte tricolorul.

– Noi suntem acasă! Noi sîntem acasă!

– Unire, moldoveni! Unire, moldoveni!

– Ocupații să plece în Rusia!

– Inreanu – trădător!

Strigătele gloatei continuară pînă pe chiscurile Lipăgăului, apoi tineretul se furișă la dansuri. Cei mai în vîrstă – pe la casele lor.

– Ca să vezi, comedie, zise moș Alexandru, ajuns în ogradă. Pe Sokoliuk l-au hulit întruna, da iaca el ne-a dat nutreț. Iar ai noștri ne-au cerut bani, au făgăduit cerul și pămîntul și și-au luat tîlpășița... Ceva are să se întîmple.

– De ce spui așa, bade? se miră tata Simion.

– Pleacă evreii la Ierusalim. În Telenești rămîn din ce în ce mai puțini. Iar cînd

pleacă evreii, îmi spunea tata Nică odată, vremurile se vor schimba în rău.

– Da, rosti mama Veta îngîndurată. Evreii pleacă. Tata Nică, Dumnezeu să-l ierte, spunea că acea țară e bogată, care știe a-și păstra evreii. Vă aduceți aminte? . Păcat. Nu i-am obijduit cu nimica, dar ei pleacă. Ca în '41, cînd s-a început războiul. Mama Veta oftă, ținuo o pauză, voind să verifice dacă ceilalți încuviințează sau nu spusese ei. Și, luînd tăcerea drept încuviințare, continuă: Moșcu lui Șleizer, cel de la magazinul de stofă, mi-a propus mai ieri să cumpăr de la el frigiderul foarte ieftin. „De ce pleci, Moșcu? l-am întrebat, căci am umblat cu el la școală. Ce-ai de căutat acolo unde nu cunoști pe nimeni?” „Ei, dragă Vetă, plec din urma copiilor. Aici, cît am trăit, n-am avut nici școală. Copiii noștri nu cunosc evreiește, limba străbunilor. În Tora se zice că la sfîrșitul lumii vom pleca cu toții la judecata de-apoi cu neamurile grămadă...”

– Ți-amintești mereu, surîse tata. Ai învățat cu dînșii la școală... Mai bine ai povesti, cum ai făcut mîncare la popa.

– M-am dus cu ziua la preot, zise mama Veta. Eram copil nevoiaș, dar am meritat încredere. Mama era bolnavă, îi mai avea pe Ilie, Andrei și Zina. Privonea se măritase la Budăi... De trebuit ne trebuia! Tata Nică nu ne prea dovedea... Offînd necăjită, Veta își aminti, ce mîncăruri a învățat a face, împreună cu preoteasa, atunci, la numai 14 ani. În dughenele evreilor, puteai găsi toate bunătățile pămîntului. Iar acum, ne lasă sărmăneii!

– Termină, dîrdală. Te-ai pornit ca moara, se supără tata Simion. Mi-i milă că lui Arion nu i s-a îngăduit să vină la adunarea lui frate-său.

– Cine nu i-a dat voie? făcu mirată mama Veta. Nu i-a fost urît lui Arion fără noi, chicoti Serafima, zărind pe banca de la poartă două umbre.

– Băiatul se ia cu lumea, făcu mama. Iaca de ar fi și tat' o mai îngăduitor. .

* * *

Tata Simion, după ce se pensionă, deveni mai hărțagos, se îndobri cu paharul, mereu era pe picior de gîlceavă cu Veta. A vrut să mai lucreze. De la raion însă îi spuse că n-are studii superioare, iar de la Chișinău sînt trimiși specialiști de înaltă calificare ca să-l înlocuiască. Pomenindu-se fără lucru, dezobișnuit să stea acasă, el nu-și putea găsi astîmpărul. Își găsea consolrea într-un păhar cu vin. De cu toamnă, avînd o vie bogată, umplea vreo 5 – 6 butoaie cu vin roși și alb, apoi, mereu stătea în beci, încercînd ba din unul, ba din altul.

– Ce faci, trimăsule, acolo? se răsteya la el mama Veta, vîzîndu-l cherchelit de-a binelea, – vorbești cu poloboacele? Treci, mirimosule, și mai lucrează cîte ceva la gospodărie.

– Liturgia, precistania și toți răzdumnezeii mășii! se înfuria tata Simion incomodat de soția, care nu se astîmpăra nici pentru o clipă, tot ocărînd și trebăluind pe-afară. După o avalanșă de sudălmi deocheate, deprinse încă din tinerețe pe cînd făcuse armată la români, el făcea pentru sine, a mirării. Ia-uite Domnule?! Nici nu mă lasă hulerea să-mi gust producția pe care-am muncit-o eu cu mîinile mele!

De la o vreme se împăcau rău. Nu era zi ca să nu se certe. Tata Simion nu

prea iubea gospodăria. Mereu avea pasiunea de a schimba gardurile din ogradă: ba strîmtoînd ba lărgind grădina. Lucrul îl făcea cam neîndemînic, cam stîngaci și toate mișcările le însoțea cu înjurături grele și deocheate. Mama Veta, de la o habă, își căuta de ale ei, nici să-i tragă vreo atenție. Urmărea arareori piezis cum bărbatul ei se odihnește. Așezat pe trunchiul din mijlocul ogrăzii, vorbea de unul singur, gesticulînd, aprobînd sau dezaprobind ceva, în închipuirea lui. Ea îi pregătea demîncare și după ce lua masa mergea în casă să facă amiaza.

– De-aș zdozni eu înaintea ta să nu te mai văd atîta! tuna mama Veta neîmpăcată, sătulă pînă în gît de toate capriciile bărbatului.

– Ești ră! zicea tata Simion. Nu degeaba ghetul tata Nică zicea despre tine: „Leapăd-o gineerașule că-i ră ca și gheavolul de mamă-sa!”

Așa zicea el despre fiica lui!

– Spunea și el fiindcă numai intra pe poartă și-i împleai paharul. Iar la beție ce nu spune omul!.. făcea mama Veta amărîtă.

– Dumnezeu să-l ierte, dar mă apăra totdeauna de atacurile tale.

– Tu ai să lucrezi azi, ori o să stai la taifas cu mine ca un trîntor! iar tuna mama Veta neîmpăcată.

– Ucide-mă! desfăcea mîinile a pagubă în părți tata Simion, continuînd iritat: Ce ai hulere cu mine de nu-mi dai voie să trăiesc liniștit?!

– Să mai lucrez oleacă, dar să nu dughești și să mănînci ca un buhai pus la îngrășat...

– Am să plec de la tine. Am să te lepăd.

– Mi-oi face cruce în patru părți, voi bate mătănnii și-oi plăti slujbe pentru sănătatea ta la biserică!

Cearța lor părea nesăfirșită, după care foarte curînd se împăcau și vorbeau, glumeau de parcă nimica nu s-ar fi întîmplat.

Satul îi avea de gospodari ca totdeauna. Îi poșteau și la nunți și la cumătrii. Doar că de la o vreme tata Simion nu prea știa măsura. Nici mama Veta, care de cum venea la vreo asemenea ceremonie, nu refuza să treacă îndată la rugămintea amfitrioanei ca să trebăluiească la pregătire și dat bucatele, ca să-l stăpînească. „De cum mă duc la vreo petrecere, zicea tata Simion nemulțumit, în loc să mă petrec, Veta mea, nici nu ajunge bine acolo, că dîndată se vîră într-un cuptor, la dat oalele...”

Așa s-a întîmplat la nunta băiatului lui Alexei Fetescu... Ploua cu găleata. Mama Veta, cu alte femei trebăluise la *cuhnie*, iar tata Simion stătu o vreme în preajma fanfarei, admirîndu-i marșurile și cîntecele, mai rînduind cîte-o drușcă. S-a îmbătat crișă. După ce umfla nările tata Simion totdeauna se trăgea la culcare. A chemat-o pe soție să meargă acasă că-i tîrziu, dar ea a strigat ceva la el și tata Simion a pornit singur prin noroiul drumului întunecos. Trecînd peste podul de lîngă Ilie Dudea din marginea satului, tata Simion, nesocotit, lunecă și căzu de pe el într-o rîpă adîncă unde pe lîngă apa leneșă, turbure creștea urzică și tufe de boz. Căzătura a fost nu

prea rea grea. Bătrînul mai mult s-a speriat. Țîrțîra și era beznă. Ca să iasă de-acolo nu se putea fără ajutorul cuiva. Tata Simion căzu în panică. Legat cu prosob, cu ochii sticliți, se ținea cu mîinile de tufele de boz și, nimeni nu putea expluca, de ce începuse a striga cît îl ținea berile:

– Liudi! Pomoghite!!!⁶

Locul era relativ aglomerat și pe-alături taman treceau doi îndrăgostiți, acoperiți pe cap cu un impermeabil. Auzind strigătele de chemare în ajutor, tînărul a îndreptat lanterna spre fundul rîpei și, văzînd ochii ceia îndobitociți de spaima disperării, zguduit de vocea pătimitului, întrebă, făcînd mîinile pîlnie la gură:

– Mata ești om sau necuratul?!

– Ia Grajdanin Sovetskovo Soiuza. Jiteli sela Ineasca, Inereanu Simion Ivanovici, pociotnîi pensioner!..⁷

– De-ajuns, făcu junele, scofîndu-și prosobul său, ca să-i arunce un capăt în fundul rîpei.

Multă mulțumită primiră tinerii care l-au adus pe tata Simion pînă acasă. Fără să se aducă în ordine, bătrînul se înveli cu obișnuitul cojoc și adormi sforăind strident. Ziua, cînd îl văzu mama Veta, își puse mîinile în cap.

– Ce-i cu tine, măi, mirimosule! Necistfii duh!

– Da, să știi ce-am pățit eu... Tu n-ai nici o grijă de mine... Dar să știi c-am să plec și eu, cum vor pleca mulți din sat...

– Unde-ai să pleci măi? făcu necăjită mama cu ochii chinuiți de nesomn.

– La Batumi! Să facem făină de pește, pentru colhozul nostru. Se duc mai mulți. Am aflat la nuntă de la Vasile Sajin. El e mai bătrîn ca mine și pleacă. D-apoi eu!..

Oricît nu s-a împotrivit mama Veta, tata Simion era hotărît.

Într-o zi gospodăria agricolă, care avea legături economice cu fabrica de făină de pește din Batumi, Adjaria delegă de la Ineasca o grupă de lucrători pentru un termen de o lună. Ca să le fie mai vesel a-lde Mihail Cușnir, Alexei Țîrsînă, Gheorghe Isac, Valoghiță Bunescu și alți muzicanți ai orchestrei de îngropat morții din sat, au luat cu ei și instrumentele muzicale. Tata Simion a plecat și el, făcîndu-i în ciudă soției, care-l petrecu bocînd, ca la concentrarea din 1944.

– Nu plînge hulere că n-am întins sandalele! reproșă el.

Tata Simion pentru prima oară în viață călători spre Georgia cu avionul și fusese cutremurat de impresie.

– Bade Simioane! făcu a glumă Mihail Sofronescu, vecinul de bancă. Dacă a cădea avionul să te ții de speteaza scaunului și s-o strigi în ajutor pe țaca Veta!

– Nu mînca la hoaspă, cur cu pene ce ești! se îndîrji tata Simion.

Lui Mihail așa și-i era porecla. Pe timpul războiului, pe cînd taică-său era pe front, mama sa se încurcase cu un lipovan din Telenești. Taman cînd bărbatu-său se

⁶ Oameni buni! Ajutor!!! (rus.)

⁷ Sunt cetățean al Uniunii Sovietice. Locuitor al satului Ineasca, Inereanu Simion Ivanovici, pensionar de onoare. (rus.)

întoarce , ea îl născuse pe Mihail. Ca să-și ferească păcatul, mamă-sa îl ascunse pe micuț în pod, într-un știubei cu pene... Bărbatul a iertat-o, l-au crescut pe Mihail, l-au făcut gospodar, însă gura satului i-a lăsat pentru totdeauna porecla „Cur de pene”...

La Batumi, conducerea de-acolo s-a îngrijorat ca să-l amplaseze pe tata Simion în câmpul muncii. Muncitorii trebuiau să umple sacii cu făină de pește, apoi să-i încarce în vagoane. Pe Vasile Sajin l-au expediat îndată, chiar în aceeași zi spre casă... Tata Simion socoti înșositoare o întoarcere imediată la Ineasca. Ce v-a zice soția? Are ce-l vorbi. Are ce-l lua pe sub picior!

– E un lucru greu. Ne temem să nu mori! – reproșă conduceea fabricii.

– Trebuie să-mi dați de lucru! mai că nu lovi bătrînul cu pumnul în masa unui adjar cu ochii bulbucați, și o față monumentală. Eu sînt comunist! Nu vă bateți joc de comuniști!

Adjarul auzindu-i declarația, se sculă încetișor de la masă, tocmai căscă gura a uimire și dori să concretizeze:

– Mata cu adevărat ești comunist?

După ce le vîrî demonstrativ în față carnetul de partid, conducerea nu avu încotro.

– Haide diavole, lucrează! îl îndemnau sătenii mai tineri pe tata Simion, care din prima zi de lucru simțise că a nimerit în capcană.

Trebuia să ridice saci grei cu făină puturoasă și să-i ducă pînă la transportorul care îi mîna în vagoane. Era ud ghioalcă, și după două zile vroia să dea bir cu fugiții. Conducerea fabricii nu avea nici o grijă de oameni. Nu-i hrăneau, nu-i asigurase cu gazdă, nu le spunea cum vor fi remunerați... Ineștenii s-au cazat la un georgian într-o casă cu două nivele, din vecinătatea Mării Negre. Era în preajma iernii, bătea năpraznic vîntul. Seara, oamenii, istoviți de muncă procurau *ceacea* de lka georgian și după ce se îmbătau, unii umflau tromboanele, cîntau melodii triste – alții se revoltau, nemulțumiți că nu pot să se odihnească. Georgianul era iritat, nervos de comportarea moldovenilor, pînă într-o seară, pe întuneric îi dădu afară, în stradă. Ineștenii, mai avînd rezerve de *ceacea*, au ieșit în oraș cu tot alaiul. S-au urcat într-un autobus ca să plece pentru a înnopta la gară. Șoferul însă, amețit pe dată de mirosul greu de pește, opri mașina și cu niște gesturi vehemente, cu strigăte turbulente pre limba lui, îi sili să coboare. Să se ducă pe jos. N-au ce tulbura confortul orașenilor!

– Iaca-s dușmănoși oamenii prin părțile locului, zise tata Simion. Nu-s ospitalieri ca moldovenii. O cană de apă nu-ți dau pe degeaba!

– Dar să-i vezi mata cum pot face ei uneori impresie, vorbi Dionis Chpancă, săteanul care făcuse armată la Poti. Te pot invita la restaurant, îți fac cadouri, îți dau și cămașa de pe ei. Numai să știe că impresionează...

– Dumnezeu cu ei! – făcu Mihail Cușnir, apoi se adresă cu îndemn către ceilalți muzicanți. Să le dăm de înțeles localnicilor că au năvălit peste ei moldovenii!

– În aceeași clipă liniștea orașului portuar a fost zguduită de un marș solemn, care era însoțit de vocile răgușite dar pline de îndrăzneală ale moldovenilor aranjați

spontan într-o coloană de zdrențuroși, cu miros greu de pește din urmă.

– Treceți *batalioane române Carpații!*..

Cîntecul lor se înălța pînă la crestele muntoase din apropiere... enervînd locatarii puși pe odihnă...

Un pluton de miliție georgiană i-a condus pe toți pînă la secția de interne. Clarificîndu-se în situația lor, oamenii legii s-au mărginit cu o admonestare față de tulburătorii liniștii, silind administrația fabricii să asigure cu hrana și cazarea... Au mai lucrat inesthenii două săptămîni, locuind într-un cămin părăsit, fără încălzire, în condiții antisaniutare. Cel mai nemulțumit, pe toată lumea era tata Simion. Se certa cu toți, și după o săptămîină de muncă silnică nu mai dorea să iasă la lucru. Înciudați, doi inestheni, l-au aruncat pe tata Simion în apa rece a mării fără ca el să-și dea sama cine a făcut-o... Bătrînul ieși cu mare dificultate la mal, în hazul tuturor, și din acea zi nu mai dori ca să lucreze.

– Mi s-a rupt diafragma-n mine, zicea dînsul și mă dor șalele...

Au mai stat la Batumi încă vreo două săptămîni. Administrația fabricii nu le-au plătit nimic, motivînd c-o să trimită gospodăriei de la Ineasca făină de pește. Le-a acoperit doar cheltuielile pentru drumul spre casă.

Cînd a sosit acasă fără de lețcaie, mama Veta a rîs cu poftă, de altfel, precum au rîs toate nevestele celorlalți care au fost cu „concertul la Batumi”...

– Iaca-s nesocotiți oamenii noștri! făcea deseori tata Simion. Cum de ne-au trimis pe noi la Batumi, fără ca să fim asigurați cu leafă! Nu sunt eu la conducerea satului! Mai ales să fiu cu vreo 20 de ani mai tînăr... Doamne: Hîtru am mai fost!

– Mare c...t aveai să faci! zicea mama Veta.

Cînd ai fost tînăr trebuia să agonisești la gospodărie, dar nu să mă shimbi cu toate răutățile satului! Nici acuma nu te-a săturat Hihai să tot miroși fuste străine!..

– N-am avut studii, hulere, zicea tata și parcă se împiedica să vorbească mai departe.

– Hai vorbește, îl îndemna mama Veta. Cu cine te-ai mai încurcat acolo în tren, cînd veneai de la Batumi?..

În călătoria ceea de trei zile în compartimentul vagonului nimerise o rusoaică de peste 50 de ani, care pe dată s-a avîntat, de fața sătenilor, într-o interminabilă discuție cu tata Simion. Femeia își amintea întruna despre vremurile trecute; despre război, foame, bărbații ce i-a avut, dar muriseră... I-a mărturisit lui tata ce gospodărie are în satul ei, dar i-i urît că trăiește singură. Copiii s-au căsătorit, au plecat prin alte țări. Femeia a împărțit cu tata Simion trapeza sa, au ciocnit cîte o sută de grame. Pe la sfîrșitul călătoriei, ea îi zicea condrumetului, mîngîietor, „Senea”, iar tata Simion o dezmerda „Marusica”. Cînd aproape să iasă la halta unde avea să coboare „Marusica” îl apucă pe tata Simion de mîină și îl chemă s-o urmeze:

– Hai cu mine. O să huzurim amîndoi în casa mea. Voi avea grijă de tine, Senea!

Tata Simion s-a despărțit de ea cu lacrimi, și sătenii care văzuseră scena, au avut ce să-l vorbească și să-l decline!

– Taci, hulere! Îi reproșă el mamei Veta. Era o femeie necăjită și bună. Îmi trezise chiar și un interes sexual!

* * *

... În aceeași zi, după-amiază, când se întorcea obosit după patru perechi de prelegeri, Arion fu oprit în plină stradă de trei inși, îmbrăcați elegant, cu cravate negre, cămăși albe și costume de culoare închisă. Coboriseră dintr-o „Volgă” și-l poftiră să-i urmeze, îl împinseră cam cu forța înăuntru... În salonul automobilului confortabil, se pomeni pironit pe banca din spate de doi dintre ei...

Tăcuți, îi puseră cătușele pe mâini și cel mai mare în grad, după cum i se păru lui Arion, îi prezentă legitimația de colaborator al comitetului securității de stat din Moscova. Parbrizul întunecat îl împiedica să vadă încotro merg și, când fu poftit să iasă, nu știa unde se află. Peste câteva clipe, fu introdus într-un cabinet de o construcție stranie: lung, complet întunecat pînă la mijloc. Mai departe, după ce treceai un arc de culoare galbenă, nimereai la masa demnitarului. Cabinetul era făcut astfel, ca cel ce intra să nu-l poată vedea pe șeful de la masă, în schimb vizitatorul era văzut ca în palmă. La un birou, cu câteva mape groase și o lampă de masă, îl aștepta un tip, în haine militare, încheiat la toți nasturii, scos ca din cutie.

– Demult te așteptam, firtate, îl șfichiui cu o voce plină de dispreț, dar care îl făcu pe Arion să-și închipuie că o fi fiind de vîrstă pensionară. Ai dat dovadă de înalt profesionalism! Bravo! Iar acu să ne clarificăm și să sfîrșim comedia! Ochii securistului mijiră și, din cețurile lor verzui, scînteiară scelipiri de răutate. Nu te-ai gândit că într-o bună zi te vom prinde? Sau că, mergînd în plină zi pe stradă ai putea fi strivit de vreo cărămidă, căzută de pe vreun acoperiș?

– Nu m-am gândit, făcu mirat Arion.

– Dispunem și de alte metode, ridică vocea demnitarul.

– Aș putea să vă întreb cu cine am onoarea?

– Nu contează!

– Ce se vrea de la mine?

– Un lucru de nimic: cine-ți sînt ciracii din așa zisul partid „Copiii serenadelor”!?

– Îi cunoașteți fără să vi-i spun.

– Totuși, trebuie să-i numești tu, și demnitarul împinse spre el o foaie de hîrtie și un stilou. Concentrează-te și scrie totul: cum ai activat la Moscova, apoi la Chișinău, cu cine și ce scop urmăreai... Și să nu îndrăznești a minți. Noi știm deja totul.

– Scopul a fost mereu unul și același, răspunse cu îndrăzneală Arion.

– Care anume? Fii mai explicit, se încruntă securistul, sprijinîndu-și mîinile păroase pe masa lucitoare.

– Reîntregirea patriei... După ocuparea rusească la 28 iunie 1940...

– Prea bine. Acum îmi e clar. Așterne-ți cugetările patriotice pe hîrtie.

– N-am avut vreodată intenții să vin la K.G.B. cu declarații de dragoste față de patrie.

– Atunci voi face-o eu pentru tine! Și demnitarul luă un toc în mână.

– Poate vă recomandați, totuși?

– Colonelul de securitate Bîrcă, rosti arogant demnitarul, și acu dă-i drumul: cu ce scop l-ați trimis pe Mihai Cătină la București, ca să înmîneze petiția Guvernului român? Știm la sigur că tu l-ai trimis, încă în luna octombrie, fără știrea partidului pe care-l conduci. Apoi l-ați trimis prin hotărîrea partidului vostru pe Vermeiuk... Sîntem la curent cu toate matrapazlîcurile tale... Pur și simplu nu te-am arestat cu jumătate de an în urmă ca să-i descoperim și pe ceilalți. Între timp v-ați împrăștiat prin țară... Dar nu-i nici o problemă, băieții noștri lucrează profesionist și productiv.

Arion n-avea de unde să știe că, trimițîndu-l în mare taină la București pe Mihai, colegul său de studii la Moscova, cu un grup de turiști, după ce înmînase petiția oficialităților de-acolo, fu demascată de securitatea română, ce colabora „fructuos” cu cea sovietică. Rămase trăsnet de trădarea cruntă a securității de peste Prut și, o clipă, se pierdu cu firea. Întrebă, totuși, cu voce aparent calmă:

– A recunoscut el așa ceva?

– Va recunoaște... Cuculețul a evadat în țările calde, simțind reaua. E undeva la canguri, în Australia, cu gagică. Cere insistent azil politic, dar pînă la urmă tot o să-l întoarcem... Iar tu, dacă nu vrei să dai de dracul, colaborează cu noi. E suficient să pui o singură iscălitură, să stîrpin naționaliștii, care categoric n-au nici o perspectivă, și vei avea serviciu bun, călătorii peste hotare, pondere, că doar nu ești un prost fără pereche.

Anchetatorul își aprinse o țigară și trase lacom fumul în piept. La lumina chibritului, Arion prinse zvîcnetul unui mușchi, brăzdîndu-i fața smeadă cu linii drepte. Îl călca pe nervi tăcerea băiatului:

– După cîte îmi dau seama, ești un mare patriot român. Ai învățat la o școală de prestigiu, din contul statului, la Moscova, dar tînjești după București, hai? O să-ți iasă pe ochi această tînjire! Apoi le porunci celor doi zdrăhoni, care stăteau la spatele lui Arion, să-l scoată din încăperea. Acea îl înșfăcă brutal de subsuori și-l îmbrînciră în unul din subsolurile întunecoase ale securității. Era întuneric și pustiu în sufletul lui. I se aplică o lovitură asurzitoare peste maxilar și o îmbrîncitură zdravănă în regiunea rinichiului stîng. Urmară cîteva lovituri de cizmă.

Nărui la podele, încercă să se ridice. Un junghi ascuțit îi străpunse șalele. Reuși totuși să se ridice, examină încăperea cu miros pronunțat de guzgani. În întunericul rece, simți umezeala pereților. Încercă să deschidă gura, însă maxilarele erau încleștate. O durere ascuțită îi tăia mușchiul sub urechea dreaptă, unde nimerise lovitura temnicherului, iradiind pînă în rădăcinile creierului. Făcu vreo cîțiva pași, ca să-și dea seama cam cît e de mare încăperea. Avea trei pași în lungime și trei în lățime. Ridică privirile spre închipuitul tavan cătînd ceva prin fereastră – cu zăbrele

sau fără. Nu-l găsi. Desluși, pe unul din pereții murdari, o pînză mare, ce se dovedi a fi un drapel, cu chipul lui... Lenin.

Într-un colț, pipăi ușa unei sobe, iar în centrul celulei stătea înțepenită o targă. Deschise ușa sobei, în care se vedea un smoc de lumină. Vîrî capul, simți miros straniu de cenușă și, întorcîndu-și privirile, desluși, undeva sus, o gaură. Chibzui că e unul din acele crematorii ale morții, pe care le aveau *ncvd*-iștii la Chișinău și în toată Basarabia în anii '40-'50. „E unul din subsolurile de torturi din acea vreme, își zise în gînd Arion, amintindu-și despre documentele secrete, pe care le citise la Arhiva din Moscova. În acele documente era descrisă activitatea serviciilor secrete sovietice, după ocuparea Basarabiei, cînd sute de oameni nevinovați au fost împușcați, aruncați în gropile de var, arși în crematorii, duși în Siberia. De ce mi-au oferit ocazia să văd toate acestea? Clar, vor să mă intimideze, să-mi dea de înțeles ce mă așteaptă, dacă nu mă convertesc la politica lor... Gîndurile începură să cadă peste el ca grindina. „Ce va fi mai departe? Cine ne-a trădat? Pe cine au mai arestat? Ce face Elvira, copiii?”

Cam la o oră, un clănțănit de zăvor strecură o dîră de lumină în celulă și Arion fu condus din nou în fața anchetatorului.

– O să vorbești sau o s-o faci pe partizanul? se răsti acela. Frate-tău demult ne-a spus totul. Te socoți mai sfînt decît Biblia? Nici soție-ta nu mai are nevoie de tine, românule! De îndată ce a aflat despre arestul tău, și-a făcut bagajele...

– Vă rog, tovarășe Bîrcă, să nu strigați la mine, pentru că nu sunt din cei sperioși.

– Închide-ți fleanca, prostule!

– Ați participat la cremarea oamenilor în subsolul în care m-ați închis adineaori?

– Termină cu obrăznicia. Aici noi sîntem stăpîni! Recunoaște-ți tu crimele contra statului.

– Am înțeles deja că știți totul de la fratele meu și de la alți oameni. La ce bun să vi le mai spun și eu? Ori doriți să fiți cît mai curînd avansat în grad?

Se lăsă o pauză confuză. Bîrcă își reveni, aranjîndu-și haina cu mîinele tremurînde, și urlă sălbatic:

– N-o face pe năzdrăvanul, vom întocmi proces-verbal și îl vei semna... Ascultă-mă! Îți ofer o șansă și crede-mă că îți vreau binele. Mărturisește totul, pocăiește-te, semnează, obligîndu-te că încetezi orice activitate de propagandă contra statului. Vei fi pus în libertate și pleacă-n p... a mătii de-aici!. . De eliberarea ta răspund eu. Punem capac la toate și socoate că nici n-am avut asemenea întrevederi. Îți place?

– De unde cunoașteți intențiile soției?

Bîrcă se încruntă. Se așteptase la altă reacție.

– Putem să-ți organizăm o întîlnire. Dar numai după ce te vei spovedi în scris. Cine-ți sînt adepții la Kiev, Harkov, Moscova, Cernăuți, Sankt-Petersburg?.

– Ce mărinimie din partea securiștilor autohtoni, surfise Arion.

– Gura! îi sări muștarul lui Bîrcă.

– N-am fost nicicînd turnător, și cu atît mai mult – trădător. Cît privește familia mea, nu există faptă fără răsplată.

– Credeam că ești mai inteligent, naționalist împuțit! strigă anchetatorul nestăpînit. Dacă nu te putem convinge cu binele, vom face uz de alte metode. Avem substanțe psihotrope, rețevie fabricate din prezervative uzate... Cînd e vorba de securitatea țării, se admit toate procedeele...

– Dar cum stăm cu Codul moral al constructorului comunismului?

– Foarte bine. Îndată ai să te convingi. Curînd, dădură buzna în birou vreo cîțiva inși în haine negre, cu măști pe față, și începură să-i snopească cu rețeviele după care îi prinseră două fire electrice de mîini și le uniră cu priza. O durere insuportabilă îi săgetă tot corpul și Arion își pierdu cunoștința.

Se trezi ud lioarcă. Fu stropit cu apă, apoi cărat, ca un sac, în altă celulă mai îngustă, cu un scaun de metal prins în dușmeana de beton, cu pereții zgrunțuroși, fără iluminare. După două ore iarăși fu scos și adus în fața unor persoane, care-l așezară la o masă și-l sfătuiră să scrie cum a complotat contra statului. Arion tăcea, absent la toate amenințările.

– O să mucezești în catacombele noastre! Gîndește-te bine ce faci!

Tăcerea lui îi scotea din sărite și cîteva zile nu i-au permis să doarmă. Ochiul îi erau injectați, ieșiți din orbite... De el se apropiară doi medici în halate albe; unul îl ținu ca în clește de brațe, iar al doilea îi făcu o injecție în spate. Peste cîteva clipe, avu senzația că plutește, zboară prin nori, înaintea lui totul e senin, luminos, n-are frică de nimic, clipele trec fulgerător prin veacuri și epoci. Euforia îl făcu să-și piardă controlul rațiunii și nu mai pricepea ce se face cu el, auzind doar cuvintele: „Vorbește cine sînt complicii tăi la Kiev, Harkov, Cernăuți... Cu cine ai fost la Lalova...” Își reveni la starea normală după zece zile și zece nopți aproape nedormite. Era ca de vată. Abia atunci securiștii i-au permis să doarmă. Trezindu-se după o zi și o noapte de somn, Arion se închise din nou în sine, deveni stană de piatră, înțelegînd că chiar și după aplicarea stupefiantelor, kaghebiștii n-au putut scoate nimic din el. Era hotărît să întîmpine moartea, dar să nu cedeze... Simțea o durere necruțătoare în spate, în regiunea rinichilor... Își pierdu pentru a cîta oară cunoștința, fiind readus în simțiri cu apă rece ca gheața, închis în celula cu latrina bătută și un scaun de fier. Simți că începe să moară... Cineva stătea la ușă și-l întreba mereu:

– Cît o să te încăpățînezi, animală română, împuțită? Nu-ți pasă nici de familie, de copii. Îți înscenăm o evadare și nu mai calci iarbă verde. Te zătrim ca pe o gînganie!

– Pederăști afurisiți! scăpă Arion pentru prima dată o înjurătură și aceasta fu replica fatală.

– Așa-a-a? urlă unul dintre ei. Acușica vedem noi cine-i pederast.

Curînd, ușa se deschise vrainște și Arion fu scos la lumină, apoi dus în altă celulă, cu multe lămpi. Din urma lui, fu îmbrîncit un ins cu pieptul tatuat, cum se vede, întemnițat și el, care, zîmbind muieratic, cu buzele vopsite cu ruj, se apropie de Arion și începu să-l dezbrace. Neizbutind la prima tentativă, își dezgoli el corpul. Arion îi văzu faosul întins strună și abia acum își dădu seama de primejdie. Insul, cu o furie bestială, începu să rupă hainele de pe Arion, urlînd cu voce de fiară:

– Te vreau, tîrfo! O singură dată! Aici nu ne vede nimeni! Ha-ha! O singură dată!

Arion își adună ultimele puteri și întorcîndu-se, parcă neobservat... își înfipse degetele în beregata celui care încerca să-l violeze. L-ar fi strangulat, dacă n-ar fi dat năvală temnicerii.

Și iarăși începură coșmarurile. Fu din nou dus în camera de interogatoriu, terorizat brutal de un grup de trei anchetatori, cerîndu-i să scrie că are remușcări că a colaborat cu posturile de radio „Europa liberă”, „Deutsche Welle”, care au difuzat conținutul acelor foi volante, că intelectualitatea moldovenească rătăcită este convinsă că a greșit complotînd contra securității statului.

– O simplă depeșă, o publicație într-un ziar republican că te pocăiești și vei fi pus în libertate. Nu uita, că îți pierzi soția și copiii. Îți distrugi părinții. Ia pildă de la fratele tău, care nu dorește să-ți împărtășească ideile. Toată lumea a aflat acest lucru din publicația lui în ziar. Uite!

Și unul din anchetatori îi vîrî sub nas ziarul „Moldova Socialistă”, unde era reprodușă poza lui Dumitru și a lui Arion din anii adolescenței, iar mai jos – un protest pe un întreg subsol, împotriva „naționalismului român” de la Chișinău...

– Părinții mă vor înțelege, chiar dacă nu cunosc activitatea mea în detalii.

– O cunoaștem noi în schimb! făcu îngîmfat altul.

– Dacă o cunoașteți, de ce mă forțați să mă autodenunț?

– Se vede că vrei cu tot dinadinsul să înfunzi pușcăria.

Arion simțea o durere acută în șale. Rinichii fuseseră probabil zdruncinați, căci se urina în două cu sînge. O altă durere teribilă îl frigea în burtă. Tîmplele îi vuiau, de parcă îl lovise cineva cu muchia unui topor...

Își aminti spusele tatălui despre prizonierat. El se afla acum pe cîmpul unui război invizibil, căzut prizonier... „Trebuie să rezist. Nu mă tem de bătaia lor! Ei se tem de adevărul meu și vor să-l țină sub zece lacăte. Zăvoarele sînt multe și grele, dar de după ele vor răzbate suspinele poporului îngenuncheat...”

Colaboratorii securității moldovenești erau devotați puterii.

Arion observă pe perete harta R. S. S. Moldovenești. Bîrcă aruncă și el o privire peste ea și-l întrebă mai împăciuitor:

– De ce ești atît de pornit contra puterii?

– Nu-ți pot explica. Ești o simplă mașină, tovarășe Bîrcă... Dumneata ești o simplă mașină de tocat mațe...

– De ce? deveni curios anchetatorul, păstrîndu-și calmul.

– Nu ești capabil să vezi adevărul. Crezi că pseudoadevărul, pe care-l știi din școlile partidului, este veșnic și absolut. Cîndva istoria...

– Ce ai cu istoria, rătăciturile? Doar pînă mai eri ai fost și tu membru de partid. Acuma ești exclus și cineva, care te-a primit în rînduriile lui tot o să pătimească... știi prea bine... Ce ai cu istoria? – repetă Bîrcă.

– Te va califica drept trădător, că ai ocrotit minciuna. Pe toți ne-așteaptă cîndva judecata.

– Ești luminat, măria ta, cum văd. Dar să terminăm cu lirica și să trecem la proza vieții. Nu uita în ce situație te afli. Spune, cine-ți sînt complicii?

– Nu am complici, tovarășe Bîrcă...

– Regret că nu vrei să fii rezonabil, tinere. Statul nostru lupta victorios cu dușmanii externi! Celor interni le venim de hac cît ai zice pește. O să-ți dai seama, dar va fi prea tîrziu.

Și Bîrcă apăsă pe un butonaș. Zîrnîi o sonerie. În prag își făcură apariția două santinele, care-l înșfăcară de subsuori și-l duseră iarăși în camera cu curent electric. În liniștea îngrozitoare se auzea doar răsufierea călăilor în uniforme militare, cu steluțe aurii pe umere, care-și făceau sîrguincos meseria. Deodată, prin pereții groși, cenușii, ajunse pînă la el plînsul de copii, ce semăna foarte mult cu al lui Ovidiu și al Veronicăi. „Tăticule, hai acasă, tăticule...” Inima lui Arion zvîcni dureros și... coborî într-un abis să nu mai simtă nimic...

... Se făcea că plutește prin labirintul unor ziduri negre, căzînd tot mai adînc într-o prăpastie fără fund. Apoi dintr-odată zbură peste crestele stejarilor din dealul Lipăgăului, ce semăna mai mult cu crestele Carpaților înzăpeziți. Imașuri înverzite se succedau uluitor cu troiene înalte, cu lacuri albastrii și pini mirositori.

Fețe cunoscute – tata Simion, mama Veta, sora Serafima, tușa Tița și moș Alexandru, Elvira, copiii păreau că-i flutură de jos din mîini, iar el zbură, zbură... O zîină necunoscută, cu fața rumenă și zîmbitoare, îi întindea mîinile albe-albe, ademenindu-l spre înălțimi în ceruri. ” Poate că-i moartea? îl fulgeră un gînd. Sau vreun înger?” Dar fețele dispărură și el din nou avu senzația că se prăbușește în hău. De la fund, păru că aude glasul lui Mihai Vlaicu. Sau poate al lui Vermeiuc?

... Cîtă vreme să fi trecut pînă își venise iar în fire, nu știa. Începuse să piardă simțul orelor, zilelor... Timpul curgea neînduplecat de greu. Era ud lioarcă, tremura tot și, prin vuietul ce-i vîjîia în creieri, răzbătea pînă la el glasul călăilor.

– Nici acum n-ai să vorbești? urlă unul dintre ei. Scrie, omule, ce ți se cere și toate se vor termina, că doar nu sîntem nici noi inchizitori din evul mediu.

– Faceți-vă mendrele mai departe, abia rosti Arion, simțind că limba nu-l ascultă... Lucrați, fraților! La treabă!

Cineva introduse iar firele în priză și din ochi îi săriră scînteii. Corpul-i prinse să joace ca o minge. Avea senzația că prin vene nu mai curge sînge, ci curent electric. Slobozi un răcnet neomenesc și căzu din nou în nesimțire. Cînd se trezi, zăcea la podele, în celula cu scaunul de fier și latrina astupată, într-un frig groaznic, numai în cămașă și în chiloți. Era ud pînă la oase. În întuneric, îi țuiau urechile. Ca dintr-un haos îl chema ecoul urletului său ce-i mai stăruia în conștiință. Cînd se dezmetici de-a binelea, ușa se deschise și un gardian îi dădu o cană cu uncrop și o bucată de pîine.

Stătu un timp în cumpănă: să mănînce ori să intre în greva foamei? Și se decise: va lupta pînă la ultima suflare. Va ține piept întregii mașini de reprimare. Cale întoarsă nu există. „Dar cine mă va salva? Pe cine pot miza? se întrebă deodată

Arion, ca după o lungă meditație să facă o descoperire senzațională, ce i-a fost călăuză întreaga lui viață: Cu mine este Dumnezeu! El mă va salva! El e în credința, în adevărul, în sufletul meu. ” Printre acele frânturi de gânduri, auzi, deodată, un alt răcnet omenesc și recunosc glasul lui Vermeiuc. ” Înseamnă că e arestat și el? „Probabil că bătrînul era supus torturilor și puteau să-l omoare, căci avea probleme cu sănătatea, îl chinuia tensiunea arterială. Arion se sculă și, din ultimele puteri începu a lovi cu pumnii în ușa de fier.

– Ce strici ușa, dobitocule? se răsti la el temnicerul. N-ai odihnă?

– Dacă o să moară bătrînul, declar greva foamei și am să anunț organizațiile internaționale despre violarea drepturilor omului în U.R.S.S.... Transmiteți-i procurorului... Să vină procurorul!

– Uite la el, se miră temnicerul. A înviat. E așos ca broasca. Cîta bătaie mîncîncă, dar dacă e dușman de clasă, dușman de clasă rămîne! Asfîmpără-te, voi chema procurorul.

Arion socoti că a fost prima lui „victorie” obținută în cazematele kaghebiste, fiindcă nu mai auzi niciodată strigătele disperate ale bătrînului Vermeiuc. Veni la el un procuror tinerel, slab, înalt, cu un negel pe frunte. Părea somnoros, căsca și aducea de la el leacuri.

– Aveți vreo declarație, cetățene Inereanu? și deodată, uifîndu-se prudent în părți, îi zise: scrie o petiție cu toate argumentele și amănunțele, care s-au întîmplat aici în celulă. Voi încerca s-o transmit la instanța superioară de supraveghere.

– Nu voi scri nimic! Aveți grijă de bătrînul Vermeiuc...

– Locul de-aici nu este compartimentul de lux al vagonului, unde călătorea el spre București, cu intenția de-a trăda patria.

– Care e patria dumatilă, tovarășe procuror?

– U.R.S.S.

– Dar dacă Patria dumatilă va fi mereu cucerită de turci, tătari, austrieci, poloni, ruși... Înseamnă că, de fiecare dată, cînd te cucerește un altul, îți aduce patria lui de import?

– Lasă politica! se îndîrji procurorul. Am să fac un apel față de anchetă, ca să fii trimis la balamuc, îl mai preveni tinerelul, netezindu-și negul de pe frunte. Să vedem dacă ești teafăr sau, vorba ceea, țicnit. Asta ți-o pot promite... Și-ți mai pot comunica una. Soția dumatilă a plecat din Chișinău. Cu tot cu odrasle. Era mîhnită după ce a citit articolul cumnatului din ziar... Acuma ai grijă de părinți. Ei sînt unicii, care te așteaptă acasă. Crede-mă că îți vreau binele.

– De ce îmi vrei binele?

– Intenționez să urmez studiile la Institutul Relațiilor Internaționale.

– Atunci spune-mi, te rog, cîte zile și nopți mă aflu în cazematele voastre?

– Treisprezece zile și treisprezece nopți.

La cîteva zile, Arion avu o confruntare cu Nichifor, care tremura ca varga și făcea depoziții adevărate despre activitatea lor la Moscova și Chișinău, împreună cu

membrii partidului „Copiii serenadelor”, despre hotărârile și deciziile Congresului de la Lalova... Arion le nega în continuare pe toate, sau cel puțin se abținea de la comentarii asupra celor mărturisite de Nichifor și înscrise pe bandă de magnetofon. După confruntare, Bîrcă le rezervă în mod special timp ca ei să discute în doi. Știind că pereții K.G.B.-ului sînt înzestrați cu microfoane camuflate, Arion se decise să-l întrebe:

– De ce le torni pe toate ca din găleată? Doar totuna pentru asemenea palavre vei sta la dubă. Călăii aceștia n-au să te cruțe. Trădătorii n-au fost cruțați nici de un regim al istoriei. Știi lucrul acesta destul de bine.

– Mi-au promis c-o să mă elibereze. M-au snopit în bătaie, m-au încercat la electroșoc. Nu pot rezista... Și Nichifor începu să plîngă ca un copil. Asemenea sălbătăcie nici în filme n-am văzut... Ce să fac să scap de bestialitatea lor, Arioane? O să ne omoare... Iar eu mă tem... Am soție, copii, lucru...

– Te-ai prefăcut într-o capră, Nichifor! Mi-i milă de tine. Așteaptă să-ți dea drumul deseară, rosti Arion cu voce stinsă și mai mult nu dori să vorbească.

* * *

După ce sfinși întîlnirea cu alegătorii, Sokoliuk cu apropiații lui organizează un zaiafet la Chitca. Pe două foi de cort, stăteau bucate și băuturi alese. Fusesse invitată elita raionului, oaspeți necunoscuți celora din sat.

Mîna dreaptă a lui Sokoliuk era Mitru Inereanu, cu chelia strălucind în lumina lămpilor electrice, ce spînzurau din copaci. De la Chișinău fuseseră aduse duduie frumușele, care, fără pic de stinghereală, se alipiră, parcă urmînd legile protocolare, de cîte un bărbat. Mesenii se ospătau pe cinste. Securitatea le era asigurată de bodygarzii lui Sokoliuk – niște vlăjgani de la secția sportivă a școlii din dealul Lipăgăului, care, tupilați printre tufari, vegheau prudent ca cineva să nu strice zaiafetul. Pe Mitru îl acostase o duduie din cele mai elegante, care ciocnea întruna cu el pocalul de șampanie, consolîndu-l parcă după înfrîngerea la procesul din ajun.

– Să ne dea, să ne stea! o îndemna el în culmea veseliei.

– Cu-cu! răspundea seducător domnișoara.

În toiul petrecerii, Sokoliuk îl prezentă pe Mitru ca cel mai de seamă bărbat de prin părțile locului, viitorul real al moldovenilor:

– Știe să privească treaz lucrurile, îl caracteriză șeful abatorului. N-a aderat la politica de turmă a moldovenilor. Cine are economia în frîu, acela dictează de pe tron. Moldovenii, cică, vor s-o rupă cu rușii. Aceasta nu se va întîmpla niciodată! Cine o să le dea gaze, petrol, cărbune? Cine o să le cumpere roșiile, ardeii, vinurile? E destul să le închidem electricitatea și s-a zis cu toată mișcarea națională...

Mitru înfuleca de-i trosneau fălcile, o cuprindea pe duduie, iar cînd i se oferii cuvîntul, ridică mîna sîngă-n sus cu pumnul strîns, de parcă ținea să facă o declarație, și-i asigură pe toți:

– Cît sînt eu viu, prin părțile locului va fi ordine și pace!

Era dublu mulțumit în acea seară. Sokoliuk îi asigurase o nouă garsonieră la

Telenești și un autoturism „Mosevici” pe gratis, în afara rîndului. Avea prilej să se veselească și acum o curta pe duduia Ina, simțindu-se printre oaspeți mai bine ca printre ai casei.

– Să nu creadă naționaliștii că vor activa din voia lor, îl susțin pe viitorul candidat unul dintre oaspeții veniți de la Tiraspol. Avem mijloace destule, pentru ca populația de dincolo, nemulțumită, să fie înarmată în orice clipă și să dea ripostă. Pur și simplu, cei de la Frontul Popular nu-și dau bine seama de toate cele ce se întîmplă.

– La o adică, s-ar putea să porniți și un război? Întrebă în glumă Mitru.

– Și de ce nu, firtate? Cînd cineva îți zice că ești venetic și te silește să-ți iei tîlpășița, iar tu ți-ai adus aici părinții din Rusia, aici ți s-au născut copiii, ai făcut casă, masă, ai serviciu, ce îți mai rămîne să faci? Nu uitați: în spatele nostru este Moscova, unde oricînd vom găsi înțelegere.

– Mai dați-o încolo de politică, propuse Sokoliuk, ridicînd din nou paharul. Pentru fetele frumoase de la Tiraspol. Cele mai fermecătoare cocote din toată sînga Nistrului!

Șampania curgea gîrlă. Cîțiva bărbați, în haine militare, pîrpîleau frigărui din carne proaspătă de purcel de lapte. Lui Sokoliuk și lui Mitru li s-a adus cîte-o porție aromată și aburindă. Toată lumea se pili de-a binelea și începură cîntecele. Pe o masă pregătită din timp, dansau acum, rînd pe rînd, duduii extravagante, dezbrăcîndu-se treptat și demonstrîndu-și erotic rotunjimile.

O parte din bărbați erau pasionați doar de băutură și mîncare, privind ca niște imbecili dansatoarele. Mitru însă se prinse în dans și degrabă sudorile începură să-i curgă șiroaie. Gras și neîndemînic nu se înscria în această frescă bahică.

Puțin mai încolo de rugul unde sfîrșiau frigăruiile, fusese adus un clit de pături militare, din care luau perechile ce doreau să se retragă pentru cîteva clipe în desișul tenebru al pădurii din preajmă.

La Chitca se instalase infernul cel adevărat, pe care Mitru, altădată, putuse doar să și-l imagineze. Mîntea lui savura cele mai crude plăceri din subconștientul omenesc. Chemă duduile în pădure, una după alta, deoarece o putea prefera pe oricare. Sokoliuk îl prevenise:

– Sînt proprietatea noastră în această seară. Alege-o pe care poștești. Le-am plătit din gros și n-au dreptul să te refuze... Așa că dă-i bătaie, freacă-te ca un cal chior, nu cruța iepele... Să ne veselim!

Din magnetofon răsuna muzică veselă pentru toate gusturile. Deodată, peste crestele copacilor se rostogoli, volnic și maiestos, cuprinzînd împrejurimile, proaspătul „O, libertate, scumpă libertate!”... Cei de la masă, în orgia sindrofiei, chiuiau, urlau și dansau stil „seic”, nici să le pese de cuvintele exprimate de șlagărul național. Mitru avea grijă doar să intre cu una și să iasă cu alta din pădure, deși de la a cincea sau a șasea putea doar... să latre la nudurile vii. Prefera, precum le spunea sexul oral. Cu mîntea lui tulpure, a încercat să le treacă „la strungă”, dar și aici se

poticni... Adormi buștean, sub un nuc bătrîn, scorbuos, unde, dormea în copilărie, cînd venea să pască vacile... În zori, cînd sindrofia luă sfîrșit, bărbații-santinele avură grijă să-i „culeagă” pe toți acei care dormeau prin tufișuri perechi, neperechi, și să-i ducă acasă...

S-au reîntîlnit a doua seară, să se dreagă. Sokoliuk avea vocea răgușită, aproape pierdută. Mitru socoti că e timpul să-i mărturisească patronului toate cîte credea el că trebuie să i le spună:

– De azi înainte vreau să ne considerăm frați de cruce, tovarășe Sokoliuk, porni el cînd s-au așezat la masă. Doar am fost împreună în diferite situații... Chiar și la București am ajuns! Dacă ești de-acord, trebuie să urmăm ritualul bine cunoscut: să ne tăiem puțin o venă de la mîină și să picurăm sînge pe batistele, pe care le vom purta totdeauna în buzunarele de la inimă.

– La ce bun? se miră Sokoliuk. Doar ai un frate...

– E o creatură. Singur nu știe pe ce lume se află. Luptă contra binelui! Mie puterea sovietică mi-a dat studii, situație, serviciu, pîine pe masă, muieri în pat... Mi-i bine; *super penis non saltus!*

– Dumneata cu adevărat ai absolvit dreptul? întrebă deodată Sokoliuk.

– Astăzi toată lumea se străduiește să aibă studii mari!

– Așa e, frate! aprobă Sokoliuk chibzuind poate o nouă stratagemă. Scoase din buzunar bîsmăluța ca și Mitru pe a lui, apoi își pișcă ușurel un capilar cu lama. Roșul sîngeriu făcu din două-trei picături o floare de trandafir pe bîsmăluța de un alb imaculat, lățindu-se treptat pe mătasea fină. ”Straniu, se gândi Sokoliuk, luînd batista lui Mitru, cît de diferiți sîntem, dar sîngele nostru nu se deosebește cu nimic.”

– De azi înainte mă vei urma în toate. Eu sînt fratele tău mai mare!

– Și eu cel mic! parcă raportă Mitru.

După ritualul înfrățirii, Sokoliuk îl angajă, clandestin, pentru o sumă frumușică pe jumătate de salariu și cînd plecau prin sate în campania de agitație, Mitru adesea era petrecut de șoaptele oamenilor: „Uite-l, e fratele șefului de la porcărie...”

Cu fiecă zi și simpatizanții Frontului Popular sporeau. În Moldova, o dată cu schimbările survenite la Moscova, se întetea valul mișcării de eliberare națională. Ziarele publicau articole tot mai îndrăznețe și situația prinse a se schimba ceas cu ceas. La sate, țărani simțiră un val de mîndrie și demnitate, anihilat odinioară pretutindeni. Toți umblau în cruce: ca să schimbe vremurile, moldovenii au limbă maternă, care trebuie să fie oficială, de stat. Erau date publicității documente de arhivă, luau cuvîntul felurite persoane și personalități, care, peste noapte, din comuniști înveterați se prefăcuseră în patrioți înfocați. Se dădeau drept „oameni de bună-credință”. Coloanele reprezentanților Frontului Popular se completau cu acești tipi. Numai Mitru și Sokoliuk, un timp, nu se dezmeticeau ce se întîmplă. Curînd, veni la ei un bărbat între două vîrste, de la Tiraspol, adunîndu-i la o masă din cabinetul lui Sokoliuk.

– Situația politică se schimbă vertiginos și, la momentul de față, devine imposibil orice control, le aduse la cunoștință bărbatul. În cadrul serviciilor noastre de la Chișinău și Moscova, a avut loc o întrunire extraordinară cu participarea conducătorilor politici de cel mai înalt rang. S-a hotărât a nu împiedica mișcarea de eliberare națională a moldovenilor și a tuturor celorlalte popoare. Însă... banii partidului, economia se află în mâinile noastre și pe acest temei s-a făcut o strategie de viitor. S-a convenit ca toți lucrătorii de partid, toți securiștii activi, din orice regiune a U. R. S. S.-ului, susținându-se reciproc, să se infiltreze în coloanele mișcărilor de eliberare națională. Să cucerească, la prima etapă, pîrghiile politice-cheie. Iar cu bani, din umbră, să creeze agenți economici puternici... În fruntea mișcării de eliberare națională, acum s-au aburcat tipătorii care se pricep doar să strige și să îndemne gloatele. Foarte curînd, masele vor înțelege că pentru a trăi bine, e nevoie de bani, iar banii sînt în mâinile noastre și îi vom manipula cum ne convine. Deci voi trebuie să vă restructurați, să începeți a susține masiv mișcarea de eliberare națională, să cuceriți mandatul, pe urmă... veți primi indicațiile de rigoare. Deocamdată, strîngeți cureaua. Noi, comuniștii, ca și cum am pleca în ilegalitate, dar economic vom dirija societatea. Serviciul securității și oamenii lui nu au alternativă în nici o altă structură din societatea noastră...

Vorbele tipului i-au pus la grea încercare pe Mitru și pe Sokoliuk. Nu-și puteau închipui cum vor ieși mîine-poimîine în fața maselor, să anunțe că susțin politica Frontului Popular.

Trecuseră doar cîteva zile de la orgia de la Chitca și Mitru simți că ceva-i în neregulă. Avea dureri acute mai jos de brîu. Îi erau cunoscute. Căpătase iarăși boala dragostei, în acea seară, și „fratele mai mare”. Plecă de urgență la Chișinău, apleînd la serviciile unui venerolog cunoscut, care-l trată o săptămînă în mare taină.

– Prea mult păcătuim în viața asta, îi mărturisi Mitru lui Sokoliuk. S-ar cuveni să ne-astîmpărăm.

– Însoară-te, frate.

– E timpul. Am o candidatură și cred c-o să mă decid.

– Mă prind să-ți țin pirostriile. Îmi place acest ritual moldovenesc.

– Te iau nun mare

* * *

La școala din sat, Mitru fusese un elev isteț și năzbîțios. Tata Simion avea adesea dificultăți din cauza lui cu profesorii. La recreații, ba era sus în clopotnița bisericii, care se afla lîngă școală, ba îl bătea pe vreun elev nitam-nisam. Cînd venea vorba de carte, nu prea asuda. Absolvise școala medie cu note mijlocii. Invidios pe fratele Arion că învață la Moscova, la relații internaționale, hotărî să urmeze și el Dreptul la Chișinău. Susținu examenele de admitere, fără mari probleme, deși concursul era din cele mai mari. Majoritatea pretendenților aveau armata făcută, sau stagiul de muncă. Unii veniră la admitere chiar în uniforme soldățești, de parcă căzură direct de la manevrele militare.

Anii de studenție se călătoriră în mare tristețe pentru el. Colectivul era alcătuit din studenți aflați în pragul celei de a doua tinereți. Cei mai mulți – căsătoriți, cu interese de carieră. De la primul an de facultate se formaseră gășculițe, fiecare întrunind un anumit cerc de persoane cu anumite interese. El își găsea refugiu la tinerii de la alte facultăți. Mai ales la acei de la Litere, Ziaristică și Istorie. Își făcuse un prieten, Mihai Staicu, un băiat de la istorie, fire veselă, un bun fotbalist. Amândoi hoinăreau în zilele de odihnă la Lacul Morilor, discutau felurite probleme de care erau frământați tinerii la Chișinău, dar mai ales despre faptul că interesele naționale sunt știrbite. Se revoltau de tot ce se făcea aici, că se vorbește numai într-o limbă... Apoi împreună au dorit să recurgă la o aventură amoroasă de răsunet printre studenții moldoveni. La cămin, locuiau și mulți negri din Africa, care acostau și iubeau fetele, mai ales pe cele moldovence. Era un lucru arhicunoscut și indiscutabil. Au fost și câteva nașteri extraconjugale, au fost și căsătorii, pentru ca fetele noastre de la Băcioi, sau Durlești să se călătorească, stabilindu-se cu traiul în mijlocul vreunul trib de aborigeni din Bandustan... Mihai i-a propus lui Mitru ca s-o acosteze pe Silva Oceciucu, o studentă buzată și minunată din centrul Africii, care-și făcea studiile la Matematică. După o lună de zile, bravii studenți beau împreună cu Silvia rachiul în cafenea și improvizau cîntece tribale. Apoi au venit cu ea la cămin și le-a reușit s-o convingă că ar fi păcat să plece din U.R.S.S., fără a face și ea dragoste cu albi... Silvia s-a unit fără de probleme, mîngîindu-i pe amîndoi consecutiv o noapte întregă, încît amicii, în zori, se pomeniră vlăguiți, sleiți de puteri ca niște armăsari după o cursă istovitoare... Numai Silvia îi ținea pe-amîndoi de mîină și-i ruga să nu o părăsească, fiindcă foarte mult i-a plăcut *sexul sovieticus*. Despre fapta lor au aflat la rectorat și, numai cum veni primăvara, Mihai Staicu, fiindcă era student bun, a fost trimis să-și continue studiile la Moscova. Acolo, prietenul se întîlnia mai des cu Arion. Mitru tînjea după el la Chișinău. Cerca să-și găsească ocupații cît mai interesante. Era pasionat de literatură, scria versuri. Frecventa seratele de creație ale scriitorilor și încercase și el să publice ceva. Își citi la cenaclul „Miorița” un ciclu de versuri. Despre „geana talentului” său a vorbit o dată în treacăt însuși Paul Mihnea. Dar foarte curînd renunță la cariera literară. Soarta lui luă o turnură neașteptată, după ce îl întîlni pe Artiom Lazarenco, un student de la anul trei, fiu de savanți bogăți, care-l invita deseori la ei la vilă. Acolo aveau la dispoziție și un pahar cu vin bun și o prietenă... Deveni o obișnuință să plece în weekend, cînd cu părinții acestuia, cînd singuri, la vila de la Holercani. De la Ineasca nu primea aproape nici un ajutor, doar știri că tata era mîndru că cel de-al doilea fecior învață la Juridică și face progrese în literatură, încît chiar maistrul Mihnea l-a vorbit de bine. Altceva nu avea ce aștepta. Tata Simion îi scria epistole, povățuindu-l să fie econom. Uneori, primea scrisori și de la mama Veta, care nu apucase să facă școală sovietică și-i scria cu alfabet latin. Avea un scris îngrijit, deprins de la școala românească și de fiecare dată îl chema să mai vină pe-acasă, că-i e dor de el... Mama începuse să sufere de ficat, mereu îi pomenea c-o să moară și-atunci n-o să-l mai vadă... Răvașele mamei îl înduioșau și-l amărau pînă la lacrimi. Tocmai într-o asemenea dispoziție îl surprinse într-o zi Artiom – trist și abătut.

Uimit, îl întrebă ce are, dar, deoarece răspunsul întîrzia, observă scrisoarea de pe pervaz. O luă și parcursă cu ochii primele rînduri. Apoi îl scrută pe Mitru și-l întrebă scurt:

- De la cine-i?
- De la mama, răspuse el cu voce stinsă.
- Da-a, făcu lung colegul, ai niște părinți neprevăzători...

Privirile lui iscoditoare și glasul sec, cu care pronunță ultima frază, îl scoaseră pe Mitru din amorțire. Trase atent scrisoarea din mîinile colegului și zise prefăcîndu-se că nu s-a întîmplat nimic:

– Lasă, a fost un moment de slăbiciune. Mi-a trecut...

– Socoate că n-am văzut nimic, răspuse parcă pe alt ton Artiom, dar lui Mitru nu-i scăpă nuanța de interes vădit. Își aminti că, acum trei săptămîni, un alt coleg de la Litere fusese exmatriculat, fiindcă cineva îl denunțase la comitetul de partid al Universității că păstra un simplu carnețel cu versuri de Lucian Blaga, Octavian Goga și alți poeți români, copiate cu alfabetul originalului. Nu se gîndise vreodată că scrisorile mamei ar putea să-i facă probleme la facultate.

Artiom era un băiat bine crescut, moldovean, absolvise școala rusă în oraș. Putea lega bine cuvintele în graiul matern. Părinții nu vorbeau cu el în limba strămoșilor, deși o cunoșteau foarte bine. Taică-său era savant-filolog, cu nume în republică, specialist în limba contemporană moldovenească, după cum prefera să-i spună. Ceea ce-l frapa era că Artiom avea totdeauna bani și nu se zgîrcea să cheltuiască sume frumușele, îmbiindu-l prin restaurante, cafenele, la cinematograf, la teatre, comentînd sau filozofînd cu mare pasiune, solicitîndu-i opinia și tot el oferindu-i răspunsul, atunci cînd Mitru nu știa ce să răspundă.

Odată, la mai mult timp după întîmplarea cu scrisoarea, ca să nu-i trezească suspiciuni, îl întrebă ca printre altele:

– Ce-ți mai spune fratele Arion?

– De cînd a plecat de-acasă nu prea corespondăm, sîntem firi cu totul diferite, îi răspuse Mitru, fără a bănuși ceva. Într-o vacanță m-a provocat la niște discuții ce nu mi-au fost pe plac. De-atunci ne-am cam înstrăinat...

Artiom lăsă să se scurgă o pauză mai îndelungată, apoi îl întrebă:

– Ce-ai face dacă te-ar ruga să conduci un partid?

– Ce fel de partid? nu înțelese Mitru.

– Să presupunem, un partid în ilegalitate... De renaștere, pentru ca Moldova să se reunească cu România?

Mitru avu o tresărire. „Vasăzică iață încotro bate vicleanul?” Își aminti îndată de studentul exmatriculat, de răvașul mamei Veta, de privirea scrutătoare a lui Artiom. Nu-și dădu pe față bănuiala și răspuse cît putu de calm:

– Lasă-mă-n pace cu asemenea prostii.

Artiom însă nu-l lăsă.

– Dar dacă ți-ar propune chiar Arion s-o faci?

– Nu mi-a propus și nu-mi va propune, că ce are dînsul cu politica?
 – Dar ce preocupări are?
 – Face studii serioase, a însușit și vorbește la perfecție araba. Celelalte pasiuni nu mi le împărtășește.

Tăcură un timp, fiecare cu gîndurile lui. Pauza se lungi și deveni incomodă. Primul întrerupse tăcerea Artiom:

– Ce-ar fi să începem lupta cu naționaliștii de la Universitate?

Mitru își dădu seama cine este Artiom, ce servicii îndeplinește și de unde are bani. La facultate se știa că mulți dintre studenții de la Drept frecventează instituția de lîngă Planetariu, dar cine ar fi aceste persoane era un mare secret. Totul se reducea la simple presupuneri. Zvonurile însă circulau prea intens, ca să fie lipsite de temeii. Plus că, aproape în fiecare an, la Universitate se operau exmatriculări și nu pe toate le puteai clasifica prin nereușite în sesiuni.

– Să știi că-i o idee! o luă Mitru atent. Dar nu *daiboj*, să mi se plătească biștari. M-am săturat de foame și mizerie...

Și răsufală ușurat. Îi plăcu și lui cum o întorsese, mai ales cînd văzu că Artiom se luminează la față.

Mai departe lucrurile se desfășurară cu o neînchipuită repeziciune. În aceeași zi, Artiom îl conduse într-un oficiu, la un trust de construcții capitale, unde îi aștepta un bărbat între 35 și 40 de ani, cu o mină severă, gravă chiar. Vorbea frumos, ca românii de peste Prut.

– Viorel Cibotaru, se recomandă el, ca Mitru să-l recunoască pe colegul de facultate de la cursul superior. Îi explică pe îndelete cît de nobilă misiune este colaborarea cu serviciile secrete ale statului, care sînt condițiile securității. Dacă se decide, va trebui să-și depună semnătura pe un jurămint. Nerespectînd și divulgînd vreodată acest secret, se poate alege cu urmări imprevizibile.

– Am înțeles că mi se propune să fiu pîrîtor? se prefăcu mirat Mitru.

– În limbajul lui Dzerjinski, chestia asta se numește colaborator, preciză calm Viorel Cibotaru, netezindu-și fruntea lată și mustața îngrijită.

– Și care va fi misiunea mea?

– Simplă de tot. Dar mai întîi de toate trebuie să fii băiat cultivat. Să știi a provoca și susține o discuție pe teme istorice, literare, politice, în care să te prezinți ca un simpatizant al idealurilor de renaștere, al repunerii în drepturi a limbii române, al reîntregirii țării etc. Vei citi din fondul secret toată publicistica lui Eminescu... Și în acele discuții improvizate, neapărat o să-i depistezi pe acei care vor fi în obiectivul nostru. Vei prezenta și cîte o dare de seamă despre cutare sau cutare persoană, de care o s-avem nevoie... Remunerarea nu te va deziluziona. Vei primi soldă lunară, vei avea anumite favoruri, atît în cadrul facultății, cît și în afara ei: îți vei petrece weeke-end-urile la întruniri și recepții cu delegații străine, vei călători peste hotare. La finele studiilor vei fi repartizat la un serviciu prestigios, unde o să continui să îndeplinești misiunile noastre...

– Cîtă vreme o să îndeplinesc aceste misiuni?
– Toată viața, încheie sever Viorel Cibotaru. Este în interesul tău personal. E de datoria ta ca cetățean al U.R.S.S. Naționalismul oricînd poate periclită integritatea țării.

– Pe cine va trebui să urmăresc?

– La început vei trece cîteva teste de încercare. Nu propunem oricui asemenea servicii. Fii mîndru că te-am ales pe tine. Te urmărim de cînd erai elev la școala din sat.

– Care-i prima misiune ce mi-o încredințați? săltă Mitru din loc de bucurie că el e alesul acestor oameni curajoși, despre care a auzit multe, a privit la televizor, a citit.

– Pentru început îmi vei prezenta o amplă informație despre relațiile tale... cu fratele Arion.

Mitru simți fiori de gheață în spinare. Cum să-și vîndă propriul frate? Există lucruri sfinte! Observă chipul special al lui Artiom, dar se prefăcu că nu vede nimic.

– Înseamnă că ne-am înțeles, conchise imperturbabilul Viorel Cibotaru. Ai la dispoziție cîteva zile. Te așteptăm cu plinul.

Cîteva nopți, Mitru nu prea avu somn, înspăimîntat de-a binelea de propunerea lui Viorel. Reconstituise toată viața lui, în sînul familiei, dragostea și admirația sa față de fratele Arion. Cînd erau mici, părinții îi îmbrăcau în pantaloni negri cu *pachioaste*, se duceau împreună la nunți, au alături de ceilalți copii aduși de părinții lor și se amuzau, cum maturii, neavînd altă muzică, se apucau de mîini, cîntau din gură și dansau cu foc. Atunci nu erau magnitefoane, picupuri. Nici patefon nu era în satul lor. Se aduna atîta lume și era atîta căldură... Apoi clipele din zilele senine ale primăverii, cînd cu alți băieței hoinăreau pe drumul codrilor pînă la lacul din dreptul Leușenilor, plecările în noaptea de Paști la biserica de la Rădeni. Toți pedagogii raionului atunci erau în picioare, pentru a nu admite ca școlarii să sărbătorească ajunul sfintei sărbători. Îi smotreau, îi preveneau, îi alungau pe la casele lor. Copiii însă știau ale lor. Mitru, împreună cu toți camarazii lui, în acea noapte trăia clipe de vis. Numai spre zori, cînd toți sătenii se întorceau pe drumul Lipăgăului de la sfințit pasca, plecau și ei spre casă... Mai avea în memorie amintirile anilor de școală... Cu chiote și strigăte haiducești, cu poponețe aprinse se întorceau serile de la „Luminițele” școlare, care se sfîrșeau tîrziu. Își mai aminti cum, împreună cu fratele Arion, se duceau cu uratul de Anul Nou și cu colinda de Crăciun. Înfruntînd nămeții, cu dirjale și nuiete, mergeau pînă în fundătura satului, pe la toate neamurile... Dacă se certau cumva cu mama, care avea obiceiul să-i dojenească, fugeau la bunelul Nică, care-i primea bucuros și le dădea nuci dintr-un sac mare și prune uscate. Bunelul Nică, în Balțata, o țarină de peste Ciuluc, săpase o fîntînă, unde lumea venea să bea apă bună cu ciuturiță și găleată de lemn. Toată Ineasca îi zice locului „fîntîna lui moș Nică”, și ei se mîndreau că multe locuri din satul Ineasca sînt legate de neamul lor. Și tata nu o dată le spunea că în valea Inului, de unde își avea proveniența denumirea

satului, a descălecat pentru prima oară neamul lor, răzeși de viță, gospodari veniți de lângă târgul Ieșilor.

Adeseori își amintea de bunelul Nică. Tata mamei. Bătrînul învinse toate grozăviile timpului. După divorțul cu ce-a de a treia soție, bunica de pe mamă, nu s-a mai căsătorit. A trăit singur peste 40 de ani, într-o căsuță mică, dar în care toți nepoții găseau mîngiere și căldură. El le meșterea jucării din peticele și ciocălăie, meșterea capcane de prins șoareci, le spunea pătărării și întîmplări din viața lui zbuciumată, interesantă. La vîrsta de 90 de ani mergea cu el și cu Arion, iarna, trăgînd după ei sania, să aducă lemne. Era o mîngiere și un veșnic refugiu. Și a fost bunelul un om deștept, citea mereu Biblia și credea în Dumnezeu. A avut mințile întregi, pînă la ultima răsufare. I-a lăsat îndurerată la 96 de ani împliniți pe toți cei 27 de nepoți...

Tata, ca învățător, era stimat în Ineasca. Mama, o simplă țărăncuță, se pricepea la croitorie: le cosea hănițe și-i purta curăței. Mai aveau norme pe deal și lucrau în sudoarea frunții, părinții, luîndu-i și pe ei la prășit, să știe cum se crește pînea. Oricum, au fost o familie frumoasă, tata și mama se mîndreau cu cei doi feciori.

I-au educat parcă pe amîndoi la fel și ei, ambii frați, au pornit pe aceeași cale. În casa lor, tata, în serile lungi de iarnă, le recita poezii de Coșbuc, Ispirescu, „Doina” lui Eminescu, ceea ce învățase și el la școala românească. Mama și tata cîntau adesea, pe două voci, o poveste de dragoste dintre un sergent și o fată dintr-un sat „Aninoasa”; mama cînta de răsuna casa „Țărăncuța,, mai ales la vreo petrecere.

Apoi au venit anii răzlețirii. Cînd Arion pleca la armată, mama plîngea și le spunea: „Buni băieți ați fost la mama, dar de acum nu veți mai dormi niciodată într-un pat alături...” Și așa a fost să fie. Străinătatea și timpul i-au îndepărtat. Materialicește, părinții totdeauna au dus-o greu și nu i-au putut ajuta mult în anii studenției. Arion suportă povara, iar el, de cum a sosit la oraș, s-a avîntat în iureșul vieții, înțelegînd că aici dictează și dirijează... buzunarul. La fiecă pas, trebuia să scoți banul din chimir, ca să demonstrezi că nu ești o surcică, o coajă de semință de floarea-soarelui, adusă de vînt la capitală. Doi ani s-a chinuit, alături de alți colegi, cu părinți mai în stare.

De la o vreme, deveni îndîrjit, nemulțumit. Și dacă colegii lui își mai permiteau să-și petreacă timpul la vreo cafenea, în societatea vreunei domnișoare, să se distreze cu muzică și șampanie, el era nevoit să stea închis între pereții odăii de la cămin și să tocească mereu doctrinele construirii comunismului. Cîndva, cînd nu va mai fi, se gîndea el, oamenii se vor bucura de toate bunătățile aceluia comunism. Deocamdată însă realitatea îi oferă altceva. Băieții mai șmecheri din jurul lui își făceau carieră, protecție fie prin rudele ce-i sprijineau, fie printr-o căsătorie reușită. Unii îi condamnavă, alții se șușoteau pe la spatele lor, dar ei izbutiseră să prindă pasărea măiastră. Uite, colegul Maxim Ganasulcă, o lichea și un conformist, a chitit momentul cînd fiica ministrului îi trecea pe sub geam, a stropit-o cu apă, dînsa a început să se revolte apoi s-a prins în cîrlig. Înalt, frumos, dar care a absolvit facultatea nepricepînd deosebirea dintre cuvintele „evoluție” și „revoluție”, Maxim a cucerit-o ca un Adonis. După nuntă,

s-a pricopsit cu apartament, automobil la scară și frecvente călătorii în străinătate. Desigur, împreună cu soțioara, în componența unor delegații sindicale... După acest mariaj reușit, cei din jur nu-l mai socoteau pe Ganasulcă de prost. Iar el era mereu serios și plin de importanță, alături de noile lui rude...

Toate-acestea se petreceau în fața ochilor lui Mitru. Adesea se gîndea cum să facă și cum să dreagă, ca să nimerească în cohorta protipendadei, unde nu fiecare putea să se infiltreze, dacă nu recurgea la mașinații și șmecherii. Acum însă i se propunea să-și vîndă fratele, să devină turnător! Fuma țigară după țigară. Colegii de grupă îl vedeau schimbat și îl întrebau ce necazuri are, ce-l frămîntă. Le răspundea aiurea:

– Mi-a dat Dumnezeu un ștreang, să-l folosesc, dar m-am abținut și acum îl port în *diplomat*... Cum credeți, e o situație plăcută?

Afară stăruia o toamnă blîndă, cu rod bogat. Oamenii păreau mai buni, mai indulgenți și doar deasupra destinului lui Mitru se abătuseră nori negri și zdrențuroși, aidoma banilor învechiți, care îl ademeneau ca pe-un narcoman începător, să guste din drogurile pe care le-a încercat și la care nu mai poate renunța.

* * *

Tîrziu, cînd peste sat se lăasă liniștea, ai casei s-au dus la culcare. Arion și Angelica lui Efmie Eșanu, mai stăteau pe banca de la poartă. Fata ațipi cu capul pe umărul lui, dar se trezi peste cîteva clipe, și-l sărută pe buze. Arion avu o tresărire pe care demult n-o mai încercase...

– Angela... murmură el. Sînt om în vîrstă, iar tu un copil, nu te juca cu mine...

– Ei și? Ce contează anii? Nu m-am simțit cu nimeni așa cum mă simt cu tine. Mi-ai cotropit inima, ești bărbatul la care am visat.

– Angela, spuse Arion, te așteaptă un viitor frumos, alături de un băiat tînăr și inteligent. Pe cînd eu... Eu am numai trecut. Am dorit cu toată ființa să reușesc ceva, dar n-a fost să fie. În încercarea mea n-am avut mulți doritori să-mi împărtășească destinul. Poate voi avea cel puțin urmași.

– Printre acei urmași voi fi eu, ținu să-l asigure Angelica. Greutățile nu mă sperie și nici lașă nu sînt.

– Nu ești... și Arion, întîmplător, îi atinse obrazul fierbinte.

– Nu-ți închipui cîtă plăcere și fericire îmi prilejuiesc plimbările prin livada Prihonului. E o frumusețe de rai, cu miros de ierburi, copaci înfloriți și murmurul apelor de izvor, ce curg domol la vale, spre Ciuluc. Și tot atunci se întrebă:– Cum se întîmplă ca un izvor atît de dulce, cristalin, își duce apele spre o gîrlă lenoasă și puturoasă, ca Ciulucul nostru?... Mergi să ne plimbăm pînă acolo, peste rîu.

– E prea tîrziu.

– Ba e cea mai romantică oră pentru doi oameni ce au atîtea a-și spune. Mă află în vacanța de vară, de unde trebuie să mă întorc la facultate, cu cît mai multe impresii romantice... Am fost la fratele meu, la Drochia. E polițist. M-a dus prin multe locuri, dar m-am plictisit... Cu tine mi-i bine...

Arion aprinse o țigară, trase câteva fumuri adânci în plămîni și se ridică.

– Nu-ți face rău fumul de țigară? – o întrebă Arion.

– Dacă aș ști că mi-ar fi de folos, aș începe și eu să fumez, spuse Angelica, luîndu-l de mîină.

– Doamne ferește!... Dacă mă stimezi, n-o să încerci să faci așa ceva.

– N-o să încerc, numai că nu te stimez, ci... te iubesc!

Mărturisirea fetei nu era ceva neașteptat pentru el. Se simți tentat să o sărute. Dar îl face să se stăpînească îndîrjirea de sihastru, pe care începuse să și-o cultive încă în detenție. Trase adînc fumul în piept și, pînă a-și pierde claritatea gîndului într-o nouă ceață de plăcere, rosti:

– Angelică, draga mea, nu vei fi fericită cu mine. Sentimentul tău adolescentin e trecător. De altcineva ai tu nevoie, crede-mă.

– Dar, cel puțin în această noapte, mergem pînă în livada Prihonului? .

– Nu uita că mai ai părinți și mai este... gura satului la mijloc...

Și cum Arion stătea la îndoială, fata îl trase după ea. În lunca Ciulucului răsuna simfonia miraculoasă a celui mai numeros cor de broaște. În văzduh zumzăiau țințarii. Au mers drum de țarină, trecînd podul Ciulucului, peste a cărui oglindă se arunca punte o așchie din lumina lunii. Înaintînd, simțeau tot mai mult mireasma îmbătătoare a florilor de măr și prăsad. Multă vreme pășiră în tăcere iar în dreptul hățîșurilor de zmeură, fata se opri, își încolăci brațele în jurul gîtului lui Arion și-i spuse:

– Termin ultimul an de studii și mă ocup intens cu aerobica... Vreau să gust din plăcerile vieții în toată amploarea... Sînt și frumoasă, așa cum m-au adus părinții pe lume. Sînt și îndrăgostită, fiindcă am douăzeci de ani, iar soarta mi-a oferit ocazia să te întîlnesc, bade. Și nu mi-i frică de nimic. E o seară superbă, nu-i așa?

Inima lui Arion zvîcni puternic și-i veni să strîngă această frumusețe suavă în brațele lui încă vînjoase. Dar nu făcu altceva, decît să-i răspundă cu același tremur în glas:

– Cu aerobica zici că te ocupi?... La facultate m-am ocupat și eu cu luptele greco-romane. Apoi, în închisoare, cu halterele... După ce-am stat în spital cu rinichii, pe care mi i-au dezbătut securiștii... lucrăm la construcție. Zideam cazemate pentru rachete balistice...

– Nu te mai ocupai de politică?

– Dimpotrivă. Am citit toți clasicii marxism-leninismului, am scris două lucrări, pe care le-am publicat în străinătate. Administrația pușcării turbase, cînd a primit broșurile mele editate la Paris, de către Samizdatul lui Paul Goma. „Dușmanul nu doarme!” își ziceau ei... Au încercat să mă omoare prin frig. Am fost transferat într-o celulă cu gheață pe pereți, care nu se încălzea, și în adaos cu un bolnav de tuberculoză, să mă contamineze... M-a salvat un evreu, care a reușit să transmită o informație despre starea mea lui Saharov. Ilustrul savant a realizat un interviu la postul de radio Vocea Americii. În anii de la urmă, tovarășii se temeau de posturile

străine ca dracul de tămîie. Afirmau la toate forumurile internaționale, ce luau în discuție problema drepturilor omului, că în U.R.S.S. nu există deținuți politici, iar în penitenciare condamnații au condiții bune. Și cînd colo există un Arion Inereanu e frămîntat de problema Basarabiei, care este supus torturilor!

După aceea mi-au creat condiții mai normale. Începusem a face sport, aveam din nou acces la bibliotecă, la toc și călămară. Tovarășii, draga mea, se tem de forța din afară și se înarmează pînă-n dinți. Școala sovietică îi turmentează pe oameni din fașă. Pe băncile ei se vorbește una, în stradă se face cu totul alta.

– Te îndemn să uităm de toate și să ne dedăm unei nopți de plăcere.

Ca să-i abată gîndurile triste, fata își scoase hainele, i le puse pe braț, rămase doar în sutieni și slip, și intră în lacul, ce se formase în vecinătatea izvorului înconjurat de cătiniș, rîzînd și țipînd ușurel la atingerea stropilor reci de trupul ei fierbinte. Lăasă apoi izvoarele să-și ducă apele spre gîrla Ciulucului și săltă sprinten pe un pietroi. Își scutură trupul de apă, ridică ochii spre cerul înstelat, cu luna melancolică, lăsînd pletele-i bogate să se resfire peste umerii de pe care se cotileau bobîțe de mîrgăritar. Încă o clipă-două și Arion s-ar fi smuls din lanțurile stăpînirii de sine și s-ar fi aruncat să strîngă, sălbatic în brațe această divină arătare, să se îmbete în acel opiu cu care îl seducea fata, dar în clipa următoare Angelica îi ceru fusta și bluțița ce erau pe brațul lui, și el le întinse ascultător, trezit parcă dintr-un vis dulce.

Fata își trecu fusta peste umerii încă uzi, îmbracă bluțița fină, cu floricele de cîmp brodate pe ea. Își aruncă puloverul pe spate și, tremurînd ușor de răcoarea dimineții, veni zgribulită în brațele lui Arion, culcîndu-și căpșorul în palmele lui mari.

Arion o strînsese la piept, ca să-i dea puțin din căldura inimii sale zbcucumate.

– Părinții mi-au interzis, apoi au acceptat să mă înlînesc cu matale, bade.

– Trebuie să-i ascuți.

– Am dreptul la viața personală.

– Să nu-i amărăști, Angelico.

– Iar dacă la mijloc e dragostea?

– Ar fi bine să fii răbdătoare, ca să te înțeleagă și ei, o povățuia Arion, incomodat...

– Am încercat să le explic, dar ei nici nu vor să mă asculte. Spun că trebuie să-mi aleg un mire mai tînăr, c-o biografie curată... Ei neagă sentimentele...

– Nu te neliniști. Noi vom rămîne totdeauna prieteni.

– E puțin... Vreau să fim soț și soție. Pentru totdeauna împreună.

* * *

... Peste sat se trezea domol dimineața, plină de prospețime și mirozna verde a primăverii. Arion și Angelica se reîntorceau spre sat, fericiți. Pe fețele lor se putea lesne citi speranța că mîine va fi mai altfel decît azi.

Aproape de casă, le ieși în cale mama Veta, cu două căldări goale. Arion i le luă din mîină și se îndreptă grăbit spre fîntîna de sub salcia mare și pletoasă.

– Dacă te simt părinții tăi, ce-o să fie cu Arion fată – hăi?

– Ei știi, zise fata. În rest – mă privește...

– Ca să nu dați sămînță de vorbă satului, fată dragă, n-ar fi mai bine să vă cununați?

– Eu cred, bade, că mătușa are dreptate, surîse fata.

– Cred și eu c-ar fi mai potrivit, răspuse mama, puțin nemulțumită... La casa mea trebuie să le am în grijă pe toate. Trei copii, dar niciunul nu mă ascultă... Iaca l-am rugat pe Mitru să mă repadă pînă la Chișinău, dar n-a vrut. S-a luat în bedrag cu deavolul cela de pe Lipăgău... Iar mie îmi trebuie să duc moșneagul, pe cumnatu-meu, la doctor, să-i scoatem pielița ceea de pe ochi. Cine să m-ajute?

– Am să merg cu tine, mamă, încercă s-o liniștească Arion, apucînd-o ușurel de umeri, silind-o să se așeze pe banca de la poarta casei.

– Dac-a fi nevoie, o să mînați peste noapte la căminul meu... Acuma studenții se află în vacanță și odăile căminului sînt pustii, iar intendentul e om înțelegător. Ba mai bine, merg și eu cu voi la Chișinău.

– Nu trebuie, ne descurcăm singuri, răspuse mama spre uimirea celor doi.

* * *

Pînă la Chișinău, drumul a fost anevoios. Autobuzul făcea nazuri. Șoferul ieșea înjurînd de toți sfinții, ba să schimbe o roată, ba să scormonească ceva la motor. În salon era lume multă – cu preponderență mame și copii, bătrîni. În Codrii Orheiului mașina s-a defectat cu totul și lumea așteptă cîteva ore, pînă șoferul nervos opri un alt autobuz, ca să transporteze pasagerii pînă la oraș.

La policlinica spitalului republican au ajuns cu troleibuzul după-amiază, oboșiți și flămînzi. Moș Alexandru se ținea de umerii mamei și sărmana femeie, pierdută între atîta lume străină, punîndu-și toată nădejdea în Arion, începură să caute cabinetul renumitului oculist Potlavschi. Pe coridoare, pe paliere, peste tot stăteau oameni cu fețe chinuite de boală, majoritatea țărani de la sate, făcînd cozi enorme pe la uși. Femei, cu fețele galbene ca frunzele uscate de tutun, vorbeau în șoaptă, ici-colo se auzeau gemete de oameni suferinzi.

După ce-au obținut fișa de control, cu o trimitere specială în cabinetul oculistului Potlavski, toți trei urcară la etajul al patrulea. Din cînd în cînd, din cabinete ieșeau infirmierele și dădeau cu voci răstite indicații în limba rusă, pe care bolnavii, neînțelegînd-o pînă la capăt, erau nevoiți să mai întrebe o dată, făcîndu-le să devină și mai arțăgoase:

– Vhoditi toliko v poreadke oceredi... (să se intre doar în ordinea rîndului ocupat, *rus.*)

Una dintre infirmiere părea a fi cea mai înfiptă. Ieșea rar de tot și, cînd cineva o întreba ceva românește, nici nu dorea să răspundă. Îi arunca doar o privire disprețuitoare și mergea țanțoș mai departe. „Culoarea tutunului, asta-i tot ce-i este hărăzit poporului nostru”, se gîndi Arion. Îl impresionaseră rafturile pline cu fișele de boală – volume întregi, rînduri întregi, într-o sală lungă, pe zone și raioane. Cele mai multe, firește, din zonele rurale. Registrul pentru Chișinău, Bălți, Tighina și

Tiraspol era aparte. În vreme ce aici se adună statistica bolilor de la țară, veneticii o fac pretutindeni pe nacealnicii... Nacealnicii vorbesc rusește, iar bolnavii—românește...

– Ce program are doctorul Potlavski? îndrăzni s-o întrebe mama pe infirmiera ținnoasă, când ieșea din cabinetul medicului, cu un stativ de eprubete, îndreptându-se spre laborator.

– Ne znaiu... (nu știu, *rus.*).

– Cum vă place țărișoara noastră? făcu Arion scîrbit. Nici durerea nu ți-o poți spune în limba ta.

– Lasă-i, dragul mamei, în plata Domnului, zise mama Veta. Ți-ajunge! .

Cînd le veni rîndul să intre la Potlavski, mama luă coșul din mîna butucănoasă a moșului și intră de una singură. După o vreme, ieși mulțumită.

– Hai, intră, îl îndemnă pe moș Alexandru, iar cînd bătrînul nu mai era în coridor, îi mărturisi lui Arion: Acuma la putere sînt coniacul și banul... Fără de ele nu faci nici o ceapă degerată.

Consultația dură lung. În sfîrșit, moș Alexandru fu condus în alt salon din vecinătate. Acolo a stat pînă la căderea amurgului.

În oraș se aprindeau luminile și Arion le privea pe geam. De vreo 15 ani nu mai colindase străzile Chișinăului. Orașul se schimbase mult. Rămăsese doar aceeași populație: toți vorbeau rusește și nici un cîine, purtat de zgărdiță, nu înțelegea românește. Îi era dor de orașul adolescenței sale, orașul care, de fapt, l-a format ca personalitate, unde a întîlnit oameni diferiți, unde a cunoscut dulceața adevărului și amarul dezamăgirilor. Ar fi dorit să revadă clădirea școlii tehnice, să-l revadă pe dirijorul Maranța, un evreu, energic și ghiduș, de la care deprinsese și repeta, oriunde s-ar fi aflat, frazele lui hazlii. Vroia să mai vadă o dată aulele universitare și clădirea K.G.B.-ului, să se reîntîlnească cu ofițerul Bîrcă, Rusnac, Lupu... care, mai adăugînd pe umerii lor încă atîția ani, vor fi fiind acum bătrîni, pensionați. Sau poate au trecut și ei judecata de apoi? Ar fi dorit să-i întrebe, dacă, prin condamnarea lui, viața a devenit mai asigurată, mai îmbelșugată și dacă într-adevăr acțiunile lui de-atunci periclitau securitatea U.R.S.S., care acuma, judecînd după cele citite în presă, a început să se zdruncine. Era curios să se întîlnească și cu acei care l-au trădat, să tăifăsuiescă cu ei despre toate nimicurile vieții, să afle dacă au rămas cu aceleași concepții, cu aceeași frică față de putere. Dorea să mai asiste la un meci de fotbal cu echipa lui preferată, în componența căreia jucau numai ruși, ucraineni, și nici un moldovean, la adresa căroro microbiștii adeseori aruncau cîte-o replică: „Bravo! Rușii noștri joacă mai bine decît rușii voștri de la „Dinamo”. Tînjea după Aleea Clasicilor, după banca de lîngă bustul lui Alecsandri, față în față cu bustul lui Eminescu, unde venea să citească o carte, îmbătut de mirosul teilor. Tresări, amintindu-și de scările ce duceau spre Valea Morilor, la Teatrul Verde, unde veneau să alerge la orele de cultură fizică și sport și el stabilea recorduri la cros. Își amintea de ploile răcoroase de octombrie, cînd picături cristaline brăzdau geamul, iar apa

mîna pe caldarîmul străzilor frunze galbene de tei, ce scînteiau la lumina lămpilor de neon. Apoi acea noapte de pomină cînd, din cauza colegului, gazda îl alungase în stradă și pe el, cu o pernă în spate, a cutreierat prin ploaie străzile pustii, pînă cînd i s-a îngrelat căpățiul ca un pietroi, de-a fost nevoit să-l arunce într-un desiș din Valea Trandafirilor, cu speranța că mîine îl va găsi. A doua zi însă nu află decît cîteva pene în locul cu pricina... Mai tîrziu, o minți pe mama că perna i-au furat-o hoții.

În acea jumătate de oră de amintiri, văzu toată adolescența lui nevinovată de la Chișinău. Îl trezi din visare infirmiera, care întrebă din nou cu glas milităresc:

– Cine-i Inereanu?

– Noi sîntem, se grăbi mama Veta să răspundă. S-o-ntîmplat ceva?

– Bolnavul a fost internat în spital. Veniți să-i luați hainele.

Arion se duse să-i cumpere lui moș Alexandru un șervet și un săpun, pastă de dinți și periută. Mai cumpără și două sticle de apă minerală, un kilogram de mandarine și unul de covrigei. Urcă din nou la etaj și, cînd să intre în salon, infirmiera îl opri sever:

– Va merge numai dumneaei, arătînd către mama Veta. Aici e spital, nu lizion. Există reguli sanitare, omule, care trebuiesc respectate.

Lui moș Alexandru i-au înlăturat cataracta. Trebuia să stea sub supravegherea medicilor peste noapte. Arion și cu mama Veta au plecat la căminul studentesc, adresa căreia le-o dăduse Angelica. Intendentul de-acolo, un rusoi cu multe medalii în piept, le-a înțeles necazul și i-a cazat într-o odaie, cu cearșafuri curate. N-au putut dormi amîndoi toată noaptea. Așteptau nerăbdători dimineața să se convingă, dacă moșului cu adevărat i s-au întors vederile... Cînd au venit la spital, bătrînul avea încă o batistă de tifon pe ochi și medicii i-au poruncit ca să mai rămînă sub supraveghere cîteva zile... Arion și cu mama Veta s-au întors în sat.

La Ineasca ajunseră cu o mașină de ocazie. Ai casei nici nu se așteptaseră să se întorcă atît de repede. Nici chiar milițianul de sector nu-l căutase...

În vinerea seacă, cu toate protestele Serafimei și ale Vetei, Arion o însoți pe mama din nou la capitală, ca să-l aducă pe moș Alexandru. Dădură peste aceeași asistentă, care, de astă dată, se arată mult mai îngăduitoare și-l lăsă să intre în salon. Arion o privi mirat și o întrebă cu nevinovăție:

– De ce ai fost atît de severă cu mine, nu ți-am pricinuit nici un rău, măcar să facem cunoștință. Viața e viață și deal cu deal se întîlnește, darmită om cu om. Arion, se prezentă el.

– Nuvela, răspunse ea. O să vă convingeți ce bucurie are moșul...

În salon îi aștepta o adevărată surpriză.

– Minunea lui Dumnezeu, Arioane... Doctorul ista face minuni. Am avut o peliță rea pe lumina văzului și iaca am început să văd... Te văd. Și pe tine te văd, Vetuță...

Mama Veta plîngea de bucurie.

– Mulțumesc, Doamne, că am ajuns să văd din nou lumina zilei, își făcu

moșneagul semnul crucii în patru părți. Vreau s-ajung mai repede acasă. S-o văd pe Tița, fotografia lui Roman...

Mai bine de jumătate de zi așteptară formele medicale de externare, ultimele analize și consultații ale doctorului Potlavski. Avînd răgaz, Arion mai trase o fugă prin farmaciile din preajmă, să cumpere „tămăduirile” recomandate lui moș Alexandru, căruia nu-i tăcea gura o clipă. Toți bolnavii împărtășeau bucuria lui și doar infirmiera se arătă mai rezervată:

– Ce folos că vedem? Totuna sîntem orbi cu toții. Sîntem o turmă, nu un popor.

Arion rămase uluit. Din animozitatea pe care i-o stîrnise fata în halat alb scrobît din prima zi, simți doar vocea ei supărată și disprețuitoare. Abia cînd sensul cuvintelor ei ajunseră să-i sfredelească creerii, Arion păru să se fi trezit dintr-un somn adînc, după un vis urît. O privi lung, dar nu scoase nici un cuvînt. Rămase doar ușor surprins descoperind în domnișoara ținătoare nu demult o tînără cu judecată sănătoasă. „Ca să vezi, cum evoluiază Nuvela, la numai cîteva zile... N-o fi carecumva provocatoare?... ”

După ce terminară toate formalitățile, moș Alexandru își luă rămas bun de la tovarășii de salon și le făcu semn mamei Veta și lui Arion să pornească înainte, că are să-i ajungă. Mai intră o dată în cabinetul doctorului Potlavski.

Coborînd scările, în hol, Arion din nou dădu cu ochii de Nuvela. Ieșea, probabil de la schimb, îmbrăcată elegant, îl privi cu același dispreț, ba chiar îi arătă obraznic limba.

– Ce te holbezi așa la mine, moșnicule? zise dînsa.

– Te admir. Dacă s-ar întîmpla o minune, te-aș accepta ca soție.

Ea stătu o clipă înțepenită, privind-l cu aceeași suspiciune, apoi, aruncîndu-și genтуța pe umăr, o luă la fugă pe scări în jos, dispărînd între oamenii din stradă.

Moșul cobora atent și anevoios scările și, ieșind în stradă, trase lacom aerul proaspăt și umed în piept. Ploua mărunt.

– Cum ne-om duce acum spre casă? făcu îngrijorată mama Veta.

– Cu autobuzul de Bălți, zise Arion. Călătorim pînă la Ratuș, iar de-acolo, găsim o mașină de ocazie. Bine e că am făcut treabă.

– Eh, Arioane, de-ai mai avea o țigară cu tutun de-acela...

– Arion nu fumează. N-a fumat bunelul lui, nu fumează Simion și nu fumează nici el...

– Ba da, mamă. Nevoile vieții m-au făcut să fumez, dar rar de tot. Apoi, întorcîndu-se spre bătrîn, îi spuse că n-a luat nimic cu el.

Arion nu se bărbierise toată săptămîna și părea îmbătrînit. Doar ochii îi scînteiau vii, inteligenți.

– Cînd te-ai trecut așa de tare, Arioane? se miră deodată moș Alexandru, sincer ca un copil, abia acum văzîndu-l cum arată.

– Am trăit și eu cîte doi ani deodată în loc de unul. Să te ajung pe matale, glumi nepotul.

– Nu te grăbi, dragul moșului, că bătrînețea e grea povară.

Luară troleibuzul. Ajunși pe strada centrală a capitalei, printre picăturile mărunte ale ploii, Arion vedea cam aceleași edificii, pe care le admirase în adolescență și se bucură, când, pe vitrina jucăușă a unui magazin, licări o inscripție cu caractere latine. Fu plăcut impresionat auzind vorbindu-se românește și în troleibuz. Cîțiva tineri discutau entuziasmați despre cenaclul literar de la Teatrul Verde, la Valea Morilor, despre discursurile scriitorilor. Arion prindea rupturi de frază, dar această informație succintă îl înaripa. Vorba e că la Ineasca, la insistența lui Sokoliuk, oficiul poștal nu difuza ziarele de limba maternă de la Chișinău, radioul se defectase și lumina, deteriorată în timpul furtunii, fusese conectată abia de două zile. Lumea de la Ineasca trăia doar din auzite.

Cînd troleibuzul ajunsese în dreptul Ministerului de Interne, Arion văzu, în pragul edificiului, milițieni înarmați cu automate Kalașnikov. O aripă de clădire păstra amprenta unui incendiu, avea unele geamuri sparte și ochiurile astupate cu placaj negru. Despre asaltul Ministerului de Interne, Arion aflase în treacăt de la Mitru, care se indigna grozav.

– Avem și noi Reihstagul anului '45, glumi unul dintre tineri, secundat îndată cu hohote de rîs.

– Chiar s-a tras cu automatele? întrebă cineva din pasageri.

– În aer. Dar mulțimea a fost bătută aprig cu reteveiele. Pe un procuror, care trecea întîmplător pe-acolo, l-au snopit în bătăi. Cînd acela, năucit, le-a arătat legitimația, soldații nici n-au clipit din ochi: „E tot acolo, ești moldovan și cine dracul știe ce gînduri te poartă pe stradă în hărmălaia asta. „

Tinerii povesteau și întreg salonul se amuza, în afară de cîțiva pasageri cu mutrele înăcrite.

– Nicego, izbucni o rusoaică. Mî vam ieșcio pokajem! Naționalistî, nesceastnîie. Za nami Moscva!

Se stîrni hărmălaie. Tinerii începură să se certe cu alolingvii, să-i șuiere, să-i huiduiască, vorbind cu ei românește. „E vremea să învățați și voi limba noastră!” Cearta luă amploare și noroc că ușile troleibuzului se deschiseră. Șoferul anunță în românește (ceea ce fu pentru Arion o mare noutate) că au ajuns la autogară. Tustrei coborîră.

– Băieții aceia gîndesc ca tine, Arioane, zise moș Alexandru. Numai că-s prea gălăgioși.

– Uneori și gălăgia nu strică. Totuși tinerii ar trebui să fie mai vigilenți căci rușii sînt vicleni; la început te lasă să-ți dai frîu liber emoțiilor, ca mai apoi, prin elemente destructive, să compromită totul. Cînd vom crede că am cîștigat bătălia cu ei, ne vom alege cu o catastrofă.

– Rea s-a mai făcut lumea în ziua de azi, își dădu cu părerea mama Veta. Nici nu știi la ce te poți aștepta. Mare lucru să nu înceapă a se omori unii pe alții.

– Vor fi și victime, și lucruri imprevizibile, zise Arion. La Moscova, între pereții Kremlinului, zi și noapte clocotește munca pentru a determina strategia de mai

departe. Acuma, Puterea amplasează oamenii săi în fruntea mișcărilor de eliberare națională. Ceilalți agenți ai securității vor deveni fruntea unităților economice. Rusia în trecut a furat prea multe teritorii. Se apropie veacul de apoi și *Matusca* va fi nevoită să le restituie...

– Taci, te rog, îl țistui mama speriată, că acușica ne vor aresta. Te pui cu bandiții? Îi știi prea bine încă din vremea războiului ce hledii sînt. Apoi îl privi miloasă pe fecior. Numai am mult de trăit, Arioane! Mama e tare bolnavă și înainte de moarte aş vrea să te văd cît de cît astîmpărat la cuiubul tău.

– Rusul e încă tare ca ursul, zise moș Alexandru. Are bomba atomică...

La autogară, era puțină lume și toată somnoroasă. Lîngă casa de bilete Arion, întîmplător, îl recunosc pe Ion Tîrsînă, prieten de copilărie, care fusese și el delegat la Congresul de la Lalova. Atunci, era șofer și i-a dus cu autobuzul. Se gîrbovise și el, îmbătrînise, după vreo patru ani de închisoare pe care-i făcuse, chipurile, pentru huliganism.

După eliberarea din detenție rămăsese în Rusia. A întîlnit o moldoveancă, din părinți deportați, și s-a însurat. Acum venea în ospeție la ai săi. Îi povesti că locuiește într-un sat rusesc, și-a durat casă, are patru copii, lucrează tractorist, primește leafă bună și-i mulțumit.

– Acolo nu e așa nebuneală ca aici! zise Ion. Simt e-o să înceapă un mare talmeș-balmeș în Moldova... Vor să trăiască toți fără ruși? Este imposibil...

– Mai ții minte acea zi însorită de toamnă, de pe malul priporos al Nistrului? îl întrebă Arion reținut.

– Am de toate și nu-mi mai trebuie nimica, zise Ion. Demult mi s-a aplecat de politică. Aduce numai și numai neplăceri.

– Vezi cum gîndesc oamenii care vor să fie gospodari și la locul lor? zise mama îngîndurată.

Pînă la Ratuș, au călătorit bine. De-acolo, cu o mașină de ocazie, ajunseră în toiul nopții la Ineasca. La poartă i-a întîlnit tata Simion, cu ulciorul în mîină, încercînd să-l servească pe milițianul de sector. Acela se opunea cu înverșunare. Dînd cu ochii de Arion, duse mîina la cozoroc zise cadențat:

– Am ordin să vă iau sub arest, pentru încălcarea legii cu privire la arestul la domiciliu...

– Lasă băiatul în pace, că m-a dus la Chișinău. Iat-acum te văd și pe dumneata. Mi-a întors vederile, înțelegi?

– Ordinul a venit de sus. Nu sînt vinovat că la Chișinău s-au găsit turnători. Nu va fi nimica serios; la Telenești va explica situația, iar eu voi insista ca pînă în zori să ne întoarcem acasă. Plecăm cu motocicletă de serviciu. Zise milițianul Cojocar.

– Arioane ce zici? se uită la el mama speriată. Spune ceva.

– Milițianul are dreptate. Ordinul de sus trebuie executat. Fiți pe pace. Timpurile se schimbă în bine. Plec... N-am încotro!

Cei de la poartă îl petreceau cu priviri îngrijorate. Arion, docil, pășea înaintea sectoristului, dorind s-o vadă pe Angelica. Simți că îi este dor de ea. Întâmplător aflase de la tata Simion, că fata de asemenea l-a căutat. În ajun, Angelica plecase la Chișinău. Avea niște treburi la facultate.

* * *

La secția de miliție, Arion fu condus în cabinetul șefului – un colonel de statură mijlocie, cu părul creț, în uniformă nouă, cu epoleți și nasturi lucitori. Îl pofti să ia loc. După ce scotoci ceva prin hîrțiile de pe masă, vorbi cu voce obosită:

– De unde te-ai luat pe capul nostru, că ne cășunezi ațtea neplăceri? Tot Chișinăul a fost ridicat în picioare. Au aflat că te plimbi pe străzile capitalei. De ce nu ne-ai informat unde pleci? Ți-am fi permis o deplasare la spital. Ai ajutat un om bătrîn, dar știi că te afli sub arest la domiciliu și n-ai dreptul să ieși fără permisiunea autorităților.

– N-am avut timp. Bătrînul trebuia internat de urgență.

– Te preîntîmpin că, altădată, vei fi pedepsit. De data aceasta ți se iartă. Poți pleca.

* * *

În sîmbăta Paștelui Angelica sosi îndeseară acasă. Și-i spuse lui Arion cu bucurie:

– Vreau să-ți fac o surpriză, bade. Ți-am colectat zierele republicane din ultima vreme. O să afli că la Chișinău s-a spart gheața! Forțele patriotice iau vîrfurile. Citește! Dacă dorești, scrie un articol despre tot ce-ai pățit, despre concepțiile pe care le promovezi acum 15-20 de ani. Este foarte important. Redactorii le vor publica cu deosebită plăcere...

Arion asculta vocea ei de clopoțel și-i spuse gînditor:

– Mai răbdăm oleacă...

– Ți-a fost dor de mine? – îl ispiți fata.

– Ți-am simțit lipsa...

Angelica zîmbi larg și încercă să-l consoleze:

– Hai să facem o plimbare pe deal. De acolo, tot satul e numai în ruguri! Și porcii au încetat să mai covițăie pe dealul Lipăgăului. Deși locatarii de la blocuri nu au aprins nici un foc... Sînt atei, vasăzică! Oameni cu stele pe suflet...

– N-au gunoaie, strecură sarcastic Arion.

Iar la poarta casei lor, în drum, măhălenii aprinseseră un rug mare. În jurul focului se adunaseră lume veselă. Moș Alexandru ciupea împreună cu tata Simion cîte un pahar și la un moment dat începură să cînte, bătînd din palme:

Hora mi-i dragă, vinul îmi place,

Cît de lucru – să-mi dai pace,

Cînd aud de lucru mult,

Fug sub laiță și m-ascund...

Copiii săreau peste para focului, spuneau pătărănii. Veneau bătrîni și tineri să se veselească. Unii, cu pască și ouă roșii în coșuri, zăboveau o vreme, apoi se îndreptau

spre Rădeni la sfințire. Tata Simion îi servea pe toți delaolaltă. Ieșiră cu ulcioare și alți megieși.

Arion era în schimbul de noapte, împreună cu Nichifor. Dar se reținu să savureze priveliștea și veni la abator abia pe la o bucată de noapte, împreună cu Angelica. Fata vru să-l ajute. Aveau de încărcat două frigidere cu buturi de carne. Lucrul manual îl istovea, dar alături de fată îi era mai ușor. Fata stătea pe o buturugă de lemn, împopoțată într-o rochie lungă, neagră, cu guleraș alb. Când puterile lui Arion parcă secaseră, Angelica scoase pachetul de cocoloși de cînepă, îi făcu o țigară și-i dădu să fumeze. Corpul îi amori. După cîteva fumuri, nu mai simțea nici durerea, nici oboseala. Pe la revărsatul zorilor, cînd terminaseră de încărcat vagoanele, la biserica Rădenilor dangătele clopotelor prinseră să bată învierea, revărsîndu-se peste liniștea codrilor. Noaptea a trecut repede. Către ziua, vagoanele erau încărcate, Arion și cu Angelica se întorceau spre sat, împreună cu lumea ce venea dinspre Rădeni cu pasca sfințită...

* * *

În familia Inereanu abia ciocniră ouă roșii, gustară din pasca sfințită, adusă de mama de la biserică, cînd la poartă claxonă o mașină. Era Mitru, trufaș oarecum. Avea autoturism nou, de culoare roșie, și un frate de cruce în persoana lui Sokoliuk!

– Hristos a înviat, proletarilor! salută el ridicînd o mîna în sus, ca după puțină ezitare să zică. M-am înțeleș cu Aliona... Plecăm la pădure. Pîn-atunci vreau să mă înfrupt cu miel umplut, saltison, jambon meșniță... și o cinzeacă.

– O cinzeacă nu ți se poate. Ești la volan, îi interzise tata Simion. De mîncat mîncîncă de toate.

– Nici o problemă, papașă! Miliția și Sokoliuk sînt în mîinile mele. Tot raionul știe a cui persoană de încredere sînt. Sokoliuk e deputatul de mîine!

Totuși tata Simion stăruia să nu bea. Mitru însă, mai pe ascuns, mai în glumă, dădu două pîhărele peste cap și, ridicîndu-se de la masă, începu să imite un sport marțian, săltînd în sus ca o minge.

– Mitichiușă-a!! răsună deodată un glăscior de domnișoară, la poarta verde și înaltă. Mai zăbovești sau purcedem?

Era Aliona, o copiliță zveltă, cu ochii migdalați și părul prins într-o codiță la ceafă. Purta fustiță mini și maiou albastru-aprins. Deschizînd poarta, trecu în revistă, mai mult din curiozitate, toată gospodăria. Nestingherită, se apropie de pietroiul mare, netezi cu mîna inscripția acoperită de mușchi și luă o poză îndrăzneată, cu mîinile în șolduri.

– Te-așteaptă, hoața, îl grăbi tata pe fecior, arătîndu-i cu privirile spre pietroi.

– Așteaptă o clipă! îi strigă Mitru Alionei din casă. Fac gimnastică.

– Grăbește-te, împerecheatule, îl zori Aliona. Ne-așteaptă Sokoliuk la *sabantui*.

Mitru mai făcu vreo două mișcări caraghioase, după care luă ulciorul din mîinile tatălui și trase lacom cîteva înghițituri.

– Ești la volan! îl dojeni Serafima.

– Mă antrenez, rîse Mitru. Conduc mai bine cînd am ceva pileală în cap.

Vînzătoarea tinerică îl aștepta nerăbdătoare, sprijinită de ușa limuzinei. Sora o vedea pentru prima oară, era foarte drăguță și părea nevinovăția întruchipată:

– Asta-i o nouă pășune, pardon, pasiune, Mitrule?

– E mișto puicuța, hai? S-a îndrăgostit lulea de mine.

– Chiar a avut de cine, ironiză Serafima.

– S-o lași în pace, dezmățatule. Copila abia a terminat școala. Lucrează de o lună la magazin, adăugă mama Veta.

– E șmecheră, calculată știe bine ce vrea.

– Așa se vorbește despre ființa iubită? îi reproșă Serafima.

– Cine ți-a spus că nu mai pot de dragul ei?

– Cu experiența mea de viață crezi că mă poate îmbrobodi o puștoaică?

– Atunci de ce n-o lași în pace? Încă nu te-ai săturat de umblat lela amăgind fetele? Astîmpără-te.

– Oi face-o și pe asta, dar, deocamdată, mai am poftă de *guleaiuri* burlăcești...

– Pleacă odată! Nu mai croncăni atîta, se răsti tata supărat. Că nu-mi ticnește bucățica nici măcar în ziua de Paști. Nu mai sări ca un țap, să nu-ți crape diafragma!

Mitru deschidea deja portiera limuzinei, cînd îl strigă moș Alexandru:

– Băiatule! Am fost cu maică-ta și cu Arion la Chișinău și doctorul Potlavski mi-a întors vederea. Ce frumos ești... Delicat!

Mitru îl privi mirat pe moșul, care venea spre el liber, neînsoțit de nimeni. Se miră că n-a observat acest lucru mai înainte. De fapt, venise ca o furtună, și acum pleca ca un vînt. Zîmbi binevoitor și zise:

– Nu-i adevărat că sînt frumos, moș Alexandru...

– Ba ești, se încapățîină bătrînul.

– Eu, moșule, n-am fost nicicînd pur și simplu frumos, ci... foarte frumos! Nu uitați că sînt surcica lui Simion Inereanu, iar dînsul este trunchiul meu. Așa-i, papașa?

– Așa-i, păgînule!

Deschizînd ușa limuzinei, Mitru o împinse pe Aliona înăuntru. Fata se așeză mai comod, deschise fereastra și le strigă:

– Deseară, cel mult mîine, vi-l aduc în altă postură pe dragul meu burduhoșel. Lăsați și pentru mine cîte ceva din trapeza voastră! .

* * *

– Adevărul este că renașterea națională a pornit cu valul al nouălea peste toată Uniunea Sovietică. La etapa actuală trebuie să fim pregătiți să pierdem bătălia. Dar, pierzînd-o, vom deveni mai puternici. Va fi nevoie de acțiuni concrete – sabotaj economic, luptă informațională pe toate căile și, poate chiar, pentru a ne apăra pămînturile strategice în regiunea Balcanilor... Orice s-ar întîmpla, Tiraspolul va rămîne avanpostul nostru în zonă. Deci, avem misiunea de a ne încadra într-o luptă mare, pentru interesul vital al Rusiei. De la Moscova, unde la fel domnește

dezechilibrul, am obținut garanție că vom fi susținuți și finanțați. Serviciile secrete vor trimite aici agenți. Se preconizează a autoproclama o republică nistreană, cu toate structurile statale necesare, pentru a menține dominația și influența în partea această de țară, cucerită prin sânge de Suvorov și Kutuzov...

Avem deja programul strategic de activitate, avem lista potențialilor guvernanți. Știm ce măsuri trebuie să întreprindem, ca să realizăm acest scop patriotic... Trebuie să reacționăm calm și dur la cele ce se vor întâmpla. După ce se vor mai potoli spiritele naționaliste, ca să evităm victimele majore, doar sîntem în ochii Europei și ai întregii lumii, vom trece... în ofensivă. Bani, pentru aceste lucruri, precum și demnitari autohtoni, rusofili, ca să ne susțină – cîtă frunză și iarbă! Vom folosi, în primul rînd, acele persoane pe care le-am avut în obiectivul nostru în calitate de turnători la Securitate. Sînt oameni controlați, de nădejde. Îi vom folosi în structurile economice, vom da curs materialelor ce i-au compromis pe cei care azi se află pe creasta valurilor naționaliste. Au slăbiciunea muierilor și patima de a se pricopsi cu cît mai multe cordeluțe colorate, zise Sokoliuk cu privirea spre tinerii din vale. El, Mitru Inereanu, deja al zecelea an e sluga noastră credincioasă și nu s-a compromis niciodată. Chiar pe fratele său nu-l cruță, continuă el, parcă lăudîndu-se emisarului de la Tiraspol, ce veni la Chitca să le vorbească. În asemenea oameni, putem avea toată încrederea. Băștinașii cunosc limba, obiceiurile, specificul. Să aveți în vedere acest lucru...

– Negreșit! răspunse militărește una din persoanele invitate. Zilele trecute venise în Moldova de la Vilnius, de unde fusese izgonit pentru acțiuni criminale. În Republicile Baltice am suferit eșec pentru că n-am fost lucizi și n-am ținut cont de elementul național foarte pronunțat acolo...

– Țările Baltice e altă chestie, spuse Sokoliuk, le-a veni și lor rîndul, dar mai tîrziu. Opinia publică mondială nicicînd n-a fost de-acord că sînt teritorii legitime ale Rusiei. Le-a considerat, oficial, țări ocupate, pe cînd despre Basarabia, începînd cu Franța, apoi Gemanii în '39, ne-au recunoscut dreptul asupra ei... Și-apoi cine în Europa se socoate cu România? Și este necesar oare să se socoată cineva cu ea?

– Așa e, căzu de-acord un bărbat cărunt, cu o burtă pe care abia i-o cuprindea centura militară. Dar va trebui să ne gîndim cum să ne asigurăm familiile de pogromuri. Că doar frontiştii strigă pe toate străzile: „Cemodan, vokzal, Rossia!”

– Se vor ogoi. Fiți liniștiți! Acestea sînt lozincile și sloganele noastre, strigate de oamenii noștri, infiltrați acolo, pe care cu mare succes le preia turma, rosti calm Sokoliuk. Cele cîteva asasinat de la Chișinău și Dubăsari contra rușilor au fost controlate de serviciile noastre. Oare nu are Rusia cîteva mujici pe care să-i jertfească întru apărarea unor interese majore?! Cei care vor cădea în panică, n-au decît să plece. Rusia e mare și acolo fiecare își poate găsi loc de muncă. Mii de sate stau părăsite și pline de pîrloagă. Important e ca Moscova să ne furnizeze banii pe care i-a promis și noi, aici, peste cîteva ani, vom face aluat bun de frămîntat din toți moldovenii. Cu mîinile lor ne vom realiza destul de curînd planurile. Anglia,

Portugalia, Franța, Spania, pierzând coloniile, în unele își păstrează influența și azi. Rusia procedează la fel. Instituțiile noastre de la Moscova nu se ocupă cu cultivarea sfecelei de zahăr sau a cartofilor. Situația este studiată excelent. S-au scris teze de doctor și s-au creat planuri strategice de perspectivă.

– Totu-i clar, ce mai, făcu în cele din urmă un alt bărbat, scund, cu părul alb ca neaua, dar încă plin de energie. Cunosc situația, sînt român din Bucovina, general de brigadă, devotat, prin jurământ militar, Rusiei... Nu ca cecenul cela turmentat de pastila naționalismului fanatic... Indicațiile le avem din centru și vom acționa la cel mai înalt nivel de profesionalism. De altfel, i se adresă el lui Sokoliuk, dumneata ai primit rația și codurile respective?

– Mi-au fost transmise, dar să-mi trimiteți cîteva soldați, ca s-o instaleze și să verifice funcționarea.

– Întocmai, zise bucovineanul, ducînd mașinal mîna la cozoroc...

După ce au pus totul la cale, au chemat bucătarii, pe cei doi îndrăgostiți și ospățul se încinse. Mitru ținu cîteva cuvîntări, urîndu-le tuturor sănătate și o prezentă pe Aliona ca pe logodnica sa. Pînă tîrziu s-a servit băutură de tot felul și frigărui. Mitru stătea cuprins mai mult cu noul său frate, decît cu Aliona și, cînd în cele din urmă aveau să se despartă, Sokoliuk îl laudă patetic:

– E cel mai lucid moldovean pe care am avut ocazia să-l întîlnesc vreodată!

– Vezi ce părere au oamenii despre mine? se adresă el Alionei, aghesmuț de-a binelea. Unul dintre musafiri, care părea mai cumpătut la băutură, îl întrebă:

– Dar cu ce se ocupă acum fratele tău Arion?... Salvatorul, mesia moldovenilor?

– E hamal la abatorul tovarășului Sokoliuk. Încarcă șolduri de scroafe în vagoane, deșteptul! Dacă n-a avut cap pe umeri... Azi putea fi ministru!

Mitru înghiți fraza o dată cu îmbucătura și un nod de regret i se opri în gît. Își aminti de răul pe care i-l făcuse el însuși fratelui. Cînd Artiom îi propusese să fie turnător, cîteva zile a cutreierat năucit străzile orașului. Intenționa să se opună, să vină la Arion să-i mărturisească totul. Într-o zi, chiar se porni spre căminul unde locuia fratele. Pe neașteptate, în fața lui stopă limuzina lui Artiom. Era cu două dudui fermecătoare și-i clipi șiret, cu subînțelesuri:

– Urcă, amice, azi e zi de sărbătoare. Să nu uităm de suflet, precum glăsuiește un dicton străvechi.

Slăbiciunea față de femei deja pusese stăpînire pe Mitru. Erau ca un drog din cele mai puternice. Putea să renunțe la oricare plăcere a vieții, numai la ele nu. Urcă în limuzină și ajunseră la motelul „Struguraș”, unde-i aștepta băieșul cu sauna pregătită. Cu șampanie, mîncare delicioasă și un harbuz mare, s-au veselit pînă după miezul nopții. Sală de biliard, masaj, odăi separate cu canapele, amor nebun cu fetișcane seducătoare. Cînd se termină sindrofia, un taximetru, comandat de cu seară, duse fetele pe la casele lor, iar el cu Artiom au mai rămas la o halbă de bere și la un pahar de vorbă.

– Apoi, amice, eu cred așa, îl luă Artiom pe ocolite, dacă fugi de noroc și el poate

fugi de tine. Ai o șansă unică. E de-ajuns să faci o iscălitură, să-ți dai acordul. Și Mitru, cu capul vuind de alcool, răspunse fără echivoc, ca la spovedanie:

– Fac totul, dar împotriva fratelui n-am să merg!

– La noi, amice, nu există condiții sau jurământ pe jumătate din partea celui angajat. Dacă intri în horă, apoi joacă... Semnează aici și nu mai bate capul. Ți-am intuit firea. Ești ca și mine: preferi băile, sindrofiile și muieruștele. O dată trăim pe fața pământului, amice, o singură dată! Dacă cineva vrea să schimbe lumea, s-o facă după ce ne-om trece noi.

Și Mitru se trezi cu o hîrtie albă în față, pe care era scris textul unui jurământ. În clipa aceea simți, undeva în străfundurile conștiinței, o îndîrjire cumplită: va fi un adept pe viață și pe moarte al lui Artiom și-și puse iscălitura. Tîrziu, cînd se întorceau la căminul studențesc, Artiom îi înmîină o pereche de chei și îl conduse la un apartament, spunîndu-i:

– Iată locul conspirativ al înfîlnirilor noastre. Aici este baie, telefon, comodități. Poți aduce pe cine vei găsi de cuviință și cînd dorești: ziua, noaptea. Consideră că e apartamentul tău. Se interzic doar bețiile. În rest – tot ce dorești. În schimb vei îndeplini toate misiunile de sus. Și fii liniștit: securitatea îți este garantată precum și conturile financiare respective din băncile elvețiene. Va trebui să prezinți lunar informații în scris despre colegii tăi, despre oamenii care te înconjoară. În rest, trăiește în voie. Vei primi solda regulat, dar despre ea nu trebuie să știe nimeni. Bucură-te de viață și socoate că ai pășit cu dreptul pe un făgaș, ce urcă direct în paradisi.

Primul său raport către tovarășul de la securitate, care venea o dată în lună la apartamentul conspirativ și se numea „tovarășul Groza” – un bărbat cu capul mare, rotund, ca un bostan – a fost despre fratele Arion. L-a întrebat cum se comporta acasă, ce cărți citea, cine i-au fost prietenii de copilărie, dacă n-a avut traume la cap, dacă a avut vreo prietenă în adolescență și ce conținut aveau scrisorile trimise din armată și de pe cînd era student. Mitru se împotrivi o habă. Nu dorea ca primului denunț să fie asupra fratelui. Dar timpul trecea fulgerător și cînd se pomeni cu luna expirată, se sperie. Știa că celor de la K.G.B. nu le plac surprizele. Și nu găsi altă soluție decît în două nopți să-l ticluiască. Raportul lui a satisfăcut conducerea și primi, pe lîngă soldă, o primă considerabilă.

Fratelui i se lăudă că a cîștigat banii la un joc de pocher, ocazional. Ticluise o istorie amuzantă cu această ocazie. Cu ajutorul lui Artiom și-a cumpărat un autoturism, ce-i drept, cam uzat.

De-atunci era dator, o dată pe lună, să viziteze un cabinet, unde făceau act de prezență mai mulți tineri și tinere, printre care și Artiom, ca să asculte, de la niște inși în etate, informații politice despre situația internă și internațională. Li se spunea că imperialiștii americani sînt cei mai periculoși dușmani de pe glob, că Moldova este împînzită de sectanți și iehoviști, agenți camuflați ai serviciilor secrete din străinătate care duc o luptă ostilă inetreselor U.R.S.S., că la Chișinău, sporește considerabil numărul naționaliștilor dornici de a citi cît mai multă literatură interzisă, iar pe

clădirile orașului apar tot mai frecvent lozinci cu caracter politic, dușmănos...

Încetul cu încetul, Mitru începu să-și piardă sentimentul de reprezentant al neamului său. Trecea tot mai rar pe la Arion, iar odată cuteză să însăileze un capăt de discuție cu el:

– Oare n-ar fi bine să scriem, noi amîndoi, un articol despre înăsprirea luptei ideologice la noi?

– Și de ce anume noi amîndoi? Avem atîția savanți, care activează special pe acest front.

– Trebuie să ne aducem și noi contribuția, îngînă Mitru. Nu ar fi deloc rău pentru soarta noastră de mai departe...

Arion îl privi lung și mirat, încercînd parcă să ghicească ce va să ascundă acest început de discuție. Apoi îl întrebă cu suspiciune:

– Cîneva ți-o pune în pericol?

– Păi nu, dar... cred...

Avînd anumite cunoștințe și o experiență cît de cît în depistarea turnătorilor, Arion se înfioră. Îl întrebă cu buzele tremurînde: „Mitrule, nu cumva...?” Acesta nu încercă să-i dea vreo explicație, ci ieși din casă, pentru ca să nu mai vină la el niciodată... Cînd Arion fu arestat Mitru avea deja articolul de condamnare scris și toate ziarele republicane îl publicară ca pe un adevărat reviriment. Fotografia lui Mitru era toate publicațiile. Deveni vedeta zilei.

Amintirea despre fapta-i rușinoasă îi provoca muștrări de conștiință doar la început. Foarte curînd însă se consolă, spunîndu-și că fiecare om are dreptul la punctul său de vedere.

După o lungă perioadă de politici obscure și programe triumfaliste, după niște acalmii aparente, tentative de înviorări, veni, pe neașteptate, un timp cu limpeziri și primăveri tulburătoare. Mitru, în adîncul sufletului, începu să aibă remușcări pentru cele comise, dar viața îi aducea noi și noi propuneri de plăceri, la care nu putea să renunțe și veni o vreme cînd toate regretele se atrofiază și el se scufunda și mai adînc în jilțul comodităților și compromisurilor. Nu-l mai interesa absolut nimic, decît banii, femeile și favorurile patrimoniale. A căutat ani la rînd o candidatură mai potrivită, ca să încheie o căsătorie, dar, ori domnișoarele nu erau pe gustul lui, ori el nu era pe gustul domnișoarelor, după ce-l cunoșteau mai îndeaproape. Vînturase destule fuste, pînă să o întîlnească, întîmplător parcă, pe Aliona. Îi căzu tronc la inimă ca orice fetișcană. La început, o primi în viața lui ca pe o victimă ordinară, dar peste vreo săptămînă, cînd o așeză lîngă el, ca să o învețe a mînuii volanul, inima îi tresări în ritmul dorurilor și tinereții.

Sokoliuk îi acceptă pe amîndoi în societatea lui. Aliona avea maniere aparent elegante, un boi plinuț, dar fraged și era mereu întreprinzătoare, veselă. Pe Mitru nu-l deranjau expresiile ei cam alintate. Era deprins să rabde, la primele întîlniri, orice capriciu muieresc. Le copleșea cu complimente, din „puișor” și „mititica”

nu le scotea. Era în stare să le cumpere cele mai frumoase flori, cele mai gustoase bomboane, numai ca să le facă să înțeleagă că toate căile străduinței lui duc... la pat! Și abia după ce învingea împotrivirea dudușilor cochete, farmecul jocului se topea și se grăbea să ancoreze la inima alteia.

* * *

... Când s-au întors de la sindrofia de la Chitca, Aliona începu să cocheteze cu un scop bine determinat:

– Azi, ne-am petrecut pe cinste, burduhoșelul meu gingășel!

– Ai de furcă cu un adevărat gangster în persoana mea și a prietenilor mei.

– Când vei ciopli jumătate din burduhănel, iubișelule, atunci să te consideri gangster!

– Nici o problemă!. Capu-mi lucrează ca ceasul. De una mi-i în grijă...

– Ce grijii te apasă, dragule?!

– Mă gândesc la furca de fier, cu care frații tăi au promis să mă împungă în caz că te dezvirginez.

– Liniștește-te. Ei au în vedere, în caz că nu mă iei în căsnicie, burduhoșelule. Nu confunda lucrurile. Toate căile spre trupul meu trec prin... Oficiul stării civile... Dar mai întâi ne vom cununa.

– E neapărat?

– Firește. De-acum nu-ți mai aparții numai ție, ci și mie și fraților mei...

– *Voobșă*, am dat de naiba! Nu m-am așteptat la asemenea epilog.

– Ți se pare trist epilogul pentru romanul nostru, aflat abia în a cincea săptămână?... Hai, nu te clătina ca frunza pe apă. Nimeni nu va atenta la securitatea burduhănelului tău. Poate doar o mică profilaxie, o bătaiușcă cu o tăvălire, dezbrăcat prin tufele de urzici. Bravii mei frați își trag obârșia din neamul haiducilor!

– Mă văd silit să-ți fac hatîrul, oftă Mitru într-un tîrziu, când limuzina se apropie de poarta verde a casei părintești.

– Uite-așa mai vii de-acasă, burduhosule! Gîndește-te serios la căsătorie, termin-o cu zburdăciunea...

Mitru încercă să-i arunce o privire severă, dar ochii fetei radiau atîta gingășie, încît supărarea lui se topi ca un fulg de zăpadă într-o zi de iulie. De unde puștoaica asta să aibă atîta viclenie? Simțea cum îl învîrtește ca pe-o mergică – lucru care nu era în firea lui, să-l drămăluiască o muiere, și încă de numai șaptesprezece ani, dar ceva peste puterile lui îi domolea orice pornire de răzbunare.

– Fii solemn, hulubașule, să nu crezi că eu sînt o nouă victimă, zise Aliona parcă ghicindu-i gîndurile. Ai nimerit în cursă, păzea! Am spatele frontului în persoana celor trei frați, cu pumnii ușurei ca roata morii, dornici de a-și dezmoți mușchii și de-a bea sînge străin.

– Vrei măritată cu orice preț, își controlă prima concluzie Mitru, neînțelegînd încă dacă dialogul dintre ei este o glumă sau poartă un caracter serios.

– Ba nu, tu trebuiești însurat, burduhoșelule, și pe fața copiliței se rostogoli un

zîmbet ironic. Tineretul de azi nu se dă bătut cu una cu două. Ți-am studiat persoana, rezolvînd ecuații cu mai multe necunoscute la computerul din contabilitatea magazinului și am priceput că pe tipii alde tine trebuie să-i iei numai prin atac! Mișelește! Că multe fete ai mai amăgit prin vicleniile tale. Cu mine n-o să-ți meargă. A venit ceasul să ți se mai pună și ție cercei în nas și jug pe grumaz. Printr-o decizie, pe care trebuie s-o iei imediat, îmi vei dezlega mîinile. Vom face o nuntă comsomolistă, fără alcool, așa cum ai visat dintotdeauna.

– Eu, în general, nu visez niciodată... Ce vrei să spui cu asta? nu se dezmeticea Mitru. Mîinile grase, cu inele pe degetele păroase, țineau strîns volanul. Fața i se încărcă abundent cu broboane de sudoare.

– Fericitul meu, burduhoșel! Ești bărbat deștept, bine potcovit politic, dar acum vorbești... din pînțece. Parcă ai fi fost născut la rămășag... Doar niciodată n-ai fost mire, decît numai un dezmațat. Nu e nevoie să te îndoiești...

– Păi?

– Nu-mi întrerupe gîndul! O să-ți nasc doi gemeni și vei începe să duci o viață normală, ca să recompensezi ceea ce ar fi trebuit să faci față de alți bastarzi ai tăi, pentru care nu ești decît un tată biologic.

– Dar mătăluță ce-o să faci? se strîmbă deodată Mitru. N-ai să mă schimbi atunci cînd n-am să mai pot?

– Asta va rămîne o taină dulce... Iar în rest... o să-mi caut de treabă... pe platourile de filmare, burduhoșelule. Mă așteaptă, nerăbdător, Institutul de Arte, regizori de tot felul, inclusiv cei de talie mondială...

– Cîte-am văzut eu ca tine, voobșă!

– Încrederea și trufia nu-s cei mai vrednici sfetnici. Pot să-ți aducă mari prejudicii! Ar fi o mare greșeală din partea ta. Croșele mele n-o să te lovească mai jos de centură, îmi trebuiești ca un mascul exemplar, iar fată ca mine tu înfîlnești pentru prima oară. Îți dai seama? Așa că împacă-te cu situația. Cîndva, mașina în care mi-ai răpit feciorelnicia va servi un extraordinar exponat de muzeu al familiei noastre comune.

– Da-a-a?!.

– Datorită mașinii tale, ți-ai pierdut libertatea, fericitul! De azi înainte trebuie să ne înhămăm împreună la jugul vieții. Deodată, ochii ei jingași începură a se scâlda în lacrimi, ceea ce-l sperie pe Mitru. Frații mei – Laicu, Aurel și Izvoare – fac din tine piftie de cămilă! Numai să le mărturisesc cele înfîplute...

– Apoi... nici nu știu ce să fac... vorbi el descumpănit, cu același tremur în voce.

– Să nu cazi pradă panicii, puiule! Cu mine te însori reușit, liniștește-te. Ți-a căzut lapte-n pasat, vorba ceea. Mai ales că sînt o vînzătoare celebră.

– Tu – celebră vînzătoare, eu – un simplu avocat!

– Asta-mi place! aprecie fata lirica „logodnicului” și-i cuprinse cu mîinile gingașe gîtul gros. Vezi că și poeziile tale își au primenire și rost. Deci, mergem să-mi ceri mîna de la părinți, precum cere datina, apoi chibzuim cum să înfîlnim ziua de

mîine, avînd aceleași speranțe și cutezări... Ce minunat e cînd în jur stăruie liniștea, pacea, înțelegerea și nimeni nu împușcă!

Mai întii, la insistența fetei, intrară împreună în ograda lor. Pe banca de lîngă cuptoraș stăteau mama Veta, tata Simion, Arion, puțin tulburați.

– Ce s-a mai întîmplat? întrebă Mitru cu voce cam stinsă. La casa asta mereu ceva se întîmplă...

– Am dus-o pe mătușa Tița la spital. Iar au apucat-o durerile de stomac, răspunse cu glas tînguitor Serafima.

– În schimb moș Alexandru e vindecat, încercă Mitru să le descriească frunțile.

– Și el abia gîfîie. Ce folos că vede, dacă picioarele și măruntaiele i-s putrede. Ațiția ani de zbucium prin Siberia, zise mama Veta.

– Nu vă mai dați de ceasul morții, ciripi deodată Aliona, din spatele lui Mitru. Bătrînețea nu-i ca tinerețea și bolile nu sînt o raritate. De ce avem doctori, să le vindece.

– Fata asta se ține scai de tine, zise mama Veta. Încă nu te caută frații ei cu furcile lor de fier?

– Ce taci ca mutul? îl ghionti fata și zîmbi ștregărește. Sînt deja logodnică!

– Învățați-mă și scăpați-mă, fraților! Pruncața asta se vrea măritată, liuboi țenoi...

– Tu l-ai amăgit mai deunăzi pe copilul meu la magazin? întrebă veselă și curioasă mama Veta.

– Trebuia să holbeze ochii, e avocat, dragă doamne! surîse Aliona.

– Avocații au asemănare uneori cu trîntorii din știubei! o trînti Mitru ca din butoi. Le trebuiem clienților o singură dată, apoi ne scot afară să pierim.

– Ce-i cu băieții mei? nu se lăsă mama Veta. Și unul și altul îi pun mîntea cu niște copile... Apoi către Mitru: Descurcă-te singur, băiete, dar să nu am lacrimi în poală din pricina ta... Frații fetei sînt niște cuțitari, nu alta!

– Ai luat apă-n gură, burduhoșelule? Șopti Aliona la urechea lui. Încurcat de-a binelea, Mitru își smuci enervat umerii, cum avea obiceiul s-o facă în situații neplăcute, se îndreptă din șale, clipi din ochi, căutînd consolare.

– Sînt nevoit să aterizez... Am hotărît să mă însor... Cu gîgîlcea asta...

– Dumnezeu să-ți ajute, băiete! zise mama, amuzată de emoțiile lui Mitru. E cam tinerică pentru tine, dar nu-i pagubă.

Aliona începu să bată din palme fericită. Îl cuprinse pe Mitru de umeri, îl sărută pe obrajii asudați și începu să cînte „Mulți ani trăiască!” Mitru sălta, prins cu ea copilărește de mînă. În clipa aceea răsări în poartă Nichifor, schimbat la față.

– Bade S'mioane, bade S'mioane!. Ce nedreptate, bade!!!

– Ce-ai pățit, bre? Nu ne umbri bucuria. Mitru nostru se logodește...

– Distrugere și nedreptate, bade S'mioane!

– Cine-i vinovatul? Iar e vreo nebunie la mijloc?

– Netrebnic' cela de Sokoliuk m-a nenorocit cu totul. M-a distrus!

– Ce ți-a mai făcut? întrebă mama Veta. Doar se duc comuniștii de la putere.

– M-am angajat hamal la abator c’ condiția c-o s’ mă pricopsesc pînă de Paști cu un apartament, pe care-l avea în rezervă... Am vrut să-mi întregesc familia, să nu mai locuiescă ea la Petersburg, iar eu în storoșica ceea d’ la poarta bisericii ruinate... Cînd colo, ieri, cică, au venit doi tineri spec’aliști din Vologda și le-a dat lor apartamentu’ ce mi se cuv’nea mie... Așa e după lege... Dac’ nu-mi place, a zis Sokoliuk, pot să mă concediez, nu mă ține cu sila... Am s’ rămîn pentru totdeauna d’espărțit. Acolo, deocamdată nu am voie s’ plec. Arest la domiciliu încă doi ani juma!

Nichifor își ispășise pedeapsa numai doi ani, după care, i s-a interzis să locuiescă împreună cu familia, decît doar în satul natal. Procuratura din Telenești, ca și în cazul lui Arion, efectua supraveghere asupra lui. Părinții săi muriseră la un an după condamnarea lui și, deoarece casa lor se afla în vecinătatea Lipăgăului, și pe acel loc se lărgea construcția cazangeriei, a fost demolată. La întoarcerea acasă, a acceptat să locuiescă în chelia de la poarta bisericii ruinate. Tot satul știa că administrația abatorului i-a promis că, la prima ocazie, o să-i ofere un apartament la bloc, după care familia lui va avea dreptul să se întregească. Arion rămase nedumerit, încrucișîndu-și mîinile pe piept, precum îi era obiceiul cînd auzea o veste rea:

– Ce fel de specialiști ne-a adus Sokoliuk la abator?

– Unul zic’ că-i specialist pe intestinele groase, iar celălalt pe intestinele subțiri, care-s predestinat’ la industria cîrnațului, răspunse necăjit Nichifor...

– Ia cinstește un pahar, liniștește-te, îl îndemnă tata Simion.

– Măcar în ziua de Paști mai slăbește-o cu paharul, omule, îl certă mama și intră supărată în casă.

– D-apăi ce mi-a mai rămas a face, țac’ Vetă, începu iarăși a se căina Nichifor, după ce răsturnă paharul și mama nu-l mai auzea. Se vede că m-a blestemat Dumnezeu. Parcă m-am străduit și eu în viața asta să le fac pe toate bine, să nu-i supăr pe cei de la putere, dar degeaba... Am ajuns și la trădare... Iartă-mă, Arioane, îmi mușc mîinile, dar ce folos. Pușcărie am făcut și eu de rînd cu toții. Am vrut să mă ocup cu arheologia, mi-a apărut și ocazia. Am renunțat s’ la visu’ ista, numa’ s’ capăt apartament. Am schimbat știința pe carnea de porc ș’ de vacă... Acuma cei care fac săpăturile în hîrtop, „descoperă” numai cioburi din perioada slavă și scriu în presă că primele așezări pe locurile astea au fost – bineînțeles – ale rușilor. Falsifică nu numai prezentul, ci și trecutul, chiar dacă asupra trecutului, precum se spune, nici Dumnezeu nu-i atotputernic... Of și iară of!... ce-are să-s’ mai întîmple cu mine, bade?

– Mai bea un pahar și-apoi afli tu singur răspunsul...

Nichifor bău cogîlțîind și, după o clipă de tăcere, se puse din nou pe suspinat.

– Daț-i pace că s-a liniști el singur, zise cineva.

– Hai, burduhoșelule, la culcare, îl îndemnă Aliona pe Mitru, plictisită. Mîine va trebui să te întîlnești cu patronul și să hotărăști unele chestiuni organizatorice...

– Care chestiuni? se miră Mitru. Are el multe pe capul lui și fără mine. No pasaran! Ce chestiuni organizatorice?

– Nu pricepi, dragul meu burduhoșel, că, foarte curînd, va trebui să facem nunta și e nevoie să ne înțelegem în privința sălii, mesei, cadourilor, nănașilor?...

– Nu pot să te-ajut cu nimica, dragul meu, zise tata Simion către Nichifor.

Mitru înțelese că a dat peste belea, vorba ceea, dar tot mai spera că născocește el ceva pînă mîine-poimîine. Deocamdată, ca să adoarmă vigilența Alionei, îi dădu ascultare, ambii urcară în mașină și o luară din loc.

* * *

În ultimele săptămîni, de cum se desprimăvărare, peste Ineasca începură să bată vînturile renașterii naționale ca peste toată Moldova. Forțele patriotice ale Frontului Popular de la Chișinău inițiaseră o serie de activități spirituale. Un grup de pedagogi ineșteni plecau duminica la capitală, ca să participe la ședințele cenaclului literar. Reîntorcîndu-se acasă intelectualii satului discutau agitați. Elevii învățau poezii pe care nu le mai auziseră pînă atunci, iar o serie de publicații naționale, pe care Arion le citea sistematic, publicau materiale senzaționale despre lucruri pe care dînsul le știa cu douăzeci de ani în urmă și pentru care făcuse pușcărie. Presa de stat, radioul, televiziunea mai rămîneau în mîinile comuniștilor și duceau o aprigă luptă de dezinformare, contestînd tot ce era autohton și românesc. Evenimentele din Tbilisi, Karabah, Republicile Baltice ajunseseră problemele cele mai frecvent discutate printre intelectuali. Aici monstruosul imperiu a încercat în sînge tentativele de revendicări naționale, generate de perestroika.

Arion, de cînd Angelica începuse să-i aducă cu regularitate presa democratică, își făcea notițe, scria. Se lăsase de fumat, plecase clandestin la cimitirul din Tiraspol, unde scoase, de sub piatra funerară, manuscrisele ascunse cîndva și scrise un articol amplu despre problema Basarabiei în contextul pactului Molotov-Ribbentrop. Imediat, presa de stînga din Moldova s-au năpustit asupra lui cu replici amenințătoare, argumentînd și ei cu lux de amănunte că un protocol adițional secret la acest contract nu există și nici nu a existat vreodată. Cu toate-acestea, articolul lui Arion stîrni admirație și uimi lumea savantă. Se declanșase și printre ei discuții contradictorii, iar numele lui, aproape neștiut pînă atunci, deveni de referință, era considerat un istoric de factură nouă, specialist în problemă. Articolul fu reluat de publicațiile din Țările Baltice și Ucraina. Cea mai reacționară continua a fi presa moscovită. Dar și mai ostilă rămînea cea de limba rusă din Moldova. Într-un subsol al cotidianului comunist de limba rusă, un autor deghizat deschise, de fapt, dosarul lui Arion, arătîndu-l că a fost pus la dubă pe mai mult de zece ani, pentru acțiuni ostile statului. În Moldova nu se găsise nimeni să-i ia apărarea, nici măcar atitudine în presă. Ziarul care i-a publicat articolul fu supus unei critici vehemente din partea conducerii, amenințat cu suspendarea, deși cititorii căutau, deja cu febrilitate, încă vreun articol semnat de Arion Inereanu

La Ineasca, puțini sesizaseră acest eveniment. În schimb milițianul de sector Cojocaru veni la el cu mari pretenții și iar îl preveni:

– Dacă nu te lași de politică, se vor lua măsuri drastice. Adresându-se Angelicăi, milițianul o avertiză. Dacă nu te cumințești, am să-ți aplic o admonestare, inclusiv arest administrativ... Să nu-ți pară rău. Din cauza voastră, n-am nici pace, nici odihnă în ultimele luni. Cît se poate?... Mereu sînt amenințat de șefii raionului că, dacă nu fac ordine – mă concediază! Cu ce să-mi întrețin familia?

Mina jalnică a milițianului îi făcu să se amuze. În pofida prevenirii, au decis să scrie cît mai multe articole, pe diverse teme, dar să le publice cu pseudonim. Informațiile lui Arion erau de-a dreptul senzaționale.

* * *

La Chișinău procurorul general al Republicii, acționase în judecată un pictor, care publicase o caricatură: un rusoi cu ușancă, ce punea sub buric grafia slavă și un român basarabean în cușmă țurcănească, care ducea la inimă grafia latină. Mai acționase și publicațiile ce inseraseră articolele lui Arion, cerînd și deconspirarea autorului. Dar, pe cît autoritățile se încrîncenau, pe atît masele largi se făceau tot mai active și mai curajoase. În mod deosebit, pedagogii și medicii, un șir de profesori din instituțiile de învățămînt superior inițiaseră în presă o amplă discuție referitor la identitatea limbii moldovenești cu cea română, trecerea la grafia latină și necesitatea adopțării limbii de stat.

Pe arena publică a republicii își făcură apariția și noi personalități proeminente, care, pînă mai ieri, erau secretari, erau lideri de partid și comsomol. Peste noapte, au apărut, în fruntea mișcării de eliberare națională, acei care, pînă nu demult, ținuseră barda sub cap și distruseră noaptea bisericile, iar acum, spre zori, și-au pus crucea la piept. În coloanele mișcării, nimeriseră și elemente compromise, simpli pușcăriași, pungași, cuțitari, escroci, dar majoritatea erau oameni de treabă. La tribunele publice se rosteau discursuri înflăcărate, se reciteau cele mai frumoase poezii, se cîntau melodii vechi, din trecut, interzise de comuniști. Mulțimea care-i asculta se încărca cu energie, iar aplauzele și uralele nu conteneau. Liderii Frontului Popular contaminaseră societatea cu desăvîrșire. La Chișinău aveau loc numeroase mitinguri de protest și demonstrații. Cei mai curajoși dintre participanți veneau cu tricolorul, care filfia maestuos deasupra mulțimii. Din partea serviciilor secrete, s-au pornit provocările. În încăierări banale, au fost uciși mișelește, din spate, cîtiva ruși, locuitori ai capitalei, despre care evenimente Moscova nu întîrzia să transmită în toată lumea, prin canalele ei superputernice, subliniind că în Moldova crește pericolul naționalismului, care lezează drepturile celorlalte etnii, aflate în enclavă.

Pe la sfîrșitul lui august, se convocaseră prima Mare Adunare Națională. La ea participaseră cîteva zeci de mii de oameni, personalități ieșite din anonim și venite de peste hotare. Un lituanian, cu drapelul tricolor în mîna, s-a ridicat la tribuna de lîngă monumentul lui Lenin, și a rostit:

– Frați români basarabeni! Îmi cer scuze, dar sînt nevoit să mă adresez către dumneavoastră în limba ocupanților noștri!

A fost o cuvîntare curajoasă, cum nu s-a mai auzit vreodată la Chișinău, iar fraza cu ocupanții deveni celebră. Mulțimea se așteptase la multe, dar la așa ceva... Au muțit cu toții de nedumerire, apoi au început a-l aplauda frenetic...

De obicei, spre sfîrșitul mitingurilor, neapărat se anunța că mișcarea de eliberare națională din Moldova, în mod normal, are nevoie de mijloace. Persoane, cu banderole în cele trei culori la braț, treceau prin mulțime, cu pușculițe. Unde se vărsau acești bani și pentru ce acțiuni concrete erau predestinați, nimeni nu se întreba atunci.

La prima Adunare Națională a fost și Arion. Venise clandestin, împreună cu Angelica. Acest fapt trecu neobservat, deoarece miliția locală, inclusiv sectoristul Cojocar, era mobilizată la Chișinău, să mențină ordinea. Arion nici nu visase vreodată că basarabeni sînt capabili să-și revină, după atîția ani de amorțeală politică. Entuziasmul maselor era omniprezent și la ordinea zilei.

Se înregistrară primele provocații, instigate de serviciile secrete. Analizii constatau că se repeta o nouă ediție a perioadei din 1917, din ajunul Marii Uniri, cînd armatele demoralizate ale imperiului rus desfășurau pe teritoriul Basarabiei o activitate ostilă, săvîrșind acte de sabotaj și diversiuni. Puterea se pregătea de sesiunea a treisprezecea, devenită istorică mai tîrziu, care urma să adopte statalitatea limbii, introducerea alfabetului latin. Se declanșase o luptă aprigă între partizanii renașterii limbii și părtașii bilingvismului armonios. Inițiată de scriitori, mișcarea pentru repunerea în funcția oficială a limbii române – acum așa începură să scrie gazetele – fu susținută de majoritatea intelectualilor, iar mai tîrziu, această chestiune cuprinse practic toată populația. De fapt, reabilitarea limbilor se inițiasă în toate coloniile fostului imperiu, transformîndu-se într-o mișcare națională mult mai largă pe întreg spațiul imperiului sovietic.

Arion se bucura nespus de amploarea acestei mișcări, de această trezire neașteptată a basarabenilor, ceea ce-i insufla noi forțe de muncă. La sfîrșitul lui august, veni iar la Chișinău cu Angelica. Străzile capitalei erau pline de lume. Demonstrațiile izbucneau una după alta și se mai ostoiră abia cînd începură lucrările sesiunii a treisprezecea extraordinare a Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, pe ordinea de zi a căreia era problema limbii.

Dar tot atunci, Moldova fu zguduită de un val nemaîntîlnit de greve, în fond, inițiate de întreprinderile cu statut unional, unde majoritatea o constituiau nebăștinașii. „Rusofonii” (așa i-a botezat presa pe alolingvi) își dădură în pietre cu așa-zisa prietenie de nezdruccinat a popoarelor, cu grija fratelui mai mare.

De fapt, în spatele grevelor se afla nomenclatura comunistă, fracționată și ea acum în două. Arion își dădea seama că se dă, de fapt, și o luptă pentru menținerea la putere a vechilor eșaloane de vîrf. Dar asta îl deranja mai puțin. Cu spiritul său analitic, intui și embrionii unei lupte secesioniste, care avea să se declanșeze din interiorul Moldovei.

Frontul Popular organizează un miting la Varnița, pe care îl anunțase ca o mică adunare națională a moldovenilor de la Tighina și din Transnistria. Greviștii de la Tiraspol își constituiseră deja structuri obștești O.S.T.K. și gărzi populare, care, în realitate, deveniseră, prin puterea pe care și-o arogară, structuri parastatale. Anume acest O.S.T.K. devenise animatorul grevelor, dar și al lozincii despre „românizarea limbii și populației”. Mitingul de la Varnița fu prima probă de forțe. Spre mulțimea adunată la Varnița, încă pînă a începe mitingul, au pornit trei coloane de tineri de la Tiraspol și Tighina. Purtau în mînă ziare strînse sul...

Îi despărțea o distanță de vreo trei pași. Tineri însuflețiți de aerul dreptății și alții cu ochii tulburi de băutură se priveau acum cu ură. „Bei rumânskuii sfloci!” strigă un glas din mulțimea adversă. Și, în același moment, cîteva ziare, făcute sul, începură să lovească crunt cu plumbul capetelor de metal, pe care îl ascundeau. La vederea cîtorva fețe însîngerate, mulțimea pașnică ridică tîmbălău și panică. Liderii frontişti și simpatizanții lor, luați prin surprindere, au fost puși pe fugă, iar sutele de gură-cască, care veniseră să asculte, se împrăștiară care și încotro. Fu prima ciocnire sîngeroasă față în față și Arion, cînd citi despre aceste evenimente, își dădu seama că lupta cea adevărată abia începe.

Acum, văzînd piața și parcul central plin de lume, ușile celor mai falnice instituții cu inscripții mari, în negru „Zabastovka”, placardele cu „Vrem limbă, alfabet!”, mulțimea din fața Operei, legînîndu-se cînd într-o parte, cînd în alta, încercînd să rupă cordoanele de miliție, simți un fior de gheață în spate. Transmisiunea directă era, de fapt, barometrul mulțimii. În funcție de cine și cum cuvînta, mulțimea amuțea, sorbind cuvînt cu cuvînt, lacrimă cu lacrimă, gemea sau răbufnea într-un tunet asurzitor: „Limbă! Alfabet!” „Jos comuniștii!”, „Eminescu!”, „Unire, moldoveni!” etc.

Tunetul maselor ba aluneca peste suflet asemeni unei alifi tîmăduitoare, asemeni unei azime peste ființa unui înfometat, ba se înfingea ca niște așchii de gheață rece în piept și în măduva spinării. Privea cu fața împietrită și sprîncenele încruntate la Angelica și colegii ei, care tocmai se întorseseră după vacanță, strigînd pînă la răgușire și fluturînd din mîini, ca într-un dans primitiv al triburilor din junglele de nestrăbătut. Privea și-i admira. Și straniu, dar se prinse de odată cu gîndul la Elvira, la copii – pentru prima dată, atît de clar și cu o durere senină, de cînd a revenit la baștină. Pe unde o fi fiind acum? Ce-o fi făcînd? Veronicuța lui trebuia să fie fată mare.

Parcă simțind ceva, Angelica se opri din larma strigătelor și-l privi ca după o îndelungată despărțire. Își lăsă colegii și se apropie.

– Ce-i cu tine? Nu te bucuri?

În ochi îi străluceau flăcările entuziasmului. „Ce simte ea acum?” se întrebă Arion. Și-i răspunse confuz:

– Mă bucur, cum să nu. Pur și simplu, mi-am amintit de Ovidiu și Veronicuța, copiii mei...

Angelica fu mirată de răspunsul neașteptat. Focul din privire i se stinse. Lăsă ochii în jos, peste vetrele cu flori de la poalele monumentului lui Ștefan cel Mare, apoi îi ridică, dar se uită de astă dată undeva în depărtare. Un val de mîhnire, amestecat cu decepție, parcă se lăsă peste chipul ei.

Lui Arion îi păru rău că i-a spus adevărul. Dar un soi de încăpăținare răsări de undeva, din străfundurile subconștientului, și începu să-i umple încet-încet ființa. În liniștea care se lăsase pe o clipă peste mulțimea din centrul Chișinăului, Angelica se temea să nu audă cumva cum urcă acest eter spre conștiință. Și cît încă nu puse complet stăpînire pe el, i se adresă fetei cu blîndețe:

– Lasă, Angelico, nu te amărî. Du-te la colegii tăi, uite-i, te cheamă.

Fata voi să mai spună ceva, dar în acel moment văzduhul se cutremură de un „Ura-a-a!” prelung și puternic, de parcă izbucnise nu din piepturile fierbinți ale celor cîteva zeci de mii, care umpluseră piața, grădina soborului și grădina publică, spațiul din fața Operei și a Comitetului Central, chiar și partea carosabilă a bulevardului central, ci din însăși inima Carpaților. Era un strigăt de bucurie, de victorie, de triumf al dreptății. Această palmă de pămînt de la o margine de continent, acest popor trecut de atîtea ori de la o putere la alta, umilit și jefuit de toate hoardele care năvăleau și îl exploatau secole de-a rîndul, își recăpătase, în acea clipă, dreptul la ființa spirituală – limba. La acea oră, sesiunea vota statalitatea limbii și alfabetul ei latin. Și cum lucrările sesiunii se transmiteau în direct, uralele acoperiră sunetul aplauzelor furtunoase, ce răbufniră și ele în sala de ședințe.

Lumea prinse a se cuprinde și a se săruta cu lacrimi de bucurie pe față și cu lumini senine în priviri. Jubilarea puse stăpînire pe toată suflarea. Arion se trezi, strîns în brațe de un zdrahon, care stătuse pînă atunci lungit pe un așternut improvizat lîngă monument. Zdrahonul îl învîrti de cîteva ori, ca pe o copiliță, apoi îl lăsă pe asfalt, mai trîntindu-i pe umăr o mîna grea, cît o piatră de moară. În clipa următoare, o pereche de brațe dulci îi înlănțuiră gîtul și sărutări fierbinți îi acoperiu fața. Era Angelica.

– Bucură-te, Arioane! Victorie! Este victoria ta, îi striga printre sărutări.

Transportul public se opri și din troleibuze dădură năvală moldovenii, topindu-se în alaiul jubilînd. Cei care rămîneau în troleibuze, veneticii, păreau acum niște arestați în etubele milițienești, privind speriați larma de afară și așteptîndu-și verdictul. Pînă în seară, piața fu cuprinsă de o horă mare comună – hora bucuriei. Seara tîrziu, întorcîndu-se acasă, fericit și obosit, Arion mai trecu o dată în revistă, cu ochii închiși, șirul evenimentelor, savurînd plăcerea victoriei. Însă vaga presimțire a unei primejdii părea să-l urmărească de undeva, dintr-un colț mai întunecat al cămărilor creierului.

* * *

Sokoliuk fu chemat de urgență la Tiraspol. Împreună cu el plecă și Mitru. Era pentru prima dată în această urbe transnistreană. Orașul părea stăpînit de o atmosferă puțin enervantă, iar pe fețele militarilor se citea o oarecare satisfacție. Cazărmi

militare, străzi pe care mișună soldați și foarte multă tehnică de război, aceasta fu prima lui impresie. În centru, un amplificator transmitea, la fiecare jumătate de oră, informații – una mai groznică decât alta – despre acțiunile naționaliste ale conducerii de la Chișinău, despre grevele instituțiilor unionale, despre tentativele de românizare forțată a populației din Moldova. Bătrâni pensionari și militari, lăsați la vatră, ascultau, crîșneau din dinți și aruncau priviri de ură peste Nistru.

Au intrat într-un edificiu, pe fațada căruia atîrnau drapelul roșii cu seceră și ciocan, precum și un drapel cu dungi roșii și verde moldovenesc. O sală mică, cu pereți înalți, cu scaune albastre, în care asistau doar militari cu grade mari. Sokoliuk și Mitru fură invitați în prezidiu. Un general tînăr, de vreo 45 de ani, cu fața încruntată, ieși la tribună și cu voce gravă anunță:

– Tovarășii, situația este de așa natură, că trebuie să trecem la ofensivă. Avem indicațiile respective. Cu forțele proprii de care dispunem, cu oamenii, care ne-au servit cu credință, vom reuși multe. A sosit momentul crucial. Colaboratori secreți de la instituțiile de învățămînt preșcolar, mediu și superior, muncitori de la întreprinderi, anume acest contingent va forma coloana a cincea în Basarabia... Situația se schimbă cu fiecare oră și această coloană secretă trebuie să constituie o forță mai mare decât armele și tancurile, gata să treacă Nistru în orice moment. Vom conta neapărat pe elementul slav, ce predomină în orașele basarabene. Forțe avem destule, dar se cere să le aplicăm rațional. Vom fi nevoiți să ne amintim de metodele folosite încă în luptele din Spania, Germania, Cehoslovacia, Ungaria...

Generalul vorbea cadentat, sigur pe ceea ce spune, de parcă cei care-l ascultau știau demult aceste lucruri și acum li se dădeau ultimele instrucțiuni. Mitru intră imediat în miezul chestiunii, dar avu o pornire de bosumflare că nimeni nu-i ceruse în prealabil acordul fie și formal. „Se vede că li-i mare graba”, gîndi Mitru.

– Doresc să vă informez că zilele acestea c-a creat comitetul coordonator, cu sediul aici la Tiraspol, și tot ce se va petrece dincolo de Nistru va trebui să ne raportați. De aceea și v-am întrunit astăzi. Sîntem puternici! Mizăm pe înțelepciunea voastră. Așteptăm cît mai multă energie din partea internaționaliștilor băștinași, unul dintre care asistă în această sală, și cel care cuvînta făcu un semn cu mîna spre Mitru Inereanu. Ei trebuie de pe-acum să se infiltreze în nucleul mișcării de eliberare națională, Frontul Popular, să creeze impresia că sînt de partea lor. Iar cînd condițiile politice vor deveni favorabile, să distrugă entuziasmul naționaliștilor din interior. E o practică acceptată de toate țările lumii, care se confruntă cu soluționarea problemelor naționale. Dumneata, tovarășe Sokoliuk, să nu te amărăști prea tare, dacă nu vei cîștiga electoratul. Jumătate din cei considerați reprezentanții și propușii Frontului Popular sînt oamenii noștri. Păstrează-ți puterile pentru viitor. Acuma vei continua lupta, ca să cîștigi simpatiile alegătorilor. Deși, repet, acest lucru astăzi nu este atît de ușor... Otororul își dresse glasul, făcu o pauză, în timpul căreia îi studie cu privirea, pe cei prezenți, încercînd parcă să ghicească, ce ecou au cele spuse. Apoi adăugă:

– Deocamdată e învălmășeală și puțină neînțelegere în eșalonul de vîrf de la Kremlin... Dar serviciile speciale militare își au direcția lor strategică și nu au dreptul să devieze, să pună în pericol sferile de influență cucerite, indiferent de regimul și sistemul politic ce va fi instaurat ulterior, indiferent de gîlceville de la Moscova...

Mitru își purtă ochii prin sală și pricepu că majoritatea demnitarilor ce stăteau aproape tolăniți pe scaune, îi erau cunoscuți. Îi văzuse nu demult în via de la Cerna, în pădurea de la Ineasca.

– Și acum un lucru foarte important și strict confidențial. Se studiază varianta proclamării a două state pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, în cazul cînd la putere vin naționaliștii frontişti. Oficial, acest lucru se va anunța la momentul oportun, important este ca populația acestor zone să încuviințeze, să aprobe. Vom crea frontiere, vămi, unități paramilitare, chiar cu prețul unor victime omenești... Să nu intrați în panică. Totul este dirijat de cartierul comandamentului suprem al armatei noastre. Noi, militarii, trebuie să renunțăm la sloganele patriotice, lor manevre în stepe, și să învățăm în academii strategia geopolitică. Să nu luați la inimă declarațiile guvernelor occidentale. Deocamdată ele nu cunosc realitatea noastră și republicile, care se vor independente, nu au nici o pondere, nici o susținere în tabăra lor. Occidentul este axat pe destrămarea U.R.S.S., și nicidecum pe apărarea intereselor prăpădiților iștia de naționaliști basarabeni.

Ultima frază îl șifonă un pic pe Mitru, dar, peste o clipă, îi trecu și inima i se umplu de un sentiment de revolta contra celor care ieșeau tot mai frecvent cu tricolorul în stradă, cerînd suveranitate. Era mîndru că se află în anturajul unor oameni puternici, care au în dotare nu numai cuvinte, ci și arme în arsenale. Cînd ieșiră în stradă, îl cuprinse frățește pe Sokoliuk și-i zise într-un exces de sinceritate:

– Frate! Acum simt că este acută nevoie și de ajutorul meu. Mizează pe mine! Poporul acesta, mereu îndobitocit, este ușor de manipulat. Mă voi strădui să îndreptățesc încrederea ce mi-a fost acordată... Atît că mai am o mică rugăminte. E cam egoistă, dar...

– Te-ascult, frate, zise Sokoliuk, îmbrățișîndu-l și el la rîndul său.

– Vreau să mă însor. N-ar fi posibil să primesc un apartament acolo, lîngă abator, în dealul Lipăgăului?.

– Nimic imposibil în cazul dumitale, socoate că problema s-a rezolvat... Trebuia să repartizez un apartament unuia de la voi din sat, unui disident alde frate-tău Arion. I-am refuzat categoric, motivînd că au venit doi specialiști de înaltă calificare din Rusia, cărora, conform legii, sînt obligat să le acord spațiu locativ în primul rînd... Desigur, a făcut isterică, dar o să-i treacă... Și deoarece nu vine nici un specialist de nicăieri, marele specialist calificat vei fi tu, Dumitru Ineaneanu, fratele meu! Doar ești angajat la noi ca jurist, n-ai uitat, frățioare?

– Viața merge înainte, iar cu dînsa – și noi, cîntînd... Cum se poate să uit? Și Mitru își cuprinse încă o dată binefăcătorul.

* * *

Tata Simion și mama Veta, deși se simțea mai rău din zi în zi, îi sclipuiră mezinului nuntă. Cu ajutorul cuscrilor, oameni mai înstăriți, nunta lui Mitru s-a făcut la clubul din sat, un sarai lung, zdrelit pe dinafară, care, cu un sfert de veac în urmă, fusese prefăcut în club provizoriu, dintr-o fermă de cai. Alt mileniu bătea la ușă, iar la Ineasca nu s-a mai construit altă casă de cultură. Sokoliuk n-a putut să fie nun mare. În ultima săptămână, plecă de urgență la baștina sa, în Siberia, cu niște chestiuni despre care nu știa nimeni.

Veselie a fost puțină. Sătenii nu s-au repezit să-l onoreze pe tata Simion cu prezența. În viața lui el nu s-a prea dus să nuntească. Vorba ceea: cum ți-i buna ziua, așa-i și mulțumita. Nașul tinerilor însurăței fu un tânăr gospodar, din mahalaua „Izvoraș” a Teleneștilor, un bun prieten al fraților miresei. Nașa era o femeie foarte grasă, cu fața mereu iradiind de plăcere.

Nunul, cu puținii lui oameni, adunați în ogradă la Simion Inereanu, după ce serviră cîte un păhăruț-două, dansară hora în jurul pietroiului, unica amprentă a nopții de potop. Mitru purta costum alb, cu papion. Aliona, vâl și rochie albă, cu trenă lungă, dusă de doi vornice. Mirele se simți tentat să tragă un păhăruț-două, însă privirile severe ale miresei îi temperară zelul. Nunta mare avea să se facă la club. Ascultînd orchestra, ce cînta un hostropăț după altul, Mitru prinse a arăta nazuri:

– Urâsc nunțile moldovenești, zise, încrețindu-și fruntea, nemulțumit de postura sa de mire. Horele țin mult, iar tu te învîrți ca un berbec căpiat într-o singură direcție. Muzicanții iștea nu mai au simțul măsurii... vorba ceea...

– Rabdă, burduhoșelule! Odată ești miricel, îi netezea Aliona firele zvăpăiate de păr de la tîmple.

– Vreau să fie altă veselie. Peste o săptămână încep alegerile, se sufoca Mitru. Lasă-mă să gust măcar un păhăruț. E nunta mea!

– N-ai voie. Îndeamnă-l pe frate-tău să se aghesmuiască nițel. Uite-l cum stă ca o curcă...

Arion se îmbolnăvise în ajun. Avea febră. Stătea ghemuit la masă, într-un colț de sală, urmărind veselie de afară, absent și indiferent. Angelica nu venise la nuntă. Din acea zi de sfârșit de august, nu mai dăduse prin sat și nu avea nici o știre de la ea. Chibzuia în minte un articol, pe care trebuia să-l trimită la ziarul Frontului Popular. Pe după miezul nopții, se închină colacii. Nunul dăruie sămînță de bani și un set de mobilă. Reprezentantul lui Sokoliuk, un rus venit din dealul Lipăgăului, afumat de-a binelea, anunță că direcția abatorului dăruiește mirilor o vilă la Vadul-lui-Vodă, un fel de reședință de vară pe malul Nistrului...

Nichifor, făcut și el binișor, tresări. Gemu adînc și trînti cu pumnul în masă. Vreo cîteva clipe rămase împietrit. În ajun, la direcție i s-a spus sus și tare, cu multe argumente documentare, că abatorul din Lipăgău nu mai dispune de nici un spațiu locativ (!!). Vecinul, dori să se revolte, să-i ceară socoteală demnitarului. Rusoiul însă, după ce mîncă bine și bău cît îi pofti inima, rosti calm:

– Omul o dată se însoară. Să nu-i stricăm veselia. Măine poți să scrii o reclamație... E dispoziția tovarășului Sokoliuk.

Nichifor tăcu și ochii i se umplură de lacrimi. În zorii zilei la poarta lui tata Simion se opri o mașină albă. Coborî din ea un bărbat în vîrstă și o femeie tînă, înaltă, firavă, ducînd un băiețel de mînuță. Trecură drumul și intrară în ograda clubului. Femeia se apropie de masa mare. Mitru simți un tremurici în spinare și un ochi prinse a-i clipi nervos. Era una din mai vechile lui paciente, care-i născuse un copil și acum venise împreună cu taică-său... De ce?. Peste toată veselia se lăsă tăcerea și tatăl, îmbrăcat într-un costum negru, proaspăt bărbierit, cu tunsoare lungă și burtă impozabilă, scoase din buzunar o bancnotă, o puse pe masă, în fața tinerilor, precum e obiceiul la Ineasca, primi paharul din mîna nunului mare, apoi ură creștinește:

– Să fie sănătoasă lumea adunată și conul mire. Aș mai dori ca nepotul meu să-și aducă aminte, cum a petrecut la nunta tatălui său...

Acestea fiind spuse, își luă în brațe nepoțelul, îl apropie de Mitru și-l îndemnă:

– Hai, dă mînuța, felicită-l pe tăticul că e mire. Mama copilului o felicitase deja pe mireasă, înmînîndu-i un set de parfumuri franțuzești. Nuntașii se amuză, urmărind curioși scena. Mulți așteptau deznodămîntul, care ar fi putut să se transforme într-un scandal, însă bărbatul se întoarse, își luă fiica la braț, ieși liniștit din club, apoi urcă mîndru în mașină și porni motorul. Mitru încercă să spulbere rumoarea mesenilor, bălmăjind ceva și îndreptățindu-se, mai ales în fața miresei. Dar Aliona era numai zîmbet și luă scena de odinioară ca pe un fenomen frecvent și obișnuit în viața ei.

– Așa ceva n-o să se mai întîmple cu tine, burduhoșelule, îl asigură ea. Păcatele tinereții! Hai să ne veselim! E nunta noastră celebră, cu surprize mari și răsturnări de situații, ca în filmele Holiwoodului...

– Oare cînd o să mă lase curvele în pace? Te pomenești că nici pe cealaltă lume n-o să încap de ele, se căina în sinea lui Mitru.

– Cîte au să-ți mai vină azi, Mitrule? îl întrebă deodată mama Veta, uimită și rușinată cum nu se mai poate.

– Lasă, mamă-soacră, de azi înainte e numai al meu prin lege și biserică! Ce-a fost pînă la mine – s-a spulberat. Ceea ce are să se întîmple vom hotărî împreună, făcu împăciuitor Aliona, oprindu-și privirile-i gingașe asupra băiatului vesel din mijlocul nunții...

– Asta-mi place! Îngîină mama Veta, luminată de optimismul miresei. Adevărată femeie.

– Să ții din strîns juncanul, interveni și tata Simion. O să-ți fiu recunoscător eu și tot neamul...

– Salvarea! Chemați salvarea!! se auziră deodată cîteva glasuri speriate. Moare Arion!

Arion stătea întins pe o bancă din ograda clubului și nu dădea nici un semn de

viață. Mitru, care pricepea câte ceva la primul ajutor medical, îi luă pulsul, apoi se răsti la femei:

– Nu faceți panică! Aduceți apă. Mitru îl stropi, așteptă pînă Arion își veni în fire, se întoarse la masă și strigă poruncitor: Să cînte muzica și lumea să se veselească!

* * *

... Arion fu internat la spitalul de la Telenești. Avusese un acces de inimă și în după-amiaza celei de-a doua zile se simțea deja normal. Dar medicii i-au descoperit sănătatea foarte șubrezită. Acest lucru îi deschidea perspective destul de sumbre – să se rețină mai multă vreme între pereții albi și mohorîți ai spitalului, aflat într-o clădire veche, din cărămidă roșie, construită încă pe timpurile românilor, nu departe de pădure și de școala de medie unde învățase cîndva. Pe timpuri în preajmă fusese un parc cu alei și straturi de flori, acum însă doar copacii de plop și stejar mai păstrau frumusețea și prospețimea de odinioară. Nimerise în situația cînd trebuia să se odihnească vrei-nu vrei. Anii de detenție, de chinuri prin catacombele pușcăriilor siberiene nu puteau să nu lase urme. Recapitula cele trăite, citea presa, căuta să se lămurească definitiv ce se întîmplă în republică.

Schimbările se petreceau cu repeziciune. Suferea că este într-un fel izolat. Despre cele spre care tinsese, plătind cu libertatea ani de zile, în ultima vreme se vorbea deschis, tare și răspicat. Se revendica dreptul moldovenilor la autodeterminare, la studierea în limba maternă. Peste noapte, crescuse vertiginos numărul acelor care condamnau partidul comunist, mai ales pe foștii secretari de partid.

Pînă și persoanele de la conducerea de vîrf își schimbă poziția cu 180 de grade. Unii dintre ei participau la numeroasele mitinguri pe care Frontul Popular le organiza aproape în fiecare duminică.

Și printre bolnavi se discutau aprig diverse chestiuni. Spre marea lui surprindere, poporul se deștepta și oamenii simpli încercau să dezghioace esența ultimei jumătăți de secol.

– D-apoi de ce anume rusul să se numească „frate mai mare”? se întreba întăritat vecinul de pat, un învățător în etate. De ce ne-au închis școlile naționale îndată după război? Pe timpul românilor existau școli evreiești, ucrainene, poloneze, rusești... Nimeni nu a închis ziarele alolingvilor... Iar „tovarășii”, de cum au dat buzna în Basarabia, în '40, au nimicit, tot ce era național. Au ajuns la aceea că, pe marginile drumurilor, în loc de pomii tradiționali pentru locurile noastre – nuci, salcîmi, tei, cireși... – au sădit mesteceni albi... Ca să creeze impresia străinilor, ce veneau în vizită, că aici începe Rusia. Și apoi au venit ca puhoaietele, sub pretextul de mari specialiști, ca să pună mîna pe apartamente, să cucerească, fără nici o luptă, toate orașele noastre. Majoritatea pensionarilor și veteranilor de război au venit la noi ca la băi. Nu vedeți, fiecare localitate are magazine pentru vetranii de război. Iar veteranii, care au luptat pe frontul român, trăiesc în mizerie și nimeni nu-i ia în seamă.

– Dar ce-au făcut cu apa? se introduse pe fir alt vecin. S-au mai gîndit la sănătatea

noastră, cînd au construit, în fiecare raion, cîte-un complex enorm de creștere a porcilor? Ca să-i hrănim pe ruși cu carne, iar noi... Murdăria de la complexele de porci intră în pămînt și otrăvește apele din cele mai adînci fîntîni. Ce ne facem cu sănătatea noastră, cu viitorul copiilor? Fiecare nacealnic e numaidecît rus, ucrainean, bulgar, numai nu moldovean...

– Ia uitați-vă ce scriu ziarele, îi întrerupse al treilea. Orașe întregi de moldoveni s-au construit în Rusia și nici pomină de vreo școală în limba maternă. Iar aici, în Moldova, e destul ca într-un sat să vină o familie de venetici că îndată li se creează condiții: și grădiniță, și școală rusă... Ce mai, au găsit aici țîța și n-au să se cărăbănească în vecii vecilor, nici de i-ai fugări cu pușca... Noroc de bieții noștri scriitori, care răscolesc adevărul prin arhive și ne deschid ochii.

Arion asculta și surîdea în sinea lui. Se bucura că revolta crește, că lumea citește, își dă interesul și începe să pătrundă esența lucrurilor. Îl îngrijora însă că toți văd lucrurile la suprafață și sînt ușor cuceriiți de propaganda la zi. Fie chiar una nouă, națională. Îl mai neliniștea faptul că oamenii simpli nu observau manipulările în eșaloanele puterii. Arion, din spital, a scris un articol, despre toate bănuielile și temerile lui, dar redactorul-șef, de la un ziar prestigios, i-a publicat o replică distrugătoare, mai să-l declare oportunist și revizionist de stînga. Arion se simți neînțeleș.

Cîțiva intelectuali lansară ideea rechemării acasă a unuia dintre liderii Partidului Comunist din Moldova. Alții promovau tot mai insistent ideea unei fracțiuni naționale a Partidului Comunist. Oamenii însă măcinau primenirile de suprafață.

– Pe de altă parte, sîntem și noi de vină. De ce le-am creat asemenea condiții? Georgienii, balticii nu le-au prea căutat în coarne și acolo rușii îi respectă cu adevărat, interveni din nou pedagogul. Iar în Armenia toți vorbesc și scriu în limba lor. Li-i în cot de internaționalismul proletar, despre care «tovarășii» de la Moscova și Chișinău au trîmbițat întruna. Marea prietenie a popoarelor trece printr-o criză acută. Deși, iată, chiar peste deal, la Ineasca, este unul care îl sprijină pe un rusoi în alegeri. E avocat, cică!...

– Păi, nu știi că moldovenii, cu cît mai multă carte au, cu atît mai trădători și mai lingușitori devin...

Deși îi era și lui scîrbă de ceea ce făcea Mitru, cuvintele unor persoane străine la adresa fratelui îl indispușeră, unde mai pui că învățătorul prea o făcea pe mentorul și Arion abia se reținea să nu-l pună la punct.

– Și iată, acel de la Ineasca vine și ne spune că, dacă nu-l votăm pe candidatul lui, Sokoliuk, e sfîrșitul lumii... rușii au arme și ne vor pune la respect. Iar cu vreo săptămînă în urmă, le-a spus unor ciraci de-ai lui că la Ineasca, la abator, rușii au format un Interfront și cheamă toate naționalitățile să adere la el și să se încadreze activ în lupta contra moldovenilor care fac mare vîlvă, solicițînd unirea cu România.

– Cum adică să se încadreze în luptă?

– Să iasă la demonstrații cu drapele roșii și slogane pe care le vor striga... rușii

sau moldovenii rusificați, să-i susțină în greve...

– Au știut ei, rușii, cum s-o facă, sînt meșteri la schilodit sufletele, vorbi cel cu ziarul, răsuffînd zgomotos de-i sălta mustața stufoasă. A fost o politică bine gîndită, diavolească...

– Bravo, scriitorilor! repetă celălalt vecin cu patul. Au avut curajul să ridice lumea împotriva nedreptăților. Pînă la ei, nimănui nu i-a trecut prin minte s-o facă...

Toți bolnavii din salonul lui Arion condamnau diferitele vicii ale societății, el fiind privit la început cu o ușoară bănuială. Nimeni nu încerca să-l întrebe, să-l atragă în discuțiile aprinse ce se încingeau zilnic. Părea că tot spitalul, străzile, orașele, localitățile sînt antrenate într-o fierbere totală. Era de-ajuns să deschizi radioul, televizorul că auzai numai condamnări, acuzări.

Unii propuneau demontarea sistemului administrativ de comandă și substituirea cu un altul, mai liberal, alții în general pledau pentru dărîmarea totală a fostului sistem. Tot mai des, ziarele scriau despre desființarea partidului. Uneori și medicii, entuziasmați de cele citite, ascultate, vizionate la televizor, se avîntau în polemici, condamnînd regimul care a adus afîtea rele acestui meleag.

Tăcerea lui Arion îl deranja totuși pe pedagog. Pînă la urmă nu mai răbdă și-i zise:

– Am impresia că dumitale nu-ți prea convin schimbările ce se produc în ultimul timp. Văd că taci întruna... Apoi, după o pauză, îl întrebă pe șleau:

– Ești neam cu cel de la Ineasca? L-am văzut în prima zi cînd te-ai internat...

– Mi-i frate, răspunse imperturbabil Arion și îl învăluie pe cel ce-l iscodea cu priviri inteligente și pline de o lungă și amară experiență a vieții, încît învățătorul, gata să-l atace cu o nouă întrebare, bătu în retragere.

Într-adevăr, chiar în prima zi, spre seară, pe Arion îl vizitase o echipă întregă: Mitru cu soața, părinții, sora și moșnegii de la Rădeni. În afară de Mitru și Aliona, toți au lăcrimat compătîmindu-l. El i-a condus în parcul cu stejari bătrîni.

– Ți-i mai bine, Arioane?

– Rezist, mamă, sînt obișnuit, dacă nu m-a doborît frigul Uralului, acasă și Dumnezeu ține cu mine.

– Cum să nu țină, băiete, doar te-ai jertfit pentru neam, îl încurajă tata Simion. Și apoi s-a vorbit mai deunăzi la radio că s-a format o comisie specială de reabilitare. Și dacă Mișa de la Moscova cu împărăteasa lui trîmbițează că nu mai avem disidenți politici, poate-i cazul să trimitem o cerere de grațiere?...

– Cine să mă grațieze? făcu mirat Arion.

– Moscova, rosti cu convingere tata.

– Da poate aști de la Chișinău? adăugă cu naivitate mama Veta. Că totuna printrînșii se face totul.

– Ți-om face și ție o nuntă ca lui Mitru, zîmbi Serafima.

– Trebuie să scrii o petiție, insistă însuflețit moș Alexandru. Nu demult a ieșit un ucuz, prin care se iartă toți acei care au fost cîndva ridicați pe nedrept în Siberia. Se spune că o să ne întoarcă și casele înapoi. Iar dacă nu s-au păstrat, o să ne întoarcă bani.

– Nu fi naiv, moș Alexandre, se arată neîncrezător Arion. De la puterea asta nu vei primi nimic.

– Păi, iată, hîrtia, scoase bătrînul din buzunar o bucată de ziar, dîndu-i lui Arion să citească.

– Ca să vezi... făcu el, după ce citi ucazul. Totuși au loc schimbări în ultima vreme... Mai știi ce se poate întîmpla?

– Vremurile se schimbă spre bine și pentru tine, frate, nu-i așa? intră în vorbă Mitru.

– Vom trăi și om vedea, răspunse obosit Arion.

Petrecîndu-i, Arion simți că, parcă, l-au lăsat durerile și necazurile. Îl iertase pînă și pe Mitru, care te pomenești că, pînă la urmă, devine un bun fiu al acestui popor... El, Arion, se va strădui să-l lumineze, să-l facă să înțeleagă că banii și favorurile vin și se trec, iar omenia, dragostea de neam sînt veșnice.

Își dădu totodată seama că forțele din afară vor face totul să împiedice independența acestei mici țări, vor utiliza cele mai odioase metode ca s-o dezbine. În ultima vreme, tot mai des era vehiculată problema găgăuzilor. Această populație, de origine turcă, adusă de către ruși, din Bulgaria în sudul Moldovei, la începutul veacului al XIX-lea suportase aceleași teascuri deznaționalizatoare ale regimului sovietic, ca și moldovenii. În lupta pentru repunerea în drepturi a limbii, un grup de lideri autoprocamați ai găgăuzilor s-au pronunțat întru susținerea statalității ei. Dar, îndată după istorica sesiune din august, au început să revendice o autonomie culturală și administrativă. Propaganda prorusă de la Chișinău, dar mai ales cea de la Moscova, începu să-i învinuiască pe moldoveni de soarta deplorabilă a găgăuzilor.

Și-au amintit că, pînă la război, și aici au fost românii-ocupanți. Se recunoștea că atunci găgăuzii își aveau școlile lor naționale, că nu erau discriminați, în schimb au fost găsiți pătimiți, care povesteau, în fața camerelor de luat vederi, cum pînă în '40, i-au bătut jandarmii. Cu harapnicul, cu biciul! Cu cizma! Nu explicau pentru ce, ci numai că i-au bătut!

– I-au bătut! se indigna Arion. Dar rușii?... I-au împușcat, i-au spînzurat, i-au înghețat pe moldoveni, pe ucraineni, pe găgăuzi!

Și totuși acelor lucruri li se dădea mai puțină importanță. Ele erau abil trecute pe seama lui Stalin, rușii fiind și ei un popor care a suferit în urma cultului personalității. Cît despre români... Români sînt vinovați! Ne sînt dușmanii, care au umblat prin Basarabia cu ghioaga și ne-au bătut!!! Iar Programul frontiştilor conține un punct primejdios – unirea cu România! A căpiat lumea! Aceste idei erau semănate în rîndurile populației atît de liderii găgăuzi, cît și de nomenclaturii comuniști, mai ales trimiși ai Moscovei, cărora acum le fugea pămîntul de sub picioare...

* * *

Arion nu-și întrezărea viitorul, nu-și vedea locul lui în toate schimbările ce aveau loc. O mare amărăciune îi învăluia sufletul la gîndul cît de răi și necruțători au fost oamenii cu el, cît de crudă este lumea asta, că l-a despărțit de familie, i-a furat copiii,

I-a ignorat și nu-și mai amintește de el. Pe unde o fi fiind ei acum? La baștina Elvirei? La Moscova sau poate în străinătate? De ce tac și nu-i scriu măcar un rînd? Oare nu le este dor de dînsul, tatăl lor? Arion ar fi voit să-i caute pe întinsurile U.R.S.S.-ului, dar dacă ei nu doresc să-l știe? Amintindu-și în ultimul timp tot mai des trecutul, se căznea și-și insufla că niciodată nu va putea crea o nouă familie. Nu era capabil de așa ceva.

Simțea cum Angelica trăiește cu bucuriile și interesele lui, dorește să-i împărtășească destinul, dar se sperie cînd înfîlnirile lor luaseră o întorsătură periculoasă. Acum îl amăra faptul că nu știa nimic despre ea. Deși își zicea că fata trebuie să-și caute fericirea în altă parte, cu un bărbat tînăr de seama ei, tot mai mult îi simțea lipsa. Mereu îi era dor de ea...

E fată frumoasă, inteligentă și acela care o va lua în căsnicie va fi un soț fericit... Dar fapt e că motivul lipsei era altul. Angelica găsisese articolul defăimător, scris de Mitru, despre fratele său cu zece ani în urmă. Mama Veta se arăta prietenoasă, iar el o ținea la distanță...

Sfînd culcat în salonul cu pereții mucegăiți pe la colțuri, ascultînd discuțiile celor vreo zece bolnavi, Arion se simțea singuratic. Ar fi vrut să-i deschidă ușa oameni care, în ultimele luni, îi făceau viața mai plină.

Spitalul devenea insuportabil, dar Arion consideră că e un soi de carceră și se adînci în lecturi de tot genul. Folosii convalescența, pentru a-și lua o pauză de la forfota vieții. În sfîrșit, dacă s-a „căpătuit” cu o maladie clasică, trebuia să urmeze un tratament serios. Poate va izbuti să plece și la un sanatoriu.

Acuma vom fi supuși celor mai complicate și grele încercări, cugeta Arion. Măiestria de a condamna nu e mare scofală, dar ști-vor frontiştiții să tragă din asta foloase? Sîntem un popor aprins, cu temperament, și asta ne poate juca festa – nu totdeauna ne-am orientat la rece, în situațiile istorice create.”

Rușii sînt un popor asiatic, aprinși și ei în felul lor, dar un popor hrăpăreț, răzbunător și, mai ales, puternic. Diplomația lor e șireată, vicleană. Au o experiență fără analogie în lume, în special de convertire a altor popoare. În laboratoarele de la Moscova, probabil, au elaborat deja pentru Moldova mai multe variante în vederea decapitării Mișcării de eliberare națională. Mai dure decît cele de pînă acum. Scriitorii noștri sînt maiestri ai cuvîntului, copii ai serenadelor, ca și întreaga noastră generație, și nicidecum oameni politici. Avem nevoie de economiști, juriști, sociologi, politicieni. Și aceasta nici pe departe încă nu este totul. Acești oameni necesari trebuie să mai aibă și simțul mîndriei naționale. Doar nu e nevoie de asemenea oameni ca fratele meu.

Ideea unirii i se părea prematură. Cunoștea tratatele internaționale prea bine, ca să-și dea seama ce consecințe ar putea avea o unire directă, după modelul Germaniei, a Basarabiei cu patria-mamă. Dobrogea, dar mai ales Ardealul, ar fi putut în acest caz să constituie motivul unor conflicte cu ecouri internaționale. În sfîrșit, va susține ideea unirii populația din Basarabia?..

În decembrie căzu și dictatura „geniului Carpaților”. Întreg salonul a stat cu urechile la difuzor. „Se duc dictaturile din bătrîna Europă” fu titlul articolului său următor. Arion era pentru prima dată, poate, în ultimii douăzeci de ani atît de fericit. Cei din salon, în urma unei vizite a cîtorva jurnaliști, aflară că Arion Inereanu este autorul mai multor articole de analiză politică, care stîrneau discuții între bolnavi. Fu surprins mai ales pedagogul, care se considera cu un cap mai sus decît ceilalți. Își dădea seama, din cele scrise, că Arion a fi avînd o pregătire mult mai avansată și tăcerea lui îl ținea în nesiguranță. I-ar fi plăcut să afle cum îl apreciază acest inestean competent și pe poziții evident opuse – acuma era convins – celor ale fratelui său. Arion însă rămînea rezervat, citind întruna sau făcîndu-și notițe într-un caiet gros.

Dintre rude îl vizitau mai des tata și sora. Mai veneau, arareori, niște persoane de la Chișinău, frontiști, cum se vede oameni inteligenți. A mai fost de vreo două ori și o fată drăguță... Angelica. Îi aducea ziare cu ultimele publicații mai interesante, cîteva titluri de carte, printre care Noica, Goma, Eliade, Țușea, ceva despre mișcarea legionarilor. Angelica părea mai rezervată, iar Arion, cu o încăpăținare neînțeleasă nici chiar de el însuși, sporea distanța dintre ei. Un motiv serios al răcelii și-l explica (și această explicație i-o sugeră și fetei) prin boala lui. Nu era adevărat, și ambii înțelegeau acest lucru...

* * *

Angelica trăise o mare fericire cînd, în urma unui concurs riguros de la Universitate, devenise studentă. Îi plăcea viitoarea profesie, descoperise minunata lume a cărților. Hrana spirituală o îmbogățea și o îndemna la fapte pe care, deocamdată, putea să le însăileze doar ca pe un vis de perspectivă. Fiind drăguță, băieții îi dădeau tîrcoale. Ea însă rămînea rece la avansurile lor. Odată se gîndi chiar că nu este capabilă să se îndrăgostească.

Trecuseră astfel trei ani de studenție, ca să se ducă la Ineasca pentru a-și petrece vacanța, unde pentru prima oară îl întîlni pe Arion. Nîcîcînd nu s-a gîndit că sentimentul dragostei poate fi atît de miraculos și, dacă cineva i-ar fi spus cu cîteva luni în urmă că se va îndrăgosti la nebunie de un bărbat care-i aproape de o seamă cu tatăl ei, ar fi zis că nu-i ajunge o doagă. Sentimentul atotcuprînzător pătrunsese în viața ei aidoma unui bolid în seninul nopții și ea, deja peste foarte scurt timp, nu-și mai imagina viața fără Arion. Îi înțelegea gîndurile, mișcările, se obișnuise cu ridurile lui abundente de pe obraz, cu glasul lui stîns de povara timpului pe care-l trăise în detenție și-i făcea plăcere orice cuvîntel de-al lui. Trăia zile, trăia nopți cu gîndurile la el și dorea să plece undeva departe amîndoi, să nu depindă nici de un rău, nici de o invidie. Dorea să-i aducă salvarea în viață, despre care Arion nu odată îi mărturisi că visează la acea clipă, cînd s-ar putea izbăvi de toate grijile pămîntului și să construiască ceva mai frumos și mai plăcut pentru oameni. Adeseori și-amîntea acea seară de pomină, cînd, pentru prima oară, el a chemat-o în vecinătatea cîtinișului uscat din preajma dealului de la Velnița. Era o noapte rece, cu multe stele pe cer, dar fără lună. Luna parcă se pierduse undeva fără de urmă.

Pe neașteptate, el a rugat-o să se dezbrace... Ea, care pînă atunci nici nu se sărutase măcar cu el, i-a urmat sfatul plină de hotărîre că lui Arion trebuie să-i fie bine, iar pentru binele lui, nu se mai gîndea nici la rușine chiar...

– O să alergi cît poți de tare pînă la izvorul de sub mal, îi zise deodată Arion, apoi o să treci nestingherită, așa cum vei fi asudată prin hățîșul ghimplos al cătinișului...

Fata îl privi atunci aiurită, dar, în următoarea clipă, lăsă hainele pe un pătul de iarbă uscată, rămăsese în chiloței și sutieni albi ca neaua și, din toate puterile, alergă o distanță mare, pînă la izvor și înapoi. Asudase de-a binelea, dar Arion n-o lăsă să se odihnească, ci insistă să treacă imediat printre ghimpii cătinișului, încolo și-ncoace... Cînd, în sfîrșit, se alipi de el, era tot corpul numai frunze uscate de cătină... Arion, cu ajutorul ei, dezlipi în tololoți mici frunzulițele uscate, îmbibate cu sudoarea fetei, și le strînse grijuliu într-o foaie de ziar...

– Ce înseamnă asta, bade? întrebă ea nedumerită.

– Mîine o să le usuc la soare, zise Arion, și o să-mi ajungă pentru plăceri tocmai o lună.

Tot în noaptea ceea i-a mărturisit că, pe timpul cît s-a aflat în exil, în nordul Kazahstanului, după anii de detenție, a deprins meteahna drogurilor, de la băștinașii de-acolo. Tololoții respectivi, după ce sînt uscați, îi îmbibă cu tutunul din țigară și fumînd, capeți ușurare, plăcere, liniște sufletească. Meteahna asta o avea și moș Alexandru, de pe timpurile cînd fusese deportat... Mărturisirile lui Arion erau sincere, sunau nevinovate și dînsa i-a promis că n-o să-l divulge, orice s-ar întîmpla cu ea.

– Ești unicul suflet care știe acest secret... Dacă o să-l afle și colaboratorii miliției, eventual fiind prins în flagrant delict, eu, Arion Inereanu, mă pot alege cu ani grei de închisoare. Ai priceput?

Apoi o luă de mînuță, ca pe un copil, o aduse lîngă izvor, îi ajută să se spele pe corp, iar cînd ea se îmbracă, tremurînd de răcoarea nopții, o cuprinse părintește și o sărută pe obrăjori ca pe o fiică a lui.

– O să-ți fiu credincioasă, bade... Ca un șarpe. Știi doar că șerpii sînt cele mai credincioase reptile... rosti fata, lipindu-se și mai tare de el.

– Ia seama, ai un frate milițian la Drochia, așa mi-a spus-o mama... Poți să te scapi cu vorba vreodată, o preveni Arion.

– Fratele de la Drochia n-are ce se infiltra în viața mea personală, iar eu n-am ce mă spovedi...

S-au întors spre casă pe la miez de noapte. În poartă, îngrijorată, îi aștepta mama fetei, o femeie inteligentă, care atunci zise îngrijorată:

– Angelica, draga mamei... Oare nu-ți dai seama că-mi faci griji?

Arion mai să intre în pămînt de rușine. Cîndva, cu Elizaveta, mama fetei, umblase la școală, își scriau bilețele de dragoste, iar acuma... Vroia să se îndreptățească, să-și ceară scuze, dar Angelica îl strînse de mînă și-și liniști mama:

– N-ai grijă, mamă. Badea Arion este cel mai interesant om din lume. Oare mata

nu vrei să am o vacanță interesantă, plină de impresii? Te rog, nu gânde lucruri urâte și nu-l incomoda pe badea Arion. Dacă-ș dori, eu și la Chișinău, unde nu sînt sub supravegherea matală, mi-aș face de cap... Liniștește-te! Pacea e un dar dat de la Dumnezeu, mamă, încheie fata și surîse fericită.

– Aveți în vedere, zise împăcată, în cele din urmă, mama fetei și plecă, lăsîndu-i pe banca de la poarta lui Simion Inereanu.

De cîte ori și-amintea de acea clipă, Arion lăcrima, surîzînd fericit. Ca să vezi... Uneori, Dumnezeu îți trimite salvarea... Dumnezeu totdeauna a fost alături de el, deși nu a stat prea mult în viața lui îngenuncheat înaintea icoanelor prin biserici. A păstrat totdeauna credința în suflet, avîndu-și biserica și icoana în inimă. Și de fiecare oară, cînd întîlnea momentul disperării, Dumnezeu îl găsea. Atunci, în clipele grele, cînd kaghebiștii îl ținuseră o lună încheiată într-o celulă îngustă, puturoasă, din subsolul clădirii de lîngă Planetariu, credea c-o să înnebunească. Nici să te plimbi, nici să te așezi, nici să afli vești, bune sau triste... Și atunci, la un moment dat, a înțeles că nu are dreptate. Nu era singur. Alături de el, era Dumnezeu! Era Dumnezeu întruchipat în căldură și dulceața amintirilor, speranțelor ce veneau cu duiumul în sufletul ferecat și trist... Cu Dumnezeu în suflet a trecut peste cele mai grele clipe. Apoi, cînd a devenit posibil, a început să studieze Sfînta Scriptură... În locurile de detenție, unde își ispășeau pedeapsa și ucigașii, toată lumea avea credință în Dumnezeu. Odată, un asasin, din Tula, i-a spus cam următoarele:

– Dacă un om este ucis de altul, toate greșelile victimei trec pe seama ucigașului. Deci eu ispășesc un păcat dublu. Cel mort a plecat în rai, iar eu am rămas ca săduc chinurile pedepselor și pentru el...

Arion se convinse că Angelica a fost trimisă în viața lui, într-un moment de descumpănire totală, de către Dumnezeu. O smțea infiltrată în toată ființa lui. Din seara ceea se convinse că are dreptate și nu-și închipuia că mai exista pe lume o altă ființă mai gingașă și mai drăguță decît acel sufletel suav și cult... Acuma îi ducea dorul și nu-l chinuia atît boala, cît așteptarea clipei cînd o va revedea.

* * *

După tratament, Arion reveni la casa părintească, unde se părea că nimeni nu-l aștepta. Vara totdeauna a fost pentru el un anotimp neprielnic. Chiar și în pușcărie, unde nu prea vedea copaci sau iarbă verde, în celule era înăbușitor, iar santinelele se făceau butie de lene și indiferență la doleanțele lor. Canalizația nu funcționa, apă li se dădea pe grafic, iar colonii obraznice de fîntari pătrundeau parcă prin zidurile de beton și contra lor nu se găsea nici un mijloc efectiv de luptă. Abia spre toamnă, cînd peste taiga se lăsa răcoarea, apoi frigul, lucrurile luau altă întorsătură. Administrația închisorii se întorcea din sezonul estival cu noi forțe și, printre altele, rezolva și unele revendicări ale deținuților. Se cutremură că a făcut asemenea comparație. Altminteri se simțea relativ bine. Fusese scutit de obligația de-a se duce la lucru și zile întregi stătea asupra cărților, ziarelor, pe care i le aducea de la abator Nichifor, în schimbul unui păhărel-două de vin. Mitru, cu tînăra-i soție, plecase undeva la odihnă. Serafima

avea grija de bătrînii de la Rădeni. Tata Simion și mama Veta se duceau aproape zilnic la normele de la Podiș sau la rudele din Telenești și Arion rămînea stăpîn în bătătură. Nici chiar milițianul Cojocarul nu mai venea, ca înainte, la poarta lui, o dată pe săptămîină, ca să-l controleze dacă este și să-i ceară să semneze în registru.

– Nu pricep ce se-ntîmplă, bădie, recunosc sectoristul într-o zi, dar nu-mi cere nimeni nici o socoteală de dumneata. Ba chiar un demnitar mi-a zis să te îndemn să scrii la instanțe, poate că au să te reabiliteze. Și-atunci – zboară unde dorești, ca pasărea. Ești om onest, precum îi știu pe părinții tăi. Și-apoi poate că o să-l poți detrona pe lighioana de Sokoliuk. Rusofon netrebnic ce este!

– Păi, și dumneata pînă nu demult vorbeai cu sătenii mai mult rusește, iar „rusofon” e cuvîntul ce-i caracterizează pe vorbitorii acestei limbi?!

– Așa au fost vremurile, așa a fost politica. Iar acum sînt moldovean get-beget... „Ce mai dă din aripi cocoșul, gîndi Arion cu sarcasm. S-au restructurat cu toții peste noapte. Iarăși vine vremea să devii tacticos și să fii solidar cu acei care ieri te-au prigonit și te-au condamnat. O tempora, o mores! Nici nu poți pricepe cine-ți este prieten și cine ți-i dușman...”

– Aș scrie, dar nu am nici hîrtie, nici stilou, făcu Arion pe naivul. Spre seară, sectoristul Cojocarul opri motocicleta la poarta lor și-l chemă, plin de mîndrie, ca după o mare izbîndă:

– Ți-am adus, neică, și hîrtie și stilou. Restul – ai pe umeri! Scrie la instanțe, nu te lăsa. Poate cîndva o să mă pomenești de bine.

– Cum să scriu acuma, cînd toți vorbesc și nimeni nu ascultă?

– Scrie cum te-ai răscolat cu zece ani în urmă, spunînd cu adevărat despre Ribbentrop și Molotov, că moldovenii sînt români, cum ți-au dat arest la domiciliu, după închisoare... Poate acolo sus te-or asculta. Sîntem moldoveni și trebuie să ne ajutăm unii pe alții... Măcar acuma... Milițianul avea fața bărbierită, privirile-i exprimau grijă și sinceritate.

– Poate tragem și-o dușcă împreună? La badea Simion cred că se mai prelinge peste gardină ceva din cel roșu... Sau poate organizăm o petrecere la pădure... E plin Lipăgăul cu rusofoance...

– Nu am dreptul să cinstesc, căută să se descotorosească Arion.

Milițianul se simți ofensat, dar duse mîna la corozoc, îl salută cazon, ca de obicei, și plecă.

Dintr-un principiu îndărătnic, se decise să nu se adreseze nicăieri cu vreo petiție, pentru a fi reabilitat. „Puterea m-a pedepsit pe nedrept și tot ea trebuie să-mi repare prejudiciul moral, își zicea el. Istoria demult m-a îndreptățit și nu mai am nevoie ca altcineva să-mi răscolească biografia... Marea mea grijă este familia. Și marea mea durere... Să aflu despre ei măcar ceva... Slavă, recunoștință nu-mi trebuie! Am nevoie de liniște, iar liniștea, cînd tinerețea aproape că s-a dus, este un mare favor...” Îl deranja ca mai înainte faptul că Angelica, de multă vreme, n-a dat pe-acasă. Emoțiile lui creșteau pe zi ce trecea.

Nichifor îi aduse un tranzistor de la un prieten și nopțile asculta ce vorbește Occidentul despre U.R.S.S., despre Moldova. Uneori, îl irita vocea graseiată a unui crainic de la München, care avea grijă să informeze întreaga Europă că, la Chișinău, s-a înfundat canalizația ori nu sînt suficiente produse alimentare, se lezează drepturile evreilor și ale altor minorități naționale, în loc să abordeze cel puțin problemele puse în evidență de colegii lui acreditați la Moscova, Leningrad, Kiev.

Timpul le va pune pe toate la locul lor, se gîndi Arion a cîta oară în zilele celea, plin de speranțe. Făcea notițe în jurnalul său pe care îl reluase, după mulți ani, în timpul cît stătuse în spital.

Lumea părea mai înseninată – alegerile le-au cîștigat „ai noștri”, se arborase tricolorul. Chișinăul revenea la denumirile istorice ale străzilor. Sesiunile se transmiteau în direct și unii își luau tranzistoarele chiar la deal. Fiecare ins începu să facă politică.

Arion Inereanu însă se pomeni singur. Se trezi o cioară albă chiar în propria familie. Intuia că pînă și tata Simion, unicul om care l-a înțeles întotdeauna, îl ocolește cu întrebările și o dă mai degrabă cu paharul. Nichifor, după ce i se refuză locuința, căzu în depresie – nu-l interesa decît să-și asigure traiul, ca și cum se pregătea de bătrînețe. „Nu cumva vine într-adevăr bătrînețea? se întrebă deodată Arion. Încă nu mi-a cucerit corpul, parcă, deși...” Se simți străpuns de un fior de spaimă. Își examinează în oglindă chipul împovărat de riduri, părul încăruntit, chelia abia pornită în creștet, ochii cu cearcăne mari. Da, vine, nu scapă nimeni de ea...”

Îmbătrînise și casa părintească. Ograda nu mai arăta îngrijită ca altădată. Părea că toți ai casei așteaptă sfîrșitul unei generații, un buldozer să demoleze totul, ca altă generație să construiască ceva nou și durabil pentru alte timpuri.

Arion cădea adeseori în cugetări pesimiste. Uneori îl fulgera gîndul să se sinucidă. „Vor plînge o zi-două mama, tata, apoi se vor potoli. Le-am făcut atîtea probleme, în loc să-mi păstrez tinerețea, mi-am bătut joc de ea. Le-am dat toate pe pușcării. Bravură moldovenească. Și cine a observat acest lucru? Nimeni! Așa ne-a zidit Dumnezeu: indiferenți, lăsători, nepăsători. Cînd ajungem să ne fie bine, ne mai trădăm unul pe altul, iar dacă ți-ai pus scopul de a te jertfi, poți trezi doar o curiozitate de moment.”

Cu cît „ai noștri”, democrații se înscăunau tot mai abitir și mai mulți la putere, cu atît mai des îl năpădeau asemenea gînduri. Pe acest val de mișcare națională, cei care se jertfiseră cîndva, acum erau ignorați, uitați, neobservați, nici măcar pomeniți... pe cînd în fruntea coloanei, culegînd lauri și prosoape, apăruură persoane care toată viața au fost diametral opuși idealurilor de neam, de istorie și popor. Tot dintre cei care pînă mai ieri au aclamat „Slavă! Slavă!”, astăzi strigă cu o și mai mare putere „Jos!” și nu-i nici o garanție că mîine-poimîine nu vor începe să strige alte slogane. Cel mai de mirare era că noua ordine comporta niște schimbări de caracter, aducînd cu ea o nemărginită mîndrie falsă și obrăznicie vădită în conștiința pseudopatrioților, fapt caracteristic celor care se vor la putere. Toate acestea Arion nu găsea cum să

le explice decît în aspect istoric. Năvălirile pe acest teritoriu cînd a tătarilor, cînd a nogailor, cînd a turcilor, cînd a rușilor, ne-au făcut conformiști pînă-n măduva oaselor, fără a ne crea o duritate spirituală ce s-ar opune dezagregării mîndriei de neam. Nu odată își punea sacramentală întrebare: „Cum, Doamne, mai existăm ca popor, cînd zi de zi sîntem în stare a ne vinde și părinții, numai să ne fie bine?” Dar oricît se întreba, oricît se avînta în discuții cu sine însuși, cu toți savanții de pe glob, nu putea găsi un răspuns adecvat, satisfăcător.

Și revenea la ale lui, la cele pămîntești, fiind nevoit să recunoască iarăși că marea lui mîndrie e că-i reprezentant al unui minunat și glorios popor, pe care cîndva istoria îl va ridica pe locul care-l merită. Doar are un folclor ca la nimeni altul în Europa, dansuri, cîntece, talente recunoscute în întreaga lume... Nu, nu sînt cuvinte mari, pur și simplu, dacă ar fi o minune dumnezeiască de a mă naște a doua oară, tot român aș vrea să mă nasc...

Era deja tîrziu, cînd de la Rădeni se întoarseră mama și tata. Spre uimirea lui, tata Simion era treaz și mama, cu mîhnirea pe față, zise:

– Bătrînii sînt rău de tot. Nu știu cît o s-o mai ducă și dacă închid ochii, o să trebuiască atîta cheltuială. Nici nu știu cum om scoate-o la capăt.

Mama avea teme să se îngrijoreze. Începuseră să crească prețurile. Oamenii nu-și mai puteau scoate liber economiile din conturile bancare – doar în cazuri speciale. În aer plutea primejdia unor reforme bănești, dar mai ales simptomele inflației. Timpurile, în pofida așteptărilor, deveneau tot mai tulburi și mai incerte. Pe de altă parte, diverse cooperative apăreau ca ciupercile după ploaie. Arendînd mijloacele de producție ale statului, cooperativații începură să fie primii businessmeni. Și-au făcut apariția și tineri tunși chilug, în haine întunecate, cu lănișoare de aur la gît, dîndu-se drept „acoperișul” acestor agenți economici, care aveau grijă, pentru o plată solidă, să le asigure securitatea. Poliția tot mai puțin făcea față situație. Creștea numărul bandiților, care jefuiau și băgau groază în oameni.

Printre cooperatori, cum li se spunea acum, era și Mitru. În înțelegere cu Sokoliuk, deschisese o cooperativă, care se lua la întrecere chiar cu abatorul.

– Vom împrumuta parale de la Mitru, zise tata liniștit. E cel mai bogat dintre membrii familiei noastre.

– Așteaptă să-ți dea măcar un ban! zise mama. Cînd plecau la mare, s-au sfădit cu Aliona ca țigani. Ea îl numea cu cele mai de ocară cuvinte, iar el tăcea ca mutul. Apoi a zbierat de două ori la dînsa, s-au urcat în mașină și nu i-am mai văzut... S-au luat de la bani. Aliona și-a cumpărat o fustă fără să-l întrebe... Cred că fata asta o să-i vină de hac. Nu-i ruptă din soare, da-i iute de mama focului...

– Pentru vîrsta ei, bea prea mult vin, îi luă tata Simion vorba din gură. Cîte pahare îi dau, pe toate le soarbe și nu se îmbată...

– Ne astupă gura la toți... Rele ca și cățelele-s femeile în ziua de azi, făcu mama Veta. Cine știe și Angelica ceea ce poamă-i... S-a dus de un amar de vreme la Chișinău și nu s-aude nimic despre ea. Mamă-sa, taică-său mă tot întrebă, dacă

n-ai primit de la dînsa vreo scrisoare... „Întrebați-l pe fecioru-meu!”, le zic, dar ei se rușinează.

– Te respectă ca pe o cuscră, aprecie tata Simion.

– Oameni cu obraz. Nu ca și cumnații lui Mitru. Au venit la nuntă beți criță și demonstrau cu obrăznicie furca cei de fier în capul mesei... Ți-amintești, cel mai în vîrstă se bunghea la Mitru și-i zicea? „Ai avut noroc c-ai luat-o, altfel aveai patru găuri în burduhan!”

– Mitru merită, rîse tata Simion adresîndu-i-se lui Arion: Crezi c-o s-ajungă gospodar Mitru al nostru?

– A și ajuns. A devenit cooperador! Antreprenor!

– Dar tu, dragul mamei, ce ai de gînd să faci mai departe? Te însori? O să-ți scripui și ție nuntă...

Arion tăcu și această tăcere o neliniști ca totdeauna pe mama Veta.

* * *

Noaptea, după ploaie, era înăbușitoare. Porcii din dealul Lipăgăului covițiseră strident. Abatorul lucra neîntrerupt, vagoanele veneau și plecau încontinuu din haltă. Vîntul, de la o vreme începuse să bată dinspre deal, aducînd peste sat valuri de putoare. Pe toate blocurile și clădirile mai filfiau drapele roșii, cu lozinci cu slogane internaționaliste. Cînd noaptea se topea în razele dimineții, totul era gata de alegeri.

Noroc de mașină, căci ar fi făcut scurte la picioare de afîta alergătură. În ajun Mitru se întorsese de la Șabo avu mare tărăboi de la Aliona, care descoperise că mai are încă patru bastarzi prin lume. El însă își căuta de treabă: controlă dacă pe stîlpii de pe marginea drumurilor au rămas lipite foile cu îndemnurile de a-l vota pe Sokoliuk. În sat erau două sectoare de votare: la club și la cartierele lucrătorilor de la abator. Prin amplificatoare, vocea lui Mitru, dis-de-diminează, chema sătenii să se prezinte la urne. În dealul Lipăgăului, era convins că nu vor fi probleme, iar în vale, în partea moldovenească, mai rămînea de văzut. În ajun, pe-acolo mișunau adepții Frontului Popular... Mitru îi dădea ghes la microfon:

– Toată lumea la votare! Viitorul nostru se află în mîinele noastre! Votarea e o cumetrie: o dată ce ești poftit, trebuie să-ți dai votul pentru Sokoliuk! Atențiune! Toți locuitorii Ineascăi să se prezinte la urne. Nu pierdeți ocazia!

Tata Simion, de cum făcuse ochi, stătea pe prispă, neștiind parcă încotro s-o apuce: în deal sau spre centrul satului. Din ambele părți, la urechile lui ajungeau frînturi de chemări, întrerupte de marșurile patriotice ale fanfarei. Văzîndu-l pe Arion ieșind din casă, încercă să lege capăt de vorbă, să-i afle părerea:

– Pentru cine să-mi dau glasul, măi băiete? E o hărmălaie în toată politica asta de azi. Nici nu știi care și ce vrea, unde bate...

– Pentru medicul Bivolarul. E de la Frontul Popular. Programa lor este națională.

– Dar de ce frate-tău urlă contra frontiştilor?

– Comuniştii totdeauna au biruit prin urlete.

Arion citise toată noaptea la lumina slabă a lămpii și acum, un pic obosit, stătea rezemat de un dereg, pe prispa casei.

– Ce-au să aibă oamenii, dacă la putere va veni Frontul Popular?

– Poate vor câștiga ceva. Deși nu știu cum au s-o facă, cam puțină experiență au în a conduce o țară. Poate că entuziasmul acestor copii ne va deschide ochii să înțelegem că sîntem un popor, și nu o populație. Nu mai sîntem cum am fost – o turmă! Mi-amintesc, înainte vreme, ne dădeam votul pentru niște persoane, pe care le vedeam doar în fotografii. A fost o perioadă cînd democrația și libertatea erau aduse oamenilor pe baionete. Să fi încercat să nu te duci! Zburai din post, cît ai zice pește...

– Acuma nu ești obligat, și comuniștii sînt în panică, confirmă Arion. Trebuie să votăm pentru ai noștri. Eu nu pot participa, sînt privat prin sentință încă pentru un an. Lui Arion îi năvăli deodată sîngele în obraz, observînd că la poarta lor s-a oprit motocicletă milițianului de sector. Iată, mai vine un agitator...

– Trăiască națiunea! exclamă milițianul, salutîndu-i cu mîna la cozoroc. Te rog, bade Simioane, să-ți aduci contribuția la alegerile reprezentanților Frontului Popular. Omul nostru – Ion Bivolaru! Băiet puternic, ne va apăra limba, alfabetul, tricolorul, școlile moldovenești, de care rusofonii ne-au lipsit.

Nichifor, căruia, îi căzu fasola-n borș, ciuli urechile setoase de vești.

– U-uf! De-aș avea un automat, l-aș împușca pe-acest Sokoliuk. Cine o să voteze pentru el, nu-i om! amenință megieșul supărat.

– Să se care în Rusia lui! Să nu votați pentru rusoi! Îl susținu milițianul. Să plece de unde au venit, iar apartamentele să le rămînă băștinașilor!

– De unde atîta agresivitate la miliția sovietică? se miră Arion. Poate nu-i chiar așa cum spui?

– Așa-i! se îndrîji milițianul, luînd paharul pe care tata Simion i-l oferise. Pentru Frontul Popular! Am devenit puternici ca niciodată. Așa-i, tovarășe Nichifor? Ori să te numesc „domn”, așa cum propune Frontul?

– Numește-mă cum vrei, dar eu știu cu cine să votez. Măcar că multă lume din sat s-a săturat de vorbăraie și unii au zis că n-au să iasă la votare. Auzi cum cîntă orchestra pe Lipăgău? Rusofonii, toți ca unul, vin la urne. Vor alege godacul lor. Noi ne codim. Mergi, Arioane, la votare? Întrebă el pe neprins de veste.

– Dreptul meu e suspendat încă pentru un an, așa că...

– Dacă te încăpățînezi și nu vrei să scrii o petiție de grațiere! Cine ți-i vinovat?

– Asta-i grija statului! i-o reproșă Arion.

– Mă rog, treaba dumitale, dar hai cu noi, pînă la secția de votare...

– Băiet, du-te să-ți mai treacă de urît. E-he-he, votările acestea au fost și rămîn pentru Ineasca o istorie veche și plină de peripeții. Acuma poate că s-a schimba ceva. S-a anunțat că sînt invitați supraveghetori din străinătate, și votarea o să fie corectă. Iar înainte vreme...

Porniră toți spre dealul Lipăgăului, și tata Simion prinse a le depăna istoria votărilor pe vatra strămoșească.

... Pe cînd era copil și învăța la școala primară, într-o bună zi îl cheamă Trifan Druță, ca să scrie un fel de recipisă pe numele lui, din partea lui Petre Zaharioaia, un țăran nevoiaș, cu o casă de copii. Era prin luna lui decembrie. Afară – frig și glodăraie. Țăranul nimerise la ananghie, iar la ușă băteau sărbătorile Crăciunului. La Ineasca fiecare om trebuia să aibă ceva pe masă... Trifan Druță, un bărbat înalt, rumen la față, cu ochii puțin bulbucăți și părul cenușiu, stătea la gura sobei, într-o cojocică miștoasă, încălzindu-și picioarele încălțate în colțuni de lînă groasă. Petre Zaharioaia, un omulean slăbuț, cu părul sur, căzîndu-i peste urechi și gulerul sumanului de șiac, aștepta, cu ochii înfundați în orbite, verdictul boierului.

Cînd apăru Simionel pe ușă, Trifan Druță îl privi cu un zîmbet dulce și zise:

– Iaca, băietul lui Ion al lui Manolache o să ne citească mai înfîi gazetele de la București, pe urmă va scrie hîrtia...

– Le-am citit celor doi anunțurile și informațiile din ziarul bucureștean, precum că în țară, curînd, se vor desfășura alegerile în senat, unde pretindeau să-și aibă locurile lor diferite fracțiuni și partide politice, zise tata Simion. Trifan Druță mai avea doi feciori în partidul cuzist, el făcea parte din cel țăranist. În preajma alegerilor, sătenii se trezeau seara, cu coloane de oameni, în fruntea cărora defilau feciorii lui Trifan, tot strigînd „Izbîndă!” și scofînd imediat cîte o măciucuță din mîneca vestonului, aruncînd-o cu vîrfurile spre cer. Doi flăcăi vînjoși, din urma coloanei, duceau, pe un par, așezat pe umeri, un ciubăr cu vin roșu. Fiecărui trecător i se dădea să bea cîte-o cupă, cît ți-ajungea să te-mbeți de-a binelea. Trifan Druță era mai reținut în simpatiile sale politice. De cîteva ori, duminicile, chema fanfara să cînte în poarta curții sale. Acolo era și vin și putini cu brînză. Boierul, fără a ieși în mijlocul oamenilor, stătea lîngă geamul de la mansardă și urmărea cum chefuliesc și dansează sătenii. Dacă întrebai pe cineva din gloată, care este asemănarea sau deosebirea dintre programele partidelor, puteau spune cu certitudine, doar că partidul cuzist este orientat împotriva evreilor...

– Am să-ți fac împrumutul ista. Dacă ai să vii la votare, să pui votul pentru țăranîști, îl preveni boierul pe țăran, după ce Simion le citi ziarul.

– Voi veni, bădică! Voi veni, bogdaproste...

– Iar acum, măi Simionel, fiindcă Petre, de cînd îi el, trăiește nechibzuit și și-a umplut cuptiorul cu copchii, am hotărît să-i fac împrumut. Scrie!

Și Simion, muind tocul în călimară, începu să treacă pe hîrtie ce-i dicta boierul. „Subsemnatul, Petre Zaharioaia, cetățeanul comunei Ineasca, plasa Telenești, județul Orhei, primesc împrumut de la Trifan Druță, locuitor din același sat, două puduri de făină de grîu și trei de făină de popușoi, o torbă de fasole, un sac de urluiială, o oacă jumătate de brînză și una de oloi, un fuhal de grăunțe și două sute de lei. Prezentul împrumut îl iau pentru ca la anul să ar și să seamăn cu boii mei patru desetine de pămînt în Balțata, care aparțin lui Trifan Druță, să lucrez aceste ogoare prășindu-le, să strîng roada și s-o aduc în sîsiacele de la curte. Mă oblig ca, după Crăciun, să plec cu carul meu la chirie, să vînd cinci sute vedre cu vin la iarmaroacele de la Secureni

și Nouă Suliți, în Bucovina... În caz de neîndeplinire a acestei obligațiuni, să fiu dat pe mâna legii.”

Cînd Simionel termină să scrie cele dictate, moș Trifan scoase de sub zolnicul din horn banii, numără două sute de lei, apoi o strigă pe o femeie din camera vecinai:

– Să măsoari cu terezelele tot ce-i scris în hîrtia asta și să i dai lui Petre...

– Dumnezeu să te păzească! zise țaranul. Voi avea cu ce face sărbătorile Crăciunului eu și copilașii mei... Anul ce-a trecut n-a prea rodit privea, iar familia-mi cere de mîncare...

– Bine, bine, făcu Trifan Druță, retrăgîndu-și mîna să nu i-o sărute Petre. Dar să știi: trebuie să votezi pentru țărăniști. Petre împături hîrtia s-o pună în dosala cușmei.

– Așa nu mă-mpac, clătina din cap boierul. Recipisa o lași la mine. Tu, ai trebui să pui aldămașul. Lui Simionică să-i dai un leu...

Petre șovăi, scoase banii din buzunarul sumanului îi dădu un leu:

– Împrumută-mi și o oacă de vin, bade.

– Scrie, Simionele, îmi întinse boerul un registru slinos: „Pentru două zile de cotorît via, eu, Petre Zaharioaie, mai împrumut o oacă de vin roșu.”

Au băut aldămașul. Cînd Petre dispăru, l-am întreat pe moș Trifan:

– Nanule, cum o să se achite omul?

– Petrea? zise boerul. Dacă-i prost, să robească! Datoria are s-o întoarcă!

Principalul e că are cu ce-și petrece sărbătorile de iarnă. Cînd nu-i cap, vai de picioare, finule! Numai într-un an și-a băut desetinele... se poate una ca asta? .

– Mă botezase... era vărul lui tata, preciză Simion, cînd ajunseră la o jumătate de cale pînă-n dealul Lipăgăului, de unde se vedea satul scaldat în verdeață proaspătă.

– Nu-i nici o deosebire între oamenii bogați de-atuncea, între votarea de pe timpul românilor și cea de la ruși... zise moș Alexandru, sprijinindu-se în toiagul de salcîm cioplit.

– Cum am luat cunoștința de votarea pe timpul sovieticilor, zise tata Simion. Prin anii cincizeci, după ce am fost mînați ca oile în colhoz... . Satul n-avea nici radio, nici ziare. După ce vreo trei șefi de depozit îmfundaseră pușcăria, conducerea colhozului mă cheamă. Președintele ei, Leșenko, un ucrainean gras ca un poloboc, care, pe cînd descălecuse în satul nostru, se preicepea în agricultură, așa că încurca ovăzul cu orzul. Îmi poruncește el să iau depozitul în primire. La vremurile celea, magaziiile colhozului erau pline cu cereale, cu butoaie de vin, brînză, ouă, carne în saramură, pelicele, oloi și tot ce producea gospodăria! . Șefii, care-și trăgeau piciorul cu inspectarea prin raion, neapărat din Telenești erau aduși la Ineasca, să li se facă masă.

Se apropiau alegerile de judecători... Într-o bună seară – unul Andriuță, candidat la postul de judecător cu vreo patru căruțe, pline cu „dihori”, cum le-am zis nacealnicilor totdeauna, a venit la Ineasca să facă un guleai. Stalin abia murise și nimeni încă nu dădea o bucățică din colhoz. Președintele Leșenko se așeza la masă împreună cu toată nebunăraia ceea. Mîncă și bea, fără a iscăli vreun document. E

adevărat că se dădea de la depozit cinci litri de vin, un kilogram de brânză, o pâine, și câteva cepe... Dar era prea puțin pentru o gloată de mîncăi?!

Candidatul Andriuță, un tinerel scund, cu ochelari, cu o față rotundă, inteligentă, stătea în centrul mesei. Se aprinseră felinarele, am turnat fiecareia câte un pahar cu vin, dar ce vin!... Săreau purici din el și era limpede ca lacrima. Și, cum vă spuneam, erau vreo cincisprezece nebuni, care se grămădiseră la mîncat. Peste câteva clipe, s-a terminat și vinul și brînza, dar compania lui Andriuță abia se întăritase. Am avut grijă să-i dau președintelui nu un pahar, ca celorlalți, ci trei. Ochimaș a lui Safta, paznicul de la cramă, cu un cușmoi cît movila Molnicului, stătea rezemat de ușor urmărind zîmbitor ce se întîmpla. După cuvîntările aprinse ale oaspeților, în cinstea judecătorului Andriuță, cineva rosti cu dojană în glas:

– S-a terminat vinul!

– Nici de papat nu-i, face altul către mine. Atîta e pe document, zic eu îndîrjit. Mai mult nu dau un gram fără dispoziția lui Leșenko.

– Ce-i de făcut? întrebă președintele luîndu-mă de o parte... Aceștia au să bea și-au să mănînce fără simțire. Scapă-mă!

Am chibzuit uitîndu-mă galeș la Leșenko – cu adevărat nimerise într-o situație delicată. Și atunci l-am sfătuit:

– Prezintă-l pe Ochimaș oaspeților.

Fiind rușii șireți și hoți din născare, unde s-apropie Leșenko de Andriuță, îi șoptește ceva la ureche, candidatul duce palma la colțul gurii pline și zice să-l audă lumea:

– Am dori să ni-l prezentați pe omul care ține în supravegherea sa acest *vin minunat*.

Ochimaș, care nu înțelegea o boabă rusește, continua să stea în pragul ușii.

– Bade, îi zic, tovarășul Andriuță vrea să te vadă, să te cunoască mai de aproape...

– Păi, pe mine mă știe toată lumea de om gospodar, unde face Ochimaș cu trufie.

Atunci, împingîndu-l puțin înainte, cum stătea el ca o statuie neagră în cușmoiul cela tras pe ochi, mă adresez cu voce tare către onorata asistență:

– Dați-mi voie să vi-l prezint pe omul, care cu 37 tone de vin se mișcă după soare!

În tăcerea ce s-a lăsat, Ochimaș face un pas înainte, îi prinde mîna lui Andriuță, care-l urmărea cu ochii scînteietori de admirație, și zise mîndru:

– Vinodel kolhoza!

– Bravo! au aplaudat cei de la masă.

De un asemenea onor Ochimaș a lui Safta se bucura prima oară în viața lui. Potolindu-se spiritele, unde-l ghiontesc și-i zic:

– Adu, bade, ceva bieților oameni, care-au venit flămînzi și însetați de pe drum. Vezi cît de mult te prețuiesc?!

Sfînd în cumpănă o habă, aproape cu gura căscată, Ochimaș clipi des și, ieșind în curte, îl strigă pe unchiul-său, care dormita într-o glugă de ciocleji:

– Moș Toadere-e! Din cel de la margine! Brînză din putina din fund, ceapă, șuncă, ouă, pîine de pe poliță din margine! .

Și a început beția, măi oameni buni! Pînă în zori a ținut. Badea Ochimaș cu Toadere au tot cărat vin, brînză, ouă! . Andriuță, prăjea ouăle într-un ceaun, le amesteca cu brînză și-i servea pe toți, jucînd tananica, lăudîndu-se că a făcut armata la marină... Dar să vedeți, ce a fost mai departe. Cînd beția era în toi – eu pe-atunci nu puneam strop de băutură în gură, și Ochimaș, ca toată compania lui Andriuță, se făcuse clei, am întocmit pe loc un act de trecere la pierderi – 50 kilograme de vin, zece kilograme de brînză, trei sute de ouă și multe altele – în cîteva exemplare. Oaspeții, împreună cu viitorul judecător, nu se vedeau unul pe altul. Mă apropii atunci de dînșii și-i rog să se iscălească sub actul cela, căci de unde aveam să le plătesc masa?! Ruble nu vedeam în ochi pe vremurile celea, decît naturoplată? Unul de la raion, Makariuk, pare-se îi zicea, unde-și pune ochelarii pe nas, citește ca prin sită cele scrise de mine și zice triumfal: „Asemenea documente se iscălesc fără a fi citite! Bravo gospodari de la Ineasca! Vin mai bun nu există în toată Europa, pe unde am cutreierat cu războiul!” Și, după ce-mi trage o pupătură, își pune frumușel iscălitura, după care a urmat Andriuță, Leșenko, și toți ceilalți mîncăi...

Cînd s-a încheiat ospățul, i-am transportat pe toți acasă, iar a doua ziduc frumușel actul la contabilitate. Contabilul, o femeie severă, gureșă, ageră la minte, a făcut îndată socoteala la abac, i-a introdus pe toți musafirii de-aseară în lista creditorilor... La vreo lună de zile, cînd Andriuță era deja în funcție de jude la Telenești, cînd toată miliția din raion se vînzolea să-l prindă pe Filimon Bodiul de la Ciulucani, Leșenko... și-a pus mîinile-n cap. Toți „dihorii” de la guleaiul cela erau datori colhozului „Pușkin” – așa au numit pe-atunci tovarășii gospodăria noastră agricolă – sume considerabile de bani, pentru vinul și crăpelnița în acea seară din ajunul alegerilor!

– Ai mai lucra’ la depozit după aceea? întrebă Nichifor.

– Da’ de unde?! M-am dus să învăț.

– Bad’, de cînd t’ știu ești da’ dracului! făcu Nichifor. Nici acuma cu-aleger’le ‘estea nu te-astîmperi. Ne-ai lua’ p’ toți cu mata ca s’ te... păzim?

– Așa alegător ca mine poate fi furat în orice clipă, măi băiete!

Orășelul din dealul Lipăgăului îi întîmpină cu placarde și drapele roșii, alături de cele cu dungă verde. Pe un stîlp, se bălăbănea în bătaia vîntului portretul lui Sokoliuk.

Dinspre sat, se auzeau chemările insistente ale lui Mitru. Pentru prima oară, după mulți ani, tata Simion venise pe dealul Lipăgăului și se minună. Un orășel adevărat, cu blocuri moderne, baie, magazine și magazine speciale pentru veteranii de război, casă de cultură, trotuare asfaltate. La fiecare scară – mașini parcate și acoperite cu prelate. Nimerise în altă lume. Pe străzile cu stîlpi și felinare electrice se plimbau, ca în zi de sărbătoare, oameni frumos îmbrăcați. Dinspre pădurea care era chiar sub coasta dealului, adia mireasmă de flori și ierburi. Porcăria și abatorul

rămîneau mai în vale, – toată putoarea să se reverse înspre văgăună.

– Poți s' le spui toate-n față, ei tot fa' pe-a lor, răbufni deodată Nichifor. Ac'ma treb' să mai votăm ca ei s' vină iar la putere. Ș' apoi toate le-am dat gata pentru sec'lul ista și cel car' vine.

– Să-și mai pună pofta-n cui! se răsti tata Simion. Ei cred că, dacă ne-au silit să venim cu votarea aici în deal – vom fi de partea lor? Votarea totdeauna a fost o adunare de nebuni și pierdere de timp! De data asta am să-mi pun ambițul!

Lîngă urnă străjuiau niște haidăi cu banderole roșii, care cum i-au văzut pe „aborigeni”, au prins a le paște orice mișcare. Tata Simion, Nichifor și mama Veta luară buletinele și intrară în cabine, pentru a vota în taină, cum prevedea legea. S-au înțeles din timp că votează cu Frontul Popular... Dar cînd s-au apropiat de urne, vrînd să sloboadă buletinele, bravii flăcăi acoperiră cu mîna gaura și, păstrînd același zîmbet pe față, au rugat amabil să le arate pentru cine și-au spus cuvîntul. Mama Veta desfăcu buletinul, tata zăbovi, Nichifor îi privi uimit. Arion, care stătea în pragul ușii de la ieșire, se revoltă:

– De ce încâlcați legea, nesocotiților? Unde-s supraveghetorii străini?

În aceeași clipă simți lovitura unui pumn drept în față. Un zdrahon, ce stătea chiar alături, îl înșfăcă de guler:

– Zakroi rot, skotina! Mî tebe pokajem komu nado otdati svoi golos!

Se stîrni tărăboi. Tata Simion îi pocni una îndărăt celui ce l-a lovit pe Arion, iar Nichifor îl prinse de braț pe al doilea, care ridicase pumnul să-l plesnească pe tata Simion. Mama Veta începu să strige îngrozită: „Săriți, oameni buni, că se face moarte de om!” Imediat se adună lume. Vestea că în Lipăgău a dat buzna Frontul Popular prinse a călători din gură-n gură. Strigăte haotice, neclare, amenințări de răfuială. Fețele crispate emanau agresivitate, de parcă niște căprioare nimeriseră în ghearele unor lei flămînzi. Mama Veta plîngea, tata Simion era numai mînie, Arion sîngera, iar Nichifor cerca într-un fel să lămurească haitei adunate adevăratul motiv al conflictului, cerșind într-o oarecare măsură consolare... Nu zăbavă, la fața locului apăru Mitru. Cu ochelari de soare, deveni stăpînul situației. Flutură mîinile deasupra capului, făcînd semn să se potolească spiritele, apoi luă cîte pe unul, conducîndu-i prin mulțime spre mașină, și-i duse pe toți acasă. Acolo aflară că lui Moș Alexandru, cu vreo două ore în urmă i s-au luat nitam-nisam picioarele, a căzut, și-a pierdut graiul și l-a luat salvarea. Dar toți ai casei parcă nu luaseră lucrurile astea în serios. Erau agitați de conflictul de pe Lipăgău.

– Ce v-a apucat să vă luați la bătaie? Și tu, frate, nu te saturi nicidecum de politică activă, hai? Pușcăriile din Siberia nu te-au învățat chiar nimic?

– Așteaptă, blestematul, să-ți lămurim ce-a fost, vru tata Simion să-i explice, dar Mitru era prea furios, ca să înțeleagă ceva.

– Nu mă enervați, că fărîm pietroiul, arată el spre lespedea funerară din mijlocul ogrăzii. Pe urmele lor, la poartă, sosi o ceată de milițieni, în frunte cu Cojocarul, care îl întrebă de Mitru, cu îngîmfare cazonă:

– Cine-i vinovatul?

– Nu-ți băga nasul c-o să-ți pută! strigă Mitru. Ne lămurim singuri! Ieșiți din ogradă! Ieșiți cu toții...

De cum milițienii șovăitori plecară, Nichifor veni c-o întrebare:

– S' ne ducem s' votăm iar? Doar ni s-o luat buletin'le...

– Nu-ți face inimă rea. Buletinele voastre stau de-acum în urne. – zise Mitru cu voce indiferentă.

Tata Simion aduse din beci un ulcior cu vin și încerca să-și înecă orgoliul demnității rănite, cinstind în tăcere cu Nichifor. Și numai mama Vera nicidecum nu putea să se liniștească după cele întâmplate.

– Abia acum înțeleg eu, dragul mamei, cine-i puterea asta cu adevărat. Dacă-s în stare tovarășii să te omoare cu minciuna, apoi... Ai fost erou că te-ai luat de piept cu dînșii și ai rămas în viață. Mă mîndresc cu tine, dragul mamei. Și mă doare sufletul de rătăcitul de Mitru. O să mor și-o să-mi pară rău de el!..

Arion simți o căldură dulce, din copilărie, învăluindu-i ființa. O îmbrățișă. I se păru micuță și firavă, dar atît de adevărată și gingașă. Mama Veta își șterse lacrimile, îl netezi pe cap și adăugă cu tristețe:

– De-ai putea s-o uiți pe Elvira, și să te însoțești cu fetișoara ceea...

– Nu știu, mamă... Nu știu ce să fac mai departe... Angelica e bună, dar e din altă lume...

* * *

Votarea la Ineasca, cu excepția incidentului din vârful Lipăgăului, a fost în favoarea lui Sokoliuk. În ansamblu, pe circumscripția raională, fu întrecut de Șelaru, reprezentantul Frontului Popular. Cel mai amărit rămăsese Mitru. Se mutase deja cu traiul în apartamentul de la Orhei. Aliona era în a treia lună a sarcinii, vroia din partea soțului mai multă atenție, dar el se îmbăta des, urca la volan și împreună cu Sokoliuk plecau cînd la Chișinău, cînd la Bălți, cînd la Tiraspol. Acasă se întorcea îngîndurat și plin de răutate.

– Oameni nerecunoscători sînt moldovenii noștri, constată el cu necaz. Puterea Sovietică le-a dat de toate, iar ei m-au tras pe sfoară.

– Sokoliuk tot ca tine gîndește? îl întrebă Aliona.

– Dînsul mă stimează... Am făcut ce-am putut, dar moldovenii l-au preferat pe un doctor zăbălos, care poate doar să trîncănească din gură... Dar pînă la urmă o să biruim!

– Bine că Sokoliuk nu și-a schimbat părerea despre tine, burduhoșelule!

* * *

La Chișinău s-a întrunit în prima sesiune noul parlament, care, din primele ședințe, s-a scindat în două tabere antagoniste: majoritatea o constituise aripa Frontului Popular cu forțele național-democratice, ce pledau pentru renașterea a tot ce-i românesc în Basarabia. Minoritatea, vorbitori de limba rusă, printre ei mulți moldoveni, încă destul de puternică, era... agresivă. Primele dueluri nu erau altceva

decît o continuare firească a ceea ce Moscova numea „perestroika”, dar extrapolată de-acum în republicile unionale și trecută pe făgașul eliberării naționale a popoarelor de sub jugul, mai întîi spiritual al imprieului, apoi cel pretins economic. Aripa Frontului Popular se ținea pe entuziasm, pe dorința aprigă de-a aduce schimbări fulger într-o societate construită cu atîta zel de comuniști. Bataliile, de fapt, se axaseră pe funcționalitatea vechiului imperiu. Deși în minoritate, apărătorii sistemului sovietic comunist erau mai bine pregătiți pentru lupte politice, inclusiv în culise. După șocul primelor victorii ale forțelor naționale – alegerea unui guvern absolut nou, aproape în întregime național, aprobarea stemei și a tricolorului, declarația de susținere a suveranității Lituaniei, declarația privind suveranitatea Moldovei, alte acțiuni, care, în opinia rusofonilor, uzurpau temeiurile Constituției U.R.S.S., acestea din urmă și-au luat o pauză de analiză a celor întîmplute, pentru a-și constitui o nouă strategie.

Naționaliștii, în principiu, cîștigaseră majoritatea jilțurilor și portofoliilor, dar pîrghiile economice rămîneau în mîinile celor ce reprezentau, de fapt, Moscova. Altă lovitură de șoc mai fu și insuccesul referendumului din martie, privind păstrarea Uniunii Sovietice. În Moldova el abia de întruni un sfert din sufragii. Practic, noua democrație reuși să zică un „nu” hotărît imperiului.

La un an de cînd își începuse lucrările Parlamentul, aceste forțe se regrupară și își reorientară activitatea în direcția divizării și fărîmițării blocului național. Au folosit cu iscusință disensiunile dintre intelectualii democrați și clubul agrarienilor, în fond, fosta mică nomenclatură de la țară, actualii președinți de colhoz și președinți ai sovietelor sătești. „Mîncăii satelor”, precum îi botezase tata Simion. Coloana a cincea în Parlament deveniseră rusofonii, într-o coaliție camuflată, cu fosta oligarhie comunistă națională. Mulți dintre ei mai rămaseră agenți ai Moscovei și îndeplineau misiuni ale centrului, transmițînd informații despre orice pas și intențiile naționalilor. Nu apucaseră economiștii de la Chișinău să lanseze ideea valutei naționale, că centrul făcu mișcarea de grație: în casele de economii a fost pusă la cale o penurie acută de bani, după care surveni o nemaiauzită devalorizare a rublei rusești, deficit de mărfuri de prima necesitate. Mai tîrziu, cînd avea să se introducă valuta națională, cei mai mulți dintre oamenii de rînd aveau să se trezească, practic, cu economiile de-o viață duse pe apa sîmbetei.

Așijderi, centrul, parcă presimțînd o agravare a situației social-politice din zonă, a început, de urgență, evacuarea, de pe teritoriul Moldovei din dreapta Nistrului, a armamentului greu și efectiv, dislocat în unitățile militare de la Chișinău, Ungheeni, Cahul și Bălți, încît nu rămase nici un tanc, nici măcar suficiente automate „Kalașnikov”, necesare miliției, de a-și exercita funcțiile de serviciu.

Dar cele mai grave lovituri pentru noua democrație și noua statalitate deveniră problemele găgăuzilor și a Transnistriei. Aici de-acum se scontau probleme teritoriale și se lovea direct într-o eventuală unitate românească. Interceptată și dirijată de mass-media de la Moscova, propaganda locală se străduia din răsputeri să creeze imaginea „dușmanului român”, ce va invada această palmă de pămînt,

instaurînd un regim cu jandarmi bestiali. Începu a se juca pe sentimentul unei părți a băștinașilor, care nu prea doreau să audă că sînt români. Chiar unii intelectuali, rămași fără de jilțuri și supărați pe noua democrație, au început să susțină cu fermitate că sînt „moldoveni” și vorbesc moldovenește, că n-au nevoie nici de o unire. „Dorim o republică independentă!” Se găsiră savanți cu titlu, ideologi, care, refugiați la Tiraspol, porniră o luptă înverșunată, pentru menținerea Moldovei Sovietice în cadrul U.R.S.S. Dușmani de moarte ai tricolorului, ai reîntronării limbii materne ca limbă de stat și trecerii la grafia latină, ei au reușit să transforme grevele de la Tiraspol într-o acțiune politică de proporții și de durată. La Tiraspol se crează comitete de rezistență, după exemplul gărzilor roșii de la Petrograd din 1917. De la Moscova soseau întruna emisari de toate profilurile, chibzuind planuri de scindare a republicii. În această ordine de idei, își amintiră de găgăuzii din sudul Moldovei. Un grup de aventurieri, care se declarau drept apărătorii unui popor unic în Europa, cum sînt găgăuzii, turci creștinați au lansat ideea autonomiei culturale pentru localitățile cu populație compactă găgăuză. De fapt, liderii porniseră la început de la ideea menținerii limbii ruse în școlile găgăuze, neromânizării populației acestei regiuni. Ghidați însă de „frații mai mari”, au început să revendice o autonomie teritorial-administrativă. Cînd Chișinăul ordonă arborarea tricolorului pretutindeni, la Comrat se ridică, pe clădirea primăriei locale, un drapel albastru, cu un cap de lup pe el. Și aici au început să apară cete de voluntari, care, nu se știe de unde, căpătaseră arme de foc.

Frontul Popular văzu în aceasta o sfidare nerușinată a statalității și anunță în fierbințeală un pohod spre Comrat. Cete de voluntari cu bîte și țăpoaie, conduse de noul prim-ministru (legislativul primi ordin de la parlamentari să reinstaureze ordinea publică), porniră spre sudul republicii, pentru a-i pune la respect pe impostori. Dincolo de Comrat, găgăuzii erau oameni simpli, înrăiți pe soarta lor vitregă într-o stepă aridă, cum e cea a Bugeacului. Ani de-a rîndul încercau să supraviețuiască aidoma moldovenilor crescînd oi, cultivînd culturi cerealiere, scoțînd din pămîntul sec, neprietenos, roade cît să-și asigure existența. Dar s-au găsit lideri, s-au găsit lozinci, s-a iscat problema și scopul s-a urcat în tron. Cerem autonomie! Fie să murim cu toții, dar să ne cucerim autonomia! Chișinăul se revolta, Moscova asmuța evenimentele transmițînd la radio, televiziune reportaje, precum că moldovenii nu le oferă găgăuzilor posibilitatea să aibă școli naționale, instituții de învățămînt superior și, în general, moldovenii... nu-s mai prejos cu nimic decît... români!

Astfel s-a început campania voluntarilor în sudul Basarabiei, unde nu era nici răscoală, dar nici liniște...

Comratul, în două zile, se baricadă ca împotriva unei invazii serioase.

În noaptea cînd coloanele de voluntari ajunseră la cîteva sute de metri de Comrat, orașelul era deja în baricade, prin șanțurile de pe marginea drumului stăteau pitulați tineri, cu pistoale-mitraliere de-a gata. Pe acoperișul primăriei, noul drapel era apărat de trei mitraliere, gata să secere „bandele de năvălitori români”. O

activizare deosebită fu înregistrată în unitatea militară a trupelor Armatei Sovietice din vecinătatea Comratului.

Serviciile secrete ale Rusiei trimiseră în sprijinul confrăților găgăuzi coloane de voluntari, militari și civili, înarmați. Satele din stepa Bugeacului fură cuprinse de panică. Țăranii locali, care nu s-au aflat nicicând în conflict cu moldovenii, nu pricepeau ce se întâmplă... Moscova contribuise ca postul de radio de la Chișinău să fie blocat și difuzoarele transmiteau numai și numai informații de la Tiraspol. Ziua și noaptea se trîmbița despre manevrele naționaliștilor români, care vor să strivească micul, eroicul popor găgăuz și să-l ducă forțat în robia românească...

În acea noapte de restriște, la așa-numitul stat-major al operațiunii, sosi președintele țării. Ascultă informația persoanelor responsabile, analiză situația creată. Invită autoritățile oficiale de la Comrat la sediul statului-major. Acestea înaintară condiția de a se retrage forțele. Această aroganță răni grav orgoliul proaspătului președinte. Dar el nu dorea vărsare de sânge...

A doua zi se declară oficial că pohodul spre Comrat a luat sfârșit și că toată lumea trebuie să revină la munca pașnică. Parlamentul avea să declare nelegală orice încercare de autoinstaurare a puterilor locale în contradicție cu cea centrală.

Înaripați de această „victorie”, liderii găgăuzi porniră, cu susținerea celor de la Tiraspol, o campanie secesionistă și mai acerbă. Un oarecare Jujudji înjghebă o bandă de delincvenți și începu să terorizeze populația băștinașă, încît oamenii simpli nu puteau zice nici mîrc.

Campania la sud nu dură decît o săptămînă, dar îi băgă în sperieți pe țăranii găgăuzi, care doreau să-și afle odraslele vii și nevătămate. Oricum, simbolul era arborat, baricadele – intrate în istorie, iar susținerea din partea Moscovei deveni masivă – toată vina pentru cele ce se întîmplaseră căzu pe capul „blestemaților de români”.

Pohodul din sudul republicii a fost, se prea poate, o probă de forțe, o încercare a noii democrații naționale, a proaspetei suveranități. La puțin timp, întreg spațiul U.R.S.S. fu cutremurat, de „o baie de sânge la porțile Dubăsarilor”, instigată de naționaliștii români din Basarabia, în care-și pierduseră viața trei reprezentanți ai populației din Transnistria: un moldovean, un ucrainean și un rus.

Au urmat mitinguri de protest, blamări ale „ucigașilor de la Chișinău”. Procesioni funerare se înșirară în toată regiunea transnistreană a Moldovei. Cortegii de oameni, cu portretele celor trei victime, mergeau kilometri întregi la Rîbnița, Dubăsari, Camenca, Grigoriopol, Slobozia, Tiraspol, Tighina, pe care rusofonii continuau cu îndîrjire să-l numească „Bender”, transformînd procesiunea într-un adevărat show. Și numai scriitorii ghiciseră originea tragediei. Cei trei căzuseră la podul Dubăsarilor victime ale serviciilor secrete, care i-au împușcat, în învîlmășeala de-atunci, mișelește, din spate cu calcul la componența etnică, scontînd destabilizarea și învinuind direct forțele naționale. Se observa chiar și în momentul înhumărilor că cei trei au fost împușcați în ceafă.

La Nistru se crea o situație dramatică. Deși puciul de la Moscova eșuase, Moldova își declarase independența, Partidul Comunist se prăbușise. Conflictul luă proporții. Moscova își retrăgea trupele și armamentul din Moldova, nu și din Transnistria. La Tiraspol, unde se cuibăriseră rusofonii separatiști, pe aeroportul militar, aproape zilnic, aterizau demnitari de cel mai înalt rang de la Moscova, încurajându-i în acțiunile lor pe secesioniști, dar mai ales dotându-i cu tot ce este necesar pentru a-și consolida pozițiile. Chișinăul făcea un protest după altul, declarații, scrisori deschise, însă ele erau trecute cu tăcerea nu numai de către Moscova, Kiev, ci și de către comunitatea statelor europene și cea internațională. Moldova, ca stat abia creat, era într-o totală ignoranță și indiferență internațională, de parcă această palmă de pământ nu exista în lume. Doar România depunea eforturi colosale pentru menținerea echilibrului, dar, nici ea nu prea era auzită.

Rușii au lăsat mult armament peste Nistru, efectiv de soldați și ofițeri, precum și tehnică militară, inclusiv avioane supersonice. În republică se intra și se ieșea fără nici un obstacol – zi și noapte dinspre răsărit, în zona transnistreană, soseau fel de fel de instructori, emisari, eșaloane cu toate cele necesare pentru a fi creat din mers un stat-fantomă. În coastele noii republici independente, se organiză alegeri prezidențiale înaintea celor republicane. Fiecare din stătuțele-banane își arboră drapelul său, își adoptă imnul, Constituția. Chiar se făcu publică intenția de a stabili relații diplomatice, de bună vecinătate.

Găgăuzii, la început stingheri, apoi susținuți masiv de Moscova și Tiraspol, s-au obrăznicit pînă într-afîta, încît au început a declara că dușmanii lor de moarte sînt... moldovenii, care îi împiedică să devină suverani și independenți. Anume ei, moldovenii, i-au asuprit și nu le-au permis să-și dezvolte cultura, etnia... Lichidau în grabă orice urmă de predare în școlile din regiune a limbii române, înlocuind-o peste tot cu cea... rusă. De limba găgăuză aproape nici nu-și aminteau. Unii intelectuali găgăuzi, cu adevărat îngrijorați de starea în care se afla limba, cultura găgăuză, de la Chișinău băteau alarma, dar liderii de pe loc îi declarau pe-aceștea trădători. Moscova, la rîndul ei, pe de o parte făcea declarații de neamestec în treburile interne ale Moldovei, condamna separatismul, iar, pe de altă parte, susținea masiv, pe toate căile informaționale acțiunile liderilor de la Comrat și Tiraspol, învinuind fățiș de toate păcatele numai pe moldovenii și... pe statul român. Scriitorii moldoveni îi îndemneau pe frații lor de la sud să introducă alfabetul latin, să amelioreze graiul național, găgăuz, dar nu erau auziți. Bătrînii găgăuzi, care, vorbeau foarte frumos românește, și-au amintit cum băteau românii, că-i bațjocoreau, îi impuneau să vorbească pre limba fascistului Eminescu. În fosta capitală a Imperiului Otoman, datorită Moscovei, se făcuseră deja declarații de susținere a fraților de sînge.

Unii lideri, de orientare prorusă, au ajuns să afirme cu impertinență că moldovenii din Bugeac sînt venetici în părțile locului, iar Domnitorul Ștefan cel Mare e de origine... găgăuză, născut la Avdarma! Au început a bloca cu „grănicerii lor” înarmați drumurile către Comrat.

La Tiraspol, comitetele muncitorești de grevă, ale colectivelor de la fabrici și uzine, componente ale complexului industrial-militar sovietic, organizau în fiecare zi mitinguri de solidaritate cu „eroicul și curajosul” popor găgăuz. Pe clădiri ațrnau placarde cu slogane în limba găgăuză (la Tiraspol nimeni nu pricepea acest grai) și, firește în limba rusă: „Libertate poporului găgăuz!”, „Jos etichetele de pe el!”, „Jos ocupația moldoveni!”

Fără a se implica într-o activitate politică practică, Arion analiza evenimentele, încercând să anticipeze următorul pas al separatiștilor. De regulă, îl ghicea. Ghici că deputații tiraspoleni vor încerca să blocheze lucrările Parlamentului, părăsind sesiunile, că la Tiraspol se vor scurge elemente cu antecedente penale din toată fosta Uniune, pentru a crea gărzii paramilitare, că referendumul transnistrean privind crearea unui stat aparte va acumula procentele necesare și chiar prevăzu cine va fi președinte. Pentru Arion era clar că impostorul Kamcedal era un rezident al serviciilor secrete moscovite. Funcționar silvic de dincolo de Enisei, devine la Tiraspol, cu doar șase luni înaintea alegerilor, director al Uzinei de Aparataj Electric, iar după aceea și deputat. La Chișinău nu se mai putea hotărî nimic pe cale parlamentară și atunci s-a ales varianta împotrivrării deschise. Arion încerca să analizeze și greșelile Frontului, aripei democratice, să elaboreze scheme de acțiuni anticipate. Dar, lipsit de contactul nemijlocit cu parlamentarii, avînd la dispoziție doar informațiile pe care le ofereau cele două ziare prounioniste – „Țara” și „Sfatul Țării”, nu izbutea.

Transnistria, pe care Stalin și Hrușciiov o concepuseră ca un tampon între Ucraina și Moldova, a cunoscut o înflorire evidentă în anii puterii sovietice. Deși în Basarabia locuiau peste 2/3 de populația republicii, obiectivele economice au fost construite în proporție inversă, special peste Nistru. Serviciile secrete de la Moscova au prevăzut cu cincizeci de ani înainte că, pe parcurs, poate să apară iarăși problema Basarabiei. K.G.B.-ul și serviciile de recunoaștere ale armatei își plasară agenții pe redute, creînd un stat aparte și lipsind dintr-odată Basarabia de sursele energetice, de importante pîrgihii economice. N-au întîrziat amenințările: dacă Chișinăul nu va respecta cerințele metropoliei imperiale, există toate șansele de a bloca căile ferate, de a închide robinetul la țigete și la gaze naturale, care vin prin conducte din Rusia pe teritoriul lor. Sau impuși să plătească tribut enorm pentru tranzit.

– Iată ce ne-a lăsat multlăudata putere sovietică, zise către Mitru tata Simion, cufundat tot mai des în lectura ziarelor pe care le citea și Arion. Șmecheria a fost bine aranjată, cu mult înainte de a se începe mișcarea de eliberare națională.

– Ea ne-a lăsat multe, dar noi nu știm să ne folosim de toate. Strigăm întruna că vrem unire cu România. La ce bun atunci să ne dea rusul ce este al lui?

– Păi, cum e al lui, dacă moldovenii cu sudoarea lor au construit toate uzinele și fabricile din Transnistria?!

– Lasă că și rușii n-au stat cu mîinile în sîn. Ar fi bine ca Chișinăul s-o ia mai moale. Benderul e în mîinile patrioților transnistreni... Transnistria toată e în flăcări! aminti, oarecum enervat, Mitru.

– Care flăcări, măi? Ce tot îndrugi? Parcă te-am învățat de mic copil istoria... Transnistria a fost ocupată de Suvorov și, abia în urma aceluia război, rusălăii au apărut pe meleagurile noastre...

– M-ai „zacalebit” cu istoria matale. Eu v-aș sfătui altceva.

– Ce?

– Să fiți cuminți și să vă astîmpărați! Nu zbierați întruna să plece rușii și să ne unim cu România. Eu am fost în România nu odată. În afară de țigani, murdărie nemaipomenită pe străzi și țîrfe, n-am văzut nimica bun. E cea mai murdară țară din Europa, și despre asta vorbește toată lumea!

– Oare chiar nimic n-ai văzut acolo bun, dragul tatei?

– Natura!... Dar știi mata că și România, după istoria curată, îi a rușilor?

– Cine ți-a spus?

– Un istoric, care a fugit de naționaliști la Tiraspol. Am stat de vorbă o noapte întreagă, pe malul Nistrului, și m-a convins.

– Să-ți fie de bine! zise tata. Ce prost deștept mai ești tu, măi băiete. Mi-i scîrbă să te ascult. Și tata Simion trînti înfuriat brațul de ziare pe lespede din ogradă. Păi iese că ale rușilor sînt toate pămînturile de pe harta globului pămîntesc – Finlanda, Polonia, Țările Baltice, Ucraina, Caucazul, Japonia... totu-i al lor. Oare nu o să se înădușe?!

– Rîde cel care rîde la urmă. Nu fi atît de agresiv, că o să-mi faci probleme... Pe dealul Lipăgăului sînt oameni care fixează totul. Să nu vină vremea să dai socoteală de cele ce vorbești.

– Da' cît dracul o să ne mai temem de ocupați?

– Întotdeauna vor fi de temut, accentuă Mitru.

Cînd discuția era în toi, la poartă, se opri o mașină și din ea coborî Serafima, ștergîndu-și lacrimile din mers.

– Iar o veste tristă în gospodăria mea, îngîină tata Simion văzînd-o. Ce s-a mai întîmplat fată-hăi?

– A murit moș Alexandru.

Se lăsă tăcere. Scîrîni poarta și în ogradă apăru Aliona. Pîntecul rotund îi trăda bine graviditatea. Cu mîinile în șolduri și picioarele desfăcute, tună către Mitru:

– Aici te-ai cuibărit, burduhosule?! Cît o să te mai aștept, ca să ne ducem la părinți după plapumă și perne? Dormim ca țiganii în șatră, pe salteaua goală...

– Taci. A murit moș Alexandru, spuse Mitru...

– Tu de ce nu-l bocești? Răsufla cam greu și duhnea a alcool. Azi am fost la spital și proștii ceia de medici mi-au spus că în pîntecul meu se zbat doi gemeni. Vă închipuiți? Iar eu dorm cu burduhosul ista fără pernă și fără plapumă, la podele! Nu vă amărîți. Dumnezeu să-l ierte pe moș Alexandru. Ce să-i faci, moșneagul și-a trăit traiul. Acum să avem grijă de cei vii...

– Dumnezeu să-l ierte, făcu și tata Simion posomorît. Mult a pătimit în viața lui. Își făcu cruce. Ai spus preotului să-i bată clopotele, fată-hăi?

– I-am spus, îngînă Serafima, că după o tăcere o să-și amintească de moș Alexandru. Ieri-seara s-a plimbat prin tot satul, a vorbit cu toți cunoscuții. S-a iertat cu fiecare în parte. Apoi a venit acasă, s-a așezat pe laiță și, ... mi-a strigat să-i aduc o lumnare... cînd m-am apropiat de el stătea tăvălit sub laiță, cu spume la gură... Preotul îi era prieten, împreună au făcut războiul, împreună au fost ridicați în Siberia și-și ziceau unul altuia „căpitane”... Dumnezeu să-l ierte, a avut o moarte ușoară...

– Toarnă, tată, un pahar pentru pomenirea moșului, zise Aliona.

– Dumnezeu să-l ierte! mai îngînă o dată tata Simion, turnîndu-i nurorei în pahar. Aliona dădu paharul dintr-odată peste cap. Mitru urmărirea toate gesturile soției și se scărpină la ceafă.

– Nu ți se poate, copila mea, o probozi el moale.

– Tacă-ți gura, burduhosule. Mergem unde ți-am spus. Ne-apucă noaptea. Las' că, la o nevoie de-aceasta cum e înmormîntarea, s-or descurca și fără tine. Cînd îl îngroapă?

– Poimîine, zise Serafima, potrivindu-și broboada neagră pe cap. Să veniți, doar te-a ținut în brațe, Mitrule...

– Vom veni, făgădui Aliona.

Cînd ieșeau pe poartă, tata Simion rosti necăjit: socotind-o pe Aliona.

– Asta-i cu sînge de viperă, o să-i vină de hac! Una-i rău. Cam des cinstește, hulerea. Dacă i-a semăna lui taică-său, Costache muzicantul, a dat Mitru de dracul...

– Unde-i mama, Arioane? întrebă Serafima. Am venit să mă sfătui cu ea, doar nu cunosc bine rînduiala la înmormîntare.

– E primul mort în familia noastră, constată Arion îndurerat.

– Nu mi-ai spus unde-i mama.

– E plecată la Balțata cu Nichifor, să îngrijească fîntîna lui tata Nică. De treizeci de ani n-a fost curățită niciodată. La 91 de ani a făcut-o tata Nică, înainte de Rusalii, iar după 5 ani s-a stins din viață...

– Ținea mult la voi, – zise tata Simion, mai ales la Mitru. Iar el n-are grijă măcar o cruce ca lumea să-i pună la căpății. De Paștele Blajinilor, nu-i puteam găsi mormîntul.

– Biserica noastră a fost deschisă încă în 1911, zidită și de tata Nică, după un proiect adus de la Sankt-Petersburg... Dar să punem mîna de la mîna și s-o reparăm...

– Pe moș Alexandru unde-l înmormîntăm: la Ineasca ori la Rădeni? – întrebă Arion.

– La Rădeni, lîngă vărul Roman, vorbi Serafima împovărată de durere.

După înmormîntarea lui moș Alexandru, mătușa Țița se înalbise, nu mîncă. Doar se mai țira în mîini, ieșind pînă afară scotea mereu sunetele ei stranii, tot rotindu-se în jurul pietroiului, mîngîind inscripțiile învelite cu mușchi verde. Cînd vocea îi secătui, ceru, prin semne de la Arion, o foaie curată și un toc, ca să mîzgîlească niște cuvinte abia descifrabile, hotărîndu-le tuturor tot prin semne, să citească destăinuirea cînd dînsa nu va mai fi. Bătrîna se topea vîzînd cu ochii și, după o

săptămână, când departe, pe malul Nistrului, începură a bubui și seara și dimineața canonadele, își dădu sufletul. Au înmormântat-o alături de moș Alexandru.

Toate praznicile întru pomenirea bătrînilor au fost făcute la Ineasca, de către Serafima.

* * *

Mîtru nu fusese nici la una din înmormîntările bătrînilor. Își lăsase soția cu grijile sarcinii și, la îndemnul lui Sokoliuk, plecase urgent la Tiraspol. Acolo situația se agravase.

Conducerea autoproclamată din Transnistria ignora cu desăvîrșire legislația Republicii Moldova. Unitățile paramilitare se înarmau intens. La Chișinău se pregătea o ofensivă masivă asupra separatiștilor cuibăriți la Tiraspol. Bande de mercenari, foști pușcăriși și proaspăt amnistiați, în uniforme istorice căzăcești, invadaseră orașul, venind de pe toate întinsurile nemărginite ale Rusiei, cu acordul tacit al Ucrainei. Contopindu-se cu unitățile paramilitare înarmate cu tunuri, alazan, pistoale-automat și mitraliere, au început să atace malul drept al Nistrului, semănînd jale și moarte prin satele pitorești din zonă. La Tighina trupe rusești, care se dădeau drept forțe ale statului moldovenesc nistrean, au ocupat primăria, întreprinderile, au blocat drumurile, podurile. Moldovenii, de prin satele învecinate, începură a se refugia. Fărădelegile luau amploare și asemenea situație nu mai putea fi tolerată. Chișinăul trimitea telegramă după telegramă Moscovei, atenționînd noua conducere a Rusiei, că armata dislocată pe teritoriul Moldovei se amestecă brutal în treburile interne ale tînărului stat. De la Moscova veneau îndărăt dezmințiri și afirmații foarte responsabile, că armata din zona transnistreană menține neutralitatea și nu va admite nici un amestec în treburile interne ale Moldovei. Pe de altă parte, posturile de radio și televiziunea moscovită transmiteau sistematic, oră cu oră, dezinformații masive precum că naționaliștii români din Basarabia, primind ajutor militar de peste Prut, ațîță războiul... Se demonstau gloanțe și obuze de fabricație românească. Radioul mințea că, peste Prut, deja au fost transportate zeci de sicrie cu cadavrele soldaților și ofițerilor români, căzuți în conflictul de la Nistru...

Specialiștii „de valoare”, veniți cu puhoaiile la întreprinderile unionale de pe teritoriul Moldovei, își strîngeau pripit bagajele și nu se sinchiseau să care cu ei tot ce puteau lua în eșaloane și containere, deoarece în jur domnea haosul, controlul vamal lipsea. Se închideau întreprinderile de subordonare unională. Patrimoniul lor se vindea în grabă la un preț derizoriu de către șefii unităților economice diverselor structuri mafioate. Agenții Moscovei, se refugiau în Rusia sau, în cel mai rău caz, la Tiraspol, peste Nistru.

Într-o singură lună, abatorul din dealul Lipăgăului deveni aproape gol. Tot mai puțini și mai puțini porci se auzeau covițînd, iar muncitorii plecau în concediu forțat. Depozitele cu nutrețuri combinate se goleau, vagoanele staționau pe calea ferată. Locatarii încuiau cu zeci de lacăte apartamentele, încărcau mobila și cealaltă avere agonisită în Moldova, ducînd-o, în vagoane comandate special spre Răsărit.

Curînd, Sokoliuk își anunță demisia, iar abatorul dădu faliment. Peste tot gigantul rămăsese stăpîn moș Panchiușa, fost economist la întreprindere, care în ultima vreme, îndeplinea funcția de om de serviciu la punctul de trecere. Avea la șold un stoc de chei, știa care apartamente s-au eliberat și cui îi erau predestinați cei cîțiva porci rătăciți încă în ocoalele mari, cu garduri înalte de beton.

Cînd Parlamentul de la Chișinău adoptă legea cu privire la privatizarea apartamentelor, unii dintre foștii stăpîni se întorceau din Rusia, transformau locuința în proprietate privată și o scoteau de vînzare. Le cumpărau doar localnicii, care le construiseră cu truda și sudoarea lor. La început, prețul era mic și aceasta fu pentru Nichifor singura ocazie ca să-și cumpere un apartament, apoi pofta proprietarilor crescuse, dar deja nu le mai cumpăra nimeni. Oamenii n-aveau bani, iar blocurile nu erau nici încălzite, nici asigurate cu apă, nu se dădea nici electricitate. Dealul Lipăgăului, în foarte scurt timp, deveni un gorgan întunecos și aproape sinistru...

– Cînd văd atîta scîrbă în jur, boala se trezește ca un animal rău în trupul meu. Cînd m-apucă cîrceii din prag, nu pot merge... Se tînguia mereu mama Veta...

– Mai lasă și tu grijile, că lucrul nu se mai mîntuie, îi spuse tata Simion.

– Mă scîrbesc cînd îi văd necăpătuți pe Arion și pe Serafima. Mîtru, de vreo cîteva luni, tot umblă pe la Tiraspol, cu bandiții lui Sokoliuk. Serafima, după moartea bătrînilor, stă singură cuc la Rădeni. E încă tînără și-mi pare că am închis-o într-o cușcă a bătrîneții. Arion iar s-a apucat de-ale lui...

– Ei, și ce rău face? se miră tata Simion. Acuma-i vremea lui.

– Care vreme? Și-a pus în gînd să plece la război, în Transnistria. A ascultat aseară declarația Chișinăului, care îndeamnă lumea să se ridice în apărarea integrității țării... Pleacă și Nichifor cu el...

– Cine ți-a spus?

– Chiar el, azi dimineață... S-au dus să mîntuie de curățit fîntîna tatei, la Balța. Mîine-seara vor pleca la Nistru.

– N-are să-i dea voie Cojocarul, milițianul de sector. Nu i se poate încă să plece din sat! .

– Vezi, bărbate, cu băutul tău neconținut, nici nu știi ce se întîmplă pe lume, îl probozi Veta supărată. Băiatul nostru a primit alaltăieri confirmare, de la Judecătoria Supremă din Chișinău, că i se ridică toate păcatele din trecut și este iertat de noua putere.

– Adică este reabilitat?

– Așa am înțeles.

– De ce nu mi-a spus și mie?

– Dormeai cum ți-i obiceiul, încotoșmănat și horăind pe laița din casă... Cine poate în asemenea stare să vorbească cu tine?

– Milițianul Cojocarul știe?

– De aceea și i-a dat hîrtie, învoindu-i să plece la Nistru.

– O să-i plătească ceva pentru c-a stat ani la dubă pe nedrept?

– Rușii?

– Cine alții... Când stai pe nedrept la pușcărie, trebuie să ți se plătească despăgubiri, în afară că țara s-ar cuveni să se pocăiască înaintea ta...

– Chiar dacă-i așa, ce-o să-i plătească? Ca și celor care au fost duși în Siberia? Le-au luat toată gospodăria și acuma le dă bani cât ai putea să-ți cumperi două tocuri de chibrituri. Pentru Arion răsplata cea mare e că... i-au îngăduit să stea iar în fața morții, cu rusul la Nistru... Ce mai cinstel!

– Nu toți acei care pleacă la război, trebuie să moară, făcu tata îngîndurat. Iaca eu m-am întors viu. Încă nu se știe precis dacă Arion va pleca. Pentru ce trebuie el să lupte acolo la Nistru?

– Aș vrea să știu și eu, zise mama Veta.

* * *

În Balțata Ineascăi, nu departe de stufăriile iazului singuratic, Nichifor și Arion vopsiră colacul fîntînii, așezaseră ciutura de lemn, puse butuci în loc de scaune. Fîntîna era adusă în ordine și lumea din sat putea iarăși să-și potolească setea, să se odihnească admirînd miracolul veșnic foșnitor al stufăriilor. Au sădit cîte un nuc lîngă lespede de piatră. În jurul fîntînii au pus corlate de nuiele, curățite de coajă, aduse din pădurea de la Stănica. Apoi s-au așezat lîngă o lespede de piatră albă, monolită, să mesească. Nichifor luase de-acasă țuică din zarzări. Băură amîndoi dintr-un gogoșar roșu, căruia i-au tăiat capacul și i-au scos semințele.

– Au să se prindă aici nucii? – întrebă Nichifor privind cum mlădie copăceii în bătaia răcoroasă a vîntului de cîmpie.

– Cred că da. I-am adus cu tot cu pămînt, au rădăcină lungă, puternică. Aici pămîntul e răzmuiat, au să crească...

Era o zi de iunie zăpușitoare. Dinspre cîmpia Ciulucului adia a flori de dracilă. În văzduh se întreceau în triluri ciocîrlia și privighetoarea, păsări pe care ambii nu le auziseră din copilărie. Acuma stăteau la o masă și recapitulau, fiecare în sinea lui, pașii și greșelile, încetînd a se mai învinui unul pe altul. Erau copiii acestui pămînt, cu nesocotința vremurilor și povara orînduirii în care s-au născut. Pîinea le-a fost deopotrivă amară sau dulce, amîndoi au căutat să aducă în viața oamenilor alte miresme, alte vînturi, de primăvară, amîndoi au iubit aceleași cîntece, aceleași serenade, deși le-au interpretat diferit. La o vreme de restriște, ajunseseră atît de străini, atît de învrăjbiți chiar, încît puțini s-ar fi gîndit să-i mai vadă la aceeași masă. Dar omul rămîne om, dacă e dîrz la greutăți, îngăduitor la greșelile altora și dacă poate, fie și înainte de ultima suflare, ierta.

– Carevasăzică, o dată cu falimentarea abatorului, am devenit șomer, firtate, făcu Arion deodată.

– Mitru e în Transnistria, ai auzit? De partea cazacilor, schimbă Nichifor tema discuției. Împreună cu Sokoliuk fac propagandă întru apărarea drepturilor rușilor, chipurile, lezate, aici în Basarabia...

– Fratele totuși e o canalie, rosti Arion cu voce stinsă. Nu e treaba mea să-l condamn. Noi trebuie să avem alte griji, de viitor.

– Dar la tine când o să te gîndești?

– Asta și fac.

– Nu-i adevărat, spuse Nichifor bucuros că, în sfîrșit, putea avea o discuție sinceră, la care demult visase. Niciodată nu m-ai întreat de Elvira, pe care știi bine c-am văzut-o și-am vorbit cu ea la Omsk, când mă aflam în exil. Am vorbit și cu copiii tăi. Fata îți seamănă ție, iar băiatul – Elvirei... Caracterul însă e al tău... Am înțeles că Elvira le-a schimbat și numele de familie, de tine puține știu. Îi zic tată altui bărbat, ofițer de securitate...

Nichifor vorbea rar și clar de astă dată, fără a înghiți literele și sincopa sfîrșitul cuvintelor. Asta îl mira puțin pe Arion, dar nu-l derută. Se încrunță puțin, păstrîndu-și calmul.

– E o durere și un necaz, pe care vreau să le îndur singur. Nu le împart cu nimeni. Sînt lucruri cu mult mai importante în viața mea... Am terminat o carte în problema teritoriilor noastre și am deja o ofertă de publicare de la niște oameni simpatici. Acum avem datoria să apărăm integritatea teritorială a țării. Încă n-ai uitat cum se ține arma în mînă?

– Am fost un ostaș bun în armata sovietică. Mînuiam bine aruncătorul de mine antitanc. Poate c-o să-mi fie de folos...

– N-a mai rămas mult.

– Cum e soarta asta! Cînd am putea, în sfîrșit, să facem ceva ce ne place, trebuie să mergem la război. Ai auzit, arheologii din Leningrad au spălat putina. Am citit deunăzi, într-un jurnal, așa-zisele concluzii ale lor privind săpăturile efectuate la noi. Nu dispun de argumente științifice. Dar ce crezi? Cei de la Tiraspol îndată au republicat ipotezele lor drept adevăr științific, interpretîndu-le și însoțindu-le cu o hartă, unde Basarabia se încadrează în sfera rusească, încă de pe timpurile cînd Rusia nu exista ca stat... Comedie umană, domnilor! Savanții de la Moscova parcă-s cu pondere în lume, dar asemenea aberații numai niște idioți pot să scrie. Au pohniele la ochi!

– Oare nu-ți dai seama ce scop urmăresc?

– Au nevoie de a argumenta acapararea Transnistriei. Dar chiar prin asemenea prostii?.

– Scopul scuză mijloacele, dragul meu. Încă Napoleon le-a ordonat generalilor săi: „Avem nevoie de un teritoriu aflat pe lună. Luați-l! Mai apoi se vor găsi cîțiva istorici, care vor dovedi cu măiestrie științifică că acel teritoriu e al Franței...”

– Dar noi, Arioane, știm care-i adevărul?

– Pentru că am spus acest adevăr, am încercat a-l face pe moldoveanul simplu să-l înțeleagă, am stat la dubă... Sîntem un popor pașnic... Puterea noastră ar trebui să fie cu înțelepciune. Numai astfel vom fi observați și respectați de cei care ne înconjoară.

– Dar vezi bine, acuma va trebui să ne apărăm iarăși pământurile de invazia rușilor.

– E o chestie obișnuită pentru noi, moldovenii. Atît că unii uită repede totul. Uită și iartă! Ba chiar se împrietenesc cu cuceritorii, colaborează cu ei. În sfințit, luptă... contra noastră... Ce se întîmplă cu noi, doamne? Basarabia seamănă cu o domnișoară pîngărită, violată, care, în loc să fie ajutată să condamne infractorii, tot ea este acuzată pentru că-și... plînge soarta amară. Chiar și renumitul scriitor, cel pe care l-am idolatrizat toți acești ani, a uitat de mamă, de tată și colaborează cu ei, nomenclaturiștii partidului, cu cei care l-au prigonit cîndva.

– Vremurile se schimbă, încercă Nichifor să-și liniștească prietenul. Tot mai mult se vorbește românește la radio, televiziune; oamenii se exprimă liber. Poate de-atîta se irită rusofonii.

– Argumentele lor „științifice” s-au subțiat, profită de ocazia că Occidentul se mai teme de ursul rănit de moarte și vin asupra noastră cu minciuni, cu cazaci și oaste.

Deasupra Lipăgăului apărură primele stele. Și era senin, și era liniște, și stăruia o miroznă de flori de cîmp.

– De ce nu mai pomenești nimic de... Angela? E o fetiță bună, vă potriviți în ciuda diferenței de vîrstă...

– Dacă aș ști unde se află...

– N-ai primit nici o scrisoare de la ea?

– Dacă-ș fi primit! Îmi amintesc cum îi citeam în arabă rubaiadele lui Omar Haiam și dînsa mă asculta cu atîta încîntare, afirmînd că o mai plăcută melodie ca acele versuri nu a avut prilejul să asculte vreodată, zise Arion și s-au pornit tăcuți spre sat.

În marginea satului le ieși în cale polițistul Cojocaru – așa se prezentă el acum –, le înmîină chemările pentru a doua dimineață la Comisariatul Militar din Telenești, și-i înștiință:

– Vom pleca cu autobuzul la Varnița, lîngă Tighina. Așa e ordinul. Luați-vă merinde pentru trei zile... Mi s-a spus de la Chișinău. Și, deodată, polițistul zîmbi mîndru și le făcu semn amîndurora să privească spre turnul de apă din vîrfurile Lipăgăului. Deasupra lui, în toată măreția, flîlăia un tricolor. Eu l-am arborat. Așa a fost ordinul de sus...

* * *

Văzîndu-l intrînd pe poartă, mama Veta începu să-l bocească ca pe mort.

– Of, Arioane, of! Iar te bagi în foc, la necaz...

– Nu mă înmormînta, mamă, spuse el, arătînd cu ochii spre Aliona și Serafima. Aliona era cu capsă pusă. Ca din senin se răsti la tata Simion:

– Vezi ce copii ai crescut?! Unul îi dus la Drăculeni, pe urlați, c-o să-l castrez cînd vine, altul și-a lăsat familia, dracul știe pe unde, și și-a luat de-o grijă. Și eu, cu burduhanul la gură, ce să fac?

– Ce-a face toată lumea, zise liniștit tata Simion.

– Da' mai taci oleacă, moară stricată, se răsti către cumnată Serafima. Avem nevoile noastre, tu le ai pe ale tale...

– Vreau să știu: unde l-ați trimis pe Mitru?

– Habar n-avem, se tîngui mama Veta. Îi bărbatul tău și-ar trebui ca tu să știi mai bine ca noi.

– Mi-a spus că pleacă în Transnistria și-atît! Dacă nu-mi spuneți unde-i, cel puțin turnați-mi un pahar să mă răcoresc, se mai domoli Aliona. Stau toată ziua singură ca un pustnic. Nu pot lucra și n-am cu cine schimba o vorbă. Toarnă-mi, socrule, să mă-mbăt, ca să uit de necazuri.

– Nu ți se poate, dăunezi pruncilor.

– D-apoi cui au să le semene, dacă nu matale și feciorului, bețivani din naștere?!

– Nu ți-i rușine la obraz, noro, să vorbești ca o precupeață? Ai oleacă de stimă măcar față de oamenii în vîrstă...

– Lăsați-o că-i o smintită. Cu oricine ar intra în vorbă, zise Serafima, pe toți îi batjocorește. Nici taică-său, nici maică-sa nu mai au ce-i face. Se sfădește și cu dîșii ca la ușa cortului.

– Lăsați-o în plata Domnului, opri spiretele tata Simion. Așa li-i felul și nimeni nu-i mai îndreaptă.

Mama Veta se întoarse spre Arion.

– Nu te duce, dragul mamei! Nu le-ai trebuit afîția ani, ți-au dat cu piciorul ca unui ciîne și acum și-au amintit de tine?

– Cum să nu, făcu tata Simion. De îndată ce l-au reabilitat, îl și cheamă pe linia întîi. Aceștia, deși cu pecetea de patrioți, tot mentalitate sovietică au... Ai auzit să-și trimită vreunul feciorul sau fiica?

– N-am deocamdată nici o bănuială asupra celor care au venit la putere. Vor independența noastră în fapte. Au condamnat oficial Pactul, au adoptat tricoulul, limba de stat, grafia latină. Au declarat independența, sîntem recunoscuți de peste o sută de țări. Moldova a devenit membru al O.N.U. La așa ceva, cu vreo cîțiva ani în urmă, nici nu se putea visa. Se fac și greșeli, dar mă bucur că este un început... spuse Arion.

Mama Veta se opri de cules lacrimile și-și privi feciorul lung, de parcă se gîndea că cine știe cînd îl va mai vedea? Se lăsase întunericul și becul electric îi lumina fața. Descoperi, în privirile băiatului, tristețe și inima iar începu să-i sîngereze. „La ce s-o fi gîndind? se întrebă ea. La Elvira? La copii? Sau poate la copilîța din vecini?... ”

Arion veni lîngă mama Veta și o cuprinse de umeri:

– La războiul cu rușii am să mă duc, mamă. Aș vrea să văd cu ochii mei cum dau cu rîtul porcălăii. Cei care de-a lungul anilor ne vorbeau cu atîta cinism despre prietenia popoarelor, despre grija fratelui mai mare, despre dreptul națiunilor la autodeterminare...

– Oare unde-o fi nătărăul de Mitică? se neliniști mama Veta.

– O femeie din Rădeni mi-a spus că l-a auzit la postul de radio din Tiraspol. Critica

Guvernul de la Chișinău, cică dorește să strivească tînăra Republică Moldovenească din Transnistria. Afurisea naționalistii.

– Poate nevasta ceea a încurcat ceva? nu voia să creadă mama.

– Da' de unde, acuma fiecare ascultă cu sufletul la gură orice știre din Transnistria. Acolo, mor băieții noștri pe un cap. Din Rusia vin cazacii puhoi. Am ascultat aseară la radio. De la Roghi, Doibani, Molochiș, Mălăiești, Dubăsari se refugiază spre noi zeci și sute de oameni. Majoritatea sînt moldoveni. Rușii fac purificare etnică!

– Se mai spun și minciuni și dintr-o parte și din alta, își dădu cu părerea mama Veta. Cred că mare este Dumnezeu! Toate s-or isprăvi odată. Iaca, de bine de rău, măcar și între pereții ruinați, dar duminică s-a deschis biserica noastră. Părintele Ilarion de la Rădeni a sfințit locul... Numai în cîteva zile, toată biserica e în schele... Lumea se întoarce cu fața spre Dumnezeu.

– Tot ce se face, spre bine se face, căzu de-acord Arion și acum vocea lui părea să fi revenit în ogradă, din îndepărtatele-i amintiri. Toarnă-mi, tată, și mie un pahar. Demult nu ți-am gustat vinul.

– Cu dragă inimă, fiule, tresări părintele bucuros. Am grijă să strîng poama din grădină la vreme, să spăl cum se cuvine polobocul, și am vin pînă la vin. Să fii sănătos și Dumnezeu să vă apere!

Vocea îi tremura și el duse paharul la gură.

Undeva în grădină, printre flori, țărliau greierii. Dinspre cîmpia Ciulucului, răzbea, prin liniștea întunericului, ecoul unui cor de broaște.

Se înopta și familia Inereanu se trezi, pe nepusă masă, în toi de petrecanie. Drept că plecau cei doi nu la armată, ci la război chiar. Însă toți aveau impresia că e așa un fel de petrecere în șagă. Mîine-poimîine se întorc băieții înapoi. Războiul dura de-acum de jumătate de an, dar mai toți se gîndeau că s-or liniști ei, separatiștii, și lucrurile vor intra în normalitate. De fapt, nici nu era un război adevărat, deși exista o linie a frontului, se împușca din ambele părți, se întîmpla să fie morți și răniți, ziarele și oficialitățile îl numeau conflictul armat din zona nistreană. Erau perioade de acalmie, dar și zile de lupte crîncene. În special în regiunea dislocării Comisariatului de Poliție moldovenească la Tighina. Oficialitățile din acest oraș nu recunoșteau Comisariatul de Poliție, considerîndu-l structura Chișinăului. Separatiștii își instituiseră propria secție de miliție din Bender. Cele mai dese ciocniri se produceau între poliție și miliție.

Toate-acestea Arion le cunoștea bine, dar nu vedea vreo soluție clară, ca să poată învinui noua putere națională. Cel puțin, în ce privește conflictul. În rest, renașterea începuse să dea primele semne de perversiuni, din cauza cărora, în rîndurile populației, prinseră a-și face loc germeii nemulțumirii.

– Aș vrea să vă destăinuiesc ceva, auzi Arion glasul Serafimei. Aseară, printre buclucurile de la Rădeni, am dat peste hîrtia mătușii Tița, lăsată în preajma morții. Cînd a mîngîiat pietroiul... Iată ce am citit acolo. Și ea desfăcu hîrtia cu mîinile tremurînde, privi cele mîzgilituri, se mai apropie o dată de piatra funerară, pe care

nimeni nu mai putea s-o urnească din loc, și citi: „Trecătorule! Nu te bucura. Eu sînt acasă, iar tu... încă în ospeție.”

– Toți sîntem în ospeție, rosti Nichifor impresionat, de sensul profund al celor scrise. Dumnezeu să-i păzească pe toți cei plecați dintre noi. Iar de noi să n-aveți grijă. Vom apăra onoarea Ineascăi.

Natura cu frumusețea ei răsufla ușurată. Din dealul Lipăgăului, nu mai venea spre sat acea miasmă otrăvitoare care-i făcea pe oameni să-și închidă vara ușile și geamurile. În blocurile moderne nu ardea nici o lumină și numai pe turnul de apă, cel mai înalt loc, filfiia tricolorul.

Dinspre Nistru, ca și în nopțile din 1944, se făceau auzite răbufnirile canonadei armelor rusești. De la Moscova, se mințea cu cinism că armata Rusiei își menține neutralitatea în conflictul dintre Chișinău și Tiraspol. Jalea se năpusti peste capul moldovenilor.

* * *

În Tiraspol, ca în întreaga zonă transnistreană, avea loc o debandadă cum nu se mai pomenise de la '44 încoace. Dinspre Răsărit, soseau întruna eșaloane de mercenari, întru susținerea „idealurilor sfinte ale tinerii republici, pe care moldovenii au pus-o în pericol de moarte.” Ucraina care în consecința încheerii pactului Ribbentrop-Molotov, obținuse de pomană sudul Basarabiei, Insula Șerpilor și Nordul Bucovinei cu ținutul Herța, nu susținea deschis Tiraspolul, dar nici nu lua atitudine. Urmărea desfășurarea evenimentelor și afit.

În una din garnizoanele militare tiraspolene se desfășura adunarea statului major al armatei, la care sosiseră de pe linia de demarcare Sokoliuk, Mitru și un general rus, originar din Bucovina care știa româna. Pe un panou cu luminițe și utilaj electronic, un bărbat în civil, cu părul ridicat la ceafă, demonstra frontiera tinerii Republici Moldovenești Nistrene, determinată de către liderii separatiști de la Tiraspol. Se dădu citire unei note de la Chișinău, în care trupelor de interne li se ordona să pătrundă cu tot efectivul de voluntari în Tighina.

– Situația nu e favorabilă. O dată ce guvernul de la Chișinău n-a acceptat propunerile noastre, ne vom consolida pozițiile în acapararea teritoriului necesar intereselor Rusiei. La realizarea acestui plan, avem destule resurse materiale și umane. Moscova ne stă la dispoziție cu toate celea... În orașele Rusiei e în plină desfășurare campania de colectare a ajutoarelor umanitare pentru localnicii de-aici... Avem acreditați destui ziariști din țară și din străinătate, pentru a transmite în eter informația respectivă... Mizăm și pe patrioții localnici. Anume ei trebuie să facă marea politică în zonă pentru ca Rusia să nu fie învinuită de amestec direct în treburi străine. Să-i avansăm la posturi de conducere ale statului transnistrean, desigur avînd în spatele lor sprijinul consilierilor noștri. Numai pe această cale este posibil de-a convinge populația din zonă. Efectivele noastre militare sînt amplasate în punctele strategice necesare. Grupele de voluntari sosiți din Țările Baltice după eșecul de-acolo, au primit instrucțiuni exaustive și armament. Stăpînim situația de-a lungul

fluviului, de la Slobozia pînă la Rîbnița. Podurile de la Dubăsari și Vadul lui Vodă sînt minate, cele de la Bender și Rîbnița – bine păzite. Am făcut Chișinăului prima avertizare economică – am închis pe cîteva zile robinetul la conducta de gaze... Așa că zarurile sînt aruncate... Apoi i se oferi cuvîntul profesorului universitar, refugiat de la Chișinău, unde chipurile era prigonit de naționaliști. În fața celor prezenți, apăru un bărbat cu ochii agresivi, puțin dezorientați, cu coada ochelarilor în gură, cum obișnuia cînd ieșea la tribună. Oftă necăjit, probabil de situația în care s-a pomenit, dar mai ales ca să-și sublinieze starea sufletească. Apoi porni discursul:

– Am fost și eu, moldovean transnistrean, participant la războiul trecut, și cu toate că am luptat doar cîteva săptămîni, căci marea bătălie s-a încheiat victorios în favoarea statului sovietic, dar o asemenea agresivitate ca a naționaliștilor români personal n-am văzut nici pe fețele fasciștilor... Ca să cîștigăm lupta de apărare a intereselor poporului moldovenesc și nicidecum român, cum țin o gură cei de la Frontul Popular, trebuie să ne gîndim la ziua de mîine. Avem destule forțe ca să respingem orice agresiune română și să recuperăm Chișinăul. Este necesar ca în rîndurile așa-zișilor patrioți de la Chișinău să se infiltreze oamenii noștri, pentru a destabiliza tot ce este naționalist din interior... Sîntem un popor blînd și putem alege grîful de neghină. Nu este departe ziua, cînd moldovenii își vor da seama de greșelile pe care le comit. Azi na-u gaze, mîine nu vor avea de lucru, nu vor avea leafă, întreprinderile, colhozurile vor da faliment... și atunci veți vedea cît o să coste patriotismul lor...

La sfîrșitul întrunirii, generalul din Bucovina, conducătorul forțelor paramilitare, după cum își dădu seama Mitru, întrebă:

– Dacă românii de dincolo îndrăznesc să răspundă la focurile noastre de alazan cu artileria, care vor fi dispozițiile, tovarășe-colonel?

– Legea războiului peste tot e una și aceeași! O să atacăm bîrlogul naționaliștilor, Chișinăul. Vom respinge agresiunea unui stat asupra altuia.

– Păi, încă nu sîntem stat. Transnistria nu a fost recunoscută de nimeni.

– Nu fi naiv. Ea e demult recunoscută în primul rînd de Rusia, apoi de Ucraina, și de celelalte țări, care au socotelile lor cu... România. Și „superiorul” clipi șiret din ochi. Acționați!

– Voi respecta întocmai! răspunse bucovineanul militărește, ducîndu-și mîna la cozoroc, pocnind din călcîie.

– Vedeti să nu se întîmple cu generalii moldoveni din armata sovietică, așa cum s-a întîmplat cu generalul cecen, că vă rupem apendixul pe viu!

– Vom respecta întocmai! repetă slugarnic generalul, originar din Bucovina.

* * *

Angelica revenise la Chișinău cu cîteva zile înainte de reluarea cursurilor, după două săptămîni de vacanță. Îndată nimeri în cercul prietenilor de la facultate. S-au scîldat la Marea Ghidighici, o zi la Marea Neagră, iar în ajun de 1 septembrie, Victor Sandu, un tînăr cu limuzină străină, noul prieten al Dorinei, le-a propus să facă o plimbare pînă la... București. Angelica fusese la București o singură dată,

în trecut. În chiar prima vară după revoluția din decembrie, întreprinsă, cu toată grupa, o excursie la Timișoara. Fusese atunci și Dorina, colega de bancă. În drum spre leagănul revoluției din România, se opriseră pe o jumătate de zi la București. Dar ce poți să vezi într-o jumătate de zi, într-un megalopolis necunoscut, mai ales când ești pentru prima dată?

Acuma acceptă cu plăcere propunerea. Noii amici ai Dorinei erau băieți veseli și le ofereau peripeție după peripeție. Or tocmai asta căuta acum, când ajunsese oarecum deabusolată în viața asta ce devenea tot mai complicată, mai dificilă. Entuziasmul, de acum doi-trei ani, se topise în dezamăgirile pe care i le provocau evenimentele din ce în ce mai descurajatoare. Democrații, după câteva victorii pe plan de renaștere națională, sufereau înfrângere după înfrângere. Angelica, împreună cu colegii, veneau în piață, alăturându-se grupurilor numeroase de mitinguitori. Când deputații ieșeau din ședințe victorioși, îi aclamau, și-i blamau public când deciziile nu le plăceau.

Degrabă însă tensiunea străzii scăzu și atenția opiniei publice fu focalizată de conflictul de la Nistru. Scădea entuziasmul și în rîndurile profesorilor. La Universitate se organiză alegeri publice ale rectorului. La adunarea mare a senatului și administrației, cu participarea unui grup numeros de studenți sindicaliști, izbucni o ceartă deloc decentă. Deputații democrați, membri ai comisiei pentru știință și cultură, exercitau o presiune fățișă asupra adunării, spre a-și promova candidatura lor – binecunoscutul savant cu renume mondial, originar din Basarabia, de la Universitatea din Sankt-Petersburg. Un grup de profesori au protestat vehement, învinuind parlamentarii de o nouă dictatură – națională, deloc mai delicată decât cea de partid. Pînă la urmă aripa democrată suferi și aici înfrângere: rector fu ales Goriță Snaruc, ultimul secretar de partid de la Alma mater.

Unele ziare și posturi de radio începură tot mai des să dea în vileag noile slugi ale poporului – deputații democrați. La început, apărură lista celor care și-au procurat limuzine personale (ba chiar unii cite două-trei), apoi fotografiile unor „zidiri ale secolului” din Valea Morilor și presupușii lor stăpîni. Toate acestea îi zdruncină Angelică încrederea în „apărătorii și salvatorii neamului”.

Vîrf la toate a fost deziluzia totală după practica la ziarul raional de la Hîncești. Angelica fu rugată de redactorul-șef, după cele două săptămîni de practică obligatorie, să mai rămînă o lună ca angajată. Tînăra jurnalistă lucra cu ardoare zi și noapte. Redactorul-șef tot mai des pleca în deplasări, care, pînă la urmă, se dovediră a fi fictive. De fapt se ducea peste Prut, cu televizoare sau loturi de hîrtie de ziar ca să le vîndă la preț majorat, căpătîindu-se. Angelica se pomeni unu la unu cu cititorii și problemele ziarului. Ceilalți colaboratori, niște foști instructorași de partid neafirmați pe timpul sovieticilor, preferau să chiulangească. Unicul om pe care se mai putea bizui era secretarul de redacție, un bătrîn trecut de șaiszeci, cu un extraordinar simț al datoriei, împreună cu care practic făcea ziarul. Către sfîrșitul verii, tipografia le refuză tipărirea ziarului, redacția nemaivînd hîrtie și fonduri de-acum de jumătate de an. Redactorul-șef dădu bir cu fugiții, iar Angelica se întoarse

acasă amărită, fără nici o lețcaie.

La Ineasca nu zăbovi decît două săptămîni. Aici găsi aceeași deziluzie totală în noua democrație, care, într-o noapte, transformase toate economiile sătenilor în nimic. După cîteva rînduri de ruble noi, cupoane moldovenești, apăru multrîvnita valută națională și populația fu văduvită și de puținele economii pe care le avuse. Arion traversa o criză neînțeleasă. Ultimele întîlniri cam reci, pe cînd se afla la spital, au rănit-o crud. Plînze două nopți și fugi la Chișinău... Iar acum era la București! S-a plimbat cu amicii o zi pe calea Victoriei. Seara, în loc să se reîntoarcă la Chișinău, Victor le propuse să plece la o saună... șovăitor fetele s-au unit să-l urmeze... Între timp, în limuzină mai urcase un bărbat smolit, cu gîță nostimă la ceafă, prinsă cu o cordelușă roșie. După ce bău cîteva gîturi de șampanie franceză, Angelica zise cu regret în voce:

– N-avem costum de baie pentru saună...

– Chiar acum plecăm la Colentina și cumpărăm! propuse glorios bărbătușul, cu coama prinsă în cordelușă roșie la ceafă. El îi întinse mîna păroasă, recomandîndu-se: Doru! Sînt de la Haimanale, satul lui Caragiale.

– Angela, de la Ineasca, îi răspunse fata, mijind ochii a o nouă peripeție.

– O! Localitate cunoscută, făcu deodată Doru. Pe Mitru Inereanu îl cunoști?

Întrebarea fu atît de neașteptată, încît Angela rămase perplexă.

– Dumneata de unde-l cunoști?

– Îl cunoaște toată România! Poet, avocat, iubitor de gagele mișto și pronosticuri fantastice în fotbal... Ne-a vizitat în repetate rînduri. În ultima vreme, cu un rusofon de la voi. Adoră... saunele de pe drumul Taberei și duduițele din Ardeal, mai ales sibienele.

Angelica izbucni deodată în hohote de rîs și-l mai întrebă pe Doru:

– Nu cumva ești lup, sau proxenet, cum se zice pe la voi?

– E o profesie onorabilă, răspunse senin Doru. N-o să fie nici un bai, dacă asîști în această seară la o saună, cu priveliști minunate chiar în inima Bucureștiului. Și Doru deschise, în țipetele și rîsul zgomotos al domnișoarelor, o nouă sticlă de șampanie franceză. Bău cîteva înghițituri, îi întinse și Angelicăi: Poftim, convinge-te că e mai faină decît „Cricova” de Chișinău.

– Alternativă n-avem, dragă, îi zise Dorina, văzînd că Angelica stă pe gînduri. În viața aceasta trebuie să le cunoști pe toate, dar și mai bine să le simți. Aici, unde ne aflăm, nimeni nu ne vede, nimeni nu ne aude. Tot ce se întîmplă moare de cum plecăm.

Angelica, mai șovăind încă... luă sticla cu șampanie și bău pînă la fund jumătatea rămasă. Își săgetă prietena cu o privire de vultur rănit. Începu să se dumirească la ce o îmbie Dorina și amicii ei.

– Lasă, dragă, nu te uita la mine ca Lenin la burghezie. Trebuie să luăm de la viață cît mai multe clipe fericite. Acum cît sîntem tinere și frumoase!

Limuzina se opri în fața hotelului „Intercontinental” și Victor îl întrebă pe Doru:

– Le treci tu pe la recepție sau o facem amîndoi?

Las' pe mine, băiatule.

Cînd ne-achităm?

– Un avans pot să-ți dau acuma. Ține trei sutare, și-i întinse trei bancnote verzui.

– De ce atît de puțin? Doar înțelegerea ne-a fost de 400?

– Dacă se va constata că duduia este virgină...

Angelica nu desluși bine conversația celor doi. Simțea o toropeală inexplicabilă. Intui că este pețită, convertită, dar nu mai era capabilă să se împotrivescă. Pentru prima oară în viață, lucrurile se derulau contrar voinței sale. Și cînd se deschise portiera, păși pe caldarîmul străzii, cu falsă mîndrie, fără să se uite la Dorina. Citi pe fețele celor trei că mai fuseseră în incinta acestui edificiu luxos.

În vestibul îi aștepta un tip în veston alb, cămașă roșie și lavalieră neagră, cu buline albe. O măsură din cap pînă în picioare și, după ce se șușoti cu Doru, i se închină cu un gest larg, poftind-o să meargă spre ascensor. Urcară pînă la etajul doisprezece, într-un hol larg, cu oglinzi, copaci exotici. La tejghelele barului – tipi smoliți, cu brățare de aur și inele mari pe degete, toți zdraveni și cu mustață lată, stufoasă, se delectau, sorbind cafea și ascultînd muzică turcă și engleză. Nici pomină de vorbă românească.

S-au așezat la o masă. În clipa următoare, Doru îi făcu semn Dorinei să acționeze. Ea se ridică de pe scaun, o luă pe Angelica de braț:

– Să mergem pînă la veceu.

– Vreau să-mi spui, dragă, pentru ce m-ai adus aici? se răsti Angelica, cu un zîmbet tîmp și priviri tulburi de om beat. Trebuie să mă dezbrac în fața turcălăilor ce stau în hol?

– Nu numai să te dezbraci... Zi „mersi!” c-am nimerit aici! Dacă ești cu adevărat virgină, în această seară faci bani de o mașină din cele mai moderne.

– Ai înnebunit! Să mă culc cu turcii?!

– Nu sînt turci, sînt arabi... zise Dorina. Ai văzut fetișcanele din pragul hotelului, care se rotesc ca berzele după broaște de-asupra bălții? Demult și-au pierdut fecioria și nu mai prezintă nici un interes pentru străini... Tu ești solicitată de un șeih...

– Ce trebuie să fac? o străpunse Angelica cu aceeași privire de vultur. Părea că se trezește din aburii șampaniei.

– Să accepți propunerea și să nu faci nazuri... Să fii rezonabilă.

– Cît o să mi se plătească?

– Astea le hotărăsc Victor cu Doru, iar tu... Tu ai posibilitatea să obții cadouri fantastice... Și aceste favoruri nu intră în taxă și băeții nu ți le pot lua. E o lege sfîntă!

– Adică îmi asiguri și securitatea personală? o luă în zeflema, Angelica.

– Nu ironiza, dragă! pară Dorina. Și, intuind că e aproape să-și atingă scopul, dădu să o sărute, dar prietena o lăsă trăsniță în veceu și-i aruncă, înainte de a trînti ușa cabinei: Nu uita să faci pipi și cachi... Ca să nu te scapi la turci în albituri. Reveni

la masa celor doi bărbați cu o față calmă, suspicios de liniștită. Își aprinse stîngaci o țigară, puse picior peste picior, își potrivea părul și, privindu-i cu superioritate, îi informă:

– La treabă, băieți! Avem de lucru-n seara aceasta, nu-i așa? I-a să mergem tot acum de-aici!

Victor rămase cu gura căscată și cu ceașca de cafea, la jumătatea spațiului dintre masă și gură. Doru, îndreptîndu-și cravata, pieptănîndu-se se ridică, o luă pe Dorina de mîină, care, cu fața roșie, se oprise într-un colț al holului, neîndrăznind să se apropie și amîndoi dispăruseră după o ușă, ce se deschise și se închise automat.

– Dragul meu bobocel, își reveni Victor, și eu sînt nevoit să te părăsesc. N-avea grijă. Aici servirea e la cel mai înalt nivel. Mai mult curaj și îndrăzneală. Bărbații vor fi foarte amabili cu tine, gingași și atenți...

Îi făcu din ochi încurajator, se ridică de la masă și ieși. Rămasă singură Angelica înțelese totul, dar hotărî să-și păstreze calmul – „Vasăzică acum, aici mă aflu în calitate de prostituată?” își zise ea și pufni amuzată în rîs: „Ehe-i, bade Arioane! . . .” Pentru cîteva clipe se simți singură și părăsită, într-un spațiu cosmic rece. Tresări speriată peste numai cîteva clipe, cînd de ea se apropie un bărbat de vîrstă mijlocie, în haine albe, cu mustață, și pieptul păros și degetele pline de aur. Îi zise într-o română stîlciță:

– Eu place la tine!

– Așijderi! îi răspunse Angelica. O să stîrcim aici?

– Nu-u! Desigur, plecat la mine, la noi...

– Unde?

– Aici, București, nu altă parte. Și-i oferi galant brațul. Angelica, scăpă involuntar:

– Cum te cheamă, turcule?

– Eu nu turc, eu arab! Muhammad zice mie. Eu ambasador aici...

Aha! Pare-mi-se că aici toți sînteți ambasadori...

Arabul o conduse pe la alte etaje ale hotelului, într-un magazin cu bijuterii și haine luxoase. Cumpăra un colier cu pietre strălucitoare, un ceas de aur și i le puse Angelică la gît și pe mîină, apoi o privi atent ca pe o păpușă și mai comandă un costum de culoarea sidefului, în set cu o pălărie, albă cu flori roze. Vînzătoarea o măsură îndelung încercînd să-și închipuie cum o să-i vină haina, și îi spuse ceva lui Muhammad în engleză. „O’k!” răspunse musulmanul. Angelica se căznea să se dumirească dacă toate acestea le vede în vis sau aievea. Îndată ce cumpărătura fu împachetată, arabul o conduse pînă jos, în stradă, unde-i aștepta un „Rolls Roys” alb. Au urcat. Porni lin, ca într-o poveste, purtîndu-i într-o direcție necunoscută. În salon plutea muzică orientală, iar Muhammad avu o convorbire scurtă la telefonul prin satelit, cu țara lui de origine. Au coborît în ograda unei vile originale, ce semăna mai degrabă cu o moscheie

– Ești musafir la mine! îi zise bărbatul, trecînd pe lîngă santinelele din prag.

În încăperile luxoase de la primul nivel nu era nimeni. Într-o sală din marmură,

era o piscină cu apă limpede. În cuiere, peste tot, numai șervete flaușate de diferite culori și mărimi. O masă lungă îngustă, cu picioarele joase, stătea încărcată cu băuturi și citrice. Se auzea aceeași muzică orientală, neobișnuită pentru Angelica.

– Aici la mine odihna, sauna, zise arabul. Sus – dormitorul! Liuluițu!

Muhammad se apropie și prinse să-i scoată cu eleganță hainele. Deși turmentarea îi trecuse, tot mai simțea o ușoară amețeală și o slăbiciune de plumb în brațe și în picioare. S-ar fi culcat direct pe podeaua de marmură, ar fi strigat ajutor, însă o forță dominantă, din străfundurile ființei, o reținea închistată, de parcă fusese drogată... Când rămase numai în sutien și slip, el îi propuse să îmbrace costumul pe care i-l făcuse cadou. Angelica se pomeni frumoasă și elegantă ca regina Angliei. Muhammad surîdea ca un smintit, repetînd întruna:

– Good, good, very good! The girl beautiful!

Apoi se dezbracă și el, îi scoase fetei costumul de baie, după care o luă de mîini și intrară în piscină. Luminile vii ale încăperii înflorau sufletul și ființa. Asemenea lux fata își imaginase doar numai după ce a citit „O mie și una de nopți”. Nu mai regreta nimica. Un prinț o cucerise și dînsa se lăsă în mrejele farmecelor lui. Ba chiar începu să aibă emoții că sfîngăciile ei ar putea să-l dezamăgească... Din saună, înveliți în șervete moi, au trecut într-o sală cu canapele și saltele luxoase... În noaptea aceea, Angelica pentru prima oară simți ce înseamnă un bărbat „pînă la capăt” și deveni femeie. Singura remușcare pe care o avu cînd se trezi fu că nu și-a putut păstra castitatea pentru prințul... badea Arion...

– Fantastic! Fantastico! striga Muhammad, sărînd în jurul canapelei și privind pata de sînge ce înflorise pe cearșaful alb ca neaua, Arabul mai bolborosi niște vorbe în graiul lui și, triumfător, prinse a-i săruta de-a mărunțelul tot corpul...

Deodată, Muhammad se opri și trase de un lăntișor ce spînzura pe perete, deasupra canapelei. Se auzi un clinchet gingaș de clopoțel. În odaie intră un bărbat cu turban pe cap. Angelica trase instinctiv plapuma peste goliciunea corpului. Fără nici o jenă, Muhammad porunci ceva și îndată sluga reveni, aducînd o tipsie cu o sticlă de șampanie, două cupe, banane și... struguri. Struguri, cu bobîțe mari și galbene, ca la Ineasca. Un dor amar și dulce îi umplu inima înstrăinată, două lacrimi ca două bobîțe de mîrgăritar se rostogoliră pe obraz, ajungînd, în același moment, la colțurile gurii ce schița un zîmbet trist. ”Maică precistă, de ce m-ai părăsit?” o săgetă un gînd, dar vocea lui Muhammad i-l alungă.

– Nu plînge la mine?

Fata îl privi cîteva clipe fix. Era înalt, bine clădit, în ochi îi mai străluceau flăcările plăcerii.

– Toarnă șampanie, îl rugă ea. Arabul deschise zgomotos sticla și-i turnă. Sorbi lacom din potirul de argint încercînd să-și alunge orice amintiri clare. Muhammad fericit tot îndruga: „Good! Good! Very good!...”

– Dumneata ai copii acasă, în Arabia?

– Mulți. Șapte.

– Ai vreo fiică?
 – Benazir, Tangiu, Fatima...
 – Te gîndești că se poate întîmpla cu ele ceea ce s-a întîmplat cu mine?
 – La noi, Allah nu permite... răspuse înfricoșat Muhammad. Aici e voie... Eu iubesc să vin la București. Aici orgii! .

În clipele următoare, își făcură apariția, în dormitorul superb, niște bărbați cu bărbi și sutane albe, cum poartă arabii din peninsula Saudită, privind, plini de admirație, cearșaful cu floarea de sînge, aplaudînd domnița pentru „eroismul” de a-și fi păstrat pentru dînșii feciorelnicia, pînă la o asemenea vîrstă. Șeihii o însoțiră în saună. Angelica îndată de cum ieși din apă și se înfășură cu un prosop mare și puhav, simți cum cad peste pletele-i umede bijuterii și mulți-mulți dolari. Bărbații prinseră s-o pipăie ca pe un lucru sfînt, zîmbind și dezgolindu-și dinții de aur. Îndată se aduse în centru o narghilea și fiecare trăgea pe rînd fumul, savurînd plăcerea. I se propuse și Angelicăi. Acceptă malițios, ca mai apoi să aibă senzația că a căzut în raiul unor plăceri ametoitoare.

Muhammad i-l prezentă pe un bărbat, evident mai în vîrstă decît el, enumărîndu-i titlurile pe care le deține, dar ea simțea o totală indiferență față de ceea ce se întîmpla în jurul ei.

... Primul după Muhammad fu anume acel bărbat cu ranguri mari de stat. Apoi încă unul... În total vreo patru, sau poate vreo cinci... Angelica nu mai avu durerea pe care o simțise la început, decît numai plăcere, mai ales cînd, în iureșul unor urale „Olea-olea-lea-lea!!!”, masculii își făceau mendrele, strîngîndu-se spirală sau tremurînd cu tot corpul. Pomenindu-se în sfîrșit în altă sală cu lumini verzi, galbene și albastre, unde la fel răsuna întruna muzica și nemaivenind următorul bărbat, Angelica ridică mîinile și începu să improvizeze un dans de Șaherezadă, scoțînd din minți pe Muhammad și ceilalți bărbați smoliți, păroși, cu aur mult pe mîini și pe gît. Unul cite unul, înfășurați în cearșafuri albe, se apropiau de ea, îi puneau la gît cite un lanțușor de aur, improvizînd și ei un dans arabesc, rotindu-se cocoșește, scoțînd țipete de satisfacție...

Orgia și dezmățul se termină în zori. Ea nu mai simțea nimic. Mai băuse cîteva cupe și vedea totul ca în vis. Nu mai ține minte nici cînd se îmbracă și nici cînd fu adusă la un apartament cu mobilier de anticariat, unde nu locuia nimeni. Căzu moartă și dormi o veșnicie. Cînd se trezi, la geamul mare, arcuit, cu perdele ornamentate în formă de scris arab și carnizuri lucitoare, cu cap de cămilă pe de margini, străluceau stelele. Se încordă să-și reconstituie în memorie amănunte din noaptea trecută și credea că a visat... Mulțimea de bijuterii și aur, ce-i împodobeau corpul, o făcu să revină la realitatea crudă pe care o trăise.

La bucătărie își făcu o cafea tare și, îmbrăcînd un halat bogat, se întoarse în dormitor să mediteze în fața unui televizor, pe ecranul căruia dansau și cîntau femei arabe... Nu știa ce va face mai departe. Unde se află? Ce-i cu Doru, Victor și Dorina? De ce au lăsat-o pe seama unor oameni necunoscuți? Privi la orologiul

de pe perete. Era miezul nopții. Își dădu seama că dormise aproape o zi și o noapte. Dar unde se află?

În curte, la lumina felinarelor, observă mașini cazone și santinele la poartă. Un fior rece îi scutură spatele. Privind mai atent în noapte, înțelese că e păzită cu adevărat. La balcon, se legăna în vînt drapelul unui stat necunoscut pentru ea. După mai mult zbucium sufletesc, se liniști: doar oamenii care-au făcut-o aseară femeie n-au s-o lase în pericol. Din nou se tolăni pe canapeaua Șaherezadei să se calmeze. „La urma urmei, fiecare domnișoară și-ar dori să devină astfel... femeie. Iar morala? Ea a rămas la Ineasca, lîngă Arion. Acolo totul e curat și moral, iar lumea aceasta murdară nicidecum n-am s-o duc la poalele Lipăgăului, căci nimeni n-o s-o înțeleagă și nimănu nu-i trebuiește... „Cu puzderia de gînduri la morală, la examenele de stat ce o așteptau în primăvară, adormi. Lăsă cele întîmplate să cadă peste viața ei ca o zăpadă în mijlocul verii, ce se topește în aceeași clipă...

Soarele stătea sus pe cer și își răsfrîngea razele orbitoare prin fereastră, cînd Angelica se trezi deja cu mintea clară. Bău cafea, scoase din frigider cîteva ouă, le prăji și mîncă încet. De îndată ce înghiți ultima îmbucătură, în odaie apărură Muhammad, cu același zîmbet fericit, parcă fixat de un sculptor pe fața lui.

– Dormit bine?

– Unde mă aflu?

– Hotel, ambasada noastră. Aici bine.

– Unde-s amicii mei de la „Intercontinental”?

– Ei dus acasă. Primit solda și spus lor: voi dus acasă! Angelica femeia noastră!

– Ei ce-au răspuns?

– Bine, bine...

– Aha-ha! făcu fata.

– Nu supăra. Noi pe tine hotărît, luăm la Arabia, excursie.

– Credeți că o să fiu de-acord? se îndîrji fata.

– Noi hotărît să luăm Angelica la Arabia.

Angelica nu pricepea de ce a devenit complet lipsită de voință, de caracter. Oameni străini fac ce vor cu ea. Se înfurie:

– Iată care-i chestia, bade Muhammad. Eu trebuie să hotărăsc totul și nu altcineva.

– Clar la mine. Dar ce este „bade”?

Angelica îl privi țintă, apoi, dezmeticindu-se, spuse:

– Un fel de șeih, la noi, în românește.

– Frumos, frumos la voi obicei!

– Foarte bine. Iar acum lămurește-mi cum s-ajung la Gara de Nord? Că de nu, o să vă ia toți dracii în cîrcă...

– Un clipa! Un clipa făcu Muhammad, întinzînd mîinile spre ea a scuze și, scofînd grăbit, din balahonul alb, un telefon mobil, formă enervat un cod și începu să dialogheze gălăgios, repede, cu cineva la celălalt capăt de fir. Cînd hărmălaia de vorbe se ostoi, fața lui Muhammad iarăși iradia de bucurie. Îi spuse calm:

- Doru nu-i! El primit banii și dus. El ție, nu știe.
- Și ceilalți doi au tuns-o.
- Ei primit tot dolari și plecat la Kișineff.
- Adică m-au lăsat să mă descurc singură?
- Nu descurca la noi. Avem grijă la tine. Tu placi șerifului... Muhammad îi netezi, cu degetele pline de inele, părul lung, moale și ondulat.
- Vîno-ți în fire, bade Muhammad, c-o să te țiești de-atîta fericire. Hai mai bine să ne gîndim cum să ajung acasă, în Moldova, la Chișinău.
- Întîi la Arabia, apoi acasă. My gold!... Nu refuza la mine. Acolo, cu noi – bine! Vezi multe acolo: oameni buni, cămile, nisip...
- Liniștește-te, bade Muhammad! Sînt curioasă și eu să vizitez Orientul Mijlociu...

* * *

A doua zi după Rusalii, dis-de-diminează, din Telenești ieși un autobuz cu flăcăi tineri, mecanizatori și țărani, care toată viața lor au crescut pîine. Care mai luase cîte un pahar de vin, care era mahmur de cu seară, dar toți păreau triști și puși pe cîntec.

Mai grea a fost clipa despărțirii. Veniseră femeile și copiii să-i petreacă, bocindu-i ca de moarte, fiindcă televiziunea, aproape în fiecare zi, difuza, din zona de conflict, cum vin sicrie la baștină cu morți dintr-acolo. Arion stătea la fereastră, lîngă Nichifor, și urmărea cum autobuzul ocolește ba un bloc de beton, pus de-a curmezișul șoselei, ba altul, la intervale anumite de rută, păzite de pichete de polițiști. În special erau puse la intersecțiile dintre raioane, ce dovedea că în republică, la ordinul celor de sus, se respecta starea de urgență.

La răscrucea de la Orhei, s-au pomenit în coada unei coloane de vreo patru autobuze, și ele cu voluntari. Oamenii simpli le ieșeau în cale, petrecîndu-i în drumul lor primejdios cu o umbră de speranță că vor curma, într-o oarecare măsură, dezmățul armelor de la Nistru. Pe Arion îl mira că între voluntari domina o nedeterminare absolută: nimeni nu avea cel puțin un cuțit sau o baionetă, nimeni nu știa concret unde pleacă și ce are de făcut, cînd o să li se dea indicații și dacă vor lupta, cînd vor fi înzestrați cu echipament și cu arme de luptă?

Distanța pînă la Tighina se micșora și în salonul autobuzului se răriseră cîntecele și pălăvrăgelile. Toți plugarii stăteau într-o așteptare oarbă. Cînd șoferii deconectau la cîte un popas motoarele, dinspre Nistru se auzea bubuitul tunurilor, uneori și făcănitul mitralierelor.

Ajunșă în preajma satului Varnița, coloana de autobuze – cinci deja la număr – s-a oprit și un ofițer în uniformă a Armatei Naționale, le-a comunicat că vor participa la luptele ce se dau în orașul Tighina, asediat de cazaci. Cineva a întrebat dacă li se vor da arme și ofițerul le-a răspuns că o să le primească la Comisariatul de Poliție, care și el este pe cale de a fi blocat...

Toate comenzile le primiră cei din primul autobuz și, cum ineștenii erau în coadă, Arion nu auzise nimica. Lumea din autobuzul lor era într-o ușoară panică – pe toți îi

măcina această neclaritate. Prin geamul autobuzului, cînd intrau în Tighina, de partea cealaltă a Nistrului, în direcția Parcanilor, văzură țevile tunurilor, ce împrășcau arar limbi de foc, spre malul drept. Tragerile erau urmate de țăcănit de mitraliere. Arion pricepu că la mijloc este o mare necoordonare, un haos total. Nu-și putea explica în nici un fel faptul că o coloană de autobuze, neechipată, neînarmată, își continuă drumul prin ploaia de proiectile și gloanțe. Se apropie de șofer și îi ordonă ultimativ:

– Frînează, nu te juca cu moartea...

Șoferul, care înfuleca lacom o țartină, îl privi cu ochi înspăimîntați și-i dădu ascultare.

Deodată, se întîmplă ceva îngrozitor. Un uragan de proiectile, venite de peste Nistru, se năpusti peste autobuzele din fruntea coloanei. Trei dintre ele momentan fură incendiate.

– Toată lumea afară! Nichifor! La pămînt, prin șanțuri!

Oamenii, care mai dormitau după oboseala drumului, fîșniră buluc pe uși, abia izbutind să se tupileze după dambe de pămînt și în șanțuri crescute cu ierburi. Imediat autobuzul lor fu cuprins de flăcări. Salvați ca printr-o minune, urmăreau îngroziți ceea ce se petrecea în jur. Limbile uriașe de foc lingeau lacom tabla subțire de metal, ce se scorosnea trosnind.

Părea că autobuzele din fața lor sînt un suflet viu ce se zbate în convulsii. De peste Nistru, continua să plouă cu proiectile mortale, în perimetrul unde, cu cîteva minute în urmă, coloana de mașini părea să se cotilească pașnic la vale. Cei cîțiva zeci de metri pătrați deveniră locul morții a vreo sută de oameni nevinovați.

O vreme toți părăură paralizați...

Primii se dezmeticiră Nichifor și Arion. Se uitară unul la altul și se înțeleseră dintr-o singură privire: trebuie să salveze oamenii, să-i scoată din unghiul de foc, ce devenea tot mai năprasnic cu fiecare clipă. Nichifor puse mîinile pîlnie la gură și strigă către toți cei ascunși prin șanțuri:

– Fără panică, unul cîte unul, ne retragem spre pădure și acolo așteptăm întunericul!

Focul cruciș de mitraliere sfîrteca șoseaua, unde pălălăiau autobuzele. Nu contenea de parcă cei de dincolo de rîu aveau un depozit întreg de gloanțe și se hotărîseră să-l isprăvească pînă va pogorî întunericul. În jur răsunau gemete și vaiete... Oamenii care puteau să se miște, puțin cîte puțin își revenau din buimăceală și prinseră a se tîrî spre pădurea înverzită, de care îi despărțea un cîmp de lucernă. Arion cu Nichifor și încă vreo cîțiva necunoscuți aburcară în spate cîte-un rănit pentru a-i trece peste digul ce despărțea cîmpul de pădure. Omul pe care îl căra în spate Arion, era greu, cu picioarele lungi. Fusese rănit în burtă și îi ieșeau afară o parte din intestine.

Rănitul urla de durere, apoi șopti: „Lasă-mă, frate!...” Arion îl slobozi din spate. Își aruncă privirea în urmă și văzu o țiră roșie. „Am trei copilași la Zgârdești...” Cu aceste cuvinte, bărbatul își dădu sufletul. Gloanțele continuau să șuiere deasupra

capului. Strigat de Nichifor, Arion lăsa corpul neînsuflăit în câmp și alergă la oamenii, adunați într-un loc ferit de pericol, din marginea pădurii. Se lăsa noaptea. Pe cer nu se zărea nici luna, nici stelele. În văzduh stăruia miros greoi de carne arsă și de fum înecăcios.

– Oameni buni! vorbi deodată Arion. Ne-am pomenit într-o situație stupidă și nu putem schimba deocamdată nimic. Propun să ne retragem în direcția orașelului Anenii Noi, sau să ieșim la traseu; acolo o să ne orientăm mai bine. Mai zăbovim puțin să vedem cine este viu și cine a rămas acolo, lângă șosea, facem o listă, apoi pornim...

Din autobuzul lor se dovedi că a murit doar zgărdeșteanul, pe care Arion l-a dus în spinare. Fusesse brigadier la brigada de tractoare a gospodăriei agricole. Arion învățase cândva la școala medie din Telenești cu băieți și fete din acest sat din câmpia Ciulucului, sat cu o tradiție frumoasă de a trimite copiii la școli. După ce-și mai adună puterile, Arion se furișă spre cadavru și-l aduse pe zgărdeștean pe o foaie de cort. Cineva scăpără un chibrit.

– O să-l înmormântăm aici, sau îl ducem acasă? întrebă cineva.

– O să-l ducem la baștină, să fie înmormântat creștinește, răspunse într-un târziu Arion.

Sclipuiră o targă din nuiele, legate cu o bucată de cearșaf, găsit nu se știe pe unde, și, peste jumătate de oră, grupul dezorganizat de oameni porni prin pădure, pînă ieși la șoseaua pustie, străjuită de stejari pe ambele părți. Drumul prin codri era liniștit. Doar în urmă se mai auzeau bubuituri înăbușite și răzlețe. Arion trimise doi băieți de la Budăi în recunoaștere. După o habă de așteptare, începură, pe întrecute, să-și dea cu părerile:

– Au dezertat, mulți cu dreptate. Nu s-au prezentat la Comisariat... zise un flăcău de la Bănești, frecîndu-și a necaz barba. Cine e prost să se vîre în groapa asta a morții, cînd nu-i nici o regulă, nici o comandă?

– Probabil, căzu de-acord Nichifor. O să ne mișcăm spre punctul de control de la intrarea în Tighina...

– Nu plecăm acasă? făcu un bărbat scund, care tăbîrcea un tuhal cu bulendre. De ce să-mi pun capul aici, cînd am o droaie de copii. Dacă mă ucide, cine o să aibă grijă de ei?

Arion chibzui o vreme, privi în jur. Se auzea doar freamătul pădurii și se simțea fierbințeala șoselei din față. Se pomeni în rol de conducător al acestor oameni, lăsați la voia întâmplării.

– Fraților. Am venit la război, nu la hram. Să ne apărăm glia. Ați fost martorii măcelului de adineaori... trebuie să le arătăm inamicilor că sîntem un popor cu demnitate. Să ne întoarcem pe poziții, poate vom obține arme. Cine nu e capabil să reziste, drumul pădurii este garantat oricui.

O parte din bărbați se îngărămădi în tăcere și, fără a mai da alte explicații, își puseră rucsacurile în spate, luînd direcția spre casă. După o vreme de șovăire,

cîtiva se alăturară lui Nichifor și Arion. Un june zvelt, înalt, le strigă celor care se îndreptau spre casă:

– Grăbiți-vă la muieri! Demult, tare demult, nu le-ați mirosit subsuoară! Lăsați să vină rusălăii, să ne mai călărească o sută de ani...

Vreo doi din cei porniți spre casă se întoarseră totuși și detașamentul se îndreptă spre linia frontului. Erau vreo optsprezece bărbați. După îmbrăcăminte și după moralul pe care-l mai aveau, semănau cu renumita „oaste a lui Papuc”, din poveștile populare.

– Oameni buni! se adresa Arion celor rămași. Dacă vrem să fie ordine, avem nevoie de un conducător.

– Vă propunem pe dumneavoastră, zise tînărul zvelt. Iar ca ajutor, pe bărbatul pe care-l cheamă...

– Nichifor, ieși puțin înaintea acestora.

– Dar pe dumneata cum te cheamă? întrebă alt voluntar.

– Arion. Arion Inereanu, din Ineasca.

– Mă numesc Anatol Popovici, se recomandă în sfîrșit junele chipeș.

– Nu cumva ești noul judecător din Telenești?

– Întocmai! surîse junele chipeș.

– Juzii parcă sînt scutiți de-a participa la război...

– Sînt voluntar. M-am prezentat la minister și mi-au permis. Trebuie să demonstrăm lumii că nu sîntem niște mămăligari.

– O să facem judecata pe loc! rîse cineva. Procurorul e cu noi!

– Ei, iată că ne-am revenit un pic, întrerupse discuțiile Arion. Acum propun să ne întoarcem la pichetul polițienesc de la intrarea în Tighina. Acolo, probabil, există legătură telefonică cu comandamentul apărării naționale. Vom vedea la concret ce ne facem mai departe. Totodată, vom transmite trupul zgărdeșteanului să fie expediat la baștină.

Și detașamentul o luă din loc. Peste cîtva timp, descoperiră pichetul de polițiști, adăpostiți după blocuri mari de beton. Deasupra baricadei, filfia tricolorul. Ieșind pe șosea, ducînd pe o nuia o cămașă albă, ca nu cumva poliștii să deschidă foc asupra lor, se îndreptară spre pichet. Dar în vîlceaua, ce despărțea pichetul de un stejar singuratic de pe marginea șoselei, dădură peste două cadavre, cu ochii scoși și cu membrele ticsite în gură... Ambele victime aveau agățate de gît cîte o inscripție în limba rusă: „Smerti mulam! Bei ih, bespoșceadno, spasai Rossiu!”

– Sînt Gheorghe și Mihail Drăgan, de la Budăi, pe care i-am trimis în recunoaștere, îi identifică Anatol Popovici.

– Înseamnă că prin apropiere se află cazacii, zise Nichifor și le făcu tuturor semn să se tupileze, pentru a evita vreun pericol. Apoi se adresa către toți: cu Arion și Anatol plecăm la pichet, să aflăm ce se întîmplă, iar voi rămîneți. Să nu îndrăzniți să întreprindeți ceva. Puteți rămîne fără de cap...

Ajunși la pichet, un polițist, cu priviri severe, îi măsură din cap pînă în picioare, și-i întrebă suspicios:

– Cum de-ați nimerit aici?

Arion îi explică.

– Am auzit adineaori împușcături acolo în vîlcea, dar n-am putut face nimic... Am primit ordin prin rație să ocrotim ziaristii de la Ostankino, care au filmat autobuzele incendiate. Deseară vor informa lumea întregă despre bestialitățile cazacilor din Transnistria... Poate de data aceasta, cei de la Moscova se vor astîmpăra și nu-i vor mai bănuși pe moldoveni de săvîrșirea unor crime abominabile. Polițistul spuse toate acestea, îndreptățindu-se parcă în fața lor, simțindu-se vinovat că n-a fost în stare să le asigure securitatea celor de la Budăi, omorîți în vîlcea.

– Putem să ne unim prin fir cu militarii care ne-au chemat aici? întrebă Arion.

– Un moment, răspunse polițistul și-l strigă pe un altul, care se apropie alene, clătîindu-se. De la el aducea a alcool. Vasea, fă-ne legătură cu domnii de la Front...

– *Esti!* răspunse Vasea, scofînd din sîn rația, ca după lungi lămuriri să-i ofere receptorul lui Arion: *Obiasni im. Duraki! Nikakoi opredelenosti v ih deistviah...*

Pe fir se auzi un glas ascuțit de bărbat, care mereu o făcea pe miratul, cum de au nimerit oameni străini în zona pichetului? După ce Arion îi relatează cele întîmplate, cel de la celălalt capăt al firului ordonă să aștepte la pichet pînă la clarificarea situației, după care va trimite spre ei o mașină blindată. Îi spuse să transmită receptorul lui Vasea. Acesta reluă discuția nemulțumit, ascultă sufocat indicațiile superiorului, și în sfîrșit, zise parcă a lehamite: „Esti!”

– Prezentați actele, vă rog, le ordonă polițistul cu priviri severe, după ce Vasea îi transmise și lui indicațiile primite de la șeful lor prin rație. De unde putem ști că nu sînteți diversioniști.

– Nu am acte, ci o adeverință de la primărie, zise Arion, care nu obținuse încă dreptul de a primi pașaport.

– Pînă ne vom clarifica, aliniați-vă în partea aceasta! ordonă iarăși polițistul sever. Privind legitimația lui Anatol, îi porunci: Dumneata du-te și adu-i pe ceilalți, din vîlcea, să ne clarificăm și cu ei.

– Sînt băieți de-ai noștri, spuse Anatol. Au sosit să-și facă datoria. Poliția e cu noi!

Întorcîndu-se la pichet, grupul din vîgăună aduse și cele trei cadavre.

– Cu rînd vine blindata și-i vom duce la Anenii Noi, în spatele frontului, zise polițistul, pe același ton sever. Apoi se întoarse spre Arion: Despre dumneata n-avem nici o informație... Vei rămîne aici, pînă la identificarea persoanei. De unde zici c-ai venit?

– De la Telenești. Din comuna Ineasca.

– Nu mai spune, zise deodată polițistul sever. Păi și eu sînt de-acolo. Dar n-am auzit de dumneata.

– Nici pe mine nu mă cunoști? se uită la el Nichifor.

– Sînt colaborator al poliției Briceni și n-am fost vreo zece ani acasă. Nu, nu te cunosc nici pe dumneata.

– Mă cheamă Arion, sînt fiul cel mare al fostului învățător Simion Inereanu.
– Care-a făcut demonstrație la Chișinău, pe timpul comuniștilor?
– Întocmai! zise Nichifor. Iar eu sînt a lui Procopii Mereuță care locuiește după vii, lîngă fîntîna cu apă de leac...
– Dumneata de-a cu îfești?
– De-a lui David Săculțanu. Locuiește la via lui Toba.
– Fratele mai mare al Angelicăi? ghici vesel Nichifor, furîndu-l cu coada ochiului pe Arion.

– Da, studentă la Facultatea de Jurnalistică, din Chișinău.
– Și unde-i acum sora? întrebă Arion, săltînd din umeri.
– Face practica, în Arabia. Dar asta n-are nici o importanță pentru situația dată, repetă polițistul sever. Curînd va sosi comandantul și veți primi indicațiile cuvenite. Pîn-atunci, ascundeți-vă după blocurile de beton, căci lunetiștii de pe celălalt mal ochesc cu mare precizie. Privi iarăși în binoclu, apoi, primind o comandă prin rație, ridică un steguleț alb deasupra capului, dînd consimțămîntul ca operatorii și jurnaliștii moscoviți să plece în zona autobuzelor arse, să filmeze cadavrele carbonizate.

– Diseară, pe programul moscovit, o să vedem cum vor comenta rușii acest masacru, zise parcă mai mult pentru sine șeful pichetului.

Ceva mai la o parte, cîțiva polițiști demult rezemaseră automatele de blocurile cenușii de beton, scoaseră merindele și, pe furiș, treceau de la unul la altul o ploscă cu spirt. Șeful pichetului le vedea pe toate, dar se prefăcea că nu-i observa, și tot bombănea supărat ceva în barbă.

Dinspre cîmpia, ce se întindea la capătul pichetului și al pădurii, din cealaltă parte a râului, spintecau bezna nopții linii luminiscente ale gloanțelor trasante, trimise de mitraliere spre orașul Tighina. Tunurile amuțiseră. Orașul era în flăcări. Probabil, acolo aveau loc lupte de stradă și oamenii din detașamentul lui Arion Inereanu așteptau să fie trimiși în ajutor. Un tranzistor, spînzurat de gîtul unui polițist, și fixat pe lungimea de unde a postului de radio transnistrean, informa că tancurile și tunurile românești, susținute de aviație, bat încontinuu asupra malului sîng al Nistrului, aducînd serioase pagube materiale și moarte în rîndurile populației civile. Se făceau mereu apeluri, către tinerii apti de muncă, să primească arme, grenade la statul-major al armatei de voluntari, și să vină în sprijinul bravilor cazaci, care luptă eroid cu invadatorii români. Deodată, postul de radio făcu o pauză lungă, după care răsună semnalul „Știre extraordinară”, apoi crainicul anunță vestea de ultimă oră. Ieri după-amiază, dinspre Chișinău, veneau spre Bender două autobuze cu cetățeni pașnici. Naționaliștii, fără pic de milă, au tras asupra oamenilor neînarmați, incendiind autobuzele. Toți pasagerii au ars de vii. Trupurile carbonizate se mai află și acum în vecinătatea pichetului. Încă două cadavre au fost descoperite cu urme de omor abominabil, într-o vîlcea din vecinătatea stejarului mare, de lîngă pichetul moldovenesc de poliție. Pe pieptul acestor doi oameni omorîți, naționaliștii au scris: „Moarte ocupanților ruși!” Mai

multe amănunte, cetățenii Transnistriei vor putea afla mâine, în programul de noutăți al televiziunii de la Moscova...

– Uite cum au întors-o! exclamă indignat șeful pichetului.

De după cotitura șoselei, cu luminile aprinse, în mare viteză, se arată o mașină blindată. „În sfârșit vom obține armament și vom pleca la luptă, gândi Arion. În confruntare directă cu inamicul... În sfârșit...”

Din mașina blindată ieși un bărbat cu cască pe cap. Îmbrăcat în vestă antiglonț sub uniforma militară, cu un revolver „Makarov” la șold. Din urma lui, după ce polițiștii coborîră câteva bidoane de un verde întunecat, cu mîncare, ieși și o femeie grăsană, probabil bucătăreasa.

– V-am adus de-ale gurii, se adresă cel coborît din blindată către polițiști. Azi e de serviciu colhozul din Sîngera. Mătușa Daria o să vă hrănească... Privind la grupul de bărbați, care, tolăniți după blocurile de beton, erau numai ochi și urechi, întrebă, cu mîinile în șolduri: De unde v-ați luat, dragii mei? Cine v-a trimis aici?

– De la comisariatul din Telenești, aproape că raportă militărește Arion.

Bărbatul cu pistolul „Makarov”, scoase dintr-un buzunar o listă, o parcurse cu ochii și, după o habă de tăcere, zise:

– E adevărat, ați fost mobilizați... Doar că voi, grupa voastră, trebuia să fiți deplasați pe capul de pod de la Cocieri, și nicidecum aici, la porțile Tighinei. De aceea s-a și întîmplat nenorocirea cu autobuzele.

– Sîntem gata să rămînem să sprijinim polițiștii, se grăbi să spună Anatol. Sînt specialist în aruncătoarele de mine antitanc...

– Eu la fel, se ridică și Nichifor.

– De unde să vă iau aruncătoare de mine, dragii mei? Stăm de două săptămîni aici și nici măcar automate nu ne-au dat la toți. Naiba știe ce se întîmplă pe lumea asta. Ni se ordonă să înaintăm, și cînd ne facem vînt spre cazaci și-i punem pe fugă peste Nistru, de le pîrîie călcîiele, îndată primim alt ordin: „Înapoi!” Cînd se vor lămuri cei de la conducere, nu mă mai taie capul.

– Adică noi nu trebuie aici? întrebă Arion. Amintindu-și deodată de camarazii căzuți, se adresă noului șef: Barem să luați aceste cadavre ale camarazilor noștri, puteți?

– Le vom lua, avem loc, dar, iată pe voi... Cu ce să vă hrănim?...

– Ale cui sînt tancurile? Tot ale cazacilor?

– Nu fi naiv, neică. Ale armatei ruse, dislocate acolo. Poate în calitate de mecanic de bord este vreun cazac, își dădu cu părerea ofițerul cu „Makarov” la șold, scrufînd întunericul cu binoclul. Chiar și-acuma iată, trece unul peste rîu.

– Păi, Rusia trîmbițează că nu are nici un amestec în treburile interne ale Moldovei suverane? o făcu pe naivul Arion.

– Ai căzut de pe lună, omule?

– Și totuși cum procedăm mai departe? dori să afle Arion.

Ofițerul făcu legătura prin rație cu centrul de comandă și primi indicația ca toți

bărbații să rămână pe loc. Până în zori, îl asigurară cei de acolo, vor primi echipament, muniții și vor avea misiune concretă.

Curînd mașina blindată, cu bidoanele deșarte, cu cele trei cadavre, era gata de plecare. La despărțire, ofițerul, urcat în caroserie, zise:

– Toată „veselia” se așteaptă mîine! Fiți calmi, noaptea asta aveți răgaz de odihnă.

Timpu se scurgea încet și monoton. Bărbații așteptau în același loc, privind în tăcere polițiștii, care aveau misiunea să țină piept cazacilor, să nu de-a năvală spre șosea. Toți erau echipați cu rații. Vasea făcea întruna legătură cu cineva dicuțînd pe cele mai diverse teme, începînd cu bancuri și terminînd cu informații amănunțite: ce fac, care sînt planurile grupei lor în viitorul apropiat, numărul voluntarilor veniți la pichet...

– Parcă se poate una ca asta? îl întrebă Arion pe șeful pichetului. Doar convorbirea lui poate fi liber recepționată de inamic...

– De ce crezi că sînt atît de supărat? vorbi mai marele pe pichet. Între noi s-au infiltrat trădători, diversioniști, și asta mă pune în gardă... N-am nici o putere asupra lor. Ei sînt militari, au conducerea lor. Eu sînt polițist. O am pe a mea.

– Se vede că e de la Ineasca, interveni Nichifor. Degrabă ne vom încadra și noi în luptă și vom demonstra ce pot copiii serenadelor!

– Să dea Domnul să izbîndim! Dar nu prea cred. Moscova își face de cap prea de tot. I-a înarmat pînă-n dinți pe separatiști.

Au fost ultimile lui cuvinte. Șeful pichetului se îndreptă din spate sub greutatea vestei antiglonț, duse binoclul la ochi și, deodată, se prăbuși însîngerat, chiar lîngă grupul ce ședea pe iarbă... Dinspre Nistru, un lunetist îl doborîse cu un glonte mortal în cap. Cei din jur se înpăimîntară. L-au acoperit cu o manta, și numai Vasea își păstra calmul, rostînd într-un tîrziu:

– Durak! Skoliko raz ia emu govori! Spreacisea za betonnîmi plitami i sidi... Prinoseat tebe kușati, vîpiti, cito ieșcio tebe nado? A on vse vremea lazil, lazil, budto ne smerti ego iskala, a on iskal smerti.

– Închideți lioarba, canalie! strecură, printre dinți, Arion. Se vede de la o poștă cine ești.

– Zakroi matiugalnik, rumân parșivîi, a to spușciu v tebe oceredi! se făcu agresiv Vasea.

– Îndată îți arăt eu cine-i român parșiv, dihanie! strigă Arion, repezindu-se spre automatele polițiștilor, așezate în piramidă. Toți se ridicară în capul oaselor, să vadă ce se va întîmpla.

– Arion, frate! Lasă-l în pace, strigă Nichifor și, dintr-o săritură, îi tăie calea spre piramida de arme. Nu e cazul să-ți măscărești mîinile cu o acemenea haimana. Apoi către Vasea: Închide-ți fleanca, porc netrebnic!

– Să nu te-aud că mai vorbești prin rație! îi porunci Arion. Aici e război și cum îmi pot pierde eu capul, așa ți-l poți pierde și tu, neisprăvitule!

– Dacă ești rus, încă nu înseamnă că natura te-a înzestrat cu trei coaie, îl luă în zeflema Anatol, cu zîmbetul său sarcastic în colțul buzelor.

Mulțimea izbucni în rîs, Vasea înghiți în sec și se astîmpără, asigurîndu-l pe Arion că nu va mai vorbi nimic în eter. „Uite la ei, fierbea în sinea sa Arion. Abia cînd le suflă și lor moartea în ceafă, devin docili, ca fiarele dresate la circ...”

Tîrziu, după miezul nopții, la pichet sosiră trei mașini blindate cu ofițeri ai Armatei Naționale. Fiecare bărbat din detașamentul lui Arion primi cîte un pistol-automat. Anatol și Nichifor se pricopsiră cu cîte un aruncător de mine antitanc. Aliniindu-i în două plutoane, unul dintre ofițeri dădu următoarea dispoziție:

– Ne vom deplasa în marș forțat pînă în preajma cetății Tighina, la podul care trece peste Nistru. Din partea cealaltă, vin cazacii cu tancurile și trebuie să le aținem calea, mai ales voi, și el arătă la Anatol și Nichifor, veți fi de-a gata... Avem garanție că unitățile armatei ruse, dislocate în cetate, nu se vor implica. Deși pot fi și provocări, dezinformații. Noaptea aceasta, televiziunea de la Moscova a transmis prin SNN secvențe din Moldova, prezentînd autobuzele arse, cu trupurile carbonizate, dezastrul fiind atribuit unităților de voluntari moldoveni... Dezinformează întreaga lume și, din păcate, nimeni nu e în stare să-i combată. Să ținem piept acestor hoarde așa cum putem și cum ne-ajunge mintea. Ne vom deplasa prudent. Cei cu aruncătoarele de mine vor ocupa poziție chiar în fața podului. Vom săpa tranșee pentru arma antitanc și, la apariția primului tanc, trageți ca să-l opriți, în șenile. Vă împrăștiați la distanțe mici și vă străduiți să opuneți rezistență trupelor de cazaci, care vor încerca să pătrundă în oraș. Să nu ne temem, e Patria noastră și dacă nu o vom apăra noi, nu va veni nici ungurul, nici bulgarul, nici turcul, nici sîrbul să ne-o apere...

Peste cîmpie mai stăruia un miros de fum înecăcios și carne arsă. Norii se răzbunaseră și un cer cu stele străjuia acum cîmpia rănită. Arareori, se auzea țacănitul mitralierelor la Nistru și mii de scînteii ale gloanțelor cu mișcare trasiologică se împrăștiau deasupra cîmpiei.

Frica din inimile țăranilor se spulberă. Pentru fiecare dintre ei moartea era undeva departe, reală pentru orice străin, numai nu pentru dînșii. „Bieții țărani, gîndea Arion. În clipele grele, totdeauna au stat de strajă țării. Și cînd e pace, tot ei o duc cel mai greu... Această clasă miraculoasă, care în ultimele secole a mișcat istoria...” Patriotismul țăranului izvora de undeva din coloana infinitului, din grijile lui de a ara și semăna cîmpia, de a strînge roada, de a-și asigura familia pentru iarna care vine. La comisariat, mai află că majoritatea orașenilor ignorează demonstrativ legea privind mobilizarea la apărarea integrității teritoriale.

* * *

Mitru, spre marea lui satisfacție, fu numit comandantul plutonului de lunetiste, sosite special de la Moscova, „întru susținerea idealurilor de secole ale poporului transnistrean”. Plutonul era constituit din rusoaice, bine dotate cu armament din cel mai modern, instruite în școli speciale. Aveau siluete sportive. Sosiseră în ajun de Rusalii. Mitru, împreună cu Sokoliuk, le întîmpinară la gara din Tiraspol. De

acolo, la bordul unui elicopter, au făcut escală pe aerodromul militar din vecinătate. La depozitul unității de desant, fetele primiră uniforme militare, cămăși antiglonț, căști și patroane pentru lunete.

– Aici, în Transnistria, ele vor trece botezul focului, îi explică Sokoliuk. Să le lăsăm o amintire frumoasă. Ne vom deplasa la locul de unde se vede ca în palmă Tighina, mai jos de Parcani. Ziua se vor odihni, noaptea se vor afla în misiune.

– Dar cum au să tragă din lunetă în toiul nopții? se miră Mitru.

– Sunt dotate cu aparate cu unde ultraviolete. Văd ce se face în raza de acțiune ca în palmă.

– La ce distanță pot bate?

– Trei kilometri. Atîta cît i-am putea cuminti pe români. Să nu le mai ardă nîcînd a se pune în poară cu Moscova. Dar știi tu, frățioare, care este punctul lor preferat, atunci cînd ochesc în inamic cu luneta?

– Care?

– Organele sexuale! Au o ciudă nebună pe bărbații care nu le satisfac. Ei bine, acuma românașii nu se vor mai înmulți, chiar dacă, printr-o minune, vor rămîne în viață...

– Extraordinar!... rînji Mitru, deși nu înțelegea de ce îi spune toate acestea Sokoliuk.

Amazoanele s-au odihnit o zi, s-au pus în ordine, apoi au primit echipamentul necesar. Trebuia cît mai urgent să se deplaseze spre Nistru, pe poziții. Mitru chiti să facă cunoștință cu una din cele mai zvelte și mai drăguțe:

– Antoaneta, se recomandă lunetista.

Apoi făcu oficial cunoștință și cu celelalte. Înainte de a le citi ordinul, conform căruia plutonul de lunetiste urma să acopere trecerea cazacilor peste pod în Tighina, Mitru le felicită și le mulțumi că au avut curajul să vină în ajutorul poporului transnistrean, și le zîmbi tuturor cu gura pînă la urechi. – Iar acuma să continuăm glorioasa tradiție a bunicilor și taților noștri, a lui Suvorov – înainte de-a ne avînta în bătălie, să bem cîte o sută de grame. Pentru curaj!

Și în aceeași clipă, cîtiva flăcăi, în uniformă de cazaci, își făcură apariția cu două lăzi de „Russkaia vodka”.

– Pentru voi, fetelor! Pentru izbînda noastră! ură Sokoliuk, după ce cazacii turnară în pahare. Venise în cazarmă să le ridice moralul.

– Pentru tine, Antoaneta! zise Mitru, sorbind din ochi fata. Succes!

– Parcă n-ai să fii alături de noi, comandante?! făcu Antoneta mirată, privindu-l cu ochi serioși.

– Cu tine va și pleca, interveni Sokoliuk, care prinse firul discuției. Fratelui îi plac fetele cu păr bogat. Și, făcîndu-i cu ochiul, Sokoliuk îi explică lui Mitru: Amîndoi ne vom afla pe poziții. Ține rația, alături de Antoaneta în tranșee, pe flancul stîng. Vom comunica în permanență. Nu-i nici un pericol, frate. Ai să numeri cartușele, în rest mititica știe foarte bine ce are de făcut.

– Doar era vorba să le comandăm la distanță? zise Mitru, simțind furnici de gheață în spate.

– Așa cum propun eu, va fi mai bine. Și-apoi uită-te, frate, pe cine o să ai alături. Iar femeile în asemenea situații nu mai au restricții la nimic... Absolut la nimic. Bucură-te că e noapte senină, nu plouă și peste tot crește iarbă, flori. Susținerea va fi masivă, din toate părțile: și din aer, și de pe pământ.

– Am înțeles, se mai liniști Mitru. Dar să-mi dai și mie două sticle cu rachiu, din rezervele noastre. Și o roată de salam. Fie ce-o fi! Plec cu Antoaneta la luptă.

Pînă în largul cîmpiei, plutonul se deplasă cu mașina, apoi fiecare lunetistă fu condusă pe poziții de Mitru și Sokoliuk. Mitru rămase în compania Antoanetei... Niciuna dintre lunetiste nu era controlată, putea să tragă sau nu, cum găsea de cuviință.

– Avem nițică experiență, zise Antoaneta, după ce își termină de camuflat poziția cu ierburi înalte. Am fost la Vilnius, în decembrie trecut, Tallinn și Riga, dar cu balticii a fost altă treabă... Aici, în hălăciuga asta, pare să fie mai confortabil și mai... romantic.

– Așa carevasăzică? se prefăcu Mitru mirat. Și cam de ce?

– Avem mai multe șanse să rămînem în viață.

– Face să te expui riscului, cînd ești atît de frumoasă, seducătoare?

– Lasă, lasă... Pentru frumusețe în nici o țară din lume nu se plătește, decît numai dacă faci treabă... Pe mine, ca și pe colegele mele, mă aranjează mult solda pentru campania din Transnistria.

– Vi se plătește bine, zici? ciuli urechile Mitru avid totdeauna de parale.

– Ca să ne-ajungă, zîmbi fata.

– Da' la Leningrad, ai mașină?

– Mi-am cumpărat după campania baltică.

– Bravo!

Antoaneta îi arătă minunile tehnicii militare: printr-o lunetă, dotată cu dispozitiv nocturn de cercetare, cu raze ultraviolete, puteai vedea, la o distanță enormă, mișcarea oamenilor, dincolo de Nistru, în direcția Tighinei. Lunetista pîndea orice mișcare din partea opusă.

– Uite-l, vezi? Unul cu capul mare și gamela cît o pălărie... N-are astîmpăr, canală. Se plimbă de colo-colo. Iată, încă doi, îl întreabă ceva. Sau poate le dă instrucțiuni... Vrei să te uiți?

Mitru se grăbi să scoată un „Iha!” și Antoaneta îi dete arma cu lunetă. Îl ajută s-o îndrepte tocmai într-acolo, unde privise ea cu o clipă în urmă. Mitru simți degetele moi pe mîinile sale cam păroase. Sufierea caldă a fetei, duhînd a rachiu și parfum fin, îl gîdilă după urechi, la ceafă. Avu o pornire să o cuprindă, dar se gîndi să fie tacticos și se uită întîi prin lunetă. Învăluite într-o lumină verzuie, tremurîndă, cîmpia, pichetul de polițiști, blocurile de beton, pădurea și oamenii – toate se vedeau ca-n palmă. La cîteva sute de metri, între pichet și satul din vale, se ridicau spre cer, din rămășițele unor mijloace de transport, zdrențe de fum verzuu și ele. O umbră

de namilă apărea și dispărea după blocul mare de beton, care servea ca adăpost efectivului pichetului. Gesticula ceva, explica altor două umbre, care urmau uneori namila. Una înaltă și uscățivă, alta ceva mai scundă, puțin încovoiată. „Parc-ar fi fratele Arion și Nichifor”, îl străfulgeră un gând, dar îndată îl alungă. „Ce să caute aici Nichifor și Arion?”

– Uite la ei, nici nu se tupilează, parcă ar fi la mama pe cuptor, se indignă Antoaneta. Mitru abia acum observă în mîinile fetei încă o lunetă. E de rezervă, explică dînsa și întinse mîna să ia arma: cît o să se mai plimbe așa, ca la mă-sa acasă?

– Dă-mi voie mie, o rugă Mitru tulburat.

– Ai să nimerești, comandante?

Lui Mitru i se păru că îl ia în zefleMEA. „Nu-mi scapi tu mie în noaptea asta”, amenință el fata în gând și o întrebă:

– Bate pînă într-acolo?

– Și trece, îi răspunse Antoaneta. Eu țintesc cu o șchioapă mai jos de centură, dar nu te sfătuiesc să te măsoari cu o campioană la biatlon. Ia-l mai bine la cap, că-i destul de mare.

– Ești grozavă, zise Mitru, înghițind și această zefleMEA. Cele trei umbre se opriră la marginea blocului de beton. „În care să țintesc” chibzui el cîteva clipe. Apoi alese umbra namilei și duse luneta la baza scăfirlei. Apăsă pe trăgaci. Arma îl izbi ușor în umăr, dar ultima fărîmă de secundă observă cum umbra tresări, capul se izbi brusc spre spate, zburîndu-i chipiul. Și îndată se prăbuși.

– Formidabil!

– Bravo! îl laudă Antoaneta. Mitru o trase ușor spre sine. O sărută lung, și lunetista nu se împotrivi. Cînd îi slobozi buzele pline de viață, ea șopti:

– Excelent.

Ambii se îmbrățișară strîns, ca doi amanți mai vechi, și pînă în zori, cînd se dădu ordinul de retragere, arma tăcu.

* * *

În marș fulgerător, detașamentul de voluntari intră în Tighina. Ajungînd la comisariatul de poliție, cu pereții ciuruiți de gloanțe, voluntarii constatară că nu au nici o pierdere. Intraseră în oraș fără lupte. Numai în preajma comisariatului, dinăuntru, se traseră cîteva rafale, de preîntîmpinare, dar, după un scurt dialog, de la distanță, au fost lăsați să intre. Comisar era un rusoi bine legat, roșcovan, care fuma întruna, aplecat peste harta orașului. Pofti toți voluntarii într-o încăpere din subsol. Se crăpa de ziua și în ochii oamenilor se citea oboseala și insomnia.

– O să zăboviți cîteva ore, apoi vom vedea, zise comisarul. Cel mai greu are să fie mîine. Podul de peste Nistru nu e departe.

– Să mergem acuma, propuse Anatol. Acolo tancurile n-au nici o stavilă și pot veni dinspre Tiraspol oricînd.

– Nu e cazul, vorbi calm comisarul. Pe malul stîng stau camuflați lunetiștii, puteți deveni victima lor. Dispunem de informația că, seara trecută, acolo, a

fost amplasată o grupă de lunetiste experimentate și echipate cu dispozitiv nocturn. Au să vă strivească ca pe muște. Lăsăm toate acțiunile când s-a face ziuă. Comisarul umplu încăperea cu rotocoale de fum. Mirosea a sudoare. O să ne mai trebuiască oameni la paza închisorii continuă el liniștit, cu o voce obosită. Cazacii intenționează să pătrundă acolo și să elibereze criminalii, să-i asmuțe împotriva noastră, înarmându-i... Tu, arată către Nichifor, întocmește lista oamenilor tăi, cu indicația specialității, pe care a avut-o fiecare pe timpul când a făcut armata.

La aproximativ două ore, toți cei din clădirea comisariatului fură surprinși de un bombardament atât de masiv, încât aveai impresia că s-a început cutremurul.

– La arme! le ordonă Arion aceluia care piroteau pe scaune. Toată lumea să iasă în coridor!

Se efectuau trageri directe cu tunul asupra clădirii. Un obuz sparse peretele subțire din spate. La primul etaj izbucni un incendiu. Un nor de fum înecăcios începu să pătrundă în subsol. Se stîrni învâlmășeală. De nicăieri nu se auzea nici o comandă. Nichifor își puse o pufoaică pe cap și se aruncă în norul de fum des ajungînd la scările ce urcau din subsol la parter.

– Încoace! strigă el și toți îl urmară. Pregătiți-vă de tragere.

La etajul întâi, i-au găsit pe polițiști în acțiune. Respingeau, prin trageri de pistol-automat, înaintarea cazacilor, care încercau să ia cu asalt clădirea comisariatului. Când li se alăturară țărani de la Telenești și jumătate din pistoale-automat începură să-i susțină, cealaltă jumătate mai era în panică și încă nu cunoștea secretul luptei.

Cazacii și blindatele, care se vedeau din clădire ca-n palmă, începură să bată în retragere. În acel moment, Anatol și Arion fixară o mină la arma lor și incendiară blindata mai apropiată. Din ea se ridică o limbă de fum. Cazacii încercară să o părăsească, dar au căzut secerăți de gloanțe în câteva secunde. Ardea pămîntul și drapelul agățat de o aripă a blindatei.

Comisarul, cu rafale scurte și exacte, respingea și el atacul cazacilor. Când polițiștii încurajați de susținerea voluntarilor voiră să se ia pe urmele grupului de cazaci dispersați, comisarul ordonă cu vocea lui severă:

– Încetați focul! S-a convenit să se poarte negocieri cu separatiștii.

Tragerile amuțiră treptat. Blindatele rămase întregi se retraseră către podul de pe Nistru și luară direcția spre Tiraspol. Se făcu liniște, comisarul își șterse fruntea asudată și își aprinse țigara, pușind îngîndurat. În cele din urmă zise:

– Iac-așa, ne jucăm de o lună de zile! Cum le dăm ripostă, cum primim comanda să încetăm focul pentru ca cineva, sus, să aibă răgaz pentru negocieri... Cu Transnistria mai înțeleg că politicienii trebuie să se lămurească, dar ce caută separatiștii în Tighina?!

– Nu-i nici o siguranță că, peste câteva ore, blindatele nu vor trece iarăși podul și nu ne vor ataca, zise unul dintre polițiști, gîrbovit, scuișind colbul înghițit în vremea respingerii atacului.

În curtea comisariatului, unde se înălțau trei plopi ce abia-și terminaseră de tors caierele enorme de puf mășcat și murdar, voluntarii și polițiștii adunară cinci cadavre și doi răniți. Fusese rănit la picior și unul dintre polițiști, originar din Gîsca. Rana era adîncă, mai sus de genunchi. Acum rănitul gemea întruna.

– Domnule, se adresă către Arion comisarul, numește patru bărbați să ducă răniții la spitalul orașenesc... Altfel au să moară cu zile, căci nu avem nici un fel de asistență medicală. Deșteptii din cabinetele de la interne știu doar să se plimbe cu rudele peste hotare sau să primească colaci și prosoape la hramurile satelor. S-au scăpat moldovenii la putere, ca rușii la rachiul pe degeaba...

– Voi pleca eu, zise Nichifor. Cine merge cu mine?

Trei bărbați se apropiară de târgile pe care gemeau răniții. Înainte de plecare, Nichifor cu Arion schimbă armele.

– Nu pricep cum trebuie mînuită, recunosc Arion cercetînd arma antitanc.

– Te voi instrui eu, neică, interveni Anatol Popovici. O sprijini de umăr, ca pe pistolul automat, ocheschi mai jos de turla tancului sau în șenilele lui și tragi... Apoi privești cum strășnicia de metal începe să fumege, să ia foc, iar pe gaura de deasupra năpîrcile încep a evada ca țistarii de la înec.

– Așa e, aprobă comisarul. Dar grăbiți-vă și fiți cu ochii în patru. Prin oraș, mișună cazaci în civil.

– Fii atent, frate Nichifor, zise Arion abia auzit.

Nichifor tresări, privi lung în ochii lui Arion, parcă voind să-i spună ceva foarte important. Dar nu găsi de cuvînt decît să-i răspundă cu aceeași frază:

– Și tu, frate Arioane... Iartă-mă dacă am greșit în fața ta și încă nu mi-am ispășit păcatul...

– Las-că-i bine...

În acel moment Nichifor îl sili să ee un plic c-o scrisoare, zicîndu-i:

– S-o citești cînd vei avea răgaz. E pentru tine...

Cu automatele în spate, cei patru bărbați ridicară târgile cu răniți și ieșiră pe poarta de fier, ciuruită de gloanțe, pe care se deslușeau două stele roșii.

– Vom lua poziția de apărare, zise comisarul. De faptul cum ne vom apăra, depinde viața noastră. Se apropie amiaza, apoi amurgul și inamicii ne vor mai vizita. E rău că printre polițiștii mei nu sînt oameni atît de curajoși să plece pe poziții, în fața podului, cu minele antitanc, să oprească pătrunderea tancurilor... Dacă am avea acolo o apărare de nădejde, cei de la Tiraspol ar înceta invaziile.

– Probabil că au teme să nu plece într-acolo. N-au armament, n-au siguranță, că se vor întoarce vii, zise Arion.

– Avem de toate. Numai, în ceea ce privește securitatea, nu le-o pot garanta. În cetate se află trupele rusești. Pot să-i atace din spate... Doar numai dacă s-ar putea pătrunde pe poziția din fața podului, pe neobservate.

– Vom încerca noi să le stăm în cale la intrare. Ne vom strecura pe neobservate, luă deodată hotărîrea Arion.

– Orice informație despre situația din zona podului mi-o transmiteți imediat, spuse comisarul, aprobându-i decizia.

– Dacă se întoarce Nichifor cu băieții, să ne vină în ajutor, făcu Arion apoi se adresă celorlalți voluntari: Vom încerca s-ajungem la pod. Acolo săpăm tranșee și organizăm apărarea.

– Să vă însoțească norocul, dragii mei, le ură comisarul. Și după un răgaz, cât trase un fum de țigară, adăugă: Să știți că și între ruși sînt oameni, care vor binele moldovenilor. Veți avea acolo lunetiștii în față. Spatele vi-l vom acoperi noi.

Arion dădu celor vreo doisprezece bărbați instrucțiunile de rigoare.

Era după-amiază și începuse să bureze – o ploaie caldă de vară, astîmpărînd colbul de pe străzile orașului nepărăsit, dar pustiu, și împrospătînd mirosul viu de ierburi și flori. Probabil că pînă la ei, cineva mai intenționase să ocupe pe locul acela, poziții de apărare, căci tranșeele erau de-acum săpate. Pistolarii au luat poziția din părți, cu fața spre pod. Arion și Anatol și-au instalat armele antitanc în centru, perpendicular cu punctul de tragere, spre podul care venea dinspre Tiraspol. Anatol avea o rație, pe care i-o dăduse comisarul și cerca mereu să ia legătura cu el, dar pe fir se auzea tot timpul glasul lui Vasea, care dialoga, cum se vede, cu un conducător al cazacilor, raportîndu-i amănunte despre trupele de voluntari din zona intrării în Tighina. Anatol îi raportă îndată comisarului situația cu Vasea, dar acela îi spuse că nu poate face nimic, deși l-a depistat demult. Sînt servicii speciale, care trebuie să combată diversioniștii.

– Căutați-vă de ale voastre și fiți atenți! îi preveni el scurt, prin rație. Pe la chindie, poate să mai fie o provocare din partea separatiștilor.

– De unde atîta curaj la un simplu judecător? potrivi Arion să lege capăt de vorbă cu Anatol, care își pregătea cu grijă munițiile.

– „Acest conflict e pe conștiința Frontului Popular, mi-au zis mulți. Ei l-au vrut, ei să se descurce... Eu însă sînt de altă părere. M-am născut la Nisporeni, într-o familie de pedagogi, și cunosc cît de cît istoria neamului. *Dumnezeul nostru pe pămînt este țara noastră, România*. Nu pot sta cu mîinile în buzunar. Am soție, doi copii, dar nu am putut sta acasă.

Băieții se instalară în tranșee și prinseră a spune anecdote, a juca cărți. Anatol începu, abia auzit, să-i cînte lui Arion niște cuplete politice, cu alură umoristico-satirică, despre guvernării de toate soiurile, hlizindu-se în pauze ca un copil poznaș. Arion avu impresia că îl cunoaște foarte demult.

– Cînd vor apărea tancurile, zise deodată Anatol, îmi permiți să le botez eu primul?

– Încearcă...

– Să știi: cînd se aprinde tancul din fruntea coloanei, celelalte o iau la sănătoasa, iar unul din ele țintește neapărat spre locul de unde s-a tras... Am însușit această tactică militară cînd eram soldat în armata sovietică. Să fii prudent!

– După prima tragere, va trebui să manevrăm, zise Arion.

– Imediat ne camuflăm în tranșee, iar dumneata te deplasezi în stînga, cît mai departe și, pe neobservate, mai faci o tragere în direcția lor... Eu îmi voi schimba locul în dreapta.

– Iar băieții?

– Băieții să stea de-a gata, la semnalul tău sau al meu. O să țintească în cazacii, care vor încerca să se salveze din tancurile incendiate.

– Bine, căzu de-acord Arion, simțind că judecătorul pregătește un moment de mare responsabilitate. Important e să nu fim observați de tanchiști pînă la efectuarea primei trageri.

– Întocmai... Și încă un detaliu. Cînd vei ochi, caută să trimiți mina antitanc cît mai pe jos, pe asfaltul șoselei, ca, ajungînd la mașina blindată, să nimerească pe dedesubtul șenilelor... În asemenea caz, tancurile, la sigur, devin sicriu pentru cazaci. Avem patru mine. E suficient ca măcar trei să atingă ținta...

Anatol le turna pe toate cu atîta calm și veselie, încît alături de el își trecea ușor simțul fricii. Glumea, îngîna niște cîntece ba vesele, ba triste și părea că se complăce în rolul ce i-a revenit. Peste o habă de vreme, Arion observă că băieții parcă au devenit mai veseli. Descoperi o sticlă cu băutură transparentă ce trecea dintr-o mîină în alta. Vru să le reproșeze, însă tăcu, socotind că un gît de alcool, în fața primejdiei, nu strică. Totuși îl întrebă pe un flăcău de la Verejeni:

– De unde ai luat-o, băiete?

– De la polițiști, din subsol, răspunse flăcăul. Spirt curat!

– Să mai fi avut cu noi și tromboanele, iaca treabă ar fi fost, glumi vesel un bărbat de la Ghermănești.

– Am întîmpina tancurile cu orchestra! îi ținu hangul altul de la Mihalașa.

– Precis că vor da îndărăt, surise un omulean de la Negureni.

– E ceva original, se amestecă întăritat un învățător de la Crăsnășeni. Să ieși înaintea dușmanului cu cîntece, în haine naționale și cu automatele de-a gata.

– Rușilor le priește asemenea înfilnire, zise Arion. În '40, tancurile lor au fost înfilnite exact aici, cu flori și busuioc!

– Doriți un gît? îi propuse un albinos de la Bănești?

– Ia seama, Andriane, se opuse Anatol. Nu lua prea mult. Să nu-ți pară că-n loc de tanc, în calea ta vine popota militară.

– El ar prefera să se trîntească acuma cu o căzăcioaică, îi dădea cu glumele cel de la Mîndrești. Se spune că, la ele, treaba ceea are despicătura de-a curmezișul, iar gurguiele sînt cu spini ca scaiul.

– Și-s grozave la temperamentul lor, îl completă un neostoit de la Mîndrești. Le poate ogoi numai alde tata mînzului!

– Așa am auzit și eu. Mai ales dacă le mîngîi pe din urmă, iar înainte de asta ți-ai implantat cariciul în două știubeie cu albini sfîrnite...

Tolăniți, la fundul tranșeelor, de parcă erau la păscut turmele de oi, legau acum glumele de coadă. Aveai impresia că s-au adunat la clacă de brașoave și nicidecum

în fața podului de peste Nistru, pe care, de vreo două săptămîni, se întrerupsese orice circulație și unde acum puteau să apară, din clipă în clipă, tancurile rusești. Hohoteau, clădind glumele aidoma unui zid din cărămizi.

– Vezi, Andriane, să nu dea năvală, în loc de un tanc, o ucraineancă de cele dolofane.

– U-u-u!, făcu Andrian, ce plăcere!

– Ori vreo cazacică din cetate, zise Anatol, privind spre zidurile acoperite cu buruiene.

– N-au ce se amesteca în treburile moldovenilor, glumi sever și Arion, dîndu-le de înțeles tuturor că s-a terminat cu brașoavele.

Pe zidurile cetății, flutura drapelul Rusiei. Pe șoseaua din apropiere, perpendiculară podului, apărură două camioane încărcate cu covoare, care dispărură într-o direcție necunoscută.

– Vine de la fabrică, își dădu cu părerea Anatol. Se zice că atunci cînd voluntarii au intrat prima oară în oraș, au jefuit deopotrivă cu cazacii. Era haos și bravii noștri polițiști, nimerind în contabilitatea fabricii de conserve nu s-au putut stăpîni să nu sustragă, dintr-un safeu, peste o sută de mii de dolari americani. Jafurile continuă și-acuma. Unii își pun viața în pericol, alții se căpătuiesc și nimeni nu-i trage la răspundere...

– Chiar nu poate fi luată sub control această debandadă? întrebă Arion cu o vădită îngrijorare.

– Tocmai că nu! Conflictul transnistrean e dirijat și de structurile mafioate... Iar mafia nu ține cont de patriotism. Noțiunile acestea sînt doar un paravan, în rest... Un excelent prilej de a fura fără nici o teamă, iar cînd va veni vremea, toate se vor trece la pierderi cauzate de război...

– Nu cred că situația e atît de gravă, camarade, făcu Arion, închipuindu-și că Anatol exagerează.

– Ba e foarte gravă! În urma acestei invazii rusești, multă lume se va îmbogăți. Și atunci cînd societatea se va polariza, în bogați și săraci, firește va începe altă politică...

„Îmi place acest judecător! gîndi Arion. De ce nu l-am întîlnit mai înainte, și nu acum, în tranșee, cînd moartea ne poate răzleți într-o clipă?”

– Și dacă se va polariza, încercă să-l ispitească Arion, simțind că această discuție, i-a căzut la inimă.

– Se va manifesta esența adevărată a moldoveanului, care nu se poate stăpîni în fața acaparărilor materiale. Se lasă măgulit de cele mai neînsemnate favoruri și e lipsit complet de demnitatea națională.

– Judeci ca un filozof, Anatol. Ești jurist, dar gîndești ca un politolog!

– În tranșee, cînd moartea ți-e soră și soacră, adevărurile vin de la sine. Și sînt dure.

– Înseamnă că noi, cu blestematul nostru caracter național, trebuie să construim

redute și să ne pregătim de noi cuceriri de idealuri, dori să aflu Arion părerea unui om, pe care îl descoperise acolo unde nici nu se așteptase. „Nu în zadar se spune că pe linia întâi a războiului întotdeauna găsești cele mai oneste și nobile minți ale neamului”, gândi el.

Anatol zîmbi sarcastic.

– Din păcate, așa e. Deși avem o capacitate miraculoasă de-a ne menține la suprafață. Pentru mine, totdeauna a fost o enigmă cum de ne-am păstrat de-a lungul istoriei ca popor, cu limba și obiceiurile naționale, cum de nu am fost asimilați complet, deși avem înclinații extraordinare spre asimilare...

– Sînt lucruri care țin nu numai de noi, ci mai depind și de Dumnezeu, zise Arion.

– Am o presimțire ciudată că, degrabă, în Moldova se vor întîmpla lucruri anapoda, imprevizibile, și tare mă tem ca nu cumva, într-o singură zi, să pierdem tot ce am cîștigat atît de greu.

– Pesimismul nu e sfetnicul cel mai potrivit în situația în care ne aflăm...

– Ia, uitați-vă, făcu deodată semn cu mîna flăcăul din Bănești. Mi se pare că se zărește ceva.

– Digresiunile lirice s-au încheiat, fraților! strigă Anatol. Acuma, începe... proza. Păzea! Și, făcîndu-i șmecherește cu ochiul lui Arion, adăugă: Toată viața m-a interesat taina morții și niciodată, oricît de mult m-am opintit, nu am putut s-o aflu.

– Priviți!!! strigă deodată bărbatul de la Mîndrești. Tancuri!

– Mîna pe arme! strigă Arion cu voce stîngace.

Anatol transmise prin rație informația comisarului.

– Iar atacă moldovenii? glumi vocea comisarului în rație. Doar așa s-a comunicat aseară de la Moscova... Trageți doar cînd se vor apropia...

Curînd, se auzi huruit de șenile, se ridicară nori de fum și praf. Patru tancuri în mare viteză începură să traverseze podul. Primul tanc avea arborat drapelul cu dungi roșii și una verde la mijloc. Anatol duse la ochi binoculul și desluși, pe turla tancului, inscripția „Za rodnoie Pridnestrovie!”

– De unde au separatiștii tancuri, dacă rușii de la Moscova păstrează neutralitatea și neamestecul în treburile interne ale Moldovei? N-o fi din Eteria, cu care, zilele trecute, chipurile, Tiraspolul a stabilit relații diplomatice? mai izbutea el să găsească loc pentru glumă.

Se tupilă și mai mult, fixă cătarea pe mașina aducătoare de moarte ce gonea pe pod.

De după digul de cale ferată, mai apărură un tanc. Apoi încă unul și încă unul...

De cum prima mașină cenușie ajunsese în acest capăt de pod, din tranșeele voluntarilor izbucni o limbă de foc și, peste o clipă, tancul din fruntea coloanei înțepeni pe loc, sufocîndu-se în huruitul motorului. Deasupra turlei apărură o șuviță de fum, apoi flăcări... Anatol era fericit că îl nimerise și făcu un gest de admirație rafalelor de automate ale camarazilor săi, ce-i „puneau la respect” pe tanchiștii care doreau să se salveze. Tancul fu cuprins de flăcări, șenilele i se împraștiară pe drum

și îndată o mică explozie zgudui podul. Se oprise puțin pe dreapta, așa încît celelalte tancuri își puteau continua mișcarea. Arion, asemeni unui corb de munte, ținti în mașina a treia. Trase! Grenada nimeri chiar sub mecanicul de bord.

Explozia și valul undei îl răsturnară pe o coastă incendiindu-l. Celelalte două tancuri, care, evident, erau acum o țintă ușoară și comodă, simțind pericolul, începură, manevrînd cu dibăcie să se retragă îndărăt. Atacul voluntarilor era pentru tanchiști cu totul neașteptat, dezorientîndu-i. O retragere învîlmășitoare a putut salva celelalte tancuri.

– Pregătește încă o grenadă! strigă Anatol. Dacă nu-l voi doborî pe al treilea, o să mă ajuți.

– Ce se petrece acolo, la voi? întrebă prin rație comisarul.

– Ard două tancuri! raportă Anatol. Așezat pe vene, în tranșee, pregătea a doua grenadă. Pare-se, cazacii au nimerit în capcană și n-o să le mai ardă să atace orașul.

– Pregătiți-vă imediat de retragere. Ați fost observați și, din clipă-n clipă, o să fiți atacați...

– Economisiți patroanele! le strigă Arion băieților, care se scăpaseră la trageri, fără socoteală, în direcția tancurilor incendiate, pe pod. Ne retragem în direcția comisariatului...

– Ar, fi o trădare să părăsim poziția asta! se împotrivi Anatol și mai trimise o grenadă în direcția celor două tancuri, care acceleraseră viteza spre Tiraspol. Vom sta trupe de sacrificiu!

Grenada nimeri în carcasa podului și se prăbuși între cele două tancuri, neaducîndu-le nici un prejudiciu serios. Oarecum descumpănit, Arion simți că, în aceeași clipă, se petrece ceva imprevizibil. Cîteva rafale țcăniră în spatele voluntarilor și ochii lui Anatol se făcură mari, iar în clipa următoare o șuviță roșie îi izbucni din colțul buzelor. Imediat în fața lui detună o explozie asurzitoare, și un val de pămînt negru ca tăciunele îl smulse și-l aruncă la o distanță enormă de locul unde se afla. În urechi începură să-i țiuie mii de chirieci, dar numai pentru cîteva clipe. Își pierdu cunoștința.

Militarii din garnizoana rusă, plasată în interiorul cetății Tighina, fuseseră ridicăți la semnalul de alarmă de-acum a treia zi. Cele mai mari concentrări de forțe și tehnică se făcură în aripa dinspre podul de peste Nistru. Fuseseră dublate posturile de observatori, ofițerii erau și ei de acum a treia zi nemijlocit la posturi sau în cazarmă. În oraș, nu ieșise nimeni, nici măcar patrulele, nelipsite pe străzile Tighinei pînă acum. În ajun, patrula de recunoaștere raportă că la poalele cetății, între șanțul mare și șosea, a ocupat poziții de luptă, la un kilometru jumătate, în fața podului, un detașament de civili, voluntari, înarmați cu automate. În zorii zilei următoare grupul a atacat coloana de tancuri, care executa manevre pașnice pe podul dintre Tiraspol și Tighina. Două tancuri au fost incendiate sînt victime omenești.

Pe comandantul garnizoanei această informație nu-l surprinse. „Scenariul decurge cum nu se poate mai bine”, gîndi el. Cînd mai interceptă și dialogul

dintre voluntari și șeful polițiștilor din Tighina, nu mai ezită. Ordonă operația cu codul „31 august”. Două mitraliere, din spatele celor din tranșee, au fost puse în funcțiune. Magazinele erau încărcate cu gloanțe cu centrul deviat. În câteva minute, din detașamentul voluntarilor, asupra căruia s-au mai aruncat și câteva grenade, practic nu rămase nimeni viu. Tancurile efectuară și ele câteva trageri de la distanță în direcția tranșeelor.

Făcându-le de petrecanie voluntarilor, cazacii totuși s-au retras cu tancurile la Tiraspol, cei din cetate au mai declarat o dată prin rații că-și păstrează neutralitatea deplină, iar câțiva ziariști și un cameraman de la televiziunea moscovită, la numai câteva ore după o scurta luptă de lângă pod, erau prezenți în regiunea tranșeelor. Filmau de zor, inclusiv pe polițiștii ursuzi, care veniseră să adune cadavrele voluntarilor...

Arion zăcea la câțiva metri de locul unde fusese arma antitanc, cu capul răsturnat într-un șanț. Îi luară pulsul și, descoperind ușoare semne de viață, fu aruncat neglijent într-o dubă și transportat în oraș, la spitalul care era într-un demisol. Restul, vreo paisprezece bărbați, ciuruși de gloanțe aidoma polonezilor din pădurea Kafini, nu mai suflau.

Seara, televiziunea de la Moscova arăta lumii întregi, din zona podului de la Tighina, tancurile... românești, care au făcut o tentativă de a sparge rezistența eroicului popor transnistrean, dar au eșuat. Secvențele TV demonstrau, de la depărtare, mașinile în flăcări, cadavrul lui Anatol Popovici, legitimația lui de judecător, comentându-se, cu emfază și ironie, că naționaliștii din Moldova trimit în focul războiului, contra tînărului stat transnistrean, pînă și judecătorii...

Guvernul de la Chișinău avea să facă o declarație că Moldova nu dispune de tancuri în general, că televiziunea rusă dezinformează opinia publică mondială, dar acest lucru nu avea nici o importanță. Erau niște declarații în deșert, puțin cine le dădea crezare, și mai puțin cine le auzea. Rușii dețineau emiterea informațională și ofereau de la „masa de bucate” ce doreau ei. Occidentul privea ce i se servea. Altă vorbă e dacă vroia să creadă, deși o alternativă informațională, deocamdată, nu avea.

Arion a fost dus la spitalul din Tighina, apoi transportat de urgență la Chișinău. În acele zile ziarele erau împeștrite cu fotografiile ale procesiunilor funerare ale martirului național, Anatol Popovici. Declarații ale colectivelor de muncă, către guvernatorii autohtoni, guvernului Rusiei i se cerea încetarea fărâdelegilor în jurul conflictului transnistrean.

* * *

– Mai bine aș muri eu, decît să te văd pe tine bolnav, lăcrima mama Veta. Brațul stîng îi era bandajat din umăr pînă în degete, cutia toracică pusă în ghips.

– Doctorii spun că mă refac repede, zise Arion, netezind mîna mamei. Bucură-te că am rămas viu.

– Un pahărel ți se poate? întrebă tata Simion. Am adus o garafă de cel alb, „mîntuță”...

– Se poate. Măruntaiele mi-s tefere, deși valul exploziei m-a aruncat la vreo 10 metri de locul unde al doilea obuz i-a nimic pe toți camarazii mei. Dumnezeu să-i ierte.

Au cinstit cîte un păhărel. Tata Simion, ca de obicei, avea chef de vorbă. Dar de data asta a dorit să-i spună lui Arion ceva cu totul aparte. Despre Nichifor... Se cunoștea deja că Nichifor a fost capturat de cazaci, în ziua cînd Arion a fost rănit și contuzionat. Împreună cu alți trei camarazi, ieșiseră să apere tricolorul, cînd cazacii îl dădeau jos de pe clădirea Primăriei. Dar erau prea mulți, năpîrcile, și i-au încercuit. Ceilalți trei au scăpat ca prin minune, numai Nichifor...

Și tata Simion îi dete un ziar ce relatea detaliat totul. Nichifor fusese prins, mutilat și răstignit ca Iisus Hristos. Imaginea cu trupul lui batjocorit cutreieră toate ziarele din săptămîna cea...

– La ce-o să-i ducă pe ruși toată nebuneala asta, dragul meu?

– Sincer, nu știu, tată. Poate că-i prima dată cînd nu-ți pot răspunde. E un coșmar... Afîta trădare! Am înțeles că guvernării noștri acum, cînd au obținut susținerea americanilor, au intrat în tratative cu separatiștii și cu protectoratul lor de la Moscova... E pe cale să se încheie un armistițiu, care, cred eu, va fi extrem de umilitor...

– Mai lasă și tu naibii politica asta, îl probozi Serafima. Ți-ai pus capul la bătaie și... pentru cine? La ce bun să-ți pierzi viața. La Ineasca, de-acum umblă zvonuri că tu ești vinovat de moartea lui Nichifor. Așa te vorbește cumnata Aliona...

– Să vorbească pînă i s-a duce gura la c... ! se răsti mama Veta. Zău, i-o ajuns burduhanul la gură, dar nu tace ca rîșnița în vremea măcinatului... Am vorbit cu femeia-sa, am fost la ajutor, la mort – l-au îngropat pe bietul om, frumos, cu muzică și soldați. La țințirim, lîngă mormîntul lui Purice, nu am auzit nici o vorbă rea despre tine. Toți știu că atunci cînd rușii, la Tighina, îl răstigneau pe Nichifor, tu zăceai în spital... Avea, sarmănelul, mîinile găurite, că-i bătuse niște cuie de boronă.

– Poate ai citit în ziare. S-a scris că voi, participanții la conflictul de-acolo, o s-aveți mari privilegii. Va fi bine?.

– Puțin îmi pasă de privilegiile lor... Ce noutăți aveți de la Mitru? se interesă, pe neașteptate, Arion. De ce nu vine să mă vadă?

Tata se fistici, dar hotărî să nu ascundă adevărul.

– N-a fost pe-acasă demult. Avem știre că-i în Transnistria, cu Sokoliuk.

– N-are ce-mi călca de azi înainte în casă, zise, oarecum pe neașteptate, mama Veta. Am născut copii ca să-și apere țara, nu s-o vîndă... Iaca, degrabă, mă duc și eu la operație, poate pînă la anul mor, dar să nu-l văd nici la moartea mea...

Izbucnirea mamei îl surprinse pe Arion. Toată viața ei se redusese la casă și la cuptoraș, avînd grijă să știe familia sătulă, în bunăstare, copiii așezați la casa lor, să nu zică satul că a născut și a crescut niște haimanale. „Poate anume ăsta și este rostul vieții? Poate ăsta și ar trebui să fie patriotismul?”

– E un blestem al familiei noastre, o susținu tata Simion, pe un ton supărat. Nu mai are rost să vorbim.

– Ce mai nou e pe la Ineasca? abătu discuția pe alt făgaș Arion.

– Pe dealul Lipăgăului toate-s în delăsare. A fugit de-acolo și paznicul. Într-o seară, s-au dus o gașcă de bețivani și l-au speriat... Nici sectoristul Cojocaru nu se amesteca în treburile de-acolo. El acuma te vorbește numai de bine...

– A schimbat vasăzică macazul... A mai murit cineva din sătenii noștri la Nistru? se mai interesează, în cele din urmă, Arion.

– Fratele Angelicăi. Tot la Tighina. L-au înmormântat la Briceni, la baștina soției lui. Părintele Vasile i-a citit prohodul la biserica din Ineasca, între ruini și schele.

– A fost și Angelica la înmormântare?

– Era plecată la practică într-o țară străină și n-au putut s-o găsească, spuse mama Veta. A fost mare jale, ca la înmormântarea lui Roman...

Cînd să plece, Serafima se reținu cîteva clipe și-i spuse:

– Ieri a sosit scrisoare de la Angelica. Mi-a spus maică-sa. E la practică în Arabia. Îți trimite salutări... O să se-ntoarcă acasă la toamnă. Dar n-a lăsat nici o adresă. Și, după o scurtă ezitare, adăugă hotărîtă: N-ai face rău deloc să te însori cu ea. Sărutîndu-l pe obraz, sora ieși din salon...

* * *

De cînd citise despre eventualitatea unor tratative de pace ale Chișinăului cu Moscova și Tiraspolul, Arion nu scăpa nici un buletin informativ de pe posturile rusești. Cele moldovenești o țineau tot într-o doină de tînguiuri și fanfare de elogiare a eroismului patrioților, care, cu prețul vieții, apăra integritatea teritorială și suveranitatea tînărului nostru stat. Și tot așa, în stil de sirop național. Dar ce fac politicienii noștri, se întrebă cu necaz Arion. Cît o să mai alerge să le facă dreptate Kremlinul. Cît o să mai meargă oile la lup după dreptate și judecată?

Știa că un lobby al tinerii republici în Occident este greu de obținut. Marile puteri aveau cu totul alte interese. Marii rechini, care împărțiseră lumea după cel de-al doilea război mondial, au celebrat abia unificarea Germaniei și desființarea Pactului de la Varșovia, după căderea Imperiului Sovietic. Dar așa-numiții democrați, veniți la putere în Rusia, nu erau altceva decît fosta nomenclatură comunistă, a cărei ideologie urmărea păstrarea Imperiului Sovietic. În plus, pentru Occident, mai exista problema potențialului nuclear al fostei U.R.S.S., care, de fapt, continua să fie cel mai mare pericol al lumii. În armată, la conducere se afla un general destul de primejdios nu numai pentru Kremlin, dar și pentru pacea din toată lumea. Unul din foștii conducători ai trupelor din Afganistan, un tip mărginit și pe deasupra arrogant din cale afară. Dispozițiile procomuniste, dar mai ales proimperiale, își câștigau tot mai mulți susținători. Și în asemenea situație, Moldova era prea mică și neînsemnată pentru ca întreg Occidentul să se pronunțe clar vis-a-vis de conflictul de la Nistru, sau cel puțin să se clarifice ce se întîmpla aici.

Singura țară – S.U.A. – luase atitudine, poate pentru ca să testeze o eventuală reacție a Rusiei, sau poate că, anticipînd cu o mișcare-două poziția sa în Balcani. Sau poate că diplomația noastră reușise, în sfîrșit, să răzbată pînă în curcurele politice

americane. Reacția lor însă veni cu întârziere. Moldova nu mai avea timp să aștepte și fu nevoită să ceară pace Moscovei.

Acest lucru Arion îl înțelegea prea bine cu logica minții, dar se încăpățina să-l accepte cu sufletul. Cugetul lui încerca să înțeleagă când a avut loc trădarea, cine au fost trădătorii.

La Kremlin s-au întrunit președintele Moldovei, liderul transnistrean și președintele Rusiei. Versiunea oficială era că părțile instaurau pacea în această zonă și puneau capăt confruntării armate. Drept garant al păcii era Rusia, cu trupele ei pacifitoare. De rînd cu militarii ruși, în componența forțelor pacifiste intrau și militari moldoveni, dar și gardiști transnistreni. Tighina devenea zonă de interese a separatiștilor, teritoriu ce cădea sub jurisdicția temporară a Chișinăului... „Lupul a venit paznic la oi, își mai zise o dată Arion. Ce neghiobie! Asta e realitatea, așa e caracterul mioritic al românului...”

Chiar bolnavii de la țară, care nu înțelegeau mare lucru în jocurile politice ale timpului, urmărindu-i la televizor pe cei trei lideri ciocnind cupele de șampanie, se oțărau:

– Mare prostălăi mai sîntem, doamne! După ce a murit atîta lume, ne închinăm cu smerenie... La asemenea înjosiri, numai moldovenii se pot deda...

– Mulți eroi după război! replică destul de calm medicul de gardă, care venise și el în hol, de rînd cu toată lumea, să privească televizorul. Ce putem face noi, o mîină de oameni, în fața colosului de la Răsărit? Cine ne poate garanta securitatea? Americanii, francezii, englezii? Îi doare pe ei capul de grijile noastre, precum te-ar durea pe dumneata zăpada din an iarnă... Numai istoria ne va face dreptate... Sau poate, în decursul apropiaților ani, s-a ivi vreo altă posibilitate.

„Ca să vezi, s-a mai demolit Arion. Oamenii încep să analizeze la rece unele lucruri destul de complicate... Chiar dacă gîndesc greșit pe-alocuri. A nu te pierde cu firea în momente de grea cumpănă e o chestie... „Deși evenimentele din zilele acelea erau complet neînțelese de către combatanți. Prin acțiunile sale, Chișinăul deschidea porțile unei federalizări a republicii pentru mulți ani înainte și, cînd se vor reîntregi teritoriile, nu mai putea pronostica nimeni.

Succesul Tiraspolului trezi un entuziasm nebun în Găgăuzia. Ambele zone erau, practic, unicele care se recunoscuseră reciproc, ambele făcuseră declarații separate, cu amenințări că, dacă nu i se va acorda autonomie, nu-i exclus ca, în stepa Bugeacului, să se repete varianta nistreană. Arion, în zilele acelea, se căznea că, după atîția ani de chinuri și suferințe, lipsuri morale, a ajuns să-i pară nespus de rău că trăiește o dezamăgire totală.

* * *

Era dimineața unei zile de duminică. Tiraspolul, după săptămîni de alarmă, se pomenise în straie de sărbătoare. Peste tot stăteau arborate drapele roșii cu secera și ciocanul cel nou alb-albastru al Rusiei, drapelele Transnistriei și Găgăuziei. Placarde, cu litere de-o șchioapă, anunțau, de la monumentul ecvestru al lui Suvorov

pînă dincolo de pod, la Tighina, că Transnistria este garantul păcii, al fericirii și înfloririi prieteniei popoarelor rus, ucrainean și... moldovenesc. Un amplificator, instalat pe casa „guvernului”, trîmbița marșuri și cîntece revoluționare ruse.

Mitru își lustruise de cu zori pantofii, Antoaneta îi călcase costumul, cămașa albă și cravata elegantă. Deja a patra noapte, după întoarcerea de pe cîmpul de luptă, stăteau împreună la o gazdă, ai cărei stăpîni se refugiaseră în timpul conflictului la baștina lor din Oriol. Cheile le primise de la comenduirea orașenească. Antoaneta se dovedi a fi o femeie pătimașă. Vroia numaidecît ca, în piața lui Suvorov, să fie prezenți ca o pereche impozantă. În ajun, întîmpinaseră trupele rusești pacificatoare, care intraseră în oraș și veniseră acasă, colbăiți, neîngrijiți. Pînă s-au pus în ordine, trecuse de miezul nopții și acuma parcă încă nu erau bine dormiți, puțin oboșiți. Iar dînsa vroia să arate bine și să fie veseli în anturajul colegelor. Vor participa la parada Victoriei. Și ea, împreună cu iubitul, vor fi în centrul atenției. Ajunseseră pînă la urechile ei că este înaintată la o distincție transnistreană, pe care posibil să i-o înmîneze chiar guvernatorul superior al zonei. În Țările Baltice așa ceva ar fi fost o absurditate, deși muncise și riscase mai mult decît în Transnistria. Iar seara erau invitați la balul bravilor apărători ai tinerei republici, a cărei glorie s-a răspîndit departe peste Nistru și Balcani.

Mitru tot sorbea cîte o „cinzeacă” direct dintr-o sticlă de coniac, imitînd, în spatele ei, un soi de dansuri africane. Mișcările lui erau caraghioase ca totdeauna și fata se amuza.

– Cum ai spus că o cheamă pe soția ta? Îl ispitea printre hohote de rîs.

– Aliona! O lighioană de care încă nu a auzit pămîntul. A izbutit să înhame așa băiat ca mine!... M-a vînat cu arcanul, mi-a pus un ham ornamentat cu clopoței și zurgălăi. Iată soarta complicată, plină de peripeții, a celui mai bun avocat din republică!

– Trebuie să fii grijuliu cu ea. E gravidă și e de datoria ta s-o ocrotești. Să-i asiguri liniștea. Poartă plodul tău, iar caracterul pruncului se formează încă în burta mamei...

– Ești competentă în probleme de obstetrică, hulubițo.

– Să știi că ai ceva electrizant în tine! Nu înțeleg cum s-a făcut că te-am îndrăgit, muieraticule! Și acum, cînd am simțit că sînt în poziție, am decis să nu avortez. Să mă jertfesc, știind că n-am să te am ca soț. Voi naște un făt, zămislit de noi, pe linia întîi, cînd ne aflăm în fiecă clipă între viață și moarte.

Antoaneta părea visătoare; în glasul ei se simțea o doză de regret. Mitru nu găsi cu ce s-o consoleze, decît să-i spună:

– Toate muierile pe care le-am lăsat gravide m-au tratat anume în felul acesta. Cu excepția unei țărance, care m-a făcut de ocară. Îți închipui, m-a impus prin judecată să donez... spermă... Amintindu-și despre acel proces judiciar „batjocoritor”, Mitru își încreți fruntea.

– Rusoaicele sînt raționale în această privință, își aruncă părul bogat pe spate Antoaneta. Aș dori să fim împreună, dar înțeleg că acest lucru nu depinde numai de

mine. Procedează cum socoți de cuviință. Mie mi-i bine că azi sîntem alături și... te vreau... Te chem la duel în așternut, comandante!

Din stradă, răzbăteau frînturi de comandă și mărșăluiala plutoanelor căzăcești, care-și împliniseră glorios cruciada lor în zona nistreană și acuma se pregăteau să defileze în centrul Tiraspolului.

– *Solovei, solovei, ptașecika!*
Kanareecika, jalobno paiot!
Raz paiot, dva paiot
Kanareecika, jalobno, paiot... ”

Cîntecul se revărsa prin tot orașul. Mitru abia acum își dădu seama cîtă voluntărimă venise din Rusia. Despre bestialitățile lor se strecuraseră informații și în presa locală, care critica jafurile, bețiile exagerate și acțiunile lor huliganice. Unii dintre ei fuseseră expulzați din zonă chiar de către separatiști, în perioada declanșării conflictului.

Toate aceste lucruri Mitru le analiza prin prisma intereselor sale. În timpul conflictului, el și Sokoliuk făcuseră cîteva afaceri ce promiteau un cîștig frumușel. Pacea pentru ei ca și pentru mai mulți oameni nu era chiar atît de dorită... Acum însă era cucerit de Antoaneta, lunetista. Ea era portul spre care zburau toate corăbiile lui și nu pricepea ce vînturi le mișcă, cum poate să le oprească.

În centrul orașului, chiar lîngă copita ridicată a calului lui Suvorov, la tribuna oficială, se rînduiau autoritățile separatiste, generali ai armatei ruse și multe oficialități militare. Tribuna era păzită de ostași înarmați, constituind, în același timp, și garda de pază și cea de onoare.

Mai de o parte, în sîntina tribunei oficiale, se îmbulzeau persoane civile, printre care Mitru Inereanu, impozant cu burta lui de mare șef, chelia lucitoare și părul de la tîmple puțin rebel, de parcă îmbrăcase un coif. Antoaneta stătea alături îmbrăcată în uniformă militară a trupelor aeropurtate.

Gubernatorul civil al Transnistriei, cunoscut în cercurile înguste de la Chișinău, Moscova și București ca rezident al serviciilor speciale rusești, semăna oarecum la chip cu Mitru, fapt ce o amuza nespus pe Antoaneta. Doar că avea barbă, mustață și un chip cu amprente de mongol. Era acel venetic din Kamceatka și nu-i trebuia prea mult talent ca să „salveze” Transnistria de „invazia română”. Cu asemenea susținere a celei mai de temut armate a timpului, ar fi putut să intimideze și să cucerească întreg sistemul solar, aducîndu-l ca trofeu de război în Piața Roșie a Kremlinului. Acel care avea înfățișarea lui Mefistofel, și situația lui de acum îl impunea să adopte o mină sobră.

După intonarea imnului Transnistriei, marșului funebru în memoria aceluia care s-au jertfit pentru idealurile tinerii republici „Mefistofel”, ieși la microfon ca să-și fină discursul său inaugural, învinuind „agresorii români de la Chișinău și București”. Grație ajutorului fraților de sînge și de neam, al Rusiei natale, a fost posibil să se obțină victoria la care a aspirat poporul transnistrean. La toate-

acestea, au contribuit glorioasele trupe de gardiști, voluntarii cazaci, slăvita și eroica armată a 14-a, oamenii de bună credință din zonă... Chiar și reprezentanți ai moldovenilor din Basarabia... În aplauzele mulțimii, guvernatorul prinse, la pieptul eroilor, înalte decorații ale poporului transnistrean, pentru faptele de vitejie pe câmpul de luptă.

Aerul era plăcut, curat. Mitru, cu medalia la piept, radia de mândrie, iar inima părea să-i spargă pieptul de mulțumire. Din copilărie îi plăcea să fie în centrul atenției. Antoaneta îl îmbrățișă și-l sărută în văzul tuturor – al cameramanilor, al colegelor de pluton, al oaspeților din preajma tribunei. Un șir de alte decorații aveau să fie înmînate la recepția de la palatul guvernatorului, după orele prînzului, iar pînă atunci regimentele de gardiști și cazaci începură defilarea prin piața lui Lenin și Suvorov.

Tineri vînjoși, bine îmbrăcați, înarmați, cu priviri de corb, păseau în pas cadențat în fața oficialităților de la tribună. Echipamentul îi amintea lui Mitru pagini din manualul de istorie și fragmente din filme vechi, pe care le vizionase, fiind elev, despre generalii Suvorov, Ușakov și Kutuzov. Mulțimea adunată în piață arunca la picioarele lor flori, le striga: „Transnistria și cazacii! Transnistria – pămînt rusesc!” O femeie, cu înfățișarea de comisar, citi cu mare emoție telegrama de la Moscova, în care marele stăpîn al Kremlinului felicita poporul moldovenesc și națiunile conlocuitoare cu ocazia terminării războiului, le ura multă sănătate și succese în munca de făurire a independenței lor statale! Și tot în această telegramă îndruma toate forțele să respecte... integritatea teritorială a Moldovei... După ora prînzului, în sala mare prezidențială, unde mesele erau pline cu de toate pentru un ospăț oficial, fură înmînate și alte decorații. Antoaneta se învrednici de un premiu bănesc și de o distincție, ca toate lunetistele.

La îndemnul lui Sokoliuk, Mitru Inereanu ținu o scurtă cuvîntare în fața oficialităților, că tot ce a întreprins pentru susținerea „chinuitului popor transnistrean” este exprimarea simțirilor a miilor de oameni, care gîndesc la fel dincolo de Nistru, în Basarabia și, dacă va fi nevoie, va sta zid și de azi înainte întru apărarea idealurilor populației din zonă, printre care sînt și moldoveni, dar care, indiferent de naționalitate, respectă drepturile elementare ale omului și aspirațiile de veacuri ale transnistrenilor de a avea statul și patria lor!

– Cînd am fost trimise în Transnistria, îi mărturisi Antoaneta, fetelor noastre li s-a spus că, pe pămîntul Moldovei, sînt lezate interesele rușilor, dar că acesta este pămînt strămoșesc rusesc aflu pentru prima oară.

– La noi, la Ineasca, s-au făcut, cu vreo doi ani în urmă, săpături arheologice, descoperindu-se urme ale culturii slave. Cultura ceea a existat în vremurile cînd pe-aici nu era nici urmă de moldovean... Trebuie s-ascuți totdeauna ceea ce glăsuiește istoria și mai marii ei, draga mea! făcu Mitru pleoscîind enigmatic. Rusia are un potențial științific de istorici, care au demonstrat demult acest lucru și el nu mai trezește nici un dubiu.

* * *

Din creierii cerului cădea o arșiță teribilă.

Pe străzile orașului nu înțilneai la acea oră țipenie de om, decît numai mașini luxoase. Clădirile particulare ocupau teritorii imense, iar dincolo de gardurile înalte, nimeni nu știa cine locuiește și ce se petrece acolo. Fiecare casă-palat avea cîteva etaje în înălțime și cîteva în pămînt; era împrejmuțată cu copaci verzi și havuzuri de diferite dimensiuni, care aruncau apa la vreo zece metri în sus, împrăștiind și umezind aerul; avea și piscine cristaline și păsări decorative. În văzduh se simțea arșița pustiului arab și mirosul ierburilor veșnic verzi. Peste tot, unde era posibil de a fi instalate, funcționau ventilatoare, emanînd arome de parfumuri și prospețime. În odăi domnea o atmosferă de confort fastuos și nu locuia decît o persoană.

Asemenea bogăție Angelica nu-și imaginase că există! În costume bogate, luxoase, se plimba visătoare prin încăperile înzestrare cu televizoare de diferite dimensiuni, video, audio, telefoane, avînd acces la frigiderele cu fructe și legume, băuturi răcoritoare. Putea să se plimbe prin curțile largi, pline de farmec și miracole plăcute, putea să se scalde în apa cristalină, străvezie a piscinelor. Cîte-o slugă-două, femei de origine indiană, ieșeau arareori să-i facă vînt cu evantaiul, propunîndu-i ba o cafea, ba o salată din legume tropicale, ba o casetă video pe care avea ocazia să vizioneze un film american de ultimă producție.

Angela remarcase, în puținul timp de cînd comunica cu lumea arabă, o bogată înțelepciune filozofică, venită, probabil, din civilizația străveche sau din miracolul piramidelor egiptene. Îi plăcea această țară exotică și plină de legende și istorie. Pentru oricare jurnalist, darmite pentru unul începător, ar fi fost o mare fericire să o viziteze, să cunoască pe viu cultura vechiului Orient, vechii Mesopotamii, piramida lui Cheops și încă multe altele, pe care stătea pecetluită pulberea antichităților. Să fi avut posibilitatea, pătrundea în bibliotecile de-acolo, să studieze lumea pe care civilizația noastră foarte puțin o cunoaște, lumea care i s-a părut totdeauna că e bogată din mila și bunătatea lui Allah, însă prea puțin cunoscută de europeni în aspect cultural, științific.

Dar oricît de mult ar fi copleșit-o frumusețile acestor nisipuri, tot mai des își amintea de pădurea de la Ineasca, de izvorul cu apă limpede și rece din rîpa de la Velnița, de păpădiile și cătina imașurilor de pe podiș. Ar fi cules cu plăcere acum păpădii trecute, peste care să sufle ușor și să urmărească cum se desprind mii de parașute zburînd lin, îndelung, ca niște iluzii albastre de șaisprezece ani... Și o mai rodea un dor, pe care nu putea să nu-l recunoască și la care se temea acum cel mai mult să se întoarcă...

Pe la prînz, apărea întotdeauna Muhammad, cu surful lui gingaș și plăcut. Prefera să dialogheze cu Angela pre dulcele ei grai românesc:

- Place la mine?
- E fain! Toate-acestea sînt ale tale?

– O parte, răspundea arabul surfzător. Aici vila mea unde eu vine o dată la doi-trei ani.

– M-am plictisit nițel, aici.

– Curînd întoarcem la România.

– Mi-i dor de casă, deși tu îmi plăci la nebunie, zise Angela și în adîncul inimii se sfii că n-a fost sinceră.

Lui Muhammad i-au căzut cu tronc la inimă cuvintele fetei și-i anină la gît o salbă cu diamante.

– Ahi bac! Eu iubesc pe tine, zise Muhammad, apoi, înțelegîndu-i melancolia dorului de casă, adăugă: Mie dor de soții, de copii la București.

– Azi plecăm să-mi arăți cămilele? luă Angelica altă vorbă. Să nu-mi pară rău că am fost în Arabia și n-am văzut corăbiile pustiurilor...

– Chiar acuma plecat la mine. Și Muhammad făcu un gest spre una din slugi, care porni Rols Roisul. Peste puțină vreme, erau deja în afara orașului, în largul deșertului arab, presurat pe-alocuri cu smocuri de spini și sonde petroliere. Degrabă însă dispărură și spini și sondele de petrol și mașina intră într-un defileu arid. Ajunse la o fermă, stăpînită de tuaregi, unde erau cămile grase cu harnașament bogat, colorat pe ele. Tuaregii s-au dovedit a fi ospitalieri. I-au servit cu ceai, cu lipii și miere de albine.

Cînd făceau cale întoarsă, Angelica observă o pronunțată nostalgie în ochii prințului.

– Termină vacanța la mine. Trebuie întors la soții pe care eu nu iubesc. Mie place de tine...

– Lasă... Îți vei revedea haremul și totul va reveni la normal. Nu bate capul.

– Nu bate capul! repetă Muhammad. Îi plăceau mult expresiile inedite, care nu se pretau nici unei logici gramaticale formale.

– Eu cum văzut, iubit la tine, îl imită fata cu o manieră legeră: – Atunci, de ce m-ai oferit altora?

– Patronul dorit. La noi asta nu refuză dacă fata este străin. Dar de acum... eu nu lasă la nimeni pe tine.

– Zău? Ai decis și asta? Ești gelos!? Ha-ha!... și îl privi încruntată: – Nu va ieși nimic din toată treaba asta, stimabile. Sînt încreștinată, iar tu, musulman.

– La moscheie eu fac pe tine islam.

– Vom trăi și vom vedea, dragul meu prinț! Meritul tău „istoric” este că ai fost primul bărbat în viața mea.

Și fata tăcu îngîndurată. Muhammad își scutură tristețea din priviri și se grăbi să-i alunge mîhnirea.

– Tu nu trebuie fii trist la mine. Spune, spune ce vrei inima, îngerul meu.

– Ce-ar dori, uneori, o inimă de femeie, nu pot face nici faraonii din întreg Egiptul, recunosc fata cu aceeași nuanță de nostalgie în glas. Dar lasă, Muhammad, tu nu te potrivești dispoziției schimbătoare a femeii. Să știi că ești un prinț bogat și

mărinimos și m-ai răsfățat mult în ultimele zile. Poate pentru bărbați, satisfacerea mofturilor noastre nu e decît un gest de noblețe. Pentru noi, însă, au o cu totul altă semnificație.

– Eu curios, să știe, se arată sincer Muhammad.

– Cum să-ți spun, pentru bărbați, prima dragoste trupească nu este ceva deosebit, nu le rămîne în amintire pe toată viața, ca pentru femei. Cu atît mai mult voi, musulmanii, care aveți mai multe soții. Vă puteți alege și schimba plăcerile la cel mai elementar instinct. Nici un bărbat nu istorisește amicilor săi cu nostalgie despre prima iubire trupească. El nu pierde nimic, el fură... E un bîzoi, care se ușurează în plăceri... Femeia! Pe lîngă plăceri, mai suportă și consecințele!

– Mîine noi zboară la București.

– De-acolo mă vei ajuta să iau calea aerului la mama și la tata, spre Moldova, Chișinău? Nu știi ce se face acasă de trei luni de zile, bade Muhammad...

– Face totul „bade” Muhammad, o imită arabul, rîzînd cu poftă. Tu, mîine de la București, zburat la Chișinău, la mama și la tata. Place cum tu vorbești limba arabă la început.

– Nu este meritul meu, ci al unui bărbat de la noi din sat. El cunoaște limba arabă, pe care eu o consider foarte plăcută, melodioasă și frumoasă.

– Cine la tine acest bărbat? îi sticliră, deodată, ochii lui Muhammad.

– Fii pe pace, rîse amuzată fata. Este un om cuminte și necăjit. Un filozof cu ghinion...

Muhammad păru să se mai liniștească și adăugă scurt și hotărît:

– Mîine, noi plecat.

– Ești cel mai nobil prinț din toată Arabia, îl dezmierdă Angela. Dar amintindu-și ceva, protestă dulce: Să plecăm la București sîmbătă dimineața. Poimîine vreau să fiu la Ineasca...

– Mașina cine duce la tine? se interesă Muhammad. În curte, care părea mai degrabă un dendrariu, avea un „Volvo”, ce putea s-o deplaseze în orice punct din țara lui.

– Băieții dumitale s-o ducă la Chișinău, iar de-acolo toate problemele le rezolv eu.

– Tot așa mașină dus la tine, la Chișinău, cu o lună în urmă.

– Ești fantastic, Muhammad! Aveți voi, arabii, o vîină miraculoasă în felul vostru de a fi.

Arabul zîmbi fericit, dar întrebă totuși:

– Care, dragă la mine, eu fac totul!

– Sînteți darnici datorită milostivirii lui Allah, care va înzestrat cu subsol plin cu petrol, v-a făcut pe seama sărăciei altora putrezi de bogați... Însă voi nu vreți să știți ce este sufletul femeii, care are doar cîteva celule pentru a se simți fericită.

– Tu la mine nu ești fericit? o întrerupse arabul parcă speriat.

– Eu la tine sînt gravidă, Muhammad, îl imită Angelica. Iar această chestiune înseamnă pentru o femeie alde mine...

– Catastrof? se grăbi să ghicească arabul.

– Un accident, surîse fata. Dar cred în înțelepciunea ta și sînt sigură că voi soluționa problema la modul cel mai civilizat. Dulcele meu Muhammad, îți mulțumesc pentru bunătate, te socot un bărbat extraordinar. Cînd o fi să-mi fie greu, n-o să mă lași de izbeliște.

– Vină la mine! Eu întretin să fie bine copilul nostru!

– Părinții și fratele au să mă omoare, dacă vor afla că nasc pruncul din flori.

– Nu din flori! Copilul, din Muhammad. Eu recunosc, copil a meu.

– Și dacă voi dori să mă căsătoresc cu alt bărbat?

– Dar copilul a meu!

– Deștept mai ești, dulcele meu rege al pusturilor! Oricum, lucrurile se vor limpezi mai tîrziu, zise fata. Trebuie să plec, trebuie să-mi revăd patria. Și mai am nevoie de o pauză, de nițică singurătate. Să-mi pun în ordine gîndurile și sentimentele...

– În numele lui Allah, zise el făcînd temenele în ochii ei zglobii și bogați în strălucirea tinereții. Eu iubesc la tine!

Să te păzească cel care te ocrotește! făcu fata. Apoi, amintindu-și iar de satul natal, de bărbatul rămas acolo, adăugă: Iar pentru partea mea de păcat, pentru care trebuie să răspund, o să mă pedepsească Dumnezeu. Nu port nici o vină că omenirea s-a împărțit și pe motivul de religie.

Besimillio rahmon iraihim! șopti Muhammad și făcu ritualul pe care îl fac musulmanii din lumea întregă, în timpul temenelelor și al orelor de rugăciune.

* * *

O lună încheiată, de cînd se întoarse Arion din spital, satul trăia cu problemele sale mărunte. Noutățile erau puțin îmbucurătoare. Serafima făcuse reparație în casa bătrînilor de la Rădeni și acum venea mai rar pe la Ineasca. Mama Veta, fusese internată mai întîi la spitalul din Telenești, apoi la cel oncologic de la Chișinău, cu diagnoză de cancer la rect, în ultimul stadiu. Tata Simion chiar și cînd nu era băut, amintindu-și de trecut și de odrasle, de soția bolnavă, izbucnea în plîns ca un copil.

Abatorul demult era închis. Trenurile, cu tot cu vagoane, plecaseră din haltă. Arion, ca și altă lume din sat, se pomeni șomer. Dar nu se dădu bețiilor, cum făcuseră mulți din cei rămași fără lucru și absolut descumpăniți. Asculta oamenii, care veneau la el să-și mai spună păsul să-și înece amarul într-un pahar cu vin de-al lui Simion Inereanu. Tata se bucura că oamenii se apropie de Arion, deși se îngrijora, văzîndu-și feciorul tot mai mohorît. Despre ceea ce se vorbea în timpul studenției lui în șoaptă, acuma puteai spune cu glas tare, puteai critica și condamna pe oricine. Doar că nimeni nu auzea și nu te lua în seamă...

Lumea începea să fie preocupată mai mult de ziua de mîine – ce-o să mănînce, cu ce-o să-și îmbrace copiii. Politica nu interesa aproape pe nimeni. Oamenii mai degrabă se interesau de pămîntul, care rămăsese unicul aliat de nădejde al țaranului. Puterile se succedau. Și numai glia îl răsplătea după muncă și după

voia lui Dumnezeu. Încolo toți îl vindeau și îl storceau, îl mituiau și îl pîngăreau.

Arion continua să scrie, să bombardeze redacțiile cu articole, ce erau publicate foarte repede. Avea însă impresia că nimeni nu le mai citește, nimeni nu le mai analizează. Părea că toată lumea îi pune una și aceeași întrebare: „Cu ce mă aleg eu din polemicile tale?”

La Chișinău, Președenția făcu bloc cu Guvernul și împreună începură să ignoreze tot mai des părerea democraților. Se făcea declarație după declarație, iar capul tronului apărea în fiecare seară pe ecranele televizorului, îndemnînd, cu vocea sa înfundată, lumea la calm:

– Răbdare, oameni buni, răbdare! Să ne întoarcem cu fața spre țaran!

– Parcă-i un zimbru! îl apreciau unii pe voievodul cu fața severă și mișcări încetinite.

– Care zimbru, bre, seamănă mai mult cu un bursuc, își mai vărsau năduful oamenii de la sate.

– Parcă mai poate să hotărască ceva? Pînă se ridică din scaun, îl apucă asfințitul soarelui.

– Cum îi zic cei de la Moscova, așa face. Ce să ceri de la un împărat, care a fost din fașă legat cu K.G.B.-ul. Cîndva, răspundea pentru ideologie, iar ideologia totdeauna a fost în cîrdășie cu securitatea sovietică, cea mai aprigă din întreaga lume, după cea evreiască „Mossad” e anume ea, cea rusească. Desigur, și după cea americană. Poate și după cea franceză și engleză!

Aici, tata Simion se uita dacă Arion nu se încrețește – tare mai dorea să-l creadă oamenii din sat descurcăreț în politică.

– Da’ pămîntul au să-l întoarcă înapoi celor care l-au dat în colhoz?

– În care colhoz, bre, că amu-i asociație.

– Mare brînză – colhoz, asociație. Că nu tot președintele a rămas cel mai mare boier. Și-n contabilitate nu-s tot aceleași muieri?

Andrei Scripcaru avea ce avea cu femeile de la contabilitate. După ce se făcuse asociație, fusese lichidată funcția de inginer pentru securitatea muncii. Oamenii se împărțiseră pe brigăzi, trecînd la forma de antrepriză, arendă și nu mai aveau nevoie, cum îi zise una din contabile, de „ajutor-de-băgător de seamă”.

– Au să-mpartă la toți – și la cei care au dat pămînt, căruță și boi, și la cei care-au venit în colhoz cu cîrpele în fund și s-au făcut nacealnici.

– Stai, bre, ai să vezi ce-o să mai fie și cu privatizarea asta. Au să pună mîna pe averea statului niște afaceriști, negodeai. Iaca mi-au zis să mă duc să iau bonurile. Și ce să fac cu ele – să le pun în lapte în loc de tocmagi?

– Înainte te puteai duce în caltea la Moscova să te plîngi, dacă la Chișinău nu-ți făceau dreptate, nu se lăsa Andrei Scripcaru de necazul lui. Acuma mă duc la împărat, da’ el mă trimite la Frontul Popular, mă duc la Front – aceea mă trimite înapoi la voievod. Un’să-ți mai cauți dreptatea? Știu că n-am să plec la Moscova, că doar sîntem republică independentă.

– Ba pleacă, măi Andrei, că Împăratul nostru cum se duce, îi mai turnă gaz în foc tata Simion.

Arion se trezi că oamenii din sat sînt acum preocupați de cu totul alte probleme, ce nu țineau de competența lui. Avu impresia că ceva îi scăpase, cît timp dezvăluiseră tertipurile securității și ale nomenclaturii comuniste.

Iar lumea, oamenii simpli începeau să gîndească. Gîndeau țărani, gîndeau intelectualii și, dintr-o dată, Arion simți că-i fuge pămîntul de sub picioare. Cei de la Frontul Popular monopolizaseră, prin declarații, cuceririle democratice din republică și-și arogau meritul de a fi fost ei anume eliberatorii neamului din timpurile sovietice, iar cei care au pornit mișcarea de eliberare, care au făcut ani de ocnă numai pentru că au spus cîndva un cuvînt în apărarea drepturilor băștinașilor, au fost dați uitării, trecuți peste noapte „la tîrtaj”, vorba lui moș Alexandru. Acum nu-și mai amintea nimeni de ei, decît cu anumite ocazii, fiind folosiți ca lozinci. „Nu m-am sacrificat pentru ca cineva să speculeze sau să meargă pe baricade cu numele meu pe buze, gîndi Arion. Să fie totul pentru binele oamenilor care vor veni după mine...”

Arion credea că e pregătit pentru orice schimbare, dar acuma, după ce s-a întors din războiul de la Nistru, se afla în derută. Se frămînta să găsească calea spre adevăr. Adevărul despre război. Despre ce a căutat el acolo. Adevărul despre esența neamului, în sfîrșit despre el, Arion Inereanu. Ce vrea, ce așteaptă, încotro merge, care-i rostul lui, acum, pe acest pămînt? Soția l-a părăsit, copiii i-au ajuns străini. O fată drăguță i-a tot căutat un an și-o vară dragostea, și el a tot amînat-o, a tot îndepărtat-o. Acum e jumătate de an de cînd nu are nici o știre despre ea. Unde-i? Unde-i Angelica cea veselă și zglobie, ca o primăvară?... Era într-o depresie inexplicabilă.

Satul nu se mai arăta nemulțumit de acel armistițiu încheiat între „zimbru” de la Chișinău și „ursul” din Kremlin, nu mai avea remușcări, nu se mai simțea înjosit că cel ce fusese celebrat cu colaci și prosoape, ciocnise cupa de șampanie cu dușmanii care i-au înjosit neamul. Cînd să fi uitat toate-acestea?

Se mai răspîndise vestea că Mitru, fratele său, a luptat de cealaltă parte, la Tiraspol, și că a fost chiar decorat.

– Dacă vine acasă, am să-l jupoi de piele! spuse tata Simion, încrîncenat, punînd ulciorul pe pietroi, cînd lumea plecă.

– Dac-a veni, zise Arion.

Cum să nu vină... Mai ales că mamă-sa e pe pat de moarte. Dar mă gîndesc eu, cu mîntea mea, că îi cam tremură fundul pantalonilor, se teme de Frontul Popular sau chiar de mine. Nu-mi închipui să nu-i fi rămas o fărîmă de rușine la obraz... Pe conștiința lui sînt cele două morminte din cimitir: al lui Purice și al lui Nichifor! Va trebui să dea seama despre astă fărădelege în fața lui Dumnezeu... Acolo niciodată nu te întreabă, nu-ți cere socoteală, ci te judecă... Are să se întoarcă Mitru, are să se întoarcă... N-a fost niciodată vreun caz ca el să nu se întoarcă acasă, pe capul nostru.

Și Aliona făcuse cîteva ravagii pe la gospodăria lui Simion Inereanu, cerîndu-le insistent soțul, dar, pînă la urmă, se întoarse fără nici un rezultat la părinții ei, ca să

le tragă și lor „un frecuș, fiindcă i-au îngăduit să se mărite atât de tânără cu un debil...

Venise toamna și Ineasca, ca de obicei, nu-și vedea capul de lucru. Despre conflict satul aproape că uitase. Toți aveau grija roadei de pe deal. Familia lui Nichifor primi, în sfârșit, un apartament spațios, într-un bloc aproape gol din dealul Lipăgăului, în care locuise veterinarul-șef al abatorului. Doar că lipseau electricitatea, căldura și apa. Și pereții erau cam jerpeliți. În schimb, cei patru copii aveau școala chiar în coastă. Edificiul copiilor ruși, plecați împreună cu părinții lor în Rusia, din această toamnă devenise școală românească.

Întrucît școala era la jumătate de drum dintre Ineasca și Rădeni, Serafima se înăimi dereticătoare, iar Arion fu angajat în calitate de profesor de istorie și geografie. În fiecare dimineață, făcea același drum, numai că de data asta nu ca hamal. Se înfîlnea cu sora și mai puneau lucrurile la cale. Conducerea raională de la Telenești, curînd, îi propuse și un apartament în dealul Lipăgăului, dar el preferă să rămîna cu părinții sub același acoperiș.

– Tu vei fi moștenitor, în casa părintească, îi hotăra Serafima. Mitru, chiar dacă se întoarce, are unde. Și-apoi la ce-ți trebuie pereții goi, fără lumină și căldură, cînd în ușă bate iarna...

O dată pe săptămîină, sîmbătă spre duminică, lăsîndu-l pe tata Simion acasă lăcrimînd, Serafima și Arion, pe rînd, sau împreună, se duceau la mama la spital. O găseau din ce în ce mai slăbuță. Vorbiră cu medicii. Li s-a spus că s-au adresat prea tîrziu.

– Dacă se va păzi pe viitor, le spuse un doctor smead, cu față de țigan și tricolorul în piept, poate să o mai ducă vreo doi-trei ani.

– Intervenția chirurgicală e obligatorie?

– Operația trebuie făcută, spuse medicul. Dar întrebați-o pe mama. Dacă ea nu acceptă... noi nu insistăm. În schimb urmările pot fi fatale foarte curînd. Arion o întrebă dacă nu vrea să renunțe la operație, poate o să-i treacă și așa.

– Nu, dragul mamei. Pe mică pe ceas mă umplu ca un sac... Nu mai pot. Merg la toate...

Mama Veta a fost operată într-o zi de noiembrie. Țîrțira o ploaie măruntă, ciobănească. Cînd Serafima și Arion sosiră de la Ineasca, au găsit-o într-un salon, dormind buștean sub acțiunea narcozei. Chirurgul, un găgăuz atent, cu o față inteligentă, le-a spus că a desfăcut cavitatea abdominală, a lichidat metastaza, pe cît a fost posibil și a cusut-o la loc.

– Are un ficat ca un burete, contaminat de ciroză, zise medicul amărît. Boala e prea avansată. Nu se mai poate face nimic. Va trăi cît va da Dumnezeu. Ar fi bine ca o rudă să stea la căpățîiul ei. Surorile medicale sînt prea ocupate.

Toată povara avea s-o ducă Serafima. Rămase să îngrijească de mama în salon, făcîndu-și, precum era obișnuit pentru rudele bolnavilor, un locușor alături de patul suferinzilor. Arion avu doar grijă să-i trimită un halat alb și fructe, legume proaspete.

O lună încheiată Serafima stătu de strajă la căpățuiul mamei. Apoi au adus-o acasă. Mama parcă se mai înfiripase puțin și acum era în grija lui Arion și a lui tata Simion. Dar tata, de cum își dădu seama că-și pierde nevasta, începu să bea și mai crâncen. Se îmbăta și plîngea pe poloboc sau deasupra ulciorului, depănîndu-și firul vieții grele și amare. Dacă mai înainte citea, urmărea televizorul, asculta radioul, se interesa de toate evenimentele de la noi și din lume, acum nu mai vroia să știe nimica, găsindu-și unica consolare în băutură.

Toamna trecută avuse grijă să strîngă toți strugurii, să facă vin mult, de cîteva soiuri și acum tot cobora și urca în gîrlici. Din cauza arsurilor, ce-i uscau trupul, mama Veta începu să ceară și ea cîte un pahar-două, ca să-i amortească durerea.

– Moare satul, soro, îi spuse, într-o zi, Arion Serafimei.

– Ce putem face, frate! zise ea. Tu de ce te-ai lipsit definitiv de viața personală?

– Pentru că nu-i mai văd rostul, răspunse el offînd.

Zile întregi se izola în lecturi. Toate cărțile din biblioteca satului le citise și acum pleca la Telenești, vindea cîteva kilograme de fasole, ca să-și procure cărți noi.

După introducerea valutei naționale, inflația parcă se mai potoli, dar cărțile deveneau tot mai scumpe. Îl bucura că difuzorul funcționa și avea posibilitatea zilnic să afle noutățile. Cu toate acestea, intuia că ceva îi scapă, că ceva se prăbușește. Simțea că, încetul cu încetul, se creează un vid în jurul lui. Un vid cu oameni, cu rude, cu părinți. Cu ce să-l mai umple?

* * *

Moldova se scindase în trei țărișoare. Parlamentul de la Chișinău semăna cu o corabie naufragiată. Manevrele politice se țineau lanț. Din legislativul democratic, rămăsese doar scheletul. Se scindase cu desăvîrșire în aripa promoscovită, care începu să prevaleze la unele votări, și aripa democratică, ce nu mai avea putere decisivă. Deși majoritatea deputaților în alegeri își obținuseră mandatele datorită susținerii hotărîte a Frontului Popular. Ce-i drept, deputații avură curajul să voteze autodizolvarea înainte de termen și, deodată, toată lumea se pomeni din nou în plină campanie electorală.

Oamenii de la țară, care doar cu vreo doi ani în urmă se mîndreau, afirmînd că sînt susținătorii Frontului Popular, acum vorbeau tot mai des cu necaz:

– Trădătorii! Au vrut unire cu România! Au vrut limbă, alfabet, grafie latină, tricolor, dar ne-au adus la sapă de lemn. Mai bine era cu tovarășii de ieri, decît cu domnii de azi. De s-ar întoarce odată comuniștii la putere, cînd era piine destulă la magazin și nu exista asemenea scumpete peste tot.

Mașina lui Sokoliuk venea mereu în sat și ne vindea ieftin nutreț combinat, creșteam cîte un purcel și tot înainte era... Dar Frontul Popular ne-a făcut sărăcie și război ne-a adus, banii de la cărticica de economii – ni i-a păpat!

O putere invizibilă – putere, nu șagă! – lucra printre lume. Iar pentru ea lucra și timpul. Arion simțea cu toate fibrele conștiinței acest lucru, dar, absorbit de școală, nu apucase să depisteze fenomenul pînă în adînc.

Organele puterii de stat și administrative, practic, nu puteau face nimic cu Transnistria și Găgăuzia, nici chiar să intre în aceste zone, iar participanții la acele evenimente grele deveniseră, în foarte scurt timp, aproape de ocară. Dacă te adresai autorităților pentru vreo înlesnire din cele declarate de lege, demnitarii te priveau pieziș și surfideau: ”Eu te-am trimis acolo? Cere înlesniri de la cei care te-au trimis...”

Arion își adună toate cunoștințele în ale construcției și, profitând de ocazie că apartamentul familiei lui Nichifor era plasat la ultimul etaj, îi ajută, soției lui și celor patru copii, să înjghebe o sobă, căci afară se lăseau de-acum gerurile și era insuportabil să trăiești într-un bloc de beton, neîncălzit și fără lumină. Soția lui Nichifor se adresase la raion să-i conecteze măcar la rețeaua electrică, dar demnitarii de-acolo îi refuzară, motivând că n-au fire, n-au specialiști și planul lor de lucru nu prevede așa ceva.

Aliona, care își ducea ultimele săptămâni de sarcină, dacă nu-i uitase, apoi îi ignora complet. Trecând pe lângă poarta lor, nici nu găsea de cuviință măcar să intre, deși nimeni nu cunoștea soarta lui Mitru. Între oameni, ca și între cele trei stătulețe, se ridicau hotare de înstrăinare, vămi de interese și declarații verbale sau tacite. Se creau niște distanțe, pe care nimeni nu era în stare să le străbată.

Mama Veta începuse să se poarte prin ogradă, chiar lucra te miri ce, iar arsurile, care-i măcinau corpul, o făceau să ia tot mai des câte un pahar, acum, aproape de rînd, cu tata Simion.

– Numai băutura mă mai ține pe picioare, zicea ea. Mi-i rușine să recunosc, dar, fără un pahar de vin, viața nu mai are nici un haz.

– Doctorii i-au îngăduit, îi lua apărarea tata Simion. Las’ să bea câte un păhărel, pentru poftă de mîncare și dispoziție.

Într-o zi, mama Veta căzu la pat și nu se mai ridică. Zăcea. Serafima lăasă gospodăria de la Rădeni și se mută cu totul la Ineasca. Medicii au refuzat s-o interneze din nou la spital – nu avea nici un rost.

Tata Simion nu mai era atît de vorbăreț. Devenise închis și ursuz. De la o vreme nici băutura nu-i ticnea, se făcu mai măsurat la pahar.

– Simt c-a venit bătrînețea, dragul tatei, îi mărturisi într-o zi. De moarte nu mă tem, căci am reușit cîte ceva în viață... Cea mai mare amărăciune a destinului meu însă este frate-tău, Mitru...

– Nu-ți măcina sufletul, tată! Pe toți ne-ai crescut la fel, dar am apucat-o pe drumuri diferite.

– Oare de ce nu mai vine acasă, blestematul? Degrabă trebuie să-i nască și nevasta. Multă lume de la noi l-a întîlnit la Tiraspol, în hang cu Sokoliuk... Și pe rusoi l-a părăsit familia, ca și pe tine, iar pe el... nici vînt rece nu-l ajunge. Iar dealul Lipăgăului l-a lăsat de izbeliște... Oamenii fură de rup... Au scos de la apartamentele celea și uși, și ferestre, și podele... Dacă ar putea, ar strămuta din loc și pereții... Ia lume, ia vreme!

– Așa-i conducerea, prinse a ocări și Serafima. Nu auzi la radio?

Toată ziua o țin tot într-o ceartă acolo, în Parlament. Și nu hotărâsc nimic. De ce nu pun capăt destrăbălării? Am tras mare nădejde la Frontul Popular, dar liderii lui, pînă la urmă, și-au ticsit buzunarele și s-au astîmpărat. Dacă pe vremea comuniștilor se mai temeau de lege, acum poate să vină noaptea să te gîtuie în casă și nimeni nu răspunde de nimic. Spune, mata, îl vezi vreodată pe polițistul nostru de sector să iasă seara să patruleze prin sat? Stă cîteva ore în cabinetul lui, de la marginea satului, și el atîta le spune: „Băteți-vă, spargeți-vă capetele, numai nu vă omoriți, c-apoi va trebui să dau darea de seamă la comisariatul raional... ” Pînă nu se schimbă puterea la Chișinău, ordine n-are să fie. Ori să revină comuniștii.

– Așa pare să fie, fata tatei, dar noi, bătrînii, nu mai avem nici o putere. E de obligațiunea voastră... Iaca, de vreo cîteva luni, n-avem primar în sat. Cum s-o dus în România cu bișnița, nu s-a mai întors. Și-a scos de vînzare casa... Oamenii totdeauna au fugit unde le-a fost mai bine. Numai copiii mei, ca proștii! I s-a propus lui Arion cîrma primăriei, dar a refuzat!

– Așa-i, frate? De ce nu te-ai învoit?

– Tata nu are dreptate. M-aș fi învoit, însă nu toți sătenii m-au acceptat. Mi-au amintit de anii de detenție. Mi s-a propus să fiu învățător la școală. Acuma mi se propune postul de director.

– Ai să ai o mie și una de probleme... Mai ales acum, în pragul iernii. Trebuie să faci rost de cărbune pentru cazangerie... Ca să încălzești hardughia ceea. Că n-o să înghețe copiii în clase. Mai bine te uneai să fii primar, zise tata.

– Există niște rezerve din anii trecuți, dar se fură. Care cu roabele, care cu mașinile, cu remorcile, chiar și cu sacii... Profită de ocazie că actualul director se pensionează și nu prea-l îngrijorează ziua de mîine...

– Nu-ți trebuiască directoria, dragul tatei. Știi ce-nseamnă o asemenea gospodărie cum e școala. Și mai înainte, directorul de școală avea destule belele pe cap. Iar acum, cînd vremurile sînt grele, n-ar fi cazul să-ți iei asemenea povară... Mai bine rămîi învățător. Istoria și geografia le place elevilor – ți-ai făcut orele și ești liber. Și copiii te respectă. Dar director – Dumnezeu să te păzească!

– Oare chiar să mor și să nu-l văd pe farmazonul ceta de Mitru? scîncea mama Veta lacrimînd. Nu i-i milă de mine? Doar i-s mamă?

– Are să vină, o liniștea Serafima.

– Are să vină, încuviința și Arion, mîngîindu-i fața trasă. Chișinăul a declarat amnistierea celor care au participat la conflictul transnistrean, ca mîine îl vezi în prag.

– Mi-i dor de el, așa netrebnic cum este. E doar trup din trupul meu...

În chinuri groaznice, mama a decedat într-o noapte de decembrie, cu o zi înainte de a atinge vîrsta de 73 de ani. În zori, cînd la casa lui Simion Inereanu atîrna un prosop și un bariz negru și la biserica satului, care era deja deschisă, se aduseră heruvimii, la Ineasca sosi Mitru. La volanul unui autoturism străin, nou-nouț, în ochii lui se citea un fel de vinovație. Era tăcut. A stat mult aplecat

deasupra sicriului, ca o stană de piatră. Într-un târziu, o chemă pe Serafima în casa mare, scoase din buzunarul vestonului câteva sute de dolari și-i dădu, zicînd:

– Cumpără tot ce trebuie pentru înmormîntare. Mama a meritat să fie îngropată bogat.

Arion urmărea sătenii adunați în ogradă, îmbrăcați în haine vechi, ponosite, care primeau pomenile, împărțite de către Serafima după o listă.

La praznic a fost multă lume. Sătenii au ospătat, au băut, apoi, fiecare în parte, a scos nestingherit cîte un pachetel de celofan din buzunare, luîndu-și și niște rezerve.

* * *

A doua zi, după înmormîntare, Aliona a născut doi gemeni: un băiețel și o fetiță.

– Avem și un moștenitor, se mîndrea tata Simion, cu barba albă tremurîndă. Poate măcar pruncii tăi, măi Mitru, vor aduce schimbări în viața noastră împovărată...

– Să dea Dumnezeu, tată, făcu Mitru încărcat de regrete că nu și-a văzut mama înainte de moarte.

– O să revii acasă? îl întrebă tata. Doar ai apartament la Telenești?

– Mai rămîn o vreme la Tiraspol. Am fondat acolo, împreună cu Sokoliuk, o întreprindere de îmbuteliat ulei. Afacerile ne merg, deocamdată, binișor. Mitru scoase din buzunar un șomoiag de bani și-i dădu, adăugînd: Să nu spui nimănui, că de află scorpia mea de nevastă...

Lui tata Simion banii îi picară tocmai la țanc – de la asistența socială, de jumătate de an nu primea pensia, n-avea pe ce să cumpere o piine. Vara și toamna mai este cum este – un fruct, o legumă, dar cînd ai intrat în iarnă!?. Îmbătrînise, și se temea acum de o foamete, ca în anii secetei.

– Bogdaproste, feciorașule! Iaca bucurie ne-ai adus... Credeam că ne-ai uitat cu totul...

– Lasă, papașa! Sînt și eu om, parcă își reveni din dormitarea sa tristă Mitru. O să am grijă de mata. Acuma e sărăcie peste tot. Și în Rusia, și în Transnistria, și în Moldova... Sînt omul care nu se pierde în aceste împrejurări. Mă orientez. Nu pretind ca alții că aș fi un om neordinar, deosebit, ci îmi caut de treabă...

– Lipăgăul e în delăsare totală. Pricepînd încotro bate Mitru, tata trecu la altă vorbă. Lui Arion i s-a propus postul de director al școlii! Clădirea cere reparații. L-am sfătuit să refuze...

– În nici un caz, Arioane. Era pentru prima dată cînd Mitru i se adresă fratelui pe nume. O să asigurăm școala natală cu cărbuni... Dac-a fi totul bine, o vom repara. Dacă nu lucrează cazangeria, trimitem oameni s-o repare...

Arion nu spuse nici da, nici ba.

– Te-am întreat: vei veni cu traiul acasă? interveni tata Simion.

– Nu m-am decis. S-a vedea...

În preajma Anului Nou, prin hotărîrea secției raionale de învățămînt, Arion, totuși, a fost confirmat director al școlii din Ineasca. Mitru, lîngă cazangeria

pustie aduse două camioane cu remorci pline cu cărbune de la Kuciurgan. Mai veni și o brigadă de muncitori și reparară sistemul de încălzire. Vremea se mai păstra însorită, fără ninsori, cu un vînt călduț ca de primăvară. Pe contul școlii fusese transferată o sumă frumoasă pentru cheltuieli „mărunte”, precum se exprimase Mitru. Conducerea raională era măgulită de gestul businessmenilor de tip nou. Vorbea mereu pe la întruniri, aducîndu-i ca exemplu pentru actele de binefacere pe fundalul mizeriei care-i înconjura, iar pe Arion Inereanu, ca pe un gospodar cu inițiativă.

Situația social-politică din Moldova începu a se schimba în detrimentul Frontului Popular, al cărui simpatizant rămînea noul director ales. Președintele colhozului de la Ineasca, om cu studii puținele, dar gospodaros, se împrietenii cu Mitru și Sokoliuk, îndepărtîndu-se vădit de linia Frontului pe care o susținuse, o propagase în ultimii ani și pe al cărei val venise în capul gospodăriei.

– Azi, frontiştiile au rămas numai cu vorba! zicea dînsul. Asemenea sărăcie lucie nu am cunoscut nici pe vremea foametei din '46-'47. Adresîndu-se parcă celor cărora și-au dat voturile o da pe sîcîielele: Ați vrut tricolor? Limbă de stat? Grafie latină? „Deșteaptă-te, române!” ați vrut? Poftim, trăiți în mizerie... Comuniștii, alde Sokoliuk, care-au avut de toate, au și acuma. Au cap pe umeri! Cui i-a trebuit războiul de la Nistru? Ce a rezolvat el? .

– Ai dreptate, ai dreptate, Pavel Fedoseevici, prinseră a-l susține oamenii din sat. Țineți minte cît de ieftine erau înainte pîinea, cîrnațul? .

– Atîta distrugere numai în cîțiva ani, ca să reducă la zero tot ce au construit oamenii zeci de ani de zile! Numai niște barbari au putut-o face, zicea Mitru. Am ajuns la vremea cînd oamenii încep a gîndi ca și mine, susținînd Tiraspolul. Oamenii de-acolo judecă treaz, se gîndesc mai întîi la stomac, apoi la cîntece.

Iar în rîndurile mișcării naționale, pornise, în ultima vreme, o ceartă aprigă la nivel național. Renumita rînză românească! Se învinuiau unul pe altul, care și cît a izbutit să acapareze în scurta perioadă de aflare la putere. Cearta trecu în defăimare pe paginile unor organe de presă mai întîi de la Moscova, apoi și ale acelora de opoziție stîngistă de la Chișinău, ba chiar și ale celor de la București. Toate cu preponderență sînt susținute de serviciile secrete și speciale ale Kremlinului.

După cedarea Transnistriei și Tighinei, o dată cu demararea privatizării, prin structuri economice mafiotice, unele întreprinderi prestigioase se strecurau tot mai mult în mîinile „fratelui mai mare”. Nu fără concursul guvernanților corupți de la Chișinău, care prinseseră gustul ciubucului, se semnau documente ce traficau importante valori patrimoniale în zona de interes economic al Rusiei. Neocolonialismul lua amploare în Basarabia. Ca să-i înlătore pe băștinași de la procesul de privatizare legală, guvernul a devalorizat la minimum valuta existentă pînă la introducerea celei naționale, sărăcind complet masele largi, cărora nu li se eliberau cotele de pămînt și, practic, nimeni nu putea să devină proprietar al vreunui patrimoniu însemnat. La bursa privatizării se încuibăriseră toți mafioții, în spatele

cărora stăteau bancherii, comuniștii de ieri, și, încetul cu încetul, smîntîneau ulcelele patrimoniului național.

Din toate acestea, cineva se înavuțea solid și de o parte și de alta; oamenii simpli însă erau acei care sufereau cel mai mult. Petrolul, lemnul, cărbunele, gazele naturale și alte materii prime, Rusia continua să le livreze la prețuri mondiale Moldovei, chiar și după obținerea independenței de către aceasta.

Cu România se colabora extrem de puțin, deși, economic, era cu mult mai convenabil. Guvernul român propuse să se construiască în Moldova circa o sută de kilometri de cale ferată, standard european, ca să nu se mai schimbe roțile de tren la frontiera de la Prut. Conducerea de la Chișinău nu acceptă propunerea sub nici o condiție. România veni cu ideea de a produce în comun energie electrică la Centrala Atomică de la Năvodari. Și acest proiect fu ignorat... Iranul, Kuweitul, în schimbul produselor alimentare, erau gata să livreze, la un preț favorabil, peste un milion de tone de țigări rafinărilor din România, direct pentru Moldova... Guvernării de la Chișinău căzură parcă de-acord, s-a convenit chiar asupra negocierilor, dar delegația Kuweitului a fost aruncată noaptea în plină componentă, de la etajul 15 al hotelului „Național”, ca businessmenii arabi să aibă o soartă tragică, ca și proiectul...

Fostele capete de vîrf ale Moldovei, încetul cu încetul, reveneau cu ajutorul unor noi manevre politice în vîrfurile piramidei puterii și, de cum se tolăneau bine în fotolii, apucau drumul, delegații după delegații, spre inima Rusiei, încheind noi contracte economice. Relațiile se păstrau cele vechi, se schimbau doar comisioanele. Sus, totul revenea la starea de altă dată, atîta doar că rușii fuseseră înlocuiți cu moldovenii.

În schimb își făcură loc în structurile economice privatizate, în comerț, în piața locativă, în sfera de servicii și asigurări cu energie, comersanții evrei, ruși și cîțiva reprezentanți autohtoni din nomenclatura comunistă, ce acționa din umbră cu banii partidului. Serviciile secrete moscovite făceau totul pentru a realiza ceea ce urziseră încă pînă la începutul mișcării de eliberare națională. Cu mîinile burgheziei compradore, să recucerească zona de interes și de desfacere a mărfurilor. În același timp, stocurile de mărfuri ale Rusiei nu se cotau în Occident, ca și cele moldovenești, de altfel. Vorba românului: „Rău cu rău, dar mai rău fără de rău”, se potrivea acum ca niciodată de bine.

O și mai mare tîlhărie constitui așa-numita „reformă bănească”. Introducerea valutei naționale. Banca Națională nu garanta nimănui nici o recompensă, nici azi, nici mîine, niciodată! Tot ce însemna mai ieri speculă, azi se cheamă bișniță. Fiecare începu să cumpere și să vîndă unul altuia, dintr-un sat în altul, de pe o stradă pe alta. Vama de la Leușeni și Ungheni avea cozi enorme cu bișnițari, care treceau Prutul, vînzînd totul ce se poate vinde pe piața de-acolo. Începu să crească vertiginos șomajul. Oamenii, din cauză că multe întreprinderi dădeau faliment, rămîneau în stradă fără nici o protecție socială.

Apoi, de la o vreme, lumea nu mai avu bani. În penuria financiară, vindea tot ce avea... Lumea deveniseră pasivă și inertă la toate chemările de natură politică

și socială. Ademenitoare erau propunerile de a te pricopsi cu un loc de lucru, de a primi lunar un salariu cât de cât. Prostituția deveni o industrie a proxeneților, intens propagată în ziarele republicane. Și așa sute, mii de fete tinere și frumoase acceptau îndeletnicirea cu cea mai veche profesie, plecând în Turcia, Cipru, Grecia, Italia, Germania, în căutarea unui ban și a unei bucăți de pâine mai ușoară. Cunoscutele precepte morale, proverbiala cumsecădenie a acestui neam se retraseră, insular, în familii izolate. Statisticile slabe tot mai des pomeneau de virusul SIDA, de creșterea bolilor venerice...

În acest haos, păstrându-și, sub diverse forme, instituțiile specializate de studiere și convertire a populației la propria sferă de interese, Rusia trecu în ofensivă. Primul lucru pe care conta era ca puterea locală în orașe și centre raionale să treacă completamente, cu ajutorul maselor, firește, în mâinile elementelor prorusești și rusofone. Menținând pîrghiile puterii, va fi mai ușor și mai comod de a promova în noul Parlament legile convenabile. Agenți ai securității ex-sovietice, remunerați din belșug la vremea oportună, erau puzderie în Moldova și nu-și dădeau rînd, ca să-și propună serviciile. O echipă respectivă, strecurată în sînul diferitelor partide, răsărite ca ciupercile după ploaie, într-un timp record, era deja montată pe obiectivele apropiatelor alegeri.

Și toate acestea trebuiau făcute sub flamurile lozincilor de democratizare a societății, de constituire a unui stat civilizată, ca nimeni să nu ghicească „mîna” Moscovei.

La începutul lui martie, la Ineasca, sosi Sokoliuk cu „fratele” său Mîtru Inereanu. Sătenii de-acuma l-au primit ca pe un om dorit, discutau cu el și mulți îl rugau să revină la abator, să le reia pe toate ca mai înainte, cînd oamenii aveau unde să lucreze, să primească salarii și nutreț combinat. Și desigur să restabilească crescătoria de porci.

– E imposibil să mai fie ceea ce a fost, le răspundea Sokoliuk. Moldova, al cărui cetățean sînt și eu, și-a cucerit independența și numai un contact oficial cu Rusia ne-ar ajuta să restabilim producția cărnii de porc.

Se bucură de întoarcerea lui Sokoliuk și conducerea locală, cea de la raion, președintele gospodăriei agricole. Îl aveau în amintiri ca bun gospodar, cu relații pretutindeni, cu mari capacități de a construi, de a mobiliza oamenii la muncă efectivă. Sokoliuk zîmbea, la aceste complimente, dar era cu ochii în patru pe mulțime – să nu iasă vreun fanatic de la Frontul Popular să-i ceară socotelă, unde a fost cînd în Transnistria era război... Numai că oamenii erau preocupați de nevoile lor. Cei care știau adevărul, se făceau a nu-l cunoaște, ceilalți nici nu vroiau să-l știe. Cele două morminte de la cimitirul satului, din preajma grădinii lui Simion Inereanu, ale lui Nichifor și Purice, erau îngrijite și vizitate o dată în an, la Paștele Blajinilor de către frontiști, iar dacă cineva îndrăznea să-i omagieze într-un mod mai special, se găseau persoane care le reproșau fără nici o jenă:

– Ce-au căutat, aceea au găsit! Dacă s-au potrivit la prostul de Arion Inereanu și alții de teapa lui din front, așa le-a trebuit!

Sokoliuk și Mitru au fondat, la început, o societate cu răspundere limitată, cu sediul în unul din cabinetele administrative, din blocul fostului abator de pe dealul Lipăgăului. Unitatea economică avea profil de construcție. Fostul șef al abatorului, cu Mitru adjunct, au început curînd să atragă întregul sat, apt de muncă, pentru o remunerare convenabilă, la... demontarea blocurilor din deal. O altă echipă de constructori de înaltă calificare propunea populației, contra plată solidă, să le construiască case private de locuit. Dintr-o dată, pe deal apăruură mașini, macarale și munca fierbea, clocotea zi și noapte.

Mitru, alături de Sokoliuk, deprinsese o nouă îndeletnicire – cea de spălare a banilor. În documentele de dare de seamă se scria una, iar în realitate se petrecea cu totul alta. Poliția economică abia se constituia, polițistul de sector Cojocaru deveni dintr-o dată prieten la cataramă cu Sokoliuk și cumătru cu Mitru. În satele din jurul Ineascăi, se construiau două-trei case, cu preponderență ale primarilor, la raion – ale procurorilor, judecătorilor, comisarului de poliție, ale unor președinți de colhoz – persoane cu pondere și cu bani.

Restul materialelor lua calea în direcția unde a ascuns mutul iapa. În cel mai pitoresc loc al Ineascăi, la Chitca, Mitru își ridică, doar în cîteva luni, un adevărat conac, ca al regilor britanici. Sokoliuk își construia un castel cu turnuri crenelate, mai ferit de ochii lumii, undeva în coastele Chișinăului, acolo unde-și ridicaseră casele lor, deputații Parlamentului, miniștrii și cei din vârful puterii. Angajase cîteva săteni, care știau să-și țină gura și luni întregi se speteau, încercînd și descărcînd materialele de construcție, aduse de pe dealul Lipăgăului.

– La ce ridici tu hardughia asta, măi băiete? se mira tata Simion, apelînd la un limbaj păstrat din anii de armată la români.

– S-o satur pe scorpia mea de bogăție. Iar cînd n-o să-mi trebuiască, o s-o vînd. E un ban grămadă totdeauna.

– E gospodăros Sokoliuk ăsta. Adevărat stăpîn! nu încetau să-l laude sătenii. Aici strică blocurile, colo sădește copaci. Împădurește dealul cum a fost cîndva, să nu fugă malurile la vale...

– E bravo! îl admirau alții. A dat mare ajutor la înălțarea bisericii. Să nu fi venit el, mai stătea în schele încă vreo zece ani. Și preotul l-a blagoslovit și l-a citit la acafest, în sănătatea lui și a copiilor lui...

De Duminica Mare și de Hram, firma lui Sokoliuk sponsoriză „Hora satului?” cu mese de binefacere, la care se serveau bucate din carne proaspătă. Cumpărau un porc viu de la iarmaroc și preferau să fie adus, tăiat și pîrlit chiar acolo, în toiul horei și, desigur, un butoi cu vin roșu de la Crăsnășeni. Se mai alcătua o listă, ca tuturor să li se dea cîte-o sumă simbolică, iar pensionarilor și veteranilor de război – o sumă mai frumușică.

Mitru și Sokoliuk ridicaseră, la o răscruce de drumuri, în vecinătatea unei fîntîni, o

răstignire, la a cărei sfințire a participat tot satul. Ceremonia s-a încheiat cu un praznic întru pomenirea celor trecuți pe alte tărîmuri. Și iarăși cu daruri pentru veterani.

– I-ați merit vreun premiu bănesc și lui Arion? întrebă tata Simion de Mitru. Doar e veteran de război și el.

– Cum? rămase nedumerit Mitru.

– Guvernul i-a echivalat pe cei care au luptat în Transnistria cu veteranii de război...

– Numai o conducere neghioabă a putut să adopte asemenea lege, zise Mitru autoritar. Nu recunoaștem asemenea categorii de veterani. Și-apoi, frate-meu, cînd mă vede alături de Sokoliuk, parcă ar dori să mă împungă... Chiar să nu priceapă încotro se întoarce roata vremii? Pentru miopia lui niciodată n-am să-l am aproape. În societate s-a petrecut stratificarea... Eu mă mișc în altă sferă de activitate...

– Dragul tatei, fii mai îngăduitor cu el. Așa i-i destinul. Ții frate de sînge...

– Mă rog, dacă vrea să colaborăm, m-oi gîndi... – Apropo, degrabă vin alegerile și-i posibil să fiu inclus pe lista candidaților... N-ai dori să ai un fecior deputat în Parlamentul țării? și Mitru concluzionă: Trebuie să te menții pe valul intereselor. De ce m-am împăcat cu naționalistii din front? Știam că ei nu se vor ține mult la putere. Ei au cucerit temporar, desigur, simpatiile moldovenilor din Basarabia, dar de la bun început n-au fost în stare, să cucerească economia! Iar, fără patrimoniu, orice gospodărie, fie ea cu oameni cît de frumoși, nu este atrăgătoare pentru cei care te înconjoară... Iar la capitală, agrarienii au pregătit deja platforma. Din Frontul Popular au rămas niște rămășițe jalnice, pe care nimeni nu le mai ia în serios...

– Adică o s-ajungi om mare, dragul tatei? Niciodată nu m-am gîndit să ajungi în vârful puterii. De la Arion mă așteptam, dar de la tine!..

– Nu sînt prost, cum m-ai crezut dintotdeauna... Să nu fi avut turme de copii împărăștiați prin lume și să fi avut noroc de o soție cumsecade, stăpînită la gură, aveam să fiu propus chiar la postul de Președinte al țării...

– Oare s-ajung acele vremi ca să mai fii și tu parlamentar la Chișinău?

– Sănătate și bani să fie, tată... și un pahar de vin! Apoi adăugă mirat: Acum nu bei ca altădată. Nici eu nu mai fac abuz. Înseamnă că am pornit lupta decisivă, precum a zis și Sokoliuk?!

– Sănătate nu prea am. Dacă pășesc prea mult prin ogradă, mă înnăduș. Mă duc greu chiar și pînă la magazin... Am îmbătrînit, mi-i urît. Arion s-a închis nu știu cum și s-a dedat cu totul lucrului de director. Din noapte pînă în noapte. Serafima nu se desparte de grădina de la Rădeni, de parcă ar ține-o magnetul. Iaca așa trăim amîndoi, doi vădăoi sub un acoperiș... Dar să-ți spun o noutate?

– S-a întors găgăuzul, vrea să se împace Serafima? – vru să ghicească Mitru.

– Nu prea... Pare-mi-se că i-a cîntat cocoșul în prag... S-a încurcat cu un bărbat. E cu mult mai în vîrstă decît ea, poate cu vreo duzină de ani mai mic ca mine, dar mi-a spus biata fată că vor să lege căsnicie... Măcar urît nu i-a fi... Aliona o cam vorbește de rău, dar ea nu se supără, duce dorul nepoțelilor noștri, ca și mine...

– Gemenii îmi seamnă mie. Mai ales feciorul.

– Mă bucur că i-ai dat nepotului numele meu și nepoțiicăi – numele lui maică-ta... Poate-a fi totul bine la noi... – Vreau să te mai rog ceva. Trimite o macara să ducă pietroiul ista la cimitir, lângă mormîntul mamei tale. Acolo e locul lui și nu în ograda mea. Ne-a fi o mîngîiere la locul somnului de veci... tata Simion scăpă o lacrimă.

– Pînă deseară, treaba asta se va face, zise Mitru, grăbindu-se să urce la volanul „Mercedesului”, îi clacsonă părintelui a îmbărbătare.

* * *

Funcția de director de școală îi aducea lui Arion multă bătaie de cap, nemairămînîndu-i timp pentru alte îndeletniciri. Mulți dintre învățători, din cauza remunerării proaste, abandonaseră școala, iar la locurile vacante nu se grăbea nimeni. Mereu era nevoit să acopere ferestrele din orar, predîndu-le elevilor diferite obiecte. Pentru a se ține la nivel, era nevoit să însușească și să recapituleze materia pe care, după atîția ani, o uitase. Din banii ce-i mai rămăseseră pe cont, procură mostre didactice, literatură, manuale. Totodată îi plăcea să vină la locul său de muncă.

Reparația se terminase, iarna era pe sfîrșite și încăperile încălzite. Cabinetul lui se afla la al treilea etaj, de unde satul, în vale, se vedea ca-n palmă. Urmărea cu bucurie în ochi, dimineața și seara, cetele de copii zglobii, mergînd spre școală. Împreună cu elevii, organiza concursuri și victorine, „Luminițe” cu vaste teme de discuție. Se străduia să le predea într-un mod accesibil, istoria românilor, limba și literatura română, obiecte asupra cărora, la Chișinău, se stîrnise mare vîlvă. Președintele țării coalizase cu agrarienii și împreună inițiaseră cîteva acțiuni, menite să scoată din autoritate forțele democrat-naționale, în general frontişti și intelectualitatea în special. Loviturile urmăreau, de fapt, scopuri electorale, dar afectau cel mai mult situația materială a populației și, în egală măsură, perspectivele evoluției spirituale a tinerei generații. Căci și „operația” cu vestita poreclă „La sfat cu poporul”, care, de fapt, fusese un referendum, și nefericita adunare „Casa noastră – Republica Moldova” veneau să deturneze conceptul de două state românești și să pună în circuit preceptul moldovenismului local, cultivînd în rîndurile populației o românofobie ce putea concura numai cu perioada sovietică. Se pornise o campanie de denigrare și defăimare a istoriei românilor și a cursului de limba și literatura română. Se insista asupra scoaterii acestor discipline din programele școlare, considerîndu-se străine și destabilizatoare pentru cetățenii unui stat, unde locuiesc mai multe minorități naționale și care n-au nici în clin, nici în mîneacă cu românismul. Copiii, tineretul studios, dimpotrivă, vroiau să afle cît mai mult despre filele de glorie ale strămoșilor, ceea ce le era interzis pînă nu demult. Acum le predau profesori fără o pregătire suficientă. Mai ieri inspectorii școlari de la raion îi adresau cuvinte elogioase, cu timpul însă prinseră a veni alte persoane, cu idei de-ale tătucăi Stalin și, ascultîndu-i lecțiile, se încruntau, fără a spune nici că-i bine, nici că-i rău. Arion intui că, în curînd, va fi avertizat. Se străduia să pună la dispoziția elevilor cît mai multă informație,

să-i preîntîmpine că nu-i exclus ca, într-un viitor apropiat, să fie văduviți de aceste obiecte și să revină la istoria R.S.S. Moldovenești.

Colectivul pedagogic îl primise la început cu căldură, se consulta cu el, îi aprecia aptitudinile și cunoștințele. Mai apoi însă începură să-l invidieze pentru numărul sporit de ore, bănuindu-l de mistificări.

– Are vîină de șmecher, falsificator! Atîția ani a stat la răcoare. A învățat de toate, se răzvrătea profesoara de biologie.

– A fost educat să facă diplomație mare, iar cînd colo, hop! ajunse la zdup, ținea isonul cea de limbi moderne. Credeți că toate-acestea nu și-au lăsat amprenta asupra felului lui de-a fi?... Cum poate deveni, peste noapte, un hamal director de școală? Nu s-ar putea ca orele să fie împărțite la toți totuna?

Bîrfele se purtau prin culise și Arion doar le intuia, simțind că nu mai e agreat ca înainte de colectiv. Și cedă, mai întîi orele de limbi moderne, apoi geografia, bazele dreptului, lăsîndu-și cu bună știință numai istoria românilor și literatura română.

Părea că spiritele s-au potolit. Avea acum mai mult timp liber pentru cele extrașcolare. Se dovedi că Ineasca era un adevărat tezaur de talente: descoperi aici viitori poeți, politicieni, parlamentari, actori, regizori.

Se înrăutăți însă sănătatea tatălui. Nu bea aproape deloc, nu dormea nopțile, plîngîndu-se că-l rod picioarele și îl apasă în piept. Cînd boala îl mai slăbea, îi împărțasea neliniștea sa lui Arion.

– Tare aș vrea să-ți fie bine, zicea el. Dar ține minte c-au venit alte legi: dacă ai bani în buzunar – ești om... Azi, nimeni nu-și mai frămîntă capul de politică, fără a avea bani mulți în buzunar. Ar trebui să te gîndești la bătrînețile tale... Mitru a început să se descurce în viață. Împăcați-vă. Ți-o fi mai ușor să înfrunți viitorul tău nelimpezit...

– Fiecare cu destinul lui, tată, încheia Arion, dînd de înțeles că discuția s-a terminat.

Tata Simion se gîndi că n-are destulă forță de convingere și, într-o zi, veni la școală. Intră în cabinet împreună cu Serafima, alături de un bărbat înalt, uscățiv, cu părul înspicat, cu o cicatrice printre ridurile pronunțate de pe obrazul drept.

– Agache, soțul meu! îl recomandă Serafima.

– Luați loc. Ce vă aduce pe la mine?

– Mitru, mîine, ne cheamă la inaugurarea casei noi de la Chitca. Te poștește și pe tine.

– De ce nu m-a pofțit el? ochii lui Arion scăpărară.

– Pot să-i spun să vină.

– Nu-i nevoie, soro. Transmite-ți-i că-i mulțumesc...

– Cît o să trăiți în vrajbă? Mitru nu-i chiar atît de rău. Ce ne-am face acuma fără el? Mie mi-a adus un camion de cărbuni. Ție ți-a ajutat să repari școala, s-o încălzești...

– Serafimo, îți bați gura degeaba...

– Fratele nostru figurează pe lista candidaților pentru viitoarele alegeri și are șanse. Nu te bucură?

– De unde și când ai aflat această noutate?

– Agitatorii au început de-acum să-i lipească pe stîlpi fotografia.

– Mitru candidează din partea comuniștilor! Ținu să concretizeze proaspătul cumnat.

Arion într-adevăr nu citise ultima săptămînă nici un ziar. Intrase în faza de pregătire a școlarilor dotați către olimpiada de istorie. Nu avea timp pentru presă, nu-și prea pleca urechea la sporovăielile politice. Toți politicienii, care pînă nu demult fuseseră presărați cu naftalină, dintr-o dată, ieșiră la suprafață. Aveau la îndemînă situația tot mai grea a maselor și vechea mașină propagandistică, care se dovedi încă bună pentru o populație ce nu apucase să guste din pîinea libertății, cînd democrații o dezamăgiseră cumplit. Peste cei mai mulți, puse stăpînire nostalgia după vremile cînd erau ieftine pîinea... cîrnațul, cînd calul costa o rublă...

– Vom vedea la alegeri, zise Arion cuminte.

– Să-i ajute Dumnezeu lui Mitru – aprobă Serafima.

Din primele zile ale scrutinului, sute de noi președinți de colhoz, judecători, procurori, polițiști, scriitori modest asigurați materialicește, dar mai ales marginalizați, în timpul dominației democrațiilor deveniră consilieri electorali ai comuniștilor, îndeosebi acei cărora alde Sokoliuk și Mitru le-au promis favoruri, le-au dat bani și le-au construit case. Colindau satele, făcînd nestingheriți agitație în sprijinul candidaților lor. Alegătorii acum aveau să voteze pentru un întreg partid politic, și nu pentru o persoană concretă, ca mai înainte.

Sokoliuk și Mitru erau printre primii zece pe listele comuniștilor. Frațiunea Frontului Popular, deși își luase drept siglă crucea lui Ștefan cel Mare, pierduse din susținerea de odinioară. Rezultatul scrutinului putea fi ușor pronosticat. Arion fu cuprins de neliniște și de o gravă dezamăgire. Un profund regret, o totală deziluzie începu să-i macine sufletul. Se așteptase la multe greutăți, crize economice în ultimii ani, numai nu la această întorsătură. O dată cu revenirea comuniștilor la putere, vor începe din nou răfuielele.

Lampa cabinetului său ardea pînă seara tîrziu, cea a odăii din casa părintească nu se stingea, de multe ori, pînă în zori. Hotărî să adopte o poziție pasivă, să nu se ocupe decît de procesul de studii. Nu înțelegea cum de poporul acesta, după ce a suferit atîta de pe urma comuniștilor, se lasă măgulit iarăși de ei și le permite, de data aceasta în mod „democratic”, să se aburce în tronul puterii. Să revină la putere aceia care, meritau un tribunal internațional, echivalent cu cel de la Nürnberg, contra fascismului. În această așchie de țară, intelectul era ignorat și moda de a fi înjugați la carul istoriei de către străini părea să fie calitate națională. Ce-i de făcut, Doamne? Cît și cîte trebuie să mai suferim, ca să ne vină mîntea la cap? Cine mai e în stare să ne deschidă ochii? Ca să fim stimați în lume?... Ca să merităm a fi stimați? Cine?

Colectivul pedagogic împărtășea ideea neparticipării în alegeri, adică nu e cazul să susțină nici blocul comuniștilor, nici al frontiştilor.

– Acuma e libertatea conștiinței. Fiecare alege pe cine dorește. Eu unul vă asigur, n-o să susțin comuniștii, declară Arion.

– Păi în blocul lor e și fratele dumitale.

– Vorbesc de factorul politic, și nu de persoanele incluse în blocul respectiv, spuse Arion.

– Deci, să votăm cum socotim de cuviință, fără a ști ce înseamnă partidul verzilor, național-democraților, forțelor democratice, creștin-democraților... De unde s-au luat atîtea democrații pe capul unei țărișoare? se tot întreba profesoara de menaj, o doamnă care prefera rochiile înflorate și lucitoare, ca țigăncile de la Soroca.

– Dacă vom dori, ne vom lămuri și cu partidele. Ceea ce aș dori să vă rog e să nu implicăm elevii și părinții în dueluri politice. Menirea școlii e să dea carte.

– Dacă vin comuniștii la putere, orele de istorie a românilor, literatura română vor fi înlocuite cu istoria R.S.S. Moldovenești, cu literatura moldovenească? se îngrijoră o învățătoare tinerică, care preda matematica.

– Vom trăi și vom vedea! Pînă Parlamentul își va începe lucrările, vine vacanța. Iar pînă la toamnă, mai este, o asigură Arion.

* * *

În ajunul sărbătorilor de Paște, Arion, împreună cu elevii de la cercurile de istorie și cel literar, adunară din podul școlii toate portretele vechi ale lui Lenin, Marx, Enghels, ale foștilor membri ai biroului politic și, în seara *Deniei*, pe vîrfurile Lipăgăului, unde se mai conturau ruinele unui bloc demolat, aprinseră un rug. În jurul lui copiii cîntau, recitau poezii, spuneau anecdote.

– Ați comis o abatere de la normele etice, îl avertiză, chiar a treia zi după sărbători, profesoara cu rochia înflorată.

– La noi în țară, colega, e democrație deplină. Elevii au făcut ordine sanitară. Iar eu, ca rob al Constituției, am fost nevoit să capitulez în fața principiilor codului moral.

– Credeți că ați procedat corect?

– Și de ce mă rog, mă tot sîcîi cu întrebările, doamnă? N-ai altă ocupație?

Profesoara se fistîci și, adunîndu-și poalele rochiei, ieși glonț din cancelarie.

– Doamne ferește și apăra! Pîrnăiașul ăsta e-n stare să te sugrume, se burzului ea, povestind colegilor împlinirea din cancelarie.

Parcă nu se întîmplă nimic deosebit decît că... la școala din Ineasca dădură năvală comisii după comisii. Inspectori de la raion asistară și la orele directorului.

– Prea îngrelezi mințile copiilor cu informații despre valea Oltului, îi reproșă un inspector pîntecos, ștergîndu-și mereu broboanele de sudoare. Elevii n-au nici o treabă cu ea...

– Este tocmai ceea ce prevede programa școlară, domnule inspector.

– N-ar fi mai potrivit să atragi atenția asupra văii Răutului, văii Nistrului? Ce are Oltul cu Moldova?

– La orele de literatură maternă, de ce nu vă referiți la legăturile de veacuri moldo-ruso-ucrainene, oglindite în opera lui Creangă „Ivan Turbincă” și „Letopisețul...” lui Miron Costin? Despre acel Iațco, pe care Dragoș l-a înfîlțit cînd a descălecat pe mînosul plai... Iațko era ucrainean!

– Voi ține cont. Doar n-am încheiat încă programa. Mă voi referi și la prietenia de veacuri, care a dus la aceea că rușii și ucrainenii ne-au răpit teritoriile...

Arion fierbea, își adună puterile să nu izbucnească... Analiza, medita asupra celor ce se întîmplau în ultimele zile în Moldova. Era înclinat să creadă că greșește, cînd concluziona că românii basarabeni n-au nevoie de martiri... Pe ei îi conduc valorile istoriei: cel care vine, dictează condițiile sale, se gîndește la egoismul, la buzunarul și bunăstarea lui. Nu mai aveau oamenii parcă nici un simț patriotic, decît interesul propriu. Sacrificiul lui din trecut nu-l mai interesează pe nimeni...

... Se încălzise de-a binelea. Curînd, elevii aveau să plece în vacanță. Arion la fel. De la raion veneau emisari care, bănuitor de des, se interesau de problemele cu care sfinșește anul școlar și pe care le poate avea în noul sezon o clădire atît de impozantă, ca cea de la Ineasca. Negăsind motive de îngrijorare – reparația se făcuse bine, cărbuni erau destui și pentru iarna viitoare, unul din inspectori îi zise:

– Cum îți aduci contribuția la campania electorală?

– Nici cum.

– Trebuie să faci agitație în rîndurile populației, ca să-și dea votul pentru reformatorii comuniști, printre care este și fratele dumitale, om de afaceri, prieten bun al satelor din împrejurimi.

– El singur trebuie să-și convingă electoratul că e cel mai bun. Eu nu mă amestec.

Viața în ultimele săptămîni devenise monotună și plictisitoare. Mitru adusese în ordine ograda, înnoind gardul, reparînd poarta de fier. Tata îl lăuda întruna. Serafima aplanase toate conflictele cu Aliona. Împreună cu Agache, erau mereu la conacul de la Chitca, ajutînd-o să îngrijească de gemeni. Mitru cu soția plecau des în capitală, în România. În dealul Lipăgăului, în locul blocurilor de locuit, fu sădită, după sărbătorile Paștelui, o pădurice de salcîmi. Rămăsese doar cazangeria, porcăria și o rămășiță a fostului bloc administrativ.

Firma lui Sokoliuk și Mitru își suspendă activitatea economică pînă la încheierea scrutinului. Majoritatea sătenilor, înfîlnindu-i pe cei doi, îi întrebau cînd firma își va relua activitatea, cînd li se va da de lucru. Businessmenii îi încurajau și-i sfătuiu să iasă toți ca unul la votare. Cojocarul, polițistul, le aținea mereu calea, îndemnîndu-i să dea votul pentru comuniști...

Mitru umbla fudul, trufaș. Primise telefoane anonime de la niște preținși adepți ai Frontului Popular, care, cică, îl amenințaseră amintindu-i de participarea la conflict de partea stîngă a Nistrului. Pentru orice eventualitate, Mitru apelă la ajutorul comisarului poliției raionale și, curînd, se pricopsi cu un „Mauzer”, pe care-l purta la șold ca un detectiv. Din ordinul comisariatului, în vecinătatea casei lui Mitru, stîrcea deseori cîte un polițist cu revolver.

Mezinul trimitea tot mai des mașina după tata Simion, să-l ducă la casa de la Chitca. Aici, Mitru îl lua în saună, îl scălda în piscină, câțiva ortaci de-ai lui îi făceau masaj, iar Serafima îl ospăta cu bucate alese. Feciorul nu uita să-l cinstescă și cu o cinzeacă de coniac. Tata Simion avea odaia sa, liniște, îngrijire. Adeseori rămânea să doarmă la el.

– De te-ar vedea maică-ta cum trăiești, îi zicea el lui Mitru, i s-ar umple inima de bucurie.

– Dac-om câștiga alegerile, vom trăi și mai bine. Mata numai să fii ascultător și să crezi în forțele mele. N-am să te dezamăgesc cum te-a dezamăgit Arion.

– Nu trebuie să-l superi, dragul tatei, încerca să-l împace părintele.

– Nu zic nimic... Mata trăiește aici, la mine, iar fratele – în casa părintească. Dacă partidul nostru câștigă, o să survină mari schimbări și pentru Arion...

– Încearcă să-l ajuți! A fost necăjit cu pușcăria, cu războiul, nevasta l-a părăsit. N-are familie, n-are copii... I-au rămas pe suflet numai ideile deșarte...

– De care nimeni n-are nevoie.

* * *

Blocul partidelor de orientare comunistă câștigă alegerile nu numai la Ineasca, dar și într-o bună parte din raioanele republicii. Foștii nomenclaturiști triumfau. Mitru și Sokoliuk deveniseră deputați în legislativul de la Chișinău.

O mare sindrofie se organizează în cel mai luxos hotel, chiar în centrul capitalei, care aparținea în fond unui evreu cu cetățenie canadiană. S-a băut multă șampanie. Majoritatea proaspeților deputați au primit bani din partea marelui combinat, cum era numit acest businessman în lumea interlopă, care se manifestase în unele țări postcomuniste.

Reprezentanții Frontului Popular, împreună cu Blocul intelectualilor și țăranilor, obținuseră, în Parlament, mandate ce le crea o minoritate nehotărâtoare. Disperată, presa lor insera acum articole, unul mai calomnios decât altul, învinuind, demascând cercurile guvernante de la Moscova, care au contribuit financiar, la venirea rusofiliilor la putere. Era des învinuit și evreul canadian în „afacerea preelectorală”. Acțiunile acestuia fuseseră efectuate cu înalt profesionalism, dirijate de serviciile secrete, încât probele aveau un efect nul. Plus că datele nu erau verificate pînă la capăt și orice urmă suspicioasă era iscusit acoperită după apariția vreunui articol. În fine, comuniștii înaintară câteva acțiuni în instanțele de judecată, pe care presa le pierdu... triumfător. Proaspeții guvernanți începură a acționa deschis și foarte hotărât în stilul lor, debarasîndu-se în toate structurile, începînd cu cele de vîrf și terminînd cu cele mărunte – de „elementele” care, pînă nu demult, le-au fost în aprigă opoziție. Au schimbat legal, firește, cabinetul de miniștri, plasîndu-și oamenii lor. Spre surprinderea multora, în fotolii s-au pomenit persoanele care, pînă mai ieri, erau socotite cadavre politice, dar și inși, aproape necunoscuți de nimeni. Astfel, Sokoliuk fu numit viceministru al alimentației, iar Mitru Inereanu – președinte al comisiei pentru relațiile interetnice din Moldova. Toți „aleșii” au primit imediat

apartamente, mașini la scară, pază de corp și posibilitatea de a călători peste hotare, pentru a-și îmbogăți experiența de activitate politică. În câteva luni, Mitru reuși să viziteze S.U.A., America Latină, China etc. În componența delegațiilor oficiale, era adesea prezentă la Paris, la Canbera, Buenos-Aires... Aliona.

Serafima avea grijă de gemeni, iar tata Simion se mutase cu totul la Chitca, în confort și bunăstare. Ineasca se arăta încântată de progresul atât de senzațional al consăteanului, vorbindu-l de bine.

– Bravo, a știut ce să ia de la viață!

– Se vede că e deștept și e prezentabil, o dată ce i s-a încredințat un post atât de mare la Chișinău.

– Ba s-a orientat la vreme, ziceau alții. A mai avut noroc și de Sokoliuk, căruia trebuie să-i pupe mâinile și picioarele toată viața.

– Azi deșteptăciunea nu contează! Ce folos că frate-său a făcut studii la Moscova? Nimeni nu-l bagă în seamă. Cum a fost un sărăntoc, așa și a rămas!

– O să moară singur în casă. Nimeni n-are să-i deschidă ușa... Măcar de s-ar însura...

– Cine se mai uită acum la dînsul? A îmbătrînit înainte de vreme, poate e neputincios, răblăgit și... mut. N-auzi să spună o vorbă. Mai că i-i lene să dea bună ziua la oameni!

Serafima cobora uneori în vale, la casa părintească, lua pe furiș rufele fratelui, ca să i le aducă tot pe ascuns curate, scrobite și călcate.

Abia scăpat în vacanța mare, Arion reluă lectura ziarelor, asculta sistematic știrile la radio și se mai pasionă de muncile din grădină. Îngrijea de vie, curăța pomii de omizi, se culca sub cireșul rotat, care sprijinea parcă gardul ce dădea în cimitir și se bronză la soare, citind cărți de filozofie, lucrări ce demascau totalitarismul comunist, autorii cărora erau cu preponderență ruși, interzise pe timpurile sovietice. El citi și cărțile lui Neetszche, Hitler, ajungînd la concluzia încă din anii studenției că hitlerismul și expansionismul rus sînt ideologii apropiate și identice. Aceste două filozofii, conform deducției lui, au stat la baza dezmembrării României Mari.

Încercase să lege corespondență cu foștii colegi, le-a scris, dar n-a primit de la ei nici un răspuns. Diminețile făcea plimbări în afara satului, rămînînd, uneori vreme îndelungată, pe gînduri, cu vatra sa scumpă din vale în față. Își amintea copilăria, anii de școală, adolescența. Recapitula toate acele momente, pierdute demult în vîltoarea anilor. Se vedea un produs al timpului, care nu mai este prețuit de nimeni și nu mai trebuie nimănui. Toate-i păreau acum nemaipomenit de clare și tot atât de inutile, lipsite de sens. O singură enigmă mai continua să rămînă pentru el – Angelica, acea domnișoară, care a apărut în viața lui ca o scînteie. Se lipise de el la început ca un puf și degrabă i se păru că nu pot exista unul fără de altul. Dar iată că și dînsa dispăru într-o bună zi și nimeni nu putea să-i explice unde se află și unde o poate găsi. Avea vaga știre, că se află la practică... în Egipt... încă de la înmormîntarea fratelui ei, care murise în ochii lui la porțile Tighinei... S-o fi

convins și ea de frumusețea acelei limbi, s-o fi pierdut prin fantasticele biblioteci ale Șumerului, prin locurile pelerinajului islamic de la Medina și Mecca, printre catacombele piramidelor egiptene... Dar cum a ajuns acolo, o asemenea călătorie costă bani grei? se întreba Arion. Și începea să-și închipuie cum le va fi înlăturarea, la întoarcerea Angelicăi. Fata avea har de povestitoare și le înșira pe toate vioi, cu lux de amănunte.

Într-o zi, încercă s-o întrebe despre Angelica pe mama fetei. Femeia nu se arătă dispusă să vorbească. Părinții ei nu l-au agreeat nici mai înainte, cu atât mai mult acum, când toți îl privesc pieziș. Se simțea singur, străin. Singurătatea îl apăsa. Tata Simion, de cum plecase iarna la Mitru, nu s-a mai întors. Îl oprimau inactivitatea și izolarea. Ani lungi fusese închis în sine, deprins să nu se confunde cu mulțimea, cu forfota ei zilnică. Acum, după un an de activitate în școală, printre elevi, se simțea de prisos, un vierme în spațiul cosmic.

Pe la mijlocul lui iunie, la Mihalașa, în Țarinca, un loc pitoresc de la marginea pădurii, se deschise tabără de odihnă pentru elevi. Mai mulți pedagogi refuzară să se angajeze educatori pe vară. Arion fu bucuros să se vadă iarăși printre copii, să-și umple cu activitate timpul liber. Prefera să-i mobilizeze, să le suscite interesul. Organiză serate de poezie la flăcările rugului, o competiție de fotbal, procurînd, din puținii lui biștari, o cupă, stîrnind interesul neașteptat al băieților și imprimînd întrecerii o atmosferă de adevărată competiție sportivă. Copiii îl redescoperiră, se atașară și mai mult. Arion între timp urmărea atent și dezbaterile ce se petreceau la Chișinău, care vizau viitoarele programe școlare și alte probleme... I se crea impresia că toată țirila kagebistă, camuflată în anii precedenți, deodată ieșise la iveală în mijlocul conducerii agrariene, care începură cu înverșunare să lupte împotriva a tot ce respira românesc în Basarabia.

Fracțiunea majoritară comunistă cerea tot mai insistent excluderea din programa școlară a disciplinei istoria românilor, inițiasă o discuție obstructionistă asupra glotonimului „limba română”... Cu neașteptată ușurință, dintr-o singură lovitură, după un discurs obscur, dar patetic al fratelui Mitru, legislativul acordă autonomie administrativ-teritorială găgăuzilor... Pînă la aceasta, în Găgăuzia fuseseră experți în materie de peste hotare. Mitru Inereanu întreprinsese nesfîrșite vizite oficiale și de prietenie, acumulînd experiență la soluționarea problemelor minorităților naționale. Punctul culminant a fost vizita de lucru a Președintelui Turciei la Chișinău, care i-a convins pe deputați și pe Președintele Moldovei... Turcul a fost plimbat prin sudul Moldovei, la Comrat a dialogat elegant cu descendenții istorici, frați de sînge și de neam... Vizita sfîrși cu o conferință de presă, la care fură admiși și reprezentanții presei de opoziție. Întrebat de aceștia, care este situația celor cîteva milioane de curzi din Turcia, președintele turc îngîmă, în graiul său, un răspuns evaziv, din care reieșea că asemenea problemă la el în țară... nu există. Turcul, avîndu-i la picioare ca pe timpuri, pe guvernanții Moldovei, promise... găgăuzilor din zonă mari credite, înlensniri pe viitor, numai

după ce „aceștia”, și arată cu degetul la capetele chișinăuiene de vîrf, vor acorda autonomie, dovedind că respectă drepturile omului...

Arion urmărea această farsă politică la televizor, în aer liber, sub un cires și se cutremura. Desluși de cîteva ori în cuvîntarea turcului, cuvîntul „berbec”. Mutrele bine hrănite și mulțumite ale celor de la Chișinău, care-l însoțeau în vizita prin țară, i se păreau exagerat de îngrășate.

La Comrat, găgăuzii, fluturînd drapele cu capul de lup în largul stepii, strigau entuziasmați slogane de admirație în turcește. Toată speranța cuceririi autonomiei lor o vedeau acum, ca pe o mană cerească, venind de la frații mai mari, rămași prin concursul istoric în matca Imperiului Otoman. Imperiul care a constituit, cîndva, o putere de temut în Europa. Operatorul trecea camera de luat vederi de pe chipurile absente ale edililor chișinăuieni înspre limuzinele guvernamentale luxoase, cu fanioanele și drapelele Turciei, Găgăuziei, Transnistriei și nici un drapel al statului Moldova.

Era o zi însorită, cu caise coapte, cu liniște și pace în jur, dar lui Arion i se făcu negru înaintea ochilor și închise enervat televizorul. Se întinse pe iarba moale, înconjurat de copii, care cereau cu insistență să le povestească despre tainele Kremlinului, despre munții Ural și piramidele faraonilor egipteni. Zilele trecute îi frapase cu povestiri despre cultura vechiului Bizanț a poporului Maia... Uneori avea obiceiul pur și simplu să le povestească conținutul unei cărți, sau al unei nuvele, al unei pagini din istoria civilizațiilor. Dar acum a miji ochii triști și le zise:

– Azi nu sînt dispus, copii. Deseară...

– Vă așteaptă la poarta taberei o doamnă, într-o mașină din acestea care s-au arătat acum la televizor, zise deodată o copiliță blondă, cu ochi șireți de Veronică.

– E îmbrăcată toată în alb, ca o mireasă. Iar mașina e neagră, adăugă un băiat.

– E frumoasă ca și mașina, își dădu cu părerea al treilea.

Arion încremeni, recunoscînd în „doamna de la poartă” pe Angelica. O revedea după aproape un an și jumătate. Devenise prințesă. Fantastică, superbă! Mașina nouă, de marcă străină, strălucea la soare, cu portierele deschise, iar o rochie sidefie, scumpă își slobozea poalele peste iarba fină, mătăsoasă. Dinspre salonul automobilului, cu scaunele capitonate în pluș albastru-închis și parbrizurile tatonate, adia un miros plăcut, îmbătător, ce părea că vrea să se întreacă cu mireasma florilor din pădure.

– Hello! îl salută fata cu un glas străin, parcă mai matur, întinzîndu-i elegant mîna catifelată, cu o brățară de aur. Nu te-am văzut de-o viață și jumătate, bade. Mă bucur că ești viu, sănătos, după mai multe războaie.

Arion o privea ca un năuc. Înțelegea că s-ar cuveni să-i spună ceva, dar un îndemn magic îl pironea locului, în poartă, la numai trei pași de fata rezemată de mașina luxoasă. Ea aruncă o privire oarecum stîngace peste straietele lui cam ponosite, ridică mîna dreaptă și se pișcă de cerceul din ureche – să vadă dacă nu cumva visează.

– Trezește-te, bade Arioane!

Acum era glasul fetișcanei, ce semăna cu susurul izvorului din valea Brîndușei, de lângă fîntîna bunelului Nică.

Nestăpînit, Arion o cuprinse în brațe.

– Spune-mi că ești tu cu adevărat, că nu e un vis. Ce mult ți-am simțit lipsa, Angelico! rosti și glasul îi tremura. Bine-ai venit la noi, în pădurea veselă!

– Bine-am venit la tine, îi zise Angelica.

Fata își trecu degetele prin pletele lui argintii, destul de dese încă, răsfirîndu-le și mîngîindu-i tîmplele. Eliberîndu-se apoi din brațele lui, scoase dintr-o sacoșă un trening și o pereche de adidași.

– Ce-i asta?.

– Știam că diminețile făceai sport. Sau te-ai lăsat?

– Vai de mine! De cînd trăiesc n-am purtat așa ceva. Dar eu? Eu ce să-ți dăruiesc? Privind în jurul lui, se aplecă și culese un buchetel de albăstrele. I le întinse sfîngaci. Flori de cîmp! De pădure!

– Mulțumesc... Sînt splendide. E adevărat că natura a crescut aceste flori anume pentru revederea noastră?

– Încape vreo îndoială?

– Vrei să-ți îmbraci costumul sport și ghetele? Să hoinărim un pic prin preajmă?

– Bine, fac orice pentru tine, se învoi Arion, zîmbind fericit.

Reapăru elegant, frumos, parcă turnat dintr-o statuie. Ghetele-i comode, moi îl purtau pe iarba moale, parcă în zbor. Se simțea liber, tînăr.

– În asemenea costume se antrenează fotbalistii selecționatei naționale a Arabiei Saudite. Comandă specială! Și Angelica aruncă o minge de fotbal „tango” în gloata copiilor, care pe dată se repezîră după balon, improvizînd un meci pe terenul de alături.

– Toate-aceste cadouri, costă o groază de bani, se dezmetici Arion.

– Banii n-aduc fericirea. Urcă. Plecăm la vreun restaurant din apropiere. Să-ți mai limpezești emoțiile, bade. Să mai punem țara la cale.

Arion își veni parcă în fire și se bîlbîi oarecum definitiv incomodat:

– Poate așteptăm înserarea...

– Urcă, nu te codi, bade, Muham... Arion... Eu sînt proprietarul limuzinei și șoferul ei. Păzea!

După cîteva clipe de ezitare, Arion urcă. Fata deschise aparatul cu aer condiționat, muzica stereo și, aproape neobservat, mașina începu să plutească în direcția Teleneștilor. Pe malul Ciulucului, descoperiră o cafenea cu terasă, unde se serveau bucate armenești, iar chelnerii purtau sacouri negre, cămăși albe și pantaloni roșii. S-au așezat la masă, au comandat frigărui, șampanie și coniac armenesc.

– Parcă am fi la poalele Araratului!

Angelica îl privi îndelung, zîmbi tăcută, scoase dintr-o poșetă un pachet de țigări și o brichetă de aur. Aprinse... Trase cîteva fumuri.

– E frumoasă Arabia? Ai învățat ceva în arabă?

– De unde știi că am fost în Arabia? se miră sincer Angelica.
 – De la fratele tău. Mi-a spus la porțile Tighinei, cu câteva clipe înainte de-a fi ucis mișelește.

– Dumnezeu să-l ierte! Am fost frați numai după tată. Ne întâlneam rar, avea un caracter închis... Mama mi-a spus că ești director de școală, schimbă ea firul vorbei.

– Cu ce să mă mai ocup la Ineasca?

– Fratele tău și-a găsit ocupație. Capitalist de însemnătate locală! Nu-mi place defel arhitectura conacului de la Chitca... Să vezi ce minarete private înalță arabii la ei acasă. La Abu Daby, Er-Riad sau Kuwait...

– Mitru n-a ajuns pe-acolo. Poate de-aceia și nu l-a construit ca arabii.

O tăcere lungă se așternu între ei, lăsându-l pe fiecare în prizonieratul amintirilor. Se auzea cum scapără tutunul, aprinzându-se foiță de la foiță, când fata trăgea lacom din țigară. Arion nu-și lua ochii de la ea. Nu dorea s-o întrebe nimic, ci doar să stea și s-o privească la nesfârșit. Chelnerul le aduse frigărui.

– Ți-am dus dorul, bade Arion, rosti ea după ce armeanul se îndepărtă. Ți-amintești plimbările noastre nocturne, solitare? Până peste Ciuluc, în miezul nopții, ca să ne drogăm?

– Firește. N-o să le uit niciodată. Sînt amintirile mele cele mai frumoase.

– Vrei să-mi mai torni șampanie? Azi, doresc să mă îmbăt. Mi-era dor de tine, de casă, de Ineasca...

Arion tăcea. Nu știa ce să-i spună. În sufletul lui se adunaseră prea multe așteptări și sentimente – îi dusesese dorul, poate mai mult și mai greu decît fata – și acum nu îndrăznea să i le împărtășească. Se temea să rămînă orfan... O întrebă, mai degrabă ca să-și ascundă adevăratele sentimente.

– Cred că te întorci la Universitate, să-ți iei diploma... Ce vei face apoi?

Angelica izbucni deodată într-un rîs molipsitor, și apoi bău paharul pînă la fund. Mergelele de la gît împărșiau aceleași străluciri ca și cerceii, iar în priviri i se aprinse un foc seducător. Un vîntuleț sprintar îi învăluiră rochia de mătase scumpă și fină. Ea îi prinse mîna în palmele sale. Pe degete străluceau două inele cu diamante, de diferite mărimi.

– Nu mă mai întorc nici la o învățătură. Ducă-se naibii de diplomă. Am venit la Ineasca cu o misiune specială.

– Cu ce fel de misiune?

– Să te răpesc pe tine! Și Angelica izbucni din nou în hohote de rîs.

– Ai devenit glumeață.

– Vorbesc serios...

– Și cum o vei face?

– Știind că ești un mare singuratic, am părăsit de dragul tău Arabia, revenind la Chișinău, ca să te salvez. Vreau să guști adevăratul elixir al vieții, bade Arioane.

Arion zîmbi, apoi zise sec:

– Cred că nu sînt capabil de așa ceva...

– Am procurat un apartament în centrul Chișinăului. Pentru noi, doi... Nu e obligatoriu să ne căsătorim. Mă aranjează și un concubinaj.

– Angelica, încep să nu te mai recunosc. De unde ai atîta bogăție?

– Mai toarnă șampanie! zise ea. În loc de răspuns, mai bău un pahar, își mai aprinse o țigară.

– De cînd fumezi?

– De vreo jumătate de an, zîmbi fata. Și înainte ca el s-o mai întrebe ceva, îl întrerupse cu un ușor reproș: Ce-ar fi să ne petrecem seara aceasta fără întrebări și răspunsuri, să ne dedăm pur și simplu plăcerii?

– Bine, tac. Își încrucișă Arion brațele, șampania își făcea efectul, se simțeau bine dispuși.

– Pricepi, bade Arion?... Vremurile s-au schimbat vertiginos și nu cred că sîntem în stare de-a schimba ceva. Să uităm cît mai curînd obidele trecutului. Să privim tot mai rezonabil în viitor. Vreau să mergi cu mine, la Chișinău. Să fii profesor universitar. Azi totul se vinde și se cumpără. Pe nimeni nu-l mai preocupă ideile patriotismului... Dacă te hotărăști, mîine-dimineață plecăm.

– Cum să renunț la ideile pentru care am pătimit o viață?

– Foarte simplu! Te retragi în găoacea altor sfere de interese. În cazul dat: în lumea intereselor mele, a dragostei noastre...

– Este nevoie?

Arion oftă și schiță un surîs amar.

– Doamne, bade! Nu mă refuza! De-ai ști cît de mult m-am grăbit la tine... Ea își lăsă capul în palmele lui. Părul ei bogat se revărsă ca un val de mătase peste colțul mesei, atingînd podeaua terasei. Nu ai dreptul să mă refuzi. Măcar din motivul că te iubesc! Și nu pot să te izgonesc din sufletul meu...

– Am impresia că e un moft al tău care foarte curînd o să-ți treacă. Draga mea! Ești tînără, frumoasă. În jur atîția bărbați de teapa ta, iar tu îl implori pe un bătrîncos ca mine să-ți încurce viața...

– Am mai auzit aceste vorbe. Nici nu-ți închipui cît rău mi-au făcut în viață... Arioane, am avut, în numai jumătate de an, șansa mai multor bărbați, care mi-au adus mari favoruri și bogății, precum pricepi, dar... nici pe unul nu l-am iubit ca pe tine.

– De ce e nevoie să decid atît de repede, Angelico?

– De curînd trebuie să mă reîntorc la București, poate chiar în Arabia... Pe la Ineasca nu știu cînd voi mai trece... Un singur „da” și... limuzina ne stă la dispoziție, alimentată pentru a parcurge în seara asta calea necesară fericirii noastre.

– Cum ai nimerit pe mîna... unor asemenea oameni?

– Bărbații care m-au plăcut sînt fantastic de bogați și generoși.....

– De ce-ai pornit pe calea aceasta, Angelico? întrebă Arion, străpuns de o cumplită durere și amară deziluzie.

Fata își mai aprinse o țigară, trase adînc fumul în piept și, slobozindu-l, zise pe un ton de fatalitate:

– Te-am dorit, bade Arioane, te-am așteptat! Am fost mereu cu gândul și inima numai la tine... Credeam că ai tot dreptul la o fărîmă de fericire, după ce viața ți-a mutilat atît de crud destinul. Mereu ai amînat, mereu ai alungat această clipă... Într-un timp mi s-a părut că mă alungi și pe mine... Ea scutură scrumul de țigară și, cu aceeași fatalitate, își aruncă părul unduios pe spate. Continuă: – Ție ți-a frînt zborul destinului un sistem crunt și nedrept. Mie mi-a furat ceea ce aveam mai scump un străin. Pe tine te-au trădat tovarășii de idei, fratele tău de sînge, pe mine m-a vindut prietena cea mai apropiată... Acum sîntem într-un fel egali, doi osîndiți.

Și iarăși tăcu. Stinse încet și stăruitor țigara, cu un oftat adînc și îndelung, ca o ușurare.

Cu capul plecat, parcă judecat a doua oară, Arion stătea încremenit și mut. Ecurile vorbelor ei îi mai răsunară o vreme în suflet ca într-un codru secular, stingîndu-se încet și treptat. Pe traseu treceau în goană mașini, ducînd undeva niște oameni, mînați de interese. Sau poate invers, ele, interesele mîna oamenii, gonesc mașinile? Cine să știe?.

– Îți place această profesie? –

Își dădu seama că i-a pus Angelicăi o întrebare neroadă și regretă imediat. Dar o făcuse deja și n-avea decît să-i pară rău...

– Nu-mi place, Arioane. E un drog de care ai făcut și tu uz cîndva... O vreme credeam că mi-i totuna dacă trăiesc sau nu... Pînă începu să-mi fie dor de Ineasca, de tine... Și asta-i o profesie, de a duce dorul cuiva... Tot ce-a fost, a fost un accident stupid, predestinat... Nu mă refuza, măcar acum... Hai să uităm această filă neagră pentru amîndoi. Să punem capacul!.. Și ea, în văzul armenilor curăței și cuminți, ca niște păpuși plictisite în așteptare de clienți, îl cuprinse și îl sărută cu disperare pe buze. Arion îi răspunse, simțindu-se, după mulți ani, un adolescent...

Angela porunci să fie puse în portbagajul limuzinei o ladă de șampanie și mîncare pentru două zile.

– Unde plecăm? se miră Arion. Trebuie să preîntîmpin conducerea...

– Oare n-avem dreptul moral să ne odihnim astă-seară, undeva în desișurile pădurii natale de la Ineasca? Sau în livada Prihonului, unde atît de des ne duceam? Încotro mînăm faietonul?

– La poiana de la lacul cel mai tînuit de ochii ineștenilor... Am fost acolo o singură dată, cu bunicul Nică... Avea o prisacă și bunelul mi-a dat un fagure de miere... Toată viața îmi amintesc acel crîmpei luminos și dulce din fericita mea copilărie...

– Cunoști calea spre acel făgaș?

– Pornește motorul!

* * *

Încă de pe la amiază, la Ineasca, escortați de două limuzine cu pază, venită deputații Mitru și Sokoliuk. Era ziua de naștere a lui Mitru și hotărîră să o petreacă la casa-conac de la Chitca. Mitru se dregea dis-de-dimineată cu bere cehă, sorbind

mereu din sticlă și lăudînd băutura. Ca printr-o minune, revenise la jargoanele sale de mai înainte:

– Ei, cum, papașa?! Totu-i normalioc?! Dă-te jos să te servesc c-o pivă.

– De ce vorbești iarăși ca elefanții? se miră cu vocea-i bolnăvicioasă și răgușită. Doar știi că nu beau acuma deloc...

– Te-ai înțărcat, papașa? E rău!... Iaca înainte, cu mata se putea de făcut cîte-un guleai... Vremile se schimbă. Azi, cînd veneam încoace, am văzut la marginea Ineascăi o madonă în alb, la volanul unei mașini cicea! Mi s-a dus deodată falca-n jos!

– E Angelica! strigă, aproape isterică Aliona. Vrea să-l înhame pe Arion. S-a dus pe la arabi, s-a vîndut șahilor. Mătincă a făcut acolo și un copil, dar l-a vîndut tot lor, și acuma...

– Nu vorbi așa de rău, fată-hăi. E și ea o zidire dumnezeiască! S-avem grijă de nevoile noastre. Mai ales că azi e ziua îngerului Mitru. Îi urez sănătate și să vorbească corect, ca în campania de alegeri...

– Atunci, papașa, ca să le plac tuturor păturilor: intelectualilor, unioniștilor, socialiștilor, ca să arunce votul spre mine, mă străduiam... Acuma vorbim moldovenește și nu românește. Româna în România, moldovenească în Moldova! Noi, fracția noastră, ridică solidar mîinile și adoptăm orice zakon. Cu razgon – orice zakon!

O masă copioasă îi aștepta pe oaspeți în grădina cu palmieri exotici. S-au spus primele toasturi. Sokoliuk, alături de soția lui, îmbrăcată în haine de velur negru, rosti un toast de toată frumusețea. Îi dăruie o statuie de porțelan: o taceancă trasă de trei cai înfocați, îi slobozi omagiatului în buzunar un plic, pentru cheltuieli mărunte, apoi, după puțin timp, plecă englezește, în escorta celor două mașini cu bodygarzi. Se ducea la apartamentul lui de la Chișinău. Mitru rămase să se răfuiască cu ziua lui de naștere. Se îmbătă criță.

– De-ar mai fi cu noi și Arion, iaca bine ce-ar fi, zise tata neîmpăcat.

– El acuma e cu pomușoara ceea! făcu Aliona.

– Angelica n-a încurcat nimănui, potrivește tata Simion, stăpînind în brațele-i butucănoase pe amîndoi nepoți ce scînceau.

– De i-ar ajuta Domnul! confirmă și Serafima, ce luă copiii sub oblăduirea ei, liniștindu-i să nu plîngă isteric. Sîntem frați și orice s-ar întîmpla, trebuie să ne și mai iertăm unul pe altul.

– Atîta iertare, încît nici nu știu unde-i distrugerea.

– Bine, bine, v-ați îmbătat de-acum, clipi din ochi tata Simion.

– Eu nu beau, Serafimo... dar cu fratele vreau să fiu frate, însă el nu dorește să ne împăcăm. „*Nenavidit*”, mai ales după ce am fost în Pridnestrovie. Mă socoate „*predatel*”. Dar eu am imunitet parlamentar. Am fost reabilitat. Ca și el, după... pușcăria lui!

– Tu să n-ai frică de dînsul! se răsti Aliona, străduindu-se a veni în capul mesei și-n centrul atenției. Acuma, dacă pune ghiara pe dînsul curva ceea, are să devină

și el ca și burduhosul meu, mielușel! O știu eu pe Angelica. Mai șmecheră și mai practică ca dînsa nu există alta. Are să-l ademenească cu bogăția adusă de la turci, să vedeți!

– Arion e altă poveste, se amestecă în vorbă tata Simion. E bun și înțelegător, credul față de oamenii care-i vor binele, dar cînd vine vorba de compromis cu propria-i conștiință, apoi... numai unul Dumnezeu știe cum gîndește el.

– *Ia prașu!* La onomastica mea, spuneți-mi *lestnîie slova* și faceți-mi cadouri, din cele mai plăcute... În Chișinău azi nu se mai vorbește ca înainte românește, ci aproape toți ca și mine. Înseamnă că vorbim deopotrivă, noi parlamentarii, cu masele – moldovenește! Și Mitru scoase o bancnotă, alta... Numărîndu-le pe toate, cîte i le dăruise în plic fratele Sokoliuk, fără nici o lămurire, îi întinse una Serafimei, să nu observe Aliona.

– Mitru are perfectă dreptate! tocmai sfîrși de bucurie sora, camuflînd cele o sută de dolari sub poalele pestelcei.

– Fă tot posibilul, dragul meu parlamentar, dar atrageți-l și pe Arion în sfera voastră de influență... Nu este deloc bine, cînd în cercul familiei cineva este socotit nici dușman și nici prieten...

– Și totuși Arion să fie atent cu tîrfa ceea... Era cea mai proastă la matematici...

– Tu erai fruntea, o lăudă tata Simion. Poate de-afta ai și devenit vînzătoare.

– Da, socrurile, am devenit... cînd a trebuit! Acuma sînt soția reprezentantului puterii, al celui mai de seamă om din Ineasca, Mitru Inereanu, burduhoșul sacul meu cu bani!..

– Iar eu am rămas unicul lor părinte dintotdeauna! Mă doare inima că i-am crescut în greutate, cum îi creșteți și voi pe ai voștri. Am vrut totdeauna ca ei să fie înțelepți, norocoși și bogați, dar anii... Mi i-a împrăștiat prin toate colțurile pămîntului, ca la un moment să-i primesc la casa mea ca din strînsură. Ba cu fiică-mea, care nu m-a ascultat să facă o nuntă ca la creștini, apoi veni tragedia lui Arion, apoi Mitru începu să facă baistruci în sfînga și în dreapta, fără a avea familie... Apoi a murit mă-ta... Am rămas neputincios și nimeni nu mă mai crede, nimeni nu mă mai stimează, nimeni nu mă ia în seamă... Și părintele prinse să lăcrimeze...

– Nu plînge, *papașa*. Pămîntul stă pe loc, iar oamenii îl mișcă. Hotărîm toate problemele, chiar și ale țințirimirilor!

– Mitru nu-i mulțumit cu politica pe care o faci mata și Arion, le explică Aliona, deschizîndu-le mesenilor cărțile. Arion afirmă că numai trădătorii de neam au putut să scindeze Moldova în mai multe cnezate: cu găgăuzii și Transnistria... Adică printre trădătorii de neam e și onoratul meu burduhoșel!

– Cui nu-i place politica promovată de mine, să mă pupe-ntr-un loc! Unde nu suflă vîntul, zise omagiatul, molfăind o pulpă de găină. Ce tot mă freacă *bratanul*, de parcă aș fi cu trei ouă clocite în prohab!

– Fu-u! Ce vorbe spurcate, domnule parlamentar! făcu Agache, pentru prima oară nimerind în polemica familiei Inereanu.

– Lasă-l în pace... Nu-i fă zimbri. Din când în când ne mai dă câte-o para! îl ghionti Serafima pe bărbatu-său, care se turmentase și el, căutînd culcuș să se odihnească.

– Am aprobat autonomie teritorială turcilor noștri, *mestniie!* Altfel nu eram primiți în Europa... Despre asta știe și Arion! Când îi trebuie, el sare cu vorba, iar când nu – ia apă în gură!

– Și ce va fi mai departe pe palma noastră de pămînt, măi băiete? Arion s-a luptat pentru o idee, iar tu, contrar voinței lui, parcă ai dărîmat-o și mai mult. Ori împărțim Moldova la toți și noi cu ce rămînem?

– Cu Ineasca, Bălțul, Chișinăul, așa cum a fost... Acuma trebuie să ne gîndim la *economică*. La bani! Cum să-i facem mai ușor, pentru a ne fi bine. Eu doresc să deschid business la Ineasca. Vreau să m-apuc să fac salam în dealul Lipăgăului. Din clădirea școlii se poate de făcut depozite, grajduri pentru bovinele și porcinele care-i vom strînge de la *naselenie*. La primul etaj. Iar la etajele de sus – țahuri pentru curățit mațele. Porcările n-o să mai fie acolo. Nu-i *vîgodno, âkonomiceski...*

– Dar unde are să fie școala? întrebă Serafima.

– M-am gîndit eu și la asta... Fiindcă am dus acolo cărbune, am putea începe producerea cîrnațului chiar de săptămîna viitoare, iar școlarii... Reparăm fosta brigadă de tractoare, le lîngă Ciuluc. Acolo școlarii o să le fie fain! Acuma fiecare om are tehnică, mecanizație acasă și brigada de-acolo-i *licvidată...*

– Locul cela e îmbibat cu benzină, unsoare, iar bahna de-alături e năpădită de stufării, broaște, bîzoi, tăuni, țințari, deveni tata Simion îngrijorat. Tot acolo-s rezervoarele unde ani de zile s-a scurs murdăria porcilor din dealul Lipăgăului, iar apa nu-i bună de băut. Pute a pișăt...

– Papașa, nu te *bespakoi...*

– E departe locul pentru școală, Mitrule...

– *Spakuha!* M-am gîndit, *sestra!*... De la Chișinău am găsit o firmă și-am să procur un autobuz – dimineața și seara bucuoși micii mei săteni, în cîteva *reisuri*, s-or duce și-or veni de la carte.

– Crezi că Arion are să fie de-acord cu planurile tale?

– *Malo menea volnuiet!* Dac-a trebui va fi și hotărîrea Parlamentului. Și-apoi cu legea dînsul să nu se joace. Dacă s-a bîzoi, *zaconul* l-a pune la *uvajenie*, ca să-i treacă *pîlul...*

Cei care-l știa pe Mitru erau îngrijorați de-a binelea. Intențiile lui totdeauna și le duce pînă la realizare.

– Cum te gîndești, Mitrule: copiii tăi vor frecventa școala primară la asemenea distanță de sat?

– Cu odraslele mele va fi altă *delă...* Am devenit om de stat, fiindcă am învățat carte, iar locul urmașilor mei e la *stoliță!* Apoi școlile din *zarubej*, cum învață acuma copiii mai tuturor parlamentarilor... Puradeii mei or să-nvețe în America, Franța... Poate și în Germania. *Pojivem – uvidim!*

– Dar ceilalți? îl ischiti apăsât Aliona, simțindu-se că și-a folosit doza de șampanie și coniac. Ce ți-a mai fâtat Antoaneta? Cea la care ai zburat să-ți vezi plodul, deunăzi, în fundul Rusiei?

– De unde o mai știi și pe asta, soțiuone?

– Vom vorbi mai încolo despre coturile tale din umbră, parcă îl amenință Aliona, făcînd cîțivai pași, poticnindu-se și sughițînd. Burduhosule! Spune-i lui taică-tău că mai ai un bastruc. Proaspăt ouat! Nu te rușina, zii! Ai devenit parlamentar, dar nicidecum nu te-ai lăsat de curvărie, idiotule!

– Ocupă-te și tu, cine nu-ți dă voie! se răsti deodată Mitru supărat, turnîndu-și în pahar...

– Eu... eu... mai bine în ziua asta – te omor! răcni plină de isterie Aliona și, deodată, se repezi la el cu un cuțit, pe care-l înșfăcă direct de pe masă. Dar îi bară calea tata Simion și Agache, care o dezarmă, stăpînind-o de brațe, cît ea se smucea către soț, răcnind cît o ținea pieptul: Idiotule! Monstrule! Am să dau foc la casă și am să te omor... Iar pe toți dracii iștea, aduși la casa noastră, să nu-i văd! Nici pe unul! Îmi stau în gît. Nici pe soră-ta, nici pe boșorogul ei de soț, nici pe cîcăciosul de tat-tu, care a început de-acum să se *balige* pe vine. M-am săturat să îngrijesc din urma voastră! Marș toți la viziunile cui vă are!!!

– Slobozîți-o! strigă Mitru după ce mai răsturnă o sută de grame peste cap. Trecu pe lîngă dînsa ca pe lîngă un dulap de lemn, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, urcă la volanul mașinii și porni motorul. Și foarte calm, cu un zîmbet chefliu pe buzele grase, aruncă: Voobșă, *bleghiuitul e drevnaia, dar opasnaia profesia*. Eu plec la guleai, azi e ziua mea de naștere, și n-am să ascult nebuniile unei muieri smintite, care demult trebuia dusă la Costiujeni...

Și cum numai mașina dispăru printre copacii scorburoși ai livezii din preajmă, Aliona prinse a plînge amarnic.

– Numai să nu-l omori, fată-hăi!... C-apoi nu va avea cine să mă îngrijească, cine mă îngropa... Pe Mitru nu-l mai îndreaptă nimeni, decît numai țintirimul... Să nu-l omori, măcar cît trăiesc eu... Suferi-l și primește-l așa cum este. Altul el, din păcate, nu poate fi...

Vorbele de odinioară ale Alionei îl ofensară amarnic pe Agache. Oricît cerca Serafima să-l liniștească, nu-i putea stăvili indignarea. El o sili să lase toate baltă și să-l ducă acasă pe tata Simion, apoi să plece, drum de noapte, peste pădure, la Rădeni... Gemenii adormiseră. Aliona se culcă lîngă ei, suspinînd necăjită, căznindu-se că e nervoasă atunci cînd ar trebui să fie calmă și îngăduitoare... O țigancă așa și i-a spus, cînd s-a dat să-i tragă cărțile: „Bărbatul-tău are boala femeilor și n-ai să-l îndrepti niciodată...” Atunci de ce nu se împacă cu această realitate? Și iar se plîngea pe soartă:” Dar de ce el uită să mă mîngîie săptămîini și luni în șir, de parcă nici nu i-aș fi soție?... Oare eu n-am nevoie de bărbat? Oare trebuie și eu să iau drumurile lui?...

Aliona făcu o judecată a tot ce s-a întîmplat cu dînsa în ultima vreme. Pînă la urmă, găsi mai cu cale să se împace cu situația... Avusese multe certuri aprinse

cu soțul, iar ea rămînea fără de nimic. „Nu-l mai omor eu pe Mitru, își zicea în gîndul ei. Ia, niște vorbe de muiere. Ar fi o nebulie!... El e bănos, deși nu l-am iubit niciodată, așa ca pe nănășelul. Dacă Mitru m-a înșelat întruna și are presurați prin toată lumea baistruci, las'că nici eu nu sînt mai brează... Gemenii, nimeni nu știe că nu sînt ai lui... Prostul, nici nu ia de seamă cît de mult seamănă ambii nănășului... Nu fi proastă, Aliona! Profită de bunăstarea care ți-o asigură acest monstru și caută-ți de plăcerile vieții, iar omul iubit este alături, și pădurea la fel... Nu da foc la casă, nu te certa cu el, prefă-te că-l iubești pe burduhos și călătorește peste hotare, mergi la recepții, ia banii cîți îți pică și bucură-te de viață... Altceva ce ai a face, ca să nu zdohnești de urît și singurătate în Ineasca... ”

După miezul nopții, reapăru Mitru. Ea îl cuprinse, îl sărută cu patimă și cu destulă milostenie, își ceru iertare, fiindcă a fost nebună! Mai mult n-are să facă așa ceva!

– Ce vrei să fac pentru tine, *liubimaia*?! Ca în iastă-seară să *fiu dovolinaia*? surîse el sughînd de băutură.

– Să te duci la Rădeni și să o aduci pe Serafima și Agache înapoi. Ei îngrijesc bine de copiii mei... Boșorogul de socru – să nu-mi vină. Pute de la el ca de la hoit... Bine că s-a dus!

– Cînd ți-am „*otcajit*” eu vreodată? Și Mitru o sărută. Duhnea de la el a băutură ca de la un aparat de samogon. Curînd plecă la Rădeni... Avea să se întoarcă peste vreo două ore.

Luminile mașinii lui Mitru se îndepărtau și Aliona trecu la geamul din altă odaie, ce dădea spre pădure care începea la numai cîțiva metri de gardul din fundul grădinii. Privi ceasul. Era tocmai ora pe care o aștepta.

Dintre copaci văzu semnalul la care conveniseră – luminile motocicletei se aprinseră și se stinseră de cîteva ori. Era nașul de cununie! Luă grăbită o pătură, într-o sacoșă slobozi o sticlă cu șampanie, salam tăiat în felii, brînză, pîine, pregătite de mai înainte, stinse luminile din prag, lăsînd-o aprinsă numai pe cea din odăița ei, și se grăbi spre pădure... „Hîtrișoara de mine! se mai gîndi dînsa încă o dată. Atîta comoditate să-mi ofere viața, iar eu să nu fiu deșteaptă?. Doar simțeam că Mitru o să măie pe noapte acasă... Dacă nu stîrneam hărmălaia ceea, cum aveam să-l fac pe cumnatul Agache și pe Serafima să plece la Rădeni... Cum aveam să-mi crez un răgaz pentru a fi împreună cu iubitul pădurii mele?... ” Într-un trening modern și ghete albe era un fluture de noapte ce zbura spre lumina licărindă a fericirii.

– Nașule! Dragul meu, naș!. . strigă ea nestingherită.

* * *

În celălalt capăt de pădure, pe malul micului lac, Arion și Angelica dansau în ritmul unui tanguo celebru. Veniseră cam tîrzior. Noaptea era încă destul de caldă și arareori, dintre nourii mari și moi, se ivea luna plină și luminoasă, oglindindu-se în apa limpede a lacului. Corul braștelor se întrecea cu cel al chiricilor. Melodia maiestooasă puse stăpînire pe liniștea din poiană ce se revărsa aristocratic peste iarba încă necosită, care atîngea dulce gleznele fetei, peste întunericul crîmפוit de prea

desele apariții ale lunii din nori, peste vârful arborilor ce priveau mirate concertul din poiană, legănându-se în ritmuri celebre.

– Mi-a fost atât de interesant să colind împrejurimile satului, șopti Angelica, punându-și capul pe umărul bărbatului drag. M-am aflat în străinătate atât de mult. Mi se părea că n-am fost acasă de o veșnicie. Ce frumoasă e totuși Ineasca noastră!

– Cel mai frumos sat din lume!

Toate păreau să nu se fi schimbat – nici cătinișul de lîngă livadă, nici izvorul cu apă rece din valea Brîndușei, nici crestele movilelor pe care făceau de obicei flăcăii și fetele deniile de Paști. Toate rămaseră ca pe vremea cînd hoinăreau serile împreună, parcă dîndu-le de înțeles ce i-au așteptat și că le-au mai acordat o șansă să repete un cerc al vieții – cel al tinereții lor. Angelica se simțea fericită. Arion o luă de mîină și împreună au venit pînă în vârful movilelor. La izvor se spălară și se stopiră ca doi copii, în razele roșiatice ale lunii, ce cădeau peste ei în stropi de diamante.

Apoi Arion o cuprinse de mijloc, o trase ușurel spre el și se sărutară dulce și lung, cum nu o făcuseră niciodată. Nu-i mai pomeni nici o vorbă că e tînără și el bătrîn, că ea trebuie să-și caute fericirea cu altcineva, din cercul ei... Doar de cîteva ori prinse în privirile lui un fel de neliniște amestecată cu tristețe sau durere, pe care le alunga, luîndu-l de mîină și avîntîndu-se iar în zburdălnicii.

Se lăsară ademeniți într-o goană de-a prinselea – fata alerga, țipînd și rîzînd vesel, iar Arion o ținea tot o fugă pe urmele ei, în jurul poienei, pe marginile căreia coșaii culcaseră brazde mari de iarbă pentru fîn. Cînd simți că obosește și nu o mai poate ajunge, făcu un efort și-i puse o piedică ușoară. Angelica se rostogoli țipînd în brazda cu iarbă crudă, încă neslăjită și poalele rochiei albe se rostogoliră, ca niște valuri, peste brîu, peste sîni, descoperindu-i coapsele pline-și lacome de dragoste. Arion stătu o clipă vrăjit, dar imediat căzu și el în iarba polignită. Se îmbrățișară, se sărutară. Bărbatul ridică mîna spre sîniile fetei și-i culese pe rînd în palme, netezindu-i și încercîndu-le parcă tăria. Apoi slăbi fata din strînsoare și se lăsă pe spate...

Un cer cu zdrențe de nori îi urmărea tăcut și rece, ca o veșnicie. Doar undeva printre vârfulurile copacilor tremura luceafărul ce răsărea.

Angelica stătu o clipă nemișcată, ca îndată să se ridice, fiind gata s-o ia la fugă. Dar în ultimul moment, bărbatul îi prinse călcîiul în aer și ea se prăbuși din nou în iarbă. Tăbărî asupra ei și, hohotind, singuri în poiană, se rostogoliră îmbrățișați prin iarba înaltă la vale, spre mijlocul poienei, pînă se opriră lîngă roata limuzinei.

Rămaseră o vreme tăcuți. Arion răsuflea greu. Dar oboseala nu-l neliniștea. Era îngrijorat de altceva.

Tot timpul cît cutreieraseră locurile amintirilor se simțea bine și plăcut alături de Angelica. O pace senină se revărsa peste sufletul lui zbuciumat, mîngîindu-i rănile și necazurile. Dar în toată această după-amiază nu simțise nici o zvîcnire a subconștientului, nici un instinct bărbătesc... Și această hîrjoneală sterilă îi stîrnise acum o bănuială înfiorătoare. „Nu se poate!” alunga acum un gînd năfîng ce îi dădea tîrcoale. Se lăsă iar pe spate, slobozind din strînsoare fata. Ea îi puse pe frunte vârful

degetelor și începu să le miște pe conturul profilului – de la rădăcina nasului spre vârful lui ascuțit și mai departe peste buze, bărbie, pe gîtlejul pronunțat, numărînd mai apoi nasturii cămășii, pînă se opri cuminte la centură. „Dragul meu, de ce ești atît de nepriceput? Te-am așteptat atît de mult, chiar nu înțelegi că te doresc? „

Gîndurile veneau șuvoi, întrebările și îndoielile nu o mai lăsau din strînsoarea lor. Dar era hotărîtă să-l cucerească cu orice preț. Deși cunoscuse deja plăcerile dragostei trupești, spera, știa, era convinsă că numai cu Arion va simți adevăratul farmec al dragostei. Îl dorea și aștepta clipa cînd se vor scufunda, uitînd de toate, în abisurile unei iubiri nebune de mai mulți ani înfometate și fără margini.

– Hai să așternem pe iarbă și să bem șampanie! propuse deodată Angelica.

– Multă șampanie! Arion era turmentat de fericire și amețeala ușoară pe care o simțea nu o punea pe seama celor cîteva sticle, pe care le băuseră în doi, într-o jumătate de zi. Așa ceva nu mai încercase vreodată și spera că starea asta de teamă îl va părăsi. Așternură pe iarbă, puseră lada cu șampanie alături, Angelica deschise portiera și făcu muzica mai tare. Răzbătea duioasa melodie și vocea cristalină a artistului: „Dar unde dragoste nu e – nimic nu e...”

Teii ce înconjurau poiana ațipiră cu visele de noapte, vîrfurile coroanelor, frunzele verzi și florile galbene. Părea să-i fi îmbrăcat o mîină iscusită, pentru ca să-i admire cei doi ajuși în acea clipă de fericire. Mirosea a floare de tei. Mirosea a fin, pe care îl clădiseră nu departe tăietorii de pădure pentru iernatul căprioarelor.

Stăruia o atmosferă ca de basm. Arion părea că a uitat de toate relele, necazurile și greutățile avute și cele care mai puteau să fie. Angelica era amețită de fericire și de neconținutul zbucium sufletesc: „Oare ce-i cu Arion al meu, de ce e atît de timid? De ce nu mă mîngîie, nu mă sărută? Ce-i cu tine, bade Arion? Acuma... sînt femeie și te vreau ca bărbat... „

Stelele ba apăreau, ba dispăreau printre zdrențele de nori, surfîzînd a desfătare în visul lor de noapte. Angelica se ridică și schimbă caseta cu „Emanuelle”. Melodia curgea lin, acoperindu-i o stare de gingășie și chemare la dragoste, la fericire trupească. Cu mișcări elegante, fata începu să-și scoată rochia și o lăsă să se împrăștie parcă peste iarba poienei.

Rămasă numai în slipul străveziu și sutienii din stofă scumpă, continua să facă mișcări erotice, ademenindu-l în mrejele dulcelui amor. Arion privea toate cele, amețit de șampanie și... nu simțea vreo atracție trupească pentru corpul ei gol. Fata, care acum știa de minune cum să seducă bărbații, se așeză lîngă el, îi netezi fruntea, părul, corpul, pornind să-i descheie nasturii de la cămașă, fermuarul pantalonilor...

Arion, spre propria lui uimire, reveni tîmp cu gîndurile la îndepărtata Siberie, la amenințările frecvente ale santinelilor, ale securiștilor, că vor face totul ca să-i atace viața personală, să-l lipsească de ceea ce are mai scump – familie, mîndrie bărbătească –, să-l facă adevărat clapon... O duzină de ani nu văzuse și nu avusese prilejul să facă dragoste cu vreo femeie și acuma... Nu simțea acel fior de bărbat pe care-l cunoscuse ultima dată, cînd mai trăia cu Elvira...

Fata, însă, făcea mișcări de mîngîiere atît de seducătoare că, deodată, sări ca un tigru înfuriat, o trînti la pămînt. Cu mișcări brutale îi rupse într-o clipă lenjeria fină... A fost o izbucnire atît de neașteptată și crudă că și cum un braconier ar fi împușcat o căprioară. Angelica se pomeni în clipele următoare că o fiară se năpustise asupra ei și vroia s-o stranguleze... Arion o tortura cu greutatea corpului său, îi frămînta sadic sîinii, încercă să ajungă la locul tainic al plăcerii de femeie, dar ceea ce trebuia să urmeze, să stingă acea sete nestăvilită de dragoste pentru bărbatul iubit nu venea. Nimic nu-i atingea subteranele instinctului incandescent, care să o scufunde în abisul așteptat al plăcerii trupești.

– Arion, nu mă chinui, ești greu și rece ca o piatră! aproape că strigă fata într-un țîrziu, nemaiputînd suporta durerile ce i le provoca bărbatul cu mișcărilor lui crude...

Luna se ascunse rușinoasă printre norii gri și negri. Arion, înfuriat și stors de impotența sa, icnea sufocat, fircîia într-o stare muribundă, fără nici o șansă de a trezi în ea ceea ce se trezește la bărbat în momentele de excitație erotică. Surmenat, se strînsese covrig la picioarele fetei speriate, slobozind-o din coșmarul frămîntărilor dureroase și rămase așa pentru cîteva clipe, transpirat și răsuffînd greu. Deodată sări brusc în picioare și, într-o izbucnire nervoasă, strigă cu o voce înfundată de fiară, rănită mortal:

– Ești o depravată, ai vrut să mă seduci, să mă convertești! Pleacă din viața mea! Pleacă! De ce ai venit să mă faci de rîs cu ademenelile tale?... De ce?

– Arion... Arion... Arion... încercă zadarnic fata să-l oprească. El o izbi cu furie, își aduse în ordine ținuta – cămașa, pantalonii, și porni hotărît spre desișurile pădurii, clătînîndu-se asemeni unui om, într-o stare înaintată de beție. – Arion, dragul meu, auzi din urmă chemarea fetei, care cuprinsă de deznădejde, încerca să-și ascundă, nu se știe de cine, trupul gol-goluf, acoperindu-și sîinii cu mîinile.

A rătăcit printre copaci și hățîșuri dezorientat, pînă se făcu ziua albă. Își dădea seama că pierduse ceva foarte important în noaptea asta. Se simțea criminal. Da, da, criminal. A rămas pentru totdeauna cu amprenta de criminal... Și acuma, după izbucnirea sadică asupra Angelicai, nu mai putea spera oare la nimica? „Dar poate că se mai poate repara ceva? se întrebă el deodată, oprindu-se în marginea pădurii. Poate dînsa stă acolo și mă așteaptă? Mă așteaptă!... De toate se pot întîmpla în viața noastră... De toate! Și noi toți ne purtăm păcatele și toți sîntem responsabili de ele, precum obligați sîntem a le ierta, a le corecta... ” Mai făcu vreo doi pași spre cîmpie, se clătîină, revenindu-și apoi ca dintr-o beție adîncă, dintr-o neagră nebunie. „Doamne, Doamne! își zise el. Ce se întîmplă cu sufletul meu? . E rănit, e bolnav mortal... De mi s-ar desface pieptul, să vadă lumea sufletul meu, s-ar speria. Iar eu m-aș rușina... ” El își adună în voce tot ghemul de emoții, se întoarse cu fața la pădure și, complet treaz, strigă din răspuțeri cu glas isteric:

– Ange-li-ca-a-a!!!

Ecolul îi răspunse din străfundurile pădurii: „-a-a-a-a... ”. Toată vloga, care încă nu secase în pieptul lui, o depuse în acea chemare și deodată se întoarse într-o fugă

ne bună în desişurile pădurii. Alergă ca un apucat, pînă găsi căraruşa şerpuitoare, urmele roţilor de maşină, prin iarba moale, umedă de roua dimineţii...

Se făcuse ziuă. Abia îşi stăpînea răsufierea, cu ochii speriaţi şi larg deschişi... Recunoscu locul unde noaptea a stat cu fata lui iubită, s-au hîrjonit şi au spart în țăndări iubirea lor crudă. Peste iarba mătăsoasă, înaltă, plutea mirosul plăcut al femeii, care l-a dorit, l-a chemat pe calea salvării. Fata nu mai era. Dispăruse, dispăruse o dată cu stelele de pe cerul senin. În locul unde zăcuseră amîndoi erau cîteva sticle cu şampanie, pline, neatînse, cu ambalaj strălucitor, iar mai încolo, vîntuleţul purta pe valurile sale nişte rămăşiţe de lenjerie ferfeniţită...

Arion porni spre casă. Picioarele i se îngreleşeră. Nu auzea nici trilarile zglopii ale păsărilor, nu simţea nici mirosul teilor, florilor... Cînd ajunse în vîrfurile Lipăgăului, după clădirea şcolii şi celor cîteva case ale fostului bloc administrativ al abatorului, i se deschise în faţă panorama Inească în toată splendoarea ei matinală. Se așeză jos şi, multă vreme, fără nici un gînd, privi către leagănul vieţii lui. Ultima bucurie cu care mai rămăsese era satul şi şcoala... Vroia să se calmeze, să se liniştească, privind la turla lucitoare a bisericii reconstruite, la conacul fratelui, care i se părea plin de taine, deoarece nu fusese niciodată în el, la casele din verdeaţa satului.

* * *

Din ziua cînd nora Aliona se războise cu el, aducîndu-i învinuiri apăsătoare, tata Simion, parcă deveni altul. Suferea de picioare, greu se purta prin ogradă. Mitru a vrut să-l convingă, să se întoarcă la el, însă bătrînul refuză categoric. Mergea în cîrjă, mereu se plîngea că i-i frig la cap. Arion stătea serile cu el la taifas, ascultînd cum bătrînul tată îşi depăna firul amintirilor despre tinereţea lui, despre armata la români, despre război, foame şi necazurile toate. Cînd îşi amintea de Vetuţa, neapărat începea să plîngă... Nu dorea să se refere la calităţile bune sau rele ale copiilor lui, părea că-i este totuna de toate. Cînd Arion pleca la serviciu, îi ură drum bun şi cerca să-l sfătuiască cum trebuie să le predea cutare sau cutare lecţie. Rămînînd singur, el intra greoi în beci, sprijinindu-se de pereţii înalţi ai gîrliciului şi bea mult, ca să se îmbete criţă.

– De ce beai tată atît de mult? se neliniştea Arion?

– Dacă iau un pahar – două parcă mă simt mai bine, zicea bătrînul liniştit. Altfel n-am nici o vlagă în mine.

O vreme, Arion, înainte de a pleca la serviciu, îi scotea o cană cu vin din beci, i-o lăsa între horn, unde mai închipluia ceva de mîncare şi încuia uşa de la gîrlici. Tata Simion se mulţumea cu ceea ce i se lăsa, dar seara, îl ruga pe Arion:

– Să-mi laşi cheile de la beci, fecioraşule. Oricum, acolo e munca mea. Dacă voi muri o să-ţi las totul ţie...

De ce vorbeşti atît de mult despre moarte, tată? Doar încă eşti în putere...

– Ei ba, făcea el cu ochii chinuţi. În trupul meu s-au cuibărit atîtea boli, că e timpul să plec... Dacă la 60, la 70, la 75 nu simţeam bătrîneţea, acuma, aproape de 80 de ani, o simt. Cîndva mă temeam de moarte. Acuma nu mi-i frică de ea.

Vreau ca dînsa să vină, să mă eie. De-acuma am devenit om de încurcătură la multe... Lui Arion i se făcea milă de el și nu-i mai ascundea cheile. Avea grijă să facă seara tatălui demîncare la cuptoraș. Arion pregătea gustos. După ce mînca pe săturate, îl întreba:

– Te-ai săturat, tată?

– Badaprote! Gătești taman ca tata Nică, Dumnezeu să-l ierte! Parcă ai avea norocul lui. Bunelu-tău a trăit peste 40 de ani singur-singurel...

– Știu, făcea îngîndurat Arion.

– Doar că el avea casa lui... După ce am să mor eu, toată gospodăria asta o să-ți rămîină ție. Lui Mitru și Serafimei nu le dau nimica!

– Nici mie nu-mi trebuie, tată. Să fii mata sănătos, să trăiești o sută de ani.

– Nu-i de unde, dragul tatei... De-acuma am început să și mă scap în pantaloni... Cine o să se chinuie atîta cu mine?..

– Ei, lasă tată, avem noi grijă, zicea Arion ca să-l îmbărbăteze.

Într-o zi de primăvară, cînd se întoarse de la școală, Arion îl găsi pe tata Simion culcat la pămînt în nesimțire. Bătrînul intrase în beci după vin, căzuse de pe scări și își fracturase piciorul din șold. La ai săi 80 de ani situația era critică. Arion l-a dus la spitalul din Telenești unde medicii l-au bandajat, l-au pus în ghips, prinzîndu-i piciorul cu scripte, fixîndu-l în poziția necesară. Necesitînd îngrijire permanentă, mai cu nemulțumire, mai cu replici în adresa lui Mitru și Arion, l-a îngrijit Serafima. Fiica, sînd săptămîni întregi la căpătîiul lui, s-a gîndit și la gospodăria părintească, la soarta ei de mai departe... A chemat notarul și l-a convins pe tata Simion ca să autentifice un testament pe numele ei.

– Dar să nu-l obiđuiești pe Arion, îi zise bătrînul. Tu ai, iar el n-are unde trăi...

Fiindcă Serafima vroia să-i împace pe toți ai casei le-a spus fraților despre trebușoara cu testamentul.

– Tu o să trăiești cît o să vrei în casă, îl asigură ea pe Arion. Să nu crezi că pretind la careva avere. Dar nici lui Aliona n-aș vrea să-i rămîină...

– Bine soro, nu am nimica împotrivă, răspunse Arion.

Mai vehement și neașteptat a reacționat Mitru. A stîrnit un tărăboi nemaipomenit.

– Eu, care vreau după moartea bătrînului să construiesc acolo un magazin, să fiu lipsit de moștenire!

– Să-i fie de lumînări, bogăția ceea! răcni s-o audă satul.

La cîteva zile, după ce aflase despre testament, cînd tata stăpînindu-se de pereții spitalului, cu ajutorul cîrjei dar și al Serafimei, pentru prima oară făcu cîțiva pași, în vizită veni Mitru cu Aliona și încă o persoană. Cumnata era agitată ca totdeauna.

– Vasăzică noi am hotărît, zise ea către tata Simion, arătînd că este însoțită de un notar adus din contul și cheltuielile lor.

Acușica o să iscălești un alt testament că să lași și nepoților matala o parte din casă.

Mitru, cu o mîină rezemată de ușorul salonului, aștepta decizia părintelui,

fumînd într-una. Avea îmbrăcat un costum de gală, era proaspăt berberit, parfumat, răsפîndind un miros plăcut în jurul său.

– Da un cîcat nu vreți! zise tata Simion ca să-i cutremure pe cei veniți cu pretenții patrimoniale, după care vorbi categoric: Ce nu s-ar întîmpla după moartea mea, dar casa, gospodăria și tot ce se află în beci rămîne lui Arion! .

– Apoi să știi, papașă că mi-ai scuipat în suflet cu declarația matală, concluzionă Mitru.

– Da să zdohnești cît mai repede! trăsni Aliona. Curvăroiule și zăbălosule! .

Cuvintele de ocară ale nurorii dispărură odată cu cei care au venit. Mitru, scuipă greșos în pragul spitalului, urcă în mașina modernă, rostind amenințător:

– *Nu, papașă! Pogodi!*

– Haimanalele! încheie Aliona, încurajîndu-și soțul: Plecăm! Să se dihoace pe vine toată viața care i-a mai rămas, ghiul dracului!

În toamna ceea, de cînd tata Simion se întoarse de la spital, la Ineasca părea că se năpustise moartea în săteni. Se întîmplă că murise soră-sa Tatiana, vecinii Natalia Bostan, Vitalie Sîrbu, verii Vera și Pavel Bostan, Dora Țurcanu... Serafima plecă a Rădeni la Agache al ei și tata rămăsese iar în îngrijirea lui Arion. Bătrînul nu putea ieși din ogradă. Stătea mereu în coridorașul saraiului și privea spre Lipăgău, așteptîndu-l pe Arion. Nu citea, nu asculta radioul, nici paharul nu-l mai interesa. Dacă-l servea cineva, parcă se stăruia să nu bea mai mult decît jumătate de pahar...

Mitru nu mai trecea pe la el. Doar într-o zi fusese surprins, cînd cu totul neașteptat veniră la el nepoții Veta și Simionel. Erau cu o soră de-a Alionei. Nepoței scînciseră că doresc să-l vadă pe bunelul.

Vetuța și Simionel îl sărutaseră cu sinceritate și-i spusese cîteva poezii învățate pe de rost la grădiniță. Simionel se duse în grădină și se apropie de bunel morsocînd nestingherit niște fire de pătrunjel:

– Ce mănînci măi iarba asta? se miră tata Simion.

– Tăticu a spus... mărturisi piciful, adăugînd nestingherit: Să mi se mărească potența! .

Tata avea auzul slab, nu prea a înțeles vorbele nepoțelului, mai ales că dădaca lor, îi luă de mînă, grăbindu-i să plece. Înainte de-a ieși pe poartă îl întrebă:

– Aliona vine pe la mata?

– Nici n-am dorință s-o văd, zise tata Simion.

Pentru a-i înveseli oarecum viața, Arion s-a zbuicumat pe la raion o săptămîină întregă, pînă perfectă actele, ca într-o bună zi tata Simion să fie vizitat de către niște oameni bătrîni ca el.

– Mă numesc Alexandru Usatiuc – Bulgăr, zise un bătrîn roșu la față, cu părul alb ca neaua. Din partea Cîrmuirii noastre te decorăm cu crucea de fier și-ți înmînam legitimația de veteran al războiului în armata romîină. Înțelegînd sensul vorbelor, tata Simion lăcrimă, apoi izbucni în plîns. . Era foarte fericit. Ca niciodată.

– Acum pot și să mor, zise el într-un târziu când vizitatorii plecaseră, iar la pieptul lui stătea prinsă unica distincție venită la el după o veșnicie.

Într-o zi însorită de septembrie tata Simion căzu la pat. Deveni palid, vreo două zile nu mîncă, nu bău nimic. Odată, după ore lungi de tăcere, cu pleoapele închise, luă mîna feciorașului și o sărută, făcîndu-l pe Arion să tresară. Bătrînul cu o voce hîrcîită vorbi:

– Arioane, dragul tatei... Poate tu te simți obijduit că nu ți-am dat avere...

– Nicidecum, tată, zise Arion îngrijorat de amprente ce i se conturau bătrînului pe față.

– Vorbești adevărat?

– Adevărat, tată...

– Atunci, aprinde-mi lumînarea și adă-mi un jug... de la carul cu boi... Se spune că așa moartea vine mai repede și sufletul se desprinde mai ușor...

Au fost ultimile cuvinte ale bătrînului. În zori de ziuă inima lui a încetat să se mai zbată.

La pregătirile pentru înmormîntare Mitru nu a vrut să ajute. Arion cu Serafima și Agache au făcut o înmormîntare frumoasă. Satul întreg se adunase în ograda lui Simion Inereanu. Mitru cu Aliona au venit mai spre amiază, cînd sicriul a fost scos din casă. Stăteau amîndoi împopoțați în ogradă, lîngă coștireața porcului, ca niște oameni străini.

– Vino, măi, lîngă sicriu, îi zise plîngînd Serafima lui Mitru.

Mezinul, șovăitor, se apropie de corpul neînsuflețit al părintelui. Aliona cu copiii rămase locului. Nu se stăpîni să spună:

– Las' să-l îngroape cei care au căpătat bogăție!

După ziua înmormîntării lui tata, Arion se simți părăsit și însingurat, parcă se topea și el. Torturile suportate în anii de detenție tot mai des îi dădeau de știre...

Anii vor trece, vor veni alte generații, alte vînturi vor bate peste Ineasca. Poate, niciodată nu va ști nimeni că a existat un om, care s-a pornit frumos în lume să caute o viață luminoasă, să caute mari adevăruri întru salvarea acestor meleaguri de rai... Aripile lui erau mari, desfăcute, pentru un zbor înalt și falnic. Dar realitatea nu odată a tras în el cu gloanțe otrăvite, retezindu-i-le, ca zborul lui să nu se sfîrșească subit, ci să coboare tot mai jos, atingînd pămîntul, adeseori supărîndu-i, incomodîndu-i pe oameni. Norocul lui a fost ca un tăciune – o amărăciune a vremii și în marea bătlăie pentru viață el a suferit o crîncenă înfrîngere.

Aripile ciuruite nu-l mai puteau urca spre înălțimi, deși inima lui și întreaga-i ființă mai era setoasă de zbor. Distanța pe care o parcurse pînă aici îl obosise și îl epuizase. A muncit și a dorit prea multe, dar a ars ca un bolid pornit din înălțimi, lăsînd o urmă scînteietoare pe care au observat-o doar cîțiva oameni. Ajungînd pe pămînt... s-a prefăcut în praf și pulbere.

Duminică preferă, pentru a se calma, să iasă pe vîrfurile Lipăgăului, lîngă Podiș.

Vremile parcă se tulburară pentru el. Deveniseră neclare, neînțelese, părea că s-a

împotmolit într-o nedeterminare. Nu găsea nici o ieșire la liman, era dezechilibrat, deabusol. Simțea că a început vertiginos să îmbătrânească. Nici țigările, acuma parcă nu-l atrăgeau. Casa părintească se vedea din dealul Lipăgăului tupilată, i se părea gîrbovită chiar. Pe lîngă garduri, prin ogradă creșteau buruiene. Cărarușa spre fîntînă, pe unde mama o viață întreagă, cu pașii ei grăbiți, se ducea după apă, se acoperise și ea cu iarbă, încît abea se mai cunoștea. Un fior de nostalgie, îi zguduia ființa. Analiza în sine șirul anilor petrecuți împreună cu părinții, revedea sumedenia de megieși, decedați în acest răstimp, care de moarte bună, care la război, și își dădu seama că dispăruse în veșnicie, plecase în lumea celor drepți o întreagă generație. Au revenit în țărînă, avînd ca semn cîte o cruce la cimitir, bunelul Nică, mătușa Efimia, nanu Mihail, mătușile Agafia, Tatiana... mama și tata, care-și au mormintele alături... Chibzui îndelung și își zise că degrabă o să-i vină și lui rîndul. Anii trec repede ca apa turbure a Ciulucului. Dacă va muri, neapărat să fie îngropat la cimitirul vechi, între mama și tata. Acolo e liniște și nimeni nu-i va tulbura odihna. Copiii lui, Elvira niciodată n-au să-l deranjeze. El va fi atunci în lumea lui adevărată, alături de oamenii care l-au înțeles și l-au avut cel mai mult la inimă în lumea de pe pămînt. Acolo va fi alături și amicul lui, Nichifor... Deodată își aminti ceva și se cutremură, apoi se însenină la față. Dis-de-diminează, întîmplător, cînd a vrut să se îmbrace, dădu peste uniforma militară... Nu se mai îmbrăcase în ea din ziua cînd a fost rănit la podul de la Tighina. O păstra ca pe o relicvă în colțul iatacului, lîngă icoanele unde mama s-a rugat pentru bunăstarea familiei lor toată viața. O păstra taman așa, precum păstra bunelul Nică mantaua de șiac, ce l-a servit pe drumurile aprige ale războaielor prin care-l purtase viața... A îmbrăcat hainele și acuma, pe Lipăgău, avea presimțirea că e același ostaș, în fața căruia stau redutele inamicului, demult părăsite și nu mai are nici un sens, nici o însemnătate pentru el ca să le cucerească. Nici acele redute nu au nevoie de el... Și totuși a fost un timp însemnat în viața lui, cînd trebuia să moară în fața tancurilor rusești și din toți camarazii, ca să vezi! Numai el a rămas. Pentru care chinuri, Doamne? Închise ochii și-l revăzu a cîta oară pe Anatol Popovici, acel judecător chipeș, care a murit martir, frumos, ca un erou! Se convingea că există moarte frumoasă. Nu ca el, care acuma se topește în nedeterminare... Își aminti și de Nichifor, nenorocitul lui prieten. Da, acum înțelegea, că Nichifor a murit, și i-a rămas prieten... Răscoli în memorie toate evenimentele, momentele petrecute împreună, în sat, apoi în timpul studiilor la Moscova, în detenție, la abator și la războiul de la Nistru, cu rușii. Cu toate greșelile comise, Nichifor a fost alături de el, ca o călăuză credincioasă. Greșea, apoi se înălța, și iarăși greșea, dar era alături. Împreună fiece clipă, fiece pas! Așa e viața: niciodată nu poate fi numai bine și luminos... Pe neașteptate Arion își aminti... Atunci, la despărțire, cînd el plecă la pod să țină piept tancurilor rusești, Nichifor i-a dat o scrisoare... Da, da o scrisoare pe care el n-o citise și uitase complet de ea... Arion, după o clipă de ezitare, căută tulburat prin buzunare și în cel de la veston, găsi o hîrtie împăturită parcă neglijent. O desfăcu cuprins de

emoție. Era o reîntîlnire cu omul ce se afla deja la o depărtare dintre viață și moarte. Scrisul era al lui Nichifor, un scris neîngrijit, dar deslușit:

„Dragul meu prieten!

Iată-ne ajunși pe baricadele războiului cu rușii, drum pe care am pornit încă din anii studenției. Moartea ne poate îmbrățișa în orice clipă.

În tabăra noastră e haos, e neînțelegere ca totdeauna. Rușii sînt puternici și înrăiți, mulți dintre noi nu se vor întoarce acasă. Nu se vor întoarce nic biruitori, nici învinși dacă vor muri aici, pe baricade. Plec într-o misiune din care nu știu dacă mă mai întorc viu. Trebuie să-ți mărturisesc că totdeauna te-am considerat prietenul meu. Am comis foarte multe greșeli, sînt vinovat față de tine. Le-am comis fiindcă am fost mai slab de fire, dar sufletul meu, de fiecare dată, căindu-se venea din nou la tine. De azi înainte s-ar putea să rămîni singur. Acum sînt convins că toate necazurile noastre, ale românilor, se trag din faptul că sîntem rezlețiți, neuniți, uneori indiferenți de istoria și destinul neamului, intriganți... Dacă voi muri azi, să știi că mă simt fericit. Să nu-ți pară rău pentru mine. Te admir și, dacă vei veni cîndva și tu pe lumea cealaltă, să știi că voi considera o mare onoare ca scriile noastre să se afle alături.

Adio, dragă prietene.

Al tău, Nichifor!”

Își acoperi fața cu scrisoarea lui Nichifor și se strădui din răsputeri ca să nu urle de durere. În vale, lîngă școală, erau niște oameni și ar fi fost o rușine pentru el să-l audă plîngînd... Scrișni din dinți, flutură din cap, parcă încercînd să se izbăvească de grelele emoții. Împături scrisoarea și se gîndi că, întorcîndu-se acasă, are s-o pună după candelă, în colțul iatacului, unde stau icoanele vechi de lemn... Iar acum trebuia să plece. Unica lui salvare este Angelica! Își aminti de ea. Trebuia urgent s-o găsească. A zărit-o ieri acasă. Are ce vorbi cu ea. Dînsa i-a acordat o șansă. I-a propus adevărata salvare. Trebuie să se grăbească! Fata e deșteaptă, o să-l ierte pentru zicerile lui aspre din poiana pădurii. Își aminti seara feerică, cînd Angelica, pentru prima oară venind pe banca de la poarta casei lui, ascultîndu-i păsurile, s-a lipit de el, zicîndu-i: „Aș vrea să stăm alături toată viața. Mă simt atît de bine...” Vorbele ei cristaline îl urmăreau, îl îndemnau în acele clipe, cînd pe dealul Lipăgăului crezu că pierduse orice șansă în viață și trebuia... să plece.

Porni agale la vale. Lîngă școală văzu o mulțime de oameni, în mijlocul lor – pe fratele Mitru care le lămurea ceva, gesticulînd. Printre cei ce-l însoțeau pe Mitru, important, cu ochelari cenușii, Arion îl recunoscu pe Valeriu Țărigrădeanu. Valeriu, văzîndu-l, doar săltă din sprîncene, care se vedeau de după ochelarii mari. În calea lui Arion ieși o femeie în straie de sărbătoare și i se plîns:

– Poate are dreptate domnul parlamentar, dar de ce să ne văduvească de școală? Ia-ne apărarea, domnule director!

Neînțelegînd despre ce-i vorba, uifînd de tot necazul, Arion încercă să se clarifice, apropiindu-se de pîlcul de oameni.

– Buna, șefule! îl salută Mitru, de cum îl observă. Fă cunoștință cu delegația businessmanilor. Aceștia au venit din Israel, și el arată spre două persoane în pălării negre, de o făcătură stranie, și gîțe roșcate, ieșite de sub boruri pe la urechi. Au să ne finanțeze crearea unei cîrnățării de clasă europeană. Trebuie să organizezi de urgență evacuarea inventarului școlii la brigada de tractoare, peste Ciuluc...

– A cui e decizia? îi întrebă el pe oamenii adunați să protesteze.

– Totul s-a decis la Chișinău, spuse Mitru cu îngîmfare și autoritate. Apoi le zîmbi businessmanilor din Israel: Aici va fi locul pentru prelucrarea mațelor, acolo – *a farșului*... E aproape pădurea, aer curat, ca la stațiunile balneare. Apoi înștiință mulțimea: Acești oameni de afaceri sînt originari din Telenești, dar au plecat în Israel împreună cu părinții lor, cînd erau încă mititei... De ce să nu le întindem brațele, dacă ei au venit să ne dea bani, să ridice prestigiul scumpei noastre Moldove?

– Pe care ai vîndut-o! i-o reteză Arion. „Scumpei noastre Moldove!” și continui s-o batjocorești, chiar și-acum...

– Domnule director? Nu te înfură. Parlamentul a hotărît, și Moldova noastră trebuie să iasă în lumea largă prin businessmani străini...

– Moldova ta! Ai tu țară! Ai tu patrie!

– Nu vrem ca aici din nou să fie porcărie! strigă o voce din mulțime.

– Construiești cîrnățaria acolo, la Chitca, lîngă conacul dumatiale, îl înțepă altul.

– Pleacă de-aici, tovarășe Inereanu! îl amenință Mitru. Nu așîta oamenii contra mea, c-o să-ți pară rău! O să-ți muști coatele!

– Trădătorule! nu se mai putu stăpîni Arion.

– Pleacă, ți-am spus!, îl amenință enervat Mitru. Ia-o din loc cît e cu cinste... De-atîta te-ai îmbrăcat astăzi în haine militare? Vrei să porți război cu mine? . și-și deschee vestonul, arătîndu-și revolverul personal prins în curele albe.

– Poate ar fi cazul s-o iai tu din loc, spre Transnistria... pe care ai apărut-o de... moldoveni? Acum, după ce ți-ai umplut buzunarele, ți-a venit cheful să întuneci viitorul copiilor... Nu se teme nimeni de tunul tău, canalie!

– Ce vorbe sînt astea?! strigă Mitru, incomodat de sătenii, care stăteau mai la o parte. Ai să fii tras la răspundere pentru huliganism... Tu încerci să uzurpezi puterea!

– Puterea ești tu? Ascunde-ți arma pacifistule!... strigă necăjit Arion.

– Azi vei fi arestat, zise disperat Mitru, pornind spre limuzine, urmat de businessmenii israelieni.

Din urmă pe Arion îl ajunseră cîteva fraze veninoase ale unor săteni:

– Atît de bine decurgeau convorbirile cu Mitru! Ne-a promis locuri de lucru, dar a venit tontălăul ista și-a stricat tot borșul... Ești un rahat în ochii noștri! zise unul.

– Las' că Dmitrii Semionovici o să-i găsească ac de cojoc... În chihniță cu el! spuse rîzînd altul.

Arion nu răspunse la replicile răutăcioase, grăbi pasul spre casă, unde nu-l

aștepta, de fapt, nimeni. Trecu pe lângă casa ce-i mai dădea o speranță în viață, dar nu văzu pe nimeni afară.

– Angelica e plecată? întrebă el pe-o vecină.

– Maică-sa zice că-i plecată din sat pe multă vreme...

Arion simți că este lovit drept în moalele capului, dar pași necăjit în drumul lui, șerpuitor și plin de hopuri. „Ba da, își zise el. Pentru o dragoste trebuie să lupți. Plec acasă, îmbrac costumul sportiv, adidașii dăruiți de Angelica și mă pornesc în lume, în căutarea ei. Altfel nu se poate...”

Cînd să intre pe poarta casei, un măhălean îl ajunse din urmă cu bicicleta să-i spună alarmat:

– Fratele matale, instigă oamenii satului să te condamne. Cică mata încurci ca ei să aibă locuri de muncă... Toți te ocărăsc... Mitru a spus că trimite poliția, să te aresteze. L-ai amenințat cu moartea! Ai în casă armă adusă din Transnistria. Păzea, bade Arioane! Poliția acuma bate de mama focului! Cu ciomege de cauciuc! „N-o să le permit să-și bată iarăși joc de mine, se încrîncenă Arion, amintindu-și încă odată despre schinjuirile la care-l supuseseră odată securiștii. N-o să aibă ei plăcerea asta...” Noutatea că Mitru a dat poruncă la poliție, din numele lui ca parlamentar, să fie arestat Arion, ajunsese fulgerător la urechile Serafimei. În dreptul casei lui Simion Inereanu se opri o dubă cu girofarul clipocind și urlînd, de răsuna mahala. Din ea coborî un pluton de carabinieri înarmați. Carabinerii luară pozițiile de atac, camuffîndu-se care după gard, care după stiva de lemne, gata de trageri în direcția de unde putea să apară presupusul inamic. Din urma lor coborî un locotenent înalt, slăbuț, mustăcios, cu pistolul-automat de-a gata și el, iar din spatele acestuia – ultimul, un colonel cu pieptul masiv, împodobit cu decorații și distincții. Colonelul făcu ochii mari, urmări casa bătrînească, tupilat în dosul dubei, și întrebă:

– Aici locuiește recidivistul? Criminalul de stat care nu ne lasă să ne odihnim nici duminica? Locotenentul, ducînd mîna la cozoroc, îi răspunse cazon:

– Întocmai! Aici e casa unde cuibărește Arion Inereanu.

– Unde-i banditul? iar întrebă colonelul, ștergîndu-și cu o batistă gîtul gros, transpirat.

– În casă! M-au informat acum cîteva clipe vecinii de vis-a-vis, răspunse locotenentul.

Serafima, care sosi la fața locului, încerca să bareze calea carabinierilor.

– Ce fel de criminal este fratele, domnilor? și bărbia prinse a-i tremura.

– Cu siguranță e în casă? concretiză colonelul, neluînd în seamă femeia.

– Probabil e înarmat, zise locotenentul.

– Nu cred că-i în casă... vorbi, descumpănită, Serafima.

Privindu-o cu suspiciune, doi carabinieri, la comanda locotenentului, o înșfăcăură cu brutalitate și o scoaseră în drum.

– Arion, nu-i vinovat! Nu vă bateți joc de el!

– *Razbereomsea!*⁸ se răsti colonelul și, privind-o desprețuitor, o întrebă: Vaș, ătot... kak ego... desident voieval v Pridnestrovie?⁹

– A fost la datorie de țară! îngînă Serafima.

– Armă are? *Voorujen?*

– Da de unde, oameni buni!? – se miră Serafima suspinînd și cu larimi în ochi.

– Minte, făcu locotenentul. Mulți dintre cei întorși de-acolo au venit cu arme. Doar l-a amenințat pe domnul deputat c-o să-l omoare.

– *Mojem imeti serieznîie siurpriz!*¹⁰... chibzui colonelul. Fiți prudenți. La cea mai mică suspiciune, deschideți foc.

– N-are nici o armă fratele! Îngădui-ți-mi să mă duc să vorbesc cu el.

– Înapoi! răcni sever colonelul la Serafima, smucind-o de braț.

– Ușa e zăvorîtă pe dinăuntru! El s-a baricadat și ne poate ataca în orice clipă, raportă locotenentul, dînd tot atunci comandă carabinierilor să îmbrace vestele antițlonț.

– *Necego s nim țeremonitsea!*¹¹ E timpul s-o încheiem cu românii! se răsti enervat colonelul, încrețindu-și sprîncenele groase și însurite. La un semn al lui carabinierii înaintară prudenți spre pragul casei. Gura-cască de prin mahala începură a se aduna, urmărind curioși scena din curtea lui Simion Inereanu.

– Arion, dragule, nu te pune în poară cu nebunii iștia. Predă-te, apoi ne-om lămuri...

Strigătele Serafimei, care se temea ca Arion să nu fie cumva împușcat în timpul arestării, îi făcură pe carabinierii din ogradă, ce nu ajunseră încă la pragul casei, să se trîntească ca la comandă la pămînt, sperîind rațele mute ce se odihneau pe troscolul moale.

– Înainte, lașilor! răcni colonelul de după dubă, urmărind desfășurarea operației de reținere a „infractorului”.

Locotenentul, dînd dovadă de mare curaj, se ridică și, printr-un salt, se pomeni lîngă pridvor, la clepanca ușii. Ținînd pistolul-automat în cumpene, printr-o nouă mișcare bine antrenată, în stilul asaltului efectuat de un reprezentant al trupelor aeropurtate, izbi puternic cu cizma în ușă, care sări momentan din Țîțîni, ca să se răstoarne în tindă, de unde veni spre locotenent un val de colb.

Locotenentul vru să se repadă ca să intre în casă, susținut de ceilalți carabinieri, care se ridicaseră și ei din iarbă, dar în clipa următoare înțepeniră toți locului. În tindă, legat cu o funie de căpriorul de la gura podului, se bălăbănea Arion, îmbrăcat în costum sport nou-nouț și adidași...

⁸ Acuș ne clarificăm. (rus.)

⁹ Al vostru... cum îi zice.. desident, care a luptat în Transnistria. (rus.)

¹⁰ Putem avea surprize neplăcute. (rus.)

¹¹ N-avem timp să ne vînzolim cu el. (rus.)

Nuvele, povestiri

ABATORUL

(I se dedică lui Vasile A. Țapoc)

*A fost o scânteie
Din rugul durerii
Ce-a vrut să lumine
Oglinda tăcerii...*

Vara a fost secetoasă și el n-a izbutit să adune nutreț. A stat mult la îndoială dar, cum veni toamna, luă vaca de funie și porni la iarmaroc cu ea.

Era o zi cu soare. Drumul care urma să-l facă șerpua printr-o vale, trecea prin mijlocul lanurilor de tutun, ce se întindeau până hăt sub costișa împădurită. Valea cândva fusese pășune, apoi arată și în locul aromei de ierburi se simțea un miros greoi, amar, încât chiar buruiianul înalt, care creștea pe margine, oamenii se fereau să-l cosească.

Joiana călca încet înaintea stăpânului, copitele uscate sunau ușurel pe pietrișul drumului, lăsând în urmă punctișoare argintii, iar de asupra coarnelor uscate se zbânțuia un fluture.

– Hai, Joiană, hai! Îngâna din când în când Tudose Roman, strângând subsuoară capătul funiei de câlți, cu împletitura grosolană.

Uneori dobitocul se oprea, îl măsura cu niște ochi mari și senini, apoi, fluturând din cap, ca să sperie fluturele, începea să pască iarba mustoasă, ascunsă, unde și unde, printre tufele de tutun de la marginea drumului.

– Ce-i, Joiană? o întreba Tudose, ca și cum n-ar fi avut ce face altceva, mătâhăind mâneca goală a vestonului. Iaca vreme ce-am mai ajuns... Oamenii, de când sunt, au grijile lor, Joiană... Cu ale voastre împreună...

Soarele se ridica peste vale, răbind ceața ușurică și subțire. Fluturașul se abătea o habă printre rândurile florilor prăfuite de tutun, apoi, așezându-se pe un corn al Joienei, zvâcnea obosit cu aripile.

– Nu-s vrednic, se jeluia Tudose dobitocului. Să fi avut sănătate, putere...

Vântul hăulea dinspre codri, aducând printre tufele cu frunzele uscate de tutun mirosna toamnei și un țuit răzleț de pasăre care-i trezea lumea din adâncul amintirilor. Ca tot omul avusese și el parte de o viață, de un destin. O caldă

înfiorare fi învăluia ființa într-o ușoară maramă de tristețe, dar și de mângâiere pentru ziua ce o trăia și pentru cea care o trăise.

Înțelept a fost cel care a zis că omul trăiește o viață pentru că o poate trăi în fiecare zi. Trăise și el o zi dintr-acestea. Încurcată. Ghinionistă. Dă. Nimerise pe drumul acela, încleștând dinții și râzând de nenorocul său, căci cine s-ar simți bucuros, ajungând să-și piardă brațul și să-și primejduiască viața prin șovăieli și târăgăneli? Nimeni. El, însă, a pățit-o.

Nu purta pică vieții, deși necazurile ei l-au pus la încercare chiar de mic, când rămăsese orfan. Vremea a fost când mai crudă, când mai îndurătoare – mă rog, ca vremea... A avut parte de multe și a trecut prin multe. Amărăciunea i-a tot dat târcoale, s-a ținut scai de dânsul.

Obosise să-și tot caute dreptate. La drept vorbind, demult pierduse orientarea și încrederea că ea, dreptatea izbăvitoare, are o cale, fie și anevoioasă, ce duce spre niște porți, la care bătînd nu veți fi bătuți, ci ai putea obține un permis în Împărăția Adevărului. Îl îngrozea gândul că a îmbătrânit și singura bucurie ce mai dănuia în sufletul lui era că trăiește, adică are grija dobitocului, pe care azi... trebuie să-l vîndă. Ori poate se înșală? Tudose Roman chibzui un răstimp, urmărind zborul fluturelui, ascultă a mirare tusea sufocantă ce o pâlise de la o vreme pe Joiana și își făcu socotelile lui. Leaca de parale ce le va căpăta azi la iarmaroc, n-o să-i strice. O să-și poarte în voie de grijile bătrâneței. Dar poate că n-a îmbătrânit? Ce fel de moșneag este el? Ia, a slăbit cole oleacă de puteri – ei, și dacă? Bătrânii arată cu totul altfel. Au neveste, copii, nepoți, pensie, pe când dânsul n-are nimica. A trăit o viață de om singuratic și n-a fost vrednic să-și adune de un comând cât de cât. Vina o poartă chiar el și nu-și poate ierta. Cu toate acestea...

Amintirile îl împresoară din nou. Un amar la locul unei bucurii, bucuria se schimbă cu o îngrijorare, ca niște adevărate valori ale unei mări în zbucium, care tot dau năvală peste dânsul și nu-l cruță. Acum, când s-a hotărât să vîndă vaca (unica lui bogăție), acum cearcă să te descurci, să te îndreptățești, să te dumirești dacă asta ți-e drumul hărăzit de soartă.

Ține bine minte flăcările vrăjmașe, împleticite cu nori uriași de fum de asupra dughenelor ovreiești ale târgului de peste dealul satului. Pe șoseaua de la margine goneau căruțe încărcate cu bulendre, iar oamenii, sprijinind buclucurile agonisite să nu cadă din loitrare, căutau înspăimântați spre cer, unde prinseră a roi avioane, deschizând foc fulgerător din mitraliere. Caii se zmunciră în largul câmpiei, răsturnând căruțele, risipind alandala încărcăturile. Salvându-se de gloanțe, oamenii fugeau prin hățisuri, prin hindichiuri, de unde, peste câteva clipe, exploziile și țipetele sinistre răzbuceau amestecate cu sânge. Mâini neputincioase, ridicate spre cer, cadavre înțepenite. Atacurile se produceau pe neprins de veste și destul de des, încât sătenii nici nu izbuteau să vină răniților în ajutor.

Trupele înaintau tot mai adânc. Armatele lăsară satul în mare învălmășeală. Retrăgându-se, soldații, cu torțe în mână, aprindeau grânele, fânașurile din

coclauri; vântul stingher potolea focul, acoperind valea râului din preajmă cu fum. La crama lui Trifan s-au desfundat stoienele și vinul curgea pe râpa satului, colorând în roșu malurile hleioase. Un soldat grămădise, la nimereală, vitele, și, fără zăbavă, le-a „cosit” cu arma, apoi a turnat ceva negru și puturos în două fântâni din apropiere, și, urmărindu-l cum urcă la volanul mașinii, oamenii auziră o asurzitoare bubuitură care aruncă în aer podețul ce lega așezarea cu șoseaua dinspre orașel.

Îngroziți, cu privirile pline de spaimă, ținuite spre cerul unde stăruia mugetul avioanelor, oamenii, pe furiș, cercau să dăvăsească ceva rezerve de pâine pentru zile negre. Soldații, încrâncenați și mândri de sine, executau ordinele mai marilor. Pe urmă, hăt, avea Tudose să afle că ceea ce văzuse el se chema „tactica pământurilor pârjolite”.

A doua zi, spre seară, începu să plouă. Canonadele se mai potoliseră, dar se tulburase vremea. Iar când drumul satului se desfundase de-a binelea, începu să curgă un torent de ostași în mantale lungi și capele țuguiate. Ici-colo se zărea câte o țeavă de tun, tras de cai. Apărea și câte un faeton. După toate semnele, în el se afla vreun „major”, deoarece grosul coloanei se oprea și prezenta onorul. Când „majorul” se îndepărta, soldații reveneau la ale lor. Cineva îngîna câte un cântec de dor, altcineva, căruia i se desfășurase molitiera prin glob, înjura de mama focului.

Spre seară au făcut popas. Capele țuguiate, pline de trufie, mișunau prin coșterete, poiețele, șoproane, gâbjind, mai ales, găinile, pe care, înainte de a le pune cu capul pe trunchi, le căutau numaidecât de ouă. Un caporal smolit, slăbănog, netezindu-și murgul șarg pe frunte, i se destăinuia în auzul tuturor:

– Șoimulețule! Pășim din victorie-n victorie! Degrabă ajungem la Moscova, la Stalin!

Murgul întindea gâtul lung după frunzele din salcâmul ce creștea în hățișul gardului și atunci călărașul, nemulțumit, întrebă de-o nevăstuică ce zăbovea pe prispa casei:

– Țațo, mai e pân-la Moscova?

Nevasta nu-i răspunse, ci numai se oțărî la el. Caporalul zâmbi larg și o iscodi înadins:

– Bolșevico, lapte speriat cu bățul ai?

Femeia a strâns nedumerită din umeri.

– Aha, pentru bolșevici ai avut, iar pentru soldații Patriei-mume n-ai?! glumi el, văzând cum roșește biata femeie până în vârful urechilor.

Tudose trăia atunci la bunel. Era toiu secerișului și, cum numai încetini ploaia, ieșiră în câmp. Legară, cu bunelul împreună, snopii și cercau să-i scârțuiască, când de coliba de pe țarina lor se apropiară câțiva călăreți ce escortau o brișcă trasă de doi cai negri, plini de spume. Ordonanța, un militar cu favoriți roșcați și ochi de zmeu, sări iute de pe scara trăsării, deschise portița – să iasă șeful – și porni să aștearnă drumul, pe unde acesta trebuia să pășească, cu frunze mari de brusturi, ca

ofițerul să nu-și întineze ciubotele lustruite. Ofițerul, un tânăr cu nas coroiat și puternic la rădăcină, privi cu nepăsare la glugile de snopi, apoi descheindu-și nasturii de la haină, îl lovi ușurel pe Tudose cu vârful codiriștei în burtă:

– Mă, *cotânganule*, ești gata să slujești Patriei-mume ori trăiești cu neneacul, cu gândul s-o ștergi în Rusia?

Băiatul se sfii să răspundă și în locul lui vorbi bunelul, om cu ce-i în gușă și-n căpușă.

– Noi, domnule ofițer, nu ne-am sfădit cu nimeni și tot cu nimeni n-avem nimita de-mpărțit. Trăim cum dă Domnul, cu ce ne dăruie pământul.

– Patria-mumă, bravii ei ostași au nevoie de pâine, continuă ofițerul, ostoindu-și ordonanța printr-un gest scurt. Și responsabil pentru faptul cum vor fi hrăniți feciorii Patriei sunt eu, locotenentul Stângă. Și cei care vor să mă ajute.

Și a lucrat împreună cu bunelul în câmp. Aveau doi juncani, un plug, seceri și îmblăcie. Își făcuseră un bordei și nu prea dădeau prin sat. Când terminau de strâns roada, ca la comandă apărea brișca, urmată de o căruță trainică. Ofițerul, în propria persoană număra sacii cu grâu, dădea ordin să fie încărcăți în trăsurile. Zece saci ordona să fie puși într-o parte, pentru familia bunelului și pentru „plugarii” armatei, apoi declara trufaș:

– E pâinea șoimilor ce din victorie-n victorie luptă ca leii tocmai la cotul Domnului!

– Am tocat toți bolșevicii! clămpănea ordonanța din dosul umerilor locotenentului.

Iarna, ca să le fie zilele pline și cugetul împăcat, se aciua la mănăstirea din apropiere. Ascultau cu evlavie rugăciunile părintelui Vasile, un preot costeliv, cu cearcăne sub ochi și obrajii brăzdați de urmele unei boli grele, dar care știa să strecoare în vocea-i predicătoare și câte-o zdreanță de adevăr:

– Iartă, Doamne, păcatele celor care mor de frig și gloanțe în câmpiile geroase ale Rusiei...

* * *

– Hai, Joiană, hai! o îndemnă Tudose.

Vaca, zmulgându-se din păscut fără tragere de inimă, porni la drum. Fluturile își reluă și el zborul, săgetând aerul de deasupra capului vitei, de parcă acesta ar fi fost vârful unei făclii.

Tinerețea lui, sireaca... Undeva, în depărtarea înăbușită a dealurilor, răsună canonada, adunându-se într-un vuiet prelung, de parcă ar fi plâns pământul. Apoi se făcea liniște. Locotenentul superior Stângă se fălea cu cele câteva ordine de la piept și nici nu-i păsa de canonadă. Dinspre Malul Galben, sub o plapumă greoaie de pâclă, porni să curgă torent de armate, ce băteau în retragere. Un soldat, răzmuiat de ploaie, înotând cu cizmele prin țărâiala drumului, slobozi o voce plângăreață și monotună:

„Vine trenul „*Principesa*”
 Cu răniți de la Odesa,
 Vine trenu-accelerat
 Cu răniți din Stalingrad...”

Un călăreț, cu gulerul mantalei ridicat, lipindu-și mâna bandajată la piept, îndemna înfuriat gloaba roșcată ce tot dădea îndărăt, sperându-se de stropii floșcăielii:

– *Noa, boală, la Regat,*

C-am luptat de ne-am ...! Noa!

Coloane fără capăt, cu soldați flămânzi, nedormiți și nespălați, înaintau anevoie prin sat, să ajungă la pădure. Caii se opinteau, trăgând căruțele pline cu răniți și cu muniții.

– Ce cătea de vreme! răbufnea câte-o voce supărată.

Alături de drumul pe care se mișcau armatele, la o distanță respectabilă, prin mocirlă, cu aripile slobozite, păseau aliniate într-un rând de invidiat, niște ciori. Tudose urmărea păsările celea negre, înotând prin glob. Păi da, cât ar părea de anapoda, visase și el să zboare în înalțuri, să se deprindă măcar pentru o clipă de pământ, să se înfrățească cu înălțimea. Visase la niște aripi mari, desfăcute puternic. Cu ele ar fi asaltat cerul. Răscolit de visuri, a doua zi, meșteri zmee, lansându-le spre țările albastre și urmărindu-le zborul până la orizont.

Acum, când ostașii băteau în retragere, nici păsările nu puteau să zboare. Îl cuprinse neliniștea. Îl încerca o presimțire grea. Două lacrimi mari, grele și sărate îi podidiră ochii. Căpitanul Stângă, posomorât, cu cizmele pline de noroi, cu siguranța în mișcări și în voce, îl trezi din înnegurarea tristeței:

– Patria-mumă are toată speranța în tine și cere să-ți faci datoria.

Tudose Roman se pomeni înconjurat de soldați cu baionete, se chiti și el în haină militărească și, luându-și rămas bun de la bunel, a purces spre pădure. Acolo, în doar câteva ore, avea să înțeleagă cum să ținească în inamicul care le paște urma.

În pădure au stat câteva zile. Nimeni nu îndrăznise să vină în sat. Ochii celor înrolați, setoși de tabloul unei bătălii vitejești, uitaseră parcă drumul satului. Priveau doar la bravii șoimi ce din victorie-n victorie luptară, la armele strălucitoare și la soarele ce-și urca roata pe bolta coborâtă deasupra pădurii și care apropia clipa plecării la bătălie.

Se îngălbeneau frunzele. Ostașii mai puteau rămâne puțin timp în pădure. Unii își căutau o gazdă potrivită în sat.

– Domnilor, se frâsua un gradat mai tinerel, s-o luăm la trap, că ne ajunge Ivan din urmă. Dacă nu-i dăm zor, păpăm mardeală, fraților...

– Ține-ți moaca, individule, că-ți scot inima din piept și ți-o pap eu, striga la el căpitanul Stângă. Lângă Orhei trupele de sacrificiu vor ține piept, apoi când îi vom lua pe ruși în proțap, să vedeți cum își vor pierde bolșevicii potcoavele...

Vorbele căpitanului fură înăbușite de vuietul asurzitor al avioanelor apărute în

zare. Pădurea i-a ocrotit de primejdie. Înrolați în coloane, cum erau, și-au continuat drumul.

Odată cu revărsatul zorilor, Tudose, băieții de seama lui și soldații cu experiență și botez în lupte, au ajuns în lunca largă a Prutului.

* * *

– Hai, Joiană, hai, mititico, băigui el, când vaca se opri locului, cutremurându-se la zgomotul avionului cu reacție, care trecu sus, deasupra lor. Fluturile, înspăimântat și el, o luă la nimereală spre rândurile de tutun, ca multă vreme să nu se mai arate.

De vreo zece ani de-asupra câmpiilor mănoase din preajma satului, ce se pomenește cu un aeroport militar, se antrenau zilnic piloții... Tudose Roman locuia la marginea satului, și, de fiecare dată, când avioanele își luau zborul, i se cutremura casa. De cum venea ora prânzului, nu mai am un picuț de tihnă. Oamenii din sat se plânseră instanțelor superioare, dar toate au rămas ca mai înainte. „N-aveți decât să vă obișnuți...”, fusese răspunsul oficial, iar într-o bună zi, un colonel, supărat, le-a trântit-o pe șleau:

– Dacă nu vă convine, luați-vă castrafusele și plecați unde-i liniște!

– Hai, Joiană... căci dobitocul nu vroia să meargă mai departe.

Tudose îi netezi spinarea roșcată, scoase din buzunar țesala și o scărpină între coarne, la picioarele noduroase, pline de bătăături pe la genunchi. Animalul slobozi în colțul gurii o șuviță lucitoare de salivă, mirosi iarba înaltă, dar nu se atinse de ea, căci o năpădi din nou setea. Flutură necăjită din cap și, când stăpânul o îndemnă, ea păși supusă alături de dânsul.

* * *

Aranjați în linie dreaptă, militarii, sub supravegherea căpitanului Stângă, s-au apucat să sape tranșee. Țărâna neagră se înșiruia printre sălciile bătrâne, aidoma unei lipitori puse pe rană. Era forfotă mare. Tunarii își instalau tunurile și chesoanele pe poziții, baionetele prinse la arme scilipeau prin stuful înalt și foșnitor, care camufla în parte tranșeele adânci. Numai caii fuseseră lăsați în voie să pască pe malul râului, cu hamurile scoase de pe ei și fără căpestre.

Căpitanul Stângă stătea în fața tranșeelor ca la paradă: în eghileți, cocardă nouă, cizme lustruite, nasturi argintii. Și-i umbla gura ca o morișcă, tot instruindu-și răcanii proaspăt mobilizați:

– Mă, pui de lele, să ochiți în țință!.. Dușmanul va apărea, probabil, dinspre viile de pe costișă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!..

Răscolit de povara amintirilor, Tudose Roman se văzu ajuns în piscul dealului. Aici lanul de tutun se termina. În văgăună se zărea orașelul ca în palmă. Cercetă cu privirea zăriștea după care se deslușeau ruinele fostei mănăstiri.

Cu câteva primăveri în urmă se ponorăse dealurile. Stihia a smuls din rădăcini

copaci, a făcut mari stricăciuni, încât oamenii s-au văzut nevoiți să părăsească locurile. Acum era ponoară, iar drumul ce ducea spre lunca Ciulucului, unde se ridicaseră case noi, devenise pârloagă. Cândva în copilărie, împreună cu bunelul, se ducea acolo în fiecare duminică... Un fior rece îi săgeată inima.

* * *

Stând îngropați în tranșee pînă la gît, Tudose avea strania presimțire că oamenii se joacă de-a mijatca. Ortacii săi își mai îngăduiau să glumească. Numai don'căpitan Stângă nu-și găsea locul, tunând și fulgerând:

– Mă pui de lele, mă! Dacă veți lupta ca leii, vă voi avansa în grade...

– Curaj găină că te tai! își permise un glas din tranșee în timp ce din dosul costișei apăru primul tanc inamic.

Apoi totul se învâlmăși ca într-un coșmar. Mai întâi pe cer fulgerară câteva rachete, după care, pe de-asupra capetelor, șuieră un proiectil și, nu zăbavă, pe malul Prutului izbucni o explozie asurzitoare. Un val de pământ, negru ca tăciunele și umed, astupă tranșeele. Căpitanul Stângă, cum stătea pe poziție, desfăcu de odată brațele neputincioase în părți. Schizele îi sfărtecară burta, iar intestinele îi zburară pînă la șiragul de sârmă ghimpată din fața lui. Urlând de durere, cerea cu voce stăpănită, totuși, ca cineva dintre soldați să tragă în el. Nimeni, însă, nu-l mai lua în seamă. Caii, nimerind în bătaia obuzelor, nechezau sălbatic, dând năvală în apa tulbure, pe care începuse să plutească pete roșietice. Doar capetele animalelor mai stârceau cu îndârjire la suprafața apei. Apoi, cu mișcări lenevoase, începeau și ele să se cufunde, lăsând pe oglinda apei bulbuci albicioși. În fața lui Tudose Roman nu se vedea nici în cer, nici în pământ. Simți că pierde arma din mână și că o durere năprasnică îl fulgeră cu săgeată în brațul drept și lângă tâmplă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Când își reveni, văzu soldați în haine murdare, un gard înalt din bârne, în jurul căruia se plimbau santinele, ducând dulăi de frâu. Toată lumea zăcea pe pământul jilav și, dacă cineva încerca să se scoale, mai marele pe santinele ațintea spre ei arma, strigând:

– **Lejati, rumânschie mordî!..** (La pămînt, mutre române!, *rus.*)

– Suntem basarabeni, încercă cineva să-l dumirească.

– **Odin ciort...** (E tot un drac..., *rus.*)

O zi și o noapte, cât a stat nedezipit de pământul reavăn, îi înțepeniră picioarele, iar brațul rănit i se umflase butuc. Prizonierii căpătaseră învoire să aprindă foc în mijlocul ogrăzii. Li se dădu și un sac de știuleți de păpușoi în lapte, pe care i-au copt, potolindu-și cât de cât foamea... Câteva zile au mai stat străjuți, în ocolul de vite din mahalaua de jos a Undreștilor. Puteau vedea cum printre scândurile gardului soldații inamici cearcă să strecoare, drept momeală, câte o sticlă cu votcă. Chefurluiți, iar alții chiar beți de-a binelea, aveau chef și de omoruri. Cete de soldați, îmbrățișați câte

trei-patru grămadă, cântau zgomotos cuplete sinistre, aduse cu ei din fundul Rusiei și purtate din loc în loc, ca pe-o molimă ce năzuia să lase urme. În ograda din vecinătate, ostașii jertfiră câteva oi, cercând să le pârpilească cum se pârpilesc purceii cu niște paie, smulse din streășina casei. Pe prispa casei, o nevastă tinerică, cu un copil în brațe și cu altul de mână, plângea și mereu cerca să scape de pierzanie găinile cotcodăcinde și un călcâi de pâine, învelită într-o basma albă. Un soldat tinerel, roșcat și cu mustața pe oală, trăgea rafale continue peste acoperișul casei, hlizindu-se satisfăcut. Tudose auzea strigătele copiilor și ale femeii, mai apoi văzuse cum ieși victorios roșcovanul din tindă și fugi vesel în beci, de unde îl scoase, îmbrâncindu-l, pe traducător:

– *Șanti...* spunele dobitoacelor de dincolo că trebuie să-și țină limba după dinți de ce-au văzut acuma, iar să și-o scoată de acolo pentru a povesti cum armata salvatorilor v-a eliberat pe toți, pe voi toți, de români...

– N-am avut nevoie de nici o eliberare, plângea năpăstuită femeia.

– Închide-ți pliscul, târfo!

„Ce grea este soarta omului lipsit de apărare, gândi atunci Tudose Roman. Poți face cu el orice dorești. Te poți purta cum te-ai purta cu o vită. Vrei, o hrănești, vrei, o tai. Nimeni nu-ți cere socoteală”.

Târziu, înspre noapte, un soldat intră în ogradă cu un godac în spinare. Îl trânti jos și, cu un pumnal, potrivit cam cât i s-ar cuveni, tăie din spinarea godacului o hașchină de slănină. Porcul, însângerat, covițâia, alergând printre oameni, iar santinelele se stricau de răs:

– *Lovite, jrite!* (Prindeți-l, crăpați-l, *rus.*)

Cineva izbuti să prindă porcul de un picior.

În seara ceea s-a mâncat carne din belșug. Carnea se dădea pentru laude și pentru încuviințare. Unul dintre consătenii lui Tudose Roman îi declarase chiar:

– *România este mama noastră, iar rusul este tatăl nostru!*

* * *

Ajungând pe costișa, de unde mai apoi începea târgul, Joiana îl smunci, repezindu-se spre o postată de trifoi din preajma unei fântâni.

– Nu te grăbi. Azi ai vreme să te sature.

* * *

Ograda în care mânaseră vreo câteva nopți senine de toamnă fusese cândva ocol pentru vite. Țânțarii foiau puzderie. Pe ulucul răsturnat se urcă, într-o dimensiune, un omulean josuț, în pantaloni de porosină și în veston militar, și cuvântă:

– Șanti, rumunii pân-amu au fost dușmani, basarabeni – tot, iar de la o bucată de vreme treaba s-a cârligat pe dos: rumunii s-au dat de partea noastră. Și traducătorul zăbovi o clipă, apoi cu aceeași voce pițigăiată continuă: Basarabeni să facă un pas înainte!..

Odată cu majoritatea se alinie și Tudose. Prin fața lor trecu un lipovan scund, cu un nas mare, pe vârful căruia stăteau cocoțați niște ochelari cu lentile groase. Examină prin ele pe fiecare în parte, apoi prinse a-i scoate câte pe unul mai în

față. Numai Tudose rămase în urma tuturor. Cei din față erau tineri, neatinși de vreo schijă sau de vreun glonte. Spre mirarea lui, aleșii au fost echipați în haine militare inamice.

– *Voina prodoljaetsea!* (Războiul continuă, rus.) rosti avântat lipovanul, după care traducătorul le vorbi pe un ton foarte patetic: – *Rodina nujdaetsea v soldatah-hrabrețov! Vi, vopreki vsemu, prizâvaetesi v readah slavnoi krasnoi armii, zașcișciati eio cesti!* (Patria are nevoie de ostași curajoși. Voi, în ciuda tuturor, sunteți înrolați în rîndurile glorioasei armate roșii, ca să apărați onoarea ei, rus.)

După câteva zile de instrucțiuni (Tudose le urmărea prin crăpătura gardului), ortacii cu hainele înlocuite s-au încolonat și, însuflețiți de un cântăreț stăruitor, aflat în fruntea coloanei, au dispărut după muchia dealului, dincolo de Prut.

* * *

Pe cerul de deasupra orașelului lunecară cu vuiet năprasnic două avioane argintii, cutremurând văzduhul. Pe aerodromul din zare ba aterizau, ba își luau zborul zeci de alte mașini zburătoare. Joiana ridică capul, privi în jur cu ochi mari, senini, apoi se gheboși pe picioarele din urmă și un pâraiaș galben, înspumat porni sfios spre picioarele stăpânului. Țărâna înfierbântată de arșița zilei înghiți pe loc pâraiașul.

Curând se auziseră lopăind câteva „plăcinte”, animalul flutură a ușurare din cap, după care, mai făcând câțiva pași, se tolăni pe iarba mustoasă din preajma unei case cu pereții vopsiți cu chinovar. Peste o habă – nici să-i pese de grijile stăpânului – prinse a rumega în voie, arareori tușind înăbușit și clipind din pleoapele ochilor mari, la colțul cărora se prelinseră vreo două boabe de lacrimi cât mazărea.

Știa Tudose că ochii sunt oglinda sufletului. Iar acum, privind la ochii dobitocului, dădea dreptate celui ce iscase vorba asta, căci, socotea el, mai frumoși ochi ca ai Joienei cine ar putea avea? Ținea mult la vitișoara lui, ținea ca la ochii din cap.

Apoi începu să se mire că oamenii, în goana lor după bogăție, au strâmtorat pășunile, cultivând suprafețe întinse de tutun. Bietul animal se vedea și se simțea strâmtorat din toate părțile. Dacă ar fi putut, dobitocul s-ar fi împotrivit, neapărat s-ar fi împotrivit. Dar parcă depinde de dânsul... Și sufletul Joienei este mare, chibzuia mai departe Tudose, căci privirile ei parcă-i destăinuie necazurile, gândurile, simțirile...

– Dar ce-a fost mai departe, Tudose Roman? se pomeni că se întrebă pe sine. Mai departe? A fost o minciună...

* * *

Într-o noapte de septembrie, santinelele i-au însoțit de-a lungul Prutului, până au ajuns la gara Undrești, ticsită de prizonieri. Pe linie moartă stăteau câteva eșaloane cu vagoanele găurite de gloanțe, luminate de niște proiectoare puternice.

Excorțați de privirile obosite ale santinetelelor și de lătratul de câine, au fost îmbarcați în vagoane și, după ce au zăngănit zăvoarele, s-au așezat care cum putea pe podeaua de scândură, așternută cu paie. Prin crăpături răzbea de afară un vântuleț de toamnă timpurie.

Spre zorii zilei următoare, înainte ca eșaloanele să se urnească din loc, pornind într-o direcție necunoscută, de afară se auzi o voce răstită, care îi prevenea pe cei din vagoane, că în drumul ce urmau să-l facă nu carecumva să-i dea cuiva prin minte să dezerteze.

– Țara e în stare de război, așa că nu ne jucăm...

Trenul porni. Nimeni nu știa încotro se duce și nici ce va fi mai departe. Nici nu vorbeau despre asta. Numai roțile trenului își îngânau ritmic melodia lor monotonă: „Te duc, te duc!..”

Trecu o zi, trecu o noapte. De afară numai adia mirozna toamnei, în schimb tot mai vârtos își făcea loc frigul. Ușile vagoanelor se acopereau spre dimineață cu o plapomă de promoroacă. Foamea începu să chinuie oamenii, iar drumul părea să nu mai aibă capăt, lunecând parcă într-o noapte lungă, rece și plină de taine. Nimănui nu-i păsa dacă e noapte ori e ziuă, unde este miază-noapte și unde e miază-zi, unde sunt celelalte părți ale lumii. Din când în când deschideau oblonășul din podeaua vagonului, oblon ce servea drept latrină, ca să-și facă nevoile, zărind tot mai multă și mai multă zăpadă peste traversele căii ferate. Gerul se tot întetea, urletul locomotivei anunța întinderea fără sfârșit a drumului. Nici tu vorbă, nici tu mâncare, nici tu somn. Se încălzeau, lipindu-se unii de alții. De la o vreme Tudose simți că vecinul de alături înțepenise cu un zâmbet abia întrezărit în colțul gurii. Duse mâna până la ochii afundați în orbite, până la fruntea ortacului, și simți că era rece. Se sculă, cum putu, în picioare, pași peste ceilalți, se apropie de peretele vagonului și prinse a bate în scândura acoperită de promoroacă.

– Deschideți, a murit un om! E mo-o-rt!!! dădu să strige cu voce lipsită de vlagă.

Strigătul a fost reluat de ceilalți, dar trenul continua să gonească întărâtat, neascultător, urmându-și necruțător calea spre o lume necunoscută și geroasă.

Abia peste șase zile locomotiva șuieră a oprire. S-a deschis ușa vagonului și în prag apăru o santinelă în cojocică mișoasă, cu un surâs iscoditor pe față. Zise:

– Nu cac, budete eșcio voievati protiv nas?

La acea haltă au descărcat vreo zece cadavre, fiind lăsate claie în preajma vagonului. Captivilor rămași în viață li s-a dat de mâncare, ceva uncrop, apoi iar au scrâșnit zăvoarele și trenul și-a văzut de drum.

Toată viața Tudose s-a temut de-o moarte ticăloasă. Îl înspăimânta și atunci gândul că, murind, va fi aruncat jos ca un buștean, la una din halte și îngropat ca nimeni să nu știe de el. Avea strania dorință să roage pe Dumnezeu, că dacă va muri, trupul să-i fie dus acasă. Acolo, în satul lui, în colțul cela de pământ și de țară. Gândul i se întorcea tot mai mult la casa părintească, la zilele însorite de la baștină. Oamenii de alături mureau pe un cap. Nimeni nu mai striga de spaimă, nu bătea cu pumnii în pereți, nici la foame nu se mai gândea nimeni – toți se deprinseră cu morții. Pe cei rămași în viață îi chinuia frigul. Când cineva își dădea duhul, se repezeau la cadavru să-l dezbrace. Odată, stând zgribulit la locul său, Tudose simți cum o mână îi pipăie vestonul, apoi îi atinge fruntea.

– Îs viu, îngână el parcă îndatorat. Mai trăiesc încă...

Zilele și nopțile își știau doar ele socoteala. Trenul se opri într-o fundătură. Prin ușa largă a vagonului se năpustiră nămeții. Nimeni nu-i grăbea să coboare. Oamenii ieșeau singuri, ajutându-i pe cei ce nu puteau merge. Pe Tudose Roman l-au coborât, sprijinindu-l de subțiori.

Afară spulbera. Lângă calea ferată ardea un butoi cu motorină, răspândind un miros înecăcios și topind fulgii jucăuși. Fiind descărcat, eșalonul părăsi imediat locul, și oamenii, împreună cu santinelele încotoșmonate, rămaseră în mijlocul câmpiei, sub cerul liber. Unica inscripție: „Kilometrul 20” nu le spunea nimic. Când se mai limpezi vremea, zăriră pe muchia unui delușor un colț de pădure, iar în lungul văii – niște stuhării înalte, galbene ca ceara.

– Veți trăi aici! cuvântă unul din însoțitori, încotoșmonat și el ca o babă. Le spuse că el este căpitanul Budeaghin. Și pentru început îi preveni: Cum vă veți așterne, așa veți dormi!

Fiecare a primit care câte o secure, care târpane. O parte s-au dus în pădure, alta – spre stufării. Până în amurg au ridicat niște adăposturi-șoproane, au aprins focul. Un sâmbure de speranță, totuși, exista. Morții se împutinau. Pe Tudose nu-l puneau la lucru – avea sarcina să îngroape cadavrele, să le ducă la depărtarea de trei kilometri de tabără. Îi ducea puși într-o sanie cu oplene, săpa zăpada, și, împreună cu încă două-trei ajutoare, zgârâiau pământul cu târnăcopul, acopereau groapa cu nămeți, fără a lăsa vreun semn, fără a pune vreo cruce la căpătâi.

Peste o săptămână au ridicat un adevărat sătuc, înjghebat din bârne. La câteva zile apărură din nou căpitanul Budeaghin, însoțit de niște femei, cu brațe puternice, îmbrăcate în pufăici negre. Femeile îi examinară pe cei aranjați în coloane, apoi, trecând printre rânduri, le pipăiră mușchii. Fiecăruia în parte. Ajungând în dreptul lui Tudose, una dintre ele îi înșfăcă bărbătește și-l zgâltâi puternic. El se oțărî de durere, iar căpitanul îi spuse că e rănit, că are în umăr câteva schije. Femeia luă parcă aminte la cele spuse de Budeaghin, dar dădu a lehamite din mână, zicând:

– N-ai dreptul la reabilitare. Bărbații noștri au pierit răpuși de gloanțele voastre.

Totuși, sorții i s-a făcut milă de el. Ceilalți confrăți de suferință au fost duși într-o carieră, la scos nisip pentru o fabrică de sticlă, iar el s-a văzut lăsat la vechea „îndeletnicire”, să-și înmormânteze tovarășii în câmpia înghețată.

Sosi primăvara. Se topeau zăpezile și la suprafață au prins a se dezveli cadavrele. Apărură primejdia unei epidemii și au fost de urgență evacuați în altă parte, într-un oraș provincial de pe Volga. Din cele vreo zece mii câți fuseseră la început, rămăseseră doar câteva sute – moartea își făcuse în voie mendrele, mai ales cât ținuse iarna.

Tudose Roman trăia cu nădejdea că mult nu mai are până a se reîntoarce acasă, la plug. Într-acolo îi zburau zi și noapte gândurile. Zburau acasă și toate suferințele i se topeau în acea nădejde.

* * *

De undeva dintre rândurile de tutun, rămase în urmă, răsări fluturele zglobiu, așezându-se din nou pe coarneau Joienei. Vaca, la porunca stăpânului, se sculă, flutură ușurel din cap, miroși troscolul pătulei și deodată înțepeni cuminte, când Tudose, scoțând țesala din buzunarul vestonului, începu să-i curețe și să-i netezească părul.

– Hai, Joiană, hai!..

Porniră cătinel la drum, tot mai departe. Tot mai departe se torceau ca dintr-un caier gândurile și firul vieții lui Tudose. „La mijloc totdeauna este adevărul, își zise. Oricât de înalt ar zbura el, oricât de adânc s-ar ascunde, adevărul totdeauna coboară din înalțuri sau iese la suprafață și merge mai departe cu noi, pe pământ”.

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Lucrau la fabrica de sticlă. Lui Tudose Roman i se obrintise mâna, se făcuse butuc și nu mai putea munci cu ea. Fu învinuit de sabotaj și eschivare de la muncă. O lună întreagă un anchetator cu fața pistruiată l-a tot descusut: cine-i sunt părinții, ce grad a purtat în armata activă. El mărturisea purul adevăr, iar anchetatorul, fixându-l cu privirea încrunțată, lua spusele lui drept minciună. Văzând atâta încăpăținare, Tudose era gata să născocească orice fel de mărturie, numai să scape de povara întrebărilor chinuitoare, numai să-și poată alina cumva durerea din braț. Anchetatorul, de fiecare dată termina cu una și aceeași frază:

– Trăiești în altă țară, omule, și, trebuie să te supui puterii.

– Dar cine-i puterea asta? – îndrăzni să întrebe Tudose.

– Statul.

– Cine este statul?

– Noi, poporul.

– Și dacă nu sunt de-acord cu puterea statului? Eu mă gândesc că...

– E puțin ce gândești tu... S-au gândit pân-acum alții pentru tine. Ție ți-a rămas ce-i mai ușor – să te supui molcom puterii.

Până la urmă a fost dus la spital. Începu să-i putrezească brațul infectat. Pe masa de operații i s-a dat să bea un pahar plin ochi cu spirt. Băutura nimeri în stomac ca pe o vatră de jărat. Pe la rădăcina ochilor au prins a se prelinge lacrimi mășcate, gura începu să-i clămpănească, bolmojind aiureli. Un doctor cu bisturiu în buzunarul de la piept și alți doi oameni în halate albe îl legară de pat, acoperindu-i fața nebărbierită cu o pânză murdară. Nu trecu mult și Tudose Roman simți cum în braț, ceva mai sus de cot, hârcâie niște dinți de oțel.

Din spital ieși cu o mână în buzunar. N-a mai fost pus la îngropat morții. Fu numit numărător de vagonete cu nisip. Tot mai des se prindea la gândul că mai bine ar fi murit în eșalon sau ar fi înghețat iarna, când își îngropa tovarășii. Numai gândul la casă era în stare să-l mai ogoiască.

Când se văzu, peste o săptămână, acasă, avu presimțirea că s-a trezit dintr-un coșmar.

– Bine că ai venit, dar mai bine nu veneai, fi zise o mătușă, văzându-l în pragul ușii, gheboșit cu o torbă de rufe în spate. Bătrâna ședea la gura sobei și cu o mână tremurândă ducea polonicul spre ceaunul cu o ciorbiță chioară, din care sorbea îndelung, închizând ochii umflați.

– Iartă-mă că n-am cu ce te primi...

Era anul patruzeci și șase, la fiecare cerdac fâlfâiau barizuri negre. Nu ajungeau gropari. Iar dacă se învoia cineva să sape groapa, o făcea doar pentru o lipie din făină de păpușoi. Lumea mânca ghindă, rumeguș de lemn, iar de la centru tot soseau și soseau căruțe. Oamenii erau chemați la sovetul sătesc să dea postavcă la stat. Sub malul din coasta dealului răsăreau noi și noi cruci. La intrarea în sat, lozinci scrise cu litere de-o șchioapă proslăveau viața îmbelșugată ce dăduse peste țărănime. Frunzele cădeau de pe ram fiindcă trebuiau să cadă, dar căzând nu se mai mișcau din loc.

În doi ani de pârjol – ‘46 și ‘47 – în sat au pierit mai mulți creștini decât în tot timpul războiului. Tudose Roman avu norocul să rămână viu. Înspre vara lui ‘47 foamea cedă încetul cu încetul; în inimile oamenilor se înfiripa dragostea de viață. S-au apucat cu tragere de inimă să muncească. Cine și cum putea.

Cu glasul Tudose Roman îndemna boii, cu o singură mână stăpânea plugul de coarne. Peste o iarnă oamenii prinseră a-și reveni. În sat s-au jucat câteva nunți. Îndrăgise și Tudose o văduvă, iute la treabă și bună gospodină. Trăiau în deplină înțelegere și viața le era dragă. Dar apăru, ca din pământ, invidia cuiva:

– Uite-l măi, e ciunt, dar a prins la cheag! Îmbogățește văzând cu ochii. Are apucături de *cheabur, culac!*

Apoi... într-o noapte de vară s-a pomenit că îi bate cineva la ușă... *Convoiul* i-a dus până la gara Luceferi și, fără să li se explice nimic, i-au silit să urce în vagon. Vagoanele semănau cu cele în care călătorise ca prizonier. Acum călătorea în postura de dușman de clasă! Ce-o mai fi și asta? Drumul, de astă dată, a fost mult mai lung. Și avea să îndure acum pentru doi – fusese ridicată și soția-sa, biata femeie.

Fură duși tocmai în fundul Siberiei. Pentru cinci ani. Pe toate le-au luat de la capăt. Cei deportați au izbutit să înfiripe câte o mică gospodărie, să-și agonisească ceva dobitoace, să dea pâine statului.

Când primiseră învoire să se întorcă acasă, pe capul lui Tudose Roman se abātu altă nenorocie. I-a murit soția. S-a întors singur. Vremile se schimbă. Țăranul era chemat să țină ceva pământ, să crească vite.

Și Tudose își cumpără o văcușoară. Era om în toată puterea, hârtoapele și po-dișurile din preajma satului încă nu erau arate. Coasa, când avea nevoie de nutreț, o putea ține și cu o singură mână, stăpânindu-i coada subțioară.

Sufletul îl îmbia să se bucure de viață, puterile, însă, îl părăseau, nu-l mai țineau ca înainte. Uneori încerca insistent, pentru sine, să caute... vinovatul. Potrivea că de vină este adevărul, adevărul care nu-i permitea să se scuze pe sine însuși. Zbuciumul din el se înverșuna mai tare atunci, când se lovea nas în nas cu prezentul. Pârloagele, hârtoapele și pajiștile începură să se împutineze – toate fură

arate. Într-o primăvară, peste tot s-a semănat porumb. Porumb și iară porumb! La păscut, vaca putea fi scoasă doar de funie și numai pe margine de șosea. Cu o țără de lapte, un ban agonisit, Tudose lega tei de curmei. La mai mult nu râvnea.

Mai rău stătea cu teatralizarea pompoase, cu „festivalurile” în viața de toate zilele, pe care nu era deprins să le suporte. Leații lui? Cei care fuseseră atunci, în ograda din satul de pe malul Prutului, mulți muriseră, dar și mai mulți se întoarseră din război acoperiți de slavă! La sărbători erau poftiți pe scenă, copiii le înmănuau buchete mari de flori, rugându-i să le povestească despre faptele vitejești. Iar dânsul? Dacă nu luptase pe front cu rușii, nu era nici veteran. Adevărul vieții lui era altul. Sămașii lui, veteranii, urcau în marșul escortei, în camionul colhozului și plecau la pădure, unde erau așteptați la sărbătoare. El lua vaca de funie și pornea, gârbovit, spre pășune, trecând rușinat parcă pe lângă porțile gospodariilor cu steluțe roșii prinse la colțul casei...

* * *

– Hai, Joiană, hai că trece ziua...

La marginea orașelului strada principală era închisă. Un semn pe o tablă arăta o altă direcție. Merseră cât merseră pe un drum mai îngust, iar la o răscruce un milițian îi îndreptă pe o hudiță ce ducea spre iarmaroc. Pe lângă gardurile înalte, învechite creștea cătină, creșteau copaci neîngrijiți, pe tulpina cărora se îndesau buruienile. În mai multe locuri apa de ploaie lânzezea în băltoace. Fluturașul dispăruse pe undeva. „Ia ființă și asta, se gândi Tudose. Trăiește doar câteva zile, dar ajunge să poată zbura”. De odată vuietul asurzitor al unui avion îi săgetă gândul. Își zise: „Numai că omul, iaca nu poate face o mașină care să zboare ca fluturele, fără gălăgie, fără zgomot...”

Vaca îl zmunci ușurel, trăgându-l spre o tufă de iarbă crescută lângă gard.

– Hai, Joiană, hai, mititico!..

* * *

...S-a dus și dânsul să ceară pensie. Nu mai avea încotro. Când hârtoapele fuseseră semănite cu păpușoi, avea, cel puțin, unde paște vaca: de ici un ciocleț, de dincolo un ciocălău. Dar cu timpul pământul a fost sădit cu tutun.

Pensie nu i-au dat. I s-a spus că n-are zile-muncă trebuitoare pentru așa ceva, ș-apoi... Ș-apoi, trecutul. Nu uita cine-ai fost... Mai cauți privilegii? A vrut să-și caute dreptate, dar cineva din centru i-a spus așa, tovarășește:

– Ia seama să n-o încurci mai rău.

Tudose scuipe cu necaz în pământ și se lăsă păgubaș – mai avea puteri să stăpânească coasa și, în timpul unei veri, pe îndelete, de unde oleacă, de unde mai mult, a sclipuit câteva căpițe de fân. Vreo două veri a păscut-o de funie pe margini de drum, iar când toate islazurile au fost și ele arate și sădite cu tutun, a înțeles că – gata, nu mai are cu ce întreține vita. Și, împletind o funie aspră din câlți, se hotărî s-o ducă la iarmaroc pe Joiana.

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Soarele se opriese parcă în dreptul amezii. Ograda mare, încinsă cu corlate, era plină. Oameni și vorbă înfundată. Legă vaca într-un colț, unde se mai aflau și alte dobitoace de vânzare, și se puse pe așteptat cumpărători. Câteva cotarle lenoase se șteau printre lume. Vite nu se cumpărau. Aproape deloc. Anul fusese cam secetos, gospodarii, în lipsa nutrețului, căutau în fel și chip să se izbăvească de griji pe vreme de iarnă...

Joiana, rumegând și clipind din ochi, își întorcea câte odată capul spre oameni care treceau pe alături, pipăindu-i vâna laptelui. Dar de cumpărat nu cumpăra nimeni. Și ar fi fost cum ar fi fost, dacă cineva, chiar la intrarea în iarmaroc, nu ar fi afișat în văzul tuturor o placardă categorică și banală: „**P.C.U.S. DĂ CARNE!**”

Într-o clipită peste tot prinseră a mișuna vorbe, șușoteli „miliția”, „procuratura”, „securitatea”... L-or fi găsit sau nu pe răufăcător, Domnul știe, dar fapta era de față. În magazinele de carne fluiera vântul, iar oamenii nu se prea grăbeau să-și dea vitele la tăiat, fiindcă statul plătea ieftin. Spre chindie, la poarta iarmarocului a fost afișată înștiințarea oficială, în care lumea citi: „Toate vitele – la abator!”

Oamenii prinseră să se împraștie. Când se răriră cu totul, porni și Tudose Roman spre casă, dar doi milițieni îi tăiară calea chiar lângă poarta iarmarocului.

– Credem că ai înțeles unde trebuie să duci vita, îi vorbi unul. Politica partidului!

A chibzuit o habă, n-a zis nimic, apoi porni pe drumul ce ducea spre abator. I s-a mai spus că acolo plătesc parale bune și... Să vezi c-o să rămâi mulțumit!

Străbătu mahalaua veche a orașelului, ridicându-se spre fosta mănăstire:

– Hai, mititico, hai!..

Joiana se arătă neascultătoare. Ceva nu-i convenea, căci nu vroia să păsească mai departe. Un roi de găze și bondari roiau de asupra ei, soarele înfierbânta de sus, ea flutura supărată din cap. Tudose o liniști cu vorba, apoi scoase țesala din buzunarul vestonului și prinse a o netezi.

– Hai, mititico, hai frumușico!..

Ieșiră din hudiță și o apucară pe un drumeag mărginit cu niște plopi înalți și uscați, pe scheletele cărora stăteau la taifas ciiorile:

– Car-r-r! Car-r-r!

În sfârșit, ajunseră la abator. Mai trebuia să-l găsească pe șef. Îl află într-o fostă chiliuță, întins pe o canapea, sforăind zgomotos. Era o făptură rotofeie, cu ochi șmecheroși, grasă, cu picioarele scurte. Gâfâia din cauza zăpușelei, dar mai mult îl da de sminteală greutatea trupului.

– E cam puțunică văcușoara dumitale, zise el, căscând alene după somn, și îi puse mâna pistruiată pe umăr. Ai adăpat-o azi? Tudose Roman strânse din umeri.

– Ești un om de condiție, îi dădea înainte șeful abatorului. Primim la tăiat numai vaci grase, dar fiindcă dumneata ești om cumsecade, vreau să te ajut. Că oameni suntem, nu-i așa? Până deseară mai este oleacă. Du-te în șopronul cela, din

altar, hrănește-o, adap-o – las-o să bea cât i-i sete... Pe urmă vedem noi ce facem.

Trecu, ducând-o de funie pe Joiana, prin curtea mare a fostei mănăstiri. Ziduri prăvălite, biserica-n ruini. În copilărie fusese aici cu bunelul Nică. Curățenie, toate așezate la locul lor... Au intrat și în biserică, taman când se făcea slujba. Lume multă, dar nimeni nu ridică glasul. Acum... Acum totul era părăsit, sălbăticit. În locul sfântului locaș s-a făcut abator de căsăpiti vitele. Ce vremuri, ce oameni anapoda a născut pământul la ora asta!

Lăsară în urmă cireșul târș din fața trapezei și ajunseră la șopron. Pe jos stăteau uluce împrăștiate cu silos, droburi mari de sare. Joiana se avântă înfometată la mâncare. După ce se sătură, adunând de pe jos toată mâncarea și lingând droburile de sare, merse cu stăpânul până la fântâna din preajmă la adăpat pe săturate.

– Așa mai zic și eu. Acuma vii de-acasă, omule! îl întâmpină șeful, care cântări mulțumit animalul. Mie îmi plac oamenii pricepuți și de condiție. Așa că ești de adălmaș, că, fără adălmaș...

Tudose, neînțelegând încotro bate șeful, luă chitanța, îi mulțumi, gata să se îndrepte spre ghereta casei, pentru a primi banii. Atunci grăsanul ținu numaidecât să-i amintească, clătînându-se de răs și zgâlțâindu-se ca un poloboc:

– Treaba odată făcută, nu-i păcat, zic să te odihnești, iar pentru odihnă e nevoie de mâncare, parale, băutură și muieri.

La ghereta casei un contabil ce tot scotea din buzunarul vestonului un ceasornic nichelat, privind la oră, numără din safeu niște bancnote noi-nouțe. I le puse apoi, în mână, încât palma bătătorită a lui Tudose abia de le putea cuprinde și-i spuse:

– Șeful a zis să intrați pe la dânsul.

Când ieși, Joiana nu mai era unde o lăsase. Cineva aninase funia cu împletitura groasă de ramura unui copăcel, lăsând-o să se clatine în vânt.

– Sarea de drob, se chifnea în sânul cămășii șeful asudat, poftindu-l pe Tudose să se așeze. Văd că ești om cumsecade, de treabă.

Îi socoti și el paralele, spunându-i cât ar fi primit de fapt, dacă nu hrănea și nu adăpa vaca. Ieșea că a câștigat la cântar și întrucât Tudose nu prinsese înțelesul vorbelor ce le auzea, șeful numără câteva bancnote și cu mâna sa groasă le vârî îndesat în buzunar. Restul banilor i-i întoarse.

– Mai plimbă-te colea prin curte, apoi vino la mine în cabinet, și șeful îi întoarse spatele.

Băgând din obișnuință banii subsuoară, își făcu semnul crucii în pragul fostei chilii, unde acum era „cabinetul” șefului, apoi se așeză pe o bancă din două scânduri. Și auzi atunci un muget înfundat și se cutremură. Un fior rece îl străpunse. Ceva-ceva nu-i venea la socoteală. Avea în buzunar câteva grăunțe rătăcite și pe loc i se făcu dor de Joiana, care dispăruse din curte, fără ca el să-și ia rămas bun de la dânsa.

Intră pe o ușă înaltă, murdară, într-o încăpere mare, betonată pe jos. Pereții înalți, cu urmele chipurilor roase, erau împroșcați până hăt sus cu sânge, acope-

rit cu pojgițe de mucegai. Pe tavanul unde fusese cândva catapeteasma, atârnav scripete, purtate pe șenile unsuroase. În lumina geamurilor arcuite trei căsapi cu pestelci negre dinainte, împoșcați și ei cu sânge din cap până-n picioare, mânuiau îndemânatic niște cuțițe mari, jupuind fiecare în parte câte-o vacă spânzurată de tavan. Prin ungherele fostei săli de rugăciuni stăteau claie capete, piei, picioare, măruntaie aburinde. Pe jos – șiroaie vâscoase se rostogoleau învolburate spre gura largă a unui șanț de scurgere. Măcelarii fumau întruna și încăperea era îmbâcsită cu fum.

– Nu-i vreme de pierdut, băieți, făcu unul dintre ei, ascuțind dibaci cuțitul pe roata polizorului. Au mai rămas patru capete.

– Parcă erau trei? făcu a mirare altul.

– Păi a mai venit un pâclișit cu vaca...

Au sărat pieile proaspăt jupuite, le-au aruncat la nimereală în alt colț de sală, apoi cu furtunurile au spălat podeaua, strămutând murdăria spre gaura șanțului. Un casap apucă cu mâini vânjoase un baros de fier, iar altul se apropie de ușa unei foste chilii, ce mai păstra la intrare o jumătate de chip al unui sfânt rămas pe tencuiala peretelui. Deschise larg ușa – de acolo țâșni un buhai cât un munte. Vita, apropiindu-se de colțul sălii, unde stăteau mormanele de capete însângerate, picioare și măruntaie, holbă ochii, pufnind zgomotos. Între timp doi măcelari zdraveni îi prinseră picioarele în lanțuri înținate în niște cuie groase de metal, îngropate în podeaua betonată, și buhaiul se pomeni căzut ca într-o capcană. Cel cu barosul în mână se apropie atunci dintr-o parte, îi netezi crupa mare cu dosul mâinii și, pe neprins de veste, îl lovi între coarnele ciunte cu barosul. Bourul tresări, icni înfundat, apoi sări în sus ca o minge, încât lanțurile de la picioare se întinseră strună, scânteind în locul unde erau prinse de podea. Mai urmă o lovitură – în același loc și cu atâta putere, încât măcelarul icni singur, umflându-i-se venele la gât, iar vitei – zburându-i cât colo un corn. Până la urmă, animalul îngenunche, întinse gâtul vânjos, iar din cap țâșni un șuvoi de sânge. La colțul gurii apărură limba vineție și mușcată, sângerând și ea. Urmă apoi a treia lovitură și picioarele de dinainte ale buhaiului se îndoiră, trăgând lanțurile sub dânsul. Măcelarul veni chiar de asupra capului și lovi iară ca într-un bostan pus pe trunchi. Buhaiul slobozi neputincios copitele din urmă, prăvălindu-se la picioarele măcelarului cu barosul în mâini. Văzând că nu mai suflă, alt casap se apropie cu băgare de seamă, chiti beregata bouului și înfipse cu toată puterea o baionetă în ea. Un izvor gâlgâind roșu-aprins, năvalnic, fierbinte, porni să bolborosească, încheagându-se cum numai ajungea la gura mare a canalizației.

Al treilea măcelar, care ascuțise până atunci cuțițele, apăsă butonașul din perete și spre picioarele din urmă ale dobitocului prăvălit coborâră două căngi, prinse de scripete, ridicându-l, numai peste câteva clipe, spre bolta largă a tavanului în toată mărimea și greutatea lui de taur. Ochii mari ai animalului rămăseseră deschiși și, spânzurat cum era cu capul în jos, sângele continua să i se scurgă din rană, oprindu-se pe o clipă la colțul pleoapelor stufoase, de parcă ar fi plâns cu lacrimi de sânge...

– Ce te zgâiești așa, fârtate? făcu un măcelar spre Tudose, care parcă împietrise lângă perete. Ce n-ai văzut cum se taie? Vita e pentru mâncarea omului. Ea nu poate să se apere aici. Facem din ea ce dorim: șuncă, mezeluri...

Tudose nu răspunse, dar nici măcelarii nu-l mai băgară în seamă. El se furișă spre chilia unde stătea Joiana. Vaca, cum își zări stăpânul, întinse gâtul lung spre geamul arcuit, cu sticle murdare și pline de păienjeniș, adulmecând gratiile negre, ruginite. Afară, dincolo de sticla geamului, la lumina zilei, roia un fluturaș neliniștit în zborul lui. Joiana se apropie și începu să miroase hainele lui Tudose Roman. El încercă s-o țesăle, dar dobitocul se feri, fluturând din cap. Miroși grăunțele din palma lui, fărâni prin nările dilatate, dar nu se atinse de dânsule. Și iar se apropie de geam, întinse gâtul, lăsând pete de aburi pe suprafața sticlei apărată de gratii. Scoase un muget înfundat pe care îl auziseră doar ei doi.

– Ce-i Joiană? întrebă Tudose buimac. Am prăpădit frânghia și, iaca, n-am cum te scoate de-aici... Am pierdut legătura.

Urmă o tăcere apăsătoare, după care Joiana mai scoase un muget. Avea priviri înspăimântate, iar pe la colțul ochilor i se prelingeau câteva lacrimi fierbinți și tulburi. Continua să miroase vestonul, pălăria, mâna ciuntă cu mâneca prinsă în buzunar și banii pe care stăpânul îi strângea subțioară.

– Ei, tovarășe! îi strigă un măcelar. Te caută șeful.

Tudose își scoase mâneca din buzunarul vestonului și, deodată o cuprinse pe Joiana de gât. Își lipi fruntea uscățivă, brăzdată de încrețituri asudate, de botul ei aspru, lucios și șopti abia auzit:

– Iartă-mă. Mă rog de mă iartă.

– Te-ai țicnit, omule?! rânji un casap în ușa larg deschisă. Ieși și du-te, că te caută șeful. Vaca nu-i a ta. Ne lămurim noi cu ea.

În curte se simți deodată vinovat și slab. Privea încruntat în jur și nu se putea dezmetici unde se află și încotro s-o apuce.

– Încoace, încoace! îl striga cu un zâmbet larg pe față șeful abatorului. Cât să te aștept, intră, hai.

În cabinet răsuna muzica. Un magnetofon japonez, cât o cutie de țigări de mare, unit cu două amplificatoare puternice veselea lumea. Pe masă se afla șuncă proaspătă, aromitoare, carne fiartă într-un lighean înflorat, sticle cu băutură. La masă așteptau trei bărbați și o duduică, care chifnea mereu:

– **Guleai, Vasia!** rosti fata fericită, aproape tolănită în capul mesei, într-un jilț de catifea roșie, ros pe la colțuri.

– Fă-ne plăcerea și ia loc... cu noi, îl pofti șeful pe Tudose Roman, care stătea derutat și descumpănit în pragul ușii. Hai, să fim sănătoși și să mai creștem vite... Mai rar vaci ca cea adusă de dumneata!.. Bem coniac!

– Nu „coniac”, Vasia, ci „cogniac”, se alintă fata, mușcând dintr-o bucată de pâstramă, după ce dădu băutura pe gât.

– Ba să avem iertare, sări cu vorba un bărbat îngrijit la strai și la frezură. I se zice, de fapt, altcumva.

– La noi i se mai spune spirt dres cu ceai, interveni celălalt în scurteică de piele neagră, cu fermuarul descheiat să i se vadă cravata albastră.

– Cum i-ați zice, dar este bun! exclamă fata solemn și iar întinse pocalul să-i fie umplut.

– Să ne toarne stăpânul mesei, și șeful arătă cu ochii spre Tudose Roman, care stătea împietrit pe scaun, neatingându-se de nimic.

– N-am fost și nici nu vreau să fiu paharnic, răspunse el. Să-și toarne fiecare, după chef...

Nimeni nu scoase un cuvânt, însă pocalele au fost duse la gură și golite în tăcere.

– Se vede că ești veteran de război, – a spart tăcerea omul în scurtă neagră. Ai luptat pe front? Unde?

– Lăsați omul în pace, zise cel cu frezura îngrijită. Ador oameni modești care nu se bat cu pumnul în piept și nu strigă în gura mare, că uite, eu, eu am luptat pe front!

– Modest și de condiție! ridică a atenție un deget în sus șeful, izbutind să acopere cu poalele o coapsă descoperită a fetei din jilț.

– Primești o pensie bunicică?

– Baba-ți trăiește? Masaj seara îți face?..

Tudose tăcea întărâtat, cu suflul și gândul la Joiana.

– Bea coniac, bea! îl îndemna bărbatul în scurtă. Dacă ești vătăoi, te însurăm. Noi pe multe le putem face. Avem la serviciul nostru o Joiană, fată stătută, mare și tare... Deputată! O să te giugiulească până la adânci bătrânețe. Să vedeți ce bine o să vă prindă banii de pe vacă.

Mesenii se întărâtaseră la băut. Dădeau de dușcă paharele și rupeau cu dinți puternici carnea. Tudose stătea nemișcat pe scaun, urmărind chipurile sfinților, răzbătând pe ici-colo prin negreața pereților.

– Închină, omule, paharul! îl probazi șeful abatorului, cu mâna scurtă și grasă, netezind coapsa dezvelită a duduii din jilț. Ai pus adălmaș, noi cinstim, iar dumneata te uiți în pod și taci.

– Șeful știe ce spune, rosti împleticit cel cu frezură linsă.

Nerăbdătoare, fata sări din jilț, schiță un zâmbet cu subânțeles, veni în spatele lui Tudose, îl cuprinse cu mâinile, susurându-i la ureche:

– Bea, puiule, coniac. Co-ni-iac!

În jur răsunară hohote, căci fata îl sărutase, lăsându-i pe obraz o urmă grasă de ruj conabiu.

– Eu beau numai spirt! zise de odată Tudose Roman, ștergându-și pata roșie de pe obraz.

Șeful abatorului așteptă ca fata să se astâmpere la locul ei, în jilț, apoi cu un zâm-

bet chefliu, sughițând, scoase cheile din buzunarul adânc al pantalonilor în carouri, deschise mândru safeul și, dând niște hârțoage la o parte, scoase de acolo un borcan.

– Spirt curat! preciză el. La dispoziția dumitale!

– Ura-a-a! izbucniră fericiți mesenii cu ochii sticliți și obrajii aprinși.

Șeful îi turnă într-un pahar mare băutură din borcan, iar celorlalți coniac. Se făcu liniște. Tudose Roman stătea la îndoială. A vrut să refuze iar, să se scoale și să plece, dar de-odată îl împunsese ceva la inimă, oprindu-l. Își aminti de clipa îndepărtată a tinereței, când, după ce băuse un pahar cu spirt, rămăsese fără de o mână. Luă, neîndemânat paharul plin și, închizând ochii mici, dintr-o răsuflare dădu băutura peste cap. Pe obraji i se prelinseseră câteva lacrimi. Totul înțepeni, capul începu să-i vuiască. Gheboșit, cum stătea la colțul mesei, simți că-și revine. „Am s-o iau pe Joiana înapoi acasă, îi veni un gând. De bine, de rău mă mai poartă picioarele și cumva oi scoate-o din iarnă... Am s-o iau...”

Mesenii, lăudându-l unul mai tare decât altul pentru felul cum a băut spirtul, dintr-o răsuflare, se întreceau acum la golit paharele.

– Ei, ce zici? îl întrebă mai marele pe abator.

– Dă-mi vaca înapoi și n-ați banii! rosti aproape limpezit Tudose Roman, răscolit de o durere ascuțită în stomac. Toată ziua nu pusese nafură în gură. Se așternu tăcere. În chilie bâzâiau muștele. Muște grase, obraznice. La un moment dat, mesenii prinseră, care mai de care, să rădă până la lacrimi de hotărârea lui Tudose.

– Du-te și ți-o ia! zise șeful, hlizindu-se cel mai tare și ținându-se de burtă. Poftim, îți dau voie s-o iei!

– La casapi du-te să ți-o deie...

– Unde mi-i funia? întrebă Tudose.

– Iat-o, îi întinse fata o funie nouă-nouă, pe care o scoase dintr-un sac de alături.

Clătinându-se, Tudose băgă frânghia subțioară și, încordându-se, îi încercă trăinicia cu o mână. Își așeză pălăria pe cap și se întoarse spre ușă să iasă. Șeful, ajuns cu scaunul și mai aproape de fotoliu, îi spuse:

– Suntem chit, așa-i?

Tudose clătină aprobator din cap. Ieși afară. În urma lui auzi clănțănitul lăcății. Bătut ca de vânt, abia ținându-l picioarele, ajunse la ușa înaltă și lipoasă a abatorului. O deschise vraisește și, neluându-i în seamă pe măcelari, păși peste mormanele de măruntaie, capete, picioare însângerate, prăvălindu-se cu tot trupul în ușa chiliei, unde o lăsase pe Joiana.

Încăperea era pustie. Holbă ochii într-o parte și în alta, dar Joiana nu se vedea. Măcelarii, cu țigările în dinți, oțărâți de iuțeala fumului ce le dădea în ochi, urmăreau zvârcoleala lui Tudose, care venise de acum în mijlocul sălii. Se opri și, ridicându-și privirile, înmărmuri. Cineva îl lovise în moalele capului parcă. „Joiana...” O recunoscu. Stătea cu picioarele din urmă aninată în scripetele murdare, iar un măcelar, încordându-și mușchii, se muncea să scoată pielea de pe ea.

* * *

În amurg, când aerodromul din valea râului se pregătea de culcare, Tudose Roman se întorcea acasă. Pășea anevoie, ștergându-și cu dosul mâinii fruntea asudată.

De după creasta împădurită se ivi luna mare și senină de început de toamnă, vărsând lumină peste panglica șerpuitoare a drumului, care se ridica dinspre târg și cobora, de partea cealaltă, în sat. Un vântuleț blând, cu miros de nuci cojite și de poamă busuioacă, amestecat cu iz de tutun, îi aținea calea. În depărtarea zării, pe dealul Lipăgăului, cu o clipă în urmă asfințise soarele și cerul în locul acela mai păstra roșeața astrului de ziuă. Ce minunat e că natura totdeauna alină durerea și împăcarea destinului, chiar și atunci când el își găsește asfințitul...

Omul înainta câțiva pași, după care se oprea, se întorcea, trăgând lung cu privirea spre siluetele îndepărtate ale fostei mănăstiri. Fără să vrea i se rupse îndemnul duios și amar:

– Hai, Joiana, hai, mititica!..

În vârful dealului, de unde se vedea satul, baștina lui dragă, se opri. Se așeză jos să-și mai tragă sufletul.

Se sfârșea încă o zi. O zi grea – din cale afară de grea! – din viața lui. O crimă să fi făcut, că nu s-ar fi simțit astfel. O vânduse pe Joiana. Pentru el asta însemna o mare nenorocire, o faptă nechibzuită, o crimă, la urma urmelor. Una făcută de dragul banilor. Multe de toate au avut de învins oamenii până s-au văzut izbăviți, dacă le-a fost scumpă viața. Dar scăpând de una, dădeau peste alta. Pe semne, așa i-i dat omului și toate prin cele care trece tot viață se numește...

Banul, încă o boală. Parcă agonisirea lui neînfrănată nu-i tot o năpastă pe capul oamenilor? În goana după bani omul adesea pierde omenia, sinceritatea. Căpătuiala cu orice preț în zilele noastre e o boală – boala avutului și fălitolui, de care omul se va izbăvi, ca și de alte metehne de până acum, numai la judecata lui Dumnezeu. Și cum stătea așa, lăsat în voia gândurilor, i se năzări ceva. Tresări. În văzduh plutea fluturașul în zborul lui săltăreț, tot mai aproape și mai aproape. Tudose Roman scoase banii din buzunar. Vântul îi învâlvoie smocul de păr ierupt de sub borurile mici ale pălăriei, iar când deschise ochii, în jurul lui zbura fluturașul. Privirea lui scruta ființa mică care nu-și căuta odihnă în clipa amurgului. Desfăcu palma și vântul isteț prinse a desprinde – una câte una – bancnotele, mânându-le în văzduhul văii. Un vuiet înfundat îi cuprinse ființa.

Deschise ochii. În largul câmpiei se cotileau, suflați de vânt, banii, iar în jurul palmei goale, fâlfăia, în zvâcnit domol de aripi, neogoitul fluture. Trecându-și palma peste buzele crăpate de arsură, Tudose Roman își adună țara de puteri care îl mai țineau, se ridică și porni cătinel să coboare dealul.

* * *

În vale satul își aprindea luminile...

MĂDĂLINA MANOLE

Nu împlinise nici doi ani, cînd a rămas să fie crescută de bunica. Tatăl ei, de cum divorțase, plecase cu traiul la părinții lui la Reni. Mamă-sa a comis o fraudă și, nimerind la zdup, nu s-a mai întors acasă. Bunica, femeie rămasă vădană de cînd fusese deportată în Siberia și răzlețită de soț, era severă, mereu își educa nepoata într-un spirit spartan. Bătrîna a trăit mereu cu teama ca Mădălina să nu crească mare și să ia drumurile mamei sale. Nepoata îndreptătea speranțele bunicii. Era eminentă la învățătură, se purta exemplar și îngrijit. Participînd la olimpiadele școlare, de fiecare dată obținea premii. La adunările părintești bunica era lăudată... Viața fetei a fost obișnuită pînă cînd bunica se îmbolnăvi grav. Zăcu la pat bolnavă de ciroză vreo doi ani și în primăvara, cînd Mădălina absolvi școala medie din Ineasca, decedă. Stresul pe care-l trăise, pomenindu-se singură în casa buncii, nu-i permise să-și continue studiile. A rămas singurică-singurea între pereții casei, adumbrate de un tei bătrîn, rotat și de doi nuci. O vreme se mai ducea cu fetele la culesul vișinilor, la prășit, dar de cum ajunsese în toamnă, colegele plecară la învățătură și aveai impresia că mahalaua Bordoceniilor a rămas doar cu păsările ce nu se călătoriseră în țările calde.

Mădălina părea o floare proaspăt înflorită uitată în largul cîmpiei. Se făcu frumoasă: avea obrăjorii mereu rumeni, ochii negri cu străluciri vii, sprîncenele pronunțate, bine conturate, genele lungi, iar zîmbetul ei puțin melancolic, puțin vesel ademenea bărbații. Sîinii fragezi jucau sub pieptarul rochiei albastre, unica vestimentație bună rămasă de la bunică. Serile zăvora ușile, se culca înfricoșată de flăcării care, uneori, încercau să bată pe la ferestre, cînd se întorceau de la club după miezul nopții. O înspăimîntau înjurăturile lor deochiate, supărați că nu găseau ușa descuiată.

Dar într-o seară, viclenește, în casa ei a pătruns vecinul Alioșa Surdu, un celibatar trecut de prima tinerețe, care, îmbătat de frumusețea fetei, o dorea tot mai nestăvilat. Văzînd-o că se împotrivește cu înverșunare, Alioșa de furie mai n-a strangulat-o. I-a rupt cămașa, lengeria, a lovit-o dureros peste față, pînă cînd, plin de disperare, a lăsat-o și plecă înjurînd. Cîteva zile Mădălina a umblat buimacă, străină de toate. Consolarea și-o află în lecturi. De mică îi plăcea să citească și deveni apropiată cu bibliotecara satului, Serafima, o femeie grasă, molcăluță la vorbă, mereu bîrfitoare cu dorința de a trage foloase din oricare sfat...

– Păcat de tine, copila mea, zise bibliotecara ascultîndu-i păsul. Ești frumoasă, deșteaptă, în stare să dobîndești multe, dar nu te poate nimeni ajuta în mizeria timpului în care ne-am pomenit cu toții... Ori poate... Serafima făcu o pauză apoi o întrebă: N-ai dori să pleci la lucru în Cipru? Iaca idee! Vara mea, Anastasia, de-acum al patrulea an se află acolo și-mi telefonează că o duce bine, are de toate... Iaca idee!

– M-aș duce oriunde, numai să ies la liman, căzu de-acord Mădălina. Dar e nevoie de bani...

– Am să vorbesc cu Anastasia, Mădălıno. Iaca idee! Cum de nu m-am gândit la tine mai înainte?! regreta întruna bibliotecara. Vino la mine poimîine.

Peste o zi, Mădălina veni la bibliotecă plină de emoție, întrebînd-o pe Serafima:

– Aveți careva noutăți?

– Și numai bune, draga mea. Am primit un fax de la Anastasia. Ea cere fotografia ta en fas și en profil, cîteva date biografice și adeverința de naștere.

La numai o săptămînă, după ce toate cele solicitate au fost trimise prin același fax în Cipru, Serafima primi o telegramă, la care erau anexați banii necesari pentru ca Mădălina să se deplaseze pe insula dragostei...

– Voi face oare față? întreba Mădălina plină de naivitate.

– Nici o problemă, draga mea, răspundea Serafima. Cîte fete au plecat la muncă în străinătate niciuna nu s-a plîns din această pricină. Eu, dacă n-aș avea familie și patru copii, demult nu mai stăteam acasă... Dar așa, mă ocup cu sfaturile, și o privi cumpătată, după care îi aminti: Pentru că te-am ajutat, o să-mi dai toată roada grădinii din toamna asta. Tu doar nu ai nici un chip de a o strînge...

* * *

Doar cu o geantă, în care avea ceva demîncare și ceva haine, Mădălina Manole veni la aeroportul învăluit de ploaie de la Chișinău. I se părea că totul se petrece în vis. Zbura pentru prima oară în viață. Controalele vamale, ochii severi ai polițiștilor, perfectarea actelor, toate-acestea i se păreau coborîte de undeva de pe ecranele filmelor văzute la televizor. Pomenită în salonul lainerului, privea prin hubloul avionului, care se avînta în nori, luînd calea spre meleaguri necunoscute, casele orașului care se pierdeau tot mai mult după plapoma norilor. În salonul avionului călătoreau vreo două duzine de fete. Frumos îmbrăcate, majoritatea înzestrate cu celulare, fardate, mereu se rînduiau la ușa veceului din coada avionului ca să fumeze. Din vorbele lor se înțelegea că dînsele călătoriseră nu odată pe acest traseu aerian... Mădălina privea cu admirație, închipuindu-și că jos e sudul Basarabiei, Insula Șerpilor, delta Dunării, apoi văzu, departe în jos, crestele albe ale valurilor Mării Negre. Zărea, în bătaia soarelui ce răzbătea tot mai mult printre norii zdrențuroși, corăbii miniaturale, ce se îndepărtau ori se apropiau de țarmuri. Apoi, zburară de-asupra Anatoliei, Turciei centrale... Straniu, dar dintr-o dată se trezi cu gândurile acasă, la cele lăsate în ogradă... Își aminti de toți vecinii cu care a copilărit, au sprijinit-o și au ajutat-o. Își imagina că vorbește cu bunica, se sfătuiesc ca întotdeauna în serile lungi de iarnă, cînd bătrîna stătea la pat. Bunica adeseori îi vorbea despre calvarul deportărilor, despre foamea grea, despre cum a salvat-o pe mamă-sa pe acea foamete... Ochii bunicii de fiecare dată lăcrimau și se adînceau în orbite, pînă cînd, într-o dimineață de mai, s-au închis pentru totdeauna... La acea clipă, Mădălina avea impresia că sufletul bunicii zboară alături de ea, spre țara lui Isus Hristos. Citise undeva că sufletele creștinilor, după patruzeci de zile de la deces, se ridică spre

ceruri, trec toate vămile, ca mai apoi să ajungă la Ierusalim, unde vor aștepta ziua judecării de-apoi...

Curînd avionul zbura iar de-asupra mării și la orizont se iți cornul insulei Cipru. În salon, domnișoarele începură să se agite, să cînte cu veselie, creînd o atmosferă de relaxare și sărbătoare. Una dintre ele, cînd avionul porni spre decolare, parcă nerăbdătoare, o privi trufaș pe Mădălina și-i zise obraznic:

– Arăți bine cocoto! Ai să fii o marfă de preț pentru cei setoși de dragoste!

* * *

Găsi aeroportul Larnaca ca o poveste. Lumea frumos bronzată, veselă, lumini de diferite culori peste tot. Vitrinele magazinelor cu teighele bogate și vînzători amabili ofereau servicii trecătorilor. Briza caldă a mării o făcu să creadă că a nimerit în mijlocul verii. Trecu controlul vamal și, ieșind în fața aerogării, privea întruna fotografia Anastasiei care trebuia să o înfîlnească. Nu o văzuse niciodată. Se așeză pe o bancă străjuită de doi palmieri, cercetînd cu privirile strada aglomerată de mașini luxoase, peste care se așternea tot mai pronunțat voalul amurgului. Urmărea mirată cum au fost înfîlnite celelalte fete venite de la Chișinău: ajutate să pună bagajele voluminoase în mașini de către bărbați simpatici, plecau rînd pe rînd, vesele, în direcții necunoscute.

De la o vreme Mădălina, simțind cum se scurge timpul și nimeni nu vine, fu cuprinsă de îngrijorare. Nu cunoștea nici oamenii, nici locurile, nici limba. Ușor descumpănită, așteptă vreo oră și jumătate. Doi polițiști se apropiară de ea și-i vorbiră amabil în limba greacă, apoi, văzînd că nu-i înțelege, unul din ei îi vorbi în engleză. Mădălina studiasse la școală engleza. Înțelesese că i se cer actele la control. Unul din polițiști, studiind minuțios pașaportul, i-l întoarse și-i surfise ironic, măsurînd-o din cap pînă-n picioare și concretizînd pentru orice eventualitate:

– Turist? Relax?

– Yes! . . . șopti Mădălina, mirată că polițiștii o privesc zeflemitor.

Trecea timpul. Se întunecase de-a binelea. De frică începură să-i tremure picioarele. În spate se afla aerogara cu sala de așteptare, unde putea să înopteze dar ce va face mîine, cum se va descurca?! Strada din vecinătate devenise aproape pustie, pe aeroport avioanele decolau tot mai rar. Pe cer licăreau stele mari și clare. Marea Mediterană cu valurile ei domoale se pregătea de culcare.

Cînd pierdu toate speranțele și ochii i se scaldau în lacrimi, în dreptul ei frîna un „jeep” întunecat. O recunosc pe Anastasia, care stătea pe banca din urmă între doi bărbați. Fără să coboare din salon, o pofti să urce pe banca de lîngă șofer. Cînd Mădălina, încă înfricoșată, urcă sfioasă în mașină, Anastasia o bătu prietenește peste umăr, zicîndu-i:

– Aici mă numesc Bubuzi. Așa să-mi zici și tu... Deprinde-te! Pe insula Afroditiei ziua de lucru începe odată cu lăsarea amurgului. Nu te îmbufna dacă nu te-am înfîlnit la vreme. Am avut multe trebi...

– Mădălina. Îmi zice Mădălina Manole, aproape șopti fata urmărită de ochii lacomi ai bărbaților...

Mașina o luă din loc, iar între Bubuzi și cei trei bărbați începură a discuta gălăgios. Femeia le explica ceva în limba greacă, iar bărbații dădeau afirmativ din cap, continuând neîncetat s-o măsoare cu privirile iscoditoare.

– Auzi, Mădălıno, îi zise veselă Bubuzi. Dracii iștea vor chiar în seara asta să se trîntescă pe rînd cu tine în pat. Ce zici, te dăruiești oleacă fanteziei lor, sau ești obosită?

– Cad de pe picioare, țacă. Nu te văd cu ochii...

Mașina înainta pe străzi înguste, bine luminate pînă ieși din oraș, nimerind pe un drum lat, cu linii demarcaționale la mijloc. Unul dintre bărbații ce stăteau alături de Bubuzi începu să-i lămurească Mădălinei că este boxer, a încruțișat mănuișile pe ringurile din Moldova... ieșind învingător în mai multe meciuri... Acuma n-ar fi împotriva să lupte în pat cu o domnișoară fermecătoare precum este ea...

– Acesta e Spiritus, patronul meu, zise Bubuzi. Toți castraveciorii care vin pe insulă, neapărat îi încearcă dînsul la gust...

– Încotro mergem? întrebă deodată cuprinsă de o neliniște stranie Mădălina.

– La Limasol, răspuse Bubuzi, ca toți laolaltă să se hlizească către ea.

Comportarea oarecum suspectă a bărbaților și a femeii o făcu să bănuiască că a nimerit în mijlocul unei... pегre. Mădălina încercă să-i vorbească cîte ceva de-acasă, să lege cu ea un capăt de discuție, dar femeia îmbrăcată c-am extravagant, cu brațele și gîtul pline de bijuterii, se dovedi complet indiferentă față de veștile de acasă... Într-un sfîrșit limuzina staționă în preajma unui edificiu cu trei niveluri, cu multe balcoane, pe care filfiau întinse pe funii, uscîndu-se, costume de baie femeiești. Chiar alături – o terasă mare, cu mese de biliard. Răsună muzică grecească. La mese, la acea oră tîrzie, era mult tineret. În cealaltă parte a străzii, de unde se vedea marea, Mădălina descoperi surprinsă o grupă de fete, ce pășeau nestingherite în slipi, fără de sutieni. Reflectoarele puternice luminau crestele valurilor și perechile, doritoare de a se scălda în nocturnă.

– Să mergem, o trezi din contemplare Bubuzi. Te cazez, te hrănesc, apoi...

Depărtîndu-se de mașină și de bărbații gălăgioși, Bubuzi o conduse la cantină. După cină, îi arătă odaia unde va dormi, baia, veceul.

– E bine, zise Mădălina. Numai de-aș fi în stare să fac față muncii care o să mi se ceară...

– Copila mea, fii liniștită. De mîine totul va începe în chip normal. I-ai căzut tronc la inimă patronului, iar asta... E o chestie!. . Ești obosită, de pe drum... Odihnește-te, iar de mîine seară, pleci la muncă!

Ultimile cuvinte sunară în vocea Bubuzi soldățește. Mădălina, după baie, se strădui să adoarmă, dar nu putu închide un ochi. Din curte perechi-perechi plecau pe plaja semi-întunecoasă. Se dezbrăcau în mod demonstrativ, intrînd gălăgioși în apă. De ici-colo răzbăteau gemetele de extaz ale tinerilor care se îmbrățișau și se zvîrcoleau în valurile mării și ale plăcerilor. Pe la miezul nopții, chiar sub geamul ei, două fete se luară la harță între ele, într-o românească clară, cu dialect de Durluști. Apoi sfada lor trecu într-o încăierare, învinuindu-se una pe alta că i-a suflat clientul bogat de sub nas... Se numeau cu vorbe urîte, scîrboase și, după ce s-au

flocăit reciproc, veni Bubuzi să le astîmpere cu cîteva fraze apăsate, despărțindu-le cu înjurături și amenințări...

Cîntecele și veselia nu conțină pînă la răsăritul soarelui. Urmări o vreme un bătrînel chel, la volanul unui „Cadilak” descoperit, înconjurat de domnișoare, numai în slipi transparente, ce dansau în jurul lui și cîntau „Katiușa”, rînduind fericite o sticlă mare cu șampanie. Bătrînul le tot achipuia pe rînd pe la locurile rușinoase, pornea din loc și oprea mulțumit mașina... Continuau să se audă strigătele și chiotele fericite ale perechilor ce se aflau în apă... Cînd soarele se ridică de-a binelea peste întinsurile azurii ale mării, toată lumea se astîmpără și viața parcă încetă. Doar o echipă de bărbați cu mașini-unelte aduceau plaja în ordine, curățînd-o de o mulțime de prezervative, despre care Mădălina crezuse că-s meduze, pe care valurile înalte le aruncau peste nisipul auriu al litoralului. Abia după ce liniștea cucerii totul în jur, Mădălina adormi buștean...

* * *

Bubuzi o trezi în faptul serii.

– Scoală, că uite trece ziua, o zgâlțîia ea să se trezească. Doar n-ai venit aici să te pun la îngrășat... Degrabă încep să pice clienții. Trebuie s-arăți cît mai proaspătă... Patronul deja te-așteaptă!

Mădălina sări, învîlmășindu-se. Cuvintele Bubuzei o făcură să vadă din nou clar și crud doar într-o cîtime de secundă tabloul din noaptea trecută. În aceeași clipă își dete seama la ce „munci” va fi impusă.

– Țacă, eu n-am venit aici să practic prostituția, îi spuse cu voce înfrigurată Mădălina și singură se sperie de curajul său.

– Ești tare-n clanță?! Închideți pliscul, răspunse rece și obraznic Bubuzi. Uite la ea... Am cheltuit o groază de bani pentru tine. Cum ai de gînd să mi-i întorci?

– Încredințează-mi orice lucru. Am să mătur străzile, am să spăl blidele... Eu sunt deprinsă cu greutățile... Dă-mi orice de lucru numai nu vreau să știu de toată murdăria văzută noaptea trecută...

Mădălina vroi să-i riposteze, iar femeia cu ochii de corb, nestăvilită, începu a-i enumera pe degetele-i inelate:

– Oamenii vin pe insula Afroditei să se odihnească și să se iubească cum vor și cu cine vor! Aici sexul se practică numai pe bani! Se exclude orice act de binefacere! În seara asta vei deservi patronul și cei doi tipi care ne-au adus de la aeroport. Fără nici o discuție! Vei fi în supravegherea mea și doamne ferește să faci un pas în lături... E momentul să ne înțelegem în privința remunerării. Doar ai venit în Cipru la cîștig... Închide gura! . . . După această seară, venitul tău va fi repartizat în felul următor: Cincizeci la sută le dai îndată celor care ne ocrotesc. Doar te afli aici ilegal. Douăzeci și cinci de procente o să-mi revină mie, pentru că sunt proxeneta ta și mai ai să-mi recuperezi cheltuielile suportate pentru aducerea ta pe insulă. Cu zece la sută acoperi cazarea și mîncarea zilnic... Din venitul rămas, cinci la sută o să verși în caznaua diasporei, care se numește „Fondul curviștini-

lor”. Se are în vedere dacă te îmbolnăvești, sau apare necesitatea să te trimitem de urgență în patrie – înțelegi... Deci vei avea curat zece procente. Așa e stabilit de clanurile mafiote ale Ciprului. Pe întreaga insulă, pentru toate curvele ce vin din toate țările la câștig. Ți-i clar, fetițo!?

Și Bubuzi o fixă iar crunt și rece, cu ochii ei sticloși de corb. Mădălina simți că a nimerit în capcană, într-un sarcofag și nu găsea nici o ieșire. Privirile-i i se încrunțară, pe fața ei se așternu tristețea și mahna. Îi vuia capul învăluit de furtună, își mușca nervoasă unghiile. Era gata - gata să izbucnească în hohote de plîns, pînă socoti că lacrimile n-o pot ajuta cu nimica și se răsti cu vocea ei îndîrjită:

– Cum pot face eu dragoste dacă sunt încă fecioară!? Oare nu ți-i milă de mine? Și la urma urmei am nevoie și de un cît de mic răgaz...

Cum numai Mădălina termină vorba, stînd cu pumnii încheștați de parcă se gătea să se încaiere cu inamicul, Bubuzi... înțepenii. Privirile ei de gheață deveniră mai blînde. O măsură atent din cap pînă în picioare, precum se face cînd vezi un om pentru prima oară, duse mîinile în plete, își răsfiră părul vopsit în galben auriu.

– Glumești sau spui adevărul? .

– Oare cu dumneata are rost să glumești...

– Cu adevărat ești virgină? o întrebă Bubuzi cu insistență, fără ca să o slăbească din priviri, dorind să mai precizeze: Nu glumești nici un pic? .

– N-are nici un sens...

Bubuzi, după o lungă pauză, își reveni, ieși iute din odaie. Curînd reapăru însoțită de o femeie în halat alb, cu bonetă medicală pe cap. Mai adusesse cu ea un vraf de reviste „Pleyboi”, cu erotică și sex. Femeia în halat alb îi porunci, nestingherit, să se dezbrace... Mădălina fu supusă unui control riguros și după ce o îndemnă prin gesturi să-și îmbrace hainele, îi lăsă Bubuzei un certificat iscălit, ștampilat. La plecare, femeia în alb rosti încîntată:

– O key!

Cînd au rămas singure, Bubuzi își cuprinse fericită săteanca.

– Ești o adevărată comoară, puiculițo! Ne-ai căzut ca o mană cerească... și începu atent să-i explice: În Cipru întreg anul e sezon estival. Aici vin oameni foarte bogați care doresc să facă sex cu domnișoare virgine. Ei plătesc bani nebuni! Chiar mîine vor veni pețitorii la hotel...Ce fericire, doamne!

– Deci, azi sunt scutită de patronul dumitale, întrebă Mădălina cu voce stinsă, înghițind restul frazei, luminată de o scînteie de speranță.

– Ei, cînd vor afla noutatea o să înnebunească de fericire... Fii pe pace, deocamdată n-au să se atingă de tine. Ei prețuiesc mult profitul!

Bubuzi deveni parcă alt om. Era veselă și blîndă. Dori, ca printre altele, să afle și ceva noutăți de acasă. Apoi prinse a-i ciripi întruna ca să stea în odaie cît poștește, să se liniștească, căci astăzi nu se va întîmpla nimic rău cu ea. Luă certificatul medical, lăsat odineaori de femeia în halat alb, se fardă înaintea oglinzii, netezindu-și ridurile bine conturate pe la colțurile grunii, și ieși grăbită, fredonînd o melodie grecească.

* * *

Încă o noapte plină de zbucium și mister. Avînd acest răgaz neașteptat, Mădălina începu să-și frămînte mințile, cum să evadeze din locul blestemat unde nimerise. Nu o interesau nici revistele „de specialitate”, precum i le recomandase Bubuzi. Căuta cu febrilitate o ieșire din această situație stupidă. Cum de nu a priceput dînsa ce ocupație va avea aici, cînd s-a hotărît să vină în Cipru?! „Iată unde nu este nevoie de o mentalitate kolhoznică, își zise ea. Cine, cine mă poate salva acum? Doamne, Dumnezeu! Apără-mă și scoate-mă de la nevoie!..” Își mai aminti atunci de bunica ce o smotrea pururea să nu ajungă depravată... Își aminti de Alioșa Surdu, de Anastasia... Toate gîndurile roiau haotic în capul ei. Nu-i venea nici o idee ingenioasă. Îi trăsni un gînd: să se înnece, sau să se arunce în stradă sub roțile unei mașini... Prinse să se îmbrace cu grabă, dar de cum dădu să iasă pe ușă, fu întîmpinată de Bubuzi ce tocmai picase cu cei trei bărbați. Vlăjganii cu piepturile păroase, pe care luceau lanțurile de aur în care erau prinse cruci grele, îi zîmbiră larg, prietenește. Pretinsul patron o netezi chiar cu dosul palmei pe obrazul palid și-i vorbi într-o românească stîlcită, silind-o să nu-și facă emoții că totul va fi în ordine.

– Eu garantez totul bine la tine! o încheie el.

– Ia-ți catrafusele, căci te mutăm în altă parte, îi ordonă veselă Bubuzi. Diseară o să fii prințesa balului!

* * *

Mădălina avu ocazia să vadă orașul în plină zi. Bubuzi, care cu fiecă clipă devenea tot mai antipatică și mai respingătoare, în vizitele făcute prin magazine nu o slăbea din ochi nici pentru o clipă. Revenind cu toate cumpărăturile la noua locuință, un apartament cu două odăi, Bubuzi îi ordonă să se băiască, să-și schimbe toată lenjeria de corp. Spre chindie o coafeză făcu din părul ei bogat și negru o adevărată capodoperă. Fu condusă apoi într-o odaie separată cu două femei. În ritmul neîncetătelor încîntări ale Bubuzei și ale patronului, Mădălina se pomeni îmbrăcată într-o rochie de mireasă. Încălță pantofi albi ca neaua. În păr îi prinseră o ghirlandă din mergelușe sîdefii; în lobii urechilor străluceau cercei cu pietre rubinii, iar pe mîinile ei plăpînde, înmănușate – două inele de aur. Femeile îi vopșiră ochii, obrazii, o parfumară. Tocurile pantofilor o făceau mai nălțuță, rochia îi contura talia subțire și sîinii robuști. Mădălina, privindu-se în oglindă, uită parcă de toate care o așteptau. Sufletul ei se îmbătă de admirație și frumusețea pe care o vedea. Chiar și Bubuzi părea că regretă că nu e în locul Mădălinei.

– Nici n-am luat de seamă, fată hăi, că ești atît de frumoasă! făcu ea, în maniera unei mahalagioaice de la Ineasca.

– Prințesa! murmură patronul. Frumoasa la mine ca Afrodita!

Dar evenimentele principale aveau să înceapă pe la mijlocul serii. Mădălina, escortată de cîțiva bărbați tineri, de o parte în haine albe, de altă parte – în negre și cîteva domnișoare îmbrăcate elegant și ele, ce-i țineau din urmă trena rochiei, fu

condusă într-o sală largă, spațioasă, cu scenă luminată. La mesele bogate stăteau în așteptare bărbați, cu ochii curioși, majoritatea în vîrstă. Răsuna o muzică lină, aproape solemnă. Cînd cortegiul ajunsese în mijlocul scenei, de unde se vedea toată lumea din sală ca în palmă, cîțiva dintre bărbații ce stăteau pe scaune la mese s-au sculat în picioare, aplaudînd ușor apariția prințesei. La un semn al Bubuzei, în fața tuturor își făcu apariția doamna în halat alb, care-i făcu examenul medical, și, cu o ținută severă, se adresă asistenței în limba engleză. Îi informă pe toți că Mădălina este o studentă din Moldova, studiază artele frumoase, îi plac călătoriile maritime, e calmă, preferă acțiunile de caritate, are înălțimea cutare, greutatea cutare, volumul sînilor, numărul piciorului, este virgină, dorește și visează să devină soția unui prinț, obligîndu-se prin lege și credință să-i fie fidelă... Prezentatoarea, în cele din urmă, scoase demonstrativ certificatul medical, demonstrîndu-l sălii. Își încheie discursul afirmînd că ea, ca patroana acestui celebru restaurant unde se află acum, garantează veridicitatea informației... După ce încetiniră aplauzele frenetice ale sălii, reîncepu muzica. Bubuzi, preluînd certificatul medical, însoțită de patronul ei, prinse a se plimba printre mese. Majoritatea bărbaților care o solicitau, erau cu chelii și aveau favoriții cărunți. Bubuzi, ca un bun cunoscător al meseriei, dialoga agitată, scotea din poșetă un calculator, socotea și explica ceva. Sala era agitată. Tinerii și tinerele care o însoțeau, îi ajutară Mădălinei să coboare de pe scenă și să meargă printre mese, ca s-o aprecieze mai îndeaproape bărbații. Fata era tristă, sufletul ei se zbătea ca o pasăre rănită, prinsă în colivie. „Curînd cineva din boșorogii iștea cu buzunarele pline mă va cumpăra ca pe o vită la iarmaroc, mă va duce în luxurile lui ca să-și satisfacă plăcerile animalice... Doamne, Doamne! Cît e de greu să fii fată neapărată, neocrotită de nimeni... Unde sunteți voi, bărbaților?.. Coboară, Doamne, din împărăția ta un înger păzitor și salvează-mă! Doar tu, Doamne, ești atotputernic, salvatorul nostru la nevoie...”

Emoțiile o luară pe deasupra. Nu se mai putu stăpîni și lacrimile prinseră să-i șiroiască pe obraji. Plînsul ei tăcut, puțin ascuns sub voalul de pe față, o făceau și mai frumoasă. Avea un șarm deosebit, care atrăgea atenția, stîrnind și mai mult admirația... Bubuzi negocia, luptîndu-se pentru fiecare cent. Purtase convorbiri cu aproape toți bărbații bogați din sală. „Dar poate că e mai bine că sunt pețită de bărbați bătrîni, nu contenea să se frămînte Mădălina. Voi încerca să le explic, ca unor buneii că nu sunt ceea ce cred ei... Par a fi înțeleghători... Voi încerca...”

După vreo două ore de chinuri și așteptări, timp în care Bubuzi negocia mereu, părea că lucrurile încep a se limpezi... Deodată în sală își făcură apariția doi tipi în straie lungi, albe ca neaua, cu turbane pe cap, cum poartă arabii. Se apropiară de cei aflați în negocieri cu Bubuzi și prinseră a dialoga între dîșii, tot furînd-o cu privirea pe mireasa fermecătoare. Unul dintre ei o chemă pe Bubuzi și după un scurt schimb de fraze, își strînseră mîinile... Mădălinei i se păru că se prăbușește într-un hău negru și adînc. Se simțea cu sufletul tot mai deșert, pustiit de orice zvîcnet. Era convinsă că de voința ei nu mai depinde nimic. Privi încruntată la

arabii care înțeleseseră că au plătit bani buni pentru ea, dar se pomeni în același moment față în față cu mutra radioasă a Bubuzei.

– Se vede că ești norocoasă, fată hăi! O asemenea bogăție din afacerea asta nici nu visasem... Trei procente din venitul total este al tău. Dar ce venit! Acum mergi sănătoasă și bucură-te de viață!...

Mădălina nu mai simți nici cînd cei doi arabi, în veșminte albe, cu turbane pe cap i se alăturară, luînd-o cavaleriește, fericiți de braț, nici cum ieșiră cu ea, petrecuți de aplauzele sălii. În prag mulțime de fete ce nu avuseră acces înăuntru, la fel o aplaudau, dar mai reținute, scînteindu-le ochii de invidie... Chelnerii cu fețele binevoitoare, îi presărară calea cu flori, apoi îi deschiseră portiera superbului „Rols Rois”, în care se scufundară Mădălina, călăuzită de cei doi bărbați, care vorbeau între ei melodioasa limbă arabă. Cînd mașina porni din loc, aproape fără să se audă, fata nu dorea să se gîndească la nimic. Privea absentă televizorul, condiționerul, telefoanele, barul cu băuturi și toate celelalte luxuri ale mașinii. Se simți o stafidă uscată, ce călătorea pe rînd de pe lozniță într-o magazie, din magazie în cîrciuma unui negustor, de acolo în buzunarul unui cumpărător mai bogat, iar de aici va fi lăsată în mîna unui copil alintat ca ostință, ca acesta să o pună în gură, să o sugă o vreme, apoi să o scuipe printre dinți ca pe o scamă. Nu mai auzea nici strigătele frenetice și complimentele celor de-afară la adresa ei:

– Fain, prințesa! Fain!..

Drumul fu scurt. Pe cer apăruse luna, mii de stele dansau vesele pe bolta neagră, încercînd să o mîngîie cu razele lor sfoase. Dar Mădălina nu vedea decît perdeaua lacrimilor uscate.

Mașina se opri într-o ogradă pustie, cu havuz și piscină, cu palmieri și flori exotice, înconjurată din toate părțile cu ziduri albe și înalte. Doi valeți, răsăriți din pragul clădirii frumoase în două niveluri, îi ajutară să coboare, apoi vîzîndu-i pe patroni luară poziția de drepți, dîndu-le onorul... Îndărătul ușii înalte Mădălina descoperi un interior bogat și luxos, mirosea a ierburi proaspete și a cafea. Călăuzită de cei doi bărbați, ridică scările la etajul doi și se pomeni într-un dormitor superb, cu mobilă albă ce avea mînere de fildeș, candelabre de cristal, condiționere. Un pat larg, cu perine și multe perne, cu un acoperămînt din mătăsuri fine, străvezii. Bărbații o aduseră la braț în mijlocul dormitorului, îi zîmbiră supuși, cu ochii triști, făcură o plecaciune de respect, ca în fața unei divinități și o lăsară singură. Numai la cîteva minute după plecarea celor doi, într-o femeie în vîrstă, urîtă la față, cu cercei mari jucînd în urechi, care-i oferi lengerie de noapte într-un pachet lucitor. Îi vorbi pocit englezește ca Mădălina să înțeleagă că este liberă să-și schimbe hainele și să se culce, iar dacă dorește, în odaia vecină, la bucătărie poate servi ce-i dorește inima...

Stresată, într-o încordare de două zile, Mădălina își dezbracă aproape furioasă rochia de mireasă și probă lengeria și halatul de catifea noi-nouțe. Îi veneau întoc-

mai. Își făcu mai întâi o baie, ștergându-și toată spoiala de pe față, apoi simți că-i ruptă de foame. Nu vroia să se mai gândească la nimica, obosise de atîta frămînt. Fie ce-o fi! O soartă are omul!

La bucătărie găsi frigiderul ca un adevărat corn al abundenței. Din toate bunățile ea alesese roșii, castraveți, ceapă, sare și ulei. Făcu liniștită o salată, ca la Ineasca, mîncă cît potrivea, apoi, pentru prima oară în viața ei, umplu un pahar de rachiu și îl dete peste cap. Bănuind că foarte curînd va fi supusă unor chinuri morale și fizice, se cufundă în saltelele de pene și adormi buștean.

* * *

Cînd se trezi, soarele se juca prin geamul mare cu perdele albe de mătasă fină. Dindată privi speriată în jur. Nu era nimeni în odaie. Nici noaptea nu fusese nimeni. Uimirea deveni și mai mare, trecînd într-o curiozitate copilărească. Își punea o sumedenie de întrebări. De cum se spală auzi la interfon o voce de femeie într-o curată limbă românească: „Bună dimineața, cuconișo! Pregătește-te de plecare...”

Ușile înalte, albe, cu ghirlande ornamentate cu frunzulițe aurite, se deschiseră și în prag apărură cei doi bărbați de-aseară și o femeie, care traducea vorbele în românește.

– A fost liniște? Ați dormit bine, domnișoară?

– Mulțumesc!

– Trebuie s-ajungem cît mai curînd, adăugă al doilea, apoi se adresă femeii: Să se îmbrace în haine verzi.

Zicînd acestea, bărbații cu privirile triste, ceea ce o punea pe Mădălina în cum-pene, dispărură.

– Unde-o să plecăm? Ce se întîmplă? încercă Mădălina să afle de la femeia rămasă alături. Aceasta însă o privi cu ochii absenți și clătină din cap, ca și cum ar fi spus: „Aici întrebările sunt de prisos. Totul este deja hotărît...”

Curînd îi aduse un costum exact pe ea, de culoare verde, îi ajută să se îmbrace, o servi cu o ceașcă de cafea și o sili să iasă în prag. Aceași mașină îi aduse la un aerodrom, unde urcară într-un avion mic, confortabil și peste cîteva clipe zburau de-asupra Mediteranei. Absorbită de priveliștea dimineții, Mădălina admira frumusețea valurilor, apoi în față i se deschise panorama deltei Nilului, zări piramidele faraonilor, caravane de cămile, abia mișcîndu-se prin nisipuri. În depărtare desluși multe sonde de petrol, făclii uriașe care ardeau în locul unde, probabil, se dobîndeau zăcăminte de gaz natural. Mii de conducte argintii se ramificau haotic prin deșerturile Egiptului, pînă ajungeau la Marea Roșie, unde staționau în porturi multe nave maritime. Călătoria se desfășura ca o plimbare prin miracol și vis. Ochii ei încă de copil zglobiu admirau acum frumosul, superbul pămîntului, despre care atît de multe auzise la lecțiile de geografie. Nu-i venea să creadă că avea ocazia să vadă locurile unde s-au născut și au decăzut civilizațiile antice ...

La cîteva ore de zbor, avionul ateriză în preajma unui oraș cu multe moschee înșiruite pe crestele munților golași, de unde începeau întinsurile pustiului. În ve-

cinătatea pistei de decolare se înălțau construcțiile impunătoare ale combinatelor de desalinizare a apei din mare. Printr-un sistem complicat, împrejurimile orașului erau irigate pe zeci de hectare cu livezi și vii. Mădălina fu iarăși cuprinsă de neliniște. De ce au adus-o aici oamenii aceștia necunoscuți, fără măcar să-i verifice actele? Oare dînsa a devenit a tuturor și a nimănui?!... Cei care o însoțeau erau însă tăcuți, deși destul de eleganți și atenți cu ea.

La aeroport îi aștepta o mașină bogată, care îi duse la un palat alb ca sarea de lămîie de sub sfîncă unui munte, poalele căruia erau acoperite cu plantații de palmieri. Palatul avea geamurile mari, dar cu sticle întunecate și toate amprentele unui edificiu somptuos, cu inscripția „Șeraton” pe frontispiciu.

– Am ajuns, îi dădu de înțeles unul dintre bărbați, conducînd-o într-o sală cu multe amfore, pline cu flori vii. Acante și arabescuri ornamentau tavanul semioval și geamurile cu persiene.

* * *

Soarele dogoritor ajunsese demult în dricul amezii, cînd Mădălina se trezi după un somn adînc și obositor. În încăpere condiționerile răsplineau o mireasmă de flori proaspete. Răcoarea ce venea parcă de la perdelele albe ale ferestrelor arcuite, cu jaluzele ornamentate, o calma. De-afară răzbătea aerul uscat al pustiului, ferestrele erau întredeschise, dar nu se auzea nici un sunet decît, rareori, freamătul talazurilor mării din apropiere.

Reveni cu gîndul la situația în care nimerise. Vroia să creadă că are un vis urît, că degrabă se va trezi și nimic rău nu i se va întîmpla. Doar pînă acuma a avut prilejul de a vorbi numai cu oameni galanți, atenți, binevoitori și buni. „Poate e adevărat ceea ce-mi tot spunea bunica: pămîntul, cît ar fi el de mare, totdeauna se sprijină pe înțelegerea și bunătatea dintre oameni...” Încerca să-și amintească tot ce a studiat la școală din domeniul arabisticii. Învățase ea silitor, citise multe cărți, dar... prea puține îi rămăseseră în memorie despre melegurile acestea, unde cu vreo două săptămîni în urmă, nici nu-și putea imagina c-o să ajungă. Era într-o așteptare chinuitoare. Ce se va întîmpla, în posesia cui se va afla? Își mai aminti de haremul musulmanilor și o luară iarăși tremuricii. Deocamdată se simțea, oricît de confortabil era anturajul, că este pur și simplu o ostatecă, într-o țară miraculoasă și străină. Se spălă pe față, bău un ceai în bucătăria splendidă. Cugeta că șeihii arabi, fiind stăpînitori peste mari zăcăminte de țîței, au devenit din mila lui Allah, cei mai bogați din lume. Dar ce are bogăția lor cu soarta ei, o fetiță neapărată de la țară, din îndepărtata Inească, despre care aici nu auzise nimeni? În clipa cînd își făcu toaleta și se ghidușea de necaz în fața oglinzii, ușile de la intrare se deschiseră larg. Strînse pumnii, oțărî ochii, silindu-se să-și păstreze calmul în așteptarea unei noi și enigmatice întîlniri cu oameni străini, necunoscuți. În încăpere intrară trei femei în feregele roz, în lobi urechilor purtau cercei cu petre de briliant, pe mîini inele scumpe. Tustrele erau în vîrstă. Cea mai mare, cum se vede medic, o sili să se supună controlului de virginitate. Mădălina trecu iarăși clipe de înjosire și dezgust...

După un control riguros, medicul o bătu prietenește pe umăr și, întorcându-se cu ea, la cele două femei, zîmbi zicînd:

– Madam, fain!

Una din ele dispăru și reveni îndată cu un cărucior pe care erau diferite atribute de vestimentație. Femeile o puseră să-și facă un duș, să-și schimbe toată lenjeria, hainele și să probeze altele noi, ca în cele din urmă s-o îmbrace într-o rochie albă, cu poalele fine și lungi, de mireasă. Îi împodobiră urechile și degetele cu bijuterii scumpe, la gît îi puseră o podoabă cu briliante, iar pe frunte, în loc de coroană, o diademă, prefăcînd-o într-o adevărată prințesă. Cînd toate pregătirile fuseseră încheiate, cea bătrînă o mai privi dintr-o parte, din alta, o aduse în fața oglinzii mari și o aprecie cu tristețe în voce:

– Prințesa Raiana! Fain!

Mădălina rămase iar într-o grea așteptare și avea presimțirea că acuș-acuș o să se întîmple ceva, ceva nespus de trist. Îi mai stăruia în fața ochilor chipul femeii cu voce tristă, care i-a ajutat să se îmbrace și acel „fain”, nu însemna pentru ea decît durere și necaz. Nu putea ierta gestul uneia dintre ele, care, înainte de a pleca, aruncă cu neglijență vădită rochia și pantofii scumpi, în care venise aseară aici...

La cîteva momente de așteptare ușa se deschise din nou și, însoțit de cele trei femei, apărură un bărbat josuț, neberberit, cu buzele late, ochii șireți dar triști, obrajii scofilciți de insomnie. Pe degetele lui îngălbenite și zbârcite străluceau cîteva inele groase... Avea mustați stufoase, bătute de bruma cărunteții, la fel și favoriții. Urechile lui i se părură Mădălinei nespus de mari. Purta zăbun alb, pe cap avea o scufiță roșie, precum poartă palestinienii. Bărbatul se apropie mult de dînsa, îi cercetă cu luare aminte ținuta și, spre surprinderea Mădălinei, lăcrimă ușor. Făcu un semn uneia dintre femei – era traducătoare, și spuse în arabă:

– Lea – illi – lea illi Alla! Translațoarea îi traduse în românește: Nu există alt Dumnezeu decît Allah! Tot atunci execută un ritual islamic, ridicînd privirile și spălîndu-se parcă pe față. Apoi urmă o pauză. Bărbatul în vîrstă iar o măsură cu privirile triste și-i zise: Bine-ai venit în casa noastră cuprinsă de nenorocire, draga mea! Mă numesc Yasir... Semeni leit cu cea care trebuia să-mi fie noră. Cu prințesa Raiana, logodnica fiului meu Muammar... Săptămîna trecută, aflîndu-se într-o călătorie prin Europa, sub un pod pe o magistrală franceză, din cauza unor paparazzi, au suferit un accident rutier. Raiana a decedat pe loc, iar unicul meu fiu, neștiind nimica despre soarta iubitei lui, se află într-o stare deznădăjduită pe patul suferințelor. Mereu o cheamă la el pe Raiana, socoate, probabil, că-i vie... E unica speranță a lui, care-l mai ține în viață... Nu pot suporta chinurile lui... Fii ajutoarea lui, copila mea! Am să te rog să-l străjuiești cît o să fie posibil, poate i-a fi mai ușor...

Sfîrșind cu aceste vorbe, bărbatul nu-și putu stăpîni bocetul înnădușit în palme. Mădălina stătea pală, dezorientată, șocată chiar de noutatea pe care i-o spuse și de întorsătura lucrurilor. Deodată izbucni în hohote de plîns...

Bărbatul în vîrstă, condus de femei, ieși din cameră. Peste puțin timp, una din ele, cea mai bătrînă, reveni la Mădălina și prinse a-i șterge cu o batistă lacrimile. O luă apoi de mîină și coborîră la parter într-o sală tot așa de mare, cu dormitor, dar care semăna mai mult a spital. Oamenii în halate albe îngrijeau de un bolnav. Mirosea a leacuri. Ea fu așezată pe un tron, cu spetează albă, înaltă, care se afla pe un stativ cu roticele și fu apropiată de patul bolnavului, străjuit de aparate moderne. La porunca lui Yasir și cu învoirea medicilor Mădălina a fost ridicată cu ajutorul scripetelui automat pînă la nivelul capului bandajat al tînărului galben ca ceara. Bietul tată îi spuse ceva în șoaptă lui Muammar, care în agonia febrei, deschise greoi pleoapele și o privi pe fată. În acea clipă Mădălina fu involuntar cuprinsă de milă și compătimire adîncă pentru acest tînăr și impresionată de povestea dragostei lui, de tragedia care l-a nenorocit. Îi atinse cu gingășie și blîndețe brațul vînat. Din ochii lui se prelinsă două lacrimi, iar pe buzele-i crăpate de arsură se înfiripă, abia-abia, un zîmbet. Răsufflă adînc și scoase un geamăt slab.

– Muammar! Scumpul și neprețuitul meu fecioraș! zicea Yasir. Princesa Raiana a venit să te vadă, Muammar, nu înceta să se bucure tatăl îndurerat. După o îndelungată așteptare, ca feciorul să mai deschidă odată ochii, îi zise fetei în șoaptă: Cît vei străjui patul lui, ai să te numești...Raiana... Te rog, pentru Allah!

Buzele suferindului se crîmpoțiră în semn de aprobare. Emoțiile părea că-l readuseră la viață dintr-un coșmar. Medicii începură să se agite și îi siliră pe toți să părăsească sala.

* * *

În fiecare dimineață, cele trei femei o îmbrăcau superb și o conduceau pînă în sala de reanimare. Mădălina străjuia fidelă la patul bolnavului. Muammar slobozea din vreme în vreme gemete prelungi iar buzele lui, pe care i le uda cu apă, încercau să rostească unul și același nume: "Raiana". Ea îi netezea cu dosul palmei mîinile și observa că la fiecă atingere tresărea abia simțit, vădind că în corpul lui mai palpitează viața. Yasir stătea pururi alături, cu fața în palme, străduindu-se din răspuțeri să-și înnăbușe plînsul. Uneori încerca să dialogheze cu medicii, dar aceștia îi răspondeau la fiecă întrebare zgîrcit și scurt. Oamenii în halate albe insistau ca el să nu stea mult lîngă bolnav, dar de fiecare dată Yasir îi asigura că va fi liniștit și n-o să le încurce...

Pe zi ce trecea devenea tot mai clar că viața lui Muammar atârna de un singur fir și acela subțire, ca pînza de păianjen. Uneori avea impresia că în clipa următoare sufletul îl va părăsi. Pînă la urmă unul dintre medici îi comunică lui Yasir că feciorul lui nu are nici o scăpare și îl mai ține în viață doar prezența Mădălinei... Sufletul lui se avînta în ceruri, se desprindea din corp, iar atingerea, suflarea fetei, parcă-l reîntorcea... El murea cu iubirea alături, deși Raiana demult nu mai era printre cei vii, așteptîndu-l să se ridice în înălțimile cerului.

În dimineața ceea Muammar șoptea mereu aceeași frază acum nedeslușită.

La un moment dat făcu câteva efortări de a se ridica în capul oaselor, ochii i se închiseră și pe la colțuri începură să șiroiască lacrimi. Un medic îi făcu o injecție și Muammar se mai liniști. Deschise încă odată larg ochii tulburi, parcă privind cu mirare lumea întreagă, pe care Allah i-o lua în clipele celea, mai șopti odată numele „Raiana” și, parcă dorind să întindă brațele spre față, printr-un oftat surd își dădu sufletul.

* * *

Toate zilele de doliu Mădălina l-a plîns sincer. O săptămână întreagă a mers cu Yasir la mormîntul lui, stînd acolo ore în șir. Se purta în negru și alături de tatăl răposatului simboliza durerea unui părinte – o durere irecuperabilă care, dacă n-ar fi fost dînsa, avea să-l sfîșie demult. Deși misiunea ei părea să fi luat sfîrșit, Mădălina avea o presimțire că e nevoie să stea lîngă acest bărbat nenorocit de durere, sincer și bun. Era în totală descumpănire. Deprinsese araba în limitele de a înțelege ce i se vorbește, dar nu prindea de la cei care erau alături nici o aluzie referitor la destinul ei de mai departe. Aceleași femei o îngrijeau, o ocroteau. Cerca să intre cu ele în discuție, dar nu se apucau să-i explice nimic, dîndu-i de înțeles doar că trebuie să fie răbdătoare, pînă se va alina cumva durerea din inima lui Yasir, patronul lor. Yasir nu era bătrîn de tot – dar nici tînăr și în casa ceea mare, impozantă, locuia cu cele trei femei și Mădălina...

Veni ziua cînd se limpeziră chinurile fetei. De dimineață femeile o îmbrăcară iarăși într-o rochie superbă, îi așezară diadema pe frunte și o poftiră să stea pe tron, după care ele dispărură și în odaia luminoasă apăru Yasir, cu obișnuita-i tristețe în ochi, abia mișcîndu-și trupul slăbit. El se așeză în fața ei, o privi îndelung, ca în cele din urmă să-i vorbească:

– Ți-ai îndeplinit cu cinste misiunea pe care ți-am cerut-o, copila mea... Mi-ai alinat durerea la un mare necaz... N-am greșit că am trimis soli în Cipru ca să găsească o domnișoară care să semene cu Raiana... Socoate că tot ce-ți dorești deja ai obținut... Te simt ca pe o fiică în casa mea, dulce copilă. Dar nu am nici un drept să te mai opresc aici. Te simți ca un ostatec... Nici eu nu mai pot rămîne aici. Nu pot... Am hotărît să-mi găsesc refugiu la baștina mea, de unde am venit aici cu mulți ani în urmă... Plec la locul străbunilor mei, în oaza din pustiu... El o învălui cu privirea-i tristă, tăcu îndelung, ca să continue cu o propunere ce o surprinse: Mi-ar fi sufletul împăcat, dacă te-ai decide să mă urmezi în acel drum ce-l voi face cu caravana pînă la orașul din inima deșertului... Aș învinge mai ușor necazurile, singurătatea... Iar de-acolo, cu avionul vei pleca unde vei dori... Nu am nici o putere să-ți ordon. Nu te grăbi să refuzi. Gîndește-te pînă mîine. Dacă nu te vei hotărî, o să pleci acasă cu toate darurile mele pe care le-ai meritat.

Propunerea lui Yasir a făcut-o să se frămînte toată noaptea. Își aminti de Ineasca, de calea ce o făcuse în Cipru, de Alioșa Surdu, de Bubuzi și descoperi că nimeni din toți aceștia nu i-au dorit niciodată binele. Toți au năvălit să o aibă numai pentru a-și satisface propriile interese și plăceri, a se îngriji de propria bunăstare.

Dorea să se întoarcă. Bogăția ce i-o dăruia Yasir îi ajungea pentru o viață fără de lipsuri pe mulți ani înainte. Ea se va întoarce, va repara casa bătrânească a bunicii, va pleca la învățătură. Și mai departe? Cine știe ce se mai poate întâmpla? Deocamdată însă traiul de aici o satisface. Se deprinsese cu viața și oamenii binevoitori de-aici. Ce să facă acum când devenise liberă?

Nici nu prinse de veste când noaptea se prefăcu în ziua. După micul dejun apăru Yasir. De data asta era într-un zăbun întunecat, scump, cu fața proaspăt bărbierită, cu privirile într-un fel potolite după durerea și necazul ce-l ținuseră în lanțuri ultima vreme.

— Am înțeles că pleci, zise el cu vocea tremurătoare. Pleci acasă, în patria ta?

— Dacă gîndiți că vă voi fi de ajutor, merg să vă însoțesc, răspunse fata.

La câteva zile din orașul luminos de pe malul mării, spre inima pustiului, ieși o caravană de cămile, escortată de beduini în burnuzuri albe și echipată cu tot necesarul pentru un drum de lungă durată. Pe una din cămile călărea Yasir, iar pe cea din urma lui, îmbrăcată asemenea femeilor arabe, Mădălina...

Calea a fost lungă și anevoiasă. Ziua se năpustea cu arșiță cumplită, cu vînturi seci, șfichiuitoare. Cît cuprindeai cu privirile, pînă la orizont, pluteau doar vîrtejuri de nisip și aer dogoritor. Doar călăuzele, cu toate suferințele ce aveau a le îndura, lîngă cămile erau liniștite și se țineau bine. Cînd însera, opreau caravana și, după ce înjghebau un cort, aprindeau un primus și beau împreună cafea din feregele. Una din călăuze, un tuareg înalt, slăbănog, cu urechile mari și gura largă cînta frumos la rebecă, nici să-i pese cînd alături de ei trecea speriat cîte un cîine fenec. Mădălina era tot mai încîntată de eroismul acestor oameni ai pustiului, căroro Allah le hărăzise să locuiască pe aceste locuri virgine și sălbătice, unde viața se ținea cînd pe un firicel de ață, cînd pe un fir de nisip. Cămilele, încet, dar perseverent continuau calea prin deșert, fără a da vreun semn de oboseală. Yasir avea mereu grija să o îmbărbăteze, cînd Mădălina se speria de arșiță, de șerpii veninoși care cercau să se încolățească în jurul picioarelor cămilei, sau de lătratul sinistru al șacalilor la miezul nopții... Ca să se simtă liniștită îi puneau muzică la casetofon, o servea necontenit cu ceai, încît ea începu să simtă tot mai mult căldura și ocrotirea unui înger păzitor. De la o vreme i se păru că îl adoră. Realiză că-l salvase și-l readuse pe fîgașul dragostei de viață.

Își amintea des de locurile natale, înfloritoare și doldora de rod. Dar o chinuia un gînd, poate prea matur pentru vîrsta ei: de ce acolo unde însuși Dumnezeu a dat din cer ape cristaline, verdeață și ierburi mustoase, soare blînd și umbră răcoritoare, frunțe și struguri plini de dulceață, zarzavaturi și alte nenumărate bogății, Mădălina n-a cunoscut decît lume vitregă și rea, lacomă de avere și indiferentă la necazurile aproapei, dacă nu chiar dușmănoasă? Și iar se perindă în memorie chipul buget și sălbatec al lui Alioșa Surdu, privirile viclene și gîndul hidos al bibliotecarei Serafima... Bubuzi, cei trei inși din „Jeep”, care o doreau în pat

din prima seară de cum sosi în Cipru... La un moment, scrutînd orizontul, avu impresia că-i vede aievea și că e destul un semn al ei, ca Yasir, bătrînul și bunul ei ocrotitor, să-i pună pe frigare în plin deșert, să-i...

„Br-r-r!” se cutremură la acest gînd și deschise ochii. În depărtare zări o oază cu palmieri și geamii cu turnuri.

Ajunseseră degrabă într-o localitate nu prea mare, unde Mădălina era prezentată mereu prietenilor atît de mulți ai lui Yasir. S-au stabilit cu traiul într-un palat – cel mai impozant din mijlocul orașelului, cu mult lux, avînd chiar și o cascadă de apă. La Yasir veneau întruna vizitatori să-i exprime sincere condoleanțe în legătură cu moartea tragică a fiului. Mădălina simți că este primită între oamenii ceia cu multă simpatie și căldură. Yasir o prezenta mereu ca pe o prințesă adusă de amicii lui din Europa într-o clipă de grea cumpănă a destinului său. Mădălina își dădea seama că Yasir se simte stînjedit față de ea, sfios oarecum. El încerca să afle dacă cineva ar dori s-o ia... în căsnicie... Numai ca să nu plece. Mai trecură cîteva săptămîni și Mădălina, care deja vorbea binișor araba, îi zise într-o zi:

– Mi-i bine alături de tine... N-aș vrea să plec de-aici... pentru oricine altul...

Bătrînului (care nu i se mai părea acum atît de vîrstnic) i se umeziră ochii. Brațele lor se împreună...

– *Ahamdulillah* – Slavă lui Allah, zise el plin de bunătate.

Într-o moscheie, cu turnurile înălțate spre țările cerului, Mădălina, în haine verzi, cu voal peste față, asculta plină de emoție sura rostită de mulla, care stăpînea cu divinitatea coranul și în cele din urmă, ea rosti privind cu sinceritate în ochii lui Yasir care stătea alături:

– Așhadu an-la ilaha illa-Allah wa Așhadu anna Muhammadan Rasulu-Allah (*Mărturisesc că nu există alt Dumnezeu adevărat decît Allah și că Muhammad este trimisul lui Allah*) (Mărturisirea de credință, formula prin care se trece la islam, dacă o rostești. În arabă se cheamă *Șahadda, nota autorului*).

Cînd Mădălina simți că este gravidă, Yasir se bucură nespus. O strînsese dulce la piept, apoi după ce-și mai stăvili emoțiile, o întrebă:

– Plecăm înapoi la civilizație? Sau trăim aici, în deșert? *Bismillahi Rrahmani Rrahim* – (În numele lui Allah, cel Milostiv și Îndurător).

Mădălina nu răspunse imediat. Își aminti – singură nu pricepea de ce – iar de Ineasca, de casa bunicii, părăsită și neîngrijită, de chipurile celora care o obijduiseră. Straniu, dar nu o păli dorul de baștină, ca altădată. „Să fi îndrăgît atît de ușor deșertul, se întrebă ea rușinată parcă. Sau poate pe oamenii aceștia curajoși și vrednici, care întrețin viața și suflarea naturii în pustiu?”

Privi lung în ochii lui Yasir și, descoperind în privirile lui o umbră de teamă, se grăbi să-i răspundă:

— Oriunde... Îmi place și vreau să fim mereu alături...

– *Allahu Akbar* – (Allah este mare), zise Yasir făcînd înaintea soarelui temele.

Orașul din oază se pomeni un rai adevărat. Curînd toți locatarii o cunoșteau și o stimau ca soția înțeleaptă al bătrînului Yasir, acel om care adusese cu el bună-tatea și înțelepciunea. Vîntul uscat al deșertului bîntuia mereu peste casele lor. Pe pereții de argilă se așternea cîte un strat ușor de nisip. Doar la izvorul adînc, cu apă limpede și rece era liniște. Oamenii se adunau acolo ca prin rugăciunile lor să cheme ploaie, tot rostind cu mîinile întinse către țăriile cerului: "Salat al-istisqa „Rugăciunea pentru ploaie” (arab.)". Mădălina îndrăgise această lumea cîndva cu totul necunoscută și străină. Deprinsese limba arabă și i se părea că după graiul românesc este cea mai frumoasă limbă din lume.

... Copilul se născu sănătos. Mădălina era cea mai fericită mamă din lume. Pe băiețel l-au numit Muammar. Semăna leit cu cel care a murit și nu și-a împlinit dragostea cea mare. Poate de aceea Allah le-o dăruise lor?

PE INSULA ȘERPILOR SIRENELE CÂNTĂ ROMÂNEȘTE

Copiilor mei Petrică și Ileana

Gheorghe Popovici, care toată viața rătăcise prin închisorile rusești ce împânzesc piscurile Uralului de Nord, stătea ore în șir la poartă rezemat în coate, ba privind cu tristețe ramura nukului puternic de la căpătâiul mormântului, unde-și dormea somnul de veci soția, ba admirând frumusețea păsărilor cu zborul lor măreț pe care a visat să-l revadă toți anii de detenție. Trecutul i se învălvora tulburându-l, dar conchise cu amărăciune că, oricât l-ar dojeni sora și ceilalți consăteni, nu mai poate schimba nimic. Chiar Dumnezeu, care este atotputernic față de prezent și viitor, n-are nici o putere de a schimba trecutul omului.

După absolvirea Universității, fiu de țăran plin de ambiții și elan, se căsătorise cu o fată din Bănești, pe cât de frumoasă și dragălașă, pe atât de bolnăvicioasă. La numai cinci luni de la nașterea fiului Anatol, într-o zi de hram, muri în tinda casei, pe brațele lui... A înmormântat-o în cimitirul vechi din dealul Călugărului, a sădit la căpătâiul ei un nuc și toată viața a avut în fața ochilor movilița de sub ramura copacului. Decesul soției îl descumpăni și câțiva ani n-avu grijă de gospodărie, lăsând-o de izbeliște. Marea lui grijă era feciorul, căruia vroia să-i dea o educație aleasă, să-l învețe toate câte le știa și le putea. N-a cutezat să se recăsătorească. Revenindu-și din coșmarul tinereții, se părea că toate trebuie să-i meargă bine, dacă nu dădea peste el pasiunea pentru politică. Un grup de colegi universitari, rămași cu serviciul la Chișinău, l-au atras în sfera intereselor lor de a lupta ilegal contra politicii coloniale de rusificare masivă. Îi plăcură ideile prietenilor și își spuse că viața n-are rost dacă nu arzi ca o făclie pentru

dreptatea poporului tău umilit și batjocorit de către cotropitorii ruși. Le explică țăranilor că Moldova este pământ românesc și că trebuie de luptat ca să fie retrocedat țării noastre, România. La prelegerile lui le vorbea elevilor despre Bucovina de Nord și Sudul Basarabiei, despre Insula Șerpilor din Marea Neagră...

– Noi, românii din Moldova, de aproape două secole, spunea el, suntem ruși de matca românească, suntem supuși unui adevărat genocid, călcați în picioare de slavi, dar nu opunem nici o rezistență bestialității cotropitorilor. Nici lumea latină n-are grijă de noi. Suntem ostatici ai lumii civilizate. Poate de aceea nu ne vede, nu ne știe, nu ne respectă Europa, că nu suntem capabili a opune rezistență cât de cât. Misiunea generației noastre e de a începe marea, grandioasa bătălie contra colosului de la răsărit, pentru obținerea Reîntregirii... Cuvintele lui sunau solemn, clar, de parcă erau citite de la tribuna congresului PCUS.

Feciorul Anatol creștea, sub aceste cuvinte, isteț și ingenios. Încă de pe când nici nu învăța la școală se interesa despre epoca glorioasă a lui Ștefan cel Mare, Burebista, Decebal. Dacă îl întreba cine-i este idealul vieții, spunea nestingherit că dorește să devină marinar la unul din porturile Basarabiei la Marea Neagră... Cu aceste idei feciorul și termină clasele primare. Dar într-o dimineață patru agenți ai KGB-ului trecură pragul școlii din Ineasca și în văzul tuturor, semănând panică, îl încătușară, luându-l sub arest. Duba neagră aștepta la poarta cu vișinii dați în floare, în privirile curioase, înspăimântate ale școlarilor... Pedagogii ce nutreau aceleași idei au fost concediați, transferați la alte școli, înlocuiți cu alții loiali regimului care, de regulă, vorbeau pocit limba maternă și nimiceau în sufletele elevilor tot ce era legat de adevărata istorie națională. Ba chiar istoria Moldovei a fost pentru o vreme suspendată. În timp ce tată-său se afla în penitenciarul securității din Chișinău, Anatol a fost transferat la școala specială, cu predare în limba rusă, din Soloneț. Tânjind după tatăl său, așteptându-l să vină să-l ia acasă, la vârsta de numai unsprezece ani, suferea cumplit. Adeseori se rezema de gardul din cărămidă albă, înalt și privea îndelung prin crăpăturile mici lungul zariștii, la drumul care venea din depărtări. Camarazii de aici erau majoritatea cu antecedente penale, aduși de la sala de triere, își permiteau să-l obijduiască, îl băteau fără nici un temei și mereu umbla cu ochii plânși, fără ca cineva să-l întrebe dacă are sau nu nevoie de o susținere. Își pierdea timpul prin bibliotecă, sala de lectură, medita în sinea lui. Îndrăgise harta, geografia și dacă semenii lui stăteau nemișcați ore întregi la tabla de șah, dânsul urmărea atent harta politică a lumii, călătorind imaginar spre țărmuri necunoscute ale tuturor continentelor. Dar timpul trecea. Anatol creștea și, în timpul cât părintele a stat la închisoare, s-a deprins cu școala rusă și cu noii pedagogi. Era deja convins că românii și moldovenii vorbesc limbi diferite și constituie popoare străine prin origine și istorie unul față de altul. Limba moldovenilor, ziceau ei, este de origine slavă, iar cea română– de origine latină! Moldova dintre Nistru și Prut în decursul istoriei a trecut prin mari cataclisme și numai Rusia, eliberând-o, a

ajutat-o să progreseze, să prospere, să renască... Dascălii școlii speciale, de la tribune, tocmai le săreau balele, fiind convinși că plaiul mioritic, să nu fi venit tancurile eliberatoare în '40, Basarabia cu siguranță cobora pentru multe secole în haos și beznă...

Așa trecură anii. După ispășirea pedepsei pentru naționalism în catacombele închisorilor rusești, Gheorghe Popovici se întoarse la Ineasca. Veni după o depărtare de ani, când mulți oameni ai mahalei între timp decedase. Se ridicase pe locul celor vechi și demolate, case mari, luminoase și altă generație de săteni erau acuma de frunte.

Părintele a rămas surprins, când nu-și recunoștea feciorul, ascultându-i cum își exprimă concepția sa politică față de problemele stringente ale neamului. Anatol vorbea cu preponderență rusește sau cu un accent bine pronunțat, confunda mereu cuvintele.

–Ce-i cu tine, fecioraș?

–Nimic deosebit, papașa! răspunse Anatol cu fruntea apăsată spre pământ. Așa vospitanie am căpătat cât ai stat la tiurma.

Auzindu-i graiul pocit, sufletul părintelui se umplu de amărăciune...

Cunoștea vinovatul tuturor relelor, dar n-avea cum să-l pedepsească. El era încă foarte puternic, cu autoritate menținută cu băta mare a culturii într-o mână și cu bomba atomică în cealaltă, pe cea mai mare suprafață a pământului. Deprinsese din locurile de detenție să citească postulatele biblice, a doua după sfânta scriptură era istoria Românilor, din care cerca mereu să-i citească și să-i dea învățăminte feciorului. Acolo căpătase adevărata credință în Dumnezeu. Vreo doi ani a fost într-o stare de stres, simțindu-se umilit, neocrotit și singuratic. Apoi a fost întâlnirea lui cu Dumnezeu, înțelegând că omul oriunde nu s-ar afla - în oricare împrejurări nu este singur. Lângă el se află duhul sfânt...

Nu gândise că reîntors acasă, feciorul îi va crea probleme atât de mari. Anatol tot mai insistent începu să-l învinuiască de trecutul lui, care i-a creat mari disconforturi. Nu poate nicidecum să se angajeze marinar pe o corabie transoceanică de pescuit. De îndată ce prezintă documentele, securitatea îl depistează că taică-său a fost judecat pentru politică...

Gheorghe a încercat să-și dumirească feciorul dar, negăsind înțelegere, că-uta alinare în pahar. Avea grijă de cu toamnă să umple poloboacele. Cobora în beci și, vorbind de unul singur, parcă făcând instrucție cu butoaiele, se îmbăta criță. Ieșea apoi în mijlocul ogrăzii, anina pufoaica adusă din pușcărie în ramura nucului de lângă cuptoraș și începea a o bombarda cu bulgări scormoniți din caldarâmul ogrăzii. Înjura și plângea cu sughituri ca un copil pînă cădea mort de oboseală, adormind unde se nimerea. Revenindu-și asculta tăcut dojana fiului, care-l învinuia mereu că din pricina concepțiilor politice ostile n-are nici o trecere în viață. Peste tot are numai restricții și obstacole, de parcă este un cetățean de categorie inferioară față de ceilalți. Băiatul se făcuse lat în spate, purta mus-

tăți groase, o alunică mășcată lipită de pleoapa ochiului stâng îi dădea o privire puțin încrucișată, dar severă, iar când vorbea, vocea-i de bas îi provoca o ușoară senzație de intimidare. Da, copiii sunt pentru părinți cei mai severi judecători la bătrânețe, cugeta în sine Gheorghe. Totuși, mai cerca uneori să-i citească vreo frază din Istoria românilor, amintindu-i că pe timpuri, în copilărie, fusese un ascultător pasionat al narațiunilor despre vitejiile strămoșilor noștri.

– Cu românii dumitale mi-ai stricat cariera, ținea morțiș Anatol. Du-te și declară organelor că te-ai lăsat de politică, precum ți-au propus nu odată... atunci mi-oi aranja și eu viața ca lumea, chiar n-ai înțeles, dumneata că noi, moldovezii, avem o țară mare...

– Care e țara ta, băiete?

– Oare nu avem o țară comună...? făcea nedumerit băiatul într-o clipă de ezitare. De la Prut până la Pacific... Eu altceva vroiam să spun. Degeaba urlăm peste tot că ne trebuie Patrie. Suntem o turmă de oi, dar nu popor. Cui nu-i lene vine și ne ocupă și ne împărțește, iar noi, unde ne scuipă în suflet - lingem! Suntem o nație care nu merităm stima și respectul în fața altor popoare pline de demnitate. Eu nu vreau nici să aud de politică, de români, nici de gândurile mătale, tată. Oare nu-ți dai seama că vrei să șoptești povețe în timpul când în jur se dezlănțuie furtuna. Degeaba de strădui. Degeaba. Când o să înțelegi? Noi n-am avut nicicând Patrie și tot ce nutrești mata, teoretic, este un miracol...

Lui Gheorghe i se împăienjneau ochii de lacrimi. La auzul unor asemenea vorbe el se dezlănțuie de cătușele răbdării. Venise chiar acum de la crama lui Faur de după Vii și avea priviri injectate, ca de taur doborât.

– Mi-am schimbat actele stării civile, zise deodată feciorul. Și te rog să nu te mai amesteci în viața mea. Nu mai sunt „Popovici”, ci „Popov”, iar în buletinul de identitate am acceptat să fiu rus de naționalitate.

– De ce ai făcut aceasta?

– Pentru a mă putea angaja la Odessa pe o navă de pescuit transoceanică.

Nu reuși Anatol să-și termine explicațiile, când un urlat de fiară îl făcu să tresară. Se dădu îndărăt, împiedicându-se de niște boarfe împraștiate prin mijlocul ogrăzii.

– Degeaba te-am născut, țâncule! strigă taică-său. Fac caltaboș din mațul tău spurcat. Ai ridicat mâna contra legilor venite de la Dumnezeu, care a hărăzit fiecărui neam o țară a sa.

– Toți pârânașii devin mari credincioși după zăbrele, zise Anatol hăbăuc. Și să mă lași în pace cu românii dumitale. Toată lumea le zic țigani Europei și mai murdară țară ca a lor nu găsești nicăieri...

Tatăl său își ieși din echilibru. Făcu spre el un salt de felină și-l apucă tot atunci de beregată, izbindu-l puternic de tulpina nukului. Îl lovea cu o furie cumplită cu pumnii și picioarele unde se nimerea.

– Te omo-o-o-or! Unde-i toporul, oameni buni!?

Nimeni dintre măhălenii care priveau scena printre nuielele gardului nu se încumeta să se amestece. Numai soră-sa veni speriată să-l înșface cu mâinile-i puternice:

– Ai căpiat, nebunule!!! Ține-ți mintea în ocol. Apoi îi ordonă nepotului: Fugi, c-o să te omoare cu adevărat. Ia-o și pleacă unde te-or duce ochii!”

Anatol se ridică greoi, împletucindu-și picioarele, dar nu reuși să iasă din ogradă când simți vîjîind pe alături de tâmplă bărdia ce se izbi zgomotos cu tăiușul în poartă.

– În numele Domnului te rog! mai țipă odată femeia înmărmurită de groază. După ce feciorul dispăru, două lacrimi mari se prelinseră pe fața lui Gheorghe Popovici, lunecând în brazdele adânci de la colțurile gurii, iezitând un pic pe bărbie, ca să cadă pe palmele lui bătătorite, uitate pe genunchi...

Toată noaptea Anatol stătu ascuns în hățișurile de salcâm din dealul Lipă-găului. Îi era frig, îi ardea sufletul ca jăratecul, tot corpul îi era nășădit. Numai dinspre cimitirul vechi, unde era mormântul mamei, cu nucul înverzit la căpătâi, de unde adia o alinare ușoară, pe cerul senin sclipeau înfrigate două stelute. Îl străpungea un dor, dar și mai mare îi era durerea de halul în care ajunsese, încât hotărâse ferm să părăsească baștina și iluziile care-l măcinau zile și nopți nedormite. Pentru prima oară de când se știa pe fața pământului începu să se frământa, întrebându-se în sinea sa: de ce i-a trezit atâta furie și ură comportamentul lui în inima părintelui. Cerca să se întrebe, să găsească răspuns, dar clipele se depăneau lent, ca și plutirea răcelei înmiresmate peste satul ademenit de somn. Dimineața trecu pe la Ionel Târsână, prietenul său de copilărie, împrumută niște bani și-l rugă să-l repadă cu mașina până la răscrucea de lângă cafeneaua „Ciocârlia”, de unde o luă cu un camion de ocazie spre Chișinău. O indiferență totală pusese stăpânire pe el. Nu i-a păsat nici de mătușă, nici de taică-său pe care îl zări în dimineața ceea în ogradă aplecat asupra unei valize negre ca smoala, de unde avea obiceiul să scotă Biblia sau Istoria românilor pentru a citi cu atenție sau a face pe marginea cărților niște notițe cu creionul. La Chișinău înnoptă la gară. Oamenii din jur erau agitați. Rușii declanșaseră războiul antiromânesc în Transnistria și Tighina, găgăuzii se îndrăciseră în „autonomia” lor. Toți erau în forfotă și clo-cot, revoltați că Moldova e pusă iarăși pe cântarul istoriei de către străini, toți veneticii vor să rupă teritoriile din trupul ei, ca și câinii dintr-o buncată delicioasă. Pe străzi și în piețe se desfășurau mitinguri de protest contra banditismului rusofon, din când în când poliția făcea drum limuzinelor luxoase în care circulau mesagerii, diriguitori de la Ankara și Moscova. Iar dregătorii autohtoni, în loc să iasă în avanscenă cu mândria națională, făceau în fața lor adânci temenele, parcă rușinându-se că i-au pus în situații când vin să se roage cu bâta la spate, cerând ceea ce nu le aparținuse nicicând. Se hotăra totul la nivel înalt, iar cei care stăteau în piețele orașului sperau că patriotismul lor este orientat spre consoli-

darea mândriei naționale de neam și de țară... A lucrat câteva zile la descărcatul vagoanelor și din banii agonisiți porni într-o doară spre Cetatea Albă, sperând că acolo o să-și poată realiza mai ușor visul dintotdeauna - să devină marinar. Ajunse în orașul de la gurile Nistrului la un miez de noapte, însă avuse noroc, căci nimerise fără multe căutări în gazdă la un bătrân pe nume Petru, care locuia într-o casă cu două odăi, în vecinătatea cetății. A doua zi ieși în orașel să admire limanul și la cetate se pomeni în mijlocul unui grup de turiști japonezi, care filmau înarmați cu camere de luat vederi zidurile ruinate și turnurile din preajma veceului obștesc, ce-și avea locașul în schitul unui fost domnitor moldovean... Ghidul povestea istoria cetății fondată de... ucraineni pe pământul străbun al... Ucrainei. Cineva îndrăznise să întrebe dacă Cetatea Albă mai păstrează urmele lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, dar ghidul se încreți nedumerit și cu mină caraghioasă mormăi:

– Moldovenii n-au nimic comun cu istoria orașului. La o perioadă a istoriei, ei au cucerit cetatea...

Se întâmplă că moș Petru, un bărbat scund, puțin aplecat din umeri, cu obraji încă rumeni, cărunți, dar având ochi vii cu sprâncene stufoase, care își consacra viața mării, acum era lucrător în port, mai marele pe hamali. Fusese cândva ajutor de căpitan pe o corabie, dar la vârsta pensionării se îmbolnăvi de inimă și trecu la o muncă mai pe puterile lui. Era un moșneag vesel, încă puternic, deși ochii adeseori i se măcinau în tristețe și nostalgie după vremile tinereții. După o zi de muncă avea să meargă cu Anatol, proaspăt angajat în echipa de hamali, pe terasa barierei, mai mult de dragul discuțiilor decât al băuturii. Într-o seară de septembrie, cu cerul potopit de stele, bătrânul se avântă în mărturisiri legate de frumoasa lui tinerețe:

–Cândva era aici o poveste cu romanțe și flori, iar după ce au venit rușii, dar mai ales au pus stăpânire ucrainenii... Își bat joc de moldoveni cum pot. Ne-au schimbat chiar și originea. Acuma pe mine m-au trecut fără să știu la naționalitatea lor. Adică, sunt ucrainean. Peste tot cer să le vorbești numai limba lor, iar satele moldovenilor din jur gem de mizeie și sărăcie. E un colț de lume uitat!

–Parcă înainte n-a fost tot așa? întrebă naiv Anatol.

– A existat cândva o marină moldovenească, băiete, de mai mare dragul.

Cu porturi basarabene la Marea Neagră. Marea moldovenească a fost stihia mea. Dar au venit răufăcătorii și ne-au trunchiat în mod barbar țara cum le-a dorit ramazanul, știind din capul locului că nimeni nu le-a cere socoteală și-i va pedepsi...

– Ce contează istoria care a fost, zise Anatol cu un vag fior în inimă. Importă ceea ce este acum. Din cauza naționalismului taică-meu a stat la dubală, apoi avea să-mi curme viața... Ard de dor să călătoresc în lume pe o navă oarecare, fără a mă gândi că aparțin unei țări concrete. Marea, oceanul sunt ale tuturor...

– Nu-i chiar așa, băiete, se încruntă bătrânul. Oriunde s-ar afla, omul trebuie să aibă și să țină la pământul strămoșilor, la Patria sa. Altfel nu se poate. Priveș-

te ce fac evreii. După atâția ani de lipsă de Patrie, ei au găsit-o, poate e cu răni adânci, fără glas, fără ureche, fără priviri - ca un corp schilodit, dar ei o renasc, o fac și mai frumoasă decât a fost, căci e a lor, e mama, e Patria sufletului de neam. Să fim și noi așa de patrioți, ca evreii... Dar care este Patria mea acum? exclamă contrariat băiatul. Eu nu simt că am Patrie sub picioare.

–Patria se simte în sufletul omului și nicidecum sub picioare, băiete.

... Dacă vei avea ocazia să călătorești în larguri, apoi, acolo, în mări și oceane neapărat simți puterea cuvintelor „Țară”, „ Neam”. Adeseori vei plânge cu inima însângerată după baștină.

–Iaca găgăuzii, zici, că sunt venetici pe aceste meleaguri, dar nu se hotărăsc nicidecum să se repatrieze, precum nici rușii.

– E o poveste aparte. Atât găgăuzii cât și rusofonii, totdeauna și pe veșnicie vor fi aici venetici cu ambiții. Dar ei își vor putea găsi cu adevărat rostul pe pământ, numai dacă își vor regăsi Pământurile străbune, ca să se întoarcă la meleagurile ce le va implanta energia spiritului care va avea justificare pentru cei din jur și ingeniozitatea umană... Multe seri la rând după discuția aceea bătrânul îi povestea din cele ce știa. Băiatul, dacă la început simțea că asemenea vorbe le-a auzit de la bunul lui părinte, acuma devenea din ce în ce mai convins în justețea și puterea lor.

–Marinarii moldoveni erau curajoși, mărinimoși, plini de veselie, de viață, continua moșul. Dar în ’40 ucrainenii au distrus tot ce era al nostru. Ei se consideră, precum am zis, stăpâni la gurile Nistrului de când lumea... Am supraviețuit numai datorită iscusinței de a mă camufla cu frazeologie goală, pe care dâșii o acceptă. Altfel nu era chip. Avem pământuri frumoase în Basarabia, cu cimitire vechi și noi, care prefac în humă osemintele strămoșilor noștri. Sunt și ele, cimitirele, osemintele lor, parte a sufletului nostru, dragă Anatol, vorbea bătrânul, fericit că are un ascultător activ. Va veni o zi când le vom recupera, le vom readuce la țara cu munții Carpați și Marea Neagră, pierdută în gurile hrăpărețe ale Viforului roșu de la Răsărit.

Eu, poate n-am să apuc ziua ceea, dar tu... Tu vei ajunge neapărat. Iar până atunci trebuie să te înfrățești cu marea...

–Numai mata poți să mă ajuți. Poate după ce voi ieși în larguri voi înțelege unele lucruri neînțelese acuma, altfel. Bătrânul se zbciumă pe la ușile instanțelor, izbutind până la urmă să-l angajeze pe Anatol pe un cargobot în calitate de ucenic la secția de mașini și turbine. Era greu pentru băiat, dar se străduia să nu rămână în urmă de colegii experimentați. Evita cu dârzenie replicile celor care tindeau să-l atragă în discuții politice, privind sudul Basarabiei. Fără a se adânci în discuții, Anatol - sfătuit de moș Petru - se obișnuia cu serviciul de pe corabia ce staționa de ani de zile, ruginită, acoperită de pete de coral, în port la reparație. Știa că pe viitor avea să capete accesul de a ieși în mare. Fie pe o corabie ucraineană, fie pe una rusească. Avea pașaport cu un nume de familie slav. Dorul

de călătorii maritime trezi în el patima cititului literaturii oceanistice. Înghiți o sumedenie de cărți despre aventuri și călătorii. Își procură o chitară havaneză, învătă să interpreteze melodii latinoamericane. Când avea răgaz, făcea sport la bară și cros la distanțe mari. Și numai într-un colțișor al sufletului său tânjea după Ineasca, după oamenii de acolo, după nucul de la căpătâiul mamei. Tânjea și după tata.

... În portul Cetatea Albă se zvoni că Republica Moldova închiriază un cargobot transoceanic, ce urma să plece spre țărmurile Americii Latine. Anatol - la îndemnul bătrânului - înaintă cerere și fu inclus în echipa navei „Dumbrava Roșie”. Corabia urma să transporte substanțe eterouleoase în schimbul salpetrului de Chile. În secția de cazangerie mai erau un cecen, un albanez din stepele Bugeacului și doi bucovineni de la Nouăsuliți, care lucraseră anterior marinari în Estonia... Încărcarea navei se târăgăna din cauza blocadei căilor ferate de către găgăuzi la Comrat și de rusofoni la Tiraspol...

Căpitanul cargobotului „Dumbrava Roșie”, Mihai Movilă, era un bărbat înalt, blond, încet și chitit la vorbă. Continua de zor să formeze echipa, sperând că la finele lunii mai să poată ridica ancora. Obliga toată lumea care lucra pe corabie să studieze geografia itinerarului, să cunoască în limba engleză frazele în care au nevoie marinarii în larguri. Între timp căile ferate se deblocaseră și echiparea era pe sfârșite. Numai moș Petru, căruia Anatol îi devenise atât de apropiat, se chinuia în sine la gândul că-l va pierde pentru cel puțin jumătate de an, cât avea să dureze deplasarea „Dumbrăvii Roșii” în statul Chile.

– Mă lași singur, dar sunt fericit că am pregătit o nouă generație de marinari moldoveni. Dar, cu toate că ești fericit astăzi, să știi că marea nu întotdeauna aduce noroc.

– După ce-ai văzut toată lumea, zise Anatol cu ironie, vrei să mă dezic de visul meu? Dar... ce-ar fi să fii și mata inclus în echipă?

– Am îmbătrânit deja, fața bătrânului la rostirea acestor cuvinte se însenină parcă. Cineva își aduse aminte de el. Înseamnă că el nu mai este chiar bătrân? De bună seamă, ce-ar fi să se întoarcă la prisma de vise?..

A doua zi își puse costumul de marinari și împreună cu Anatol se înfățișă înaintea căpitanului Movilă, care-l ascultă cu bunăvoință.

– Să alcătuim o marină autohtonă, zise bătrânul. Deocamdată, până vom pregăti băieții tineri, poate și eu voi fi de folos?

Căpitanul, trăgând cu poftă fumul din ciubuc și meditănd un timp, îi zise în cele din urmă:

– Știam eu că un lup de mare n-o să rămână indiferent la renașterea marinei naționale.

Bătrânul a fost angajat matelot, ajutând căpitanul la intense pregătiri pentru plecare în larg.

* * *

Gheorghe Popovici coborâ la liman și noaptea întreagă își imaginează cu nostalgie un drum lung și anevoios, pe care urma să-l parcurgă. Se legănă involuntar în tălăzuirea valurilor cu crestele atinse de licărirea diafană a lunii. ”O țară e mai frumoasă când își are pământurile întregite”, gândi el cu amărăciune, constatând cu surprindere că marea e fermecătoare chiar și atunci când se află sub străini.

Când zorii se luptau deznădăjduiți cu întunericul, trecură pe-alături în direcția portului doi bărbați: unul tânăr, cu mers hotărât, altul aplecat din spate, grăbit să pășească într-un pas cu celălalt. Inima i se strânse de durere, se cutremură și din pieptu-i răbufni o voce chemătoare, fricoasă și tristă:

– Băiatul tatei, băiat...

– Tată! aproape strigă Anatol plin de uimire, întorcându-se spre omul care-i stătea în cale și pomenindu-se curând unul în întâmpinarea altuia.

– Hai acasă, băiatul tatei, zise taică-său cu o voce de mucenic. Măine, poi-măine plec la maică-ta și n-o să mă mai vezi. Iartă-mă, feciorașule, pentru bestialitatea mea... Atunci a intrat în mine un duh rău... Am înțeles că omul trebuie să ajungă singur la calea lui greșită, singur să se dezmeticească și să caute ieșire...

– Lasă tată, lasă. Au fost așa ca în viața de toate zilele. Lasă... După ce se mai potoliră emoțiile, Anatol făcu un gest spre vaporul ancorat și stăpânit în otgoane la debarcader, pe catargul căruia fâlfâia tricolorul:

– Azi ieșim în mare...

– Da... viața ți-a dăruit șansa ca să ai o altă cale decât mine și străduie-te să faci față și să porți cu cinste frumosul tău nume... Alături de părintele de care i se făcu oarecum milă avea senzația că respiră aerul moale și dulce din câmpiile Ineascăi.

– Voi fi priceput la cele ce se vor întâmpla. După o pauză ce păruse că durase o veșnicie tata repetă iar cu vocea stinsă: – Iartă-mă, Anatol, pentru tot ce s-a întâmplat. Dacă ai înțeles ceva din chinul vieții mele, te rog... După legea creștinească, la despărțirile mari oamenii își iartă unul altuia păcatele... Să nu uiți de Ineasca, oriunde te vei afla...

„Dumbrava Roșie” își ridică ancora după chindii. Moș Petru, alături de Anatol, care-l flutura tatălui a rămas bun, potrivi să-i spună:

– Ai un tată minunat. Fii îngăduitor, înțelegător și iertător cu el și ia aminte pentru ce și-a trăit viața.

– Pentru mine... C-a s-ajung a trăi bucuria zilei de azi, răspunse Anatol și-l netezi pe umăr, ștergându-și o lacrimă prelinsă pe obraz.

Corabia moldovenească își luă avântul din limanul Cuciurganului spre mare. Coborâse deja amurgul, când moș Petru îl chemă pe băiat sus, pe covertă, să-i arate în zare un istm calcaros cu vârfuri de rachete. Era Insula Șerpilor pe care jonglau siluetele uriașe ale antenelor militare de recepție.

–Până la ’40 Insula a fost a noastră, a românilor. Acolo unde acum stau rachetele era un cătun de pescari și pescărițe români. Adeseori când treceam prin vecinătate, ne fascina cântecul pescărițelor ce stăteau pe mal cu părul despletit, aidoma unor sirene. Era o priveliște fantastică, mai ales că femeile cântau frumos, românește...Într-o seară de vară am debarcat mai mulți marinari pe insulă. Acolo erau multe flori, ierburi grase și sălcii pletoase. Cu învoirea părinților am intrat în vorbă cu fetele și am făcut un joc în mijlocul cătunului, veselindu-ne din suflet. Căpitanul nostru, Gore Viorel, un flăcău din Ardeal, era și el dornic de veselie și ne-a dat voie...Atunci am îndrăgit-o pe Anda, viitoarea mea soție. Cu ea am făcut casă la Cetatea Albă, cu dânsa petreceam cele mai fericite clipe când reveneam acasă din largul mării, unde pescuiam luni întregi. Dar a venit anul 40 și pe insulă s-au instalat grănicerii ruși, deportând toată populația de-acolo. Atunci nu eram acasă. Nava noastră pescuia sub coastele Sardiniei... Biata Andă atunci s-a hotărât la o aventură care a costat-o viața.Fiind evacuați la Ovidiopol, dânsa a chitit și într-o noapte a plecat într-o luntre cu părinții, să mai ia ceva din averea casei devastate de cotropitori pe insulă, dar ea nu s-a priceput că acolo s-a instalat o nouă putere, o nouă ordine. Au fost împușcați cu toții. Azi nici nu se știe unde li se află mormintele. Ori de câte ori treceam pe aici lăcrimam ca un copil. Azi revăd aceste locuri după mulți, mulți ani. Am senzația că Anda, acea femeie tânără, mândră, iese în calea mea în chip de sirenă și cântă... cântă românește... O rumoare tânguitoare adia dinspre locul de uscat unde stăteau înfipte în cer vârfulurile rachetelor rusești și unde erau înhumate visele și speranțele lui moș Petru. În ochii lui mici sclipiră lacrimi pe care cerca să le șteargă pripit, dar ele șiroiau pe cicatricile obrazilor. De multe ori a făcut demers să viziteze cimitirul de pe insulă, dar de fiecare dată autoritățile, în chip de santinele ale rachetelor strategice îi stăvileau calea. Pentru Anatol totul era nou și neobișnuit. Citea pe chipul bătrânului un suflet plin de tânguire, tânguire pe care o simțea și el cu gândul la Ineasca lui, odată cu înaintarea „Dumbrăvii Roșii” în iureșul valurilor. Ajungând spre zori în preajma strămtorilor ce despart Europa de Asia, pe sub renumitul pod de la Istanbul, căpitanul Movilă devenise mai sever. Ordonase ca marinarii să se abțină de-a ieși la proră. Ca să-și mai potolească curiozitatea, Anatol se lipea adesea de hublou, urmărind la trecerea prin Bosfor și Dardanele a cruciștoarelor rusești care pluteau sinistre parcă, pe-alături, fără a da vreun semn de amicitie...

După mările Marmara și Egee, în azuria Mediterană, într-o dimineață în-nourată, cargobotul ajunsese în strămtoarea Gibraltar, aruncând obosită ancora în portul Tanger.

– Marea preferă oamenii calmi ca valurile în zilele senine, îl iniție bătrânul în ziua când obținuse permisiunea să coboare pe țărmp pentru câteva ore. Să iei aminte la obiceiurile marocanilor din partea locului. Sunt niște oameni frumoși, plin de mândrie, deși cam neobișnuți...

Au fost împreună la iarmarocul oriental al oraşului. La un abator era mare îmbulzeală. Cumpărătorii ieşeau de-acolo cu berbecuţi tăiaţi. Pe un medean o caravană de cămile, străjuite de tuaregi, adusese droburi de sare de la lacul Ciad pe care băştinaşii le cumpărau cântărindu-le preventiv la terezele. Un băieţel smolit, zdrenţuros, ce purta ca toţi bărbaţii turban verde pe cap, se luă din urma lor, cerându-le ceva de pomană. Anatol şi-a desprins de la haină insigna, explicându-i micuţului marocan prin semne că este din Republica Moldova. Băieţelul ştia toate ţările lumii, marinarii cărora poposeau la Tanger, dar de Moldova auzea pentru prima oară.

–Pe vremuri, Moldova era o parte din ţara Românească, îl miră pe băiat şi mai tare explicaţiile lui moş Petre într-o arabă schimonosită.

– Alah s-o ocrotească, zise băiatul respectuos, împreunând la piept mâinile, făcând o temenea.

Întorcându-se în port, la corabie, bătrânul zise cu vocea-i obosită:

– În oraşele portuare băştinaşii cunosc aproape toate ţările lumii. E cunoscută aici şi România...

– Da mai slăbeşte-mă odată, moş Petru, cu românii dumitale! Doar noi suntem, moldoveni din Moldova şi nicidecum români!

La patru zile după ce părăsi ţărmurile Africii de nord „Dumbrava Roşie” străbătea cu fâlnicie Atlanticul, îndreptându-se spre canalul Panama. În vecinătatea insulelor Azore, presimţind curenţii calzi ai Gulfstreamului, comanda era în aşteptarea furtunilor frecvente formate în golful Biscaia, frecvente la această latitudine. Ele dezlănţuindu-se mai apoi, marinarii moldoveni le-au suportat anevoios, dar cu demnitate. Anatol era harnic, silitor, înfrunţa greutăţile ca un leu, uimind pe toţi membrii echipei. Era poate unicul care n-a suferit de boala de mare. Apoi se lăsă o vreme blândă, liniştită. În zori în întâmpinare apărură corăbii străine. O navă franceză i-a salutat prin semnale convenţionale, pe catargul cel mai înalt fâlfâind drapelul ţării, iar prin amplificator o voce triumfa:

– Vive la France! Que Dieu la sauve!..

Alături de Anatol, cecenul Johar, înţelegător la toate, admira străduinţele şi frământările băiatului, dar ştiindu-i atitudinea nihilistă faţă de neamul său de origine, îi zise:

– Vezi cum îşi slăvesc oamenii Patria! Patria, fiule, e una dată de la Dumnezeu pentru om. Iar când ţi-o răpesc duşmanii socoate că eşti în pericol de moarte, iar tu... Pe noi, cecenii, în ultimele secole, ruşii au încercat să ne lichideze de pe faţa pământului, dar nu le-a reuşit. Poporul meu s-a ridicat de la mic la mare împotriva lor şi de atâta ei n-au ochi să ne vadă... Cică ei zic: ”Un bun cecen e acel mort!” Suntem daţi de la Dumnezeu cu un pământ unde am îngropat şi trebuie să cinstim străbunii. Oriunde te vei afla, dacă nu ai mândria de ţara ta, să ştii că trezeşti bănuială pentru cei din jurul tău. Socoate că eşti un om ratat.

– Vorbele acestea m-au obosit din fașă, se oțără băiatul, amintindu-și iarăși de ambițiile tatălui atunci, la Ineasca, când mai nu i-a curmat zilele...

– Și dragostea exagerată față de țara ta, e adevărat, uneori aduce și necazuri, zise amicul cecen. Pentru Patrie oamenii suferă cel mai mult în viață, dar cei care suferă mult, mor fericiți. La ceceni, dragostea de țară este strâns legată de păstrarea purității neamului, datinilor, obiceiurilor și cine încearcă a le ignora, oamenii, neapărat îl pedepesc... Prin vendetă. Cândva, o fată frumoasă cu numele Ramila, a încercat să scuipe în fântâna din care se bea apă... Era semeață, frumoasă, glumeață și neascultătoare de povețe. Fără consimțământul părinților, sătenilor, părăsi locurile natale, fugind cu un cazac rus din Budeonovsc. Cazacul venise cu traiul în Cecenia de un secol și din tată în fiu, se prea întârzia, uita să plece acasă, de unde a venit. Și iată, când s-a hotărât a se repatria, a luat-o cu el și pe Ramila. Deci, a plecat duduia cu iubitul în lume, întru vâneria plăcerilor vieții, în Rusia nemărginită, uitând să ceară consimțământul bătrânilor din aul. ”Ramila a trădat Patria, conchiseră consângenii. Să fie pedepsită de propria ei familie! Supusă pedepsei „Trandafirul negru”...

Răzbunarea i-au încredințat s-o înfăptuiască fratele ei drept, Ascar. Găsind-o în Rusia s-o pedepsească așa, precum a socoti el de cuviință. Numai să n-o omoare. Și a plecat fratele ei în căutare. După jumătate de an, într-un miez de iarnă, Ascar reapăru în aul. Îi crescuse barbă mare, mustăți, ochii îi erau încruntați și sălbatici ca de vultur de munte. În mijlocul aulului se adună lume și băiatul, după ce vorbi despre marile lui peregrinări în Rusia, scoase dintr-un pachetel de celofan palma mâinii Ramiliei... Locuitorii aulului îi aprobară fapta de răzbunare, iar numele Ramilei fu blestemat și supus uitării pentru totdeauna, dânsa nemaivând nici un drept de a reveni vreodată în Patrie.

–Ce bestialitate! făcu Anatol.

–Orice răzbunare a trădării de țară este onorabilă, răspunse demn Johar.

„Dumbrava Roșie” își continua calea spre America Latină. Marinarii lucrau cu sârg la locurile lor. Bătrânul Petru nu închisese ochii toată vremea, iar când fu înlocuit adormi buștean, sforăind ca un cuptor de locomotivă. Fața lui avea o paloare tristă, suferindă, perii albi parcă i se învinețeau în creșterea lor. Anatol se mai afla sub impresia celor povestite de către amicul cecen. Stătea de planton în cazangerie, cu gândul la starea bătrânului, tot ascultând peripețiile marinariilor cu stagiul îndelungat de aflare prin străini.

Nichifor Obrejanu, colegul de secție, un bărbat josuț, dar lat în spate, cu ochii vii, șmecheroși, pistruiat și cu părul bălai, român de prin părțile Hotinului, fusese cândva angajat pe o corabie comercială în Marea Barent. Apoi, o vreme, lucrase la o mină de cărbune de pe una din insulele Arhipelagului Spitzbergen, iar când trecu după bani grei pe o platformă norvegiană de extracție a țiteiului în Marea Nordului, împreună cu alți doi români, avu să se întâmple următoarele:

– Când se dezlănțui furtuna pe mare, relată el cu voce meditativă, pe la un miez de noapte, în jur, chiar dacă cerul era împesit cu stele, iar printre zdrențele norilor se ivea rușinată luna, nu puteai desluși nimic. Platforma plutitoare fu izbită de un iceberg, înclinându-se până la valurile negre ca smoala... Atunci am înțeles că suntem alături de stihie numai cu unul bunul Dumnezeu. Ca prin minune eu și cu ceilalți doi pământeni izbutirăm să ne agățăm de vârful ghețarului polar, lăsându-ne duși în voia soartei... După o zi și o noapte în largul Oceanului Înghețat de Nord, eram convinși că pământul este inaccesibil. În jur, cât cuprindeai cu ochii, numai zăpadă, și creste uriașe de ghețari. Ne-am adunat puterile și am pornit la drum, în căutarea salvării, căci numai mișcarea îl scapă pe om de primejdie. Sergiu, confratele de năpastă, n-avea păsle și îi învălătucisem picioarele în cârpe, ducându-l mai mult în spate eu și Bogdan. Am mers fără hrană și adăpost, până am înțeles că suntem sortiți peirii. Oprindu-ne, ne-am găsit sălașul după o stâncă de gheață, în așteptarea sfârșitului. Moartea nu ne părea groaznică. O așteptam ca pe o izbăvire. Mai strașnică este presimțirea imposibilității de-a găsi evitarea ei. Stând așa dezoლაți, descoperim pe neașteptate că în vecinătate își avea bârlogul un urs alb cât un munte. Avea blana gălbuie și gura roșie ca focul. Se mișca greoi, căci era sătul (alături de el zăcea o focă devorată pe jumătate). Știam că urșii sături sunt indiferenți și leneși...

Bogdan scoase pumnalul din centură și cu mișcări precaute, urmărindu-i nările, mișcarea pleoapelor, se apropie de dihania albă. Apucând cuțitul cu ambele mâini, tăbări asupra ursului cu toată puterea, lovindu-l în moalele capului, izbutind să facă salturi în lături pentru a nu fi înșfăcat de ghearele-i puternice. Sângele țîșni din scăfârlia lui ca din havuz. Ne-am apropiat tustrei, când animalul își dăduse duhul, să sorbim vlaga caldă. Bogdan, fiind mai în putere, a jupuit ursul tot atunci, hăbuci blana în trei ca să ne înfășurăm cu ea. Mâncaserăm pe saturate carne crudă și ne pornirăm mai departe... Dar știți de ce vroiam mai mult să supraviețuim? Eram tustrei cu gândul la casa noastră, la Moldova și, amintindu-ne de ea, peste obrajii noștri năboiau șiroaie de lacrimi. Visam atunci s-o putem vedea, Moldova, măcar o singură dată, înainte de moarte. Vroiam să murim, dar să fim găsiți și îngropați la baștină... Pe Sergiu n-am putut să-l salvăm. Dase peste el febra, bîguia mereu. Înainte de a muri ne-a rugat să-i zicem o doină de-acasă, de la Arțazuul lui natal... L-am îngropat în ghețarii polari, vechi, precum zic savanții, de vreo două mii de ani. Așa e, fraților. Un marinar bătrân, moldovean de-al nostru, ne spusese că pământul întreg e presărat cu oase de-ale românilor, dar sufletele lor din orișice colț al lumii caută în cele mai grele clipe calea spre glia strămoșească, acasă... După înmormântarea lui Sergiu, când ne așteptam ceilalți sfârșitul, au dat peste noi membrii unei expediții din Argentina. Două elicoptere s-au chinuit jumătate de zi până ne-au ridicat la bordul lor.

Străbătând în cinci zile și în cinci nopți Atlanticul, „Dumbrava Roșie” aruncă ancora în portul Havana. Cuba era în ceață. Mirosea a trestie și citrice. Orașul avea străzi largi, clădiri cu praf de istorie, moderne, apoi avea și cartiere sărăcicioase, cu stradele înguste, cu alte nuanțe arhitecturale din timpul conchistadorilor. La ușile magazinelor, bodegelor, buticurilor se întindeau cozi enorme la pâine, însă fețele oamenilor exprimau demnitate.

– Cubanezii sunt oameni cu totul deosebiți, zise moș Petre, când se plimbau prin oraș cu alți camarazi de pe corabie. Pot să trăiască în cea mai neagră mizerie, numai Patria să le fie liberă, să nu fie dependenți de bogății americani, sau alți colonizatori. Libertatea este cultul lor național. Împreună cu alți confrăți Anatol a călătorit până la Finca Vihia, localitate năvălită de verdeață, miros de pește sărat și freamăt de palmieri. Alături se simțea parcă prezența răscititului Hemingway.

S-au scădat în ocean, și în acea clipă i se făcu un dor nebun de casă, de tatăl său, de nucul rotat de la căpătâiul mamei. Moș Petre, admirând frumusețea din jur, zise zâmbind:

–E totul de la Dumnezeu, deși... mai apropiată sufletului meu este Patria mea, cu Insula Șerpilor. Acolo sirenele cântă românește...

–Hm... surăse Anatol. Dar Ineasca? Unde-i Patria noastră nimeni nu știe cu adevărat...

După ce „Dumbrava Roșie” părăsi Havana și trecu prin canalul Panama, îndreptându-se spre Polul Sud, Anatol simți suflul iernii. Câteva zile nu ieșise din cazangerie. Era trist, dorul de casă îl măcina tot mai mult. Voia să ierte totul ce s-a întâmplat, să revină la acea văgăună cu ierburi și flori de la Ineasca, la râul Ciulucului șerpuiitor din vale, la mireasma serilor de deasupra satului. Pentru prima oară un fior îl cutremură și începu să-și închipuie necazurile tătâne-său, care apăra cu dinții tot ce ține de glia strămoșească. Se cutremură oarecum privind în jur și parcă i se făcu rușine de nechibzuința lui copilărească, pe care a dat prilej părintelui să i-o simtă. Era însă târziu. Cargobotul lor era la alt capăt al lumii. Revenind într-o dimineață la proră, urmări împreună cu moș Petru și căpitanul Movilă prin binoclu un portavion american nu departe de Arhipelagul insulelor Galapagos. Portavionul îi salută cu focuri de artificii, iar insulele - cu nemișcarea broaștelor mari țestoase și a coloniilor de yaguane.

– În ocean nicidecum nu te poți simți singur, zise bătrânul, citind în ochii lui Anatol dorul de casă. El e mai bogat și interesant uneori decât uscatul, dar unica diferență, pe care n-o poate echivala nici o putere este că acolo, pe uscat e Patria.

- ”Dumbrava” noastră e un colț de țară, interveni în discuție căpitanul Movilă. Prea v-ați lăsat pradă tânguierilor și tristeței. Băiate, nu fi trist, adă chitara! Curând se adunară în cerc marinarii și profitând că au o clipă de răgaz, prinseră să-i țină hangul lui Anatol:

– *La Nistru la mărgioară,
Of și iară of,
Stau flăcăii grămăjoară,
Of și iară of...*

Până au staționat în coastele orașului Valparaiso din Chile, unde aveau să descarce marfa, Johar și ceilalți marinari de neam străin însușiseră cuvintele și melodia cântecului pe care-l intonau cu toții ca pe un imn. Dinspre capul Horn bătea un vânt tăios și rece. Iarna își făcea mendrele în toată puterea. Ieșind afară la proră, unde ningea, Anatol nicidecum nu înțelegea în care punct al itinerarului parcurs s-a pierdut vara. Din locul ancorării se zăreau vârfurile vinete, împestrițate de ninsoarea rară, ale Cordilierilor. Locurile i se păruseră sălbătice și pustii. Abia după o noapte de așteptare „Dumbrava Roșie” primi permisiunea să se instaleze pe platforma de debarcare... La sfârșitul descărcărilor au fost informați că încărcarea cu salpetru de Chile se amână pentru un termen indefinit din cauza grevelor docherilor. Căpitanul Movilă permise marinarilor să iasă în oraș pentru o zi întreagă. Urbea portuară părea într-o stare de asediu. Peste tot mitinguri, manifestații și cuvântări cu slogane antiguvernamentale. Lângă clădirea municipalității stăteau soldați înarmați care nu permiteau celor revoltați să se apropie de pragul de marmură roșie al edificiului. Mulțimea exaltată chema conducerea la negocieri, iar când edilii orașului se înfățișară înaintea clădirii, din rândul celor adunați zburară în adresa lor vorbe de ocară. Anatol și moș Petru erau gata să se întoarcă în port, când de ei se apropie un moșneguț cu o tichie pe cap, alb la cap, care se amestecă în discuție într-o limbă românească impecabilă:

– Așa e în Chile. Țara aceasta totdeauna trebuie să aibă un nerv activ, o mișcare dinăuntru pentru a prospera și a progresa înainte. Demnitarii orașului nostru prea s-au întrecut cu măsura. Trebuie puși la respect...

Moș Petru, auzindu-l pe omulean vorbind atât de clar românește, întrebă cu șfichi:

– Bănuiesc că nu sunteți ambasadorul României în statul Chile?

– M-am născut la Chilia, înainte de război. Când s-au început pogromurile evreești, am fost nevoit să apuc lumea, pentru a mă salva de moarte. Deși totdeauna m-am considerat în inimă român.

– Țigani, armenii și evreii sunt trei neamuri care s-au împărțiat peste toate țările lumii, zise moș Petru. Cât de minunat că aici, peste mări și oceane, sunt soli ai limbii noastre. Te-ai deprins cu lumea de-aici?

– Tânguirea după România mă chinuie în fiecare zi. Pe moșneguțul evreu îl chema Iegudin. Ospitalier, i-a invitat în ospeție la el acasă, pe litoral, nu departe de localitatea Isla Negra. Și-au amintit de tradițiile și cântecele de-acasă. Pe peretele odăii atârnavă covorașe cu ornamente dunărene, și un mic tricolor.

– E o țară de vis și de dor. Ce păcat că nu voi avea ocazia s-o mai revăd vreodată. Am îmbătrânit și n-am nici bani, dar nici sănătate. Unica mea speranță e

să ajung în țara făgăduinței. Israelul mai mult de o mie de ani a fost un pământ cotropit de străin, văduvit pentru evreii din toată lumea, dar oricând a rămas sufletul, durerea și speranța noastră. Barbarii au răpit, au distrus totul acolo, dar sufletele noastre au rămas întregi. Sufletul evreilor oricând s-a tras la origine. Chiar în clipele cele mai tragice țara noastră ne-a chemat și ne-a plâns. Ce minunat e atunci, când simți că pe lume ai Patrie! Patria nu e numai a strămoșilor sau ale contemporanilor unui neam. Ea este mai mult a urmașilor. Ferice de acei oameni care o pot menține și păstra pentru cei care vin după noi. Anatol parcă tresări. „Ca să vezi, gândi el. Totuși, oamenii au dreptate când mor, se jertfesc pentru prosperarea țării lor... În ochii bătrânului evreu licăreau scânteii de nădejde când a numit odată numele Patriei sale, Israel, pe care o simțea din fașă, dar n-o văzuse niciodată. Pământul făgăduinței îi chema sufletul.

– Ai avut o Patrie, acuma ai alta, iar mâine vei dobândi-o și pe a treia, zise netacticos băiatul. Care totuși e crezul Dumitale?

– Așa e soarta omului să se zbuciume pe diferite căi întortocheate ale vieții. Dar, ca să mă înțelegi corect... Pentru noi, evreii, e o mare fericire ca să fii înmormântat în țara strămoșilor. Fiecare om pe pământ are steaua sa, care se cheamă Țară. Țara întotdeauna are nevoie ca fiii ei s-o revindice, s-o ocrotească atunci când e la grea cumpănă să n-o lase de izbeliște. Ca pe un copil gingaș, drăgălaș, curat dar fără ocrotire - neputincios! Patria mea dintotdeauna a fost Israelul și de aceea mă reîntorc la ea peste o mie de ani...

La despărțire bătrânul Petru deveni tăcut, răsuflea tot mai greoi. Simțea că prea și-a permis ca să se obosească și la lucru, și în discuții. Boala din piept în zilele celea începu să-l supere mai frecvent. Regreta că dânsul nu are o educație și un cult al Patriei ca și semenul său evreu. Atunci i se iscă ardoarea ca ceea ce n-a izbutit el să dobândească în decursul întregului destin, să-i implanteze mai adânc, să-l facă pe Anatol să înțeleagă cu adevărat acest lucru sacru. Și a fost plăcut surprins, parcă îl mai slăbiră durerile corpului, simțind că după întâlnirea avută cu evreul, Anatol își exprima mereu tânguirea după Patria rămasă pe alte locuri mai frumoase decât cele ce le vedeau acuma în fața ochilor. Gândul îl ducea mereu la taică-său, la dealurile pitorești din preajma casei părintești.

– Mi-i dor de tata, mii dor de oamenii de la Ineasca, zise el și lăcrimă.

Căpitanul Movilă adună într-o dimineață toată comanda corabiei și le zise calm:

– Guvernul chilian dorește să arendeze pentru o săptămână-două corabia noastră. Până se vor face toate investigațiile de-a primi marfa cuvenită. Ne roagă să dăm acordul, pentru a ne încadra în transportul peștelui de pe șalupele care stau ancorate în mijlocul Arhipelagului *Cianos*. Să transportăm de-acolo peștele la Valparaiso, la combinatul de prelucrare... Altă posibilitate de a evita reținerea nu există.

– Suntem de-acord! răsună aprobarea marinarilor ca la comandă.

– Dacă-i așa, v-o prezint pe domnișoara Lucia Batisti de la Torre, adăugă căpitanul, arătând spre o fată smolită, cu păr blond, în ponco alb cu dungi verzi și albastre. A absolvit anul trecut Universitatea „Alexandru Ion Cuza” din Iași. Va fi translatorea noastră, a tuturor.

Calea spre insulele sudice a fost anevoioasă și neobișnuit de grea. Furtunile cu stropi de ploaie și gheață se dezlănțuiau fără încetare. Marinarii moldoveni munceau fără somn îi răgaz. Poate unica mângâiere era domnișoara care confrunta deopotrivă cu ei greutățile, venind la fiecare în parte, cercând să-i consoleze. În discuția cu Anatol, află că dânsul iubește poezia, a scos de sub poncio o plachetă de sonete, citindu-i cu deosebită pasiune din Pablo Neruda și Gabriela Mistral. Citea parcă în șoaptă cu intonație deosebită, provocându-i dorul nespus după plaiurile natale, după domnișoara de la Cetatea Albă cu care avuse câteva promenade pe malul nocturn al golfului nistrean. Înțelegea și mai profund ce înseamnă un dor, mai ales dorul de casă.

– Cât m-am aflat la Iași, am îndrăgit România, ca pe o mamă. E o țară neobișnuit de frumoasă, cu oameni minunați. Vă invidiez că sunteți români... Băiatul vru să-i reproșeze ca de obicei că el nu e român ci moldovean. Numai că un nod i se ridică în gât, făcându-i-se rușine. Iar fata nu-l slăbea din priviri, continuând să-i vorbească:

– E o țară frumosă și foarte veche. La Biblia care o am acasă, sunt anexate totdeauna hărțile lumii antice. Acolo este menționată și patria voastră, a românilor de pretutindeni: România! Anatol, care nu ținuse nicicând în mâini Sfânta scriptură, auzind mărturisirile Luciei că Moldova nu este altceva decât o parte a vechii Dacii, că acolo locuiesc oameni de un sânge cu latinii, se ului.

– De-ar mai fi și bătrânul sănătos, zău, că la întoarcere acasă, îmi voi rezerva concediu și am să călătoresc prin întreaga țară pentru a mă convinge dacă e așa, precum ziceți. Numai sănătatea bătrânului Petru îi provoca băiatului mari îngrijorări. Nu se putea astâmpăra vremea cât au ieșit în larg să pescuiască, nici atunci când cargobotul „Dumbrava Roșie” reveni în Valparaiso. Lucia măsurându-i tensiunea arterială, fără nici o explicație, porunci căpitanului să fie chemat medicul de pe mal. Până în de seară, bătrânul a fost internat la spital.

Lui Anatol i se permisesse în fiecare zi, împreună cu Lucia, să-l viziteze pe bătrânul Petru la spitalul din oraș. Fata era veselă, sociabilă, plină de fermitate. Îi vorbea mereu despre țara ei, despre cauza poporului de jos, care mereu luptă pentru dreptate. Întâlnirile lor îi apropiară. Într-o seară geroasă de iulie, sub smochinul rotat din preajma spitalului s-au sărutat. Iar străzile orașului, chiar și la ora ceea, erau aglomerate de tineri care scandau slogane și cântau frenetic

„Venseremos”. Când au ajuns în dreptul monumentului ecvestru al lui Miguel de Cervantes y Saavedra, Anatol o apucă de mâna gingașă ca să-i spună:

– Hai cu mine, în Moldova... În drum spre casa mea vei vedea Insula Șerpilor și vei auzi cum cântă sirenele acolo românește... Cuvintele lui parc-o luaseră prin surprindere, dar după o pauză mică îl privi în ochi îngânând:

- Nu pot să-mi las Patria, oricât de greu n-ar fi cu ea. Nu pot, Anatolo!
- Suntem la o vârstă când trebuie să fim hotărâți în alegerea viitorului, Lucia.
- Aici e Patria mea, continuă fata. Patria, din păcate, nu poate fi trasă la sorti.
- Ce-aș mai putea face ca să accepti propunerea mea?
- Să rămâi tu la Valparaiso.

Vorbele din urmă al fetei răscoli deodată întreaga lui ființă. Într-o clipă înțelese și aflase răspunsul la o întrebare zbuciumată care-l chinase viața trăită până atunci. Prin fața ochilor i se perindau dealurile îngemănate ale Ineascăi, nucul de la mormântul mamei, chipul oropsit de vreme al tatei, cocostârcii cu zborul lor falnic de-asupra Ciulucului. Se cufundă parcă într-o mare de tăcere, fără a mai continua vorba cu Lucia. În sfârșit s-au despărțit lăsând între ei o ușoară regretare și părere de rău.

„Dumbrava Roșie” se întorcea acasă. Bătrânul Petru încă bolnav fusese adus pe targă și supus îngrijirii medicilor de bord. Mereu se ridica în capul oaselor, tot urmărind prin ferestruică țărmlul de aramă al țării, unde fusese de mai multe ori dar de unde pleca acuma pentru totdeauna și-i era scumpă, dragă deoarece era ultima țară pe care o vizitase în viața lui. Sute de oameni au ieșit pe chei să pe-treacă cargobotul moldovenesc pe catargele căruia falfăia tricolorul. Corabia făcu un marș de-a lungul țărmlului împetriștat de lume, salută cu onor minunată țară a lui Neruda și Mistral, ca după ce trecură pe-alături de Isla Negra, unde se zărea casa genialului poet al mărilor, să rămână singură față-n față cu sublimul ocean. Pe cerul Americii Latine, deasupra Anzilor se lăsa înserarea, licăreau stele neobiș-nuit de mari. Se apropiiau tot mai mult de ecuator, iarna dispăruse iar undeva pe neobservate, căldurile tropicale deveneau tot mai evidente. În serile lungi, după vahtă, Anatol venea la patul de suferințe al lui moș Petru să-i asculte vocea stinsă. Ochii i se adânciseră, obrăjii i se făceau vineții. Vorbea mereu despre moarte. Că ar vrea să ajungă până la Insula sirenelor române ca să le audă vocile care i-au mângâiat tinerețea, întreaga lui viață. La trecerea prin strâmtoarea Gibraltar, starea lui se agravă considerabil, dar vocea-i continua să fie limpede, clară. Refuza mereu propunerea căpitanului să fie coborât pe țărml, la un spital din *Tanger* sau *Seuta*.

– Să n-aveți grijă de mine. Să păstrați mereu, unde veți fi, în oricare parte a lumii, demnitatea țării noastre, România... L-am cunoscut în tinerețe pe Alexan-dru Marinescu, cel care l-a uimit chiar pe Hitler și Germania de-atunci. El a știut să sufere și să moară destoinic. Cu capul ținut sus... Ce oameni curajoși se nasc în România și mor în străinătate!

În apele azurii ale Mediteranei aveau presimțirea că sunt deja acasă. Tot mai multe corăbii întâlneau în cale, corăbii care îi salutau cu respect, aflând că pe glob este o țară frumoasă și mândră cu numele Moldova. Corabia moldovenească înainta fără să oprească în porturile aglomerate ale Europei și Africii de Nord. Căpitanul Movilă dorea să ajungă mai curând la clipa când cargobotul cu tricolor pe catarg va atinge țărmul Patriei, simțind mândria că este prima navă națională ce a făcut o cursă atât de lungă.

–Mi-am trăit traiul cu destoinicie, vorbea bătrânul cuprins de febră. Am văzut, am simțit lumea și mor fericit că am avut norocul să admir stelele deasupra țării mele atât de chinuite. Am avut o tinerețe frumoasă, cu cea mai frumoasă față din lume, de pe Insula Șerpilor... Dacă voi muri să mă îngropați pe Insula Șerpilor, lângă fata tinereței mele...

Au fost ultimile cuvinte ale bătrânului, rostite la trecerea prin Bosfor. Era o zi liniștită și înnoirată. Marea cu valurile domoale îi mângâia cu un vântuleț călduț, cu adierea mirosului plăcut al Patriei.

Corpul neînsuflețit al bătrânului Petru fusese înfășurat în pânza tricolorului și fiecare marinar își luă rămas bun de la el, dându-i onorul ca unui brav semen de-al lor care a acumulat toată experiența vieții. Căpitanul Movilă se adresa administrației de pe Insula Șerpilor, lămurind testamentul bătrânului decedat, dar stăpânii raketelor strategice, cu vârfurile ascuțite îndreptate spre balcani, îi răspunseră în mod ulimativ că pe acest teritoriu ucrainean nu există loc de cimitire. Morții care se consideră străini nu pot fi dați pământului Insulei Șerpilor...

În lumina soarelui crepuscular marea deveni roșie. În vecinătatea Insulei, dinspre care adia o rumoare de tristețe, corpul defunctului marinar fu coborât și dat valurilor. Crestele înspumate îl luară în brațele lor și, spre mirare a tuturor, duceau corpul neînsuflețit, înfășurat în pânza tricolorului, spre țărmul calcaros al Insulei Șerpilor...

– Totdeauna după moarte sufletele se caută unul pe altul și până la urmă se găsesc. zise căpitanul Movilă. Chiar dacă în calea lor încearcă să stea minciuna și rachetele atomice...

Pe la miezul nopții „Dumbrava Roșie” se apropia de farul de la Cetatea Albă. Dinspre insula ce rămăsese în imperiul valurilor și întunericului adiau ca prin vis niște voci nostalgice de sirene... Frumoasă, falnică, dar tânguitoare este Marea Neagră cu valurile și țărmurile ei răpite de străini. În jocul valurilor ei își revarsă mereu căldura peste pământul Basarabiei, ducând pe crestele-i înspumate nostalgia și tristețea unui copil rătăcit, care plânge și caută drumul spre mama. Marea ne cheamă întruna să o admirăm, să ne îmbătăm de frumusețea ei și s-o salvăm. Valurile ei vin și se retrag în albia dată de Dumnezeu, cu anii cercând tot mai mult să pătrundă în sufletul strămoșesc plin de mândrie și demnitate al românului pătimit.

Gheorghe Popovici s-a stins în așteptarea feciorului, ca făclia unei speranțe neîmplinite. Despre moartea tatălui său Anatol află în clipa când „Dumbrava Roșie” ancoră la Cetatea Albă. Tot atunci porni fără de răgaz spre Ineasca. În calea lui găgăuzii, rusofonii, care deja făcuseră hotare cu vămi îngrădite cu sârmă ghimpată, cu santinele înarmate, i-au umilit și i-au rănit inima. Înțelegea tot mai mult că taică-său avuse dreptate când își jertfise viața pentru a menține, a păstra ceea ce el, feciorul lui drept, n-a fost în stare să priceapă la vreme. Se simțea umilit din cauza percheziționării minuțioase, sărac și înstrăinat în propria lui țară. Și-a amintit încă o dată, cu lacrimi de durere, vorbele celui care deja își dormea somnul de veci lângă Insula Șerpilor: străinii pot oricând să izbutească a-i ciopârți, dar sufletul – niciodată. Vroia să creadă că are dreptate totală. În clipa aceea simți dureros justețea acestul adevăr. Se pomeni singur și amăgit de unele drumuri parcurse de el în viață. Sufletul lui plângea... Tata fusese înmormântat în cimitirul vechi, lângă mamă-sa, cu două săptămâni până la întoarcerea lui. Te-a dorit întruna la patul lui de suferințe, îi spuse despre părintele lui când îl întâlni la marginea satului mătușa Ana. A murit cu numele tău pe buze. Te-a rugat să-i îndeplinești unica lui dorință. Să citești cu atenție cărțile acestea, și-i întinse Istoria românilor și Biblia, iar din ceea ce vei înțelege să-i faci o inscripție pe crucea mormântului. Asta-i tot ce ți-a mai rămas de la el... Stând singur lângă acel cufăraș negru al tatălui, cu acele cărți jerpelite de vreme, Anatol prinse a le răsfoi nerăbdător. Pe filele îngălbenite de vreme, file pe care atât de frecvent le-a citit tatăl său. Într-un târziu, când venise lângă mormintele părinților la cimitir, el descoperi pe prima pagină a Bibliei, câteva cuvinte scrise de mână neîndemnică a tatălui. Erau scrise cu creionul și purta amprenta unei sforțări a unui suflet din gura morții. El le citi de nenumărate ori, până când vocea lui, involuntar, tremurător dădu glas de emoție

„DUMNEZEUL BASARABENILOR PE ACEST PÂMÂNT ESTE ȚARA NOASTRĂ – ROMÂNIA.”

Anatol se uită în jur, de parcă se înfricoșă că l-o fi auzit careva ca să-l judece aspru pentru anii ce-au trecut. Ceva mai târziu începu a plânge în voie, fără a se stingheri de ochii celor curioși.

—Aceste cuvinte le vom scrie pe mormântul părinților, îi spuse el mătușii în amurgul serii.

CÂMPIA TRANDAFIRILOR SĂLBATICI

Surorii mele, Ana

Pe drumul colbăit bărbatul păsea anevoie. Se opri apoi pe muchia dealului, lângă cireșul înflorit, puse mâna streășină la ochi, privi în largul câmpiei rămasă în urmă, apoi la pădurea din vale, unde cobora drumul, și făcu un gest a mirare. Zăbovi cu răsuflarea obosită până ce fata cu mâna bandajată îl ajunse din urmă, apoi se așezară împreună, sprijiniți unul de altul, la umbra ușoară a copacului.

– Mai este pân' ajungem, Serafim? Nu mai am puteri...

– Măine, pe la chindie, răspunse bărbatul la vocea ei îndurerată.

Dinspre câmpie adia o boare de vânt înprospătată cu miros de ierburi și flori. Părul lor lung, neîngrijit, se încâlcea unul în altul. Bărbatul scoase mantaua de pe umăr, arma cu patul crăpat, apoi descălță cizmele colbăite, așternu obielele murdare și jilave să se zvânteze la soare. Fata ofta înfundat, în ochi i se citea paloarea chinuitei oboseli a drumului parcurs de dimineață, de când au părăsit gara. Se întinse pe iarba veche, de anul trecut și privea cerul înalt, senin, pe care undeva spre orizont rătăceau niște păsări albe.

Serafim bolmoji câteva cuvinte neînțelese, netezi și el iarba uscată, moale cu mâinile și adormi în curând. Liniștea, vântulețul călduț înmiresmat de primăvară potoli oboseala fetei și peste o vreme ațipi cu capul culcată peste mantaua aspră ce mirosea a praf și tutun. S-au trezit când deja amurgea.

– Să mergem, Serafime, să mergem, îl îndemnă fata, aproape înspăimântată că peste ei vine noaptea.

Bărbatul încălță ciubotele, așeză mantaua, arma pe umăr și cu mișcări greoaie o luă pe fată în brațe pornind mai apoi să coboare drumul îngust, șerpuitor ce ducea în pădurea din vale. Locurile începuseră a-i fi cunoscute. Le știa din copilărie, când venea pe-aici cu bunelul, după vreascuri. Fața i se însenină, recunoscând locurile natale, pe care le regăsea așa cum le părăsise cu câțiva ani în urmă, când plecase la război. Avea să treacă pădurea, un cătun adâncit în codru, și după cale de câteva verste va ajunge la câmpia Ciulucului. Răcoarea serii, după o zi de arșiță, îi înprospăta puterile. Simțea alături de inimă căpșorul domnișoarei, care se lipise cu urechea de parcă-i asculta bătăile, mersul îi deveni mai semeț, doar că schija de-asupra genunchiului începea tot mai mult să-i macine durerea în os.

Făcea popas tot mai des, trăgând aer proaspăt în plămâni. Fata cerca să păsească singură, însă el simțea că iată-iată se va prăbuși ca o păpădie și o lua în brațe.

– Valentin a fost sincer cu tine? îl întrebă fata. El se va întoarce de la război să mă ea acasă?

– El e amicul meu și niciodată n-a mințit. Te iubește și eu mă voi strădui să-i ocrotesc idealul.

–Jură, Serafime, jură!

– Niciodată n-am trădat prietenii, Linela...

Dinspre asfințit, peste aripa înserării, se arătau pe cer nori negri și grei, înghesuind tot mai mult stelele cu sclipiri stinghere spre orizont. Fata devenea tot mai grea. Lui Serafim îi înțepeniseră mâinile. Se străduise ca să parcurgă o cale bunicică din dealul cireșului uscat până în desișul proaspăt înverzit al pădurii. Pe potecile adumbrite de amurg se lăsase liniștea, nu clinteau nici frunzele. Răsuflarea lui obosită se auzea la distanță. Ramurile copacilor parcă se închinau în calea lui, netezindu-i fața păroasă, cu o cicatrice adâncă pe obrazul stâng. Două brațe mlădioase îl cuprindeau pe după gât, urmărindu-l cu ochi mari, senini și cu un zâmbet îndurerat al buzelor crăpate. Fata avea febră, ardea în brațele lui ca para focului, ofta reținut și cerea mereu să fie lăsată să meargă singură.

– Mai rabdă, copila mea. Răbdare, draga mea Linela...

Pe cer aproape că nu se mai zăreau stelele sclipitoare. Norii se făceau tot mai grei și degrabă, cu o prevestire de tunete și fulgere, parcă se contopiseră cu pădurea, începând să bureze, cu rafale de vânt, apoi să plouă năpraznic.

Liniștea din jur plecă undeva în noapte. Frunzele păreau că vorbesc, lovite de picăturile mășcate, tulpinile groase ale stejarilor se înnegreau de umezeală. Oamenii oropsiți de drum rămaseră fără acoperiș, se răzmuiaseră până la piele, dar își continuau calea.

După multă vreme, alunecând prin mazăga amestecată cu frunze jilave și crengi, Serafim ieși la o margine de pădure. În lumina fulgerelor el zări tupilată sub niște nuci scorburoși o căsuță, iar în depărtare, în vale – luminile abia deslușite ale unui sat. Fata cu fața acoperită cu o foaie de cort, se încleștase de-a binelea de gâtul lui, de parcă părea înțepenită. Doar oftările ei adânci îi trădau durerile, care-i chinuiau corpul firav. Serafim stătu o habă așezat pe o buturugă, trăgându-și suflul și hotărâ să se dea la adăpost în căsuța lui Vele. O cunoștea din copilărie și era pentru el mai mult decât un mister. Presupuse că acuma e părăsită și în ea nu mai locuiește nimeni. Împinse ușa cu umărul, intră în tinda întunecoasă, păși pragul iatacului cu două ferestre mici. Așeză fata pe o laiță fără de saltea, o înveli cu mantaua, apoi scotoci prin buzunar un căpețel de lumânare și cu chibriturile învelite într-o cârpă de prelată, ascunse în sân, îl aprinse. Lumina se împrăstie peste pereții înnegriți de funingine, peste pereterele colbăite și icoanele abia deslușite din colț. O jighiuță de fum desprins din mucul lumânării se strecura spre tavanul răzmuat, acoperit cu picături de ploaie. Jos era așternută o veretcă de feștilă, țesătura căreia se destrămasă și prin ea creșteau fire de mohor; un lăicer mâncat de molii atârna țarțam de asupra laiței, iar în alt colț de perete era un orologiu cu pendulul stăpânit de paianjeni mari și colbăiți. Lângă ușa tinzii o zolniță tunchită la gardină răspândea iz de apă băhilită.

Înfometat, zgribulit de frig, Serafim scurse hainele fetei, se așeză apoi în pi-

rostrii lângă căpătâiul ei și, cu obrajii cufundați în palme, urmărea îndelung ochii uscați, adânciți în orbite. O purtase pe brațe atâta cale, dar abia acuma înțelegea că chipul ei poartă pecetea morții. Se apropie de fereastră, printre picăturile mici de ploaie, zări luminițele triste ale satului din vale, care abia se vedeau, și îi zise fetei:

– Acolo e satul Inescar. Am să plec după o căruță. Poate voi găsi ceva de mâncare.

– Mă lași singură, șopti ea. Dar, du-te, vreau s-ajungem mai repede la Cartal, la spital...

– Liniștește-te, zise bărbatul, netezindu-i părul lung ce-i cădea peste obraz. Îl cunoșteam odată, la Inescar, pe bătrânul David. Un moșneag ce vindecă rănilor cu ierburi de leac. Dac-o mai fi în viață...

– Să-l cauți și să-l rogi frumos... Ceva de mâncare...

Serafim deodată ațipi, ascultându-i vocea, dar tresări îndată. Vreo câteva zile în șir nu pusese năfură în gură și grozav îl ispitesea arma agățată în cui, spre care zadarnic se chinuia s-ajungă un păianjen spânzurat pe un firicel lucitor.

Ziua, când intrase în pădure, chiar pe dinaintea lui le trecuse un mistreț. N-a fost dibaci și vrednic să-l împuște. I-ar fi prins bine, neapărat, dar acum, simțind că nu poate învinge ispita armei atârnată în cui, prinse a cotrobăi la întâmplare prin cotruță. Răscoli niște cioburi de găvan, zolnice murdare, un opaiț ce răspânda miros de gaz. Dădu peste o fotografie a unei familii necunoscute, care probabil locuise cândva sub acest acoperiș. O înlătură supărat. Nu-l slăbeau privirile iscoditoare ale acestora, parcă întrebându-l pretențioase: „Dar tu ce cauți pe la noi?” El nu avea de unde ști că în această căsuța părăsită, în delăsare, au trăit cândva pădurarii, mai târziu un sihastru, doi călugări maziliți de la mănăstirea Hârbovăț, apoi ... un trădător. Cele două uși, din dos și din față, dădeau de înțeles că au sălășluit cândva aici și haiducii, iar acum, în urma războiului, a rămas a fi locul tuturor și al nimănu. Mai luă o dată aminte la fotografie, când prin geam răzbătu lumina orbitoare a fulgerului, izbucnit din țăriile negre ale cerului. Alt fulger urmă după un bubuit al tunetului rostogolit peste pădure și el, încordându-și privirile, desluși în mijlocul ogrăzii, mai departe de nucii bătrâni, două cruci înalte, care semănau mai mult cu două spânzurători fără ștreanguri. Priveliștea de-o clipită îl sufocă, răsufierea-i se făcu nervoasă. Fata stătea tăcută întinsă pe laiță, continuând să-și muște buzele crăpate de arsură.

Trebuia să plece spre satul din vale. O căruță i-ar fi prins bine, ca până peste revărsatul zorilor s-o ducă la vreun medic, dacă nu vroia ca dânsa să moară. Nu mai avea nici un rost să vorbească cu ea. Luă arma în spate și ieși. Ocoli nucii din ogradă, cu ramurile înșirate în părți ca niște aripi de vultur răpus, dar ajungând la pârlaz, se opri. Stătu o vreme neclintit înaintea crucilor înalte, apoi, cu pași anevoioși, se adânci în pâcla umedă a nopții. Era chinuit de grijile drumului, înaintea ochilor se așternea un întuneric gras. Numai chipul fetei, pe care deja a doua zi o dusesse în brațe îi ferecase parcă sufletul și mereu dorea s-o aibă alături. Îi plăcea

cum ea răsuflă lângă inima lui, îi plăceau capriciile ei copilărești, îi plăcea cum o îngrijea, ocolind rușinea și incomoditatea. Mereu se impunea cu gândul că trebuie să-și ducă obligațiunea până la capăt, ca prietenul Dinu să rămână mulțumit de fapta lui și sentimentele care i se născuseră ca din senin în pieptul lui față de prietena amicului; dorea ca toate acestea să constituie o mare taină personală. Era convins că fata îl va aștepta și fără de el, în pustietatea asta umedă a primăverii nu se va întâmpla nimic. Numai să-l servească picoarele. Dacă la început, în gara Luceferi, se înspăimântă de rana fetei din umăr, acum era hotărât s-ajungă cât mai curând în sat, să înăimească de la cineva o căruță și dacă va da-o pe mâna doctorilor, o să doarmă liniștit că și-a făcut datoria cu cinste.

Răsfoia felurite peripeții ale vieții lui din ultimii ani, revenind a câta oară la zilele de până la război. Atunci parcă era altul. Visa, cu mintea lui tânără, să construiască oamenilor case, ca și bunelul lui, să fie sobar, botnar, fântănar... Chibzuiuse, după absolvirea școlii, să învețe mai departe, apoi să revină la baștină și să construiască cu ajutorul oamenilor un pod peste râul din preajma satului. Un pod trainic, arcuit, din piatră albă, cu ghirlandă de lumini, ca sătenii lui să poată trece cu căruțele în largul câmpiei unde creșteau tufari de măcieși, iar primăvara la răsăritul soarelui mai ales, câmpia căpăta veșminte strălucitoare, îmbrăcată în hlamidă roză a trandafirilor sălbatici. Poate că acest gând spre frumusețea satului l-a menținut de-a lungul anilor grei în viață, cu optimism, ademenit spre a se întoarce la baștină. Acuma era în drum spre casă și era cu totul aproape. Și ar fi ajuns de-acum, dar mai avea o povară plăcută – să o salveze pe fata prietenului său, care se întorcea și dânsa din evacuare. I-a fost dat să fie în ultima vreme martorul orașelor și satelor în ruini, iar acum gândul de a reconstrui, mai ales de-a zidi podul peste râul din preajma satului, îl înaripa, mai nici să simtă rana din picior, nici oboseala. Doar ploaia cu stropii ei mășcați și reci își făcea mereu mendrele în drumul lui. Până la război se bucura când începea să plouă. Îi plăcea cum după semănat încolțea grâul, porumbul, înverzeau copacii, viile. Acuma o ura. Glodul îi flioșcăia sub cizmele răzmuiate, aluneca, abia izbutind să-și țină echilibrul, agățându-se de tufele ghimpoase care împânzeau marginea drumului. Aproape de primele case mici ale satului, când începu a desluși luminile slabe din geamuri, în urma sa, dinspre dealul împădurit unde se afla căsuța lui Vele, parcă auzi lătrat de câine. Pentru o clipă i se opri răsuflarea. Inima începu să-i bată puternic. Iezită puțin. I se păruse? Apoi iar începu să tună și să fulgere undeva în depărtare. Șovăind în fața unei porți înalte, în cele din urmă, întră într-o ogradă cu pomi. Apropiindu-se de pragul casei cu prispă înaltă, dădu să bată la ușă când, de undeva de după o glugă de ciocleji, țâșni o javră de câine, încolțindu-i tureatca ciubotei. Speriat, Serafim scoase arma de pe umăr și plesni javra peste bot. Câinele schelălăi îndurerat și-nfricoșat, strângând coada între vine, dar continuă să latre, dosindu-se sub cuptorașul din mijlocul ogrăzii.

Curând în tinda casei se auzi hodorogind. În prag, cu un poponeț în mână, apără o bătrână, care-și lumină fața cu flăcăruia roșietică. Era îmbrobodită cu un

șal negru, dedesubtul căruia îi stârceau pletele lungi și sure. Niște ochi tulburi stăruiau să-l privească pe sub streșina mâinii ei butucănoase. Bătrâna continua să poarte în cerc, neîndemânic lumina poponețului, apoi duse mână pâlnie de sub frunte la ureche, ca să audă ce spune drumețul la acea oră târzie.

– Am nevoie de-o căruță... Mi s-a îmbolnăvit nevasta și trebuie s-o duc la spital.

– Du-te la bădița David, răspunse răgușit bătrâna, cu mâinile tremurânde. El e moașă la noi și i-a primi sarcina. Cole, pe malul heleșteului... Serafim șovăi, dori s-o întrebe ceva, dar dânsa se răsti la el de-acum supărată: Cărbănește-te!

Fără să-i mai zică o vorbă, femeia intră în casă, trântind ușa și hodorogind zăvorul. Sub cuptoraș câinele continua întruna să mârâie supărat.

La casa de pe malul râpei ardea lumina. Uitând să bată în ușă, Serafim îl surprinse în cămară pe un bătrân cărunt, ce stătea, îmbrăcat în cojoc, pe laiță cu mâinile prinse pe glezne. Văzând omul intrat pe neașteptate în casă, el îl privi la lumina felinarului cu ochi obosiți, măsurându-l din cap până-n picioare, și-i făcu semn să se așeze pe scaunul lung de lozie împletită din preajma hornului.

– Îmi trebuie o căruță, taică, zise bărbatul așezându-se, fără a-și scoate arma de pe umăr. Vin de pe front și... Ai auzit despre explozia vagonului cu muniții din gara Luceferi? Fata prietenului meu a fost rănită în umăr... Șeful haltei mi-a dat arma asta s-o aduc pân-acasă, dar fata s-a îmbolnăvit și trebuie... Trebuie urgent s-o duc la spital.

Ploaia le încurcă pe toate. I s-a obrintit rana și vremea nu mai așteaptă. La spitalul din Mândrești doctorii au s-o lecuiască. Eu nu pot să o ajut cu nimica. Poate mata-mi spui ceva...

Moșneagul îl ascultă calm, tăcut. Cu un cuțit fără plăsele încerca să închipuie un fluier cu două găuri, împrăștiind așchiile de lemn prin casă.

– Fata e în greutate. Am lăsat-o în casa din dealul de la Chitca. Poate să moară, dacă n-o dăm pe mâna medicilor.

– La Mândrești, după bombardamentele din an-avară nu mai lucrează nici un spital.

– Atunci, trebuie s-o ajuți dumneata, zise grav Serafim, îndreptând țeava armei spre bătrân.

Liniștit, moșneagul feri arma în lături, cu dosul palmei

– N-o fă pe grozavul... Azi, oamenii se lecuiesc numai cu buruiene...

„Războiul e de vină în toate, medita în clipa ceea Serafim. Îi face cruzi pe oameni, să nu mai aibă încredere unul în altul.”

– De ce n-ai adus-o dindată în sat, dar ai lăsat-o în bârlogul lui Vele, bombăni bătrânul.

– N-o mai pot duce în brațe. Mi-au secătuit puterile... Ș-apoi dânsa e la dos, n-o plouă și nu am a mă teme de-o casă părăsită. La război, în Balcani, am văzut felurite grozăvii și-am rămas, precum vezi, teafăr...

– Nici eu n-am vlagă tinereții tale ca să mă pot urca tocmai în dealul de la

Chitca, pe glodul și ploaia de-afară, băiete. Toți care terc pe-aici de la front au nevoile lor, iar eu îs unul.

– Este-n satul ista vreo căruță la cineva?

– Mâine s-antorce nepotul Ion de la Varnița. Directorul școlii l-a trimis după var acolo, în sat se repară școala. Pân-atunci încearcă s-aduci fata aici. Voi încerca să-i astâmpăr durerile... Nu te-ncăpățina. Adă fata încoace, până n-a dat acolo Grișaca Smirnov peste ea. Când pronunță numele „Grișaca”, ochii bătrânului prinseră să-i sticlească nervos. Grișaca Smirnov izbutise să bage frica în sătenii lui. În ziua când invadatorii au dat busna ca o haită turbată pe drumurile satului, el, împreună cu soția, le-a ieșit înainte cu pâine și sare. „Măcar o dată în viață vreau să simt puterea, zicea el, pomenindu-se peste noapte primar. Acuma sunt stăpânul vostru. O să fac ce vreau, că am susținere de la cer și de la stăpânitori, care-s înarmați, iar voi să mă iubiți ca pe un frate. Ha-ha!... Dac-o să-mi ieșiți din cuvânt, păzea! – vă belesc pe toți dintr-o lovitură!”

Și Grișaca foarte curând și-a mutat familia cu traiul în căsuța lui Vele, din dealul Chitcăi, în marginea pădurii. În sat își făcea apariția călare pe un cal sur și o stână de câini din urma-i, care speriau și băgau panică cu lătratul lor peste tot. Nu avea nici un obstacol, căci oamenii se înfricoșaseră de moarte. O bună parte dintre bărbați fuseseră trimiși în lagăre de concentrare, altă parte la război. În sat rămăseseră doar bătrânii, copiii și femeile. Noaptea Grișaca își făcea de cap. Dădea târcoale la vădăniile satului și, amenințându-le cu moartea, le batjocorea... Pângărite, bieteile femei, mai apoi se furișau în taină la doftoroaia satului, baba lui moș David, care le izbăvea de sarcina spurcată și de rușinea ce puteau s-o tragă în față bărbaților, așteptați să se întoarcă din război. Dar în ziua de Sânzâieni, când bătrânul David se întoarse acasă de la călcat strugurii, găsi nevasta strangulată de o grindă în casa mare. Bătrânul l-a amenințat c-o să-l omoare, dar Grișaca îl întemniță într-un zămnic, ținându-l acolo din iarnă până aproape în toamnă și hrânindu-l prin răsufăltoare, pe unde răzbătea doar lumina zilei. Mai apoi au urmat zile și mai strașnice. Grișaca apărea în pragul ușii, tăbârcind câte-o femeie apucată de chinurile nașterii! Se proțăpea, beat criță, în gura gârliciului, cu automatul de-a gata, iar când auzea plânsul pruncului nou-născut, rânjea satisfăcut: „Aceștea sunt urmașii mei! Oamenilor, chiar de mă veți strivi pentru cele ce le fac acuma, stau împăcat cu gândul că sugacii aceștia vor crește și mă vor răzbuna. Baistruții mei vor trăi cât pietrele de azi înainte! Ha-ha!..”

Războiul trecu prin sat, purtându-și urgiile spre asfințit, și bătrânul David fu eliberat de femeile care știau că se află acolo. Moșneagul se simțea vinovat de multe, vroia să-și pună capăt zilelelor și numai credința în Dumnezeu, care spune că e păcat să-ți curmi viața cu mâinile proprii, îl opri de la gândul păgân. Rămase să se chinuie mai departe. Peste tot unde se ducea simțea privirile acuzatoare ale nevestelor care-l mai căzneau cu câte-o vorbuliță, învinuindu-l că a fost laș și nu i-a ajuns îndrăzneala să omoare baistruții lui Grișaca, atunci când le primea naș-

terea în întunericul zămnicului. Azi, în locul celor căzuți în focul războiului, se ridică baistrucii trădătorului! Femeile pângărite odată, sunt nevoite a trece peste umbra păcatului, să se împace cu legile crude ale vieții – să crească acei copii, să-i educe frumos, să nu audă despre numele și faptele lui tats-o. Și cum, doamne, poți acoperi acest crud adevăr?

– Grișaca a fost achitat? întrebă Serafim, ștergându-și picăturile de ploaie de pe chica roșcată, cârlionțată, prin care i se vedea o cheliciune evidentă pe creștet.

– A șters putina la țanc, răspunse amărât bătrânul. Oamenii n-aveau să-l cruțe. Nici invadatorii nu l-au salvat. Ba chiar retrăgându-se, i-au asasinat copilul, nevasta și i-au îngropat coala, în deal, lângă casa lui Vele, punându-le la căpătâi, în semn de „recunoștință”, două cruci înalte, ce se aseamănă cu niște spânzurători. Iar Grișaca?.. El dă semne de viață. Umblă fugăr prin codru. Iese la drumul mare și tâlhărește în stânga și-n dreapta.

Bătrânul îndreptă velința patului, apoi luă de pe masă, stângaci, tocitoarea, suflă spuma și sorbi cu lăcomie băutura acră de borș umplut. Își șterse mustața scurtă, aprinse țigara de la un jăratec scos din vatră, slobozi câteva rotocoale de fum și continuă:

– A împușcat neghiobul mai toate căprioarele din pădurea noastră. Mai ieri ne-a pângărit neamul, iar azi tot el ne strivește frumusețea. Numai ca mațul să-i fie sătul. Mai rău e decât fiarele. Nici de cum nu-l pot oamenii găbji, ca să-l dea la lege. E greu de prins cu mâinile goale. Are armă, patroane, iar puterea încă nu s-a dezmeticit până la urmă, ca să stârpească rămășițele. Dar, ține minte, băiete! făcu moșul ridicând un deget spre tavan a povață. Bietul pământ totdeauna își are socoteala judecății lui și el ne suferă până nu-i stârnim furtuna valurilor sale negre, ca după aceea tot el să ne acopere toată prostia într-o singură clipire. L-om prinde, neapărat, pe Grișaca, dar până atunci păzește-te tu și păzește-o pe fată, ca să nu dea peste dânsa. Mare-i măreția, dar mare-i și jostnicia omului! Mergi până la Chitca și ad-o pe fată, să vedem, poate i-oi găsi vreun leac până una alta...

Vorba moșneagului îl făcu să tresară. Când ieși în pragul căsuței, un fulger spintecă întunericul, orbind ograda plină de băltoace scânteietoare, gardul de nuiele, cu portița josuță, și carul cu proțapul îndreptat spre cer. La al doilea fulger se văzu drumul șerpuitor și argilos care șerpuia spre dealul Chitcăi, la căsuța lui Vele.

– Să te-ntorci curând, îl ajunseră din urmă vorbele bătrânului, când Serafim pășea anevoie prin hleiul răzmuizat al drumului.

Cu încetul ploaia se mai domoli, casa moșneagului se pierdu în pâcla nopții, iar cele auzite odinioară despre Grișaca Smirnov îl readuse cu toată simțirea la grozăviile războiului. Amintirile prinseră a-l strânge în spate. Vedea aievea primile zile, când invadatorii năvăliră în târgușorul din preajma satului lor. Peste tot fumegau clădiri și câmpii aprinse de cei care se retrăgeau. Pârjolul domnea peste tot și noii stăpânitori abia dovedeau să stingă incendiile. Pentru ca focul să nu se lătească cu limbile aprige peste câmpia de dincolo de râu, au mânat oameni cu pluguri în-

jugați la boi și au tras de-a lungul apei brazde adânci, astfel salvând tufarii trandafirilor sălbatici. Părea că era unica frumusețe salvată în acea vară. Noua stăpânire începu să se răzbune și pe oamenii neapărați, care n-au izbutit să se retragă spre răsărit. Persoanele bănuite au fost făcute prizonieri și închise în ograda Mochilesei. Arșița verii usca totul în jur, dogorând și părul de pe cap. Cel mai mult au avut de suferit evreii. Istoviți și chinuiți de sete, erau străjuiți după gardul înalt din bârne de santinele înarmate, fără a li se explica pentru care greșeli s-au pomenit acolo și ce-i așteaptă mâine. Mâncare li se dădea sorean fără nici un strop de apă. Un băietan, care-și recunoscuse prietenul evreu după gardul înalt, îndrăzni să-i arunce câteva mere, dar fu zărit și executat pe loc. Călăii i-au legat de gât o tăbliță cu inscripția „Trădător” și i-au lăsat cadavrul câteva zile înSORITE să se descompună pe caldarâmul străzii...

O lună încheiată s-au chinuit prizonierii, după care au fost scoși în cârduri, ca vitele la marginea satului și puși singuri să-și sape groapa. Bieții oameni, secătuți, nici nu puteau ține lopețile în mâini. Cei care nu puteau să se țină pe picioare, fură aruncați de vii în șanț. Tot acolo erau îmbrânciți și cei care cădeau neputincioși, săpând la groapă... Unii, mai având o boare de putere în trup, se agățau cu mâinile tremurânde de malul hleios, cercând să iasă, dar călăii apropiau țeava de tâmplele lor și trăgeau: răsunau rafale de mitralie-automat, prăbușindu-i în groapă...

Măcelul dură până seara târziu, ca răcnetele celora aduși pe marginea gropii să se audă peste dealurile și satele din jur. Călăii se pasionaseră într-atât cu executarea oropsiților, încât nici nu au observat cum dintre prizonieri s-au deprins doi copilași – o fetiță și un băiețel – care s-au ascuns în largul câmpiei trandafirilor sălbatici. Fetița era mai mare și cerca mereu să-și liniștească frățiorul, ce tot scâncea înspăimântat de cele văzute.

A doua zi, pe hudițele satului cei doi copii se abăteau pe la porțile oamenilor, cerșind adăpost și de mâncare. Erau amândoi slăbiți, speriați și roșcați. Sătenii le dădeau și de mâncare, și ceva de îmbrăcat, dar simțind că sunt evrei, nimeni nu cuteza a-i adăposti sub acoperișul casei lui. Numai Tudose Țurcanu, care trăia sub pădure, spre seară i-a chemat în casă și, înțelegând că au scăpat din gura morții, și-a făcut semnul crucii și i-a ascuns în șura din preajma stejarilor înalți, ce străjuiau în coastele grădinii. Având mai mulți copii și o duzină de nepoți, Tudose multă vreme i-a ferit de ochii călăilor. Împreună cu baba lui, le făcea mâncare, îi plimba prin pădure, culegând flori și ierburi de leac, dar spre iarnă află despre această chestie Grișaca și într-o dimineață Tudose Țurcanu se pomeni cu o grupă de oameni înarmați la poarta gospodăriei. Fără multe explicații, a mânat țărani moldoveni, împreună cu micii evrei la cordonul din lunca pădurii și i-au împușcat pe tuspatru, fără a avea grijă ca să-i îngroape. Numai peste câteva zile, copiii și nepoții lui Tudose au înmormântat victimele în același țăntirim, alături pe tuspatru...

Neliniștea nu-l părăsi pe Serafim nici pe drumul care îl apropia tot mai mult de căsuță și de Linela. Mocirla îi îngrelase picioarele, îl supăra rana, șchiopăta abia

trăgându-și cizmele găurite, răzmuiate. Din clipa când nu-i mai rămase decât câțiva metri până la pragul căsuței, reveni la o deprindere din vremea războiului – să numere pașii. Să treacă mai repede calea ce-o avea de făcut. Credea că astfel scurtează din povara timpului. „Unu, doi, trei, patru...”, până ajunse la zăvorul ușii. Răsuflea greu, fruntea i se scâldea în stropii de ploaie și sudoare, iar la un moment, curmându-și răsufierea, desluși chemările răgușite ale Linelei:

– Ajutor!.. Pereții casei miroase a păianjeni însângerati...

Serafim, aplecându-se asupra ei, îi văzu buzele cuprinse de arsură. O înveli cu mantaua zvântată, îi șterse gura cu o batistă umedă ce o ținuse în buzunarul de lângă piept. Cercă să-i explice despre cele aflate în sat, însă fata bâiguia ceva neînțeles. Avea febră și i se păru că pierduse conștiința de durere. Stătu o vreme în cumpene, ascultând țârâitul monoton al ploii care ba contenea, ba se năpustea la geam, apoi o luă pe față în brațe și, deschizând ușa din tindă cu picoarele, ieși afară, pornind spre satul din vale, la casa bătrânului David.

... Ajunseră după miezul nopții. Bătrânul, la lumina felinarului, spălă rana fetei cu fierturi de ierburi, o înveli cu un iorgan de șiac și privea întristat, ținând în mâna butucănoasă schija vineție scoasă din umărul ei.

– Linela... făcu dânsul în cele din urmă. Ce nume frumos are fata. Acest nume, în tinerețe, l-am auzit într-un sat de pe malul Dunării.

– La Cartal, strecură în șoaptă Serafim. Domnișoara e româncă, de la gurile Prutului.

– Doamne, doamne, oftă moșneagul, continuând a ține schija în mână. Cum mai trec anii! Parcă mai ieri am fost și eu tânăr... Se începuse războiul cu turcul, în Balcani. Ne-am adunat cete de tineri, pe moșia boierului Râșcanu, împreună cu frații bulgari. Țara lor era în nevoie. Aveam numai nouăsprezece ani. Am mers în marș pe jos vreo două zile, pân' am ajuns la gurile Prutului, unde se varsă în Dunăre. Ce rău minunat avem noi, românii, dar de câte ori dușmanii ne stăvilesc calea spre el. Parc-ar fi o mană cerească pentru toți invadatorii, ca să ne văduvească de frumusețea valurilor albastre. Țin minte, parcă văd înaintea ochilor, zborul fantastic al pelicanilor albi... Când am trecut Dunărea la Cartal, am luat câte-o cușmă de humă strămoșească, de-am adunat pe malul unde trecusem, la Isaccea, un gorgan ce se vedea la depărtare, pe toată Dobrogea... La Plevna și la Șipca am luptat cot la cot cu bulgarii, care ne ziceau nouă, românilor, „bratuški”, până l-am răpus pe Osman Pașa. Și bătrânul David își răsufleacă ȋtarii, descoperind o cicatrice lăsată de tăișul iataganului la pulpa picorului. Multă lume a murit de boli, foame și frig pentru libertatea pământurilor bulgarilor. O țară și un popor mai minunat ca bulgarii n-am văzut în viața mea îndelungată... Când ne-am întors acasă de la bătălia din Balcani, cei rămași în viață și-au adus țărâna gorganului de la Isaccea înapoi, adunând pe malul de la gurile Prutului altă moviliță, pentru a compara câți au plecat și câți s-au întors. Așa a fost... Numai după măcelul războiului se descoperă grozăviile pe care le comite omenirea... Când am văzut cât de mică a rămas

movilița, am aruncat armele în Dunăre, jurând ca urmașii noștri să nu știe de ele, să nu pârjolească cu ele nicicând pământurile tihnite și mănoase ale Balcanilor...

Bătrânul tăcu. Sorbi cu lăcomie încă o dată borș din tocitoare, iar Serafim înghițea mereu noduri. Demult nu nu pusese ceva în gură, vroia și el să încerce gustul băuturii din tocitoare.

– La noi s-a stârnit foamea, zise bătrânul David. Dacă-ș fi cu tinerețea în mândulare ca și tine, aș încerca să vânez, colea în preajma casei lui Vele vre-un bursuc. Ai armă doar... Ai face o treabă bună. Untura de bursuc e de leac și i-ar prinde bine atât fetei, cât și dumatile.

– Ce-ar fi să încerc?

– N-ai decăt. Odihnește-te, lasă fata în supravegherea mea și până-n zori mai e vreme.

În vreme ce bărbatul șovăia, Linela, revenindu-și, privi cu ochi jalnici la el:

– Nu mă lăsa, bade Serafime. Ia-mă cu tine, înapoi acolo, la casa ceea. Nu mă lăsa...

Chemarea fetei venea scuturată de pe aripile sufletului ei îndurerat și Serafim nu mai putu să se opună. O luă în brațe și se înturnară la căsuța din marginea pădurii.

– Cum se-ntoarce nepotul, vin să vă iau cu căruța, zise bătrânul David în prag, pretrecându-i. Pe la ameză el trebuie să se întoarcă de la Varnița.

Serafim abia auzi. Chinuit de foame și de boală, soldatul deveni ursuz și tăcut. Alunecând prin mazăga drumului, continua să numere pașii cu îndârjire. Câte-un fulger răzleț îi lumina cărarea șerpuitoare printre ciriteii boschetului. Se străduia să uite de povara ce o ducea pe brațe, luându-se cu gândurile, revenind la o altă lume a sa. Vedea aieva podul arcuit peste râul din preajma satului natal, pe care avea de gând să-l construiască când v-a ajunge acasă: măreț, cu ghirlande de lumini electrice în noapte, care din depărtare, reflectate în apa lenoasă, se vor asemăna cu stele de pe cer. Și-n acea clipă căuta în înalțurile cerului, printre zdrențele de nori, poate vede vreo stea, dar picăturile de ploaie îl încurcau. Ajuns în preajma căsuței, la marginea pădurii, în ogradă la lumina fulgerelor, deodată desluși urme, urme de om și de animale. Răzmuiaț până la piele, se grăbi să intre cu fata în casă. După ce culcă fata pe laiță, mai chibzuind că are vreme de răgaz, se apucă înfrigorat să strice velnița cu iz de apă băhlită, bâcșind gura cuptorului cu doage. Scăpără un chibrit, ducând fărâmitura de foc spre vatră și în curând cămăruța se învioră cu limbile scânteietoare de pară și nițică căldură. Pe peretele dinaintea hornului juca un petic roșietic de lumină peste o rumbă învechită. Din hainele înșirate pe horn se ridicau aburi spre tavan, iar prin geam nu se mai vedea nici cenușiul cerului, nici perdeaua de ploaie.

– Mai e pân-acasă, bade Serafim? fata își trecu mâna uscățivă peste fața trasă și buzele acoperite cu o pojghiță albicioasă, apoi vorbi ca în vis: Era vară... În ziua când a plecat la război, Valentin mi-a dăruit un pușor de pelican, poruncindu-mi

ca să-l cresc până el se va întoarce. Dar au venit invadatorii... Peste casa noastră a căzut o bombă, omorând pușorul, părinții, fratele, lăsându-mă singură-singurea.. Chiar și liliacul din preajma casei a fost zmulș din rădăcini și de-atunci n-a mai înflorit niciodată.

– Curând alte flori vor da în floare, încercă Serafim s-o abată de la gânduirile triste. Peste râul din preajma Ineascăi, satul nostru, se întinde o câmpie, iar acolo cresc multe tufe de trandafir sălbatic. În luna lui mai e o frumusețe și un miros, ca în rai.

– Degrabă ajungem?

– Voi zidi un pod, cu ajutorul sătenilor și vom pleca acolo cu căruța. De-aș ajunge, pe dată m-apuc să construiesc podul.

Acel pod de piatră albă, arcuit, ce urma să lege dorurile oamenilor cu marea de trandafiri din largul câmpiei. Fusesse cândva acolo pod de piatră, dar cum veneau primăverile cu apele mari, era smulș din parii lui adânci și dus spre bulboanele din depărtări, peste cotiturile Malului Galben.

Se vor potoli ploile, că doar n-au să țină cât lumea ca la potop, vor ajunge la Ineasca și totul va fi bine în viața lor, iar dacă va da domnul pace, totul se va face frumos și trainic, că doar bine-a zis cine-a zis: Omul sfințește locul prin munca lui.

* * *

Ploaia conteni cu totul. Dinspre miază-noapte se stârni un vântuleț jucăuș, iar printre zdrențele mari ale norilor surâdeau stelele ce urmăreau, parcă, ochiul mare al lunii.

Stând la gura vetrei în pirostria, Serafim mototolea glodul desprins de pe tureatca ciubotei, îl făcea tololoț, apoi îl arunca în foc. Scânteile desprinse de pe lemnele încinse dispăreau pe gura largă a hornului, iar de afară, prin geamul spart, adia o boare înmiresmată de vânt primăvăratec. Văzduhul îmbălzămat de ierburi și flori îi înprospăta puterile. El nu mai putea sta locului, mai ales că Linela închise ochii și dormea furată de somn. Se va duce în pădure să vâneze ceva. Luă pușca din cui, controlă cartușele și zăbovi o clipă. O înveli cu mantaua pe față, apoi grămădi jărăticul în vatră și își zise: „Degrabă vom coace carne pe cărbunii iștea. Răbdare, Serafime, răbdare... Unu, doi, trei, patru...”

Mergea prin pădure, căutând necăjit spre stelele cerului, care licăreau printre ramurile înverzite, presărate cu stropi de ploaie. „Fericite sunt stelele acolo în tăriile cerului gândi, urmărindu-le sclipirea. Ele sunt libere oricând, căile lor sunt lipsite de primejdii. Bine-ar fi ca oamenii să deprindă liniștea lor năzdrăvană! Astfel ar fi totdeauna înțelegere, pace între ei...” Șoaptele nopții îl încurajau din toate părțile și simțea o frumusețe și o liniște care iată-iată se va revărsa peste umerii lui împovărați cu farmecul naturii după multe zile și nopți de zbu-cium. „Totuși, drumurile oamenilor sunt mai interesante, mai frumoase! stătu Serafim în cumpene. Viața noastră zbuciumată ne este cunoscută, interesantă; după o durere vine o bucurie, apoi se încep chinurile de-a păstra această scânteie

de fericire... Da! Așa e. Drumurile oamenilor sunt mai interesante și mai bogate căci sunt ale lor...”

Cărarea îl duse departe în pădure și el hotărâ să se oprească la o încrucișare de poteci, abia deslușită la lumina nopții. Mai făcu vre-o câțiva pași, ajungând pe malul unui smârc. Mirosea a apă stătută. Cercă să-l ocolească, însă îl ademeniră iar razele stelelor, care coborau pe oglinda apei ca niște încrucișări de săbii. Licărirea tremurătoare în cercurile apei îl opri și el se așeză pe o ciotcă de-alături. Oboseala parcă-i pierise de pe față. Frumusețea și curățenia naturii îl aduceau a câta oară la clipa reveriei de moment. Puse arma pe genunchi și se lăsă copleșit de tihna care se domolea peste toate din jur. Nu vroia să-și continue calea. Avea presimțirea că numai în locul acesta poate să aștepte și să vâneze ceva. În apropiere de el se auzea murmurul unui râuleț venit de undeva din măduva pădurii, răzbătând semeț printre ierburile păioase și înalte spre bahnă și aducând cu sine ecoul nopții pe sfârșite. Undeva la mijlocul apei, acoperită de mătasă, un broscoi își umflă bojocii.

Vremea trecea lenoasă. Serafim își lăsă capul pe genunchi și, prinzând între ploape lumina stelelor, ațipi... În vis îi apără o căsuță luminoasă, îngrijită, împremuită de un gârducean de nuielușe, cu o portiță mică ce slobozea din ogradă o cărărușă șerpuitoare prin troscot spre izvorul de unde venea în întâmpinare Linela cu o cofă de apă. Înaltă, cu tot cerul unei zile de primăvară adunat în ochii mari, cu obrazul neted, rareori mușcându-și sfioasă buzele rumene, ca niște vișine coapte. Păru-i negru, puțin răsfirat de vântulețul amestecat cu petalele florilor de măr, o făcea și mai zveltă, mai tânără, fermecătoare... Numai o gălăgie, parcă din marile depărtări ale timpului, făcu să se spălăcească chipul ei vesel și el, cu zâmbetul pe față și cu o zvâcnire caldă în piept, se trezi. O cunoștea pe Linela a patra zi, a patra noapte, dar părea că de-o veșnicie se infiltrase și trăia în inima suferințelor lui.

O păclă lăptoasă mai continua să se aștearnă printre copacii pădurii. Gândul la față îl mai stăpânea în mrejele liniștii, cu șipotul pârâiașului din preajmă, când de undeva, din inima codrilor un crâmpei de gălăgie începu a se strecura spre apa smârcului și care, cu fiecă clipită, ca valurile, se făcea tot mai deslușită. Frunzele stejrarilor, ce-i păziseră somnul, începură să se zbuciume pe ramuri. Dintr-odată o larmă asurzitoare izbucni cu putere, parcă atunci coborâtă din cer, buimăcindu-l prin surprindere. Zări de partea cealaltă a smârcului, țâșnind din tufișuri unul după altul, niște dulăi mari, slăbănogi, gata-gata să înhațe prada. Spre dânsul, șontăcând prin iarba uscată și înaltă, făcea salturi o căprioară. Pomenindu-se cu el în față, sări cât colo disperată în apă. Serafim, scuturându-și oboseala de pe umeri, ridică în cumpene arma încărcată. În vreme ce căprioara se bălăcea împotmolită în matasa broaștei la mijloc de apă, din toate părțile mai continuau să dea năvală copoii, care, sprijiniți cu labelor în malurile hleioase, lătrau furioși, întărâțați, fără a îndrăzni să sară în baltă. Colții ascuțiți luceau în saliva veninoasă la lumina pală a dimineții, sperind cu lătratul lor liniștea pădurii. Serafim strânse arma în mâini, vrând să țintească, dar de-odată desluși arătarea unui călăreț care apără pe

malul celălalt. Părea cioplit dintr-un mal de piatră și clădit în șa anume pentru a-i speria pe cei ieșiți în cale. El rupse o ramură dintr-un copac, o sfâșie parcă în dinți, curățind-o de lăstarii frageți, după care aruncă ceatlăul cu toată puterea, icnind chinuit, spre mijlocul smârcului. Huiduma mai scoase un hârcâit dogit, din care închipui un fel de comandă copoilor înrăiți:

– Ia-lă, măi!

Căprioara, simțind alături cum căzu ceatlăul, se împotmolea și mai mult în tină. Tot atunci din haită săltă în apă o copaucă grivă cu ragilă la gât, porni să înnoate cu gura larg deschisă, vrând parcă să înghită toată împrejurimea înverzită. Înotă cu ușurință, plioscând apa cu labele, pe care se vedeau ghearele desfăcute, până lângă căprioara împotmolită, dar foarte curând se încălci în mătasa broaștei, care-l încurcă să se arunce în beregata victimei. Pe mal câinii prinseră a se încăiera între ei în cerc, așteptând să împartă furioși prada.

– Lioarbele-e-e!!! răcni la haită grosomanul cocoțat în șaua dintr-un sac peticit umplut cu paie murdare.

Ogarii îndată se ogoiră și alergară spre gloaba târcată, ținând cozile între picioare, gudurându-se în ochii stăpânului, care căuta mulțumit spre copauca grivă, ce-și înfipse deja colții în gâtul căprioarei de la mijlocul smârcului și o trăgea cu furie spre mal, împotmolindu-se tot mai mult în tina verde.

Pitit după crengi, Serafim se pomeni ca pe jăratec, cu ochii pe huiduma din șa, care devenise, autoritar, mai mare pe haita de câini. Măinile i se făcuseră neascultătoare, când copoii îl neglijase pe stăpânul lor, repezindu-se la mal, încăierându-se, dându-și ghes, care primul va hăpăi prada adusă la mal.

Nestăvilit, Serafim îndreptă de-odată arma în direcția mijlocului smârcului și trase un foc. După răsunetul detunăturii, țeasta copaucei se făcu țandări, valurile din jurul căprioarei începură să se înroșească de sânge.

Totul încremeni pe o clipă. Părea că și vântul se ascunse undeva sub tufișuri, neclintind măcar o frunză, măcar o creangă.

„Unu, doi, trei, patru...”

O singură clipită! Îndată namila ceea de om șuieră din harapnic, dădu pinteni gloabei târcate și dispăru cu tot alaiul câinilor înspăimântați din urma sa...

Trezit parcă din somn, Serafim, se apropie de malul galben de lut și privi îndelung căprioara însângerată și încălciată în lintiță. Pe beregata ei se vedea o rană adâncă. Căprioara strănuta, improșcând bale însângerate.

Bărbatul stătu o vreme locului, savurând străduințele neputincioase ale animalului, apoi, ca din senin, începu să hohotească până la isterie, slobozind o voce chinuită printre buzele crăpate:

– Iată unde ești! O bucăciță de cărniță proaspătă! Iaca unde erai! Ha-ha! O halcă de cărniță, coaptă pe jăratec! S-s-s... Bujeniță!..

Îi tremurau mâinile, picioarele i se cărceiau nesupuse și, stăpânindu-se de un ciritel, se prăbuși de-asemenea în apa însângerată de la malul smârcului. Mișcând

din mâini și din picioare, înotă până la ciută, o înșfăcă de un picior și porni să tragă spre mal, dar tina deasă îi înghițea picioarele. Copacii de pe mal de odată, în ochii lui, parcă se încinseră într-o horă vertiginoasă cu multe cerculețe multicolore, care se topeau în apa murdară de sânge. Hainele păreau că-i sângerează și ele, iar rămășițele copacei se bălăceau pe toată suprafața apei. Serafim scrâșni înfuriat, când căprioara se zbatu, voind să se sloboadă din mâinile lui, își încordă toate puterile, se avântă spre malul hleios și vâscos, iar când apucă să se agațe de buruiene, căzu în nesimțire.

„Unu, doi, trei, patru...”

Revenindu-și, privi cu luare aminte ciuta. Zăcea alături, cu picioarele dinainte rășchirate în părți, iar cele din urmă spânzurând de pe mal în apă. O trase mai aproape de el, apoi își rupse cămașa cu dinții înnegriți și-i bandajă beregata pe care se închegase sângele. Trase aerul adânc în piept și, privind în jur, unde domnea liniștea și mirozna primăverii verzi, își aminti de Linela. Trebuia să se grăbească. Avea senzația că cele petrecute cu el odinioară n-au fost decât un vis de coșmar, care nicicum nu se încadrau în feeria acestei frumuseți. Va duce căprioara la casa lui Vele, în ogradă va aprinde focul și la razele soarelui care răzbăteau tot mai proeminent printre copaci, prevestind o dimineață frumoasă, are să coacă frigărui...

„Unu, doi, trei, patru...”

Se bucura în sine, pe față i se înfripa un zâmbet, nici să-i pese de ciuta, ce încerca să se descurce de tina în care i se împotmoliseră picioarele, în pofida răniilor ce-i mai sângera încă.

– Asta e, auzi de-odată Serafim, ne pedepsesc tainele pădurii și le suntem de folos oamenilor la nevoie de foame.

Omul miji mirat ochii. Făcu roată cu privirile, dar nu descoperi țipenie în jur. Decât privirile limpezi, ca de fecioară ale ciutei, care-i spuneau clar aceleași cuvinte, auzite acum câteva clipe. Nu se așteptă ca o căprioară să-l înfrunte.

– Așa e... Viața ne dă drumuri diferite, deși trecem prin aceleași primejdii, cu necazuri și bucurii. Dacă ne salvăm fiarele pădurii, dăm peste oameni, care trag foloase chiar și din moartea noastră.

Omul se bungui la ciută și bâigui nedumirit:

– Păi... n-aveți de ce vă îngrijora: noi, oamenii, nicicând n-am fost în stare de război cu ciutele...

– Când omul poartă armă pe umăr, cuvintele lui de pace te înspăimântă. Spre această taină a adevărului tu, omule, anevoios de greu ajungi. Poate nici nu ți-i dat norocul s-o afli vreodată...

Omul se încruntă, simțind cum strânge pușca la braț.

– Cu arma asta te-am salvat de-o haită, ce voia să te sfășie în bucăți, și nu văd de ce n-ar putea să mă intereseze taina drumurilor ducând spre adevăr, pe care socoți că le știi!

– Teme-te de timp, omule! El, timpul, poate oricând să-ți ceară socoteală: în cine ai tras și încotro zburat-au gloanțele.

– Și-apoi? se uimi cel cu arma.

– Nu fi naiv, atunci trebui-va să fii sincer, omule. Vei fi silit să spui adevărul, așa amar precum îl știi... Sinceritatea e o povară grea pentru cine poartă armă pe umăr. E o chestie mai grea decât adevărul și dreptatea...

Omul rămase iar surprins. Răspunse într-o doară:

– Nu s-ar cuveni să se amestece și căprioarele în viața omului! Fiecare cu tainele lui! Fiecare la locul lui pe pământ și în ceruri: oamenii sunt stăpânii pământului, voi faceți frumusețea pădurilor, stelele aparțin cerului... Iată crudul adevăr!

Căprioara mai făcu o încercare zadarnică să se ridice, dar îndată se prăvăli lângă el, întinzându-se neputincioasă pe pătulul de frunze jilave, hâncând și lungind gâtul bandajat. Serafim simți iar o săgetare dureroasă în inimă, capul i se îngrelă ca o ciutură. Făcu și el o încercare să se ridice, aducând țeava spre gât, să împuște animalul, dar zăbovi...

În depărtare se auziră strigăte de oameni, lătrat de câine, care se topiră și mai adânc în tainele pădurii. Răsunară câteva focuri de armă în depărtare, după care iarăși se făcu liniște. Răsufla greoi, acompaniat de hâncăitul căprioarei. Trase ciuta pe loc drept, lângă un frasin, o prinse în brațe și privi spre seninul cerului, care se înălța tot mai luminat peste liniștea umedă a pădurii. Rupse o ramură înrouată, o trecu peste fața păroasă, să-și alunge oboseala din ochi. Căprioara prinse a-l măsura cu privirile ei limpezi din ochii mari, apoi miroși atent țeava armei din brațele lui.

– Ce bine-ar prinde acuma carnea ei! își zise omul, clătînând îngăduitor din cap.

Își aminti că undeva pe o laiță, în casa lui Vele îl așteaptă fata cu demâncare din pădure. Se ridică, rezemându-se de un frasin, săltă arma pe umăr. Chibzui că ar fi mai potrivit să plece la casa Linelei cu ciuta vie, să-i arate ce frumusețe a descoperit în acel răsărit de soare... Luă căprioara pe brațe și porni anevoios spre casa de la Chitca. Ciuta, aidoma Linelei, își lipi căpșorul de pieptul lui, îl privi curioasă, după care închise ochii mari, frumoși și parcă ațipi.

„Unu, doi, trei, patru...”

Scuturând roua de pe ramurile tinere, Serafim se apropia de casă. Se opri într-o poieniță, să-și mai tragă sufletul. Rana din picior mai închipuia o umbră de durere.

„Unu, doi, trei, patru...”

„Răbdare, își zise el. Noi, oamenii, pe toate le trecem cu răbdarea. Un greu, o bucurie – cu răbdarea vom ajunge la ziua de mâine, la veacul de-apoi. Cu răbdare!.. Vom sădi un copăcel, vom zidi un pod peste râu...”

Cu răbdarea și îngăduința... Doar să avem până atunci liniștea pădurilor, câmpiilor, stelelor...”

„Unu, doi, trei, patru...”

Ciuta părea că deslușește gândurile omului cu fruntea înfierbântată și nu se mai teme de cel cu arma pe umăr.

Ajungând în preajma căsuței, Serafim se așeză iarăși jos, pentru popas. Se făcu ziuă de-a binelea. La orizont, peste dealul cu linia creștelor de copaci, se ridica soarele, îmbrățișând cu razele-i întinderile răvășite și podișurile acoperite cu podgorii năpădite de pârlăgă. Roua scilipea argintie pe smaraldul ierburilor. Picioarele nu-l mai ascultau. Vrând să se ridice iar, își pierdu echilibrul și se prăbuși la pământ. Ciuta scăpată de pe brațe, săltă speriată într-o parte, ca după o vreme, privind curioasă, să se apropie de el, mirosindu-i și încălzindu-i cu răsufierea fața lui păroasă.

„Unu, doi, trei, patru...”

Apoi, ciuta prinse a flutura din cap, să scape de pansamentul murdar ce-i înfășura gâtul. În ochii tulburi ai bărbatului văzu suferință, slăbiciune, puțină îndârjire. Ea porni cătinel, puțin alignind de-un picior, spre potica ce ducea în pădure, spre casa primejdiei și salvării ei. În aceeași clipă Serafim se dezmetici că ciuta îl părăsește. Încordă puterile și prinse a se târâ din urma ei, apucându-se cu mâinile tremurânde de iarbă, de flori, de tot ce-i sta în cale, numai ca s-o ajungă.

– Decât să te mănânce copoi, mai bine adă-mi mie folos. Oamenilor... E foame, doar!.. strigă omul răgușit, izbutind în sfârșit s-o apuce cu putere de beregata rănită.

– Omule! se sufocă ciuta. Odinioară ziceai că suntem în stare de pace: voi și noi, căprioarele!?

Reamintindu-și de cele spuse mai înainte, omul plecă rușinat capul în jos, iar mâinile îi sloboziră trupul cu blana roșcată, lucioasă și umedă de roua dimineții. Scăpată din mâinile încordate și cărceiate, ciuta, tușind sufocată, nu se grăbea să-l părăsească, ascultându-i atentă bolmojelile.

– ... în stare de pace, în stare de pace...

– Voi, oamenii, prea repede vă uitați promisiunile. Poate de-aceea uitați că frumusețea pământului e pe seama, conștiința și deplina voastră stăpânire. Deocamdată...

– Pentru totdeauna, e pe stăpânirea noastră!

– Nicidecum pe totdeauna, omule! Dacă veți încerca s-o nimiciți, ea, natura, se va răzbuna, nimicindu-vă pe voi. Stăpâni, atunci, vom deveni noi, animalele. Iată crudul adevăr pe care voi, oamenii, deocamdată nu doriți a-l recunoaște!

Și ciuta se propti de luciul ierbii, alunecă, și după o sfortare, se ridică iarăși pe piciorușe. Privi lung la omul lungit la pământ și, înainte de a o lua razna pe potecile adumbrite ale pădurii, zăbovi să-i asculte durerea:

– Totuși, drumurile noastre sunt diferite, iar calea spre frumos doar ne-ntâlnește areareori. Ce-ar trebui să facem ca să fim mereu alături?... Rămâi să conviețuim împreună. Îți dăruiesc viața, toate favorurile...

– Fii îngăduitor cu rolul pe care ți l-a încredințat natura, omule! Și toate vor fi mereu alături de tine. Totdeauna!.. Natura ne-a plasat pe fiecare la locul lui și trebuie să ne împăcăm cu aceste locuri...

Durerea răniilor prinse iar a-l sfredeli, ascuțit, până la os. Oboseala drumurilor îl țintuia la pământ.

„Unu, doi, trei, patru...”

„Ce animal naiv, gândi el. Îl îndemni să rămână aici cu noi, în neprimejdie, iar el se duce înapoi, la pericolul pe care i-l aduce pădurea... Ori poate acestea-s drumurile existenței sale? Doar fiecare trăiește la locul pe care i l-a dat natura, iar istoria, ultimul și necruțătorul judecător, are să ne prețuiască și binele, și răul.

„Unu, doi, trei, patru...”

Oare toată existența noastră constă în binele pe care putem să-l facem într-un destin? Aceasta e fericirea pentru care suntem chemați a ne închina – oricât de scurte, nesfârșite și chinuitoare ne-ar părea – nopțile într-o viață?.. Atunci, ce să facem cu furia, cruzimea, pizma, ura? Doar e știut: dacă jelești pe unul, la o anumită situație, poți muri tu în locul lui. Lupta pentru viață! Ce-i de făcut cu acest adevăr? Și unde e adevărul: de o parte sau de alta? Lumea există, iar omul trăiește! O, dac-am avea noi, oamenii, răspuns la frământările noastre de-o viață – unde și cum să ne găsim locul, în sânul și în afara naturii. Nimeni, nicidecum nu l-a aflat, oricât de mare și diferit ar fi zbulciul nostru și al căprioarelor. Ceea ce se așterne veșnic în fața noastră sunt drumurile vieții, interminabile și pline de taine, ca și taina stelelor de pe cer...”

Se ridică să pornească spre casă, dar nu se putu sprijini până la urmă pe picioare și căzu doborât de durere. Corpul lui se rostogoli peste flori, ca mai apoi să se cufunde într-o lume necunoscută, umedă și rece, prinzând cu urechea niște strigăte – lătrat de câine, hărmălaie, împușcături.

Căprioara dispăruse în desișurile pădurii. A fost tot ce-a mai dovedit el să audă în dimineața frumoasă și însorită, în preajma casei lui Vele de la Chitca.

Pe la amiază în dreptul căsuței de la Chitca se opri o căruță trasă de doi cai înspumați. În loitrar erau așternute paie uscate și fân mirositor. Bătrânul David hățuia caii. Așezat pe patașcă, nepotul Ion nu-l slăbea din ochi pe grosomanul cu mâinile legate la spate, cu capul vârat în paiete din căruță. Apoi, bărbosul săltă din umeri, străduindu-se a se slobozi din legătoare, se rezemă într-o rână de fundătoarea căruței, se tot întindea spre tăiușul coasei cu hreapcă să taie funia ce-i lega mâinile.

– No, Grișaca, no! Ți-a venit sorocul să dai seama în fața oamenilor și a legii! Îl zădăra Ion ca pe un animal bestial. Ești deja al nostru, no!..

...Serafim și Linela au stat la pat în spitalul de la Mândrești până peste iarnă. De răul tifosului. După ce eșiseră din spital, Linela a rămas să locuiască în satul lui Serafim, Inescar. Au reparat casa împreună și, însănătoșiți de-a binelea,

lucrau amândoi la zidirea școlii din sat. Linela, de la o vreme prinse a duce dorul lui Valentin, iubitul ei și prietenul lui Serafim, de la care nu avea nici o veste. Plecase la război, dar trecuse un an de la încheierea bătăliei și el nu se mai întorcea. I se uscaseră în zariștea timpului toate speranțele și se liniștea cu schimbările ce veneau de la sine. Erau vremi grele, se sfârșise foamea și, la îndemnul lui Serafim, sătenii începuseră să construiască podul peste râu. Înainte de război oamenii ieșeau în largul câmpiei să lucreze ogoarele peste râu, trecând pe podul de lemn, dar apele din ultimii ani îl rupseră, distrugându-l și acuma pe tot întinsul șesului creșteau tufe de trandafir sălbatic. Linela, Serafim, ca și ceilalți, cărau cărămizile pe șantier cu tamaralele în spate. Până în primăvară, când s-au topit zăpezile, fu dată în folosință și calea ferată care venea dinspre Luceferi și ducea spre Dunăre, la Cartal. Curând, eșalon după eșalon, staționau în halta Inescarului, ca după un mic răgaz, să plece mai departe, în zariștea câmpiei trandafirilor sălbatici.

Seara, rupți de oboseală, se așezau amândoi pe malul priporos al râului și multă vreme urmăreau în tăcere înălțimile înstelate ale cerului, depărtările câmpiei de dincolo de ghioluri, de unde adia miros îmbătător de trandafir. Cândva pe câmpia ceea creșteau livezi, podgorii. Acuma numai trandafirii mai păstrau frumusețea locului...

Serafim era absorbit de proiectul său. Noapți în șir își frământa mintea asupra schițelor, iar Linela, care dormea de-o parte, în căsoaia de la poartă, singură, abătută cu gândul la dragostea frântă de război, la pelicanii de pe malul Dunării, la Valentin, ofta necăjită și disperată. Se făcuse mai drăguță. Urmele boliștei i se șterseră de pe față. După tunsura brebenel din timpul maladiei, părul acum îi crescuse într-o găță mare și deasă. Bujorii din obraji și tinerețea din priviri o făceau să pară mult mai tânără decât Serafim, care avea mereu o înfățișare obosită și preocupată. Sătenii aveau impresia, când îi vedeau alături, că pe drum merge tata și fiica.

– De-aș avea și eu o fată, ca Linela, să prietenesc, atunci aș socoti cu adevărat că omul poate fi fericit, zise într-o zi zidarul Nicolae, un băiat în tunică militară, cu cicatrice pe mâini și obraz, deschis la vorbă. La auzul acestor cuvinte o săgetare de gelozie îi împunse undeva în adânc inima. Și atunci Serafim își zise: „Terminăm construcția podului și îmi iau inima în dinți... Valentin, Dumnezeu să-l ierte, și să fiu iertat și eu... Mă însor cu Linela!”

– La nunta noastră vor înflori trandafirii? făcu fata naivă, când el cuteză să-i ceară mâna. Am să fiu mireasă. În loc de vâl am să-mi pun pe frunte coroniță de flori vii. Nunta mea are să pară o poveste de frumusețe după un trecut plin de chin și necaz.

Când cerca să afle dacă ea îl acceptă sau ba pe Valentin, Linela îi răspundea doar printr-o tăcere visătoare, amestecată cu nostalgie. Ambii trăiau mai mult cu nădejdea. Într-o zi, când el dori totuși să afle dacă podul zămislit de dânsul este pe placul ei, fata zise cu o mină de regret:

– Pare a fi totul gândit bine, dar am impresia că gândurilor tale nu le ajunge tinerețe, zbor, învățătură. Înțelegi? Învățătură...

„Războiul poate să pună capăt la toate într-o clipă, rezervându-ne fiecăruia în parte crucea lui, dar pacea lasă totdeauna loc pentru alte gânduri, mai ingenioase mâine decât azi”. În sinea lui se mira, repetând cuvintele Linelei: „Învățătură! Oare drumurile ce le-am cutreierat atâta vreme nu-mi sunt destulă învățătură?..”

– Calea vieții noastre a fost întreruptă pentru o habă de război, dar ea, calea, abia începe și n-are să se termine așa, dintr-odată, continuă meditațiile Linela. Azi sau mâine, deoarece s-au terminat căile vechi și curând avem a le începe pe cele noi, vom sădi doi copăcei. În largul câmpiei, dragul meu Serafim...

„Învățătură! surăse iarăși Serafim în sinea lui, când sădise câțiva copăcei în ograda pustie până atunci. Vasăzică, avem și noi un drum veșnic, aidoma stelelor? Asta e... Dar câte drumuri o fi pe lumea asta? Oricare drum nou te pune la încercare grea: drumul destinului, al râurilor, câmpiilor, florilor, al dragostei, drumul învățaturii... Straniu, cât timp a trebuit ca să ajung la drumul cel nou al pătimirilor? O viață întreagă..”

În tumultul schimbărilor și Serafim cerca să șteargă din memorie necazurile trecutului. Era ferm convins că amicul Valentin a căzut în lupte undeva departe de meleagurile natale, că drumurile destinului său s-au contopit cu veșnicia înainte de vreme. Și Serafim era obligat să-și găsească adevăratul rost al vieții lui, ca să ducă spre acea veșnicie și amintirea despre Valentin. Trimise deja cuvânt bătrânului David să vină duminică la nunta lui, cu lăutari. Arvoni, din puținul agonisit, conocari, vornicei, druște și toatele erau cuprinse de forfota pregătirilor, pe potriva timpului.

– Au înflorit trandafirii, Linela! fi zise dânsul, cu câteva zile înainte de ziua căsniciei. Ne-așteaptă în larg câmpia trandafirilor sălbatici...

Și totuși trebui să se întâmple imprevizibilul. La numai două zile până la nunta, de la Cartal, Linela primi o epistolă. Era de la Valentin. Se întoarse din război schilod, fără ambele picioare... Zace pironit la pat și mereu – ziua și noaptea – cheamă numele fetei dragi, să-i vină în ajutor...

Reciti răvașul poate sute de ori, în cele câteva zile, furișându-se să n-o zăpcească Serafim și stropind rândurile cu lacrimi. Până sosi ziua de duminică, ziua nunții...

– Plecăm în largul câmpiei, Linela? Trandafirii ne așteaptă să ne felicite cu povestea nunții noastre.

De când era Inescarul, tinerii însurăței, în ajunul nunții, obișnuiau să treacă râul și să întâlnească prima zi de viață comună în largul câmpiei. În verdele ei își semănau culorile florile. Vântulețul zmulgea petalele și, jucându-se cu ele, le ducea până la apa tulbure a râului. Linela voia să pară fericită, dar ochii ei trădau o tristețe mută. Prindea petale roz, sângerii în palme, le săruta, apoi le arunca în vânt, ca să zboare, să se spulbere. O tângă apăsătoare îi sfâșia totuși pieptul.

– Serafime, Serafime... șopteau buzele ei printre sărutările usturătoare ale bărbatului. Așteptările-i fură lungi și dezamăgitoare... Bărbatul se dovedi neputincios

să-i dăruie clipa de patimă fierbinte, pe care o aștepta trupul ei tânăr și mlădios. Nopti întregi, proiectând castelul celei mai fericite clipe, Serafim nu se gândi niciodată la consecințele războiului. Acum își dete seama că în tot acest răstimp nu simți vreodată să-i străbată trupul fiorul subconștientului. Dar nu-și făcea griji, căci din noaptea ceea, când o duse pe Linela în brațe, rănită, nu a mai strâns la piept vreo fată.

Acum încerca din răspuțeri să ascundă trauma adâncă ce i-o lăsase războiul în suflet și trup, scrijelându-i toată ființa, tinerețea cu toată dulceața ei. Probabil secătuisese încă în ziua când a fost rănit grav ultima dată și fu trimis la vatră...

Iar fata îl chema, îl chema... El o asculta tăcut, zâmbind rușinat că nu mai este bărbat. Îl stinghereau mâinile ei cu două degete însângerate – împletind o coroniță din ramurile ghimpoase de trandafir, care urma în seara ceea să le lege soarta, viitorul, se înghimpase din neatenție...

Dar până la urmă chemările ei rămâneau surde și neogoite. Florile începură a se scutura și petalele cădeau de-a valma în colbul drumului. Pe cerul înserat tremurau nedumerite stelele. În ograda lor sosiseră deja lăutarii, bătrânul David îi aștepta să se întoarcă din largul câmpiei. Se înfiripase calea unei veselii prevestitoare de nuntă mare și frumoasă, de nuntă cum nu mai fusese prin locul acela încă din ajutorul războiului.

Și nu era vreme pentru nuntit, căci în largul câmpiei se scuturau trandafirii. Numai Serafim nu-și găsea astâmpăr, căutând, printre cuvintele de regret, o cale de justificare a unui nou și crud adevăr, decoperit acum, în largul câmpiei trandafirilor sălbatici. Care-i adevărul, unde-i dreptatea?..

Linela îi asculta vorbele, îi mângâia răsuflarea, chemându-l cu inima și suflul să admire câmpia înflorită. În acele clipe era decisă ca să rămână la el, să uite cu desăvârșire tot ce-a fost odată – promisiunile date băiatului drag, așteptările, chipul iubitului care nu se mai întorsese din focul bătăliilor... Se decisese să-i fie credincioasă și fidelă bărbatului care i-a salvat viața și care a încălzit-o în tot acest răstimp cu raze calde de omenie.

– Nunta noastră nu mai are culorile unei istorii de poveste, îngână într-un tâziu Linela cu ochii în lacrimi.

– Seara e liniștită, plâpândă. Stele-s multe și frumoase, ca și atunci, în calea noastră, ce o străbăteam de la gară spre casa astâmpărului...

– Stele-drăgănele, făcu fata cu tristețe. Vorbești așa de parcă-am fi cei mai fericiți de pe fața pământului.

– Păi nu suntem? zise Serafim și se miră, descoperind că se întrebă mai mult pe sine însuși. Copacii noștri din ogradă, deși încă fragezi, dar au prins la putere primăvara, au slobozit rădăcini și seva pământului le-a dat frunze. La anul vor înflori și vor da rod. Vorbea mai mult pentru sine, încercând să spulbere realitatea crudă pe care o descoperi aici, în largul câmpiei. E pace, e liniște, Linela. Am să merg la orice sacrificii, numai să te fac fericită alături de mine, Linela mea.

– Tu vrei fericirea mea cu adevărat? îl fixă de-odată cu priviri hotărâte, de parcă punea la îndoială sinceritatea lui.

– Ești unica mea speranță pentru care mai are rost să trăiesc, Linela... Și sunt gata să fac orice pentru tine...

– Să-mi îndeplinești oricare dorință? se îndârji fata.

– Oricare!..

– Chiar și imposibilul?

– Chiar și imposibilul...

– Atunci... lasă-mă să plec la Cartal. La fântâna cu cumpăna înaltă, din poarta cu două lebede, la Dunărea albastră, la pelicanii din deltă. La dânsul, la Valentin...

Și fără să mai aștepte consimțământul lui, o zbughi spre halta în care puflăia un tren de rută lungă, lăsându-l cu nedumerirea scrisă pe chip, cu brațele întinse în gol, și cu o nouă rană, adâncă, în suflet... Se gândi să fugă în urma ei, să o ajungă, dar ceva îl ținea locului, de parcă slobozise rădăcini. Dar nici aici, în largul câmpiei înflorite, singur nu mai putea să rămână..

„Unu, doi, trei, patru...”

De acolo, din fereastra vagonului, fata îi flutura cu vălul alb, în semn de rămas bun, în semn de pace între ei. Serafim, ajuns în sfârșit în mijlocul drumului, cu picioarele înfipite în colb, ca și atunci când aștepta lângă copacul uscat din vârful dealului, vlăguit și pustiit, urmări nourașul de fum albicios, lăsat în haltă, apoi nu-ielușa neagră a garniturii, până dispăru, șerpuint printre dealuri. O steluță năzdrăvană, răzbătând în clipa ceea prin nourașul alburii, îi surădea, solitară, din țării.

Rămase singur cu propriul său destin, cu propriile dureri. Simți, ca atunci, că-i lunecă pământul sub picioare și gândurile năvăleau încâlcite la poarta creierului. „Iată care-i taina vieții noastre. Prea departe de noi sunt deocamdată stelele... Tot ce poate fi cu temei și adevărat în lumea noastră se află aici, pe pământ...” Și surâse îndurerat.

„Unu, doi, trei, patru...”

„Poți rupe câți dorești – acești trandafiri, plini de tandrețe și cu ghimpi, dar nu poți culege nici o stea din cer. Oricât ai dori... Cum poți face un pod frumos peste râu, spre această câmpie de trandafiri sălbatici, dar nu poți face o scară spre țăriile necuprinsului... Dar poate că...”

Undeva, între conștient și neștiință, un glas străin și dulce îi vorbea în depărtări ceva neclar, despre elan tineresc, despre învățătură, despre un pod de vise și o împărăție de stele deasupra unei câmpii de trandafiri de un roșu sângieriu, cu ghimpi.

Bărbatul mai făcu vreo câțiva pași, apoi, trecându-și mâna peste fruntea înferbântată, se opri. Luat cu gândurile, nici nu văzu când trecu podul. Privi îndărăt și surâse, încordându-și mușchii feței asudate. Puse mâna streășină la ochi, urmări câmpia nemărginită de pe cealaltă parte de râu, podul cu ghirlandele ce-și reflectau luminile în apă, satul cufundat în verdeța proaspătă a verii și făcu un gest a mirare. Urcă dealul spre geana pădurii și mai privi o dată de pe creasta lui

căsuțele satului adunate pe malul șerpuitor. Desfăcu brațele, năzuind să cuprindă pământul cu toate bucuriile și patimile lui, dar în clipa următoare auzi un foșnet ușor de vreascuri uscate. Din desișul codrului la luminiș, chiar în spatele lui, se opri o căprioară. Îl urmări câteva clipe curioasă, apoi, parcă înțelegând că omul nu are armă și nu o amenință nici o primejdie, începu să pască liniștită în zăriștea asfințitului.

Pleca la oraș. Să învețe. Își descoperi capul în amintirea celor care nu s-au întors din măcelul mondial al omenirii și se încăpățină să mai treacă o cale – grea și anevoioasă, poate mai grea decât drumurile războiului spre pace – cale spre veșnicie. „Oricât ar fi de aspre măcelurile, oricât de salvatoare ar fi zilele de azi și de mâine, pentru o căprioară, pentru o iubire, pentru un om dornic de-a aduce bucurie oamenilor, calea cea mai potrivită este neastâmpărul, zbuciumul. Și dacă el nu se stinge, ca flăcările unui rug și luciul stelelor, odată cu revărsarea zorilor, înseamnă că în tot ce mișcă și răsuflă există visul veșnic al drumurilor spre ceea ce căutăm și sperăm, spre veșnicie. Altfel cum ar exista viață?!”

„Unu, doi, trei , patru...”

BĂTĂLIA COCOȘILOR

La Andijan, terasa unde aveau loc lupte de cocoși era considerată cel mai animat punct al orașului. Aici se puneau pariuri crâncene, mize impunătoare, martori fiind copiii străzii care făceau serviciile boșilor ce contau pe victoria cocoșului favorit. Orice izbândă aducea stăpânului sume mari de bani, dar mai ales autoritate în lumea interlopă. În Valea Fergana un cocoș de luptă se crește și se dresază ani în șir. Cine deprindea măiestria dresării putea ajunge victorios nu numai la competițiile orașenești, dar să-și încerce puterile și la Toșkent, unde sumele dobânzilor deveneau astronomice. Aksacalii nu în zadar glumeau că aici banii se „măsoară” nu la număr, ci în kilometri.

De mici, kembohol bollalar, ceea ce aici înseamnă copiii străzii, visau să aibă un pintenog pentru bățalii, care le-ar aduce glorie. În mahalaua de jos, adumbrită de verdeața smochinilor și caișilor, începu să-și câștige tot mai multă autoritate tânărul Dâlșot, un adolescent smolit, cu părul creț și priviri naive. Despre *kembohol bollalar* la Andijan se spunea că tatăl le este cerul, iar mumă strada. Dâlșot îl mai avea pe bunicul Nabakea, mereu sprijinit în toiag, care, văzându-l că se ridică flăcăuandru, îi dăruia un cocoș pe care se și apucă să-l dresaze. Cu o barbă albă, rară, ce semăna mai mult cu un caier ordonat, în dopî, ceapan închis cu balboh, bătrânul strălucea de înțelepciune. Cocoșelul de bătaie, adus de la târgul din Oș, avea pene sure, gâtul gol, mare, ochi cu sclipiri sălbatică și picioare lungi, puternice, asemănându-se mai mult cu un struț african. La scurt timp pasărea lui Dâlșot fu scoasă pe arenă. Bunicul îl deprinsese pe cocoș să-și istovească de puteri rivalul, să parze atacurile, iar în momentul decisiv, printr-o lovitură fulgerătoare cu

ciocul, să-și răpună adversarul ori să-l silească, de cele mai dese ori, să părăsească arena. Acest joc de hazard avea o lege strictă: dacă pasărea părăsea arena înainte de vreme, stăpânul se acoperea de rușine, iar carnea ei era servită numai câinilor.

Dresând cocoșul, Nabakea îl învăța pe nepot cum să se comporte în timpul antrenamentelor și luptelor. Construisese în grădina lor un scripete, niște instalații speciale din scânduri, cu funii și sârme, ca mai toată ziua pintenogul să fie silit a însuși comenzile și îndemnurile. Când li se sfârșeau banii, nepotul pleca la abatorul orășenesc, la Ulukbek, amicul bunicului, care-i da măruntaie de bovină să hrănească cocoșul. Numai așa poate deveni un pintenog puternic și sălbatic în bățalii.

– E dibaci cocoșelul, zise într-o zi bunicul, întorcându-se de la rugăciuni la gamie. Dacă o să ne ajute Allah, o să-ți ducă slava departe.

– Pare a fi c-am fricos uneori, își dădu cu părerea Dâlșot. Ar fi bine să-l deprindem a se bate cu săbiuțele.

– Nu te grăbi. Deprinde-l cu vacarmul din jurul teraselor și fii precaut. Dacă vor afla despre el mafioții din Toșkent...

Chiar de la primele victorii Dâlșot punea tot câștigul la dispoziția semenilor săi: cumpăra orez, carne de berbecuț pentru pilaf; făcea rost la negru de puțină marijuană, pe care o fumau dintr-o țigară, pe rând, în timpul sindrofiilor. Mai totdeauna aveau grijă să mai rezerveze bani și pentru aventuri nuptiale. La hotelul „Andidjon” din centrul urbei făceau naveta duduie din Ucraina, care își vindeau trupul pentru sume iluzorii, indiferent cine plătește. Prostituația și adulterul la Andijan era un lucru obișnuit și copiii străzii puneau mână de la mână pentru a îndulci cu câteva clipe, prin rotație, pe câteși-unul-doi dintre semenii lor.

* * *

La Andijan familiile, de regulă, sunt numeroase și castele de rudeni trec în clanuri cu influență, având din moși-strămoși o pondere și răspândire clară. Apariția lui Dâlșot era un eveniment ce tulbura nițel tradițiile marilor potențați din lumea mondenă, dar și a beyelor din lumea interlopă. Bătrânul simțea că nepotul cu timpul poate rămâne fără de sprijin, dar se liniștea cu gândul că pintenogul nu va deveni favorit, decât numai la Andijan. Dâlșot parcă cimenta în jurul lui toți copleșii din mahalaua de jos, ba chiar din întreg orașul. Era modest, docil când i se încredința vreo misiune de mediere. Diferitele clanuri se străduiau să-l aibă de partea lor, dar băiatul rămânea fidel ciracilor din piața Andijanului. Mergea des la mormântul părinților, care i se stinseseră tineri de tot în împrejurări miraculoase, la piața din Namangan, unde vindeau rodii. Înainte de-a intra în cimitir, împreună cu camarazii lui își spălau mâinile, dinții, fața, precum e obișnuit la Andijan, și clipe îndelungate comemorau lângă movilițele de sub coroana piersicului pe cei trecuți din viață. Mulți nici nu știau de mormintele părinților, căci cu anii movilițele se făceau una cu pământul, iar la căpătâiul răposaților nu se obișnuiește a pune un semn cât de cât. Dar veneau laolaltă să se închine, instituind între ei o tovărășie rară și fidelă. Alături se afla mai totdeauna cocoșul mut, cu pinteni mari și ochi ful-

gerători. Numele lui deveni curând un simbol al vagabonzilor, care îl îmbărbătau la rândul lor în luptele de pe arenă prin strigăte asurzitoare.

* * *

Evenimentul s-a produs într-o după-amiază, când pe terasă a fost să se confrunte, contrar voinței bătrânului Nabakea, pintenogul lui Tubergen-kirghizul și cel al lui Dâlșot. Tubergen era campionul orașului și se considera capul cocoșilor cu simbrie. Avea trecere și la groaznicii negustori de hașiș și la clanurile care dictau numirea și retragerea din post a procurorului, a judecătorilor și a șefului pieței centrale. Biruind, deveni groaza pintenogilor din Andijan, ca un gladiator căruia i se permitea să-și nimicească sau să-și grațieze rivalul. Dâlșot ajuns pe neașteptate nu numai stăpânul celui mai neîntrecut pintenog, dar și persoana a cărui nume era tot mai des pronunțat în cele mai diferite cercuri.

– E prea devreme, dragul meu, era nemulțumit bunicul. Lucrurile mari trebuie făcute încet, cu mare chibzuială. De data asta te-ai grăbit...

Vestea că la Andijan se ridică un rival serios, cum era de așteptat, ajunsese la Toșkent. La numai o săptămână, stârnind colbul drumurilor de ocol, întră în piața centrală un „Mercedes” negru, strălucitor. Frână strident, derapând pe asfalt, și din limuzină ieși Gafor, unul dintre marele autorități ale mafioților din Toșkent. Purta costum gri și cămașă verde, un lanț gros de aur pe gâtul-i păros. N-avea urechea dreaptă, iar în cea stângă spânzura un cercel cu piatră de diamant. Era considerat hoț în lege – aripa sa ocrotea toți delicvenții din Valea Fergana – și își avea reședința în capitală. Aflase despre pasărea lui Dâlșot și venise să vadă cu ochii lui pe cel care se infiltra în lumea interlopă fără știrea sa. Praful abia se risipi în văzduhul incandescent, când kembohol bollalar, care înconjuraseră deja „Mercedesul” luxos, văzură pe proprietarul limuzinei, stăpânind trufaș de curmei un lupan, gata în orice clipă să sfâșie victima. Îl însoțea, ca bodyguard, Idrihon, o namilă cu mustăți încovoiate și cravata înflorată, ce se așternea ca un trotuar pe burtoiu aproape gol, care se ițea de după cămașa cu nasturii descheiați, și Mustafa Arabek, șoferul cu egretă la turban și priviri scăldate în răutate. La un semn al patronului Idrihon deschise o valiză, din care se rostogoliră la picioarele curioșilor pachete cu bani.

– Unde-i țâncanul care a stârnit cu spurcăciunea lui atâta gălăgie? Glasul lui dogit și disprețul cu care se adresă nu prevestea nimic bun. Toaia de copii nu se grăbi să-i răspundă, continuând a-l urmări plini de curiozitate copilărească. Până una alta, Idrihon, din îndemnul patronului, făcu parte dreaptă din conținutul valizei. Câțiva copii luară banii și aduseră în mijlocul semenilor bere și alte bunătățuri.

– Cine-i Dâlșot? repetă întrebarea Gafor, mai domolindu-și vocea după ce înțelese că nu-i va fi chiar ușor să-i cumpere pe acești zdrențuroși murdari, dar mândri.

– Adorăm trapeze pe gratis, strecură în loc de răspuns unul mai răsărit, ronțând apatic fistaște și făcând un pas înainte. Era Dâlșot.

– Auzi, cotânganule! acum aproape că se răsti Gafor. Adu încoa biblica, să văd cu cât aş putea-o cumpăra hrană lupanului.

– Dumitale, pare-se, n-ai venit la menajerie. Ai în faţă un gighit care doreşte, poate, să se târguiască.

Gafor se lăsă pe bancheta din spate, slobozind portiera larg deschisă. Un tic nervos îi săgetă tâmpla stângă şi păru a se grăbi să-şi scoată din buzunar narghileaua. Lupanul se lungi la picioarele lui, mârâind.

– Cât ai vrea să-ţi plătesc? rânji el, slobozind fumul în cercuri.

– N-ar încăpea în valiza dumitale.

Gafor înţepeni la răspunsul obraznic al băiatului. Idrihon căscă gura, dând semne de nerăbdare.

– Atât? privi Gafor chiorâş, dar încă plin de trufe.

– Pintenogul meu nu se vinde, zise Dâlşot după o pauză. Dar cum eşti oaspete în oraşul nostru, trebuie să ştii că la Andijan musafirul e un cult. Vino la chindie pe terasa din piaţa centrală. Cocoşul meu se bate cu al amicului Durdi. Vă mulţumim de servirea ce ne-aţi făcut-o. Şi... adunaţi-vă paralele, că se murdăresc...

– Ridică banii tu, fâncanule! se răsti Idrihon, dezvelindu-şi hangerul de la şold. Dacă mai încerci să vorbeşti aşa cu excelenţa sa, te papă lupanul cu tot cu borheie.

– Bine, făcu docil Dâlşot. Copiii trebuie să asculte pe cei mari. Apoi adună cuminte banii în valiză şi o întinse stăpânului. Gafor aruncă valiza în maşină şi curând „Mercedesul” dispăru într-un nor de praf, nu înainte ca Idrihon să-l ameninţe:

– Când o fi nevoie, o să ne joci cum vom cânta noi.

* * *

Către chindie, piaţa centrală de la Andijan ajungea epicentrul oraşului. În toate colţurile ei numai dughene şi tarabe, numai larmă şi haine pestriţe. La margine, nu departe de intrare, se îmbulzeau femei cu feregele albe, care se descopereau doar când vindeau tiubiteici, tichiile tradiţionale ale uzbekilor. La câţiva metri de ele îşi desfăceau tarabele vânzătorii de ceapane şi tuşacuri, iar peste tot domnea un miros plăcut de arome variate. Culorile pânzeturilor – tot atât de multe şi frumoase în lumina soarelui ca şi feţele minunatului popor uzbek! Apoi urmau negustorii de piei, de măhuri şi tinichigii. Aici se concentrău multe discuţii de afaceri, iar ca mediatori erau de cele mai multe ori kemboholl bollalar, care fie că cerşeau, fie că vindeau fel de fel mărunţişuri. Aici se făcea politică, aici se discutau preţurile, aici se măsura etalonul vieţii din întreaga Vale Fergana. Nu departe de ieşirea din piaţă, într-un colţ dosit se făcea o mică pieţişoară de pui-cocoşi, care puteau fi cumpăraţi spre a fi dresaţi pentru arenele de luptă. La ieşirea cealaltă din piaţă, înşiruiţi de o parte şi de alta a drumului, îşi desfăceau marfa olarii, meşteşugarii de tandăruri – cuptoare de copt lipii. Pe străzile oraşului, la fiecă colţ, copiii vând struguri, cumâs şi fel de fel de citrice uscate.

Dâlşot i-a povestit bunicului cu sufletul la gură despre confruntarea cu Gafor. Bunicul smârci supărat:

– O s-avem de la el surprize. Păzea! Dar să mergem la piață.

La terasă în acea duminică se adună lume multă. Poliția interzicea luptele de cocoși, ca și oricare joc de hazard, dar interesul era mare, încât apărătorii ordinii publice se camuflau în civil, iar procurorul general, judecătorii asistau și ei, amestecați printre suporteri, în ceapane și tiubiteici. Iar în jur, ca de obicei, muzicanții cântau din surle și loveau iscusit dairelele și tumbelkiurile. Câte un bufon sau un jongler, cu o nuia mare în mâini, își menținea echilibrul pășind pe funie. Lupta se anunțase cu cele mai mari mize, iar acolo unde miroase a mulți bani interesul este și el mare. Mulțimea se scindase în două tabere. Stăpânii din umbră ai primei tabere erau chiar procurorul orașului și judecătorii. Tot ei au pus cele mai mari sume pentru victoria lui Durdi. În tabăra adversă mizele le pune șeful anchetei și de comisarul de poliție. Ambii se gândeau că acest copilandru le cam ieșea din calcul. Cocosul lui Dâlșot crescuse o pasăre mândră, neînfricată. Iscusința lui, chiar din primele clipe, uimea nu numai mulțimea de gură-cască, dar și pe cei mai temerari cunoscători ai luptelor de cocoși. Dar lupta dintre cei doi rivali s-a încheiat foarte repede. Pintenogul lui Dâlșot îl zdrobi pe rivalul său numai dintr-o lovitură de plisc, lipsindu-l de un ochi și făcându-l să părăsească arena înainte de vremea stabilită.

Dâlșot deveni vestit și... bogat. Nu mai era docil ca înainte și chivernisit cu banii. Parte din sumele câștigate se strecurau chiar printre cordoanele de temniceri spre delicvenții de după zidurile penitenciarului municipal, asigurându-i cu multe din cele necesare, iar parte le-o dădea ca mai înainte semenilor lui nevoiași. Autoritatea sa creștea amenințător în toate păturile sociale, iar mahalaua de jos îl avea drept adevărat bey, lucru care nu prea convenea oamenilor legii. Dacă se auzea vreun zvon cu amenințări asupra lui Dâlșot din partea autorităților „subterane”, se făceau a nu le înțelege. Nu le convenea deloc văzând că tot mai multă lume necăjită și săracă, întâlnindu-l, făceau în direcția lui îndelungi temenele.

Iar la Toșkent Gafor fuma la narghilea și răsfoia în memorie întâlnirea cu bătrânul Nabakea.

– E musai să te mai căpătuiești și cu această pasăre care aduce satisfacție nepotelului? Încercă atunci să-l ia cu binișorul bătrânul.

– Cu banii care vi-i propun i-asiguri viitorul, pufni Gafor.

– Nu banii fericesc omul, băiete. Copiii au nevoie de-o mângâiere. *Hudo gheaș-ciur!*

* * *

La Andijan spiritele continuau să fie încinse. Cărdășia stâlpilor justiției cu elefanții din lumea delicventă era cunoscută guvernanților de toate rangurile, dar nu deranja pe nimeni, căci tot ea asigura șederea lor în cele mai moi fotolii, iar la mijloc mai erau și niște tradiții: autoritățile criniturilor dobândite pe diverse căi. O mare influență la situația edililor Andijanului la acea vreme putea să exercite, desigur, Gafor. Cocosii lui, vreo zece, erau deopotrivă de puternici, sălbatici în luptă, încât nici nu știa pe care

să-l arunce uneori în bătălii. Știrile frecvente despre rivalul de la Andijan îl iritau. Sporise și numărul celor din anturajul său care începură să-i scoată ochii de ce nu-și pune pintenogul față în față cu cel al bastardului din Andijan. Ajiotajul ajunsese să provoace de vreo câteva ori încăierări clandestine între grupările delincvente din Toșkent, cu vărsări de sânge. Se ajunsese până la aceea că organele de drept i-au dat de înțeles – dacă și se va decide o bătălie decisivă a cocoșilor, ea poate să aibă loc oriunde, numai nu în preajma bazarului din Toșkent, socotit și el centrul lumii.

Toate erau în socoteala lui Gafor, cu excepția faptului că pintenogul-favorit nu accepta nici o arenă de luptă dacă alături de el nu era prezent stăpânul Dâlșot. Se obișnuise acum să lupte și cu săbiuțele. Rănile căpătate în lupte bătrânul Nabakea i le vindeca cu zamă de cânepă. Cu plisc ca de vultur, în ochi i se aprindeau sclipiri sălbatice de îndată ce ieșea în arenă. Nu scotea un sunet, nici de furie, nici de durere chiar și în cele mai crâncene momente de bătălie. Își doboră dușmanul calm și aproape în tăcere, sporindu-și și mai mult faima. Dar pe cât de sălbatic era în competiții, pe atât era de prietenos cu semenii lui Dâlșot. Dacă-l îngrădea prea mult în cotețul lui, făcea salturi enorme și nu zăbavă stăpânul se pomenea cu el alături. Băiatul nu se mânîia tare – devenise nespus de întregat. Tot mai insistent era chemat la stațiunea *Arslan Bob*, unde se adunau vilegiaturiști din toate colțurile lumii și unde se câștigau bani mulți. Și totuși cei de la Toșkent nu se puteau împăca cu noua rivalitate a Andijanului...

Într-o seară de august lângă hotelul „Andidjon” staționară trei limuzine luxoase. Dâlșot fu chemat printr-un curier... Nici nu reuși să cotească în strada largă, că fu răpit cu tot cu pintenogul său, aproape din goana limuzinelor, care se îndreptară cu o viteză nebună spre aeroport. Peste o oră și jumătate era în fața lui Gafor, la Toșkent.

– O să ieși pe-arenă, dar pasărea ta trebuie să piardă...

– *Tarapul** (cocoș de luptă) meu nu știe să piardă, răspunse îndrăzneț flăcăul.

– Să nu-i mai prinzi săbiuțe la gheare, îl avertiză Gafor. E unica favoare pe care ți-o pot face.

– Chiar de-aș vrea să-l înarmez, n-aș putea. Săbiuțele lui au rămas la Andijan, zise Dâlșot.

Lupta urma să aibă loc a doua zi. Băiatul a mas până în zori într-o încăpere plină de păianjeni colbăiți, ploșnițe și căpușe, pe o saltea slinoasă, străjuit de mândrul său cocoș.

Bătălia se dădu pe o terasă improvizată din vecinătatea turnului de televiziune. Era un năduf teribil. Publicul părea exaltat și foarte agitat de ritmul tumbelkiurilor, dairelelor, surlurilor... Gafor, într-un costum negru cu fir aurit și lampasuri, rânjea excitat, dar pe chipul lui se citea o doză de nervozitate. Pe degetele-i groase luceau inele mari, scumpe. Huiduieli și fluierături asurzitoare încurajau păsările încă înainte să fi început lupta. Cocoșul lui Gafor era cu penetul sidefiu, pe alocuri zburlit și rebel. Lupanul, cu doi dinți de aur, având botniță, mereu se smucea din legătoare.

Stăpânul l-a ținut câteva zile flămând și acuma se izbea, știind că una din păsări după bătălie va fi prada lui. Urletul animalului înspăimânta auzul și asmuțea mai abitir publicul. Gafor trecea cu priviri disprețuitoare peste bufonii în costume colorate, jonglerii ce dansau pe funia întinsă deasupra terasei, peste mulțimea ce savura dinainte actul sfâșierii. Lupanul lui va sfârteca spectaculos această cobaie provincială. „Mai greu va fi cu țăncanul de Dâlșot”, gândea în sinea lui tâlharul. Dâlșot se arăta calm, netezindu-și pintenogul pe care nici nu avuse posibilitate să-l hrănească. Mai spre începutul luptei, secundanții se apropiară de el și-l întrebară dacă este gata să-și avânte voinicul în luptă.

– Care-i onorariul? făcu băiatul tot atât de calm, dar cu glas tare. Amicul vostru (și arată către Gafor) m-a răpit și acuma vrea să câștige, cu vicleșuguri.

Primele rânduri prinseră a-l huidui pa Gafor, acuzându-l prin gesticulări furioase. Printre mulțime Dâlșot recunoscu fețele procurorului și judecătorului din Andijan și băiatul prinse și mai mult la curaj.

– Iar acuma, continua Dâlșot, deoarece Gafor m-a făcut ostatic, în numele kembohol bollalar de la Toșkent, condițiile remunerării le voi dicta eu.

Indrăzneala flăcăului îi lăsă trăsniți și derutați pe secundanți.

– Ce vrei, mucegaiule? crișcă unul dintre ei.

– Vreau, ca în caz de victorie, copiii străzii de-aici să primească un milion de dolari. Iar pentru că Gafor a recurs la mișelie, suma se dublează. „Mercedesul” va deveni și el proprietatea kembohol bollalar de la Andijan...

Mulțimea mai întâi muți, apoi peste mesele lungi pline cu lămâi, portocale, rodii, smochine, nuci și alte bunătățuri se revarsă un val de aplauze. Idrihon și ceilalți adepți ai lui Gafor încruntară privirile, până când unul dintre ei potrivi să-l dea la socoteală:

– Tu, de ce nu garantezi miza?

– În afară că sunteți obraznici, dragii mei gighiți, mai sunteți și neînțelepți. Eu cer ceea ce-am zis, iar în caz dacă pierde tarapul meu, miza o vor plăti oamenii de la Andijan pe care-i aveți în tribune.

Spectatorii, reluară vacarmul fluierăturilor, de astă dată în susținerea băiatului, ghicindu-i pe cei doi de la Andijan și potrivit că anume ei au pariat clandestin cu Gafor.

– Bine, condițiile se vor respecta, căzu de-acord Gafor, stăvilind spiritele incandescente ale tribunelor.

– Ba! nu se lăsă băiatul, zâmbind încurajat. Banii și cheia de la „Mercedes” – în centrul arenei. Altfel cocoșul meu n-o să lupte.

Tâlharul n-avu încotro. În terasă, pe o tavă, fuseseră aduși banii, iar cheile mașinii transmise secundanților, doi burtoși în vârstă, cu tiubiteici colorate, cusute cu fir aurit pe creștet. Dâlșot trase cu coada ochiului la movilița de bani nou-nouți, care, în pachete, acum erau numărați sub privirile încordate și lacome ale mulțimii de gură-cască.

Începu bătălia. Cocoșul lui Gafor era puternic, dârz, dar Dâlșot observă că din cauza că era masiv, mișcările îi erau cam greoaie. Pliscul pintenogului său lovea ca o săgeată în gâtul gol al rivalului, însângărându-l, apoi se retrăgea dibaci pentru a evita loviturile ghearelor îmbrăcate cu săbiuțe. Tarapul lui Gafor se apăra cu aripile grele și de câteva ori atinsese cu săbiuțele ascuțite ca briciul pintenii rivalului. Pentru prima oară pintenogul lui Dâlșot slobozi un cârâit de nemulțumire când simți cum peste colbul terasei, se scurg șuvițe de sânge...

Lupta egală dura deja de câteva ore. Mulțimea obosită dorea ca unul din cocoși să cedeze. Mai proaspăt părea a fi cocoșul lui Gafor, și acesta, înfoindu-și pieptul, aștepta să fie foarte curând declarat învingător. Gafor nu se reținu să-și anunțe gașca:

– La Andijan i-am propus bani fabuloși, iar el, canaliala, nu numai că nimicește un cocoș atât de iscusit, dar se va mai întoarce acasă cu sărăcia în sac...

Creasta însângărată semăna cu un coif deformat, iar solzii picioarelor murdare nu mai străluceau la soare. Lui Dâlșot i se făcu milă de pintenogul său, dar simți că și rivalul, gigantic, e sleit de puteri.

– Hai, frățâne, nu te da bătut!.. Ori învingem, ori... De-aici nici Allah nu ne scapă...

Într-un tron, la o margine a terasei, cu doi bărbați din spate care-i făceau răcoare cu evantaiele, Gafor strecură către cei doi demnitari de la Andijan din tribune:

– Să vedeți cum va papă curând lupanul meu.

Dâlșot era singur-singurel. Publicul nu mai ținea cu el. Își aminti o vânătoare de bizoni africani văzută la televizor. Hăituiți de tigri, după ce erau răpuși și devorați, resturile hoiturilor erau târate de hiene. Era o scenă lugubră și el simți cum fiori de gheață îl strâng din spate. Își netezi fruntea și șopti:

– Mai îndrăzneț, frățâne! Fii prudent! Acum trebuie să te descurci singur... Singur... Atâta îi mai spuse.

Deodată, spre surprinderea tuturor, pintenogul lui Dâlșot deveni cu mult mai prudent. Para cu dibăcie orice încercare a rivalului de a-l lovi cu săbiuțele. Așa îl mătăhăi până spre amurg, când publicul, de plictiseală, nu mai fluiera. Pintenogul lui Gafor începu să dea semne de surmenare. Cocoșul lui Dâlșot, viclean, tot atunci își înteeți salturile, țintind cu pliscul ochii. O săgetare fulgerătoare îi scoase un ochi, și pe terasa plină de noroi amestecat cu găinaț, fâșni șuvoi sângele. Orbit, pintenogul lui Gafor începu să-și piardă orientarea. Arena învie, când dintr-o dată cocoșul lui Dâlșot, făcând ultimele eforturi, realizează un salt enorm și căzu cu toată greutatea peste beregata rivalului, prinzându-i-o strâns în gheare. Corpul masiv se răsturnă răpus și de propria-i greutate – cocoșul lui Gafor se zbătea în agonia morții. Pasărea doborâtă întinse gâtul; ghearele ridicate, în convulsii tot mai rare, se strânseseră încet, semn că își dădea duhul. Publicul înfierbântat striga să fie slobozit lupanul din curmeiul stăpânului. Secundanții siliră cocoșul lui Dâlșot să se astâmpere lângă stăpân și cu o antingere de mână către el îl declarară victorios. Lupanul, slobozit, în sfârșit, pe arenă, își înfipse colții în corpul neînsuflețit, dar încă fierbinte al pasării și o tăbârci

jos. Începu să o sfâșie lacom, mârâind înfuriat, ferindu-se de săbiuțele însângerate. Flămânzit prea tare, spectacolul nu avu farmecul așteptat de Gafor.

– Idrihon, transmite-i „Mercedesul”, rosti cu voce stinsă Gafor. Și banii. Și să plece... Să se ducă acasă! Să se ducă...

Dâlșot surprinse un gest al mâinii inelate, amenințând parcă ceva și pe cineva. Huiduielile și fluierăturile păreau nesfârșite. Băiatul rămase oarecum stingherit, înconjurat de copiii străzii din localitate, care-și primeau cota promisă, în umbra terasei cuprinse de mrejele amurgului...

* * *

Deja a patra săptămână copiii străzii la Andijan erau în derută. Nu aveau nici o știre despre Dâlșot. Numai bunicul Nabakea începu să-și dea seama că nepotul se prea poate să nu fi ajuns atunci la hotel. Presimțirile lui de mai demult trecură acum într-o teamă de fatalitate. Se căina că nu l-a învățat pe nepot la vreme că victoriile sunt cu primejdie, și nu rareori se plătesc scump. Acum, dacă trecuse luna și nepotului i se pierduse urma, bătrânul adună copiii străzii, și le spuse, adresându-se mai mult lui Numan Tașmatov, cel mai chipeș și îndrăzneț gighit dintre toți:

– Am fost cu declarație la procuror. „N-a trebuit să-l caute pe dracul cu pasărea lui” mi-a zis... Apoi vorbi către toți kembohol bollalar: Cred că-i treaba lui Gafor. Voi trebuie să-l găsiți pe Dâlșot. Viu ori mort... Și după o pauză lungă, adăugă cu glas stins: Nu pot să vă dau mai mult nici bani, nici sfaturi. Decât să vă urez: Sub steaua lui Allah!

– Besmilea Rahman Arahim! duseră toți mâinile în semn de rugăciune, gata de plecare.

La gara Andijan se adunase o droaie întreagă. Fără a da ascultare celor mai mari, s-au aruncat prin vagoane și au plecat spre capitală. După o noapte de călătorie alaiul defilă prin tot Toșkentul, întrebând de renumitul hoț în lege. Peste tot li se spunea că nu le este cunoscută o asemenea persoană. Și nu că n-ar fi știut nimic despre unii, nici despre alții, dar tot mai bine era să se țină departe de gloata cu intenții de vendetă. Ceea ce au putut afla de la copiii străzii de-aici fu că la începutul toamnei, în vecinătatea turnului de televiziune avuse loc o luptă de cocoși, unde un tânăr de la

Andijan i-a făcut bogați. Tot de la ei aflară că Gafor și clica lui, după acel fiasco, au plecat undeva în direcția Ucikuduk, spre Marea Aral...

Mai multe zile kembohol bollalar au mas sub cerul liber, încălzindu-se unul de altul. Chiar a doua zi câțiva dintre copiii pieții Alai se oferiră să le ajute, și acum erau nedespărțiți.

– Unde să-l căutăm? se întreba mai mult pe sine decât toaia de zdrențăroși Numan, cel mai cu autoritate acum printre toți.

– Poate la morgă, făcu Kamaletdin, fiul unui proprietar de cazino clandestin din Toșkent. Un pui de geruleț se strecură printre zdrențele alaiului de copii. Dacă s-ar fi întâmplat ceva cu Dâlșot, doar în acest loc mai putem afla vreo informație... Și se îndreptară cu toții spre morga orașului, care era pe malul râului, într-o clădire mare, cu ferestrele largi, pe alocuri fără sticle.

În morgă li s-au permis să intre numai la patru băieți, cu Numan în frunte. Pe mesele de marmură albă, lungi și grele, cadavrele zăceau aruncate haotic. Pretudin-deni domnea un miros greu de formalină și greață. O femeie înaltă, grasă, aflându-le păsul, le propuse să cerceteze și albumul fotografic.

– V-aș putea ajuta, îi șopti lui Numan cu subînțelese femeia, văzându-l căpetenie peste toți. Am un ginere, fără droguri nu poate, adaugă ea după o pauză scurtă. Dar nu găsiră nimic printre cadavre, nici printre poze.

În a treia zi intrară în conflict cu însuși medicul-șef. Gloata de afară, nerăbdă-toare, asediase pragurile intrării centrale și se iscă un bucluc între cotângani și pază. Cearta se incinse într-atât, că fu chemată direcția. Șeful morgii ieși supărat foc și nu dori să asculte pe nimeni și nimic.

– Să vă cărați de-aici toți, până la unul! Altminteri chem poliția. Cocoșul mamei voastre de borfași!!!

Sudalma avu efectul unei împușcături. Urumbek, cel mai apropiat prieten al lui Dâlșot, se repezi ca o panteră spre beregata directorului și, începând să-l zgâlțâie cu putere, zbieră la el:

– Care cocoși? Unde-i? Spune chiar acum!

Galben ca ceara, slobozit un pic din strânsarea tipului, izbuti să scoată doar două vorbe:

– E-ra c-cât o c-cămilă... Ce vreți de la mine?

La zurba de afară, ieși și Numan cu ceilalți.

– Unde-i tarapul, te întreb, canalie?

La auzul acestora, femeia se lumineă la față.

– Lăsați-l pe director. Vă spun eu, tot acum.

Și grășana le povesti cum o lună în urmă niște gunoieri descoperiră într-o di-mineață un cocoș de luptă, scormonind ceva la marginea orașului. Au încercat să-l prindă, dar zadarnic. S-au priceput oamenii că e ceva la mijloc și la două rânduri de hârleț au descoperit un cadavru. Cât l-au adus la morgă, au avut a lupta cu pasă-rea. Le-a făcut bătaie de cap și lucrătorilor de-aici, directorul chiar voi să împuște pintenogul buclucaș. Dar cineva din personal îl opri – semăna să fie înțeleaptă într-adevăr...

Acum lucrurile se limpeziră. Negreșit, era vorba de cocoșul lui Dâlșot. Femeia le mai arătă o dată o fotografie a mortului găsit lângă gunoiste... Un cadavru umflat, cu fața mutilată și țeasta zdrobită, încât era imposibil să recunoști pe Dâlșot. Jumătatea din urechea dreaptă era sfârtecată.

– Cum putem să-l găsim? întrebă, tresărind, Numan pe grășană.

– Și aici e o problemă. Trebuie să întrebați de groparii de la cimitirul central. La noi cadavrele neidentificate se păstrează câteva săptămâini, medicii legali stabilesc cauza decesului, după care le expediază la cimitir, unde-s înhimate într-un sector aparte... Groparii de-acolo nu-s totdeauna conștiincioși. Ei fac un cotlon comun și aruncă toate cadavrele la un loc...

– Mergem la cimitir! ordonă Numan.

Era o dimineață însorită de început de iarnă. La poarta cimitirului au fost întâmpinați cu ostilitate. Doi polițiști le stăviliră calea și unul mai barosan îi amenință:

– Dacă până la amiază nu vă cărați la Andijan, nu veți avea zile bune. Accesul în teritoriu este interzis, să nu mai provocați vreo epidemie.

După lungi negocieri, Numan reuși se îmbuneze străjerii morților cu ce aveau nevoie cei vii și intrară. Unul din gropari îi conduse la sectorul unde erau înhumate cadavrele neidentificate.

– Iată-! strigă deodată Kamaletdin. E cocoșul care a câștigat bătălia cu Gafor...

De departe la umbrișul unui dud, lângă o moviliță de humă roșietică, copiii străzii zăriră pintenogul lui Dâlșot... Până în amurg, din ultimele achiziții, au comandat un TIR-refrigerator, au exhumat cadavrul lui Dâlșot și au pornit cale întoarsă.

La Andijan procesiunea funerară decurse cu mare pompă, participând și mic și mare. Bătrânii păseau în urma cortegiului, vorbind de curajul kembohol bollalar, care și-au găsit liderul și acum îl înmormântează după toate ritualurile și obiceiurile islamice. La mormântul lui Dâlșot, chiar lângă poarta cimitirului, au sădit un smochin. Cocoșul a fost alături de stăpânul lui toate aceste zile.

După înmormântare Nabakea îl luă acasă. Dar până în zori pintenogul se strecură printre nuielușele cotețului, revenind la cimitirul din marginea orașului. Groparii nu l-au alungat, ba chiar prinseră a-l ocroti când slăbi și câinii vagabonzi începură să-i dea târcoale. Așa a ținut-o pintenogul câteva săptămâni în șir. Până către mijlocul iernii, când la Andijan se zvoni că undeva, la Ucikuduk, lângă Marea Aral, a fost incendiată o mașină „Mercedes”, în care arsesse stăpânul ei, o autoritate mafiotă fără urechea dreaptă, cu tot cu paza de corp și un lupan cu dinți de aur. Se usca, refuza să mănânce. Stătea obelisc în picioare, pe mormânt în văzul tuturor celor care vizitau cimitirul, parcă nedorind ca cineva să-l consoleze. Ochii lui nu mai erau fulgerători și nu mai semănau atât de sălbatici ca odinioară. El nu mai visa să se avânte în lupte pe terasa copiilor străzii.

În prima zi de februarie, când la Andijan fulguia domol, iar vântul rece bătea dinspre crestele Tean-Șanilor, pintenogul se prăbuși peste mormântul lui Dâlșot. Vântul, din ce în ce mai năpraznic, răsfirea penetul îngălbenit al cocoșului, apoi i-l peptăna înapoi, răsfoind parcă ultimele pagini triste ale unui epos oriental.

CATACOMBA

În tabăra afaceriștilor, proxeneților și prostituatelor fu o mare bucurie când, după zece zile de arest, Mihai Cănațuie a fost pus în libertate. Justiția fu nevoită să recunoască alibiul. Mihai, stăpânul cazinoului din chiar preajma pieței centrale, deveni dintr-o dată și mai autoritar în lumea interlopă. Trebuia să fi dovedit o nemaipomenită dibăcie dacă a reușit să convingă, fără a mitui sau fără ravagii de-ale

amicilor săi asupra anchetatorului de la procuratura orașului, că nu el este vinovat de sinuciderea Catacombei.

Mihai era considerat dintotdeauna autoritar și puternic. Întreg orașul îl admira când ieșea la plimbare cu familia, în zilele de odihnă: un landou cu doi gemeni înaintea, alți doi feciorași de vreo cinci anișori, tot gemeni, pe care nu-i slăbea din ochi nici pentru o clipă, iar în brațe-și ducea fiiculița cât un boboc. Soția, gravidă, venea pe urmele lui, ducând de mânuțe alte două fiice gemene... Drept că parte de cunoștința lui se amărâseră când l-au văzut liber. Erau datori cu sume mari și acum urma să le întoarcă repede cu „dobânzi” grase. Alții au prins a se linguși cu osârdie pe lângă el, deși știau că Mihai nu suferă lingăii. Acum însă îi lăsa să se bucure, mulțumit și el de această confruntare directă cu puterea. Considera că a trecut un important examen al vieții, care-l plasa în lumea delicvenților pe treapta superioară. Devenise deja „șefu” cazinourilor, unicul om de afaceri care în toată urbea nu plătea tribut grupărilor mafiotice, în capul cărora se afla Ghivi Zerghin. Avea el ce avea cu acest georgian înalt și lat în spate, cu părul negru și nasul acvilin, de vreme ce l-a scutit pentru un an întreg de taxa pe care o încasa de la firmele și oamenii de afaceri mai barosani.

* * *

Amețitoarele succese ale lui Mihai Cănațuie din ultimii ani nu erau nici miraculoase, dar nici nu și le putea explica doar cu acea sosire în oraș la vârsta adolescenței, după care întâmplarea l-a prins într-un ostropăț vertiginos de evenimente. La numai șaisprezece ani venise în megapolisul moldovenesc la o școală de șoferi. Toate avea să le pecetluiască o simplă întâmplare. Singur într-o mare de străini, neștiind pe nimeni, profită de adresa pe care i-o dete un sătean, sfătuiindu-l unde ar putea să închirieze o odaie. Stăpâna, o femeie de vreo 40 de ani, aflând că e de la Ineasca, satul ei natal, tocmai se cutremură. Privindu-l pieziș pe sub streășina mâinii, după ce află al cui e, șovăi încurcată. Dar avea mare nevoie de bani și când băiatul îi întinse biștarii, dânsa căzu de acord.

– Credeam că sătenii m-au uitat, zise ea într-un târziu, parcă pentru sine. Dar ca să vezi...

Era văduvă, avea o casă cu trei odăi. De veche ce era, se așezase straniu oarecum pe o coastă. De jur-împrejur numai bălți cu stufării înalte, și numai la poarta curții mici se rupea spre una din străzile noi o cărărușă străjuită de câteva sălcii bătrâne cu două bănci sub pletele lor. Avea trei fiice, una mai mică decât alta. Cea mai mare era aproape de vârsta lui, cea mijlocie venea din urma ei la un an și ceva, și doar mezina abia trecuse în clasa a cincea. Erau una mai frumoasă decât alta. Citeai pe fețele lor contururile mamei, pe care le avuse, probabil, la cea dintâi tinerețe. Erau tustrele zbânțuite, și maică-sa obosea să le tot strunească atunci când se întorcea de la fabrica de mezeluri, unde lucra în sudoarea frunții pentru un salariu de nimic. Chița, căci așa îi zicea gazdei, îi spuse din primele zile că toate cele trei sunt rodul unei dragoste fugare cu bărbați diferiți. Dânsul era primul bărbat în casa ei de la părăsirea Ineascăi, căci de atunci le purta o ură incurabilă. Mihai însă se dovedi cuminte și gospodăros.

Dis-de-diminează pleca la lecții, și după prânz, venind acasă, găsea pentru toate preocupări și nu le slăbea o clipă. Copilele îi purtau frica, punându-i mai apoi și o poreclă: „Jandarmul Europei”. Întorcându-se de la serviciu, Chița găsea ordine în casă, în grădină și curte. Pentru Mihai femeia rămânea multă vreme o enigmă, până într-o duminică seara, când avea să i se destăinuie singură. Îl chemă în odaia ei și, neașteptat de binevoitoare, îl servi cu plăcinte și vin. După o lungă ezitare, oftă, își aruncă cu un gest rebel părul despletit pe spate și prinse a-i mărturisii:

– Crud a glumit viața cu mine... Bărbaților le place frumusețea, dar n-am întâlnit vreunul care să o poată păstra cu adevărat. Vorbesc cuvinte frumoase, dar... Ori poate că n-am fost eu prudentă? Și pe fața ei, atinsă de riduri, se prelinseseră două lacrimi amare... După prima dragoste am născut-o pe Maria. Copil din flori... Tata n-a putut suporta rușinea, a reparat în grabă casa din păduricea Stănica, cea de după creștele Lipăgăului, și m-a trimis acolo. Când Măriuța se ridică copăcel, cu ea în brațe lucram ca mulgătoare la ferma de vaci. Apoi mi-am încurcat viața cu un șofer. Băiat bun, dar căsătorit. Mă ajuta la toate. Să nu fi fost el, o pierdeam pe Măriuța. Mi-aducea și de mâncare, mă ducea cu mașina unde aveam nevoie, dar ce folos. În Crășnășeni avea familie, doi copii, și când veni ziua, plecă la cuibul lui, lăsându-mă însărcinată... Pe Anișoara am născut-o de-acum având un mic comând. Mă ajuta Măriuța la legănat. De la o vreme mă luasem soră dreaptă cu viața și credeam că am s-o pornesc de la început, că am să le dovedesc pe toate...

Îndrăgisem pădurea. O descoperii atât de frumoasă! Ascundea parcă o lume de miracol și taine și mă legăna serile cu o chemare tinerească, cu un dor nesecat, neexplicat de patimi și de viață. Sub acoperișul casei mele se adăposteau oamenii pădurarului, drept răsplată îmi aduceau vreascuri și la portiță nu lipseau niciodată stivele de lemne. Sunt mulți ani de când am plecat, dar scărta de lemne trebuie să fie și astăzi... Să nu mă fi părăsit șoferul de la Crășnășeni, poate că așa fi avut o viață fericită la Stănica. Ne iubeam, dar el... plecă definitiv când Anișoara împlinise abia doi ani.

Într-o zi mă întâlni cel mai de seamă gospodar al satului. Mă luă din drum cu limuzina și... se îndrăgosti de mine. Pe cât era de bogat și mare, pe atât de fricos. Îmi dădea târcoale numai în puterea nopții, pe furiș, ca să nu-l zăpcească cineva... Cum a aflat că am să nasc un copil, s-a făcut mort în păpușoi și nu l-am mai avut alături. Se temea ca de moarte să nu-l divulg. De la el am născut mezina. Surorile au poreclit-o, nu știu de ce, Catacomba. Și bună botezată a rămas... La Stănica am mai locuit încă trei ani. Gospodarul major al satului, de câte ori mă întâlnea, mă silea să părăsesc Stănica, Ineasca. M-am împotrivit cu înverșunare, dar când mi-a cumpărat bojdeuca asta la Chișinău și m-a asigurat și cu serviciu, n-am mai rezistat ispitei. Iată așa m-am pomenit cu toată familia aici. De atunci au trecut aproape zece ani, dar nici un ajutor, nici sprijin nu mai am de nicăieri. Deși... nu mai murim de foame...

Stelele încremeniseră la geam, lumânările din candelabru se căzneau să se stingă când Chița sfârși povestea vieții ei. Repetă același gest rebel, și câteva șuvițe ce-i

lunecaseră peste frunte, peste sâni, se rânduiriă într-o unduire duioasă în lanul de seară ce lunecă domol pe spate. Șuvița de lumânare tremură rușinată, mai clipoci de câteva ori și se stinse. Mihai simți cum îl învâluie o aromă dulce de câmpie și un fior enigmatic îi mișcă brațele spre mâinile femeii. Degetele se învolburară ușor și o vagă compătimire fu absorbită de flăcările unui dor crud și năvalnic. În odaia de alături fetele dormeau duse. Chița se prăbuși ca altădată în fântânile dragostei, lăsând patimile să înghită corpul fierbinte și vânos al tânărului. Un basm de altădată se strecură în bojdeuca ei de la marginea orașului și numai petecul de cer străjuia la geam, aducând miros proaspăt și aproape real de pădure...

– Nu mai aștept nimic de la viață, șopti dânsa târziu către zori, când focul patimilor se mai potoli și veni vremea să plece la serviciu. Tot ce a avut să-mi dăruiască deja mi-a dăruit... sfârși ea, urmărind cu patimă ochii băiatului îmberb, care-i fulgerau năpraznic tinerețea ascunsă și vămuită de vârtoarea anilor. Buzele ei, încă rumene, musteau șoapte de blândețe, parcă feliicitându-l că din acea noapte el a devenit bărbat...

Pe cât de simple par lucrurile uneori, pe atât sunt de încâlcoite. După noaptea cea Chița îl ocolea și nu-i mai permisesse să se strecoare în așternutul ei, deși privirile flăcăului o chemau lacom, o seduceau. Venea obosită de la serviciu, și doar că îi mai ajungeau puteri să-i mărturisească câte ceva din marile taine ale vieții sale. Mihai continua să le pună la respect pe cele trei fete ale ei. La un an de când stătea în gazdă, Maria se făcu domnișoară de-a binelea și, când îi întâlnea privirile, roșea de fiecare dată până în măduva oaselor. Anișoara era o zgâtie turbulentă, năstrușnică în felul ei, fără a da cuiva ascultare. Numai Catacomba îndeplinea ca o școlăriță poruncile lui. Maria mereu îi căuta ochii, mereu se așeza alături de el. Într-o zi îi spuse deschis că îl iubește. I se mărturisi și maică-si. Urma în acel an să dea admiterea la școala Normală din Orhei, dar patima pentru Mihai îi întuneca orice judecată. Se îndrăgostise pentru prima oară și Chița îi dete frâu liber acestui dor crud. Nu s-a mirat deloc când i-a surprins pe amândoi în așternut... Numai că dragostea Mariei se dovedi efemeră. Până la urmă deveni studentă și, plecând la Orhei, se acomodă repede cu viața de acolo, se amorează a două oară de un băiat din anii superiori și se căsători în același an. Locuiau într-o cameră la cămin, venea acasă rar și se străduia să nu dea ochii cu Mihai...

Curând și Mihai trebuia să absolvească școala, să se angajeze în serviciu și nu-l mai înfricoșă răceala Mariei. Chița nu reuși nici ea să se dezmeticească atunci când simți că găzdașul o curtează deja pe Anișoara. Dar când îi declară că Anișoara trebuie să-i devină soție, fiindcă e gravidă, femeia se împotrivi înverșunată. Ruptura se produse brusc. Mihai își găsi de urgență altă gazdă și plecă de la Chița și de la Anișoara, care între timp începu să vânture cavaler după cavaler. Îi ademenea serile pe banca de sub sălciile din poartă, fumând și spunând bancuri pipărate. În ziua când i-a părăsit, unicul suflet care regreta plecarea lui era Catacomba. Plângea de se cutremura cămașa pe dânsa. Avea deja un trupușor mlădios și sâni începeau să-i împungă cămășuica de satin.

– Rămâi la noi, bade Mihai, sughița fetișcana. Rămâi, „Jandarmul Europei”...
Vreau să mergem împreună la Ineasca, la casa noastră de la Stănică. Mi-i dor...

– Să se ducă, o întrerupse poruncitor Chița. Destul că și-a bătut joc de surorile tale.

După plecarea lui de la Chița, viața-i luă brusc o altă întorsătură. Întâlni o fetișcană de la ziaristică și se căsători. Avea socri bogați și obținură degrabă un apartament. În numai cinci-șase ani soția îi aduse pe lume șapte copilași. Era șofer de curse lungi și situația trebuia să-l mulțumească. Se părea că nu mai poate schimba nimica. Doar undeva în străfundurile subconștientului îl mai rodea din vreme în vreme o insatisfacție mută și confuză. De aceea când Basarabia fu cuprinsă de mișcarea de eliberare națională. Mihai se scufundă chiar în inima evenimentelor, fără să știe clar ce vrea și încotro îl duc ele.

* * *

Rămăseseră în urmă mitingurile numeroase, asaltul Ministerului de Interne, grevele rusofonilor și confruntările cu căzăcimea rusească și unitățile armatei sovietice. Poliția acum mai că nu se solidariza cu demonstrații, rusofonii luaseră frica atestării privind cunoașterea limbii de stat; cei mai tari de fire și cei naivi au avut răbdarea să manifeste la aerodromul de la Mărculești și să petreacă trupele unității de parașutiști din Chișinău. Mulți dintre liderii evenimentelor de stradă se catapultaseră de la tribunele din piață în cele ale Parlamentului. Sfârși subit și cu un rezultat absolut neașteptat războiul de la Nistru... Senzația unei mari trădări cuprinse toată suflarea românească, aceea care, într-un fel sau altul, mișca odinioară carul restructurării.

Mihai Cănațuie se pomeni într-o vreme absolut derutat. Incertitudinea unei răscruce de mai multe drumuri, toate ducând în neunde, puse stăpânire pe întreaga lui fire. Patrioții de ieri schimbară mândria lor națională pe patima businessului. Toată republica, de la conducerea de vârf și până la cel mai simplu căruțaș de la țară, se transformă într-o bișnițerie gigantică. Porțile Europei se deschiseră în fața fostei închisori a popoarelor socialiste, și acum în vama de la Leușeni cozile se lungeau până la kilometrul zece.

La început Mihai se pomeni absolut nepregătit pentru această viață, în care totul se vindea și totul se cumpăra. Înt-un timp visa să devină fotoreporter. Foarte degrabă, așteptând noi evenimente stradale, se pomeni absorbit ba de jocurile de noroc, ba de intermedierea unor afaceri. În sfârșit, îndemnat de Emil Coșuleț, un prieten isteț și neinficat din Transnistria, câștigă încrederea a două doamne impozante, practicând vreo două luni proxenetul. A codoșit mai întâi pe Calea Victoriei din București, apoi pe podul ce leagă Europa cu Asia, spre Istanbul. Pricepu îndată că e un business prolific, dar periculos. Au fost, de fapt, cele mai triste și mai grele luni din viața lui. S-a întors acasă cu puțini bani și stors de oboseală. O vreme nu dorea nimic. Numai când puterea locală aproape că legaliză prostituția și o duzină de ziare de bulevard împânziri urbea cu anunțuri ce propuneau duduie pentru masaj în orice oră a zilei

și nopții, lui Mihai îi veni în gând că cea mai veche profesiune a umanității poate fi și profitabilă. Nu avu nevoie de prea multe sfaturi cum să-și deschidă un cazinou – știa pe la ce uși să umble, cum să anticipe răspunsurile afirmative ale funcționarilor. După numai câteva luni fu în stare să arendeze clădirea vechiului comitet municipal de partid, în care își stabili curând cazinoul „La botul calului”. Ajunse deja să aleagă din mulțimea de fete tinerele care urmau să deservească bărbații de toate vârstele. Concurența deveni mare și avea chiar dificultăți la angajare și concediere. Ca să se mai debaraseze de grijile suplimentare, o angajase pe Foniculeasa, o găgăuță stătută de la Ceadâr-Lunga, cu fața aspră și prudentă, care supraveghea duduile să nu prindă în adaos, să nu se molipsească de boli venerice. Tot ea mai supraveghea sala video, unde erau instruite nou-venitele cu filme erotice, sexy, deprinzându-le marea artă a farmecelor. Și tot Foniculeasa recepționa comenzile la telefon, trecând în registru adresele și alte date necesare pentru verificare și control. Treptat devenise inima cazinoului, lui Mihai revenindu-i misiunea de patron și parlamentar cu vârful-rile lumii interlope.

Uneori Mihai era ademenit de vreo duduie nouă. O proteja personal, având grijă să o supună mai întâi testelor Foniculesei. Dar de la o vreme renunță cu totul la clientele cazinoului său – nu dorea să se compromită în ochii subalternilor. I se duse faima de om bogat, purtându-i-se respectul. Avea un adevărat conac la marginea orașului cu pivniță, frigidere pline cu bucate gustoase, garaj pentru limuzină. Copiii și soția și-i îmbrăca după ultimul cuvânt al modei. Nu ducea lipsă de nimic și-și putea permite orice. Numai că de la o vreme, pe măsură ce afacerea prospera, Mihai simțea cum i se atrofiază instinctele amoroase. Trecea nepăsător pe lângă atâtea gagele care l-ar fi potopit cu gingășii și dezmierdări. În ochii lui femeia se devalorizase și nu era decât o marfă, nici măcar prea căutată. O recunoștea doar pe buna lui soție, gospodină minunată, care îl înțelegea și-l susținea în ceea ce făcea și agonisea.

* * *

Într-un noiembrie mohorât, prin Foniculeasa se ceru în audiență o femeie. Mihai n-avea nici o plăcere s-o primească, îi era silă de rugămințile clientelor care se vroiau angajate la „firma” lui. Dar insistența femeii precumpăni și el se pomeni în biroul său modern cu Chița. Îmbătrânise, încât era mai să n-o recunoască. Fața-i scofâlciată era pământie, brăzdată de riduri, mișcările – obosite, câțiva dinți îi lipseau. Mihai se cutremură – nici să creadă că odată anume această femeie l-a făcut bărbat.

– Ce-ai venit? o întrebă, simțind un gust amar în gură.

– Să te rog... Două fiice s-au măritat și au emigrat cu familiile dincolo de Ural, iar eu cu Catacomba... Ne prăpădim. Am auzit că ai o firmă bogată... Pe lângă toate, eu mai sunt și cu un picior în groapă, n-am bani pentru leacuri. Catacomba e frumoasă, fragedă și are nevoie de supravegherea dumitale. Ea nu-ți este străină...

– N-am să-ți aranjez fiica la mine, zise Mihai hotărât, netezindu-și frizura. Ieși de la birou, scoase din costumul de catifea o pereche de chei și deschise un safeu. Sco-

ciorî de acolo un șumuiag de bancnote și i le întinse. Ține, pentru tot ce ai nevoie. Ajutor umanitar de o singură dată. Dar pe Catacomba las-o în pace...

Femeia încremeni. Fixă cu o privire tâmpă șumuiagul de bani și părea să fi pierdut darul vorbirii. Expresia neroadă în care încremeni Chița îl străpunse cu fiori de geață. El se repezi spre ea și o atinse ușor cu mâna în care ținea banii.

– Ține...

Chița tresări din încremeneala tâmpă și se aruncă în genunchi, repezindu-se să-i sărute mâinile. Gestul îl enervă la culme și el o ridică de subsuori cu o smucitură bruscă:

– Dacă nu termini, o pățești rău... Pleacă. Am terminat discuția... Și pe Catacomba s-o lași în pace.

– Mulțumesc, șopti Chița printre lacrimi. N-am să te uit nicicând. Împreună cu fiică-mea vom aprinde lumânări la biserică întru sănătatea dumitale...

Și dispăru ca să n-o mai vadă niciodată. Muri chiar a doua zi în brațele Catacombei. Ultimele ei cuvinte au fost ca s-o înmormânteze la Stănică, la acea margine de pădure, lângă casa veche, străjuită de o scârtă de vreascuri uscate. Cu banii de la Mihai, Catacomba rânduie tot ritualul înmormântării, ieșind și din alte datorii în care intrase Chița.

La câteva săptămâni după moartea mamei veni totuși la cazinoul lui Mihai. Rășări în biroul lui parcă pe nepusă masă. Era frumoasă, ca lacrima. El n-o văzuse câțiva ani încheiați, și acum o privea uluit, fără să poată rosti un cuvânt. Avea trăsăturile feței foarte cunoscute și totodată nespuse de atrăgătoare. Fata îi povesti cu tristețe despre ultimele zile ale Chiței, care au coincis cu plecarea cocostârcilor de la cuibul din preajma casei lor, și... îl rugă s-o ia în serviciu.

– Știi să dansezi, reciti, cânti la chitară... Cred că am să-ți fiu de folos și am să atrag clienții... termină ea cu o naivitate vădită.

– Știi tu ce se petrece aici? dori Mihai s-o descoase. Ești un copil încă...

– Înainte de moarte mama m-a încredințat că numai dumneata ai să mă salvezi în vremea asta încâlcită. Că ai să mă ocrotești de orice murdărie. Și eu am crezut-o, sfârși ea printre sughituri.

Mihai simți cum îl învăluie furia, dar umerii firavi și tandri, săltând în ritmul sughiturilor, îl înmuieră. Îi luă căpușorul în palmele lui mari și cu degetele ștergându-i lacrimile, i-l ridică de pe birou. Doi ochi negri de tăciune, nu prea mari, îl priveau prin miriadele de lumini ce jucau în lacrimi, implorând ajutor. „Unde mai văzuse acești ochi?” se întrebă. Și în clipa aceea simți că-i deveniseră scumpi și dragi. Îi dădu un pahar cu apă și-o așeză într-un fotoliu să-și mai revină. Căzu pe gânduri. Apariția neașteptată a Catacombei, frumusețea ei verde și crudă, amintirea Chiței, doi ochi prea cunoscuți – îi atinseră niște coarde de mult amorțite, dar nemâncate încă de rugina lacomă a banului. Să arunce această copilă fragedă la moara plăcerilor? Își dădea seama că ar face o crimă, un mare păcat.

Și el o angajă ca secretară în biroul său. Acum Catacomba era zilnic alături. Se

obișnui s-o vadă citind romane de tot soiul, să-i asculte balivernele despre visul de a se face scriitoare sau cel puțin ziaristă.

– Ce milă mi-i de cocostârci, îi spuse odată ca din senin. Și-au părăsit casele și au plecat în țările calde. Acuma cuiburile lor sunt reci și pustii, de parcă n-ar fi fost în ele viață niciodată... Așa e și casa noastră de la Stănica...

În altă situație asemenea mărturisii l-ar fi enervat cel puțin. În cazul Catacombei, cu fiecare destăinuire copilărească a fetei, Mihai simțea tot mai mult, că devin apropiați. Își aminti că în tinerețe asemenea lucruri îl frământau și pe el. Deveni complet atașat de copilă. Îi plăcea s-o aibă în preajmă când pleca în deplasări mai îndelungate. Prezența ei îi înlesnea rezolvarea multor chestiuni, mai ales când acestea depindeau de unii funcționari înalți. O învăță chiar să conducă și mașina, provocând astfel și mai mult ura clientelor cazinoului. Ele ar fi vrut s-o aibă alături în nopțile de orgii, să se tăvălească în așternuturile cazone cu mutre buhăite, cu clienți antipatici, uneori fiind nevoite să satisfacă niște instincte de-a dreptul sălbaticе, numai să nu aibă vreo reclamație și să nu ajungă în stradă.

Toate acestea însă treceau pe lângă Mihai.

Doar când într-o zi unul din demnitari îi făcu aluzie că o dorește anume pe Catacomba, Mihai simți o înjunghiere ușoară tocmai la rinichi. Refuză delicat, dar un vierme îndărătnic prinse a-i roade din acea zi sufletul. Catacomba, prin felul ei de a fi, îi trezi în subconștient ceva uitat parcă de mult. Simțea tot mai aprigă dorința de a o avea, de a o poseda. Dar când găsi un moment prielnic să o seducă, fata se împotrivi înverșunat.

– Vrei să-ți bați joc de sentimentele mele? Nu m-ai pregătit pentru o dragoste mare, domnule patron.

– De unde știi tu ce-i aceea dragoste? întrebă Mihai, simțind cum fierbințeala sângelui îi umple de patimă întreaga ființă.

– Poate nu știi ce-i o dragoste mare și adevărată, dar visez să o am anume așa. Atâta știi – că nu poate fi frumoasă și sinceră, dacă nu este reciprocă. Altfel, e un simplu instinct animalic. Mama îmi spunea: „Să te ferești, draga mea, de bărbații care vorbesc cuvinte frumoase. În spatele lor totdeauna stă ascunsă minciuna...” Vrei să spui că nu-i așa?

Și până ca Mihai, năucit de îndrăzneala copilei, să-i răspundă, Catacomba șopti:

– Aș vrea să iubesc și eu așa precum ar dori cineva să mă iubească...

Nu-și putea explica furia care-l cuprinse. Se întorceau de la Orhei, stăteau pe malul râului, și bărbatul la picioarele căruia cădea orice femeie dintre cele mai frumoase ale cazinoului, anticipându-i cea mai mică dorință, acum era refuzat de o fetișcană. Își dădu seama pentru prima dată că el nu le avea, pe angajatele cazinoului, decât ca pe niște vite de muncă. Parcă citindu-i gândurile, Catacomba mai adaugă:

– Oare nu înțelegi că nu sunt o vită, ci domnișoară. Un om, poate... cel mai scump pentru tine. Și cu o mișcare rebelă, își aruncă părul pe spate. Unde mai întâlnești gestul acesta Mihai? Ah, da, la Chița, în acea prima seară a lui de bărbat.

– „Eu nu-ți permit să te îndrăgostești de mine...” Nu-ți permit, sfărâmă el cuvintele cu buzele încrețite.

Fierbea. Să se lase păgubaș? Asta însemna să nu fie el primul bărbat în cazinourile orașului. Să o posede cu forța? Însemna să dea dreptate fetișcanei. Dar nu dorea să posede o vită. S-ar fi considerat și el o brută. Și un gând de răzbunare încolți în străfundurile creierului. Până la Chișinău conduse „Mercedesul” ca un apucat, și tot drumul nu scoaseră amândoi un cuvânt.

A doua zi furia lui trecu în panică. Se gândi să o dea pentru câteva zile pe mâna Foniculesei, pentru „prelucrare”. Găgăuzoaica fu bucuroasă să invețe minte o puștoaică ce veni aici cu gândul să se facă bogată. O supuse mai întâi procedurii din sala video. Fata privea cu greață imaginile pornografice, tot mai nădăjduind că patronului îi va trece mâinia. Foniculeasa era tot atât de respingătoare ca și cadrele video. Trebuia să fi trecut de 40 de ani, avea trupul ca din topor și o față mare, cu mustăți negre și priviri seci. Comenzile le trecea într-un registru, ținut pururea subsuoară. La șold, asemeni unui temnicer, purta un portchei, cu cheițe lucitoare de la camerele hotelului. Mai avea și un clopoțel argintiu pe care-l ștergea întruna cu o batistă, ca să lucească. În toiul zilei, bărbați bine, parcându-și mașinile luxoase lângă cazinou, intrau la matroană. Ea scotea un album cu fotografiile amazoanelor, clienții făcând singuri alegerea. Unii își comandau din timp clienta pentru seară, cei mai mulți însă se tocmeau ad-hoc. Și atunci Foniculeasa scotea fata din odaia lor, o mai prezenta o dată, „pe viu”, în fața clientului, și după ce se înțelegeau din preț și timp, perechea dispărea dincolo de numărul aurit al unei uși de hotel. Totul era calculat și supravegheat minut cu minut. Îndată ce ușa se închidea în urma lor, Foniculeasa punea deșteptătorul. Când camera se nimerea alături de biroul Foniculesei, la urechile Catacombei ajungeau gemete de plăcere, râsul fals sau țipetele caraghioase, masochiste ale celor dedați desfrâului. Prima zi îi stârniră un soi de curiozitate, mai târziu însă începură să-i provoace grețuri. Când ora fixată expira, Foniculeasa suna strident din clopoțelul argintiu, silind clientul să iasă și să plătească pentru plăcere până la un cent. Bani erau mistuiți de safeul cazinoului, al cărui stăpân era Mihai. În urma perechilor camerele luxoase mai păstrau fum de țigară, iar pe masă – savarine, sticle cu rom, pahare cu frișcă. Uneori într-o singură odaie intrau mai multe fete și mai mulți bărbați în vârstă...

Munca Foniculesei era grea, deși pe fața ei citeai o satisfacție severă și importantă. Despre toate acestea Cataomba mai știa și din discuțiile pe care le purta șeful cu clienții mai barosani. Dar până nu demult toate păreau să nu o privească pe ea. Acum însă se lovi nemijlocit de scenele oribile ale cazinoului. Se gândi cu groază cât de ușor era se accepte atunci, în prima zi, rolul de amazoană. Acum începu să-și amintească limpede și alte lucruri, cărora, fiind în anticameră, nu le dădea importanță. Adeseori bărbații care intrau la Mihai o scrutau din cap până-n picioare, îi făceau complimente. Cataomba flirta cu ei, ceea ce o amuza deosebit. Când ieșeau, bărbații își luau rămas bun cu priviri pline de subînțelesuri. Acum aceste amintiri

o dezgustau. Într-o zi la cazinou intrară trei adolescenți. Au discutat îndelung cu Foniculeasa, care le refuza categoric serviciile. Până la urmă îi strecurară câteva bancnote verzi și dânsa se mai îmbună, spunându-le să treacă mâine pe la aceiași oră. A doua zi flăcăundrii sosiră fără întârziere și Foniculeasa îi conduse în odaia cu televizoare, de unde ieșiră în compania a trei adolescente fragede, pe care Catacomba le vedea întâia oară.

– La sigur, sunt toate virgine? întreba cel mai răsărit dintre ei, descoperind lipsa unui dinte dinainte. Noi plătim pentru marfă nouă.

– O să plățiți mamelor, ele așteaptă în hol, strecură scurt Foniculeasa. Ele au dat consimțământul.

– OK, plioscăi lunganul și dispăru după întreaga ceată în odaie.

Catacomba căzu în friguri. Încerca să-și stăpânească cumva clănțanitul dinților, dar tremuriciul insuportabil nu o slăbea. Găgăuzoaica o fixa cu cătături reci și fata își dădu seama că nu are nici o scăpare. „Te așteaptă același lucru”, rânjeau privirile ei de gheață. Se opri din tremurat imediat ce din odaia care-i înghiți pe tineri străbătu un țipăt ca de cuțit, care se mistui degrabă într-un oftat molatec de plăcere... Foniculeasa tresări pe ascuns și iar aruncă o privire îngrijorată în hol. Inima Catacombei se făcu cât un purice. De cum se întronă tăcerea, clănțanitul o cuprinse din nou. Abia după ce sună deșteptătorul, iar tinerii îmbujorați și rumegând gumă părăsiră cazinoul, se opri din tremur. Ieși glonț din biroul găgăuzoaicei și o zbughi săgeată pe coridorul lung. Scările le urcă dintr-o răsufare. Izbi ușa și se năpusti ghiulea în biroul lui Mihai. Înlemni la mijlocul încăperii, neizbutind să-și ostoiască răsufarea sacadată. Părea că inima va să-i spargă pieptul și să se avânte, ca un vulturaș în zări nemărginite, undeva, în urma cocostârcilor...

Mihai păru să fie mirat, dar numai pe o clipă. Aprinse calm bricheta și o duse întâi la capătul țigării oaspetelui din cabinet. Catacomba îl recunoscu pe Ghivi Zerghin, nașul celor mai influente grupări mafiotice din metropolă. Era unul dintre primii mafioți căruia patronul îi căuta insistent prietenia. Auzise despre el la una din întâlnirile pe care Mihai le avu nu demult în Pădurea Taberei și la care o luase, pentru prestanță, și pe ea. Din discuția pe care o avuseră atunci înțelese că Mihai încerca să scape de câteva grupări influente, care-l storceau de prea mulți bani, și să obțină oblăduirea lui Zerghin. Era de acord să-i plătească o soldă solidă numai lui, pentru a fi sigur că îl ocrotește de țopârlani.

După o pauză lungă, în tăcerea căreia Catacombei i se păru că aude cum urcă fumul de țigară spre lustrele luxoase ale biroului, ea șopti inconștient:

– Sunt gata, bădiță Mihai.

Bărbații schimbară câteva sclipiri de priviri. Mihai trase adânc din lulea – o lulea cu c.. de leu drept ornament – și, slobozind fumul în inele, zise calm, cât putu de dulce:

– Bine. Vino-ți în fire...

Catacomba păru să fi reacționat neașteptat de calm, și asta îl făcu pe patron să-i

dăruiască chiar în zâmbet, ca pe vremuri. Ieși în anticameră. Găsi biroul cum îl lăsa-se acum aproape o săptămâna. Toaleta tânjea după ea și toate păreau că-i zâmbeau bucuroase că s-a întors la ele.

Nu avu nevoie de prea mult timp pentru sulemeneli. Învățase a-și îngriji fața de dimineață, peste zi doar corectând câte ceva din puținele farduri pe care și le aplica. Ținea mult la frumusețea ei naturală.

Fonicleasa trecu grăbită în biroul patronului. Ușa întredeschisă lăsă să ajungă la urechile ei fraza scurtă a lui Mihai:

– Camera 13. Lux. Pentru mine personal.

Ieșind, matroana îi aruncă de la ușa o privire plină de ură. Reveni peste un sfert de ceas cu cheile.

– Urmează-mă, ordonă ea scurt, și fără să aștepte porni spre odaia din celălalt capăt al coridorului, cu un etaj mai sus. Îi deschise ușa și, după ce o introduse, îi întinse cheia:

– Sper că patronului n-o să-i pui deșteptătorul, nu se reținu s-o înghimpe Catacomba.

– A fost ordin cu rezervă de șampanie pentru noapte...

Pe măsuța josuță o sticlă de șampanie și două pocale de cristal făceau companie unui sfeșnic negru în stil clasic. Fonicleasa aprinse lumânarea și ieși izbind ușa.

Ceasul de pe perete bătu ora zece. Dincolo de întunericul de peste geam, lumini și claxoane scurte se căzneau să mențină iluzia unei urbe civilizate. Noaptea căzuse peste oraș înghițind spațiul pieței, al gării. Mii de geamuri luminate încercau zădărnice să-i sfărtece giulgiul negru. Întunericul își instaura legile, misterele sale de taină.

Abia își dăduse frâu liber visurilor, când ușa se deschise și din semiîntunericul holului îngust, la lumina lumânării, apărură figura masivă și grosolană a lui... Ghivi Zerghin. Catacomba mai păstră câteva clipe zâmbetul splendid, pregătit special pentru Mihai, apoi înelmni. Cât pe-aci să scoată un țipăt, dar se abținu. Un tăiș rece de cuțit îi spintecă creierul.

Înțelese totul. Mihai o vânduse... Un țuiit strident îi împunse auzul, îi luă picioarele și fata căzu secerată pe canapeaua moale... Cât se află în leșin, nu putea să știe. Se trezi în brațe vânjoase – bătrânul lup nu se pierdu cu firea, știu cum s-o aducă în simțiri – și Catacomba ar fi dat mult să nu mai țină minte nimic din ceea ce urmă...

Sună miezul nopții când Mihai închise ușa biroului. Se simțea obosit și cu o povară pe suflet, după o zi suprasolicitată în afaceri și evenimente. O zdreanță de țipăt de fetișcană răzbi până la urechile lui de undeva din celălalt capăt al coridorului. Șovăi un moment-două, după care întoarse de două ori cheia în broască și porni hotărât spre ieșire...

Noaptea târziu, după orele trei, un bărbat zdravăn, cu fața grosolană, ieși din camera 13 a celui mai vestit cazinou din oraș, coborî măsurat și satisfăcut scările și se lungi obosit pe bancheta din spate a unei „Volgi” negre, nou-nouțe, care-l aștepta

jos. Un hârcâit scurt de motor, două șuvițe de fum albiu însoțite de muzica turațiilor și limuzina se smuci din loc, pierzându-se peste numai câteva clipe în pânzele tucurii ale nopții...

* * *

Dimineața Mihai fu mirat când găsi ușa biroului deschisă. Cheie avea doar Catacomba. O găsi sporovăind la samovar.

– Luați o cafea, domnule patron? Avea glasul calm, cu o pronunțată doză de răceală.

– Cu plăcere, îi răspunse. Dacă se poate, două lingurițe de zahăr și mai puțină zeflema.

Fata surâse. Răspunsul lui o dezarmă. Cu același gest rebel își aruncă părul pe spate și zise:

– Am așteptat să fii tu primul bărbat... Cât de mult am așteptat. Deși știam că e cel mai mare păcat...

– Iubirea nu e un păcat, puicuțo. E cea mai mare și cea mai frumoasă taină pe care Dumnezeu a uitat-o pe Pământ...

– Era să fie un mare păcat, desigur... Fiindcă... tu ești fratele meu.

De această dată glasul ei sună stins. Și îi povesti cum Chița, cu limbă de moarte, i se spovedi că ei au același tată. Anume el, tatăl lui, a silit-o să părăsească acea casă de la Stănica. Se temea de vorbele lumii și trebui să pună capăt bănuielilor din familie. Chița n-a dorit niciodată să plece de la Stănica.

– De-aceea te-a acceptat în gazdă, socotind că ai să ne fii mai mult ca frate. Și tu...

Un munte de liniște începu să apese spațiul de câțiva pași dintre cei doi din biroul luxos. Samovarul prinse a fluiera, dar nici unul nu îndrăznea să facă primul mișcare.

– Lasă-mă singur, rosti Mihai într-un târziu. Să nu mă deranjeze nimeni.

Trecu cam la vreo oră când o sună să intre. Stătea la biroul mare nucăriu, într-o poză resemnată și cu capul scufundat între umeri. Scoase din sertarul mesei un șomoiog de dolari, iar din buzunarul drept cheile de la „Mercedes” și le puse peste bancnotele verzi.

– Ține. Și pleacă... Nu vreau să răspund pentru ceea ce-a făcut un părinte în tinerețea lui. El a avut tinerețea lui și el deja... a îmbătrânit... De aceea ... pleacă!

– Numai împreună cu dumneata. Vreau să mi-l arăți pe tata.

– Tu nu mai ai dreptul să-i spui așa. Tu aparții altei lumi și în cercul meu tu nu mai poți avea un viitor onorabil. Mama ta a fost pentru plăceri și tu, după Zerghin, aparții tuturora...

– Eu sunt sora ta, bade... Sora ta pe care n-ai avut grijă s-o aperi de mârșăveniile bordelului tău!.. Unde e prea mult întuneric, viața nu mai poate avea lumină...Curajul fetei păru să-l scoată din starea de depresiune:

– Pleacă... Nu-mi încerca răbdarea. Și niciodată să nu te mai văd pe-aici!

De astă dată glasul era hotărât și străin. Catacomba luă banii, abia cuprinzându-i în palmă, cheile, se răsuci brusc și cu obraji înșiruiți de lacrimi, ieși fără să spună un cuvânt.

* * *

Era o zi uscată de toamnă, cu nori tulburi. Un „Mercedes” luxos cu o fetișcană oacheșă la volan traversă dintr-un capăt în altul Ineasca, apoi coti spre pădure și stopă la casa de la Stănica. O vreme fata se plimbă pe potecile cenușii ale pădurii, mângâind ramurile stejarilor scorburoși. Apoi intră în casa cu două odăi și o sobă mare în mijloc. De câți ani nu mai trăise nimeni în ea? Reveni apoi la mormântul din ogradă, străjuit de o cruce și o piatră de marmură la căpătâi...

Din depărtare, peste colinele Lipăgăului vântul mâna o îngănare duioasă de cântec slobozit dintr-un fluiet de la stână. De acolo, din dealul stânei, ai fi putut vedea cum fata tăbârci o scară și o rezemă de scârta de lângă poartă. Aburcă cu greu pe scârta o canistră plină cu benzină, o destupă și o prăvăli. Lichidul se prelinse repede printre vreascurile uscate cum se strecoară soarta omului prin catacombele vieții. Scăpără o brichetă în mâinile ei... O flacăra uriașă se repezi îndată spre cer, mistuind făptura firavă din vârful. Două brațe se încolăciră într-un gest de salvare zadarnică. Peste sat cădea amurgul și sătenii au luat lumina focului drept zăriștea înserării. Abia dimineată, când oamenii pădurarului se abătuseră, după obicei, pe la casa din Stănica, găsiră în locul scârtei o moviliță de cenușă la poalele nucului. Pe unul din ramurile pârjolite ale nucului bătrân se legăna o brățară de aur, care trebuia să fi împodobit brațul unei femei deosebit de frumoase. Vântul mâna așchii de cenușă în două cu smicele de bancnote arse. La poarta aproape putredă stătea un „Mercedes” luxos, cu portiera deschisă și cu un bilețel pe bancheta din față: „Ah, Mihai, Mihai! Viața e o noapte, viața e o zi...”

ÎMBĂTRÎNEȘTE VÎNTUL...

„... din dreptate se naște moartea.” (Moravia)

Trenul gonea în taina întunericii. A doua noapte, Mariana Dumbrăveanu, ghemuită pe o saltea, acoperindu-și picioarele umflate cu două *pleduri* urmărea, printre crăpăturile mîncate de rugină ale tavanului, sclipiri de stele și de lună. Afară, prins de clanța ușii, se bălăbănea un talaghir, arareori lovindu-se peste șenilele căii ferate, slobozind un zgomot și mai mare. După ziua călduroasă, înăbușitoare, se făcu răcoare. Mărfarul transportase cîndva plante etero-oleginoase. Mirosea a parfum ieftin. Monotonia drumului o obosise, cădea mereu în toropeală. Numai cînd plodul prindea să se zvîrcolească și să bată din picioare, pe fața ei necăjită de nesomn se contura zîmbetul, iar vocea ei gingașă șoptea printre buzele-i uscate: „Hai, puiul mamei, liniștește-te!.. Ești cu mămica...”

...Vlăjganii tunși pe cap, îmbrăcați în pantaloni și tunici negre, au împins-o ca pe o vită în vagon. Înainte de a zăvorî ușa i-au dat salteaua, plapumele, merindele. Cineva din gașcă a avertizat-o să nu se neliniștească, sau, ferit-a sfântul, să întreprindă ceva nechibzuit. Dacă o să-i dea prin cap să sară din mers?...O să se omoare, precum s-a mai întâmplat cu multe dintre alde dînsa... Unul dintre băieți, sașiu, gîngăvit, ceva a mai adăugat, dar dînsa nu-i auzi cuvintele. El a rînjit și... i-a arătat amenințător un hanger de pe vremea haiducilor, smotrind-o să fie cu mintea senină... Va călători două zile și două nopți. La destinație o vor întîlni...Să fi avut actele în regulă, traversa fără probleme frontierele. De-atîta au ales marfarul...

Odată cu pornirea trenului, Mariana chibzuia că o să-și pună capăt zilelor, sau dacă vor staționa undeva, o să bată cu pumnii în pereții de metal, cerînd să i se deschidă... Dar, amintindu-și de polițiștii de pe litoral, pleoapele ochilor i se închideau a disperare... Nu mai avea nici un chef ca să le ceară ajutor... E zadarnic ajutorul lor! Totul li s-a plătit dinainte... „De voi sări din mers pot ucide pruncul... și n-o să-l văd niciodată... Puiul mamei!.. De nu te apăr eu, apoi cine?..Hai, lasă, lasă nu te zbate, fii liniștit...Trage mama nădejde... Mai este bunul Dumnezeu...” în vreme ce trenul își continua calea, dînsa nu a putut face mare lucru. A hotărît să stea cuminte, cu speranța că, ajungînd acolo unde trebuia să ajungă, va putea naște copilul... Burta mare o făcea greoaie, abia de izbutea să se miște... Spera clipă de clipă c-o să i se deschidă, au s-o hrănească și o vor pune îndată în supraveghere medicală. Din cînd în cînd netezea burta ca să liniștească zbîntușitul. Chipul mereu i se lumina prin acel întuneric: „Voi avea o fetiță, sau poate...un băiețel... Ori doi gemeni... Ba nu, neamurile noastre n-au avut gemeni...” Pe fața-i galbenă se profilă un zîmbet milos, gingaș. Pe buze i se strecurară șoaptele: „Puișorul mamei... Eu sunt de acuma mămică?...măicuță!..”

Glasul roșilor continua să-i țiuie în urechi. Printre crăpăturile vagonului, defără răzbăteau valuri de frig, zgribulindu-i spatele.

La o stație, unde trenul s-a oprit pentru cîteva minute, zări vis a vis un eșalon cu vite. Probabil erau duse la abator. Animalele se înghesuiau în vagoane, scoțînd mugete jalnice... „Avem aceeași soartă, gîndi Mariana. Ele, ca și mine, nu au acum nici o salvare... merg acolo unde le duc oamenii... Dar...de ce să fiu numai cu tristețea?...Pruncul vrea să mă liniștesc... Așa simt că vrea dînsul... Hai, liniștește-te, puiul mamei...” Toate gîndurile ei trecură deodată la evenimentele de mai ieri... Amintirile o cutremurau ușor. La nici 17 ani, ea, Mariana Dumbrăveanu, avea presimțirea că trăiește un război al oamenilor, că bătrînețea îi pătrunde prin firele de la tîmplele atinse ușurel de o pojghiță a cărunteței. Tresări. Deosebea pe pereții reci pete de mucegai, paianjeni bătuți de funigine, parcă mirosea a praf de pușcă... O năvăleau gîndurile, faptele nesăbuite, căutînd dezlegarea frămîntărilor. ”Unde-or fi mama, tata? De ce n-au venit după mine? Ba da: sunt vinovată... Nu le-am dat ascultare... Unica fiică n-a dat ascultare părinților... Ușernică, ușuratică, m-am dat pradă sentimentelor false...”

Cînd în Moldova se declanșară mizeria, sărăcia și hoția la nivelul cel mai înalt al puterii, oamenii simpli de la țară, mai ales, au umplut lumea căutîndu-și salvarea, în lucrul peste hotare. Spre Europa și America au plecat în jur de un milion de suflete disperate. Au plecat vertiginos de repede: în cîțiva ani, total ignorați, să îndeplinească cele mai josnice și necinstite obligațiuni contra bani. Aveau grijă de bătrîni, mai ales bogați, ce mergeau zi de zi la frizerie, sau să plimbe cîini... Toate hoiturile țărilor civilizate ale Europei ajunseseră în grija bietelor moldovence! Restaurantele și barurile de noapte au fost completate cu multiplele domnișoare din Moldova, care curînd se prostituau, devenind piesele de schimb ale plăcerilor bărbaților iubitori de aventuri și de profit... în acea situație, unii din emigranți trăiau cu grija de a se întoarce, alții, de cum au dat de o viață mai decentă, au și uitat de patrie, copiii, lăsîndu-și pe seama rudelor, de izbeliște. Părinții Marianeii au nimerit în aceeași situație...

După universitate, au lucrat la școala din Ineasca. Constituia o familie de intelectuali, obișnuită precum multiplele prin satele Moldovei pînă la începutul anilor 90. Părinții s-au străduit să-i dea Marianeii educație aleasă, dar cînd au venit vremurile, că nu primeau cu lunile salarii, lunecînd din ce în ce mai adînc în întunericul nedeterminării, au emigrat: mama în Cipru, tata în Portugalia. Mariana a fost lăsată în seama mătușii... La început telefonau o dată pe săptămînă, apoi odată în lună, în trei luni... iar în ultima vreme parcă uitaseră de ea. Aveau grijă doar să-i trimită cu regularitate bani. Ea le ducea dorul, vroia să fie cu dînșii... La chemările Marianeii, părinții o vesteau că nu e departe clipa în care familia lor se va reîntregi... Promisiuni care nu erau decît...iluzii... Ea absolvî școala din sat și, cu ajutorul banilor veniți din străinătate de la părinți, intră să învețe mai departe la un Colegiu din centrul capitalei... Numai după un an de studenție au venit vremuri neînțelese de ea. Clădirea căminului de fete se afla în preajma restaurantului „Beluno”. Seara, băieți elegant îmbrăcați, care mereu se roteau în jurul restaurantului, de parcă aveau acolo viză de reședință, din cînd în cînd veneau la ele cu buchete de flori invitîndu-le la distracții. Cînd a făcut cunoștință cu Andrei Roibu, băiat de la nord, cu pile peste tot, precum obișnuia dînsul să se laude, viața Marianeii deveni ademenitoare, seducătoare...

– La Chișinău există deja mafia oamenilor de la nordul Moldovei, continua să declare Alexei. Ei pătrund peste tot, se laudă, se susțin unul pe altul ca evreii și, unde încep „nordisții”, nu se dau ieșiți de-acolo niciodată! Ei sunt bogați ca dihorii de putoare! mai surîdea el netezindu-și lanțul gros, lucitor de la gît, capul tuns chilug, cercelul cu piatră din ureche.

Cu vreo doi ani mai mare decît ea, junele izbutise să călătorească prin Germania, Franța, Italia... De-acolo adusesese automobile învechite, cu motoare sofisticate, pe care le vindea scump oamenilor avuți. Alexei recunoștea că cele mai bogate impresii i-au rămas de la călătoriile în Italia, o țară feerică... îi promisese că în viitor o să călătorească la nordul Italiei, acolo țara e dezvoltată nu ca la sudul ei,

însă pentru a merge pe Apenini, e nevoie să cunoști limba lui Adriano Celentano... Mariana începu stăruitoare să însușească, apoi să vorbească pasionată italiana. Îndrăgise canțonetele, vocea Raffaellei Carra, Toto Cutugno, a lui Luciano Pavarotti...

La sfârșitul anului școlar, într-o chindie de mai, la cămin, Alexei a sedus-o... i-a insuflat încrederea că între ei se aprinde focul unei mirifice iubiri... Vreo săptămână mergeau împreună seară de seară la recepții, întâlniri în restaurantul „Beluno” cu fel de fel de oameni de afaceri veniți din Grecia, Turcia, Italia ... Acolo dînsa observa cum fetele se alăturau la vizitatorii Moldovei, primind de la ei cadouri, țigări... După o perioadă de vreme acele domnișoare cădeau în mrejele plăcerilor, ca să fie invitate de-a pleca în occident... Erau și mai frumoase, și mai drăguțe printre ele. Mariana însă devenise un deosebit obiect de atenție și interes. Alexei o curta galant și nu permitea nimănui din gașca lui de a i-o sufla de sub nas... Nu prea înaltă, mereu veselă, surîzătoare, cu părul negru și gene lungi, negre, care-i umbreau obrăjii și fața plină de candoare. Își împletea gîte mici, care se lăsau domol, moale pe la tîmple. Nasul ei cîrn era subțire, transparent, obișnuit parcă să miroase parfumuri. Divă sadea! Sadea regină! Cînd zîmbea parcă aprindea toată căldura pămîntului în inima bărbaților.

Trăia în așteptarea unor evenimente superbe. Toate-au fost bune, pînă cînd Mariana simți că e gravidă... Cum numai Alexei avea parte de destăinuirile ei, nu avea cui împărtăși bucuria... Băiatul se schimbuse. O vizita din ce în ce mai rar, hoinărind nopțile prin alte locuri publice, motivîndu-i că este antrenat în realizarea unei noi afaceri... și a mai curtat-o pînă dînsa ajunse la termenul sarcinii de peste trei luni, pînă „nordistul” a dispărut din oraș. La neliniștea ei, băieții din gașcă îi mărturisiră că Alexei e nevoit să se ascundă de poliție... A fugit în România, poate în Italia... De, așa e tinerețea cu temperamentul și nehibzuiuțele sale! Cînd va sosi momentul, se va întoarce. Ce trebuie să facă dînsa? Să-l aștepte!..Să sufere, așteptîndu-l... Dragostea, iubirea, în primul rînd înseamnă răbdare, suferință... Probabil există o șansă ca să plece la el, în Italia... Cei din gașcă o liniștiră că n-are de ce-și face probleme cu sarcina. Alexei Roibu o așteaptă, se va căsători cu ea...

Era sfârșit de vara, orașul mai era în floare. Într-o seară cu ploaie mărunță trei inși din gașca lui Alexei, cu scăfirliile chele, cu urmele unor răni cicatrizate pe de-asupra urechilor, au venit cu o mașină neagră, modernă.

– Alexei dorește să nu mai stai la Chișinău... El așa dorește. E timpul!, zise unul dintre ei. Mai întîi mergem pînă la Constanța, într-o plimbare, apoi s-a vedea...

S-a îmbrăcat frumos într-un costum alb ca neaua, cu floricele roz pe la poale, neștiind că plimbarea va dura o veșnicie. Deși Alexei plecuse de la ea în mod misterios, ea avea presimțirea că el e undeva pe-aproape, o dorește... Peste noapte s-a pomenit în România. La răsăritul soarelui trezind-o din somnul dulce de pe bancheta din spatele mașinii, unul dintre băieți oferindu-i un buchet de zorele o vesti, cu aere de importanță:

– Ești în altă țară! Dacă o să fii ascultătoare, fetico, viața ta va fi o sărbătoare.

– Cu Alexei?.. dădu ea să afle.

–El ... A plecat în deplasare în Papua Noua Guineie...

–O să-l aștept oriunde... Oricînd, îndrăzni să îngîne Mariana.

–Altfel nici nu poate fi, aprecie unul dintre însoțitori.

La Constanța, băieții de la Chișinău aveau fixată o întîlnire într-o cafenea cu o grupă de chinezi. Lusin, căpetenia acestora, un tip uscat și smead ca o prăjină, fără doi dinți la maxilarul de sus, căruia cînd rîdea limba îi ieșea afară ca la șarpele boa... vorbea stîlcit românește... Pe neașteptate, chișinăuienii au dispărut undeva pe malul mării și Mariana s-a pomenit față-n față cu chinezii zîmbitori, ageri la priviri ...

– Nu zice mîrc, o preveni deodată Lusin. Tu a noastră deja. Noi patronii tăi!..

– Dar Alexei? făcu ea naivă, înțelegînd că a nimerit într-o cursă.

–El la tine este aici, și chinezul îi arată locul inimii. Așteptat, căutat cuminte!

S-au cazat la un hotel de mîina a treia: cu ușile și geamurile dezbrînate, cu mobilierul defect. Chinezii o supravegheau mereu. Unul dintre ei, Laoși, se pretindea medic și consulta cu regularitate cum decurgea sarcina. I se dădură medicamente, o hrăneau cu multe fructe și legume, era plimbată pe litoral ... însă de cum însera, nu-i se permitea să iasă afară pînă în zori. Noii stăpîni erau gentili uneori, avînd grija să-i satisfacă multe dorințe: îi procurau haine simple și comode, o lăsau să doarmă cît voiește, într-o odaie cu Lusin, care adeseori o smotrea parcă-n glumă, parcă-n serios, cînd ea încerca să ceară limpezirea lucrurilor:

– Noi la tine plătit banii... Mulți, mulți bani... ca să fii ascultătoare... Alexei așteaptă la tine copil...

– Minciuni! se revolta Mariana. El, probabil, nu știe nimica... Dacă nu-mi dați drumul acasă, o să mă înnece! încercă să-l sperie ea cu fața înlăcrimată... Vreau să chemați poliția...

– Toți păzim la tine... și poliția, reproșa Lusin rînjind, țuguind buzele ca să-i iasă limba afară. Cugetînd îndelung, își mijea ochii asiatici: Poliția noastră! Plătit la ea mult ca tu a noastră cuminte! Pe tine hrănim, lecuim apoi... plecăm peste granița...

Se descuraja ascultîndu-le mărturisirile. Nu mai cerca să caute dreptate... Pe litoral, în dricul amezii, cîrduri de țigani furau, jefuiau ce li se nimerea în cale. Păgubașii revoltați veneau cu reclamații la cei care patrolau plaja, dar polițiștii recurgeau doar la niște formalități, reținîndu-i, iar peste cîteva ore să-i pună în libertate... Țigani reîncepeau îndată... eternele lor pasiuni.

A trecut vara, toamna și într-o seară de decembrie Mariana a fost dusă într-un fundac de peron, unde pe linia moartă stătea vagonul, negru și pustiu.

– Tu n-are acte, zise Lusin. Noi tot cu trenul, din urma ta, cu altul... La noi actele regulă... O s-așteptăm pe tine la Italia... zise chinezul, iar țuguindu-și buzele, rînjind... Noi împușcăm la tine dacă faci șmecherie... apoi în cele din

urmă adăugă liniștit: Dacă o să fie la noi bine, la tine tot o să fie bine. O să dăm mulți bani...

La acea oră tîrzie Mariana călătorea în direcția unei capcane infame, cu presimțirea reală de victimă ingenuă. Nu putea cuprinde cu mintea-i tînă această adevărată ingerință groaznică. Recapitulînd toate amintirile evenimentelor trecute, își aminti sfaturile de la mama și tata, care atunci cînd o petreceau la vreo încercare, o îndemneau, o încurajau: "Fii răbdătoare, ascultătoare, ca să poți ajunge departe... Cînd ai vreo cumpănă în cale, mergi la biserică... Bunul Dumnezeu de toți oamenii are grijă și-i ocrotește..." și ea suferea răbdătoare. Drumul vieții ei, ca un fluviu al abundenței, continua în direcția necunoscută, unde trebuia s-o aștepte cineva... Adeseori simțea și era sustrasă de la toate necazurile de zbatere plodului de sub inimă... Cu gîndul la făt, era cuprinsă de un sentiment de gingășie, de curiozitate și frămîntată de întrebări: „Doamne, Doamne! Cum o s-arate copilul meu. Va fi băiat sau fată?! Desigur că va fi un băiețel...”

Această floare gingașă a plaiului nostru, într-o totală ignoranță a maturilor, continua să-și ducă soarta pe un drum al rușinii universale, despre care cu cîțiva ani în urmă Europa, Australia, America nu se pomenea să le aibă...

Curioase lucruri se întîmplă în lumea contemporană! În unele țări, în miezul continentului african, din cauza secetei și războaielor interetnice mor milioane de suflete, fără ca omenirea să bată clopotele de alarmă... Totodată... cînd pe malul Iordanului palestinienii zborotăiesc evreei cu pietre, televiziunea transmite evenimentul imediat în toată lumea... Un președinte realizează un roman amoros cu subalterna și pentru că a fost depistat de către oponenții politici mapamondul, cu ochii la ecrane, urmărește zi de zi destăinuirile lui pline de pudoare...

Micuța basarabeană călătorea acuma în van și oamenii din jur, indiferenți parcă, dădeau din mîini, lăsînd-o să se descurce, cum poate...

După o zi și o noapte trenul se opri într-o gară. Grănicerii, escortați de dulăi zănatnici, au lovit cu rîngi peste pereții de metal ai vagoanelor. Mariana se ghemui și mai tare, strîngîndu-și burta mare în brațe. Fătul se zbătea alarmat... "Puiul mamei, liniștește-te... Hai cu mama..." Nu s-a întîmplat nimic deosebit și trenul porni șuierînd mai departe... pînă se opri într-un amurg plin de negură, în preajma munților împăduriți. După o pauză îndelungată, de așteptare, ușa vagonului se deschise... în prag o așteptau patru vlăjgani printre care îl recunoscu pe Lusin. Chinezul ce purta o chepcă neagră ca smoala pe cap rînji învingător:

– La noi, Italia, Alioșă! Mariana, bravisimo!

De-asupra caselor din jur se lăsă întunericul. De la trecători auzea frumoasa limbă italiană. Bărbații o escortau din toate părțile. Lusin o ducea la braț ca pe o amantă... Aidoma unui ostateg a fost dusă într-un hotel, să facă baie. După calea anevoioasă, plodul, cînd dînsa se scufundă în cada călduță, se opri din zbîntuială. Observîndu-i liniștea, Mariana surîse printre lacrimi, și a cîta oară șopti cu voce plină de gingășie: „Puiul mamei, pui! Ți-i bine cu mama, îngerașule?..”

După baie, o altă consultantă, ascultînd bătăile inimii ei, ale plodului, spuse că

sarcina decurge normal, și nu există temeii de îngrijorare. Mirosea a mușcate. Medicul îi zîmbi prietenos și o asigură că în curînd... o să nască! Mai are cîteva zile...

Noaptea Mariana dormi liniștită. În zori le-a spus stăpînilor că dorește să se spovedească la biserică... Unul dintre străjeri spuse cu amabilitate, păstrînd o privire țintită către dînsa:

– Nu uita că suntem supuși urmărilor... Dar, mergem. E un lucru nobil. Suntem chinezi, dar ... creștini! Ne-ai convins că ești cuminte... Pînă la prînz, cînd vor veni negustorii canadieni, avem vreme...

–Negustori, să mă pețească? cercă a se mira Mariana.

–Nu pune întrebări de prisos, drăguț! îi răspunse santinela cu multă compasiune. Noi îndeplinim misiunea de a avea grijă de o sclavă pe post de ... incubator.

Neînțelegînd aproape nimic, Mariana fu condusă la biserică din Polezella. În bazilica medievală era răcoare și pustiu. Preotul, după ce-i ascultă zguduit spovedania, a oftat cu fața în palmele-i uscățive, căzînd într-o grea tristețe:

– Toată lumea s-a criminalizat, copila mea! Totul e în corupție. La putere e banul dracului! Mulți dintre confrăți au încercat să se revolte, dar... au primit cîte un glonte în frunte... Societatea noastră toată e pereclitată de a primi un glonte în frunte...

–Ce-a mai rămas pentru salvare, padre? întrebă Mariana cu tremurici în voce?

–Speranțe în puterea lui Dumnezeu, răspunse preotul cu amabilitate *devotă*, evlavioasă. Răbdare în credință, copila mea!

La întoarcerea în hotel Mariana simți în prag contractații dure, frecvente dureri pronunțate. Bărbații deveniră agitați... Lusin nu mai zîmbea ca înainte. Avea o față severă, concentrată. Curînd la hotel veniră niște bărbați tunși de asemenea chilug, care... vorbeau în grai basarabean. Țineau mîinile în șolduri, gata să se încaiere cu toate armatele pămîntului. Atleții escortaseră o pereche tînără: un bărbat slab, cu barba abia crescută, în ochelari, ce căuta speriat în jur, și o femeie cu o înflătură mare la burtă, fără vreun semn vădit de suferință... Lusin o lăuda întruna pe Mariana ca pe o marfă... Le zise că tatăl copilului este un judocan vestit din Moldova... și tot atunci, spre surprinderea și marea ei uimire, pe ușă intră în toată înălțimea și frumusețea, Alexei, adevăratul tată al viitorului copil... Mariana înțepeni pentru o clipă, de-asupra ochilor se iscă o iradiere de speranță. Însă Alexei avea o față gravă, împovărată de griji.

Lusin îi molipsi pe toți cu un rîs printre buzele țuguiate, după ce obținu patru pachete cu bancnote de la bărbatul de lîngă femeia pseudogravidă...

– Alexei, dragule... se cutremură Mariana.

– Luați-o! strigă enervat băiatul. Nu vedeți, chiombilor, c-o să fete!?

Vlăjgani o duseră într-o încăpere uriașă, medievală cu jaluzele la geamurile arcuite... Au urcat-o pe-o masă de-aluminiu, acoperită cu cearșafuri reci, i-au prins picioarele în niște chingi de piele și au îndreptat asupra-i proiectoare puternice. Bărbați în halate cenușii, cu măști pe față și mănuși medicale pe mîini se pregătiră să primească nașterea... Vorbeau ceva între ei foarte încet... Mariana striga, dădea să-l

cheme pe Alexei, se zbătea în convulsii. Contractțiile deveneau din ce în ce mai frecvente, durerile mai acute. I s-au pus câteva injecții, însă durerile nu slăbiră...

– Mai este pînă i se vor porni apele? auzi dînsa glasul lui Alexei.

– Peste câteva ore, răspunse o voce în italiană.

Vremea se depăna încet. Bărbatul, care venise alături de femeia gravidă, adusesse un case, îl deschise și îl lăasă la discreția lui Alexei. Băiatul, împreună cu doi dintre complicii lui, numără atent pachetele cu bancnote, după care făcu atent cu degetul că totul este în ordine...

La miezul nopții, de afară, de pe caldarîmul străzii se auziră rafale de automat, apoi sunet strident de la ghinioanele polițiștilor.

–Nu faceți panică! le ordonă Alexei, dispărînd cu caseu-ul pe ușă. Au venit autohtonii la treacă...să-și ia porția... Totul e-n regulă, îi asigură el, însoțit de niște umbre de persoane, care vorbeau între ei în grai basarabean... Primiți nașterea!

După miezul nopții, mistuită de dureri groaznice, Mariana desluși cum soția canadianului, cu ochii oțărîți de spaimă își descheie bluza și aruncă din sîn o pernă neagră ca smoala...Cu strigăte și țipete de durere, trezind îngrijorarea celor prezenți, Mariana îl forțase pe unul dintre medicii asistenți să-i acopere gura, urlînd la ea:

– Calmează-te, nu zbiera caracudă, tîrfă rusească!.. Zi „mersi!” că ai prilejul să faci un ban normal... Nu urla, dacă nu ai vrut să rămii în țara ta puturoasă, în frig, întuneric și mizerie...

Durerile păreau nesfîrșite. Mariana simțea că iată, iată își pierde conștiința... Cînd, deodată, simți o relativă ușurare, cum din trupul ei lunecă un ghemuleț viu, care tot atunci slobozi un glas strident și sănătos... Buzele-i crăpate de arsură, ale Marianei, căutau însetate de a vedea ceva, dar ochii i se acopereau cu o perdea de lacrimi de speranță că s-a realizat, a dat viață unui om nou ... Dar tot atunci ea desluși cum femeia canadianului înveli ghemulețul umed, țipător în niște scutece și, grăbită, însoțită de bărbat dispăru din încăperea care se întunecă, odată cu stingerea luminilor de lîngă masa de operație...

Dezlegată, Mariana fu pusă pe o targă, dusă pentru starea de convalescență la hotel... în vîltoarea nopții...simțea că este furată, pustiită de nenorocire. Scoase un strigăt supraomenesc și căzu în leșin...

Cînd își reveni, doi din bărbații care-i primiră sarcina îi controlau pulsul. Ea căuta copilul cu ochi disperați, dar nu vedea, nu auzea nimic... E mamă, a născut un copil și încă nu l-a văzut: e băiat sau fată? „Cum arăți tu, puiul mamei, puisor!?. Îngerășule!..Aurașule!..”

– Calmează-te, zise unul dintre bărbați. Ești tînără... La lumina mizeriei de azi nu-ți trebuie belea pe cap... ai născut un copil din flori..

– Unde-i fătul meu? întrebă ea, simțind cum din ugerile pieptului se preling picături călduțe de lapte.

– E plecat departe, într-o țară bogată, în condiții minunate, ocrotit de legi sănătoase...

După două zile petrecute în delir, Mariana, revenindu-și, se pomeni cu Alexei în odaie. Băiatul avea o față liniștită, ochii lui exprimau o stare de *adeforie*...

– Ești maladeață! o lăudă el. Te-ai ținut bine... Alexei scoase din buzunarul din dos al sacoului un pachet de dolari, numără o parte și i le vârî în sutienii umezi de scurgerea laptelui: Ia-i, pentru un trai decent la Chișinău...

Mica basarabeancă îl urmări cu priviri înlăcrimate și, deodată, ajunse la isterie:

– Ai făcut o crimă, banditul!..

– Închide-ți fleanca! o izbi Alexei enervat. Ai noroc că-mi ești cunoscută... Poate de-atîta te corcolesc, îți dau bani și te trimit acasă... Altfel îndeplineai acest rol de incubator de cîte ori aș fi dorit eu... Piei din ochii mei!.. Chiar mîne, dim-necioară, să-ți i-ai tălpășița de pe meleagurile-acestea...

Pîna la gara din Trisete a fost adusă într-o mașină, de către Lusin, care își puse-se în ajun dinți de aur, mari, sănătoși...

Erau sărbătorile Crăciunului, ajun de An Nou. Omenirea se pregătea să întîmpine un nou mileniu. Pe peron era multă lume, veselie, cînta fanfara militară.

– Calmează la tine, îi zise chinezul... Să te fi purtat altfel, nu primeai la tine atîta dolar... Alexei băiat darnic la tine. Cunoaște, a spus... La anul așteptăm de la „Beluno” încă odată pe tine aici... Dacă ai cunoscute „Beluno”, Chișinev, nu da sfaturi proaste... Pentru tot copilul plătim la dolari... Bărbatul îi puse în buzunarul costumului niște acte, după care o ajută ca să urce în vagonul de clasa întîi. O să călătorești împăratește, îi surîse Lusin, ca să nu i se mai vadă limba printre buzele țuguiate. Actele în regulă... ca ale cetățeanului expulzat din țară. Nu îngrijora. Ai venit în Italia ilegal...Pleci legal...Ți-a mers bine, repetă plin de încredere încontinu chinezul, de parcă se antrena în vorbire românească.

–Unde e copilul meu? întrebă disperată Mariana. E băiat sau fată.? Spune, te implor, pentru Dumnezeu...

– Nu te căzni, minți Lusin, ghicind în ochii ei o tristețe lugubră... Ai născut adulterin mort...

Pe peronul aglomerat trenul porni spre o periferie a Europei. Era zi senină, cu mult soare. Tristețea, însă, era vădită printre unii care petreceau trenul. La un colț de peron se adunase alt pîlc de oameni în vîrstă deja, după toate semnele rătăciți prin părțile locului. Cercau să se bucure ca în ajunul sărbătorii, dar privirile lor demascau mai mult o stare a vremii de război... Spre marea surprindere a Marianei, oamenii, după ce mai închinară cîte-un păhăruț de *grappa*, se cuprinseră la braț, începură să improvizeze o horă și vocea lor plină de nostalgie cutremura peronul:

**„Cu străini am stat la masă
și cu ei am ospătat,
Dar gîndindu-ne acasă,
Multe lacrimi am vărsat.
Este-o vatră strămoșească
și-o căsuță dedesubt...**

*Ea e casa părintească
Unde laptele am supt...*

Un friguoșor zăbovit pe crengile copacilor pișca de obraji. Printre lume ici colo mai erau câte un pîlc de polițiști, îmbrăcați de sărbătoare. Unul dintre ei, văzînd-o la fereastra vagonului îi zîmbi, dîndu-i militărește onorul... Cu fiecă clipă în care trenul se îndepărta de acel oraș în sufletul Marianei prindea să vîjîie vîntul, începeau să i se întunece privirile...

La sfîrșitul mileniului ea trecea prin viață cu un vînt îmbătrînit rămas parcă în urma destinului, nemaifiind în stare să mîne frigurile, s-adune din nou florile înmiresmate pe cîmpii... Cînd avea să aibă loc înprospătarea lui nu putea ști nimeni, nici chiar bunul Dumnezeu. Pentru ea îmbătrînise vîntul... îmbătrînește vîntul?..

Drumul șerpuia printre munții Dalmației, pîrînd nesfîrșit de trist. În calea ei nu era nici o speranță care să-i fi surîs. Undeva, în această lume plină de rele, de cîteva zile se dezlănțuia vocea stridentă a unui prunc, care căuta disperat ugerile mamei lui, pe care nu le va simți niciodată...

În loc de epilog

Mariana n-a vrut să ierte... Pe Alexei l-a revăzut după doi ani, în restaurantul „Beluno”. Ea devenise gestonara unei frizerii și își procurase o garsonieră în centrul orașului. El se făcu și mai bogat, cu priviri autoritare o urmărea arogant, chiar cinic. Era înarmat cu pistol, pe care, demonstrativ îl purta la șold ca polițiștii.

– Dorești să mai faci un trafic? o întrebă dînsul. De-acuma taxa incubatorului e mare. Cu mult mai mare...

– Cunoști unde-i copilul meu? E băiat, fată?..

– Aruncă tîmpeniile din cap și chibzuiește cum să faci parale, fato! o ținti el cu privirile. Te-am întreat: dorești să faci un ban?.. Nu mă afectează sentimentele...

– Cu cine să-l doresc?

– Măcar și cu mine.

– Iar cu tine? îi tremură vocea Marianeii.

– Oare nu ți-ar fi plăcut să mai faci odată sex?

– ”Sex” e un cuvînt urît... Oare între noi n-a fost dragoste...

– Dragostea, precum a spus-o cineva, e un bulhac de spermă... Hai, să ne grăbim... Mîine plec... Afacerea continuă.

– Îndeplinește-mi dorința... Ultima pe care o pot avea față de tine... Vreau să fac dragoste, la pădure, în amurg de seară... Doar sunt o fire credulă, romantică...

Ochii ei sclipiră gingaș, apoi indulgenți. Alexei se cutremură parcă de frumusețea ei. Răsuci cheile de la mașină în jurul degetului, o mai măsură odată din cap pînă-n picioare ca pe o victimă ușor dobîndită și... căzu de-acord.

– Prefer și eu romantică uneori, zise el. Mergem la Vadul lui Vodă, apoi, peste trei-patru luni vii în Italia... Este o comandă extrem de favorabilă din partea unor

proprietari ale minelor de briliante din Republica Sud Africană...

Mariana vroia să aibă de la el un copil... Au mers împreună în pădurea de la Vadul lui Vodă... Peste iarba mătăsoasă a mijlocului de vară el a iubit-o cu patimă și extaz... Cum numai s-a îmbrăcat să plece, Mariana, neobservat scoase revolverul lui din sacou și descărcă două focuri în tâmplele lui... Cu speranța că, totuși, ea va deveni mamă, a îngropat cadavrul în rîpa din preajmă și se întoarce la Chișinău...

UN VIS FLĂMÂND ÎN LUMÂNARE

*„Idei nebune roiau în mintea mea,
Nepăsătoare la cultul zeilor„.*

Horațiu

Femeia a fost și rămâne o taină pe care, oricât am dezvălui-o, devine tot mai enigmatică. Felicia Aramă avuse o tinerețe cu ani de studenție, voiajuri prin locuri istorice și străinătate cu oameni interesați, după care mai lucra și ca profesoară de limba engleză într-un liceu din oraș. S-a căsătorit cu Nicodim, un bărbat mai în vârstă decât ea, angajat la procuratură. Pururi dedicat serviciului, soțul se pierdea uneori prin deplasări cu săptămânile. Și dânsa se consacrase elevilor săi - căuta să-i învețe să scrie și să citească în limba lui Shakespeare și Byron, apoi să-și croiască destinele. Viața de familie nu le era tristă, dar monotonă. S-a abținut la vreme să aibă copii, iar când și i-a dorit, n-a mai fost în stare să-i nască. Acuma, atinse vârsta și ambii se pensionaseră. A dorit să mai lucreze. Colectivul liceului, însă, i-a făcut o petrecere de pomină și-i deveni incomod să mai ridice glasul...

Nicodim avansase în bătrânețe, era bolnav și capricios. Felicia – încă tânără și în putere, tânjind după un trai activ cu voiajuri și oameni interesați. Soțul parcă nu mai dorea nimica - avea hipertonie. Apartamentul lor de la etajul opt devenise și mai posomorât. Zile în șir, dacă îl mai slăbeau bolile, Nicodim juca domino la măsuța de sub pergola adumbrită de sălcii înalte și pletoase cu bărbații din curte. Dacă revenea în casă, mânca în tăcere tainul său dietetic, lua un ziar și citea până adormea cu fața la perete. Felicia îi rămânea totuși fidelă soțului, deși adeseori în oraș bărbații din mașini luxoase cercau s-o acosteze. Frumoasă, prea mult mai tânără decât era în realitate; avea o talie mai puțin suplă, încât oricine o vedea, o credea femeie cu sete de viață, netrecută de vârsta a doua. Pentru a mai scurta din monotonia vieții, uneori trăgea cu piciorul pe la cumnată-sa, ce locuia într-o casă din preajma blocului, împreună cu nepotul Stelea. Cumnata era cam pitpalacă de fire, iar feciorul ei, un tânăr întreprinzător, înregistrase deja succese în afaceri. Cumnata fusese și ea profesoară, divorțase de când Stelea era în clasele mici. Apoi

nu mai dori să se căsătorească, dedicându-se, parcă, întru totul gospodăriei, fiului și creșterii câinilor de soi, pe care-i vindea apoi unor oameni înstăriți. Era de fapt, un mic business al ei, în care era îndrumată și supravegheată de fiu. În sezonul estival mai prefera să-și petreacă timpul la băi, aducând de acolo multe impresii plăcute și palavre despre aventurile amotoase ale bărbaților și femeilor. O cicălea pe Felicia să nu uite că mai e încă tânără și prezintă interes pentru bărbați.

– Morala, sficiunea, incomoditatea? zicea cumnata când au mers întâmplător la terasa din apropiere, unde cânta muzica și se veseleau studenții. Lasă-le pe toate-n cui! Viața e una. Egoismul e în inima fiecărui soț gelos și impotent, mai ales... S-au amestecat amândouă neîndemânatic printre junii gălăgioși, turbulenți. În pauzele dintre dansuri, însă, Felicia desprinsă cu urechea o replică ce-i ustură auzul.

– Priviți, cum se zbihuie bătrânelele! Oare nu le-a fost de-ajuns țâța vieții tinere? Înghesuie hudițele! Caraghioase-s sărmanele!.. Se pomeni insultată și gândi necăjită.” Asta e! A venit vremea altora să se scalde în plăcerile vieții. Deja alți tineri stau la coadă la ghișeul bucuriilor, să le obțină din tot plinul...”

– Nu ceda femeie! o îndemnă cumnată-sa, ghicindu-i necazul. Pentru bucuria vieții uneori trebuie să te lupți ca s-o dobândești cu... pumnii. Trezește-l pe Nicodim din hibernare și-ai să te minunezi... Femeia chiar și după menopauză poate deveni un vulcan... Numai să aibă cine i-l aprinde.

– E toi de vară, bărbate, îndrăzni Felicia într-o zi să-l înduplece. Poate mergem la mare, la munte? Am muncit o viață pentru ca s-avem odihnă...

– De-ajuns cât ne-a fost bine. Drumurile noastre știi bine unde duc - la cimitir...

Femeia înghiți noduri și-i dădu ascultare. Nicodim fusese prevenit de medici că o promenadă la mare sau la munte poate avea urmări imprezvizibile. Ea se consolă din nou între pereții casei. Avea grijă mereu să spele, să gospodărească, să meargă la magazin pentru a respecta cu strictețe dieta soțului. Invidia morțiș viața cumnatei și a nepotului, care erau mereu veseli, luminoși la față și se bucură când au intrat pe la ei într-o seară cu un cățeluș, dog german, în brațe.

– Îl cheamă Aristid, zise nepotul. Iată, uncheșule, vă rog să-l aveți în pază până trecem cu traiul la vila din Ineasca.

– Cheltuiala are s-o achite Stelea, adăugă cumnata. Până s-a termina construcția vilei...

– N-am suferit potăi în casă, bălmăji supărat Nicodim. Dar dacă trebuie...

– Nu m-aș despărți de coteiaș. Dar mai avem încă trei de la o cățea. În casă nu-i strâmt, își întări rugămintea cumnată-sa.

– Fie, făcu Nicodim într-un târziu. Dar să ai grijă, nepoate, căci pensia nu prea ne-ajunge să hrănim și câinii.

Coteiașul le aduse o bună doză de mângâiere. Felicia și Nicodim îl admirau cum se gudură, citind în ochisorii lui pătrunzător o imensă curiozitate. Diminețile, Nicodim se obișnuie să-l plimbe pe potecile păduricii de la Ciocana, ca la întoarcere Felicia să-l hrănească. Aristid se obișnuie repede cu băile calde și înmiresmate,

îi plăcea să se bălăcească în apă. Când își scutura blana plușată, stropii zburau în toate părțile, stârnind țipetele copilărești ale Feliciei. Ieșea din baie cu halatul ud lioarcă. Ea de la un timp se dezbrăca, scăldându-se împreună cu Aristid. Blana plușată îi mângâia prin atingerea ei, plăcut trupul, stârnindu-i fiorii, aproape uitați de vreme. Câinele creștea frumos, devenea isteț, priceput la comenzile lor. Nicodim deși era sever cu el, să simtă că în casă persistă o autoritate majoră, îl iubea la nebunie. Povestea tuturor mișcărilor și dibăcia câinișorului, înțelepciunea lui și se bucura că are cu ce să-l crească.

Stelea intra arareori, le lăsa bani și se bucura împreună cu ei de hârjoana cânelui. Dogul se făcea tot mai puternic. Avea cap mare, corpul – osos, urechile – ca niște pâlnii ascuțite, îndreptate înainte, ochii – injectați. Uneori devenea fioros. Prieten se făcuse doar cu stăpânii lui. De la un timp, văzându-l pe Stelea în ochelari de soare, tuns chilug, în blugi negri și cămașă țărcată, lătra răsunător, astâmpărându-se cu greu. Blocurile din vecinătate, pe care le urmărea Aristid de la înălțimea geamului, erau c-am vechi. Locatarii primiseră apartamente imediat după război și adeseori lumea din jur era tulburată de marșuri funerare, petrecându-i rând pe rând pe cei care-și mâncaseră mălaiul spre locul de veci. La geam, Aristid, care devenea tot mai curios și înțelept, urmărea procesiunile, înclina capul când pe-o parte, când pe alta, străduindu-se să înțeleagă ce-o mai fi însemnând toată povestea cu flori, panglici negre, sicrie împânzite în roșu și bocete...

Sănătatea soțului se șubrezea și spre mijlocul verii căzu la pat, încât nu mai putea ieși afară să-l plimbe pe Aristid. Casa deveni din nou tristă. Câinele, mai ales serile, se punea pe un urlat sinistru, înspăimântând lumea din jur. Se ridica în două labe, țintea ochii scânteietori la fața crispată a stăpânului de pe patul de suferințe și pe blana neagră ca smoala a obrazului se prelingeau lacrimi argintii. Felicia încercă de câteva ori să-l scoată la plimbare, dar câinele se împotriva rânjindu-și colții. O dată chiar începu înnebunit să sfâșie încălțăminte de la pragul ușii.

– Sloboziți-l, o rugă soțul. Fără de mine n-are să plece nicăieri. E ca un copil.

Peste oraș se lăsa noaptea. Felicia, descumpănită, se lăsa ademenită de viștoarea „Sonată a lunii”, venită ca un ecou din unul din apartamentele vecine. Cineva o interpreta la pian... Mai avea obiceiul în acele clipe de nostalgiei albastre să aprindă o lumânare groasă de ceară și, închisă în odăița sa, își pironea privirile uscate la făclia jucăușă, retrăind în gândul ei amintirile vieții trecute. Învăluită de misterul singurătății, uneori simțea că în trupul ei, la cei cincizeci de ani, se stinge definitiv ghemul plăcerilor din anii mai tineri. Nu mai credea că un fior, o mângâiere de bărbat o mai poate readuce la ele. „Ca să vezi... medita dânsa. Omului totul i se dă în viață cu fărâita, la o anumită vreme. Ți-ai primit porția de plăceri în tinerețe, bucură-te la moment, apoi dă-te la o parte, fiindcă vin din urma ta alții. Iar dacă nu respecti consecutivitatea, subordonarea – de-asupra tuturor stă cocotată Morala, cu judecătoria oamenilor. Și-atunci - păzea! Plăcerile corpului sunt o planetă aparte, pe care mai ales femeia trebuie s-o locuiască limitat, să o schimbe

pe lipsuri și răbdare. Cu soțul bolnav și Morala, în același timp. Și dacă planeta o părăsește soțul, trebuie să o părăsească cu certitudine și femeia sănătoasă. Așa cere și sfânta Scriptură. Așa cere Morala, așa cere timpul pe care îl trăiești până ajungi nevoit să părăsești planeta tinereții, cu pasiunile ei pronunțate și toate slăbiciunile trupesti...”

Obsedată de aceste gânduri, o deșteptă Aristid. Nici nu observă când deschise ușa, se strecură în odaia ei și se lungi pe dușumea, punându-și capul mare pe labe și urmărind-o posomorât, în sfârșitul făcliei de lumânare, deveni... gelos. Deschise larg ochii lui prudenti, ridică capul enorm de pe labe și mârâi amenințător. Se dorea stăpân pe tot ce sufla în acest spațiu pe care începea să-l domine. Pe la un miez de noapte Felicia a chemat „Salvarea” și Nicodim fu dus la spital. Urletul câinelui nu contenea cât stăpânul lui lipsi... Mereu dărăpăna tapetele cu ghearele, răsturna tot ce-i ieșea în cale, iar când medicii, neavând ce-i face soțului, l-au trimis acasă, Aristid îl înfîlîni în prag, descumpănit. Ținut de subțiori și răsuflând greu, câinele îl miroși de-a mărunțelul, mai mârâi o dată nemulțumit, apoi se retrase cu capul aplecat în colțul său și mai mult nu se apropie de stăpân.

– Presimte apusul meu, zise necăjit Nicodim, cu barba tremurândă de neputință. Leacurile mi-au schimbat mirosul; nu mă mai suferă nici el...

Făclia lumânării ardea toată noaptea lângă căpătâiul lui Nicodim. Privirile Feliciei, contopindu-se uneori cu acele ale lui Aristid, parcă măsurau clipele veșniciei,acompaniate de ritmurile orologiului mare de pe perete. Într-o noapte, înspre zori stăpânul își dădu sufletul. L-au înmormântat fără pompă și aproape uitat de foștii colegi de serviciu. Atunci Felicia simți că rămâne singură-singurea. Cele mai mari semne de durere și neîmpăcare le-a manifestat Aristid. Schelălăia sufocat, alergând în jurul cortegiului. Arareori, oprindu-se locului, ridica botul cu botniță albă spre cer și urla a jale.

... În casă au rămas în doi... Aristid devenea mai capricios, mai nărăvos simțind parcă - cel mai puternic devenise acumă dânsul! O urmărea pe stăpână la tot pasul cu priviri fugare și vigilente. Mârâia nemulțumit când ea zăbovea la magazin, când pălăvrăgea prea mult la telefon. Îi cerșea mereu atenția și Felicia abia le isprăvea pe toate, devenind acum mai harnică decât în vremea când trăia Nicodim. Într-o seară, după ce-l hrănise, încercă să-l băiască. Trecuse peste o lună de la moartea soțului, iar dogul nu se dădea intrat în cadă. Începuse să miroase iute a câine vagabond și Felicia nu suferea mizeria. A umplut cada cu apa călduță, ca de obicei se dezbracă, intră în apă și îmbie îndelung dulăul. Aristid se mai scilifosi o vreme, dar până la urmă cedă îmbierilor. Alături, în baia mare, Felicia îi spală blana cu buretele și îi făcu tualaeta cu care era obișnuit de mic. Câinele se gudură mulțumit, netezindu-și capul de corpul ei umed și fierbinte. După ce împlini tot ritualul, Felicia îl îndemna să iasă. Plin de plăcere și proaspăt, acum câinele parcă ar mai fi zăbovit în cadă, alături de femeie. Ieși totuși în coridor, dar rămase uimit să o urmărească pe stăpână. Lăsând ușa deschisă,

femeia se clăti, și până a se înfășura în șervetul mare și bătut cu flori, începu să spele până la albeață, după cum obișnuia, cada mare. Și-atunci, cum stătea aplecată, simți la spate răsufflarea blândă și caldă a lui Aristid.... O limbă fierbinte și plină de gingășie, ce prinse a-i linge goliciunea, îi strecură prin tot corpul un val de plăcere, turbure și înspăimântătoare. Era un fior care izbucnise instantaneu din străfundurile ființei ei, aidoma erupției unui vulcan care mulți ani fusese stins și adormit. Încercă să se ridice, dar tot atunci simți că Aristid se așternu pe spatelul ei. Îi simți greutatea și fierbințeala. Mișcările dogului o tulburară și mai tare, voi să se împotrivescă, dar o forță păgână o slăbea și o supunea. Planeta firii ei albastre o cuprinse în toată puterea cu nebunia trupului ei de femeie, dominând-o. Dogul își înfipse ghearele sufocat în pielea fină a șalelor ei. Din gura-i larg deschisă se prelingeau peste spatelul femeii șiroaie de bale, iar mișcările lui tot mai ritmice îi trimiteau miriade de săgeți, după care în corpul femeii se răspândi parcă o stare de ușurare, o eliberare trupească după atâția ani zbuciumați ai vieții. Ochii dogului o priveau cu gingășie și căldură. Se lungi în mijlocul odăii, dar când femeia, tulburată încă, se întinse, goală, în așternut, își culcă capul mare și negru ca dohotul peste sânii ei vlăguiți, relaxați, aliniindu-se lângă corpul dulce, întins pe canapea. Dezmeticindu-se, sufletul Feliciei prinse a se zbate ca o gazelă în ghearele necruțătoare ale tigrului din savană. În toată firea izbucni un scâncet nevinovat de femeie, și tot atunci câinele, parcă simțindu-i starea, continuă să-i mângâie locurile vulnerabile, care spârgeau căile luminoase și nesecate către izvorul plăcerilor, pe care îl poate regăsi o fire încă plină de rodul și dorințele dragostei. Lipsită deja de orice voință, fără a se mai împotrivi, se dădu pradă valurilor oceanice de păcate și satisfacții.

„Acesta e universul omului, gândi ea. Din vinovăția noastră egoistă, uneori stăvilim cu Morala calea spre norocul ce-i dat să-l avem de la natură, de la Dumnezeu. Bine-a zis cine-a zis: „Omul trăiește o viață, dar o trăiește ... în fiecare zi”. Într-un târziu, Felicia aprinse făclia lumânării și până în zori urmări mișcările lenoase ale dogului, ce stătea alungit pe covorul moale din preajma patului, cu ochii închiși și capul măran pe labe. Totul în viața ei luă o altă întorsătură. Dintr-un cufăraș uitat scoase bijuteriile și le prinse la gâtul câinelui. Îi confecționă din pufoaica sofului un fel de plastron, pe care i-l îmbrăca atunci când ieșeau la plimbare prin curte în diminețile friguroase. Aristid deveni blând, mai puțin capricios, dar și mai gelos ca înainte. Nu se mai abătea către cățelele vagabonde care-i ieșeau înainte și lătra nervos când vreun bărbat cerca să lege capăt de vorbă cu Felicia. Dacă se așeza la masă, lua seama ca stăpâna să nu rămână flămândă, iar când se potrivea, în orele de seară, intrau amândoi în baie... Până spre mijlocul primăverii Felicia a început să se obișnuiască cu lumea ei tainică. Numai în străfundurile cugetului avea presimțirea unei fatalități cu o mare putere. Un vifor rău putea veni pe neașteptate să-i divulge toate păcatele, să-i răpească cu vârtejurile lui patima sălbatică... Într-o seară de mai veni în vizită

nepotul Stelea. Era îmbrăcat în haine scumpe, la gât purta un lăncișor gros de aur, pe deget un inel mare. Pileag, el urmări cu atenție dogul ce purta botniță frumoasă, apoi dădu Feliciei un șomoiog de dolari, zicându-i cu un ton pizmătareț:

– Conacul la Ineasca e gata iar Aristid trebuie să-l păzească... Felicia simți că parchetul sub ea prinse să se cutremure. I se întunecă în fața ochilor, totul fu învăluit într-o ceață neagră, buzele-i abia strecurară cuvintele tremurânde:

– Aristid e al meu... Luați banii iștea înapoi... El, Aristid, e al meu și n-o să vrea...

Stelea, unul din copiii autorităților interlope din oraș, nu obișnuia ca cineva să i se opună vrerii lui. Acel copil cuminte, deodată făcu niște gesturi de fraier cu mâna în care ținea un revolver negru, cu țeava lungă și se răsti la mătușă:

– Ți-am plătit pentru trudă! Și-apoi hoitul dumitale nu are nevoie la cimitir de bodyguard...

Muți speriată, că uite, curând Stelea o va lipsi de Aristid. Câinele însă prinse a lătra furios la oaspete și Felicia abia de izbuti să-l stăpânească în lesă. Nepotul țâșni ca o furtună afară, iar dogul se aruncă din urma lui cu labelle dinainte, oprindu-se în ușa închisă. Lătra cu gura larg deschisă, slobozind balele-i printre incisivii fioroși. Pașii ropotitori ai lui Stelea se auziră până în josul scărilor și Felicia, descumpănită, îi urmări de după perdele cum urcă în „Mercedes”-ul negru, luxos, comunicând cu cineva prin telefonul mobil.

A doua zi telefonă cumnata, năpustindu-se asupra ei cu vorba:

— Ne-am înțeles de la bun început, femeie. Ai obraz. Stelică nu-și poate găsi astâmpărul și mă tem să nu-ți faci ceva rău. Mai bine i-a potaia și du-o la Ineasca... Îți dăm răgaz o zi și o noapte...

Cîteva zile telefonul tăcu, apoi într-o seară Stelea îi ordonă insistent din stradă la telefonul mobil ca să i-l dea pe Aristid, ori chiar ea, acum, să-l ducă la Ineasca. I se oferă transport încolo și-napoi...

– Niciodată! strigă dânsa speriată în receptor, urmărind „Mercedes”-ul din curte, la portierele căruia stăteau vreo trei duduițe, îmbrăcate extravagant, așteptând curioase să admire frumusețea dogului. Ce mi-a rămas mie de la viață, nepoate? Altă mângâiere n-am. Fie-ți milă !

– Ți-ajunge cât te-ai bălăcit în liniște și plăcere, în vreme ce uncheșul putrezește! Lasă aer curat celora care trebuie să-l respire... Cât o să mai aștept răspunsul dumitale!? Crapă răbdăul!!!

Avalanșa de insulte îi stârni lacrimile, apoi izbucni într-un plâns cu hohote. Ini-ma părea să-i spargă pieptul și să plece într-o beznă infinită. Aristid, observându-le, simțindu-le pe toate, se declanșă. Rupea furios perdelele, sfâșia încălțăminte și se izbea înnebunit în ușă ca să i se deschidă. Felicia rămânea absentă în cămară, ascultând cu tremurici în spate insultele grosolane ale lui Stelea și hohotele vesele ale fetelor la telefon. Câinele făce rotocoale, căutând ieșirea și tot lovind cu labelle cleampa zăvorului care, deodată, căzu, ușa se întredeschise și dogul, săgetător, ca

un leu flămând, zbură peste scări ca să nimorească în curtea plină de lume în jurul răzoarelor de flori.

– Îna-a-po-oi! strigă de-și sfărâmă vocea Felicia.

Aristid se izbi cu tot corpul în limuzina de la colțul clădirii, cu parbrizul întunecat. Roțile mașinii lăsară pe oglinda asfaltului urme de derapaj.

Surprins, cu mâinile tremurânde, Stelea scăpă telefonul mobil, porni învâlmășit motorul, apoi scoase pistolul din toc, dar se reținu. Duduițele abia reușiră să se scufunde după portierele limuzinei. Lumea urmărea înțepenită furia bestială a câinelui, care trecea dintr-o parte în alta, lovind cu labela peste metalul sunător al automobilului strălucitor, lunecos. Mașina porni încet. Chemările insistente, neliniștite ale Feliciei, care ieșise în curte, nu mai aveau nici un efect asupra lui. Aristid sărea furios, încercând să muște din corpul „Mercedes”-ului. Făcând un salt acrobatic, se pomeni pe capotă, desfăcând larg picioarele, lătrând sălbatec la șofer. Scrâșnind strident cu roțile pe asfalt, mașina puternică o luă brusc din loc, manevră câteva viraje. Câinele mârâi, negru ca tăciunele, la lumina felinarelor de stradă, dezechilibrat, apoi deodată lunecă peste capotă și nimeri sub roțile dinainte. Limuzina trecu îndată peste trupul lui...

De cum lătratul lui Aristid amuți, „Mercedes”-ul o luă într-o goană nebună pe alea străjuită de plopii de puf alb și dispăru după colțul cartierului, acoperit de vălurile mirositoare ale serii de primăvară. Lățit la pământ, dogul mai răsufă încă. Felicia se aplecă, asupra lui, îi luă capul mare în brațe și prinse a plânge amar, strecurând printre sughituri, cu voce înfundată:

– Nu muri, dragule! Nu trebuie să mori!..

Aristid o privi cu ochii însângerați, muribunzi. Ea se văzu în lumina pupilelor mari, scânteietoare, care purtau pecetea jalei și compătimirii. Animalul mai încercă să-i lingă fața îndurerată și își dădu duhul...

L-a îngropat la o margine de oraș, mai la vale de cimitir, sădindu-i un salcâm la căpătâi. Din acea zi Felicia simți că i-au fost răpite toate plăcerile pe care poate să le aibă în viață sufletul, ființa unei femei. A fost ultimul val de fericire pe care i l-a dăruit destinul și pe care cu atâta neglijență i l-au răpit oamenii. O voce abia auzită o urmărea din unghere, condamnând-o, fără pic de jenă: „Ai vrut mai multe plăceri decât poate să-ți ofere soarta?.. Cum de ai cutezat, cum de ai îndrăznit să ignorezi Morala semenilor tăi?..” Și la toate frământările nu afla nici o explicație. Totul rămânea o taină pe care, oricât de mult se chinuia s-o dezlege la lumina făcliei de lumânare, ea se ascundea, se ascundea în vârtoarea nemiloasă, necruțătoare a vremii.

MOARTEA E MINUNEA VIETII

*„Aici, când stelele-or să-și lese
Pleoapele spre-a ațipi,
Paingii, pânză își vor țese,
Iar viperele vor pui;*

*Deasupra țestei blestemate
Vei auzi cum, nechemate
Vin haitele de lupi urlând.*

*Și vrăjitoare veninoase
Și babe-n zbenquieli hidoase
Și hoți cu hoții complotând.”*

Charles Baudelaire

Sfârșitul meu a venit la mijlocul toamnei, printr-o moarte subită în urma unui accident rutier. Omenirea deja pășise în mileniul trei. Era o zi însorită, cu frunze aurii, căzătoare de pe nucii mirositori, șoptind în bătaia vântului și sprijinindu-se în zbcuciumul lor de gardurile de fier ale grădinilor. Cortegiul îl făceau doar câteva rude apropiate. La căpătâi mă prohodea o singură bocoitoare – sora împovărată de ani, demult încărunțită, pe care n-o văzusem ani în șir, absorbit de serviciul de la oraș. Anume ea a insistat să-mi îndeplinească dorința scrisă în testament: să fiu înmormântat la baștină, lângă părinți. Mulți dintre săteni mă uitaseră. Părăsisem demult satul și acum veniseră din simplă curiozitate să-l re-vadă pe cel despre care multe știau de la radio și televiziune sau citiseră în ziare. Năsălia o duceau prietenii de copilărie: Ion Vulcanu, meșter la clăditul caselor, Avram, un bărbat chinuit de vitregiile timpului (încălcase odată legea, stătuse la pușcărie și avea o duzină de copii), Mihai, ambasador într-o țară balcanică și care se nimerise a fi tocmai în concediu, și al patrulea era Grigore Vulpișoară, altădată cel mai zbânțuit în mahala, întors recent dintr-o expediție pe Lună... Până la cimitirul vechi al satului Grigore, aghesmuit de-a binelea, s-a prăbușit ca un gălătuc sub un gard, fiind înlocuit de moș Aftenie, meșter de căciuli, vestit prin părțile noastre...

Decesul meu se întâmplă pe vreme grea, când oamenii, bizuindu-se pe „inteligenta mașinilor”, au ajuns ca toate produsele alimentare să fie fabricate pe cale artificială. Se răspândiseră o mulțime de epidemii și boli din această cauză. Cei din cortegiul funerar erau absorbiți de greutatea zilei (de-acum o lună întreagă țara se afla în căutări disperate ale unor vaccinuri efective) și nu le păsa prea mult că unul alde mine s-a prostit

cu moartea lui stupidă... Considerau că n-am avut ce dezvolta o asemenea viteză cu automobilul meu supersonic pe șoselele Moldovei nemodernizate.

Auzeam ca prin surdină pașii lor domoli. Preotul sașiu tot vântura cadelnița, răspândind miros de tămâie și tot îndemna cu vocea-i răgușită: „Odihnească-să robul lui Dumnezeu...”. Groparii spetiți mă aduc la groapa adânc săpată de lângă prunii scuturați de frunze, găuriți de scorburii. Boaghea de oameni adunată în jurul meu strecoară lacrimi. Parcă ignorând bocetele, preotul, în odăjdii lucitoare, îmi acoperă fața cu o pânză albă, apoi dă semn groparilor să bată capacul sicriului în cuie. Coșciugul coboră apoi în groapă, iar doi gropari îl fixează în coltonul săpat lângă alte sicrie mai vechi. Părinții mei decedaseră cu vreo douăzeci de ani în urmă, sicriile lor erau deja putrede, oasele lor – adunate într-un colț de groapă la căpătâiul meu. După asta preotul, primul, aruncă peste scândura sunătoare a noului meu lăcaș veșnic o mână de humă, zicând:

– Să-i fie țărâna ușoară și Dumnezeu să-l aibă în pază...

Apoi, valuri de pământ argilos prinseră a cădea peste mine. La început azeam un zgomot surd, care se îndepărta tot mai mult undeva spre afară. Lumea, împreună cu preotul, plecase spre casa surorii mele, la praznic. Rămăseseră doar groparii – ghiduși și glumeți (reușiseră să bea câteva pahare) – să-mi împlinescă movilița mormântului, să fixeze și să întărească crucea de la căpătâi... Tuspătru băuți, glumeau pe seama femeilor mele, care nici una n-a venit să mă petreacă în ultimul drum, lăudându-mă că am fost un om bun, dar prea mult le-am iubit, lăsând în urma mea o întreagă rezervă de copii din flori... Deși, mai ziceau ei veseli, am fost tare ca un armăsar, moartea nu m-a cruțat.

Prima mea noapte în mormânt, precum era de așteptat, s-a dovedit a fi neobișnuită. Tăcere asurzitoare. Mă roade o curiozitate deosebită. De ce? Dumnezeu, când ne dă viață, nu ne înzestreză nici cu noroc, nici cu prosperitate. Atotputernicul parcă ne-ar slobozi pe toți într-un enorm ocol de pe pământ și ne lasă ca să trăim care cum putem. Cel care se decepționează de traiul pământesc ajunge pradă disperării, își duce existența în mizerie. Altul, ingenios, își poartă soarta prin virtuți, devenind lider, ministru, rege. Iar când râul unui destin ajunge la cascadă, în căderea căreia ne aflăm sfârșitul, ne ia în stăpânire Moartea, egalându-ne pe toți în toate. Aici se isprăvesc toate plăcerile, ia sfârșit orice morală chiar.

Trupul meu deja nu mai are nervi. Nu percepe nici plăcerea, nici durerea, nici răceala. Deși un vălurel de căldură dinspre osemintele părinților îl simt încontinuu în primele clipe de aflare acolo. Unele simțiri nu mă părăsesc definitiv. Intuiesc că de-asupra celor doi metri de țărână, ca și peste satul meu pitoresc de la poalele Lipăgăului, cade o noapte adâncă, înstelată și liniștită, cu miros rece de toamnă târzie. Iubitul meu anotimp în viața pământească a fost toamna. Stele mari, chemătoare în scelipirile feerice, cearcă cu razele jucăușe să-și facă drum și să lumineze cât de cât chipul meu distrus de viață, chinuit de patimi. Am fost un om al patimilor, mereu doritor ca în fiecare zi să am o noutate: un eveniment sau un

om nou, interesant. Fără de-acestea viața mea era monotonă și tristă... Prunii din fântirim, cu rădăcinile mari, mustăcioase, adânci, freamătă ușor. Iar în satul din vale arareori se aude ba un chiot de veselie, ba o frântură de cântec cuprins de elan tineresc, râul vieții curgea nestingherit în albiile sale.

Am înțeles curând că printre locatarii noi, îngropați aici la cimitir, se iscă un fel de aventuri. Da, da, aventuri. Un cineva a încercat în felul lui să evadeze din coșciug și să-și ademenească amanta care venea îndurerată în amurg să-l deplângă. I-a izbutit să o facă chiar și pe-aceasta. A spart capacul, a dat țărâna la o parte, dar când eforturile lui să se încununeze de succes... Doar un pic de rațiune întreține existența acestor gânduri. Aici, în străfunduri de luturi, nu mai este loc nici pentru compătimire. Nimeni dintre cei vii, rămăși pe pământ, ca să se miște în trup și în gândire, nu dorește să aducă mortul acasă, nici chiar al celui mai scump și mai apropiat inimii martir. Este un adevăr absolut pe care omenirea îl respectă de nevoie cu strictețe milenii de-a rândul. Ceea ce e destinat morții nu mai aparține celor ce pot asculta freamătul copacilor, tălăzuirea valurilor oceanice, vuietul munților, șoaptele codrilor și ale braniștei de pe Lipăgău.

Este cel mai puternic, cel mai invincibil Imperiu creat de oameni. Și noi, oameni, suntem și rămânem neputincioși: nu-i putem schimba locul și natura. Din primele clipe ale aflării mele în calitate de locuitor deplin al Imperiului, unde fiecare dintre voi, cei vii, veți nimeri neapărat, am dedus că este o mare nerozie să afirm că bătrânețile nu constituie o bucurie a vieții. Nu-i așa. Omul, cu cât trăiește mai mult pe pământ, cu atât mai mult are șansa să se afirme, să afle tainele Universului. În Imperiul Morților există doar o singură taină – taina Morții. Adică taina de reîntoarcere a noastră la viața petrecută pe pământ. Aici, în Imperiul Morților, nu există naștere. Este numai moarte. Deși, ca și pe pământ, în Imperiul Morților tronează Dumnezeu, cu toate că el aici să afle mereu în... ambrazură. S-ar părea că El nu are grijă decât de supraviețuirea lor, ca nu cumva vreo unul să găsească o modalitate de reîntoarcere la lumină. Viața pentru mine (recunosc acum), de fapt, a fost un joc bizar al naivității. Locatar al tărâmului morților fiind, însă, am devenit concentrat, altul chiar, nespun de serios pentru un trăitor de rând. Aici totul există, iar pe pământ totul trăiește.

După o săptămână am auzit deasupra mormântului pași. Au venit celelalte rude și acei copii din depărtare, ce nu izbutiseră să mă petreacă în ultimul drum. Venise și fratele mai mare, om aflat în mare post de conducere în Cetatea de scaun a despotului. Era îmbrăcat pompos, cu automatul subțioară, cu privirile mereu încruntate la stema ce lucea albăstriu în valurile line ale bătrânului Nistru. Era și grăbit. Se uita mereu la ceasul cu briliante de pe mână cu inscripția „Rusia Veșnică”. Avu grijă să așeze pe mormânt o coroană frumoasă din crengi de mesteacăn, cu o panglică pe care-mi scria un omagiu. Legă coroana cu sârmă ghimpată, să nu o fure nimeni de acolo, nici vântul să nu o dezbină de cruce. Apoi... se iertă în gând cu mine și plecă grăbit spre poarta cimitirului, unde îl aștepta, zgometos, elicopterul...

Sora, ca totdeauna este cufundată în durere. Copii rînd pe rînd pun pe mormânt flori culese de pe văile copilăriei mele, niște flori albe, violete de astre, cimbrisor, pelin, apoi... se postează smirna lângă crucea de stejar cu chipul lui Crist răstignit pe ea, strămbată în ajun de vacile cirezii care trecuseră pe-aici. Sora, cu mâinile împreunate, bocește răsunător, s-o admire și satul din vale. Așa e datina prin părțile noastre – să fie apreciat talentul bocitoarelor. Nici unul din cei șapte copii nu plînge, deși ochii lor strălucesc de tristețe. În gând fiecare se ceartă cu... mine. Unul mă condamnă (acel înalt, chipeș, cu pălărie de fetru, a cărui amantă așteaptă nerăbdătoare să plece cu limuzina neagră de la poarta cimitirului) că mama lui (una din femeile mele) a murit cu vreo doi ani în urmă din cauza dorului pentru mine, care a uscat-o și acuma nici înmormântată lângă sicriul meu nu e. Este o mare durere pentru un copil atunci când mormintele părinților se află în diferite cimitire. Ca să vezi, abia acuma am descoperit acest adevăr. De la unul din copiii mei. Tusșapte sunt bine hrăniți și bine îmbrăcați, convinși că nicicînd nu vor ajunge în Imperiul al cărui locuitor deja devenise creatorul lor. Sunt cu toții zgârciți la lacrimi, poate de aceea ca au mame diferite, fiecare posedând diferit grad de educație în această privință. Nici una dintre mamele lor, rămase în viață, nu a venit nici atunci, nici pe urmă la mormânt. Am plecat în lumea morților fără de nevestă, fără să fi fost vreodată mire. Am trăit și am murit veșnic vădaoi, holtei, flăcău...

Unul dintre copii este inginer. A adus brazde verzi de iarbă de pe Lipăgău și le-a așezat configurat pe mormânt. Au legat de nădejde coroanele cu aceeași sîrmă, să nu le ia vîntul la vale și... au plecat... Vor reveni, inevitabil, în acest Imperiu și ei, unde totul se află în strînsă concordanță și legătură, în funcție de religie. La acel început veneau adesea niște spirite, străine mie, ca să ademe-nească sufletele noilor răposați spre alte tărîmuri necunoscute. Au venit și la mine, dar căldura din partea osemintelor părinților mei mi-a fost de pavăză. Nici n-am sovăit măcar să le ascult doleanțele. Înțeles-am fără să vreau cauza supărării fiului.

Un adevăr am mai descoperit în sicriu. Dacă în timpul vieții marea mea dorință era să dobîndesc cât mai multă liniște sufletească (chiar și moartea a survenit în scrîșnet apocaliptic), apoi în Imperiul subteran marea dorință a cadavrelor este zgomotul. Aici liniștea șuieră... Ai nevoie de gălăgie, de rumoare măcar...

Te întrebi, cititorule, de unde se iscă gândurile acestea, când se știe că în morminte și cavouri totul se distruge. Ba bine că nu. Am descoperit marea minune a morții. Adevărul e că rațiunea noastră acolo (adică aici, în sicriu) nu dispăre. Ea se transformă într-un nou raș, și cum devenim schelet se strecoară printre scîndurile coșciugului, printre straturile de pămînt, ieșind la suprafață. Este o energie puternică, capabilă să schimbe lumea, dar... Acest nou raș, acest nucleu de rațiune acumulată în timpul unui destin omenesc, este invizibil, static, fără glas și fără simț la căldură, frig, dar care dăinuie deasupra movițiilor

mormintelor. Și acești nourași de energie statică ai rațiunii, ai intelectului nostru sufletesc, se află acolo, în cimitir, veșnic: și vara, și iarna. Chiar și atunci când locul mormintelor nu se mai distinge. Nourașii rațiunii strămoșilor dănuiește pururi în cimitirele noastre. Vă imaginați?!

Par a fi totuna acești nourași. Unica deosebire, și cea mai importantă, este că diferă în funcție de gradul de inteligență, de personalitatea celui decedat. De aici și forța de influență asupra mediului. Astfel, probabil, și explicația de ce uneori moartea necruțătoare și haină se abate asupra unui popor la timpuri de răstriețe: pentru a răpi viața celor mai proeminente personalități pe care acel popor le are. Nourașii raționali alcătuiesc acea energie capabilă să miște neamul din impas spre vremuri mai bune. Observă și tu, cititorule: când poporul e în cumpănă și dezastru, încep să moară personalitățile sale de vază...

Dar de ce energia aceasta trebuie să se acumuleze la cimitir? Răspunsul e foarte simplu și convingător: nu este om care să nu viziteze măcar o dată în viața cimitirul. Nimerit acolo, fără să-și dea seama, omul neapărat obține acel impuls enorm de energie care-l mișcă înainte, spre veșnicie. Nu există om pe lume care să nu viziteze cimitirul până a deveni membru plenipotențiar al invincibilului, eternului Imperiu al Morții. Pe pământ, unde se crede că viața este veșnică, de-a lungul istoriei umane, apar imperii grandioase, invincibile parcă. Unele prosperă, altele cad în dependență și robie. În cele din urmă, tot oamenii le distrug, că nu le mai rămâne nici amintirea... Imperiul Morților este unic în felul său. El este de nebiruit și se îmbogățește cu fiecare zi, cu fiecare an, cu fiecare veac, sporind tot mai mult patrimoniul planetei Pământ...

Iată că și zilele acestea Imperiul s-a înnoit. Alături de mine au fost aduși un paznic, un ministru, un rege, o mamă cu mulți copii... Am încercat să analizez greșelile vieții mele. Le-am văzut, le-am priceput, însă oricât m-aș strădui, nu mai pot schimba nimic. Totul rămâne static și fără alternativă. Numai osemintele străbunilor, ale părinților de-alături emanau căldură blândă și mângâietoare. Am înțeles că norocoși sunt acei care au părinți, ale căror oseminte în cimitir există alături, acoperite cu valuri de pământ...

În sfârșit, am descoperit, intuitiv, poate cel mai mare adevăr: natura rămâne un tot întreg cu pământul. Când rudele, prietenii, copiii, continuă să-și trăiască viața lor pământescă fără a mai frecventa cimitirele, cu noi, cei din morminte rămâne ea, natura. Din țăriile cerului sclipesc mereu stelele, cu razele lor săgetătoare, cercând să răzbată la scândurile reci ale sicriilor și să mângâie nourii raționali, singurii care, de fapt, alimentează marea energie ce pune în mișcare viața de pe pământ, fără ca oamenii să bănuiască asemenea adevăr. Acest mare adevăr există doar pentru morți, care, în definitiv, sunt înainte-mergătorii marii minuni ce se numește viață.

G A Z E L A

Fiicei Veronica

Pe la mijlocul verii Onisifor se îmbolnăvi grav. Suportă o intervenție chirurgicală, zăcu luna iulie în sala de reanimare, apoi avu o lună de convalescență, iar când își reveni, medicii îl sfătuiră să plece la mare. Împrumută niște bani și se decise să-și aline singurătatea pe litoralul Mării Negre. Ar fi rămas acasă, în atelierul de creație, dar culorile, penerul îl oboseau, unde mai pui că în față-i apărea moartea cunoscutului Ilușa Amarii, care, uitat de prieteni, fusese descoperit mort în propria lui casă, la două săptămâni... Onisifor pentru prima oară se înfricoșă de singurătate. În tinerețe tânjea după o libertate celibatară, acum, însă, simțea că are nevoie de cineva.

Ajuns la mare pe o căldură plăcută de toamnă, prefera să fie singur. Să nu se mai aventureze ca altă dată în nici o istorie amoroasă. Apa mângâietoare, sirenele abia auzite ale corăbiilor din larg, țipătul pescărușilor, hazul maimuței ghidușe de pe umărul fotografului bărbos, toate aveau harul să-l calmeze. Panorama de eden îi bucura privirile ce mai păstrau o umbră a bolii suportate. Cu mulți ani în urmă se odihniise la mare împreună cu soția și fiica. Era tânăr, fura mereu cu ochii duduile în costume elegante de baie, cu picioarele lor bine proporționate. Acuma așa ceva nu-l mai ademenea. Dormea pe săturate la hotel, apoi, târziu, se spăla și cobora la restaurant să ia prânzul. Prin geamurile cu perdele albe în depărtare se contura stânca împădurită, unde se cuibăreau, stinghere, vreo două căsuțe cu acoperiș de olane roșii.

Se ducea mai apoi pe plaja aglomerată, se întindea pe o saltea sub o „ciupercă” și citea fără să se bronzeze, fără să se scalde. Ajuns la patruzeci, considera că își trăise deja viața activă. Cu zece-cincisprezece ani în urmă femeile se țineau scai de el și era de-ajuns să stea cu ele două-trei seri, ca să le cucerească... Aflând de aventurile lui, soția, femeie deșteaptă și cu mult amor propriu, declară că nu-l mai poate accepta, odată ce a înșelat-o. A fost nevoit să-și părăsească familia, ca printr-o minune să poată procura o garsonieră într-o margine de oraș, consacrandu-se câțiva ani în șir creației și... desfrâului. Toți cunoscuții trăiau cu speranța că se va întoarce totuși la familie. Așa credea o vreme și el, dar prea se încurcase cu femeile, și când vroi să se întoarcă, nu se putea determina la care... De la o vreme însă așternutul lui începu să fie vizitat mai mult de boli decât de femei. Acum, la mare, avea un blocnotes. Îl răsfoia, cercând aidoma unui copil care începe să facă primii pași, să însăileze unele gânduri. Era critic de artă, deși se făcuse cunoscut mai mult ca pictor. În ultimul timp se limita doar la publicarea unor observații, ca să dea de înțeles că e vioi și crează... Scrisese un roman, povestiri, avusese o expoziție, se bucurase de apreciere, însă toate acestea țineau de domeniul trecutului. E trist când ești nevoit să constăți că străduințele tale au fost zădarnice. Probabil așa gândesc toți oamenii de creație.

Poate e cazul să fie indiferent? Cum procedează aproape toți cunoscuții. Trăiesc cu ziua de azi, nu-și fac probleme și sunt fericiți. Oamenii de creație au,

probabil, alt destin. Pentru ei familia nu e decât un miracol. Începuse chiar să-i invidieze pe cunoscuții care aveau familii trainice, îndepărtându-se de ei. Devenise mizantrop, deși acest cusur își avea originea în caracterul său din anii adolescenței. Egoismul singurătății – așa putea fi numit sindromul; totdeauna a fost obsedat de femeile plâpânde, gingașe, slabe de înger, dar pe care... tocmai pentru slăbiciunea lor curând le părăsea...

Într-o dimineață, pe când lua micul dejun la restaurant, în fața lui se așează o fată oacheșă, frumos bronzată, cu pletele negre respirate pe spate. Adolescența îl privi cu ochi melancolici. Învoluntar, Onisifor tresări. Întră în vorbă cu ea.

– Vă place aici, la mare? o întrebă.

– Sunt născută lângă Stâncă, răspuse ea, continuând să-l privească țintă.

– Pasămi-te, v-ați obișnuit cu vileagituristii...

– Nu le atrag nici o atenție. Toți sunt de o teapă.

– Ce aveți în vedere?

– Îi interesează numai distracțiile.

– De ce luați micul dejun la restaurant și nu acasă? veni el cu altă întrebare banală.

– De când a murit mama, sunt singură...

– Ai cumva frați, surori?

– N-am pe nimeni. Îmi petrec vacanța. Învăț la Cetatea Albă... Degrabă casa de sub Stâncă va rămâne pustie cu totul.

– Dă-o cu chirie, trecu el la un ton mai intim.

– Mama nu avea chiriași. Și mie îmi displac. Surâse evaziv și se vedea lesne că gândurile-i sunt departe. O singură dată mama a ținut un chiriaș, adăugă fata, și de-atunci a rămas cu blestem asupra lui. Pentru că după plăcerea lui m-a născut pe mine... Mă scuzați de sinceritate...

Privirile fetei se încetoșară. Avu senzația că ar cunoaște-o pe fată. Dar de unde? Frământându-și memoria, nici nu observase plecarea ei de lângă dânsul. Când apărură chelnerul, se precipită să achite nota pentru două persoane.

– Vai de mine, nu e nevoie. Pentru Gazelă plătesc syndicatele. Mama ei a lucrat toată viața la noi și să nu se fi întâmplat accidentul acela stupid...

Până seara căută insistent fata oacheșă, nimerind mereu peste o cruce, cu floricele, însemnând locul unui accident rutier, unde cineva își pierduse viața.

Rămâneau două zile până la plecarea sa de pe litoral. De fapt putea să plece imediat, dar dorința de a o mai întâlni o dată pe Gazelă îl ținu pe loc. Se simți ispitit s-o viziteze la casa de după Stâncă din apropiere, dar abandona acest gând. Ce-ar putea zice fata?

Odată cu lăsarea amurgului, când dinspre codrii Tigheciului adia a poamnă coaptă, stând pe cheiul înțesat de pescari cu undițele în valuri, o zări pe fată... Se plimba de una singură, muindu-și picioarele în valurile domoale. Pășea cu mâinile întinse în părți de parcă vroia să-și ia zborul în țările cerului. La vârsta ei, se gândi Onisifor,

fetele adeseori cunosc deja multe taine ale vieții conjugale... Vor să fie singure.

– Bună seara, zise el. Admirați marea?

– Admir pescărușii ce zboară de-asupra Basarabiei, răspunse ea, fără a-și întoarce capul, ca și cum era pregătită pentru acea întâlnire. De când mama nu mai e, visez mereu că zbor. Uneori mi se pare că zborul din vis poate deveni realitate.

– Înseamnă că ești încă foarte tânără și mai crezi, se bucură el.

– Zău? se miră fata. Făcu o piruetă, apoi îl întrebă: Unde vă e șevaletul? Nu vă mai frapează zbuciumul talazurilor?

– De unde știi că pictez? rămase el uluit.

– Înaintea morții mama mi-a povestit despre dumnevoastră.

– Despre mine?..

– Azi dimineată, văzându-vă, mi-am dat seama că sunteți pictorul care a desenat-o cândva pe mama. Nu vă amintiți de acel portret?

– Ce îndrugi, fetiço? N-am desenat nimic la voi...

– Ați fost o săptămână în gazdă la ea, i-ați promis atunci multe... Acesta este adevărul. Mama n-a putut să mintă în gura morții... A fost o mamă bună...

Vorbele fetei îl pironiră locului. Oricât se încruntă să-și amintească vreo aventură amoroasă petrecută pe aceste locuri, nu putea. Era sigur că fata încurcă ceva. Își împreună mâinile ca în fața unei icoane și se jură că nu pricepe nimic.

– Înseamnă că altcineva, care seamănă cu dumnevoastră, spuse cu amărăciune fata. Dar ați mai fost vreodată aici, la Carolina?

– De mai multe ori.

– Și totuși, să știți că mama mi-a spus adevărul. Mi-a arătat fotografia dumnevoastră, într-o carte.

Onisifor rămase perplex. Fata continuă să improvizeze zborul, îndreptându-se cu pași mărunți pe nisipul alb spre casă. El se pomeni istovit și neputincios. În memorie îi licări o vagă amintire din trecutu-i îndepărtat și se zgudui, pricepând că faptele săvârșite o dată pot aduce asemenea urmări în viața unui om ca el. Strigă într-o doară din urma fetei, care deschidea de-acum portița casei de sub Stâncă, casă acoperită cu olane roșii:

– Luni plec acasă, cu avionul. O spuse și se rușină oarecum. L-ai visat vreodată pe taică-tău?

– De multe ori... Îl visez mort...

N-a închis ochii toată noaptea, măcinând la moara gândurilor întâlnirea surprinzătoare din ziua ce s-a scurs. Orice om își are apocalipsa propriului destin. Are și judecata de-apoi, aspră judecată, pe care i-o fac propriii copii. Ei sunt cei mai obiectivi și severi judecători și e dureroasă această judecată... Și deodată Onisifor își aminti o vară călduroasă, cu muzică și frigărui pe litoral. Cu prietenul său Andrei acostaseră două tinerele, care se prezentară drept chelnerițe de la restaurant. Cea smolită, ochioasă locuia împreună cu părinții într-o casă veche, împrejmuită de stufării foșnitoare. A stat la ea în gazdă câteva seri, îmbrățișând amândoi fericirea... După

despărțire multă vreme nu-și putu aminti cum o cheamă. A revenit de multe ori la Carolina, dar de fiecare dată i se deschidea un peisaj cu totul schimbat. În locul cocioabelor din stufăriile de la poalele colinelor se ridicau edificii pentru vilegiaturiști, iar alte case, mai moderne, răsăriră printre copacii tineri sădiți pe piscurile Stâncii.

A doua zi Onisifor luă calea aerului spre casă. De asupra mării se așternea tot mai pronunțat o plapumă de ceață, iar prin hubloul rotund vedea pescărușii plimbându-se mai liniștiți printre pușinii oameni de pe litoral. Avea senzația că se întorcea mai bolnav decât venise. O grea povară îi apăsa sufletul – o căuta cu privirile pe Gazelă, având presentimentul că e undeva pe aproape și-l urmărește. Dorea s-o mai revadă, să-i mărturisească ceva foarte important, deși nu știa cum ar decurge acel dialog. Mereu simțea că doi ochi îl urmăresc. Vremea era noroasă, dar zborul nu se anulă. Prins destul de strâns cu centura de siguranță, privea prin hublou, nici să-i piese de doamna frumoasă, cu păr bogat, care se lipea de el, mângâindu-l cu răsuflarea caldă. Își rezimă capul de speteaza scaunului, așteptând să decoleze avionul. Și iar revăzu limpede un crâmpoi din depărtată lui tinerețe... O doamnă alături. S-au plăcut, l-a luat în gazdă câteva zile, cât a pictat-o pe un șevalet, în ulei.

Da, acuma își aduse aminte, a fost ceva. Își acoperi fața cu palmele obosite. Doamne, ce grave urmări poate avea o faptă nesăbuită în anii tinereței...

Privi în ochii doamnei de alături și vru să-și croiască loc, să iasă pe platformă, s-o caută pe față, dar era prea târziu – nava aeriană se dezlipise de pământ.

În învâlmășeala aerogării, într-un colț al sălii de așteptare stătea Gazela, urmărind prin fereastra mare avionul ce se avânta în înalțuri, făcându-se tot mai mic, tot mai mic, până dispăru cu totul din vedere. Un buchetul de trandafiri împrăstia raze sângerii pe chipul dulce de copilă, culegând din când în când câte-o lacrimă fierbinte ce se prelingea de pe obraji fragezi...

NELLI – ZVĂPĂIATA

Atunci, dimineața, înaintea orei de lucru, în ușa biroului apăru Nelli-zvăpăiata. Avea același zâmbet malițios, părul lung răsfirat pe spate, fața netedă, cerceii mari, argintii și o cicatrice abia observată la ureche.

– E cam frigută afară, mi-a explicat, netezindu-și pomeții rumeni ai obrazilor.

Sub pardesiul vișiniu purta blugi de catifea neagră și ie cu mânecile largi, atât de fină și străvezie, încât lăsa să i se întrezărească pieptul crud încă, dar împlinit de-a binelea. Ca și altă dată, văzând-o în ușa biroului, mă săgetă pe neașteptate același fior. N-am zis nimic, atât că m-am ridicat din fotoliu și stăteam încremenit. Și pare-se că am uitat să-i răspund la copilărosul ei „Ciao!”, lipsit de orice griji.

M-a sărutat din fugă pe obraz, a șters cu mâna ușor pata de ruj ce mi-o lăsase și, așezându-se comod în fotoliul din față, bineînțeles fără a aștepta să-i ofer locul, îmi vorbi, slobozind cuvintele cu un surâs zeflemitor:

– Am venit să atentez nițel la singurătatea matală, șefule, să mai stăm la taclale.

În răstimpul cât n-o văzusem pe fosta noastră secretară ajunseră la urechile mele o groază de bârfeli pe seama ei, mai toate asemănătoare. Cineva spunea că s-a căsătorit cu un ambasador și a plecat la *Nouakchott*, în Mauritania, altcineva, dimpotrivă, susținea că și-a ales soț un barmen de „La izvor”, apoi a divorțat și s-a recăsătorit la Moscova. Bănuiam și eu că se vântură Nelli-zvăpăiata prin lume și tot caută, caută... ce caută? Avea slăbiciunea de a trăi pe picior larg, de a duce un trai în sărbătoare, lipsit de griji. Aveam tot temeiul să bănuiesc că era c-am așa, căci doi ani cât a lucrat sub aripa mea de șef îngăduitor, atâta și vedeam: seară de seară veneau admiratori s-o ia ba cu limuzinele albastre, ba negre sau albe... Pentru ca a doua zi s-o văd prezentându-se la serviciu melancolică și tăcută, cu ochii adânciți în orbite; uneori o surprindeam cu capul pe masă, păru-i bogat, curgându-i până peste parchetul lucios al anticamerei. I-am făcut de câteva ori observație, dar dânsa avu încăpăținarea să-mi dea de înțeles că are dreptul la o viață personală și n-am a mă infiltra în destinul ei. Mă iritau declarațiile ei, așa că până la urmă am concediat-o pur și simplu, deși mi-au telefonat diferite voci necunoscute, rugându-mă să mă abțin de la o decizie atât de categorică... Dar după ce plecă Nelli de la serviciu, m-am pomenit că parcă nu-mi ajungea ceva.

În dimineața acelei zile o revedeam după trei ani.

Oricum, timpul o schimbase, dar totuși din clipa când se așeză în fața mea, Nelli, sorbindu-mă cu ochii mari, pătrunzători, a prins a-mi răscoli niște amintiri adolescente. Prima oară m-am îndrăgostit într-a zecea, de-o puștoaică din banca din față, și abia acum îmi dădeam seama: era leit Nelli! Dacă nu la înfățișare, apoi la caracter, indiscutabil! Doamne sfinte! Te pomenești că am concediat-o din cea mai tâmpită gelozie?!

– Tot neîngrădit trăiești, șefule? mă întrebă ea ca din senin. Hm... i-am mărturisit odată, nu știu cu ce ocazie, că în viața mea nu m-a iubit cu adevărat nici o femeie. N-a uitat!

– Ești căsătorită?

– Nu! răspunse nemulțumită de întrebare. N-am nici soț, nici amant. Sunt liberă ca o gazelă. Am încheiat-o dintr-odată cu toate!

– Te-ai călugărit, cu alte cuvinte, am dat a compătimire din cap, încercând să ghicesc dacă Nelli-zvăpăiata venise cu vreo rugămintă ori pur și simplu a intrat să-și vadă o veche cunoștință, să mai pună țara la cale cu el. Mă rog, fiecare își aranjează viața cum vrea. E tânără, frumoasă, numai bună de o căsnicie fericită. Calea ei, vorba cea, e presurată cu trandafiri!

– Ai tot temeiul s-o faci. Bărbații la vârsta mea nu mai au nici o crezare. Glumisem posac, socotind că dânsa din sfială întârzie să înceapă destăinuirea. Pot să-ți fiu de folos cu ceva?

Tonul meu, însă, n-o surprinse deloc. Presupuse, cum se vede, c-am să caut să-i par rece și indiferent. Cu atât mai mult că în curând, în biroul meu avea să înceapă volanta. Nelli, însă, înțelegea că prin această vizită m-a surprins plăcut, totuși.

– Viața asta e cu susul în jos! zise ea deodată filozofic și patetic, de parcă făcuse o grozavă descoperire, fără a se uita la mine.

Tăceam. Mă așezasem în fotoliul albastru și o priveam cu dor. Vroiam s-o provoc la o discuție concretă, mai adecvată, dar nu știam cum. Și nici intențiile ei nu-mi erau clare. Mă lăsai vrăjit o clipă de profilu-i clasic. Dânsa, observându-mi privirile pătrunzătoare, clipi, acoperindu-și pe jumătate ochii mari, albaștri și cicatricea de la ureche, ce semăna mai mult cu o urmă de cuțit.

– Ce folos de tinerețea mea... M-am căsătorit îndată ce am plecat de-aici, la 18 ani, iar peste un an am și divorțat. Nelli răsuflă adânc. Și de-atunci nu-mi găsesc astâmpărul. Parc-aș fi o frunză ruptă de pe ram și împotmolită în noroi... Bărbații, am impresia, că s-au plimbat pân-acuma cu cizmele murdare prin suflul meu, iar eu, din păcate, n-am luat seama și le-am dat voie s-o facă...

Ultimele vorbe le spuse pe un ton melancolic. Ochii i se împăinjeniseră nițel. Apoi îi închise, părând obosită, chinuită. Nu, la sigur nu mai era zvăpăiata cea de odinioară.

– A trebuit să desfaci atât de repede căsătoria?

– Da, era imposibil să mai suport...

– Poate erai de vină tu, Nelli ?

– N-am fost fecioară, e adevărat... În viața de familie lucrul acesta n-are mare importanță. Soțul meu, însă, era un dobitoc! Unul clasic, cu urechile mari, altoit! Proasta de mine, mă temeam să nu rămân fată stătută la 18 ani! Am închis ochii și... Nu zadarnic bărbații le poreclesc „vițele” pe fetele tinere. Pe-alocuri e adevărat... Lui, bărbatului meu, îi plăceau femeile străine și vinul, deși pe mine mă geloze! Dacă se aghezmuiă cât de cât, apoi era de ajuns să i se năzară că-mi place, să zicem, un artist din filmul pe care îl priveam amândoi, culcați în așternut și... Ehe-he, se repezea, deconecta cu scandal televizorul. Iar dacă m-aș fi împotrivit, m-ar fi distrus cu totul. Parcă era pălit de tren, n-aveai cu cine vorbi!

– Te bătea? și îndată îmi păru rău că întrebasesm.

Aveam o sumedenie de treburi legate de serviciu: era luni, era dimineață, începutul zilei de lucru. La urma urmelor, mă consideram șef de birou, și nu muiere curioasă. Dar iată că întrebările îmi veneau una după alta. De parcă mă blestemase cineva să tac, doar după ce-mi voi ostoi curiozitatea ce m-a ars atâția ani, fără să-mi pot da seama de ce nu-mi aflu locul și de ce... În sfârșit, ce-i cu ea, cu Nelli? Trebuie să aflu azi. Imediat. Acum.

Ea tăcu un timp, își feri părul blond de pe fruntea îngustă, dar frumoasă, privi întristată cerul înnorat ce se lăsa tot mai jos spre geamul larg al biroului nostru de la etaj și reluă încet de parcă o făcea numai pentru propriul ei auz.

– Răbdam și bătăile... La început mă gândeam: o să-i treacă. Dar el, văzând că tac, se înrăia tot mai mult. Oare nu de atâta femeile devin veninoase uneori?! presupuse ea, nedumerită, și în acea afirmație se întrezări altă taină, una aparte.

Până la urmă mi-a crăpat și mie răbdăul! Le-am spus părinților necazul. Tata și mama m-au silit să-l părăsesc. I-am ascultat și m-am întors la părinți acasă. Nu-mi pare rău nici azi.

– Dar mai apoi? Ce-ai făcut mai departe? am încurajat-o, prefăcându-mă curios, fiind de fapt nu știu de ce foarte iritat, furios chiar. Nelli, însă tăcea, de aceea am insistat iar: Știi că nu te-ai călugărit? Tonul era c-am dur, dar Nelli nu-l luă în seamă, continuând calm:

– Revenind la oraș, m-am angajat secretară-dactilografă la secția raională de poliție și...

– Ei!?

– Trăiam cu Ștefan, șoferul de la dubă.

– În concubinaj?

– Da, bineînțeles. E adevărat că mi-a propus să ne căsătorim, dar am refuzat...

Până la urmă l-am îmbrâncit din calea mea!

– De ce?

– „De ce”, „de ce”... Oare nu-i clar și așa că mă temeam să mai greșesc și a doua oară? El n-avea nici casă, nici masă, iar fiind mereu în serviciu de noapte... Bunică-mea zicea: cine s-a fript cu ciorbă, suflă și-n iaurt! Abia acum înțeleg vorba! Abia acum! Pe atunci, însă, ce naivă eram, doamne! O femeie mințită mai poate fi și proastă când îi trece norocul pe dinainte. Nu vroiam să-mi complic viața și l-am refuzat. Aceasta a fost probabil cea mai mare greșală a mea. În ochii ei albaştrii, adânci se aprinse iar o scânteie de regret. Încerc un sentiment de spaimă și de speranță, deopotrivă.

– Și cum ai încheiat-o cu Ștefan?

– S-a căsătorit, surâse ea oțărât, probabil ca să-mi facă în ciudă. N-a nimerit nici el cine știe ce. Ba, deloc! E bolnav, n-are copii, prăpădit nu altceva...

Cuprinsă de tristețe, îmi vorbea despre ale sale, dar eu n-o auzeam. Nu mai aveam puteri s-o ascult. Gândeam în sinea mea: „Uite cum se întâmplă... În fond aceeași problemă, de acum al patrulea an. Atunci n-o înțelegeam, pur și simplu. Acum, da, acum o înțeleg perfect. Mă irita că-i proastă, că se duce unde se duce și se ocupă cu ce se ocupă, uitând de mine! Ignorându-mă total! Nu ca șef, ci ca bărbat. Acesta-i adevărul! Nelli e frumoasă! E foarte frumoasă! Și dacă n-aș fi fost cap de familie, n-avea să-mi piese că-i proastă! Da, am concediat-o pentru a nu mai vedea această femeie absolut inaccesibilă mie, bărbat însurat și serios. În definitiv eu, eu am îmbrâncit-o încolo!

– Nici nu m-am certat cu el măcar, m-au ajuns în sfârșit vorbele ei dulci. Sunt o fire care cedează totdeauna, nu pot refuza, numai că Ștefan n-a înțeles și a fost nevoit să se îndepărteze de mine. Acum își construiește un căsălu!... A zis că mă ia totuși pe mine, așa cum sunt. Numai să doresc și eu.

– Cum așa? Nu ziceai că s-a căsătorit?

– Ziceam. Da, dar vroia să divorțeze cu noul lui castravecior, căci nu poate

trăi fără mine. Nici copil nu i-a făcut nevasta lui, măcar că-s doi ani de când s-a căsătorit.

– Acum nu mai vrea el să se recăsătorească cu tine sau n-ai răbdare tu să-l aștepți până face sasa ceea?

Nelli boți nervoasă cu degetele subțiri marginea treniului său vișiniu.

– Ștefan e o poveste cu un sfârșit trist: fiind gelos peste măsură, s-a scrântit și acuma-i la Costiujeni, la casa de nebuni...

Bună poveste, nimic de zis! Am tăcut îndelung amândoi. Pe urmă am îndrăznit totuși să sparg tăcerea:

– Înseamnă că ești cu totul singură? Unde locuiești? Și unde lucrezi? Ori n-ai serviciu?..

– Locuiesc la sora mea, la un cămin muncitoresc. În ultima vreme am fost angajată la o instituție de prestigiu, deși lucrul nu prea mă încântă. Unica bucurie o aveam în ziua salariului. Comandam din timp un taxi și seara, cumpărând întâi un buchet mare-mare de trandafiri sau garoafe, mergeam la Palatul Național, la concert, să le dăruiesc artiștilor, pe scenă.

– Totuși ți-i trist...

– Dimpotrivă, și nici singură nu-s! râse Nelli copilărește, de răsună biroul. Apoi adăugă cochet: Am avut o turmă de cavaleri. Ia spune-mi, șefule, de ce oare bărbaților le plac femeii tinere și străine? Proaste, urâte, dar străine să fie? Eu nu-s deșteaptă, dar ei îmi par niște mărginiți, toți până la unul. Dac-aș vrea, ca orice femeie, aș suci mințile oricărui bărbat din orașul nostru! Acum m-am plictisit ca să-i schimb ca pe niște mănuși. Mi-i frică de SIDA, nu râde, pe cuvânt, m-am săturat să vântur atâția bărbați. Mai ales de cei cu posturi-cheie. Băi finlandeze, ieșiri la natură cu frigărui, cadouri, muzică, dragoste în automobile luxoase! De toți m-am debarasat, însă am dat de belea și eu: nu puteam alege între doi funcționari. Perioadă de stagnare, domnule tovarăș! Ș îmi făcu din ochi. Îmi displăcu clipitul cela vulgar, și ea simți imediat. Râse scurt, răgușit: Dumneata te uiți cu niște priviri stranii! Poate, acuzându-mă, te simți cheiță de biserică? Crezi că n-am înțeles de ce m-ai concediat? Ehe, să fi vrut eu! Pur și simplu ai o soție de treabă. Și simpatică. Te iubește. N-am vrut să-ți destram familia.

– Proeminentă generozitate, măicuțiță dragă!

– Cer scuze pentru sinceritate!

Cât de necruțătoare poate fi Nelli, de necrezut. Sinceritatea ei mă dădu gata... Ce a determinat-o, însă, să mă bănuiască și pe mine? Doar nu i-am dat prilej pentru asemenea presupuneri... Ah, scorpia! E mai deșteaptă decât vipera. Din nou aveam impresia că plutesc, de tulburare îmi vâjâia capul. Numai ca să spun ceva, am îngăimat:

– Ziceai că ai dat de belea cu cei doi... Cum? De ce?

– Păi, am un copil de la ei... L-am născut acum cinci luni...

Vorba ei, spusă parcă într-o doară, mă șocă. Amuții definitiv.

– De la doi bărbați de-odată? Nu se poate... să faci... același copil.

Ea chicoti până am izbucnit și eu în râs! Credeam c-o să mă sufoc, icnind...

– Lasă, lasă, haide, vino-ți în fire! mă privi dânsa cu ochii mijiiți. Privirea ei era plină de gingășie iscoditoare. Nu vreau să te sperii, dar vezi să nu nimerești vre-odată și dumneata în asemenea daraveră. Ei au pățit-o că au meritat-o pe deplin. Ha-ha! S-au crezut mai deștepți ca mine. Tovarășul procuror și tovarășul ministru-adjunct! rosti ea dur și cu dispreț.

– Zvăpăiato, să fii oare așa de rea?

– Fie vorba între noi, zise neluând în seamă stinghereala mea. Uneori și viața glumește cu noi, când îți permiți să-ți bați joc de ea... Acum nu am nici un prieten apropiat. Dintre bărbați, am în vedere. Bărbații din oraș. De aceea am îndrăznit să calc pragul biroului dumatiale... Te-am iertat demult. Când am lucrat sub oblăduirea dumatiale, visam să petrecem măcar o oră împreună. În doi, intim. Dar nici la o cafea nu te-ai priceput să mă inviți. Ori poate erai zgârcit, economiseai valuta națională din bugetul familiei dumatiale? Naiba să te priceapă. Prea ești mata îndepărtat de lumea reală, modernă. Și ușor mai judeci pe alții. Una-două și m-ai concediat!

– Din ce exiști? Ai parale de pâine? încercai să schimb vorba. Speram să aibă curajul să mi se plângă, i-ași fi dat puținul pe care-l câștig, că nu mai sunt eu zgârâie-brânză cum crede dânsa. Să mă îndreptățesc oarecum în fața ei pentru... Pentru ce?

– Nu-mi trebuiesc gologani. Am nevoie de un prieten, un suflet de om viu.

– Bănuiam eu, dar totuși? am insistat, fiindcă nu prea credeam să-i ajungă ajutorul oferit de stat.

– Bani mi-ajung, surâse ea, un surâs autoritar și malițios în același timp. Când mi se termină gologanii, iau pruncul în brațe și mă pornesc la „vânătoare”.

– Ar trebui să te-astâmperi, Nelli, doar ești mamă, răspunzi de...

– Nu e cazul s-o fac pe mironosița. Știi ce-am observat eu, șefule? continuă zvăpăiata, fără să ia în seamă „morală părintească”. Sunt așa de veseli și întreprinzători, recurg la atâtea șiretlicuri, când e vorba să înșele vigilența muierilor, dar iată când află că au careva obligații – îi pui pe jăratec! N-au strop de imaginație, bieții funcționari. Adulterii! Și iată, tot ducând-o într-un cântec seară de seară, când cu viceministrul, când cu magestatea sa procurorul pe la saune și cabane vânătoarești... Ei bine într-o zi Nelli – se împinse dânsa cu degetul arătător în piept – Nelli-zvăpăiata a purces gravidă! Ce credeți c-a fost mai departe? Mare comedie! S-au făcut morți în popușoi și unul și altul. La frică seamănă a fi frați.

– Oare nu înțelegeai tu că și dânsii sunt oameni ca toți oamenii – cu greșeli și metehne?!

– Ei, bine, am răbdat! Nu i-am căutat și ei, motănașii, credeau, pe semne, că i-am provocat adică... Bu-un! Când s-a născut Neluțu, le-am spus bucurie la amândoi. Pe rând, desigur, râde Nelli din nou răutăciosă.

– Cred că s-au bucurat mult? aruncați cu ironie.

– Nu mai puteau de bine! râse ea, mijind iar ochii. M-am dus cu Neluțu în brațe. Întâi la procuror, apoi la coconul loctiitor de ministru... S-au speriat de moarte, ca la incendiu! Și să vezi, șefule, fiecare mi-a pus o condiție similară: să nu divulg taina, și atunci ei o să mă ajute. Din ziua ceea o duc bine și comod. Nimic de zis, huzuresc! La sfârșit de lună, când mi se termină paralele, mă prezint pe rând, în cabinetele celor doi, așa cum am venit la dumneata. Mă privesc deopotrivă cu spaimă de dihori, însă buzunarele lor păstrează niște rezerve, din miruirea obținută de la subalterni, separate pentru mine și Neluțu. „V-a plăcut să faceți liuliu cu mine? Fi-ți buni și achitați taxa!” le zic. Așa că ne-am căpătat și eu cu feciorașul un suport material și loc sub soare.

Nelli se ridică din fotoliu. Terminase parcă. Își netezi cu amândouă mâinile părul lung, răsfirat pe spate, îl înfoie căpiță, pe semne ca să-i admire cerceii scumpi, prinși în lobii urechilor, apoi îi dădu drumul să cadă, lin, ondulat, peste umerii înguști, surâzându-mi oarecum vinovată de parcă-mi cerea compătimire...

Deodată îmi trezi repulsie și cochetăria ei, și situația de care era mândră – totul!

– Cum îndrăznești, Nelli? am întrebat cu voce răgușită și am repetat: Cum îndrăznești? Doar tatăl copilului poate fi numai unul dintre ei?

– Nici eu nu pot ști care-i, coborî ea privirile. Și adăugă: Las' să crească mare Neluțu, vedem noi apoi cu cine seamănă. Atunci vom pune punctul pe „i”. Să ajungem cu sănătate până atunci.

– Puștoaico! izbucni deodată înfuriat. Ce faci? Ai fost întâi bigamă, iar acum... Ce-ai să spui copilului tău? Ce faci, e curat șantaj...

Tăcută, își puse pardesiul pe neobservate și ieși afară, fără a-mi zice „ciao!” N-am încercat s-o opresc, mai ales că până la mine ajunse șoaptă de regret:

– Credeam c-o să mă înțelegi, o să mă compătimești, dar tu...

Pe cer se adunau nori tulburi și aveam senzația că foarte curând va începe ploaia. Va ploua mult, lin, monoton și mă va izbăvi de gânduri...

În birou mă mai urmăreau ochii mari, albaștri, blânzi. Poate că și există în haosul vieții o îndreptățire a faptelor ei! Oricum, totdeauna am fost de părerea că zilnic suntem supuși unui examen, pe care nu fiecare îl poate susține deopotrivă... Cine știe, cum aveam să-l susțin și eu, dacă dădeam frâu liber acelei „griji părintești”, de care azi abia mi-am dat seama... Sărmana fată, m-a cruțat în felul său...

Cu gândurile la Nelli-zvăpăiata stăteam rezemat de pervazul geamului larg, așteptând să aud răpăitul stropilor de ploaie. Mă străduiam să deslușesc silueta lui Nelli în torentul de lume din stradă.

Când orologiul din perete bătu greu și înfundat începutul zilei de lucru, în oraș, ca din senin, se stârni o furtună neobișnuită pentru sfârșitul lui martie. Nu știu de ce, dar mi-am amintit un tablou asemănător văzut în Kamceatca, când fusesem într-o deplasare. Norii grei, buluciți la orizont năvăleau neconținut de-asupra car-

tierelor moderne. De vreo lună și mai bine nu plouase, nici nu ninsese. Parcă ne-am fi aflat în altă emisferă a pământului, iar anotimpurile își rătăciseră cursul lor firesc. Ploaia, însă, se reținea undeva în afara orașului... Urmăream prin geam cum peste caldarâmul străzilor, vârtejuri mari ridicau spre înălțimile clădirilor stâlpi de colb, asemănători unor învolburări de fum de-asupra vulcanilor.

LA POARTA VIȘINILOR VERZI

Artina Tăvăluță trăia într-o căsuță din marginea veche a orașului. Lucra chirurg la spitalul republican, serviciu care o izbăvea de povara singurătății.

În copilărie trăise o nenorocire despre care își amintea cu durere. În lipsă de supraveghere căzuse cu fața într-o cratiță cu uncrop. Medicii au salvat-o, dar ștergându-i frumusețea feței pentru totdeauna. Tot în anul acela murise mamă-sa, rămânând în amintirea ei o femeie înaltă, slăbuță, cu obrajii rumeni, cu părul împletit coroniță deasupra capului, care-i descoperea o frunte lată, inteligentă și doi ochi senini, pătrunzători. Îi auzea deseori glasul moale, ca o chemare în vâltoarea vremii, răscolind în sufletul Artinei un fior de nostalgie.

Când devenise studentă, tatăl plecă la altă femeie, lăsând-o domnișoară să trăiască singurică, ca iarna în câmpie. În ograda lor pavată cu pietre (cândva aici locuise ordonanța unui general român) creșteau doi vișini, pe care părinții ei îi sădiseră în ziua nunții, rămași ca o mângâiere pentru Artina... Mult s-a străduit ea să-l întoarcă pe tata acasă, însă bătrânul se întâlneau în satul de la poalele codrului cu liniștea, prisaca și voia bună a noii soții. La început o vizita din când în când, iar dacă îmbătrânise de-a binelea, îi trimitea arareori câte-o veste prin scrisori. Îi venea greu de tot, dar fata nu se lăsă pradă necazurilor. Absovi cu bine institutul și lucra la cel mai prestigios spital din Moldova. Serviciul îi aducea cea mai mare bucurie a vieții; avea prieteni, uneori îi chema în ospete, dar când rămânea singură, sufletul ei se zbuciuma ca un fluture în timpul furtunii. Ajunse la treizeci de ani și cea mai amară dorință a ei era să aibă un copil. Singurătatea o deprinsese a trăi cu iluzii, pe care încerca să le înșire pe hârtie. Și nu era zi să nu se mire colegele ei de unde primește „obrăzarul” ista atâtea scrisori?

Artina singură își dădea sfaturi, își puna felurite întrebări, la care răspundea apoi cu ingeniozitate. Adesea își imagina o stradă cu teii înfloriți... Seara, când se aprind luminile, de dânsa se apropie un tânăr. Ea îi spune că o cheamă Artina, iar junele răspunde că îl cheamă Serafim. Iubea acest nume de bărbat. Totdeauna îl asocia cu un erou dintr-un film portughez. Din acea seară vor deveni nedespărțiți, iar până atunci ea îi scria scrisori.

Timpul trecea, căsuța îmbătrânea. Amintirea despre mama devenea tot mai cețoasă. Numai vișinii înfloreau primăverile, aducându-i adevărata bucurie sufletească. Artina avea grijă să curețe copacii, să le potolească setea, iar vișinii, de fiecare dată coborau cu florile în părul ei despletit. „Va veni o zi, parcă îi șopteau

ei adeseori, va veni... pentru fericirea noastră...” Artina zâmbea sfioasă, dar nu se mulțumea numai cu șoapta lor... Veni o dimineată cu nourași pe cer. O trezi un soare zâmbitor la fereastră și ramurile vișinilor alarmate... Ieși în prag și împietri de spaimă. Un bărbat bărbos, cu fața nedormită, într-o cămașă galbenă, cu flori pe ea, slinoasă, rupea neglijent vișinele abia scuturate de floare și le buchisea lăcomos în gură. Artina își pierdu graiul și numai după ce bărbatul dezbină o creangă, strigă:

– Netrebnicule, îs verzi doar...

Vorbele ei parcă îl împușcaseră din spate. Bărbatul se grebănoșă, scăpă vișinele jos, se întoarse cu privirile spre pragul ușii și, într-o mare nedumerire, flutură mecanic clopoțelul ruginit, prins cu ață de brâu. Dezmeticindu-se, privi batjocoritor, spre cea ce-l apostrofă, scuiță și porni în ciudat în urma mașinii cu gunoi, blestemând frumoasa dimineată de primăvară. Artina vru să-l oprească, făcu vre-o câțiva-i pași spre el, însă rămase descumpănită când mașina dispăru grăbită în drumul ei. O povară grea îi frigea inima. Nu-și găsea astâmpărul nici acasă, nici la serviciu. Îl aștepta pe acel bărbat, să-și ceară scuze, dar el parcă uitase de poarta ei.

Într-o noapte îl visă... Parcă venise la spital să-i aducă toată bucuria și căldura pământului. Se apropie încetișor de dansa și o sărută... Râdea fericit și naiv, ca un copil ademenit de un dar plăcut, o înțepa cu barba aspră, apoi, doborând liniștea, alarmă lumea din jur cu fluturatul clopoțelului ridicat deasupra capului... Artina se trezi buimăcită. În poarta ei stătea mașina cu gunoi, iar vechea ei cunoștință porăia în jurul urnei.

– Iertați-mă, zise Artina, apropiindu-se de dansul. Era în aceeași cămașă, dar cu o cravată roșie la gât. Atunci vișinele abia își scuturau florile și...

El o ciupi cu privirile bulbucate și înroșite, încât pe fața ei mai s-apară lacrimile.

– Ce te-ai legat de capul meu, hâdo? izbucni bărbatul. Ce mă bocești? Ar crede lumea că iată-iață o să întind sandalele.

– Nu plâng, se stăpâni Artina. Eu... vreau să vă servesc cu vișine...

– Sunt verzi, aruncă el vorba și o părăsi, îmbujorată de rușine. Făcu un semn în aer să-l oprească, dar el plecă, fluturând clopoțelul de-asupra capului.

Vreo două săptămâni Artina nu mai auzi de el. Își puse gând să-l uite, să nu-și amintească niciodată despre dansul și s-ar fi împăcat cu ale ei, dacă într-o seară, întorcându-se de la serviciu, nu-l întâlnește sprijinit de poartă. Era beat și îl scuturau sughiturile.

– Doamnă medic, mă cheamă Velu, zise el oțărându-se. Am venit să mor la Dumneata.

Ea îl chemă în casă și îl sili să-și facă baie. Îi spală hainele, îi dădu niște schimburi de-ale tatălui, să se îmbrace, și după ce-i făcu o injecție, îl hrăni. Velu își reveni degrabă și deveni îndrăzneț:

– Cine ți-a prăjit fața? se hlizi el, scuturându-și fărâmiturile de pe barbă. Bine, bine, se îndură el, când Artina își acoperi, sfioasă, obrajii cu mâinile, frumusețea are ceva de maimuță în ea, îți priește...

Artina plecă necăjită capul în jos și se duse la bucătărie. Când se întoarse, îl găsi pe Velu dormind la podea, învelit cu un mantou vechi, ce-l folosea la acoperitul conservăturilor. Trecu pe alături în vârful degetelor și se culcă pe divan. Nu-i venea să creadă – era prima oară în viață când doarme singură cu un bărbat în odaie. Peste noapte începu s-o usture creierii de atâtea gânduri tulburi. Cele mai grele gânduri îi vin, probabil, omului noaptea și se duc tot cu ea. Numai sufletul ei zburda fericit împrejurul casei, șoptind vișinilor o poveste venită să-i sfărme singurătatea.

În zori bărbatul se grăbi la serviciu.

– Diseară veniți pe-aici? îl întrebă Artina cu tremur în glas.

– Dacă-mi dai bani să-mi potolesc jigăraia, puse Velu condiția.

Veni seara târziu. Spre bucuria ei, era treaz. Își făcu singur baie, mănăcă tăcut răciturii din picioare de porc și ceru mantoul să se culce.

– L-am dat astăzi peticarului, miști Artina fricoasă.

Velu o privi ironic. Căzu o pauză ucigătoare parcă pentru Artina. Bărbatul era gata să plece, dar un fior de sentiment îi însăilă inima și se așeză pe divan alături de dânsa. Ea își acoperi obrazii cu palmele și aștepta o ploaie de replici brutale. Lui Velu i se ridică sângele la tâmpile și femeia se trezi în cleștele unor brațe puternice... Târziu, târziu Artina adormi, plutind între paradis și infern.

Velu se întoarse la ea după o lună, într-o seară ploioasă. Veni ca să-și ee rămas bun de la Artina.

– Mă las de păcatele tinereței, îi spuse el. Acasă, la țară, mi-a murit mama și a rămas gospodăria moștenire. Las orașul pentru totdeauna. Iau viața de la început.

Îi strânse mâna și se grăbi să dispară pe poartă, dar se încălci între ramurile vișinilor. Și se reținu...

Artina ieși din casă îmbrăcată sărbătorește, cu un buchet mare de gladiole.

– Ia-le, ca amintire. Pentru dragostea noastră. Pleoapele i se umeziră, zâmbi, parcă fericită, parcă vinovată. Voi avea un copil de la tine... Un copilaș micuț-micuț, și ea arătă cu mâinile, uite așa, cât un îngeraș...

– Cât un pui de bodaproste, aproape că răcni ca fript Velu, învinețindu-se la față. Ești medic, n-am să te povățuiesc ce trebuie să faci ca să te izbăvești. Du-te de curăță hogoacul... Auzi tu? Lasă-mă în voie, că n-am când să mă gândesc la tine, la copiii din flori...

Artina dădu mecanic din cap, împăcată cu spusele bărbatului, și-și acoperi obrazii cu mâinile.

– Ia vișine la drum, mai îndrăzni să-i propună.

– Păi sunt verzi. Oare nu se vede?! răspunse Velu supărat, luă florile subțioară, ca pe o măturică de baie, și porni gârbovit, neîndemânatic, trăgând mereu cu privirile în urmă, și, sigur că nimeni nu-i aține calea, se topi în forfota străzilor. Copacii își coborau ramurile în părul despletit al Artinei, fremătând o baladă melancolică.

...Artina născu un băiețel. Din anul acela scrisorile năvăleau în lădița poștală în fiecare zi. Scrisorile o sfătuiau ce povești să-i spună copilului înainte de somn, care cântece de leagăn sunt mai dulci, împăciuitoare și ea își liniștea toți cunoscuții că feciorașul crește voinic, dolofan, sănătos și se împacă bine cu jucăriile, cum se împacă ea cu prima și ultima ei dragoste.

Cu anii casa se ascunse cu totul sub ramurile vișinilor. Copacii par să fi îmbătrânit de-a binelea, în fiecare toamnă, și numai când vine primăvara, ei își leagănă din nou ramurile înflorite și stau la sfat cu albinuțele harnice, mângâie geamurile luminoase și vesele ale căsuței. Primăvara toate par să se trezească la viață și să o reînceapă din nou.

... Dimineața, o bătrânică iese la poartă să arunce în lădiță o scrisoare, iar seara așteaptă nerăbdătoare poștașul să-i aducă răspunsul. Mai răscolește printre noianul de întrebări care i le pune fiecare noapte și se frământă să găsească câte un răspuns adecvat la fiecare. Are doi nepoți-gemeni: o fetiță și un băiețel, unul mai năzbătios decât altul. Seara, în drum de la grădiniță, trec pe la dânsa. Ea, ca bunică, îi așteaptă, îi mângâie și le spune multe de toate, ca nepoții s-o asculte ore întregi. Băiețelul e mai pietros, fetița e mai îndrăzneață. Bătrâna surâde împăcată, își acoperă obrazii cu mâinile și încearcă să ghicească cui seamănă nepoții: amar-nic mai sunt buni de gâlceavă.

Feciorul ei a absolvit anul trecut medicina, nora la fel. O dinastie adevărată de medici. Lucrează amândoi la spitalul republican. Cu toate se poate bătrâna împăca, dar când vin seara feciorul și nora să ee copiii acasă, o cuprinde tristețea. Le-a dat casa, i-a rugat să locuiască împreună cu ea, dar tinerii au găsit de cuviință să-și facă cuib de-o parte.

Și-au zidit bisericuța fericirii lor și se bucură de viață. Nici să le pese de singurătatea ei. Ori poate ea a îmbătrânit și a devenit capricioasă?! Închide obloanele ferestrelor, se face surdă la freamătul vișinilor, și, năvălită de gânduri, începe să ticluiască o nouă scrisoare...

... Roasă pe la colțuri, o lădiță poștală așteaptă în fiecare zi scrisori.

La poarta vișinilor verzi.

PE LINIE MOARTĂ

Acum zile întregi Aurel Săculțan, sprijinit de pervazul geamului, urmărea cu priviri somnoroase și obosite torentul de lume antrenat într-un du-te-vino pe strada moinoasă. Părea mai degrabă o stană de piatră, de cu zori și până seară, izbutind a observa toate ce se întâmplau acolo. Strada în fapt de seară se învăluia de un semiîntuneric oranj. La colțul din dreapta lumina lampa unei terase, împodobind cu diademe de străluciri mașini luxoase, cu geamuri tatonate, din care coborau tineri zdraveni, frezați scurt și urmați de fetișcane tinere de tot, purtând fuste mini și bluzițe albe. Între ei vorbeau cel mai des rusește, iar muzica modernă ce răzbătea

din saloanele limuzinelor abia de acoperirea expresiile vulgare. Junii luau loc la trei mese, pururi libere, așternute cu roșu, mai la o parte de lumina orbitoare a lămpii ce atârna din cornișa acoperișului de olane cafenii. La numai câțiva pași de masa lor, așchii de lumină mângâiau un cerșetor cu hainele zdrențuite, ce stătea cu mâna întinsă la colțul opus, bolmojind ceva vorbe parcă numai pentru sine. De vreo săptămână în văzduh se simțea că vrea să plouă, dar printre clădiri, până la etajul nouă, nu ajungea decât puful mărunț al plopilor din preajmă. Rareori de tot, noaptea, ignorând somnul, scruta fulgerele și tunetele care-l făceau să tresară. Încearca o permanentă senzație de regret, urmărind ploaia care strălucea cu firicelele ei de diamant în lumina orbitoare a singurului felinar ce străjuia strada noroioasă. Se mira că nu zăbovește colea în tainele adumbrite ale cerului, dar cade indiferentă peste problemele pământului, ale oamenilor.

Împlinise 40 de ani și se slăvi în oraș ca un afemeiat, cu o droaie de bastarzi. Se trezea adesea cu gândul că este un adevărat monstru de se bucură că-i are, când nu poate ține piept mizeriei ce se năpustise asupra lui. Se trezi într-o bună zi în afara oricăror oferte și nicidecum nu putea pricepe de ce se întâmplă asemenea lucruri cu el. Colegii, care în timpul studenției se slăviseră că au fost turnători ai serviciilor kaghebiste, dintr-odată s-au pomenit, intuind momentul, în fruntea coloanelor de demonstrații, revendicând sacre valori naționale. Și cum numai spiritele s-au potolit, prin circumstanțe tot atât de neclare, au obținut credite favorabile, ca peste noapte să devină mari businessmani, iar mai târziu tot ei să dicteze voința popoului, având bani mulți. El se pregătise de un alt mod de viață. Sovietic. Își trăise jumătate din destin cu speranța că viitorul e de partea celui care are studii superioare, este specialist de înaltă calificare, iar deșteptăciunea are trecere la comuniști până la o vreme. Mai încălzea cândva convingerea că viitorul este și de partea celor pe care comuniștii, intenționat, îi țineau în umbră, pentru ideile lor progresiste. Dar până la urmă a înțeles că acea umbră miraculoasă nu l-a părăsit nici acum, când societatea a dat toate pe interesul banului. Majoritatea cunoscuților cu favoruri de pe timpurile comuniștilor, aveau mai multă abilitate de a se camufla, a se ridica în tribune sau a sta în prezidiuri.

– Amice, știi care este rostul vieții noastre în ziua de azi? îl contacta din rar săteanul Doroftei la telefon.

– Să ne ducem crucea până la capăt, precum e legea creștinească, răspundea Aurel.

– Prea filozofezi, amice. Și după o pauză, pe un ton de mentor: Azi existăm numai pentru... latrină...

Zile întregi Aurel medita cum să supraviețuiască, fără a afla vreo ieșire din această situație stupidă. Unicele bucurii care-l mai scoteau din amorțeală era radioul, televizorul. Și... telefonul, la care zilnic îl cicăleau soțiile și copiii ca să-i ceară socoteală: de-acum a treia lună nu plătește grădinița pentru gemeni; Tudoraș aștepta al doilea an să-i cumpere trompetă – băiatul avea talent și înregistra pro-

grese la școala de muzică. Pe toți trebuia să-i ajute material. Nu-i rămânea decât să le promită că le va face cum numai va dobândi ceva bani. Bani însă nu avea, și nici posibilitatea de a-i face.

Alteori, privind în josul străzii zdrențuroșii cerșetori de la colțuri, începu să-i dea târcoale gândul să cerșească în rând cu ei. Ba chiar îi invidia. Îi invidia și pe cei delievenți care își ispășiseră la vreme pedeapsa prin pușcării: s-au căpătuit cu adevărata școală a vieții și astăzi, când această filă a biografiei a devenit să constituie un prestigiu, prosperă peste tot ca mici și mari întreprinzători. Se slăveau că sunt neînfricați în tot ce fac. Nici când n-a crezut că la putere vor veni din nou... tâlharii, hoții și bandiții. Nici când...

„Este vârsta cea mai vulnerabilă, 40 de ani”, își zicea. În copilărie maică-sa îi trase boghii. Ursitoarea i-a prezis că el, mezinul familiei, va avea o viață plină de zbucium, că la 40 de ani va să aibă o cumpănă, din vina a două femei. Și dacă scapă cu bine din astea, va trăi până după 90. „Oare să fi ajuns deacum la ecuatorul vieții? Ce mă mai așteaptă în viitorul apropiat?” Una din femeile lui, îndată după naștere, descoperi că are dereglări psihice. Putea lăsa copilul în casă singur, iar dânsa să meargă la început la teatru sau concerte, iar mai târziu să frecventeze chiar și instituții vesele. Dacă-i făcea observație, începea să strige la el atât de tare încât se coșeau pereții. Nu puteau s-o ogoiască nici părinții lui și nici ai ei – boala era motivul ce-i făcea scuzabile accesele.

Degrabă se îmbolnăvi și el. Stresurile nervoase, lipsurile materiale, deziluziile carierei și cele provocate de noua birocrație – cea națională – venită la putere îi zdruncinară nervii și chiar sănătatea fizică. Curele de tratament dacă și-i amelioraseră un pic starea generală, nu-l putură scoate din ocna unei apatii indifferente, în care se prăbușise în ultima vreme. Prietenii o răriră cu vizitele, până îl părăsiră cu totul.

Altminteri, cei din fruntea coloanelor au scandat destituirea străinilor din posturile cheie, ca apoi aceiași pseudopatrioți să intre în cârdășie tot cu rusofonii, să se infiltreze în micul business, gloata iarăși rămânând până la urmă prostită. „Oare când, Doamne, se va termina îndobitocirea românilor basarabeni?”, se întreba dânsul nu odată și era sigur că va muri și răspuns la această întrebare chinuitoare n-o să afle. Cândva învinuia de toate relele comuniștii, astăzi însă ajunse la convingerea că ei, comuniștii, sunt niște tipi deștepți, previzibili. Regreta că la vremea cuvenită nu s-a convertit la credința lor, nu s-a conformat momentului pentru a trăi și el în belșug. Deși nu mai avea energia din prima tinerețe, aripile lui de zbor încă erau larg desfăcute. Numai că înălțimea prinse să scadă și el plutea cu toate ale lui, lin, tot mai aproape, tot mai aproape de pământ, purtat de vânt, fără a-și recunoaște că se apropie de naufragiu.

La început nu se considera nici la polurile de extremă, ca unii dintre semenii săi; o parte dintre ei îi știa în rândurile protipendadei de afaceri, cu bogății considerabile. Alții, neatenți în ale afacerilor, fie că primiseră deja câte un glonte în frunte și pu-

trezeau prin cimitire sub movilițe încoronate cu flori, fie că deveniseră și mai săraci, și mai nenorociți decât au fost până la încercările lor nereușite de a se îmbogăți, așa cum o pășise și Serafim, un prieten mai vechi de-al lui. El continua să se țină de serviciu, să-și slujească țara și poporul. Dar statul în care se pomenise nu-i mai asigura nici un viitor. Economie de piață! Fără nici o lețcaie din partea asigurărilor. Și din toate părțile: vorbe, promisiuni deșarte. Partide, gășculițe și ... tâlhari. Peste tot hoție ziua în amiaza mare. Unii își cumpără vile și cabane prin Belgia, Elveția, alții își iau ziua bună de la rândurile pentru locuințe. Oamenii sărăcesc pe zi ce trece, văzând cu ochii, întreaga obște se prăbușește într-o groapă prea adâncă ca să iasă de acolo în doi-trei ani. Tot mai des își amintea de un banc auzit odată de la bunelul Nică, în copilărie. Se zice că Sfântul Petre i-ar fi spus odată lui Dumnezeu: „Doamne, se înmulțește lumea. Ce-i de făcut?” La care Bunul Dumnezeu i-a răspuns: „Nu-i nimica rău, Petre. S-or amăgi unul pe altul și-or trăi.”

Îi venea să dea cu piciorul în viață, dar nu era sigur că astfel poate risipi toate incertitudinile care-l obsedau. De ce îmbătrânise atât de precoce? Și să fi ajuns într-adevăr la mijlocul vieții active? Se știa totdeauna o fire veselă, optimistă, cu destule cunoștințe acumulate la vremea când prin străduințele sale și ale părinților a obținut diplomă universitară.

În anii studenției – cei mai triști ani ai tinereții lui – tocise destule cărți, acumulând un bagaj de cunoștințe care se dovedea a fi absolut inutil de cum se produce schimbul politic din ultimii ani. Nici o limbă străină nu cunoștea măcar, deși învățase franceza prin școli undeva peste zece ani de zile. Atunci simțea că n-are nevoie de ea. Și dacă n-a fost slujitor regimului precedent, cu noua putere trebuia foarte degrabă să se închine noilor proprietari și să facă totul cu propriile-i forțe. Avea impresia că peste tot se desfășoară o luptă grandioasă, camuflată, de culise, cu interese de gașcă, tenebre chiar. Deși peste toate acestea se așternea panorama transformărilor democratice, la prima vedere. Până și femeile cu garderobe bogate, ale căror părinți aveau pondere în societate, erau selectate pentru bărbați de asemenea cu anumită situație. Câte femei a cunoscut după divorț, toate erau cu fundul gol și la sărăcia lui lucie era nevoit să mai adune, dincolo de ideal, încă o mizerie. A întâlnit, ce-i drept, o codană frumoasă, inteligentă și deșteaptă foc, dar ce folos, dacă de la bun început, cum venea seara acasă, era nevoit s-o caute prin așternuturi străine. A încercat s-o dea la socoteală, dar dânsa aproape că-l bruscă:

– În casă am nevoie de un bărbat iluzoriu. În rest doresc să trăiesc precum franțuzoaicele la Paris. Pentru inimă și pentru suflet.

De fapt, singur era de vină că nu reușise să se acomodeze la noua stare de lucruri. De când se știe om matur, a umblat leila, și dacă soția lui – prima și unica legală – s-a dovedit a-i fi fidelă, nu a a fost în stare să evite divorțul. După aceea simți că nu mai este capabil a fi familist. Acum se îmbolnăvise, n-avea serviciu și nici un fel de mijloace pentru o existență decentă. Pentru ce și-a irosit atâția ani mințile pe băncile universitare? „Ești băiat bun, îi zicea mamă-sa încă în anii

adolescenței, dar ce păcat că te-ai născut la o vreme grea, de răstriște”. Cuvintele mamei căpătaseră acum pentru el o semnificație profetică...

.. Și totuși, lumea privită prin geam îi părea frumoasă. Încerca să se complacă, imaginar, în grijile pe care intuia că le are fiecare trecător. Invidia pe cei indiferenți la toate și regreta pentru cei creduli ca dânsul. Își amintea des de Serafim, care se milostivi de o colegă, rămasă în stradă, în șomaj, și decise să o ajute. Colega intrase în cârdășie cu niște ceceni, să facă business. Având nevoie de un credit, găsi serviciile unei firme, care acorda împrumuturi contra gajare de imobil. Drept garanție colega îl găsi pe Serafim. Îl măguli cum știu că-i o simplă formalitate și timp de o lună suma investită se va recupera întreit, banii obținuți vor fi suficienți pentru a restitui împrumutul și a crea venituri noi, de la care va profita el și familia sa. Serafim știa că nu-i merge la afaceri, dar mizeria care-l cuprinsese în chingi de metal îl făcu să gajeze apartamentul, fără să spună soției și copiilor un cuvânt. Firma, după ce îl îmbrobodi pe Serafim cu un contract de cumpărare-vânzare în loc de gaj, îl mai prinse încă într-o capcană. Îl făcu să scrie și o recipisă de împrumut, iar colega puse împreună cu cecenii banii împrumutați în buzunar și s-au făcut dispăruți. La câteva luni la ușa soției lui Serafim, care nu știa nici cu spatele de afacere, au bătut câțiva inși de la firma în cauză și i-au pus în vedere să elibereze apartamentul, deoarece el este vândut și nu le mai aparține... Al treilea an bietul Serafim se poartă prin judecăți, împreună cu buna lui soție, poate vor redobândi comăndul modest pe care l-au obținut de-a lungul anilor prin trudă și sudoare. Astfel Serafim intră și el pe linie moartă. Capabil, deștept, dar până la urmă deveni șomer...

Aurel încercă să recunoască pe cineva din mulțime. Era o zadarnică tentativă de a reveni la realitate, de a da rațiunii o ocupație cât de cât utilă. Dar degrabă intenția lui se pierdu din nou în labirinturile amintirilor. Își aminti – a câta oară! – că după divorț (acest lucru îl descoperi la al doilea an) i s-au pierdut din casă câteva lucruri scumpe: inelul de căsătorie și două volume din jurnalul intim, pe care-l ducea din adolescență.

Nu avea bani nici măcar să meargă la biserică. Acolo trebuia să lase niscava bănuți cerșetorilor din prag – era unul din noile sale principii, pe care nu și-l putea încălca. „Toți trăiesc rău...” Uneori regreta că odată a părăsit Ineasca și a venit la oraș. Să fi rămas acolo, ar fi avut gospodărie, ogor, soție, o liniște sătească. Nu s-a putut deprinde niciodată cu orașul, dar înapoi nu mai putea să se întoarcă, să câștige un ban ușor, și după ce s-au închis uzinele, fabricile, întreprinderile, rămânând în stradă, fără lucru, nu s-au mai întors acasă. Acolo erau de prisos. Locuiau prin gazde, își vindeau corpul pentru a achita chiria, abia de câștigau mijloace de existență, dar nici la sat nu se întorceau. Pentru Aurel și ele erau aidoma unor vagoane plasate pe linie moartă. Și nu vedea când se va sfârși această incertitudine.

Se gândi cu groază la anii care urmau să vină. După moartea mamei sale, hotărî să-l ia pe tată-său la el, la oraș, căci acasă, la țară, nu avea cu ce face focul.

Bătrânul era neputincios, abia pășea, dar avea un bun gust de mâncare. Servea la masă un pahar-două cu vin, își mai dregea cheful, apoi nu dormea toată noaptea, mocoșindu-se, plimbându-se prin casă.

– Toată noaptea n-am închis un ochi, se tânguia dimineța. Am plâns, vorbind mereu cu maică-ta.

– Degrabă se va încălzi și te voi duce acasă, încerca să-l consoleze Aurel. Atunci ai să te simți în libertate, mai ușor.

– Tot trist are să-mi fie.

– De ce vorbești așa?

– Îs bătrân, răspundea el cu vocea stinsă. Chipurile noastre vii exprimă vocea morții pe pământul ista nenorocit...

– Ce e bătrânețea, tată? îndrăzni Aurel să-l întrebe.

– Viață plină de c...t! prâsni el necâjit. Ori fugi și-așteaptă, ori șezi și dormi. Ce ai de tras pe lume totuna ai să tragi...

Și fața bătrânului se acoperea cu o umbră de regrete și nemulțumire. Aurel cerca a ghici în filozofia asta un adevăr oarecare. Orice spusă vulgară a tatălui său izvora dintr-un chin și o durere. A fost și el cândva tânăr, a trăit războiul, lagărul de prizonieri la ruși. Abia la adânci bătrânețe Guvernul României își aminti de ei, ca să-i recunoască veterani de război și să le dea câte-o distincție comemorativă. Bătrânul primi medalia și era cel mai fericit om din lume. A plecat în primăvară acasă și se lăuda prin sat, mândru că a obținut medalia mareșalului numai cu meritul și străduința feciorașului Aurel. Dar degrabă entuziasmul se stinse și, deși bătrânul se mai simțea în putere, se pomeni și el pe linie moartă. Părea că nu-i mai pasă de viață și zicea ades:

– Să mă tem de moarte? Niciodată. Chiar dacă aş vedea-o acuma strașnică, fi-roasă, totuna nu m-aș teme de dânsa... Și ar fi chiar mai bine dacă aş muri acum...

„Probabil că moartea nu mai este o linie ce duce în fundac”, gândi Aurel la geam. „Pe o linie moartă aflându-te, mai ai posibilitate, speranța că odată și odată te vei mișca împreună cu viața ce ți-o păstrează Dumnezeu în ființa ta, pe când, pomenindu-te în mormânt – niciodată. Moartea e un fundac din care nici înapoi ieșire nu e.” Avea aceste gânduri când își amintea și de prietenii care au sfârșit cu sinuciderea. Zilele trecute legă iarăși o relație cu o grefieră de la judecată. Dar se dovedi o duduie capricioasă, trufașă și îndărătnică, chiar rău crescută, cum sunt majoritatea secretarelor. S-a dezis de ea. Nu simți reciprocitate, căldură și gingășie de la dânsa. Era o ființă-mecanism, și nicidecum femeie. Prietenii au prins să-l condamne, cobind că o dragoste curată va întâlni-o numai la... cimitir. Și acolo nu se știe de o va găsi. Femeile care i-au născut copiii, la un moment s-au înrăit atât de mult pe el, că toate l-au blestemat nici la înmormântarea lor să nu vină. Adică să nu se răspundă. Așa că Aurel simțea parcă aieva că în groapă zace singur, fără de un suflet nobil alături. Suflet, dacă el s-a mai păstra sau se mai păstrează în împărăția decedaților.

... Pe linie moartă. Unde nu e nici o mișcare. Iar când mișcare nu e, viața o poți considera pe linie moartă. Și tu, deștept fiind, dar lipsit de voință, nu ai dreptul a învăța semenii tăi cum trebuie să se comporte într-o situație anumită, nici cum trebuie să trăiască ca să-și capete adevăratul nume printre cei care se respectă. Fiind pe linie moartă, mai ești și lipsit de protecție, neștiind de unde poate surveni lovitura de grație: din stânga sau din dreapta. Ce-ți mai rămâne decât a te izola în găoacea propriilor interese, mărginite și egoiste, dezicându-te de plăcerile vieții, ca un Diogene, ca un sihastru și să-ți aștepți sfârșitul, petrecându-te în rugăciuni. Într-un cuvânt, pe linie moartă.

Dar ce să facă el, dacă religia nu-l tentează? Religia pentru dânsul a fost totdeauna o chestie intimă, de suflet. A crezut tot timpul, din copilărie, sufletește. Așa l-a povățuit bunelul Nică. De atunci, din fragedă copilărie, îl ținea pe Dumnezeu în inimă, fără a ieși în stradă să cânte, să strige numele lui sau să-l cânte la chitară, să vocifereze alte melodii evangheliste, precum o fac tot felul de reprezentanți ai diferitelor confesiuni în ziua de azi.

Unicul refugiu care-i mai rămăsese era literatura. Povestioarele, nuvelele, schițele și romanele care așteptau a fi scrise, desăvârșite, apoi chinuitoarele așteptări până a le publica, plus observația de la o parte: opera lui n-are priză la cititori și nu prezintă nici o valoare literară cât de cât. Oare și-a trăit viața definitiv sau numai pe jumătate? Atunci cu ce pleacă el spre bătrânețe? Societatea, țara nu mai are nevoie de el? Nu a știut să se orienteze, să se convertească noii situații, ca să obțină un loc respectabil în orașul ista.

... Oameni grăbiți își îndreaptă pașii într-un du-te-vino perpetuu, sub privirile lui de la geam. Fiecare se grăbește să dobândească ceva, poate frumos, poate plăcut, numai ca să nu stea anihilat de gânduri pe o linie moartă a vieții. Linia pe care se pomenise el în ultima vreme și nicidecum nu putea ști când va coborî din această situație, aidoma stropilor de ploaie ce cădeau din înălțimi peste florile învăluite în ceața ușoară a nopții zbuciumate de primăvară.

Vulnerabilă e această vârstă, de 40. Când toți o socot vârstă de rubicon, iar tu te afli deocamdată încătușat pe-o linie moartă.

COMLOTUL

Fratelui Ion

La început serviciul său îi păru o ecuație fără vreo necunoscută. A știut Dumitru Sofronie, contabil-ambidextru să pună pe picioare afacerile atunci când firma „Amfitrionul” iată-iată dădea faliment. Toți colaboratorii erau mândri de patrimoniul lor, ce constituia câteva edificii impunătoare din centrul orașului, străjuite de atleți cu priviri vigilente, cu telefoane mobile la îndemână, toți având înfățișare de tipi cu antecedente penale. Pavel Țepeș, patronul, de la o vreme începu să iasă în

public numai însoțit de garda personală. Pentru munca sa Dumitru ar fi trebuit să aibă bani destui ca să-și asigure viața de familie. Obişnuia deja să se abată uneori serile, cu şeful și alți gurmanzi ai săi, pe la saune cu duduște-maseze, cu pui fripiți și băuturi alese. Nu găsea în acele orgii nocturne nici un farmec, însă un soi de obligațiuni față de șef și față de afaceri îi dicta o solidaritate bonomă... Deși se considera un familist în esență.

– Ca să ai sămânță de bani, îl cicălea adesea Dragomir Zamura, creierul afacerilor și mâna dreaptă a bosului, trebuie să fii cu noi și la greu, și la ușor: și la sare și la zahăr.

– Ești creierul firmei, îi cânta în strună patronul Țepeș. Smolit, cu părul negru lins peste fruntea lată, coșuroasă, prins în coamă la ceafă, așa cum dicta moda zilei. Dar ce favoriți!.. Reprezentant sadea al mafiei siciliene. Distrează-te, cât ești tânăr. Știu că nici inspectorii de la fisc nu au gusturi rele, să petreacă vremea cu tine. Acostează-le, neică! Vreau să te știi donjuan. Iar dacă eventual te vor contamina cu frență, las' pe mine. Câteva jetabile cu medicamente puternice de import și... ca și cum te-ai născut din nou.

Mărturisirile de „profunde considerațiuni” nu-l flatau prea mult, iar societatea de oameni cu spirit și pururea cu glume pe buze îi crea un confort care deveni curând o obișnuință. Ceva mai prudent rămânea doar față de Dragomir Zamura, pe care Dumitru îl cunoștea de la Universitate și despre care se zvoneau multe lucruri urâte. Până la „perestroica”, Zamura fusese informator în serviciul KGB-ului și era unicul care, dincolo de prefăcuta încântare și respect, nu contenea să-l suspecteze cam la tot pasul. Dumitru mai punea această animozitate și pe seama mișcării frontiste, al cărei simpatizant era. În calitate de colaborator la „mânăstirea de lângă Planetariu”, nu se putea să nu-l fi cunoscut din timpul manifestațiilor de stradă. Se întâmpla, în fața unui impact financiar, să înțepenească cu un clit de hârtii la spatele contabilului – un fel specific de a-și exprima nemulțumirea. Șeful serviciului economic al firmei era mereu indignat de impozitele crescânde.

– Păi, așa vine legea, se apăra Dumitru.

– Admir vigilența, dar fii șmecher, riposta acesta de fiecare dată. Legea de aceea-i lege ca să știi cum s-o ocolești! Asta-i menirea unui contabil cu literă mare.

Și degetul arătător al lui Dragomir înțepenea pe o clipă în spațiu, parcă vrând să sublinieze că în jurul lui se învârte întreg universul. „Ce-o mai fi și cu pupcuristul ăsta?” se căznea Dumitru să-l înțeleagă, în timp ce mai încerca o baricadă:

– Ne putem alege cu-n dosar penal.

– Nu fi naiv... Venitul general al firmei este invers proporțional cu suma datoriilor tale. Matematic, m-am exprimat corect? rânjea Zamura și ochii lui începeau să scapere luciri de gheață. În lipsa oricăror alte dovezi cât de cât raționale, acesta era argumentul de căpetenie al ex-kaghebitului. Știa el unde și cum să lovească.

Dumitru într-adevăr era doldora de datorii și gândul la procentul ce-i revenea îl făcea să înghită gălușca... Dimineața, când venea la serviciu, părea că și arborii

îi ațineau calea, cerându-i parale; serile confunda umbrele lor cu vedeniile celorla căroră le era dator. Își procurase apartament după mulți ani de peregrinări pe la gazde, își aranjase familia într-un loc stabil și intrase în datorii până peste urechi. Așa și se zbătea ultimele luni între lipsa acută de bani și frica de a sfida legea, mai ales când la mijloc era interes de parale. Un coleg de facultate pentru asemenea slăbiciune (se încumetă să-și amelioreze starea materială dintr-o singură lovitură) ajunsese să încaseze tocmai șase ani de ocnă. Mai avea și o soție cam risipitoare – îi plăcea să se îmbrace după ultimul strigăt al modei, să gătească bucate gustoase, costisitoare, deși în vremea din urmă șoma... Iar el trebuia să se zbată ca peștele pe uscat pentru a sta înaintea poftelor. Aveau un singur copil și se chinuia să-l asigure cu toate celea. Și cum presiunea datoriilor sporea zi cu zi, căuta mereu cu febrilitate vreo supapă prin care să erupă toate frământările. Mai mult instinctiv, ascuțișul lor se îndrepta acum spre kaghebizul de ieri. Astfel se trezi că-l urăște. Dumitru în genere avea pică pe această organizație odioasă, care de-a lungul anilor a luptat cu înverșunare contra la tot ce era românesc între Nistru și Prut. Nu vroia să se antreneze în polemici politice de ultimă oră, însă era vizibil, că anume KGB-ul a trădat interesele Moldovei în conflictul transnistrean, izbutind cu ajutorul Rusiei să federalizeze republica.

Dragomir Zamura, înainte de a ajunge student mediocru, lucrase ca șef de club, până a fost prins că furase un acordeon, o tobă și două saxofoane. I se deschise dosar, care degrabă fu clasat în schimbul angajării sale în serviciile secrete ca turnător. Fusese instruit de persoane ce-i fixau întâlniri clandestine, apoi i se luă semnătura de nedivulgare a secretului de stat, i se insuflă că „este patriot al țării”, mereu primejduită de naționaliștii români. Astfel ajunsese la facultate cu vagi perspective de specialist și cu simbrie sigură de securist. Informa sistematic despre toate ce se întâmplau la facultate: cine dumica anecdote despre partid și persoanele din conducerea de vârf, cine citește cărți de peste Prut și recepționează postul de radio București, până și cine vorbește din cale afară de literar românește. Rolul de turnător începu să-i placă și Dragomir prinse deja a savura momentele de exmatriculare a celor căzuți în disgrație – știa că în anumită măsură este „meritul” lui. În mare taină, cu ajutorul unui dispozitiv oferit de omul de legătură, l-a radiat din spate pe profesorul de talie europeană Ion Onilă, pentru ca ilustrul savant să se stingă din viață ca o lumânare în numai câteva săptămâni. Nici medicii n-au putut să determine cauza morții. Iar Zamura se complăcea în fapte abominabile. Venea zilnic la întâlnirile conspirative, raportând șefului despre nivelul ideologic și starea de spirit în grupele academice, căpătuindu-se cu o soldă fabuloasă pentru viața unui simplu student. Spre marea lui uimire acolo întâlnea diferite persoane, așijderi turnători, pe care nimeni nicodată n-ar fi putut să creadă. Uluit de tot a fost doar când a întâlnit-o acolo pe soția primarului, om ce se slăvea prin ideile sale progresiste și naționale. Foarte curând progresistul primar decedă subit, în timpul unei călătorii pe care o făcea în străinătate cu eleganta lui consoartă. Vădana pri-

marului la puțin timp deveni demnitar de stat cu pondere în conducerea de vârf a republicii. Multe lucruri tănuite avea el ocazia să le pipăie în postură de turnător.

– Taina că sunteți colaboratorii noștri, le amintea de fiecare dată omul de legătură, trebuie să plece cu voi în mormânt. Despre-această colaborare nu trebuie să afle nimeni niciodată, oricât de variate și imprezvizibile s-ar întâmpla să fie vremurile, oricare regimuri politice ar veni. Chiar dacă veți trăi în altă țară, peste mări și oceane, nimeni nicicând să nu vă depisteze...

Tot la aceste întâlniri Zamura era instruit cum să compromită studenții frunțași, cu viziuni politice aparte, față de care urmau să le aplice cu totul alte mijloace... Aceștia, după absolvire, erau pur și simplu marginalizați, oferindu-li-se locuri de muncă în satele fără perspectivă, unde-și pierdeau încrederea în ziua de mâine. Neavând posibilități serioase, se căsătoreau, își ridicau case în satele celea, primeau meteahna paharului și coborau la nivelul intelectului provincial.

Lui Mihai Lelic, student în anul cinci, istorie, care pichetase monumentul lui Ștefan cel Mare în vremurile când statuia gloriosului domnitor trebuia, la dispoziția comunistilor, zătrită din centrul orașului, i se înscenase un conflict chiar în magazinul universal. Fu urmărit de câțiva turnători și prins în capcană într-o situație absolut inocentă. Solicitase să cumpere o cămașă, cerând-o... în limba română. Vânzătoarea, o rusoaică, informatoare și ea, îl avertiză, ultimativ să vorbească „într-o limbă omenească”. În rusește, carevasăzică! Insistența studentului fu condamnată îndată cu o tiradă tipic negustorească: „Naționalist înveterat, mămăligar afurisit”. Firește, tonul cu care încerca să-și apere demnitatea bietul băiat de la țară nu putu să acopere gura cât o șură a vânzătoarei. Drept care trei hojmălai îi suciră în plină lume mâinile și într-o bucată de oră Mihai fi deja la miliție, cu proces-verbal gata întocmit. Martori se găsiră ca la comandă... Trei ani de închisoare pentru huliganism cinic încasase Mihai, fără să se știe că suportul adevăratelor învinuiri erau declarațiile colegului său Zamura.

Când încercările lui Dragomir de a provoca un conflict nu se soldau cu succese și serviciile secrete nu mai puteau în nici un fel să se răfuiască cu nesupușii puterii, intrau în uz metode supersecrete, încredințate unor agenți speciali, despre care nu știau niciunul dintre turnători. Un tânăr aspirant în medicină, speranța profesorilor cardiologi, care ducea prin cămine adevărul despre neamul românesc și care s-a aflat un timp în supravegherea lui Zamura, dispăru la numai două luni de la ridicarea ordinului de urmărire. Îl mai întâlni de vreo câteva ori, slăbit și tras la față, ca până la urmă să afle că se stinse dintr-o simplă împunsătură, în troleibus, cu vârful umbrelei unui călător neidentificat... Disparația subită a „subiectului” de urmărire îl puse atunci în gardă... Dar salariul bun și privilegiile de care se bucura (călătorise de vreo câteva ori în străinătate, printre grupe de turiști, la stațiuni balneare de prestigiu) îl făcură să-l uite curând. Linia vieții lui fusese trasă de o mână atotputernică și Dragomir nici nu s-ar fi gândit s-o abată. „Când moare un ins, e o tragedie, își zise dânsul, iar când mor mai mulți, acest lucru constituie deja o statistică!..”

Căzu apoi bob-sositor restructurarea. Vechile structuri kaghebiste au început a se destrăma, a se retrage oficial spre Moscova, și Zamura rămăsese fără serviciu. Ultimele misiuni speciale – de a se infiltra în rândurile activiștilor Frontului Popular, ca mai apoi să întocmească listele liderilor convertiți ai mișcării – puteau să-l compromită rău. E drept că unii colegi au știut a trage foloase din aceasta și acum, cu puterea democratică, se căpătuiseră cu funcții bunicele. Zamura însă se orientă prea târziu, când fu deja trecut la index. Se înspăimântă zdravăn și trecu chiar în Transnistria, la Tiraspol, împreună cu puținii ruși, ucrainenii din grupul lor, rămași aici. Câteva misiuni dezgustătoare – cu mâzgălituri, pe timp de noapte, de inscripții cu caractere latine, cu depistarea unor închipuiți agenți români la Varnița și la alte adunări publice – îl dezamăgără și-l dezorientară cumplit. Demagogia liderilor tiraspoleni i se păru din cale-afară de ortodoxă și primitivă chiar și lui Dragomir, care nu era prea priceput în ale politicii. Colac peste pupăză picară și evenimentele din august de la Moscova. Imperiul căzu, Moldova se declară republică independentă și Dragomir Zamura se trezi fără serviciu, fără nici un suport material sau moral, fără Patrie chiar. În Transnistria se simțea ca acasă, în republica suverană se simțea acum străin.

Noroc de fostul lui șef de la Chișinău, băștinaș din Transnistria, acum demnitar în structurile paramilitare de la Dubăsari, care în momentul de totală disperare îl îmbărbătă:

– Fă ce-ți poștește inima aici. Când ne vei trebui, te vom găsi.

Și-i plasă câteva relații de afaceri. Dincolo de paravanul militar-politic, războiul de pe Nistru oferea ocazii prielnice economiei tenebre. Traficul cu arme, cu metale și alte materii prime de la uzinele militare din Tiraspol, Râmnița și Tighina, în sfârșit simpla comercializare a avutului acestora, îmbogățea mulți inși fără scrupule. Diploma lui de istoric nu mai avea acum nici o valoare și el se dădu ca toată lumea pricepută afacerilor. Împreună cu alți câțiva, deja foști turnători, întreprinse vreo două operațiuni în Transnistria și cu o sumă suficientă de început reveniră la Chișinău. Aici reușise să sustragă din arhive cele mai de preț icoane și să le transfere, de astă dată profesionist, peste hotarele Moldovei. Mai obținură și niște credite preferențiale cu ajutorul vechilor relații, așa încât în curând se făcură bogați, cu mașini luxoase, apartamente noi și valută. Doar uneori frica ascunsă le mai dădea târcoale – nu cumva Parlamentul să urmeze pilda balticilor de a depista și a da publicității lista turnătorilor KGB-ului sovietic... O vreme legislativul republicii era gata-gata s-o facă, dar guvernul democraților fu deturnat (nu fără ajutorul serviciilor speciale de la Moscova), și la putere veniră agrarienii, niște persoane mediocre, flexibile la politica fratelui mai mare. Zamura, între timp, se angajă la cooperative în care Dumitru era contabil.

Văzându-l prima oară la firmă, Dumitru avu repulsie. Zamura avea un zâmbet greșos de lingușitor, mâinile-i tremurau într-una. Ochii lui trădau o veșnică alarmă ce trecea adesea în frică. „De-ajuns cât v-a fost bine”, își zise în sinea lui, după ce-i află toată biografia. Simțea chiar o anumită satisfacție să-l vadă așa...

Degrabă Dragomir Zamura veni cu prima sa izbândă la „Amfitrionul”. Reuși un transfer gras de la unul din cei mai influenți agenți economici tenebri. Afacerile tocmai erau în criză și toți fură în al nouălea cer de bucurie. Dumitru se bucură și el sincer – chiar a doua zi făcu șefului o propunere avantajoasă de punere în circulație.

Afacerea demară în trei zile și, la două săptămâni, le aduse pe cont un venit fabulos. Dragomir și Dumitru deveniră dintr-odată persoanele cele mai frecvente în grupul puținilor colaboratori. Șeful îi numi în aceeași zi pe unul contabil-șef, pe celălalt – directorul serviciului economic, firește, cu salarii impresionante.

Dumitru acceptase pentru întâia oară să meargă la saună. Iar unde e saună, acolo-i și desfrâul... Sumele câștigate îl amețiră și nu zăbavă se trezi într-o mreață de datorii – altele noi, alături de cele care veneau de la bugetul familiei. Dar cel mai misterios era acest triumphi pentru colaboratori și vechii prieteni. Toți trei erau din tabere diferite – Dragomir din cea a comuniștilor, Dumitru – din frontişti, și numai Țepeș, până a-și deschide firma, fusese un simplu speculant de pielicele, cum i se mai spunea pe vremuri.

Avea să treacă un timp ca Dumitru să înțeleagă cât de amăgitoare îi fu bucuria. Dragomir în câteva zile se transformă din mătă blândă într-un tigru flămând. Măinile nu-i tremurau, fața-i se îmbujora din nou, glasul îi deveni poruncitor și sigur de sine, frica din priviri i se topi și locul ei îl luară niște sclipiri de gheață. Și pe cât democrații cedau agrarienilor poziție după poziție în politică, pe atât privirile lui deveneau mai reci și mai incolore. Deși, în aparență, politica nu trebuia să aibă nici o atribuție – pe toți trei îi uneau acum afacerile – totuși ea, politica, pătrundea, ca o negură de toamnă târzie, societatea prin toate mădularele ei...

Nu multă vreme după aceea Zamura veni cu un alt transfer. Dumitru operă niște calcule. Abia după ce afacerea demară își dădu seama că, de fapt, avea de furcă cu o organizație de binefacere ce acorda din străinătate ajutor umanitar spitalurilor. Medicamentele veneau adică din occident pe gratis, iar dânsii le transferaseră prin rețeaua de comerț a farmaciilor. Curată spălare de bani! „Jupoaie, canalia, și de pe viu, și de pe mort...” se indignă Dumitru, deși trenul deja plecase. Indignarea lui crescă când un coleg îi șopti:

– Crezi în balivernele cu societatea de binefacere? Aștia sunt banii partidului comunist. Și văzând că Dumitru nu prinse firul încă, adăugă: Ai auzit de afacerea cu elicopterele?

Auzise. Mai exact, citise ceva în presa de stânga. Știa că în afacere fusese implicat concernul „Mals”, care-și avea tentaculele întinse din Carpați pân’ la Kamceatka, și care avea o filială și în Moldova. Acum, când colegul îi mărturisii cine din persoanele de vârf se numără printre fondatori, Dumitru se cutremură. „Ticăloșii... Afurisiții... Ce tipi murdari!...” nu înceta să se indigneze în sinea lui. Își închipui că poate sunt bani din cele trei-cinci ruble pe care colectivele grădinițelor sau orfelinatelor le donau întru alinarea năpăstuțiilor din Cuba sau din vreo

țară din Africa. Sau din care nu se îndură să lase în mâna vreunui cerșetor bătrâna sa mamă... Într-o singură noapte, după schimbarea banilor, maică-sa s-a ales din cele trei mii, depuse la CEC pentru zile negre, cu doar... 3 lei. Ce-ar putea face un bătrân cu acești lei când afară băntuie scumpețea și mizeria?... Întâi și-ntâi se certă pe sine însuși. Cum de n-a priceput șmecheriile tâlharilor dintr-odată? Și-i declară șefului fără ocolișuri că el iese din joc...

Într-o dimineață, după mai multe ezitări, dădu busna în biroul lui Zamura și i le turnă pe toate dintr-o răsufare. Kaghebigul păru să nu fie surprins. Îl asculta nepăsător, și doar un sfârc vinețiu îi tresări pe gât într-un tic nervos ciudat, scoțându-l și mai tare din țâțâni pe Dumitru. Când se ogoi, Dragomir ridică alene ochii din hârtii și-l fixă cu tăișul privirilor. Apoi, până ca Dumitru să sloboadă o nouă tiradă, sări în picioare, se sprijini în două mâini păroase, ca două sălcii sălbaticice și urlă:

– Carevasăzică, ne-ai crezut morți? Ne-ai crezut zdrobiți? V-ați văzut ajunși la treuca puterii! Credeați că dacă ați umplut străzile și piața, l-ați apucat pe Dumnezeu de barbă... Îmbrăcați și ghiftuiți, vă venea a striga „Limbă-Alfabet!” Încearcă și-i adună acum, când le ghiorăie șobolanii prin stomac și le cad unghiile de frig și de desculți ce sunt. Gârgărițe și mai mult nimica... Spuneți-le celor din gloata prostită poezii și cântece despre Unire.

Zamura făcu o pauză, doar cât să-și steargă cu batista spumele ce se înghesuiau la gură. După care reluă:

– Ați crezut că dacă luați două-trei portofolii în Parlament și Guvern, aveți puterea în mâinile voastre? O brânză! zberă securistul și-i întinse chiar sub nasul lui Dumitru o ciucă cât o sfeclă furageră. Apoi prinse a se bate cu pumnul în piept: Noi ținem mâna pe robinet. Noi avem cheile de la hambare. Noi știm unde și ce zace, dincotro și unde curge. Un an-doi și toți o să vă târâți în brânci în fața noastră și bucuroși veți fi să ronțăiți posmagi mucegăiți. O să vreți înapoi la comunism, să trageți în jug, să vă hrănim la iesle. Dar nu mai există drum înapoi. Nu mă crezi? Du-te și scoate acuma două mii în stradă, să ceară alfabet și limbă română în constituție, cum vreți voi acum, și vei vedea câți vor ieși. Du-te. Du-te și strigă!

Fața lui Zamura era vânătă, iar urletele lui începură să semene bubuiturile de tun. Dumitru simți cum acest „Du-te!” îi sparge timpanele. Se întoarse brusc și, lăsându-l pe Dragomir cu gura înspumată, într-o tiradă pe care n-o mai auzea, trecu glonț în cabinetul lui Țepeș.

– O să regreți până la zăbale, strecură cuvintele cu răutate Zamura, ce intră curând din urma lui să semneze niște documente la șef. Știi ce înseamnă să ieși din joc fără consimțământul celorlalți?

Și în ochi, a câta oară, îi fulgerară aceleași luciri.

– Posibil, căzu de-acord Dumitru. Dar locul meu nu mai poate fi aici. Eu n-am de gând să vă divulg sau să înaintez oarecare pretenții...

Chiar din primele zile după plecarea presimțirile urmărilor se înteteți. Deveniră

frecvente telefoanele anonime. La celălalt capăt tăceau. Ori telefona vreo duduie și-l șantaja cu vorbe deșucheate, cu hohote sau cu imitarea îndelungată de orgazm...

Îi telefona des și Tepeș, consultându-se în chestiuni de contabilitate, fără a uita să-i trimită printr-un colaborator recompense bănești. Păstra aceeași corectitudine de mai înainte. Dumitru se străduia să-i răspundă corect, amabil. La două sau trei săptămâni îi sună Dragomir Zamura. Nu-l menajă, acceptând maniera grosolană, la direct.

– Am înțeles din capul locului că nu accepți riscul în viață. Deși, nu uita: vremele s-au schimbat și business-ul are șanse numai pe muchia cuțitului... Riscul mișcă lumea înainte!

– Și dacă nu sunt fatalist? i-o tăie rece Dumitru.

– Atunci survin surprizele, care pot fi din cele mai neașteptate... Scurt pe doi: vântură-ți prostiile din scăfărlie și revino la cărma contabilității noastre.

– Vreau o viață li-niș-ti-tă și te rog să mă lași în pace! Definitivă pe silabe Dumitru.

Zamura tăcu lung. Dumitru fu primul care puse receptorul în furcă.

De la ultima discuție trecură doar două seri. Era o sâmbătă de martie târziu. Soția plecase la țară cu fetița încă din mijlocul săptămânii. Dumitru se lungi în pat și era cât pe-acți să adoarmă, când îl readuse la realitate soneria. În prag, un bărbat bine, cu ochelari întunecați și în trenchi negru lung, de piele veritabilă, îl salută senin:

– Nu vă supărați, vin de la București. Am un pachet pentru Dumneavoastră. Mi se pare că vi s-a trimis un set de cărți. E în mașină, jos...

Avea acolo niște săteni-studenți, dar parcă nu avuse nici o înțelegere să-i trimită cărți, față de care avea slăbiciuni sporite. I se mai întâmplase să-i vină colete, mesajele ajungându-le din urmă. Necunoscutul era tuns până la piele, avea cămașă roșie, cravată deschisă, lată. Vocea plăcută, trădând un dialect plăcut din sudul Bugeacului, nu-i stârni nici o bănuială. Ajunși jos, nu trecu încă pragul blocului, când tipul se întoarse brusc și cu o mișcare fulgerătoare îi plioști în față un lichid fierbinte. Izbuti doar ca prin minune să-și acopere vederile. Era în maiou și pantaloni de sport. Stupefiat, observă cum îi ard hainele. În clipa următoare auzi vuietul motorului unei limuzine ce se îndepărta. Apoi o arsură groaznică prinse a se lăți pe piept, pe față, pe abdomen. Carnea-i sfârâia ca pe-o tigare încinsă. În ultimile clipe îi ajunse claritatea cugetului să se izbească cu tot corpul în prima ușă și să dea buzna în baia din apartamentul vecinului. Urlând ca o fiară de durere, se băgă sub robinet... Până să sosească ambulanța, Dumitru își pierdu cunoștința.

A zăcut la reanimare vreo lună, între viață și moarte. Abia în luna a doua, după multe transplantări, pielea începu să se cicatrizeze. Chipul lui deveni de nerecunoscut...

Perioada de convalescență a durat un an și jumătate. Între timp, de necazul lui, muri maică-sa. Nici la înmormântare nu putu să se ducă. Acum zilele se scurgeau odată cu filele de calendar. Nu avea nici o ocupație, nu ieșea în lume, de parcă murise. Ore întregi urmărea de la balcon sau prin geam lumea de afară. Ca și mai înainte, strada era plină de autoturisme luxoase, femei frumoase, bărbați mândri și chipeși. Undeva, după colț, un cerșetor stătea cu mâna întinsă. Soția cu fiica se făcuseră parcă altele și se întorceau acasă de la serviciu foarte târziu. Acum nu-l mai urmăreau umbre de vedenii și stafii, arborii nu-i mai ieșeau în cale cu mâinile întinse. Foarte curând se surprinse însă că timpul trece pe lângă el și iaca-iaca o să se oprească.

În ultimul timp trăia cu gândul că nu demult coborâse în groapă, că a fost trecut de cei care mai aveau să-l petreacă într-un cortegiu funebru, cu datini și ritualuri. Și că a revenit provizoriu pe această lume vie, în care, așa plină de oameni într-un du-te-vino, deveni deodată ca un străin într-un imens pustiu.

A FOST ODATĂ...

Acum două săptămâni m-a părăsit soția.

De atunci nu mai slăbesc ploile. Argus, cu mițele date-n ochi, latră uneori la strachina cu frișcă, apoi se bunghește la tabloul lui Aivazovschii din cui, ciulind urechile.

Pe divan, unde înainte dormea Gabriela, fiică-mea, stau înșiruite păpuși cu mâinile întinse spre geamul, după care se frăsuie plopii. Vântul aruncă frunzele în sticla ferestrei, le suflă ca pe niște fluturași disperați, repezindu-le apoi furios peste caldarâmul pișcat de picăturile de ploaie.

Stau aplecat peste mașina de scris „Underwood” – o vechitură, obiect de anticariat – și caut fără răgaz (al doilea an încheiat!) postul eroilor viitoarei mele cărți. Țăcănitul strident al clapelor umple întreg apartamentul.

Probabil, din cauza mașinii acesteia răblăgite m-a și părăsit soția. Până la plecarea ei, ziulica toată în casa mea se vorbea numai în șoaptă, ca să nu-mi încurce nimeni. Deconectam telefonul. Fiică-mea nu se atingea nici ea de mine. Numai înainte de culcare mi-aminteam de datoriile de părinte – mă apropiam de pătucul ei și, până adormea, îi spuneam povești.

Dar au plecat amândouă, pe neașteptate: nici gând să insist să mai rămână. Mi-au lăsat însă liniștea ce mi-o doream, dar de atunci n-am nici un spor la scris. Când plecă, soția își luă cu ea toate hainele, îmbracă costumul cel negru... Numai vecinilor le-a spus să n-o mai aștept. Poate că a vrut să mă învețe minte? Sau, pur și simplu, s-a săturat de trăsnăile mele? Cine știe... Cum o mai fi ducând-o fără infernalul țăcănit al mașinii mele de scris? Mi-amintesc, cum îl caracteriza, cu adevărată vervă de scriitor, pe șeful ei, care o însoțise într-o deplasare:

– Un pântecos, cu limba scoasă afară...

Observasem, că de la un timp, plecând în deplasare, se făcea că uită pe noptiera din salon inelul de logodnă, iar la întoarcere, mă sâcâia întruna cu întrebarea: are sau nu are ceva comun la înfățișare cu Sofi Loren? Apoi porni să facă haz de niște bancuri auzite din gura șefului:

– Ha-ha!..

Gândurile tot vin și vin: haotice, vesele – felurite, așteptând cu toatele să fie înveșnicite pe hârtie. Această carte îmi va deschide – sunt sigur! – drumul în posteritate. Mă neliniștește numai faptul că la 40 de ani împliniți voi fi doar tânăr scriitor, debutant, pe când semenii mei, demult se consideră clasici. O fi scriind din plăcere sau poate din dragoste față de magica lume a cuvintelor, care este, după mine, literatura, dar... Deocamdată mă trec fiorii când recitesc cele scrise până acum de mine.

Argus și-o fi amintind clipele când se juca prin casă cu Gabriela, făcând tă-răboi, căci, iată-l, vine abătut lângă mine și, întinzând lăbuțele pe genunchii mei, mă privește îndelung, cu ochii scâlțați în tristețe... Dându-și, pe semne, seama că necazul meu nu-i mai mic, mă lasă în pace. Trece pe lângă strachina cu frișcă (mai s-o răstoarne), se duce la divanul cu păpuși, se ridică în două labe, scheaună nemulțămît – cade jos, făcând tumbe până la picioarele mele.

Mi se face lănced pe inimă. Hârtia continuă să se împotrivescă, să rămână, cu alte cuvinte, albă. A câta noapte?.. Iau cățelușul în brațe, îl joc. Când ajungem lângă geam, încerc să ghicesc, în noianul de lumini nocturne, la care fereastră ar putea să se afle soție-mea și Gabriela?..

După care revin la ale mele. Argus ascultă țcănitul nervos al „Underwoodului”, mijind din ochi spre păpușele înțepenite, cu brațele întinse spre geamul plângăreț al nopții târzii. Ploaia s-a domolit, nu mai bate în sticla geamului. Am scos din priză frigiderul (să nu mai huruie zadarnic!) și încerc să mă războiesc cu puzderia de insecte, ieșite la plimbare de sub tabloul lui Aivazovschii...

Orologiul cafeniu de pe dulap anunță ora trei trecut de miezul nopții. Teancul de hârtie mă sufocă. Argus pare să fi ațipit. Și-a pus capul pe lăbuțe și stă neclintit. În jur domnește liniștea. Hotărâsc să mă culc și eu. Dar... Sună aparatul telefonic. Neașteptat, strident, la ceas târziu, trezindu-l și pe Argus. Dintre mițe îi lucesc ochișorii ca două stelute de pe cer. Începe să mârâie.

– Alo!.. răzbate până la urechea mea un glăscior de copilă. O recunosc: e Gabriela.

– Ascult... înghân zăpăcit.

Tabloul de pe perete prinde a-și mișca valurile înfuriate prin toată casa.

– Alo?!

– De unde telefonezi, Gabi? Ce s-a întâmplat, puiule? întreb, cuprins de neliniște.

– Mămica doarme cu tanti Lorica și... n-are cine-mi spune povestea de seară, se plânge glăsciorul. Am vrut să mi-o spun singură, da ele au strigat la mine:

„Pleacă la culcare!..” Și după o clipă: Tăticule, hai spune-mi povestea ceea... știi, despre lup! Cel care a pățit-o după ce a mâncat eduția...

Alături, Argus mă privea mirat, înclinând amenințător capul său flocos, când pe o parte, când pe alta – la ora patru dimineată să spun povești prin telefon?! Oare de ce nu doarme Gabriela? Am s-o întreb...

– Era odată o capră cu trei iezi cucuieți... prind eu a depăna povestea. I-am spus-o toată. Asta mi-a ajutat să mă mai calmez. La celălalt capăt al firului fata mea hohotea veselă.

– Iar acum, tăticule, mă roagă vocea fetei, spune-mi-o pe cea cu punguța...

Îmi veni în gând o idee care se dorea urgent așternută pe hârtie. Fixez receptorul între ureche și umăr, având, astfel, mâinile libere.

– A fost odată o babă și un moșneag... șoptesc eu în receptor, iar degetele alergă pe clapele mașinii de scris.

La celălalt capăt al firului – tăcere. Nu cumva fica a adormit? Ți-ai găsit!

– Spune-mi-o și pe cea cu râulețul cu lapte...

– A fost odată o văcuță și avea cornițele de aur...

– Și pe aceea cu peștișorul și moșneagul, nu mai adoarme fica.

– Dormi, puișorule, îi zic. E târziu. Argus demult a adormit.

– Spune-o, tăticule, să audă și păpușele mele...

– Demult, tare demult, a trăit în mări și oceane un peștișor...

Dincolo de geam noaptea începe să se topească.

– Mi-i milă de moșneag, tăticule, îngână Gabriela cu voce plângăreață, apoi mă întrebă curioasă: De ce nu s-a dus și el, moșneagul, de la babă, ca mămica?..

– Păpușile tale au dormit, zic eu, înghițind nodul ce mi se oprește în gât. E târziu, trebuie să dormi...Argus mârâie supărat. Se apropie somnoros de divan și urmărește cu luare aminte păpușile. Pe sticla geamului se preling picături de ploaie.

– Păpușile dorm și visează...

– Visează?! surâde glăsciorul ei zglobiu. Apoi se tânguie: Da Nicoleta, păpușa de lângă mine, nu vrea să mă asculte și să doarmă.

– Nu mai spune...

– Tăticule, la fereastră a apărut luna! exclamă voioasă.

– Și ce face luna? o întreb, urmărind din geam luna rotundă și plină.

– Luna?.. aud în receptor. Se spală și face gimnastică...

Orologiul de pe dulap bate de cinci ori. Argus, întins pe podea, mârâie iarăși, apoi latră de câteva ori. L-a auzit și Gabriela.

– Hâr-r-r!.. îl zădărnicește ea bucuroasă. Și – cu totul neașteptat: Un nene mi-a dăruit-o pe Nicoleta, dar nici o poveste n-a știut să-i spună. Nici nu vreau să dorm cu dânsa. Ea sforăie...Se lăsă o tăcere adâncă. Dau la o parte mașina de scris și mă culc cu fața între hârtii.

– Tăticule, mă alină glasul zglobiu, tanti are huluți. Când vor crește mari, îi vom învăța...

– Îi veți învăța – ce?

– Să zboare... Departe, departe... Sus, sus! Să înconjoare în zbor întreg pământul!

– Tăticul e ocupat, are de lucru, dormi. Parcă mă mai liniștesc.

– Am să ascult și eu cum lucrezi...

Ploaia a încetinit demult. Norii se grăbesc, odată cu noaptea, undeva spre cartierele îndepărtate ale orașului. Argus picura cu botișorul pe labe. Am așezat „Underwood”-ul la loc și, cu receptorul între ureche și umăr, am reluat țacănitul. Înfrigate din litere, cuvintele se așezau în rânduri...

Eram gata să pun punct, dar Gabriela prinse de odată a schânci cu sugițuri:

– Tăticule, eu nu vreau să vină nenea cela la noi! Cu tine vreau să ne jucăm, împreună...

Lui Argus i se năzărise ceva prin somn. Porni buimac prin casă, răsturnând strachina cu frișcă peste covoraș. Valurile tabloului se rostogoleau de-a valma, iar hârtiile începură să lunece una câte una de pe masă. Le-am strâns grăbit, cu înfrigurare și într-o clipă le-am rupt cu înverșunare, aruncându-le furios în coș.

Am lăsat totul baltă. Gabriela mă chema în receptor.

M-am stropșit la Argus, care se ținea scai din urmă, și m-am grăbit să ies în stradă...

ÎNCHINĂ-TE TĂCERII

„O, mamă, dulce mamă...”

În pragul căminului un băiețel tremura de frig. Sufla stăruitor în palme și bătea sprintenul din picioare. Urmărea atent cu privirea troleibusele ce bâzâiau la stația din vecinătate, deschizându-și și închizându-și zgomotoase ușile, numai că nu-l vedea pe cel așteptat.

De-a lungul străzii se aprinseră luminile. Ningea. Pe trotuarul, străjuit de plopî piramidali, treceau doi ștregărei cu săniuțele. Unul, cel mai răsărit, îi spuse frățiorului să se întoarcă acasă, că-l așteaptă tăticul cu centura de-a gata. Al doilea luă vorbele drept glumă, se opri locului și râse obraznic, zădărându-l cu un gest al degetului ca pe un cotei ce încearcă să muște. Vis a vis de cămin, la unul din balcoanele casei cu multe etaje, ieși tăticul lor și, cu glas amenințător, îi chemă să învețe lecțiile pentru mâine...

De jur împrejur – alb și pustiu. Fulgii roiau prin văzduhul geros, împrejurul lămpii din prag, părănd niște fluturași înnađiți la florile păpădiei de la sfârșitul primăverii. Băiețelul se întrebă: de ce fulgii, când cad, nu „răsună” ca stropii de ploaie? Slobozea din gură suvițe de aburi, încercând să prindă în căldura lor vreun fulg, dar zăpada se topea numai pe vârful nasului. „Degrabă e Anul Nou, gândi băiețelul, atunci se umblă cu „Plușorul” pe la casele oamenilor. Oare la oraș se urează pe la clădirile acestea

înalte?” Și începu să șoptească urătura. O știa, dar se încurca pe alocuri. Deaceea o reluă de la capăt...

De după colțul căminului apăru un câine roșcat, cu coada covrigită a bațjocură, se apropie de băiețel și începu să se gudure, căutând hârjoană. Nu era deprins ca un câine – mai ales unul străin! – să-i fie prieten, rămânând singur, ca chăi că-l alungase...

* * *

Ea se reținu la serviciu. După ce se eliberă, trecu pe la Lică – un vătăoi falnic, dar cu fața atinsă unde și unde de vărsat. După cum le-a fost înțelegerea de cu zi, plecară la teatru. Acum se întorceau acasă însuflețiți, ca doi copii poznași. Se băteau cu bulgări de omăt, apoi se cuprindeau, șoptindu-și ceva unul altuia la ureche, după care izbucneau iar în hohote de râs. Lică îi propuse să mîie la dânsul, ea însă refuză...

În drum spre cămin trecu pe la prietena Valentina, soțul căreia le-a servit cu vin „Noroc” în cinstea apropiatei sărbători, iar acum venea la cămin pe trotuarul pustiu, dispusă, cu un cântec uitat în colțul gurii:

„Și-am zis verde-a bobului,

Nu-i crede bărbatului...”

În liniștea serii băiețelul o urmărea vinovat, iar când ajunsese în dreptul lui, își scoase căciulița de pe cap. Femeia, fără să-l eie în seamă, apucă hotărâtă mânerul ușii și, crezând că alteori bărbaților totuși trebuie să le crezi, se grăbi să intre în cămin.

– Buna seara, mamă, scânci băiețelul.

Ochii îi sclipeau, iar pe buze i se desprindeau aburi ușurei, abia zăriți. Ea se opri nedumerită, iar după o clipă de luare-aminte, lăsă mâinile în jos.

– Îi bună și asta... Nu pricep nimic: de unde te-ai luat, hulubașule?

Băiețelul își îndesă căciulița pe capul chilug, smârci vinovat, vru să spună ceva, dar un nod îi stătu în gât.

– Spune, măi băiete, cine te-a trimis?

– Am venit cu taxiul... de la gară, izbuti să se dezlipească șoapta de pe buzele lui vinete de frig.

– Aș vrea să știu: cine ți-a dat voie să vii? Îl ținti ea cu niște priviri severe. Cum ne-a fost vorba odată?

Băiețelul își ștergea cu mâneca sprâncenele umede și asculta dojana ce-i dădea de înțeles că i-a făcut mămicăi o mare supărare. Ea nu avea chef să-și irosească nervii în seara asta. Îl sili, deci, s-o urmeze pe scară până în odaia de la etajul trei.

În camera unde locuia era îmbietor și cald, încât, până mămica reuși să-și spele fața de boieli, copilul adormi, sprijinindu-și căpșorul de muchia mesei.

A doua zi, înainte de a pleca la serviciu, îl mai întrebă o dată:

– Ce-ai venit?

– Vreau să trăiesc cu tine, mamă... răspunse el înfricoșat. Ia-mă la tine, că m-am săturat de unchiul Toader...

– Ia te uită la el, nerușinatul, izbucni mămica, încât băiețelul tresări.

– Mamă, în Chișinăul ista este școală, o ruga umilitor băiatul. Am să fiu cuminte.

Dacă n-ai loc în odăița matală, am să dorm aici, pe podea, și arătă cu degetul spre antreul îngust, de peretele căruia se sprijineau două perechi de schiuri. Unchiul Toadere bea izvar, iar după asta mă alungă, mă trimite la tine, să cer parale... Mata nu știi unde-i tăticul meu?..

– Taci din gură, că te cârlesc acuși! Iși ieși femeia din fire, aruncând rujul și oglinjoara pe masă. Dar, după o pauză de supărare, coborî la un ton domol: – Obrăznicătură! Ai fugit de-acasă ca să vii să miorlăi...

– Unchiul m-a trimis, repetă băiețelul, cercând să-și ascundă plânsul în palme. A spus să-mi plătești ceea ce mi se cuvine...

Se lăsa o tăcere apăsătoare. Băiețelul își șterse ochii și continua s-o privească vinovat. Boțea nervos șervetul prins de speteaza scaunului.

– Ce nerușinare! făcu ea batjocoritor, înfigându-și mâinile în talia suplă. Cum de îndrăznești, mirimosule, să vorbești așa cu mămica? Ce educație, doamne!

Aștepta să spună ceva, dar băiețelul o urmărea pe furiș cum ea își scutura ceasul de mână lângă ureche.

– Plec la serviciu. Întârzii, bodogăni ea supărată. Măine dimineață o piști acasă, fără nici o discuție.

Ieși, trântind ușa. El, rămas lângă fereastră, nu se mai sătura s-o privească pe mămica lui – sprintenă, frumoasă, dispărând în torentul de lume, ce curgea pe stradă.

În lumina zilei plopii, ninși toată noaptea, păreau niște sulii uriașe înfipite în cerul sticlos. Peste tot era numai alb, ograda dinaintea căminului înviase cu mulți copii, ieșiți la recreație. Băiețelul, la fereastră, se bucura împreună cu fetele, care se războiau înverșunat cu băieții lângă pereții școlii. Ele să-i dovedească pe băieți?! În școala lor nici pomeneală de una ca asta.

Ziua întregă n-a ieșit din casă. Ușa era încuiată pe dinafară. Când foamea prinse a-l chinui de nu mai putea, cotrobăi în frigider. Dădu de o felioară de cârnaț și de un măr. Altceva nu era, dar nici nu dorea. Cârnațul i-a plăcut și se gândi: dacă mămica îi va da bani, o să-și cumpere de aici, din Chișinău, o pâine „de la iepure”, de care îi aducea adesea de la târg răposata lui bunică. După moartea ei unchiul aproape că n-avea grijă de dânsul...

După serviciu ea, bineînțeles, întră pe la Valentina, care era o femeie corpolentă, cu ochi senini, pătrunzători, deștepți, cu buze late și îi spuse noutatea.

– Și de ce nu-l obligi pe Sandu să plătească pensia alimentară? O întrebă nedumerită prietena.

– Dă-l naibii! Nici să-i aud numele. Tontul! Tată cu obrazul de cioric! Mi-a mâncat tinerețea... M-am săturat, Valentino, de viață încurcată. Crede-mă, vreau să trăiesc din capul meu, măcar o săptămână, cum îmi place...

– „Cum îmi place...” Ușor de zis... Apoi, după o pauză: Și unde ți-i acum soțiorul?

– La urșii cei albi. Se lecuiește bețivanul...

– Dar Lică? o iscodi de odată prietena.

– Vai, aseară m-a petrecut pân-acasă... răsuflă ea bucuroasă că prietena a schimbat

tema discuției. E drăguț ca un bobocel ce încearcă să-și desfacă aripioarele. Măine petrecem revelionul împreună, la „Moldova”. O să mă-mbrac cu rochia de velur, cadoul lui...

– Când primești apartament, te măriți?

O fixă pe Valentina cu ochi șmecheri:

– Orașul, draga mea, geme de vădane... Află cu toate astea că vre-o patru bărbați mi-au propus căsătorie...

– Și dacă?

– Păi, ce fel de cavaleri sunt ei, fără acoperiș de asupra capului? și pe față i se așternu o umbră de tristețe. Ce să mai vorbim! Asta-i și buba, că n-o pot rupe cu Sandu... Femeile divorțate cu un singur copil, știi singură, nu au dreptul, după lege, să pretindă la apartament cu trei odăi. Noi, deocamdată, ne socotim familie din trei persoane, înțelegi, juridic... Of, de-a da domnul să mă văd la căsuța mea, după cum spune Lică, mi-aș însenina și eu viața. Înainte eram mai voinică, iar acuma de toate mi-i frică. Mă înfricoșează vânturile mari, când bat afară, nopțile fără de lună. Mă tem de singurătate...

– Dar băiețelul?

– Poate până primesc casă va mai prinde la minte... Că deocamdată se ține scai de fusta mea...

– Ce fericită ești că ai copil, zise prietena, îmbrățișându-și modița de sub cap. Iar noi... Pe la câți medici am îmblat, cât am cheltuit – aiurea! Cu Danu trăiesc de acum al șaselea an și nici o mângâiere n-avem în casă... Ne gândim, poate să înfiem vre-un copil, altfel...

– Îți avea, nu-ți fi bucuroși... Sunteți încă tineri...

* * *

Curând veni de la serviciu soțul Valentinei, un bărbat cu peri suri în cap, față suplă și priviri blânde. Din urma lui sosi și Lică.

– Amanta! exclamă Lică cu un zâmbet înflorit pe față. Plecăm. În stradă ne așteaptă tinerețea, visurile, cutezanța!..

Au plecat, ea și Lică, refuzând să stea la masă, cu toată insistența lui Danu. În stradă Lică o îmbrățișă cu gingășie și se uitară amândoi veseli spre luminile căminului. Au vrut să intre în odaie, ca de obicei, ea însă îl opri, spunându-i că i-a venit „odraslița” de la țară. Se vor revedea mâine, la autogară, iar de acolo – la „Moldova”! De acord? De acord...

Lică îi sărută rând pe rând degetele mâinii și se despărțiră.

* * *

Băiețelul adormise. Pe ușă atârna, prinsă în pioaneze, o coală de hârtie, pe care îi desenase cu mânuța lui pe Albă-ca-Zăpada, Moș Crăciun și un ursuleț olimpic între ei, iar dedesubt urarea „La mulți ani!”

Ea a intrat la repezeală, a pus la fiert niște griș, apoi, trezindu-l și pe dânsul, s-au așezat să mesească.

– Să-i spui uncheșului că i-i de ajuns casa bunicului, rămasă moștenire, și să nu-și bage nasul acolo unde nu-i fierbe oala... Nu i-a fi nimic, dacă vei sta la dânsul. Cât despre plată... Poți să-i spui că statul nu încredințează banii altora pe mâinile bețivanilor... Pensia alimentară am grijă s-o păstrez eu, are să-ți prindă bine când ai să mai crești... Parcă nu tot eu va trebui să te-mbrac, să te învaț?

– Mamă, dar când ai să vii acasă? descleștă gura copilul.

– Ehe, băiete, nu mai așteptați, că sunt foarte ocupată, îi răspunse ea cu gândurile aiurea.

– Dar în aprilie?

– Și atunci am să fiu ocupată.

– Mamă, îi zise el atunci cu glas rugător, în aprilie o să ne primească în rândurile pionerilor. Nina Pavlovna, învățătoarea, ne-a spus.

– Dacă o să fii cuminte... căută ea să-l împace și să încheie într-un fel vorba.

– Mulțumesc, mamă. O să fiu cuminte!

Și, spunând bucuros acestea, se sculă iute de la masă, cu dorința s-o sărute pe obraz. Ea, însă, îl dădu într-o parte cu mâna:

– Fii cuminte și disciplinat, cum te învață la școală! Lasă... Așează-te și manâncă până la capăt.

A doua zi își petrecu feciorul acasă.

– Bani de drum ai? îl întrebă ea la gară.

– De fel. Unchiul mi-a dat numai cât să vin la tine.

– Zgârcenia naibii, strecură ea printre dinți și se duse să prindă rând la gișeul casei de bilete, unde se îmbulzea lume de peste lume, căci era ajunul Anului Nou.

În sala de așteptare se înălța până în pod bradul împodobit. Luminile jucăușe ale becușoarelor colorate, aprinse ici-colo printre jucării, îți furau privirea.

Lică o căută un timp prin forfota gării... O găsi, dar dispăruse băiețelul, și porniră să-i dea de urmă. Ea era indispusă, deși se străduia din răspuț să-i zâmbească din când în când lui Lică. În sfârșit, îl găsiră. Și deoarece până la plecarea autobusului spre Ineasca mai era timp, se apropiară tustrei de brad. Lică îi dădu băiețelului, „tânărul pasager”, cum i-a zis el, o gumă de mestecat, învelită într-o foiță foșnitoare și mirositoare...

Sosi autobusul. Îl luară în pripă de mână și-i porunciră să urce. Lipit cu obrăjorul de sticla asudată a geamului, el se mocoșea s-o șteargă cu mânuța. De afară ea, mama lui, stând alături de Lică, îl tot probozea și instruia: să fie atent, să nu adormă când va trebui să coboare la oprire, în sat. Vorbea, dar tot timpul, trăgea cu ochiul la ceasul de pe mâna bărbatului și tropăia din picioare, să nu înghețe.

Băiatul stătea cu obrazul lipit de geam și îi privea cu atâta dragoste, cu atâta speranță, de parcă i-ar fi văzut după o grea și îndelungată despărțire...

Autobusul se urni din loc. Roțile lunecau pe asfaltul înghețat, presărat pe alocuri cu nisip. Ea, măicuța lui, continua să-i dea de urmă povețe: să fie cuminte, ascultător...

SARCOFAGUL

În mahalaua de jos a Ugrînivului de Sus, cele mai multe case erau noi, familiile tinere, copiii cam de-o seamă. Au trecut anii, fetele și băieții din mahalaua de jos, precum și din mahalalele Koliova și Sîmanivka, s-au făcut mari. Perechi de îndrăgostiți începură a se veseli în voia lor și se simțea că foarte curînd vor începe nunțile. Mahalaua trăia într-o plăcută așteptare.

Janet Iațuleac era cea mai plăpîndă și drăguță dintre toate fetele. Trăia doar cu bunica, părinții divorțaseră demult – mama plecase undeva și nu se răspundea. Tatăl avea altă familie, deși purta permanent grijă de ea și o tot chema să treacă cu traiul la el, la Chișinău. În Ugrîniv Janet nu se bucura de atenția băieților care căutau fete cu avere, din gospodari. Pe ea, însă, nu o incomoda situația ei socială – avea gînduri frumoase, visa să devină o bună croitoreasă, să revină la tata, la Chișinău, unde va lucra în atelierul vestitului dizainer. Primăvara fusese la tata în vizită și se înțeleseseră că va veni la prima chemare ca să-și facă buletin de identitate. Așteptarea ei, pe la mijlocul verii se împresură cu un nor de curiozitate veselă. În mahalaua de jos se aștepta, către ziua satului, să se joace prima nuntă. Svetlana Guleai, de-o seamă cu ea și prietenă de școală, se logodise cu Petro Dzibii, un marinar înalt, proaspăt demobilizat, chipeș, cu un gît lung. De rînd cu Svetlana, toți semenii ei trăiau ce-a mai fericită vreme a vieții lor. Pentru copiii de ieri ai mahalalei povestea dragostei ei deveni de-odată cea mai frumoasă idilă.

Tinerii se pregăteau de nuntă. În ograda miresei, chiar sub cuibul de cocostîrci din cumpăna fîntîinii casei familiei Duranovici, începu a se ridica un cort mare din prelată, ce pălălăia în bătaia vîntului. La cîteva zile pe tavanul cortului ardeau lămpi mari: pe deregi filfiau panglici colorate. Iar mirii se plimbau la braț pe ulițele satului.

Într-o seară la cîteva zile pînă la nuntă, în cămara, geamul căreia dădea în drum, amîndoi s-au îmbrăcat să-și probeze hainele de mire și mireasă și, fericți, parcă hotărîseră să se antreneze, dansînd duios „Să nu uităm a iubi trandafirii” și „Valsul miresei”. Perdelele geamului, fine și transparente oglindeau fiecare mișcare a celor doi. În drum, un grup de tineri, îi aplaudau în tăcere, parcă temîndu-se să nu-i sperie. Se întîmplă ca tocmai să treacă pe drum bunica Janei. Privi oțărîtă la tinerii ce aplaudau, apoi la feeria de dincolo de geam și aruncă cu voce tristă:

– Nu-i a bine... Nu se poate în ajunul nunții să joci în rochie de mireasă... E un semn rău...

Janet se împăca rău cu bunica Natalia. Bătrîna nu o lăsa nici în ruptul capului să plece la tata. O acuza mereu de trădare... Adică a crescut-o mare și acum, cînd nepoata trebuie să-i fie sprijin, o părăsește!... Avu, așadar, prilej să se răstească la ea:

– Lasă tinerii să se bucure. Mereu ești pornită de-a strica veselia cu superstițiile și scornirile tale...

La cuvintele nepoatei bătrîna se retrase agale spre casa ei, cu acoperișul înclinat pe o coastă. Oftă doar înfundat și iar strecură neliniștită printre buze:

– E semn rău... Nu-i a bine...

Satul era în preajma a două evenimente. Se împlineau 550 de ani de la prima lui mențiune documentară și celebrarea primei nunți a tinerilor din mahalaua de jos a Ugrînivului de Sus. Pe maidanul de lângă casa lui Duranovici se improviza o scenă pentru festivități. În ograda miresei cortul era gata. Pînă și cocostîrcii părea să se fi molipsit de fiorii prejubiari – zburau zile-n șir pe deasupra urbei, pregătindu-și puii de îndelungata călătorie de toamnă. În ajun, precum este obișnuit la ucrainenii din Galiția, tinerii, împreună cu Dmitro, tatăl miresei, au început să invite nuntașii. Au trecut calea ferată la Kluziv, un sat din preajma Stamslawowului, cu multe rude și prieteni ale fericitelor familii. Întîlniri multașteptate, amintiri și gorilcă. Tatăl Svetlanei, cam nesocotit cînd venea vorba de băutură, turna în el ca într-o putină, tot laudîndu-și fiica. În pofida tuturor vorbelor, că va rămîne multă vreme nemăritată, reuși să-l cucerească pe chipeșul marinar!

La întoarcere Dmitro, din cale afară de distrat, glumea, nu înceta să-i povățuiască pe tineri cum să trăiască la un început de cale... Apoi începu a se lăuda că este un om neînfricat în toate și chiar dacă a fost funcționar sub puterea sovietică el niciodată nu a ascuns faptul că tatăl lui a luptat înverșunat împotriva moscalilor în armata lui Stepan Bandera. Se mîndrea că mormîntul tatălui se află printre combatanții vestitului conducător de gherilă ucraineană, în ograda bisericii din sat.

– Dacă mai vin odată moscalii peste noi, să știți că mă fac conducătorul partizanilor. Și printre membrii lor să fiți și voi... Am să căsăpesc toți moscalii pe un cap. Ei n-au ce căuta în Batchivșcina noastră sfîntă!

Și Dmitro tot turna la taclale, pe cînd mașina se apropia vertiginos de bariera căii ferate, pe lângă cele două camioane ce staționau în fața șlagbaumului. Nu observă nici pe cei doi șoferi de pe marginea drumului, ce-i fluturau agitat să se oprească, nici bariera vîrgată clipind cu ochiul roșu – în sufletul chefliului parcă intrase diavolul. În loc să frîneze, apăsă și mai adînc acceleratorul, cînd, deodată, ca un balaur aducător de moarte, calea le fu barată de locomotiva și vagoanele în viteza lor fulgerătoare. Scînteii, sunete stridente de metal, un țipăt scurt de fată mare și în văzul oamenilor se petrecu strașnica nenorocire...

Cortul încăpător, frumos împodobit în ajun, deveni, în ziua nunții, încăpere de priveghi. În două sicrie negre zăceau trupurile neînsuflețite al Svetlanei, în rochie de mireasă, și al lui Petro, în haine de marinar. Ziua înmormîntării coincise cu jubileul de 550 ani de la fondarea Ugrînivului. Lumea din mahalaua de jos mai era în șoc: cum un tată, ziua în amiaza mare, să comită o neatenție atît de criminală și să omoare doi copii ca două flori, iar dînsul să se aleagă doar cu cîteva zgîrieturi? Că doar automobilul se boți de nerecunoscut.

Janet fusese poftită de rudele răposașilor ca să-și îndeplinească misiunea de... drușcă de onoare – prindea tinerilor buchete albe și panglici negre în piept. Avea o presimțire tulbură – părea că plutește într-o peșteră de neclaritate, cu nebulozități mi-

raculoase, haotice. Sufletul ei căuta o lumină, o limpezire la întrebările vieții și morții, pe care le simți deodată alături și reale... O rudă de-a lui Petro îi șopti la ureche că trebuie să se apropie de sicriul mirelui și să-i prindă un buchet mare alb, în piept. Janet se temea să privească chipurile mutilate, cu urme de răni adânci, care-i facea de nerecunoscut. Doar fotografiile mirilor de la căpățniul sicriilor, florile vii, multe, aduse de vizitatori, o aduseră cu gândul că aici zac două iubiri veșnice și neîmplinite. Se apropie de sicriul lui Petro, cercă să prindă cu acul și ața buchetul în haina neagră și tare ca betonul... Simți slăbiciune în picioare, sângele se învâlmăși la tîmple și în văzul tuturora Janet căzu în leșin. Și-a revenit când Olesea Deiceachivski, vecina lor, și cu feciorul ei, Vasica, o stropeau cu apă, lîngă fîntână, departe de procesiunea funerară, care începu încet a se mișca spre biserica din preajma cimitirului.

Bunica Natalia cu ochii adînciți în orbitele costelute și triste ale ochilor petrecîndu-și peste toți privirile-i de vrăjitoare, îngîmă:

– Și pe toate le rînduiește dorința bunului Dumnezeu – cînd vrea să te ieie în împărăția cerului, nu te lasă în viață nici pentru o clipită... Și își face larg semnul crucii, ca să vadă parcă toată mahalaua: Dumnezeu să-i odihnească în pace pe nenorociții copii!

O vreme tinerii din mahala, parcă se consolidase în jurul acelei crîncene dureri. Unii încercau zadarnic să se debaraseze cît mai repede de povara tristelor amintiri. Mama Svetlanei, chiar și în starea în care se afla – cu fiica cumplit decedată și un soț maflier, în situația de condamnat pentru ucidere din culpă – făcu comemorarea celei de-a 9-a zi, de a 20-cea... Vasica Deiceachivski, flăcăoanul Olesei, era mai hotărît și mai energic decît toți. Organiza mereu plimbări pe la pădurea din deal, improviza niște sindrofii infantile...

La a 30-a zi după marea tragedie, mulți tineri hotărîseră să meargă la ziua de naștere a prietenei lor Oxana Puksa. Se pregăti și Janet. Îmbracă rochia roșie, scurtă, își pieptănă părul ondulat, făcîndu-se atrăgătoare, seducătoare. Cocostîrcii se pregăteau să plece în țările calde și deveniseră parcă mai agitați. Zburau înalt de-asupra Ugrînivului de Sus, cercetînd zările nemărginite încotro aveau curînd să-și ieie calea... Janet nădăjduia să se debaraseze de povara tristeții care îi mai învâlura ființa. Înainte de a ieși din casă, se alătură bunicii Natalia, în fața icoanelor cu lumînările aprinse și șopti în gînd „Tatăl nostru...”. Pentru sine se mai rugă să se pomenească cît mai curînd la Chișinău, unde o aștepta bunul ei tată și atunci se va simți cu adevărat liberă și protejată...

După rugăciunea de seară, bunica Ana o petrecu după obicei cu număratele preîntîmpinări și ușoare povește, pe care Janet le știa pe de rost și care-i erau oarecum supărătoare. Cînd se văzu în drum răsufală ușurată... Porni lejer, lovind cu tocurile pantofilor negri asfaltul șoselei. Mergea cam iute, de parcă se îngrijora ca nu cumva bunica s-o mai rețină cu cicălelile ei sîcîitoare – să fie cuminte și prudentă cu băieții, să fie așa și pe dincolo... Tocmai tresări cînd în cale îi apărură Maricica, secretara de la *silirada*, o domnișoară iubitoare de scorniri și bîrfe, ascuțită la

limbă. Când trecuseră una pe lângă alta, fără să-și arunce obișnuitul salut, inima-i zvîcni pe o clipă. Secretara *siliradei* tot mai considera că Janet, în an-primăvară îi trecuse calea și-i ademini cavalerul, Andrei, un flăcău înalt, lat în spete, dar mereu aplecat ca un moșneag, smolît ca un țigan cu părul lung, neîngrijit, care și-l flutura deocheat pe la petreceri cîntînd la chitară. Drept că Andrei îi făcuse curte cîteva seri, dar Janet era prea retrasă. Și nici flăcăul nu avea gînduri serioase... Cînd trecu de Janet, Maricica îi aruncă totuși o privire stranie și o luă și mai grăbit spre porțița de fier, unde mai stătea bunica Natalia. Janet mai trase odată cu coada ochiului spre poarta bunicii și le văzu discutînd agitat. „Cred că mă țesală”, gîndi ea și se grăbi să dispară după colțul hudiței, șleahul satului, unde se plimbau deja perechi frumos îmbrăcate. Însă în aceeași clipă auzi chemarea severă și dură a bătrînei:

– Janet, puica bunicii! întoarce-te, fetițo, înapoi!

– „Ce mai vrei de la mine?” se mînie Janet, dar intui în glasul bunicii o notă alarmată, încît se opri și porni înapoi cu pași nesiguri. Avu și o pornire să se clarifice cît mai curînd cu Maricica – la sigur, o întoarce din cale să o obrăzească de față cu bunica. De ce este chemată din cale și să se certe cu bunica? Dar las’ că o pune la respect chiar dacă o va face dușman, nu-i nici un bai. Acum cînd pleacă la tata nu-i mai pasă și unul Dumnezeu știe cînd va reveni la Ugrîniv...

– Sărmanica mea nepoțică, se aruncă deodată bunica spre ea cu brațele întinse, bocind ca de mort. Janet se opri speriată, privi înspre Maricica ce stătea de-o parte, cu fața palidă, în lacrimi ținînd în mîini o telegramă.

– Tatăl rău... E rău cu el... Ați primit veste c-o murit... Dumnezeu să-l ierte...

„Doamne, Doamne, vru deodată să strige, oare cîte se mai pot întîmpa cu sufletul meu în această viață? Doamne...”

– O fi vreo greșeală la mijloc, zise megieșul Pavlo, care adineaori o petrecea la trenul de Stanislaw, împreună cu bunica Natalia la gară. Ce v-ați prins toate în bocet, dintr-odată? În viață sunt uneori greșeli și în ale telecomunicației...

Cuvintele lui Pavlo o scoaseră din tulburarea presupunerilor naive, dar cu cît el încerca să le liniștească, o neagră presupunere din ce în ce mai clară îi cuprindea ființa. Straniu, dar cu fiecare clipă devenea și mai hotărîtă că trebuie să plece numai-decît la Chișinău. Chiar acum, fără să mai piardă nici un minut. Abia așteptă ca bunica să-i mai adune încă o legăturică.

– Cum ajungi la Chișinău, continuă pe ton de bocet bunica, telefonează... Cum ajungi, telefonează, să știi dacă Lionea, tatăl tău cu adevărat...

Cînd urcă în tren, vagonul i se păru întunecos și rece. Mai ales de cum părăsi puținele lumini ale orașului. Peste cîmpiile Pocuției se lăsa o noapte neagră, întunecoasă, iar trenul înainta obosit și greu prin beznă. Abia acum Janet își dădu seama că s-a pornit la un drum de o noapte, îmbrăcată ușurel – doar în fusta-i roșie, scurtă de tot, și în pantofi negri. Simți curînd răceala nopții, dar de-acum nimic nu mai avea nici o importanță. Toate gîndurile erau la tatăl ei, unica ființă scumpă, care probabil nu mai era printre cei vii.

Pe la jumătate de cale în vagon intră o companie de la o nuntă – toți veseli, puși pe picior de petrecere. Cîteva domnișoare cheflii de-abinelea cîntau niște catrene vulgare, chiuiau nestingherite. Pe banca dinaintea ei se așeză un bătrîn cu fața părăoasă, neîngrijită. El scoase din sacoașă un pachet cu merinde – ceva usturoi, slănină și votkă. După ce bătrînul ospătă (îi propruse și ei slănină și votkă, dar ea refuză), adormi îmbrăcat, începînd să sforăie deocheat și zgomotos, străduindu-se parcă să acopere veselia gaștei deșuchiate. În vagon luminile aproape toate erau stinse. Janet nu putea să închidă un ochi. Se ghemui pe banchetă, în ungherul de lîngă fereastră, chinuindu-se să nu privească în direcția chefliilor. Ar fi ieșit, dar se temea să nu o acosteze cei înfierbîntați – își dădea seama că poate fi mai rău. Gînduri din cele mai negre o năboiau în învîlmășeala groaznică amestecată cu bezna de după miezul nopții. Se pomeni dintr-odată ca zăvorîtă într-un sarcofag macabru, în care nu pătrundea nici o rază de lumină și din care nu pătrundea nici o rază de lumină, din care părea că nu va mai izbuti să se elibereze. În toiul vacarmului o trezi din amortire un băiețel, care se apropie pe neobservate – să fi avut vreo doi anișori, cu părul răsfirat în dezordine, părea că vine dintr-o altă lume, dintr-o poveste. O găsi cu ochișorii lui zglobii, rîse vesel și o arătă hazliu cu degetuțul. După o pauză șopti, temîndu-se parcă să nu o sperie: „Ma-ma!” Janet tresări – o rază de lumină și căldură divină învăluie ungherul vagonului, din care-și făcu odinioară sarcofag. Îi întinse mîna și el veni în brațele ei. I se părea un vis pe care-l vede aieva. Adeseori visa să ajungă soția cuiva, să nască neapărat un băiețel. Chiar scrisese și o poezie despre viitorul ei copil... Acuma copilul parcă veni dintr-un viitor nedefinit, să-i aline necazurile, să-i alunge întunericul și frigul din suflet... Copilașul clipea din ochișorii vii, ce licăreau prin întuneric, îi mîngîia mîinile și continua să șoptească dulce, pe silabe: „Ma-ma!” Cînd se păru că visul ajunge în apogeul feeriei, de băiețel se apropie o femeie, bolmojind somnoroasă și supărată, îl trase brutal din fața ei și-l duse, subsuoară, la locul de unde plecase odinioară fără de voie...

În gara Chișinău ajunse hăt după miezul nopții, cînd somnul încerca s-o fure. Afară hălăduia vîntul unei nopți de august, stropi rari hăuleau pe la geamurile mari, înalte și arcuite ale clădirii peronului, construită după război de prizonierii germani. Lume coborîse puțină. Era încă sezon estival și călătorii din Galiția mai țineau cale spre Marea Neagră, la Odesa. Cînd trenul se pomeni pe peron numai ea, cu plasele ce i le dădu bunica... Înțelese îndată că vestea tristă, telegrama adusă de Maricica, erau adevărate și că nu e nici o greșeală în ale telecomunicațiilor, cum o asigura vecinul Pavlo. Totdeauna trenul de la Stanislaw venea la Chișinău în această oră tîrzie, dar de fiecare dată o întîlnea tata. Acum nimeni nu o întîmpină și Janet se înfricoșă. Pînă la casa unde locuia tata, în regiunea Malinei Mici, era cale lungă. Transportul obștesc va începe să circule către ziuă, peste vreo patru ore. Nu putea să aștepte în gară. Nu avea răbdare să știe adevărul despre tata – e viu sau mort.

Se apropie un bărbat nu prea înalt, îmbrăcat într-un pulover negru, pe gât, cu ochii somnoroși, puțin holbați parcă a mirare. Își îndreptă șleapca cu cozorocul lucitor, ca să o întrebe, precum au obișnuința s-o facă taximetriștii:

– Încotro doriți, domnișoară?

Vocea lui i se păru atît de neglijentă, chiar cu o notă de zeflema, încît Janet avu pornirea să-i reproșeze că nu dorește să plece nicăieri. Dar achipui în sacoșă portmoneul cu cei cîțiva gologani pe care i-i dădu bunica de drum – aveau să-i ajungă, se gîndi, pînă la casa tatălui...

– Mai sus de mahalaua Melesteului.

– O nimica toată, făcu șoferul și se oferi să-i ducă sacoșele. Mașina e la colț, mergem. Cîteva clipite și te-arunc pîn-acolo... De ce n-ai plecat cu toții la Odesa, la mare?

– M-am odihnit de-ajuns, răspunse Janet, urcînd pe bancheta din față, alături de șofer. Bancheta era prea joasă pentru ea, picioarele-i se pomeniră aproape dezgolate din cauza rochiței scurte, dar fata obosită, chinuită de gînduri nici nu avu grijă măcar să se sfiască de ochii lacomi ai șoferului, care își trase din nou fugar chepca peste ochi. Janet era obsedată numai de gîndul cum îl va găsi pe tata – viu sau mort...

– Ești o fată foarte drăguță, auzi parcă de undeva vorba taximetristului, ce mînuia virtuos volanul. Cînd te-ai ocupat ultima oară cu sexul?

În iureșul de gînduri Janet parcă nu auzi, parcă nu înțelese clar întrebarea. Își reveni cînd sesiză că mașina gonește pe un drum fără de clădiri, fără lumini, ca deodată să se oprească brusc. Era o margine de oraș și Janet înțelese că se abătuseră din cale. Nici nu dovedi să întrebe, cînd bărbatul se năpusti ca o namilă peste ea, cu toată greutatea, și începu să-i rupă lengeria. Locul dintre banchetă și volan era îngust și bărbatului îi era cu totul incomod să realizeze ce-și pusese în gînd. Janet țipă scurt ca un porumbel rănit de o săgeată. Un gînd salvator îi străpunse creierul și fata începu să strige:

– Lăsați-mă! Eu plec la înmormîntarea lui taticu! Lăsați-mă!

În loc de răspuns, bărbatul se apăsă și mai tare peste ea și prinse să facă niște mișcări, de parcă se pomeni într-o agonie de convulsii. Zbătîndu-se ca o pasăre într-o colivie îngustă, fata prinse cu mîna un mîner – în clipa următoare bancheta ei se lăsă pe jumătate pe spate. Își strecură jumătate de trup între banchete, dar mai departe nu avea unde se retrage. Acum îi era și mai incomod să se apere – cu șoldurile prinse între banchete, doar mîinile firave mai încercau să respingă namila ce năzuia să-i desfacă picioarele. Era prea strîmt și deloc comod ca să-i izbutească. Enervat la culme, bărbatul de la care mirosea a motorină și alcool îi rupse furios chiloții, apoi prinse să bolmojească horcăit:

– Soția e plecată în Grecia! Curvărește! Iar eu vreau femeie încontinuu... Vreau sex... Sunt deja în vîrstă, dar tot mai vreau sex. Vreau sex.

– Lăsați-mă, nu mă forțați!

– O să-ți fie bine cu mine, domnișoară... – continua huiduma monologul său hîrcîit. Vreau muieri tinerele... Cele de seama mea s-au deformat, s-au urîțit ca limba rusă... Iar eu mă aprind doar între picioarele celor tinerele. Ca tine!... Ai puținică răbdare... Doar sexul e o plăcere și pentru tine!

– Lăsați-mă...

Mișcărilor bărbatului deveneau tot mai aprige și mai insistente. Janet simți dureri ascuțite mai jos de coaste, ramele de metal ale banchetelor îi răneau șoldurile prinse între ele și greutatea namilei ca într-o triplă menghină. Într-o milionime de secundă o străfulgeră același gând avut în tren în miez de noapte – că se află într-un sarcofag de unde nu are nici o ieșire, prinsă pe de-asupra în ghearele unei caracatițe. Mai încercă să strige, dar mîna mare, aspră și puturoasă a bărbatului îi acoperi gura. Neizbutind să se urce peste ea și să-i desfacă picioarele, taximetristul se freca acum cu tot corpul ca un bolnav de epilepsie, lovind-o cu neglijență peste corp. Adeseori icnea, necăjit, cu chica năclăită de sudoare, pînă începu să răcnească animalic:

– Cedează, tîrfo. Doar se vede de la o poștă că ești curvă. Îți propun un act de plăcere. Doar știi c-o să-ți dau bani... Domnișoare alde tine se bucură cînd pentru un act sexual primesc bani de la un taximetrist... Majoritatea din voi, cum numai se privesc în oglindă și înțeleg că sînt frumoase, îndată se gîndesc la buzunarul clienților!.. Apoi, tot gîfîind, el își luă răgaz și spuse furios: «Oare nu pricepi că acum eu pot să te omor, să te arunc într-un hău, la gunoiștea orașului și n-o să știe nici dracul cine-a făcut-o...».

Șoferul nimerise și el ca într-o capcană. Cu o gheată sparse parbrizul, dar nicidecum nu putea să ajungă într-o poziție comodă ca să-și atingă scopul. Dar nici nu-și slăbea victima din încleștările puternice... Nemaigăsind altă ieșire din acea situație de sarcofag sufletec, dintr-odată Janet, cînd mîna mare îi slăbi gura, prinse a spune răspicat și clar:

**„Tatăl nostru,
Carele ești în ceruri,
Sfințească-se numele Tău
Vie împărăția Ta,
Facă-se-n voia Ta...”**

Rugăciunea fetei îl șocă pe șofer într-atîta, că în următoarele clipe se dădu speriat într-o parte. Revenit la volanul limuzinei, îi dădu voie fetei să se aducă în ordine, așteptă ca ea să se liniștească, ca pînă la urmă să-i spună pe un ton categoric răsuffînd adînc:

– Să nu crezi c-o să scapi de mine... Te duci acasă, îl înmormîntezi pe tat-to, iar poimîine, după amiază, vom face ceea ce n-am izbutit să facem astăzi... Și să nu deie naiba să te plîngi poliției... Toată poliția mi-i cunoscută. Bandiții, de asemenea, îmi sunt cunoscuți... Făcu o pauză, după care răsufflă iar adînc, își scuipeă grețos clăbucii peste geamul deschis și iar repetă: «Curva mea e-n Grecia. Iar eu,

fără de trup muieresc nu pot o zi!... Să nu fi iubit femeile aveam să fiu numai decît narcoman... Nu mă tem de nici o acuzare... Păzea! Am bani și nu vei dobîndi nimic... Ai înțeles?»

— Da, șopti Janet printre lacrimi, așezîndu-și părul despletit și rochița sfîșiată. Acuma vreau acasă, să-l văd pe tata...

Cînd se miji de ziuă un taxi verde staționă în mahalaua Malinei Mici la o poartă mare de metal, întredeschisă.

Primul lucru pe care îl prinse Janet printre lacrimi în rama porții deschise fură luminile vii ale sfeșnicului din casa mare unde, pe laiță se zărea chiar din drum sicriul cu corpul neînsuflețit al tatălui. Auzea glasul stins al mătusei Nata, care-l bocea îndurerată pe frate-său...

Janet ieși anevoie din mașină, uitînd sacoșa cu merinde ce i-o dăduse bunica Natalia. Uită și să plătească șoferului. Păși spre ograda de unde acum îi întindeau brațele cea mai mare durere și nenorocire în viața ei ce abia începea. Auzi din urmă un glas ca dintr-un butoi metalic, al șoferului pretențios:

— Sacoșa... Vasăzică, cum ne-am înțeles... Ne revedem mîine, nu uita...

CEA MAI TRISTĂ BALADĂ DE IUBIRE

«Pîna la lacrimi mi-e dragă viața... »

(Dintr-un cîntec)

După divorțul consecutiv cu cea de-a doua soție, Sandu Ailenei avea deja o reputație dubioasă printre cunoscuți și rude. A încercat să înjghebe o familie, pîna obosise să tot înceapă a zidi castele din nisip. Fetele bune de mult se măritaseră. Cele pe care le întîlnea acuma îi faceau doar probleme. Se hotărî s-o încheie cu burlăcia, cînd pretinsa logodnică îl molipsi de-o boală venerică. Trafîndu-se, decise să nu se mai căsătorească nicicînd ca și bunicul Isidor, care după ce-i murise soția, trăi singur peste 50 de ani. Hotărî, deci, să-și ducă, resemnat, crucea burlăciei pîna la capăt.

Repară locuința cu două odăi din vecinătatea gării, își cumpără un „Renault” c-am vechișor, stabili niște raporturi de tutore față de feciorul de la prima soție. Dacă se întîmpla să mai cadă vreun ciubuc de la capii agenților economici, își acoperea datoriile, își rezerva ceva biștari pentru băiat. Feciorașul, de numai zece ani, era pistriuat și roșcat, ca și dînsul. Cunoscuții, văzîndu-i alături, vrînd-nevrînd se junghiau a rîde, constatînd totala lor asemănare.

Mai avea un frate, inginer, bun familist, aderent al «Martorilor lui Iehova», dar nu se prea ducea pe la el. Soția acestuia totdeauna se purta cu el rece, la distanță. Dacă venea în ospetie, mai că nu-i răspundea la binețe. Comportarea inexplicabilă

a cumnatei, mai ales de cînd divorțase de soție, îl facea să aibă complexe. Stătea mai mult acasă sîmbetele, duminicile, consolîndu-se în lecturi.

Unica și cea mai mare grijă erau părinții care trăiau la țară și aveau nevoie de sprijinul lui. Îi ajuta cu parale, le procura lemne pentru iarnă, cîte-o butelie de gaz, să aibă cu ce face demîncare. Din cauza asta venea mai des la Ineasca. Iarna mergea în pădurea de la Stănica cu sătenii la vînătoare. Aceștia îi cunoșteau dibăcia și agerimea ochiului, lăudîndu-i «Wencester»-ul cu două țevi. Sandu putea doborî la distanță mare căprioarele, bursucii și mistreții. La sfîrșitul zilei, lîngă dealul lutos, găurit de prigorii Hîrtopului, făceau frigărui, împărțind cu gonașii vînatul.

Fiind de doi ani burlac, se obișnuise să-și spele singur rufele, să facă demîncare, să țină casa în ordine, descoperind că a gospodări nu este atît de greu. Îi făcea chiar plăcere. Nicidecum nu înțelegea de ce soțiile se ceartă cu soții, învinuindu-i că le sînt servitoare, roabe în viața casnică. Era convins că nu-i decît un prilej de ciorovăială familiară.

La serviciu era corect, gentil cu doamnele, evita luările de mită, păstrîndu-și reputația de om onest, producînd adeseori mare învîlmășeală prin instituțiile unde controla activitatea financiară. Depistase pe mulți certați cu legea fiscală, care fuseseră deferiți justiției și condamnați chiar, astfel că pe lîngă puținii amici pe care-i mai avea, își făcuse și dușmani. În serile lungi primea telefoane anonime cu amenințări, fără să aibă vreo protecție din partea organelor puterii. O vreme trăi cu frica în așternut, apoi depășise teama și se amuza cînd îl telefona cîte-o voce de derbedeu, amenințîndu-l cu moartea. Privea cum peste gardul curții lor își ridică un adevărat palat unul dintre autoritarii lumii interlope, iar mai tîrziu, cînd fu gata, scruta pînă-l dureau orbitele geamurile în care aproape nicicînd nu se vedea lumină, din cauza perdelelor grele și negre.

Îndemnat de frate și părinți, sîmbăta și duminica mergea la biserică, serile citea uneori Biblia, convins că Dumnezeu are să-l ocrotească și-l va feri de rele. Vecinii îl admirau pentru acuratețea și atenția cu care-i trata, pentru cîte-un „serviciu” oferit batrînilor, repezindu-i cu limuzina la policlinică. Și doar curiozitatea lor nu înceta să crească, dorind, să afle dacă are vreo femeie. De fapt, mai trăgea uneori cu piciorul pe la vădană, soția unui fost demnitar din oraș, dar o facea mai mult din necesitate bărbătească, decît să fi avut un sentiment puternic.

Într-o seară friguroasă de noiembrie, cu vînt și fulgure ușoară, se întorcea obosit din deplasare. La o benzinărie își alimentă limuzina și, cînd să iasă la șosea, o femeie îi facu semn să se oprească. De obicei nu lua pasageri, dar de data asta fața îmbujorată de ger îi mulcomi inima. Femeia se aseză pe bancheta din spate și el putea s-o urmărească în retrovizor cum își freca mînile, suffînd în ele. Femeia de la care adia un parfum cu miros de primăvară își scoase gluga pardesiului de piele și peste spetează, spre surprinderea lui, se rostogoli ușor o gîță lungă și bogată. Femeile, la vîrsta de 30 de ani (pe care părea s-o aibă pasagera), nu prea au obiceiul să poarte gîțe...

Cînd privirile lor s-au întîlnit în oglindă, ea zîmbi enigmatic. Parcă mai văzuse acest zîmbet undeva. Da, cu certitudine îl vazuse. Era zîmbetul Monei Liza lui Leonardo da Vinci. Aroma de primăvară, cu ierburi proaspete, năvăli deodată peste ființa lui, trezindu-i fiori de plăcere. Ea tăcea și numai rar îl pișca în oglindă cu priviri încîntătoare.

– E frig și nevoie mare cu iarna asta, cercă să însăileze un capăt de vorbă șoferul. Se vede că n-aveți transport, dacă stați la marginea drumului la această oră...

– Soțul meu n-are patima mașinilor și nu-mi ramîne decît să recurg la servicii ocazionale.

– N-ajung bani, probabil.

– Așa e. Doi copii, construim casă... Amînăm procurarea mașinii pentru vremuri mai bune.

– Și dacă soțul totuna n-are pasiunea tehnicii? o mai ispiti bărbatul.

– Am să conduc eu, zise femeia sigură pe sine. Să avem mașină, șofer se va găsi!

– Stați în oraș?

– Nu, răspunse moale vocea femeii, topindu-se în comoditatea din salon. Locuim la Colonița, iar în oraș lucrez soră medicală. Și, iezițînd puțin, ea îi lămuri: Acum plec la serviciu, în schimbul de noapte.

– Și bărbatul nu se teme să vă lase de una singură, nopțile, la drum?

– Nu-i gelos. Principalul pentru el e să agonisesc bani. Iar de la Colonița pînă la Chișinău nu e decît o aruncătură de băț...

– E un soț bun, aprecie Sandu, amintindu-și de cele două soții geloase. E cu-minte.

– Ca pîinea cea caldă. Unde-l pui acolo șade, surîse evaziv nevasta. Lucrează la depozitul din sat și are grijă de copii. Celelalte toate-s pe capul meu!

– Dac-ați avea transport, tot v-ar fi mai îndemîna.

– Am să dau peste-un amant cu limuzină, rîse ușurel de data asta femeia cu aceeași voce plăcută. M-ar duce și m-ar aduce de la serviciu.

– Fi-ți liniștită. Puteți considera că l-ați și întîlnit, îndrăzni să spună Sandu, căznindu-se să-i prindă privirea în lumina retrovizorului.

– Adică, dorești să-mi devii un birjar personal?– preciză femeia.

– Pentru asemenea regină cu o voce ca din rai nu-i păcat să-ți jertfești viața...

– Vai, vai! Ce cuvinte înaripate! Dar soția nu vă este geloasă? îl lua cu șiretlic femeia, dorind parcă să vadă dacă nu o ia în derîdere cu declarațiile lui juvenile.

– N-am soție...

– O istorie obișnuită! Iar surîse codana. În deplasări toți bărbații sunt flăcăi!

Limuzina stopă brusc la primul semafor. Intraseră deja în oraș și cît ținu roșul semaforului, privirile lor se întîlniră în dreptunghiul oglinzii. Femeia era cu-adevărat frumoasă. Prin surîsul buzelor rumene, se vedeau dinții sănătoși și mășcați. Sandu, cînd porni mișcarea la verde, adăugă, de data asta pe un ton mai serios:

– Aveți posibilitate să vă convingeți că vorbiți cu un bărbat într-adevăr divorțat. Mă numesc Sandu.

– Margareta, se recomandă nevăstuica. Deși, unii îmi zic Marga... Numele ista nu-mi place, e ridicol oarecum... A fost cândva o cântăreață: Gigi Marga!

Sandu o duse pînă la scările luminate de felinare ale spitalului. Cînd să iasă, femeia, sprijinită de mînerul porții de fier, cu zăbrele ornamentate, pe care o străjuiau doi plopi puternici, dori să concretizeze:

– Lucrul meu de fiecare zi e la policlinica stomatologică, iar aici fac de gardă o dată la trei nopți, prin cumul. La o gospodărie tînără e nevoie de bani mulți... Notați-vă dacă doriți...

Nu avea nici o bucățică de hîrtie și el scrise numărul de telefon pe o cutie de chibrituri, pe care tot atunci o ascunse în torpedoul mașinii. Savură o vreme mersul elegant al femeii care se îndepărta spre clădirea veche din cărămizi roșii cu multe etaje, oftă melancolic, apoi apăsă pe accelerator...

Din seara ceea trecuse o lună încheiată. Chipul femeii cu gîță frumoasă nu i se ștergea din memorie. Însă chestiunile de serviciu îl purtau prin obișnuitele deplasări și viața lui privată rămînea mereu pe un plan secundar. Cutia de chibrite se ferise parcă înadins de ochii lui și cînd își puse în gînd să o întîlnească pe Margareta, o căută pe la policlinica stomatologică, unde presupunea că lucrează, rătăci cîteva seri pe traseul ce unea benzinăria cu orașul, dar fără nici un succes. Voi s-o caute chiar la Colonița, dar își stăvili intenția, mulțumindu-se cu gîndul că femeile nu l-au prea iubit, mai degrabă el le-a acostat, de parcă fura toată viața dragostea lor. Se împacă cu un gînd laș, dar lăsă să fie așa: mai bine păgubaș decît haimana. Adică ridică mîinile și cedă în fața chipului frumos, cu gîță bogată, care o lună încheiată îl ținea în prizonieratul unei stranii și dulci neliniști.

Într-o vreme păru că o uitase definitiv.

* * *

Odată, întîmplător, făcînd ordine în mașină, dădu peste o cutie de chibrituri, pe care era mîzgîlit numărul de telefon. Bucuros ca un copil că regăsise firul unei amintiri uitate, peste puțină vreme auzi la celălalt capăt al receptorului vocea catifelată a acelei femei.

– Am cutreierat toate spitalele orașului, dar nu te-am găsit, porni el parcă să se îndreptățească.

– Policlinica noastră deservește persoane sus-puse și nu figurează în agendele oficiale, îi explică ea cînd se revăzură, zîmbitori, în mașină. Margareta purta o rochie vișinie, cu guler alb, iar gîța ei neagră cobora peste umărul drept acum și mai miraculos. Ochii scînteietori îl sorbeau sălbatic și plini de patimi. În obraji ei îmbujorați de ger parcă se oglindea stofa rochiei, pălălaia roșie potolindu-se abia după ce își îmbracă paltonul cu guler de blană cafenie.

O repezi pîna la Colonița, de data asta cu totul aproape de casa încinsă cu șchele. Era un loc pitoresc, pe un medean de unde se zărea orașul și un larg de

câmpie înzăpezit, pe cerul căruia zburau croncănind corbii serii. Casa era cu două niveluri, neterminată, din cărămidă albă.

– Te-aș invita, zise Maragareta, dar... voi, bărbații, deși nu totdeauna dați arama pe față, ramîneți veșnic pretențioși, geloși...

– Ne revedem mîine?

– În stația terminus „Rebreanu”. De-acolo iau de obicei troleibuzul.

– La ora opt e bine?

– Și un sfert, preciză Margareta.

Sandu începu să facă tot posibilul și dimineața o întîlnea, iar seara o conducea pe Margareta în stația „Rebreanu”, de unde venea sau pleca spre Colonița cu o cursă. Îi facea o neasemuită plăcere să-i asculte păsurile, să-i admire obrajii smoliți, ochii mari, gîța feerică. Avea impresia că toți din jur îl invidiază. Cînd se ciocnea de privirile ei, roșea ca un flăcău la prima întîlnire. Uneori ea venea în halat alb pe sub palton, iar în salonul mașinii îl dezbrăca. În acele clipe ale gerului de-afară părea că în lumea lor intra aieva primăvara cu prospețimea ei verde și înflorită. Altă dată relațiile de-acest fel cu femeile pentru el se terminau fulgerător în așternut... Margaretei, abia peste vreo două luni izbutise într-o seară să-i sărute mîna. Atunci îi darui și un buchet de garoafe cu ocazia zilei îndrăgostiților.

– De ce nu te-așezi niciodată lînga mine, pe bancheta din față?

– Să nu cramponez parbrizul, glumi ea ștregărește.

La cîteva zile, Sandu o întîlni cu parbrizul și geamurile tucirii. Acum Margareta se așeză comod alături și el, cu mînile tremurătoare, îi mîngîie gîța mătăsoasă, ca să o miroase și să o sărute.

– Ce dulce e...

– Mîna, birjare! facu dînsa cu vocea ei copilărească, făcîndu-se că nu observă emoțiile.

De cînd o întîlni, Sandu uită de soția fostului demnitar de stat. Trăia zilele, nopțile într-o tainică, miraculoasă așteptare. Avea impresia că amîndoi au început a construi un castel de poveste, unde vor sta împreună imediat ce îl vor termina. Deocamdată pereții lui frumoși erau jilavi și Sandu se temea să-l cîltimească, ca să nu se năruie. «E ființa visurilor mele, își zicea el mereu. Cea pe care am căutat-o și o caut toată viața. Cea care ma căuta pe mine. Ce păcat e că aparține altuia. Dar care bărbat din lume nu și-ar dori să se afle acuma în locul meu?...» Observa pe zi ce trece că și Margareta se simțea comodă, dorea să-l întîlnească. Mereu îi clipea din ochii ei mari, îi zîmbea chiar dacă era obsedată de problemele zilnice și-i mulțumea cu sinceritate de fiecare dată, cînd se despărțeau, pentru ajutorul ce i-l acorda.

Acest joc de-a îndrăgostiții dură vreo jumătate de an, cînd, pe la finele lui martie, într-o după-amiază, Margareta îi telefonă acasă și-l rugă să vină la ea la serviciu.

– E ziua de naștere a prietenei mele. Vreau să bem sampanie, mărite birjar!

Asistentele se dovediră a fi vesele și destul de șotioase, mereu înșirînd

anecdote. Toate iubitoare de șampanie. Doar Margareta părea mai rezervată, asculta mai mult ceea ce se vorbea și privea mândră când la Sandu, când la kolegele ei, bucuroasă de compania care o înconjura. Sandu se intimidă, roșea, tocmai îi asudase fruntea și tâmplele, ochii lui scînteiau de fericire când prindea privirile Margaretei, care stătea lipită de umărul lui, îmbrăcată într-un halat curat și scrobite. Roșata se răsîndi peste obrajii lui pistruiți, peste urechi, nici să crezi că în viață avuse două soții, cunoscuse și alte femei.

– Frumușel roșcat are Marga noastră! Mire adevărat!

– O poartă cu avionul în mai toate diminețile și serile, o susținut altă colegă și toate se năpustiră mai abitir să-l intimideze.

– E visul fiecăreia dintre noi, toate am dori să avem un asemenea sponsor! Hi-hi. Ha-ha!... Birjare!

După sindrofie Margareta îi propuse să-i facă, dacă dorește, cunoștință cu soră-sa Adelina, o femeie cam de vîrsta lui, care purta și ea gîta lungă, dar nu chiar atît de bogată și fermecătoare. Acasă la sora Margaretei îi aștepta, de asemenea, șampanie și o masă cu bucate. Abia aici descoperi surpriza – era de fapt ziua Adelinei. Îndată pricepu că sora e moralistă, cu educație puritană, căci îi privi suspect pe amîndoi, zicînd parcă în treacăt:

– Luați de seamă! Dacă te află Isaie, soro, nu te va putea salva nimeni!...

Seara s-au simțit fericiți, lejer ca niciodată. Margareta era în bună dispoziție și, când urcă să meargă ca de obicei în direcția stației „Rebreanu”, dînsa îl bătă deodată ușurel pe umăr, zicîndu-i cu voce dulce:

– Ești neospitalier, birjare!

– De ce? se miră Sandu.

– Comiți eroare după eroare cu nefirescul tău comportament.

– Cu ce-am păcătuit, onorata mea doamnă?

– Nu mi-ai propus nici o dată să-ți văd bîrlogul, așa cum o fac bărbații amorezați...

Sandu intui că acum e clipa astrală. Mînu dibaci volanul pe stradelele înguste și curînd mașina intră prin poarta arcuită într-o curte veche, cu cireși bătrîni, scorojiți. Apartamentul lui Sandu o făcu pe Margareta să se mire de curățenia și ordinea ce domnea în cele două odăi. Doar bucătăria trăda lipsa îndelungată a unei mîini de femeie. Ea, nestingherită, își răsuflecă mînicile pînă la coate, făcu totul lună, apoi, relaxată, în cele din urmă, zise veselă, cu obișnuita-i mină de ștregăriță:

– De azi înainte mă oblig să fiu ministrul culturii bordeiului tău, Sandule! Iubițelul meu birjar!...

* * *

Cele mai chinuitoare erau zilele de week-end, cînd Margareta trebuia să se afle în familie. În cele obișnuite se întîlneau mai mult în timpul prînzului. Sandu pregătea din timp ceva demîncare și cum serviciul ei era aproape, îi telefona și ea venea pe jos, străduindu-se să nu o zăpcească nimeni. Nu-i scăpă însă mătușii Vera, o vecină blîndă, dar bolnăvicioasă, care stătea mereu pe banca din preajma pridvorului casei lui Sandu, la aer proaspăt. Margareta începu să o salute, să o întrebe de sănătate, iar uneori să-i administreze și cîte o injecție.

– E tinerică pentru tine, băiete, îi zise într-o zi bătrîna. Nici un bărbat nu poate s-o treacă cu vederea... Vecinul cela din cetatea de peste gard mereu o fură cu ochii. Alteori o pîndește cu o ocheană de după perdele cînd voi intrați în curte...

Sandu se sfi, totodată simțindu-se flatat – mătușa nu-și permisesese să zică ceva asemănător despre nici una din femeile cu care îl văzuse pînă atunci.

Curînd Sandu și Margareta începură să se întîlnească și seara. Se iubeau pătimăș, încît abia izbuteau să ajungă la timp la stația „Rebreanu”, de unde Margareta prindea ultima rută de Colonița. Diminețile, așteptînd-o în stație, ca să-și potolească nerăbdarea, privea aceleași fețe ale bătrînelor, care sfîrceau pe scăunașele lor vînzînd dis-de-dimineață semințe de floarea-soarelui. Odată, cînd vru să-și cumpere și el semințe, una din ele, cu șalincă de lînă pe spate, îi strecură un compliment:

– E drăguță păsărica, domnișorule, dar prea mulți bărbați îi dau tîrcoale... Și dînsa e neînfricată. Cînd nu vii dumneata, se urcă în care mașină nimerește... Bagă de seamă, să nu dea vreo pacoste peste ea...

Nu dădu mare atenție celor auzite. Împotriva unei dragoste mari și luminoase, de cînd e lumea și pămîntul, apar vorbe rele, se gîndi el. Margareta îl cucerea mereu cu cea mai curată sinceritate.

Așa trecu iarna, primăvara...

De cum veni vara, Margareta făcu în fel și chip să plece, împreună cu soră-sa Adelina, tustrei la mare. S-au odihnit împărătește, în Eforie Sud, la „Vila lui Eminescu”. Adelinei îi mai trecu din asprime, împăcîndu-se cu gîndul că sora este ocrotită de un adevărat bărbat: galant, plin de atenție, cu mașină și bani... Au revenit în oraș bronzăți, plini de impresii, continuînd să zidească castelul lor de poveste. Se vedeau acum aproape zilnic, căci Margareta recurgea tot mai des la ajutorul lui: ba o repezea pînă la magazinul unde se vindeau materiale de construcție, ba pînă la meșterul ce trebuia să-i tencuiască casa, ba cu alte chestiuni mai mărunte și el se străduia să-i îndeplinească cea mai neînsemnată dorință. Începu să aibă neplăceri la serviciu, dar șeful era un om înțeleghător și-i satisfăcea destul de des rugămințile.

Într-o zi îi solicită să o ducă pe maică-sa, de la spital, în satul ei de pe malul Răutului. Călători aproape o oră cu batrîna îngîndurată, cu un șal vechi pe umeri. La despărțire avu să-i spună:

– Ești om bun, dar te-ai legat c-o femeie căsătorită. Dacă-i strici familia, vă tund pe-amîndoi pînă la piele! Nu te uita că sînt bătrînă! La o mînie găsesc în mine atîta răutate, că nu te salvează nici un procuror!...

Sandu rămase buimăcit. În ultimul timp și fără vorbele astea era răscolit de frămîntări, cînd se gîndea că Margareta, în afara clipelor fericite, își are viața ei, cu familie, copii.

– Hai, birjar, zi-i birjar! îl îndemna ea cu vorba cîntecului, dacă el încerca să o întrebe ce ar face, pomenindu-se amîndoi față-n față cu soțul ei. Și noi avem dreptul la fericire, Sandule. Măcar un piculeț, chiar dacă o furăm. Așa e tinerețea, cu prihanele ei... Dacă n-ai mai fi tu, ajutorul tău, ochii nu mi s-ar mai usca de lacrimi...

Zbuciumul ei pentru gospodărie, pentru a finisa casa îl alerta și pe Sandu. O purta pe la ușile diferiților clienți ca să adune toate necesare pentru casă. Cînd trebuia să achite cumpărăturile, Margareta, parcă stingherindu-se, scotea din portmoneu banii, se achita, ca după o vreme să zică, într-un fel îndreptățindu-se:

– Banul se face cu trudă. Și cu frică, uneori... Unde-i interesul banului acolo poate persista și crima...

– Si cît o să mai muncești așa, ca o albină, dragă?

– Las' că nu uit nici de suflet, le întorcea dînsa în șagă. Hai birjare, mîină faetonul spre palatul fericirii noastre! Doar acolo este fotoliul meu de ministru al culturii...

Acest îndemn îi aducea în casa lui Sandu și măcar pentru cîteva clipe se scu-fundau în hăul patimilor, uitînd de zbuciumul zilei încheiate...

* * *

În vara anului următor, din nou împreună cu sora ei Adelina, au mers pentru două săptămîni la izvoarele Slănicului. Sora mereu prefera să împletească pulove-re cu lînă de Angora, stătea la sfat cu femeile venite să se odihnească. Lui Sandu și Margaretei le plăcea să rătăcească serile răcoroase prin colinele împădurite, numărînd pînă tîrziu noaptea stelele pe cer, le plăcea cabana, potecile pline de farmec și taine. Aici nimeni nu le încurca – nu se pomenea, spre deosebire de orașul lor, nici un derbedeu care ar înjura, nu întîlneau persoane în stare de ebrietate. Feriți de ochii lumii, în vecinătatea magnoliilor înflorite, îndrăzneau să se scalde, goi, în apa înspumegată a rîulețului ce venea din susul munților. La numai cîteva zile pielea lor se făcu de ciocolată.

Lumea celor doi se izolase într-un spațiu ce nu depindea de nimeni, numai de Dumnezeu. Sora Adelina își făcu o cunoștință și nu-i împovăra prin nimic. Margareta își despletă adesea părul ei învălurat, scaldîndu-se în apele Slănicului și captivînd toți vilegiaturistii. Zîmbea și hohotea năstrușnic, alături de Sandu, dacă vreun turist străin se apropia cu camera de luat vederi ca s-o filmeze. Nu o interesa nici părerea Adelinei, nici ochii ce ar fi putut-o recunoaște... Se îmbrăca leger și

mereu inventa ceva, dornică de a se zbîntui. În odaia din hotel se dezbracă odată goală-goluță și prinse a improviza elemente de striptease, pe care le demonstrau niște dansatoare, venite aici de prin regiunea Moscovei. În fața oglinzii făcea mișcări care-l întărtară și mai mult pe Sandu. Ea, veselă, apoi tristă, zicea parcă cu duioșie:

– Ce păcat că fericirea curînd va trece și iar o să mă întorc la vechile mele griji. Apoi, aruncîndu-se asupra lui în pat, ca o leoaică, începu să-l dezmierde: „Mînă, birjar, și du-mă-n noapte...”

Reîntors de la Slănic, Sandu avu multe griji la serviciu și nu se văzură o săptămînă. O întîlni ocazional, duminică, în unul din scuarle orașului. Margareta ținea de mînuță un baietel mai mare și o fetiță mai mică. În urma lor pășea soțul, un bărbat subțire, înalt, atins în creștet de chelie. Observîndu-l, ea trecu pe-alături ca pe lîngă un străin, păstrînd o mină serioasă și indiferentă. Îndepărtîndu-se, Sandu multă vreme îi urmări, păstrînd jocul conspirației. Erau o pereche potrivită. Margareta părea că-și ține soțul la distanță. El cerca să-i spună ceva, iar dînsa parcă nici nu-l asculta, fiind întru totul preocupată de copii, care pășeau cuminți de mînă cu părinții. Întîmplător, îi prinse privirile care-i spionau de la distanță și îi aruncă, pe furiș, o ocheadă înfuriată, cu amenințări, dîndu-i de înțeles că trebuie să dispară de-acolo...

– Familia e un lucru sfînt, dragul meu, încerca dînsa să-l dojenească, cînd s-au revăzut a doua zi. Dragostea noastră nu-i decît un generator, un stimulent pentru ca ea, familia, să se facă mai trainică. Hai să ne înțelegem: eventual, dacă mă mai întîlnești cu familia, să te ferești cît mai departe de mine... Iar, pentru cînd sunt lipsă, și-mi duci dorul – poftim.

Și Margareta scoase din genuță o fotografie de-a ei, înrămată. Din ziua ceea chipul Margaretei îl privea de pe noptiera din preajma divanului, la geamul larg al odăii, unde dînșii petreceau atît de des clipe din cele mai frumoase.

* * *

După acea întîlnire lui Sandu îi veni ideea să verifice dacă dragostea lor este sinceră și trainică. Hotărî să dispară. Își luă, fără s-o preîntîmpine, o deplasare într-un oraș portuar. Aproape o lună făcu acolo o adevărată razie printre agenții economici. Depistase o groază de evaziuni fiscale, dînd prilej organelor de anchetă să producă arestări masive printre boși de cel mai înalt rang. Despre isprăvile lui se vorbi în presă. Margareta află despre toate pe la sfîrșit de lună, sfînd la masă într-o seară cu familia în fața televizorului. Se gîndi cu amărăciune că acolo unde există interesul banului urmările pot fi dintre cele mai imprezibile. Un dor sălbatic începu să o frigă iar la inimă și nu avea răbdare să-l reîntîlnească, să-l dojenească, să fie din nou fericită. Revăzîndu-l peste o lună și jumătate, îl sărută de-a mărunțelul, iar după ce își mai potoliră patimile, îi zise cu mîhnire:

– Nu știu dacă-i bine ce-ai făcut. Statul nu e în mare cîștig, dar cei condamnați?... Te bucură faptul că stau la închisoare? Pricepi, oamenii vor căuta să se răz-

bune, iar tu nu ești ocrotit de nimeni... Știi că trăim acum într-o societate coruptă, criminalizată... Iar dacă știi, atunci ce mă fac eu?

– Am depășit deja frica, zise liniștit și plin de curaj Sandu. Aseară, din partea clădirii mafiotului, vecinul meu, mi-au aruncat o piatră în geam. Nu m-am speriat, nici n-am chemat poliția. N-are nici un rost! Sectoristul e cumpărat demult cu tot cu mațe de către huiduma aceasta din lumea interlopă... Ce-a vrea Dumnezeu, aceea va face cu mine.

Despărțirea îi apropie și mai mult. Acum întâlnirile lor deveniră mai frecvente. Și numai când Margareta lua drumul spre casă, Sandu se simțea părăsit și uitat. Doar plimbările solitare cu feciorul în zilele de odihnă îi mai completau lipsa femeii dragi. „Ele, femeile, oricând mi-au creat numai probleme, cugeta el descumpănit. Margareta își iubește familia, iar eu pentru dînsa nu sînt decît un refugiu permanent. Un amant ca mulți alții. După orice poezie vine starea de proză. O amantă, oricît de pătimașă, dacă nu te leagă ceva de ea, pînă la urmă nu e decît o simplă amantă... Margareta e altceva. Sau poate dînsa e mai cumpănită decît mine? Știe a-și stăvili la momentul potrivit emoțiile? Nu, trebuie să sfîrșesc cu această aventură... Romanul dintre un bărbat singur și o femeie căsătorită nu poate dura la nesfîrșit...”

Îl fulgeră un gînd să se întoarcă acasă, la părinți, să locuiască în casa bătrînească. Poate acolo va afla un suflet bun, va înjgheba o familie și va uita de chinurile care-i furară liniștea. Avea poate să șteargă orice urmă a trecutului său și să le ia pe toate de la început. Se gîndea că poate despărțirea și îndepărtarea de oamenii care te știu îndeaproape ar fi un prilej de uitare. Regăsi într-un block-notes vechi telefoanele uneia dintre femeile pe care le iubise. O săptămînă evită întâlnirile cu Margareta și plecă la acele mîngîieri demult uitate. Dar și această aventură nu-i aduse decît remușcări și repulsie. Dormea alături de altă femeie, dar gîndurile-i erau numai la ea. O oră de dragoste cu Margareta îi înlocuiau toate plăcerile avute cu celelalte femei din viața lui. Pînă la urmă se decise să accepte chinul alături de ea...

Cînd o revăzu, vîntul, florile, soarele nu mai însemnau nimic pe lîngă chipul ei cu gîtă bogată și setea de a o vedea azi, mîine, poimîine, o veșnicie nu-l mai părăsea. Cu fiecă gînd de a se despărți de ea, valuri de dor o apropiau, o apropiau tot mai mult. O simțea, o simțea, o dorea, o dorea... Se îmbrăca frumos, își îngrijea exteriorul, iar lui totdeauna i-au plăcut femeile gospodine. Se simțea mîndru, cînd observa că nici un bărbat nu trecea pe lîngă ei indiferent. Dar fericirea asta îl frigea uneori ca un cuțit înfipt în inimă, care nu te lasă să mori, ci te plimbă așa, cu durerea prin lume, ca să te miri tu însuși de puterea vieții trupului tău. Odată, plimbîndu-se în amurgul serii pe o ulicioară mai intimă a urbei, conteni pentru o clipă lîngă ei o limuzină luxoasă, pe a cărei fereastră își scoase capul ras pînă la piele o nămilă cu lănișor de aur la gît, cu ceas scump pe o mînă păroasă și-i strigă, țintuindu-l cu privirea:

– Nu vinzi duduița din colivie, jupîne?

Lui Sandu îi plăcu că bărbaților nu le scapă frumusețea Margaretei, chiar și după sticla întunecată a mașinii. Dar se simți frustrat când colegul de la serviciu, văzînd-o numai pe un minut, cît îl aștepta în stradă, îi aruncă când ieșea pe ușă:

– Gîta asta am mai văzut-o... Călătorea într-o mașină guvernamentală... E frumoasă foc și-i atît de dulce!...

Fraza colegului îl ajunse din urmă cu ghimpele celui de-al doilea sens și, poate pentru prima oară, în inima-i scînteie focul geloziei. Hotărî să plece cu Margareta în pădurea de la Stănica, la vînătoare. Ea părea că așteptase de mult invitația, căci îl cuprinse patimaș, îl sărută ordonîndu-i copilarește:

– Mîină, birjare!...

În casuța din piatră albă, cu mansardă, petrecură o seară furtunoasă, la focul căminului, ascultînd freamătul neliniștit al stejarilor. Vîntul arunca în geamuri stropi mărunți de ploaie și frunze îngălbenite de tei. Singuri la gura sobei, gustau frigărui cu vin din poamă căpșună și dragostea părea să nu mai aibă margini. În toiul îmbrățișărilor fierbinți Sandu încerca să provoace discuția care o tot amîna de mai multe săptămîni.

– Crezi că idila noastră, dintre o femeie căsătorită și un bărbat singur, poate să continue la nesfîrșit?

– Birjarul meu iubit. Fii cuminte și nu fi neascultător. Peste o săptămîină plecăm amîndoi la Poiana Brașov, la Sinaia. Ești bucuros că balada noastră continuă c-o iubire adusă de către sfinții veacurilor trecute?

– Te-ai supărat cînd am încercat să te părăsesc? nu se ostoi bărbatul.

– Dacă o făceai înadins, te vînam oricum c-o lunetă, de pe acoperișul bordeiului tău. Nu uita că eu sînt Ministrul culturii!.. Și, după o pauză, îngîndurată, îi șopti cu voce plină de patimă și sinceritate: Tu ești speranța mea din urmă... Va veni o zi cînd îți voi spune multe adevăruri, pe care nici nu le bănuiești măcar.

– De ce nu mi le spui acum?

– Păstrez și eu o taină, miraculoasă, pentru tine. Oare chiar atît de curios ești?

– Cît de mult aș vrea să-ți fie veșnic dor de mine, se predă bărbatul și-și scufundă fața în părul ei bogat și aromitor.

– Atunci, mîină, birjar...

Deși la serviciu începea o perioadă încordată, obținu de la șef învoire pentru două săptămîni. La Sinaia au cutreierat potecile munților, au schiat. Margareta dori să învețe a mînuii volanul. Îi plăcea să stea în locul șoferului, să-l urmărească pe Sandu în retrovizor. De data aceasta erau numai în doi, cu lumea și mîngîierile lor...

Abia spre sfîrșitul aflării lor la munte, Sandu telefonă întîmplător fratelui, află că feciorul lui muri într-un accident rutier și fură nevoiți să se reîntoarcă acasă. «Iată cum e viața aiurită, gîndi Sandu, gonind spre casă. Tocmai cînd îți este mai mare dragul să trăiești, se amestecă durerea, răul...».

Drumul înapoi îl făcură mai mult în tăcere și mîhniți. Frînt de vestea neagră,

îl podideau lacrimile. Margareta nu mai avea putere să-l liniștească. Se despărțiră apucînd fiecare drumul lui.

* * *

După Sinaia, viața de familie a Margaretei luă o întorsătură neașteptată. Soțul, pe care-l știa cu stăpînire de sine, indiferent la cele ce făcea ea la oraș, cum agonisea bani, o întîlni ursuz și bombă de capricios. Se încăpățîna, nu vorbea cu ea și stătea la geam mereu îngîndurat, cu barba prinsă în palme, absent. La urechile lui ajunseră mai multe zvonuri despre aventurile ei, dar nu socoti de cuviința să-i ceară socoteală.

Și la serviciu o aștepta o surpriză. Șeful secției farmaceutice realizase multe medicamente din ajutoarele umanitare prin rețeaua de comerț și acum umbla val-vîrtej, cerîndu-i dimineața și seara dări de seamă, iscălituri pe documentele de contabilitate. Intervenise în toată afacerea parchetul general și dînsa nu-și vedea capul de griji. Medicul-șef era mereu chemat la cercetări, iar într-o zi, exaltat, îi zise cu răutate vădită:

– Ai fi putut să legi concubinaj cu orice prăpădit, numai nu cu un inspector fiscal! Amantul dumitale-i o bombă cu efect întîrziat! Oare ești atît de nechibzuită?!

La început Margareta se miră – de unde pînă unde știe șeful despre relațiile ei cu Sandu. Dar foarte repede își dete seama: de cînd a făcut cursuri de contabilitate și a început să deservească, pe lîngă serviciul la policlinica stomatologică, firma farmaceutică, a prins firul unei clare și aprige lupte dintre fisc și afacerile tenebre. De cele mai multe ori, duelul se termina cu o sumă frumușică în buzunarul factorului fiscal, dar, evident, de zece-cinsprezece ori mai mică decît o eventuală amendă, dacă nu și ceva mai complicat. Sandu bănuia că în afacerea cu medicamentele era implicat și vecinul-mafiot, cu geamurile întunecate, dar nu avea de unde să știe că aici este amestecată și Margareta. Cît despre dînsa, femeia înțelese că bărbatul cel mai drag din lume încălcase regula de joc dintre fisc și lumea rechinilor tenebri. Dar ce are a face ea aici? Și se îngrozi, cînd înțelese că ea ar putea fi tocmai șurubașul răzbunării. „Doamne, ce să fac? Ce-o să fie mai departe?”

Era ca fiartă în oală. Prima la care alergă după consolare fu sora Adelina. Ascultînd-o, aceasta îi zise indiferentă, parcă în zeflema:

– Ești la vîrsta cînd trebuie să răspunzi pentru ceea ce faci.

– Sandu n-are nici o atribuție la descoperirea afacerilor șefilor mei. Fiecare vrea bani mulți. Șeful a primit partea leului, eu abia de mi-am acoperit nevoile casnice.

– Știi ei cum și pe cine trebuie să se răzbune, n-ai grijă, zise Adelina. Încearcă să te prefaci că nu vezi nimic, trăiește cum ai trăit. Dar... îndepărtează-l pe Sandu din viața ta. O să fie mai bine și pentru tine, și pentru el...

Se gîndi să se retragă, dar nu mai avea încotro – șeful nu o mai asigura că se află în umbra unor oameni sus-puși și mari. Acum nu o tăia capul cum o să se descurce: toate documentele au fost deja sechestrate. Începu să scape grijile familiei,

copiilor. Soțul rămînea în aceeași înțepenire și nu îndrăznea să-i spună ce teamă o cuprinsese.

– De cînd ai îndrăgit curorturile, ai uitat cu totul că avem casă, că avem copii, îi zise bărbatul într-o seară morocănos.

Ea nu mai putu ține piept stresurilor și, ca să se răcorească, izbucni în hohote de plîns. Degetele-i tremurînde ba despleteau, ba împleteau gîța. Manichiurile vișinii se aprofundau în șuvițele de păr, părăind niște mergelușe răscolite prin tăciuni. Cînd se mai potoli, printre suspine, începu să se tînguie:

– Am și eu nevoie de un soare, de lumină în toate greutatea pe care le întîmpin... Nu pot ține piept singură la toate poverile...

– Nu e bine cînd încerci să-ți amăgești destinul. Nu uita că oamenii au ochi să vadă, urechi să audă și limbă să vorbească...

Voi să-i cadă în genunchi, să se spovedească de toate păcatele de care se simțea vinovată în fața lui, dar Isaie, parcă citindu-i intențiile, făcu un gest că n-are nevoie de nici o explicație și-i zise:

– Nu se întîmplă nimic. Să fie sănătoși copiii. Ei au să ne judece, cînd vor crește mari.

– Vreau să te rog ceva, bărbate, îngîna Margareta într-un miez de noapte.

– Să mă rogi?

– De se-ntîmplă ceva cu mine, să duci copiii să-i crească Adelina. Ei pentru tine au să fie o povară, dacă ai să vrei să-ți faci altă familie, cu altă femeie...

– Ce te apucă cu prostii din astea? Ți-am spus: nu s-a întîmplat nimic. Uităm de toate. Nu-i familie fără certuri...

Se decise să evite cu insistență întîlnirile cu Sandu, deși el o telefona peste fiecare ceas la serviciu. O aștepta la stația „Rebreanu”, plin de frămîntări și necaz din cauza pierderii feciorului, nepricepînd ce se întîmplă cu el, de ce se ascunde Margareta.

Îl cuprinsese un val sălbatic de gelozie. În zilele cînd n-o întîlnea, sîngele îi clo-cotea în vene. Veni de cîteva ori cu mașina pînă la poarta casei ei, dar nu cuteză să intre în gospodărie străină. Urmări de la distanță cum se jucau în ogradă cei doi copilași ai femeii lui iubite și regreta acum ca nu sînt ai lui.

* * *

Îl telefonă chiar ea, la sfîrșitul unei zile de muncă:

– Ai emoții, lighioană? Încearcă să pară degajată. Mă aștepti în bordeiul tău cu șampania la rece, cu frigăruii pe jăratice?

– Te caut de-o veșnicie...

– Ieși în stradă, dar nu mă aștepta la locul obișnuit, ci în scuarul gării. Așa trebuie...

– Zbor la tine!

După două săptămîni încheiate Margareta era mai frumoasă și mai seducătoare și el, cu tot necazul trăit în acest răstimp, dacă i-ar fi propus să-și pună capăt zilelor

pentru ea, ar fi făcut-o fără a sta pe gânduri. Uitînd de doliu, făcu ca în salonul lor să se răspîndească melodia Mariei Tănase.

– Iubește-mă, șopti dînsa ștregărește și prinse a cînta odată cu marea artistă:

«Numai inima nu-i piatră,

Ea nu uită și nu iartă...»

– Poate înfîlnirile noastre îți aduc neplăceri? și inima lui începu să tremure ca nu cumva Margareta să-l ia în serios.

– Vorbești taclale, birjare! Mîină căluțul spre castelul desfrîului nostru... Deși, cîndva, cînd o să mă satur de tine, te voi părăsi.

S-au iubit aprig, cu patimă, contopind într-un singur eter două inimi, un cer cu stele clare, care-i străjuiau la geamul larg, cu perdele vișinii, amintindu-și despre seara din casa pădurarului de la Stănică. Cînd veni ora despărțirii, Margareta îl sărută lung și dulce, apoi, deodată desprinse cruciulița de aur și i-o prinse la gît.

– Nu mă refuza. Să o porți totdeauna și să știi: fără tine, viața mea nu mai are nici un sens, birjare! Nu te-am întreat niciodată: te supără această poreclă?

– Mă amuză!

– Dar mai am o rugămintă.

– Îmi place vocea ta catifelată în seara rugăminților majore.

– Vreau ca de azi să nu mă petreci pînă la stația „Rebreanu”, dar... să mă lași pe-aproape, printre casele celea înalte...

Opri mașina în vecinătatea unui bloc din preajma stației terminus. Margareta ieși, parcă furișîndu-se; el o urmări prin retrovizor cum se pierdu printre umbrele arborilor, cu pași eleganți, mărunți, în pardesiul ei roșcat. Închise ochii, zîmbi dulce chipului care stăruia în imaginația lui și care pleca fericită de la el. După clipele trăite cu femeia dragă, îi veni gust de petrecere și cum nu era ora chiar tîrzie, plecă îndată la fratele, soția căruia tocmai scotea plăcintele din cuptor. Au mesit «ciupind» cîte-o cinzeacă, apoi mai trecu pe la vărul Nicolae, care venise în ajun și se întoarse pe la miezul nopții în casa lui, unde mai domnea mirosul cald al Margaretei. Mătușa Vera care mai era afară, zise plină de admirație:

– Ce minune de femeie! Vecinul din cetate o privește mereu prin geam cu ochiana... Dumnezeu să te învrednicească!

...A doua zi plecă la serviciu mai devreme. În garajul din preajma oficiului, spălă mașina de noroi, apoi participă la o ședință din cabinetul șefului și cînd reveni în biroul său, îl surprinse la telefon vocea Adelinei:

– Unde-ai fost aseară, farmazonilor?

– Are mare importanță pentru tine? socoti că nu e dator să-i raporteze.

– Vorba e că Marga n-a tras acasă și bărbatul, copiii o caută peste tot. Dacă-i la tine, hotărăște-i să plece tot acuma acasă, că-i bucluc.

– Aseară ne-am despărțit în stația «Rebreanu». Mai mult nu știu nimic.

– Nu spune povești! Bătrînele care vînd răsărită spun că n-au văzut mașina ta aseară.

Urmă o pauză lungă în receptor. Apoi, Adelina, pe un ton mai împăciuitor:

– Hai s-o căutam. Poate, doamne ferește, a nimerit la vreun spital.

Întreaga zi cutreierară spitalele, secțiile de poliție, dar zădarnic. Au căutat-o și a doua zi, și a treia...

– Spune, te rog, adevărul, îl cerceta tot mai insistent Adelina. Nu vreau să aflu soțul ei despre relațiile voastre. Știu c-o iubești. Poate-ai ascuns-o în casa pădurarului și n-o lași la familie?

– Mergem s-o căutam peste tot, propuse Sandu, îngrijorat și el de-a binelea; barba i se acoperi cu broboane de sudoare.

Sora găsi în dormitorul lui doar un pulover de-al Margaretei uitat atunci seara... La despărțire însă, observînd cruciulița de aur pe gîtul lui roșcat și păros, se înspăimîntă:

– De ce e la tine?

– Margareta mi-a dăruit-o.

– Am zis odată c-o să se termine rău aventura voastră! Apoi, dînd cu ochii de fotografia Margaretei, o trînti cu furie în podea să-i sară așchiile ramei. Cu ochii în lacrimi, fără a-și lua rămas bun, ieși pușcă din casă ca să nu se mai întoarcă niciodată.

... Trei săptămîni rudele Margaretei au fost în căutări disperate. Apoi au anunțat procuratura. În declarație îl bănuiau pe Sandu în dispariția ei miraculoasă. Ultimul în seara ceea o văzuse el.

* * *

– Mărturisește, unde ți-i găgioala, îl luă frontal procurorul, un bărbat cu muștați negre, mic de statură și foarte gras, mestecînd mereu o țigară cubaneză în dinți și punîndu-i din capul locului cătușele pe mîini. Avem informații că tu ai fost ultimul care-a văzut-o. Ajută-ne, să dezlegăm cumva enigma. O iubești doar...

– Dac-aș ști unde se află, oftă Sandu, m-aș duce neîntîrziat și aș aduce-o... în rochie de mireasă.

– Așa-i, carevasăzică, oftă omul legii lung, fixîndu-l cu priviri pătrunzătoare prin ceața fumului plumburiu. Semnează, carevasăzică, aici.

Îi desfăcu cătușele și Sandu semnă pentru înțîia oară un proces verbal întocmit asupra lui.

– Pleacă de te mai gîndește, îi zise procurorul, admirînd frumusețea femeii de pe fotografia ce o ținea în mînă. Și nu uita: dac-auzi ceva despre ea, anunță-ne imediat, fie ziua, fie noapte...

Pus sub bănuială, sora Margaretei, colegele ei de serviciu îl ocoleau acum. Trăia zile încordate – îl frigea dorul de ea, vroia să-i audă glasul, glumele, și totodată îl scutura în spate gîndul că în dispariția ei e pus sub negre bănuieli. După discuția cu procurorul, simțea pe mîini tot timpul cătușele reci de fier. Apăsat de gînduri, își accidentă «Renault»-ul la o cotitura, dînd într-o bordură. Îl repară o zi

întreagă și din lipsă de bani, nu mai vopsi locul îndreptat. Se puse iar pe căutat, dar zădarnic. Seara, cînd revenea acasa, privea îndelung cele două fotografii din ramă – a fiului și a Margaretei, străjuind telefonul în speranța că poate-poate va zbirni și la receptor îl va chema o voce de catifea, plină de farmec:

– Alo, birjare!...

Mai fu chemat o dată la convorbire, procurorul punîndu-i aceleași întrebări, dar neizbutind să afle ceva, îl petrecu pînă-n prag, parcă cerîndu-și scuze pentru deranj și trăgînd amețit din țigară:

– Rudele, carevasăzică, ne bombardează cu reclamații, cerînd arestarea dumi-tale. Dînșii presupun că dispariția Margaretei este legată numai de relațiile voas-tre. N-avem încotro, trebuie să verificăm...

Sandu hotărî să se ducă la o vrăjitoare din mahalaua Teleneștilor. Țiganca îi spuse că Margareta se află în stăpînirea a trei persoane: doi bărbați și o femeie, îm-brăcată în alb, care o chinuie într-o încăpere, undeva la poalele pădurii și nu se știe dacă va scăpa cu zile. Îi mai spuse că și pe el îl asteaptă o grea cumpănă... Două femei doresc să-l omoare. Dacă va trece cumpăna, are să trăiască mult, peste 90 de ani... Iar Margareta, unde se află, strigă, cere ajutor, dar scăpare n-are... O mai căută la casa pădurarului de la Stănica, pe la rude, cunoscuți, dar de fiecare dată venea acasă disperat. Se fereca în durerea sufletului său. Cei care-l cunoșteau, nu-l mai telefonau. Doar din cînd în cînd cite-o voce anonimă îl amenința la receptor, punîndu-i în vedere că va fi asasinat, dacă nu se va găsi Margareta.

* * *

La o chindie de octombrie, doi tractoriști, terminînd aratul lanului din preajma Ineascăi, se opriră în dreptul fîntîinii lui Glod, ca să toarne apă în radiator. Căldarea de la cumpănă lipsea. Sloboziră căldarea lor în adîncul pietrelor, dar vadra se lovi de ceva tare. Unul aruncă un bulgăre, crezînd că a secat apa, dar se auzi un pli-oscăit clar. Luă atunci o oglinjoară din buzunar, vîină razele soarelui și le îndreptă spre adînc. Descoperi plutind în oglinda apei un obiect negru ca smoala. Aduseră o cangă și amîndoi prinseră să tragă greutatea la suprafață. Era ceva într-un sac, dar aproape de inelul colacului, cînd să pună mîna pe el, pînza lui se rupse și sacul căzu cu zgomot înapoi. Au mai îndreptat tot atunci fascicolul de lumină al oglinzii și s-au cutremurat: din pînza ruptă a sacului sfîrcea un picior de om...

Sosind la fața locului, polițiștii, cu măști antigaz, au coborît în fîntînă, au legat sacul cruciș și l-au tras la suprafață în vâzul mulțimii adunate. Sacul ascundea cadavrul unei femei în descompunere, fără haine, tunsă chilug; craniul purta în față și din spate, amprente de lovitură de rangă cu fileture. Expertul legist, după autopsie, stabili că toate coastele cutiei toracice sînt strivite, fapt ce sugera versiunea unui accident rutier. Din imposibilitatea de a identifica cadavrul, după ce fură luate toate amprente, probele, victima fu transportată pentru cîteva zile la morga din Orhei. În aceeași seară televiziunea republicană, Ministerul de Interne

anunțară că în fântâna din preajma Ineascăi a fost depistat cadavrul unei femei de 20-22 de ani, cu amprentele unei morți violente, cu semne de viol. Criminalii au imitat un accident rutier... Se demonștră și fotografia cadavrului în descompunere, care nu fusese identificat. După cîteva zile, fu înhumat, sub un număr special la cimitirul din localitate. Organele abilitate deschiseră o anchetă penală...

Apoi surveni imprevizibilul... Se descoperi că în ultimele luni în organele de anchetare nu era cunoscut nici un caz de depistare a cadavrelor neidentificate. Fuseseră somate multe persoane cu posturi de răspundere din organele ordinii publice. Procurorul burtos, iritat de insistența rudelor, chemă pe Adelina și Isaie, le demonștră caseta video cu cadrele lugubre despre victima scoasă din fântâna lui Glod. După demonștrări repetate, Adelina găsi ceva asemănare cu Margareta...

– Victima are numai 20-22 de ani? încercă să precizeze Isaie.

– Concluziile expertizei în asemenea cazuri sînt, carevașăzică, foarte aproximative, recunosc procurorul cu vocea-i gravă, trăgînd lacom din țigară.

În aceeași zi, la morga din Orhei avu loc procedura de identificare și, în prezența rudelor, Adelina își recunosc sora după dintele de aur și manichiură, iar soțul ghici alunelele care se mai păstrau pe coapsa sîngă...

Cum victima fusese descoperită în fântâna din marginea Ineascăi, satul de baștină al lui Sandu Ailenei, procuratura consideră bănuielile rudelor întemeiate. Pînă în seară inspectorul fiscal fu arestat.

* * *

– Acum o să-ți amintești totul, canalie! tuna procurorul țintindu-l cu ochi răutăcioși și punîndu-i din nou cătușele pe mîini. Fabula asasinării ne este deja cunoscută... Carevașăzică, ai comis omorul în casa ta. După ce ai dezbrăcat și tuns victima, pentru a n-o putea nimeni identifica, ai pus-o în portbagajul mașinii, ducînd-o într-o fîntînă părăsită din preajma satului dumitale... De ce ai făcut-o, nemernicule?

Sandu nu izbuti să scoată un cuvînt. Un nod amar și înăbușitor îi sugruma glasul, răsufflarea. Privea bleg la fotografiile pe care procurorul i le înșira pe masă, cătușele îi smulgeau mîinile din umeri, pe fața-i neberbierită prinseră să-i curgă șiroaie de sudoare. Îl treceau cînd fierbințeli, cînd fiori de gheață.

– Nenorocita mea, Margareta... șoptiră buzele lui speriate.

– Vecina dumitale, Vera Chirică, ne-a spus că în seara dispariției acestei femei, ai spălat portbagajul, iar mai tîrziu l-ai și vopsit... Ca să speli urmele de sînge, canalie!

În birou intrară doi polițiști, îl înșfăcară de subsuori și îl împinseră cu brutalitate în duba din curtea procuraturii. Mai dovedi să prindă privirile pline de răutate și blestem ale rudelor Margaretei, care boceau în preajma clădirii vechi, cu pereții triști și geamurile arcuite. Auzi chiar o voce plină de durere, strigînd ceva despre judecata lui Dumnezeu:

– Criminalule! Ai ucis mama a doi copii și ne-ai nenorocit și pe noi...

Cum numai fu îmbrâncit în celula penitenciarului, ușa de la intrare se deschise vreaște și asupra lui Sandu tabăriră două mătăhăli, lovind cu pumnii și picioarele în el, ca într-un sac cu paie. Înainte de a se retrage, îl mai snopiră cu reteveurile. Când își veni în fire, fu scos la lumină, într-un cabinet puturos, unde-l aștepta procurorul cu mustăți negre și țigaretă obișnuită în dinți. Făcu sever către lucrătorii docili ai penitenciarului:

– Prea v-ați stăruit... Alcătuiți măcar cumsecade procesul-verbal... Unde-s explicațiile martorilor că bănuitul a opus rezistență în momentul reținerii? Apoi făcu către arestatul încovoiat și însîngerat: Ascultă, canalie! Probe directe, deocamdată, nu avem, carevasăzică, dar să știi că noi nu sîntem chemați să scoatem cartofi, ci să descoperim crime. Nu încape nici o îndoială că asasinatul femeii este trebușoara ta. Faci benevol autodenunțarea sau să te ajutăm noi să scrii cum s-au întîmplat toate?

– N-am nici o atribuție la acest omor, se gîngăvi Sandu. Nu mă chinuiți în zadar...

– E obraznic pederastul! Clănțani o voce printre zîngănitul ușilor grele de fier. Îl facem să vorbească în versuri, pînă mîine dimineață...

– Sărmănelul, încă nu cunoaște viața pușcăriilor noastre, despre care habar n-au nici miniștrii, pînă nu nimeresc aici, cugetă în voce un locotenent cu dinți de metal.

Fu îmbrâncit iar în celulă. Încercă să se dezmeticească, dacă sufletul i-a rămas în trup sau l-a părăsit. Căuta să-și reamintească ce s-a întîmplat cu el în acest scurt răstimp, dar gîndurile păreau să înoate haotic într-o mocirlă vîscoasă. Sîngele i se închegase pe buze, în nas, pe haine... În jur era beznă. Doar un mic fascicol de lumină pătrundea din coridor, prin crăpătura subțire a ușii de metal. Deodată auzi parcă niște voci bizare, simți că cineva îl gîdilă la picioare. Pricepu că sînt guzganii, care foiau în jurul lui. În acea realitate tulbure, i se păru că aude o voce foarte cunoscută și scumpă: «Mîină, birjare!. . » Două lacrimi mășcate se rostogoliră peste sîngele închegat. Nodul din gît creștea să-l sugrume, să-i oprească răsufierea. Un scîncet înfundat se rupse din ființa lui chinuită.

Trecu vreme multă, pînă fu iarăși scos la lumină, unde-l aștepta acum locotenentul cu fața obosită, străjuind la masă cu o foaie curată și un pix.

– Vei scrie benevol, unde-ai îngropat hainele, gîța Margaretei... Tot, de-a fir a păr...

– Aș dori și eu să știu, șopti Sandu, chircindu-se de durerea ce i-o produse bătaia de odinioară.

– El vrea plăceri! rîse o voce camuflată după zăbrelile unei celule. Priviți la poza lui de pederast.

– Închideți lioarba, putregaiule! reproșă acelei voci locotenentul și se adresă din nou lui Sandu: Te întreb ultimă oara: o să recunoști crima? Și fără să-i aștepte răspunsul, începu să-l amenințe: Sîntem în afara oricărui control. Facem aici ce dorim, numai să descoperim crimele.

– Credeți-mă, eu n-am nici o vină...

– Duceți-l la plăceri! răcni deodată, descumpănit, ofițerul.

Fu dus din nou în celula neagră. Abia răsuflă, când simți că pe lângă ușă trec niște duduite cu pași mărunți și chicoteli desfrinate. O voce șoptită le ordonă:

– Intrați câte una în camerele deschise. Aveți pentru relații doar o oră. Când vă chem, îndată să-mi ieșiți în coridor.

Curînd în jurul lui Sandu, parcă din pereții umezi, străbăteau gemete de plăcere, slobozite de prostituate... Fuseseră aduse clandestin din oraș, pe o ușă tănuită, ce dădea în stradă, de temnicerii penitenciarului, ca să satisfacă plăcerile deținuților. O voce de bărbat slobozii peste un ceas un ordin și toate duduiile ieșiră din celule, strecurîndu-se în stradă, unde le așteptau mașinile negre ale proxeneților.

– Auzi, Mitrule, adună fiarele care s-au scăldat în plăceri și ticsește-le în celula ceea din subsol... Pentru patru curve au plătit bandiții, numai o sută de dolari.

– Lumea moare de foame aici, după ziduri, dar satanele astea nu-s mulțumite că au agonisit într-o oră o sută de dolari, se auzi o voce revoltată.

– Închideți lioarba, putregaiule!

Probabil îi era ruptă o coastă, nu putea să se întoarcă și stătea aplecat, îngenunchat parcă. Coțcăitul guzganilor se auzea tot mai pronunțat și, înfricoșat, să nu cadă pradă rozătoarelor, lovi ușurel în ușă, chemînd santinelele. Se deschise ferestruica și o voce îl întrebă printre sughituri:

– Ce-ți dorește rînza? E după miezul nopții...

– Guzganii, șopti Sandu.

– Credeam că la ora asta vrei să te spovedești, iar tu te dorești în palatul Versailles.

– El vrea plăceri! chicoti o voce obraznică din celula vecină.

– Poate că i-a sosit ceasul, rînji omul pazei, zîngănind cheile. Se auzi cum se deschide o ușă de metal, apoi pași tiptili. Cineva se apropia de ușa lui. Și iar vocea temnicerului, preîntîmpinînd: Numai fără victime, claponilor! Vreți amor? Banii încoa!

– O sută, anunță vocea hîrcăită și chicoti înfundat.

– Intra de-l fă cocoșel, mizerie! se mai auzi vocea gravă și cazonă.

Zăvorul de la ușă căzu și asupra lui Sandu tabărîră doi inși, care prinseră a-i rupe pantalonii, pricinuindu-i dureri sfișietoare. Și, în timp ce santinela zăvora la loc ușa, să se facă întuneric beznă, iar guzganii speriați dispărură prin găurile lor, unul îl înșfăcă brutal de urechi, aplecîndu-i capul spre burtă, și ținîndu-l așa. Celălalt, lăsînd să-i cadă pantalonii, îl cuprinse pe de la spate cu ambele mâini de talie, tocmai să-și înfigă unghiile... Apoi, când tipul, după mișcări zbuciumate, însoțite de răcnete de plăcere, își încheie mendrele, se schimbă cu celălalt... Sandu căzu ca o petică la podeaua rece de beton...

– Peste nouă luni are să nască, blegul! se auzi o voce, rîzînd cu poftă, ca îndată să ordone subalternilor: Ia, aveți grijă să nu-l sfișie guzganii. Dacă mai aveți do-

lari, pentru un seans – cocoșelul ista vă stă la dispoziție!

Iar se deschise vraise ușa celulei, apărură o umbră de bărbat, care aruncă pe neașteptate peste Sandu o căldare cu apă clorurată, pentru dezinfecție... Pînă în zori își pierdu cunoștința și nu mai ținea minte ce se petrecu cu el. Își reveni doar atunci cînd în fața lui stătea burtosul procuror, trăgînd din pipă și întrebînd-l întăritat:

– Cum ai odihnit aici, noaptea?

– N-am nici o vină, abia rosti Sandu. Lacrimile-i șiroiau pe față fără voia lui. Pentru Dumnezeu, credeți-mă, căutați adevărații criminali...

– Aici toți devin credincioși, neprihăniți, făcu procurorul enervat. Dar cine comite aște crime? Am devenit o societate criminală! Lumea se înspăimîntă, iar noi sîntem veșnic bănuși că chinuim oamenii și-i punem la dubală... Apoi adăugă oșrit și obosit: Carevasăzică, am percheziționat casa dumatăle, mașina, cu raze ultraviolete, dar n-am găsit nici o probă ce ar demonstra complicitatea la omor. Și n-am descoperit crima numai de aceea că ai lucrat foarte bine. Ai reușit să ștergi urmele ca un detectiv sadea. Trebușoara însă e a dumatăle...

După această convorbire Sandu fu supus controlului medical. Doctorul penitenciarului îl unse pe alocuri cu iod, iar cînd se plînsese că îl dor coastele, cel în halat alb, scoase din buzunar o pastilă de analgină, o rupse în două și i-o întinse:

– Jumătate pentru coaste, cealaltă – pentru gust de mîncare. În aceeași zi îl vizită avocatul, care-i ajută să facă o reclamație Procurorului general pentru torturile la care fu supus și-l asigură că-l va apăra cu mare interes, considerîndu-l nevinovat. La despărțire îi transmise vorbă de la frate și părinți, precum și o cordeluță din poale de patrafir preotesc.

– Să te rogi lui Dumnezeu, îi zise avocatul. Uneori nici noi nu putem face nimic cu bestiile de-aici. Statul se criminalizează, Sandule! Cuiva, sus, îi convine haosul...

Avocatul îl mai ajută să scrie o contestare a mandatului de arest în instanța de judecată, după care îl lășă iar pentru cîteva zile cu speranța că va fi eliberat de sub strajă. Pînă în seară fu strămutat în altă cameră, cu paturi în două etaje. I s-a făcut o injecție, care-i mai potoli durerile. Era numai cu un locatar sadea al pușcăriilor, cu tatuajuri pe spate și pe burtă, vorbind cu argouri. Insul nu-i permise să închidă un ochi două zile și două nopți, tot întrebîndu-l dacă nu are coșmaruri legate de asasinarea tîrfei celea de muieri. Apoi, în locul acestuia, veni altul, frămîntat de aceeași curiozitate: unde a omorît-o, cum a tuns-o, cum a dezbrăcat-o și unde a îngropat hainele, gîța. De unde a luat sac cubanez, care-i o raritate acuma pe la noi...

Aproape că nu închise un ochi în restul zilelor. La insistența avocatului instanța examinează legitimitatea mandatului de arest și, în prezența procurorului, îl declară nelegal. Spre nemulțumirea rudelor Margaretei, Sandu Ailenei fu pus în libertate.

– Cum de-ai îndrăznit să-l apărați pe un criminal?! se năpustiră asupra avocatului rudele ce nu se mai dezlipeau de clădirea judecătoriei. Asasin al unei mame cu doi copii...

Mînia acestora îl treziră din starea de absență totală, în care se scufundase. Sandu se întoarse spre nemulțumiți și spuse răspicat:

– Eu am iubit-o, sînt gata să mor pentru ea. Dar n-am nici o atribuție la omor...

– Ticălosule! îl petreceau glasuri care mai de care revoltate.

– Bravo, îl bătu pe umăr la despărțire procurorul. Ai reușit, carevasăzică, să obții grațierea. Dar să știi, băiete, peste un an, peste doi, totuna descoperim crima dumitale și de-acum eu singur am să cer pedeapsa cea mai aspră... Sîngele de om nu se șterge niciodată de pe conștiința asasinului!

* * *

Reveni acasă descumpănit, indiferent la toate. Parcă nici nu-i trase atenția mătușii Vera care-l întâlnea cu privirile înlăcrimate de compătimire. Nu o auzi nici cînd îl întrebă de nu are nevoie de ajutorul ei... Nu-l mai dureau coastele sfîlcite, rănile de pe urma bătailor. Îl durea amarnic sufletul. Căzu peste el o scurgere timpă de timp pustiu, gol, fără nici o speranță, fără nici un sens. Doar din vreme-n vreme, ca un ecou surd, îi revenea în memorie, distrugîndu-l, tabloul batjocurii pe care o suportase de la cei doi homosexuali. Nu scăpă de această senzație nici peste cîteva zile, cînd procurorul îl înștiință pe el și pe rudele Margaretei, că dosarul contra lui Sandu Ailenei se clasează din lipsa dovezilor și a probelor.

... Ziua ceea îi fusese de greu blestem. Rudele asinatei îl blamau înfuriate, promițîndu-i că-l vor stîrpi de pe fața pămîntului, dacă justiția este coruptă și nu poate face dreptate. Scoase mașina din garaj, împrumută bani de la mătușa Vera și trecu în revistă toate cărările, pe care le cutreierase cîndva împreună cu cea mai iubită femeie din viața lui. Cumpără apoi o coroană din flori roșii, vii, și cu anevorie găsi mormîntul Margaretei. Prinse coroana de crucea puternică de stejar, privi o vreme cum filfiia în bătaia vîntului panglica, pe care scrisese simplu: «Celei mai iubite femei, de la birjar» și stătu acolo, singuratic, în vîrfurile dealului, înconjurat de morminte proaspete, pînă pe cer prinseră a licări primele stele și luna, acoperită de nori răzleți și grei...

Cînd ajunse acasă, începu să bureze și peste geamul larg se scurgeau lacrimile cerului. Pe pervaz, indolente, dar senine și pline de voluptate, străjuiau cele două fotografii, cu chipul gingaș al Margaretei și, plătînd, al fiului.

Deschise toate ușile casei și vîntul umed începu să joace ușor perdelele... Apoi scoase de pe perete arma, o încărcă cu două cartușe, potrive capătul țevilor în gură și apăsă dintr-o dată pe ambele trăgaciuri...

Cele mai bengoase minuni în destinul omului se pot întîmpla atunci cînd el încearcă să-și pună capăt zilelor. Clipa fatală din acea noapte se sfîrși surprinzător pentru Sandu Ailenei... Apăsînd de ambele trăgaciuri, țevile armei rămăseseră mute...

Deodată el se pomenise în starea ostașului, într-un moment de răgaz al unui război greu, obositor și veșnic. În strada pustie lătrau cîinii. Vîntul vuia enervat la fereastră, perdelele tremurau în valuri, răsturnînd sticla și paharul, făcîndu-le țândări pe podea. Holba ochii înnebunit, avînd presimțirea că nu vede nimic în jurul lui. Îi clănțneau maxilarele, mîinile i se slăbiseră și scăpă arma jos. Două împușcături asurzitoare urmară una după alta, ca printre pereții casei să șuiere gloanțele rătăcite... Doar o clipă îl despărțise de trecerea lui în veșnicie. Mai trecură momente grele de haos în gînduri, pînă desluși huruitul unei mașini grele ce trecea pe drumul umed de peste geam... El încleștă pumnii, închise geamul, dădu un picior armei, ca să ajungă undeva sub divan. Toată ființa lui triumfă. O voce lăuntrică țipa ca să-i desfacă pieptul: «Sînt viu... Trăiesc! N-am murit și... Trebuie să trăiesc!!!»

Pînă la amiază chemă niște meșteri și instalează la intrare o ușă grea de fier, schimbă toate lacătele geamurilor, permută mobila dintr-o odaie în alta, puse portiere negre, ca să nu se vada lumina de-afară. Cînd meșterii pleacă, el se lungi pe divan, ținti privirile în tavan și se pomeni cu gîndul că este... nemuritor, că, odată ce moartea l-a ocolit, el va trăi o veșnicie. Un zîmbet malițios, cu nuanță lugu-bră i se contură în colțul gurii, buzele-i musteau în salivă, cu un ușor tremurici. Puse oglinda înaintea sa, scoase din frigider două sticle și prinse a bea încontinuu șampanie, ciocnind cu sine tot șoptind deslușit și rece: «Să fii sănătos, birjare! Sănătate și viață îndelungată!» Neobservat pentru el, noaptea se topi cu tainele ei. Către zori oboseala îl doborî într-un somn adînc și greu. Dormi o zi și-o noapte... Prin cap huruiau șenilele tancurilor, lătrau cîinii, rîdeau femeile; doi copii, cu voce nenorocită, disperată o chemau în ajutor pe mama... Trezindu-se, buzele-i vinete parcă mai continuau să șoptească victorioase: «Eu trăiesc! Trebuie să trăiesc! Și n-am să dau voie nimănui să-și bată joc de mine...». Ochii lui migeau răutăcioși, declarînd că se va război înverșunat cu toți care încearcă a se gîndi că el este asasinul Margaretei. Deși, de la ea i s-au început și multe rele în viață... Da, da, de la ea... Iar dacă ea nu mai este, oare dînsul trebuie să-și ducă existența în chinuri, în necazuri permanente? Viața e unică, trecătoare. Unul trăiește, altul pleacă. Așa e de cînd lumea și pămîntul!.. Deodată el își roti privirile prin toată odaia învăluită de lumină, luă fotografia femeii iubite, o ținu o vreme în dreptul inimii, care zvîcnea ca turbată, apoi o... trînti cu furie de podea făcînd-o țândări... Tot atunci, cu mișcări învălmășite adună țândările cu mătura într-un pachet de celofan, pe care-l aruncă în fundul sobei. Mai aruncă din urmă niște hîrtii, le dădu foc și totul se prefăcu în cenușă... Trebuia să scape de chinuri cît mai repede... Prea tare îl ustura sufletul, care-i cerea o izbăvire de necazurile cuibărite permanent în el. Mai încercă prin mișcări stîngace de mîină să facă gimnastică. Flutura din cap aidoma unui cal năvălaş și parcă-parcă arunca de pe umeri o povară grea ca de plumb. Apoi se băi, avînd lîngă cadă aprinsă o lumîinare de parafină. Precum obișnuia uneori să se relaxeze, privea făclia îndelungat, cu privirile-i reci, fără să clipească... După ce își șterse corpul cu un ștergar aspru, îmbracă halatul lung, ce stătea pe el ca o

mantie de preot, își călcă pantalonii, cămășile. În dricul amiezii, după multe-multe zile, se îmbracă îngrijit, ca un mire și ieși în oraș. La volanul automobilului, care tot timpul i se părea că aduce a miros de sânge, porni în direcția unde locuia soția fostului demnitar. N-o văzuse demult. Trebuia să-i fie dor. Înainte de întâlnire, însă, trecu pe la cancelaria judecătorei.

– Am venit să iau copia deciziei de achetare, îi zise grefierii, o fetișcană drăguță, cu ochișori șireți de motănaș. Domnișoara, îmbrăcată elegant, într-un costum roșu, în canotieră, cu voal negru peste ochi, văzându-l, deodată răsuflă adânc, oarecum necăjită și-i făcu un gest cu mâna, arătându-i ușa capitonată cu dermantină cafenie.

– Domnul judecător a poruncit să treceți pe la el... Dorește să schimbe două vorbe, iar sentința vrea să v-o înmîneze personal...

– Doar nu e o distincție prezidențială, reproșă Sandu nemulțumit. Totuși se încumetă să intre.

Biroul, cu masă lungă, lucioasă, era înalt, cu tapete înflorate, creînd impresia unei cîmpii înfloritoare. Judele, un bărbat cu fața ovală și priviri calme, îngădui răbdător pînă Sandu veni neîndemînatic spre el. Așezîndu-și grijuliu gulerul mantiei, omul legii îi oferi printr-un gest să se așeze în fața lui. Mai isprăvind cu hîrțile de pe birou ce avea să le iscălească, deodată îi zise:

– Vreau să mă uit încă în ochii dumitale... Uneori există cazuri cînd în documentele oficiale fixezi unele lucruri, iar intuiția îți spune cu totul altceva... Procurorul a înaintat recurs față de încheierea emisă. Încă se va mai vedea... Eu vreau să te întreb, fără protocol: ai vreo vină în moartea Margaretei ori intuiția mă dă de gol și pe mine? Spune, te rog, adevărul. Totul va rămîne între noi... Poate și dumitale îți va fi mai ușor pe suflet. E prea caraghios, din cale-afară acest caz...

– Plec la serviciu... gînguri nemulțumit Sandu, socotind că este iar amenințat. Nu pot fără de lucru... N-am să încerc a mă da la provocare, dar... aflați de la mine, și privirile lui iar se încruntară, ca pe obraji să-i apară broboane de sudoare mari ca lacrimile de femeie care plînge de-asupra mortului: cît o fi și-oi mai trăi, voi căuta făptașul. Eu, cu mîinile mele am să-l pedepsesc pe asasinul Margaretei...

– Voi fi curios să văd roadele chinurilor dumitale...

Soția fostui demnitar îl așteptă, ca să-i sece puterile care le mai avea. El, însă nu simți nici o plăcere...

* * *

La o săptămînă după eliberarea lui, Sandu se angajă contabil la o companie de livrare a petrolului. În colectiv erau mulți tineri, absolvenți ale Academiei de Studii Economice. După serviciu prefera să rămînă la birou și să rezolve integrame din ziarele pe care le citea din scoartă în scoartă. Cu ocaziile zilelor de naștere ale vreunui colaborator, participa cu pasiune la sindrofiile vesele. Aflînd că este divorțat, liber adică, domnișoarele prinseră a-l ademini cu privirile lor seducătoare, încurajîndu-l. Se străduia să fie mereu călcat la dungă, proaspăt bărbierit, parfumat, începu să poarte un colier cu lăntișor de aur și un ineluș, cu

semnul zodiacal al capricornului. Fața lui devenea tot mai senină și mai liniștită. Dragostea de viață ferecă cu lacăte trainice ușa de unde puteau să iasă în orice clipă faptele lui din trecut. Doar cîte un gînd răzleț îi răscolea în memorie niște evenimente petrecute odinioară, pe care tot atunci parcă dînd cu piciorul în ele, furios, le alunga... Se gîndea că trebuie cît mai curînd să înmormînteze trecutul și să privească în viitor cu optimism. Avea peste patruzeci. Sufletul lui, însă, nu împlinise nici măcar 18 ani. Dorea să întîlnească o fată, ce ar semăna întocmai cu Margareta, femeia lui iubită, care vrînd-nevrînd arareori i se înfățișa înaintea privirilor lui, cu vorbe dulci, cristaline, plăcute, întotdeauna întrebîndu-l: «De ce a trebuit să se întîmple așa, birjare?...». Simțindu-i aievea prezența, el căuta precaut în jur, parcă dorind să se asigure că nu-l observă nimeni. Dar alte vorbe răzlețe sunau în urechile lui: «Bravo, birjare! Ai luptat cu justiția ca leul! Ești învingător!» și tot atunci auzea în tîmple nedumirirea ei: «Dar de ce ai distrus fotografia mea, birjare? Doar sînt atît de frumoasă, drăguță... Toată frumusețea mea e pentru tine, dragul meu birjar...».

* * *

Străzile aglomerate, cu terase și cafenele, unde se înșirau mese albe cu umbrele colorate, havuzuri asaltate de copilași veseli, îi alinau zbuciumul. Dar, de cum venea seara, revenind acasă, Sandu parcă începea să se lupte cu sine însuși. Se așeza în fața oglinzii și încerca să se convingă, că dînsul nu are nici o vină, nu este vinovat de moartea Margaretei și trebuie să facă ceva concret pentru a se debarasa, a se izbăvi de frămîntările care nu-l lăsau să se calmeze. Uneori, intenționat, cu noii colegi, stătea pînă noaptea tîrziu la serviciu, jucînd belot. Nu-i plăcea jocul de cărți, avea repulsie față de orice joc de hazard, nu suferea fumul de țigară, vorbele nesfîrșite, dar acea atmosferă era mai calmantă decît starea de singurătate. Acasă, chiar și în compania unei domnișoare drăguțe nu-și găsea astîmpărul. Se sufoca peste numai cîteva ceasuri și o ruga să-l lase singur. Pereții casei i se păreau de la o vreme negri și el, a cîta oară, îi văruia. Se îmbrăca într-o salopetă, își punea un chipiu făcut din ziar pe cap și, ca o gospodină dădea cu var, apoi spăla pînă la luciul podelele, aerisind odaia. Și totuși, peste cîteva zile, iar simțea că îl urmăresc niște ochi gingași, plăpînzi, iar o voce cristalină îl admira: «Și-i bine, comod acum, birjare?»... Sandu gîndi să schimbe apartamentul sau să plece la o stațiune balneară. Pentru o săptămînă, pentru o lună, să se izbăvească de privirile celea, să nu audă vocea, pe care o vedea și o asculta doar în clipele cînd venea acasă. Simțea cu fiecare zi că are nevoie... să se lecuiască...

* * *

Odată, întîmplător, în stradă o întîlni pe sora Margaretei, care îl privi ca pe un monstru.

– Să știi, zise dînsa. Nimeni n-o să mă convingă că asta nu-i trebușoara ta... Dumnezeu e mare și vede. Ți-ai făcut-o cu mîna ta și locul tău e numai la pușcărie! De cîte ori te voi vedea, voi vedea moartea sorei... Ea îl privi disprețuitor, adăugînd

cu răutate: Mărojel, să nu te mai duci să depui coroane... N-ai dreptul să te-appropii de mormîntul Margaretei. Las-o măcar pe lumea ceea să se izbăvească de tine...

El socoti să tacă. Plecă privirile și de-atunci, dacă o și zărea de departe, se străduia cît mai curînd s-o ocolească, să evite înfîlnirea cu ea. Pentru consolare Sandu merse la avocatul care-l apărase și i se spovedi ca în fața preotului despre toate chinurile psihologice prin care trecea la acel moment. Apărătorul îi ascultă cumpătât păsul, bătu monoton cu degetele-i groase în masa lucioasă și, spre marea surprindere, îl întrebă:

– Totuși, cine a asasinat-o pe Margareta?

– Dac-aș ști... murmură Sandu și, pe dată simți că nu-l poate privi sincer în ochi, ca în toate zilele celea cumplite, cînd avocatul îl vizita la penitenciar.

– N-am nici un temei ca să nu-ți dau crezare, stimabile. Dar, dacă dorești să te purifici, nu ocoli nicicînd adevărul... Sînt un om credincios, merg sistematic la biserică. Am răbdare să ascult predicile locașului sfînt. Dumnezeu a poruncit așa: dacă este crimă, ea se purifică prin pocăință, prin suferință...

– Iar dacă omul nu se găsește vinovat? întrebă Sandu abia să fie auzit.

– Omul multe poate să le facă, multe poate să le spună, dar Dumnezeu la toate e martor. El vede și faptele bune și faptele rele... N-am înfîlnit nici un client de-al meu, care a comis fraudă, să reușească a ocoli pedeapsa și astfel să fie fericit...

Avocatul îi dădu de înțeles că nu mai dorește să se ocupe de problemele lui... O povară îl apăsa ca o nălucă. Soarta-i rînjea mereu alături, sufocîndu-l, năruindu-i somnul, culorile... Cîteva zile a dispărut de-acasă. S-a dus la casa pădurarului din vecinătatea iazului. Încercă să pescuiască. Dar în freamătul stufăriilor iarăși auzea glasul Margaretei. Cît a stat între pereții pușcării ea, parcă nu avea loc acolo, nu-i făcea nici o vizită, nu-i vorbea și nu-i auzea vocea cristalină. Acum, reîntors la libertate, dînsa era mereu alături. «De ce mă necăjești, Margareto. De ce?» Se cutremură cu toată ființa... gîndind că are misiunea de a face totul numai... ca să-i fie bine. Cel care-i în viață trebuie să trăiască după plac. Cîndva, moartea îl va lua și pe el în împărăția ei, dar deocamdată el trebuie să trăiască. Este și el o zidire Dumnezeiască! La urma urmei legea l-a găsit nevinovat...

Ca să se izbăvească de tremuriciul mîinilor, picioarelor, într-o dimineață a făcut un cros de lungă distanță, ocolind o deleancă, niște hățisuri, boschete, urcînd, suind niște coclauri defrișate, pînă reveni la căsuța pădurarului, mort de oboseală.

Adormi visînd sala de judecată, ochii acuzatori ai procurorului, judecătorului, dar care au declarat sus și tare că el, Sandu Ailenei, nu este vinovat și nu are nici o atribuție în moartea tragică a Margaretei. Cînd se trezi, pumnii lui erau încleștați. Avea o presimțire că ar dori să-i dezbătă obrazul celui care gîndește ceva rău despre el. În urma aceluia somn Sandu simți că necazul sufletește din inima lui... se atrofiase. Gata! S-au terminat toate. A început ceva nou în viața lui. Adevărul pur este ascuns deja cu șapte rînduri de lacăte, nu mai putea ieși la iveală și acel adevăr... nu-l mai înfricoșă...

* * *

Sfârșitul baladei de iubire a celor doi a fost cu totul altul... Revenind la clipele fatale Sandu Ailenei, de fiecare dată depăna în mare taină firul unor amintiri, care, cu fiecare zi, îi întunecau destinul...

Margareta trebuia să plece într-o suburbie a orașului, să se înțeleagă cu un meșter în privința ușilor și ferestrelor la casă. Pe la prînz îi telefonă să-l roage:

– Ei, birjare, am nevoie să te văd, un piculeț doar...

Margareta se isprăvisese cu brio cu toate dările de seamă, contabilitatea ei era în ordine și la ora fixă, de cum îl văzu pe Sandu în birou, gata de ducă, simți că, uneori, mai e nevoie de a te complăce și în aventurile momentului. Îl măsură ca o ștrengăriță cu privirile, aruncîndu-și gîța mare de la spate, peste umeri între sâni bine conturați...

– Să te iau în brațe?

– Birjare! aprobă ea, s-o audă colegele din birou ce admirau invidioase dragostea celor doi. Astăzi mergem la Ministerul Culturii... să facem darea de seamă a activității bordeiului nostru! Și să bem preferata cafea cu usturoi...

– Și cum facem cu deplasarea ta urgentă la meșteri?

– Nici o discuție mai mult, birjare! Mîna caii unde-am poruncit eu!

La el acasă au băut șampanie, apoi cafea cu usturoi. Rețeta era inventată de Sandu. Margareta de fiecare dată se amuza, privindu-l cum amantul ei trebăluiește la bucătărie. Sandu fierbea apa, turna câteva lingurițe de cafea ness, apoi punea în ceașcă cîte doi căței de usturoi tăiați în felii. Acoperea băutura cu un șervet și o lăsa așa cîteva minute. După aceea, scotea cu lingurița usturoiul. Cafeaua astfel pregătită avea un gust și un miros specific.

– Ilustrul meu birjar!, exclamă dînsa fericită, cînd, după ce sorbi cafeaua, prinse a se alinta înaintea oglinzii, cu gîța ei lungă, asemănîndu-se cu Venera coborîta de pe pînzele lui Boticelli... Pornise muzica, imitînd dansul buricului ca o indiană. Îl chemă să o urmeze la dans, dar Sandu o refuză, sînd în fața ei stană de piatră, urmărind-o ca un leu în fața victimei...

– Ce te-a apucat de ești atît de veselă? o chiti el cu privirile.

– E dispoziția unei femei îndrăgostite, surise dînsa. Vreau să-ți spun, birjare, că balada noastră de iubire astăzi... va lua sfârșit.

– Există un motiv serios?

– M-am îndrăgostit de alt birjar... Nu fi supărat. Toată viața e o înfîlnire, e o despărțire... Așa e soarta femeilor frumoase... Am impresia că mi s-au epuizat toate simțămintele față de tine... Mai departe nu pot...

– Sloboade-ți pîntecele, căci vorbești cu el...

– Doar mă știi, că nu-mi plac glumele... îl privi ea serios. Sînt femeie măritată și mult nu poate continua așa. Ne-am jucat oleacă cu dragostea și-i deajuns! După o pauză, Margareta propuse: Hai să rămînem pur și simplu prieteni! Oare nu s-ar putea și așa?

– Să ne despărțim chiar de azi?

– Din această clipă... Zicînd acestea Margareta se îmbracă, puse poșeta pe umăr și-i făcu semn că e vremea de plecare.

Sandu se pomeni cu amorul propriu lezat. Își dădu seama că femeia nu glumește. Nici cînd nu fusese învălmășit de valurile geloziei ca în acea clipă. Fierbea, colocoltea toată ființa lui. Își imaginează că această femeie dulce, gingașă, atît de atrăgătoare, curînd va deveni (sau poate a și devenit) amanta altuia. Iar el? El merită asemenea final?

– Margaretă, nu te juca cu focul! Chibzuiește bine.

– Hotărîrea mea e de nezdruccinat, amabile! Familia mea e demnă de a fi păstrată, ocrotită... Nu te deranja să mă conduci. Plec singură...

Cuvîntul «amabile» îl săgetă în inimă ca o lance otrăvită. Se simți insultat și cuprins de flăcările geloziei. Clipele fulgerau în fața lui. Margareta, ignorîndu-i toate emoțiile, apăsă pe cleampa ușii dînd să iasă... El se înfurie, obsedat de un gînd: «De ce această minune să nu-mi aparțină? Oare m-am născut pe fața pămîntului ca să n-am parte de frumusețe?»

Se puse în pragul ușii ca să-i stăvilească calea. Răsuflea sufocat pe nări. Se lăsă o tăcere adîncă. După o vreme, cînd se părea că părul lui roșcat se ridică enervat ca acele ariciului, zise cu o nuanță de răutate:

– Nu trebuie să pleci de-aici, fără a te hotărî... Mergem la mine în sat, să te vadă mama!...

– Îți arde-a glumă, birjare! vocea ei era tăioasă, necruțătoare. Fața lui care exprima numai și numai agresivitate îi trezi un sentiment de dispreț... Pe dată, parcă din senin, el devenise pentru ea îndepărtat și străin. În sinea ei, se simțea satisfăcută că el își dă arama pe față. Demult voia s-o termine cu el... Să se despartă. Acuma se ivise un prilej ideal... Simțindu-se învingătoare, cu piciorul pus pe victimă, ea îl privea cu ochi indiferenți. După o scurtă ieșire îi spuse: Orașul e plin de femei!... Nu știu cum, dar în ochii mei, dintr-odată, parcă ai devenit... altul... Scuză-mă, pentru vorbele sincere, dar simt că nu mai poate fi ceea ce a fost între noi.

– Îți bați joc de mine? își încruntă el privirile, simțind că un fior vrea să-l declanșeze pe o arenă a nebuniei. Eu nu merit să-ți fiu...? Simți că vorbele lui nu mai însemnau nimic pentru Margareta care, plină de voință și hotărîre, cerca să iasă afară.

Clipele treceau. El continua să stea în calea ei, urmărind-o cu privirile tăioase și reci. După o pauză confuză, puse mîna ștregărește la gură și izbucni într-un rîs nestăpînit, strecurîndu-și vocea printre degete:

– Ferește-te din calea mea, că nu ai nici un drept să mă oprești! Faci mai rău...

Sandu deveni nestăpînit... O apucă strîns de mînă, fixînd-o cu privirea. Ochii îi scăpărau de furie, obrăjii pistruiați i s-au acoperit (a cîta oară!) cu borboane de sudoare.

În acea clipă Margareta își aminti cum Sandu, odată, l-a bătut ca pe un cîine cu mînile și picioarele pe un șofer care-i crease o situație accidentală, ușor de

evitat. El o făcea cu răutate și furie bestială. Acela răcnea neomenește, cîrceindu-se de durere. Margareta s-a speriat, dar Sandu, după ce isprăvi cu bătaia, parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, urcă alături, apăsă pe accelerator și, fredonînd o melodie veselă, plecară de-acolo. A vrut atunci să-l dea la socoteală. El a întrerupt-o dur, spunîndu-i că dînsul este bărbat, iar bărbații au legile și principiile lor... Mai avusese și alt caz de coșmar. Într-o seară, cînd se întorceau de la poalele Carpaților, la o cotitură, fără a fi cineva martor, l-a strivit pe un cioban, care-și mîna turmele de mioare. În vreme ce ea se îngrozi de priveliștea ceea, Sandu, instantaneu, luă altă decizie: înșfăcă cadavrul de mîini și de picioare și-l aruncă din toate puterile, ca pe un vălătuc, în valea abruptă din marginea șoselei. Dispărînd de la locul infracțiunii, în privirile jalnice ale bîrsanelor, Sandu apăsă acceleratorul, pornind muzica lui preferată «Emanuel». Mașina, cu roțile de sînge, era mînată nebunește... Marga a vrut și de data ceea să discute, dar el o privi sever, zicîndu-i:

– Tacă-ți gura! Ori dorești să stai la zdup?

Ea văzu în acea noapte caracterul lui schimbător ca vîntul de afară. Nu-și putea explica de ce îl iartă. Își mai aminti și reproșurile surorii mai mari care, de cum a făcut cunoștință cu el, a dat necăjită din cap: «Oare nu ești capabilă să te pricopsești cu un amant pe care-l meriți? Ia-ți de seamă, soro... Și de ce se ține scai de tine? Oare nu este în serviciu, nu are preocupările lui? Izgonește-l dracului. Nu-mi place deloc. Privirile lui... sînt de vampir...».

Margareta, obsedată de amintiri, tresări cînd el o mai întrebă odată:

– Mergem să te vadă mama? și dădu peste cap încă un pahar de șampanie. Vreau să mă-nsor cu tine...

– Poate să iau cu mine copiii, bărbatul? îndrăzni dînsa să glumească.

El o smunci puternic de mîină, încît Margareta se pomeni parcă amenințată de un leopard. Se înspăimîntă, însă în suflet i se trezi orgoliul, devenind hotărîtă să se împotrivească.

– Nu-ți bate joc de sentimentele mele! răcni el. Margareta, în loc de răspuns, iarăși izbucni în hohote de rîs, și încercă să iasă afară. Sandu o întoarse cu putere spre el, țintuind-o cu privirea, repetînd obișnuitele cuvinte: Mergi să te vadă mama? Te vreau în căsătorie...

– Iar eu nu te vreau! răspunse dînsa calm, fermă, încercînd să-și sloboadă mîinile.

* * *

Margareta simți o lovitură năprasnică de pumn peste față, apoi încă una și încă una... Ochii ei deveniră mari-mari de uimire, pînă căzu jos pe podea. Turbulent, nestăvilît în faptele sale, Sandu luă din colțul odăii o rangă, și... o lovi cu sălbăticie peste țeastă... Numai după cîteva momente, zbătîndu-se în convulsii, corpul firav al celei mai frumoase și iubite femei pe care o avuse Sandu Ailenei în viață, se despărți de suflet... În stradă se auzea huruitul mașinilor. Peste pereți, în cealaltă

locuință, vecinii stîrniseră între ei o sfadă. Nu se înțelegea nici în cer, nici în pămînt. Sandu Ailenei, cu mîinile tremurătoare, ochii holbați, înnebuniți făcea niște mișcări mașinale, fără să-i judece mințile...

I-a tuns gîța, a aprins focul în sobă și urmări atent pînă cînd părul bogat se topi sfîrîind, de-asupra cioburilor de sticlă unde arsese în ajun portretul Margaretei. Dezbracă cadavrul, ticsind hainele pe gura sobei, după care puse corpul neînsuflețit al Margaretei într-un sac, ieși cu el, furișîndu-se, în prag, după care îl aruncă în portbagajul mașinii. Reveni apoi în casă, ascultă încruntat liniștea ce se domolise de curînd, cîntărînd dacă nu l-a auzit cineva. După clipe de ieșitare, spălă minuțios și grăbit podeaua. Convins că nu au rămas careva urme de sînge, privi ceasul, fotografia feciorului de pe pervaz... Era trecut de miezul nopții. Trebuia să se grăbească...

Ieșind afară, vîntul umed de aprilie îl lovi în față.

Porni motorul, încleștă volanul și, numai la cîteva minute pe șoseaua liberă și întunecoasă gonia mașina din răspuțeri. Nu se gîndea la nimic, decît să ajungă în sat, la maică-sa, să i-o arăte pe Margareta, așa moartă cum era. Doar atît de mult îi vorbise, o lăudase! Peste o oră era deja în preajma casei. Privi din depărtare lumina lămpii de la geam. Satul era debransat de la rețeaua electrică... Rătăcit în gîndurile lui, acceleră motorul și plecă mai departe, în ponoare. Cu vreo patru zile în urmă plouase, drumul era umed. Limuzina înaintă cu îndrjire prin glodul vîscos, pînă ajunse în preajma fîntînii părăsite din mijlocul arăturii... Isprăvisse totul după miezul nopții. N-a mai tras pe la mamă-sa. În zori trebuia să ajungă la serviciu, în oraș!

* * *

Vroia să creadă că acel coșmar a fost doar în vis. «Voi răspunde numai în fața lui Dumnezeu, la bătrînețe, își zicea în sine. Acuma am să trăiesc. Nicidecum nu doresc să răspund în fața legilor făcute de păgîni. Așa a vrut Dumnezeu să se întîmple... cu Margareta. Fiecare își găsește moartea de la Dumnezeu. Iubita mea a avut multe păcate, față de soț și copii. De azi înainte, toată povara păcatelor ei, trec să fie ispășite de umila mea persoană. De către mine! Și eu o să i le ispășesc cu destoinicie!» În drum spre casă, revăzu în memorie toate cele întîmplate... La mama în grădină, sub copacul de zarzăr, copacul copilăriei lui, îngropase acele haine ce nu puteau să ardă în sobă.... Vedea flăcările mici ale focului din sobă... Se auzea sfîrșitul gîței arzînd. În ochi avea întipărită imaginea corpului despuiat. Încrunță sprîncenele, amintindu-și cum, pînă a arunca sacul în fîntînă, a trecut peste el cu roțile mașinii, înscenînd un accident rutier. Vedea aieva gura colacului de la fîntîna neagră ca un abis, auzea plioscăitul surd al apei, cînd sacul legat la gură, în care era corpul neînsuflețit al Margaretei căzu la fund... Auzea scrișnetul cleștelor, cu care tăie lanțugul, lăsîndu-l să cadă în fîntînă cu tot cu căldarea de tinichea...

Cînd ajunse în oraș, trecu pe la frate-său. Era murdar de sînge, cu scurta plină de noroi.

– Mămulică dragă, vii din fundul iadului atît de târziu, în halul ista? Îi zise acesta uimit.

– Frate, zise el cu vocea-i obosită, înghițind noduri. Ia aminte, fi-i atent, te implor: dacă cineva o să te-ntrebe vreodată despre-această clipă, să zici că în noaptea cu pricina... am dormit la tine. Ai înțeles?

– Dacă așa va fi nevoie, zise fratele, fără să se împotrivescă, știindu-i hăr-țagul. Îl petrecu speriat cu privirea, lăsîndu-l să plece la casa lui. El gîndi că Sandu a găsit o metodă de răzbunare contra celui vinovat de moartea fiului. Dacă cineva o să-l ispitească, neapărat o să-i asigure alibiul. Doar atîta frate are!

De cum ajunse acasă, Sandu iar spălă mașina, tăie covorașul din portbagaj, unde stătu cadavrul și, a cîta oară! dădu cu var pereții, împroșcați cu sînge. Se tot întreba, dacă nu i-a scăpat ceva din vedere.

Cum a stat la serviciu, numai el știa. Pe la amiază, cînd se gătea să plece cu mașina, a venit Alevtina, prietena de birou a Margaretei. Cunoscuta, privindu-l cu zîmbetu-i obișnuit, îl întrebă cu voce șăgalnică:

– Ei, și unde ați fost aseară, tu cu Marga, hulubașilor?

– Cu ea? Nicăieri... liniștindu-și emoțiile, consideră să explice: Aseară?... După ce am petrecut-o la stația terminus, am mers la frate în ospetie unde-am și-noptat...

– Ca să vezi... Bărbatu-său peste tot o caută. Sora ei la fel. Alevtina, văzînd că mîinile lui Sandu tremurau ușor, concluzionă: Straniu... Eram convinsă că ea a rămas să doarmă la tine... Doar n-a putut să plece nicăieri din oraș...

– Nu-ți fă probleme. Dînsa niciodată nu a rămas să doarmă la mine. Știi doar... Ea a plecat acasă... Am vrut s-o petrec pînă la Colonița. A refuzat. Se temea să n-o vadă cineva...

– Ce-i cu ea? Ce fel de flirturi s-acestea? Da, n-am știut că Marga noastră e capabilă de asemenea aventuri... Oare să nu-i ajungă hîrjoana pe care o face cu tine? De ce nu procedează ca mine: am un amant, pe care-l numesc prostituata mea. Cînd am nevoie de ceva nou, proaspăt, plec la el și... El e prostituata mea de serviciu... Pofitim, caz aparte! Voi, însă...

Pentru o clipă avu impresia că Alevtina bănuiește ceva. A fost adînc mișcat, cînd o auzi spunîndu-i:

– De ce nu mă iei deloc în seamă? Doar Marga este măritată, iar eu – liberă. Zilele trecute m-am certat cu dînsa. Mi-a spus clar că nu este contra ca să devenim amanți... Așa-i viața. Mereu în schimbare, în ascensiune, în perfecțiune...

– Pleacă de-aici, nu înțelesese el de ce o bruscă pe fata asta atrăgătoare și drăguță. Lasă-mă. Vreau să fiu singur...

Alevtina ieși înfricoșată, văzînd cum capul i se prăbuși obosit pe umăr. Și dispăru în drumul ei. Sandu Ailenei, pentru a se convinge că tot ce s-a petrecut

noaptea a fost un vis de coșmar, mai culese cu mîna tremurîndă un număr de telefon. Acel număr găsit cîndva scris pe o cutie de chibrituri...

– Marga nu a venit astăzi, la serviciu, răspunse altă colegă, recunoscîndu-l. O caută toată lumea și nu pot da de ea. Dacă știți ceva telefonați. Vă rugăm frumos...

Toată ziua era în starea unui captiv. «De ce a trebuit să faci asta, birjare? auzea el vocea ei. Trebuia să fii mai gingaș, mai indulgent, mai răbdător cu mine... De ce mi-ai luat lumea romanticii, dragostei și frumuseții?... De ce-ai făcut-o, birjare? De ce?...»

* * *

Evenimentele tragice încercau zadarnic a se șterge din memoria lui. Sandu Ailenei dorea să se convingă că n-are nici o atribuție la asasinatul Margaretei. După multe întortocheli ale sorei, justiția a izbutit să-i confirme vina, condamîndu-l la ani grei de închisoare. Și-a ispășit termenul cuminte, simțindu-se în locul de deținție cu mult mai bine decît la libertate. După eliberare s-a întors la vatră lipsit de sănătate și de tinerețe. Anii rămași l-au ținut mereu pe făgașul vieții cu mica consolare că și-a plătit păcatul în fața legii și, nicidecum, în fața lui Dumnezeu. Era mereu cu gîndul și visul la dulcea femeie pe care i-o dăruise tinerețea, dar pe care el a strivit-o cu cizmele murdare... Ocolea rudele și prietenii găsindu-și refugiu în mare taină, atunci cînd se furișa, printre gardul vechi, la cimitir. Ore în șir zăbovea lîngă o cruce înclinată pe o parte, bătrîna și ea... Închidea ochii a rușine, își încorda auzul să deslușească chemările ascunse sub lacătele pămîntului. De cum anii îi îngrelează picioarele, tot mai rar auzea vocea cristalină, jovială, plină de viață. I se părea că timpul, retrăirile, emoțiile i-au răscumpărat vina, dar nu păcatul... Era gata să primească cea mai grea osîndă, să fie răpus de săgeți otrăvitoare. Poate așa ar fi fost mai ușor să se despartă de chinurile ce l-au însoțit un destin întreg. Durerea lui oamenii nu o înțelegeau, mulți o și uitaseră. Era privit între crucile cimitirului ca un om lipsit de măsura timpului și de bunul simț. A vrut de cîteva ori să-și pună capăt zilelor, dar a fost scos la timp din ștreang... S-a împăcat cu gîndul că ultima lui datorie față de lume este de-a primi moartea în toate chinurile ei, așa cum îi va trimite-o Dumnezeu... Și în toată neînțelegerea vremii, bătrînul găsea să-și aline necazul, păcatul ce nu-l va părăsi niciodată, printr-o chemare de voce ce plutea spre auzul lui schilod și slab: «Ehe-e, viață! Cum se poate de trăit în brațele răului și minciunii? Cum nu crezi că noi nu trebuie să zăbovim nici pentru o clipă locului? Nu șovăi, omule... Ține căpăstrul strîns. Mîna caii vieții, birjare! Mîna, nu sta pe loc!..»

RĂZVRĂTITUL

«Cine își apără țara, chiar când îl așteaptă ura, moartea, pedeapsa, acela trebuie socotit că-i într-adevăr om.»

Cicero

... Foametea continua să secere în toate părțile, ocolind, cât nu ar fi de straniu, doar oamenii noii puteri și satrapii ei. Lumea încerca să tragă hîrca pe sfoară cu ghindă de pădure, cu rumeguș de lemn, cu borș cu știr. Și nimeni nu avea nici o nevoie să ia apărarea oamenilor, fiecare nu se gîndea numai la el, cum să scape viu pînă în vară. Chiar și cei dintr-o familie prindeau a se fura chiorș cu priviri de lupi hăituiți – cine pe cine-l va supraviețui. Și numai pe Filimon Bodiou începu să nu-l prindă liniștea. Nu putea uita cum sovieticii, încă în vara lui '41 arestaseră pe domnul Trifan Druță de la Inești, cel mai înstărit gospodar din părțile locului pentru că făcuse armata la Curtea Regală în timpul românilor; pe părintele Pantelemon și pe directorul școlii din Ciulucani, domnișorul Scurtu, cică pentru că făcuseră politică pentru partidul lui Cuza. Filimon nu se prea pricepea la politică, dar de multe ori fie că le potcovise caii, fie că le trase oblene la brișcă sau obezi la roțile faetonului și-i plăcea că-l aveau de meșter bun, laudîndu-l de fiecare dată și răsplătindu-l curat. Pe unde le-o fi putrezind acum oasele, căci s-a auzit că au fost duși pe locuri pustii, înghețate și sălbatice.

După ce sovieticii reintrară în Basarabia, în vara lui '44, pe capul băștinașilor se năpustiră vremuri și mai negre – deportări, foamete organizată, iar deportări, colectivizare. Mii de basarabeni se pierduseră fără veste în acei ani de crime și urgie comunistă. Lumea deveni într-o singură noapte speriată, mereu cu frica în spate și se părea că nimeni niciodată nu se va răscula împotriva nedreptăților. Și chiar dacă cineva încerca s-o facă era depistat îndată de encavediști, arestat și, dispărut fără veste. La geamurile caselor țărănești, de cum dădea înserarea, nu mai ardea nici un felinar. Numai în miezul codrilor, din preajma Ciulucanilor-Mîndreștilor, fierarul Filimon Bodiou, un țaran tînăr, înalt, chipeș, cu fața smolită, mereu cu un petic de pălărie lăsată pe frunte, se părea că nu le observă pe toate, lovind aprig cu ciocanul în nicovală și agițînd foiful fierăriei. De la părinți îndrăgise munca asta grea și găsea în meseria de fierar tot sensul vieții lui. Numai cîte nu se perindaseră prin fața fierăriei sale – țărani și boieri, simpli trecători, oștiri și haiduci, care potcovind caii, care reparînd bușele sau roțile căruțelor. Poate de-aceia în cele vremi zbuciumate nici autoritățile române, nici acele sovietice nu l-au mobilizat la război.

Pînă la război se căsători cu Olimpiada, o domnișoară năltuță, slăbuță, cu gîfă lungă, bălaie și tocmai cînd foamea era în toi avea deja doi copii. O fetiță cu ochii negri, puțin încruntați ca și tatăl său și un băiețel cu părul bălai ca de înger. De cum asupra familiei lui începu să planeze pericolul morții, ca mai toți bărbații din Ciu-

lucani-Mîndrești, plecă în Polonia cum îi spuneau atunci moldovenii Ucrainei de Răsărit, ca să aducă ceva demîncare. Lumea mergea încolo cu munca pe la băștinași, în schimbul unui sac-doi de cartofi. Filimon mai fusese prin părțile celea, chiar la sfîrșitul războiului, după obezi pentru căruțe. Stătuse în satul Ugrîniv, din coastele Stanislavului și, întîmplător, fusese rugat să repare niște loitrare. A fost condus de către flăcăi înalți, tăcuți, într-o pădure unde se întîlni cu vestitul Stepan Bandera, un bărbat cu cicatrice mare pe obraz și ținută militară. Stepan Bandera se interesă cum trăiesc moldovenii cu rușii și ceilalți sovietici...

– Ia aminte, frăține, îi spuse Bandera. Pe lîngă cotropitorii noștri comuni, ca ciupercile după ploaie, apar cozile de topor. Acești slugoi sînt cu mult mai periculoși decît rușii... Dar să nu cedați. Pe ruși trebuie să-i bați pînă la moarte, altfel nu scapi de ei... Dînșii sînt farisei notorii! Au venit asupra noastră, aducîndu-ne foame, izgonindu-ne din case ca pe vite, dar peste tot declară că ne sînt... eliberatori!

Filimon îi mărturisi conducătorului gherilei ucrainene despre pîrjolurile la care fusese chiar martor în acele luni, cît războiul trecu pe plaiurile ciulucănene. Bandera trăgea aprig din țigară, învăluind camarazii înarmați cu rotocoale groase de fum. Și, după o apreciere a muncii lui Filimon la repararea căruțelor, rosti printre fumuri de țigară:

– Asta e... și Bandera parcă îi reaminti: Avem, ca și voi, aceeași dușmani – muscalii... Sînt dușmani cruzi, violeni, care au venit la noi pentru multă-multă vreme. Deocamdată-i imposibil să-i dăm gata, dar nici cu mîinile în buzunare nu putem sta. Cînd nu faci nimic, nimic nu se întîmplă! Mai trase adînc un fum, apoi continuă: În rezultatul acestei conflagrații mondiale, muscalii au obținut recunoștință, încredere și mari favoruri. Teroarea lor se va declanșa și mai mult, se vor stabili cu trîinicie în Europa... Da, sîntem conștienți că nu vom cîștiga nici bătălia, nici războiul cu ei. Esențial este să cucerim inimile semenilor noștri, urmașilor... Ne așteaptă ani de suferințe. Ce bine-ar fi s-avem susținerea moldovenilor!... Regretăm că vecinii de la nord, bieloruii nu acordă ocupașilor moscali nici o împotrivire. Merită admirație cei din Țările Baltice, care se sacrifică în numele poporului lor.

Stepan Bandera îi produse o impresie de om deștept, hotărît în ceea ce face. Revenit la Ciulucani, sovieticii parcă aflaseră despre convorbirea lui cu martirul ucrainenilor și, într-o seară, doi encavediști îi făcură nitam-nisam percheziție în fierărie. Găsindu-i un satîr și un pumnal rătăcit acolo încă de pînă la război, fu arestat, învinuit pentru păstrare neautorizată de arme reci și dus într-un zămnic la Chișcăreni. Filimon însă nu mai așteptă să fie judecat. Evadă tot în acea noapte, își luă soția și copiii și plecă la un cumnat din Hirîșeni. Din acea zi începu să evite întîlnirile cu autoritățile, deși, în învălmășeala timpului, sovieticii îi pierduseră urma pentru o habă de vreme...

Noaptele gemea prin somn și soția nu-l putea ogoi. În ultimul timp prefera să doarmă, și pe vreme caldă, și în nopțile friguroase, afară pe prispă, punîndu-și sub cap o pufoaică și învelindu-se cu un cojoc. Inima lui Filimon devenea tot mai neîm-

păcată. Neîmpăcată era și soția lui, o codreancă zveltă, rumenă la față, care-și iubea familia și bărbatul, hotărâtă să-l urmeze pe drumurile întortocheate ale sorții, oricât de primejdioase ar fi.

* * *

Lui Filimon nu-i mai scăpau din memorie cuvintele răzvrătitului ucrainean Stepan Bandera. Arestările din ultima vreme îl făcuseră să le înțeleagă tot mai limpede rostul. Singur nu bănuia cum începu să rostuiască cele împlinite cu cele ce aveau să vină...

Autoritățile române petrecuseră în anii '30 reforma agrară, dădură tuturor posibilitate de a se hrăni și a se căpătui fiecare, totuna. Cel harnic a prosperat, cel lenos și dugos s-a rostogolit în fundul mizeriei. Când rușii au ocupat iarăși Basarabia, autoritățile noi începură să mizeze pe golănimea care scăpase șansele reformei, vînduse hălcile de pămînt celor gospodăroși. Foarte curînd banii obținuți din nadelurile vîndute fură băuți, bruma de avere o risipiră și acuma declarau rușilor că au ajuns în halul acesta fiindcă... au fost supuși exploatării de către cei avuți.

Peste toată Basarabia comuniștii se instalau tot mai obraznic în capul mesei. De după Ural și de pe Volga veneau cu puhoaiete, aducînd cu ei obiceiuri și grai străin. Împreună cu «nacealnici» din Transnistria care vorbeau o limbă pocită, făceau din cozile de topor autohtone activiști comuniști, comsomoliști, primari, șefi de diferite categorii. Aceștia începură să traducă în viață poruncile lui Lenin și ale tătucăi Stalin: prinseră a închide și a devasta bisericile, pe oameni a-i lipsi de avere, a-i mîna în colhoz, a-i obliga să scoată icoanele de pe pereți și să-și zmulgă cruciulițele de la gît. Noii vandali umblau mereu prin sate măturînd podurile caselor țărănești și lipsindu-i de ultimul bob, ca să împlinească planul de postavcă. La Mîndrești și Ciulucani, sate aproape contopite în hatul lor, în zilele de sîmbătă și duminică, de la Telenești, soseau căruțe cu niște bărbați în uniforme militare, care vorbeau tare și plecau împreună cu primarul la pădure. Acolo se veseleau la mese copioase, cîntînd ceastuște, apoi jucau gopacul de le pîrîiau călcîiele... Cei care au încercat să se împotrivescă au fost mînați în Siberia. Filimon Bodiu deveni și mai neîmpăcat, și mai hotărît.

– Poate te astîmperi, Filimoane, încerca să-l potolească Olimpiada, ferindu-și bucele de păr blond de pe frunte. Avem copii, ai o meserie ce ne aduce un comînd cît de cît... Ș-apoi mi se pare că numai tu unul te revolți. Restul sătenilor, ca și vitele la cireadă: unde le mîna păstorul acolo se duc...

– Nu pot, draga mea, nu pot! Cînd văd ce fac bandiții, rupe din mine... Îmi arde sufletul ca benzina! Tu, dacă ai frică, poți să te desparți de mine... Cumva mă descurc... Dar dacă te hotărăști să fii alături, apoi s-o știi de la neica: ne așteaptă vremi grele, suferințe... Vom fi persecutați, hăituiți, arestați, poate chiar uciși...

La vorbele bărbatului față Olimpiadei înmărmurea. De-atîta îl și îndrăgise cu ani în urmă. Era cel mai vînjos și isteț din toți flăcăii satului. Deseori se încăiera cu băieții de seama lui apărînd adevărul și totdeauna avea izbîndă. «Prea frumoasă ești pentru timpurile noastre, îi zicea dînsul atunci. Frumusețea ta are nevoie mereu de

paza unui bărbat ca mine»... Pentru ea, Filimon s-a bătut la jocul din mijlocul satului la cuțit cu alde flăcăii lui Mardari și a ieșit învingător. De-atunci se convinsese, că soțul știe a o apăra și poate să se apere de toate... Olimpiada, frământându-și buclele părului bălai, oftă adânc, cutremurându-se, ca să zică:

– Pe semne așa vrea Dumnezeu, Filimoane. Știi că n-am să mă despart de tine. Sîntem legați prin cununie. Doar iaca de copii mi-i frică...

– Lasă-i să se deprindă cu adevărul de pe-acuma. Am să-i învăț să nu le fie străine necazurile pe care le suferim noi toți, conchise Filimon, trăgîndu-și pălăria și mai aprig peste frunte, ca să întrebe oftînd: Cît dracul o să ne mai temem? Și coborî la un ton împăciuitoare: Cît am să țin ciocanul în mână și voi bate nicovala, n-o să pierim de foame. Oriunde nu ne-a duce Dumnezeu.

* * *

Pe malul Ciulucului, pînă la război lumea era veselă, harnică, gospodăroasă, iar cei cîțiva țigani talentați duceau faima localității departe de hotarele ei cu orchestra pe la nunți și cumătrii. Într-una din acele zile, Filimon, cu soția și copiii, parcă înadins, aflîndu-se la o nuntă din Mîndrești, s-a fotografiat. Era unica lor fotografie împreună, înainte de marea confruntare cu autoritățile. De fapt, stihia lui Filimon era nu atît foiul și nicovala, cît pădurea. Știa toate tainele ei, învățase să vorbească cu frunzele și arborii, cunoștea la perfecție graiul păsărilor și modul de viață al tuturor jivinelor din ea. De-aceea cînd veni vremea, își făcu un bordei într-o poiană din inima pădurii și locuia acolo, cînd simțea că autoritățile începe să-l urmărească. Într-o zi, dădu întîmplător peste un depozit cu muniții lăsat în hățîșuri de trupele sovietice.

Noaptea își aduse la bordei o mitralieră grea, i-o arătă soției și feciorului Ionică, de numai zece ani. Le-a mai spus să-și țină limba după dinți, și-și căuta de ale lui la fierărie, tot umflînd foiul, tot ciocănind ziua și noaptea la potcoave, caiele. În mirosul de bălegar și roiurile de musculițe ce domneau peste fierărie, cu roaba neagră dinainte, numai funingine, ciocănea furios în nicovală de parcă anume pe ea trebuia să-și descarce furia. Devenise mai puțin vorbăreț, trăgea mereu cu urechea la orice foșnet al pădurii și știa ce se întîmplă în ultima vreme prin satele din împrejurimi ... Culmea indignării lui Filimon a fost ziua cînd Ionică se întoarse din sat cu cruciulița ruptă de la gît.

– Cine ți-a rupt-o, măi clopoșelule?

– Feghea Corman, directorul școlii, smîrci băiatul.

Mai marele pe școală fusese pînă la război negustor de pielicele. Oamenii satului, nu se știa de ce, dar îl porecleau „Tîrnăcop”. De cum sosiseră rușii, s-a dat în partid și a fost numit director. Era o fire șmecheră, vulgară, mereu căuta să toarne pe cîte un sătean la raion și cînd venea duba, în miezul nopții după ordinară victimă, Feghea Corman era în culmea plăcerii. Acuma, îndeplinea cu osîrdie dispoziția comunistilor, care luptau cu religia. El devastase biserica, punîndu-i primul în raion un lacăt cît lumea la ușă, el adunase, împreună cu alți activiști de partid, răstignirile de

prin grădinile oamenilor și le duse într-o rîpă din pădurea Budăilor, iar în cuvîntările sale cerca să convingă sătenii că ceea ce face este bine și de folos politicii sovietice...

O săgeată otrăvită îi străpuse inima. Fața lui se oțărî de durere și el gemu iar, ca pentru sine, încleștînd și mai vîrtos lemnul ciocanului. Începu să lovească cu furie în nicovală, scînteind-o... Nu se putea împăca nici în ruptul capului cu clica venită la putere în sat. El, care toată copilăria a știut de credință în Dumnezeu, de stimă față de oameni, acum să trăiască în atîta umilință? Să i se rupă copilului său cruciulița de la piept, silindu-l să se lase de Dumnezeu! Și încă cine? Cea mai mare pușlama din sat a devenit învățător: Tudor, care acuma își mai zice Feghea.

Ieși în sat și făcu în fel și chip ca să-l întîlnească pînă-n seară. Îl găbji pe o ulicioară din capătul satului. L-a privit chiorîș, dar nu i-a zis o vorbuliță. L-a mai petrecut doar cu privirile sale aspre, încît Tudor Corman-Tîrnăcop, călare pe un armăsar șarg, dădu iute pinteni calului, dispărînd degrabă spre dealul pădurii.

Armăsarul îl luase de la curtea lui Trifan Druță din Inești, cînd boierul fusese dus în Siberia. Acuma, Tudor, care pînă la război mai fusese și cîrlănar, hoinărea prin sat mîndru de trofeul lui, fălindu-se mai ales vădănilor rămase după război fără de bărbați. Pe lîngă director de școală, sovieticii îl mai făcuseră și primarul satului. Cu atîtea posturi pe umere acum bătea mereu pe la porțile oamenilor sau dădea buzna în bătătură, cu o mapă de chirză la subsuoară, din care scotea o foaie de hîrtie și un creion chimic pe care-l îmbăla, pînă i se colorau buzele în verde:

– Toată lumea să treacă în colhoz...

– Adică? făcu mirat Filimon, cînd Tudor ajunse să vorbească și cu el.

– Să dai cuznița și toate ce le ai ca să se folosească întreg satul de ele. Pe degeaba.

„Ce-ar fi fost dacă-i beam sîngele încă atunci, în hudiță?” se gîndi Filimon, dar se stăpîni la vreme.

– Ce-o să facă oamenii cu toate hîrgăile astea de fier? Doar știi că nimeni n-are să le ia în primire? Dar dacă trebuie, mă rog, luați-o..

– Bine, bine... bombăni Tudor însemnînd ceva în hîrțile sale. Predarea fierăriei va trebui să o facem oficial. Așa-i politica tovarășilor de la Kremlin...

– Păi, dînșii, tovarășii dumitale să și-o ieie, se răsti Filimon ca să-l audă și însoțitorii primarului.

– Ai să te căiești de vorbele astea, mai îl dojeni, mai îl amenință primarul. Dar îl lăsă în pace, la fierăria din pădure.

Nu la multe zile, pe la mijlocul verii, într-o noapte, în sat veniră niște dube negre și doi-trei ofițeri cu soldați. În plină noapte începură a culege lumea. Filimon dovedi să-și eie soția, copiii și fugi în zămnicul din pădure. Soldații cotrobăiră peste tot, dar spre zori mașinile părăsiră Ciulucanii fără de Filimon. Dimineața satul era numai vaiete și bocete. Nici pe timp de război, nici pe foamea care abia părăsi aceste meleaguri nu fusese atîta jale. Toată lumea vorbea că cei deportați s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată pe meleagurile natale...

Filimon boți pălăria de furie, apoi o îngropă sub o brazdă de pămînt și jură în

colțul bordeiului: orice s-ar întâmpla cu el, orice și-ar pune în gând noua putere, el va rămîne la baștină. Dacă mișeii îl vor omorî pe el, pe nevastă și pe copii, încaltea vor fi predați humei strămoșești.

* * *

Lumea ajunsese ca să nu mai fie ocrotită decît numai de unul Dumnezeu. Dar și Dumnezeu părea să fi fost dus în Siberia. Tudor Corman, Tîrnăcop, devenea din zi în zi tot mai obraznic. Nu mai era fălos – devenise brutal și încrezut. În cuvîntările lui folosea mai multe fraze deprinse de la demnitarii din raion. Pe fecioru-său, Mișa, îl dăduse să învețe la școala rusă din Telenești. Cînd Filimon cercă să-l întrebe de ce se dă întru totul după noua putere, care este împotriva credinței lui Dumnezeu, primarul i-o turnă plin de aroganță:

– Dac-a fi nevoie, o voi vinde și pe mama, și pe tata, numai ca să-mi fie bine... Cine și ce are cu mine?!

Obrajii lui Filimon îi jucară plini de nervi... Îl mai privi pieziș pe Feghea și cercă să-i aprecieze ... bădărănismul care-l cucerise odată cu sosirea noii puteri. Acum el era stăpînirea, el dicta legea în sat. „Nu se mai poate trăi așa”, repeta mereu Filimon, urmărit de privirile bănuitoare ale soției, care ba își aducea, ba își îndepărta colțul barizului de pe frunte. Bătea aprig o bucată de metal, care, pînă la urmă, se prefăcu în hanger.

... În puterea nopții se tupilă spre casa din preajma grajdului de cai, unde sforăia Tudor, și cu hangerul proaspăt meșterit îi dădu borheiele afară. Apoi se furișă și la casa lui Zosca Pleșca, secretarul primăriei, pe care-l mîna pînă la malul priporos, acoperit de cătiniș, al Ciulucului. Îl sili să îngenuncheze și să bea apă de un deget, dacă l-a dus capul și i s-a dat mîna să scrie în listă pe cei mai buni gospodari ai satului, ca să-i ducă în Siberia. Pe Agripina Crăciun, cea care umbla hojma prin sat, strîngînd pînea de la oameni, pentru postavcă, o aruncă într-o fîntînă părăsită, fiindcă i s-a ridicat mîna să închidă biserica... Iar la cîteva zile după aceea, țaranii care veneau la Telenești, la piață, văzură chiar în centrul tîrgului, la cîteva pași de raicom, o găină moartă, spînzurată de ambele picioare, cu inscripția:

**„M-am ouat, m-am tot ouat,
Dar pe Stalin nu l-am mai săturat...”**

Cînd vestea despre răzvrătitul din Ciulucani ajunsese să tulbure liniștea organelor encavediste, Filimon își luă într-o noapte familia și plecă în pădurile din Lituania, unindu-se cu răzvrățiții de-acolo. A stat la ei o iarnă. Apoi făcîndu-i-se dor de leagănul copilăriei, se întoarse în Moldova. La întoarcere trecu pe la frații de pădure ucraineni, care luptau și ei cu crotopitorii ruși. Înțelesese că acești patrioți au jurat să nu se întoarcă acasă pînă ultimul moscal nu va părăsi meleagul natal. Atunci îi veni gîndul să înfripe un detașament de gherilă la Ciulucani. Adună în pădure învățătorii, cîteva intelectuali ai satului, să pună țara la cale.

– Trebuie să stîrpin cozile de topor, îl susținu înfocat o învățătoare din Cișlea.

Curînd invadatorii au început percheziționări masive. Îl căutau pe răzvrătit și

depozitul lui de muniții. Filimon umbla nopțile prin sate să mobilizeze poporul. Dar în afară de panică și înspăimântare, oamenii nu-i mai promiteau nimic. Pricepu că se pomeni deodată, într-o colonie a... morților de frică! Ba chiar cineva din rudele lui puse în gardă pe encavediști. Pentru orice eventualitate, după raidurile nocturne, se retrăgea la familie în cotlon, stînd acolo cu armele de-a gata.

În sat venea tot mai rar. Trecu pe la un vechi prieten, Parapil, muzicant, din țigani. Parapil fusese răpit pentru o vreme de encavediști, apoi a fost eliberat și trimis la Ciulucani, ca să-l urmărească. Filimon, fire pricepută, a prins capcana ce i se întindea și i-a spus răspicat:

– Dacă te zăpșesc că le duci poșta, să știi că înainte de-a te spînzura, mai întîi am să te jupesc de la bostanul tău împutit pînă la vine...

– Să fiu al dracului, al iadului, să-mi ardă mațele, Filimoane, dacă vreau să te trădez, își făcea țiganul semnul crucii în toate cele patru părți ale lumii. Lăieșul se angajă la fierărie în locul lui și, de cînd fusese eliberat de la închisoarea din Chișinău, vorbea puțin, nu sfătua cu lumea. În schimb era cu urechea pe orice foșnet din pădure, scrutînd desișurile. Avea misiunea să urmărească fiecă pas al lui Filimon.

La Arhangelul Mihail, Filimon venise totuși în sat, la hram. A tras cîteva duște cu cumătrul Profir Scurtu, apoi îl puse pe Ionică să stea în tindă de strajă cu automatul, iar el cu Olimpiada și fiica Iulia s-au culcat în casa mare, să se odihnească omenește după zile multe, grele de peregrinări.

Ațipiră repede, furați de somnul dulce de casă, dar nu pe multă vreme. Întîi auziră cîinele lătrînd. Filimon sări ca fript. Privi prin geam și văzu umbre tupilîndu-se printre pomi. Apoi auzi o lovitură grea cu patul armei în ușă și o voce strigînd: „Otcroi!”

Enervat, Filimon îi trase o cleapcă feciorului Ionică.

– De ce n-ai luat de seamă, nesocotitul, prinse a-l dogeni, pricepînd că au nimerit în capcană. Îi adună pe toți trei și, neavînd răgaz pentru panică, chiar atunci începu să-i povățuiască: „Eu am să țin piept, iar voi... Voi, Ionică și Iulia, săriți pe fereastra de la cuptor și plecați la cumătrul Ion Codreanu, la Cucioaia... Acolo o să ne așteptați... Iar, tu Olimpiadă, să mergi din urma mea...”

Cu lacrimi în ochi, soția începu a scînci.

– Închide gura! Fă ce ți-am spus! o smotri el avan. Și amîndoi ajutoră copiii să sară peste ferestruica din tindă, ce dădea în dosul casei și, socotind că sînt salvați, s-au lipit amîndoi de perete. Îl pâlî un dor nebun de soția lui frumoasă, zveltă, cu ochi focoși, plini de tinerețe. O sărută pe buze și, parcă luîndu-și rămas bun de la ea, zise, precum se spune înainte de a te spovedi preotului: „Mă rog de mă iartă, Olimpiado”. „Domnul să te ierte, Filimoane! Te rog de mă iartă și tu pe mine...” „Dumnezeu să te ierte...”

– Otcroite, vî arestovanî! răcnea un glas pițigăiat la ușorul ușii.

Filimon aruncă o grenadă. Ușa se făcu țândări. Urmărit din spate de Olimpiada, deschise foc din mitralieră și începură să se retragă spre poarta care da în cărărușa

ce ducea spre pădure. Dar de cum ieșiră în mijlocul ogrăzii, împrejmuată cu garduri de nuiele înnegrite de ploaie și vânturi, văzură la poartă o duba după care se tupilau encavediști înarmați. Filimon îndreptă mitraliera spre mașină și deschise focul. Cît ploaia de gloanțe ciuruia metalul sunător, scoțînd scînteii din dubă, el încercă să vadă dacă au dovedit să fugă copiii. Ionică șovăia, cu Iulia de mînuță... Strigă cu voce năprasnică:

– Fugi, măi, unde ți-am spus. Fu-u-u-gi!!!

Și cînd tocmai Ionică cercă să sară pîrlazul grădinii, răsunară cîteva rafale și din hainele copilului parcă săriră niște vrăbii însîngerate și speriate... Căzu răpus pe gardul de nuiele. Numai Iulia, aidoma unui fulgușor, în rochița ei de noapte dovedi să sară pîrlazul și se făcu nevăzută...

Cu Olimpiada la spate, Filimon continua să tragă îndîrjit spre toaia de encavediști printre care zări venit acolo pe ferarul Parapil. Încordat pînă peste puteri mai dovedi să scoată inelul și să mai arunce o grenada în direcția dubei. Detunătura o incendie. Ograda se umplu de fum, de lumină și de colb. Olimpiada, văzîndu-și feciorașul ciuruit de gloanțe, răcnea neomenește. Filimon parcă nici nu o auzea. Cu priviri încruntate de corb îi lăsă pe encavediștii înspăimîntați să se apropie și iar trimise asupra lor ploaie de gloanțe. Unul după altul cădeau răpuși pe sub zarzării desfrunziți.

Dinspre Telenești se auzi venind o mașină blindată. Urmă explozia unui obuz, în prispă, apoi rafale de automat din toate părțile și mitraliera lui Filimon amuți...

Din ogradă l-au scos pe o foaie de cort. Mîinile lui vînjoase erau cu pumnii încheștați, iar dinții mușcară fioros limba. Olimpiada, grav rănită, fu dusă, chiar în aceeași zi, în spitalul pușcării centrale de la Chișinău.

Cele două cadavre, ale lui Filimon Bodiș și feciorului Ionică, au fost duse noaptea în mare taină și îngropate în gunoiștea tîrgului din preajma cimitirului evreiesc. Encavediștii au adunat de-asupra celor două morminte o movilă de gunoaie și le-au dat foc. Apoi au mai adus, au mai adus gunoaie...

Nimeni niciodată nu a mai știut după aceea unde se află osemintele celor doi. Micuța Iuliana fu dusă și ea la o casă de copii din fundul Rusiei. Îi schimbară acetele și, la fel, nimeni n-a știut niciodată unde se mai găsește. După ce-și reveni, Olimpiada a fost judecată cu 25 de ani de închisoare, pedeapsă care și-a ispășit-o în lagărele Gulagului siberian...

După noaptea de pomina, securitatea ani în șir zvonea în lungul și în latul Basarabiei gogoase despre „banditul Filimon Bodiș de la Ciulucani”. Timpul mătură snoavele. Peste ani, la gunoiștea din Telenești se inițiază lucrări de salubritate. Un buldozer mîna valuri de pămînt peste vîgăuna Țarincăi din Mihalășa, nivelînd pămîntul. Deodată, dedesubtul unui strat de gunoaie arse și putrezite, ieșiră la iveală două schelete – unul de copil și celălalt de om matur. Tractoristul se înspăimîntă neașteptat de două brațe osoase, înnegrite de vreme, răsărite de-odată deasupra

valului de pământ răscolit. Cel decedat cum se vede înflinise moartea cu pumnii încleștați, blestemându-i pe călăii săi... Tractoristul se cutremură. Avea impresia că mâinile de schelet, ridicate spre cer, și-acuma cheamă la răzbunare...

* * *

Într-o zi de primăvară, la Ciulucani își făcu apariția o femeie uscățivă, înaltă, cu ochii ascunși în orbite. Purta broboadă neagră și scotea o vorbă rar de tot, semănând mai degrabă că e o mută. Recunoscând-o, oamenii, încă îmbibați cu zvonorile kaghebiste... prinseră a se șușoti agitați...

Olimpiada se opri în casa lor părăsită. Se hrănea cu ceea ce i se dădea din cerșit. Era urmărită la tot pasul de polițistul de sector, un bărbat trufaș, mereu cu zîmbetul zeflemitor în colțul gurii, părînd curios de fiecare mișcare ce avea să o facă nenorocita femeie. Olimpiada căută insistent mormîntul lui Filimon și al feciorului. Merse la Telenești, la autorități. Secretul însă era ascuns în arhivele kaghebiste, secret pe care dînsa nu putu să-l afle niciodată. În locul fostei gunoști, acum era un lac de acumulare.

Cel mai nemulțumit de sosirea ei acasă era Mișa Corman, feciorul lui Fegea-Tîrnăcopul, primarul, un curvar despuiat, cu ochii mereu injectați de beție, mereu în cămașă albă, cravată la gît, cu mustățile asudate și față bujetă. Tot Ciulucanii știa că Mișa Corman era slugoi la kaghebiști. De cum o vedea pe Olimpiada trecînd pe drum, începea să-i tremure burduhanul. Avea indicații de la comitetul raional de partid să o forțeze să plece din Ciulucani. Prea aproape era satul de raion și cei de la raicom nu doreau să aibă un desident atît de periculos chiar în coastele lor. Strîns cu ușa partidului, Mișa Corman o chemă și-i spuse că este ordin de la autoritățile din Telenești... să se strămute cu traiul la Cișlea...

– Să pleci unde te-or duce ochii! La soră-ta! Că de nu, vei pleca de unde-ai venit, se silea Mișa a fi hotărît.

O huleau unii oameni din sat, amenințînd-o, din îndemnul securiștilor, să plece din Ciulucani... La cîteva săptămîni de la sosire, Olimpiada plecă. Se oploși la baștina ei, un sat mic, ascuns într-o văgăună din codri, parcă ferit de ochii lumii... Se opri la sora ei, care trăia singură, la poalele pădurii, îmbătrînită de ani și sărăcie. Pînă la moarte, în fiecare dimineață și seară Olimpiada înțepenea în fața icoanelor. Își făcea întruna semnul crucii și șoptea abia auzită: „Să moară rușii! Să piară toți rușii!”

Murise Olimpiada în deplină uitare, fiind înmormîntată de autorități sub gardul cimitirului. Acolo unde se înmormîntau cei spînzurați sau înecați... Peste o vreme se întîmplă că și crucea ei dispăru din colțul acoperit de cătiniș al cimitirului. Doar vîntulețul, cînd adie dinspre pădure, învăluie ușor o moviliță de țărînă, îngînînd o doină de veșnică tristețe și strecurînd parcă areorei o frază răzlețită, plină de durere, ce străbate din adîncurile mormîntului: „Să moară rușii! Să piară toți rușii!”

ETLIA BECKER

*Învățătorilor din satul meu natal
și celorla din Telenești
„Căci Dumnezeu nu este nedrept,
ca să uite lucrul vostru și dragostea
pe care ați arătat-o pentru numele Lui, voi,
care ați slujit și slujiți sfinților.”
(Epistola către Evrei a Sfintului
Apostol Pavel. Cap. 6, versetul 10)*

După acea zi de duminică, când deasupra târgului avu loc lupta aeriană, iar sub dealul Molnicului căzură două avioane sovietice incendiate de un „Messerschmidt”, drumul ce ducea spre Nistru se umplu cu trăsurile evreilor puși pe picior de evacuare. Căii încordați în grebănare opinteau la coviltirele pline cu bulendre, cu plozi și femei pornite pe bocete. Fețele triste și speriate ale oamenilor nimeriți la necaz priveau îndurerate îndărăt spre locul unde au trăit o viață și acum părăseau toate, numai să se salveze. Tîrgul îi petrecea cu pălălaia incendiilor lăsate de trupele sovietice, care se retrăgeau și ele în mare învâlmășeală. Cîte-o căruță aproape goală trecea în goană pe lîngă convoiul de coviltire, pe lîngă oamenii ce mergeau anevoie pe jos, parcă amenințată de urmărire. O parte din refugiați rămîneau în urmă, dar după ce se îmbrățișau a despărțire, o apucau parcă haotic în urma convoiului, fără a ști încotro se îndreaptă, grăbindu-se să părăsească locurile natale. Ierburile înalte dintre pietrele cimitirului vechi din marginea târgului tremurau a tristețe în unduirea ușoară a vîntului.

Bătrînul Nică avea mulți prieteni printre evrei și ieșise în marginea Ineascăi, satul care-i la o aruncătură de băț pe unde trecea drumul refugiaților, să-i petreacă. O senzație tulbure și neînțeleasă îi stăpînea cugetul, dar se împacă cu gîndul că evreii au fost totdeauna informați și, dacă bat în retragere, există un temei serios. Din acea populație evreiască, care vara trecută, în iunie 1940, îi întîmpina cu extaz pe sovietici la podul Ciulucului, nu rămăsese nici urmă. Comandamentul sovietic părăsi și el în grabă tîrgul, fugind de trupele germane, care le călcau pe urmă. Sprijinit în toiaș, bătrînul urmărea acest calvar, răscolind fel de fel de bănuieli.

– Rămîi cu bine, căpitane Ion! îl trezi din gînduri vocea tristă a lui Mendel Șleizer, morarul tîrgului.

– Da de ce plecați, jupîne Mendel? Rămîneți, fără voi moare viața dughenelor, încercă bătrînul să-l iscodească. Cum v-ați împăcat cu puterea care pleacă, așa o să vă împăcați și cu cea care vine...

– Dac-ar fi așa, căpitane Ion, îngînă trist și rece Mendel, aducînd cu brațul spre sine pe cei trei copii – două fete mari și un flăcăuandru roșcat. Căruța lui trasă

de un singur misir negru, cu un par în loc de o roată, era plină doar de tristețe și bocetele Fainei, jupîneasa lui slabă, cu ochii adînciți în orbite și părul despletit ca de mort.

– Trebuia să urci în căruța lui Leiba Locș, era aproape goală, se miră bătrînul, cercînd să mai descarce atmosfera apăsătoare.

– Domnu' Ion, oftă Mendel căutînd zarea cu privirile tulburi. Dă-ne voie s-avem și noi... potlogarii noștri!

Bătrînul Nică cerceta torentul de lume, poate-și mai descoperă prieteni, care într-o singură zi deveniseră parcă alții și, oricît încerca, nu găsea cuvinte de consolare.

– Nu cumva te-a prins grija de ei? tună pizmătarnic Colea Hăițașu, un bărbat balcîz, cu un singur ochi. Celălalt îl pierduse într-o încăierare, cînd fu prins la o muiere din Bănești. Jidanii totdeauna ne-au jăcmănit, ne-au sărăcit... Iaca le-a venit și lor ceasul răsplății...

Bătrînul îl privi lung – să-și pună sau nu mintea cu el. Pînă la urmă, îi făcu semn să se facă mai aproape:

– S-o știi de la mine, măi chiorule: o țară este cu atît mai bogată cu cît poate să-și apere evreii!... Evreul niciodată n-a vîrît nimănui mîna în buzunar!

Colea prinse privirile înțepătoare ale bătrînului. Avea barbă albă, țepoasă, făcuse două războaie și trecea ca gospodar la Ineasca.

Înspre noapte torentul de refugiați se mai rări. Dar a doua zi se află că la Malul Galben, Colea Hăițașu cu încă doi complici au jefuit cîteva căruțe, lăsînd oamenii nenorociți în pielea goală în mijlocul drumului. Iar cînd în Tîrgul Teleneștilor intrară trupele germano-române, șuvoiul de refugiați se curmă, lăsînd într-o frică teribilă evreii ce nu izbutiră să se evacueze...

* * *

Pe la mijlocul lui iulie se treceau cireșele. Vara veni tîrziu în acel an și cît priveai deasupra tîrgului, roșeața lor se legăna în adierea vîntului, semănînd cu niște pistrui sîngerii pe crengile arborilor. De cum se schimbase puterea, peste căsuțele și dughenele sărăcicioase ale tîrgului se prăbușiră puhoai de ploii. Noua orînduire a pornit întîi cu pogromul asupra evreilor: copiii, bătrîni, femei, bărbați fură adunați cu forța în ograda Mochilesei, locul unde se făcea tîrg de vite. În răgazul dintre ploii soarele dogoritor stîrnea nori de aburi pe care-i slobozea în văzduh pămîntul reavăn. Mirosul de balegă mai aduna încă tăuni, bîzoi, bondari. Captivii, grupați în mici familii pe veretcile răzmuiate de ploaie, își așteptau din zi în zi destinul. Fuseseră arestați într-o singură noapte și acuma stăteau sub cerul liber ziua și noaptea, șfichiuiți de ploaie, sleiți de arșiță, sub supravegherea santinelor de după gardul de scînduri late, înnegrite de vreme și sprijinite pe-alocuri de corlate cioturoase.

Țăranii satelor din apropiere, obișnuiți să vină la tîrg după cumpărături, găsiră dughenele închise. Șoapte înfrigate îi făceau pe unii să zăbovească lîngă

ograda Mochilesei, privind spre acel enorm ocol cu înfrigurare. Mînat de aceleași șușoteli, bătrînul Nică trecu și el pe la fostul iarmaroc. Printre lumea oropsită recunosc pe Moșcu Becker, cizmarul, la care, cît timp i-au fost copiii mici, a cusut încălțăminte. Moșcu n-avea față pe el. Căuta speriat în jur, negăsind să spună cuiva o vorbă. Alături de el, pe veretcă, Sara netezea în neștire părul unei fete de vreo 13 ani și legăna un cărucior din care se șteea un copilăș încă sugaci. Văzîndu-l, Moșcu îi făcu bătrînului semn cu privirile să se apropie, cît să-i scape două vorbe:

– Căpitane Ion... Pe noi au să ne omoare... Sîntem ovrei... Te rog, pentru Dumnezeu! Copiii n-au nici o vină. Scapă-i de moarte, dacă poți...

Bătrînul, la auzul acestora, se cutremură. Privi la cireșul din fundul ogrăzii, unde, între două crăci groase, își făcu culcuș și punct de supraveghere o santinelă ce cînta mereu la muzicuță melodii bavareze. Cînd se sătura să sufle în acel fluier străin, culegea cîte-o cireașă sîngerie, aruncînd-o leneș în gură. Apoi scuipa sîmburii peste capetele năpăstuiților, stricîndu-se de rîs. Mai recunosc pe Benjamin Kogan, rabinul, ce fusese arestat chiar în timpul rugăciunii, în sinagogă. Purta obișnuita-i tichiută pe creștet, alb ca neaua și trist ca tăciunele, citea întruna Tora. Văzîndu-l și el pe bătrînul Nică de la Ineasca, îi aruncă aceeași rugă:

– Salvează copiii, căpitane Ion. Vorbește mata cu autoritățile... Dumnezeuul tău o să te răsplătească în vecii vecilor...

Năucit, nici nu observă cînd se apropie de el un locotenent tuciuiri, cu priviri încruntate. Iar peste încă o clipă se trezi între baionete, arestat. Locotenentul părea să nu știe șapte.

– Pentru că încalci ordinea, se cuvine să te împușcăm pe loc. Știi de-asemena lege?

– Războiul e război, dar omenia-i omenie, se îndîrji bătrînul să înduplece soldații. Eu mi-am trăit traiul, nu mai am ce pierde. Am făcut și eu cătănie la Fălciu...

– E stare de război, tataie, zise ofițerul pușin mai domol, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte. Noi îndeplinim ordinul marelui...

Fu condus la șeful de post, un oltean cu o față rotundă și trufașă. Acesta îl măsură cu privirile-i pătrunzătoare, îi citi o lungă notație, apoi, mai stăvilindu-și orgoliul, îl amenință:

– Nu glumi cu țara, moșule. Caută-ți de nevoi, dacă nu dorești să pați ca cei din ocolul de bovine. Prizonierii de-acolo nu sînt decît niște vite, pe care le înghite abatorul războiului – bătrîni, copii, femei, fără importanță.

Dar nu scăpă numai cu atît. Bătrînul fu escortat pînă la Ineasca, unde i se mai făcu și o percheziție. Pe drum, însă, mai prinse la îndrăzneală și încercă să intre în vorbă cu locotenentul, mai marele pe cele două santinele.

– Oare n-aveți deloc suflet, măi băieți? Cu ce a păcătuit neamul nostru ca să ne batem joc de oameni nevinovați?

– E stare de război, tataie, îi mai aminti o dată ofițerul. Așa-i politica, așa-i ordinul... Multe nu le aprob nici eu, dar ordinul nu se discută, ci se execută!

Și tăcu aproape tot drumul, absent la boscorodeala moșneagului.

– Da copiii ce vină au? Că-s suflute neprihănite încă, nu se lăsa bătut moș Nică.

După ce sfârși cu percheziția, negăsind nimic compromițător, ofițerul îl trase deodată deoparte, ferindu-se de privirile megieșilor ce urmăreau înspăimîntați printre corlatele gardului procedura, și-i zise cu tristețe în voce:

– Acasă mi-au rămas muica beteagă, nevasta delicată în țoale frumoase și trei copilași... Sînt la datorie, tataie! Ce pot face mai mult?... Mîine, pe la amiază, va avea loc executarea. Iar de la cel ocol pînă la marginea țîrgului, unde vor fi împușcați, e un drum și un podeț...

* * *

Noaptea fu iar ploaie și furtună. De dimineață însă ziua se arătă cu soare doritor. Pe drumul lunecos încă apăruseră o puzderie de culbeci. Bătrînul Nică nu închisese un ochi. De cum se opri ploaia, ieși încă pe întuneric, pe cărări numai de el știute. Acuma stătea tupilat după un cătiniș înalt, urmărind cum dinspre țîrg vine, înșirată, coloana de oameni schilodiți și sleiți de puteri. O parte din bătrîni, care nu mai puteau păși, erau aruncați într-un car cu loitrele însîngerate, tras de doi plăvani mari. Cei care abia puteau mișca picioarele, sprijiniți de alții mai în putere, își continuau drumul ghionțiți din urmă de santinele. Glodul vîscos descălța cîte-un picior, dar nimeni nu se mai întorcea să-și încălze din nou gheata. Cămășile prizonierilor erau fără de nasturi, hainele numai zdrențe. Dusă spre locul execuției, mulțimea nu mai plîngea, nu se revolta. Fețele oamenilor exprimau absență și crispăre. Soldații cu armele în cumpănă urmăreau prudenți fiecă mișcare a deținuților. Două motociclete cu ataș întrecură anevoios coloana, stropind cu glod convoiul lugubru. La văzul ofițerului neamț și al mitralierelor montate pe ataș cineva dintre femei începu să bocească evreiește, răspîndind jalea peste toate dealurile ondulate cu văluri albe de negară zvîntată. Bătrînul Benjamin, cu poalele halatului negru și lung plin de noroi, citea întruna rugăciunile din Tora, arareori ridicînd mîinile către ceruri, cerînd îndurare și iertare.

Alături de rabin pășea familia lui Moșcu. Cizmarul își sprijinea soția cu ochii scâlțați în lacrimi, descumpănit, neputincios. Calmă parcă, cu două gîțe îngrijit împletite, împingînd cu ușurință *landoul*, pășea Etlia, fiica lor. Pe fața copilitei părea să nu fie nici zdreanță de primejdie. Frățiorul Baruc era liniștit în cărucior, încercînd să muște dintr-o cireașă pe care cineva i-o rupsesse din copacul lagărului. Încheia coloana locotenentul oltean, care purta acum armă cu baionetă lucitoare. Auzind bocetele stridente ale femeilor cuprinse de panică, ofițerul își făcu pe furis semnul crucii...

Cînd coloana ajunsese lîngă podețul ce lega două maluri ale unei rîpe nu prea adînci, la numai o sută de pași de apa Ciulucului, șeful coloanei strigă santinelelor din frunte și din părți să se oprească. Cîțiva soldați aleseră vreo zece bărbați mai în putere și-i conduseră pînă în preajma podmolului abrupt al rîului. O mulțime de lipitori negre ca smoala se străduiau zadarnic să iasă pe muchia înverzită a ma-

lului. Celor scoși din coloană li se dădură hîrlețe, lopeți și ordin să sape o groapă pătrată. Rămasă în drum, coloana primi alt ordin: să se așeze pe pămîntul încă ud. Toți urmăreau cu înfrigurare cele zece hîrlețe și lopeți.

...Groapa fu gata pe la chindie. Ofițerul ordonă execuția. Prizonierii aduși de la mic la mare pe muchia gropii, înrămată cu un val de țărîină neagră ca tăciunile, începuseră să strige disperați, să ceară zadarnic cruțare. Soldații aliniați în două rînduri – cei din față în genunchi, cei din spate în picioare – au dus armele la ochi. «Foc!» răsună scurt comanda și oamenii, ciuruiți de gloanțe, cădeau de-a valma în hăul gropii, cu fluturări de mîini disperate.

«Mare-i prostia ta, omule! Doamne, cum îngădui așa ceva?, fi căina bătrînul Nică, tupilat, cu răsufierea tăiată, sub podețul din preajmă, urmărind masacrul evreilor. Oare ce-i trebuie omului ca să trăiască împăcat că pămîntul e dat de la Dumnezeu pentru viața oamenilor? Și de ce omul trage în oameni, nimicindu-i, fără să aibă frică de Dumnezeu?...»

Mulți din cei condamnați fuseseră doar răniți. Căzuți în groapă, se apucau disperați cu mîinile tremurînde de muchia gropii, ca de o speranță la viață. Executorii se repezeau să-i lovească necruțător cu paturile armelor, iar cînd oamenii cădeau îndărăt, mai descărcau cîte un foc de armă... La o azvîrlitură de băț, în susul apei, ofițerul neamț își ștergea calm lentilele ochelarilor cu o batistă parfumată, albă ca neaua. Alături, cele două mitraliere de pe atașele motocicletelor erau de-a gata pentru orice eventualitate.

Pe la asfințit groapa fusese acoperită cu țărîină. Pînă se lăasă amurgul, dedesubtul pămîntului reavăn se auzeau gemetele oamenilor, iar gorganul de țărîină părea că răsufală...

Nimeni din cei care au urmărit pe ascuns tabloul bestial al execuției din acea zi n-a observat ca printre cei executați să fi fost Etlia Becker și frățiorul Baruc. Dar cui să-i pese – cu două-trei suflete mai mult sau mai puțin la o coloană de oameni...

* * *

Bătrînul Nică așteptă în cătinișul de sub podeț pînă căzu întunericul. Avu grijă ca cei doi copii să nu vadă execuția, altminteri i-ar fi descoperit. Sub streășina nopții, tupilați printre ciritei și tufe de cătină, au trecut dealul Ponoarelor, pînă au ajuns pe vale, în Fundătură la Ineasca, pe sub pădure, în Lunca ierburilor dese și mustoase printre care erau mulți spini. Aici, într-o casă veche, trăia Arefa, o bătrîină fără bărbat și cu două capre la gospodărie de cînd o ține lumea minte. Copiii erau obosiți și hămesiți. Etlia privea mereu în aceeași direcție și părea absentă la toate. Simțea doar în mînuțele-i tremurînde cartea sfîntă a Torei, pe care o luase în ultima clipă din brațele unchiului Benjamin... Micuțul, vîzîndu-se într-o casă de oameni, acum scotea scîncete înfundate, buzele îi erau crăpate de foame și de sete. De cum ajunsese în pragul casei, bătrînul strigă surorii să pregătească de lăutoare.

– I-ai scăpat de moarte, bade?! se miră Arefa cu ochi mai degrabă scînteietori

a izbîndă decît alarmați. Ea încrucișă mîinile la piept și, după ce-și făcu larg semnul crucii, mulțumi icoanelor din colț: „Dumnezeu e mare și le vede pe toate!”.

– N-a fost nimeni pe-aici? o mai iscodi bătrînul.

– Ziuă s-a plimbat prin luncă Colea Hăitașu, cu roibul său. Îl încearcă la călărie. E primar acum, avizuha, ce mai!...

– Ai în vedere, soro! O privi bătrînul pîndiș. Răspunzi cu capul de sărmanii iștia... De te-ntreabă cineva, spune că-s niște nepoți de la Sculuceni. Și să nu-ți treacă prin cap să te lauzi!..

Bătrînul lăasă copiii pe seama Areftei și plecă la casa lui, în altă margine de sat, să afle din vorbele oamenilor ce se mai aude de masacrul evreilor, dar mai ales dacă nu i-a zăpsit cineva. Mulțumea în sinea lui ofițerului... «De-acum nimeni nu-i mai omoară, își zise el liniștit. Am avut o casă de copii, le-am purtat tuturora de grijă, acuma-s cu toții mari, la gospodăriile lor. Nu mi-a mai rămas mult să trăiesc, dar dă-mi, Doamne, zile să scap sufletele năpăstuite!...»

* * *

În vara ceea Etlia venise în prima vacanță la părinți. Era liceană la Liceul „Regina Maria” din Chișinău. Era o elevă ageră, silitoare și veselă. Visa să devină profesoară de limba română. Recita cele mai bune poezii și era îndrăgostită de flori, pădure și stele. Fața ei pistruietică și ochisorii ca murele imprimau chipului o paloare vie și optimistă. I se părea că viața asta este numai frumoasă și cu oameni buni. Asculta de mama, asculta povețile tatălui, mergea la sinagogă ca toate neamurile, să asculte cu evlavie predicile unchiului Beniamin, cel mai respectabil rabin din localitate. Anume de la el deprinsese să citească Tora. Acum îi citea adeseori și mătușii Arefta rînduri din cartea sfîntă. Bătrîna fusese cîndva o femeie frumoasă, delicată la ale ei, dar anii o slătiseră, n-avea mai nici un dinte în gură și toată viața n-avu decît grija caprelor. Copilița, după vreo săptămîină, își reveni din stres și-i povestea mereu cîte ceva din tainele frumoase învățate din carte sau la liceu. Pe fața bătrînei înfloreau în acele clipe scînteii de bucurie și o rază de fericire. Părea că se schimbase ceva în sufletul ei. Dintr-un cufăr de vreme veche ea scoase o ie cam mărișoară și o îmbracă pe fată. Băiețelului, care abia trecuse de un anișor, îi cusu niște scutece din pînză de prosoape, ce și le pregătise pentru moarte și toată viața avusese grijă să nu scape moliile în ele. Nu uita nici pentru o clipă că fratele Nică o prevenise atît de aspru că răspunde cu viața ei de copii.

O vreme îi ținu ascunși într-un șopron. Le făcuse o saltea de fîn, îi hrănea cu lapte, le fierbea cartofi, mămăligă. După tragedia trăită, copiii își reveniseră. Îi lua cu dînsa prin pădure să pască caprele, să le păzească să nu-i mezdrească pomii din grădină. Casa ei era despărțită de restul satului printr-o rîpă mare, acoperită cu stufării și brusturi. Mai în fiecare seară, trecea pe la ei moș Nică și le aducea și el cîte ceva de mîncare. În sat nu auzi nici un zvon. Doar Colea Hăitașu, întîlnindu-l de vreo două ori în lunca de sub geana pădurii, mereu călare pe calul său roib, îi

aminti să fie puțin mai precaut cu el, căci e primarul satului și are drepturi mari!

– Mi-s dragi copiii iștia ca ochii din cap, zice bătrîna Arefa. Ian cată cît de frumușei și drăguți sînt! De ce, Doamne, i-ai adus pe lume să vadă atîta nenorocire!?...

Micuțul Baruc avea un păr auriu, o privire vie, iscoditoare. Mereu căuta joacă și aventuri. Prinse a merge; surioara Etlia îl ducea îndemnîndu-l de mînuță, pe cărăruie, îl săruta cu dragoste după fiecare mică ispravă. Fata era ascultătoare, răbdătoare la capriciile frățiorului, pricepută la trebi. Bătrîna o învăța să tîvească, să coase la canava, să mulgă caprele... Etlia le făcea pe toate cu o deosebită ascultare.

Odată se întîlni în luncă cu niște femei din sat și nu mai ostenea să-și laude nepoții de la Sculuceni. Războiul plecase undeva departe-departede și lumea cam punea la îndoială vorbele bătrînei Arefa că rudele de la Sculuceni au lăsat copiii în grija ei. Dar bătrîna era cam răutăcioasă la mînie și nimeni nu încerca să se pună în poară cu ea. Iar copiii într-atît îi schimbară viața Arefei, încît aceasta uită de poruncile aspre ale fratelui Nică.

* * *

După masacrul evreilor din Telenești, viața de-acolo parcă murise. Bătrînul Nică mergea totuși la tîrg, mai mult să afle știri de pe front și dacă nu cumva îl paște vre-o primejdie. La cîteva luni află cu mare spaimă și sinceră durere că locotenentul care-l ajutase să salveze copiii a fost descoperit și executat. Cineva îl pîrîse și fu împușcat pentru trădare de Patrie și simpatie față de dușman.

Războiul intrase în al doilea an și, după înfrîngerile de lîngă Moscova și de la cotul Donului, nemții se făcură mai răi și chiar dacă înfilneai rar vreun ofițer neamț prin Telenești, acest lucru se simțea după dispoziția și comportamentul aliaților. Se încrîncenară și cozile de topor. Colea Hăițașu deveni mai agitat. Venea uneori pe la poarta bătrînului, îl sfredelea cu singurul ochi întreg, aruncîndu-i:

– Să nu crezi, boșorogule, că nu pricep unele lucruri... Sînt destul de hîtru și priceput... Ai noroc că-mi ești rudă...

Moș Nică nu zicea nimica, ci numai veni la soră-sa și o preveni să-și țină limba în ocol.

– Va trebui să-i ferim o vreme de ochii lumii.

– Oare n-ar fi mai potrivit, frate,... să-i botezăm? Să-i dăm la legea creștinească și-atunci vor cheri orice bănuielei.

– E o treabă, căzu de-acord bătrînul.

... În dimineața acelei duminici în preajma bisericii veni ră bătrîna Arefa cu cei doi nepoți. Îl luă pe Baruc, îl dădu părintelui Gheorghe, care făcu rînduielele și-l trecu prin altar. Dar toată atenția căzu pe surioara lui. Etlia era ca o lacrimă de frumușețe. Zveltă, cu numai cîteva picături de pistru pe fața ei de codană fragedă, cu priviri fine, cultivate la liceul din Chișinău, încîntă lumea în numai o jumătate de oră, cît dură botezul. Femeile priveau cu admirație și invidie comoara de care se bucurase, nitam-nisam, mătușa Arefa.

– Deie-ți în gând că ea are așa neamuri! Și cât de delicată e nepoata, dragă! Ce nume frumos poartă!

– Da ce ie i-a cusut! Nici n-am bănuț că ai nepoată așa de chipeșă la Sculuceni.

– E pricepută și gospodină! răspundea bătrîna la laudele femeilor. Îi seamănă bunicii!

De la botez însă bătrîna veni acasă cu frica în spinare. La ieșirea din ograda bisericii dădură nas în nas cu Hăitașu, cocoțat în șa, urmărindu-i cu aceeași ochi, de astă dată de după lentilele unei perechi de ochelari bulbucăț, ce-i făceau privirea și mai fioroasă.

– Ai mințit preotul, băboiule! se răsti la ea balcîzul. Zice lumea că-s nepoțcii matala, da-s prea roșcați. Seamănă a jidănași... La Sculuceni nu prea ai rude...

– Oare nu ți-i destul că ți-ai bătut joc de ei în noaptea ceea din an-vară? Încercă bătrîna să-i ia apele, mai mult îmbărbătîndu-se pe sine. Dacă n-o să te-astîmperi singur, te-a astîmpăra Dumnezeu! Ce te tot zvîrcolești, parc-ai avea viermi în fund... Nu ți-i totuna cum își poartă oamenii necazurile pe-aceste vremuri de pîrjol?

– Oamenii vorbesc, urechile mele aud, se mai ostoi Colea. Jidanii în orice vreme au tulburat apele peste tot. De-atîta oamenii se răzbună pe ei.

„Care oameni? Niște rîsuri alde tine”, vru să-l înfrunte Arefta, dar socoti la timp să nu-și pună mîntea cu nebunul satului. Și dădu numai din mîna a pagubă.

– Oricum... În caz de ceva, pădurea ți-i aproape, mai zise cu subînțelesuri în cele din urmă primarul. Să nu zici că-s rău de tot. Dacă ar fi altul, demult înfunda pădurea cu voi, cu tot cu nepoți. Și dădu pinteni calului...

Tot drumul de la biserică pînă la casa de lîngă pădure își strîngea la piept copiii, parcă voind să-i ocrotească pentru fiecare clipă de o eventuală primejdie ce-i poate paște.

– Nu-ți fie frică mare, îi zise pe neașteptate într-o zi Etlia. La moarte e mai bine să nu te gîndești... Moartea vine atunci cînd omul nu mai există. Pe cît trăim trebuie să credem și în frumusețea vieții, într-un viitor mai bun... În vara ceea de pînă la război, la liceul nostru a fost în vizită Ionel Teodoreanu, cel care a scris „La Medeleni”... E de prin părțile noastre și scrie foarte interesant.

Apoi fata tăcu îndelung, parcă călătorind prin alte lumi decît cea din preajma pădurii...

Peste toamnă se așternu o iarnă cu omături mari și geruri aspre și toate parcă se mai liniștiră. Lunca se scufundă sub o plapumă albă. Bătrînul Nică le aduse făină, brînză de oi și mulți cartofi. Venea pe la ei tot mai rar, să nu facă urme, să nu dea de bănuț. Abia cînd se desprimăvăără, bătrîna Arefta începu iar să iasă cu odraslele prin pădure, mergea cu ei pînă în mahala. Etlia știa multe, îi povestea bătrînei cîte și mai cîte aflate de ea la liceu. Și satul începu să deie mai des pe la Arefta. Veneau femeii la Etlia ca să le citească ba o scrisoare sosită de pe front, ba să le ajute să scrie cîteva cuvinte celora aflați în depărtări... Cînd

Lunca înflori, Etliei îi plăcea să se piardă cu frățiorul ei prin ierburile înalte din poiană, să-i împletească coronițe, așezându-i-le pe frunte. Dacă venea la ei bătrînul Nică, aducîndu-le jucării meșterite din lemn, era cea mai mare sărbătoare în inima micuțului Baruc. Bătrînul observa că Etlia se făcu domnișoară bine, treptat-treptat de pe chipu-i se ștergeau parcă amprente durerii trăite odinioară. Și ofta adînc...

Mașina celui mai groaznic război răzleți și prigoni pe bieții evrei cum numai o putură face doar barbarii biblici. Ticsiți în lagăre și crematorii, la acel mijloc de secol le rămăsese doar speranța că va apărea un nou Moise care să-i călăuzească iar prin labirinturile destinului de popor sfînt, prin pustiul umanității spre un alt tărîm al făgăduinței. Pînă atunci însă, într-o dumbravă a unui sat românesc, la streășina unei căsuțe vechi, țărănești o copilă, Etlia Becker, și frățiorul ei își depăneau povestea vieții, scurtă de tot încă, neștiind ce le va aduce ziua de mîine și anul care avea să vină.

* * *

Noua putere încercă să arate că se stabilise definitiv și pentru totdeauna, deși veștile despre înfrîngerea aliaților la cotul Donului nu mai era o taină. Colea Hăitașu apărea tot mai des călare pe cal în dumbrava Luncii, încercînd să o descoase pe Arefta. Acum devenise și mai obraznic. Nu-i mai era rușine să apară în plină lume în hainele jecmănite din căruțele evreilor, în cizmele din piele de box, lăcuite ale lui Mendel Șleizer.

— Știi tu, băboiule, că locotenentul a fost executat de Curtea Marțială? I s-a făcut milă de jidani! Ancheta a descoperit că la groapă n-au ajuns toți evreii... Vorbea zeflemitor, cu mîinile în solduri, sufocîndu-se parcă. Pricep eu că ascunzi doi pui de jidovi... Ca să n-ai neplăceri, du-i unde te-ajunge mintea și capul... Dacă nu dorești să te jupoai de piele pînă la buci...

N-am să mă uit că mi-ai fost moașă...

Înaltă, cu fața mare și brațele mereu desfăcute, gata parcă să-l înșface de beregată în fiecă clipă, mătușa înțelese că ultimele cuvinte sînt și povață, și prevenire... Încă în ajun fratele Nică presimți pericolul care-i păștea și-i spuse ca să fie mai prudentă.

— Să-mi iau tălpășița de aici, zici? îl luă Arefta în stilul bătrînului Nică, după ce privirile-i piezișe zăriră după poartă căștile a doi jandarmi. Copiii nu-s la mine, i-am dus acasă... Du-te de-i caută...

... În poiana din desișul pădurii, lîngă un lac mai puțin cunoscut de ineșteni, bătrînul Nică săpase un bordei. Pe laița de lemn mătușa Arefta așternuse vereteci groase, adusese perne și un iorgan. Pe copii îi aduse aici în ajun cu un car tras de un bou și o vacă.

Seara, după ce mătușa închidea animalele, pornea grăbită pe potecile șerpuitoare, printre copaci și venea să doarmă la nepoței. Uneori mergea să-i supravegheze și bătrînul Nică. Într-o dimineață în căsuța mătușii au dat năvală soldații,

cotrobăind peste tot. Colea Hăițașu strunea pe fiecare ostaș, poate vor găsi ceva suspect. Dezamăgiți, soldații au bătut în retragere, trăgând câteva împușcături spre codru. Pădurea le răspunse doar cu ecoul câtorva mlădițe doborâte.

– Păzea! Urlă primarul la despărțire. A venit vremea când nici eu nu-mi mai aparțin. Așa-i politica!..

* * *

În aceeași zi, pe la chindii, căsuța de sub geana pădurii fu înconjurată de un pluton de soldați în uniformă verde. Doi bătrâni – o băbuță înaltă, aproape fără nici un dinte în gură, și un moșneag cu barbă albă, țepoasă – după un scurt interogatoriu au fost scoși la marginea Luncii și împușcați. Carul războiului întoarse oșteea din nou spre apus și se apropia tot mai mult de lunca Ciulucului.

...A doua zi, înspre amurg, Etlia Becker cu fratele ei Baruc de mână și ceva bulendre într-un cărucior hîrbuit ieșiră la marginea pădurii. După ce fetișcana se încredință că nimeni nu-i poate observa prin pînza întunericului, cei doi luară po-teca pădurii în întîmpinarea stelelor și a lunii care aveau să apară. Tot mai departe în urmă rămînea o Luncă cu flori gălbii, tomnatic.

Odată cu plecarea lor din Luncă și a celor doi bătrâni, pămîntul pentru încă multă vreme devenise parcă mai rece, mai trist și mai sărac.

În aer plutea un iz de ploaie tomnatică și mirosea a praf de pușcă.

FRUNZE CĂZĂTOARE

Într-un sfîrșit de toamnă, Profirie Linca, tînăr avocat pleca în deplasare în lunca Prutului, la Leova. După absolvirea facultății publicase poezii și schițe cam stîngace, dar de fiecare dată cînd pleca la drum, prefera să eie revistele și ziarele, recitînd și analizînd pentru sine cele create. Atunci, stînd comod pe scaun, la fe-reastră autobuzului, corecta sîrguincios, manuscrisul unei nuvele, nici să observe cînd ajunsese la serpentina șoselei din codrii înveliți de promoroacă ale Hîncești-lor. Era concentrat, încît abia auzi alături o voce cuminte și copilărească:

– Prefer să citească poeziile dumneavoastră.

La auzul unei voci atît de plăcute și duioase, Profirie privi încîntat chipul unei domnișoare vesele, cu părul negru, ondulat și ochii zglobii, scînteietori care-l țîn-teau în lumina lor... Îndată simți ceva zguduitor. Vocea de-alături îl îndemnă la un dialog plăcut și interesant. Domnișoara îi spuse că este educatoare de copii la Cania, pe care îi învață, la sărbători, să-i citească poeziile... Convorbirea a conti-nuat pînă la Leova, nici să prindă de veste cum trecu timpul. Profirie îi povesti de procesul complicat la care avea să participe. Era un caz despre un furt de cai de către țiganii din partea locului... El imita de minune vorbele lăieșilor, cu intonații și grimase. Domnișoara se amuza și era nespuse de încîntată... Timpul trecu fulge-rător de repede și ea regreta mult că degrabă se vor despărți... Cînd să coboare, îi dădu domnișoarei agenda cu numărul de telefon de la Chișinău.

– Dacă-mi permite-ți, zise domnișoara. Mai bine am să vă scriu. Prefer să port corespondența prin scrisori.

– Cui o să-i scrieți? dori dînsul să afle și-i zîmbi.

– Păi, dumneavoastră... Lui Porfirie Linca. Citesc cele publicate, cu regularitate, v-am spus...

– Iar eu cui să-i ticluiesc epistole?

– Angelei, zise domnișoara. La unica grădiniță de la Cania, numele acesta dintre educatoare îl port numai eu.

– Mergeți des la Chișinău? dori dînsul s-o mai întrebe, cînd autobuzul pleca din gară.

– În zilele libere, oricînd, zise fata fără a-l slăbi cu ochii. De la Leova pînă la Cania e o aruncătură de băț. Aici vin aproape în toată ziua, după serviciu...

– Zilele cît va decurge procesul de judecată voi sta la hotelul central din Leova. Dacă dorești să discutăm despre poezie, vino la Leova, îi propuse Porfirie nestingherit.

– Mă voi strădui, zise domnișoara fluturîndu-i din mîină a despărțire.

Era zi de luni. Porfirie, participînd la proces, era mereu cu gîndul la acel lăstărel de față. Chipul diafan, smolițel, îl frapase și toate i se încurcau la mijloc. Avea soție, o fetiță-diamant, dar uitase să telefoneze acasă, la Chișinău. După procesul obositor venea în odaia de la hotel și stătea ore întregi cu privirile țintite în pod, uitînd să cineze. Nu se hotăra să plece la Cania, la acea grădiniță de copii... Aștepta să se întimple ceva plăcut, frumos. În acea presimțire ciudată de așteptare minunea se petrecu.

Joi, Porfirie, revenit de la proces, în pragul clădirii hotelului vechi, cu două etaje, fu surprins de ochii scînteietori. Domnișoara zveltă, în rochie opreg, în șosete roz și pantofiori negri, îl salută ca pe un dorit prieten.

– Mi-a fost dor..., ezită ea. Nu vă supărați...

– Nu mi-ați făcut nici un deranj. Dimpotrivă...

Porfirie a invitat-o în odaia lui și, cuprins de emoții, inconștient parcă, i-a povestit o istorie hazlie din copilărie, pe timpurile cînd edilii localnici îndemnau copiii satelor să iasă în cîmpia Ciulucului, cu gălețile, ca să înece țistarii în găurile lor... Angela îl asculta frapată de felul cum dînsul vorbea, gesticula, se bucura și se emoționa aidoma unui copil năstrușnic.

Apoi au mers la restaurant, la cinema... De la Leova pînă la Cania e cale de vreo 30-40 de kilometri. La acea oră încolo nu circula nici un transport, dar Angela nu dădea semne că se grăbește undeva.

– Mîine am zi liberă, zise ea, de parcă-i citise gîndurile.

Cînd s-au întors la hotel, deja întunecase. Dinspre stufăriile Prutului sufla un vînt tăios de toamnă, în văzduh roiau frunze căzătoare.

– Ce mult doresc să locuiesc la Chișinău, zise Angela visătoare, cînd se așeză în fotoliu. La masă ardeau trei lumînări în candelabru, deslușind sticla de șampanie și cele două pocale. Atunci, mereu aș fi alături de dumneavoastră.

– Păi, eu sînt deja căsătorit, îi aminti, dar văzînd ochii întristați, indiferenți ai

domnișoarei la această noutate, dînsul socoti s-o încurajeze: – Visul dumitale e realizabil... La vară – încercați să deveniți studentă, la Universitate, la facultatea de drept.

– E o idee minunată, afirmă ea. Apoi, sorbind o gură de șampanie din pocal, arătă cu privirile către lumînările din candelabru: – Mă calmează luminile lor..., mă înaripează la fapte frumoase.

– Sînteți o fire romantică, ghici Porfirie.

– Și... îndrăgostită, preciză domnișoara nestingherită...

După mulți ani, Profirie nu putea explica clipele, care au urmat mai apoi... Domnișoara se împotriva cu înverșunare, dar mișcările lui au fost atît de dibace și pline de măestrie, că, după cîteva minute, dezbrăcați, amîndoi se zbăteau în valurile plăcerilor. Angelica pierduse feciorelnicia, dar avea pe față amprenta unei satisfacții dorite, împlinite... Nici n-au observat cînd s-a făcut ziua. La geamul mare al odăii, cu perdele albe, frunzele plopilor roiau șagalnice, învâlurîndu-se în simfonia căderii lor. În candelabru se stinseră sfîrîind lumînările. Apoi, adormiră buștean unul în îmbrățișarea altuia, uitînd de toate ce le aveau de făcut peste zi...

S-au despărțit într-un amurg fumuriu la stația de autobuz. Mirosea a poamă căpșună, a mere, a porumb uscat. Angelica plecă la Cania, Profirie – la Chișinău.

* * *

Trecuse vremea peste toamnă, iarnă, primăvară... Își telefonau des și așteptau cu nerăbdare să se revadă. Deja era vară și căldurile teribile dominau peste colinele înverzite ale Chișinăului. Porfirie abandonează cariera de avocat și devine ajutor de procuror. Cu mustăți crîncene și priviri severe, în haine cazone purta amprenta unui demnitar pregătit pentru confruntările televizate în fața celui mai înverșunat oponent. Avea birou separat, cu chipul voievodului pe perete. Nu publica poeziile sale în presa republicană. Avea la serviciu niște caiete și, cînd îl pătrundea inspirația, așternea gîndurile așa, pentru plăcerea proprie...

Angelica apăru în biroul lui pe neașteptate. Era nespuse de fericită că se întîlnește cu el după atîta vreme de despărțire.

– Ce bine e că v-am regăsit, zise ea. Și fără de răgaz continuă, păstrîndu-și zîmbetul feeric pe buze: Sînt studentă la drept. Voi fi alături de dumneavoastră.

– Nu mă boieri cu tertipul „dumneavoastră”, zise el împăcat. La o adică mai sîntem colegi de breaslă. Eu procuror, iar tu? și el zîmbi oarecum zgîrcit.

– Viitorul notar privat, conchise domnișoara, apoi lămuri: Cum numai termin facultatea, devin notar...

Studenta Angelica venea mereu în vizită la el, ca și cum ar fi fost drogată. Se cerea mereu a se afla în prezența lui, să-i asculte vocea, să-i mărturisească despre problemele ei globale și mărunte ce le avea de confruntat la facultate... Porfirie era încîntat de ea, dar nu prea avea timp să-i acorde atenție, decît în orele de răgaz. Avea automobil și, cînd se ivea posibilitatea, plecau în afara orașului, la o cabană din codrii Orheiului... Uneori făceau dragoste chiar pe masa biroului, precum dorea Angelica... El, cu grijile

lui, privea la toate aventurile petrecute aproape indiferent. Nu purta vreo oarecare obligațiune față de prezent și viitor. Și nu o dată i-a declarat:

– Ar fi normal, la vârsta care o ai să te căsătorești, să naști copii... Totdeauna sînt locuri vacante și pentru aventuri, îi aminti dînsul stînd culcat alături. Noi sîntem numai amanți, fără vreo obligațiune reciprocă...

– Neapărat, dragul meu! Te înțeleg și îmi convine. Ești un stimulator al sufletului meu hărțuit de patimi...

Discuțiile de acest fel se petreceau, mai ales, în anul cînd Angelica absolvea facultatea... Peste o lună după studenție dînsa se căsătorii cu un coleg de grupă, dar continua cu aceeași regularitate, tainic, să se întâlnească cu Porfirie... Proaspăta căsătorită curînd se pomeni... gravidă.

* * *

Tinerii părinți, lîngă feciorașul lor, erau în culmea fericirii. Abia cînd s-a revăzut cu Porfirie, Angelica înțelesese totul... Analizînd perioada aventurilor ultimului an, cu revederi clandestine la apartamentul unde se întâlneau, ea înțelesese totul. Radu era feciorul lui Porfirie... Dar nu mai avea alta a face decît să se acomodeze cu situația creată... Copilul creștea dolofan, harnic la mîncare; care tot mai mult îi amintea o noapte, petrecută în compania unui bărbat căsătorit, pe care-l iubea cu mult dor și pasiune...

Întîlnindu-se ocazional peste cîteva luni după naștere, în plină stradă, Angelica îi spuse cu vădite emoții:

– Am un copil-minune... Seamănă leit cu tine.

– Uită de toate! o turnă Porfirie sever și hotărît. Eu am familie, tu ai familie – fiecare cu problemele sale. Hai, să închidem taina sub douăzeci de lacăte ruginite. Pricepi?

Declarația lui neașteptată o șocă, o descumpăni. Din acea clipă ea văzu parcă un alt om, neobservat pînă atunci... În sine, începu... să-l urască. Nu voia să-l vadă, să-l întâlnească, se ruga în sine ca el să plece din oraș. Frămîntările-i erau călăuzite de tăcere și tristețe. Soțul, un om deștept, întreprinzător mereu o curta, îi răbda capriciile. Potrivea că-i este greu zilele și o lăsa nopțile să doarmă, iar el îngrijea de copil... După naștere Angelica rămăsese aceeași: plină de farmec, ademenitoare, doar că, evident, începu a se lăți în șale, deveni durdulie. Ea mereu a avut frica să nu se îngrașe, respecta dieta, retrăind clipele cînd, eventual, s-ar putea întîlni cu Porfirie. Deși îl izgonea din suflet, bătîndu-l cu picioarele, totuși, dorea să se revadă cu el... Doamne, cît nu suportă o inimă de femeie îndrăgostită! Numai că ea constatase: Porfirie părea că s-a îndepărtat de ea. Pentru totdeauna. Dacă se întâlneau, era vădit că el o ocolește cu privirile, fără a-i da vreo atenție. Mustățile-i crîncene, privirile-i serioase, pline de importanță o necăjeau, o aduceau la nebunie, la stări de nervozitate, care se răsfrîngeau pe capul bietului soț. Ea stîrnea gilcevi, scandaluri turbulente... „Doamne, cum o să cresc eu un copil, căruia nu voi putea să-i spun cine este tatăl lui? Cum, Doamne, o să suport eu toată viața acest păcat, această povară și cine o să mă poată înțelege vreodată?” Uneori, pomenindu-se singură în odaie, de fața copilului, se bătea cu capul de pereți

și plîngea cu lacrimi amare... Soțul ei, aplana fiecare conflict cu mult tact și răbdare. Ieșea mereu cu ea și copilul la plimbare, mai ales seara în amurg, pe alea de tei; se juca cu ea copilărește. Rupea frunzele late și le spulbera în părul ei cîrlionțat și negru... Angelică îi plăcea nespun să fie ninsă cu frunze căzătoare. În copilărie, în sat, a trăit lîngă pădure și i se întîpări în minte frumusețea frunzelor căzătoare în bățile vîntului toamna... Frunzele pluteau pe valuri atingîndu-i fața și pleoapele obosite, mîngîindu-i și alinîndu-i retrăirile...

Coșmarurile sufletești ale ei continuară pînă în toamna cînd soțul, obținînd victorie la alegeri, deveni prefect de județ. S-au mutat pentru mulți ani cu traiul în alt oraș. Ea absolvise facultatea, lucra notar public. Se străduia să-l acopere pe Porfirie cu o plapumă a uitării, să-l ascundă în trecut, să trăiască mereu cu plăcerile prezentului. Dar prezența copilului, care semăna picătură de apă cu taică-său, i-l aducea arareori în amintire pe Porfirie... În acele clipe, dînsa se străduia să-i spună în șoaptă cuvinte grele, dureroase, ce l-ar fi putut răni pînă în adîncul sufletului. Pînă în cele din urmă se căznea că este atît de nemiloasă cu un bărbat înfilnit în viața ei ocazional, care demult nu-i mai aține calea, nu-i încurcă în nimic... Dar, iată, fiul, care este crescut de alt bărbat... e al lui! Împreună cu soțul a cutreierat multă lume, a fost peste hotare, aveau de toate. Călătoriseră tustrei la Roma, Atena, Dubai și Miami... După cîțiva ani, cînd Răduțu se ridicase de-a binelea, Angelica potrivea că toate se vor limpezi, dacă o să mai nască o fetiță. A mers, special cu soțul, la Slănic, la Sovata, dar timpul trecea și, medicii au început s-o convingă că soțul ei... a fost, iar acuma nu mai este capabil să zămislească urmași... Ea se obișnuia cu noutatea. Soțul ei, cu atît mai mult. El crescuse singur la părinți și potrivea că nu este nici o tragedie la mijloc.

* * *

Alături de soțul blond și pistruiat, Angela, cu fiece an se simțea tot mai nu știu cum. Deși rudele și prietenii vorbeau întruna că Răduțu, care avea un păr negru, smolit și ochii mari, seamănă leit cu dînsa, dacă zîmbea, i se dezgolea strunga dinților mărunței leit Porfirie Linca! Angela vedea și în comportarea fiului acele apucături, cunoscute, pe care le avea fosta ei dragoste... Dar, pe lîngă toate emoțiile, copilul îi aducea numai bucurie: creștea sănătos, isteț, plin de ingeniozitate; prefera ca și creatorul lui, fotbalul și-l chinuia mereu pe taică-său ca să meargă împreună la Chișinău, la meciurile „Zim-brului” pe stadionul republican...

Angela rămînea aceeași: frumoasă, mereu prezentînd interes pentru bărbații din jurul ei. O curtau și-i făceau complimente. Șeful serviciului cadastral județean, un celibatar înstărit, fără ajutorul căruia nu poate exista nici un notar, mereu îi aținea calea, dorind să-i fie cel puțin amant! Îi promitea că, de cum va deveni soția lui, vor pleca în străinătate... Acolo, el va înfia copilul, pe Radu, și o să-i fie credincios pînă la moarte. Au fost împreună în cadrul unei delegații la Roma, dar ea l-a ținut la distanță, fără a-i permite să întrecă măsura bunei conduite... Cu toate că dînsa avea față de el simpatie, dar îl refuza și într-o părere de rău medita: „Oare de ce noi, femeile, adeseori manifes-

tăm exces de mândrie și orgoliu, dacă totdeauna e același final: îmbătrânim, ne urîțim și murim...”? Celibatarului i se crease impresia că dînsa are probleme cu soțul, dar părțile lui erau greșite... La revenirea din Italia, starea de lucruri îl înfurie pe celibatar și el emigră curînd în Canada. De-acolo continua s-o tachineze cu lungi scrisori de dragoste... «Doamne, doamne, se căznea dînsa mereu. Cum de-am îndrăznit, pentru care merite, să nasc copil de la un tont... Porfirie Linca, mare procuror!... De s-ar interesa cît de cît de el... Trup din trupul lui!»

Acuma ar fi vrut, avea posibilitate să nască poate doi copii... Anii, însă, treceau, iar speranțele deveneau deșarte. Au consultat medicii, au umblat la tratament, pînă cînd înțelesese că tot ce-a putut în viață să realizeze, dînsa a realizat. Și vîrsta, și tinerețea, care o părăsiseră erau de vină.

– Liniștește-te, zicea bărbatul cu voce împăcată. Sînt familii care n-au nici unul, iar nouă ni l-a dat Dumnezeu pe Radu. Și mai multă fericire nu-mi trebuie...

Ea îl asculta tăcută pe soț și... vroia întruna să se destăinuie, să-i spună adevărul. Noaptea se zvîrcolea în așternut, chinuită de-acest gînd, și de cum deschidea gura, privea ochii blînzi, plini de sinceritate ai soțului și schimba capătul de vorbă. Chibzuia cu înfrigurare că l-ar fi amărît cumplit pe acest om atît de bun. «Nu da frîu emoțiilor, femeie nebună ce ești! își zicea. E o taină pe care nimeni niciodată nu trebuie s-o știe. Nimeni niciodată!», repeta dînsa cu înfrigurare.

* * *

Cînd expiră mandatul soțului și Angelica reveni cu traiul în orașul procurorul căruia era Porfirie Linca, societatea se democratizase, trecuse la economia de piață. Unii coborîră cumplit în mizerie, alții se îmbogățiră de-a binelea, construiseră case mari, frumoase, se plimbau neobișnuit de leger în mașini luxoase... Din această cauză orașul studenției ei devenise altfel: neobișnuit de frumos și atrăgător, cu alte interese, cu alte personaje... Angela cu familia făcuseră un capital bun în provincie, aveau de toate. Ca un magnet atrăgeau după ei vechii și noii prieteni.

Deși ocupa un post cu pondere, Porfirie Linca, om cinstit din fire, ce nu putea comite fărădelegi, trăia din salariu și, astfel, parcă se împotmolise în mizerie. Avea opt copii, abia de izbutea să-i asigure cu hrană. Soția lui, învățătoare, umbla mereu în unul și același costum înflăcărat, neprimind salariul de luni de zile. Locuia cu familia la bloc, nu departe de centrul orașului, iar Angela cu familia înstărită, mai spre periferia urbei, într-un adevărat conac, cu turla de poveste, acoperite cu olane roșii. Soțul era antrenat în afaceri. Conducea una din cele mai bogate firme comerciale de achiziționare a tutunului. În zilele de lucru Angela se plimba pe drumurile orașului cu o mașină neagră, cu geamurile și parbrizul întunecate. Purta ochelari cenușii și pentru toată locuitorimea era un notar stimat și onorat. Ca o snoabă veritabilă, se îmbrăca elegant, privirile ei erau pline de farmec și de taine. De la o vreme, începu a se ocupa cu actele de binefacere, împărțind ajutoarele umanitare care veneau în județ de la organisme internaționale, devenind o personalitate so-

cială cunoscută. În adîncul sufletului dorea să ajungă la școala unde lucra soția lui Porfirie Linca. Aflase că e o femeie liniștită, care suferă și moare în dragostea sa pentru copii, nu se plînge niciodată de mizerie și este obișnuită să trăiască modest, sperînd că va ajunge timpuri mai bune. Nu invidia, nu era scandalagioasă și nu bîrfea... De vreo cîteva ori a întîlnit-o în oraș, cu copiii. Unul din ei, o fetiță, probabil cea mai mare, arăduia la chip cu... Radul ei. Angela cerca să creadă că soția lui Porfirie nu cunoaște nimic despre dragostea soțului, despre Radu... «Poate nici nu știe. Nu i-a spus nimeni, gîndea dînsa. E bine. Pentru aceasta îl stimez... Dacă o fi așa... Trebuie să mă revăd cu Porfirie, să-i spun că Radu e al lui... Doar atîta să-i spun, să știe. Altceva nu doresc nimic...».

De la o vreme, simțea tot mai mult că așteaptă prilejul potrivit de a se întîlni cu el. Unul la unul. Față în față...

Într-o zi de septembrie, cu ușoare căderi ale frunzelor de pe copacii străzii, ca în acea îndepărtată zi, cînd au făcut cunoștință, zărindu-l de departe cum pleca cu mersul lui puțin caraghios la serviciu, Angela opri mașina la un colț de stradă. Îl urmări setoasă de după geamurile întunecate, apoi coborî, barîndu-i calea și îndrăzni să intre cu el în vorbă. Era același. Doar mustățile arătau ceva mai stufoase, mai plioștite oarecum. Inima ei zvîcnea neastîmpărată, învîlmășită de emoții. Se înfricoșă. Simți că îl mai iubește. «Pentru care merite, Doamne?» Inimioara ei sălta din piept ca un hulubaș în agoniile morții, ciocnindu-se de aceeași nedumerire: «De ce trebuie să-l iubesc anume pe el?» N-a îndrăznit să-i ceară mare socoteală. Nu era prilejul. I-a spus doar că dorește o întîlnire confidențială cu el. Are nevoie să clarifice o chestie importantă... Îl imploră... El o ascultă tăcut semănînd cu un surdo-mut, trecu pe alături cu pași plini de indiferență și plecă în drumul lui fără să se intereseze despre doleanțele femeii coborîte special pentru dînsul din JEEP-ul luxos... Angela simți ofensa, dar nu putu rămîne indiferentă. Se decise cu îndrjire... și-i telefonă peste zi la serviciu.

El iarăși se prefăcu a nu o recunoaște. Vorbi cazon, uscat în receptor, dar acceptă o întrevedere. Vocea lui i se păru rezervată, fricoasă, de parcă se temea... să nu i se răpească... fericirea. În acel val de nedumerire și multe întrebări subterane, Angela consideră că el își iubește familia, soția și se ține de fericirea lui cu ambele mîini. Această stare o încînta, îl venera ca totdeauna, dar se pomeni iarăși ofensată, dezamăgită că el, Porfirie Linca, om cu apucături lirice de poet nerealizat nici nu aminti, nu se interesă de fiul lui, Radu... «Poate dînsul nici nu știe că are de la ea un fiu? îi fulgeră o întrebare și tot atunci constată cu timiditate: Ah, da, desigur, dînsul nu cunoaște marea mea taină... Dar... El trebuie s-o știe? Trebuie! Radu e feciorul lui! Ca și toți ceilalți copii pe care-i are acasă, lîngă el...» Îi propuse să se întîlnească în afara orașului, într-o cafenea din dîmbrava de nuci. El acceptă a se întîlni, fără de mare entuziasm, pentru cîteva minute, prevenind-o că e limitat în timp și foarte ocupat. «Dar, – zise el parcă în zeflemea, – dacă soția ex-prefectului insistă...»

Angela se pregăti pentru această întâlnire, de parcă avea să asiste la o recepție prezidențială. Se îmbracă în haine scumpe, roz, în pantofi negri, se îmbrăodă cu un batic alb, ca și atunci, la prima lor cunoștință. În cafenea era pustiu, domnea un miros de sindrofie avută loc aici noaptea trecută. Era cald, înăbușitor. Porfirie avea o față obosită, pe la ceafă îi curgeau șiroaie de sudoare pe care o ștergea supărat cu o basma albastră. Se îngrășase și nu prea îngrijea de el. Avea pantalonii vechi, bluza și cravata ponosită. O preveni că nu va servi nimic... nu dispune de finanțe...

– Nici o problemă, eu vă servesc, zise dînsa și comandă o șampanie, o cutie de ciocolată, un pachet de țigări scumpe. Porfirie, înainte de a servi o țigară, cercetă cu mare interes ambalajul...

Nicidecum nu se ivea capătul firului de discuție pentru care se întâlniseră cei doi... Totuși s-au decis și au ciocnit primul poc. Angela deveni, ca de obicei, mai îndrăzneată, și într-un sfârșit, zise încântată:

– Ești un bărbat fericit, Porfirie... Ai serviciu bun, familie mare, frumoasă!..

– Întocmai! Ai dreptate. De-ar mai plăti salariile la timp...

– Ți-amintești despre aventurile tinereței. Ori ai devenit cu totul om al prezentului, fără de trecut?

– Îhî, zise el, scărpinîndu-se cu îndîrjire în nas.

– Erai odată avocat. Preferai deplasările în lunca Prutului – cercetai acolo un dosar interesant despre țigani și furtul de cai. Povestea amuzant, interesant despre lăieșii ceea. Ți-amintești?...

– Au fost de toate. Acuma lăieșii se ocupă cu furtul mașinilor, traficul de droguri... În explicațiile lor, însă, folosesc aceleași fraze, aceleași grimase. Ei sînt un popor etern în conservatismul lor!..

Discuția deveni de odată, plictisitoare, neinteresantă. Procurorul căpătă iar o mină serioasă, potrivit că poate fi implicat într-un act de provocare legat de serviciul său. Fața i se crispă, cînd mai auzi vorbele ei cu tonalitate veselă:

– Dezlegi uneori și vreo istorie amoroasă?

Întrebarea îl surprinse.

– E treaba mea, – o stopă el prompt, ștergîndu-i parcă cu brutalitate zîmbetul ce se desena pe obraji ei rumeni.

– De ce ești atît de sever cu mine, Porfirie?

– Viața așa e... răspunse dînsul, socotind discuția încheiată, cercînd a se scula de la masă.

– Stai oleacă... îl opri ea, luîndu-i mîna asudată și păroasă. Vreau să-ți spun ceva important. Ești om al legii și trebuie să dispui de cît mai multă răbdare, cînd vine vorba de o informație utilă pentru tine...

– Ar fi fost mai bine să divulgi secretele la masa mea din birou. Neașteptînd să-i facă vreo replică, se sculă de la masă și ieși urmat de Angela.

S-a urcat alături de ea în mașină, solicitînd să coboare într-un loc ferit de lume de la un colț de stradă, de unde avea să meargă pe jos pînă la clădirea somptuoasă

a procuraturii orașului... Apăsînd pe accelerator, ea îl aduse la locul unde dorise, apoi frînă brusc și așteptă pînă el coborî gîfîind... Fumînd, îl urmărea nervoasă cum el se îndreaptă grijuliu spre locul de lucru... Ducea mapa subsuoară ca un brigadier de colhoz, fără a privi în stînga sau în dreapta, fără a-și lua cumsecade rămas bun de la ea. «Iaca oameni! Nici n-am intuit că el poate fi așa, – gîndi necăjită. Ca să vezi... Toată lumea dorește a fi în relații bune cu mine, iar dînsul parcă e un deocheat... Nici n-a dorit să mă asculte, nici nu am izbutit să-i spun taina... Ori poate dînsul o știe. Sau poate nici nu face să-i spun?...»

– Am făcut-o conștient, o surprinse dînsul a doua zi, cînd o contactă la telefon. Niciicînd n-am acceptat murdăria și falsul. Iar tu, necătînd la bani, la situația pe care o ai, pînă acum trăiești cu un fals în viață. Nu banii îl determină pe om. Cum o să repari greșeala? El ezită, ca după multe clipe de frămîntări tăcute, să spună cu durere în voce: Tu, deja nu mai poți repara nimica. Greșeala o va putea repara el, dacă o să dorească... va fi înțelept, peste ani v-a reveni la mine. Mă va recunoaște, iar dacă nu... Treaba lui. Nu e chestia mea, nici a ta, ci a fiului!... Cel mai mult îmi place la oameni înțelepciunea... Nu crede că vreau răz bunare. Nu port vina cea mare. Sufletește, sînt responsabil de păcatul făcut de-amîndoi. Păcatul e același, dar... căile noastre demult s-au răzlețit și sînt diferite...

Angelica, de cum era sigură pe prezentul și viitorul ei, simți că s-a vîrît conștientă în pălălia unui foc, de unde nu va mai putea ieși nicicînd. Pricepu în sfîrșit că a stîrnit un foc care mocnea și aproape se stinse în viața ei. De ce a trebuit să-l aprindă din nou, cu revenirea la păcatele tinerețelor? Doar situația creată nu va limpezi nimic. Numai Răduțu va putea repara greșeala. Cum și cînd?

Marea consolare a Angelei s-a petrecut peste ceva vreme. S-au reîntîlnit ocazional, în stradă... Porfirie Linca scoase din sacoșă o minge desumflată și i-o dăruie, zicînd hotărît:

– Mai am încă doi feciori, dar nici unul nu-i amator de fotbal ca și Răduțu... Să-i dai acest balon olimpic... Cînd va crește mare, neapărat va deveni fotbalist. Eu voi sta la tribună și o să-l admir. E un băiețel minunat...

Porfirie făcu o plecăciune respectuoasă și, nezcînd mai mult un cuvînt, se grăbi în drumul lui.

De atunci inima Angele, cînd mergea pe lîngă clădirea procuraturii, îi tresărea mereu, iar Răduțu, fiind obsedat de filmele detectiv, cerea întruna să fie dus ca să facă cunoștință cu un procuror în carne și oase. Fiul visa să devină un mare detectiv, să repare toate greșelile, vrute și nevrute, din această viață plină de enigme, pe care le comit oamenii.

AMICELE

(Mărturisiri discrete ale unei domnișoare)

În lumea bărbaților roiesc veșnicele taine amoroase, iar când tainele sunt prea multe, femeile văduvite de atenția lor suferă și pățimesc.

Nu doresc a fi sclava minciunii. Seri la rând, stând la geamul meu adolescentin, am visat la o dragoste romantică, să am aieva un băiat puternic, ingenios, atent și iscusit în arta iubirii. Îmi imaginam că o să-l întâlnesc în plină stradă, sau într-un scuar de teatru. El se va apropia de mine cu un zîmbet amabil, îmi va întinde mâna, mă va lua galant la braț și mă va pofti într-o plimbare solitară pe aleile parcului autumnal...

Trecea însă timpul și speranțele mele se adumbreau în pâcla așteptărilor. Băieții se fereau de mine, de parcă eram afumată cu păr de lup. Câte unul parcă-parcă încerca să mă curteze, apoi dispărea, se dizolva printre lumea străzii, să nu mai revină. Abia într-un târziu de primăvară, pe neașteptate, am cunoscut în troleibuz un june roșcat și înalt, cu bicepsi proeminenți și picioarele de atlet. Era un imberb cu bubușoare pe față, dinții albi, mășcați și buzele-i cămoase. Mă privea țintit, sever, încruntându-și genele stufoase, ce băteau în culoare albinoasă și desenând, parcă, un zîmbet în colțul gurii: vorbea despre una și aceeași... Descoperise, în timpul unei expediții științifice, că în Africa reprezentanții tribului Cronga Yu... practică zoofilia cu babuinii... El povestea și singur râdea ca un zălud. Apoi...

Flăcăul veni într-o seară, după ploaie, la rendez-vous... Mă chema să facem o promenadă prin boschetul de vișini din văiuga Pelinului. Nu-mi era deloc interesant cu el în acea seară. Am mers la plimbare mai mult că nu aveam ce face. După lungi minute de tăcere ochii băiatului, deodată, parcă se aprinseră, brațele lui vânjoase m-au cuprins puternic la pieptul lui, în care inima-i se zbătea ca un șoim rănit într-o colivie. Luată prin surprindere, mai că n-am dovedit să înțeleg cum m-am trezit la pământul reavăn, pe un covor de iarbă și urzici. Abia când o durere aprigă mi-a străpuns cu mii de sulite corpul, mi-am dat seama că-și satisface plăcerile, slobozind un urlat de satisfacție... Scăpată din strânsoare, l-am tratat atunci ca pe o bestie, părăsindu-l cu multă ură, blestem, ordonându-i să mă uite și să nu mai îndrăznească să-mi ațină calea, dacă vrea să nu-l dau pe mâna legii pentru că m-a batjocorit. Ori că s-a speriat de amenințările mele, ori că și-a atins scopul animalic, deflorându-mă, dar mai mult nu l-am întâlnit în calea mea niciodată. Mă străduiam și eu să uit acel coșmar... Am jurat, în sinea-mi, să nu mă mai întâlnesc niciodată cu băieții față de care, din acea zi, am început să simt dispreț și dezgust.

Am mărturisit necazul meu sufletesc Sabineei, colegă de liceu, o fată înaltă, care mai de mulți ani practica taecwando-ul. Amica mi-a ascultat răbdătoare păsul, după care mi-a spus că și ea s-a confruntat exact cu aceleași dezamăgiri la prima ei dragoste. Părea să fie veselă, silindu-mă și pe mine să nu mă amărăsc, căci bărbații de azi, a zis ea, nu au nici o valoare în ochii ei. Nici unul nu posedă adevăratele maniere cavale-

rești, nemaivorbind de arta iubirii... Știu numai să-și satisfacă plăcerile trupești. Apoi mi-a explicat multe lucruri frumoase, descoperite în cărțile înțelepților lumii. Sabina era eminentă la învățătură, știa să se descurce în problemele adolescenței... Mi-a propus să-i fiu prietenă credincioasă.

Din seara ceea am jurat că nu vom mai prieteni cu băietii. Sabina avea un caracter dur și acel jurământ știam că trebuie să-l păstrez cu pietate. Prietenia cu dînsa îmi insufla mai multă siguranță, cu ea îmi era interesant oriunde mă aflam. La liceu erau condiții excelente pentru agrement. Chiar în vecinătatea căminelor fremăta o pădurice și noi ieșeam adeseori la natură să facem frigărui. Amica nu mă slăbea nici pentru o clipă. Odată am chefuit lângă rug, împreună cu alte liceene, până după miezul nopții. Sabina se cam pasionase de bere. Am fi stat acolo până în zori, (era vară!), dacă nu se abătea peste noi o ploaie năstrușnică. Amândouă sub o singură umbrelă am alergat până la colțul căminului, unde apa zgomotoasă bolborosea în jgheab. Ne-am oprit și, deodată, la lumina felinarului din prag, chipul jovial al Sabinei mi s-a deschis în toată frumusețea lui... Am simțit atunci o apropiere stranie de ea. Toată căldura pământului coborâse parcă între noi și... ne topea. Pentru prima oară am simțit alături de mine o adevărată gingășie, dorința lacomă de a mă apropia de o ființă iubită, care m-a pătruns cu fioruri prin toată ființa. O forță magică mă atrăgea, mă apropia de ea - de chipul ei, de corpul ei zvelt, de buzele ei fragede, proaspete. Ne-am sărutat cu patimă. Măinile noastre tremurânde se strecurară pe rând sub rochiile de mătase, ridicându-ne poalele și căutând cu înfrigurare sâni pânguiți, apoi lunecând sub chiloții fini, cu danteluțe... Fiori și valuri de plăcere mă făcură să-mi pierd cumpătul. Picioarele mi s-au înmuiat, m-am lăsat în genunchi, de parcă eram doborâtă de un vraf de flori de lăcrimioare. Nu mă mai speria nici ploaia, nici scăpăratul fulgerului ceresc. Inconștientul ne domina pe amândouă. Sabina cu o dibăcie uluitoare mi-a descheiat cu ambele mâini sutienii albi ca neaua, m-a despuiat de chiloței. Parcă molipsită de o boală fulgerătoare, am aplicat în următoarea clipă asupra amicei aceleași mișcări... În jur, din cauza orei târzii, nici țipenie, dar ce ne păsa nouă atunci!? Contemplam clipe superbe și dulci. Mișcărilor, palpitările, mângâierile reciproce peste locurile intime de pe corpurile noastre ne aduceau noi valuri miraculoase de extaz. Sabina, ca și mine, slobozea gemete plăcute, acoperite de zgomotul ușurel al ploii care mai bătea cu stropii ei mășcați în cupola neagră, ca și noaptea, a umbrelei. Trăisem o jumătate de viață, dar nu știam că pot exista asemenea plăceri. Ceea ce nu o simțisem de la un bărbat, acum îmi dădea cu multă dăruire amica de liceu...

Fuse o dragoste dăruită reciproc, o descărcare de rele, de necazul căutărilor anterioare, de dezamăgiri adunate până la acea clipă astrală. Nici n-am observat când ploaia conțeni, iar printre zdrențele de nori, pe cerul încă negru ca smoala, se iviră primele stele. Mirosea a ierburi și flori proaspete. Eram amândouă scufundate încă în adâncurile fericirii, mulțumirii și plăcerii, nespuse de bucuroase că ne-am descoperit...

Într-un târziu, Sabina m-a condus, (mă supuneam voinței ei ca o pisicuță oarbă) în odaia căminului, unde era uscat, plăcut, comod. Prin geamul întredeschis răzbătea

rumoarea calmă a nopții. Sabina selectă o casetă cu muzică erotică. Abia auzită, în odaie plutea melodia duioasă a saxofonului. La lumina pală a luminărilor, tăcute, ne-am dezbrăcat. Simțeam necesitatea de a ne continua dăruirile corpurilor mlădioase și înfocate de tinerețe. Limbile noastre se căutau ca niște șerpi neveninoși, pătrunzând cu evlavie și căldură în sefletele răscolite de senzații nobile, senzații inexplicabile, se revărsau în așternutul comun ca o lavă de simțiri divine. Gemetele Sabinei, gemetele mele adormeau pereții, florile din glastre, înșirate pe pervazul geamului. Uitasem complet de lumea interioară și exterioară a moralității. Plăcerile se adunau în făclia lumânărilor sfîrșiitoare... Înțelegeam pentru prima oară ce pot însemna adevăratele slăbiciuni ale corpului de față, dornic de a savura plăcerile pe care le poate descoperi natura și Dumnezeu. Roiuri de întrebări (și nicidecum de regrete) cucureau clipele și peștișorii colorați din acvariul odăii. Numai amica mea părea să nu se întrebe și să nu regrete nimic și insista cu mai multă perseverență să culegem de pe corpurile vlăguite de virtute cât mai mult rod din pomul plăcerilor. Simțisem până la urmă o feerică descătușare, regretele sau remușcările de orice fel lipsind cu desăvârșire...

Nu găseam un răspuns clar. A mai trecut o zi și eu, biruind sfiala, am încercat a ispiți colegele mele dacă n-au observat ceva suspect în una din serile trecute lângă colțul căminului. M-am convins că ele nu cunosc și nici nu aveau de unde ști feeria adevăratelor taine ale fericirii trupești. Pentru ele plăcerile veneau dintr-un subsol sumbru, ferecat cu mii de lacăte, cheile cărora s-au pierdut pentru totdeauna în hăul... moralității umane. Am simțit că încep să mă trateze cu repulsie și dispreț. Cineva chiar a scuipat a greață, acuzându-mă că sunt o depravată, numai că am îndrăznit să abordez această temă. M-am acuzat că sunt victima exploziei vagabondajului sexual, ce s-a declanșat în mizeria timpului de azi... Cît despre mine, nu simțeam nici un fel de remușcare. Trăiam sub impresiile momentelor fericite, petrecute alături, împreună cu Sabina.

Așteptam nerăbdătoare seara. Amica pleca, de obicei, la antrenamentele sale și venea târziu, când se făcea noapte. Erau cele mai lungi ore care se scurgeau pe ceasurile pânzei lui Daly...

Odată seara, cu o jumătate de oră mai devreme decât de obicei, auzii pași de atlet (așa avea mersul Sabina) pe coridorul lung. Inima a început să mi se tulbure de emoții. Am alergat să deschid nerăbdătoare ușa, când în prag, ca un munte, cu zâmbetul său malițios, apăru tânărul care-mi fură cândva feciorelnicia. Ținea în mâini un buchet mare de trandafiri purpurii, o cutie de bomboane, o șampanie, două pocale de cristal zângănitor... Mărturisii că a venit să se împace cu mine, că-și cere scuze pentru cele întâmplare și dorește să redevenim prieteni sinceri și credincioși. Îi ascultai palavrele și cu cât declarațiile lui deveneau mai înflăcărare, cu atât fiecare vorbă a lui mă irita la culme. Deși frumos ca un fante, chipeș - un adevărat vis pentru o domnișoară de vârsta mea - acum nu mai însemna pentru mine decât un trunchi de mesteacăn putred, rece și acoperit pe alocuri de mucegai... Am devenit furioasă, l-am bruscat cu vorbe grosolane, i-am aruncat buchetul cu flori cît colo, silindu-l să plece de unde a venit. Dânsul potrivea că e cazul să rabde capriciile mele, să-mi dovedească cu tot dinadinsul

că e cavaler sadea. A început să adune argumente în susținerea unei prietenii albastre, să mă calmeze adică.

Între timp își făcu apariția Sabina. Văzându-mă atât de exaltată, încă până clarifică lucrurile, se emoționează și mai tare decât mine. Fără multe explicații, scăpă câteva mișcări iscusite în direcția pretinsului cavaler și-l lovi fulgerător cu picioarele ei lungi în burtă; apoi forfecă mâinile ei pe lângă beregata cogemitului flăcău. Meseria pe care Sabina o căpătase la îndelungile antrenamente era vădită și de temut. Ea se bătea mai ceva ca un bărbat care-și apără ceva scump și sfânt. „Cavalerul” scăpă din mâini bomboanele, sticla de șampanie se făcu țandări, explodând, iar florile zburară în urma lui, când, așa atlet cum era, o luă la sănătoasa, coborând câte 3-4 scări odată...

Răfuindu-se cu vizitatorul nepofit, Sabina mă cercetă minuțios să-i mărturisesc cu lux de amănunte cum s-au întâmplat toate și cum de a îndrăznit acest tip să dialogheze cu mine... Am realizat că amica a devenit foc de geloasă. Mă dojeni, aducându-mă pînă la lacrimi. Cînd mă liniștii, mi-a cerut, calmă, să-i mai jur o dată fidelitate și credință, asigurînd-o că nu o voi schimba cu altă amică niciodată. Într-un tîrziu, ca să-i dovedesc adevărul, am acceptat ritualul jurămîntului. Mi-am spart cu o lamă vîna de la mîna, picurînd pe o bîsmăluță sîngele meu peste al ei... Sabina mi-a spus atunci, că acest ritual constituie legătura noastră conjugală pentru toată viața, pînă la moarte...

După acea logodnă o lună de zile i-am făcut pe părinți să se neliștească grozav. Părăsirăm amîndouă liceul și am plecat într-o călătorie la munte. A fost o adevărată lună de miere, pe care n-am s-o uit toată viața! Sînt și azi sub acele impresii de paradis. Cer albastru, răcoarea austeră a pinilor cu cetini verzi, cîntecul și trilirile diferitelor păsări! Apoi nopțile de la Slănic, cu plimbările noastre ademenitoare pînă la Cabana din deal. Atunci am simțit în persoana Sabinei un adevărat înger ocrotitor, care îndeplinea alături de mine rolul unui bărbat viril și puternic, dar și tandru, satisfăcîndu-mi cu îngăduință capriciile de domnișoară. Mulți băieți încercau să ne acosteze, să ne curteze sau făcîndu-ne propuneri care mai de care, pline de măguliri. Rîdeam de naivitatea lor, strîngându-ne amîndouă de mîini, în semn de solidaritate și credință de nezdruccinat. Eram fericite că am izbutit să creăm mai mult decît o adevărată familie...

BĂDĂRANII

Proaspăt absolvent al facultății de litere, Octavian Rabovilă avu norocul să rămână la catedra de limbi moderne. Urma se predeie limba maternă în grupele ruse. Era tânăr însurățel, soția tocmai îi născuse un băiețel, dar fiindcă nu aveau gazdă, trăiau răzlețiți. Elvira la țară, creștea copilul, iar Octavian locuia într-un cămin studențesc. Li s-a promis peste un an o garsonieră și această speranță îl ținea la un serviciu mai puțin plătit.

Studiul limbii materne i-a plăcut dintotdeauna lui și acum o amărăciune grea îi năpădi sufletul, când cunoscă mai îndeaproape atitudinea bațjocoritoare a studenților alolingvi de la Universitate față de obiectul pe care-l preda. Unii lectori ruși îi reproșau că n-are nici un temei să-l entuziasmeze predarea unei limbi, care în Moldova are o

sferă redusă de uz, era lipsită de orice prestigiu. Unde mai pui că toate instituțiile s-au reprofilat de mult cu predarea în limba rusă.

Studiase de mic istoria neamului. De la taică-său, profesor de istorie, care apucase puținică școală românească. O studiasse mai mult clandestin, și la facultate. Vedeă la tot pasul politica de rusificare, începând cu '40, când rușii veniră în Basarabia cu tancuri și blindate să ne „elibereze” de sub jugul burghezo-moșieresc român. În numai două-trei decenii limba fu scoasă din uzul oficial, strămtorată prin bucărtării și pe lanurile de tutun sau sfeclă. Existau, ce-i drept, câteva publicații de limbă moldovenească, o Uniune de scriitorilor, unde se vorbea în limba maternă, dar și aici la festivități mai puțin oficiale. Se subțiau obiceiurile, tradițiile culturale, locul lor ocupându-l o sub-cultură cu un pronunțat iz propagandistic. Unicii ei apostoli rămâneau deocamdată buncii și dascălii de la țară, pe care Octavian avu prilejul să-i admire în copilărie. Se străduia din răspuțeri să nu-și dea toate pe față, știind că la orice facultate sunt agenți secreți, informatori remunerați într-un fel sau altul de serviciile KGB, care făceau destule probleme studenților și profesorilor tineri mai ales.

În postura de lector avu chiar din primele zile și alte descurajări. Disprețul studenților, lașitatea noilor colegi, suspiciunea administrației nu-l încurajau deloc. Și totuși, Octavian se încuraja: dacă va îndeplini programul de studii, are să obțină un anumit rezultat. La cursuri aproape că vorbea pereților – fiecare student părea să fie preocupat de ale lui. El, însă, avea o satisfacție oarbă de a le vorbi în duioasa limbă românească, străină auzului celor din aulele universitare. De la o vreme studenții ruși începură să facă gălceavă, învinuindu-l că la orele de limba moldovenească le vorbește „prea românește”. Deși tot ei chicoteau, auzind de la el vreun cuvânt asemănător celor rusești și-l luau în zeflema. Octavian nu înceta să asude, explicându-le legile gramaticii, pe care vrând-nevrând studenții rusofoni trebuiau, în virtutea programei universitare, să le însușească.

Cei care ținură cursul până la el, manifestaseră o atitudine neserioasă la examinare, el, examenul fiind calificat ca o simplă formalitate. Odată cu venirea lui Octavian Rabovilă, lucrurile luară o întorsătură neașteptată. La primul colocviu cei mai mulți se pomeniră restanțieri. Fu o explozie. Se neliniștea întreg decanatul, chemat să mențină o reușită bună. Ca explozia să nu se răspândească până la rectorat, comitetul de partid, tânărul lector cunoscu reacția secretarului de partid al facultății Okorokov.

Acest Okorokov avea o față roșie ca sfecla, se plimba mereu prin aule, cu mâinile tremurânde, mai ales în prima jumătate a zilei, controlând într-o tăcere ursuză prezența profesorilor și frecvența studenților. Îi mergea vestea de un mare afemeiat, care seducea studente tinere. Locuia de unul singur într-un apartament cu trei odăi. Divorțase demult, soția părăsindu-l chiar la un an-doi după ce veniră în Moldova. În trecut ajunsese general de securitate undeva într-un oraș din Siberia și din cauza paharului fusese pensionat și trimis să lupte pe frontul ideologic în „Moldova însorită”, unde mocnește naționalismul român... Aici Okorokov se făcu un mare amator al vinului „Xeres” și uneori, între studenți așa și era poreclit. Se vorbea că are și doi feciori, dar

care dovediră de tineri să fie condamnați în câteva rânduri și acum își ispășeau din nou aventurile la Cricova. Receptiv la toate ce putea zdruncina temeiurile sovietice, a doua zi Octavian fu poftit la partcom.

– Precum ești comunist, nu pot să te trag la altă răspundere, îl luă atent generalul în retragere. Dar te-aș sfătui s-o lași mai moale cu limba dumitale. Românească... Și făcu o pauză ca să detecteze reacția tânărului lector. Octavian suportă cu indiferență dărăbănitul de mitralieră al degetelor în biroul masiv.

Nimeni n-o să învețe a vorbi precum dorești dumneata, reluă ex-generalul pe un ton mai moale. Ești băiat tânăr, familist, trebuie să ai grijă de carieră. Ca să-ți aduci soția de la țară, ai nevoie de o garsonieră, poate și de un apartament... Ascultă, n-ar fi mai bine să-mi faci periodic o dare de seamă, cine cu ce se ocupă în cămin, cine citește cărți românești, publicistica politică a lui Eminescu, romanele lui Marin Preda... Ai face un serviciu în interesul statului. Te bucuri de stima studenților și ai afla ușor tot de ce avem nevoie. Ți-e clar care este politica partidului?

Octavian îl ascultă atent, izbutind cu greu să păstreze o mină indiferentă. Când ieși din cabinet, Okorokov își frecă mâinile bucuros că a izbutit să-l convingă pe un „fân-can” de orientare naționalistă. Fusese împotriva ca absolventul Rabovilă să fie lăsat la catedră, dar l-au convins profesorii că e un specialist de mare viitor și cu o platformă ideologică sănătoasă, pe poziții marxist-leniniste... Acum însă își dădu seama că a fost dus în eroare. „Toți sunt niște naționaliști, fii de culaci”, scuipe el printre dinți. Dar nu-i nimic, limba lor în Basarabia a încălecat pe un cal mort. S-o știe”.

Avea Octavian și susținători. Unul dintre ei, Ilie Armașu, un lector mai în vârstă, ascultându-i păsul, plescăi din buzele sale mari și-și dădu absent cu părerea:

– Crezi că reușești să-i convingi că le este necesar româna? Dacă rusofonii nu vor s-o știe, n-au s-o învețe niciodată... Așa li-i națiunea.

La toate sfaturile colegilor, Octavian rămânea neutru. Nici unul din studenți nu trece a doua barieră, pomenindu-se restanțieri potențiali. Asemenea cazuri universitatea nu cunoscă până atunci. Partcomul, în frunte cu Alexei Doagă, un om serios, negru ca un țigan, se zguduie:

– Nu-ți pare că e mai deștept oul decât găina, tinere?

Mai rămăsese cam vreo lună până la vacanță. Studenții întraseră în sesiune și Octavian se trezi că față de persoana lui manifestă un viu interes Catia Coțcataia. Era o studentă nou venită la facultate, plină de tinerețe, după care turbau nu numai studenții, dar și mulți profesori. Întreaga-i făptură se scâldea într-o rară frumusețe, iar vocea-i tremurătoare turna o sevă dulce în ființă, electrizându-te. La prima vedere părea o fire modestă și timidă, deși se îmbrăca oarecum extravagant, ceea ce o făcea să treacă în categoria codanelor de tip sex-bombă. După nereușita la examenul de limbă „moldovenească”, Catia începu să se rețină după cursuri pe lângă tânărul lector, tot cerându-i explicații. Părea chiar amuzant uneori să vezi cum se opintea studenta să însușească materia. Nu era din sămânța celor talentați, dar munca de zi cu zi îl făcea pe Octavian să creadă că fata începe să înregistreze anumite succese. Uneori făcea schimb de câte

un zâmbet de politețe. Lectorul tot mai des se cutremura la surâsul ei enigmatic și cuminte. Începu să-i placă cum se îmbracă, cum răsfoiește paginile în sala de lectură, cum dă busna în aula pustie, cerând să o limpezească într-o problemă neclară. Până și eforturile ei de a vorbi cât de cât românește începu să-i pară nostime.

Inima bărbatului nu era o stană. Cucerit de sinceritatea fetei, hotărî, cu titlu de excepție, să o examineze înainte de termenul stabilit, în afara comisiei. Adică, el personal. A treia oară. O chemă la catedră și-i spuse intențiile, sfătuind-o să se prezinte peste două zile pentru a-și lichida restanța. Catia izbucni într-o furtună de bucurie; mulțumi, făcând câteva pocloane grațioase, apoi trecu la o notă de destăinuire, plină de farmec:

– De când am divorțat, locuiesc singură în două odăi. Am mereu nevoie de bani, și bursa de a-și recăpăta-o, lichidând restanța, mi-ar prinde foarte bine.

Spuse acest lucru în română, aproape fără nici o greșală.

– Când e posibil, eu totdeauna ajut oamenii, băigui lectorul. Soția era departe, iar zilele de odihnă, și le petrecea singur, în oraș, ceea ce începu să-i procure tot mai des o tristețe ne bună. Studenta îi prinse fisticăla.

– Dar... n-ar fi mai potrivit, zise ea deodată, cu tremurul seducător în voce, să susțin examenul... la mine acasă...

Octavian se cutremură, roșoasa îi năvăli pe față. Încercă zadarnic să scape de adierea valurilor de gingășie pe care le emana trupul mlădios și tandru al fetei, flămândă de mângâiere bărbătească.

– Numai, vă rog, să nu credeți nimic rău, nu-l slăbea Catia. Doresc foarte mult să veniți la mine în vizită.

– Voi încerca, răspunse copleșit lectorul. Catia scoase îndată un bilețel din gentuță și i-l întinse:

– Iată numărul meu de telefon. Am să vă aștept sâmbătă seara... Și ea părăsi aula cu pași mărunței, eleganți, lăsându-l absolut descumpănit.

Cele două zile Octavian le petrecu la sala de lectură. Era, de fapt, prezent în sală doar fizic, căci gândurile îi zburau de astă dată mereu nu atât la soție, la copil, cât la... Catia. Află de la un prieten că studenta Chițcataia divorțase acum un an. Fusese căsătorită cu un demnitar de la guvern, pământean de-al ei de pe malurile Donului. Dar ceva nu putură împărți și demnitarul plecă la altă femeie, lăsând-o singură în două odăi. Mai află că e o fire închisă, nu s-a compromis până acum prin nimica. „Și e foarte bine, își zice în sinea sa. O fire discretă i-ar crea probleme”.

Sâmbătă. Peste oraș se lăsau valurile amurgului. Seara, Octavian, cu răsuflarea întretăiată, telefonă. Catea era bine dispusă. Până în receptor ajungea o muzică clară și feerică. Îl aștepta cu nerăbdare. Din ultimii bani, el cumpără un buchet de gladiole, îmbracă cel mai bun costum, se parfumă, își adânci pălăria neagră de fetru peste genele ochilor frumoși și ieși grăbit. Amfitrioana îl întâmpină într-un hălățel de catifea subțire, strâns pe talie.

– Să începem examinarea, zise parcă în glumă, parcă în serios Catea, schițând ușor zâmbetul ei diafan.

– Da, da, desigur...

Catea scoase din gentuță matricula, i-o întinse. În timp ce lectorul Octavian semna că studenta Coțcataia a lichidat restanța, Catia, gălăgioasă, deschise sticla de șampanie și umplu pocalele.

– Pentru nemuritoarea limbă română! ridică prima pocalul.

Octavian nu mai putu să paseze. Muzica plutea lină prin odaie, adulmecând patimi și înghițind principii. Tăcerea nu dură mult. Catia îngustă ochisorii, îi prinse mâna lui Octavian și-l trase ușurel după ea în ritmul melodiei domoale.

– Vă iubesc la nebunie, șopti într-un târziu. Purtat de ritmul dansului și îmbătat de parfumul trupului tânăr, Octavian nici nu observă când ajunseră în altă odaie. Lumina slabă a unei lumânări groase atămâia pereții împodobiți cu câteva picturi erotice. În clipele următoare Octavian se pomeni în patul desfăcut, despuiat de haine, scufundându-se în albiturile puhave. Trupul gol al fetei zvâcnea de patimi și foc între brațele lui însetate.

Deodată Catea îi prinse mâinile și șopti cu voce încă nevlăguită:

– Hai sub duș. Ai să vezi ce plăcut e... Eu intru prima în baie, te chem acușica...

Și lunecă ca o zvârlugă din strânsoarea brațelor. Lumina slabă îi învăluia liniile corpului într-un mister și mai seducător. Își aruncă peste umeri halatul, prinse din mers ciupicii de cameră, scăpă din rama ușii o privire galeșă și dispăru în baie.

Trecură doar câteva clipe de când ușa băii înghiți trupul amfitrioanei. Octavian surprinse deodată un zgomot nedeslușit, care nu zăbavă trecu în pași de oameni grăbiți. N-a dat bine să se dezmeticească, că în odaie se aprinseră luminile orbitoare ale abajurului și în ușă s-au postat doi vlăjgani, ținând în frâu un dog. De după umerii acestei delegații de iți chipul plin de o satisfacție bestială al lui Okorokov în persoană. Câinele se smuncea spre bărbatul ce se căznea să-și acundă febril goliciunea și vlăjganul abia de izbutea să-l stăpânească. Apoi, Okorokov trecu înaintea tuturora, făcu un gest și cel cu câinele dispăru la bucătărie, de unde se auzi îndată chicotind Catea. Octavian pricepu totul...

– Adică, examinăm studenții... pardon, studentele la domiciliu? În ce limbă comunicați în așternutul Catiei Coțcataia? Dacă nu-i secret, firește...

– Ce idiotism, rosti Octavian cu glas stins. Dacă sunteți bărbat, permiteți-mi baremi să mă îmbrac...

– Acușică, răspuse Okorokov și începu să formeze un număr de telefon: Alo, tovarășe rector... Vă aduc la cunoștință că lectorul Octavian Rabovilă primește restanța la româna studentei Catea Coțcataia. În așternutul ei, gol-goluț...

Octavian sări din așternut și se repezi spre haine, dar vlăjganul îl izbi înapoi.

– Uite ce e, român împutit... Să știi pentru toată viața: organele lucrează și sunt la datorie. Nu vom permite nicidecum românizarea Basarabiei. Ia-ți hlamidele și pleacă la țară, unde-ți este locul, bădăranule...

„Bădăranule... bădăranule... bădăranule”, îi răsuna ca un ecou vocea lui Okorokov cât se îmbracă și cât își cărăbăni ciolanele până în odăița din cămin. Se simți în doar

câteva secunde devorat de demnitate, de principii, de tot ce acumulase în anii de studii și chiar până la facultate. De sfaturile și învățătura pe care i-o cultivă tatăl, de multe altele adunate în minte și în suflet și pe care le pierdu, le risipi într-un sfert de ceas. De soție și de fecior, pe care îi trădase atât de cumplit... Cu cine? Cu o studentă. O târfa străină care l-a îngenuncheat ca pe un bătăran...

Era descumpănit, strivit, murdărit pentru totdeauna. Cineva îi furase totul. Îl prădase până și de Patrie. Cine? Nu avea cui se plânge și unde găsi alinare, îndreptățire. În jurul lui erau numai vrăjmași – dușmanii limbii, dușmanii acestui pământ. Dușmanii care stau în capătul mesei și jubilează... Să fi avut un revolver, și-ar fi pus capăt zilelor.

Abia hăt după miezul nopții prin negura gândurilor încâlcite răzbătu chipul soției și a unui copil ce aveau nevoie de căldură părintească. Poate el, băiatul lui va fi precaut. Și mai dârș în lupta asta crâncenă, ce pare să nu mai aibă capăt. În negura nopții copacii se legănau de vânt, ca și cu o mie, cu două mii de ani în urmă. Și numai el avea gretoasa presimțire că fu slobozit în lumea asta, acum câteva ore, prin intestinul gros...

Abia peste vreo doi ani, când vremile începură să se schimbă, își găsi o slujbă la oraș. Își aduse și familia și încerca cu greu s-o scoată în capăt cu simbria nu prea mare, cu gazda, cu alte multe nevoi pe care le are omul la început. Fie și de-al doilea început. Într-un timp îi veni să se intereseze de studenta Catea Coțcataia. Spre marea lui uimire află că asemenea studentă nici n-a fi figurat în listele universităților... Nu-l mai află nici pe Okorokov la facultate. Se trecu și el în lumea ...celor drepti. Cu toate păcatele și cu toate metodele mârșave de urmărire a tinerilor profesori. Îi rămase doar ecoul printre oameni. Din când în când bătea la porțile auzului și timpanele îi infigeau atunci în creier un cuvânt greu, împovărat: „Bătăranule”.

„Bătăranilor... bătăranilor... bătăranilor”, îl urmărea uneori ecoul zile întregi. De la o vreme prinse a se întreba: «Cine sunt bătăranii?»

DRAGOSTE DE FLUTURI GALBENI

Olgăi Iațuleac

Atunci dimineață în celulă eram numai două. Eu și Varvara, o femeie mărunțică și smolită, care avea prostul obicei de a se scobi mereu în nas și, culcată, să citească întruna.

Pe la amiază au adus-o pe grăsană, îmbrăcata într-o haină largă, înflorată, cu miros de parfum scump în urma ei. Nimerise pentru prima dată aici și o bănuiam de săvârșirea unui omor.

Noutățile le-am aflat de la supraveghetorul Petro, un hahol mătăhălos și binevoitor la prima vedere. În ziua ceea de serviciu era Petro și nu asiatul Șamil, cu ochi înguști, care nu știa să vorbească încet, dar scotea niște sunete ca un artist de operă, care-și gătuie vocea în octava a treia. Petro, înainte de a o aduce pe a treia, ne-a servit prin ghi-

șeu cu câte-o țigară și ne-a povestit câte ceva despre ea: e fiica unei românce și a unui japonez. Mai mult nu știam nimic despre dânsa, care odată intrată în celulă, se urcă imediat în tăcere pe lavița de sus. Cu fața la perete, ea mângâlea ceva peste inscripțiile haotice rămase încă de pe timpurile lui Grinea Kotovski.

După legea deținuților noul sosit este dator să ne spună pentru care păcate a nimerit în rândurile noastre. Eu și Varvara eram în așteptare. Nu știu de ce, dar atunci preferam liniștea. Nici grășana nu-și da ghes la vorbă. Varvara, la lumina lămpii roșii din colț, ocrotită cu o grilă bătută de păianjeni, își încorda vederea asupra unei cărți. Nu mă puteam concentra într-atâta, încât să citesc cărți și stăteam culcată pe burtă, urmărind gaura neagră din colț, de unde curând trebuiau să iasă șobolanii la promenadă.

În suflet o invidiam pe Varvara. Era o femeie erudită. A citit toate cărțile închisorii, chiar și operele complete ale lui Lenin, Marx și Engels, pe care temnicerii ni le aduceau zilnic cu de a sila. Intelectul ei se evidenția mai ales când începea polemica cu administrația, apărându-și poziția, manevrând cu citate întregi din teoria marxist-leninistă. De la dânsa aflasem lucruri curioase din lumea cărților. Spre rușinea mea, în viață n-am citit nici o carte de la început până la sfârșit. Și mă bucuram că viața mi-a oferit prilejul de-a mă întâlni cu Varvara. La libertate ea lucrase învățătoare, dar fiind stăpânită de lăcomia banilor, porni pe calea escrocheriei. Se dădea mare făcătoare de minuni, străduindu-se să le convingă pe fetele stătute că poate să le mărire prin vrăji. Făcea de măritat, adică. Și acuma stătea la pușcărie a treia oară...

Aveam și eu cândva o pasiune. Să cresc flori de cameră. Țin minte, bunica mă sfătuiă, că atunci când sădești florile în ghiveci, trebuie se le uzi cu apă amestecată cu sânge de gaină. Se prind îndată...

Aici m-aș ocupa cu imortelele, știu că ar veni la ele fluturași de afară. Fluturași mari, galbeni. Așa cum îi iubeam în copilăria îndepărtată – unica mea bogăție ce o mai am de la viață. În rest toată biografia mea se reduce la pereți de beton și lumina slabă a lămpii din colț, vorbe deocheate ale supraveghetorilor. Poate și la croncănitul ciorilor din vecinătatea închisorii, ce sălășluiesc în plopii seculari. Demult nu văzusem nici copaci, nici ciori, le auzeam numai croncănitul. Zi și noapte, fără a ști care anotimp e afară – primăvara, vara sau toamna? Iarna pentru noi e frig, însă supraveghetorii sunt îmbrăcați în haine groase. Am șase ani de când stau în celulă și asemenea lucruri le-am priceput de minune...

La amiază, degrabă după ce o aduse pe grășană, se deschise ghișeul murdar al ușii. Petro, cu un zâmbet enigmatic, mușcându-și ușurel musteața, clipind din ochi, ne aduse prânzul. Străchini înnegrite de aluminiu cu supă de sorean, câte o cană de ceai și câte o bucată de pâine neagră. Grășana se coborî de pe lavița de sus ca să nu fie bănuțită că declară greva foamei, se făcu a gusta supa, după care vărsă strachina în gaura veceului din colț. Mușcă o gură de pâine și iar se urcă la locul ei. Nu credeam că dânsa poate să se hotărască la greva foamei. Dacă ar fi trezit această bănuială, administrația ar pune pe picior de alarmă medicina care ridică „pacientul” pe picioare. Medicii te pompează cu injecții și pastile, încât ești în stare să mănânci și paie. E o procedură

scârboasă și bănuiam că nou-venita se ferea din răspuseri să evite bănuiala. Dar poate nu-i era foame? Când stai zile întregi nemișcat în celulă, foamea nu se simte. Supravegheam acest lucru și nu puteam găsi adevăratul răspuns, deoarece grășana continua să tacă cu dârzenie.

Petro strănse din celelalte celule tacâmurile. Pe coridor se auziră pașii grăbiți ai mai multor supraveghetori. Undeva în fundul coridorului, niște tineri se răzvrătiseră și strigau cât îi țineau bojecii, să-i audă lumea de dincolo de ziduri: „Cerem libertate! Cerem libertate!” E ceva obișnuit în viața zilnică a închisorii. Toți se vor liberi. În asemenea cazuri sunt puse în funcție rețeviele, iar fețele supraveghetorilor se transformă în chipuri de fiară. Am observat săptămâna trecută, când, chiar în celula de vis-a-vis, făcuseră isterie doi inși. Urmăream această procedură prin gaura ușii. Petro lovea în ei ca în câini, iar din gingășia lui – nici pomină! Mai apoi, când aplană situația, el ne povesti că răzvrățiții cu pricina au nimerit aici pentru viol. Au violat o femeie gravidă, care se întorcea de la spital printr-o pădurice. Femeia batjocorită în stare de stres a născut chiar în fața lor doi gemeni. Griminalii, ca să șteargă urmele, au stropit femeia și pruncii cu benzină și le-au dat foc. Acuma își așteaptă pedeapsa capitală și... se răzvrătesc...

Conflictul a fost localizat repede. Cu santinelele asiatice nu e de glumă. Peste pușcărie se lasă o liniște relativă. După prânz toată lumea era dispusă să doarmă. Varvara dormea cu cartea pe piept, grășana continua să mângălească peretele, iar eu, culcată pe burtă, fărâmițam bucățele de pâine. Din gaura din colț ieșiră șobolanii la plimbare. Erau vreo patru. Unul mai dolofan decât altul. Îi cunoșteam pe fiecare în parte. Fiecare avea numele lui: Vănea, Petea, Mișa. Favoritul meu era Leonea, Brejnev. Dacă mă văd vreodată la libertate, îndrăgesc un bărbat, îi nasc un băiețel și-i pun numele Leonid... Șobolanii erau flămânzi de-a binelea. Leonid se ridică pe două lăbuțe, rânji spre mine cu ochisorii ca doi tăciuni și prinse bucățica de pâine între dinții săi incisivi. Ceilalți prinseră a se încăiera între ei, răpind hrana unul de la altul. Forfoteala lor mă amuza și le strigai cu jumătate de voce: „Ho, mânjilor, ho!”

După ce s-au săturat de-a binelea, prietenii mei deveniseră liniștiți, continuând să miroase picioarele mesei, ale scaunelor de fier, pisuarul. Apoi, leneși, parcă luându-și rămas bun pentru o vreme de la mine, au dispărut în gura din colț. „Au sălașul lor ca și noi. Oare au și ei pușcărie? m-am gândit. Uneori omul este nevoit să-și trăiască viața dracul știe cum și unde”. Săptămâna trecută mi s-a jupit toată pielea de pe corp. N-am știut nicicând că, aidoma șarpelui, din lipsa de vitamine, omul poate să se jupească dintr-odată de toată pielea corpului. Cu mine s-a întâmplat aceasta a două oară. La noi se zice că este pușcăriaș cu adevărat acela, care și-a lăsat măcar o dată pielea între zidurile închisorii! Și s-a înfrățit cu șobolanii.

Grășana se coborî de pe laviță și multă vreme stătu la masa de fier, cu barba sprijinită în mâinile scurte și puternice, ținându-și privirile spre lampa roșie din colț. N-am putut suporta tăcerea ei și m-am strolit nitam-nisam la ea, amintindu-i că e datoare să-și spună păsul. Ea tresări, dar privirile continuau să-i fie concentrate în același punct. Pe obrajii mari prinse a se prelinge șiroaie de lacrimi. Lacrimile ei, însă, nu

puteau trezi milă nici în inima mea, nici a Varvarei. Sunt lacrimi de dragoste, fericire, necaz, însă ele sunt prețuite doar dincolo de zidul înalt. Aici, în celulă, ele nu sunt decât... lacrimi.

– Ești japoneză? am întrebat-o.

– Mamă-mea a fost ridicată și dusă la Extremul Orient, în 40 și acolo s-a încurcat cu un samurai, prinse în sfârșit grai grășana. Îl chema Akihiro. Mama îmi spunea că seamănă cu el. Mai mult nu știu nimica despre dânsul.

– Dar pentru care păcate ai nimerit la noi? o interogă cu voce severă Varvara, care continua să citească.

– Mi-am ucis mahalepul. Așa i se zice bărbatului în satul nostru. L-am suferit vreo douăzeci de ani. Neamurile lui nu m-au acceptat. Au spus că sunt japoneză și le amestec sângele neamului. Poate de atâta înjosire nu mi-a rodit pânțelele nici un copil. La început medicii spuneau că nu sunt aptă de-a fi mamă, apoi când medicina m-a calicidat de-a binelea și unul în halat mi-a declarat că pot deja să dorm cu toată gara, că tot sterilă rămân, s-a descoperit că soțul e... clapon! Iat-așa, suratelor!.. oftă grășana, și-și ținti privirile spre mine:

– Și au început terorizările și bănuierile mahalepului. Mă batea și mă vâra sub masă, ordonându-mi să latru ca și câinele... Știți voi, suratelor, ce e aceea prostituție? ne întrebă ea deodată.

– L-ai înșelat, dori se afle Varvara, lăsînd într-o parte cartea.

– Tocmai că nu.

Sinceritatea grășanei trezi interesul Varvarei:

– Vicleano! Ce înseamnă pentru tine prostituție?

– Atunci când te chinui să conviețuiești zi de zi într-o casă cu un om pe care demult nu-l mai iubești. Aceasta e o adevărată prostituție.

– De aceea l-ai asasinat?

– Da.

– Și cum de te-au prins, fa? am rămas nedumerită. I-ai făcut harachiri sau?..

– Când în casă este rău, toate se termină cu un deznodământ. Boala soțului a fost că a pierdut simțul măsurii. A trădat fidelitatea deschis. Cu cea mai bună prietenă a mea. Gelozia este oarbă și răzbunătoare pentru cel ce are patima ei. Într-o noapte i-am pus cahla. Mă îngrozesc, amintindu-mi noaptea ceea plină de calvar.

– Și-apoi cum de te-au prins, fă? deveneam eu și mai nerăbdătoare. Cum de ți-au mirosit urmele?

– La început nimeni din sat nu bănuia că soțul e dispărut. După ce-l otrăvisem, l-am hăbucit ca pe-un gălătuc și l-am dat pe foc, în cuptor. A ars ca tizăcul, până în zorii zilei. Mă înfricoșeam că se răspândea un miros de carne arsă prin mahală, însă sătenii, probabil, n-au luat în seamă.

– Apoi te-au vândut?

– Primarul, după o jumătate de an, văzând că soțul nu se arată în lume, a declarat la poliție... Eu mă deprinsesem de-acum cu toate și lucrăm în voie la câmp. Și numai în

preajma iernii la ușa casei mele și-a făcut apariția un anchetator tinereț, plin de draci. M-a ischitit pe colo, pe dincoace. Am scris lămuriri când l-am văzut ultima oară pe soț. Apoi, împreună, l-am căutat prin pădurea din preajmă, prin iaz, pe câmp, dar fără succes.

– Totuși, te-a vândut vreo canalie.

– Cum avea s-o trădeze, dacă a făcut asasinatul fără să vadă careva? se stropși Varvara către mine.

– A fost greșeala mea. L-am ars la sfârșitul primăverii și nu mi-a dat prin minte un lucru. Anchetatorul, când pierduse orice speranță, hotărî să mă lase în pace crezând că soțul meu e pierdut fără de veste, dar s-a reținut în pragul ușii. M-a privit cu luare aminte și mi-a cerut... cociorva... A scos cenușa din cuptor și a găsit mandibula soțului, care nu arsese...

Deodată grășana își miji ochii ei înguști și izbucni în hohote stridente de plâns. Am tresărit ușurel și, întorcându-mă ca și Varvara, cu spatele la ea, i-am șoptit plină de indignare:

– Proasto! La pușcărie nu nimeriști pentru cele făcute, ci pentru faptul că te-au prins...

Grășana continua să răcnească printre lacrimi că și-a pierdut viața pentru totdeauna. M-a scos din fire până la urmă și i-am ordonat să închidă gura, că mă doare capul. S-a oțărât la ea și Varvara, dar grășana nicidecum nu se putea potoli. Proasta de ea! Eu am nimerit aici a patra oară, și nu bocesc. Am nimerit că n-am avut ocazia ca să nu fiu prinsă. De câte ori am devalizat apartamente prin spargere, de atâtea ori am fost prinsă în flagrant delict. M-a născut mama fără de noroc.

Pe când grășana, japoneza asta, s-a prostit cu totul și n-a fost prevăzătoare. Doamne! Lumea vorbește că japonezii sunt oameni deștepți la ei în patrie, dar aici, prin străini, uite cum se prostesc!

Grășana continua să facă istericale. Și nu aveam ce-i face alta, decât s-o bocănim. Dar împreună cu Varvara am socotit că n-are rost să ne punem mintea cu ea. Am bătut în ușă și l-am rugat pe Petro să ne scoată la plimbare. Supraveghetorul a spus că nu se poate. Varvara, însă, i-a promis e-o să-i scrie o lucrare de curs la istoria P.C.U.S. Petro e student la facultatea de drept fără frecvență și adeseori apelează la ajutorul ei și nu putu s-o refuze.

Când a deschis ușa, mi se părea că spre celula noastră năvălesc roiuri de fluturi galbeni, fluturi pe care îi admiram în copilărie, când mă jucam cu ei în grădină la bunica. Printre gratii năvăleau razele soarelui strălucitor și blând. Peste hainele noastre jucau fluturași galbeni de lumină... Japoneza singură continua să răcnească după noi, s-o luăm la promenadă. Era prea exaltată, izbea cu pumnii în ușă. L-a supărat grozav și pe bunul nostru Petro. S-a întors la ea cu reteveul și i-a potolit obrăznicia. Când ne plimbam prin curtea închisorii cu ziduri înalte pe meterezele cărora stăteau santinetele înarmate, Petro continua să-i citească morală:

– Aicea nu ești pe scenă și emoțiile trebuie să le uiți dincolo. N-ai știut să prețuiești libertatea.

Urmără câteva somații categorice ale lui Șamil în limba rusă, pe care le înțeleg toți pușcărișii de minune... Grăsana muți. Petro veni la noi, căci avea el ce avea cu Varvara: discutau lucruri neînțelese pentru mine. Despre filozofie și marxism-leninism, căci prietenul nostru curând avea să susțină examenul la facultate... Eu ridicam mâinile în sus și mă chinuiam să simt căldura razelor de soare ce se străduiau să pătrundă peste muchia zidurilor, aidoma fluturașilor galbeni... Galbenul e unica culoare ce pătrunde până la noi.

Ne-am întors împreună cu Petro și încă doi supraveghetori spre celulă, însă, cum deschiserăm ușa, îndată se stârni tărăboi în toată pușcăria. Grăsana izbutise să răsucească un juvăț din fusta ei înflorată și să-l prindă de gratiile geamului. Se zbatea în convulsii cu limba scoasă afară. Ochii ei ieșiseră din orbite. Petro se repezi cu un pumnal și tăie ștreangul, răcni cât îl ținură bojocii să vină medicii; apoi către japoneză, ordonându-i categoric să nu moară, căci va purta răspundere. Până venirea medicii, grăsana nu mai dădea semne de viață. Învălmășeala din jur nu-mi trezi nici o emoție, decât un val de invidie. Unica plăcere de a ieși dintre zidurile acestea la libertate e o moarte ușoară. Într-o clipă să te izbăvești de toate suferințele...

Grăsana zăcea întinsă în coridor. Medicii au confirmat moartea, doi temniceri asiatici au rostogolit-o pe nășalii și opintindu-se au dus-o dincolo de zidurile închisorii. Petro, ca o fiară, ne îmbrânci înăuntrul celulei, încuind ambele lăcăți de la ușa de fier. Un guzgan își făcu apariția din gaură și tot mirosind masa, scaunele de fier, se opri lângă bulhacul de sânge rămas după moartea grășanei. Din urma lui, parcă înfricoșați, ieșiră și șobolanii ceilalți.

În celulă rămaserăm iarăși noi două, cu guzganii...

SĂRBĂTOAREA UNEI FECIOARE

Pe fratele Gheorghe l-am înmormântat în seara Vinerii mari. Paștele n-a fost paște, celelalte sărbători – la fel. Tragedia familiei noastre se întâmplase îndată după plecarea mea de la cei doi copii, după care locuiam singur într-o garsonieră închiriată în cartierul vechi al orașului. Moartea fratelui îmi cauzase un adevărat șoc. Patriot înflăcărat, pe Gheorghe nimeni nu l-a putut opri să plece la luptă când hoardele căzăcești năvăliseră în Transnistria. Am considerat că s-a grăbit, deoarece cât de neînfricat ai fi, în fața tancurilor rusești nu poți apare cu praștia. Oricum el m-a considerat laș și a plecat.

Moartea lui mă făcuse ursuz, pierdusem orice interes, mai ales față de femei. Fiind profesor la arte, nu știu de ce mereu eram iritat de viitoarele artiste, drăguțe de altfel. Îmi potoleam singurătatea mai mult în plimbări solitare. Prietenii familiei dintr-odată s-au retras și numai amintirile trecutului mai pătrundeau în creieri, ca o rază de lumină. Starea apăsătoare îmi generase o și mai mare frică: să nu-mi îmbătrânească sufletul. Am ținut totdeauna la părerea că în pofida oricărei vârste nu trebuie să permitem sufletului să îmbătrânească. Adeseori mă îngrozesc semenii mei burtoși, neîngrijind de ei – niște persoane cu trecut, cu prezent, dar fără viitor. Viitorul, afirmă ei, s-a oprit. Ei

mai spun că viața îți oferă șansa la o anumită vârstă și trebuie să te împaci cu ceea ce ai dobândit atunci... Eu însă, după cele două drame personale nutream speranța de a găsi o delectare ce m-ar abate de la gândurile triste. Numai nu în vreo eventuală întâlnire cu o femeie. Ba chiar am decis că nu sunt capabil de-a fi familist și altă familie nu-mi voi crea niciodată. Trecea timpul și traiul meu devenea tot mai monotonic. Dimineața plecam la serviciu, seara, la întoarcere, treceam pe la sărăcăcioase magazine.

Cele mai apăsătoare mi se păreau clipele de așteptare a autobuzului la stație. Așteptând, lumea era mereu antrenată în discuții politice: vorbeau cu ironie despre conducere, despre faptele „vitejești” ale mercenarilor ruși în Transnistria. Evenimentele din stânga Nistrului al treilea an consecutiv continuau să-i denigreze pe moldovenii. În stații, rusofonii parcă presurau cu obrăznicie sare pe rană. Mă obișnuisem oarecum cu atare stare de lucruri, convins că este inutil să te pui în poară cu niște lifte hrăpărețe, înarmate și lipsite de cultură. Precum îmi zise un prieten, timpul le va pune pe toate la locul lor și Dumnezeu, peste toate mai mare, ne va întinde o mână de ajutor. E o chestiune politică și dezlegarea ei se va întâmpla, cred eu, atunci când fiecele mele vor ajunge la vârsta mea de azi...

În monotonia așteptărilor, într-o dimineață se întâmplă un lucru neobișnuit pentru mine. La stație își făcu apariția o domnișoară elegantă, îmbrăcată cu gust. Ivirea ei parcă descărcase atmosfera enervantă. Presupusem că e o liceistă sau poate o absolventă a gimnaziului, căci avea niște maniere adolescente proeminente. Bărbații mai tineri, care până atunci stătuseră pe bănci, se ridicară în picioare, începând fiecare în felul său să-i dea semne de atenție. Unul o întrebă încotro pleacă, altul dacă n-are nevoie să se așeze în locul lui pe bancă ș.a.m.d. Domnișoara, cu un zâmbet enigmatic de Giocondă, le mulțumea tacticos pentru atenție și oarecum îi îndepărta politicos. Spre surprinderea mea, am observat că s-a apropiat de mine, mereu mângâindu-mă cu privirile ei arzătoare. Simțisem străbătând prin toată făptura un fior pe care-l mai cunoscușem student fiind la Universitate, când eram îndrăgostit lulea de o fată de la istorie. Atunci, în zilele de iarnă trăiam zile frumoase de așteptare, de idile și farmec. Dar... domnișoara de la istorie iubea pe altul, pe un mustăcios de la securitate și mi-a tăiat-o odată și pentru totdeauna. Mă folosea doar ca să-i facă în ciudă securistului, să-l ațâțe. Până la urmă ei s-au căsătorit, iar despre jocul ei din culise aflasem la o depărtare de ani.

De atunci am rămas cu rană în suflet, convins că soarta chiar de la început m-a văduvit de măreția primului amor. În problema femeilor totdeauna e nevoie de multă răbdare, pe care, din păcate, n-am avut-o niciodată și poate de aceea m-am grăbit cu înșurătoarea ca acum să ajung a fi ridicol. De fapt, ar fi un mare neadevăr, dacă aș spune că n-am iubit-o pe prima și unica mea soție. Greșeala mea a fost că m-am căsătorit cu o femeie deșteaptă, ingenioasă, inteligentă, dar personalitate! Iar când sub același acoperiș convețuiesc două personalități cu caractere diferite, familia nu este decât un miracol. Acum compar înșurătoarea mea de atunci cu o revoluție, care izbucnește în clipa când se coc premisele respective pentru acest pas. Trăiesc de-atunci, de la hotărârea mea să divorțez, cu părerea că bărbații nu sunt sinceri când afirmă că se iau din

dragoste curată, fiindcă nimeni niciodată n-a știut ce mai înseamnă și asta. Dar când suferi povara divorțului, te convingi că viața conjugală nu e altceva decât o pădere. Toate fetele la început sunt sfinte, mângâioase, ascultătoare, să le pui în sân nu alta; îți iartă orice greșală, par înțeleghătoare și atente. Dar mai trece puțină vreme și apare proza vieții. Și te pomenești într-o bună zi că s-au convertit în mercantilism, că înclină spre gâlceavă, încât ai impresia că marea majoritate a femeilor sunt pur și simplu... schizofrenice. Sau poate e altceva la mijloc...

Bărbații – așa le este natura – se întâmplă să aibă nevoie de mai multe femei în tinerețea lor. Deștepti au fost musulmanii când au gândit cu genialitate că în viața lor este foarte binevenit și necesar haremul. Acolo familiile sunt trainice și sănătoase, iar bărbații nu sunt învinuiți, pare-se, de infidelitate... Acum, când domnișoara mai că se lipise de mine, uitasem de noua și vechea filozofie a căsătoriei.

Autobusul ca înadins întârzia... Vântulețul răscolea frunzișul uscat și putred, așezat toamna trecută pe la rădăcina plopilor de pe marginea drumului. Începu să bureze. La celălalt colț al străzii, unde, pe asfaltul negru ca smoala, jucau luminile semaforului, stăteau zgribulite două pisici, cărora nici să le piese de ploaie. Desfăcusem umbrela, străduindu-mă să trimit gândul la examenele ce aveam a le primi în acea zi studenților, apoi la ultimele crâmpie de viață ale fratelui, când de-odată mă pomenii cu o voce dulce și cuminte alături:

– Am uitat umbrela acasă. Ploaia asta năstrușnică... Îmi dați voie?

Am fixat într-o clipă că domnișoara, deja alături, sub umbrelă, e puțin mai în vârstă decât fiică-mea.

– Mi se pare c-ați suportat un naufragiu, zise dânsa zgribulindu-și spatele... Vi-i zâmbetul ba trist, ba fascinant...

Ultima ei frază sună cam neobișnuit, semănând mai mult cu o chemare din veacul trecut, cu o voce sonoră de care n-am avut norocul la vârsta adolescenței. Era ceva miraculos și inexplicabil. Simții cum mă topesc în preajma acelei ființe, căzute ca un fulger de fericire în viața mea scurtă. Ploaia întetea, pisicile de la colțul străzii, ca și toată lumea, au început să-și caute unde să se dosească. Simțeam aproape suflarea fetei și ochii, ochii care mă înnebuneau. Nici n-am observat când sosi autobusul. Lumea prinse să se agite, întârzia la serviciu, iar noi stăteam nemișcați, nici că ne păsa. Am scos cărticica de vizită din buzunar, am slobozit-o ușor în gentuța ei neagră, cu lăcățile aurite și desene albe pe ea, zicându-i, stânjenit, ca un adolescent:

– Cred eu că... trebuie să facem cunoștință...

Spre marea-mi surprindere, domnișoara observă autobusul, mă apucă de mânecă, și trăgându-mă spre ușă, zise indiferent:

– Niciodată n-am acceptat cunoștințele din stradă.

La vârsta mea, când nu sunt nici bătrân, dar nici tânăr, în situații similare pot fi supus pericolului de a deveni ridicol. Așa a pățit și fratele Gheorghe, căzut pradă unei dragoste ce aparținea altuia, în numele ei dorind să-și arate vitejia la Nistru. Dar în loc de dragoste și glorie, găsi acolo moartea... Adus pe scut în Vinerea Mare, pretinsa lui

dragoste n-a venit să-i vadă fața ciuruită de gloanțe și steaua ce i-au ars-o cazacii pe frunte. Ea a plecat cu un alt amant într-o excursie, undeva pe insulele Canare.

Vreo săptămână, cât așteptam la stația cu ghinion (ori poate cu noroc?!), domnișoara parcă dispăruse. Nu apărea de nicăieri, deși îi simțeam privirile pretutindeni. În zilele celea plecam la serviciu ca la nuntă. Tristețea mă părăsi, încât se minunau și studenții de buna-mi dispoziție. Într-o chindie de octombrie, când vântul mâna aiurea frunzele aurii în susul și josul străzilor, mă telefonează cineva:

– Sunt domnișoara care nu acceptă cunoștințele din stradă...

Într-o clipă am fost și pe Aleea Clasicilor.

– Sunteți nespus de drăguț, doar că aveți ceva dintr-un bărbat înaintea unei încăierări, zise, mirosind trandafirul pe care i l-am dăruit. Nu cumva plecați la luptă cu cazacii?

– Dar de ce ar trebui să plec?

– Așa-i timpul, nu m-aș mira. Vecinul nostru a căzut la Cocieri. Nimeni însă nu se poate dumeri pentru ce a murit...

– E trist, e trist, ce mai vorbă, i-am spus. Și toamna e tristă. Și frunza e tristă. Să ne adâncim în tristețea toamnei...

Ajunși în dreptul unei bănci, auzirăm niște bătrâni care, chipurile, discutau între ei.

– E cam tinerică pentru domnul...

Dialogul bătrânilor, nu știu de ce, m-a amuzat, m-a încurajat. Soarta mă îndemna să cred că bunul Dumnezeu mi-a adus în cale acea dragoste pe care n-am întâlnit-o în adolescență. Prezența fetei îmi înnobila sufletul.

– Să plecăm de-aici... Să plecăm...

Rugămintea a fost convingătoare. Am oprit un taximetru și peste jumătate de ceas ne-am pomenit într-un apartament bine amenajat din preajma hipodromului. Domnișoara vorbea despre flori, cărți, despre mode. După o cafea mă întrebă:

– Vă simțiți bine? E apartamentul nostru.

– Oarecum...

– Dragul meu. Bărbații devin ridicoli când își manifestă prea evident slăbiciunile în fața unei situații imprevizibile. Suntem doi îndrăgostiți, iar îndrăgostiții sunt scutiți de eșecuri...

– E neobișnuit oarecum... mă bâlbâi ca un zălud, străduindu-mă să înțeleg dacă ceea ce se întâmplă cu mine e realitate sau vis. Cum să socotim cele ce se întâmplă între noi?

– O istorie fulgerătoare în biografia mea, zise împăcată.

– Un fulger?..

– Care e și nu e... Viața noastră este o scânteie de pierderi și recuperare. Am impresia că ați apărut în viața mea cu o întârziere de câteva zile... Dar sunt fericită că ați apărut...

– Iar eu am senzația că ați venit de acolo, din adolescență...

S-a lăsat o tăcere adâncă. Doar lumânarea de pe masă, pe care o aprinse domnișoara, sfârâia ușurel.

– Când v-am văzut pentru prima oară la stație, simțeam că în ființa mea s-a trezit... femeia, recunosc deodată ființa care își lipise obrăjii de ai mei. În colțul ochilor ei, la lumina slabă străluceau două lacrimi.

În vreme de dincolo de geam pășteau doi cai albi, cu coamele în vânt, noi pluteam pe valuri cunoscute și necunoscute totodată. Orașul adormea în pace și liniște. De pe peretele din față ne priveau ochii dulci din fotografia domnișoarei. Într-un târziu fata cu părul lung zise ca pentru sine:

– Ce păcat că fericirea durează doar câteva secunde...

Mă incomodau vorbele ei și doream s-o readuc la realitate, să clarific până și... lucrurile clare: cine este, de unde vine, ce înseamnă toate cele ce se întâmplă între noi aproape inconștient, numai după o singură întâlnire...

– De mâine ne vom vedea mai des...

Domnișoara, ștergându-și lacrima abia vizibilă, oftă ușurel:

– Ați zis că a avea familie e un adevărat sacrificiu? Mă căsătoresc. Peste patru zile voi juca nunta...

– Zău? făcui mirat, convins că domnișoara glumește. Ea însă își ascunse căpșorul în pieptul meu și continuă să-mi spună:

– Mă căsătoresc cu un cazac din Transnistria, pe care l-am întâlnit înainte de dragostea noastră... Uite cum se întâmplă... Avem o dragoste, dar nu putem merge împreună mai departe. Asta e...

Convingându-mă până la urmă că domnișoara nu glumește, simțisem cum o slăbiciune puse stăpânire pe întreaga-mi ființă. Clipele care adineaori ne înveliseră cu miresme de flori și plăcere plecau, plecau, ducându-mă parcă în neantul deznădejdei.

– De ce îți trebuie să-ți legi viața cu un cazac? Ai lui au semănat oroare, moarte în Transnistria. L-au ucis pe fratele...

– Da, voi, românii, aveți suflete nobile, pacifiste. Sunteți oameni cu adevărat, dar nu sunteți duri ca și cazacii. Poate fiindcă vă lipsește demnitatea de neam...

Domnișoara se îmbrăca încet, parcă indiferentă la toate ce fusese adineaori între noi. Îmi amintii vorbele unui coleg de catedră despre basarabienii văduviți de intelectualitate, despre primele talente care apăruseră la noi, despre eșaloane întregi cu rusoaice drăgălașe trimise de Moscova în Moldova. Poate prin aceeași coincidență băieții de atunci s-au căsătorit cu rusoaice? Mulți dintre ei, devenind mai târziu oameni politici, cu vremea și-au uitat limba, obiceiul, iar odraslele lor s-au pomenit mancurtizați. „Iată cum se întâmplă... Când simți fericirea în mâinile tale, desfăci palma s-o vezi și te-alegi cu... dezamăgirea. Oare voi mai avea puteri la vârsta mea să recuperez cele neîmplinite? Ori poate a avut dreptate fratele care, ducându-se la moarte, a spus că omul totdeauna are o parte a sufletului ce nu se vede, nu se împarte cu nimeni, căci aparține în exclusivitate propriei sale conștiințe...”

– E totul pierdut și nu va rămâne nimic din dragostea noastră efemeră! am murmurat într-un târziu, când trebuia să ne despărțim.

– Va rămâne, zise ea convinsă. Va rămâne un copil, căruia o să-i pun neapărat numele Dumnevoastră. Între oameni totdeauna rămâne ceva veșnic, sacru. Rămâne soarele, luna... stelele, cerul care ne unește sub același acoperiș...

Mă cuprinseseră durerile de cap. Pe la miez de noapte ne-am despărțit. Pășeam clătinându-mă ca un beat spre gazda-mi pustie și rece. Amărăciunea coborâse în întreaga mea făptură. Doream să mă împac oarecum cu întâmplarea de adineaori, că doar nu aveam a-mi pune capăt zilelor la o simplă dezamăgire. Dumnezeu ne dă viața așa cum este. Și apoi cine din noi poate afirma cu tărie că atunci când suntem obsedați de eșecuri, suntem datori a socoti că trăim adevărata nefericire?

ATUNCI CÂND NOAPTEA NU DORMEA

Era sfârșitul lunii mai. Până la demobilizarea mea rămăneau zile numărate.

Sosise deja noul contingent, niște băieți bine instruiți, ce ne înlocuiau pe noi, soldații vechi, încât aproape că am rămas fără griji. Mai ales seara odată cu încheierea zborurilor de antrenament, după ce avioanele erau așezate cu strictete în linie, adormind liniștite la locurile lor de repaos, deveneam liber ca o pasăre și puteam să-mi petrec timpul așa cum găseam de cuviință. Santinelele, cu dulăi în lanț, păzeau împrejurimile bazei militare. Și în acel ocol enorm de sărmă ghimpată se simțea miros plăcut de flori de drăcilă, îmbibat cu un iz ușurel de motorină.

Noapțile îmi plăcea să cutreier malurile abrupte ale Stârlui, râul din localitatea N. De la cazarmă treceam printr-un desiș de vișini cu vârfurile ușurel argintate de lumina slabă a lunii, care ba apărea, ba dispărea printre nori, coboram cărărușa ce străbătea șerpuitoare prin păpurișul înalt, foșnitor, până mă pomeneam lângă apa neagră ca smoala, plină de vârtejuri. La cotitura ceea apa înghesuia malurile, iar sub două sălcii bătrâne și pletoase, prinse în pripoane, se legănau pe valuri vreo câteva bărci.

... Noaptea era cuprinsă de o ceață ușoară, încât, dacă priveai peste vișinet, spre cerul luminat de lămpile orașului din depărtare, abia puteai desluși zidurile crenelate ale cetății Liubart, denumire dată în cinstea făuritorului ei, un pan polonez.

Observasem în seara ceea pe cer niște nori grei, negri ca fumul de smoală arzând, care, parcă mobilizați în grabă de o putere supranaturală, tăiați pe alocuri de secera lunii, își luau calea peste Pocuția spre Basarabia mea natală... Aruncam din mers petricele în râu. Ajuns, la bărci, am urcat în una din ele. Valurile năstrușnice prinseră a mă legăna, de parcă voiau să mă adormă ca pe un copil. Șezând în barcă, eram cu gândurile acasă, la cele petrecute acolo până la armată. Încercam să-mi amintesc crâmpie de viață, pe care le memorizam îndată după naștere. Pesemne că toți oamenii, odată și odată, se gândesc în sinea lor și la aceasta, căutând cu insistență în memorie câte-o imagine din împărăția îndepărtatei copilării... Și părea că retrăiesc clipa când, înfășat într-un bariz în carouri,

mama mă scâldea într-o covățică. În sobă arde focul, lemnele trosnesc... Lăutoarea este fierbinte, mă sufoc, scâncesc, dar mama mă spală cu insistență, sturcurând printre buze cuvintele unui cântec: „Pe un vârf de munte, pe-o vale-adâncă...”

Apoi îmi apare în gând, ceva mai deslușit, un alt crâmpei din viață. E iarnă. Afară viscolește. Pe lângă garduri, de-a lungul drumului din centrul satului, fumează suluri de zăpadă. Pășesc prin troiene, cu o torbă de făină în spate, spre malul râpei, unde e casa bunelului. Mă trimisese mama la el. Ajung înghețat bocnă, cu lacrimi de frig pe obrăjori. Bătrânul mă urcă îmbrăcat pe lăița de lângă soba fierbinte și după ce dinții mi se opresc din clănțănit, el zâmbește și se pare că vrea să-mi facă o surpriză. Scoate dintr-un cufăraș negru ca tăciunile niște nuci, zaharicale și mi le dă. Mă sărută, înghimpându-mă cu barba albă ca neaua, zice că am împlinit azi patru anișori și mă felicită!.. Amintirile vin cu duimul, însă astăzi nicidecum nu mai pot resimți deplin atmosfera acelor dulci timpuri. Azi parcă toate sunt altele, schimbate nu știu cum...

Barca tresări vârtos, nimerind în iureșul unui vârtej. Stufăriile prinseră a foșni, stărnite de vânt. La un moment m-a cuprins teama că m-aș putea răsturna în râu. Am sărit din luntre și m-am pornit în josul râului, spre stufăriile din preajma cetății. Aerul jilav aducea dinspre pădurea de peste aerodrom același miros de motorină, de apă stătută și de coșolină. Locurile din preajmă erau mlăștinoase, dar nevoia de fânțari venea mai încolo, pe la mijlocul verii. Aveam o presimțire ciudată, mai ales când deodată, am deslușit înaintea mea urme de pași mărunți, ce nu semănau a fi lăsați de cizmă soldățească. Era exclus ca în locurile celea să nimerescă vreo persoană civilă... Ieșind din stufăriile înalte, am răsuflat ușurat. Dar în aceeași clipă fui surprins de o spaimă cruntă, de ceva necunoscut și îngrozitor: în fața mea răsări ca din pământ o fată... goală. Stătea statuie înaintea-mi și tremura de frig. În descumpănirea ce mă cuprinsese, i-am deslușit totuși oasele zigomatice clar conturate, fruntea-i îngustă, ochii asiatici, nasul lățit și părul-i lung și blond, care, purtat de valurile vântului jilav, cerca să-i acopere pe-alocuri goliciunea. Mă zguduii cu toată ființa, amintindu-mi spusele unui camarad de oaste din Bielorusia, căruia îi ziceam Seabără, adică prieten. Acest Seabără, parcă în glumă, parcă în serios, ne mărturisise că în Volânia există o sectă în afara legii, care se numește „apostolii luminii”. Acești „apostoli”, o dată în an, se adună pe ascuns pe malul Stăru-lui, aprind un foc și se roagă. După îndelungate rugăciuni sectanții beau crâncen și ospătează monstruos, apoi își petrec noaptea cu pricina în dezmațuri și desfrâu... Pruncii zămisliți în acea seară, la nașterea lor, sunt aduși cu toții jertfă... focului...

Ochii ei se făcuseră mari, barându-mi calea. Mușisem, cât timp încercam s-o ocolesc. Fata însă continua să-mi stăvilească drumul și, întinzând brațele spre mine, sușoti ceva cu vocea-i stinsă, silindu-mă printr-un gest să stau locului. Dinții ei mari, albi, clănțăneau amenințător, iar fața-i umedă și suptă de nesomn mă hipnotiză parcă. Abia după o vreme am simțit cum de pe buze i se desprind niște vorbe necuviincioase... Fata îmi întoarse spatele catifelat și, cu mișcări feline, râzând malițios, dispăru în desișul stufăriilor. Frica încuibată în trupul meu era atât de puternică, încât nu mă hotăram să continui calea și stăteam ca un par bătut.

După ce am încercat a mă calma, potrivisem, totuși că cele întâmplare nu sunt decât o simplă halucinație. Ajuns stăpân pe propria mea siguranță, curând auzii la spate un suspin adânc, înăbușit. M-am întors. Era același nud, cu un cuțit mare în mâini, tăiușul căruia străluci în dreptul pieptului meu. Privirile de vasilisc ale fetei făcuseră să dispară. Deseori moartea trece pe lângă noi fără ca s-o observăm. În momentul acela însă realitatea era crudă. Moartea, precum vă dați bine seama, stătea la câțiva centimetri de mine...

– Ce-i cu tine?

Întrebarea mea, pe culmea indignării, răsună atât de tare, încât fata lăsă cuțitul în jos, bâigui ceva, apoi începu să scâncească abia auzit. Scuturat de spaima morții, încercai a mă stăpâni.

– Liniștește-te! i-am zis înțepat, sfidător, ca în gând iar să mă înfurii. Ce-o fi însemnând toate astea?... Vorbesc cu muma pădurii?...

Ea continua să mă privească deja pe furiș, scrâșnind din dinți.

– Îmbracă-te, să nu răcești, am revenit mai calm.

Ea însă tăcea cu încăpăținare. Mă fulgera atunci gândul că o fi scrintită. Surdomuță. Într-o clipă de tâmpenie, poate să mă omoare și nici să nu răspundă măcar... I-am smuncit pumnalul din mâini, aruncându-l cât colo în stufării.

– Pleacă! m-am răstit la ea, făcând-o să tresară.

– Unde? mă surprinse deodată cu un râs himeric.

–?!...

Aproape inconstient, am silit-o să meargă după mine până la cotitura cu sălcii, unde stăteau priponite bărcile. Câteva luni în șir nu văzusem zare de femeie, pe când acum pășeam hotărât alături de una în veșmintele Evei. Pișcam cu privirile îndărăt, simțindu-i căldura sânilor fragezi, părul mânat de vânt peste umerii mei, părându-mi că o să se topească pământul sub mine... Mă amăra doar gândul că mă aflu în compania neașteptată a unei debile.

Ajungând lângă bărci, ce i s-o fi năzărit zăludei, că țipă strident și se repezi cu toată firea să-și înfigă unghiile în gâtul meu. O făcuse pe neprins de veste, căutând să mă stranguleze dintr-o mișcare... Am reușit s-o îmbrâncesc cu brutalitate, ca să zboare ca o surcică în valurile nămolite ale râului. Nu-mi dădeam seama ce fac. Ținând pumnii încleștați, o așteptam să iasă pe mal. Ea însă izbucni în hohote de râs și se bălăcea în apă arătându-mi prostește limba. Ieșise pe mal abia când mă ogoisem, incredințându-o că-i dau iertare. Ea, fără a-și feri părul de pe față, sâni și coapse, veni alături și netezindu-mi epoleții albaștri, mă rugă să ne așezăm nițel pentru a ne potoli oboseala. Încearca să-și șteargă apa de pe sâni catifelati și tineri. Apoi prinse a smulge iarba din jur ca s-o arunce supărată în râu.

– Ascultă, divcino, dracul să te ia, știi să vorbești sau nu?

– Sunt rusoaică! îmi reproșă dânsa vehement. După o mică pauză se îndârji iarăși cu vocea la mine: Fiți afurișiți cu toții!

– Unde ți-s țoalele?

Nu-mi răspunse, ci își acoperi doar fața cu palmele sale neobișnuit de mari, probabil ajungând în sfârșit rușinea la conștiința ei. Șușoti iar ceva asemănător unei rugăciuni.

– Bucură-te c-am dat peste tine... Câte nu se întâmpla noaptea...

Ea mă privi acuzator și izbucni cu un glas în care tremura mult necaz.

– Fii blestemat și tu, în vecii vecilor!

– N-ai ce te război cu mine... Afurisit e-aceia care ți-a jucat festa.

Spre uimirea mea, fata clătină afirmativ din cap, dar tot atunci se ridică în picioare și făcu un gest de batjocură. Își scutură apoi nisipul de pe coapse, fese, de pe rotunghi-me abdomenului. Potrivind toate normale, veni iar lângă mine, așezându-se alături.

– Te jenezi?

– Cum de-ai nimerit aici fără ca să dai peste santinele?

– Sunt stăpână pe toată țara și unde vreau acolo pătrund, cercă ea să mă convingă plină de sine.

– Posibil... zisei compătimitor, fără a înțelege de ce.

– Crezi că e o comedie la mijloc? Nicidecum! Puturosul ăsta de râu e vinovat. El mi-a mânat hainele la vale. Ai înțeles?!

– Bănuiesc...

– Negreșit că-i așa, se oțărî dânsa zgribulindu-se lângă mine.

Abia de mai pronunța vorbele. I-am dat vestonul, pantalonii kaki, rămânând în albituri. Nu se lăsa mult rugată. Hainele îi erau cam mari. I-am pus și chipiul pe cap. Fata duse cu semeție palma la tâmplă, salutându-mă militărește, și râse bucuroasă, dezgolindu-și dinții mari și albi... Gândul că fata este o veritabilă reprezentantă a sectei descrise de Seabă nu-mi dădea pace, dar n-am îndrăznit s-o descos cumva. Ea mă cuprinse cu palmele de umeri și încercă să mă ridice, dar mă dovedisem prea greu pentru puterile ei.

– Îmi place să mă scald în dricul nopții, zise ea mai apoi plină de importanță. Sunt în treacăt pe-aici. Până acum m-am scăldat în Obi, Enisei, Terek, Amur, Dunăre, Nistru, Volga... Râurile necuprinsei mele țări! Dar mai neghiob râu ca Stâr n-am văzut. Am lăsat hainele colea lângă barcă, dar în locul lor am găsit pumnalul cu care am dorit să te omor... Cum te cheamă?

Nu-i plăcu numele meu. Aflând că sunt din Moldova, mă numi cu mare dispreț „român”. S-a grăbit să-mi spună că a cunoscut destul de bine Chișinăul, care-i „tixit de naționaliști”...

– Acuma extremiștii români de la voi fac gălăgie. Vor tricolor, alfabet, limbă de stat... Nu e prea mult? încercă fata să-mi ceară socoteală. O să vă iasă toate pe ochi... Vezi avioanele astea de pe aerodrom? În câteva clipe ajung acolo și fac praf din toți naționaliștii. Suntem puternici! Să nu uitați că prin țara noastră mare și iubită putem să ne plimbăm cum dorim și când dorim...

Ea se mai roti o dată în jurul meu și zâmbi plină de răutate. Totuși era frumoasă. Emoțiile îmi urcau cu noduri în gât, mi se întrerupea răsuflarea și nu puteam pronunța

cuvintele deslușit. Vrând să-i reproșez oarecum, vocea mi se stingea ca para focului în ploaie. Ea își mută capul de pe umăr pe pieptul meu. Inima îmi zvâcni cu putere. Mă cuprinse cu ardoare...

Timpul trecu uluitor de repede. Cu fața scâldată în plăcere, șireată, ea nu dorea să se scoale de pe iarba jilavă și moale. M-am uitat cu înfrigurare la ceas. Curând la cazarmă va suna deșteptarea. Trebuia să ne dispărăm. Ajutând-o să se ridice, fata iar prinse a face grații în jurul meu, râzând în hohote.

– Eu sunt stăpâna nopții, zise ea. Am făcut și voi face tot ce vreau. Nu fac politică, dar supraveghez totul...

Apoi, cu aceleași mișcări feline, dispăru în împărăția stufăriilor de parcă ar fi înghițit-o iadul. Din urma ei veni un râs nerod. După care se așternu liniștea... În jur domnea doar foșnetul stufăriilor.

Dispariția fetei m-a neliniștit. Prinsem a-mi chinui mințile: cum să ajung la cazarmă în izmene? Ce rușine!... Ce-o să se mai hlizească Seabă...

Peste o vreme fata reapăru îmbrăcată într-o rochie roșie ca și broboada. În mâini ținea hainele mele. Aruncându-mi-le, așteptă să mă îmbrac.

– Ține-l, întinse dânsa pumnalul pe care-l aruncasem în stufării. Ca amintire despre o seară petrecută pe malul Stârului în compania unei lunatice...

– Păi, suntem deja cunoscuți.

Reproșul meu nu-i conveni.

– Nu e neapărat să ne cunoaștem mai bine. Adresa mea este mare. Dacă o să am nevoie, te voi găsi. Fii pe pace! Dar dacă nu-ți vei putea potoli curiozitatea, află că sunt designer și vino oricând la casa de mode din oraș.

– Cine ți-a întors hainele? Doar spuneai că ți le răpise apa?...

– Le uitasem în stufării, se îndreptăți dânsa. Tot acolo am găsit și cuțitul. Ia-l, ca amintire...

Vorbele și comportamentul ei mă mai făceau să cred că ceea ce se întâmplă cu mine nu e decât un vis feeric, un miraj. Ea, însă, continua să râdă, cu un râs fals, până se apropie de mine și mă sărută pe neprins de veste, fugar. Mi-a șoptit apoi „mulțumesc”, fără a pricepe pentru care binefacere, mi-a spus că-i place la nebunie ploaia ce începuse a picura mărunțel, odată cu lumina zilei, și un zâmbet larg se contura cu sfortare evidentă în clipa când hotărî să se despartă de mine. La lumina clară a zilei îi deosebeam chipul, sânii proeminenți, mâinile și picioarele puternice și lungi. Avea rochie roșie ca sângele, pe care se conturau unde și unde câte-o seceră și un ciocan. Îndepărtându-se de mine, observasem deodată că din mișcările ei feline din timpul nopții parcă nu rămăsese nici urmă. Mă fulgeră gândul că și în această privință, jucase teatrul de-a binelea. Mersul ei era stângaci, greoi, de parcă era o bătrână de peste șaptezeci de ani. Astfel pași printre pini drepți ca lumânările, printre posturile de gardă, se topi în verdeața umedă, în direcția cetății lui Liubart.

N-am avut îndrăzneala s-o chem cumva, să-i aflui numele măcar. Toate cele trăite atunci se topeau în lumina zilei, cu nedumeriri și enigme... M-am liniștit apoi cu

gândul că, uneori în viață ni se întâmplă și cazuri inexplicabile. Noaptea în care am întâlnit-o pe fata ceea pe malul Stărului ascunde și azi un miracol...

Zilele rămase până la demobilizare le-am petrecut în zbuciumul căutărilor acelei fete pe străzile aglomerate ale orașului din vecinătatea aerodromului cu avioane moderne, gata în orice clipă să zboare spre cele mai fierbinți colțuri ale țării. Am colindat toate casele de mode, am intrat prin magazine, pe la gară, am urmărit băncile adumbrite de sălcii pletoase din parcul „Lesea Ukrainka”... Simțeam că ochii ei înguști, puțin expresivi, dar precauți, mă urmăreau peste tot... Cu toate acestea, nimeni nu știa de ea.

Într-o seară de iunie am părăsit Volânia. Împreună cu mine, pe cer, spre Basarabia pluteau nori gri și negri. Luam cu mine amintirea nălucii nocturne de-atunci, care, în ciuda căutărilor zbuciumate, nu mi se mai arată vreodată, deși aveam presimțirea că ochii ei șireți vânau mereu alături. Mă mai vânează și azi, și nu sunt sigur că nu mă vor urmări și mâine...

DOINIȚA

După vara nădușitoare, petrecută în componența unui detașament studentesc pe șantierul de șoc din stepa Bugeacului, m-am întors acasă într-o sâmbătă pe la chindie. Eram student la drept, primul viitor jurist din sat și aveam o mândrie deosebită să fiu printre prietenii mei de școală ca să le povestesc ceva dintre cele auzite de la profesorii universitari legat de jurisprudență și lumea interlopă. Ca de obicei mă rețineam puțin acasă, izbutind doar să schimb câteva vorbe cu părinții, dar atunci l-am găsit în ogradă numai pe tata. Căra cu niște căldări smălțuite ravacul din cada de-afară în butoaiele din beci. Mama era dusă „la ajutor” – se mărita verișoara Galea. Am vrut să-l ajut pe tata, dar el nu m-a lăsat să mă murdăresc, spunând că nimeni în gospodăria lui nu știe a face lucrul ista mai bine decât dânsul.

...Toamna se arăta a fi fermecătoare. Așternut cu frunze îngălbenite, drumul ce ducea spre pădurea de la Chitca mă îmbia într-acolo și, fără a chibzui mult, m-am dus să hoinăresc pe potecile copilăriei mele. De acolo (de la Chitca) Ineasca, satul meu, se vede ca în palmă. Viile, urcând pe dealurile îngemănate, se domoleau în valuri aurii la soare, lăsând o ieșire spre lunca de pe șesul Ciulucului. Plutea în liniștea răcoritoare a serii un miros de poamă căpșună. Taman ca atunci...

Parcă o văd pe Doinița... Smolițică, ferindu-și mereu părul negru ce-i acoperea neascultător ochii, zâmbind a voie bună cu buzele de culoarea vișinelor coapte, mă îmbia cu îndemnul ei ștregăresc să ne ducem la „Luminița” ceea de la școală...

Trebuia să cânt în fața colegilor și oaspeților veniți din centrul raional dar, când urma să ies pe scenă, în ușă apăru Doinița și mă chemă nerăbdătoare pe o clipă afară. Pe o singură clipă numai.

Era o neastâmpărată și deseori găsea prilej de șotii – când se cuvenea, dar mai des când nu se cuvenea. Am însoțit-o supărat până în pragul școlii. Geamurile mari aruncau lumină peste pământul reavăn din care se ridicau valuri ușurele de ceață, învăluind

merii înfloriți din livadă. Fără nici un fel de introducere, Doinița mă trase încetșor de mânecă și-mi arătă stăruitoare cu degetul spre mărul albit de la colțul școlii. Mi-am încordat vederile și atunci, sub coroana copacului am deslușit rochia învățătoarei de muzică, diriginta clasei noastre, ocrotită de brațele unui flăcău zdravăn, purtând pe cap o pălărie mare din paie de erez.

– Se pupă... am șoptit abia, stăpânindu-mi răsufierea.

Doinița, oarecum îngrijorată, își purtă ochii focoși când la mine, când la perechea de sub copac, ținând ca o gospodină de treabă mâinile în șolduri.

– E Fănică, agronomul... oftă colega ușurel. Apoi făcu bănuitoare: – Dee-ți în gând!..

De odată am șuierat prelung cu o mână dusă în moalele capului – a prăpădenie nu alta... De-a dreptul luați prin surprindele, îndrăgostiții de sub măr s-au rupt din sărut și au tulit-o în desișul livezii. Atunci Doinița, speriată și ea, mă înșfăcă de-o mână și, chifnind ștângărește, precum îi era firea, am zbughit-o în școală, ascunzându-ne într-o clasă pustie.

– Ai văzut?.. nu m-am stăpânit eu.

– Răii, îngână fata, abia trăgându-și răsufierea.

Așa ceva nu trece cu vederea, prin urmare, plin de ambiție, cum eram pe atunci, am declarat că mă duc să-i dau de știre directorului care asista la „Luminiță”.

– Te trage cineva de limbă? îmi dădu ea, nemulțumită, chipiul pioneresc peste ochi. Ai văzut? Să peară totul în tine, chiar acuma!..

Și dispăru de lângă mine, mistuindu-se undeva în seninul înmirezmat al serii...

Un chiot de flăcău mă readuse la realitate, amintindu-mi de nunta verișoarei. Un miros subțirel de tescovină plutea din vale spre Chitca. Ciulucul, la apusul soarelui, părea un semn de întrebare pe tot întinsul șesului.

Am luat-o la picior spre casă. Tata cărase tot răvacul, pusese un mălai la teasc și tăifășuia cu mejeșul Simion Lazu. Stăteau în gura ghârliciului, iar lumina din prag, strecurată printre tufele de vie, le bătea în spate.

– Dacă s-ar pune nucari pe marginea drumului până la Brândușa, mai întâi de toate statul ar avea mare folos, am prins eu vorbele vecinului, care, se vede, începu să socoată pe degete: – De frumos? Copac delicat! Nuci – o să aibă? Aibă! Da lemnul? Lemnul, băiete!

– Au sădit mai anțărț până la Malul Galben, dar nu le-a ticnit hleiu, i-am amintit vecinului.

– Da cine i-a îngrijit? mi-a cerut socoteală Simion. Sătenii au uitat atunci că nucii puși trebuiesc îngrijiți, udați la vreme, curățți, păziți de ger...

– Ascultă ce spun oamenii și prinde la minte, măi băiete, căci geme valea de proști, mă preveni tata, nerăbdător să împle cănița cu vin.

– Mătinică vrei să vă duceți chercheliți la nuntă... nu m-am lăsat eu.

Tata se simți înțepat. Vecinul sări să-i eie apărarea, scoțind pieptul înainte:

– Băiete, să taci! Mucles! Om ca badea Vlad nu găsești în toată Europa!

Tata împunse supărat cu privirea, dar vecinul ținea cu tot dinadinsul să-și limpezească până la capăt gândul:

– Iac-așa, Serafime! Viața-i o minune și dac-o perzi tămbălău în tinerețe, degeaba te pocăiești la bătrânețe – dacă s-a dus îi bună dusă... Cât trăiești, fă bine oamenilor. Să fii sigur că urmașii se aleg cu ceva după tine – fie măcar și pentru câteva zile. Simi-on măsură cu privirile îngândurate dacă pricep ce spune el, apoi i se adresă tatei: – Cui în sat n-am făcut eu uși și ferestre? Oamenii mi-s martori și de roșit, cred eu, n-am ce roși în fața lor pentru cele făcute. Și trecu hotărât la cântare:

– Peste văi și peste dealuri...

Tata a zis câteva vorbe de aprobare, după care, cu glas domol, a prins să-i țină hangul:

*– Peste văi și peste dealuri
Voi chema numele tău,
Până când pământul, valuri,
Va cădea pe trupul meu...*

Și tot așa până ne-a surprins mama.

– V-ați grămădit ca la bufet! se răsti ea. Lumea nu-și vede capul de lucru, iar voi...

– Nu striga, hulere, că pentru tine cântăm! Încercă în felul ista s-o ogoiască tata, dar mama...

Într-o clipă ne-a zburătăcit cu vorba ca pe niște pui de potârniche. Eu, bunăoară, m-am retras în casa cea mare să-mi schimb hainele și să plec la nuntă.

Doinița... Zi însorită de septembrie... Din îndemnul fratelui plecam la Chișinău la o școală tehnică... Iar fetița copilăriei mele, răzemată de un vișin, cu ochii jucându-i în lacrimi, rămânea în Ineasca...

Pe umerașele garderobei stăteau hainele mele, care nu mă mai încăpeau: cele de ostaș, de muncitor, iar printre ele – o cămașă brodată cu floricele de gherghine pe la guler și două mărtișoare la piept.

Din depărtarea unei seri friguroase de februarie se îngână șoaptele ei:

– Ce zi e azi, Serafime? Ai uitat?... E ziua numelui tău...

Îi simțeam răsuflarea aproape... În cele din urmă, sfioasă ca o lăcrimioară, mă lăsă nedumerit cu o cămașă – cadou, în mijlocul drumului...

Tata mergea cu o sticlă de vin în mână, așa cum e obiceiul la Ineasca de-a te duce gospodărește la nuntă, iar mama ne boscorodea în continuare, că în lipsa ei doi bărbați, cât lumea de mari, n-au fost în stare să închidă niște găini în poetică.

Ajungând în dreptul clubului, mama hotărâ, totuși, să ne lase în pace, căci prin ușa deschisă larg se vedea cum juca tineretul.

– Bată-i-iar pârda!nicul! Aista-i cântec, aista-i joc la dânșii? Ian te uită cum dau dracii din mâini, cum se bățâie, parc-ar avea râie sub coaste, oameni buni!

Nichita Țurluiac, șeful clubului, drângănind la chitară, cânta cu buzele late lipite de microfon:

– N-am cu nimenea nimi-i-ic!..

Nu o dată m-am ridicat împotriva modei noi de la clubul Ineascăi, însă de fiecare dată înainte răsărea Doinița, rugându-mă să las lucrurile în voia lor, încât amintirea copilăriei să rămână sinceră și dreaptă ca lumina lunii din seara mărtișoarelor...

Ne aflam în fața școlii. Doinița, cu un surâs fluturând în colțul gurii, se apropie de mine și, în văzul colegilor mei invidioși, mi-a prins mărtișoarele în piept.

– Aseară la noi a fost un artist din Chișinău, a dovedit ea să-mi spună. M-a ascultat cum cânt la vioară și i-a zis tatei să mă ducă luna viitoare la concurs, la filarmonică... O să mă asculte Maria Dragan...

– I-ai spus și despre mine? am întrebat-o, dar...

Doinița iar dispăruse. Plecase grăbită cu două funde albe în gățe, lăsându-mă nedumerit.

În capul mesei mireasa își ștergea atent lacrimile cu batista, iar mirele stătea alături stăpânit de-o modestie... falnică. La sfârșitul nunții aflasem că mătușa Minodora uitase să-l lege cu prosop pe Nichifor, cumnatul-său – un holtei întârziat din Ineasca. Datoria lui cea mare a fost să strige întruna ca un hăbăuc:

– Muzica, la mâncare!..

Mangu, lăutarul satului, mândru ca totdeauna de viața pe care și-a trăit-o cinstit și cu rost, căci și-a văzut cei trei feciori să ajungă medici vestiți, ridica tilinca spre stele, făcând să răsune în ograda verișoarei mele „Mărărașul”, „Cârlănuța”, „Brăul”, „Horboțica”, „Îțele”, „Găinușa” – atâtea alte frumuseți ale dansului popular. A pală de vânt, abătută peste sat se luă la harță cu ramurile nucarilor din ogradă, cu trandafirii din grădină.

Și gândurile iar îmi zboară spre Doinița!.. Doina mea, Doiniță!

Între timp se încinse o „Periniță”, o horă aprinsă. Două fetișcane fluturau băsmăluțele de asupra capului. Viorica, o școlăriță din clasa a zecea, biruindu-și sfiala, mă prinse în joc, iar când veni vorba să ne sărutăm, după legea dansului, roși și se strecură la o parte, lăsându-mă singur în mijlocul horei...

– Muzica, la mâncare! nu-și uită Nichifor misiunea.

Și ocarina îi zicea neobosită o melodie mai veselă decât alta.

– E bine de trăit acuma, cumătre, zise un gospodar bondoc.

– Dar nu prea este când... se căină o nevăstuică în bariz înflorat ce dansa cu el.

– Așa-s vremile, adăugă cumnatul Serghei, un bărbat mărunțel, dar iute în mișcări. Trebuie să îmbli la fugă ca să le dovedești pe toate, iar dacă încerci să te împiedici, nimeni nu-ți dă crezare. Dar nu-i nimic, sănătate de-ar fi...

Somnoroasă, luna mai zăbovea pe vârful Lipăgăului, când în ograda nunții nu mai rămăsese decât vreo două perechi. Nici cu gândul la doi ochi albaștri, care mă pândeau de undeva de alături, m-am pornit spre casă. Dar lângă râpa lui Zosca ce-mi văd ochii? Două umbre, din care una semăna leit cu a Doiniței, s-au grăbit să dispară din calea mea...

Un chiut răgușit, venit din inima satului, încercase parcă să le sperie... Întepenit locului, cum stăteam, cu răsufleta rea întretăiată, mi-am amintit pe loc de întâmplarea de atunci, din noaptea ceea friguroasă de februarie.

A doua zi trebuia să mă prezint la facultate. La marginea satului, unde așteptam o mașină de ocazie, mai era un bărbat ce pirotea pe bancă, o femeie gravidă și un copil năzbătios. Femeia își smotrea mereu odrasla nagâtoasă, tot fluturând din mână mașinilor ce treceau pe șosea. Pe bancă bărbatul, cu părul vâlvoi și mâinile lăbărțate peste poalele impermeabilului, cerca să-și mențină – de bine, de rău – capul pe umăr, mânând fără să-i pese porcii la gir.

– Iat-atunci, n-ai fost vrednic să mergi cu mine... la Chișinău, zise deodată femeia în adresa mea. Poate azi n-ajungeam la halul ista... Așa e când norocul îl ocolește pe om... Artist mi-a trebuit, apoi se oțărâ la bărbatul ce dormea lungit pe bancă: scoală dimone că trebuie să plecăm acasă...

– Doinițo-o-o!, am șoptit involuntar, acoperindu-mi gura cu mâinile tremurânde. Femeia, însă, mă privi a compărimire, doar adăugând: Încă nu se știe cum ți-a fi și ție viitorul. Nu mă condamna... Fiecare are soarta lui...

Când se ivi de după cotitură autobuzul cu direcția spre Bălți, femeia strigă supărată la băiețelul obraznic, agățat de pomul care își întindea ramurile peste gardul unei grădini. Autovehiculul frână brusc. Femeia zmunci buimăcită două plase cu păpuși și cartofi, le repezi împreună cu arștantul cela al ei pe ușa din fața autobuzului tiesit de lume, dar când dădu să urce și ea, își aminti de celălalt – de bărbatul adormit pe bancă. Se repezi la el și începu să-l zgâlțâie de-o mână. Acela bombănea ceva nedeslușit, fără a deschide măcar ochii, amenințând aiurea cu degetul. Șoferul clacsonă de câteva ori. Dar – degeaba.

– Ajută-mă, Serafime, să-l încarc... îmi șopti, disperată, femeia, căci era artistul de la filarmonică...

Până la Chișinău n-am știut ce-i cu mine...

Doinița... O văd mereu ca a avea, cu fețișoara ei lipită de obrazul meu, stând pe dealul de la Chitca, cu privirile pierdute în zare – spre livada Prihonului, spre nucarii de pe la răscrucile drumurilor, la Ciulucul șerpuitor, închipuind un semn de întrebare pe întinsul câmpiei de lângă Ineasca noastră.

VISCOLUL

Nucul lovea cu ramurile în creasta porții. Paiele adunate în stogurile din grădină se destrămau în valurile albe ale vifoniței, împrăștiindu-se împreună cu fulgii printre ramurile copacilor și tufele deshărăgite de viță de vie. De jur împrejur se ridicau mormane de omăt, troienind întunericul, cărarea ce ducea spre pragul înalt al casei.

Sub gardul de nuiele, a treia noapte în șir, un câine se lupta cu stihia. Spulberul îi răpise apa din strachină, hrinca de pâine, iar adineaori un vârtej, pătruns mișelește printre nuielele gardului, îi vânturase culcușul de paie și el rămase doar cu panerul gol, înghețat. Blana i se îmbibase cu fulgi. Părea un câine de zăpadă. Rareori întorcea capul spre plapumele ușoare ale spulberului, desprinse de pe streășina casei, descleșta gura, ca se prindă cu limba fulgi, pentru a-și potoli setea...

În ajun stăpânul îi scurtase legătoarea și el, zmuncindu-se după coaja de pâine troienită nu departe, își roase de curmei gâtul până la sânge. Lătră de câteva ori, chemând în ajutor stăpânul, căci vifornița ridica vârtejuri de zăpadă tot mai învâlvorate în fața lui, izbindu-le apoi de crengile goale și negre ale nucului. O vreme se ascunse după coșul înghețat, răscoli zăpada până ajunse la pământul negru și se întinse obosit, culcându-și capul pe labele dinainte. Închise ochii. Ora târzie și vuietul bântuiei de afară nu-l mai scoteau din sărite. Îl cuprinse moleșeala, somnul însă nu-l prindea...

I se năzărea că-i vară – vara trecută... Vedea satul din vale, dealurile acoperite cu negară, auzea clinchetul tălăncilor și al clopoțeilor, simțea mirosul iute de țizac și parcă toată stâna își făcuse loc, alături de dânsul, sub paner... O cățelușă zburdalnică, roșcată, îi înșenină zilele, hoinărind împreună din urma turmei, prin văgăuni și hățșuri. Seara, tolăniți lângă gardul de nuielușe, adulmecau spre șuvițele de lapte ce se scurgeau țârâind în găleți...

Când stâna adormea sub cântecul neobosit al chiricilor, dinspre pădure adia miros de tei. De asupra satului ascuns sub o pânză subțirică de ceață, stelele se contopeau parcă cu fumul de țizic. În colibă, înveliți cu iorgane, dormeau, sforâind, ciobeni...

De odată un trosnet se răspândește în jur, și câinele sări de după culcuș. Alături descoperi prăvălită o cracă de nuc, ruptă de vânt. Un vârtej uriaș se năpusti năpraznic peste dânsul. Picioarele îi slăbiră, curelușa îl strângea, mai să-l gătuie. Rana îi sângera, lăsând pe zăpadă picături roșii.

Se zbuciumă în jurul panerului, scheunând răgușit, dar geamurile, laolaltă cu toată casa, dormeau duse. În lumina ochilor i se țesea o perdea de lacrimi, răsuffarea lui fierbinte topea fulgii, care mai apoi înghețau pe blană... La orizont se iți discul roșu-întunecat al soarelui. Liniștea începu treptat să-și facă loc în mijlocul naturii.

Iată că apărură și stăpânul. Încotoșmănat într-un cojoc mișos, lung până la călcâie, cu musteața zburlită și buzele vinete, se apucă să facă parte spre poartă. Zărind craca dezbinată, aduse bărdița, cu care o mărunți bucățele și lemnele tăiate le cără în șopron. Când dădu cu privirile de câine, o vreme stătu ca nedumerit. Ascultându-i lătratul hârcâit, ce s-o fi gândit: „Păcătoșenie!.. Ciobeni au spus că-i pui de lup, dar el nici a hămăi nu știe. Are noroc că-i place vecinei...”

Câinele, văzându-și stăpânul, începu să se gudure. Flutura din coada amortiță, cerându-se slobozit din legătoare – să-l lase până la stână, până la cățelușa cea roșcată...

Stăpânul făcu parte până în dreptul culcușului, cercetă trăinicia curmeiului și... își văzu de treabă. În văzduh mai plutea câte un fulg, topindu-se în jurul hogeacului, care fumega pe casă. O găină ieși stămită de pe cuibarul din poezică, cotcodăcând parcă a lehamite, iar motanul cel negru își arătă capul prin ușa întredeschisă...

* * *

Pe la chindie stăpânul se întorcea, cu pași îndesați, din musaferie. Într-un loc era mai să cadă, însă, ajungând în dreptul câinelui, holbă ochii roșii, apoi prinse a bodogăni. Mai încercă o dată trăinicia legătoarei, prinse în belșug de parul gardului, chibzui o habă, fluturând din cap, își îndreptă cușma pe cafă și, peste un timp, se întoarse cu

un braț de paie. Îl aruncă peste câine, dându-i și o bucată de pâine uscată. După care dezghiocă grăunțe la găinile din coteț și se grăbi în casă cu un braț de lemne, căci se înăsprea gerul. Câinele mirosi culcușul, icni, își făcu loc sub paner și se culcă, întinzând capul peste etichetele dinainte.

Începu să ningă. Ninge frumos, liniștit peste culcușul lui. Vântul se astâmpăraseră, nu mai spulbera ca noaptea trecută și, în curând, cuprins de moleșală, ațipi.

O noapte întreagă de iarnă au tot roit în jurul lui dealurile cu negara unduind în vânt, oițele, ciobanii, stând la taifas lângă para tizicului, și o cățelușă roșcată, ținută în frunte...

ZIDUL

Ploaia conținea abia la revărsatul zorilor.

Pe fațada clădirii cu cinci etaje atârnavă portretele lui Karl Marx, Fridrih Enghels și Vladimir Lenin, din ale căror bărbi se mai scurgeau șiroaie murdare de vopsea cafenie. Copacii dezgoliți se înălțau ca niște spade până la streșina acoperișului și cu freamătul lor parcă împrăștiu în tunicul somnoros al dimineții. Câte-un troleibuz silențios trecea prin pustiul străzii și dispărea apoi, parcă supărat de singurătate, după colțurile clădirii cenușii din capătul bulevardului.

De câte ori intra în această clădire cu piloni de marmură și havuz fără apă și peștișori în hol, unde se mai afla și statuia din fontă neagră a unui soldat eliberator cu arma îndreptată înainte, cu talpa unui picior ridicată la înălțimea de un metru de la soclu, Tudor simțea o greutate chinuitoare ce-i învăluia sufletul și ofta necăjit. Stia pe de rost fiecare treaptă până la etajul de sus și, cu gândul la capriciile demnitarului care urma să-i pună o iscălitură pe un petec de hârtie, se simțea obosit. Femeia de serviciu, cu mișcări grele, legănate, în salopetă albastră, murdară, spăla cu teul scările. Se simțea un aer proaspăt și umed. Undeva, dinăuntru lavoarului cu ușa deschisă, se auzea gălăgia șuvoiului de apă curgătoare.

Servitoarea îl întâlni cu indiferență. Astăzi, spre deosebire de celelalte zile, el era primul la rând. Se bucură. Zilele trecute șeful lipsise. Se reținea din concediu. Astăzi, la sfârșitul lunii va veni neapărat. Trebuie să deie darea de seamă... Curând, pe scări, din urma lui se auziră pași. Puțin ghemuit pe scaunul de la fereastră, din fața anticamerei de la etajul trei, urmărea cum ridică scările domnișoara blondă. Era secretara. O fată simpatică, înaltă, cu ochii puțin mijiiți, nasul mic și buzele late, înclinată mereu spre un surâs camuflat, șiret. Rochia-i lungă, înflorată, gofrată la poale, în mișcările ei elegante, crea impresia că dansa demonstrează moda Ninei Ricci. Lovea ritmic cu tocurele pantofilor negri în parchetul lucios, îl privi fugitiv, nemulțumită oarecum când scoase cheile din sacoșă să deschidă ușa anticamerei.

– Astăzi o să vină șeful?

– Vozmojno, răspunse vocea ei seacă. Jdite v coridore!..

„La naiba cu emoțiile, își zise Tudor, rămânând locului s-aștepte. Astăzi „dihorele” nu va avea încotro și va iscăli permisul pentru grădiniță...”

În coridor începu să sosească lume la audiență, ocupând liniștiți rând unul după altul. O doamnă cu broboada înnodată deasupra capului, exact ca în ziua de ieri, blestema întruna, mărunț, birocrațismul șefului, care lipsea atâta vreme:

– Câtă vreme pierdută și nimeni n-are nici o treabă de grijile mele. Uitați-vă, pe vârful clădirii au cățarat portretele celor trei bărboși! Acolo nu e locul decât al lui Hitler... El ar face ordinea cuvenită!

Au apărut două fete în costume roșii: una înaltă, cealaltă ceva mai josuță. Amândouă au deschis ușa anticamerei, după care, ca de obicei, secretara se baricadă. Intrând înăutru, tustrele prinseră a hohoti vesele. Apoi începură a se șușoti între ele, trăgând cu coada ochilor spre lumea ce se aduna în coridor.

– Eu sunt primul la audiență, le aminti Tudor, deschizând ușa mai tare.

– *Pașol fi!* Înjură una și ușa se închise, la insistența secretarei, parcă ermetic.

Înghiți în sec, dar se stăpâni, strângând pumnii duri și găsindu-și calmul în lectură. Pe măsuta din coridor stătea o revistă veche de politică. Citi niște nouități învechite – despre măcelul sovieticilor de la Vilnius în luna decembrie. Servitoarea între timp deschise vraiste ușa anticamerei, ștergând praful peste tot. Cele trei continuau agitate discuția. Secretara sfârși cu machiajul și acum se privea mereu în oglindă, reacționând prin hohote înfundate la cele ce vorbeau celelate. Apoi își fixă pe vârful nasului o pereche de ochelari cu rama aurită.

– Bengoși! aprobă încântată fata de statură mai mică. Cadou! Mită de la subalterni. Un fraier de la Tiraspol... I-am ajutat să obțină două foi la Narva Iăsșu, în Estonia.

– Bengoși!..

Secretara continuă să se admire la oglindă dintr-o parte și din alta. Astâmpărată în sfârșit, culese un număr la telefon și reveni la discuția întreruptă ieri cu ruda de la Tambov.

– Alionușca, alo?! Aseară ne-au întrerupt, probabil naționaliștii... Chibzuieste bine la propunerea care ți-am făcut-o. Lasă dracului ferma ceea, urmează-mi pilda. Locușor mai potrivit decât Moldova nu găsești în toată Uniunea. Șeful de-aici e pământeanul nostru. El poate să-ți facă o invitație oficială, ce ți-ar favoriza loc pentru muncă și apartament modern. Așa cum au obținut toți pământeni noștri. Are s-o facă cu plăcere, căci la Chișinău prea s-au înmulțit moldovenii. Ții minte cum a zis și Pușkin: „*Zdesi u nas moldovanno i toșno!*..” Românii de-aici, cum își mai zic unii, vor să divorțeze de Moscova. Au uitat cum i-am eliberat când umblau în opinci, mâncau doar mămăliga lor și brânză de oi... Nu te codi, Alionușca, vino cu traiul aici... Strada unde se află sediul meu, șeful a izbutit s-o numească mai anțărț „Tambovskaja”. Frumos! Pe aleile blocurilor unde locuiesc pământeni noștri cresc numai mestecebi albi. Miroase a Rusie!... Alo! Alo???

– S-a întrerupt, o compătimi fata cea mai înaltă.

– Da-a, oftă secretara, privind la ceasul de pe mână. Șefulețul meu se reține, ca de obicei.

– S-au obrăznicit aborigenii, dori să revină la discuție una din fetele în roșu. Când

trăiam cu părinții la Batagai, în Jacutia, nu credeam că undeva se pot încălca drepturile omului. Dar n-o să le meargă moldovenilor cu una cu două. Într-o bună zi le închidem robinetul cu țigeti și hamba cu ei!..

Tudor asculta ca toți care așteptau discuțiile obraznice ale domnișoarelor și deodată se bunghi la harta politică de pe perete. Chiti îndelung Lituania. „Ce popor minunat! Luptă cu fermitate contra godacilor. Are demnitate, mândrie, îl admiră o lume!.. Pământul e mare, lumea-i diversă. Undeva e frig, undeva e arșiță, dar peste tot mișună vânturile. La noi, în Moldova, vânturile renașterii naționale sunt stăvilite de un zid mare, înalt...”

Iar se bunghi la harta Uniunii. Când era școlar, i se formase impresia că toată configurația geografică a Uniunii este asemănătoare cu un porc cu barbă, ce stă înjunghiat pentru a fi pârlit pe buturugi, cu fața spre Alasca...

– Vine șeful? întrebă un bărbat roșu la față cu o șuviță de păr sur în chică. Stătea deja rezimat de ușor, zâmbindu-i secretarei. În mâini avea o scurtă de piele veritabilă pe care mai apoi o așeză peste umerii domnișoarei.

– Artiom Artiomovici! desfăcu brațele secretara. Vă aștepta-a-am!

– Care-i situația? întrebă omuleanul.

– Cele două foi la Pițunda? chiti fata șmecheră.

– *Yes!* o făcu bărbatul pe englezul.

– Facem totul pentru oamenii buni, Artiom Artiomovici!

– Dar nu uitați, că eu sunt primul la audiență, le aminti din coridor Tudor.

Fata răsuflă sufocată, privi obosită, cerând compătimire celor trei:

– Oare de ce n-am la ușa anticamerei un semafor, pentru toate cutrele ce vin în audiență: când e lumină roșie, când e lumină verde... Fiecare își vâră nasul unde nu-i fierbe oala, de parcă eu hotărăsc întrebările în locul șefului.

Servitoarea terminase cu ștersul prafului și plecă undeva în fundul coridorului să ducă teul și căldările hodorogite. În coridor se adunau din ce în ce mai mulți oameni, care știau că Tudor este primul la rând. O femeie trecută de prima tinerețe, ce purta perucă și pe lângă urechile căreia țâșneau fire de păr cărunt, venise cu un băiețel de mână. Curând odrăslicioara uită parcă de maică-sa și veni lângă Tudor.

– Șoimulețule! Ce vei fi când te vei face mare?

– Rus! răspunse copilul semeț. Mămica a spus că ei sunt acuma la putere și la modă.

– Îți place aici? îl întrebă curios Tudor.

– Oamenii aici sunt nervoși, se ceartă, răspunse băiatul. În Suedia ne va fi mai bine, așa a spus mama.

– Emigrați?

– Lăsați-l în pace! se supără mamă-sa, apropiindu-se de ei. Când l-am născut, credeam c-o să fiu fericită, dar acuma trebuie să lupt pentru drepturile care în alte țări demult sunt garantate. În cartierul unde locuiesc nu-i nici o grădiniță, nici o școală moldovenească. Parc-aș trăi în fundul Rusiei. Mai nebuni ca politicienii noștri n-am întâlnit pe nicăeri, prin câte locuri am umblat. Cu „drujba” lor ne-am

pomenit într-o rezervație naturală. De ce să nu plec spre o viață cu perspectivă, în primul rând pentru copil?

– Credeți c-o să obțineți permisiunea oficialităților?

– Știu că am în față un zid, dar până la urmă n-au să aibă încotro. În primul rând Rusia lor o să se destrame. Dumnezeu nu bate cu bățul. Le-a găsi și lor ac de cojoc, concluzionă femeia, luându-și copilul de mână, s-o urmeze.

Sub geamul clădirii, jos, în curte, Tudor zări o mașină albă. Din ea coborâ șeful urmat de o adevărată suită. Curând lumea agitată din coridor auzi gălăgia gloatei ce se ridica pe scări. Înainte pășea o femeie cu un coc auriu, cu cercei în formă de lăcrimioare. Avea fața mare, diafană, ca de copil și o talie de necuprins, mereu admirată pe furiș de privirile șefului, care pășea în urma ei, în palton lung, negru și o pălărie cu borurile mari, de aceeași culoare. Femeea era cunoscută celor ce așteptau din săptămâna trecută. Cineva chiar dovedise să o poreclească „bulibașca”. Tudor îl vedea pe șef pentru prima oară. Ajuns în dreptul lui, observă că e albinos, cu umerii lați, cu fața mare, coșuroasă. De desubtul paltonului avea costum gri.

– Lenocica, vorbi șeful secretarei din mers. Audiența cetățenilor se amână pentru o oră.

Domnișoara luă aminte dispoziția șefului. Surâse mulțumită. Fetele în roșu se agitară, aplaudând, împreună cu Artiom Artiomovici. Tudor privi trist la orologiul din perete. Prinse a se plimba îngândurat printre pilonii de marmură, simțind răcoarea lor în spate.

– Vreau cu tine, auzi el alături vocea copilului.

Amândoi se plimbau în tăcere... Din cabinetul șefului răbufneau hohotele deocheate ale „bulibașei”, apoi ale șefului, apoi ale celorlalți însoțitori... Deodată, Tudor, fără voia secretarei, dădu busna în cabinetul spațios, cu covoare scumpe pe jos, surprinzând pe toți cei adunați aplecați asupra tablei de șah. Juca șeful cu „bulibașca”, care mai ținea întruna mâna la gură.

– Pare-se... cercă să îngâne Tudor.

– Mat! strigă femeia sub a cărei greutate scârțâia scaunul.

– Ba să am iertare! reproșă șeful. Mai există o combinație. Mat? Eu vă declar șah, și făcu energetic o mutare cu nebulul.

Se lăsă o tăcere încordată. Rivalul șefului mai făcuse câteva mișcări, dar nicidecum nu-l putea învinge pe oponent. Într-un sfârșit, Tudor scoase demersul, în care ruga să i se acorde loc la grădiniță pentru fiică, pe care șeful trebuia s-o iscălească.

– **Tovarișci!** i se desprinsese șefului o șoaptă nervoasă, când văzu dinainte, pe tabla de șah demersul lui Tudor. Vorbesc în limba rusă: Nu-mi încurcați! Audiența va fi peste o jumătate de oră. Și tot atunci, cu vocea-i tunătoare strigă spre ușa ce dădea în anticameră: Lenoci-ca-a-a!!!

– O singură iscălitură, vă rog...

– Am încheiat discuția! trânti șeful cu pumnolul în masă ca figurile să salte.

„Bulibașca” zise:

– Aveți obraz. Omul abia s-a întors din concediu. Lenoci-ca-a!

În cabinet, îmbrăcată în scurtă modită, apăru secretara, cele două fete în roșu, precum și bărbătușul cu ochii zglobii. Domnișoara privi acuzator la Tudor și-i ordonă cu o nuanță brutală: Ieși afară, cât n-am chemat poliția pentru actul dumitale de huliganism. Și ceru îndurare de la șef – a dat busna fără voia mea, ca la el acasă.

– Vreau să-mi iscăliți demersul și plec îndată. Fiica n-are loc la grădiniță, iar soția nu poate ieși la lucru. O singură iscălitură. Aștept de-o săptămână...

– Așteptați în coridor, dacă nu vreți să chem poliția!

Porunca secretarei era dură și plină de amenințare. O rumoare se stâmi printre admiratorii jocului de șah, care mizau pe forța... secretarei. Tudor voi oarecum să reproșeze, însă ochii celorla din jur îl măsurau cu răutate și el își aminti de povețile soției, când îl petrecu dimineață de-acasă: Fii peste tot răbdător.

– N-am să repet de zece ori, ordonă șeful către secretară, apoi către Tudor: V-am refuzat o lună în urmă și vă refuz și-acum demersul. N-avem locuri la grădinițe. N-ai buletin de oraș. Nu ești locuitorul orașului.

– Ce să fac atunci? Doar lucrez în oraș, la uzină.

– Pleacă în satul de unde-ai venit. Acolo fă-ți casă, lucrează pământul. Știi bine că aici n-ajung locuri de lucru, apartamente...

Tudor simți că n-are nici un rost să mai polemizeze. Pătuli hârtia și ieși petrecut de privirile absente ale „bulibașcăi”.

– Ce om needucat, doamne! zise dânsa către secretara sufocată. Să dea busna așa nitam-nisam... Și urmărind tabla cu pătrățele, după o pauză surăse către fața crispată a șefului: Șah!

Urmară hohote vesele, agitate.

Tudor, zgribulit, ieși în stradă. Lumea din coridor rămase îmbulzită la ușa anticamerei. Se așeză pe prima bancă de pe aleea parcului, acoperită cu frunze umede de anul trecut, ce luceau la lumina slabă. Nici să ee în seamă că i se răzmuiaseră pantalonii. Închise ochii și chibzuia ce să-i spună soției. Să se întoarcă la țară, precum îl îndeamnă nu o dată șeful? La uncheșul Aftenie care și el e pensionar și are nevoie de supraveghere? Ori să capete iscălitura multrâvnită prin alte mijloace? Dar de unde să ee bani pentru mituire? Înainte, până la restructurare, trebuia să mituiești burocrății, pentru a-ți ajuta să ocolești legea, iar astăzi e nevoie să mituiești demnitarii, secretarele, ca să faci totul după buchia legii. „N-o să dau mită nimănui! Sunt în impas, dar n-o să mituiesc, măcar să se desfacă pământul!

Norii grei ce pluteau de-asupra orașului coborâseră parcă în sufletul lui. Avea impresia că o mână invizibilă, uriașă l-a îmbrâncit de subțiori și cu toată nerușinarea a încercat să-l arunce din viață. Aprinse o țigară, urmărind cu indiferență pietonii grăbiți în drumurile lor. N-avea unde se grăbi. Se ciocnise a câta oară de zid și nu mai are rost să încerce a găsi soluționarea problemei lui cu ajutorul oamenilor. Mai privi o dată la portretele grandioase de pe frontispiciul clădirii, la cele trei chipuri revoluționare, din ale căror frunți se desprindeau șiroaie murdare de vopsea, lunecând pe la colțurile ochilor și creând impresia că bărboșii se plâng lumii ce pășea pe stradă. Curând în pragul clădirii

ieși femeia cu barizul înnodat de-asupra frunții, care bombănea nemulțumită, indignată. Vântul aduse la auzul lui o frântură din vorbele ei:

– În locul bărboșilor iștea trebuie de aninat portretul lui Hitler. Numai el poate să vină de hac tuturor bandiților, păgânilor...

– Ce-au făcut cu tine la poliție? se pomeni cu băiețelul alături. Toată lumea a zis că te-au dus la poliție.

– Vi s-a vizat cererea de plecare? întrebă Tudor de mămica lui.

– Să fi încercat a-mi refuza, făcu femeia. Cât năduf am strâns, s-o mai făcut și pe asta, le-aruncam o grenadă sub scaun. Porcălăii stimează forța! Porcului dacă-i dai drept în rât, prinde a-ți ști de frică, altfel n-ai făcut nimica cu el.

– Sărmăneii de voi!

– N-avem nevoie de consolare. Plecăm în Suedia. Copilul meu va avea noroc de viitor, iar voi, care rămâneți aici, n-o să scăpați de ruși în vecii vecilor. Noi vă compătimitim... Părăsim cloaca asta de Imperiu, care a îndobitocit cu minciuni o lume întreagă. Ce păcat c-am petrecut aici cei mai frumoși ani ai vieții... Nimeni nu te-aude, dar de tăcut nu poți. Parcă ai în față un zid de granit. Cine să-l străbată, să-l spargă, ca să răzbată spre o viață normală.

Își luă copilandrul de mână și dădu a lehamite din mână. Ca să dispară degrabă amândoi după colțul străzii...

O POVESTE DESPRE NOAPTE

În valea Culei se ofileau trandafirii, livada și geana pădurii de pe piscul dealului prinseră să ruginească. Mirosea a iarbă cosită, poamă și mere coapte. Am mers jumătate de zi pe jos, cu rucsacurile în spate și pe la chindie ajunserăm pe malul iazului de la Țibirica. Simțind plăcerea odihnei, Elena, fără a-și scoate povara din spate, se întinse pe troscotul moale de pe malul iezăturii, iar eu m-am grăbit să mă scald. Simțisem că fata adormise și, dorind a-i face o surpriză, am înotat spre celălalt mal, de unde m-am întors cu patru mere mari și roșii... Elena a deschis ochii abia înspre amurg. Mă privi mirată, surâse împăcată, netezindu-și fața și părul moale, galben.

– Ai să te scalzi?

– Prefer numai la piscină.

– Știi că ești cea mai bună înotătoare de la institut, dar... O să-ți pară rău. Apa e călduță.

Cuvintele mele parcă nici nu ajunseră la urechile ei. A mâncat un măr, admirând cu ochii mari și pătrunzători luna plină ce se ridica, odată cu lăsarea amurgului, tot mai triumfătoare de asupra pădurii. Numai într-un târziu reveni la discuția noastră.

– Nu m-am scaldat niciodată noaptea.

– Încearcă! Nu rata ocazia...

– *Polițistule!* surâse ea, să mă întărâte, apreciind într-un fel insistența mea.

– Facultatea noastră pregătește juriști de înaltă calificare, am reproșat, admirând freamătul ușurel al ramurilor nucilor bătrâni din preajmă.

– Toți juriștii sunt polițiști! conchise Elena, sigură pe silogismul ce îl auzeam a câta oară. După universitate vei sta la colț cu țuruiacul în dinți, bagheta „magică” în mână, reglând circulația străzii...

– Ai să te scalzi? am întrerupt-o.

– Dacă trebuie, și fata își lăsă degrabă treningul, rămânând în slipi și sutieni albi cu buline negre.

– Dezbracă-i. În ponoarea asta n-are să te vadă nimeni.

– Nu fi obraznic, Soare! Și noaptea se găsesc multe guri căscate.

Elena se apropie de malul abrupt al iezăturii. Zăbovind o clipă, urmări luna pe cerul înalt al toamnei, cărarea aurie ce se așternea peste oglinda apei, apoi ridică mâinile puternice în sus, în părți și aidoma unui zbor de lăstun alunecă în valurile scânteietoare. Ieși la suprafața apei tocmai în mijlocul iazului și strigă cu vocea răgușită:

– Ei, Soare de noapte! Vino încoace la lelea să te învețe a înota!

Și porni dibaci să înoate pe spate, apoi fluture cu o repeziciune uluitoare, eu admirând-o cu plăcere. În lumina zgârcită a lunii pe oglinda apei semăna cu o albină harnică ce culege nectarul de pe flori în preajma serii. Mă bucuram că Elena preferă să facă orice lucru cu desăvârșire. E un dar al ei de la Dumnezeu. Mi-a spus odată că este dușmanul mediocrităților...

– Vino încoace, Soare, a repetat ea văzând că șovăi. Dacă te îneci, n-ai nici o frică. Vreau și eu să am medalia „Pentru salvare de la înec”.

– Mersi de încurajare...

M-a lăsat în pace și multă vreme s-a bălăcit în apă. În priveliștea feerică în clipa ceea am hotărât să fumez. Am găsit rămase ca prin minune la fundul buzunarelor niște semințe de cânepă și m-am grăbit să bat țigara cu ele. Plăcerea curând coborî în toată ființa mea, iar când Elena ieși din apă, ochii îmi deveniră injectați de-a binelea. Ea miroși cu luare-aminte aerul din jurul meu și făcu un gest plin de dezaprobare. Ghici că mă drogasem și, ca s-o îmbun cumva, am hotărât s-o îmbrățișez obraznic... O palmă usturătoare se lipi tot atunci de obrazul meu, stingându-mi pe loc flacăra.

– Ce mai e și asta? am murmurat nemulțumit.

Elena se îmbracă liniștită, își puse ruczacul și, micuță, cu privirile severe, păși pe lângă mine, descumpănitul, un lungan pletos și slăbănog. Am hotărât s-o urmez, aruncând țigara cu ghinion cât colo în bulgării drumului.

– Cum o să aperi legea, Soare, dacă ești infractor? zise dânsa, când eram aproape de pădurea din deal. Fiind narcoman, întinde-o de pe-acuma la pușcărie!

– Gata! E ultima țigară.

– N-o să te mai scoată nimeni din impas.

– D’apoi tu? Doar nu ești indiferentă, tu, unicul om care știe de meteahna ce-o am...

– Am nevoile mele, Soare! și se opri brusc ca să declare: Inima mea nu-i un autobuz ca să încapă cât mai mulți în ea!

– Desigur, ești solicitată de o puzderie de flăcăi.

– Soare, zău mă amuzi! Adevărată sursă de inspirație. Mai ales pentru povestirile alcoolice pe care le scrii, poluând publicațiile republicane.

Învinuirile amicei mele oricând puteau să mă descumpănească și am hotărât să tac. Multă vreme am mers din urma ei, ascultând pașii mărunți și foșnetul frunzelor.

– Mă mândresc și nu e rău să fii scriitor. Doar și tu ai slăbiciunea penelului. Și-apoi nu pricep ce vrei să devii: medic ori pictoriță?

La întrebarea mea, Elena răspunse cu fermitate:

– Femeie!

Și iar tăcerea coborî între noi cu răcoarea ce mă strângea în spate. Mi-amintisem de toamna trecută, când am făcut cunoștință cu Numan, un uzbek înalt și simpatic, ce vindea curmale la piață. Ne-am împrietenit și l-am chemat să măie la mine, la cămin. Băiatul era vesel și ghiduş. Știa multe despre mafia din Uzbekistan. Povestea captivant. Îi credeam și-l ascultam cu plăcere. Într-o seară mi-a propus să fumez o țigară. M-am pomenit de odată într-o stare pe care n-o poți descrie. Decât s-o trăiești. De atunci și slăbiciunea față de semințele de cânepă... Tot în toamna trecută, într-o seară după ploaie am cunoscut-o pe Elena. Pe terasa de lângă căminul nostru, al juriștilor, cineva instalase două amplificatoare, dar nimeni nu ieșea la dans. Din deal, de la Malina, venise un grup de fete de la medicină, dar erau nemulțumite de pasivitatea noastră.

– Ei, polițiștilor! a strigat cineva de-afară, pare-se chiar Elena. Treziți-vă din somnul de moarte și ieșiți la lumină!

Pe Elena am văzut-o în pragul odăii mele, alături de celelalte fete de la medicină, care ne dojeneau, zicând că în preajma sesiunii au și ele necesitatea să se delecteze...

– Dați-ne voie să ne batem nițel joc de Domniile voastre! zise una dintre colegere Elenei și ne-au scos pe câțiva cam cu de-a sila afară, pe terasă. Toți băieții nu-și dădeau rând să danseze anume cu ea, dar când sosi ora de plecare, Elena m-a chemat într-o parte și a surâs copilărește.

– Te rog să faci un act de eroizm.

– Să acopăr ambrazura, ca și Ionică Soltâș?

– Mai al dracului! făcu ea. Pe hudița ce duce la căminul nostru e-ntuneric beznă. Fii bărbat până la urmă și însoțește fetele pân-acolo.

Într-o oră târzie i-am mărturisit Elenei că folosesc droguri. Ea, probabil, a luat în glumă destăinuirea mea și, ca să mă consoleze, mi-a propus o rețetă de „leac”: să-mi comand... un sicriu!

În zilele următoare, după lecții, mă duceam să-i ajut Elenei la lucrările ei practice pe care le avea la morgă. Îmi puneam și mie pe umere un halat alb și studiam împreună mușchii, oasele cadavrelor „muiate” în formalină în căzi emailate de metal. La început mi se părea ceva oribil, dar curând m-am deprins cu atmosfera morților și chiar am îndrăgît medicina. I-am mărturisit Elenei că nu-mi închipui viața de mai departe, fără

a avea sănătatea în casă. Adică, să mă însor cu un medic. Ea nu mi-a lăsat nici o speranță, decât o promisiune că se va gândi la anul ce vine... Trecu iarna, veni sesiunea de vară, iar în toiu arșitei ne-am împrăștiat prin detașamentele studențești: eu – în stepa Bugeacului, ea – în Crimeea, de unde mi-a scris cu regret că nu poate promite nimic nici după toamna ce vine. Mai apoi, tot de la ea, am aflat că la plaja din Gurzuf l-a cunoscut pe un medic din Franța!.. Astăzi, călătoria pe care am hotărât s-o facem pe jos de la Chișinău până în lunca Ciulucului, unde se aflau colegii noștri la lucrările agricole, ne vedeam după câteva luni. Atitudinea fetei, care se schimbase oarecum față de mine – era mai cumpătată și mai retrasă – m-a făcut să mă bucur de cele câteva semințe de cânepă rătăcite undeva prin colțul buzunarului. Deși regretam c-am făcut-o. Chiar am zis într-un târziu:

– N-am să fumez mai mult măsăləri, și am întors demonstrativ buzunarele.

Elena oftă adânc și își netezi părul răsfiret peste umeri.

– Soare, mai păcătos lucru e atunci când omul vede minciuna și o lasă să facă prietenie cu realitatea... N-am nici o încredere c-o să te debarasezi de-această meteahnă. Fii așa, de unul singur. Doar un scriitor, în afară de un caracter original, mai trebuie să aibă și o biografie întortocheată. Nu aș dori să-ți fiu o soție comodă. Nici simpatică nu mai sunt, precum aș dori să fiu.

– Ești o fată foarte frumoasă, zău! și am încrucișat mâinile spre ea, ca în fața unei icoane.

– Mersi de compliment!

După miezul nopții am ajuns în cealaltă margine a pădurii Budăilor. În valea Ciulucului, sub livada Prihonului, adormea un rug. La slaba lui lumină se mai zăreau culorile corturilor unde sălășluiau studenții. Răcoarea se simțea de-a binelea. Am așezat rucsacurile la tulpina unui păr din vârful dealului. Mi-a trecut pentru o clipă pica și am cuprins-o pe Elena, mirosindu-i părul bogat.

– Ești o taină și o durere...

– Soare! Ești sentimental ca totdeauna. Taina poate fi de-o zi, de-o lună, de un an, de-o viață. Uneori trebuie să o luăm cu noi în mormânt. Eu ce fel de taină sunt?

– Dac-oi muri să ne pună pe-amândoi în același sicriu cu toate tainele ce le avem.

– Ducă-se cu noaptea! Hai să lăsăm morții în pace. Să vorbim despre lumina focului. Uneori, când cad în tristețe, prefer s-aprind o lumânare și s-o privesc îndelung. În flacăra ei văd nemurirea...

Elena este o ființă care poate crea clipe ce se cristalizează în inimă pentru întreaga viață. Mă bucuram că am întâlnit-o, în acest veac al oamenilor mercantili, în marea lor majoritate plictisitori. Descoperisem tot atunci că golul sufletesc ce l-am avut până a o întâlni pe Elena s-a completat, și drogul vieții deveni ea, fata pe care am îndrăgit-o cu toate fibrele. Chiar i-am zis:

– Crede-mă că de azi uit de toate prostiile.

– Principalul e să te crezi tu pe tine însuși! murmură fata.

– Vreau să fim împreună pentru totdeauna, Elena.

– E târziu deja, Soare! zise dânsa. Trebuie să plecăm acolo, în vale. Suntem așteptați... În drum multe se schimbă. Dar mie mi se pare că am întârziat. Să mergem.

Iată cum vine treaba, am cugetat eu. Uneori la o cotitură de drum o vorbă poate distruge totul ce-a fost adunat în suflet pentru a trage o concluzie spre bine. Și totul se transformă în negură, în noapte. Să se întâmple acestea că vremile sunt tulburi? Cine să-mi răspundă? Elena? Ea își puse rucsacul și mergea înainte, lăsându-mă de unul singur cu frământările mele. Am înțeles că o nedumerire îi lasă și ei unele speranțe pentru azi, poate și pentru mâine.

Se luminase de-a binelea. În vale studenții plecau la livadă. După puține șovăieli, pașii și eu pe urmele fetei, împăcat că toate sunt ale mele și ceea ce poate să se întâmple mai rău în viața mea a rămas în urmă, pe drumurile nopții trecute...

DRAGOSTEA DIN CASA CEALALTĂ... *(o poveste de familie)*

Lumea de azi e încă cea de ieri, chiar dacă azi se zice că-i alt secol după numărarea obișnuită a anilor. Nici nu observăm ce grea povară e pe umerii noștri această înrădăcinată obișnuință de a număra zilele de ieri, zilele de azi, zilele de totdeauna... Oprește-te clipă! Oprește-te și desființează durata! Născocoște o altă măsură, în care dacă nu timpul și dacă nu necazurile, măcar păcatele să ne fie mai ușoare! Pentru că vede bunul Dumnezeu, cele mai multe dintre ele noi, oamenii, le săvârșim din dragoste, cea mai confuză și cea mai irezistibilă ispită umană.

De dragul ei, al dragostei, am fost zilele-acestea la baștina copilăriei mele, de-am aflat de-o ploaie năpraznică, ce s-a abătut asupra Ineascăi. M-am dus de-a dreptul la cimitir să văd dacă nu cumva au fost deteriorate casele de veci ale părinților. Apoi mi-am îndreptat pașii spre casa propriu-zisă, a copilăriei mele și a vieții părinților. Credeam că voi găsi oprită clipa în mulțimea de imagini fotografice fixate gospodărește de mâinile surorii mele pe pereții cei cu icoane din casa cea mare. Dar nu! Clipa nu s-a oprit. Ceea ce a putut să facă timpul e că el a început a depăna pe toate dintr-un capăt. De unde și ideea mea năstrușnică: lumea de azi e încă cea de ieri, chiar dacă azi se zice că-i alt secol după numărarea obișnuită a anilor.

Aici am văzut că n-am încotro și trebuie în cele din urmă să nu mă mai opun ordinii stabilite de providență și să-mi mărturisesc păcatul, deși aș putea să nu mi-l asum, el aparținând în întregime tatălui meu. Dar vorba ceea: surcica nu sare departe de trunchi. E necesar, probabil, să specificăm că această vorbă înțeleaptă din bătrâni nu înseamnă neapărat că feciorul e bucățică ruptă din părinți, dar mai curînd că noi, oamenii pămîntului, vrînd-nevrînd semănăm unul cu altul, dacă nu prin trăsăturile fizice, atunci cel puțin prin apucături, fiindcă cu toții ne tragem dintr-un păcat pus la originea noastră.

E o imagine cu adevărat covârșitoare fotografia cu chipurile părinților mei imortalizați în clipa cînd erau tineri însurăței. Doar eu cu sora și fratele meu cunoșteam

că această fotografie a fost realizată în anul 1940. Mă uit la chipurile lor de-atunci și văd întruchipată naivitatea basarabenilor dintotdeauna, privirile lor visează o viață frumoasă. Nici în vis nu le-a fost dat să vadă coșmarurile unei realități ce urma să vină la o lună, la o săptămână după căsătorie. După care s-a dat cep butoiului cu rele: războiul, evacuarea, înrolarea lui tata în Armata română, căderea lui în prizonierat la Râmnicul Sărat și drumul lung de trei ani în lagărul rusesc. Viața reală, însă, i-a dat curaj și bărbăție să evadeze din prizonierat și să revină într-un târziu acasă, unde mama pierduse deja speranța să-l mai revadă vreodată.

Era iarna lui 1947 și rușii au hotărât să nu mai împuște lumea, să nu mai omoare basarabeni cu arma și cu bîta. Hai, să le mătore podurile, sîsîieciile și hambarele. Hai să-i învețe a trăi flămînzi ca sovieticii ori cum țiganul și-a învățat calul ca să se mîntuie de dînsul. Nevoind să devină chiar calul cuiva, viitorul meu tată și-a luat lumea în cap și, împreună cu alte mii de basarabeni și... basarabence, a plecat să muncească undeva, departe, în Polonia. În schimbul sclaviei, tata primea cartofi și borhotă în cantități suficiente să-și asigure existența. Apoi, după luni de așteptare de către mama, s-a întors tata acasă. S-a întors cu totul și s-a stabilit cu lucrul în colhozul din sat, dar mama... tot în așteptare se pomeni. Și abia după ce părea că toate s-au așezat și cicatrizat nițel, abia după toate acestea așteptările mamei au devenit de-a dreptul insuportabile. Nu putea să iasă din casă, că din toate părțile simțea că este ironizată și arătată cu degetul. Vorba e că Ineasca a descoperit un secret ce l-a cutremurat pînă-n temelii. Însăși copiii, jucîndu-se în colbul drumului, au început a se şușoti. Stai, stai că nu-i lucru curat. Tragedia asta e plină de humor. D-apoi nu ți-am spus, fată hăi, că ești o proastă!?

Satul nu ținea minte precis, înde a fost Arefta Hrincuță tot timpul cît Victor Druță a lipsit din sat, umbînd hoinar, chipurile, după o hrincă de pîine tocmai prin Polonia!

Ș-apoi stai că tocmai de aceea Arefta n-a fost deportată, dar a fost scutită de *postavcă* și n-a fost chinuită cu *zaiomurile*. Și încă, stai, că Arefta n-a dat nimic în colhoz, dar repede s-a făcut șefă la găinăria de lîngă ferma de vite de peste gîrla Ciulucului, unde *aista*, cum îi zice lui, e șef și el, bată-l-ar norocul să-l bată! Dar, stai puțin să trag oleacă de aer, căci toată vara ceea la Ineasca au fost ploii curate și lanurile de grîu, de popușoi, de răsărită, au contribuit la construirea romanului de dragoste al tatălui meu cu Arefta Hrincuță. Zice-se că la timpul ei, Arefta a fost o domnișoară frumoasă, a avut fața îmbujorată semănată cu pistrui și un păr blond-lucitor. Trupușorul îi era încreionat într-un zigzag ca de trestie, încît atunci, cînd își ieșea în cale te vrăjea și privirile și se pierdeau în zări ascunse după alte zări. Dar asta nu-i totul, pentru că se mai zice că Arefta a avut și mîini dibace. Covoarele țesute de dînsa, broderiile și iele cusute de ea o fi înfrumusețînd azi casa nu numai din Ineasca, Telenești, ci și din Israel, din America și din alte țări în care au fost nevoiți să se ducă evreii în urma dezastrului dezlănțuit de sovietici în Basarabia după 1940 încăce.

Vremile vitrege au lipsit-o pe Arefta de un bărbat al ei și tata pentru dînsa n-a fost bărbatul ei, dar a fost, totuși bărbat. Toate birfele și vorbele pline de răutate

și ironie ale rudelor noastre, o priveau alene pe Arefta, dar nimeni nu zicea că-i frumoasă și că frumusețea nu se mănâncă cu lingura. Tăcută, timidă se ferea să intre în discuție în teme subțirele cum este dragostea. Nici mama, la rîndul ei, deși le știa pe toate, nu le flutura și nu le vîntura, nu dorea să se confrunte cu Arefta, lăsînd ca lucrurile să curgă cum curg ele. E adevărat, firește, că o durea inima, o frigea sufletul, dar legea creștinească e sfîntă și nu i-a dat nimănui să meargă a doua oară în biserică și să-i spună preotului să-i ia cununia înapoi și să bată clopotele, pentru că ea divorțează și se dezice de ceea ce i-a trimis Dumnezeu pe lume. Arefta, credincioasă și ea, accepta puținul ce i se oferă, știind că împărăția cerească e zidită pentru cei săraci. Nu i-a cerut lui tata să-și părăsească familia, dar s-a lăsat hurdughită de gura satului, iubindu-l atît cît a iubit-o el pe dînsa.

O vară întregă a crescut și a ghilit în și cînepă, apoi o toamnă și o iarnă a tors și a țesut, iar în primăvară, nopțile, la lumina lunii, lîngă geam, a cusut în cruciulițe o cămașă, de mai mare dragul care i-a dăruit-o lui tata. Era o cămașă cusută în stil național moldovenesc, cu gherghefuri pe la guler și mîneci, nu o ghimnastiorcă de budionovist sovietic rus. Tata, delicat ca mine, a adus cadoul acasă, dar nu l-a îmbrăcat niciodată în public. I-a dat cămașa Areftei mamei să facă cu ea ce i-a trăsni prin cap. Mama n-a mototolit-o, n-a azvîrlit-o, ce-ar fi însemnat că-și blestemă copilașul pe care simțea că i s-a zămislit lîngă inimă. A ascuns-o în zestrea ce o avea de la părinți pe sofca din casa cea mare. A ascuns-o cu mare grijă, pentru că satul i-a adus demult vestea că și Arefta Hrinuță așteaptă copil. Vestea aceasta a scos-o din fîțîni. A mers la Arefta acasă, că trăia la o azvîrlitură de băț de noi și s-a certat cu ea de moarte. Tata, aflînd despre toate cele întîmplate, n-a scos un cuvînt, dar s-a jurat în sine și s-a blestemat, după care a părăsit-o pe Arefta pentru toată viața. Tîrziu a părăsit-o, pentru că nu mult, după mama, a născut și Arefta, și tot o fetiță, ruptă bucățică cu soră-mea Ana. Cînd am venit eu pe lume, rudele îmi povesteau că educatoarele de la grădiniță le așezau pe amîndouă copilițele la aceeași masă ca să trezească admirația tuturor care le vedeau cît de mult se aseamănă între ele. Dar, bine-a zis cine-a zis, că din furat nu te faci niciodată bogat. Într-o zi, cînd tata împreună cu bunelul Nică acopereau saraiul de la poarta noastră, un unchi de-a Areftei a venit la noi și unde nu vorbește cu tata așa ca să audă și mama:

– Apoi, bade Victor, a murit fetița Areftei. Te rog, dacă poți, ajută cu ceva că nu avem cu ce o înmormînta...

Tata, dur, încrîncenat, parcă-l văd, se făcu pămîntiu la față și nu a putut, nu ca să facă un bine pînă la capăt, ci nici un cuvînt n-a putut să rostească omenește. Mama, în schimb, n-a putut face rău. A mers în cămară, a scos de-acolo o torbă cu făină, alta cu cartofi, ceapă, varză, bulgur pentru sarmale și i-a dat moșului Areftei, care le primi pe toate cu vorbe de „Bodaproste”, plecînd să înmormînteze cu praznic nepoțica...

Arefta nu s-a mai căsătorit niciodată...Dar nici dragoste de împrumut n-a mai făcut cu nimeni. Drept mărturie suntem noi doi, fratele Ion și eu, care ne-am născut după sora noastră. Și, mărturisesc, suntem ai mamei Vera și nu ai mahalagiței noastre Arefta Hrinuță. Deși, trebuie să vă mai mărturisesc un detaliu important. Istoria tristă și plină

de humor din Ineasca nu s-a oprit aici... Lumea zicea că eu, ca mezin, seamăn leit cu tata. În ciuda tuturor bârfelor, eu nu l-am auzit vreodată pe tata să fi vorbit deschis sau pe furis, de bine sau de rău despre vecina noastră Arefta. Puțin câte puțin creșteam și observam că Arefta Hrinucută când trecea pe lângă noi se uita lung la casa noastră și mai că nu-și făcea semnul crucii... Pe mine, când mă înfîlnea, se străduia să-mi spună cuvinte bune, mă lăuda, îmi netezea cu palma percica de pe cap... Era una când mă vedea singur și cu totul alta când se înfîmpla să mă vadă mergînd alături de mama. În cazurile acestea Arefta era nu știu cum prea timidă, rușinată pleca capul în pămînt și ca o condamnată nu încerca să crîcnească un cuvînt la adresa mea sau a mamei. Iar mama, la rîndul ei, ca și cum nu o observa, mă grăbea, ținîndu-mă de mînuță, și mă îndemna să merg mai repede. O dată, țin minte, am dat cu ochii de cămașa ceea, despre care v-am vorbit și am întreat-o pe mama de unde a cumpărat-o. Mama mi-a răspuns oftînd înădușit:

– Aista-i cadou de la *ibovnica* lui tat-tu, crezînd, probabil, că eu am înțeles ceva. De înțeles am înțeles eu câte ceva, dar hăt, încoace, cînd am început a construi... comunismul și eu. Eram elev prin clasa a șaptea, răsărisem pioner în poiana veselă din curtea școlii și, într-o bună zi, m-am apucat și am îmbrăcat cămașa cea frumoasă, cu flori la guler și la manjete, fără să-mi cer voie de la mama. Am îmbrăcat-o, simțindu-i mirosul de scrobeală și naftalină. Îmi era cam lată în umere, dar îmi stătea bine, de vreme ce a trezit admirația colegilor de clasă și a învățătorilor, care se dezobișnuiseră să vadă pe cineva îmbrăcat în costum național moldovenesc, fără cravată roșie la gît. Vestimentația mea neobișnuită nu lăsa pe nimeni indiferent și cînd a fost să trec pe la poarta mătușii Arefta Hrinucută, ea a înțepenit cu ochii pe mine, de parcă descoperise o minune, săvîrșită prima oară pe lume:

– Că tare mai sameni tu cu tat-tu, în tinerețele lui, mi-a zis ea, apoi m-a oprit printr-un gest straniu al mîinii, ca să mă admire de mai aproape, și să mă mănînce din picioare, nu alta: De unde ai tu așa cămașă frumoasă, măi Boris?, mi s-a părut că m-a întreat de dragul întreatului.

– Eu nu știu și nu știe nici mama, da tata-i plecat la lucru, i-am răspuns și eu pe potrivă.

După care pioner desovietizat, un fel de naționalist, cum se mai zicea pe atunci, am venit acasă bucuros și vesel nevoie mare și i-am turuit mamei, tot sărînd de pe un picior pe altul, toată povestioara înfîmplată la școală, dar și cea avută în drum cu mătușa Arefta Hrinucută... S-o fi văzut voi pe biata mamă, cum m-a privit toată o meditație, care pare că o însoțește și astăzi acolo unde se află ea, în împărăția cerească a lui Dumnezeu... După încă vreo doi ani de școală, am mai încercat s-o îmbrac, dar după mai multe spălături, se făcuse mică și nu m-a mai încăput. În timp ce cămașa cu pricina s-a îngustat și cum ziceam, nu m-a mai încăput, drumurile vieții s-au lărgit și lungit în așa măsură, încît ca să le pot parcurge a fost nevoie să schimb de cîteva ori moda de îmbrăcăminte, nemaiputînd-o uita, mai ales pe cea militară în care dacă nu mi-am dat duhul, înseamnă că părinții m-au făcut nu numai sănătos, dar și cu oleacă de noroc.

Puțin câte puțin, povestea dragostei lui tata s-a destrămat în negura timpului, apărînd în gura satului alte povești de dragoste care mai hazlii decît a părinților mei, dar care poate și mai triste. Veneam acasă, nu zic, cum vin și acum. Cum aveam să nu vin dacă eram tînăr și dacă drumurile largi și spațiile întinse ale străinătății nu-ți oferă nu o casă părintească, ci un fir de iarbă, un troscot, o portiță din scînduri vechi spriginită de tulpina unui salcîm corogit, un gard din nuiele care să facă semn că te dorește și te așteaptă. Veneam și pînă să trec pragul casei noastre, în cale îmi ieșea mătușa Arefta, de acum îmbătrînită și uscată ca un pom de zarzăr. Mă oprea la poarta ei și-mi vorbea atît de duios și îndelung despre mai toate problemele noi și vechi ale vieții sale și ale sătenilor. Îmi spunea că-s exact copia lui tata cel din tinerețea lui și mă măsura și mă cîntărea cu ochi mîngîietori, de parcă aș fi fost chiar un copil al ei, nu al mamei mele.

Mama, îmbătrînită și ea, în tot timpul ăsta vedea, auzea și aștepta, aștepta și aștepta să termin odată ciorovăiala cu mătușa Arefta. Eu, scăpat, veneam acasă într-un suflet și o găseam pe mama în prag, bucurîndu-se că mă vede, dar și nebucurîndu-se:

– Dragul mamei, ai venit! mă cuprindea ea pe prag, după care mă elibera din îmbrățișare și-mi comanda rele de la distanță: Mergi în casă, te-așteaptă tat-tu! și pleca undeva de unde se întorcea cu o întîrziere de nu țin minte cîte minute c-o poală de nici și, numai decît cu un ulcioraș de vin.

Tata om sociabil și vesel de felul lui, nu a dorit niciodată să se vorbească în casa noastră despre Arefta Hrincuță. Nici de bine și nici de rău. Nu numai cînd veneam acasă, de la studenție și mă întîlnea împreună cu mama, dar și hăt mai tîrziu, cînd am început a-l vizita cu cîte o soție și nepoței și mama nu mai era în viață, tata ocolea cu îndîrjire a se aduce vorba de partea feminină a acestei lumi.

Oare de ce mint? Tata a interzis a i se vorbi de femei cam pe cînd a împlinit șaptezeci de ani și a ținut tema asta în mare secret pînă pe la vîrsta de aproape optzeci. Iar cînd i-a împlinit pe toți optzeci, mi-a spus:

– Gata. Sunt bătrîn, dragul meu... Nu mai pot de picioare și tare aș vrea să vină baba ceea să mă ieie la dînsa acasă...

Eu, încă tînăr și prost, nu i-am înțeles iluzia și m-am grăbit să-i alung disperarea, supîndu-i:

– Tată, ce-ar fi dacă te-ai împerechea cu mătușa Arefta, să-ți mai treacă de urît.

Vorbele mele iar l-au făcut pe tata să se oțărască și să devină nemulțumit:

– Vorbești niște *măiacuri* și tu! făcu el drept răspuns la vorba mea necugetată. Numai la nebunii te gîndești... Tu mai bine iartă-mă, copilul meu, că mi-e rușine de ceea ce mi s-a întîmplat. Numai moartea mă poate dezlega de păcat și împreună cu mamă-ta. Nu vezi, cum mă așteaptă ea la dînsa...

Într-un început senin de septembrie tata a decedat. Mai bine zis, s-a însurat încă odată cu mama. Zilele, dar mai ales nopțile verii care ținea să plece și toamnei care ținea să vină, erau feerice. Cu luna plină de-asupra Lipăgăului, cu miros de fructe,

flori și ierburi. Întins pe sofa din casa cea mare l-am găsit pe tata mai tânăr și mai frumos decât fusese în viață. Femei bătrâne, neveste și copilițe tinere trebăluiau prin ogradă, pregătind totul pentru înmormântare. Eu, însă, făceam obiceiul creștinesc. Nu-i dădeam o clipă mortului să rămână singur, pentru că groparii, vezi bine, îi găteau o altă casă. Zi și noapte eu, mezinul, stăteam și recapitulam în minte cele mai importante crîmpeie din viața mea, petrecute împreună cu dînsul. Lumina pală a lumînărilor din sfeșnic și a celor înfipte în făina din mai multe farfurii puse la capul mortului făcea legămînt cu întunericul veșnic în care urma să-l petrecem pe tata.

A venit ultima noapte de priveghi. Către miezul ei, am închis geamurile, ușa de la intrare, ca și cum aș fi vrut să nu-l deranjeze pe tata fluturii mari, colorați și țințarii obraznici de-afară. Toate gîndurile la aceea că am ocazia de a fi alături de tata ceasuri numărate, în casa unde eram numai eu și el, mă străduiam să nu dorm. Mă alina mirosul de bucate ce se pregăteau pentru pomenire în saraul de la poartă și aerul proaspăt ce năvălea de-afară ce-mi rămînea ca amintire de la tata. Luna plină și curată triumfa ca o regină a romanticii triste de-asupra Lipăgăului. În ciuda destinului său zbuciumat mă bucuram într-un fel că are la înmormântare parte de o vreme frumoasă și senină. Trecuse de miezul nopții. Geamurile casei asudaseră, lumînările continuau să ardă, parcă jucînd pe covoarele mamei de pe pereți începutul altei vieți. Cînd oboseala prinse a-mi cîrpi ochii, cînd pînă la ceremonia înmormîntării mai rămăsese ore numărate, iată că aud cadența de pași. O fi venit părintele să-i cînte prohodul, mi-am zis, dar în acea toropeală, cînd mă luptam cu somnul ce năvălea peste mine cu de-a sila, mi-am dat seama că așa ceva nu poate să se întîmple, la ceasul după miezul nopții... Nici n-am izbutit să mă scol, să îmi îndrept șalele de pe scaun, că, deodată m-am pomenit surprins și uimit, cînd în prag a apărut nu preotul, nu dascălul, nu altcineva, ci ea... mătușa Arefta, sprijinită într-o cîrjă, și purtînd trei lumînări lungi și subțiri în cealaltă mîină. Ea s-a uitat la mine, la tata, la icoanele din colțul odăii, la covoarele și rubele de pe pereți și a oftat din adînc de parea că o să se răstoarne pămîntul. A mers încetișor către corpul neînsuflit al lui tata, a aprins o lumînare, fixînd-o tremurător în sfeșnic, pe celelalte două le-a înfipt în făină, după care se așeză anevoios în genunchi la căpățiul mortului și netezi cu mîinile îmbătrînite chipul lui tata, părul lui alb ca neaua, ochii închiși, buzele uscate, bărbia lui aspră... În timp cît mătușa Arefta mai șoptea cu buzele-i tremurătoare o rugăciune lîngă tata, de-afară dădu năvală un val de aer proaspăt îmbibat cu mireasma pîlcului de flori de matiolă pe care mama le sădise mulți ani în urmă în pragul casei noastre. În adierea aceasta, Arefta, parcă vrăjită, îngenuncheată lîngă tata, nu se mai sătura să-l privească. Lumînările ei sfîrșiau și lăcrimau boabe fierbinți de ceară în sfeșnic și în făină. Afară se auzea cum freamătă copacii în lumina poleitoare a lunii, care trona sublim de-asupra Lipăgăului. Buzele ei continuau să tremure, rostind nu știu ce cuvinte de laudă sau de ocară sau compunea o rugăciune. Scena mi se păru învăluită de misterul veșniciei, căci pentru o clipă făcliile lumînărilor devenise liniștite, domoale, parcă în așteptarea unui deznodămînt. Eu nu mai eram stăpînul acelei

situații. Încremenisem în pragul ușii între perdelele albe, ușurel înfoiate de valurile vîntulețului ce sufla de-afară. Tocmai aici aflîndu-mă mi-a fost dat, în sfîrșit, să deslușesc cuvinte clare rostite de mătușa Arefta:

– Victore, Victore, eu n-am avut și nu mi-a fost mai drag alt bărbat decît pe tine. Cît de scump ești tu inimii, sufletului meu, de-ai ști, dar Dumnezeu mi te-a ținut departe de mine... și după o pauză foarte mare, după ce îmi mai mîngîie odată fața cu amîndouă mâini, pline de gingășie, zise parcă plină de iertare și împăcaciune: Nu-i nimic, iartă-mă, Victore, pentru că totul abia începe... Te-ai topit ca o lumînare și acum, pleci, dar să știi că degrabă am să vin alături de tine. Atunci nu vei trăi alături de mine ca să nu-mi spui un cuvînt o viață de om... Să m-aștepți, Victore, că nu mi-a mai rămas chiar atît de mult ca să mă chinui printre cei vii...

Cuvintele ei m-au zguduit în așa măsură, încît alt eveniment legat de ceremonia înmormîntării lui tata nu mai țin minte. Îl văd mereu viu fie că-i pe front, fie că-i prizonier în lagărul de concentrare la ruși, fie că-i șef de fermă în colhoz... Dar e viu și este așa cum a fost și timpurile în care a trăit...

Apoi, mătușa Arefta se ridică anevoios de la locul unde stătuse în genunchi, își îndreptă cît putu de mult spatetele, mai zăbovi cu o privire plină de destoinicie alături de tata, tot slobozind gemete de durere și necaz. Mai urmări odată covorul „Colacii” țesut de mama, fotografiile noastre de familie de pe pereți. Ea se pomenise în casa asta, după o viață de emoții și zbucium, mereu întrebîndu-se cu gîndul cum o fi înăuntru; și dorea într-o clipă de durere să vadă tot ce se petrecuse într-un destin al omului iubit, față de care mereu a fost cu gîndul și sufletul, dar soarta nu i-a permis ca să le vadă. Mătușa avea în picioare niște caloși negri, lăcuți, abia de se zăreau sub poalele rochiei largi, în carouri. Hainele pe ea erau curate, părul alb ca neaua, pieptănat stătea îngrijit sub marama neagră. Am turnat vin din ulciorul de lut într-un pahar și i-am dat de sufletul tatei. A băut vinul, în două cu lacrimile ce-i șiroiau de pe obrajii brăzdați de riduri, se iertă iar cu tata. Lacrimile argintii, scînteiau la luminile lumînărilor. Înainte de a se hotări să plece, mai urmări o dată încăperea, se opri iarși la chipul lui tata, așeză paharul deșert pe masă, apoi feri cu mîna perdica de la prag și se duse în drumul nopții, gemînd de durere, înțelegînd că mult nu i-a mai rămas să zăbovească în această lume. Am ieșit în pragul casei, în dereșii cărora filfiau poalele steagurilor aduse de la biserică, și m-am oprit, urmărind-o. Mătușa dispărea pe drumul luminat ca niciodată de frumos de către luna de pe Lipăgău. Pleca spre un sfîrșit de lume, de viață și aici se încheia pentru mine și pentru dînsa o istorie a satului nostru, o taină frumoasă și dură a unei iubirii neîmplinite. Cînd m-am întors la sicriul lui tata lumînările din sfeșnic păreau că se agitaseră. Făcliile lor se avîntau parcă disperate în partea unde dispăruse odinioară mătușa Arefta.

La înmormîntare nu a venit. La masa de pomină, sora, împărțind pomenile, a dăruit o cămașă nepotului, cărui satul îi spune că are o ciudată asemănare la chip cu mine și cu tata Victor.

TIKENNI GÛL*

*„Marea nu poate stinge dragostea, nici rîurile s-o potolească; de-ar da cineva pentru iubire toate comorile casei sale, cu dispreț ar fi respins acela.”
Cîntarea cîntărilor (cap.8, versetul 7)*

REVENT ACASĂ, de cum căzu la pat Vani Yuzbași ajunse la convingerea că preursirea omului corectează epoca... nimic în viața omului nu este nou, decît veșnicul zbcium de a trăi, sorbind din cupa cu bine, cu rău, cu adevăr, cu minciună, cu dragoste. Și, în funcție de cum cunoști aceste legi ale vieții, ți se pare că trăiești ceva nou, nemaîntîlnit. Deși omenirea demult le-a descoperit sau inventat pe toate și le păstrează în palmaresul ei pentru noi și noi generații. Se prindea la gîndul că omenirea a acoperit de slavă trecutul cu piramidele antice, cu epoca Renașterii, cu gloria strămoșilor, care le-au găsit găgăuzilor libertatea în stepele Bugeacului. Și generației lui i s-a mai oferit un tărîm pentru afirmare... Și el trebuie să lupte mai întîi cu sine însuși, conștient că viața este una și nu se repetă, apoi cu boala care l-a țintuit la pat. Participant la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobil, după ce hoinări vreo zece ani prin Rusia în căutare de bani lungi, se convinsese că-și poate făuri fericirea la baștină, unde s-a născut, și-a petrecut copilăria și unde a înfîlnit prima dragoste. Îi plăcuse încă de cînd plecă la armată de Doca Isiumbeli, pe atunci o copilășă cu șuvițele blonde pe spate, cu sclipiri de stele în ochii ei mari, pătrunzători, cu genele arcuite, cu o nuanță de rumen-smolit în obraji, cu fruntea lată și senină. Acum se vedea tot mai mult alături de ea, alături de ea spera că are viitor...

Profesoară la clasele primare la școala din sat, Doca după lecții îl vizita acasă, petrecînd alături, la patul de suferință, ore în șir. Vani ologise, nu putea să se mai poarte nici în cîrje și ea îl hrănea ca pe un copil, îi schimba scutecele de o singură folosință... La început fapta Docăi nu miră pe nimeni – păru un gest de caritate, care într-o zi se va topi, cum se topește o luminare subțire din cele ieftine. Dar trecu o bună habă de timp și îngrijirile Docăi puseră în încurcătură mătușele, prietenele ei și tot Congazul. Tata și mama, care munceau al patrulea an în Portugalia, îi trimiteau mesaje, chemînd-o să se gîndească bine la ceea ce face, iar cînd mai aflară că ea a respins propunerea de a-i deveni soție lui Todur Cuijuclu, cel mai barosan businessman din stepa Bugeacului, în general au încetat s-o mai contacteze.

Doca venea la Vani să-i aline privirile triste, să-i spună că Dumnezeu i-a dat viață și tot El va avea grijă să i-o ia, alungîndu-i gîndul la *eutanasi*e, despre care *delicanul* (flăcăul) începu să pomenească uneori. Adesea rămînea la el pînă după miezul nopții, ascultînd împreună cum dinspre stepa Bugeacului hoinărește vîntul, unduiește negara și adie răcoarea. Se culcușea la picioarele lui Vani, învelit cu o plapumă albă, și vorbeau despre lună, stele, flori, dragoste și moarte. Vani îi povestea cît de frumoși

erau trandafirii în vara când s-a aflat în vecinătatea reactorului nuclear. Poate din cauză că prea a admirat acea frumusețe orbitoare a trandafirilor bordo s-a ales cu leucemia?..

Acaretul Yuzbașiiilor stătea peste două gospodării de casa fetei, chiar în centrul Congazului, în vecinătatea cișmelei, primăriei, maternității și a cimitirului vechi. Stăpînii plecaseră la lucru în Italia și curtea lor era de vreo doi ani pustie. Mai spre vale era curtea maiestuoasă a lui Todur Cuijuclu, în gardul căreia se sprijinea casa profesoarei Doca Isiumbeli. Ea locuia împreună cu mătușa Mariica, o femeie încă tînără, care rămăsese fără soț cu cîțiva ani în urmă și acum avea grijă de nepoată, cît părinții ei erau în străinătate. N-o încînta pasiunea Docăi față de Vani, pe care-l socotea cu un pas în groapă. Se împăca cu gîndul că e vorba de un act de binefacere și nu-i reproșa cînd nepoata zăbovea pînă peste miezul nopții... Îi dorea cu tot dinadinsul un viitor mai altul decît începu să și-l aleagă nepoata, dar cînd aducea vorbă, Doca o ținea morțiș pe a ei.

Odată cu lăsarea amurgului, în cămăruța comodă cu lambrechin la fereastră, tinerii stingeau lampa electrică și aprindeau două lumînări mari, de candelabru. În acele ore nocturne zvîcnetul făcliiilor le aducea în suflet consolare. Mlădierea tulpinilor ghimpoase ale trandafirilor ce le străjuiau dragostea la geamul îngîndurat le amintea că se apropie toamna. Petalele bordo se contopeau treptat cu întunericul și admirau pe după perdeaua lui cum fata mîngîie fruntea și umerii încă puternici ai flăcăului, cum îi sărută pleoapele și buzele îngălbenite. Tîrziu, aproape de plecare, Doca pornea magnetofonul și imensitatea sonatei „Maria Midigan” se amesteca în imaginația fetei cu gama culorilor tabloului de pe perete, „Pace eternă” de Levitan, și acest amalgam cromatic părea că se revarsă domol în ființa amîndurora. Flăcările lumînărilor se luptau parcă cu luna ștearsă de oboseala zilei trecute, ce nu era în stare să străbată pologul de plumb al cerului de-afară...

După plecarea fetei, Vani dormea adînc și liniștit pînă a doua zi, pe la chindie, cînd Doca avea să se întoarcă de la școală. Dacă se trezea mult mai devreme, privea îngîndurat prin fereastră grădina, ce deschidea o panoramă plăcută și calmă. Peste tufele de trandafir de-afară, de după gardul de ștachete, prin rumoarea zilei, auzea trecătorii mergînd la primărie sau cișmea și mestecînd toate noutățile vechi și noi, coborîte în stepa Bugeacului. Vorbeau cu îngrijorare de lumea ce pleacă în străinătate, după cîștig, de gospodăriile rămase pustii, de copiii rămași de capul lor, pe drumuri... La cișmea de cu zori pînă seara tîrziu veneau bărbați, femei, bătrâni, flăcăi și fete cu bidoane de aluminiu, în cărucene trase de măgărușii *răbdurii* de muncă.

În dricul amiezii baciul Vasile Curoglo, un bărbat înaintat în ani, mîna din deal spre uluce mioarele. Pătărănos din fire, ciobanul aduna în jurul lui trecătorii, care zăboveau să asculte vreo întîmplare, dar mai ales melodiile pe care le interpreta la cîteva instrumente muzicale, pe care le avea mereu prinse la șold: fluiet, ocarină, caval, piculină, cimpoi, *keminci* (vioară) *cu arcuș*. Slobozea din ele o mulțime de melodii săltărețe – găgăuze, bulgare și moldovenești – tot tropăind din opincuțe, susținut de aplauzele vesele ale multor gură-cască, dar și a unora care se abăteau spre cișmea

anume înspre amiezi, ca să prindă bătrînul cu mioarele. Chiar și tineretul, care prefera muzica modernă din barurile satului, venea la acel spectacol în aer liber... Ciobanul purta căciulă țurcănească, bondiță din piele de oaie, se încingea la pantaloni cu un brăgenar roșu și tăifășuia într-o limbă neaoșă, bogată, cu dialect congazcian. Știa bătrînul și a tămădui cu buruiene și mai era un masor iscusit...

Doca și Vani au devenit cu el prieteni, de cînd bătrînul baci îi făcea masaj bolnavului. Venea de obicei înainte de chindie, își făcea meseria încet și îndelung, ca să aibă destulă vreme să mai discute despre ce se întîmplă în lume și în sat.

– Găgăuzii, ca și toți basarabeni, au devenit păsări călătoare, zicea disperat ciobanul. Nici cînd m-am întors de la război nu erau în Congaz atîtea gospodării părăsite, ca acum... Toți pleacă în străini, cu gîndul la bani, dar bogăția alină doar necazurile, dar nu și sufletul. Și cît își purta mîinile late peste mușchii vlăguiți de boală ai băiatului tot fura cu privirile podoabele celea de gîțe, zbenguindu-se pe șoldurile fetei, umbletul ei ușor și fraged, sîinii cruzi ca două gutuie. „Cel mai mare sat din Europa se pierde în nedumeriri – cum de o fată atît de frumoasă și deșteaptă a putut să cadă în mrejele unei situații atît de banale, își zicea în sinea sa ciobanul. Dar puțini dintre săteni știau că povestea asta de dragoste a început într-o primăvară îndepărtată, cînd Vani nu era decît un flăcăuandru verde, fără mustață, iar Doca se întorcea de la grădiniță”. Și bătrînul se lăsă pradă amintirilor.

* * *

Peste Congaz ninge cu petale albe de flori, cînd vișinii fremătau de dor... Flăcăii plecau la armată. Înspre seară, în rochiță de *moar*, cu fundițe albe în gîțele-i negre, Doca se întorcea de la grădiniță. La cișmea – un alai de lume peste lume, oameni veniți după apă ascultau cîntecele tînguitoare ale lui Vasile Chirioglo la fluier. Înfășurat cu șervete și prosoape, ca și ceilalți recruți, Vani se apropie deodată de copilița ce privea cu ochi mari alaiul, o ridică deasupra capului și zise în azul tuturor:

– Iată cine are să mă aștepte să-mi fie miresuică!...

Tudorca Cîvîrjic, contabilă de la primărie, în basma albă cu *gherdane*, *gevrele*, în catrință și bondiță din pielică de miel, venită și ea să-și petreacă ursitul la oaste, îi reproșă cu o ușoară invidie:

– E prea mică pentru tine, Vani.

– Mă vei aștepta? o întrebă el pe fetița ce afîrna deasupra lui ca un fluturaș.

– Dac-o să-mi aduci trandafiri, sună deasupra capului un clopoțel de glăscior cristalin, care-i amuză pe toți.

– Vedeți! strigă Vani biruitor. Pușorul are caracter și are să se țină de cuvînt!

Lumea se veseli, văzînd obrăjorii îmbujorați ai copiliței și chipul plin de încredere în viitor al lui Vani. Numai ciobanul Vasile nu-și găsea liniștea și-i petrecea pe flăcăi tot printre lacrimi:

– Să vă întoarceți acasă, măi băieți, să nu rămînă fetele nemăritate...

Cînd se împlini sorocul mai toți băieții s-au întors. Mulți dintre ei s-au căsătorit, și-au durat familii, au făcut copii. Dar au venit vremuri grele și au plecat care și-

ncotro să câștige un ban mai acatării și în multe sate basarabene au prins să apară case și gospodării părăsite, delăsate... Vani, după ce-și împlini serviciul în termen, rămase în armata sovietică să se facă aviator. Și cum în primăvara când se întâmplă catastrofa de la Cernobîl echipajul elicopterului său ieșise cel mai bun la manevrele din ajun ale școlii de aviație, au fost primii mobilizați la lichidarea consecințelor avariei. La câteva luni după aceea mai mulți colegi de la școala de aviatori au descoperit că nu se simt chiar bine. Au fost internați într-un sanatoriu militar și acolo, împreună cu câțiva camarazi, dar și aviatori mai în vîrstă, „cernobîliști” și ei, s-a lăsat păgubaș de avioane. Și cum îi era rușine să revină la baștină nici aviator, nici în rînd cu cei din contingentul său, hotărî să mai rămînă în Rusia, să câștige barem niște bani, să se întoarcă mai cu său și mai sigur pe soartă. Dar când boala începu să-și facă mendrele, s-a decis ca să revină acasă, la părinți – era singurul lor sprijin la bătrînețe.

Dar a venit să le aducă mai multă amărăciune decît bucurie. Adevărat, în primele luni, cît se mai simțea în putere și se purta pe picioare, din bruma de bani câștigați încercă să pornească o mică afacere la Congaz. Deschisese o discotecă în vechea casă de cultură. Seară de seară veneau tineri și tinere din Congaz, Cioc-Maidan, Dezghinje, Beșalma, Cuciuk-Kongazcik, Avdarma și Kîzlear. Oacheșele găgăuze îl furau mereu cu privirile pe flăcăul chipeș și făcut. Vani, însă, zăbovea tot mai mult cu privirile pe chipul domnișoarei cu zîmbetul magnific și vorbă ingenioasă. Era foc de deșteaptă și descuscăreață, iar pe deasupra mai purta și faima de mironosiță cu drăcușori aduși încă de la Universitatea din Comrat, unde-și făcuse studiile. Era poate tot ce mai rămase din puișorul cela cu caracter, căci peste ani se făcu o fată în toată legea, mustind de dor și tinerețe. O recunoscuseră chiar de la prima întîlnire, tot la cișmea, după ochii ei mari, care i se întipăriseră din ziua cînd privea năucită alaiul.

În Congaz o curta Todur Cuijuclu și toți flăcăii satului știau că are de gînd să se căsătorească cu ea. Proaspătul businessman absolvise facultatea de economie la Chișinău, avea afacerea sa prosperă, atinsese vîrsta de 27 de ani și intenționa să-și salte afacerea undeva în centrele comerciale ale lumii. La Comrat începură să-l strîngă cămășile. Îi căzu pe plac domnișoara cu „sânge de viperă”, cum o poreclise el și-i făcu pe toți să înțeleagă că o dorește în căsătorie și ceilalți să-și pună pofta sub lăcată, altminteri... La sfîrșit de fiecare săptămînă trimitea subalternul său – un bărbat lat în spate, adevărat dulap mișcător – să-i aducă un buchet enorm de trandafiri bordo, ca să-l aiבָּ Doca în timpul lecțiilor pe pervazul geamului din clasa unde-și dăscălea gîgilicii... Florile erau atît de frumoase și bogate, încît le făceau pe celelalte profesoare să vină la recreații ca să le admire, dar și s-o invidieze, desigur. Cînd era nevoie, Todur îi punea la dispoziție automobilul personal, ca să meargă la vreun seminar la Comrat sau Vulcănești. Zadarnic însă îi făcea propuneri să petreacă împreună vacanța la plaja din Antalya... Avea anumite presimțiri și o speria un soi de răceală a lui. Cînd se întîlnea cu ea, mereu privea la ceas, vorbea încontinuu la celular cu oameni de afaceri și o tot asigura: „Dacă ne

căsătorim, o să locuim la Tiraspol, Moscova, Istanbul sau în alt centru cultural al lumii, unde e adevărata civilizație”... Nu era obișnuit sau uita să scape un cuvânt despre gingășie, tinerețe, frumusețe, dragoste. Toate discuțiile lui se limitau la măiestria de a face bani...

Vani nu lăasă să treacă mult de la prima lor revedere și o chemă într-o seară la cișmea. Nu se miră că acceptă să vină și-i dăruie un buchet mare de trandafiri, emoționat ca un copil:

– *Binim sevghili cicäyim! Ialpaak sevgim!* (în găgăuză: „Draga mea floriceică... gingășia mea”).

Ți-aduci aminte?... Ți-am spus cîndva că am să te fac mireasa mea!

Șoapta vorbelor lui i-a uns sufletul cu o alifie de sinceritate seducătoare, răscolindu-i ființa. Se lăasă ușor îmbrățișată, sărutată, mîngîiată. Din acea seară deveniră nedespărțiți...

Acum fata trăia și se chinuia alături de flăcău, el simțind că boala progresează vizibil. O vară întreagă, apoi o toamnă și chiar o iarnă, cînd abia mai putea să pășească doar în cîrje, au petrecut serile la discotecă, la poarta flăcăului sau la cișmea. Dar cînd boala îl țintui la pat și medicii ezitau să-i mai dea vreo speranță, Doca zilnic, după lecții, mergea la el, să-l îngrijească, să-i țină de urît. Cînd ajunse să nu mai poată merge nici în cîrje, Vani realizează că viața lui este pe sfîrșite și pomenea tot mai des de eutanasiu. Căzuse într-o decepție profundă și nu mai putea să muncească – simțea cum viața se topește în corpul lui tînăr și el lunecă, vrînd-nevrînd, într-un hău necunoscut. „Leucemia, gîndea el, vîzînd cum se stinge, este un distrugător teribil al speranțelor, tinereții, viselor, cutezanțelor și-l face pe om ostaticul unor mari tristeți. Salvarea de acest destin ți-o poate aduce doar moartea sau un înger păzitor. Acest îngerăș e alături... E trimis de Dumnezeu, căci la un necaz omul este totdeauna ocrotit de El.”

Sfîdînd tinerețea și vorbele unui sat întreg, Doca venea zilnic pe la casa cu trandafiri bordo. Satul nu o înțelegea... În vreme ce Vani Yuzbași suferă de cancer, Doca Isiumbeli declară că-l iubește pînă în pînzele albe! Cei mai mulți au prins a strînge din umeri a nedumerire: cum o fată ca ea să cadă în brațele unui olog?! Cei care o cunoșteau se gîndeau că ea, poate, flirtează o vreme și... Firește, este o datorie a sări în ajutor unui om căzut la necaz. Dar va veni ziua și Doca-și va aranja viitorul așa cum și-l merită. Degrabă Congazul se împacă cu această dragoste ca din povești și o lăasă pe seama celor doi. Și numai mătușa Mariica nu se lăsa înfrîntă, cercînd din vreme-n vreme să o dea la socoteală:

– De ce ți-ai legat tinerețea de un arestat? De ce-ți pui de bună voie cătușe la mîini pentru toată viața, copila mea? La ce te poți aștepta de la un cadavru viu? Deschide ochii, nu vezi ce flăcău se topește după tine?

Mătușa, firește, făcea aluzie la Todur.

– Dacă aș simți că mă dorește cu sufletul, cu inima, și nu cu... paralele, poate că aș crede că e capabil de dragoste adevărată, răspundea nepoata cînd mai avea poftă de discuție.

– Prea naivă ești! Bogăția e mai tare decât sentimentele. Căsătorește-te cu Todur și toate vor veni de la sine... Numai cată ce flori îți dăruiește!

– Trandafirii lui au mulți spini și miroase a bani! se nărăvea nepoata.

Străduințele Mariicăi de a o abate pe nepoată de la drumul ei greșit, de a o convinge că viitorul ei trebuie să fie altfel, că părinții din Italia sunt profund îngrijorați o făcea și mai mult pe Doca, de cum se întorcea de la școală, să plece iar spre casa lui Vani.

Simțind că nepoata e peste măsură de îndărătnică, începu să creadă superstițiilor. Vroia să se dezmeticească ce a făcut-o să dea cu piciorul într-un mire bogat și să fină morțiș să-și lege soarta... cu scutecele de o singură folosință. Pînă cînd într-o zi nu mai putu răbda situația și a mers la o prezicătoare.

– Dumnezeu o iubește foarte mult pentru ceea ce face, îi spuse vrăjitoarea agitată. Nu încercați s-o abateți de la calea ei dreaptă...

Mătușa Mariica își aminti că este un mare păcat în fața lui Dumnezeu să mergi la vrăjitoare și chibzui cum să-l îndemne pe Todur la un complot. S-o răpească pe Doca, în tradiția *osmanlâilor*. S-o încuie la el în casa mare, între panerile cu poamă, gutuie și covoarele frumoase... Ca nimeni să nu-i audă strigătele... Să cheme muzicanți, cete de fete mari, delicani și, în modul acesta original, să vestească logodna cu Doca. A doua zi, cînd se vor împărștia ospătării, domnișoarei i se va face rușine de lume și va rămâne la el pentru totdeauna...

Iar lui Vani are să-i procure medicamente, are să-i pună la dispoziție o îngrijitoare...

Businessmanul Congazului se uni ușor. În toiul nopții, cînd Doca se întorcea de la Vani, încercă nitam-nisam la poarta casei s-o forțeze să urce în mașina lui... Simțind că insistența bogătanului trece în violență, fata nu chibzui mult, înșfăcă o nuiă de la trunchi și-l își năpraznic peste șale, încît Todur văzu scînteii în fața ochilor... Urmă o lovitură și mai dureroasă, apoi încă una, încă una, pînă cînd Todur puse rușinea în cui și o rupse la fugă prin întuneric, în direcția cișmelei, convingîndu-se pentru totdeauna că nu poți cumpăra dragostea cu șiretlicuri. Iubirea, chiar dacă are miracole și catacombe sufletești, niciodată să nu încerci a o acapara fără permisiunea celui îndrăgît.

După acel incident Doca începu să treacă tot mai rar pe-acasă – pleca direct la „arestatul” ei și de multe ori rămînea la Vani toată noaptea.

– Mi se pare că cineva i-a legat cununia, se mîhni și mai tare mătușa, lăsînd-o să se descurce singură cu sentimentele ei.

Nici Todur nu-și mai făcea griji. Se consultase cu medicii, care l-au asigurat că leucemia îl va doborî pe Vani cel mult pînă în toamna următoare, exact cînd planifica el să se căsătorească cu Doca. Pînă atunci, las'ca domnișoara să se convingă singură de greșeala pe care o face. Și tot satul începu să creadă anume așa.

* * *

Spre deosebire de fetele ce preferau să-și cumpere pantaloni și adidași de import, Doca îmbrăca rochii cusute de ea, după modele din reviste de specialitate. Mersul jovial părea să fi împrumutat ceva de la soare, ceva de la lună, ceva de la stele; eleganța manierelor emana un eter de feminitate aristocratică, de palat. Pururi cu zîmbetul pe

față, ciripea bancuri, anecdote, doar să nu-și lase odorul pradă gândurilor negre. Dar avea și un talent deosebit să tacă, simțind când o cerea situația. Poseda de minune găgăuza literară, dialectele de la Ceadr-Lunga, Vulcănești, adeseori ironizând în maniera calamburului de la Comrat, în care se amestecau rusismele, moldovenismele, bulgărismele cu limba maternă. Se supăra pe pseudopatrioții găgăuzi, care de cum au obținut autonomie, nu se mai gândesc decât la buzunarele lor, ignorând cu desăvârșire limba poporului, iar în școli și instituțiile de învățămînt o folosesc numai pe cea rusă. Îi povesti și lui Vani legenda pe care o spune la fiecă începăt de an școlar micuților din clasele primare – precum că, la o răscruce a destinului, neamul găgăuzilor, rătăcit în cîmpia uitării, a fost salvat... de un lup, care le-a găsit calea spre colinele și stepele Bugeacului. De atunci minunatul popor găgăuz își plinește destinul alături de alte neamuri blajine și ospitaliere, iar hărnicia lui a făcut pămînturile pe care s-a stabilit bogate și mănoase... Poporul lor a înfruntat vînturi năpraznice, venite din toate părțile, ca să reziste vitregiilor timpurilor, căci, zicea ea, un popor își dobîndește existența, își îmbogățește tradițiile, datinile numai trecând prin grele și aspre încercări. Își dorea sincer ca neamul ei să nu mai ajungă a rătăci vreodată și le cerea micuților să cunoască vechile și noile tradiții, îi făcea să se îndrăgostească, ca și ea, de baștina unde s-au născut și să nu trăiască niciodată cu gîndul ca, de dragul unei vieți mai bune pe alte meleaguri, s-o părăsească... Însăși Doca avu propuneri de a-și continua studiile la universitățile din România, Rusia, Turcia, și ce mai invidie din partea colegelor ei, care atît își mai visau asemenea propuneri! Puhoai de fete au luat calea străinătății și acuma muncesc la negru, se prostituează sau își fac studiile prin țările Europei, Americii, Australiei, pe cînd ea uite că refuză asemenea șansă!

Doca, însă, reveni acasă, acceptînd realitatea de la baștina ei: școala și micuții, părinții plecați și ei în lume la cîștig, oamenii cu duioasa limbă a strămoșilor și obiceiurile găgăuzilor. În satul ei simțea mai altfel cum trec anotimpurile, aici își găsi dragostea adevărată – pe Vani. Îi plăcea cum înfloresc cele două tufe de trandafir sădite la geam de Vani toamna trecută – înfloreau în toiul verii și țineau pînă hăt toamna fîrziu. Odată, cînd îi mărturisi lui Vani cît de mult îi plac trandafirii de la geam, el își aminti cu amărăciune-n glas:

– La Cernobîl, în vecinătatea reactorului nuclear, trandafirii erau de o frumusețe uimitoare. Dar aveau niște ghimpi mari-mari, încît nimeni nu putea să se atingă de ei... Trandafirii de la geam sunt de ai noștri, de la Congaz...

* * *

Todur Cuijuclu își extinse afacerea la Comrat, Taraclia, Ceadr-Lunga, Bolgrad, Tuzla, Ismail, unde avea abatoare și combinate de prelucrare a pieilor. Carnea de tăurași era solicitată dincolo de Marea Neagră, pe malul Bosforului, peste Dardanele pînă la Ancara. Cînd se prinse în afaceri, capitaliștii din Turcia au încercat să-l păcălească. Printr-o firmă rusească importase în Galați un eșalon cu bușteni de diferite dimensiuni. Partea turcă a solicitat ca lemnul să fie reexportat în Anatolia, dar curățit de coajă. Angajații lui Todur au cioplit cu securile buștenii, i-au sortat pe dimensiuni,

încărcându-i apoi pe cargoboturi, ca să-i transporte pe Dunăre spre mare. În așteptarea perfectării actelor vamale, a transferului de bani, într-o noapte afaceriștii turci au ridicat ancora navelor și în zori trebuiau să ajungă în apele neutre ale Mării Negre. Todur fu prevăzător – cargoboturile abia de au ajuns în portul Sulina că au și fost înconjurate de poliția vamală, ce avea deja mandatul judecătoresc de arestare a lor. Contrabandiștii au evadat de pe cargoboturi și au dispărut cu o barcă rapidă în direcția insulei Șerpilor, salvându-se de pușcărie...

După această și alte întâmplări, Todur Cuijuclu puse la respect afaceriștii din Anatolia și Ancara, obligându-i să înțeleagă că el merită a fi stimat... În doar câțiva ani Todur acumula un capital impunător, parcă dovedind consîngenilor plecați la lucru peste hotare că se poate câștiga și acasă nu mai rău decît acolo. Principalul e să-ți pui creierii în mișcare. Acum se bucura de stima și respectul oamenilor, iar baciul Vasile Curoglo îl idolatriza, zicîndu-i:

– Ești un adevărat sol de-al nostru în alte țări, *delicane!* Să le spui tuturor că găgăuzii sunt oameni de omenie, harnici și preferă afacerile corecte, cinstite. Principalul e că tu îți iubești pămîntul unde te-ai născut și-l înfrumusețezi prin munca ta...

Todur, măgulit s-audă aprecierea, își aminti cît de neputincios se pomeni în fața ființei pe care o iubea și și-o dorea de soție. Încercă să ceară o consolare bătrînului cu experiență de viață:

– Poate vorbești și mata cu Doca, nene. Doar eu îi vreau numai binele și am s-o fac fericită. Ce aventură mai e și legătura ei cu acel hoit?

Fruntea bătrînului se încreți pe o clipă a încurcătură, apoi, după o pauză, zise cu reținere:

– Viața uneori e crudă, băiete! Natura bărbaților este construită așa că ei adesea iubesc ceea ce nu le aparține. Doca și-a ales destinul cum dorește, și nici bunul Dumnezeu nu știu dacă poate să îi-o întoarcă. Descurcă-te singur cum să procedezi mai departe. Orice sfătuitor în această chestiune este de prisos...

Refuzul bătrînului îl descumpăni și mai mult. Și oricît a încercat să-i mai ațină calea și să o curteze, Doca Isiumbeli rămînea ca o cetate a frumosului și gingășiei, care, cu fiecă zi de asediu, se făcea și mai de necucerit. Fata era hotărîtă să-și lege viața numai de Vani Yuzbași. „Viața poate fi tristă, dacă îi permiți să-ți cucerească ea destinul”, își zise într-o zi Todur și lăsă pentru o vreme ca lucrurile să decurgă de la sine. Afît doar că se mută cu traiul la Comrat.

* * *

Valuri de gingășie melancolică se mulcomeau peste câmpia Bugeacului. Oboseala unui sfîrșit de vară se așternea peste pleoape, tot mai des închizîndu-le. Doca netezea cu palmele fruntea lui Vani, apoi ochii, obrajii, gura, bărbia, pletele atinse de cărunțețe. Simțindu-i mișcările, buzele lui palide îi sărutau mîinile și-i șopteau Docăi:

– Binim pâl kîzîm! (draga mea fetiță)! Ialpäk cicek (gingașă floriceală!).

La aceste chemări Doca simți că o podidesc lacrimile – erau lacrimi de durere, dar

și de fericire. Acoperindu-și fața pentru a nu-l amări pe Vani, se întreba în sinea-i: „Ce este Dumnezeu pentru noi, oamenii? E dorința de a-ți trăi destinul...cu iubirea alături, cu dragostea față de cel pe care-l iubești, cu chinurile și amărăciunile vieții...”

De câteva săptămâni fata simți niște schimbări care o făcură să se întrebe: „Să fie oare adevărat?” Sîniile se împliniseră un pic și se făcură parcă mai greuleni. Iar cînd mai trecu și luna, fără să se întîmple ceea ce trebuie să se întîmple unei fete la anumit soroc, își dete seama că ceva-ceva zvîcnește lîngă inimă...

Făcliile lumînărilor se prelingeau peste fața palidă a lui Vani, care deschidea ochii mari, umeziți de lacrimi și o urmărea, zicându-i:

– Nu te chinui cu mine, mergi și trăiește-ți tinerețea din plin!...

–Ți-amintești ziua cînd plecai la armată? îl întreabă deodată Doca, mîngîindu-i obrazii cu dosul palmei. Atunci mi-ai promis că la întoarcere o să mă faci mireasă. Nu vreau s-ajungem ca dintrandafirii de la geam să rămînă numai ghimpii...

Vorbele ei sunau a condamnare. Într-o zi de august, în zori, cînd stepa Bugeacului se aprinse de roșul răsăritului, Doca Isiumbeli se întoarse acasă fericită și-i spuse mătușii că Vani a cerut-o în căsătorie...

Congazul melița vorbe și vorbe ca o oloiniță veche. Tăinuindu-și fața, câteva seri la rînd Doca a plîns, umezind căpățîniul. Mereu chemată, cuvintele lui Vani îi pătrundeau făptura cu adevărate perle ale limbii găgăuze. Simțea în durerea și necazul ei clipe ce nu le trăise nicicînd pînă la acele zile. „Fericirea vine întotdeauna pe neașteptate, cu adieri mîngîietoare de vînturi primăvăratice, sau cu trăsnetele și săgețile orbitoare ale fulgerului. Călăuzește-mă, Doamne, și întărește-mi cugetul și voința să duc la bun sfîrșit ce mi-am pus în gînd.”

Văzîndu-l pe bolnav cum se chinuie să se ridice măcar în coate, să se întoarcă de pe o parte pe alta, Doca simțea că încearcă să invoce o speranță magnifică, pe care ar fi în stare să i-o dea numai cerul ca pe o minune, din cele ce le-a săvîrșit Hristos în drum spre Ierusalim. Cerea ajutorul tuturor celor care sunt mai triști ca ea: „Ce să-ți dărui, Doamne, din destinul nostru cînd balansăm între viață și moarte, iar durerea unuia devine durerea celuilalt...De ce lași, în mijlocul unei indiferențe, să se cuibărească veșnicia între umbră și lumină, din dureri și necazuri, din speranță și iubire?.. Pe pămîntul nostru suntem în ospetie – niște vizitatori ai unui muzeu, chemați să completăm, să colectăm fenomenele umane ale Vieții. Ne întîmpinăm, ne petrecem, mergem prin toate, amăgindu-ne cu visul că vom exista veșnic în vecinătate cu Cernobilul, terorismul, bolile, războaiele... Ne-ai înzestrat, Doamne, cu putere nemărginită, dar nu ne-ai împuternicit ca să distrugem prin neglijența noastră frumusețea Pămîntului”. Și urmărind suferințele lui Vani, continua să gîndească: ”Deși e lipsit de aripile zborului, ochii lui speră că viața trebuie să continue cu toate frumusețile ce le are. Căci nimeni, nici un om, cît de deștept din lume, nu a determinat frontiera unde sfîrșește durerea, suferința și unde începe fericirea, care, cu certitudine, începe acolo unde apare dragostea. Numai dragostea oferă convingerea că nu trăiești viața în gol. Din pămînt și din duh sfînt fiind meșteșugit, omul poartă speranța să dea

rod, să lase urme atîta timp cît îl însoțește dragostea.”

Affînd decizia Docăi, Todur lăsă mîinile în jos, a disperare:

– Cel mai periculos animal pentru un bărbat poate fi femeia, iar cînd dragostea cucerește inima ei, ea ...înnbunește cu desăvîrșire!

* * *

Doca trecuse de tot cu traiul la logodnic și se pregătea de nuntă... Repară cămăruța, schimbă lenjeria, procură scutece de o singură folosință. Puse în fața lui Vani televizorul, iar lîngă pat – radioul, etajera cu cărți, telefonul. În acele zile ea deveni parcă mai matură, mai calculată. Mătușa, apoi părinții, care nicidecum nu se hotărau să vină acasă din străinătate, precum și alte rude, îi vorbeau că a juca nunta cîtă vreme Vani e țintuit la pat este o aventură de care poate rîde toată lumea. Doca se înroșea la aceste vorbe, devenea fulger de supărare și le-o tăia tuturor cu duritate:

– Eu mă pregătesc de nuntă și nu de mort... Nimeni nu moare și nici nu va muri în casa mea!

Lumea din sat aștepta înfiorată deznodămîntul unei povești de dragoste nemaicunoscute în stepa Bugeacului. Rudele se pomeniră în descumpănire și deja nimeni nu îndrăznea să se implice în a-i da sfaturi, în a o opri din calea pe care se porni Doca Isiumbeli. E adevărat, uneori, cînd n-o vedea nimeni, fata-și ascundea fața în palme și plîngea de părea să se risipească tot farmecul iubirii lor. Dar degradă se ostioia și pornea din nou hora pregătirilor. Părinții lui Vani, bătrîni și neajutorți, se pomeniseră ca doi vinovați în fața apropiatei petreceri, cu feciorul lor bolnav și nora plină de curaj și îndrîjire. Și numai ciobanul Vasile, care venea zilnic să-l maseze pe Vani, susținea intenția celor doi *evl* (logodiți). Dădu consimțămîntul să fie *dolaclak* (*tamada*) la nunta lor... dacă ei vor trece prin legea creștinească și se vor cununa la biserică:

– Fiți *lavclîm* (tineri cununăți), precum dorește Domnul! zicea bătrînul. Se vede că Dumnezeu dorește să fiți unul pentru altul.

Cu cît se apropia ziua nunții, Doca insista ca tocmelile să ieie amploare. Care, omule, ce fel de amploare? – se mirau sătenii, cărora toate acestea le păreau o aventură ucigașă.

Seară de seară, pînă în tîrziul nopții, în vecinătatea cișmelei, cete de tineri dezlănțuiau petreceri vesele, să se zguduie Congazul. Tinerețea o chema afară, la stihia ei, dar fata străjuia îndrîjită bolnavul cu fața-i cuprinsă de o paloare tuciuire, tot vorbindu-i plină de admirație:

– Vom avea nuntași, vornicei, bucate pe masă și eu am să fiu mireasă! Tu, Vani, doar ai promis c-o să mă faci mireasă. Îți închipui, în această lume sunt fete care nu se mărită niciodată și mor fără să îmbrace pe cap vâl de mireasă?

Odată învățătoare, odată femeie și odată mireasă, Doca le molipsi pe Mitra și Tudorka, prietenele ei, de pregătirile nunții. În grija lor aveau să fie bucatele pentru masa de petrecere.

* * *

În ziua nunții îmbracă rochie albă de mătase. Își strânse talia mlădioasă cu-o cingătoare aurită, iar pe cap își puse un vâl cu broderii făcute chiar de mîna ei. Pe Vani îl îmbracă în costum negru, cămașă deschisă, cravată, la piept îi puse buchet alb ca neaua. În ziua nunții, veni preotul să-i cunune, pe la amiază, îndată ce sfinși slujba, apoi primarul le-a înregistrat căsătoria și, tot spre amiază, s-au adunat nuntașii. Pe masa din casa mare, acoperită cu o năframă mare și albă, cu flori roșii, se îndeseau sticle de vin „Ciumai”, „Tomai”, alte gărăfi cu *iapma rakî*, apoi blide cu bucate tradiționale găgăuze: *sarma cu bulgur*, *kalla mangea*, *düün kolak*, *kîirma*, *kîvîrma*... La început mesenii se cam stinghereau, privind fața de un luciș gălbuios a lui Vani, dar au servit cîte un pahar-două de tărie și delicanii cu trandafiri în piept, druștele îmbrăcate în *gevrele*, *boncuklar* și *gherdane* la gît au cîntat, alungînd din inimile Congazului orice umbră de tristețe. Viața există și-n întuneric, și-n cele mai neclare colțuri ale sufletului omenesc. Baciul Vasile Chiroglo a zis la început o doină melancolică la caval, apoi a interpretat cu iscusință la kirimci un dans vesel găgăuz, după care prinse a amuza petrecerea cu ritmuri săltărețe la piculină. Și deodată mirii se pomeniră a fi frumoși, plini de viață. Fața lui Vani se învioră, Doca dansă în jurul patului jocul miresei...

Din curiozitate în casa nunții s-au adunat mai mulți măhăleni, printre care și Todur. A adus un buchet mare de *feslin*, așezîndu-i-l la poalele rochiei în semn de omagiu și respect, ca înaintea unui monument, urîndu-le tinerilor viață plină de fericire, după care a plecat. Petrecerea a ținut pînă în zori...

* * *

La geamul casei Yuzbașiiilor se desfac trandafirii: roșii, albi, negri, rozachii, nemaipomenit de frumoși în stepa Bugeacului. Florile alintă o baladă de iubire dintre două inimi îndrăgostite, care-și doresc să trăiască veșnic, oricît de aprige vînturi ar veni peste ele...

Odată cu lăsarea amurgului, Doca aprinde lumînările de pe pervaz. Vârful făcliilor se apropie, se cuprind, apoi se torc spre tavan, topindu-se într-o șuviță de fum albiu. Peste geam, din țăriile cerului, luna trimite cîteva așchii intime de lumină, aducînd liniștea în soarta celor doi. În vecinătatea cișmelei, a primăriei și a cimitirului, pînă în zori făcliile lumînărilor devin parcă mai curate și mai senine.

Două chipuri marcate de ridurile celei mai mari catastrofe picate din legea eternului dumnezeiesc s-au unit într-un destin uman – destinul fiecăruia dintre noi – pășind hotărît pe calea vieții, modificînd spații și epoci, pe care bunul Dumnezeu ni le oferă spre a trăi cu legile ei...

PLĂCUT SAU PĂCĂTOS

Motto: „Și am găsit că mai amară decît moartea este femeia a cărei inimă este o cursă și un laț și ale cărei mîini sînt niște lanțuri; cel plăcut lui

Dumnezeu scapă de ea, dar cel păcătos este prins

de ea”. (Eclesiastul, 7:26)

Stau și nu-mi vine să cred că de acum sînt bătrîn: dacă mai trăiesc un an, fac cincizeci la număr, iar dacă mai trăiesc cît am trăit?.. Ce plăcut trecut și ce păcătoasă perspectivă! Cine oare a spus că viața e unica școală în care se învață a muri?

Cîndva, dar parcă mai ieri, mă gîndeam doar la haine și la notele de la școală, că pîinea și untul le agonisau părinții pentru mine. Acum, vede Domnul, pictor, dar orfan cu penelul și culorile, cerc să desăvîrșesc opera Atoatecreatorului, dar, de fapt, agonisesc unt și pîine pentru copiii mei. Zice-se: asta-i creație. Întreb: o creiez ori mă crează? De ce, bunăoară, acum hainele mă interesează mai puțin? Doar nu umblu gol ca primitivii. În schimb sănătatea, aceasta se împuținează vîzînd cu ochii. Ia să desenez o femeie goală. Tînără sau mai în vîrstă? Dar ce importă, dacă eu sunt un tînăr bătrîn. Și trăiesc un prezent mai mult păcătos decît plăcut. Geaba se spune că în față ni-i viitorul. În față ni-i prezentul, iar viitorul ni-i în spate. Zic și eu, poate aiurese! Cu sănătatea nu te joci.

Sclipuiesc prilej din timpul meu de lucru și trec, în căutarea sănătății, de pe malul drept pe cel stîng al Nistrului. E toamnă pitorească, chiar feierică, la casa de odihnă din *Malovata*. E plăcut să stai lungit în pat ori să te plimbi pe poteci și să admiri gama de culori, oglindindu-se splendid și romantic în apa Nistrului, îndeosebi, în orele de-amurg. Privește, omule, și te minunează cum natura măreață, mustind de cumițenie și împăcare eternă petrece anotimpurile unul după altul, anii, secolele. Natura pare că se împacă chiar și cu hoardele rusești și ukrainene stabilite în Transnistria încă de prin 1990, și-și fac mendrele cum le vine lor la socoteală. Bieții oameni din partea locului se revoltă, pentru că niște venetici îi împiedică să-și strîngă roada crescută pe ogoarele lor moștenite de la moși-strămoși. Și cînd te gîndești că umilința românilor transnistreni se face cu aprobarea Kievului și Moscovei, mai că-ți vine să-ți iai lumea în cap. Acum și copiilor le-au luat dreptul la învățătură în limba maternă. Cît cinism, cît fariseism la „frații ăștea mai mari”, care, pînă mai ieri trîmbețau despre prietenia de nezdruncinat între popoare, mai numindu-se bastion al păcii mondiale! Și eu, acum, ca toți basarabeni de vîrsta mea, mai continuăm să trăim cu senzația că suntem lipsiți de Patrie. Nu o simțim sub picioarele noastre. O avem, dar de-o veșnicie e în stare de ocupație... Le vede oare pe toate bunul Dumnezeu? Ba bine că le vede și măcar cu asta ne mîngîiem, sperînd într-un viitor mai bun.

Ca răsplată pentru grija ce Ne-o poartă va trebui să fac un tablou din niște boieli

noi și să născocesc niște figuri geometrice pe un fundal cu portrete de oameni, care să trezească românii noștri nu cinism, nu fariseism, Doamne ferește, ci, hai să-i zicem, solidaritate ori, dacă vreți, dragoste de neam. Ceva asemănător, o Mare Adunare Națională, abilitată cu împuterniciri absolute. Deciziile ei să fie prevalente doar de cele ale lui Dumnezeu. Ia democrație ar fi! I-aș vedea eu atunci pe cazaci. Cum i-am văzut mai demult în Ucraina...

La Malovata, întins pe pat de sanatoriu, văd că îmbătrînesc mai încet și prind a înțelege că viața omului nu-i decît un drum parcurs de acesta de la Dumnezeu la... Dumnezeu. Ideea vine din firea mea, altădată nepotolită, pururi îndrăgostită, iar acum gînditoare, ceva mai cumpănită. Aceleași gînduri mi le subliniază curgerea domoală a Nistrului, biserica singuratică cu două turle, de pe celălalt mal al Holercanilor. Cîndva acest locaș sfînt se afla în mijlocul satului. Dar cînd comuniștilor le-a venit să dureze hidrocentrala de la Dubăsari, sătenii au fost strămuțați de pe vatra lor în deal și numai biserica a rămas, litrosită, chiar pe malul rîului.

Acum și eu sînt singuratic ca și dînsa. E adevărat că în zilele de sărbători religioase i se luminează geamurile, iar cărărușa ce șerpuește dinspre sat se umple cu cete de oameni. Bat clopotele, parcă în ritmul bătăilor inimii mele, iar spațiul din jur e stăpînit de păsări albe, semn că Dumnezeu n-a părăsit-o. Mă rog de El, s-o ocrotească, fiindcă numai cît va fi ea se va ști că oamenii din părțile locului au nu numai viitor, ci și un trecut. Trecutul e și el o avuție a noastră. Iar biserica e în măsură egală, cît trecut atît și viitor. Ca și viața omului, că nu pornește de la unul și nu sfîrșește cu cineva. Ia comoară, Doamne...

După ce trec procedurile și lumea ia cina, iată că femeile venite la tratament ies pe terasa din fața casei de odihnă și cîntă. Demult n-am mai auzit femei să îngîne cîntece bătrînești de-o vîrstă cu mine. Dar vine degrabă orchestra și cîntecele lor sunt înlocuite cu valsuri și tangouri de metal galben-auriu. Ce cuvînt – fanfară! Zic în gînd: „Hai, fa, la joc!” Așa se zicea pe timpuri la noi acasă. Dansează toți: și tinerii și bătrînii. Mai bine zis, dansează moșnegii, fiindcă majoritatea celor veniți încoace sînt oameni trecuți de 50... Recunosc, eram între ei cum sînt excepțiile între legi. Și trebuie să mai recunosc că nu eram unica excepție. Printre picioarele celor trecuți de vîrsta a doua puteai vedea perechi de glezne tinere, care, dacă nu făceau bine, apoi nici de prisos nu erau. Uneori o excepție face mai mult decît o lege, mai ales dacă aceasta este adoptată de un parlament ales din greșală. Trăisem o vreme într-o rupere ordinară de familie, pomenindu-mă holtei bătrîn... Jurasem, la acea oră, că nu mai leg căsnicie cu nimeni. Nu doream, în acele clipe solitare, să mă aventurez în vreo poveste de amor, chiar și de scurtă durată. Anii m-au convins că nu am talent și cap de familie. Sînt un terchea-berchea, altfel spus. Dar, din păcate, am ochi de văzut și urechi de auzit și o inimă... Cum aș putea picta preaplinul ori, să zicem, preagolul vieții, cînd auzi că se cîntă cum tu cîndva ai cîntat și cînd vezi că se dansează cum cîndva ai dansat și tu. Sunt un orfan total: nici tu părinți, nici tu cîntec, nici tu dans. Numai dragoste de toate. Nici tu familie, închegată ca la toată

lumea. Constat că nici imaginație n-am. Da-s pictor. Asta-i comedia mea tragică. Mulțumesc, Doamne, de puținul ce mi l-ai dat numai mie. Mititelul de mine! Plăcut sau păcătos. Comedie amestecată cu tragedie.

La nu țin minte câte zile de odihnă, se zvonește, că la stațiunea noastră a venit să se trateze un grup de cetățeni din Israel. Erau, se spunea, foști concetățeni de-ai noștri, care emigraseră cândva în Țara Făgăduinței. De îndată imaginația mea pîrdalnică mă aruncă în tîrgul unde-mi petrecusem copilăria, adolescența și unde mi-a fost dragă o puicuță din evrei, da-ia-r Domnul sănătate și cuget să mai vină odată în cîmpul vederii mele. De cum aud vocile femeilor, trag fuga pe terasă, că totuna n-am ce face. Zăbovesc multă vreme, sprijinit de un *scoruş* cu tulpina corogită. A venit și fanfara, s-a anunțat valsul damelor și, deodată, spre surprinderea invidioșilor, de mine se apropie o domniță cu părul negru ca antracitul, într-un costum la fel de negru ce contrasta nebunește cu un guleraș alb și cu un accent plăcut în voce, că m-a amețit pe loc. Lasă, Doamne, te rog, să-și facă cazacii de cap în Transnistria, că eu mă prăpădesc acum în negru, în alb, în ciripit de păsări și în voce de domnișoară, venită din țările calde. Așa gîndindu-mă, vorbii cu totul altceva:

– Nu e cumva momentul potrivit să-mi spuneți numele, îi zic, mai făcînd-o pe ștrengarul. Pentru că, să vedeți sau să auziți, prin apropiere simțeam fosăitul unei puzderii de flăcăi, unul dintre care ar fi putut, în orice moment să fie mai tînăr și mai frumos decît mine.

Domnița nu se fistică. Dimpotrivă, mă măsură autoritar cu cele două bucați de antracit strălucitori și mă îmbătă din nou cu vocea-i cristalină:

– *Talia* îmi zice. Îți place ori ba? Mama m-a numit așa, dar putea să mă numească și altfel. De-o pildă, mi-ar fi putut zice *Ronit sau Peerli, Nehama sau Dorit, Geula sau Elișeva, și chiar Ahuva* mi-ar fi putut zice... Din vecii vecilor evreii au avut grijă să-și numească femeile cu cele mai frumoase nume, mă convingea zîmbind zvăpăiata, de parcă ar fi fost dintr-un an cu mine. De parcă ar fi fost botezată cu mine într-o apă.

Văzînd-o cum vă spun că am văzut-o i-am spus și eu numele meu cel de la părinți. Fanfara-i zicea „La Nistru la mîrgioară”, un cîntec străvechi și lung, spre bucuria noastră. Și pentru că eu nu-i puteam fi frate, iar ea mie nu-mi putea fi soră, i-am simțit brațele gingașe pe grumazi. Clipele ce au urmat tremurau ca frunzele de pe ramurile copacilor mîngîiați de răcoarea toamnei. O ciudată senzație mă făcea să simt că domnișoara nu dorea să se despartă de mine. Dar cum aș fi putut să n-o las din îmbrățișare, cînd de jur-împrejur, afară de frunze, mai tremurau privirile curioase ale femeilor de vîrsta mea și cea ale flăcăilor de vîrsta ei...

A trecut el cîine-cînește secolul acesta de la „La Nistru la mîrgioară” și pînă la urmă revenii la locul meu, unde l-am găsit pe Valentin, amicul de odaie. Văzîndu-mă rătăcit și bîlbîit nu întîrzie să-mi spună că domnișoara mă urmărește mereu cu privirile... Dau să verific șoaptele amicului și, cînd o găsesc pe Talia,

mai-mai să cad jos de uimire – o văd aevea pe Bruria Goldman, colega mea de clasă, dragostea mea dintîi. O poveste veche, dar, uite, că abia începe... în parcul central din Telenești, unde cîntă orchestra lui Naum Kijner...Plăcut cîntă. Cîntece populare moldovenești cu „Frumoase-s nunțile-n kolhoz”, „ Struguraș de pe colină”, „ La kolhoz pe dealul mare”, „ Bun îi vinul ghiurghiului”...

Memoria prinde a răsfoi anii de școală. Pictorul de azi e de-abia elev și, la o recreație, și-a permis, țin minte, să-i dea un zdupac în spate, fiindcă intrase în școală cu pîslele pline de zăpadă... Fata a început să plîngă, mă pîrî la cancelarie, așteptînd nerăbdătoare să fiu pedepsit. Dar șeful de studii, Benjamin Moiseevici Kogan îmi luă apărarea, spunîndu-i Bruriei:

– E un băiat silitor și pictor talentat!. Te-a lovit din neglijență, fiindcă el e de serviciu pe școală... Vezi ce panglică roșie poartă la braț?!

Bietul învățător nu știa cît face culoarea roșie în dragoste. Eu, pictor, știam. Și poate că anume în numele acelei panglici roșii Bruria m-a iertat. Mai apoi, cînd mă întîlnea pe coridoare se rușina de mine, dar niciodată n-a ezitat să mă țină aproape de dînsa. Într-o seară, chiar m-a chemat la ea acasă și mi-a cîntat la pian „Sonata Lunii”. Apoi m-a prezentat mamei sale, *Șira*, bibliotecara orașelului. Aveam s-o îndesesc după aceea pe la bibliotecă, fapt ce mi-a cultivat dragostea de cartea artistică. Eu, fiu de țaran, care nu prea aveam cultură elevată, vroiam să-mi însușesc niște maniere din familia Goldman. Las-că mă fac eu învățător și o să vedeți voi cine-s eu! Mult timp avea să-mi pară rău că am obijduit-o pe buna mea evreică. Și acum nu făceam decît să-mi răscumpăr vina... Compuneam poezii, pe care le dedicam nu numai Bruriei, ci tuturor evreicelor din clasa ei, numai ca să fiu iertat și apreciat altfel, nu ca un bătăuș... Poate e prea tare spus, dar n-am ce ascunde: lîngă Bruria și în familia ei, anii de școală au trecut ca o epocă ilustră. Mărturisesc cu mîna pe inimă: cît am fost elev, nu mi-a permis o dată s-o sărut. Nu mi-a permis să-i sărut buzele nici în seara din ajunul plecării la armată. Dar nu m-a lăsat pradă disperării – mi-a spus că o să mă aștepte... Poetul și pictorul meu, mi-a mai îngînat la despărțire Bruria, încît armata a fost pentru mine un iad mai lung decît iadul vieții întregi.

La revenire din străinătate, într-adevăr, am găsit-o cum am lăsat-o. Atîta că se făcuse și mai atrăgătoare. Doamne, ce frumusețe de fată era Bruria! Am dansat pe terasa din preajma Pieței colhoznice, cînd încă nu reușisem să-mi schimb haina de aviator militar sovietic. Toată adunarea dansatoare își rupea capul după mine. Se cruceau, probabil, cum de un aviator sovietic le vorbește limba lor, dar dansează ca și noi. Pe urmă ne-am plimbat seri la rînd pe străduțele pline de flori ce-și șopteau vorbe dulci înde ele în locul nostru și păreau amețite ele, nu noi de lumina lămpilor de neon, dar și de simfonia broaștelor din Ciulucul din preajmă. Hăt tîrziu Bruria mi-a demonstrat că este o povestitoare care te poate captiva. Povestea file din istoria milenară a poporului evreu, care ca și noi, basarabeni, parcă are țară, parcă nu. Moise, Solomon, David, Hristos, zicea dînsa sunt eroi

din istoria noastră, dar nu sunt sigură că am să ajung să calc pe cărările bătătorite de dînșii. Cum n-au ajuns acei care au fost masacrați în ultimul război stalinist-hitlerist... Și despre sărbătoarea *sabatului* mi-a vorbit. În istorisirile ei auzeam ecoul înfundat al scoicilor unei mări îndepărtate și melodiile miraculoase ale unei țări frumoase, dar despre care propaganda sovietică vorbea numai de rău. Ea, Bruria, m-a făcut să-l îndrăgesc pe Șalom Aleiheim, Mark Chagal, Modeliani, Spinoza, Charli Chaplin... M-a făcut să înțeleg altcumva unduirea plină de tristețe a negarei ce mai crește și azi peste ponoare, în sînul cărora și-au găsit odihna de veci străbunii ei împușcați în războiul trecut. La sigur, Bruria știa mai multe decît mine, dacă lăcrima privind la ponoare, la negară... Încă de pe atunci mi-am pus în gînd să fac un tablou ce să reprezinte un clopoțel de domniță, ca dînsa și un clopot mare de adolescent ca mine. Ideea mi-a venit dinspre rochia ei roșie, cu poalele largi și, de la invidia cu care ne urmăreau tinerii de seama noastră. Îmi vine în minte chipul lui Ihil Gherșfeld, care mușca din doi știuleți de păpușoi fierți deodată, văzîndu-ne împreună... Am rămas așa nedespărțiți mult timp, am fi putut face legămînt de inimă albastră, dacă nu chiar familie și copii... Dar de ce, Doamne, niciodată în viață nu se întîmplă așa cum aștepți? Chiar într-o zi, cînd mă pregăteam de o nouă întîlnire aflu că Bruria a plecat în Israel. A fost vestea asta pentru mine ca un trăsnet în zi plină de soare. În anii ceea evreii plecau în țara lor fără să anunțe pe cineva, parcă pe ascunselea, pe neprins de veste, fiindcă sovieticii n-aveau ochi să-i vadă și le înmînau actele necesare cu ură și dispreț. Bieții oameni, pentru a evita dezaprobarea din ochii prietenilor și cunoscuților, o făceau așa, să nu-i incomodeze. Dar pentru mine, ca și pentru Bruria, probabil, a fost un stres adevărat și acele lacrimi ale ei din ultima seară mi s-au întipărit în memorie pentru toată viața...

Și numai timpul a trecut nemilos de repede. Cu vremea a dispărut casa ei, în pragul căreia cîndva ardea o lampă cu neon, luminînd coroanele zarzărilor și vișinilor. De vechime s-a prăbușit sinagoga, căci n-a mai avut cine s-o salveze, întrucît toți evreii au plecat din orașel, de parcă nici n-au mai fost. Doar două cimitire – unul vechi-străvechi, aproape nivelat cu terenul adiacent al fabricii de cărămidă și altul mai nou și mai îngrijit, din preajma Mihalașei – mai păstrează într-o măsură oarecare, amintirea bogatei diaspore evreiești din tîrgul de odinioară.

...Orchestra a început din nou să-i zică un vals. Logic, acum era rîndul meu să mă apropiu de Talia și s-o invit la un dans de răspuns, dar nu știu cum se făcea că cineva nevăzut, ascuns chiar în ființa mea, îmi șoptea cuvinte înțelepte, nu numai rostite, dar și scrise de înțeleptul împărat al evreilor din toate timpurile, Solomon. *Toate își au vremea lor și fiecare lucru își are timpul lui sub cer. Nașterea își are timpul ei și moartea timpul ei. Uciderea își are timpul ei și vindecarea timpul ei. Plînsul își are timpul lui, și rîsul timpul lui. Aruncarea cu pietre își are timpul ei, și depărtarea de îmbrățișări timpul ei. Iubirea își are timpul ei, și ura timpul ei!*

Navigînd pe unda acestor gînduri solomonice, continuam s-o fur cu privirile pe Talia și-mi părea că o văd întruchipată pe Bruria. Intuind și ea probabil, gîndurile strămoșului ei, Talia nu rezistă ispitei omenești și se rupse ca o flacăra de foc din locul unde se afla, porni să plutească și ea pe undele valsului lin ca să mă mai arunce o dată în valurile lui. Plăcută și, totodată, păcătoasă situație de viață trăiam. Ia să-mi încerc norocul, zic ca poetul și-i rostesc la ureche celei ce mi s-a prezentat drept Talia:

– Bruria, tu ești?

– Ba nu, de unde-ați găsit-o? Eu sunt, cum v-am spus, Talia, fiica Bruriei.

N-am găsit cuvinte ca să umplu tăcerea ce se așternu între noi. În schimb ea, Talia, deveni mai volubilă decît aș fi putut să-mi închipui. În chiar timpul aceluia vals era să aflu că, după plecarea din orașel, un timp Bruria Goldman a fost și ea soldat în armata națională a Israelului, unde s-a și căsătorit cu un ofițer, căruia i-a născut consecutiv trei fete. De trei ori a suferit de hepatită, după care a apucat-o ficatul. S-a tratat la Eliat, Qiryat Shemana, Tiberias, Ashqelon, apoi la Marea Moartă, între timp căsătorindu-și și punîndu-și la casa lor primele două fiice. Talia îmi povestea pătimaș, totodată, strîngîndu-mă și încălzindu-mă la sîinii ei fierbinți și vîrtoși. Ascultînd-o simții că aburesc. Simții nu știu cum că întineresc, că înțelepciunile lui Solomon nu mai sînt înțelepciuni și că Malovata nu mai e Malovata, ci Țara Făgăduințelor, unde dragostea mea de azi era să se îngemăneze cu dragostea de ieri. Nu-mi doream nimic, decît să se termine odată și odată acest vals fermecător, să scap odată și odată de dragostele acestea blestemate. Lumea știe că n-am talent și minte să conduc o familie. Am tot ars timp de cincizeci de ani, m-am ales cu o droaie de copii și acum, iată, dansez cu una dintre fiicele mele și mă gîndesc că aș putea să am copii și cu ea. Doamne, iartă-mă! Ce fac eu acum? Doar Solomon a zis că toate își au vremea lor. Nu cumva eu nu strîng pietrele, ci le arunc și mai departe pe cele azvîrlite o dată? Oare n-am suferit de ajuns din cauza firii mele afemeiate de mă simt tentat să o iau de la început? În loc să mă gîndesc la moarte, eu mă înfierbînt de privirile și sîinii unei copile ce ar putea să-mi fie fiică. Cine sînt eu în fața ta, Doamne? Un sfînt sau un păgîn?

Cînd tocmai începui să conversez cu Dumnezeu, mi-am dat seama că dorm, că nu mai dansez cu Talia. Timpul valsului trecuse demult și venise timpul somnului, care acum trecuse și el. Adică trecuseră toate, prefăcîndu-se într-un coșmar. Nici tu trecut, nici tu viitor. Acum vedeam din balcon apa limpede, parcă necurgătoare a Nistrului, mai vedeam cum luna își așternea podul ei de lumină de pe malul stîng pe cel drept al rîului, iar stelele parcă se certau cu frămîntările mele pe oglinda apei. Mă gîndeam: De ce, Doamne, oamenii fac atîtea, dacă Tu le-ai făcut pe toate pînă la ei? Eram la balcon și ținuiam cu privirile depărtările sublime, care porneau de la Malovata, treceau peste apa liniștită și se așterneau, făcînd cale bătută prin ceața zorilor, încolo spre Basarabia românească.

După un somn fugar, m-am trezit într-o zi nouă. Am urmat procedurile, mi s-au administrat câteva injecții, apoi am luat masa și, cum obișnuiam, pornii să hoinăresc prin împrejurimi, poate astfel ajung să cred că tot ce s-a întâmplat a fost doar un vis. A fost și a trecut, slavă ție Doamne! Mă las, așadar, în îmbrățișările toamnei, când totul este rod și fruct împlinit pe parcursul unui ciclu agricol. Am coborât pînă la apele Nistrului, unde vița-de-vie, cu strugurii copti-răscopți se desfăta în apa tremurătoare, iar eu cercam să arunc petricele peste oglinda ușor învălurată a rîului – poate gust vin din roada nouă. Dar nu mi-a fost dat să simt gustul vinului. Izbutisem doar să aranjez *șevaletul*, să revin la culorile pînzei, impresionat de răcoarea zorilor, de păsările tinere și bătrîne, care se ridicau nestingherite în înaltul cerului prin vâlul subțire de ceață așternut peste apele line, cînd deodată aud în spate vocea de aseară:

– *Șalom!* Să știi că ți-ar sta bine paznic la vie.

– Chiar crezi că aș putea-o scăpa de invazia cazacilor? nu găsii alceva mai ingenios să-i răspund. Dar nici ea nu se lăsă:

– Desigur, cu ajutorul meu, cred, vei isprăvi atîta treabă. După care cu antracii ei, măsură cele pictate de mine în zilele anterioare. Arătă cu-n deget fin spre catargul bărcii singuratice din mijlocul rîului, abia conturat cu pensula și-mi zise: Vreau să mă hîrjonesc cu tine acolo, la mijlocul Nistrului.

Am uitat să vă spun. Venise Talia pe urmele mele în adidași și într-un costum sportiv, tot negru cu guleraș alb, curat ca al mamei sale cînd era școlăriță. Părul și-l prinse oarecum năstrușnic în două gîțe îngrijite, ce i se coborau hăt mai jos de talie, iar în capătul lor împletise fundițe, tot așa cum purta în copilăria ei maică-sa. Pe creștet purta o bonetă de un galben pronunțat. Cît i-am admirat vestimentația, mi-a venit în gînd s-o întreb:

– Vrei să ne plimbăm cu barca?

– E visul meu de-o viață, zîmbi sincer domnița mea și adună în grabă un braț de cimbrisor ce creștea ca peria în preajmă. Privi copilărește spre înaltul fără fund al cerului și mă întrebă pe neașteptate: Oare atunci cînd cade o stea, într-adevăr moare un om?

– Moare, neapărat, moare dar nu peste mult timp reînvie ca să-și îplinească destinul ratat în viața dintîi, o fac eu pe Solomonul evreilor. Talia n-a răspuns nimic. A prins mîna mea în mîna ei și așa, ținîndu-ne de mîna am mers pînă la cheiul improvizat, unde în jurul bărcilor roia deja o gașcă de flăcăi, care, evident, încercau stingheriți să-mi sufle gagică. Talia, însă, luă la fel de grăbit vîslele în mîinile ei și, așteptînd să achit taxa, urcă în barcă și ia-tă-ne la mijlocul rîului. Nu găseam capăt de vorbă și nu făceam decît să ascultăm plescăitul apei împinse în urmă cît noi înaintam înainte. Abia hăt tîrziu, domnișoara începu să cînte într-o limbă dulce și plăcută:

– *Adama...Ani cașuva le koleh...*

O ascultam și nu știu de ce amețeam. Nu-mi venea nimic în minte decît tot un citat din Eclesiastul biblic: „Dulce este lumina și este o plăcere pentru ochi să

privească soarele.” Deodată, însă, Talia mă întrerupse cu o întrebare copilărească:

– Cum apreciezi terorismul contemporan?

– Ca pe o revoluție dezlănțuită de revoluționarii permanenți, i-am răspuns mai mult mecanic decât logic.

– Buni revoluționari, vorbi ea de data asta neobișnuit de gânditoare. Țara mea e mereu cuprinsă de război, dar poporul nostru nu va ceda niciodată. Dar stai, de unde am pornit noi revoluția, dacă încă n-am vorbit de dragoste. Hai să ne drăgostim, căci numai ea este permanentă. Mama mea nu te-a uitat și cu toate că a trăit cu altcineva, totdeauna a fost și este și astăzi cu tine în suflet...

– La ce te referi, Talia? am întrebat-o.

– La ce s-au referit toate femeile de pînă la mine și la ce se vor referi și cele de după mine, vorbi deja oarecum alintat domnișoara. Iar eu m-am pomenit din nou citindu-l pe Solomon: „Nevinovăția oamenilor drepti îi scapă, dar cei răi sînt prinși în pofta lor.” Oare a cîta oară, m-am întrebat în gînd, cine sînt eu: un om plăcut sau un păcătos? Scap eu odată de lațul ce mi se întinde ori mă las prins de el? Iar Talia continua să mă ispitească. S-a lipit de umărul meu și începu să-mi zumzăie ca o viespe la ureche că vrea să petreacă o noapte întregă pe malul Nistrului. În Țara noastră e peste măsură de cald, îmi spunea, și eu vreau să mă satur, în sfîrșit, de mirosul ierburilor și florilor de-aici, cuprinse de răcoare, pe care mama și bunica și bunei le-au savurat toată viața lor. Tot de la dînșii am învățat și limba română. Deosebit de frumos o vorbea bunicul Aron, fost profesor... Iar mama-mi spunea că ești altfel decât mi te prezinți mie...

– Cum adică, altfel? o întreb după o pauză.

– M-am lipit de tine, crezînd că ai să faci ceva să mă încălzești, că, uite-i seară și aerul s-a răcit... De cîte ori ai încălzit-o pe mama?

Aș fi vrut chiar să-i răspund, dar nu-mi puteam aminti dacă am cuprins-o vreodată pe Bruria. Era mîndră, retrasă, cu un simț al distanței foarte dezvoltat. Ca mai toate elevele din anii mei de școală. Talia nu știe ce gîndesc, dar mi se uită stăruitor și șăgalnic în ochi și-mi așteaptă răspunsul. Îi răspund, în sfîrșit, dar tot printr-o-ntrebare:

– Cîte clase ai, fetița mea?

Ea rîde. Rîde în hohote și-și lipește fără rușinare buzele ei de buzele mele. După ce mă ameți și mă tot ameți cu sărutul ei pătimaș și dulce, vorbi, hlizindu-se:

– Oare importă cîte clase am? Pot să am și o mie. Nu există pe lume școli care să te învețe a cere ce vreau eu de la tine. Pur și simplu, nu s-a născut deșteptul, care să te învețe așa ceva...

Vorbea, îndemnîndu-mă la păcat, nebuna. M-a dat gata fetișcana. Și a făcut-o intenționat, lăsîndu-mă fără replică. Țin minte cum se dezlipi de la pieptul meu, se cotili spre capătul din față al bărcii și începu să cînte o melodie pe niște versuri pe care, sînt sigur, nici Nistrul, nici populația de pe cele două maluri ale lui nu le-au auzit vreodată:

Adama

Ani cașuva le cole-h

Apoi, pînă hăt în amurg, mi-a explicat că *Talia*, numele ei, în română ar însemna *roua lui Dumnezeu*, care se aseamănă cu Patria ei și a mea. O Patrie re-dobîndită după mii de ani de străinătate, o Patrie chinuită, hărțuită de războaie și fel de fel de alte intemperii, în care unicul lucru ce nu poate fi zdruncinat este dragostea, ca simbol al continuității vieții pe pămînt. A recupera Patria e ca și cum ai crea-o din nou... Aici o ascultam, iar dincolo mi-am zis: „Nu! Nu trebuie să admit infiltrarea acestei copilițe în viața mea. Și nici eu nu trebuie să mă infiltrez în viața ei. Doar Basarabia mea... ca și Israelul... Domnișoara, însă, era oarecum mai emoționată decît mine. Trecu repede de la romantism la patetism, mi se așeză pe genunchi și-mi înconjură gîtul cu brațele ei incendiate:

– Crezi că degeaba am parcurs calea din țara mea pînă în țara ta? În toți anii aceștia mama n-a încetat nici pentru o clipă să se gîndească la tine. Cu ajutorul prietenilor zi de zi, află unde ești, cum trăiești, ce faci, ce necazuri înfrunți în viață... Am înțeles-o și mi-am pus scop să te găsec acum. Și nu am greșit. Adică, mama nu a greșit. Ești un bărbat al vieții ei neîmplinite, în dragoste. Îmi placi și mie... Vreau să fac ce n-a reușit mama, vreau să împlinesc visul tinereții ei... În ochii fetei deodată apărură lacrimi și am lăsat-o, după o pauză plină de emoții, să continue: Doar te-a iubit. Te iubește și acum... Ea se topește, are cancer... Nu știu cum celelalte surori ale mele, dar eu una nu mă las și nu plec de aici pînă nu obțin ceea ce n-a putut obține mama.

După mai multă chibzuială i-am vorbit ca un om bătrîn ce sînt:

– Grea sarcină ți-ai asumat, draga mea. Dar te sfătuie tatăl: nu te pripi, că ai să încalci nu legea, ci datina. Încălcînd o lege, poți nimeri pe un anumit termen într-o pușcărie sau alta cu un regim sau altul; încălcînd datina, fie și în numele unui scop nobil, nu faci altceva decît să deschizi cu mînuțele proprii ușa iadului în fața ta și a întreg neamului tău. Teme-te de Dumnezeu, fiica-mea!

Ea tăcu și mă privi îndelung, după care începu să îngîne din nou fragmente din cîntecul de odinioară:

– *Ima Adama-a-a...*

Eu, la rîndu-mi, am pus în funcție vîslele, îndemnînd astfel barca spre mal.

– Am să vin deseară în odaia ta, zise fata, cînd ne îndreptam spre clădirea pansionatului. Am să-ți arăt ce rochie mi-a cusut mama. Eu seamăn leit cu ea. Nu-i adevărat?

– Am înțeles din chiar prima clipă lucrul acesta, i-am replicat, după care ne-am despărțit, dîndu-i de înțeles că o s-o aștept deseară în odaia mea.

Dar, de fapt, n-aveam să apuc noaptea la Malovata. În cursul aceleiași zile mi-am luat rămas bun de la Valentin și m-am pornit spre Chișinău. Cam pe la ora cînd *Talia* trebuia să-mi intre în odaia de sanatoriu eu eram în drum spre casă. Îmi încheiasem tratamentul înainte de termen.

Lăcrimam involuntar în uruiul monoton al mașinii. Cel de la volan încerca să găsească un capăt de vorbă, dar nu-i ieșea nimic pentru că eu, cum spuneam, lăcrimam și mă gîndeam la ale mele. Mă gîndeam, bunăoară, că toată viața omului nu-i decît o chemare, dar, credeți-mă, nu o chemare înainte cum ne-am obișnuit să credem, nu în viitor, ci-i o chemare înapoi, spre origini, unde, printr-un miracol, te mai poate duce numai *sfinții și Dumnezeu*. Ce va fi mai departe, unul Dumnezeu știe...

Talia mă chema, răscolea, trezea din somnul dulce visul adolescentului din mine și mă îndemna să sorb în continuare fericirea și bucuria vieții. Mi se părea că-mi șoptește la spate: „Nu fi fricos, fi îndrăzneț. Care este rostul omului pe pămînt?” Și tot dînsa răspundea: „De a simți că trăiește și, în această simțire să fie bucuros că e alături de dragoste, de oameni, de natură... Doar natura este dată pentru om și, nicidecum omul pentru natură.” Încă multă vreme simțeam chemarea ei, care parcă-mi ramolea sufletul, îmi zdrobea cugetul, pomenindu-mă într-o capcană a păcatului de parcă intrasem într-un război adevărat și era prea tîrziu, ca să ies teafăr din el...

Cîntecul domnișoarei se ținea de mine, venea din urmă, îmi suna în urechi, și mă gîndeam cum aș putea transpune povestioara asta într-un tablou pictural. Va fi plăcut sau va fi la fel de banal tabloul meu?

Plăcut sau păcătos?

OMUL DE-AICI E PASĂREA DE-ACOLO

STĂTEA, GÎNDEA și zicea în mintea lui: ia nebunie lumească – o generație schimbă pe alta în ochii tăi, fără a te pricepe că ai devenit un om demodat, aproape ratat! Numai într-o duzină de ani! Cînd atinsese 45 de ani, se dumeri că, din toate gafele pe care le comise, numai o femeie îl mai poate salva. Stătea ca dînsul să-și tot imagineze evenimentele de acum zece-cincisprezece ani, vedea prietenii de universitate. Prieteni de idei cu care parcă luptase împreună pentru răsturnarea unui regim politic crud și instaurarea altuia mai bun.

... Că mare democrație am cucerit, își zicea oftînd Andrei Beșliu, după ce văzu că cele ce se deapănă în jurul său nu sunt chiar atît de curate, precum își închipuia el că ar fi trebuit să fie. Îl lua pe Ion, apoi pe Vasile, mai pe urmă îi apărea și Gheorghe. Amicii lui cu care a luptat pentru aceeași cauză, mai oferindu-le pe parcurs ajutor juridic în rezolvarea diferitelor litigii. Că Andrei Beșliu, trebuie să vă informez, era slujitor al legilor. Naiv, spera că odată și odată, toți oamenii vor deveni egali, cum a și învățat în școala superioară sovietică. Dar nu a fost să fie. Pentru că să vedeți cît de pămîntie este viața. Într-un răstimp de numai cîțiva ani prietenii lui Andrei au devenit de nerecunoscut. Unul e proprietarul cîtorva rute de microbuz, altul are brutărie proprie, al treilea dirijează activitatea unei rețele de

magazine alimentare, iar al patrulea, cel mai activ în luptele pentru emanciparea națională a neamului, ca să nu-i zic pe nume, se mîndrește că s-a pricopsit cu o serie de sonde private de petrol aflate în spațiul teritorial al României și Turkmenistanului, acest individ mai avînd și faima de cap al celei mai însemnate autorități interlope de la noi.

– Să vă arate badea internaționalism, se laudă acesta într-o zi.

Credeți că Andrei Beșliu rămînea cu ce făcea?! Prin serviciile sale juridice credea, naivul de el, că face oameni, cînd colo vedea că face... păsări. Prietenii de altădată, îmbogățindu-se, au început unul cîte unul să se îndepărteze de el, să-l părăsească.

Fire bătaioasă și romantică, Andrei continua să lupte pentru adevăr și dreptate, pentru că văzuse că aceste cuvinte de luptă nu sunt sinonime și că fiecare exprimă înțelesuri diferite. S-a aventurat în căutarea adevărului despre asasinarea cuplului de cîntăreți Doina și Ion, intuiția spunîndu-i că aceștia au dispărut nu în urma unui stupid accident. E drept că ar fi putut să se întîmple și așa ceva, dar nu-i adevărat. Și Andrei s-a apucat să dovedească lumii că-i vorba de un bine chibzuit asasinat politic. Cînd părea că a găsit calea dreaptă spre adevăr, îl întîlni în stradă pe Ciucanu Bourel, unul dintre acei deveniți păsări cu penaj bogat, ca să-l avertizeze:

- Încetează, bade, investigațiile tale idioate, dacă nu dorești ca cineva să-ți dea cu acid între ochi. Ori nu-ți vine să crezi că se poate întîmpla așa ceva?

Andrei încremeni pentru o clipă, apoi îl ținti cu priviri sfredelitoare și tocmai după o ezitare îl împroșcă:

– Tu și cu artistul ce chemați moldovenii acasă ați devenit proprietari ai mai multor șantiere de construcție. Îndrăznești să mai vorbești... Mai bine te-ai pocăi în fața icoanei.

Luat așa, tipul, n-avu încotro. Intră de-o șchioapă în asfaltul străzii și începu să aiurească:

– Păi, că eu... am vrut să-ți spun, badei, că am fost... nu demult la Ierusalim și chiar că m-am pocăit la mormîntul lui Iisus și sunt sigur că mi-a iertat toate păcatele...

Degeaba pițigăia păunul. Andrei, avocatul, i le spuse pe toate și acum își legăna diplomatul plin de dosare hăt departe, pe o altă stradă. Avea de pus la calea cea dreaptă nu oameni, ci destine, pentru că vremurile ca să vedeți... s-au vremuit în așa fel încît, din cît de încurcate au fost, au devenit și mai încurcate. Ceea ce ieri mergea cîine-cîinește, pe picioare, azi stă în cap. Hainele ce ieri erau îmbrăcate omenește, astăzi se poartă pe dos. Umbla Andrei zilnic pe străzile orașului, dintr-o ședință de judecată în alta, și nu vedea cu anii o femeie gravidă ori măcar una purtînd fustă. Și fumează mai dihai decît bărbații fumători. Apropo, de femei și de țigară. Avocatul nostru nu-i fumător, da i-s dragi femeile. Ați văzut cît de repede s-a debarasat de un artist, devenit între timp constructor kaghebit? Apoi de femei, chiar și după ce acestea nu poartă decît pantaloni înguști, la modă, nu scapă pînă ele însele nu se debarasează de dînsul. Și asta înseamnă, în definitiv, că Andrei Beșliu, care a corectat în viața lui atîtea destine, stă neputincios și se lasă dus orbește spre o catastrofă pe care nici măcar o bănuiește.

Pomenit în mizeria zilnică, azi este abandonat pînă și de copiii mărișori de la prima soție. Ceilalți copii, pe care îi are de la alte femei, se feresc și ei de a-i nimeri în cale, fiindcă mamele lor s-au recăsătorit cu bărbați cu o stare materială mult mai avansată decît cea a tatălui lor natural. Și asta i se întîmplă după ce a ratat atâtea posibilități reale de a deveni bogat.

Ajuns în starea asta, Andrei Beșliu trăia acum zile scurte cît ceasul și nopți cît veacul de lungi. Stătea retras singur-cuc într-o garsonieră doar cu fotografiile lui și ale copiilor săi pe pereți și cîntărea realitatea cruntă ce s-a stabilit prin interior și în exterior. Bogăție n-a făcut, clar lucru, dar care-i sunt perspectivele în condițiile în care fiecare june sau juneasă proveniți din familii de judecători, anchetatori, procurori și notari se înghesuie, împinși de părinți, în domeniul avocaturii, formînd un monolit mafiotic greu de pătruns. Așa gîndind, observă că din om mare, luptător pentru dreptate și adevăr se transformă într-un om mic, cît o păsărică, care ațipește. Dar totuna se trezește și vede că numai prin somn poate să zboare. Este oare vreo ieșire? Stai că este. Să se mai căsătorească o dată. Dar pentru totdeauna, așa cum au făcut-o părinții lui din părinți: să găsească o femeie cuminte, înțelegătoare, cu dorința de a întreține o familie cu mai mulți copii. Dar unde s-o găsească, dacă acum pînă și mamele fetelor cinstite sînt cum sînt ele. Cum numai încearcă să intre în vorbă, te și încep a descoase:

– Bine, domnule, dar ce salariu ai, de ce marcă ți-i mașina, cîte nivele îți are fazenda???

Și așa mai departe. Hoinărea așa un veac, două, trei... Pînă ajungea acasă, la părinți. Doar amintirile mai puteau să-l despovăreze de ani și de nedreptăți.

Așadar, iată-l pe Andrei Beșliu la Ineasca. E pușor mic, purtat în brațe de mama lui, Beșliu și ea cu numele de familie luat de la tata. Dar iată-l pe Andrei de acum cu bunelul, aducând lemne de foc din pădure, că iernile erau pe atunci mai lungi și mai friguroase. După un șir de astfel de ierni, Andrei se pomeni băiat mare, dar fără mamă. Fără tată a rămas cînd era cogeamite avocat și iernile devenise mai scurte și mai călduroase. Dar ce folos din asta, dacă însăși casa copilăriei deveni rece și pustie după moartea părinților. Are frați, are surori, dar las, că nici aceștia nu au puține griji pe capul lor. Așa încît atunci cînd Andrei reveni la Ineasca, un frate, o soră, o cumnată, ori chiar toți frații și surorile adunați împreună se sfătuiesc:

– Aruncă gîndurile urîte, frățîne. Unul Dumnezeu decide cînd să murim. Mai bine te-ai gîndi la însurătoare. Lasă tristețea și te-nveselește!

De-aici încolo pornește o poveste de dragoste a lui Andrei Beșliu, care o să le vîrfuiască pe toate celelalte. A curtat-o mult pe o notăriță, care era drăgălașă și cuminte. Avea intenții serioase față de ea. Dar notărița se dovedi o femeie cu intenții serioase de a-și face carieră, deveni șef de departament și îl respinse cu totul... Întîmplarea a vrut înadins să rînduiască lucrurile întocmai cum le-a rînduit. Învățătorii cei mai în vîrstă de la școala din Ineasca l-au invitat pe Andrei după sărbătorile de Anul Nou la o întîlnire cu foștii adolescenți. Atunci a trebuit s-o vadă și s-o întîlnească pe Didona Gladîș, o elevă care în primăvara ce venea urma să termine școala. Era copila unor

foști colegi de clasă ai lui Andrei, care cu vreo doi ani în urmă decedase în mod tragic într-un accident de automobil. I se păru că fata se atașase de el. L-a invitat la un dans, apoi la al doilea. La rîndul lui, Andrei a invitat-o pe Didona să-l viziteze la Chișinău și fata nu s-a lăsat mult rugată...

Asta-i, omule, domnule, tranziție și pînă n-o parcurgi pînă la capăt n-ai unde să te ascunzi. Și încă e democrație. Cînd pomii îmbrăcaseră rochii albe de mireasă, iar vara următoare era clar că o să vină neapărat să coacă cireșele și toate celelalte, Didona Gladîș sună la ușa singurătății lui Andrei. Nemaivînd pe nimeni la Ineasca, s-a mutat cu traiul la dînsul, la Chișinău, cu tot cu frumusețea-i plăpîndă, cu bolile ce-o podidiră cît trăi copilă neîngrijită de părinți și chiar cu gura lipsită de mai mulți dinți. Andrei, tată cu vechime mare, a avut grijă de sănătatea ei. A lecuit-o nu carecumva numai prin spitale, dar și pe la stații balneare și sanatorii. I-a tratat coloanele dentare la stomatologi ce se știau datori cu cîte ceva avocatului. La rîndul ei, Didona era liniștită, ascultătoare, harnică, iubăreață și recunoscătoare. Prinse un obicei bun de la mamă-sa și la ziua de naștere a lui Andrei i-a cusut o pereche de pantaloni superbi. Vecinii mai întîi, iar apoi și cunoscuții, o considerau pe Didona sau Didi, cum îi zicea Andrei, drept o nepoată – sau chiar o fiică de-a lui de la nu știa nimeni care soție. Bănuiala de concubinaj a sfîrșit un val mare de bîrfe. Este omul în puteri să oprească vînturile, apele?

Andrei, însă, după ce o văzu pe Didi bine sănătoasă, pusă pe picioare, o sfătui să plece la casa părinților, poate că acolo se va și căsători. Îi mai spusese în sensul că el e deja bătrîn, are copii mai mari decît dînsa, suferă de insomnie, e capricios, mofturos, mocofan. Și încă ceva i-a spus, în sensul că lumea trăiește respectînd nu atît niște legi scrise, cît niște reguli care deocamdată nu sunt scrise nicăieri, ori sunt tîlmăcite din niște cărți sfinte... aici lui Didi i-a sărit țandăra și a vorbit ca o ieșită din păpușoiști:

– Vă rog să nu mă învățați cum trebuie să-mi aranjez viața!

Iar copiii lui Andrei mai mari decît dînsa le-a spus-o și mai răspicat:

– Puteți să mă omorîți, dar eu rămîn credincioasă lui Andrei al meu!

Naivitatea omului e totdeauna mare și aproape de neînvinș. Mai ales în cazurile cînd ea se înrădăcează în caracterul lui. Andrei Beșliu pare a fi naiv din naștere, de aceea poate cînd niște neamuri din Ineasca au încercat să-l facă să fugă de păcat, smotrindu-i amoralitatea, el găsi de cuviință de a trece definitiv de partea Didonei și să-i reproșeze delegației de rude oarecum enervat:

– Nu vă amestecați! Soarta mea e în mîinile mele și, cum voi decide, așa va fi!

Greu, dar ireversibil se obișnuia cu noile condiții casnice. I se părea că Didona constituie unica planetă a speranței lui. Chiar se impunea să creadă că dînsa e ființa trimisă de Dumnezeu să se dedice lui ca un înger salvator. O vreme i-a fost incomod să iasă cu ea în societate. Trăia parcă cu frica că Didi poate să-l părăsească. Dar pînă la urmă lăsă gîndurile pe seama vîrstei necorespunzătoare. Noua lui consoartă însă era liniștită. Îi răbda cu sficiune capriciile. Trebăluind la bucătărie, măturînd prin casă, uneori cînta atît de frumos că el o asculta, asemănînd-o în inimă cu mama lui, care la

fel prefera să muncească cîntînd... Andrei era mereu în drămuire la situația creată, dar Didona părea definitiv angajată să confrunte împreună atît necazurile, cît și bucuriile. Îndoielile lui s-au spulberat definitiv în ziua cînd ea, privindu-l copilărește, i-a spus că simte cum sub inimă a început a i se zbate un firicel de viață nouă...

Andrei deveni alt om: mai bun, blajin, optimist. Avînd în preajmă ființa iubită, care curînd o să-i nască un copil, a decis să se înregistreze cu ea oficial, să se cunune în biserică, să joace o nuntă! Cu prima consoartă, deși a jucat nunta, dar ea nu a dorit să se cunune, fiindcă era comunistă. A doua soție aparținea de „Martorii lui Iehova”...

Andrei dorea s-o vadă pe Didona mireasă, alături de mirele ei, lîngă altarul bisericii, apoi în capul mesei...

Cununia și nunta au celebrat-o într-un cerc restrîns de cunoscuți. Chiar în acea seară nupțială, amîndoi au făcut un plan epocal pentru viitor. S-au decis, ca îndată după naștere să mai săvîrșească un ritual caracteristic zilelor noastre – să emigreze peste hotare. Doar acolo, departe de baștină, în Occident, vor putea dobîndi o viață nouă. Da, Andrei dorea să iasă cu totul din joc... Ori, cum zicea viitoarea mamă, acolo în străinătățile albe, vom respira ușor, scăpînd atît de federaliștii mei, cît și de unioniștii tăi.

Trăiau deci într-o așteptare de mari schimbări. Garsoniera lor cu două jilțuri, televizor, un tranzistor, un pat, un șifonier – obiect de anticariat, devenise parcă mai încăpătoare. Împreună trăgeau perdelele cînd se culcau și tot împreună le fereau dimineața într-o parte, ca să pătrundă cît mai multă prospețime și lumină în sufletele lor. Chipurile lor se contopeau într-un ritual covîrșitor–bună dimineața, viață! Fii în așteptarea zilei de mîine... Cine a spus că vîrsta e un obstacol în calea dragostei!? La universitate, bunăoară, Andrei înfilni o studentă de 65 de ani. Dacă cineva se mira de vîrsta ei, doamna îi reproșa categoric, spunînd că inima omului nu îmbătrînește. De ce adică necazurile macină oamenii de toate vîrstele, iar plăcerile ba?

Într-o zi de noiembrie, cu nămeți și vînt rece, Didona născu un băiețel!

Toate bune și normale pînă la ziua botezului. Ajunși aici, părinții fericiți au avut de întîmpinat niște animozități provocate de capriciile preoților. După ce nu au reușit la o biserică ce aparținea mitropoliei Moldovei, la o altă biserică subordonată mitropoliei Basarabiei, părinții și-au atins scopul. Copilul lor a fost înregistrat cu numele dorit de ei – Stelian.

Vremea trecea... Băiețelul creștea, se făcea tot mai bine. Didona rămăsese suplă, miniaturală, drăgălașă. Era cea mai fericită mamă din lume. Îl mîngîia, îl spăla, se juca cu el toată ziua. Ziceam, Andrei mai avusese femei, copii, dar asemeni licăriri de fericire nu mai văzuse în ochii nici uneia dintre ele. Abia acum începu să înțeleagă ce poate însemna o adevărată fericire. Un copil mic la o vîrstă înaintată! S-a convins definitiv că nu întotdeauna banul hotărăște totul, așa cum credeau majoritatea semenilor săi. A înfilnit destui oameni de-o vîrstă cu dînsul foarte bogați: cu vile impozante, automobile de lux, alte avuții, dar n-aveau copii. Din care cauză Andrei îi considera în sine sa drept niște oameni ratați, nenorociți. Vroia să le mărturisească revelația, dar

vedea că n-are cui s-o facă. Omul banului doar la arginți se gîndește... Dumnezeu cu ei! Vor înțelege poate vreodată că omul e parte integrantă a Sfintei Naturi.

După o năprasnică furtună, cînd negura, chiciura, incendiile fac ravagii peste tot, deodată vine liniștea, se limpezește cerul, apar stelele lucitoare, din țării coboară mirozne de flori și de copii nedesfășați. În această reverie domnescă se naște însăși dragostea de oameni și de ziua de mîine...

Dar e adevărat că și reveriile sunt trecătoare.

Odată cu creșterea copilului se maturizase și Didona, devenind tot mai insistentă, mai hotărîită de a vinde totul și a se muta cu traiul în străinătate. Tînără cum era, începu de la un timp să înjure guvernării statului, care, în opinia ei, nu făceau nimica pentru oamenii simpli. Corupți din creștet pînă în picioare, zicea ea, ei nu ademenesc capitalul străin ca să creeze locuri de muncă, ci își aduc prietenii de pe unde au venit ei înșiși, iar pe noi ne impun să le măturăm străzile, să prășim pămîntul pe care ne-am născut. Prețurile la cele necesare creșteau ca pe drojdii, în troleibuze și autobuze numaidecît erai buzunărit. Mai mult, Didona începu să-l atace și pe Andrei, spunîndu-i că societatea... n-are nevoie de persoane ca dînsul. Cu mare greu au ieșit dintr-o iarnă lungă și friguroasă.

Influențat de starea psihică instabilă a soției, de greutățile materiale, cînd lunar tot salariul i se topea ca apa în nisipul pustiului, achitînd interminabilele pensii alimentare celorlalți copii, cu celelalte ce le confrunta zilnic acasă, dar și cu cazurile ieșite din comun pe care trebuia să le rezolve pe linia datoriei de serviciu, Andrei Beșliu a devenit alt om pur și simplu. Didona lui nu putea să vadă mai bine decît soțul ei avocat, cum Basarabia noastră, din cauza neghiobiei cîrmuitorilor din ultimii ani, devenise loc favorabil doar pentru veneticii care soseau cu miile călări pe țevile de gaz și petrol. Ei își deschideau magazine și firme, își aduceau rudele să le deservească mai dihai ca pînă la 1989. Parte din intelectualitatea autohtonă intrase în relații de cîrdășie cu veneticii, porniți vîrtos în opera de lichidare a tot ce n-a fost lichidat pe aceste meleaguri de puterea sovietică. O vădită invazie neocolonialistă! În Moldova se instaurase un regim de represii psihologice. Cei care încercau să gîndească altfel erau agresați, marginalizați, pentru a nu avea careva șanse de a conviețui. Povara psihologică îl năpăstuiă zi de zi. Se simțea permanent umilit de ceva, mai intuind că poate fi vorba și de o maladie psihică. Neverosimil, dar el era capabil să dirijeze acțiunile care îl plasau pe un fâgaș descumpănit. Nu-și găsea astîmpăr nici ziua, nici noaptea. Rupsese relațiile cu rudele, prietenii și devenise străin în Țara lui.

Situația catastrofală în care se pomeni îi transformase sufletul într-un burete stors de vlagă. Pierduse totul. Ca rezultat, i-a mai apărut și pasiunea suptului. În paralel cu practicarea avocaturii, încercase a face un fel de business. Mai demult frecventase niște cursuri de masor, cu gîndul tainic al moldoveanului că, în caz de se schimbă timpurile, să-și poată cîștiga cumva o bucată de pîine. Anume profesia de masor l-a adus pe bietul Andrei Beșliu în captivitatea bețiilor crîncene. Și, bineînțeles, la deteriorarea relațiilor sale cu Didona. Tînăra soție și mamă începu să nu-l mai poată

suporta, dîndu-i de înțeles că comportarea lui e amorală... Iar Andrei, la rîndul lui, se descumpănise cu totul. Într-o dimineață, bunăoară, după o seară petrecută în beție, s-a sculat, grăbindu-se la lucru. Avea la judecătorie un proces civil foarte complicat. Ieși în stradă în pălărie, pardesiu de loden și pantofi de lac. Afară fulguia și bătea un vînt aprig. Călătorii adunați în stație, dînd cu ochii de el, începuseră să rîdă în hohote, admirîndu-i ținuta lui serioasă, cu cravată înflorată la gît, dar... fără de pantaloni.

După această întîmplare, Didona lui bătu cu palma în perete, avertizîndu-l: ori lasă bețiile și pleacă în străinătate, ori divorțează. Nu în zadar se spune că un rău întotdeauna nu vine de unul singur în calea omului. Pe lîngă celelalte necazuri, băiețelul conform unor investigații medicale, se dovedi a fi suferind de-o boală grea, lucru care a impus familia Beșliu ca numai într-o săptămîină să vîndă totul din casă, să urce în tren și dusă să fie...

Garnitura de tren era răblăgită ca și republica pe care o părăseau. Cucerit de-a binelea de te-duc-te-aducul lui, o vreme Andrei s-a prefăcut că citește o carte, apoi se gîndi cu ce se va îndeletnici cînd va ajunge acolo, la destinație, la Saransk, o localitate din Rusia mare, unde locuia o mătușă de-a Didonei. Se prindea gîndindu-se că în Rusia profesia de masor trebuie să fie mai apreciată decît în Moldova, de vreme ce acolo clima e mult mai aspră. Didona se reîntoarce în calmitatea și liniștea ce o caracteriza pînă la căsătorie. O fi fost chiar fericită că a reușit să-l convingă pe soț să-și schimbe locul de trai. Stelian, feciorașul cu părul blond, cîrlionțat, cu acei dințișori ca mărgelușele și mersul lui încă stîngaci, rîdea întruna, vesel, cînd se dădea prins în îmbrățișările părinților. Cea mai mare incomoditate le-o producea în tren schimbarea foarte frecventă a unui șuvoi de călători cu altul. Numai familia Beșliu avea de mers cu trenul de la un capăt la altul. Pînă la stația terminus, unde trebuiau să fie așteptați de mătușa Didonei, mai rămîneau vreo mie de kilometri. Cînd au ajuns la cotul Donului, apoi pe malul Volgăi, pentru Andrei, lumea părea cu totul străină. Trenul puflăia și chiuia mai greoi, oamenii ce urcau sau coborau din vagon erau parcă de pe altă planetă. Urcînd în susul Volgăi, aproape de Saratov, boala lui Stelian ieși în vileag. Băiețelul deveni palid la față, i se ridică temperatura și începu să vomite, sughițînd întruna. În vreme ce Didona se îngrijora tot mai mult de sănătatea copilului, Andrei ieșea în coridor, urmărea apa tulbure a Volgăi și păsările ce pluteau stoluri deasupra ei, aducîndu-i gînduri nostalgice: „Păsările mai pleacă în țările calde... Aici, deja s-a terminat parcă totul... Și ele vor avea prilejul încă să mai zboare deasupra Basarabiei, iar eu, pare-mi-se - niciodată... Niciodată...”

Își zicea Andrei în zbuciumul inimii lui frînte.

Din vagonul sanitar sosi un medic care îl consultă și zise că Stelian, probabil, și-a intoxicat stomăcelul. I-a sfătuit pe părinți ca să-i facă spălătură cu permanganat de potasiu și totul o să se normalizeze. Cînd trenul se apropia de următoarea stație, deja îi aștepta ambulanța. Stelian avea febră. Sughița, mereu da ochii peste cap,

făcu cearcăne sub ochi, pierdea cunoștința și leșina. Didona îl ținea la pieptul ei ca pe un foc în pălălaie. După mici consultații, medicii le-au ordonat părinților să-și întrerupă călătoria și să meargă la spital. Până la destinație nu mai era mult, dar medicii au fost categorici.

Au poposit într-un orașel cu mai multe case de bîrne și o biserică mare, îmbrăcată în schele de reconstrucție. Spitalul se afla într-o margine noroioasă a orașului, pe malul unui afluent al Volgăi, într-o clădire de arhitectură veche, de forma unui conac și se spunea că aparținuse cîndva unui cneaz. Clipă de clipă starea de sănătate a lui Stelian devenea tot mai gravă. Unul din medici presupuse că poate fi vorba de pneumonie... În clădirea spitalului i s-a permis să intre doar Didonei. O vreme i-a tot auzit glăsciorul subliniind durerile ce le suferea, apoi se liniștise, stingîndu-se odată cu luminația plăpîndă din coridor. Era trecut de miezul nopții. Clipele parcă cădeau din negura cerului, depănînd în sufletul lui Andrei fiorul unei temeri neînțelese și lugubre. Se așeză pe o bancă umedă de sub un pin cu lujeri verzi, mirositori. Fuma țigară după țigară.

Arareori se apropia de el cîte un trecător clătîniindu-se pe picioare și propunîndu-i bîlbîit să-i facă companie la un pahar cu votcă..., dar el, absent, urmărea geamurile arcuite ale clădirii și nu știa că Didonei i-a fost smuls copilul din brațe, impunînd-o să aștepte în coridor. Scîncetul, suspinele înfundate ale lui Stelian răzbăteau acum din saloanele cu tencuială jerpelită. În pragul spitalului apăru o ambulanță cu cîțiva oameni pîntecoși, în halate albe, care intrară grăbiți în salonul unde se afla Stelian. Personalul medical prinse să se agite, încît Didona a înțeles că boala fiului e un caz extraordinar în toată regiunea... Peste o clipă ea deveni ca o furtună. Prinse a striga că dorește îndată să-și vadă fiul, iar cînd dădu busna în salon a surprins un adevărat consiliu la căpățiul bolnavului. Medicii au urmărit-o tăcuți și i-au făcut semn unei surori medicale să meargă cu bolnavul în coridor... Sora medicală, purtîndu-l pe Stelian în brațe, îi spuse Didonei să-l pună pe oliță. Micuțului îi săltau genele, pe obraji i se preligeau lacrimi grele... Slobozea doar niște gemete surde, apoi, dintr-o dată, desfăcu mînuțele, o cuprinse pe mămica, o sărută pe obraz și căzu în leșin...

Acestea au fost ultimele semne de viață depistate de privirile mamei îndurerate pe fața copilului ei drag. După ce îi făcu îngrijirile de dinainte de operație, Stelian a fost luat din nou din preajma ei și dus a fost...

– Cu pneumonia atipică nu s-a putut face nimica, auzi ea o voce venită parcă din infern...

Într-o margine de lume necunoscută și pustie, alături de soția nenorocită, Andrei simți că a pierdut totul ce îi mai rămăsese în viață.

Prinși ca șoarecii în capcana nenorocirilor, mai era nevoie să dea dovadă de calm. Trebuiau să-și înmormînteze fiul, pe care l-au găsit în morgă învelit într-un cearșaf cazon. Din puțina agoniseală le-a ajuns să cumpere un sicriu și să organizeze o procesiune funerară pentru a da creștinește pămîntului din cimitirul orașelului Kemlea

corpul neînsuflețit al celui care a vrut să consolideze atât de monolit două părți opuse din două generații de români basarabeni uitați parcă de Dumnezeu...„Iată cum poate să-l năpăstuiască pe om tragedia, gândi atunci Andrei. De-acuma nu mai există loc pentru bucurie și speranță... Pare că s-a terminat totul... Poate să se mai îndeplinească ceva bun la mijloc de soartă? Și tot atunci el își răspunde: Nimic. S-a sfârșit totul. Viața e o mare tristețe, iar clipele de speranță desfășurate între viață și moarte nu sunt decât niște scînteie de banalitate...”

După moartea fiului Didona a insistat să rămînă cu traiul la mătușa din Saransk. Andrei însă, stătea în cumpene – să rămînă și el cu Didona ori să se întoarcă în Moldova, unde era, probabil, așteptat de ceilalți copii.

–Rămînem aici. Hai să începem totul de la capăt. Vom fi alături de mormîntul fiului. Dacă plecăm noi, cine va avea grijă de el, mititelul...insistă Didona ruptă de durere. Într-un tîrziu îl mai și întrebă: Cine ne așteaptă pe noi, acolo în Moldova?

Și Andrei a hotărît să rămînă. Se angajă masor la un azil de bătrîni, iar Didona – chelneriță la un restaurant privat ce aparținea unei autorități din lumea interlopă. Au închiriat o gazdă în centrul orașului. În fiecare sîmbătă mergeau în orașelul vecin ca să depună flori la mormîntul lui Stelian.

Peste un an, durerea sufletească se mai cicatriză. I-au pus la cap un monument ce înfățișa un îngerăș de marmură cu aripioarele gata de zbor, zicîndu-și în gînd că omul de aici e pasărea de-acolo...

În al doilea an de staționare la Saransk Andrei credea că există o șansă de a face un salt disperat spre fericire. Ținea să revină la profesia lui adevărată, adică să se angajeze avocat, dar cineva din anturajul patronului restaurantului soției îi puse bețe în roate... Spre surprinderea lui, Didona deveni mai matură, mai locvace. Începu ca din senin să manifeste față de el, literar vorbind, o atitudine insolentă. După ce se întorcea de la serviciu nu dorea să facă nimica, o irita orice observație ce i-o făcea dînsul. Soția dorea să-i demonstreze soțului că este independentă, că-i tînără și dorește să-și trăiască viața precum îi place. De la o vreme își procură un divan sofisticat și dormea separat de el. Se făcu foarte vorbăreț, îi plăceau sumele mari de bani, lăudînd mereu pe patronul restaurantului care, fără să facă mari studii, a reușit în afaceri. Vorbea fluid rusește, își demonstra inelele și lănișoarele de aur pe care i le dăruia administrația restaurantului, pentru succesele în muncă. Pleca la serviciu în zori și se întorcea hăt după miezul nopții. De la o vreme refuza chiar să meargă la mormîntul fiului, chipurile din lipsă de timp... Andrei simțea că se ruinează ceva, alunecînd în hău. Dar răbda. Ea nu-l mai suferea în pat ca bărbat, învinuindu-l că deja miroase de la el a bătrînețe. Andrei a încercat să evadeze din acel cerc vicios. Să se întoarcă acasă, la unul din copiii lui din Moldova. Dar a primit mesaje de refuz. Simți că a scăpat momentul pentru a-și asigura bătrînețea, care venea vertiginos. De la o vreme începură a nu-l asculta

picioarele. În tinerețe suportase intervenții chirurgicale de tromboflebită și acuma pășea destul de anevoios...

În ziua când a fost internat în spital, Andrei primi în dar de la un sponsor necunoscut un cărucior de producție germană. Tot în acea zi, află de la un cunoscut că Didona demult concubinează cu Anton Perlov, patronul restaurantului... Ea îl vizită doar de câteva ori. Era îmbrăcată frumos, elegant, avea un chip jovial, fericit și întreținea în permanență legătura cu restul lumii prin mijlocirea a două telefoane celulare...

– Ți-am spus: Rusia e bogată și generoasă. Numai aici te vei lecu și îți vei duce în tihnă bătrânețea...

- Ajută-mă să mă întorc acasă, îi zise el deodată. ...

- Ai întârziat, amice... Eu emigrezi în curînd cu Anton în ...Canada, îi răspunse ea. Tu... rămîi... cu Stelian... El mititelul n-o să-și doarmă somnul de veci într-un cimitir străin, fără neamuri... Are cine plăti bătrînețea ta... Sunt, precum înțelegi, foarte ocupată cu afacerile... Poate vrei altceva: lecuire peste hotare, o bunicuță pentru tăifăsuiei?...

–Nu mai am nevoie de nimica, răspunse el. S-au încheiat toate.

Din acea zi Didona n-a mai dat pe la Andrei. Se mutase la altă gazdă, unde își găsea azilul concubinajului liber cu capul autorității interlope din localitate...

Curînd, Didona îi ceru lui Andrei să divorțeze, după care el a nimerit la azilul de bătrîni de pe un mal al Volgăi. Tatăl nu mai avea posibilitate să meargă la mormîntul lui Stelian. Stătea în cărucior, într-o ogradă neîngrijită, năboită de buruieni și urmărea cu multă atenție cum dumbrăvencile, înainte de a porni în lunga lor migrare, pluteau domol pe deasupra apelor. Cele mai puternice ființe ale pămîntului sunt păsările, stăpînele sublimului ceresc. Andrei făcuse această descoperire, lăcrima, convins că păsările, împreună cu gîndurile lui, îl vor purta curînd pe deasupra mormîntului lui Stelian cu îngerușul de marmură ridicat într-un cimitir din fundul Rusiei. Dumbrăvencile celea poate vor ajunge și pe la satul natal cu căsuța rămasă de la părinți, acum pustie și ea... Nu știa ce face sora, fratele, demult o rupsese cu rudele, nu avea prieteni. Oamenii apropiați se dizolvaseră în vîltoarea timpului, o parte din ei muriseră. Înțelesese că trăiește cele mai de pe urmă crîmpeie din destinul pe care l-a meritat din plin și apăsător.

Iar într-un fundac de Rusie, adumbrat de pini melancolici, înșiruiți spre un colț de cimitir străin, pe soclu stătea un îngeruș din marmură cu privirile suspendate spre cer, care se părea că iată-iată își va desface larg aripile și, prefăcîndu-se în pasăre, va veni să-i aline ultimele clipe ale vieții...

GHENȚURA GALBENĂ

*„Prietenii se înșală cu
adevăruri ca să nu se
distrugă cu minciuni”
(zicere profetă)*

În colțul odăii unde flacăra candeliei aruncă lumini și umbre se vedea icoana veche de lemn, pe care abia de se deslușeste chipul Maicii Domnului. Un candelabru cu trei lumînări se sprijină pe masă într-un singur picior, peste care șuroiește ceara ca peste tulpina unui brad rănit. Adineaori se întrerupse curentul electric. Alături de Eleonora, prietena de universitate, mai trăiam încă zguduite de cele văzute la televizor.

– Răul prinde să domine binele pe lumea asta, oftă într-un târziu prietena... Doamne!!! Nu cumva începe? Trăim în lumea mașinilor supramoderne, care ne aduc Apocalipsa...

Afară, în țăriile cerului nocturn se auzea vuietul înfundat al unui avion de vânătoare ce înfăptuia manevrele antrenamentelor de luptă.

– Vine, vine potopul, o îngînai eu.

– Ce-au făcut eri la New York teroristii apocalipsă se cheamă. Au murit mii de oameni nevinovați... Cică, în numele credinței în Dumnezeu lor! Doamne, iartă-i că nu știi ce fac...

Ochii Eleonorei se scufundară într-o durere nemărginită. Își acoperi fața cu palmele și începu să tremure în întunericul ce și l-a închis în sine.

Am lăsat pauza să dureze, crezînd sincer că o va calma. Eleonora trecea prin a cîta cumpănă. Mai ieri cît pe ce să-i moare soțul. Am venit la ea să-i ascult păsul, să o consolez. Dar uite că în loc să o liniștesc, că nu-i singură parcă, clipelor de zguduire sufletească din cauza celor văzute la televizor. Sorin, copilul ei, adormise deja. Afară vîntul tomnatic începu a mîna puținele frunze argintate pe la cornișa geamurilor mari. Soțul ei se mai afla pe patul suferințelor la spital. Chipul Eleonorei mi se părea monumental, plin de seriozitate, iar părul ei se prelingea peste umeri, îngrijit, de parcă odinioară ieșise de la coafeză. Eu demult însurisem, devenisem albă ca neaua, dar atunci aveam o presimțire de consolare, față de aspectul Eleonorei. La facultate fusese cea mai drăguță din noi toate. Era subțirică, cu alunea pe obraz, niște dințișori albi, ca mergelușele. Acuma fața ei se mărise parcă, alunica devenise și ea măscată încît evident o slujea... Doream să-i fiu de folos, dar neavînd habar cu ce, am cutezat să sparg tăcerea.

– Toate-s trecătoare, dragă. Bucură-te că aveți cunoscuți, care vă vizitează...

– E bine să ai un prieten, măcar unul cu sufletul mare și curat, explodează neașteptat Eleonora și, țintindu-mă cu privirile încruntate ușor, prinse a filosofa: Cînd accepți să intre în casa ta mai multă lume, să o știi de la mine că... încep a se dărîma pereții...Pe

Violeta, doi ani la rîndul am apropiat-o ca pe o soră, i-am permis să știe toate tainele familiei mele, și cînd colo s-a pomenit a-mi fi un pericol de moarte...

Nu îndrăznesc s-o contrazic. Prietena mea trăiește prea multe, ca să mă pot arăta acum mai deșteaptă decît ea. Începu să-mi povestească istoria vieții de familie din ultimul an. N-o văzusem de la momentul cînd absolvisem universitatea, și în acel interval de peste 20 de ani, ea devenise nu știu cum alta... Priveam cum scoate din cartea ce o ține pe genunchi fotografia Violetei Grădinaru, și o rupe cu mișcări ușoare, aruncînd-o în urnă, și nu-i pot zice nimic. Duce degetul la buze, semn că nu vrea să-și trezească feciorașul ce doarme în odaia vecină.

– S-a infiltrat în viața familiei mele ca o lighioană, continuă aproape în șoaptă scuturîndu-și mîinile parcă de praful fotografiei ferferițate. Cu vrăjile ei, mi-a nenorocit bărbatul...

Ochii ei scînteiază de mînie și curînd începe să lăcrimeze.

– Calmează-te! îi zisem domol. Ilie e deja în afara pericolului, Violeta e plecată să nu se mai întoarcă niciodată.

– Cît rău ne-a adus ea, suspină Eleonora, trăgînd lacom aerul în piept. Revine la niște amintiri negre: Duduia! Era o nuriță nurlie, deși janghinoasă... Mereu era pasionată de noutățile modei. Împreună croiam, apoi coseam rochii, fuste, pe care ea, destul de liber, în prezența mea i le demonstra soțului, defilînd prin odăile casei noastre. Se simțea prea fericită, deși de multe ori venea la noi nespălată... Numai că ușuraticul meu soț nu observa. I s-a făcut dragă! Mi-a declarat-o chiar el... Ce-a făcut mai apoi profesoara dintr-însul! L-a adus într-un hal fără de hal! Nimeni nu cunoștea preocupările ei adevărate. Și nici ea nu dădea de bănuț...

Și în acest moment simt că ochii Eleonorei mă urmăresc cu neîncredere. Încep să înțeleg că tănuiește ceva de mine. Nu mă grăbesc să o descos. Intuiesc că e pornită spre o destăinuire sinceră și curată. Poate de-afîta m-a și chemat să vin de urgență la ea. Și-a amintit despre prietenia noastră din anii studenției. De nu locuiam la Cahul, zău că-i eram și călăuză și prietenă devotată în fiecare zi, eram alături.

– De azi înainte voi fi alături de tine, zic așa, ca să năruj tăcerea ce s-a lăsat între noi.

Și Eleonora preia firul discuției:

– Violeta venise să lucreze învățătoare la clasa lui Sorin. Am aflat mai tîrziu că ratase cariera de balerină, devenind simplă profesoară. De unde era să știu că ea, cu vrăji și farmece, poate să-l aducă pe Ilie la marginea gropii...

– Ai crezut vreodată în vrăji băbești?

– Acuma cred, răspunse încet și calm și fața ei deveni maladivă. Cînd a venit la școală, domnișoara avea mișcări feline și priviri șirete... Purta bluziță fină de frenghie, fustă opreg, anume ca să seducă bărbații din preajmă. Eu, după nașterea lui Sorin, am început să mă îngraș. Rețetele din ziare și sfaturile medicilor nu m-au ajutat. Violeta, devenindu-mi prietea casei, împărtășindu-mă în toate cu ea, simți că Ilie este incomodată de această obezitate...

– Soțul tău, îmi amintesc, era totdeauna tacticos, înțelegător...

– Ai dreptate, dar de data asta s-a pomenit îngenunchiat... Tot mai des lumea îi vedeau împreună: la restaurant, la plajă. Lebădoiuul meu o plimba tainic cu mașina prin pădurea de la Stănică... Am aflat totul abia acum... Ilie mi-a spus că odată, pe scaunul de la fîntîna lui Tudor Șoltoianu, s-a lăsat ademenit să-i ghicească în palmă... Și atunci n-a mai rezistat, romanul lor se declanșă. Violeta încetase să mai vină în ospetie la mine. Simțeam că încep să-mi pierd familia – lumea vedea totul și vorbea la tot pasul. Mistuită de gelozie, am mers într-o bună zi la școală și chiar în pragul clasei lui Sorin i-am făcut marafetul cel mare, încît s-au înfricoșat și elevii. I-am hotărît: dacă o mai văd vreodată curtîndu-l pe Ilie, am s-o lau cu untură!

– Atunci te-ai răcorit...

– Crezi?... Ea nu s-a pierdut cu firea și știi ce mi-a spus? Că îl iubește pe soțul meu. Și că dacă o să-l părăsească, o va face doar... cu trupul, dar nu și cu sufletul!..Lucrez și eu medic, dar așa filosofie... Și Eleonora făcu în obscuritatea odăii o mișcare teatrală, imitînd-o pe Violeta: „Cu trupul nu, dar cu sufletul da!”..

–Și ți-a lăsat în pace soțul, nu? O întreb mai mult pentru a o îndepărta cu gîndul de la tînăra profesoară. Ea, însă continuă, cu și mai multă pasiune: Ba stai să-ți spun, că de atunci mi s-au întîmplat lucruri deocheate... Domnișoara l-a lăsat în pace pe Ilie și a prins a-i da tîrcoale lui Trifan, pădurarul. Prietena își aminti că este și ea la vîrsta de filosof: Uneori durerea te întoarce cu privirile spre zid, ca să rămîi pentru o vreme plin de indiferență față de toate cele rele care se pot întîmpla în spatele tău...

Povestea lui Trifan mi-era cunoscută. O auzisem tot de la Eleonora. Soția lui, o fire turbulentă, affînd despre romanul lor de dragoste, furtună de mînie, a pîndit-o într-un amurg de seară și i-a făcut balerinei o chelfăneală de i-a rupt hainele și pielea de pe obraz. Violeta a plîns atunci cîteva nopți în șir, dar la prima întîlnire o preveni pe pădurăreasă: „Stăpînește-ți mocofanul în căpăstru, nu-i da voie să alerge din urma fustei mele... Și să știi că nu ți-o iert cu una cu două. Ai să mă ții minte cît o fi și vei trăi...”

Din ziua ceea balerina căpătase o înfățișare parigorie, de parcă declarase război la toată lumea... Apoi dispăru la scurtă vreme... Cineva mai pornise zvonul că a plecat la taică-său, în Turkmenistan, care comercializa clandestin uraniu talibanilor din Afganistan. Acolo cică a fost prinsă și arestată. Șireată cum era, a reușit să iasă nevătămată din acea daraveră... Pe la începutul anului trecut a revenit la școală. S-a reîntors cu o mașină de lux proprie, și-a vopsit părul în blond! Nimic neobișnuit pentru timpurile noastre, dacă nu se întîmpla nenocirea din familia pădurarului. În ziua de 8 martie, părinții erau la o petrecere. Rămași singuri acasă, fiica și feciorul s-au jucat cît s-au jucat, pînă au dat în casa cea mare de armă... Băiatul, fire războinică de bărbat, ce-i vine? Hai să ochească în soră-sa, de numai 12 ani: ”Iat-acuș am să te-mpușc!” zise și apăsa pe trăgaci. Arma se dovedi a fi încărcată și în același moment creierii fetei fu împrăștiată peste războaiele și lăicere de pe pereți...

Ei, cum crezi dragă, nu a fost rezultatul blestemelor Violetei?! Întrebă Eleonora, după ce depănarăm povestea pădurarului fiecare cu amănuntele și detaliile sale. Tot satul bănuiește în taină pe Violeta.

– Nu-mi vine să cred că balerina are vreo atribuție la nenorocirea pădurarului, am zis mai mult pentru Eleonora, simțind că mă furnică tremuricii în spate. E o chestie ce ține mai degrabă de superstiție...

– Toată lumea a început a se teme de Violeta, nu se da Eleonora. M-am îngrijorat și eu, de ce aş ascunde... Mai an vară, pe când făceam reparație în casă, Violeta nu-l slăbea cu privirile pe Ilie al meu. N-aș fi bănuț nimica, dar certurile și neînțelegerile între noi prea se îndesiră. Și Sorinel începuse să aibă nopțile somnul mai tulburat... Am cîntărit atunci mult și sfătuită de o vecină, m-am dus la Melania Purice, care face descîntece de dezlegare. Am mers la ea în taină, împreună cu Ilie, care nu se dădea clintit din loc. „Vi-i făcut, dragii mei, a zis mătușa, aruncînd stropi de agheazmă peste cărbunii încinși din vatră...” În casa voastră, din cauza unei femei, s-a cuibărit răul. Mergeți acasă și-o să găsiți de-asupra ușii din prag, în perete muruită o cruce de lemn, iar lîngă ocolul din ogradă, e îngropată o furcă știrbă de fier. Crucea s-o duceți la cimitirul vechi din Fundătura satului, iar furca... s-o aruncați în râpa lui Macaceaneaua...” Am întrebat-o cum să ne izbăvim de relele femeii celea? Știi ce mi-a spus. U-f-f. Parcă o văd, privindu-mă chiorș cu ochii tulburi, șaașii: „La rău, draga mea, tot cu rău trebuie să răspunzi... Am să-ți spun ceva, numai să rămînă înde noi... Ca să vezi pînă și hirea ceea avea frica balerinei. Nu știu cine este răufăcătorul vostru, mi-a zis, dar dacă dorești să scapi de el, pe viitor să mergi la înmormîntări. Să furi legătoarea de la picioarele mortului. Cu acea cordică se poate de legat sau dezlegat răul oricui... Și să mai știi: cînd groparii coboară sicriul în mormînt, ar fi bine să ai la îndemîină un fir de păr al presupusului răufăcător...Acel fir să-l aruncați peste sicriul din groapă. Omul din al cărui plete s-a zmulș părul, în cazul dat o să aibă multe cumpene de trecut... Mai este un farmec. Dacă, cumva reușiți să căpătați lăutoare în care a fost scaldat mortul și, cumva reușiți a-i da celui rău să o bea, cu un pahar cu vin... Încă una țineți minte! Să luați de la mormînt țărîină proaspătă și, tainic presurați-o în pragul răufăcătorului... Numai așa o să vă izbăviți de farmece rele...”

– Și ai dat crezare tuturor năzdrăvăniilor Cotoroașei? Mă prefăcu mirată.

– Cînd am ieșit din casa mătușii, eram lioarcă de sudoare, tremuram de frică... La vreo săptămîină Ilie s-a luat în bedreag cu paharul. A zis că nu crede, măcar să-l pui pe frigare. Eu, însă, calmîndu-mă, de la o vreme, m-am grăbit să verific locurile despre care a pomenit baba. Vrei crede, nu vrei nu crede, draga mea Veruță! Chiar sub tapete am găsit muruită o cruce de lemn, legată cu ață de culoare roșie, în capătul căreia era un ac... Împreună cu Ilie am săpat șanț lîngă ocoale. Și iarăși minune – am dat de o furcă ruginită de fier... Crucea am dus-o la cimitir, iar furca am aruncat-o în fundul rîpii. Chiar a doua zi, Ilie a încetat să mai bea. Și tot de atunci nu ne-am certat niciodată.

– Doamne, să crezi în toate năzdrăvăniile-astea? m-am gîndit sincer, convinsă că în secolul modernismului nu poate fi vorba de vrăji, farmece, despre care adeseori se vorbește, dar nimeni nu știe ceva concret niciodată. Nu da crezare, dragă. Ascultă... Afară, în noapte, pe cer zboară avioanele mai ceva decît gîndurile, i-am mai zis,

potrivind la un moment dat că Eleonora suferă de o maladie mintală și e obsedată de vălurile unei închipuite magii.

– Cândva nu credeam nici eu în așa ceva, parcă încerca Eleonora să mă liniștească. Acuma, însă, sunt convinsă că pe lume sunt mulți inși, care, de bine ce li-i nu pot să trăiască dacă nu fac... rău. Făcînd rău altora ei simt plăcere! Se bucură doar atunci, cînd fac rău cuiva... repetă gîndul Eleonora. Domnișoara Violeta, după demascare, cînd mă-nfîlnea la izvorul de la Velnița, unde mergeam după apă, mă urmărea cu privirile crispate de răutate, parcă amenințîndu-mă: „Păzea! Marile cumpene vă așteaptă pe viitor!” Mai încercă dînsa să-i ațină calea soțului, stîrcind uneori la ușa biroului său de notar. Odată am încercat s-o dau la socoteală. Pentru înfîia oară, de cum stricasem relațiile noastre amicale, dînsa mă privi cu o mină libertină, aruncîndu-mi: „Prințeso! Ia-te de seamă. Umbli cu dezlegatul farmecelor!.. Am se plec degrabă, dar să știi, încă multă vreme o să mă pomeniți!” Se purta în felul acesta cu mine, știind că și eu sunt străină prin locurile astea. N-am rude. Soțul cu toate că e băștinaș, nu a încercat să-mi ia apărarea. Și privirile Eleonorei coborîră obosite în pămînt. Lumina făcliilor jucau pe chipul ei încă tînăr, dar chinuit de zbuciumul ultimelor trăiri.

Afară bîntuia toamna de noiembrie. Plouase, și un vînt rece îngheța stropii pe frunzele galbene. Norii se împrăstiaseră, apărură stelele, și secera palidă a lunii. Învălurate, la geamul mare, frunzele păreau că presoară scînteii de briliante peste ramurile goale ale teilor. Trecuse de miezul nopții și credeam că mărturisirile Eleonorei s-au epuizat. Mă gîndii să rotungesc mărturisirile prietenei mele cu o coroană de curaj și optimism.

– Toate s-au dus cu noaptea asta. Socoate că ai avut de înfruntat cea mai anevoioasă încercare în viață. Fiecare familie trece prin asemenea încercări. Gîndește-te la Sorinel, la Ilie care-i încă în floarea vîrstei.

Eleonora, însă intrase pe semne într-un ritm al nopților de poveste și nu-și mai stăvilea firul amintirilor triste:

– Pentru a spulbera bănuielile, am acceptat ca soțul să abandoneze notariatul și să plece la Moscova, la construcția vilelor bogătașilor de-acolo... M-am gîndit că o despărțire mai lungă i-ar spulbera gîndurile la Violeta. Pîn-a pleca și ea, curva, precum făgăduise...

– Și a plecat totuși?

– De cum Ilie s-a dus la Moscova, ea, întîlnindu-mă o dată la magazin, îmi aruncă niște priviri răutăcioase... Aveai impresia că cineva a freat-o și nu i-a plătit... Eleonora se rușină de concluzia făcută și reveni la vocea ei normală: Înainte de-a merge în Italia, a poruncit pe-o femeie: „Iate, acuma va simți familia lor farmecile mele...”

– Bine că s-a dus cu noaptea! am zis, obosită, sperînd că măcar aici chinurile amicei se încheie. Eleonora însă, continua ca și cum fraza mea nici nu o auzise.

– Ilie, numai după o lună de aflare în Rusia, a început să de-a veste că-i bolnav. Se usca ca un pom. Îmi telefona, zicînd că îl zgîrnie mereu ceva în gît. Șefii de-acolo văzîndu-l beteag, i-au zis pe față: ”Pleacă mojiicile, acasă. Primește-ți solda pentru cît

ai lucrat și tulo! Mîne-poimîne vei da ortul popii ca în Moldova să creadă că ți-a venit de hac mafia rusească...”

Ilie s-a întors. Era o luminare de ceară care se topește... Am început să-i caut boala, să-i caut leacul... Nu l-am probozit găsîndu-i în buzunarul vestounului scrisori pline de tîngiri amoroase ale Violetei, trimise din Italia...

– I-a scris, c-a să vezi!..

– Dac-aș fi fost convinsă că e o dragoste reciprocă, zău că i-aș fi dat frîu liber lui Ilie. Să plece la ea. Dar el, sărmanul, știu că n-o iubește... N-a fost între ei mai mult decît un masaj erotic!.. Violeta a încercat doar să-și zidească fericirea cuibului ei.

– Nu ați mers iar la mătușa Melania?

– Bătrîna ne-a spus că Ilie este „hrănit” și n-are cum să-l lecuiască... N-a vrut Ilie să mergem la medici. Ei mai întîi se interesează de buzunarul bolnavului, apoi de sănătate... Așa sunt vremile, dragă!.. M-am convins, neștiind rugăciunea, am lăsat-o pe Eleonora să șoptească pentru amîndouă... Dar în pofida clipei sacre, gîndul că sănătatea este de la Dumnezeu. Ba nu, Dumnezeu însuși este sănătatea omului... Deși, recunosc, pînă la urmă am mers și pe la feluri doctori, dar n-am reușit să-l pun pe picioare. Cineva m-a sfătuit să merg la mănăstire. Cînd am epuizat toate șansele, m-am dus cu Ilie la biserică să-i facă sfintele masle. Un preot bătrîn ne-a ascultat... Soțul părea că nu mai respiră și tot spunea că ceva îl zgîrîie cumplit în esofag... Se înăbușea. Părintele i-a spălat fruntea cu agheazmă și, văzîndu-l cum se clatină, după slujbă ne-a invitat în chilia sa. A cules de pe grindă un șumuiag de ierburi, alegînd una pentru chinul lui Ilie. Părintele ne-a îndemnat să mergem acasă și să bem zeamă din acea buruiiană. Uscătura avea rădăcini groase. „E ghențură”, ne-a spus preotul. Dacă o curăți și o ferbi, devine de culoarea gălbenușului de ou.” Să bei zama ei cîteva seri la rînd. O să-ți fie rău, greață, dar să rabzi... Numai după ce-o să verși răutatea din tine, va începe să-ți fie mai bine...” La despărțire ne-a mai stropit odată cu ștefocul muiat în agheazmă, blagoslovindu-ne la un drum anevoios.

Eram curioasă să aflu ce a urmat. Eleonora, însă, mă îndemnă să tac. Îmi făcu semn să vin, alături de ea înaintea lumînărilor și al chipului Maicii Domnului, luminat de făclia obosită a candeliei. O urmam în toate pe Eleonora. Am îngenuncheat și eu în fața icoanei, dar că Răul a început să domine lumea nu mă slăbea. Din cauza banilor, hapsîniei, Răul vîjîie năpraznic printre noi, oamenii, periclitînd întreaga societate umană. Reveneam iarăși la cele văzute pe ecranele televizorului, cîteva seri la rînd: avioane cu oameni pașnici la bord, pilotate de teroriști, atacă un megapolis. Cele mai înalte zidiri omenești se năruie în cîteva clipe, ca un castel de nisip, lipit de un copilaș pe malul mării. „Cine i-a împuternicit sau „blagoslovit” pe acești oameni să distrugă frumusețea pămîntului? Dumnezeu, Allah, Buda, Iehova, Sachia Muni?... Dacă Răul încă nu prevalează asupra binelui, oare n-ar fi cazul, ca în împărăția cerului, să se întrunească Dumnezeii tuturor popoarelor și să oprească sălbătăcia, bestialitatea ce a pătruns în firea multora din cei ce a zămislit după chipul și asemănarea Sa?” Frămîntarea mea se răspîndi peste tăcerea odăii. La geam mijea de ziuă. Chipul

maicii Domnului de pe icoana veche devenea din ce în ce mai clar. Aveam impresia că la colțul ochilor ei mari, au apărut lacrimi...

– Am urmat sfaturile preotului, oftă într-un sfârșit Eleonora. Ghențura galbenă îi provoca alte chinuri. De cum bea câteva gături prindea să-l roadă la linguriță. Se îngrețoșa, se sufoca, sărmănelul. Îl năvăleau sudorile, gata-gata să verse răutatea din el, dar voma nu-i venea... S-a chinuit așa timp de câteva zile și nopți. Aveam impresia că trece toate chinurile iadului, dar mi-am zis că numai Dumnezeu îl poate salva... Într-o dimineață s-a opintit din răspuțeri. A vărsat multă răutate într-un lighean smălțuit. Am văzut cu ochii mei... A ieșit mai întâi una măricică, apoi câteva șopîrle mai mici... Cineva, precum a spus mătușa Melania Purice, l-a „hrănit” cu ouă de șopîrlă... A vrut să-l omoare!..

Ultima mărturisire m-a dat gata. Zguduită, m-am gândit la chipul ghiduș, puțin malițios, al domnișoarei Violeta, atunci, cînd se plimba libertină cu Ilie pe ulițele satului. Cum poți să iubești și să-i faci celui iubit atîta rău, să-l duci la pierzanie? Fără să te gîndești la nici un Dumnezeu? Poate decît la idolul Diavolului? Eram convinsă că răutatea omului, uneori nu are margini. Și cum se poate de oprit răspîndirea lui?

– Cum se simte acuma Ilie? Am încercat s-o consolez pe Eleonora.

– S-a lecuit cu Gențură, dar... săptămîna trecută, nitam-nisam a avut în nocturnă o hemoragie la stomac. Acum pare că merge spre însănătoșire... Mă trezi din gîndurile negre, chinuitoare, tot Eleonora. Dar tot mai des mă prind la gîndul că va mai urma... Cred că mi-am pierdut liniștea pentru totdeauna.

Trebuia să plec. Curînd avea să vină după mine soțul cu mașina de la Cahul. Parcă avusem o noapte de coșmar. Începu să mă stăpînească o frică neînțeleasă. N-am crezut și nici acuma nu cred în farmece, în vrăji. Teama începu să mă domine. De la despărțirea cu Eleonora nu-mi mai recîștigam liniștea câteva nopți în șir. Auzind în acea clipă vuietul de avioane supersonice traversînd spațiul aerian al Țării noastre pașnice, mă tot întreb și întreb: cine le-a trimis; de ce și cui aparțin aceste păsări cu cioc de metal, aducătoare de rele și moarte?

O, cît de mult aș vrea să cred că răul nu va triumfa niciodată pămîntul. Să fie lumea atît de ticăloasă ca să admită apocalipsa globală? În acele zile, cînd mi se părea că omenirea se află în pragul unei catastrofe globale, îmi flămîntam mințile ca să găsesc răspuns: de ce oamenii începînd cu antichitatea și pînă în zilele de azi, moderne, poartă mereu războaie pentru a se distruge pe ei înșiși. Am ajuns la concluzia, ca totdeauna, că cel mai mare dușman pe care l-a avut omul întotdeauna, a fost... el însuși. Zică cine-ar zice, dar nu mă poate nimeni convinge că nu am dreptate. Probabil, că prin intermediul răului, numai prin mijlocul lui, oamenii își pot făuri viitorul. Cugetam mereu cu gîndul la cele aflate de la prietena mea și căutam o limpezire a lucrurilor, precum se întîmplă veșnic cînd ne aflăm în fața unor întortochele ale destinului. Totuși, care e povestea de mai departe a Violetei? Doar pămîntul are loc pentru toți: de ești bun, de ești rău. Se strecură cîte ceva la urechile mele și mi se aprindea curiozitatea. Dar toate mi se păreau un simplu zvon... Dar era numai un zvon? Se spune că trăiește undeva lîngă Milano.

L-a uitat, l-a lăsat oare în pace pe Ilie? Se zice că trăiește împreună cu un celibatar bătrîn, posesorul unor ateliere de confecționarea dopurilor de plută în Portugalia și Sardinia. Este obsedată de un vis ca după moartea concubinului să devină legatar universal. Dacă e așa, cu certitudine vreau să cred că de azi înaintea răul nu se va mai abate asupra Eleonorei și familiei sale.

SĂ NU NE DEZICEM DE PROVERBE, COPII...

Invocînd amintirea lui Vasile Vasilache

Acum zic, că bine-ar fi să fie omul înțelept ca un proverb românesc, ca, înaripîndu-se cu cumințenie, să fie om ca toată lumea. Bine-ar fi să fie, zic. Dar nu este și pînă va fi pare-mi-se, mai este...Iată eu, bunăoară, care toată viața am fost cum sunt, într-un moment s-a făcut că toată lumea îmi zice Pavel Cantaragiu. Pentru a înțelege mai bine, puneți accentul pe ultima silabă că-i dintr-o singură buchie. Și-mi mai spune lumea asta, apărută ca din senin, că-mi zice așa cum îmi zice, pentru că, toate ca toate, dar iată că dragostea nu poate fi cîntărită. Dintr-un început nici n-am înțeles de la lume ce vrea de la mine. N-am fost cantaragiu niciodată nu numai în viața mea, dar nici în viața părinților și nici a părinților părinților mei. Drept că mama mi-a spus de cîteva ori în viața ei, drăgostos și înghițindu-mă din priviri, că atunci cînd m-am născut aș fi cîntărit vreo 3 kilograme și ceva. Dar mi-a mai spus, că nu ea m-a cîntărit, ci babele celea care-au primit pruncul de mine. Tata, la rîndul lui, nu numai că nici nu s-a gîndit să mă cîntărească, ci mai întîi a plîns de bucurie că eram al treilea plod al său de-aceiași sex cu dînsul, iar pe urmă s-a apucat cu frații și prietenii lui să beie vin mai vechi din butoaie, scriind pe doage numele viitorilor cumetri ai lui și nănașilor mei de botez. Asta înseamnă a cîntări? Ascultați, copii, și deșteptați-vă de pe acum, că sunt eu și nu un oarecare cantaragiu. Învinuiți-mă de păcate și nu le puneți pe seama altora că vă luați păcate pe sufletul vostru. Spuneți-mi în față așa cum a fost și am să vă răspund că ceea ce a fost e un fleac în comparație cu ceea ce este și urmează să fie.

Spuneți-mi, copii, că nu sunt acel pe care mama și tatăl meu l-au adus pe lume acum jumătate de veac și încă mai spuneți-mi că după botez și după anii cei de școală sovietică, m-au lăsat în voia soartei și dacă părinții au știut ce să facă cu mine, crescîndu-mă și învățîndu-mă, apoi soarta a făcut cu mine ce-a vrut ea să facă.

Vă spun eu, copii, că sunt Pavel Cantaragiu nu pentru că țin prea mult la numele meu de botez, la părinți și la tot neamul, și nici pentru că am cîntărit vreodată pașii mei, ci mai curînd pentru că n-am fost și nici nu sunt în stare să fac ceea ce lumea

numește cîntărire și măsurare. De-aș ține minte cum soarta m-a scos din sînul familiei și neamului, aș zice că am trăit. Dar dacă nu țin minte atîta lucru, atunci mi se pare că mi s-a năzărit doar pierderile grele pe care mi le-a impus viața. Dar știți voi, copiii, din ce motive acum, la anii mei, dar și cînd eram tinerel am pierdut mai toți prietenii din jurul meu? Mi-i și rușine să recunosc, dar n-am încotro. Din cauza sărăciei ce nu mă mai slăbește și... din lipsă de timp. Dacă nu mă credeți, atunci dați ascultare mărturisirilor, că-s sincere și curate.

... Mă întorceam la vatră de la armată, din Siberia militarizată pînă în măduva Taigalei, unde se fabricau și se experimentau niște bombe pe care dacă le aruncau asupra voastră, copiii, nu mai aveam acum nici tu Uniunea Europeană, nici tu *NATO*, nici America, dar nici Rusia cu întinsurile răscărăcate peste Europa și Asia. Treaba asta se numea secret militar, pentru divulgarea căruia pe timpuri se pedepsea pe viață. Deși despre asta s-a vorbit și, pare-mi-se, că se mai vorbește, trebuie să vă spun, copiii, că esența omului, din antichitate pînă în ziua de azi nu s-a schimbat așa cum vi se spune la școală. Școala cea adevărată a vieții reale arată că omul, prin natura sa, cu cît mai mult construiește, cu atît mai mult se apropie de autodistrugere. Doar că în antichitate, animalul cu rațiune, care este Omul, cînd se războia cu pietrele, săgețile, cuțitele, lăncele, halebardele, astăzi se distrug unul pe altul cu bombe nucleare! Domni de la înaltele tribune vorbesc mereu despre pace, iar guvernele, popoarele lor se înarmează, poluiază planeta încît *prin efectul de seră* au adus-o pe marginea prăpastiei și nu se înțelege: este lumea lume sau altceva? Adevărat teatru al absurdului!

... Ziceam că am venit din armată și m-am oprit la Chișinău, la Universitatea de Stat, unde fusesem admis student la drept... Atîtica lucru vă îndreptățește, copiii, să mă numiți cum mă numește lumea acum, Pavel Cantaragiu, că am putut să țin în mine secretul cu armele nucleare cu care am fost în contact timp de peste doi ani. În rest, cum zice francezul, *să am pardon!* Pe cele ce urmează am să ți le așez pe tavă, cu condiția să nu-mi zici cumva cantaragiu sau măsurătoru.

...Vin eu de la cătănie și deodată mă încadrez în studierea dreptului, pentru care lumea de aceea și este cum este că încă n-a găsit și mereu e în căutarea dreptății. Oamenii buni spun că dreptatea-i la fundul mării, iar dacă Moldovei de către Rusia și Ucraina i s-a tăiat și dreptul de a avea ieșire la mare, înțelegeți ce vreau să spun?.. Eu însă am hotărît să găsesc dreptatea și să v-o dăruiesc vouă, copiii. Munca, firește, mi-o îmbin cu odihna și nici nu observ cum trece timpul, se îngălbenesc frunzele pe copaci, cum cad și-mi foșnesc sub picioare, mai făcîndu-mă să alunec uneori cu *icnete*. Dar cum era să observ fenomenele naturii, dacă nici nu mă uitam la dînsule, nu tocmai să le studiez. Apoi... trebuie să recunosc... adevăratul meu obiect de studiu devenise o codană de la medicină, cu un nume îmbătător de frumos, o invenție a mea – **Luciana**. Atîta vedeam în fața ochilor – părul ei blond-blond, ochii albaștri-albaștri, mersu-i zgolbiu și rîsu-i gîlgîit, ținuta-i zveltă și bine centrată, ca să folosesc un termen tehnic învîțat tot la armată, și sărutu-i dulce-dulce. Astea sunt toate cele ce pot fi redată

prin cuvinte calitățile Lucianei pe care nu le pot reda erau... nici nu știu cum erau, pîrdalnicele. Oare, puteam eu, copii, să răsufli liniștit fără sufletelul acesta?

Scurt pe doi. Unu – nuntă, doi – cumătrie. Și încă nu unele obișnuite, ci studențești. Și ca să vă las lași, copii, vă voi mai povesti că eu cu Luciana am fost primii studenți, care, prin anii 70 ai secolului XX, am adus doi copii-gemeni – o fetiță și un băiat – Lucia și Petrică. Văzîndu-i atît de drăguți, tot regretam că nu-s ambele fetițe ca să le fi putut numi Lucia și Luciana, numele mămicăi lor! Dar și Luciana, păcat de spus, regreta că nu au fost ambii băieței ca să-i numim Petru și Pavel, pentru că, zicea ea, aceste două nume au fost îngemănate de sfinții părinții străbuni. Și eu, Pavel, cum s-ar zice, îi aminteam Lucianei de toată istoria omenirii de dragă ce-mi era. Dar n-a durat mult dragostea asta. Aș face un păcat pe care nu că lumea, dar nici Dumnezeu cel Mare și Atotputernic nu mi l-ar putea ierta. Uită-te că iarăși simt o insuficiență de cuvinte care ar exprima faptele și întîmplările ce s-au dovedit a fi mai dure, mai sfișietoare decît para focului dragostei care părea că nu v-a mai putea fi stinsă în vecii vecilor. Ceea ce s-a întîmplat în continuare cu dragostea noastră poate fi redat doar prin vorbe, nu și prin cuvinte.

Așadar, am să vorbesc, iar voi, copii, străduiți-vă să înțelegeți ceea ce am să vă spun. Ziceam că eram studenți cînd ne-am înfilnit și că nunta ne-a fost studențească. Firește, primul care a luat cuvîntul să ne felicite a fost chiar rectorul Universității, care, om înțelept și frumos fiind, ne-a zis:

– Voi, dragii mei, faceți astăzi o familie, iar familia în țara noastră se bucură de sprijinul întregii societăți. Cum ar putea fi altfel, dacă familia într-o țară, bastion al păcii și al progresului tehnico-științific mondial, constituie celula principală ce asigură durabilitatea și prosperitatea, după principiul – omul pentru om este prieten și frate – toți pentru unul și unul pentru toți! Ridic acest pocal în cinstea noii familii, urîndu-i sănătate... A-a-mar!!!

Părinții, frații, surorile, prietenii mei și ai ei au preluat ultimul cuvînt al rectorului și l-au rostit cu atîta entuziasm îndelungat, încît abia acum, cînd am trecut de zenitul vieții, pornind-o repejor spre asfințit, conștientizez că atunci n-a fost bucurie, ci menire amestecată cu descîntec.

Mai pe scurt, acel „amar” rostit în ziua, nu, în noaptea nunții noastre la un an – la doi era să se transforme în adevărată amărăciune. Dar de ce zic la un an – la doi, dacă toate relele aveau să înceapă mult mai devreme. Eu trăiam la căminul Universității, ea, desigur, la cel al Institutului de medicină. Și faptul acesta a mai fost el suportabil cît a fost, dar de cum ne-au venit gemenii pe lume am fi vrut să le fim părinți permanenți, să-i putem încălzi cu cuvintele și suflarea noastră comună, nu doar odată – de două ori pe săptămîină. Bărbat și tată fiind, am mers la rector rugându-l să dispună acordarea unei camere de cămin, unde să ne cuibărim împreună. Drept că rectorul n-a zis nu, dar cei care-i îndeplineau indicațiile n-au zis da. Bursa studențească nu era suficientă pentru a închiria un apartament în oraș. Locuințe, libere, la acea vreme erau cu duimul, dar politica rusească de ocupație din Basarabia, le acorda veneticilor veniți de aiurea,

cu scopul de a schimba procentajul demografic în favoarea slavilor, la Chișinău. Astfel apartamente primeau bețivani, măturători, mediocrități, poftiți din fundul Rusiei, pe gratis. Numai nu noi, moldovenii, care eram priviți de către demnitarii sovietici, ca niște aborigeni și locul nostru era la țară și nu în oraș... Iar noi, o familie tânără de români, nu aveam nici o susținere, decât primeam burse pentru succese la învățătură. Și-apoi cu acea țîră de parale, copiii, mai trebuia să acoperim niște cheltuieli mărunte, zilnice. Și am îmblat așa, iată tocmai acum ar fi nimerit să zic nu un an, ci doi. Același lucru l-a făcut și soția și tot cu afîta succes. Ca să punem capăt acestor alergări pe cerc, care nu ne aduceau satisfacții nici nouă, părinților, dar nici bebelușilor noștri, împreună cu Luciana am hotărît: ea să plece la țară, la părinți, iar eu să rămîn să-mi închei studiile, să primesc licență, să mă încadrez în cîmpul muncii, să fac bani, să primesc sau să cumpăr apartament, apoi să-mi aduc soția cu copilașii, să-i creștem și să-i educăm, să-i dăm la studii... În timp ce-i mărturiseam soției aceste planuri optimiste, ea se uita la mine și făcea culori pe față, de parcă mă vedea prima dată. Zic așa, pentru că țin minte că n-a putut răbda și, oprindu-mă la jumătate de cuvînt, mă întreabă apăsător ca pe un străin:

– Tu cînd vorbești mai și cîntărești ceva în minte sau?..

Nu i-am înțeles întrebarea din care cauză am continuat să vorbesc, ca să nu mă mai poată opri. Atunci ea, învenîindu-se pe față, se stropși:

– Dar ce fac eu cu viitorul și institutul meu, te-ai gândit?

Eu de bună seamă am uitat că și Luciana e studentă, nu numai mamă. Am fost nevoit să-mi iau o pauză de tăcere. Soția parcă afîta aștepta și hotărîri deja să completeze golul așternut între noi:

– Văd eu, zice ea, că juriștii trebuiesc lecuiți ca să poată nu doar să vorbească, dar și să cîntărească. Și încă te mai chemi Pavel Cantaragiu, adăugă dînsa ironic, desigur. Te-ai gândit peste cîți ani ți se vor împlini planurile ce mi le-ai înșirat odinioară? Să-ți spun eu, medic cu studii superioare necomplete: peste 180-200 de ani! Tu nici ideie n-ai pe ce lume trăiești... Eu cu un asemenea om n-am de gînd să-mi pierd tinerețea, strigă ea la mine. Apoi răcni din toți bojocii:

– Să pei din ochii mei odată și pentru totdeauna!!!

Numai unul ce a trăit așa ceva își poate imagina amărăciunile simțite atunci în mădularele mele.

Acum ce ar trebui să vă spun eu vouă, copiii, că s-a răsturnat pămîntul și s-a prăbușit cerul peste Pavel Cantaragiu, cînd soția lui, în numele ei și în numele a doi copii într-o clipită l-a afurisit și l-a *anemetizat*, pentru că ea a înțeles încă de pe atunci, iar el încă nici pînă azi nu înțelege în ce societate i-a fost dat să se nască și să trăiască. Da voi, copiii, și pînă azi vă mai țineți de poala terfelită a acelei societăți învechite mai alegînd-o în mod democratic și mai ținîndu-mă și pe mine într-un regim putrezit.

Dacă vreți cu tot dinadinsul am să vă recunosc, copiii. Pămîntul și cerul au rămas la locurile lor și după aceea despărțire a lui Pavel Cataragiu de iubita sa soție, de acei doi

copii gemeni ai lor, Lucia și Petrică, să spună că în sufletul lui nu s-a răsturnat și nu s-a prăbușit nimic ar fi prea din cale afară.

La fel nu-i cazul ca Pavel Cantaragiu să înceapă acum a se scînci că iată, copiii, așa și pe dincolo, Luciana nu a avut dreptate, că și celelalte femei cu care Pavel a trăit mai apoi și cu care a mai avut și mai are urmași, unii dintre care azi au puradeii lor, zic, nu-i cazul să ne batem noi înde noi, pentru că numai vîntul are dreptul să ne bată.

În zadar cineva meșteșugește atomul, totuși pe pămînt stăpîn e omul și Acela ce l-a făcut pe dînsul după chipul și asemănarea Lui. Așa nenorocit cum este el, Pavel Cantaragiu nu poate spune că nu are păcate. Ba le are și încă într-un număr foarte mare, ca să nu zică un cuvînt și mai tare. Ceea ce n-are Pavel Cantaragiu, apoi numai el vă poate spune – datorii. N-are nici o datorie în fața femeilor cu care a trăit și nici o datorie în fața copiilor pe care i-a făcut cu ele. Pe toate le recunoaște de femei sfinte pentru viața care i-a hărăzit-o Dumnezeu, și pe toate fiicele și toți feciorii săi îi recunoaște drept continuatorii și moștenitorii săi exact în măsura în care el însuși și-a continuat și-și mai continuă părinții săi, moștenind totul și toate ce i-au lăsat ei ca moștenire. Cineva zicea cîndva că cinstea și rușinea nu provin din nici o condiție. Fă-ți datoria de Om, în aceasta constă cinstea.

Dar, zică-se ce nu s-ar zice, pe lîngă toate cele moștenite și pe lîngă toate cele săvîrșite pînă în zenitul vieții sale, Pavel Cantaragiu a fost ca dînsul, încît cel puțin un prieten de-al său nu-l poate confunda cu alții. Săptămîni întregi stă închis în garsoniera sa dintr-un bloc din marginea orașului, scrie cărți, compune cîntece de dor și jale, mai încreionează pe foi albe de hîrtie peisaje siberiene cu animale aspre și agresive, chipuri hîde de comandanți militari porniți să distrugă omenirea, își admiră rafturile bibliotecii personale; face mărturisiri pereților, spunîndu-le în gînd că cea mai mare slăbiciune a sa a fost că n-a putut să facă o familie statornică și trainică. Chibzuiește în sine, că viața pentru el deja s-a încheiat și, doar din voința Celui de sus, trebuie să zăbovească pe acest pămînt, ducându-și crucea pînă la ultima suflare. Își calculează agoniselile și le împarte imaginar copiilor săi, care trăiesc cu... tații lor ce au alți copii de la aceleași mame. Au mașini de lux, calculatoare, telefoane mobile – toate accesoriile caracteristice perioadei zilelor de azi, contemporane, moderniste și postmoderniste, cum se mai zice.

E drept, copiii, că și Pavel Cantaragiu a făcut cîteva încercări de a-și schimba cursul vieții, a vrut să se însoțească cu vreo femeie care să-i încălzească sufletul și să-i spulbere singurătatea. A scris chiar la unele ziare că-și caută jumătatea. Cîțiva ani la rînd neprimind nici un răspuns el, în cele din urmă, lăasă parcă să-i cadă mîinile în jos. Considera că a venit deja timpul să o încheie cu aventurile și să accepte viața de burlac pînă în cea din urmă clipă... Are un serviciu bunicel la compania de asigurări, acasă are multe cărți necitite încă. Cine poate să interzică omului să facă ce vrea și cum vrea? Frigărui a învățat a face chiar de la *șășlicarii* care s-au înmulțit în ultima vreme mai dihai ca ciupercile după ploaie. Ar fi putut deveni lesne chiar trădător de țară, coadă de topor, rîndurile acestora s-au îndesit în ultimii ani. Afîta

doar că Pavel Cantaragiu a pornit-o cu căutarea dreptății și ar fi vrut tot la un fel de dreptate să ajungă.

Dar îngăduiți puțin, copii, că am uitat să vă spun ceva foarte important. Mi se pare că anul acesta sau anțărț, nu țin bine minte anume când am fost în ospetie la un coleg de universitate, care trăiește la Orhei. Și el și soția lui, dar mai ales fiica lor, aflînd că eu sunt acel pe care îl cheamă Pavel Cantaragiu, mi-au pus în față un caiet cît un album de gros și fetița lor mi-a spus, cu voce de copil, că e o proză pe care a scris-o începînd din clasa V-a și o mai scrie pînă acum, cînd este studentă la universitate. Mamă-sa și taică-său au confirmat că-i vorba de o proză care ar fi mare păcat să nu ajungă pe masa publicului cititor. Am citit cîteva pagini și m-am convins că nu-i vorba de o laudă deșartă. Prin scrisul ei într-adevăr vădea talent veritabil, al unei nuvele de dragoste cum numai Rebreanu sau Sadoveanu au scris la vremea lor. Deși numele domnișoarei era Cristalina, el i-a propus și copila amicilor de universitate a acceptat cu plăcere să-și semneze lucrările în viitor cu pseudonimul *Cristi Ferlada*...

Dar să nu uit a vă informa, copii, că această Cristi e cam de vârsta fiicei mele, Lucia cea născută în pereche cu Petrică. Deși asta prea puțin contează. Mai important îmi pare faptul că, îndată ce-l văzu în casa ei pe Pavel Cantaragiu, Cristi Ferlada l-a luat de-o mîină și l-a petrecut în altă odaie ca să-i arate ce mai rarități de tablouri poate desena ea... Bine că măcar compozitoare nu era ca să ne pomenim cîntînd împreună de dor și jale. Ori ceva *folk on-line* postmodernist. Acum ar trebui să vă spun, copii, ceea ce lumea știe de cînd lumea. Adică, așa și pe dincolo, arta veritabilă are capacitatea de a înnobilă sufletele oamenilor și a uni popoarele care pînă odinioară se învrăjbeau înde ele, astăzi îndeletnicindu-se doar cu terorismul și traficul de ființe umane. Aș putea să vă îndrug și alte adevăruri, devenite de atîta folosire declarații deșarte, dar eu zic că mai nimerit ar fi să le lăsăm baltă pe toate aceste adevăruri îmbătrînite și să ne oprim la o istorioară dureroasă, dacă nu chiar dramatică, iscată în relațiile de mai departe stabilite între această ființă tînără, firavă și talentată, Cristi și colegul de studenție al părinților ei, *barbatul coliliu*, nenorocitul Pavel Cantaragiu. Puneți, vă rog, accentul corect.

Adică, ați văzut și pînă acum, copii, că acest Pavel Cantaragiu este om de treabă, făcător de multă dreptate, generos și săritor la nevoie. Cum a putut el s-o lase în anonim pe-o fiică de-a sa care merită să fie scoasă în lume. Și cu scrisul, dar și cu picturile sale. Păcat, cum am mai zis, că nu e și compozitoare.

... Reîntors de la Orhei, Pavel Cantaragiu nu-și mai putea găsi astîmpăr. Și nu frigăruii, nu plăcintele și nici chiar vinul cu care-l deservise atît de ospitalier gazdele orheiene îi creiau incomoditatea. Și nici din partea prozei sau a tablourilor executate de o domnișoară n-am putea spune că-i venea neplăcerea, pentru că, de fapt, întors acasă din musafirie nu se simțea, cum ziceam, incomod sau neplăcut, ci tocmai invers. Ceea ce el nu putea înțelege e tocmai faptul că se simțea mai comod și mai plăcut în cei patru pereți ai săi, dar nu știa de ce se simte așa. S-a chinuit mult în patul său, întorcîndu-se de pe o parte pe alta pînă să înțeleagă că nu-l prinde somnul și nu poate

închide ochii ca să nu piardă cumva în întuneric chipul zvelt și gingaș al scriitoarei, pictoriței cu nume mult mai frumos decât creația ei – *Cristi Ferlada*. Abia spre ziuă a adormit și când s-a trezit era să constate că a dormit c-am mulțisor, furînd pentru odihnă ceva ore din contul celor de la serviciu. Era cît pe ce să iasă din casă, încălțînd niște ciorapi de culori diferite, în palton, pălărie, cravată la gît, dar fără pantaloni... Când ajunsese la locul de lucru și căuta să se strecoare în birou pe neobservate, șeful tocmai că ieșea din clădire, grăbindu-se la prînz. Îi dete binețe, dar când văzu că a întrecut gluma se grăbi să-i spună șefului că în ziua cea de ieri a fost la țară că i s-a îmbolnăvit mama și mai că era să se mai rețină pentru cîteva zile. Noroc că pe lumea asta mai sunt și niște șefi deștepți și încă odată noroc că tocmai unul dintre aceștea se nimeri a fi șef lui Pavel Cantaragiu. După ce a mers pe furiș înapoi acasă, și-a îmbrăcat pantalonii și a revenit în birou, ziua ceea a trecut mai repede decât trece o ploaie de vară. De ce am zis ploaie? Pentru că Pavel Cantaragiu, seara, a revenit acasă ud-leoarcă de sudori și când a dat să se culce, noaptea tîrziu, numai aude sunînd telefonul. Chiar se gîndi să nu ridice receptorul, dar ispița îl răzbi, când auzi la urechi:

– Sînt o nouă cunoștință, Cristi... Sper că mă țiiți minte? Și rîse atît de liber și atît de copilărește, de părea că nu de pe pămînt vorbește, ci din ceruri. Cît el a stat surd și mut cu receptorul la ureche, domnișoara se dezlănțui cît ții universul necuprins. Sînteți un bărbat interesant și talentat și tot așa pînă a zis că voiește să ne vedem mîine la ora mesei pe Aleea Clasicilor, din grădina publică „Ștefan cel Mare și Sfint”...

Toată noaptea se bătu cu capul nu numai de pernă, regretînd că n-a găsit în el puteri să-i refuze *randevu-ul*. Când o văzu în parc pe Cristi i se păru mai tînără și mai frumoasă decât era în realitate. Ar fi de prisos să vă spun că domnița avea păr negru-negru și ochi albaștri-albaștri, ca împrumutați din ființa părinților cînd erau de vîrsta ei. Mersul ei de felină și rîsul molipsitor continuau să-l magnetizeze. Dar vă mai spun că avea corp zvelt cu mijloc subțire-subțire, gît lung, cap rotund încît idiotul de Pavel Cantaragiu își imagina că o cuprinde, o ridică în brațe și chiar o sărută. Bine că numai își imagina, dar se stăpînea, se reținea, se ținea smerit cum se mai spune. Dar în timp ce el se retrăgea ori numai se prefăcea că se retrage, ea înainta îndrăzneț și neprefăcut spre sufletul lui. Începu să-l descoase de-a mărunțelul despre trecutul său, despre țările, orașele, muzeele cu tablourile lui Van Gogh, Modeliagni, El Greco, despre notorietățile cu care a contactat în viața lui. Pavel Cantaragiu călătorise mult în viața lui, studiasse, știa să explice secretul, tainele unui tablou, unei simfonii, opere de teatru, se pricepea în arhitectură, astronomie, agricultură, în lumea animală și în celelalte de pe lume. Cum putea el, la vîrsta onorabilă să nu-i spună unui copil că omenirea e un conglomerat de diferite națiuni și caractere, care evoluează mereu, care amenință existența Pămîntului cu bomba atomică. Doar sentimentul acesta, cum i se zice, de dragoste, rămîne și azi cum a fost pe timpurile cînd au trăit Hanibal, Spartacus, Alexandru Macedon, Napoleon, Hitler, Stalin al cărui monument a fost, pînă nu demult chiar aici, în capătul acestei alei. Iar Marx și Engels, tot pînă nu demult stăteau pe o bancă, în fața parlamentului și oamenii la

ei, la început să-i depună jerbe de flori, iar când s-au schimbat timpurile, veneau să le pună, în bătaie de joc pe postament cîte o sticlă deșartă de rachiu și rămășițe de zacuscă... E multă mafie pe lume!

Trebuie să vă spun că pînă să ajungă Pavel Cantaragiu la tema literaturii române, să se întrebe de ce nu avem nici pînă azi un Laureat al Premiului Nobel, Cristi a tăcut cum a putut. Adică, sînt ele și femei pe lume care cînd vor, pot să tacă. Însă, atinsă, probabil, în amorul propriu, în momentul acesta fata s-a înclinat nu știu cum pe spate, lăsînd să-i curgă părul pînă aproape de glezne, vorbi cu o voce Cristalină:

– Dacă dumneata ai de gînd să-mi înșiri toată istoria omenirii, dă-mi voie să spun că un mare gînditor indian zicea: *cine dorește să facă bine, bate la ușă*. Cine iubește, găsește ușa deschisă. Ești un om interesant și draguț. Ai să-mi deschizi ușa cînd am să bat în ea?

Pavel intuia că această ființă divină poate să-l înșele, să-l aducă la starea de a face ceea ce în alte condiții nu și-ar permite. După cîte i se întîmplase în viață cu femeile, credea că toate acestea i-au întors spatetele. Ba poate chiar îi poartă pică că n-a legănat și n-a educat personal întîii copiii lui apoi și copiii copiilor, adică nepoții. Dar...a ajuns ca nepoții să-i ceară să deschidă ușa! A tăcut. Scîrțîind din dinți a tăcut. O părăsi pe Cristi rece, fără să-i răspundă ceva. Grăbit se întoarse în garsoniera sa, și deconectă telefonul vreo săptămînă dacă nu chiar două. În una din acele zile trebuia să se întîmple și una ca asta! Îl întîlnește pe o stradă din oraș pe colegul său din Orhei care nu era altul dar chiar tatăl tinerei scriitoare. Din una - din două orheianul i-a spus că fiică-sa îi citește mereu, cu nesaț, cărțile. A început să și le illustreze chiar... Pe pereții din dormitorul ei a afirmat portretul tău, maiestre! Mai fă-ne vreo vizită, îl rugă colegul, după care dispăru.

Trecură zile friguroase, fără zăpadă, cu vînturi secetoase. Veniră altele tot cu vînturi, dar cu ploi ca de vară. Pavel Cantaragiu se obișnuise a trăi cu telefonul deconectat. Dar faptul acesta nu a putut să-l salveze. În preajma Anului Nou, se pomeni că fata îl găsi la serviciu:

– Ce ți s-a întîmplat, dragul meu, de nu răspunzi la telefon?, îl luă la rost fără să roșească. Nu te sufocă singurătatea? Eu... am multe a-ți spune. Vreau să văd unde locuiești. Fraza de pe urmă Cristi o rosti din depărtarea în care tot atunci dispăru.

Revenit în apartamentul său, Pavel nu s-a întins pe pat ca de obicei, ci stînd în picioare urmărea ninsoarea liniștită de afară, care, la lumina becurilor electrice părea o pulbere de briliante. Din cînd în cînd în acea pulbere licăreau privirile fetei care-i promisese să-l viziteze la domiciliu. Poate a glumit? Așa gîndind, tresări cînd auzi soneria. Nu se grăbi să deschidă. Și-a bunghit privirile prin geam și continua să admire coamele desfrunzite, atinse de zăpadă ale copacilor de afară, care parcă îi mîngîiau singurătatea. Sunetul se repetă și el deschise. Se pomeni în cadrul ușii cu tînăra ce tremura ca varga, totodată îngrămădind haina în jurul gîtului. Tată și bunel, pus în situația de cavalier, Pavel Cantaragiu invită musafira în casă, după care o rugă să se așeze comod în fotoliul din fața lui, mai punîndu-i

pe umăr o cojocică. După ce o servi cu un ceai fierbinte, scoțind-o din starea de toropeală, Pavel Cantaragiu îi mărturisi:

– Sînt bucuros, dar haide să le telefonezi părinților. Să vină după tine...

– Cum vine asta, maiestre!? reproșă ea nemulțămîită. Eu înfrunt intemperiiile naturii pentru a-ți ușura existența, vreau relații... iar dumneata mă tratezi ca pe o povară...

– Păi, nu este normal... Sunt de o vîrstă cu tatăl tău, cu mama ta, colegi de universitate... Despre ce fel de relații poate fi vorba între noi?

- Dă-mi voie să aleg eu, maiestre!, se opuse fata, după care zîmbindu-i la lumina lămpii de pe masă, socoti să filozofeze: Dragostea se naște în copilărie și nu moare nici la cele mai adînci bătrîneți! Undeva am citit, cînd aparem pe lume în jurul nostru se nasc o sută de drăcușori... Dacă împlinim un an, dispere un drăcușor negru și apare un îngerăș alb... Cu fiecă an de viață, sufletul nostru se alege cu un drăcușor mai puțin și cu un îngerăș mai mult... Dragostea noastră are perspectivă... Tu trebuie doar să mă cultivi, să mă crești, ca în așa fel să găsești în ființa mea mai mulți sfinți, nu drăcușori...Să nu pierdem speranțele! Omul moare doar cînd cei rămași turiști în viață începe să-l uite...Mereu te am în gînd, în suflet, te visez. Nu pot trăi liniștită! Buzele ei tremurau ca năpăstuite de o durere crîncenă, cînd îl surprinse cu o întrebare: Ați citit cumva, undeva că vîrsta limitează dragostea? N-avea frică, maiestre! Suntem oameni de creație?! Intelectuali, inteligenți, nu-i așa?

I-așa, i-așa, fierbeam în mine!

Fulgii se rostogoliră toată noaptea pe asfaltul din fața blocului.

Ziua ce a urmat, a fost una senină și însorită și poate de aceea celor doi li s-a părut că a sosit mai repede decît cele de pînă și după ea. A fost una care greu se uită ori care nu se uită niciodată. Chipul ei a devenit unul de înger în viața și în casa lui... Mai spre sfîrșitul acestei istorioare ciudate din viața sa, Pavel Cantaragiu ține să vă mai mărturisească ceva, copii. Cu acea domnișoară au fost fericiți o iarnă, pînă în primăvară cînd a înflorit liliacul. Cînd părinții fetei au constatat că fiica lor nu mai locuiește la căminul studențesc de lîngă cimitirul central, ci într-o garsonieră de la marginea Chișinăului, care deloc întîmplător se nimerise a fi apartamentul fostului lor coleg, s-a produs o explozie. Tatăl ei, vînător cu stagi, a venit în fața blocului cu o armă încărcată și numai soția acestuia știe cum l-a convins să nu descarce cartușile în pieptul lui Pavel Cantaragiu și al fiicei lor ce stătea baricadă lipită de iubitul ei.

Acel eveniment a semănat mai mult cu o hărmălaie, după care totul s-a potolit ca o ploaie de stele într-o noapte de vară... Părinții fetei au lăsat-o în voia întîmplării și i-au zis că e deja matură și să decidă cum îi dictează morala. Iar Pavel Cantaragiu, a devenit pentru ei totdeauna un dușman... Conflictul, însă, studenta l-a îndemnat pe Cantaragiu să creadă că e în pragul ultimei speranțe și dîșii nu trebuie să se despartă niciodată, ce n-ar zice lumea. Îi propuse căsătorie, să aibă un copil... Cristi, parcă așteptase întorsătura momentului, dar îl sfătui să mai îngăduie

o vreme, ceea ce a însemnat de fapt altceva... Trecu iarna, lunile de primăvară, iar în plină vacanță de vară, fata brusc a început să vină acasă tot mai târziu. Zicea ba că s-a reținut la o prietenă, ba că a mers la bibliotecă, la un cenaclu literar, ca într-o zi să-i declare că un oarecare Petru Lepădatu scrie, pictează și compune muzică modernă. I-a mai spus că viața omului trece zilnic prin ispите și schimbări pe care tinerețea e datoare să le dezlege; ba chiar l-a învinuit că nu o asigură cu bani ca ea, care e tânără și frumoasă, trebuie să meargă la mare, să asiste la recepții în societatea oamenilor de afaceri... Apoi, așa s-a întâmplat ca peste o zi, a întâlnit-o plimbându-se la braț cu acel Petru Lepădatu pe Aleea Clasicilor, un bărbat de o vîrstă cu el, bine clădit, îmbrăcat ca un Prinț. În acea clipă chipul de înger de altă dată al fetei pentru el... se transformă imediat într-un chip de diavol împelițat...

– De ce nu înțelegi că ești un bărbat prea copt pentru mine? îi suna în urechi întrebarea ei repezită: Eu trebuie să am un viitor și... nu ai motivul să-mi întrerupi zborul plin de tinerețe și elan... Tu, ai locul tău. Eu am zborul meu!...

Stop! Adică, oprește-te Cristinică, Cristalina, ori cum te mai cheamă, îngerul meu negru sau alb?!

Opriți dezmățul, copii... Eram să-i spun fetișcanei acesteia în ipostaza ei de nepoată, fiică și soție ce-mi era.

Dar nu i-am spus nimic. Numai m-am gândit să-i spun. Trebuie să vă informez, copii, că Pavel Cantaragiu e omul care nu vorbește cu trădătorii ce-l trădează pe dînsul, pe părinții și pe neamul său. Dar trebuie să vă mai spun că, deși nu este un fricos, totuși se teme. Spune că nu se teme de nimeni și de nimic, decît de sine însuși. Mai bine zis de mînia sa proprie. Se ține în mîini cum poate și se teme că de se va mînia v-a comite ceva care nimeni nu știe cum se va chema. Dar, cum ziceam la început, el a fost și este omul dreptății și și-a consacrat toată viața adevărului adevărat. Nu Pavel Cantaragiu a fost și mai este acela care vă promitea la început și încă vă promite acum să găsească dreptatea și să v-o dăruiască vouă, copii?

Îeșit demult din copilărie, trecut și prin tinerețe, cînd a plecat de-acasă-n lumea mare tata l-a servit, după vechiul obicei codrenesc cu un pahar de vin, iar mama, bolnavă și mult mai tristă decît tata, i-a spus parcă tîlcuind un proverb: ia sama, dragul mamei, că de acum încolo cum îți vei așterne, așa vei dormi...

El, prostul, s-a gândit atuncea și încă mult timp după că biata mamă-sa s-a referit la faptul că n-o să mai doarmă acasă, în așternutul gătit de dînsa. De atunci încoace, tot în drum aflîndu-se, nu poate să uite vorba mamei și o dojenește în minte că i-a spus un adevăr, dar numai pe jumătate. De i-l spunea întreg, așa cum a fost el, formulat din buni-străbuni, nu mai ajungea el Pavel Cantaragiu, la ce a ajuns.

De aceea, poate îmi și vine să vă îndemn, copii: haideti să învățăm proverbele părinților noștri și atunci, poate, că nici atît de săraci nu vom fi, și nici lipsa de timp nu vom simți. Înțelepți ca proverbele fiind, vom reuși a le face pe toate omenește și pentru noi, și pentru viitorimea noastră.

Așa cred eu, Pavel Cantaragiu. Luați aminte, puneți accentul pe ultima silabă! Și nu uitați că viața celor drepti, de la sfârșit începe.

Iar Cristi?... Demult n-a mai văzut-o. Azi, din câte a aflat, s-a dezis de pseudonim și poartă numele de familie Lepădatu. Are copii.

Ajuns în pragul pensionării Pavel Cantaragiu își pune aceeași întrebare și vă întrebă și pe voi, copii, – viața o trăim, sau adeseori ni se năzare? Adeseori se trezește nopțile cu senzația că viața lui a fost și continuă să fie o umilință optimistă...nefiind în stare să explice unele momente trăite. Uneori o umilință te face mai puternic, mai avan pentru viață, pentru viitor. Dar ce mi-a dat mie această istorie, copii? Umilință, optimism? Cine poate clar să-mi dezlege această frământare sufletească?

STRĂINUL

Pentru artistul Apolinar societatea se considera cultă, amenajată, bine instruită. A încercat ani în șir să culturalizeze publicul cu vocea-i sonoră, deși oamenii parcă-l ironizau. Apolinar avea impresia că în anturajul cela de vacuum cultural, să fi apărut un Caruzo, nimeni nu avea să-l observe. Toți cântau; unul mai talentat decât altul. Artiști– cât frunză și iarbă! Ascultători, aproape niciunul. Devenise la modă să se aprecieze valorile de peste ocean. Apolinar, spre deosebire de alții, vedea valorile create de el, sprijinite pe folclorul balcanic– toate apreciate de ochiul lui. El, adeseori vorbea la televizor, la radio, cercînd să prezinte oamenilor idei și gânduri ingenioase...Zadarnice îi erau străduințele.

Nu era nici bătrîn nici tînăr, se împotmolea în mizeria timpului... Dar se întîmplă o minune a vieții. Fu salvat de o femeie...

Adeseori nota în zilnicile sale, că starea lui va fi salvată de o femeie... Dar nu credea că această femeie poate fi una din prietenile sau amantele tinereței. Acele femei demult deveniseră bătrîne, cu interesele familiilor lor, nu mai nutreau față de el nici un sentiment, dar poate nici o compasiune. Nu credea că poate fi scos din starea lui de criză nici de una tînără. Codanele au lumea lor, interesele lor înguste și ele foarte anevoios pot să se hotărască, să se sacrifice în interesul unui vîrstnic ca el... Dar, acea femeie veni... pe neașteptate, zîmbitoare și împovărată de grijile știute de dînsa... că o așteaptă greutăți enorme pentru a-l readuce la o cale dreaptă. Salvarea au găsit-o împreună... Au emigrat, în America, acolo, unde plecau toți, cu toate ce aveau, nedorind să mai lase ceva urme pentru alții, păstrînd nostalgia doar pentru mormintele părinților, strămoșilor din dealul satului. În străinătate, datorită rudelor ei, dînsul obținu acces la mass-media. Cu spriginul și ajutorul amicilor lucrările lui au fost traduse. Începu să publice opere inedite, apreciate de critica de specialitate. A fost observat de redactori astfel, deschizîndu-i-se posibilitatea de a se publica, de a primi onorarii încurajatoare. Ca pe un ostaș iscusit după ce lăsă mai multe bătălii să fie pierdute, acuma el cîștiga războiul în

ansamblu... Timpurile se orînduise în favoarea lui... E adevărat, înfilni opoziție puternică din partea boiemii locale, din marea țară, dar el, deja se strecurase în cercul atenției. Cineva era entuziasmat de munca lui... Despre el se vorbea în culoarele boemii... Operele pe care în Patrie nu le lua în seamă nimeni aici erau reeditate în tirajuri enorme.

Era ca înainte harnic, sîrguincios, plin de ingeniozitate, istețime și părea că se sfințește în fața hîrtiei... Curînd, în țara lui începură să-l recunoască, instituțiile de stat și culturale îi făceau invitații... Îl pofti în vizită președintele țării!

Vremea trecea și el tot amîna să facă o călătorie în țara care pentru dînsul nici nu a existat pînă la acea oră... Cunoscute în toată lumea și invitat la toate forumurile de prestigiu, el păstra distincte însemnele poporului din care descindea și unde a fost pînă mai ieri totalmente ignorat... Într-o zi trecu peste orgoliu și ceru învoire de a intra în patrie... S-a zvonit în mass-media că se întoarce Apolinar... La aeroport au venit să-l întîmpine o mulțime de oameni, ca la Marea Adunare Națională. L-au întîmpinat cu pompă și onoruri. Edilii l-au declarat oaspete de onoare, i-au oferit mașină la scară, conac la periferia pitorească a urbei... Însuși împăratul cu soția a venit în întîmpinare. El, însă, le-a mulțumit de toate și... spre dezamăgirea tuturor, singur plecă la satul lui... De-acolo urmărea relatările presei, care trîmbița despre revenirea lui în patrie! Fiului neamului! Se ofereau spații largi operei, creației lui... Ziariști din Rusia, Ucraina, România căutau insistent contactul cu el. Apolinar își lăsase barbă, mustețe și plecă la prietenul copilăriei, la pădurarul din Lunca. S-a odihnit o săptămînă ca în rai, ferit totalmente de ochii lumii. Luase cu el foarte multe proiecte pe care putea să le realizeze doar în atmosfera copilăriei. Avea și multe medicamente pe care soția i le pregătea scrupulos să le folosească în orele fixate de medici...

Cu vreo cîteva clipe în urmă tinerețea îl părăsise și se afla în mrejele acelei vîrste spre care nu se dorise. În inima lui mai triumfa viața, care îi oferise o admirabilă ocazie să adune pe umerii plini de aventuri și peripeții, două vieți: una plină de muncă și dezamăgire în Patrie, cealaltă petrecută în străini, plină de recunoaștere și triumf creativ...

Cîteva zile oficialitățile au păstrat tăcere, apoi au început o campanie de defăimare, învinuindu-l că nu dorește să contacteze cu consînginii. Atunci, Apolinarul a replicat: "Ca să te bucuri de stima compatrioților, e neapărat necesar să primești colaci, prosoape de la cei care te adoră? Socotesc că e normal să slujești, dezinteresat, fără să ceri recompense de la oamenii simpli, decît o atitudine..."

Soția îl cicăli mereu să accepte capriciile autorităților, care solicitaseră oficial reîntoarcerea lui acasă, care-i propuseseră mulți bani, deoarece edilii actuali se doreau aleși în Parlament... Campania electorală bătea la ușă!

Toată daravera asta, însă pentru el nu mai însemna nimica. Nu avea nevoie de recunoștință, de ajutorul lacheilor de la cîrma țării. De o asemenea compasiune avuse nevoie cu vreo zece ani în urmă, cînd locuia singur, cu soția și copilul în

oraș, uitat de rudele cele mai apropiate, ignorat de frate și soră... Atunci avuse nevoie nu atât de ajutor material, cât de unul moral, însă sprijinul nu a venit nici din partea statului, în frunte cu lacheii lui... El demult, după ani petrecuți în adâncă amărăciune, muncind din greu, dar și-a revenit și simțea Patria readusă la sufletul și bucuria lui. Ore întregi venea la cimitirul vechi, la mormintele părinților și recapitula în memorie fiecare crîmpei petrecut cîndva la casa părintească. A fost odată ca niciodată... Acuma vedea pe viu realitatea crudă pe care i-o dicta bunul simț.

„Patria înseamnă ceva mai mult decît ziua de azi, banul, slava și popularitatea. Patria e conștiința istorică ale celor care i-o făuresc și nu se dau pradă slăbiciunilor de moment, ci este ale acelor semeni care o făuresc, o îmbogățesc din leagăn, din copilărie... În ultima zi a aflării lui în Patrie, înainte de plecare, totuși, acceptă să se prezinte în sala națională, unde se adunau pedagogii. Apariția lui pe scenă fusese cu totul neașteptată. Acolo stăteau deja oficialitățile de prim rang. În fruntea pedagogilor, nenorociții timpurilor noastre! Apolinar apăru elegant, cu priviri calde, frumos la chip, fu întâmpinat cu aplauze. Îl recunoscu o doamnă care cîndva l-a refuzat să prietenească cu el, să-i fie soție. Doamna avea un chip fericit, privirile lor s-au întîlnit; dînsa i-a făcut hoțește din ochi.

Privirile ei, superbe nu-și pierduseră din farmec, dar deja nu mai însemnau nimica. Totul plecase în trecut. Vroia ca lumea să nu creadă că e arogant, trufaș... Se impunea a nu fi așa, deși avea temeiul s-o facă, precum o făceau majoritatea dintre semenii lui ce se urcau peste noapte pe greabănul slavei sau al puterii. Aduna în el impresiile de la colțul Patriei, unde se odihnea alături de soție, după atîta amar de zbućium. Alături de soție, de liniștea colțului de natură, obținuse o adevărată sanitarie în vîrste, în relațiile omenești, aranjîndu-le pe toate în ordinea memoriei ca pe policioare. Care nu este cult și nu înțelege acest lucru, vai de capul biografiei lui, vai de cei, care vor veni cîndva să-i păstreze memoria la cimitir. Dar poate, conștient, oamenii n-au nevoie de recunoștință, de memorie? Oare totul se adoptă, se confirmă la plăcerea și savoarea de moment? Marea lui durere era că nu a avut copiii în cercul familiei. Copiii lui, poate și au apărut undeva printre femeile iubite odată, dar nimeni nu i-a spus despre aceasta. Femeia lui iubită, deja avînd mulți ani pe umeri, evita riscul... Apolinar dorea să spună că e fericit... Dar ce înseamnă fericirea, cînd nu te interesează slava, banii. Realizările îi oferi prilejul să obțină victoria la o distanță mare și anevoioasă, alături de străini, neprieteni și invidioși. Obținuse răspuns la o frămîntare grea, plină de dificultăți și fel de fel de întortocheli. Oare această realizare este totul ce a putut să-i ofere soarta? Vroia făgașuri noi, noi situații de concurență; să pornească la o nouă bătălie ca să...o cîștige... Avea nevoie de o groază de timp, avea nevoie de o a doua viață pe care nici chiar bunul Dumnezeu nu este în puteri să i-o ofere... Îndepărtarea de casă îi prilejuia ocazia să rezolve multe dintre frămîntările lui, îngrădit de invidie, replici, dușmănie chiar... Printre străini, însă, rămînea față în față cu problemele

mărunte, față de creația sa. Patria nu-i dădea aspirația de care avea nevoie. O mare majoritate de oameni erau alolingvi, nu se înțelegea cu ei și dînșii nu-i puteau citi opera. Doar numai prin traduceri, care erau totdeauna stîlcite, imperfecte. În Patria lui nu era convins că odraslele se vor putea bucura vreodată în viitor de ceea ce făcea el... Nu era convins, nu era sigur...

Revenit în concediu acasă, descoperise un adevăr absolut: cel mai important era Patria, cu două movilițe sfinte de sub ramurile copacilor din cimitirul vechi al satului de baștină. Acolo, după moarte să fie adus și el. Va zbura oricît de înalt și falnic, dar totuna corpul lui neînsuflețit, pentru a prinde suflet etern față de Patrie și neam să fie întors acasă, lîngă mormîntul mamei și al tatei. Celelalte... Ce-a făcut, de-a mers prin viață cu stîngul sau cu dreptul, să-l judece timpul. Obținuse răspunsul la multe frămîntări, multe întrebări, deja oamenii nu i se păreau interesanți ca mai înainte. Numai dorul și Patria rămîn eterne... Deși Patria demult îl trata ca pe un străin și nu era nici o convingere că la o depărtare de ani, lucrurile se vor putea schimba altfel...

Teatru

SUPERMARKET – CREMATORIU

Piesă în două acte și șase tablouri

PERSONAJELE:

Ion Raropu, șomer, fost ziarist, care-și încearcă mereu norocul în afaceri

Vasile Daraban, președinte al unei companii din lumea subterană, deputat în parlament

Aglaia, soția lui Vasile Daraban

Isaia, juristul companiei

Filimon Bodiș, un reprezentant al lumii interlope

Adelaida, o tânără care suferă de obezitate

Albert, businessman, fiul președintelui țării

În diferite scene apar businessmeni (unul cu mustață, ministru din Transnistria, înalt și tuciuriu, altul fără de mustață, gras șichel), femei frumoase, modiste și dansatoare de un strip-tease vulgar; muzicanți, bodyguardzi, mușterii cheflii, cerșetori, muncitori de diferite vârste, angajați la finisarea cafenelei.

ACTUL I

Tabloul 1.

O scenă cu două niveluri. La primul nivel, aplecați asupra mesei de operație, câțiva medici cu fețe concentrate sunt preocupați de o operație importantă. O liniște profundă, spartă arareori de zăngănitul bisturiului, căzut peste un obiect de feroc.

La nivelul doi – un birou larg, cu masă grea, luxoasă, înconjurată de scaune cu speteze înalte, aidoma unor tronuri împărătești. Pe peretele din față atîrnă un ceasornic cu cifre aurite. Pe o măsută cu rotile – sticle cu diferite vinuri, care servesc drept probe. Pe ceilalți pereți se văd câteva reproduceri din S. Dali, iar lângă ușa de la intrare, pe perete, este afișat jurământul lui Hipocrate.

Vasile Daraban poartă convorbiri telefonice, rînduind celularele. Curînd își face apariția Albert, într-un costum alb, cu pantofi negri, bine lustruiți, urmat de o delegație de businessmeni, toți îmbrăcați sobru, în negru. O habă de vreme discută agitați. Albert

desface niște documente tehnice, pe care le admiră cu toții. Apoi, delegația părăsește biroul, după care își face apariția Isaia, cu o mină tristă, răătăcită.

Vasile (*după ce mai isprăvește convorbirile telefonice, privindu-l sufocat*): Ce, este? Iar nu se potrivește ceva? De ce ar trebui să te dădăcesc ca pe un copil? Tu trebuie să fii nașul tuturor tranzacțiilor noastre. Acuma avem o afacere cu oameni din Australia.

Isaia: Dom'le șef, afacerea cu businessmenii australieni nu prea cadrează cu legislația în vigoare. Cîtă bătaie de cap și ce cheltuieli enorme am suportat anul trecut, cînd nu m-ați ascultat. Am în vedere traficul de nou-născuți peste hotare.

Vasile: Îndreptățiri naive! Anul trecut nu eram parlamentar, nu-l aveam de prieten pe Albert! Lucrurile mari se hotărăsc la nivel înalt! Ești băiat bun... Nu știi de ce preferi să rămii singur, în găoacea ta. Fii prezent la înfîlnirile pe care le am cu oamenii de afaceri. Știi doar, la ultimele sindrofii a participat însuși feciorul președintelui țării! Chiar odinioară ne-a prezentat un proiect mișto, finanțat de Banca Mondială printr-un credit solid... Și, în general, azi e o zi bună. Adineaori am primit o ofertă de la un miliardar din Sydney. Ne cere să-i trimitem un rinichi, pentru a i-l transplanta nurorii sale. Îți închipui ce bănet? Să fim serioși...

Isaia: Și totuși, e o încălcare de lege...

Vasile: Poate vrei să spui că nu avem lege? Păi, la ședința următoare a legislativului o facem! Avem echipa noastră care ne va susține! Tu muncește! Fii solemn!

Isaia: Oricum, afacerea contravine convențiilor internaționale!

Vasile (*descumpănit*): De nu cheltuiam atîta cu tine, demult angajam pe altcineva. Nu-i mare jurist acela care știe să respecte legea, ci acela care reușește s-o evite. (*Îi face șmecher din deget, după care apasă pe un buton, adresîndu-i-se secretarei: "Să între Filimon!"*) Anul trecut, cînd a trebuit să-ți cumpăr vilă și mașină, ai demonstrat cu genialitate cum să evităm pedeapsa penală și dosarul a fost clasat... Îți sunt recunoscător!.. (*În birou apare Filimon Bodi, care îl salută doar pe Vasile.*)

Isaia: Ce ar trebui să mă obligi și anul acesta?

Vasile: Dorința de a merge cu noi într-o nouă afacere, mult mai bănoasă. Dar de-acum va trebui să-ți demonstrezi talentul pentru totdeauna. Să chibzuiești asupra unui contract privind un transplant peste ocean, pe continentul verde.

Filimon Bodi: Las' pe mine, patronule! Doctorii noștri de-acuma au reușit să conserve rinichiul, iar chestia juridică e pe seama lui (*arată către Isaia*). Firma noastră are soluții pentru orice situație!

Vasile: Juristul meu nu e prea hotărît să muncească așa cum trebuie.

Filimon Bodi: Mănăstirea ma... Las' pe mine, șefu'. Principalul este să-l conving să facă copii. Doar sunt paza și securitatea firmei! (*Îl ia la braț pe Isaia și, neașteptînd alte indicații, ies amîndoi afară, exact în timpul cînd în birou dă năvală Ion Raropu*)

Vasile (*privindu-l ca pe un străin*): Iar ai venit cu vreo idee fantastică? N-am timp pentru tine. Spune repede ce vrei?

Ion Raropu: Repede o fac numai motanii.

Vasile: Ieri ți-am dat bani cu-mprumut. Azi ce-mi mai ceri?

Ion (*incurcat puțin*): Cu banii luați ieri am comandat, în Icikeria, piei de cal, ca să facem încălțăminte pentru armata națională.

Vasile: Ce-ai făcut, nechibzuitule! Ai dat pe vînt banii tăi, care sunt, de fapt, ai mei. Doar cecenii poartă război cu rușii, iar războiul trece totul la pierderi. Să fim serioși!

Ion: Sunt oameni curajoși cecenii. Moldovenii trebuie să-i ajute. Ei, cîndva o să ne răsplătească înzecit... Am venit la tine cu altă chestiune urgentă, despre care știe și Aglaia, și-i de acord... E o idee fantastică! În Japonia ideile sunt foarte costisitoare!

Vasile: Nu am ochii tăiați cu rogozul și nici tu nu ești din Port-Artur! Ia zi mai bine cînd o să-ți astîmperi aiurelile tale? Ori crezi că dacă ești consăteanul meu, prieten de copilărie, am să cheltuiesc banii după capul tău prost?

Ion: Vreau și eu să decolez din mizerie, frate. Am opt copii și vreo șase femei. Toți cer de mîncare, iar eu trebuie să-i hrănesc. Să le asigur viitorul.

Vasile: Mai concret!?

Ion: Știu, bani deja n-o să-mi mai dai, deși sunt dator tuturora. Mi se pare, uneori, că și copacii de pe stradă stau cu mîinile întinse către mine, cerîndu-mi datoriile. (*Se așază mai comod pe scaun.*) Am gajat apartamentul să obțin împrumut bancar, dar pentru a-mi realiza visul am nevoie de încă un apartament. Să-l gajez contra altui împrumut. Știind că tu și soția ta aveți cîte un apartament...

Vasile: Nu cumva-mi ceri să vînd unul din ele?

Ion: N-ai priceput! În istoria civilizațiilor și în biografiile bărbaților lumii, în momente cruciale, salvarea a fost totdeauna ...femeia! Deși femeile, cu comorile de sub fustă, sunt într-un război veșnic cu bărbații...

Vasile (*iritat*): Lasă, omule, demagogia și spune-mi odată ce dorești, că n-am vreme de pierdut! Dacă nu, chem bodyguardii și-o să te dea afară!

Ion: Dă-mi voie să-mi înregistrez căsătoria cu soția dumitale.

Vasile (*mereu întrerupt de telefoanele celulare pe care le rînduiește agitat, încă nu a conștientizat propunerea*): N-am înțeles!? Cum adică? Soția mea fidelă, gospodină și frumoasă...

Ion: Nu vorbi despre frumusețea femeilor. Soția ta e simpatică. Iar femeile frumoase totdeauna-s curve!

Vasile (*contrariat de-a binelea*): Consătene! Vrei cu tot dinadinsul să-ți dau la bot?!

Ion: Nu te supăra. Ideea care mi-a venit acum cîteva săptămîni poate depăși toate pronosticurile. Eu divorțez de a mea, tu de a ta și ambii devenim flăcăi. Apoi, chiar a doua zi eu mă însor cu soția ta...

Vasile (*amuzat peste măsură*): Iar eu mă însor cu femeia ta?

Ion: În nici un caz, amice!

Vasile: De ce?

Ion: Ehe-he-e, cine nu știe ce curvar ești! O să vrei să faci cu ea liuliutu' în pat!

Vasile: Păi, așa se vor schimba situațiile.

Ion: Divorțurile și însurătorile noastre vor fi numai pe hîrtie. Fiecare va dormi cu cine are de dormit la casa lui! Eu mă-nsor cu Aglaia pentru a mă folosi de apartamentul ei, pe care-l voi gaja, obținînd un împrumut de la bancă.

Vasile: Și mai apoi?

Ion: Banii împrumutați tocmai o să-mi ajungă ca să construiesc un supermarket și o benzinărie la viaductul de la Orhei. (*Nerăbdător*): Cum nu înțelegi dumneata, fire de businessman ce ești!?

Vasile: Da de ce să nu-ți realizezi ideea asta cu una din amantele dumitale?

Ion: Amantele mele au îmbătrînit și sunt sărace. Dacă, în tinerețe, fetele devin amante ale directorilor de fabrici de mezeluri, de cum le trece vîrsta, le poți aprecia numai la kilogram... Rar dintre ele care rămîn pricopsite la vîrsta mea... Aglaia dumitale are bună avere! (*Împăciuitor*.) Soția dumitale știe despre afacerea mea și nu-i împotrivă... să-mi devină ...soție. (*Visător*.) Magazinul și benzinăria vor fi amplasate pe cea mai aglomerată arteră a țării. Pe-acolo vor trece mii, milioane de oameni, capabili să facă negoț!... De cum îmi realizez visul, îndată îți restitui femeia.

Vasile (*aruncă necăjit celularul pe masă și umflă nările sufocat*): Mda! O situație ce miroase a hoit și dați-mi voie să vărs! Te pomenești că ideile tale mîine-poimîine te vor face președinte al țării!

Ion: Și de ce mă rog crezi că nu s-ar putea întîmpla și așa ceva? Azi fiecare, nebun sau teafăr, se dorește voievod! Bărbații, mai ales cei care devin impotenți, își acoperă goliciunea cu o hlamidă politică! Solicită puterea adică! Cu puterea politică se cuceresc toate celelalte. Chiar și adevărul istoric! Ca să facem o abatere de la temă. La Moscova, cu ajutorul Tiraspolului, s-au descoperit niște cioburi de oale, cu inscripții de pe timpurile cneazului Oleg. Savanții, chipurile, în secolul trecut, le-au găsit îngropate pe malul... Nistrului! Astăzi separatiștii vorbesc neconținut, referindu-se la această falsificare savantă, că Transnistria este pămînt strămoșesc al Rusiei!

Vasile: Iar o dai cu politica! Te-ai deprins să sucești mințile oamenilor. Nu degeaba ai fost cel mai capabil din clasă. Astăzi sunt alte vremuri. Să fim corecți!

Ion: Da, vremurile nu sunt din cele mai ilustre. Dacă am ajuns pînă și copii să facem ... dintr-un rămășag, ce să mai zic?

Vasile (*vrînd să scape de această discuție neroadă*): Oricum, hai s-o încheiem cu palavrele. N-am bani!

Ion (*visător*): Dac-aș avea împrumutul cela! Cu bani ești frumos, deștept, văzut! Unii încearcă să cucerească cu bani cerul, pămîntul. Numai nemurirea nu o pot cuceri! Oricît s-ar îmbîrzoii bogații să cucerească nemurirea, pînă la urmă îi cucerește... moartea! Iaca, au trecut două mii de ani, dar n-am auzit să fi înviat cineva ca Hristos.

Vasile: Învierea lui Hristos o fi și ea o poveste?!

Ion: Așa a fost și așa va fi... Religia este pentru cei bătrîni, iar eu sunt în floarea vieții și, ca fiecă om normal, am nevoie de bani! Nu vreau să îmbătrînesc sărac. Am văzut bătrînețea tatălui meu... Nu mă tem atît de moarte, cît de bătrînețe!

Vasile (*necăjit că se grăbește*): Cu tine n-o termini degrabă nici pre viață, nici pre

moarte! (*În birou intră Aglaia, fardată, care privește, trufaș, cu luare-aminte mai întâi spre soț, apoi către Ion. I-auzi, dragă, ce s-a apucat consăteanul ista al nostru de capul meu? Ia, cărați-vă de-aici!*)

Aglaia (*către Ion*): Și cum se va chema supermarketul nostru?

Ion (*grăbit*): „Aici doar Patria nu se vinde!”

Aglaia: Ghebos!

Ion (*ridicându-se de pe scaun, iradiind de bucurie, privește în ochii înflăcărați ai femeii și se adresează cu precauție către Vasile*): Care va să zică, îi dai voie să se căsătorească cu mine? Dînsa știe problema mea și... e de-acord?

Vasile (*către Aglaia*): Ce nu-ți ajunge de te potrivești aventurierului ista? Avem un cazinou cu mai multe niveluri, îl finisăm deja... Degrabă vom adopta legea potrivită în Parlament... Ori vrei să aduni miliarde? Îngăduiește! Să fim serioși!

Aglaia: Ideea lui nu este deloc aventură. Lasă-l în pace, că știe ce face!

(*După o mică ezitare, Vasile dă a lehamite din mâini și reîncepe, enervat, hora celularelor.*)

Tabloul 2

O cafenea cu mai multe niveluri, aidoma turnului Babel. La primul nivel, cu mese acoperite în galben, tineri discută. La intrare – calici și cerșetori. La demisol e o saună. Se aud țipete vesele de fetișcane, instigate de bărbații tunși, rași peste cheliile pline de cicatrice. Printre împușcăturile asurzitoare de șampanie răsună voci de extaz intim. „Muhamed! Așot! Revaz! Mai încet!”

La nivelul doi cîntă muzica, pe terasă dansează perechi. Prin unghere stau glastre cu flori mari, artificiale, de diferite culori. Pe scenă fetișcane prezintă moda și improvizează elemente erotice, înainte de a coborî în demisol, la saună, însoțite de bărbați de diferite vârste. Deasupra terasei, meșterii finisează acoperișul. Lumea mereu suie și coboară scările în formă de spirală, care unesc nivelurile între ele. Peste unul sînt înarmați cu celulare.

Din cînd în cînd, pe terasa de la primul nivel, apar alte fetișcane semigoale, care dansează strip-tease voluptuoase, provocînd ovații. Treptat, printre tineri, apar tot mai mulți cerșetori.

La nivelul întâi stau la o masă Aglaia și Isaia.

Aglaia (*către Isaia*): Veselește-mă, apostole Isaia! Un jurist cu pondere, precum ești, trebuie să știe a-și distra amanta. Mai ales dacă-i soția patronului său!

Isaia: Mai atent cu declarații de-acest fel! Dacă află soțul tău, n-o să mă curățe! Mai ieri m-a dat pe mîna cuțitarului cela de Filimon și iar am încălcat legea. Compania, în loc să exporteze producția agricolă, precum își are menirea, în realitate, face capital enorm cu exportul de organe umane pentru transplant...

Aglaia: Știi totul! Soțul e o mangafa! Deunăzi, fără nici un fel de scrupule, m-a împrumutat pentru o vreme amicului său de copilărie. Acuma sunt femeie recăsătorită cu un coate-rupte, care crede că mafia o să-i dea voie să-și realizeze ideea... Iar tu... Hai, nu fi botos! Îndreaptă-ți ochelarii și privește. Tot ce e în jur îmi aparține! Dar

vreau mai mult de la viață, fiindcă merit. Cu soțul meu exist, dar eu vreau să trăiesc! Îmi plac banii, ca la toată lumea, dar n-aș prefera să fiu absorbită de ei. Soțul meu a devenit un adevărat criminal!

Isaia: Ca mai întreaga noastră societate!

Aglai: Lasă tînguilele! Dacă realizăm cu Ion Raropu ideea, o să zburăm pe Planeta fericirii!

Isaia (*revenindu-și din mrejele tristeții*): Amîndoi?

Aglai: De ce nu? N-ai dorit cîndva să te căsătorești cu mine? Crezi că nu merităm o căsnicie fericită? Fie și furată!

Isaia: N-am vrut atunci să fac păcate... Poate de aceea și azi mă complac în burlăcie... Erai pe-atunci fiica unui mare funcționar de partid, obișnuită să trăiești fără lipsuri materiale. Nu aveam cum să te asigur îndeajuns, fără de bani, scuză-mă! Să nu regreți. Soțul tău e medic, savant, parlamentar, businessman!

Aglai: Ptiu! Totdeauna am fost cu Vasile doar două subiecte separate ale dreptului civil! Un medic ratat. Dar are ceva talent, dacă a reușit să angajeze în compania lui specialiști de un înalt profesionalism!

Isaia: Totuși, familia este un lucru sfînt. De la Dumnezeu... Dar ce se întîmplă? Astăzi noi vrem moralitate, după ce am permis ca femeile noastre să umple Europa cu prostituate... Vinovați suntem numai noi, bărbații. Istoria și femeile n-au să ne-o ierte...

Aglai: Iubitul meu bărbat! Am studiat destulă psihologie ca să pot face deducții. Morbul societății noastre este că familiile, din cauza factorului material, pe jumătate sunt sănătoase, pe jumătate bolnave. Linie mediană nu există. Primele s-au molipsit de un atavism cronic pe viață, celelalte suferă de mizerie acută... Și nimeni, deocamdată, nu a găsit remediul combaterii acestor maladii...

Isaia: Mi-a ghicit nu demult o vrăjitoare că din toate nevoile o să mă salveze o femeie! Mizez pe forța unei doamne, ce va veni să mă răpească din mizeria timpului, ca să mă ducă pe un fâgaș unde m-aș lipsi de obligațiuni neclare... Eu cred în viitor!

Aglai: Ce naivitate! Femeia azi este depersonalizată, iubite! Zece lei este taxa unei ședințe de plăceri trupești. Oare nu vezi ce se întîmplă în jur? E o chestie stranie. Musulmanii, care practică haremul, nicicînd nu admit depersonalizarea femeilor lor, precum o fac creștinii. Și nu-i vorba numai de o discriminare a femeilor, are loc degradarea societății în ansamblu!

(O melodie cu ritm domol îi aduce pe amîndoi pe terasa de dans. De la nivelul doi, pe scări, coboară fete, dezbrăcîndu-se din mers, urmate de tineri ce chicotesc. Printre cei rămași la nivelul doi, la masă, stă Filimon Bodiș cu Adelaida. Băiatul e tuns chilug, cu cicatrice pe tîmplă. Pe pieptu-i dezgolit și părös, spînzură un lîntîșor de aur, ca și brățara de la mîna tatuată. La șold poartă pistol.)

Filimon (*nemulțumit*): Mănăstirea mă-sii... Ai venit pe capul meu la o vreme nepotrivită. Azi aș fi vrut să mă dedau și eu nițel desfrîului, și taman tu! (*După o pauză*) Ar fi bine să mai îți regim alimentar... Ia uite în jur ce duduie, ce timp frumos! De-ai mai ști și ce sume se joacă astăzi!

Adelaida (*încântată, cu fața înseninată de bucuria întâlnirii*): Da, seara e feerică, dragule! Am lăsat Ineasca și lucrul la grădiniță, numai să te văd măcar o clipă, iubitul!...

Filimon: Nu-mi zi atîta „iubitule”, mama mănăstirilor, astăzi toată lumea iubește doar banii! (*Își ridică picioarele pe masă, scoate demonstrativ pistolul, fluturîndu-l cu dibăcie pe mâini.*) Fără bani viața pare un bărbat înalt, chipeș, lat în spate, dar... impotent. Ți-ar plăcea să fii iubita unui impotent? Eu nu iubesc și n-am iubit niciodată pe nimeni! În societatea noastră există familii, relații, dar nu prea văd dragoste... Majoritatea trăiesc cu pasiunile, ca și mine.

Adelaida: O pasiune frumoasă e o virtute, dragule!

Filimon: Mi-ar plăcea să fiu mereu cu ochii pe oamenii de afaceri. Aceștia sunt ingenioși, știu cum să acapareze o parte din venitul social, iar eu, prin furt, tâlhărie, șantaj, le iau bani pentru a-i împărți corect între cei neavuți. Adică între cei care au fost furați. (*El face un truc, de parcă ar fi avut un rival în față, de la care a parat o lovitură.*) Cei de la poliție, procuratură au făcut studii de mormînjală, încît azi sunt preacurviți, ignoranți, cu o aroganță evidentă față de oamenii simpli de la țară. Astăzi obidiții noștri țărani nu mai au de unde aștepta salvarea, decît numai de la unul alde mine. (*Suflă sufocat în țeava pistolului.*)

Adelaida: În zadar zici că nu există dragoste. Știu, o iubești pe soția patronului tău, Aglaia, și mi-i milă de tine, dragule, căci ... ea nu te place.

Filimon: Dînsa nu mă p l a - c e (*o imită*) pentru trecutul meu. Bunelul meu i-a ghîtit pe comuniști la Ciulucani, iar eu i-am urmat cauza. Am vrut să fac revoluție, dar m-au pus la zdup. Într-o vreme, pe cînd devenisem medic și eu, era să mă fac activist de-al comunistilor! În viață lucrurile, adeseori, se întorc neașteptat cu fundul în sus, fire-ar al dracului de viață...

Adelaida (*visătoare*): Eu, chiar neiubită, m-aș simți fericită să devin soția ta! Trebuie numai să practic sportul, să mă fac nițel mai suplă... Nu-mi închipui să mă cunun cu altul! Ții minte, cînd te-au judecat prima oară în sat, la club? Eram o școlăriță, m-ai ademenit... de după gratii, cu privirile tale superbe. Apoi scrisorile celea fantastice pe care mi le scriai din pușcărie! Cîte promisiuni, doamne!.. Îmi plăcea și-mi place și-acum să mă joc acasă ...cu păpușile. Știu că ai să rîzi de mine, dar poți să rîzi, nu-mi pasă. Am un ursuleț, pe care l-am poreclit „Filimon”. Îi place și lui să se joace cu revolverul și să rotească banii la „Cazinou”.

Filimon: Ptiu, numai păpușă n-am mai fost! Ia ascultă aici, la badea, fetico. Vrei să te duc la cununie, așa-i? Eu însă nu doresc. Și nici moralul nu-mi permite. Oare nu înțelegi că eu trec prin viața asta ca un turist... cu pantalonii descheiați? Ce fel de nuntă să faci cu mine? Am înțeles că în Occident tinerii mai întîi fac sex, casă, nasc copii, îi cresc, apoi înregistrează căsătoria.

Adelaida: Dar ai promis cîndva... Ori astăzi ai alte vise?

Filimon: E numai unul. Major! Aș vrea să întrunesc, la o masă de joc, toți afaceriștii, actualii și foștii miniștri toți bogătașii din țărișoara asta și să le cîștig banii,

mama lor de golani. Ca mai apoi să plec la țară, să adun acolo toți țăranii Moldovei și să le restitui ceea ce le aparține. Mai ales așa ajuta femeile. Pe cele tinere, la fel...

Adelaida: Care, în marea lor majoritate, devin mame singure și niciodată mirese cununate... De-ai ști cât de mult așa vrea să fiu mireasă, să joc la nunta mea într-o rochie albă, largă, cu vornice și druște. Ai visat vreodată să ai o mireasă alături, în iureșul unei hore ca aceasta?

(Pe terasa de la nivelul întâi tocmai s-a declanșat o horă amețitoare, care nu se potolește pînă la finele tabloului.)

Filimon: Da, de asemenea marafeturi noi, moldovenii, suntem meșteri, mănăstirea cui ne are! De dimineață putem uita de mîncare, numai să cîntăm și să jucăm la nesfîrșit hora. Dansurile noastre sunt amețitoare și lungi cît Ciulucul. Poți nebuni de-atîta învîrtitură! (*Iar scoate revolverul și suflă în țevă.*) A nu pierde seara în zadar, vreau să-ți propun un cîștig, drăguț!

Adelaida: Să fac business, ca mai întîi, precum ai zis că se face în țări străine, să adun avere?

Filimon: Există altă posibilitate de a deveni bogată... (*După o pauză enigmatică*) Actele au fost perfectate deja pe numele tău, de Isaia, juristul nostru. S-au autentificat notarial. Trebuie să-ți dai acordul, pentru a fericii un om bogat din Australia.

Adelaida: Dacă-știi că n-o să mor, fac totul pentru tine! Ție doar nu-ți trebuie o moarte de om în plus?

Filimon: Nu fi proastă, mor numai lașii! Noi, după afacerea asta, am avea de toate, mai ales dolari! Oamenii pot să se îmbogățescă prin diferite metode. (*Privește mișcat în jur.*) Cum să-ți permiți toate plăcerile vieții dacă nu agonisind bani? Acuma, mănăstirea mă-sii, sunt lefter, și sper, cu ajutorul tău, care-mi ești demult o prietenă fidelă... Ee-eh, mama ei de viață...

(Scena de la primul nivel, unde, după multe tropăieli, Aglaia și Isaia revin la masă.)

Isaia: Ce păcat că aici nu putem admira azurul cerului de seară. Jos au loc orgii, sus se muncește, iar noi, în linia de mijloc, ne frămîntăm mințile cum să ne asigurăm viitorul. Le-aș schimba pe toate dintr-o singură lovitură...

Aglaia: Mizează, omule, pe propriile-ți puteri. Cu mintea ta, să fi fost un evreu, demult erai cunoscut în Europa. Ce folos că ești jurist talentat, scrii cărți, realizezi muzică! Duci viața unei gîze! Ți convine să trăiești după standard depășit. Fără abateri de la normele morale, închis în găoacea ta, în perfecțiunea unui melc. Ești deștept, cu studii superioare!...

Isaia: Astăzi toată lumea are studii superioare, dar grijă unul de altul mai puțin... Să fi rămas gospodar în sat și să nu fi venit la oraș... Orașul devine cu fiecă zi tot mai insuportabil pentru mine. Nu pot fi liniștit cînd văd că țara e bogată iar oamenii trăiesc sărac... Știi de ce călătoresc prea mult miniștrii noștri peste hotare?... (*Amărit răspunde.*) Ca să se învețe cum se îmbogățesc acolo hoții și țîlharii... Nu pot la oraș mai mult. Vreau acasă, la satul unde m-am născut... Să mă-ntorc acolo, la mormintele mamei și tatei.

Aglaia: Gata! Termină cu spovedaniile. Fii bărbat! Vrei să-ți plîng de milă? Trăim

azi ca să ne fie bine, iar mâine o să aibă cine ne duce la cimitir. Loc pentru tristețe găsesc și acasă! Doresc să mă simt comod alături de tine.

Isaia (*mirat*): De ce, mă rog, ai intrat în afacere cu idealistul acela de Ion Raropu? Ești avidă după bani, ei înseamnă pentru tine totul. De fapt, nu am nevoie de argumente, știu că ai să mă copleșești cu o sumedenie de palavre, îndreptățindu-te...

Aglaia: Pălăvrăgeala e prima profesie a românului! (*Se întinde și cască a plăcere.*) Da, sunt obsedată de realizarea ideii lui Ion. Pasiunea de moment face ca sufletul meu să nu fie nici acasă, nici pe drum... Dar să știi, ești unicul om lângă care simt adevărată plăcere de a trăi. Atfît doar că cu tine nu-i interesant să faci business.

Isaia: Mda! Realizează ceea ce te preocupă. Pînă una- alta, grăbește-te!

Tabloul 3

O poiană la margine de codru. În zare, printre ramuri, se conturează orașul Orhei. Jos, pe iarbă, un așternut cu băuturi și bucate, la care stau Ion și Aglaia, scâlțați în luminile soarelui de vară. Alături staționează un autoturism luxos, cu ușile deschise.

Ion Raropu (*parcă vorbind cu sine însuși*): Am 40 de ani împliniți și cîntăresc peste 100 de kilograme... Abia acum am înțeles ce înseamnă o viață frumoasă. Ce-ar fi să trăiesc așa o sută-două de ani, ca cioara, dacă nu m-ar pizmui dușmanii, vizibili și invizibili, dacă nu mi-ar pune piedici oriunde și oricînd. Un businessman adevărat croiește sute de planuri, dar îi izbutesc puține. Și visul meu e gata să devină realitate. Mizez pe succes. Alături te am pe tine, dulce femeie! (*Către Aglaia, plin de admirație.*) Cu tine poți să cucerești imperii! Ce ingenios și cît de energic ai dirijat pînă acuma construcția de la răscruce! Curînd o dăm în exploatare și vom deveni avuți. Invidioșilor o să le crape bășica udului!

Aglaia (*somnoroasă*): Mai tacă-ți fleanca... Avem încă nevoie de cîteva sume rotunde pînă să finisăm toatele. Și cînd mă gîndesc că trebuie să mă milogesc iar, să plîng cu mîna întinsă în fața lui Vasilică al meu...

Ion: Nu va trebui! Las' pe mine. Sfătuiește-mă doar cum să-l conving. După afităa săptămîni de chinuri zbuciumate, pentru asta am ieșit la iarbă verde, să ne mai relaxăm, să mai facem regulă în gînduri, în planuri, să ne mai odihnim, la urma urmei...

Aglaia: Spune vreo idee, știi bine a le ticlui. Ești deștept!

Ion: E adevărat, sunt deștept! Mai bine eram prost. Deși vorba ceea: prost să fii, noroc să ai... Dar, cum zice prietenul meu: dacă nu mai sunt și eu prost, dar iute că norocul nu mai dă buzna peste mine...

Aglaia: Se vede că nu ești chiar prost cu totul.

Ion: Toate belelele vin de la faptul că-s sărac. Sărac și prost. Ori cum o dai, tot acolo iese. Anume din cauza sărăciei m-a părăsit soția, prima femeie din viața mea. Apoi a doua, a treia... Nu s-au repezit să lege căsnicie cu mine nici cele care mi-au plodit bastrucii... Măcar fă-te homo... Cu părere de rău, stimată doamnă, în țara asta proștii sunt la modă. Numai ei au noroc – fac business, politică și bani. Numai ei trăiesc suficient de bine. Și de ce? Fiindcă-s toți de-o baie. Sau, cum s-ar spune în filosofia ta, au aceeași mentalitate. Se susțin reciproc în posturi și la furat. Alte

probleme – de morală, de patrimoniu – nu-și fac. De aceea trăiesc și *(cu ironie)* bogătia fără margini și luxul fals – asta este Patria lor.

Aglai: Da știi că într-adevăr ai ceva grăunțe în dimirlia ceea a dumitale? Altminteri nu ai vedea așa de clar realitatea noastră. Ascultă, de ce nu emigrezi în Occident? Doar pomenesti mereu de el. Acolo intelectul se prețuiește altfel și s-ar putea să-ți fie bine.

Ion: Imposibil! Deja m-am pomenit în capcană! Eu nu-mi aparțin mie, ci copiilor... *(După o pauză de tăcere, visător.)* Aș emigra, dar vezi că unde-i bine, nu-i de mine, dar unde-i rău – hop și eu. Aș pleca în Germania, Franța, America, dar mi-au luat-o alții înainte. Care cu jumătate de secol, care cu un secol și jumătate... Și mie ce-mi rămîne – Grecia, Turcia? La cules măslina sau la tencuit veceuri? Cu bună știință, în Occident, aș realiza multe din ideile mele! Dar când simt ce atitudine au unii străini față de noi și ce investiții fac, îmi trece pofta și de Occident. Uite, turcii care-au venit să ne reconstruiască drumurile! Toarnă asfalt, care se spală după prima ploaie. Dar și mai mult se spală comisiunile. Sume fabuloase în buzunare naționale, dar și internaționale. Aici toți sunt de un neam – cel din economiile subterane. Vai de țărișoara noastră! Cîți escroci, nătărăi de talie mondială trec pe la treuca noastră națională, străjuită de politicieni mediocri!. Toți vin mai mult să spele niște bani decît să investească...

Aglai *(a lehamite)*: Deștept-deștept, dar începi să mă plictisești! Hai să vorbim mai bine despre copiii tăi.

Ion: Ba hai să-i facem pe ai noștri, „legitimi”, precum spune un cunoscut de-al meu. Doar suntem soț și soție!

Aglai: Ce îndrugi, mă?

Ion: De bună seamă, nu ți-ar strica și ție un copil. Doar nu ți-a rodit pîntecul niciodată încă...

Aglai: Ascultîndu-te, mîna singură adună degetele într-o ciucă. Nu-mi închipui să mă culc cu tine. Nu te iubesc nici măcar un piculeț.

Ion: Se iubește numai Patria, stimată doamnă! Celelalte „jobiri” sunt relații. Sexuale, conjugale etc.

Aglai: Patria? Tu mai vorbești de Patrie? Care Patrie – jumătate aici, și jumătate dincolo? Simți tu oare Patria sub picioare?

Ion *(patetic)*: Patria nu o simți sub picioare, ci la inimă. Dacă o ai în inimă și mai are cine o moșteni, atunci ea nu moare, nu se pierde în istorie, oricîte hoarde ar năvăli, oricît ar croi-o străinii pe placul lor. Cîndva, copiii mei vor realiza visuri și mai frumoase decît noi... Azi toată lumea mă condamnă pentru că am plodit mulți copii, dar, cîndva, aceiași oameni vor privi altfel lucrurile. Copiii pe care îi am tot Patrie se cheamă...

Aglai *(dînd a lehamite din mînă)*: Încetează! Nu mi-au plăcut niciodată asemenea discuții. Politica nu hotărăște nimica. Pondere pot avea doar faptele realizate...

Ion: Politica, dragă, hotărăște totul. Suntem de-o seamă și cunoști: cine e la cîrmă, acela dirijează...

Aglai: Să plecăm chiar acuma la Vasile. Mi-am amintit că are o întrunire de

afaceri, la care va asista și *Albert...* (*Grăbită, își ridică haina, își ia geanta și se îndreaptă spre limuzină, grăbindu-l și pe Ion.*)

Ion: Chiar dacă nu mă întreci în înțelepciune, totuna ești o adevărată femeie de afaceri. Ce simț, domnule, vulpe adevărată! Încă un credit, un supermarket, o benzinărie la cel mai minunat loc! Și inima ta toată! Nu trece nici un an-doi și ne vom cuceri nișa printre oameni; vom deveni bogați. Ne vom extinde afacerile în Europa, chiar în America. Un pic de noroc și vom deschide o rețea întreagă de supermarkete, de McDonald's-uri, de...

Aglaia (*întrerupându-l*): Vorbă lungă sărăcia omului! Mai ales când e deșartă... Trebuie să ne grăbim!

Ion (*un pic dezamăgit*): Să sperăm că ne vom odihni în curînd mai mult. Și mai cu folos...

(Aglaia pornește motorul. Ion se repede spre mașină, apoi se întoarce și ticsește un sandwich în gură, face cu privirile un ocol mesei bogate, dorind parcă să o pună pe toată, grămadă, în gură, dar pînă la urmă dă din mîna a pagubă și o ia fuga spre mașina care claxonează mereu.)

ACTUL II

Tabloul 4

(Biroul lui Vasile Daraban, plin cu oameni de afaceri. Cîțiva bărbați, în halate albe, își primesc solda chiar din mîna patronului. Filimon Bodiu, zîmbind tuturor, flutură din degete, face gestul că totul va fi și mai bine. Cînd bărbații în halate albe ies, pe ușă apare Albert, într-un pardesiu lung, cu o pălărie cu borurile albe. Îl cuprinde pe Vasile, felicîndu-l și mulțumindu-i pentru contribuția lui la aprobarea unei legi în Parlament. "În sfîrșit, radiază el, transplantul de organe se admite! În sfîrșit!" Și, aplecîndu-se către urechea lui: „Chiar mîine să treci pe la „Victoria Bank”, să-ți ridici onorariul. Uite-așa-mi placi!” Văzîndu-l pe Filimon, îl îmbrățișează și pe acesta: "Businessul cu organele umane este deja legiferat! În sfîrșit! Acum trebuie să ne orientăm spre alte afaceri profitabile." M-am gîndit... Cu acest business o să se ocupe fratele și cu Filimon... Va fi mai sigur...")

Anume în acest moment în birou intră Aglaia cu Ion Raropu. În același timp, la primul nivel, de desubtul scenei, cîțiva medici o aduc pe Adelaida la masa de operație. O silesc să se dezbrace. Fata le îndeplinește porunca, pune mîinile în semn de rugăciune și, îndreptîndu-și privirile spre cer, se roagă: "Doamne, Dumnezeuule, întărește-mă să-l ajut pe omul iubit. Ajută-mă, Doamne Iisuse Hristoase!" Medicii o culcă pe masa de operație și, curînd, încep operația.

(În biroul lui Vasile Daraban e mare agitație, mai ales că Aglaia a izbutit să-i șoptească scopul vizitei lor.)

Vasile: Domnule Albert, onorată asistență, permiteți-mi să vă comunic! (*Arată către cei doi, Ion și Aglaia*) Această femeie și săteanul meu s-au orientat la vremea cuvenită și azi e pe sfîrșite realizarea ideii lor fenomenale. La răscrucea drumurilor, pe viaductul de la Orhei, pe magistrala principală a republicii, supunîndu-se unui

risc nemaipomenit, în aceste condiții de criză totală, au construit un supermarket și o benzinărie. (*Cei prezenți aprobă cu aplauze frenetice, lingușitoare.*) Vă mai comunic că acești doi domni sunt... soț și soție! Deci, e un business de familie (*Din nou aplauze.*) Să fim solemnii!

Aglaia (*puțin oșărîtă către el*): Dar mai laconic și cu mai puțină pompă nu se poate?

Vasile: Desigur, desigur! (*Către cei prezenți, cu aceeași emfază.*) Onorată asistentă! De fapt, mai e nițel de tot, niște fleacuri, pînă să tăiem panglica. Și ca să nu pățim ca țiganul care s-a înecat la mal, mai e nevoie de un credit suplimentar. Mic de tot, cît o picătură în mare... Vorba e că acești doi oameni de afaceri mai au de finisat obiectivele respective și, precum vă este bine cunoscut, adeseori cheltuielile depășesc oferta. Ei roagă să le acordați un împrumut... Mic de tot, cît o picătură în mare.

Albert (*trezit din frenezia victoriei legislative și ciulind urechile*): Din cîte știu, Banca Mondială încă nu a aprobat definitiv creditul pentru reconstrucția magistralei pe acel sector...

Ion (*calm*): Ești puțin dezinformată, stimabilă. Acolo demult lucrează buldozerele și altă tehnică grea, nivelînd pămîntul...

Aglaia: S-au instalat demult și semnele rutiere...

Albert (*după o pauză cu subînțelesuri*): Știu că în pădurea de la Strășeni, pe unde mai trece o arteră, se construiește și acolo un supermarket și o benzinărie.

Ion (*zîmbind a izbîndă*): Fiecare cu businessul lui!

Albert: Să fie așa cum ziceți!

Businessmanul cu mustață (*foarte atent, ca și celălalt, la dialogul dintre cei doi*): Eu pot să împrumut s u m a m a r e, f r u m o a ș ă, dar trebuie asigurat creditul. Trebuie contract de gaj...

Ion: Dacă se poate... Deja nu mai avem ce gaja... Dar vă asigur. . .

Aglaia (*autoritar*): Afacerea noastră, precum au calculat economiștii, va aduce profit chiar din prima lună de activitate.

Businessmanul fără de mustață (*nesigur pe situație*): Sunt gata să vă împrumut o sută de lei.

Businessmanul cu mustață: Eu, la fel, una sută de leu!

Albert: Deocamdată, nu sunt gata să vă ajut cu nimic. Afacerile mele se află într-o situație financiară precară.

Aglaia (*cu ironie*): Sunt sume derizorii. E catastrofal de puțin.

Vasile (*luînd apărarea celor prezenți, către Ion și Aglaila*): Nu pot oamenii acum să vă ajute. Asta-i situația!

(Deodată, de la primul nivel, se aude strigătul prelung de durere al Adelaidei, încît se lasă o tăcere mormîntală. Primul care sparge tăcerea, după o pauză cam îndelungată, este Filimon.)

Filimon (*ca pentru sine*): Acuma, dacă va fi nevoie, bani se vor găsi...

Aglaia (*neîmpăcată, încearcă să-l convingă pe Vasile*): De ce nu vrei să fii

garantul creditelor, de care mai avem nevoie? Doar știi că afacerea noastră e pe sfârșite și, iată-iață, ne va aduce profit, și vom rambursa împrumutul?

Vasile (*zîmbește pe sub mustață*): Soțul tău să-și bată capul. Să fim corecți!

Aglaia: Adică e o răzbunare din partea dumitale?

Vasile: Cred că ar fi timpul să recunoști că și așa am făcut destule pentru tine pînă acum. În rest și mai departe – sunt chestiunile tale personale. (*Pe un ton dur.*) Astăzi am o întrunire serioasă cu oamenii pe care-i vezi și nu am cînd să mă tîrguiesc cu voi. Să nu-mi faci scene, nu e în interesul tău. La urma urmei, nu mai suntem soț și soție, nu am fost cu adevărat niciodată, nici rudă nu-mi mai ești, așa că descurcă-te singură cum știi. (*Către Filimon.*) Condu-i, te rog, afară.

Filimon (*luîndu-i cam neglijent la braț*): Mergem! (*Aglaia cearcă să se rețină, Filimon însă o îmbrîncește ușurel, silind-o să iasă*): Poate reușesc eu să vă acord un împrumut cu dobîndă.

Aglaia (*un timp mîndră, dar pînă la urmă ieșindu-și din fire, reușește să-i strige lui Vasile deja din ușă*): Ești o dihanie, lighioană impotentă! Vreau s-o știe toată lumea! Ești doar umbra lui Albert.

Tabloul 5

(O terasă improvizată pe un teren viran ce seamănă mai degrabă a șantier, în zarea căruia se vede orașul Orhei. Nu departe – două limuzine luxoase, ale lui Ion și Aglaiei. Pe planul doi se conturează supermarketul și benzinăria. Cei doi se servesc cu șampanie și alune.)

Ion: Bravo lui Filimon! A crezut în afacerea noastră! Ce băiat! Ce om! Ne-a dat un patrimoniu întreg, peste trei-patru zile finisăm construcțiile.

Aglaia: Niciodată nu am crezut în mărinimia lui. Să nu fie ceva murdar la mijloc. Nu ai văzut cum ne-a expulzat din biroul neghiobului celuia de ex-soț, ca pe doi prizonieri?

Ion: Alungă gîndurile netrebnice. Zilele acestea mă simt fericit!

Aglaia (*apatic*): Ia spune, ce e fericirea pentru tine, Ioane?

Ion: Cînd, de dimineață, măcar un gînd frumos îmi străbate scăfirlia și gîndul acesta frumos îl pot spune altora...

Aglaia: Straniu totuși... Pînă mai ieri, îmi doream un singur lucru: să punem cît mai curînd afacerea pe roate. Să achităm datoriile, să retrocedăm ex-soțului apartamentul gajat, iar pe Isaia să-l fac juristul companiei mele. Să nu mai depindă nici o clipă de burduhănosul cela de ex-soț... Acum însă simt că toate acestea-s efemere. Nu mi-i destul pentru a fi fericită. Plus că mai am și o presimțire rea, o neliniște îmi dă tîrcoale. (*se alintă*) Mă poți consola?

Ion: Angajăm bodyguarzi... Locurile pe aici, știe toată lumea, sunt pline de miracole, se pun limuzinele singure în mișcare, chiar și-atunci cînd sînt cu frîna trasă. De-a sfînga viaductului vom construi o pistă pentru elicoptere, cu parcări moderne. Dacă va fi nevoie, vom comanda și o barcarolă luxoasă, cu care vom duce turiștii la Trebujeni, pe Răut...

Aglia: Ești un idealist incurabil, ca totdeauna!

Ion: Iar tu o materialistă prea ortodoxă. Ne cunoaștem de-atîta vreme, facem afaceri bune împreună, dar tot la mîgîldeața ceea de Isaia ți-i gîndul. Ce-ai găsit bun la el, zău, nu pricep? Nu cred să fie prea ingenios în dragoste, de vreme ce nu-i prea curajos în afaceri.

Aglia (gînditoare): Are el un ceva pe care nu-l ai tu...

Ion (cu gînd să o seducă): De unde știi că nu am acel ceva mai ceva ca al lui Isaia? Ai gustat vreodată de zici așa? Uite ce afacere bună am pus la cale! Să știi că și în dragoste nu-s mai puțin ingenios. Zău, nu ar fi mare păcat să încercăm...

Aglia (cu dezgust): Stai frumos acolo unde stai. Nu permit oricui să intre în sufletul meu, mai ales încălțat cu cizme. Nu este bine cînd faci gară din intimitate... Mi-i bine cu tine în vîltoarea afacerilor, și doar atît. Fii bun și te bucură că ai izbutit, măcar și prin această metodă, să ferecești o femeie. Dar să știi că pentru mine asta e prea puțin...

Ion: Mă consolează sinceritatea ta, dar nu mă face fericit. Fie cum spui!

(Mulțumiți, o habă, beau amîndoi șampanie, fiecare cu gîndurile sale. Melodia unui tango celebru se revarsă din boxele uneia din cele două limuzine, și cei doi se prind în dans, păstrînd la început o distanță pudică, treptat însă lipindu-se tot mai aproape și mai strîns unul de altul. Pe neașteptate, în dreptul lor se oprește mașina lui Filimon. În aceeași clipă, din ea coboară un grup de hlandani vînjoși, care-i înconjoară din toate părțile. Filimon pare sufocat, nările lui se umflă, aidoma unui drogat. Aglia cearcă să-i zîmbească, dar el face un gest plin de nemulțumire și revoltă.)

Filimon: Hulubași ai păcii din codrii seculari ai Orheiului!.. Mănăstirea și arhanghelii mamei voastre de golani! De ce nu m-ați preîntîmpinat, animalelor, cînd v-am dat banii, că afacerea voastră este ratată? Bleaghi!

Ion: În nici un caz! Ieri am vorbit cu inginerii turci, care de mîine încep să toarne asfalt pe magistrală. E nevoie doar de o săptămînă și pe lîngă supermarketul și benzinăria noastră vor circula mii de autoturisme...

Filimon (îi arată brutal ciuca): Boule! Ați întîrziat. Deja s-a decis totul! Președintele țării a emis o dispoziție prin care Banca Mondială oferă un credit lui Albert și companiei sale...

Aglia (strîmbîndu-l): Ce are creditul de la Banca Mondială cu construcția drumului și afacerea noastră?

(Între timp, vlăjganii au înconjurat limuzinele celor doi și stau de-a gata să pornească motoarele la semnalul lui Filimon.)

Ion: Nu te neliniști, băiete. Împrumutul cu dobîndă ți-l rambursăm după cum ne-am înțeles.

Aglia (sesizînd mișcarea vlăjganilor): Iar dacă gîndești că autoturismele noastre trebuie să le dai oamenilor tăi, înseamnă că ai fost pus la cale numai de Vasilică al meu.

Filimon: A fost al dumatile. S-a căsătorit chiar ieri, cu o mironosiță de 18 ani.

Aglia: Cu-atît mai bine. Fiecare-și făurește fericirea cum și cu cine poate. Sărmana duduie, habar n-are ce o așteaptă.

Filimon: Bă naivilor, bă! Ia ascultați aici, la badea, chilia și sfeștania mamei voastre de afacere. Bă proștilor, bă, lînă-n cap și minte-n cur! Prin dispoziția Președintelui țării s-a decis ca magistrala principală a Republicii Moldova să treacă, datorită creditului obținut, nu pe la Orhei, ci pe la Strășeni. Adică va ocoli Orheiul la o distanță de peste 50 de kilometri. Tocmai pe lîngă pragul benzinăriei și supermarketului pe care Albert, feciorașul președintelui, l-a construit nu demult, într-o noapte!

Ion (*șocat*): Hai, nu mă înnebuni. Care dispoziție, ce fel de Strășeni? (*Către Aglaia*): E adevărat?

Filimon: Eu vorbesc sau vaca rage! (*Pune mîinile pe șolduri, îi privește cu răutate.*) Bleaghi! Iată cum facem! Mașinile voastre sunt confiscate. Le luăm cu noi. Ca să-mi acopăr cheltuielile, supermarketul și benzinăria voastră trec, de asemenea, în posesia mea, ca materiale de construcție. Aflarea lor în acest loc este inutilă... Și încă ceva... Pentru că m-ați indus în eroare, o să-mi plătiți mie și ciracilor mei un tribut. Zece mii de dolari! Nici o vorbă de prisos!

Ion: Frate, de unde să iau eu afita bănet? Cînd am pierdut și casa și masa de la cei opt copii ai mei?

Filimon: Simplu de tot! Chiar eu te ajut. Una din odraslele tale va dona un rinichi... Este de unde, dacă zici c-ai plodit tocmai opt. (*Rîzînd sarcastic*): Văd că ești un bărbat de prăsilă, ce te costă să mai faci vreo nouă? Și în genere, poți face un business minunat dacă trăiești bine cu badea. De la unul un rinichi, de la altul un ochi, de la al treilea un strămeleag – ha-ha-ha! –, că o fi tot de prăsilă, ca și al tăfîne-su... Mîine-poimîine s-ar putea să ne trebuiască poate chiar și odorași, mici de tot, de o zi-două. Și te faci cel mai bogat om din lume! Ai prins ideea? Iar tu (*se adresează Aglaiei*) ... o să te achiți cu patrimoniul rămas de la fostul soț, pe care, slavă domnului, nu ai izbutit să-l departajezi.

Ion: Aiureli! Aiureli! Cum, copiii mei... ei sunt Patria mea! Voi îmi schilodiți Patria!

Filimon: Care Patrie, bă, mănăstirea și sfeștania mumei tale... Acolo ți-i Patria, sub prohab? Las-o dom'le, oi fi eu prost, dar nu de tot!

Ion (*aiurit de-a binelea, urlă*): De ce-e? Doar am muncit cinstit, am fost sincer? De ce ar trebui ca cineva să se îmbogățească numai pentru că este fiul președintelui?

Filimon: Asta-i, bă-ă, e-co-no-mi-e de pia-ță-ă! Acolo unde sunt oameni bogați, trebuie să fie și cît mai mulți robi!

Ion (*strigă disperat*): Nu, domnilor, nu vă grăbiți! Poate e o dezinformare la mijloc! Ne-am riscat viața, cu bani împrumutați, am construit un edificiu modern. Priviți-l în zare cîte de frumos e! Nu se poate! Nu se poate! Clădirea e un monument istoric, la urma urmei. Nici vorbă nu poate fi să o demolăm, chiar dacă magistrala nu va trece pe acolo...

Filimon (*considerînd spectacolul încheiat și făcînd semn ciracilor să pornească motoarele, gata să plece*): Basta! Am zis! Petrecere plăcută în continuare, hulubașilor!

Aglaia (*încercînd să-l rețină și umilindu-se*): Te rog, ia-mă pînă la șosea. Nu vreau să rămîn în cîrca smintitului ista (*arată către Ion*.)

Filimon: Cum, îl lași așa, de unul singur? Nu vezi că l-a apucat damblaua? E păcat, cucoano! Ș-apoi parcă vă giugiuleați odinioară?

Aglaiia (*umilindu-se și mai mult*): Te rog, nu mă chinui. Mi-e silă...

Filimon: Și nu te temi cu-atîția armăsari în limuzină? Vezi bine, drumul trece prin Codrii Orheiului, pe la poteca lui Kotovski...

Aglaiia (*cu voce stinsă*): Mi-e totuna...

Ion (*pierdut cu totul*): Pentru Dumnezeu, nu se poate! Nu-i adevărat! Domnilor, nu-i adevărat! (*Alergînd cînd spre Aglaiia, cînd spre Filimon, care urcă într-o limuzină*): Nu-i a-de-vă-ra-a-a-at! Nu cred... Doamne-e-e...

Filimon: Poți să crezi, poți să nu crezi, de-acuma e tîrziu. Pe locul unde ți-ai înălțat supermarketul se preconizează să se deschidă un nou cimitir al orheienilor... Așa a decis ieri în ședință primăria locală. Adevărat, au fost unele proteste, dar a învins prostimea... Un cimitir de însemnătate locală! (*Pornește motorul, apoi mai aruncă o frază*): Deocamdată postul de director al cimitirului este vacant. Încă o idee, stimabil!

(Aglaiia urcă cu Filimon. Limuzinele pornesc, lăsîndu-l pe Ion cu brațele întinse, care mai vrea să protesteze ceva, dar e tîrziu.)

Ion: Ce tîmpenie! Cîtă muncă, cîte zbateri, cîți nervi, umilințe! Ca pînă la urmă... Cimitir de însemnătate locală! În această margine de Europă noi toți suntem de însemnătate locală!.. De ce trebuie să se îmbogățească cineva numai pentru că-i fiul cuiva? Nu-i adevărat! Nu se-e-e po-o-a-a-ate-e-e-e... La sigur, cine ne are de oameni? De subiecți ai dreptului universal? Există o singură echitate socială, și ea se numește moartea... (*După o pauză mai îndelungată.*) Ei, bine, calmează-te, Ioane! Dacă mai poți gîndi, inventează ceva, vreo idee salvatoare! În numele copiilor, pe care mișei pot să mi-i pedepsească... Director, a? (*истерic*): Ha-ha-ha! (*Chibzuind, frămîntat.*) Dar de ce, mă rog, să se demoleze supermarketul numai că acolo o să se facă un cimitir? Director... știi că-i o idee și asta?! Viața noastră de azi e ca un iad, și multă lume încă are de pățimit. Oare n-ar fi mai bine ca din acel splendid edificiu de pe teritoriul cimitirului să se facă... un crematoriu? Iată idea! (*Grăbit, caută ceva, dar negăsind, dispare grăbit în direcția Orheiului.*)

Tabloul 6

(Aceași scenă ca în actul 1, tabloul 2. Printre tinerii care se odihnesc sunt și Albert, împreună cu Vasile, Aglaiia, Filimon. De o parte stă Isaia. Văzînd-o pe Adelaida, se cutremură. Cu excepția lui Isaia, toți sunt tunși chilug, beau și se veselesc. Ciocnesc pocale cu șampanie și strigă entuziasmați: "Victorie! Victorie!". Albert, împreună cu Filimon, cu cîte-o duduiță, dispar și se face o pauză la toate nivelurile. Numai Adelaida, care în zdrențe cerșește parcă grăbită, parcă aiurită, își face semnul crucii, tot vociferînd pronunțat: "Doamne, ajută-mă Doamne..." Ajutați-mă, oameni buni!..." Apoi privește cu ochii în van și întrebă absentă: „Te-au făcut fericit banii mei, Filimoane?" Un rinichi costă mult, Filimoane!

(Nu zăbavă, apare Ion, grav tulburat. Trece printre lume, părăsind să caute pe cineva.

Vede publicul, se repede să le ceară ceva, dar se oprește brusc, de cum îi recunoaște.)

Ion: Aceleași mutre cunoscute, ce nu prezintă nici un interes. Toți sunt doar niște animale ce consumă băutură și mâncare. Nu mai am nici o idee... Neavînd bani, nu poți fi preocupat de idei... Oricît de înțelept ai fi, viața uneori te face să dormi și ... în copac. Copacul are ramuri trainice... Și asta e o realitate! Doar să ne păzim să nu cădem jos prea de sus. Oare ce se mai poate întîmpla mîine?

(Se aprind din nou luminile și pe terasa din mijloc reîncepe defilarea fetelor frumoase. Apoi încep să defileze toți. Nimănui nu-i pasă de scîrșitul ușii de la veceu, care, deschizîndu-se, descoperă corpul lui Isaia, spînzurat de o țeavă.)

Cade cortina.

DOMNIȘOARA MATURĂ

Personajele:

Sebastian Inereanu, bărbat de 60 de ani

Maria Cucuș, fosta colegă de clasă a lui Sebastian Inereanu

Lăcrimioara, fiica Mariei

Profir, soțul Mariei

ACTUL I

Scena I

Pragul unei case cu două niveluri, nefinisată, în care locuiesc oameni. În depărtare se profilează o biserică, o geană de pădure, se aude dangăt ușor de clopote.

MARIA CUCUȘ: Colegule! Iar ai fost la pădure, iar vii cu lăcrimioare! Parc-ai fi un îndrăgostit! Mă grăbesc... la biserică... Te-a pălit dorul de casă?

SEBASTIAN INEREANU: Am trecut pe la mormintele părinților, am dat o raită și prin pădure... De cînd a decedat soția, am devenit pensionar, nu mă simt bine în apartamentul meu de la oraș. Oamenii se schimbă, îmbătrînesc. Natura e veșnică, renaște întruna!.. Lăcrămioarele sunt florile mele preferate! Ți-amintești cum îți aduceam cîte-un buchețel la școală? Și, tot nu mă luai în seamă...

MARIA CUCUȘ (zîmbește măgulită): Și zici, te-ai întors la casa părintească?

SEBASTIAN INEREANU: Mă voi întoarce ca un cocostîrc din țările calde...Încă nu m-am decis, dar cred că voi îmbătrîni și voi muri la baștină...

MARIA CUCUȘ: Și bine vei face. Acolo nu locuiește nimeni, iar casa nelocuită se năruie...Destul cît ți-ai petrecut tinerețea prin străini. Copiii ți-s mari. Fii cocostîrc și întoarce-te la cuibul părintesc. Demult trebuia s-o faci.

SEBASTIAN INEREANU: Regret că mi-am trăit viața la oraș dar orășean n-am mai ajuns. N-am acolo nici rude, nici prieteni...Aici parcă toți îmi sunt rude. Chiar dacă majoritatea mă privesc de pe portretele mormintelor din cimitir.

MARIA CUCOȘ: Vinde apartamentul și vino să îmbătrânim împreună. Cum am copilărit cîndva într-o mahala.

SEBASTIAN INEREANU: Mai am încă puțin timp...să mă îndrăgostesc și mă stabilesc cu traiul la Ineasca!

MARIA CUCOȘ: Adică îți cauți o soție?

SEBASTIAN INEREANU: Ba nu...Pur și simplu vreau să mă îndrăgostesc pentru ultima oară și să am cui dărui lăcrămioare...Ca și atunci cînd mă țineam scai de tine, iar tu, îl aveai la inimă pe Andrei Cosor, colegul nostru, Dumnezeu să-l odihnească în pace! Am mîncat o bătaie zdravănă de la el cînd ți-am dedicat o poezie...

MARIA CUCOȘ: Cînd te-ai întors din armată și erai student la drept trebuia să te căsătorești cu mine. Spuneai că mă iubești...

SEBASTIAN INEREANU: Erai deja logodită! Eu mai eram un băiețel- clopoțel!

MARIA CUCOȘ: Pînă în noaptea nunții... am fost neprihănită și te-ai așteptat! Stătea speriat atunci la masă. De ce nu ai avut curajul să mă furi?... Bărbatul meu bea de zvîntă...

SEBASTIAN INEREANU: Credeam că ai o familie frumoasă...

MARIA CUCOȘ: Fericită, ce mai! De douăzeci de ani construim casa, iar el nu se mai trezește..... (*Apare Profir, clătînîndu-se*).

PROFIR (*fără să se salute, cîntă: Bătrînețe, ouă crețe..., apoi ca pentru sine: „Liniște, liniște, liniște! S-s-s ! Fii cuminte și mergi de fă liuliu...”*) Eu mă duc la culcare, iar voi să fiți cuminiți!...

MARIA CUCOȘ: L-ai văzut?! De-o săptămîină nu se trezește! Toarnă și toarnă în el, că dacă l-ar strînge cineva la teasc, aș îneca Ineasca cu vin și rachiu!

SEBASTIAN INEREANU. Se odihnește. E duminică. Zi de sărbătoare!

MARIA CUCOȘ. La el toată săptămîina e zi de sărbătoare. Cînd ne-am căsătorit era militar, nu-l vedeam cu lunile. Am crescut doi feciori și-o fiică. Băieții au devenit gospodari...Iar fata îmi dă de furcă!

SEBASTIAN INEREANU: Fiecare cu soarta lui.

MARIA CUCOȘ: Soarta fiicei mă îngrijorează.Nu-și poate găsi mire între polițiștii ei! Plec la biserică, să mă rog pentru ea... Dacă vrei așteaptă-mă, să luăm masă... (*Se pregătește de plecare. Apare o domnișoară în haine cazone, se salută politicoș*). Fă cunoștință, Lăcrimioara!(*Sebastian îi dăruiește florile*).

LĂCRIMIOARA (*mirosind lăcrimioarle*). Mamă, îl știu bine pe domnul Sebastian. Înainte venea adesea pe la noi. Eu umblam pe sub masă. Ne spunea anecdote, bancuri. Despre distrofici, *pășăruicile păcii*, pătărăanii evreiești. Nu le-am uitat... Bucuroasă să vă văd în ospete, fostă vedetă a televiziunii naționale!...(*În stradă se aude claxon de mașină. Cineva o cheamă să se grăbească. Ea strigă către cel din drum*) Gata pe ziua de azi. Nu merg nicăieri! Avem musafiri! (*Intră în casă*).

SEBASTIAN INEREANU: Ce fiică elegantă! E polițistă, dar seamănă cu o balerină!

MARIA CUCOȘ: Deseori mă muștră că nu m-am căsătorit cu tine!..Nu-mi plac

comportările ei în ultima vreme. Uneori lipsește noaptea de acasă. Mereu cu polițiștii ei! Eu plec la biserică, iar tu stai de vorbă cu ea. Mi se pare că prea des își schimbă cavalerii! Zice că e în căutare! (*Revine LĂCRIMIOARA*). Ca și tine. De fapt tu, încă mai ai nevoie de o soție tânără...

SEBASTIAN INEREANU: Așa zic și doctorii!

MARIA CUCOȘ: Nu pentru pat, omule! Pentru bătrînețe! Deși arăți încă destul de bine. Nu ai avut o viață zbuciumată ca a mea. De-ai ști câte boli are trupul meu acum!... Eu m-am născut dinculo de Ural, în sălbăticia rusă, părinții îmi erau deportați.

SEBASTIAN INEREANU: Părinții noștri, chiar de-au trăit necazuri, ne-au ocrotit de un nou război mondial. Tineretul de azi, nu sunt sigur, că va menține pacea în lume...

LĂCRIMIOARA: Mamă, parcă te grăbeai...Pleacă și să te întorci cît mai curînd... Iar eu, cu domnul Sebastian vom sta puțin de vorbă. Cu cavalerii de azi nu poți discuta nimic! Se țin doar de beții și curvării...

MARIA CUCOȘ. Bine...O să mă rog pentru toți la sfînta biserică (*se îndreaptă spre poartă, în pragul casei apare Profir*).

PROFIR: Să te rogi și pentru mine...

MARIA CUCOȘ: Totuna iadul te așteaptă!

PROFIR: Nu e chiar așa! Eu sunt specialist în industria closetelor, iar în rai credincioși alde tine vor avea nevoie ca latrinele să funcționeze normal! O să fiu angajat fără probleme... (*Maria pleacă, iar Profir intră din nou în casă. În ogradă rămîne doar Lăcrimioara și Sebastian*).

LĂCRIMIOARA: Demult vroiam să aflu de ce nu te-ai căsătorit cu mama?

SEBASTIAN INEREANU: Cînd am absolvit facultatea, mama ta deja era plecată în unitatea militară cu tatăl tău și de-acum avea doi copii...

LĂCRIMIOARA: Ați fi fost o pereche potrivită, iar eu aș fi avut un tată deștept, cunoscut în toată republica! Te-am urmărit la televizor cum ofereai consultații juridice... Inexplicabil, dar de cînd m-am maturizat, am o presimțire ciudată că odată și odată o voi înlocui pe mama...

SEBASTIAN INEREANU: Straniu să aud așa ceva de la o copilă...

LĂCRIMIOARA: Spun ce gîndesc.

SEBASTIAN INEREANU: Tot așa de sinceră ești și cu băiatul pe care îl iubești?

LĂCRIMIOARA: Eu nu am nici un iubit, după cum ți-o fi spus mama. Încă nu am fost îndrăgostită cu adevărat.

SEBASTIAN INEREANU: De ce la compartimentul dragostei lucrurile îți stau atît de prost?

LĂCRIMIOARA: Pentru că știu ce vreau de la viață! Nu suport alături de mine bărbați lipsiți de intelect! Pe ei îi interesează doar sexul...

SEBASTIAN INEREANU: Caută... prin rețelele de socializare ale internetului.

LĂCRIMIOARA: Aș vrea să petrecem un timp împreună. Arăți bine, ești inteligent!

SEBASTIAN INEREANU: Păi... Fii atentă ce spui! Sunt de-o seamă cu părinții

tăi... Aluzia nu ține...Lumea acuză cu vehemență orice fel de relație, fie și amicală, dintre o domnișoară și un nene!

LĂCRIMIOARA: Mă doare în cot ce crede lumea! Vreau să declar un protest împotriva tinerilor de azi, care nu știu să aprecieze fetele!

SEBASTIAN INEREANU: Nu te înfoca...

LĂCRIMIOARA.Scuze! Uneori nu mă înțeleg singură pe mine. La servicii, între țilharii, bandiții pe care îi anchetez, acasă, lumea mi se pare monotona, amorfă. Vreau nițică diversitate și dumneata, sunt convinsă, ești capabil să mi-o oferi!

SEBASTIAN INEREANU: Nu mă boieri ațita. Zi-mi *tu!*

LĂCRIMIOARA: O să încerc...

SEBASTIAN INEREANU: Ei, vezi! Un *ghiuji* capricios alături de tine.

LĂCRIMIOARA: Eu ghicesc bine sufletul omului! Apoi, mai trag cu ochiul și la trunchiul lui...

SEBASTIAN INEREANU: Mda, *trunchiul!*

LĂCRIMIOARA: N-o lua în nume de rău! Nu se referă la tine!

SEBASTIAN INEREANU: Crezi c-o să-mi pun mintea cu tine, zvăpăiat-o! Parcă semeni și parcă nu semeni cu maică-ta, când învățam într-o clasă.

LĂCRIMIOARA: Ești copilăros... Am câte ceva și de la tata. Doar că el, când e în stare avansată de alcolemie își pierde vocea. Cu tine vreau să îmbogățim evenimentul de azi. Mi-ai dăruit lăcrimioarele, florile mele preferate, dar... nimeni nu m-a învățat a le culege...

SEBASTIAN INEREANU: Nu cumva vrei să mă inviți la pădure?

LĂCRIMIOARA: De ce nu! Mama mi-a spus că ești un om precaut, cumsecade...

SEBASTIAN INEREANU: Aș fi vrut eu să fiu așa, dar... Cum putea un om calculat ca mine să aibă 9 copii de la 7 femei și pe toți să-i recunoască?!

LĂCRIMIOARA: Ce matematică perfectă! De ce nu rotunjești cifra copiilor pînă la 10?

SEBASTIAN INEREANU: Anii nu-mi permit.

LĂCRIMIOARA: Atunci, n-ai de ce te teme. Să plecăm la pădure. Pînă mama se întoarce de la biserică, reușim să culegem lăcrimioare.

Scena II

În pădurea Chitca de lângă Ineasca

LĂCRIMIOARA: Visam să ne pomenim aici...Aerul e îmbătător! Sătenii noștri, pentru a zămisli copiii, vin aici să facă dragoste...

SEBASTIAN INEREANU: Ai insistat să vin aici ca să mă jenezi?

LĂCRIMIOARA: Am venit să culegem lăcrimioare. Ce multe sunt! (*Se aude dangăt de clopot*) Când eram mică, mi-am zis că primul bărbat din viața mea vei fi tu...

SEBASTIAN INEREANU: Nu întrece măsura, fato! Mă superi și-o să te las singură în pădure!..

LĂCRIMIOARA: Cred în dragoste, iar tu încă ai nevoie de o femeie.

SEBASTIAN INEREANU: E adevărat...Am nevoie de o femeie dar să fie de

vîrsta mea. Nu mai sunt nici poezie, nici proză tînăra! Să nu încurcăm pășunile...Ești din altă lume... Nimic, decît o prietenie frumoasă, nu poate exista între noi...

LĂCRIMIOARA: Nimeni nu mă va abate de la intențiile mele de-a avea un copil de la un bărbat deștept...

SEBASTIAN INEREANU: Ești fiica colegei mele de clasă!

LĂCRIMIOARA: Nu fi rău! Putem vorbi despre orice într-o țară liberă și independentă! Lumea azi vorbește despre tot ce vrei: lesbiene, homosexuali, iar despre copiii mai puțin...E o temă *tabu*?

SEBASTIAN INEREANU: Nu-mi permite vîrsta...

LĂCRIMIOARA: Îmi doresc acest gen de discuție...E mai bine decît o căsătorie cu cineva, la întîmplare.

SEBASTIAN INEREANU: Maică-ta, deopotrivă cu taică-tău, dacă ceva se poate întîmpla, mă spînzură... N-am nici o siguranță!

LĂCRIMIOARA: *Siguranță* îți trebuie? Fii solemn! Sunt domnișoară matură!

SEBASTIAN INEREANU: Nu sunt eu chiar atît de curajos, cum ai crede. Maică-ta știe ceva despre instinctele tale vulgare?

LĂCRIMIOARA: Bănuiește și dă semne de neliniște...

SEBASTIAN INEREANU: Ai semeni de vîrsta ta! Petrece-ți timpul, epoca, tinerețea... De la mine aduce a *naftalină* și mă incomodezi...

LĂCRIMIOARA: Termină!

SEBASTIAN INEREANU: Fii atentă! Am o putere magică. În trecutul apropiat era de-ajuns să vorbesc de două ori cu o femeie și rămînea... gravidă! Caut soție, dar de seama mea! Pricepi?..

LĂCRIMIOARA: Deja... sunt sigură, că între noi se va înfiripa o frumoasă poveste de dragoste... Așa vreau eu! Iar cînd femeia vrea, nimic n-o poate opri.

SEBASTIAN INEREANU: E puțin să vrei numai tu. E amoral...

LĂCRIMIOARA: Vreau să nasc un copil, care, din păcate, fără sex nu poate să apară.

SEBASTIAN INEREANU: De ce-ți permiți să vorbești așa cu mine?..

LĂCRIMIOARA: Fiindcă omenirea încă n-a inventat alte cuvinte pentru zămislire. Nu e amoral cînd o domnișoară dorește să se jertfească, să aibă un copil de la un bărbat pe care-l place. Știi că e nevoie de sentiment, relații legale prin căsnicie ...

SEBASTIAN INEREANU: Uluitor s-aud asemenea vorbe!

LĂCRIMIOARA: S-au demolat stereotipurile biblice. Lumea e plină de murdărie: fel de fel de secte, organizații, orientări. Nu te complexa. Generația mea e deprinsă...

SEBASTIAN INEREANU: Azi eu plec la Chișinău...

LĂCRIMIOARA: Îmi permiți să-ți fac o vizită în viitorul apropiat la Chișinău? Îmi place să discut cu tine. Și cred că am putea o biografie!

SEBASTIAN INEREANU: Am fost și voi rămîne totdeauna ospitalier. Casa mea, pentru familia voastră, totdeauna își are ușile deschise.

Actul II

La Chisinau, în apartamentul lui SEBASTIAN. Pe pereți rafturi cu cărți, reproduceri de-ale lui Van Gogh, Matisse, Kuingi, portretele celor 9 copii.

LĂCRIMIOARA: Când ai reușit să achiziționezi atâtea cărți, tablouri? Locuința ta pare un muzeu.

SEBASTIAN INEREANU: M-am străduit să am în casă lucruri frumoase!

LĂCRIMIOARA: Cu ce te-ai ales, lecturînd atâtea cărți?

SEBASTIAN INEREANU: Ca să-ți potolesc doza ta de curiozitate...Vreau să-ți spun că uneori vorba unui înțelept schimbă lumea! Gîndul lui Aristotel, expus într-o singură frază: *Înțelepciunea este cea mai desăvîrșită știință*, înlocuiește cărți voluminoase!...

LĂCRIMIOARA: Ești căpos! Dacă nu devenai deștept, nu mă îndrăgosteam de tine.

SEBASTIAN INEREANU: Pot să-ți dăruiesc și ție cărți, din biblioteca mea...

LĂCRIMIOARA: O să le dăruiești copiilor noștri... Ți-am adus un cadou. O pasăre măiastră! Vezi ce frumos e! Tata a primit adaos la bani din pensie și mi-a dat să procur această jucărică care aș vrea să stea mereu pe masa ta de scris. Cîntă la atingerea orei fixe!

SEBASTIAN INEREANU: Părinții știu că ești acum la mine?

LĂCRIMIOARA: Le-am spus că plec la un bărbat pe care îl iubesc. Mi-au urat succes!

SEBASTIAN INEREANU: Siguranța cu care dorești să-ți atingi scopul mă cam sperie. Nu conștientizezi urmările... A naște, apoi a crește un copil nu e ca și cum ai prinde bandiții, cum o faci tu ca ofițer de urmărire penală!

LĂCRIMIOARA: Atunci, în pădure, ai zis că meritul bărbatului este de a transforma femeia din *tîrfa* în mamă sfîntă! Cît femeia face doar sex, ea are rolul de tîrfa, iar din moment ce poartă sub inimă o nouă viață, devine divinitate!

SEBASTIAN INEREANU: Cu ce ocazie îmi faci această vizită?

LĂCRIMIOARA: Ca să-ți spun că mai sunt virgină!.. Deși cunosc contraceptivele, vreau să devin mămică...

SEBASTIAN INEREANU: Asta ai vrut să-mi spui? (*În odaie se lasă o atmosferă intimă, cîntă muzica. Lăcrimioara se apropie, se apropie...El opune rezistență, dar în cele din urmă se pomenește în brațele fetei*).

LĂCRIMIOARA: Îmi place meloria feerică *Emanuelle*...Dansăm?

SEBASTIAN INEREANU: Complici lucrurile... Ce-o să mă fac dacă află cineva din sat cu cine dansez acum? Cu fiica colegei de care cîndva eram îndrăgostit!

LĂCRIMIOARA: Ți-i frică de consecințe? Nu-mi pasă de vorba lumii! Îmi făuresc destinul, după bunul meu plac! E minunat alături de tine. Relaxează-te... Trăiește clipa!

SEBASTIAN INEREANU: Trăiesc...Cîndva o iubeam pe maică-ta, dar niciodată n-aș fi bănuit că voi avea o relație amoroasă cu fiica ei!

LĂCRIMIOARA: Iarși o apuci *hachea*! Sufletul tău va fi mereu tînăr. Ești

deștept! Realizează-ți aspirațiile din copilărie! Să fie o continuitate logică! Să realizezi ceea ce nu ai realizat cu colega ta de clasă, căreia îi plăceau lăcrimioarele ca și mie...

SEBASTIAN INERANU: Cu maică-ta nici măcar nu m-am sărutat.

LĂCRIMIOARA: Avem tot dreptul să recuperăm vechile iubiri...

SEBASTIAN INERANU: Omul are de confruntat multe, dar nu le izbutește pe toate oricât s-ar strădui. Nu-i ajunge viața! Chiar dacă ajunge la 60 de ani!

LĂCRIMIOARA: Nici dinozaurii, care-au pierit cu mii de ani în urmă n-au izbutit să realizeze multe... Ce-i cu afirmațiile tale?

SEBASTIAN INERANU: Degrabă mă vor afecta bolile, voi începe să degrades, să mă mișc anevoios și voi vedea cu ochii tragedia de care este însoțită viața...

LĂCRIMIOARA (*muzica devine din ce în ce mai lină, ea își încolățește brațele pe după gâtul lui, dansînd*): Să fim liberi în acțiunile noastre...De ce respingi cu atîta îndrjire, ceea ce soarta îți mai oferă? Ce e rău în faptul, că te iubește o fată tînără...

SEBASTIAN INERANU: Morala ne cheamă să respectăm legile naturii!

LĂCRIMIOARA. Termină cu lamentările și lasă *jălea*...Aprinde lumînările! Ce muzică romantică, sunt fericită!.. Înțeleg de ce-ai izbutit să ademenești atîtea femei în viața ta! Dansezi superb!

SEBASTIAN INERANU: Ce folos! Eu am iubit foarte multe, iar pe mine nu m-a iubit nici una! Să mă fi iubit, barem una era acum cu mine. Mai ales că multe știu de moartea soției mele, cosită de cancer...

LĂCRIMIOARA (*dansînd cu el*): O să trăiești și clipe frumoase...Te iubesc! Dar tu mă iubești?

SEBASTIAN INERANU: Mi se pare că se înfiripă ceva între noi.

LĂCRIMIOARA. Hai, hai, înfierbîntă-te! Ești bărbat, fost comunist!

SEBASTIAN INERANU: Mă supun, domnișoară ofițer de urmărire penală!

LĂCRIMIOARA: Vai de capul meu...În ziua de azi este imposibil să te lupți cu tîlharii..

SEBASTIAN INERANU: De ce? Lupta aceasta a fost grea întotdeauna.

LĂCRIMIOARA: Azi e complicat, fiindcă de cum îl arestezi, procurorul, judecătorul îndată îl eliberează... Mafia, corupția înfloresc! Acum s-au învățat să ia șpagă toți demnitarii, pînă la unul ! De-ai ști ce castele au oamenii legii! Mita e la modă peste tot! Nu mai pot să lucrez ofițer de urmărire penală!

SEBASTIAN INERANU: Ai de ales?

LUMINIȚA:Da, astăzi am...Vreau să devin mămică... (*Muzica continuă, lumînările se sting încet*).

Actul III

Peste doi ani, în fața aceleiași case nefinisate din actul I. În zare se vede dealul împădurit al primăverii. Două case somptuoase îngrădesc privirile, acoperind locul unde se află biserica satului.

MARIA CUCOȘ (*Se aud dangăte de clopote. Cu un coșuleț acoperit cu un prosop, e gata să plece la biserică, făcîndu-și semnul crucii. Pe poartă intră Sebastian.*):

Colegule! Iar cu lacrimioarele tale! Demultișor n-ai dat pe la noi! De-atunci, lumea parcă s-a întors cu fundu-n sus!...

SEBASTIAN INEREANU: Cum vine primăvara, mă cheamă casa părintească... Adineaori, trecînd pe lîngă locurile unde erau ruinele conacului lui moș Trifan din mahalaua Bordoceniilor, unde azi bogătașii și-au ridicat castele, mi-am amintit că boierul a fost deportat odată cu părinții tăi în Siberia... De-acolo, moș Trifan nu s-a mai întors...Iar eu mă întreb: de ce l-au ucis rușii? Ca alți boieri să-și construiască locuințele? Cum se poate una ca asta... (*Din casă se aude plînset de prunc. Lăcrimioara cheamă insistentă: „Mamă, mamă, vino să mă ajuți!”*).

MARIA CUCOȘ: Nu tresări, dragă!... E vocea copilului tău! O să fie cîntăreață!.. Am spus că s-au schimbat legile traiului!.. Ți-ai pus mintea cu Lăcrimioara să vă jucați de-a viața... Lipsesc femeii în viața ta?! Să-ți fie rușine! (*Dispare în casă, apare Profir, cu o sticlă în mînă.*)

SEBASTIAN INEREANU (*îi întinde bani*): Am adus pensia mea pe o lună...

PROFIR: Salut, haiducule! (*Se clatină, mai să cadă peste Sebastian care îl sprijină*). Am tras oleacă la măsea...Dar e bine că te-am văzut și-o să mă îmbăt și mai tare!

SEBASTIAN INEREANU (*insistă să-i dea banii*): Ia, pentru nepoțica ta... De ce să mai bei!?!..

PROFIR (*ia banii și-i strecoară repede în buzunar*): Colegul soției mele, adică tu, are merite deosebite! Colegul soției mele, adică tu, a ajutat să se aducă în casa mea *căcat* proaspăt!

Reapare Maria, împreună cu Lăcrimioara, care trage un cărucior după ea.

SEBASTIAN INEREANU: Am decis să vin la voi...Să recunosc că pruncul care e în cărucior este și al meu.

MARIA CUCOȘ: De ce ai făcut asta, colegule? (*Începe să plîngă*).

LĂCRIMIOARA: Mamă, pleacă la biserică dacă te-ai pornit. Mă descurc eu cu dînsul. (*Șovăitor, neîndemnat, Maria pleacă, făcîndu-și semnul crucii. Profir golește sticla.*) Tată, nu mai bea de buna dimineață...Du-te și te culcă. Vreau să fiu între patru ochi cu oaspetele nostru nepoftit...

PROFIR: De-acuma nu sunt patru ochi, ci șase! Ai uitat de Valerica, fiica voastră! (*Scoate șumuiagul de bani din buzunar și-i aruncă în văzduh, împrăștiindu-i.*) Ia, paralele! Ți le-a adus el. (*Intră în casă, cîntînd: „Bătrînețe, ouă crețe...”*)

LĂCRIMIOARA: Cum de-ai îndrăznit să apari tocmai acum, frumosule?! (*Adună banii împrăștiati pe jos*). Cam puținei ai adus. Prin poștă îmi trimiți mai mult...Ce te-a apucat să vii cînd fiiculăta mea deja împlinește un an?

SEBASTIAN INEREANU: M-am temut...Vorbele satului, dar... nu regret ce s-a întîmplat. Trebuie să legalizăm proveniența copilului. Tu ești mama, eu sînt tatăl...

LĂCRIMIOARA: Nu mai vreau ca cineva să mă arate cu degetul că mi-am pus mintea c-un *babalîc*. Copilul are nevoie de îngrijire... Poți să nu vii la mine, dar bani să-mi trimiți...

SEBASTIAN INEREANU: Iartă-mă pentru tot ce s-a întîmplat...

LĂCRIMIOARA: Și ce s-a întâmplat, mă rog?

SEBASTIAN INEREANU: Nu striga la mine...

LĂCRIMIOARA: N-am de ce să te iert... Sunt fericită că am un auraș de fetiță! Nu dorm nopțile, nu lucrez, parcă m-am despărțit de tinerețe, nu comunic cu nimeni... dar nici nu simt nevoia... Cine ești tu? Un ratat! Nerealizat...Privește, în deal,ce conacuri și-au ridicat semenii tăi judecători, procurori! Mai mare dragul să le admiri! Au știut, știu să trăiască...

SEBASTIAN INEREANU: Au construit palatele lor fiindcă iau mită. Nu trăiesc din muncă cinstită...

LĂCRIMIOARA: Parcă tu erai acela care afirma întruna că viața este un risc!

SEBASTIAN INEREANU: Da, afirmam...

LĂCRIMIOARA: Atunci... Eu am abandonat serviciul și îmi găsesc rostul în altă parte. Sunt pe cale dreaptă! Fiul procurorului mă curtează cu tot dinadinsul...

SEBASTIAN INEREANU: Sunt gata să fac tot ce spui pentru binele copilului nostru...

LĂCRIMIOARA: Nu zi „copilul nostru”... Gîndește-te cum să faci să-mi trimiți cît mai mulți bani. Să nu mai vii pe la noi. Mă faci de rîs... (*Reapare Profir*). Zi-i și mata ceva, tată, oaspetelui. Nu te mai sature de băut...

PROFIR: Eu bînd mă-mbăt, bînd mă dezbăt și-am să mor neștiind c-am fost vreodată beat! Nu te bunghi așa la mine. Iaca, pun creierul în mișcare...Acum , la ora aceasta, muncesc sobar în sat. Cîștig zilnic cîte 100 de lei. 50 de lei ți-i dau ție, iar 50 de lei am dreptul să-i beau că-s ai mei!...

LĂCRIMIOARA: Așteptam să spui ceva mai inteligent, tată... Viața trebuie să aibă un sens!

PROFIR: Sensul vieții ți l-a adus colegul mamei tale! Iar tu, le-ai dat o replică serioasă tuturor femeilor sterpe din țara asta!.. (*Lăcrimează și pleacă în casă să se culce iar*).

SEBASTIAN INEREANU: Toți privesc nașterea unui copil ca pe o tragedie....De ce? Doar e o fericire și i-ai dat un nume atît de frumos: Valerica!

LĂCRIMIOARA. Am avut probleme cu numele pe care l-am dat fetei mele... Cînd m-am dus s-o botez preotul mi-a interzis s-o numesc așa. Chipurile, în registrul numelor creștine nu este menționat asemenea nume. Am cerut să aleg ceva potrivit, dar cînd colo am văzut cuvîntul *Iuda!* „Se admite ca noi, creștinii, să dăm copiilor asemenea nume?” I-am întreat atunci pe sfîntul părinte, care mi-a răspuns: „Da, se poate!” În aceeași clipă, am ieșit cu toți cumătrii din biserică și am plecat la Telenești, unde fără probleme am botezat-o pe Valerica.(*Din casă se aude cîntecul lui Profir, mai apoi vocea lui: „Lăcrimioara, puilul tatei, nu te da! Mergi înainte! Fugărește-l pe-acest ginere venetic!”*).

LĂCRIMIOARA: O să-l alung tată! Chiar dacă din cauza lui deja n-o să mă mai pot mărita.

PROFIR (*Din casă*). Nu-ți trebuiește să crezi familie! Să fii în veșnică libertate!..

Prefer să fiu liber, să umblu cu pielea prin casă, să dorm și să beau când vreau...

LĂCRIMIOARA (*Către Profir*) Mai bine taci! Totuna nu-i nici un rost din sfaturile tale.

SEBASTIAN INEREANU(*După o pauză îndelungată*): Să discutăm la rece, Lăcrimioara...

LĂCRIMIOARA. Nu te *barahli!* Nu fi marasmatic, Sebastian!.. Mă uit acum la tine și mă întreb:„Cum de-am putut, Doamne, să accept asemenea relație, cu un boșorog!? Mă uit în oglindă și-mi zic: Ce proastă am fost! Îmi iubesc fetița mai mult decît viața!..

SEBASTIAN INEREANU: De necrezut! Cum pot unele femei să nască copii, pe care îi iubesc mai mult ca viața, de la bărbați pe care-i urăsc?!

LĂCRIMIOARA: Asta nu te privește...Tu mai ai încă nouă copii, de care, iarăși trebuie să ai grijă...

SEBASTIAN INEREANU: Am s-o ajut și pe Valerica...

LĂCRIMIOARA: Numai de la distanță! Prin corespondență! Tu, plin de succes, ai contribuit la ameliorarea situației demografice în țară! Ți-am spus, pleacă... Nu mă scoate din sărinite c-apoi chem bărbatul care mă stimează și face tot ce-o să-i spun... Fii o rămășiță a trecutului, nu fi marasmatic, ți-am spus! Să trimiți mulți bani, să-ți cresc fiica! (*Pruncul din leagăn începe să plîngă și ea cîntă:*

La lumina din fereastră

În scutece de mătase

Copilița mea frumoasă

Mă privește bucuroasă

Hai, crești mare copiliță

Și te fã Împărăteasă

Peste lună, peste stele

Peste viața casei mele... ”

SEBASTIAN INEREANU: Ce plăcut s-auzi cum cîntă o mămică tînă ră!..În lume predomină frumosul, însă, oamenii nu totdeauna doresc să vadă această frumusețe. Uneori parcă uită de ea. Sper c-o să te maturizezi și tu frumos!

LĂCRIMIOARA: Mă voi maturiza, dar fără tine...Nu fac parte din minoritățile sexuale... Îmi plac bărbații și ei mă plac pe mine... Hai, i-ați tălpășița, nu-mi strica buna dispoziție!

SEBASTIAN INEREANU: Lasă-mă să-mi petrec ultima sărbătoare a vieții. (*Încearcă să se apropie de cărucior, pentru a lua în brațe fetița, dar Lăcrimioara îl respinge*).

LĂCRIMIOARA: Dă-te moșule la o parte. E timpul să-ți cunoști lungul nasului... Ți-am spus să pleci... Nu mă supăra, idiotule! Tu ești capabil să mă înveți cum se trăiește altfel?

SEBASTIAN INEREANU: Deprinde-te a trăi încetișor, fără grabă. Atîta timp cît fața îți este netedă, nu le face altora riduri de suferință...

LĂCRIMIOARA: Așa am fost și sunt eu. Obțin tot ce vreau de la viață! Uneori cu chibzuință, alteori cu șiretlicuri, alteori dacă trebuie și cu pumnii! Viața e aspră!...

SEBASTIAN INEREANU: Da, cei care-și trăiesc viața pasiv, inert o cunosc doar din auzite!

LĂCRIMIOARA: Pare-mi-se, puțin câte puțin îți vin mințile. Am înțeles că de cum aveai o femeie, deîndată te gândeai la alta. Nici eu, nici fiica mea nu vrem să trăim ca tine...

SEBASTIAN INEREANU: De multe ori a fost vina din partea mea, dar mă conving, odată în plus, că nici una din femeile vieții mele nu m-a iubit. Eu le-am iubit pe toate. Mă mai conving că nici tu nu m-ai iubit...

LĂCRIMIOARA: Prea puțini bani ai câștigat pentru ca să te iubesc cu-adevărat. Iubirea, în ziua de azi, trebuie plătită bine! (*Sumă la mobil: „Mamă, destul să mai tăifăsuiești cu Domnul! Vino mai repede, trebuie să plec. E ora mesei!” În poartă staționează o limizină, claxonează. „Iată și Arion a venit... Plecăm la o zi de naștere...”*).

SEBASTIAN INEREANU: Viata totuși e frumoasă. La despărțire vreau să-ți spun că aș dori ca Valerica noastră să devină om de omenie. Să cânte la pian...Dar să nu privească viața ca pe un pian luxos, cântînd prost la el, fără a-i inspira... *suflet!* Să nu devină o femeie care preferă cu orice preț să obțină... statut de victimă! (*La poartă iarăși se aude claxonul.*).

LĂCRIMIOARA: Mai slăbește-mă cu filozofia ta! De vreme ce avem bătrîni, șansa de-a se aduna mai multe morminte-n cimitir crește!

SEBASTIAN INEREANU(*Apropiindu-se de poartă*): În fiecare zi ne aflăm în zona de risc. Plec, dar cu trecerea timpului, să nu ai vreo remușcare.

LĂCRIMIOARA: Deja am mai multe remușcări...Una dintre ele e că nu voi zbura nicicînd pe Lună! Alta e că nu voi ști niciodată, ce înseamnă să ai foarte mulți bani!

PROFIR (*din casă*): Pradă o bancă.

LĂCRIMIOARA: O să mă gîndesc! Ideea nu e rea. Țasta (*arată în direcția lui Sebastian*) nicidecum nu vrea să se urnească din loc. Mama nu vine de la biserică. Iar eu trebuie să plec.

SEBASTIAN INEREANU: Să te ferești de faptele necugetate...N-aș vrea să stai la închisoare. Acolo, în acea perioadă de viață, omul e mort. Fără libertate omul este un cadavru... În numele Valeriei să n-o faci.

LĂCRIMIOARA: Nu cobî, Sebastiane! Eu știu. Tu știi. El, ea știe ce trebuie de făcut! Pînă vine mama, te rog să-mi spui: Cu ce se va sfîrși povestea asta între mine și tine?

SEBASTIAN INEREANU: Se va închea cu... viața... Nimic deosebit decît o viață obișnuită! Noi suntem acea verigă care transmite generația mai departe, fie ea rea sau bună. Esențial e să fie mișacre. Și această mișcare noi am izbutit s-o facem...

LĂCRIMIOARA: Ca să vezi...

SEBASTIAN INEREANU: Cei de după noi vor avea aceleași succese, vor face aceleași greșeli. Altfel lumea n-o să poată progresa. Aș vrea ca peste o sută de ani

cineva să-și amintească de noi și poate, întâmplător, ne va descoperi și se va convinge că, spre deosebire de noi,... ei n-au inventat nimic.

LĂCRIMIOARA: Va avea prilej și să te blesteme, fii sigur.

SEBASTIAN INEREANU: Sau poate să ne admire, cu câtă iscusință am ocolit războaiele, ne-am ocrotit apa, pădurea, lacrimioarele. Iar fericirea...Cum să trăiești fericit nu se învață nicăieri...Poate ar fi bine pentru unii, să se folosească de învățatură... Să existe o facultate „Fericirea”. Cine ar absolvi-o, să aibă în posesie diploma de om fericit! Poate mi-aș asigura și eu succesul...

LĂCRIMIOARA (*ironică*): Nu carecumva să le servești drept exemplu! Nu te bate cu viitorul în burtă, *moșnege*...Mai ai de pus pe picioare un suflet. Gîndește-te, cum să faci parale...*Amin!*

SEBASTIAN INEREANU: De viitor să nu ne temem. Oamenii de mîine ne vor aprecia la justa valoare și ne vor judeca pe dreptate. Să ne îngrijoreze mereu prezentul, el dictează urmele ce le trimitem în viitor. De viitor n-avem de ce ne teme...

LĂCRIMIOARA: Ce spui e mai mult în favoarea Valeriei. Tu, însă, nu uita că am nevoie în exclusivitate numai de prezent. Sunt tînără, frumoasă, și îmi trebuie susținere materială...(*Formează din nou un număr la mobil și se răstește la mama, grăbind-o să se întoarcă mai repede. La poartă urlă claxonul. Copilul plînge. Șovăitor, Sebastian pleacă întristat. Curînd apare Maria.*) Slavă ție, că ai sosit. Colegul tău mi-a făcut capul calendar cu vorbăria lui! Ce om năduhos, Doamne!

MARIA CUCOȘ: Calmează-te! Le reparăm pe toate (*Lăcrimioara intră în casă și după o mică pauză reapare îmbrăcată elegant, bine dispusă*). Adevărat a spus colegul că semeni cu o balerină!

LĂCRIMIOARA: *Bătrînciosul?! L-am trimis să facă bani. Iar eu plec să-mi trăiesc tinerețea cum se cuvine, după canonul bisericesc. Așa spune preotul în predica sa la sfîntul locaș?*

MARIA CUCOȘ: N-ar fi rău să mergi și tu din cînd în cînd să-ți ispășești păcatele.

LĂCRIMIOARA (*Claxonul sună insistent la poartă*). Hai că vin, vindereule! Vin....Așteaptă! (*Apare Profir.*)

PROFIR: Ia seama, te duci cu un bărbat într-o direcție necunoscută. Și nu uita. Cînd se culcă doi, din pat pot să se scoale trei!.. Păzea! Ai adus unul din flori! Astîmpără-te!

LĂCRIMIOARA: Gata, eu plec! Le-am pus pe toate la cale și plec! Viața oricum e frumoasă! (*Îi sărută pe toți și dispăre.*)

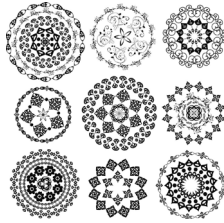
MARIA CUCOȘ (*după o pauză*): Iaca așa s-au petrecut lucrurile și în sfînta duminică de azi... Nici nu știi ce să mai fac și ce să mai zic...Oare viața asta noi ne-o trăim cum se cuvine? Ce să mai facem, ca s-o trăim corect?

PROFIR: Liniștește-te! Cine-și trăiește viața cum se cuvine?

MARIA CUCOȘ: Unul Dumnezeu știe... Eu nu știu cine o trăiește așa cum s-ar conveni. Poate se găsește cineva să-mi spună?

(*Cortina*)

ARABESCURI

I

Viața lui zbuciumată a luat sfârșit într-un mijloc frigos de februarie. Afară fulguia, arareori ieșea soarele de după nori, dar în inima lui Radu Inereanu era nespus de trist. Murise scumpul și devotatul prieten, Pavel Nică, un om de o cumsecădenie rară, plin de virtute patriotică, un ziarist și scriitor remarcabil. Radu zăcuse pînă atunci cîteva săptămîni în spitalul neurologic, în agonia depresiei, cauzată de fosta lui iubită, care plecase în America, și despre care aflase cu stupeoare că l-a înșelat și s-a dovedit a fi o curvă. Această stare de sensibilitate față de ființa pe care o iubise dar îi crease iluzii amăgitoare, l-a dus, oricât n-ar fi părut de ridicol, la spital... Acum trecuse toate barierele coșmarului însă moartea prietenului, îi amărî și mai mult sufletul. După datina creștină, la a treia zi, Radu Inereanu mersese acasă, la apartamentul unde zăcea corpul neînsuflețit al lui, Pavel Nică și se aștepta începerea procesiunii de înmormîntare. Se mai simțea rău, îndeosebi, cînd pusese la căpățiul defunctului cele două roze roșii ca focul. În casă era lume adunată, însă se vorbea în șoaptă. Procesiunea înmormîntării coincidea cu ziua mărțișorului – prima zi de primăvară. Pavel Nică a fost în viață un om credul, blajin, executor, cu multă demnitate de neam și de țară. Cînd s-a petrecut catastrofa nucleară la Cernobil, el a plecat, fără echivoc, la indicația partidului comunist și revenind acasă s-a ales cu o maladie incurabilă, care l-a chinuit decenii în șir. Acum stătea în sicriu același bărbat frumos, cu fruntea lată și, chiar dacă trecuse de 65 de ani, nu avea fir de păr sur în cap. Părea că acuș o să se ridice, îl va privi cu ochii deștepți, prietenoși, ca să zică: „Radule, nu te descuraja. La Uniunea scriitorilor, la fel există mafie. Acolo, dacă le duci de băut și de mîncat, îți iau cărțile în seamă, îți acordă premii, și de pe scenă, în fața tuturor, îți-l înmînează, pupîndu-te!.. Tu, lucrează, lucrează și, succesul va veni, neapărat, contrar birocrațiilor bețivani de la Uniune...” Lui Radu i se părea că Pavel curînd va începe să-i povestească cum l-au trădat pseudoprietenii, cum a fost chemat pe la securitatea sovietică învinuindu-l de naționalism, cum sovieticii l-au marginalizat și l-a făcut să trăiască ani în șir în mizerie. Își amintea cu multă dragoste despre prietenul lor comun Dumitru Trifan, un genial pictor caricaturist, ce a mers în marș cadențat pe caldarîmul Pieții centrale, apărîndu-ne demnitatea noastră la începutul mișcărilor de eliberare națională. După

Dumitru Trifan n-a mai apărut un asemenea combatant, maiestru al penelului...

În casă se aduna tot mai multă lume, mai multe coroane, mai multe flori, mai multe lumînări ardeau în sfeșnice. Pe o măsuță atârna fotografia cu chipul plin de înțelepciune al scriitorului Pavel Nică, cărțile lui editate în țară și peste hotare despre catastrofa nucleară de la Cernobil... Deodată Victoria, buna lui consoartă, a prins în haina mortului un măștișor și l-a bocat creștinește, cum bocesc femeile la țară, amintindu-i de sărbătoarea ce e în prag, și care a fost cea mai plăcută sărbătoare din viața lui, amintindu-i de greutățile prin care au trecut amândoi mai mult de 40 de ani de conviețuire comună... Despre cei doi copii, feciorul și fiica Laura, care de câțiva ani e la munci în Israel și din cauză că nu-i sunt perfectate actele, nu a avut posibilitate să vină la înmormântarea tatălui... Din ochii tuturor adunați lângă sicriu se prelingeau lacrimi...

Cînd bocetul ei se potoli, doamna Victorița îi privi fotografia de pe masă și zise cu voce stinsă, plină de regret, că despre Pavel nu și-a amintit în această zi nimeni din oficialii de la redacțiile unde a salahorit și nici de la Uniunea scriitorilor, al cărui membru este...

Radu Inereanu depănă încă odată șirul amintirilor, care îi leagă, sesizînd că Pavel Nică pleacă în lumea celor drepți neîdreptățiți și nemulțumit că n-a reușit să rezolve problema cu niște afaceriști, care i-au furat casa fetei și a nepoților. Regreta și Radu că nu a putut să-l bucure... Erau multe la mijloc, care i se încâlceau în minte, dar chipul lui Pavel Nică, ce stătea cuminte, înțepenit în sicriu îl tulbura. Emoțiile îl copleșeau cu fiecă clipă și el simțea că trebuie să plece. Altfel poate să i se declanșeze iar depresia... Și era gata să-și ceară iertare de la Pavel Nică. Sărută iconița de lângă sfeșnic și vroia să se apropie de văduva în haine negre de doliu, să-i sărute mîna și... deodată, doamna Victoria, emoționată reveni din odaia vecină, cu receptorul telefonului în mînă, zicînd:

- Laura... Din Israel, fiica Laura vrea să te bocească Pavele... Femeia în aceeași clipă dusese receptorul telefonului în sicriu, lângă urechea mortului. Tăcerea se lăsă peste lumea adunată în apartament. Se auzeau doar sfîrșitul lumînărilor de pe sfeșnice, ale celor de pe muchiile sicriului, de pe masa cu fotografia defunctului. În acea tăcere, se auzea abia, abia la receptor vocea plină de durere și disperare a Laurei, care își bocea tatăl, tocmai din Israel...

Radu Inereanu a plecat. N-a putut să meargă pînă la cimitir. Boala îl chinuia. Nedumeririle, dezamăgirile, la fel. Se ridică anevoie pe cărarușa înzepezită încă din păduricea care disparte sectorul Râșcani de cel al Ciocanei. Zăpada i se părea neagră, la fel ca și fulgii care se desprindeau de pe ramurile înghețate ale copacilor. Trăise deja mai mult din jumătate din viață, dar nu-și găsea astîmpăr, limpezire, ca să poată hotărî ziua de mîine. Cineva spusese că basarabeni dețin de mai multă vreme înfietatea lumii la... bocete. O fi fiind, se gîndi atunci Radu Inereanu, dar mie mi se pare că noi, românii basarabeni, suntem în mrejele umilinței încă de la 1812, de cînd a dat năpasta rusească peste noi și ne-au cucerit, ne-au dezbinat de cealaltă parte de Moldova. Acum nu te simți nici acasă, nici în ospetie. Peste tot ești umilit și silit de realitate: să gîndești, să vorbești rusește, să-l urăști și să nu-ți stimezi

fratele de peste Prut, să te dezici de el, de limba ta... În magazine, gări, în stradă, peste tot *ciuma graiului rusesc* te îndeamnă să vorbești numai în limba lor. Iar, dacă îndrăznești să le spui că trebuie să ne respecte, ei au armata la Tiraspol, au robinetul cu gaz și petrol în mîinile lor... Da, Pavel Nică a luptat, dar nu a biruit. Fiindcă nu sunt mulți alde dînsul. O parte dintre intelectuali, după ce au cucerit independența, au început cu o mare sete de acaparare, să se pricopsească, să se avuțească, uitînd peste noapte de mîndria națională, de aspirațiile la care visa toata lumea la 1989. Iar guvernării care au venit și s-au rînduit la putere, dintre autohtoni, mai ales, au uitat. Au știut cum să se mențină la putere și să se îmbogățească pe spatele omului simplu, a celor necăjiți din care a făcut parte și Pavel Nică. Sărmanul Pavel Nică, a ajuns să moară în cea mai săracă țară din Europa! Și cine au dus țara de rîpă, dacă nu acei care ne-au guvernat, cei care ne-au tot amăgit și sărăcit, de s-a ajuns ca propriii copii să plece care și încotro în lumea largă și să nu aibă posibilitatea de a reveni acasă cînd le mor părinții ca să-i petreacă pe ultimul drum...

II

După mult zbcucium cu perfectarea actelor pe la ambasadă, după cîțiva ani de așteptare, în sfîrșit, Jana a primit viză în pașaport pentru plecarea cu traiul în Canada. Radu Inereanu își aminti cu înfrigurare, cum în urmă cu doi ani, cînd zăcea în depresie, această ființă firavă și răbdătoare, mama copilului lui, l-a salvat. Atunci i-a spus că o să facă orice pentru a părăsi țara asta mizerabilă, astfel, mai mult salvîndu-l pe fiul lor Sorin care are nevoie de viitor. Au cheltuit sume mari de bani, și acum, avînd deja viză în pașaport, Jana simți că nu ar vrea să plece. Sorin, fiul lui Radu Inereanu, încă nu conștientiza că degrabă se va despărți de scumpul lui tătîc pentru o perioadă îndelungată. Poate pentru totdeauna.

În ajunul plecării lor la Montreal, în grădina mătușii Nata înfloreau trandafirii. Soarele de toamnă în combinație cu frunzele date în îngălbenire, cu strugurii ațîrnați pe coarde, cu cerul albastru albastru, florile erau mai frumoase ca niciodată. Radu înțelegea că își iubește toți copiii deopotrivă, dar la Sorin ținea mai mult decît la ceilalți. Se născuse în familia lui, și îl crescuse din fașă pînă la această vîrstă de 12 ani... Chiar după ce a divorțat de Jana, relațiile lui cu Sorin nu s-au schimbat. Băiatul era atașat de el. Mereu mergeau la plimbări prin oraș, pe la Ineasca, la neamuri și prieteni, la meciurile de fotbal, în sălile de concert...În ultima vreme Sorin îndrăgise fotbalul, juca și visa să devină fotbalist de performanță. Vara trecută, mergînd la Stanislaw, în Ukraina, la baștina mămicăi, s-a pricopsit cu o uniformă de fotbalist, pe spatele căreia era scris numele unui redutabil jucător de la „Barcelona”. Sorin mereu îl ruga pe Radu să-i povestească despre copilăria petrecută cîndva la Ineasca și accepta cu desăvîrșire glumele, parabolele, ghicitorile, zicalele, poeziile, cîntecele care i le spunea cu mult har. Sorin își iubea tătîcul și vroia mereu să fie în preajma lui. Îi spunea că, chiar dacă pleacă cu mămică la Montreal, el o să facă tot posibilul ca peste o vreme să fie împreună. O să-l cheme la el și vor trăi tustrei. Și Radu Inereanu vroia acest lucru, dar

Jana doar zîmbea ușurel abia perceptibil când auzea despre intenția fiului și a fostului soț și tăcea... Radu Inereanu, pe bună dreptate ar fi vrut să fie împreună cu feciorul și în viitor, dar conștiința că această chestiune, în realitate, este sub semnul unei întrebări. Deși, potrivea el, nu a putut conviețui cu Jana decât numai 10 ani, el o mai iubea. Dar n-au putut să conviețuiască mai departe, din cauza sărăciei. Jana era, ca orice femeie din lume, o fire posesivă. Și atunci cînd Radu cîștiga bani pe care mai apoi trebuia să-i împartă cu Daniela, Nelly, Veronica, Victor, Radu, Petrică, Ilenuța, Nicoleta... în casa lor se stârneau mari neînțelegeri și scandaluri. Ea vroia chiar să trăiască decent, dar nu pe muchie de cuțit, precum a trăit Radu întreaga viață. Radu chibzuia dacă s-ar pomeni cu Jana și Sorin tustrei la Montreal, ei ar trăi doar pentru dînșii și viața lor de familie ar continua pînă la adînci bătrînețe. Jana însă nu comenta spusele fiului și nici Radu nu dorea s-o antreneze în această discuție. El făcuse mult bine pentru ea, dar și multe rele, precum este viața de familie. Jana îl cunoștea foarte bine și nu vroia lui Radu să-i creadă promisiunile. Ea tăcea și, probabil se gîndea la viitor altfel. Era încă tînără, și cei 18 ani care îi despărțea, o favoriza. Potrivea, probabil, în închipuirea ei că se va descurca și fără Radu acolo, unde se spune că este mai bine decât în Moldova... Iar Sorin se ținea scai de taticu, mai ales în ultimile clipe înainte de plecare.

Zborul spre Montreal, era preconizat pentru ziua de luni dimineață. În ajun s-au fotografiat pe fonul grădinii mătușii, au jucat pînă pe la ora 4 noaptea fotbal pe stadionul din apropierea apartamentului de la Ciocana.

- Orice s-ar întîmpla, taticule, i-a spus Sorin într-un sfîrșit. Pe tine n-o să te las. O să fii cu mine... Și te mai rog, taticule, să nu vinzi niciodată apartamentul de la Ciocana. Eu aici m-am născut și mi-am petrecut primii ani de viață...

În acea zi cînd a plecat de la Ciocana spre Malina Mică, unde locuia Sorin cu mămica în ultima vreme, s-au fotografiat în curtea unde prefera să se joace de micuț cu prietenii fotbal, apoi în fața Supermarketului, pe scările ce coborau șerpuitor, printre copaci și buruiene înalte la casa mătușii... Zborul avionului era pentru ziua de luni dimineața, iar ei tustrei: Radu, Jana, Sorin și încă o prietenă au mers să stea pe o terasă la o pizza. Jana era tristă și, într- un târziu a început să plîngă, spunînd că nu vrea să plece din țara unde a îndrăgit-o... Îi mulțumi și lui Radu pentru ajutorul financiar, pentru susținerea morală la plecare... Seara a trecut-o în tensiune sufletească vădită între cei trei membri ai familiei. Prietena doar arunca niște fraze de serviciu, pentru a o liniști pe mămica lui Sorin...

- Nu te întrista Jana. Lumea cheltuiește bani enormi pentru ca să se salveze din această mizerie a noastră. Tu ai obținut totul oficial, pleci în Canada. Acolo mai rău decât ți-a fost aici n-o să-ți fie. Bucură-te!

- Nu plînge, îi spuse atunci Radu Inereanu. Motiv pentru a vărsa lacrimi mai mult am eu. Voi plecați, dar eu rămîn și aici voi înota mereu în mocirlă și mizerie.

- Noi o să te chemăm la noi taticule.

Reveniți acasă la mătușa, Radu comandă taxiul pentru mîine dimineață și s-au culcat. Jana nu a preferat să se culce cu Radu într-un pat, alături de Sorin, cum

obișnuiau să o facă cândva... Se schimbaseră totul în relațiile lor. Erau doar prieteni - nu mai erau soți, deși simțea că Jana nu e indiferentă față de el. Nu înțelegea din ce cauză el, tatăl copilului mai poartă ceva sentimente față de el. Radu nu putu dormi toată noaptea simțind durerea în suflet că se despart. Diferite gânduri pline de amărăciune nu-i dădea astîmpăr. Unde a comis acea greșală fatală, care a făcut să se producă ruptura? Cu vreo 6 ani în urmă, la fel dăduseră actele spre perfectare, să emigreze în Canada. Atunci erau o familie, erau un tot întreg. Dar, la insistența neînțeleasă a Janei, dânsa vroia să meargă în străinătate în calitate de inginer. Adică specialist cu studii superioare! Pe care dânsa nu le avea. Și a insistat să procure o diplomă falsă, de la falsificatorii de acte de la piața neagră... Actele lor erau perfectate și au fost chemați la București, la Ambasadă, să li se pună viza în pașaport. Dar, cînd erau deja convinși că stau cu pasul pe trapa avionului, un demnitar de la ambasadă o chemă într-un birou numai pe Jana și o întrebă de ce a anexat actul care, în urma verificărilor, s-a dovedit a fi fals!? Pentru aceasta li s-a anunțat interdicție de a mai depune actele la o nouă obținere a vizei de emigrare pentru cinci ani înainte... În afară de aceasta, ofițerul de la ambasadă a trimis diploma falsă la Chișinău, la organele de poliție... Cu mari eforturi, Radu Inereanu a izbutit să corupă organele de interne, a stopat acțiunea penală împotriva Janei pentru fals de acte... Atunci s-a produs ruptura între ei. Vara au mers la mare, la odihnă, dar tensiunea a dus la aceea ca Radu să-i dăruiască biroul lui din centrul orașului și prin instanța judecătorească au desfăcut căsătoria... După divorțul cu Jana, Radu Inereanu și-a zis că iubește femeile, dar nu poate conviețui cu ele... Și nu se va mai căsători în viitor niciodată.

Toate aceste scene se perindau în fața ochilor. Afară fremătau copacii și adia a miros de struguri și fructe, a miros de trandafiri din grădina mătușii. Acum trebuiau să se despartă. Toamna, iubitul lui anotimp, în ultimii ani, pentru el e anotimpul despărțirilor. Toamna a murit tata lui, tot toamna a plecat de la casa părintească în străinătate, acum e 5 septembrie și pleacă Sorin cu Jana...

S-au trezit pe la orele 5 dimineața și cu taxiul, împreună cu mătușa, Sorin și Jana, au plecat la aeroportul de la Botanica. În sala de așteptare era multă lume, îmbulzeală. Trei linere plecau cu moldoveni spre Occident... Clipele zburau cu nemiluita. Totul părea un vis, un coșmar pentru Radu Inereanu. Nu fusese aici de la clipa cînd a petrecut-o pe curvă la Washington... Acum sufletul îi era cuprins de o nostalgie și o tristețe cumplită. Se despărțea de Sorin, de Jana, de tot ce avea el mai scump în această viață. Cînd au trecut înregistrarea, Radu Inereanu știind că trebuie să se despartă de-acum de Sorin îl cuprinse și începuse amarnic să plîngă, chiar să bocească. Semăna cu un copil care se desparte de mama... O cuprinse și pe Jana și a plîns, spunîndu-i la ureche: „Iată că s-a terminat povestea noastră, Jana...” S-au despărțit pe multă vreme și din acea clipă Radu Inereanu era convins că la Chișinău, pe Sorin în haine de copil nu-l va mai vedea niciodată.

III

În rezultatul maladiei acute de depresie, în agonia căreia Radu Inereanu se chinuise o iarnă și o primăvară, către mijlocul verii se simțea mai bineșor. După șederea de două ori în spital de neurologie, la prescripția medicilor a mai folosit *amitriptilină* aproape jumătate de an. Către începutul verii mai simțea că starea sănătății nu este recuperată așa cum fusese pînă plecarea kurvei la Washington. Afară totul demult înflorise și înverzise. Diminețile erau senine, petalele țigăncușelor scînteiau ca briliantele în razele blînde ale soarelui. Radu se străduia, se impunea din răspuțeri să depășească starea de depresie în care se aflase atîta vreme și, considera că nu există pe lume boală mai gravă ca asta. Acum, încerca cu adevărat să se „ieie în mîini”, precum îl îndemnaseră tot timpul cît, s-a aflat pe patul suferințe, rudele și prietenii. Primul lucru care îi veni în gînd a fost ca să plece într-o călătorie, de scurtă durată la Kiev, în Ucraina. Iarna cît s-a aflat în zăcare a făcut cunoștință la calculator, prin internet, cu o doamnă. Femeia era foarte tînără, avea o fetiță și era divorțată. Ori că se afla într-o stare de disperare, ori că îi vorbea adevărul, cert e că Oxana, așa îi zicea, s-a îndrăgostit de el. Ea îi scria zilnic mesaje captivante, pline de consistență sentimentală și îl asigura că numai el, anume el, poate s-o înțeleagă; că anume el, și numai el a devenit bărbatul vieții sale, după divorț... Mesajele ei i se păreau și-l convingeau că sunt sincere, pline de retrăiri și emoții sufletești încît Radu se simți în stare de *empatie*. Trăia împreună cu Oxana necazurile și bucuriile. La internet, fără să se fi văzut vreodată. În discuțiile lor virtuale, ea vroia cu el intim, își permitea să se dezbrace în fața camerei de luat vederi și să-i expedieze scenele pline de pudoare prin *Skype*... De cîteva ori ukraineanca îi promisese că va veni la Chișinău, să-i facă o vizită, dar de fiecare dată, cînd venea ziua întîlnirii, sub diferite motive, amplu justificate de ea, călătoria spre Moldova se anula.

Fără multă pregătire, într-o zi de vineri, neavînd (ca de obicei bani) Radu Inereanu mersese la amicul lui, judecătorul Anatol Țurcanu, care îi împrumută bani pentru deplasarea lui la Kiev. Fusese în frumosul și mirificul oraș de pe Nipru în perioada militariei în Ucraina, apoi cînd a lucrat la arhiva de stat, studiind dosarele penale ale banditului Grigore Kotovski.... Își amitea cu încîntare frumusețea străzilor, catedralelor și bisericilor, de la Peciorskaia Lavra, unde Petru Movilă, marele nostru cărturar, a fondat Academia ukraineilor, despre care acolo, nu prea doresc să recunoască nici să vorbească, decît să-i schimonosească numele de familie în *Moghila*... De la Chișinău se deplasă cu trenul. Călători singur într-un cupeu, mereu străjuind cu cohii pe fereastră, convingîndu-se încă o dată cît de frumoasă și pitorească este Moldova. Regreta în sine că politicienii noștri au reușit în numai cîteva decenii să obțină „marea lor performanță”, aducînd-o în palmaresul celei mai sărace țări din Europa. Cam în aceeași situație era și Ucraina, deși se vorbește că este o putere economică de mare perspectivă în lume. Lui îi era dor ca de obicei de poporul simplu, de orașul miraculos de pe Nipru, era curios ca s-o vadă în sfîrșit pe Oxana Ghilețika, pe care o cunoștea doar de pe internet... Femeia îl încredința zilnic, la telefon, la internet, că îl adoră, îl așteaptă, îl iubește! Trenul înaintă printre dealurile priproase de la Otaci și Mojiilău din

preajma Nistrului, apoi goni, în întîmpinarea amurgului prin cîmpiile bogate și liniștite ale Ucrainei. Trecură prin stații mari și mici, prin sate și orașe, prin păduri, coclauri, traversînd multe rîuri, rîulețe, lacuri și iazuri. Ce frumoasă este țara Ucrainei! Țară, care cu concursul rușilor, s-a format în rezultatul acaparării de teritorii străine de la toate popoarele ce o înconjoară, îndeosebi de la România... Pe Radu îl durea de fiecare dată, analizînd ca un intelectual basarabean cu verticalitate, politica antiromânească de la Kiev, despre faptul cum o duc românii sub expanzia naționaliștilor ucraineni ce promovează o politică barbară de asimilare în sudul Basarabiei și Bucovinei de Nord, cu scopul premeditat de deznaționalizare a românilor. Cum în școlile românești, în loc de limba română, se introduce impardonabil, limba ucraineană. Celălalte deja nu mai aveau mare importanță. Radu mergea la întîlnire cu o nouă și plină de mistere, a cîta oară, femeie din viața lui.

Obositor, trenul de la Chișinău sosi în gara centrală a Kievului după miezul nopții. Era o noapte de mai, cu cerul înrouat, cu răcoarea care te strîngea în spate. Coborît pe peronul cu foarte puțină lume, în ciuda faptului că Kievul este un megapolis milionar, lui i s-a părut în acea clipă un oraș pustiu, cu slabe luminări. O ghici din depărtare pe Oxana care stătea zgribulită într-un fundac al gării, deoarece o știa de pe multiplele fotografii ce le primise de la ea prin internet. Oxana veni stingherită în întîmpinarea lui, de parcă nu se văzuse de foarte mulți ani. Recunoscîndu-l, ea desfăcu brațele și se aruncă la gîtul lui, pentru ca și Radu la rîndul lui, să o cuprindă cu aceeași patimă, sărutîndu-i buzele obosite de așteptare. Femeia, cu o față și un corp de adolescentă, era întocmai așa cum și-o închipuise pe parcursul corespondenței virtuale. Ea îl luă de mîină, ca pe un copilandru, și îl îndemnă să meargă pe străzile orașului nocturn. Îi spusese într-o rusească, cu un accent plăcut ucrainean, că vor trebui să aștepte pînă se va face lumină, apoi vor merge la o gazdă, unde dînsa se înțeleșese că se vor caza pentru o zi și o noapte cît Radu Inereanu a venit s-o viziteze la Kiev. Oxana era lejeră în comportare, în discuție. Era pe la ora 3 de noapte. Prin oraș transportul public, metroul demult nu mai funcționau. Capitala Ucrainei dormea. Merseseră pe peron, pe lîngă un gard înalt, ornamentat, din fontă neagră, apoi au traversat un pasaj pietonal, unde vînzătorii somnoroși, le-au propus flori de diferite mărimi și culori. El, de 5 dolari i-a procurat un buchet de trandafiri... Au mers povestindu-și unul altuia ceea despre ce deja știau din corepondențele avute. Oxana îi reaminti că are o fetiță, Dașulea, că a divorțat de un an, că muncește operatoare la o bancă. Era venită la Kiev din provincie, din regiunea Vinița, de lîngă Mojiilău...Vorba ei era dulce și plăcută, îl cuprindea și-l săruta din mers. Îi șoptea că îl iubește în limba ucraineană „Kohaiu tebe!”. Radu care crezuse la începutul corespondenței lor, că e vorba de o prostituată, o kurvă obișnuită, precum a fost aceea care l-a trădat plecînd la Washington... deodată simți că a descoperit incredibilul! Un giuvaier, un adevărat miracol. Numai după cîteva clipe de la întîlnire, o simțea alături pe Oxana cu toate fibrele sufletului. Parcă o întîlni după mulți mulți ani plecați în deplasare, dar pe care o iubea și o știa foarte bine. Îi povesti despre biografia lui întortocheată, despre multele lui femei și despre copiii

lui. Oxana știa toate cele povestite de el, căci îi scrisese anterior... Dar pe dînsa n-o deranja că în fața ei, pășește un bărbat de două vîrste mai mare decît ea: cu 30 de ani! Radu nu putu niciodată să creadă și nu și-ar fi închipuit că o asemenea cunoștință este posibil să o realizezi la o deosebire de vîrstă, pe internet, într-o țară vecină, la asemenea depărtare cu o doamnă plăpîndă, suavă, inteligentă precum o simțise din primele clipe, stînd alături. Oxana era toată a lui! Pînă în zori au stat pe o bancă într-un parc cu copacii în freamăt. S-au sărutat... Agonia patimilor i-au dus pînă la ceasul cînd involuntar parcă, s-au și iubit, chiar pe aceeași bancă. Radu se simțea aidoma unui adolescent zvăpăiat! Într-o clipă devenise viril și plin de virtute. Oxana, la fel!... Niciodată nu și-ar fi închipuit așa ceva. Pentru amîndoi se părea că această înfîlnire este un vis, o plutire a existenței fanteziste într-un ocean de plăceri închipuite. Dar totul era real, frumos, fascinant. Chiar dacă Radu în drum spre Kiev, trăia cu o părere în subconștient că aventura lui, la acei ani îl poate nimeri într-o cursă. A fost ademenit de o femeie necunoscută, după care ea îl va da pe mîna unor provocatori pentru a-l șantaja, a-l îngrozi să dea tot ce are pe el și să facă o cale rapidă întoarsă, dacă nu dorește să nimerească pe mîinile justiției ucrainene... Acum temerile lui nu aveau nici un temei. Oxana se simțea alături de el fericită și nu-l slăbea nici cu privirea, nici cu îmbrățișările, mereu declarîndu-i, că uriașa diferență de vîrstă ce este între dînsii, o face mereu să simtă mai temperamentală... Stînd pe bancă, în parc, peste cîtăva vreme, în vecinătate au apărut trei polițiști dotai cu rații telegrafice și bastoane la sold. Oamenii ordinii publice au privit la distanță în lumina slabă a felinarelor, au vorbit ceva înțelegînd că îi compătimentește pe tineri care se îmbrățișează că le este frig și s-au îndepărtat după colț. Deodată de sub banca unde se iubiră au ieșit un motan negru și o pisică albă și s-ai pierdut undeva după colțul cartierului... Pe străzi mișunau deja tot mai multe automobile. Se crăpa de ziuă. Curînd aveau a se deschide stațiile de metrou și Oxana îl îndemnă să meargă, pentru a ajunge în sectorul unde îi aștepta gazda. Subit, peste Kiev se dezlănțui o ploaie de vară răcoroasă. Nu aveau umbrelă și pînă să ajungă la stația de metro din vecinătatea gării, au devenit uzi lioarcă. Oxana se ghemulă lîngă el ca un șoricel murat, tot urmărindu-l cu ochii cumiți și gingași, parcă cerînd ajutor și îndurare. Aglomerația în metrou se înțețea. Au ajuns la o stație mai liniștită, iar cînd au ieșit pe scările funiculare la suprafață, în acea oră de dimineață îi întîmpină clădiri impozante, cu afișe mari ce se bălăbăneau un vînt, luminate de soarele lenos. Mergînd pe strada largă, au ajuns curînd în vecinătatea unui palat de cultură municipal, unde multiplele afișele de reclamă dădeau de înțeles că în acel edificiu impozant s-au petrecut și se vor petrece în zilele care vin diverse ceremonii în masă și felurite concerte. Mai la stînga se înălța monumentul lui Gogadze, despre care se zvonea că a fost asasinat, chipurile la comanda fostului președinte al statului.... Oxana, a telefonat cuiva și după o vreme în stradă apărură o femeie zveltă, în halat de casă, care îi dădu o cheie de la o gazdă. Într-un apartament modern din blocul din apropiere au avut să-și continue înfîlnirea lor romantică Radu și Oxana... Radu Inereanu nu petrecuse asemenea înfîlnire de plăceri feerice mai mult de 20 de ani... Așa ceva el mai petrecuse

cu o femeie, în orașul Andijan, din Valea Fergana, aflându-se într-o deplasare de serviciu. Atunci era în vîrsta lui Isus Hristos, plin de putere, elan, ceva obișnuit la vîrsta lui. Acum era o poveste tot atît de frumoasă, dar întîrziată pentru anii lui... Acum simțea față de sine însuși admirație și fericire că este capabil să iubească precum o făcea la anii tinereții. Acum i se părea, era convins că patimile lui atinseseră culmile vîrstei, că este ultima lui poveste miraculoasă, de dragoste petrecută cu o ființă imaginabil de sinceră și gingașă precum se dovedi Oxana Ghilețika. S-au iubit toată ziua, apoi dînsa i-a pregătit prînzul pe care i l-a adus în pat împreună cu cafeaua... După amiază au ieșit în oraș. Vremea de mai se făcu frumoasă, însorită, dar peste ceva timp cerul s-a acoperit de nori, în zare începu să tune și să fulgere, și ploaia se reținea undeva în ceruri. Radu la acel moment lucra asupra cărții despre evrei și Oxana l-a dus la locul tragediei poporului evreu din timpul celui de-al doilea război mondial - *Babii Yar*. Vîntul vuia peste văgăunile sterpe, deși frumos amenajate, străjuite de monumentul negru din bronz, cu inscripții sumbre în limbile ivrit și rusă, dîndu-se de înțeles că acolo au fost masacrați oameni... Radu Inereanu simți că emoțiile și frica îl strînge în spate. Recapitulă într-o clipă toată bestialitatea la care poate recurge omul în apucăturile sale își imagina cum zeci de evrei: părinți, femei, cu prunci în brațe, bătrîni, schilozi, sunt aduși pe malurile abrupte ale rîpei și împușcați fără milă ca pe vite, iar în aer roiesc huruind avioane, pentru ca martorii posibili să nu audă această mare desfășurare a crimei umane. Continua să-și imagineze mentalitatea executorilor, care aveau și ei acasă mame, frați, surori, iar atunci înarmați cu mitraliere ucideau cinic, fără milă oameni absolut nevinovați, doar pentru faptul că s-au născut evrei... Radu își pierduse cumpătul și simți că îl podidesc lacrimile. O strînse pe Oxana de braț și plecă de acolo, nu înainte ca să depună un buchețel de romanite peste plitele negre de fontă, unde era scris că în acel loc au fost masacrați peste 100 000 de evrei și cetățeni de alte etnii. Femeia l-a fotografiat pentru a nu uita vizita în acest loc blestemat, iar el deja avea un material solid pentru viitoarea carte. Nu putea pricepe și se întreba neostoit și s-a întrebat mereu: de ce un popor atît de cult și civilizată ca cel german, a putut face atîta rău în Europa secolului XX? Doar ei nu sunt tataro-mongolii, sau hunii, sau pecenegii barbari... Germanii se consideră o națiune civilizată ce stă în avangarda civilizației. Germanii se mîndresc că l-au dat lumii pe Bah, Goethe, Haine... Radu, stînd în nemișcare, plin de emoții pe malul povîrnișului rîpei de la Babii Zar, era într-o învîlmășire totală, neînțelegînd că aceste bestii, crime abominabile le-au înfăptuit urmașii, progeniturile acestor mari gînditori ai lumii!? Vroia să strige cerului, ca ecoul vocii lui să-i răspîndească întrebarea peste tot pămîntul: „Cum de s-a putut întîmpla așa ceva, oameni?!” Oare morții familiilor țărilor culte, bogate au altă soartă pe lumea cealaltă decît morții din țările și neamurile sărace? Oare la o anumită etapă a istoriei, poporul nu poartă vina pentru distrugerea altor popoare, dacă în capul lor l-au ales și l-au amplasat pe un alde Adolf Hitler?..”

Oxana parcă-i intuia starea de suflet dar nu încerca să-l abată de la gînduri și cugetări. După chindie, plecați de la Babii Yar multă vreme s-au plimbat tăcuți pe

străzile aglomerate ale Kievului. La o stație de pe Hreșceatik, Radu i-a dăruit Oxanei un buchețel de lăcrimioare, apoi au mers de-au mesit în preajma sinagogii centrale. În viața lui Radu Inereanu se contopea atunci romanticul, memoria trecutului și inimaginabila ființă, care o cunoscuse printr-un miracol, ca să reaușească de a o avea alături pe Oxana Ghilețka ce nu-l slăbea din ochi și-l ținea la braț ca pe un lucru scump și niciodată nu-l va lăsa să se îndepărteze. De la ea află că tatăl ei murise când era mică, că mai avea acasă trei surori. A învățat la școala internat, apoi la cea de meserii, apoi la Universitate. Are o fetiță, pe care o iubește mult și că împreună trăiesc singure c-a divorțat de bărbatul, care este kievean și care s-a dovedit a o tachina prea mult în ultima vreme. Ea vorbea cu un accent plăcut din Podolia ucraineană... Apoi ea își ceru iertare că prea s-a pasionat cu mărturisirile despre soarta ei, a lui, despre trecut... Recunoștea că la acel moment îi este ca niciodată în viață de bine și e fericită că îl are la braț, declara în permanență că el este exact cum și l-a imaginat și acum s-a convins definitiv că îl iubește.

Toată noaptea s-au iubit și au povestit unul altuia cele mai frumoase impresii despre viața lor. Vremea a trecut parcă pe neobservate. După geam în stradă, vara își făcea tot mai insistent locul ei cu castanii înfloriți și parcurile bogate în flori. Luna stătea triumfător asupra veșniciei cerului senin, cu privirile înprospătate de bucuriile și fericirile oamenilor îndrăgostiți... Vapoarele brăzdau valurile scînteietoare ca briliantele Niprului, îmbinîndu-se armonios cu lucirea cupolelor și turlor bisericilor, zidurile cărora mai păstrau amintirea despre momentele sacre de creștinare a slavilor. În acea feerie a nopții inimile celor doi armonizau cu natura și viața plină de frumusețe și eternitate. Dar clipele, aidoma firelor de nisip din clepsidră, se scurgeau nemilos...

A doua zi, pe la prînz s-au despărțit în gara de tren, fără a-și promite ceva unul altuia. În ochii lor era fericirea prezentului mîngîietor și regretul că se despart. Oxana l-a ținut în îmbrățișări, sărutîndu-l în văzul trecătorilor. Radu nu avea simțul sfeliei, incomodității și rușinii. Inimile lor aveau numai 18 ani! Chiar dacă erau priviți cu uimire de cei care se aflau pe peron, neînțelegînd cum de fiica, sau nepoata își sărută tatăl sau bunicul pe buze cu atîta patimă... Dar s-au despărțit ... Întors acasă Radu Inereanu urmă să primească mereu de la Oxana mesaje telefonice, în care se jura de iubire și credință lui. Amintirea, simțămintele față de această divină făptură, adusă de Dumnezeu în lumea lui, surprinzător îl încuraja, îi dădea și mai multe forțe pentru dragostea de a exista, de a trăi, de a visa la ziua de mîine. Cu vreo cîteva săptămîni în urmă avea impresia că Oxana, pur și simplu își găsește un refugiu sufletesc la starea ei, acum era convins că îl iubește sincer, pățimaș. Simțea și el că s-a îndrăgostit de ea, că o iubește. Se culca seara tîrziu și se trezea dimineața devreme cu mesajele ei, cu depeșe lungi, sincere pe internet... Au simțit stringenta necesitate să se mai întîlnească iar și iar...

În toamnă, cînd se coceau gutuii, Radu Inereanu plecă la Mojilău, trecînd peste podul peste Nistru. Era o zi de sîmbătă. Țigani din Otaci se înghesuiau la punctul controlului vamal, mărturisind că piața din Ucraina e mai bogată și mai ieftină ca cea

din Moldova. Oxana venise de la Kiev, și-l întâlni în centrul orașului, lângă primărie mai drăguță și mai fermecătoare. Era cu părul răsfirat pe spate, în rochie albastră, închisă, precum purtau cîndva fetele din școala internat de la Telenești. Dînsa parcă îi cunoștea gusturile adolescente și avea o vestimentație retro. Corpul ei de căprioară mlădia în mers pe străzile orașelului provincial. S-au plimbat pe străzile tihnite și înguste, au luat masa la un restaurant din preajma stadionului, apoi s-au cazat la un hotel aproape lipsit de locatari. Femeia de la recepție i-a întâlnit amabil, cu bunăvoință, asigurîndu-i cu toate atribuțiile necesare într-o odaie de hotel. Era veselă, vorbărează femeie, de parcă se bucura împreună cu ei, de dragostea ce o aveau în inimile lor. Aveau să stea o noapte în hotelul cu un scuar cu multe bănci colorate și răchite pe alei de pe malul Nistrului. Seara au ieșit la plimbare pe străzile orașelului. Restaurantele și cafenelele duduiiau de nunți. Pe Radu l-a mirat că ucrainenii, peste tot dansau și se veseleau cu muzică moldovenească! Amîndoi se țineau de mîini de parcă se temeau a nu se pierde unul de altul. Oxanei îi plăcea cum Radu Inereanu vorbește cu vînzătoarele, cum le face complimente, cum manevrează cu fraze pline de umor și de viață. Ea și mai tare se magnetiza de el. L-a iubit pătimaș, plină de sentimente. Noaptea lăcrămase în pat că soarta i-a hărăzit să-l întâlnească atît de tîrziu. L-a dorit toată viața și se bucură că soarta i l-a adus în cale. Ea are nevoie de el! Au făcut planuri ca Radu Inereanu să se mute cu traiul la Kiev, iar acolo să se cazeze într-o locuință și, pînă la adînci bătrînețe să fie împreună... Noaptea peste Mojilău se dezlănțuise o ploaie tomatică. Ploaia și răcoarea de-afară erau paralele cu căldura lor sufletească. Radu simțea că pînă atunci și de atunci pînă la sfîrșitul vieții este și va fi fericit pentru că a întâlnit asemenea juvaier de care nu se va despărți niciodată... Dar timpul în clepsidra destinului se scurgea repede, iar la mijloc se culcuși și ora despărțirii. Cînd și-au luat rămas bun la stația de autobuse, i-a dăruit un cadou pentru fiică din toate rezervele lui, lăsîndu-și bani doar pentru revenirea acasă.

Radu Inereanu a trecut Nistru spre Moldova, la Otaci, iar Oxana s-a reîntors la Kiev... Multă vreme, pînă la durere i-a simțit alături respirația, mîna ei gîngășă și caldă, privirile ei senine, sincere pentru ale lui... Călăul timpului a început să îndepărteze evenimentele, situațiile, să schimbe soartele oamenilor și pe cea a omenirii. Corespondența lor a continuat cu aceeași patimă și cu aceeași notă de sinceritate. Radu a publicat cartea, a prezentat-o la centrul de cultură evreiască, avînd un succes satisfăcător. După sărbătorile de iarnă i-a trimis un exemplar Oxanei, unde era tipărită și fotografia ei. Ea s-a bucurat nespus și se simțea fericit...

Apoi, pe neprins de veste Oxana... a dispărut. Pentru totdeauna!? A încetat să-i scrie, a încetat să-i telefoneze... A încetat să-l contacteze, să-i răspundă la mesaje, de parcă o fi murit. Deja n-o mai interesa sănătatea lui, ce noutăți i-a adus ziua, noaptea!? Oksik, căci așa o dezmerda uneori, a dispărut inexplicabil! A dispărut atît de senzațional cum și apăruse. Oricît s-a străduit Radu Inereanu să afle vre-o cauză de la ea, dînsa nu i-a mai răspuns. Abia într-o bună zi după sărbătorile de Paști, Oxana i-a expediat un mesaj telefonic, felicitîndu-l. Și mai mult nimic! Afară se făcu primăvara, apoi veni

vara, apoi toamna, apoi la ușa bătu iarna..., Aceeași stare de tăcere și descumpănire pentru Radu Inereanu, care, din nou, a cîta oară, trăia o tragedie sentimentală din vina femeilor pe care le-a iubit în viață. Oxana Ghilețka, probabil o fi lăsat lucrurile într-o fază inexplicabilă, pentru ca amintirea și sentimentele trăite împreună să fie mai frumoase și mai enigmatice. Precum este întreaga noastră viață.

IV

De citeva zile cît se afla pe plajă, Radu Inereanu dădea mereu cu ochii de un bielorus înalt, spătos, cu multă vegetație pe corp, în slipi verzi, sombrero pe cap și ochelari mari de soare. Fuma întruna și sorbea bere din sticlele care-i stăteau la căpățîiul patului pliant. Cu partenera sa, o fire ceva mai josută, dar tot atît de mășcățică, vorbea rar și doar o urmărea cînd ea intra sau ieșea din apele mării. Părea că el se statornicise acolo, fiindcă atunci cînd lumea pleca la masă în stațiune și cînd se întorcea îl găseai în același loc, cu aceeași îndeletnicire – bea bere! Seara, cînd pe terasa stațiunii vilegiaturiștii se foloseau de serviciile *All inclusiv*, și urmăreau amuzați de scamatoriile marionetelor de pe scenă, bielorusul continua să pufăie din aceeași țigară și să bea într-una bere din halbele înalte, ce i le tot aduceau la masă chelnerii tuciuiri ce nu vorbeau altă limbă decît turca. Bărbatul vorbea arareori către consoarta lui, care și ea, la rîndu-i, fuma și trăgea la bere, preferînd atentă să-l asculte.

Radu Inereanu fusese cîndva la Minsk, la Bobruisk - localitatea unde s-a născut Mark Shagal, deși sovieticii parcă tănuiau acest lucru și nici muzeu nu deschisese în memoria genialului pictor de origine evreiască. I-a plăcut Bielorusia, oamenii cu sufletul deschis, plini de ospitalitate, cu necazurile și amintirile lor despre dezastruosul război, cînd majoritatea populației a fost nevoită să se ascundă prin pădurile Polesiei, în unități de *gherilă*. În armata sovietică, unde Radu își făcuse serviciul într-o unitate de aviatori în preajma Polesiei, avusese camarazi militari bieloruși cu care se împăcase foarte bine. Unul dintre amicii militari îl deprinsese ca să cînte la chitară un cîntec popular „*Kosiv Yasi caniuvsinu...*” Amintirile despre această țară din inima Europei îi lăsară cele mai plăcute impresii, dar cei doi de pe litoral îl aduceau pe Radu Inereanu la realitatea cotidiană de moment...

După miezul nopții perechea bielorusă dispărea și Radu Inereanu îi găsea dimineață pe aceeași plajă, cu aceleași îndeletniciri: beau bere și fumau îngîndurați.

Privind atent la soția bielorusului, tolănită în costum de baie pe patul pliant, Radu Inereanu avea impresia că ea este un model al unei adieri de nud din pînzele lui *Rubens și Amadeo Modigliani*. Încea doar să-și furișeze privirile potrivit că bielorusul poate fi o fire geloasă... Așa trecură vreo cinci zile. Radu Inereanu notase în caietele sale cîteva impresii de călătorie, îndeosebi după ce vizitase localitatea Pamukale... În ajunul plecării lui de la Kemerli, spre Chișinău, cînd turiștii se adunau pe terasă să bea bere „Efes”, să mănînce lămîi și portocale și să privească fotbal pe ecranul enorm din preajma piscinei, spre surprinderea lui, bielorusul i se apropie de masă și, sughițînd precum o face un bărbat în stare avansată de beție, lăsă țigara în scrumieră și-l întrebă:

– Ești jurnalist?

– Scriitor.

– Așa am și crezut.... Te văd pe plajă scriind într-una. Ești la datorie! Eu am venit la odihnă în Turcia să beau bere, să fumez, să mă scald, să-mi iubesc abundent amanta... Bărbatul după o pauză de așteptare ca Radu să-i reproșeze, mai trase câteva gâturi din halbă: Știi dumneata că berea „Efes” poartă denumirea localității unde a murit și e îngropată Maica Precistă, Fecioara Maria?! Maica Domnului, continuă bielorusul plin de hotărîre, cu satisfacție că este în cunoștință de cauză, în afară de Iisus, a mai născut și crescut încă 6 copii... Am citit într-o revistă americană... Bielorusul avea chef de vorbă și nu aștepta ca Radu Inereanu să-și spună părerea. El continua cu aceeași voce plină de hotărîre, de parcă cineva îl angajase să citească lecții savante celorla de pe terasă: Americanii au găsit mormîntul soldatului roman pe nume „Pantera”! de la Ierusalim! Iisus Hristos n-a fost fiul lui Iosif, cum spune Sfînta Scriptură, ci un bastard, zămislit de un cuceritor roman!.. După ce le turnă pe toate ca din carte, bielorusul continuă să bea tot mai multă bere. Din pricina sughițurilor i se îngrelela vocea, devenind alogică. Deja nu se mai referea la noutățile șocante cu caracter religios, ci o luă razna cu alte argumente: Eu aparțin neamului slav!

– Felicitări!

– Cea mai importantă viță etnică din lume și din fostul Imperiu sovietic, fi aminti el lui Radu Inereanu. Slavii sunt glorioși, locomotiva istoriei! Nimeni în lume pînă la ei n-a izbutit să cucerească un teritoriu mai vast și să-l controleze în frontiere!... Eu sunt slav și mă mîndresc! Dacă nu te aranjează, eu pot să-ți dau ție și oricărui la bot! Deodată insul se bunghi ca un bou cu ochii mari la interlocutorul său de masă, din fața lui. Radu Inereanu simți cum pumnul bielorusului mare cît un căuș, asudat și păros, i se apropie de față. Mirosea a conflict. Bielorusul avea chef de scandal, de bătaie. Pe mine nu poate nimeni să mă oprească dacă îmi sare țîțîna! Sunt o așchie a slăvitului neam de slav!

– Ivanco Cupala! Se auzi într-un sferșit vocea consoartei, care stătea alături de el, abia cuprinzîndu-i gîtul cu mîinile mici dar vînjoase. În ochii ei se citea neliniște că iubitul poate să răncăluiască aidoma unui buhai de prăsilă și-l îndemnă cu voce împăciuitoare: E timpul să mergem la culcare Ivanco. E tîrziu.

– Așteaptă, dragă seabriha! Vecinul meu nu știe cine sunt slavii! Eu sunt slav și cine nu este de acord cu mine, să mă pupe în cur! Vreau să dau acuma cuiva la bot! Se răsti el către Radu cu înverșunarea unui om în stare avansată de ebrietate. Iaca lui, îi spusese tot atunci amantei lui, care-l ținea și mai strîns în îmbrățișare, vreau să-i dau la bot! Radu Inereanu simți cum bielorusul își plasează pumnălăul de măcelar aproape de nasul lui. Vecinii de la mesele vecine se uitat cu interes, dorind să ghicească cu ce se va încheia acea scenă dintre bielorusul beat și Radu Inereanu.

Pe cerul Mării Mediterane se înălța luna plină și clară. Se auzea talazul valurilor, bătea vîntul domol, aducînd spre terasă aer proaspăt și sărat. Berea nu se mai termina pe masa bielorusului masiv, ce avea chef de ceartă și bătaie. Radu Inereanu s-ar fi războit cu el, l-ar fi trăsmit cu pumnul lui osos peste frunte ca să-l trezească la respect.

Însă, se abținu pentru a evita neplăcerile. La poarta stațiunii balneare stătea de veghe un membru al poliției moravurilor turce, care demult urmărea comportarea bielorusului, așteptînd prilejul de a chema trupe suplimentare pentru a-i duce pe scandalagii la penitenciar. Așa cum se făcea în majoritatea cazurilor cu alcoolicii slavi ce împînzeau litoralul de la Kemer, pe parcursul întregii veri.

Dar, nu avu să se întîmple nimic grav. Cînd bielorusul se mai domoli, și începu să-și prăvale capul peste umărul drept, închizînd ochii somnoroși, mai bolmojind ceva, consoarta lui cu mîinile scurte, dar vînjoase, îl înșfăcă cu dîrzenie ca pe un țihal de dus la moară și, anevoios, îl săltă din scaun, tîrîndu-l după sine, în direcția blocului unde se aflau dormitoarele. În jur se răsîndi un miros respingător, căci bielorusul făcuse și treaba mică și treaba mare în pantaloni. În acea situație prozaică, plină de dezgust, dominau doar bolmojelile bielorusului, nemulțumit că femeia îl dovedea să-l tîbărcească la pat, amintindu-le celorlalți meseni că el este reprezentantul marelui și glorioasei vițe de slavi! Iar cine nu este de acord cu această afirmație, făcea el aiurea din degetul mîinii, el pe viitor numaidecît o să le deie la bot!...

V

Prima oară în activitatea sa de literator, Radu Inereanu a fost agățat, cum s-ar zice, de către un confrate de condei și ponegriț într-un ziar de mîna a doua. Acest, confrate, sosit cu „patriotismul său abil” în încercătura archebuzei Kaghebiste, a comunicat în ziar, la toată lumea, că Radu Inereanu este un fustangiu, afemeiat incurabil, că a umplut societatea de mizerie, iar nenumăratele femei au născut puzderia de bastarzi. Pe lîngă articolul în ziar, care era o intervenție brutală în viața privată, infiltrându-se nerușinat în lengeria lui, condeierul român regățean, ce semăna cu un țigan răpănos, a mai atașat și fotografiile copiilor lui Radu Inereanu. Plus la toate, în articol se făcea o legătură stupidă, cu opera literară ce o realizase pînă atunci Radu Inereanu. El, care publicase o duzină de cărți de proză, de poezie, teatru, era numit de ziarist „scriitor mediocru!” În timp ce în viața de toate zilele, cei care îl înțîlneau pe stradă, după fiecare publicație a sa, îl lăudau și-i declarau că e un talent înnăscut. Asta în ceea ce privește locul lui ca scriitor. Dar de ce să sufere copiii?

Era o contravenție vădită, o insultă clară comisă de către ziarist, de către ziar și Radu Inereanu, dacă se adresa cu o acțiune în instanța de judecată, cîștiga procesul în trei peri și două mișcări. Cîteva nopți în șir nu a putut închide un ochi. I-a fost dureros, a suferit, mereu gîndindu-se doar că din această cauză pot să pătinească bieții lui copii. Doar ei nu sunt vinovați cu nimic și ei nu trebuie să sufere... Și în cele din urmă a găsit o soluție: deoarece ziarul era puțin citit de cititori din cauza micului tiraj, dar totuși citit, el i-a chemat pe toți copiii și le-a citit articolul calomnios... Spre uimirea lui, nici unul dintre copii nu s-a simțit lezat, jignit, înțelegînd că este vorba de interesul și comanda cuiva, o murdărie, realizată de oameni murdari la suflet.

„Uită de toate, tătucule, și mergi în calea matală”, auzi vocea fiicei, care dorea să-i aplaneze starea de lucruri în care se pomenise la acel moment de viață Radu

Inereanu. Iar starea de lucruri era ca niciodată în defavoarea lui. Radu Inereanu al cîtălea an, în ultima vreme, trecea printr-o fâșie neagră a sorții. Îi părea că a ajuns la fundul mizeriei. Avea senzația că este un om ratat. Nu avea de lucru și, aflîndu-se în postura de șomer, fără mijloace de existență, deseori se gîndea la suicid. Îl părăsise dragostea, din cauza căreia nimerise de cîteva ori în spital cu depresie. Nici câștig nu avea, deoarece clienții lui, majoritatea erau săracii, vagabonzii, lefterii și ratații... Zile, săptămîni întregi stătea singur în casă și nimeni dintre cunoscuții lui nu-l căutau, nu-i telefonau. De parcă murise pentru toată lumea! Ori că așa îi scrise soarta, ori că nu avea noroc, dar nu înfîlnise în viața lui de pînă atunci o femeie care să-l stimeze, să-l iubească, să trăiască împreună cu el bucuriile și necazurile. Nici copiii în ultima vreme i se părea că nu prea îl luau în seamă. Ei se făceau mari și deja aveau interesele lor, care nu corespundeau cu ale lui, arhaice și neinteresante. Dacă ar fi fost un om bogat, cu bani, probabil, că lucrurile ar fi avut altă întorsătură. La fel ar fi fost, dacă era un demnitar, ce ar fi putut cîte ceva rezolva, concret, în interesul oamenilor. Dar... Cu ce putea fi el de folos, un ziarist, un scriitor, la timpul cînd nimeni nu citește în această societate. Trăia cu impresia că nici copiii lui nu știau că el este scriitor. Cărțile lui stăteau de decenii prăfuite pe rafturile bibliotecilor așteptîndu-și termenul, ca mai apoi printr-un act să fie utilizate prin cremare. Iată care au fost realizările vieții lui! O muncă zadarnică, nefolositoare nici pentru cei de ieri nici pentru cei de azi și nici pentru cei de mîine. Risipă, risipă, risipă... În toiuul verii trecute, privind un meci al campionatului mondial de fotbal, sportul lui preferat, tam-nisam i-a perit vederea ochiului drept. A stat în spital, a umblat din medici în medici, dar pînă l-a cele din urmă, nu-l putu salva. Medicii i-au spus că tromboza ochiului nu este altceva decît un infarct. Acest atac sanguin se putea întîmpla în creier, în forma de ictus cerebral sau de inimă! O moarte subită, destul de ușoară, Domnilor!...

Inereanu ... dorea să se împace cu această situație. Era convins că puteau toate sfîrși: frămîntările, chinurile diverse sufletului printr-un act de suicid. Dar nu vroia s-o facă numai dintr-un motiv. Nu vroia să-și trădeze copiii. Diferite gînduri îl duceau la felurite situații, unde el ar accepta să-și trăiască ultimii ani. Și totuși vedea salvarea, sau ușurarea situației lui, fiind ignorat, uitat de rudele apropiate. Credea că salvarea îi poate parveni din partea unei femei culte și înțelepte. Își imagina că a înfîlnit-o și s-a decis ca să își petreacă ultimii ani de viață într-un sat codrean, îndepărtat de drumul central. Va vinde apartamentul de la bloc și va pleca să locuiască în acel sat. Acolo de unde și-a început viața. Va avea acolo o bibliotecă, un televizor, telefon. În ocol ceva capre, în coteț cîteva găini și un purcel în coștireață. În zămnice va avea un poloboc cu vin roșu și altul cu de cel alb din poamă cuderă. Cum avea cîndva acasă, la Ineasca, în chihniță la tata și mama.

Dar acestea erau doar vise neîmplinite. Acum era altă realitate. Pe el îl ponegriseră foștii lui confrăți de condei. Deși, nu-l afecta cumplit demnitatea și onoarea, el calcula în sine cît de mult este consolată și ocrotit de către camarazii

de condei de la Uniunea scriitorilor, unde presupunea că există boiema literară. Aștepta ca cineva de-acolo să-i ia apărarea, să argumenteze că nu este un scriitor „mediocru”, că dînsul a realizat ceva prin creația în cei peste 25 de ani... Dar timpul trecea și nimeni nu a reacționat cu nimic. Numai amicul Pavel Nică a trimis un articol în apărarea lui la hebdomadarul republican, în fruntea căruia în calitate de redactorul-șef era pretinsul lui prieten... Redactorul-șef nu a reacționat în nici un fel. Tăcerea și indiferența preținșilor prieteni era mai dureroasă decît însuși articolul calomnios și injurios.

Lui Radu Inereanu nu-i rămăsese decît să trăiască fișia neagră, neînțeleasă pe care i-o hărăzise soarta. Omul este născut pentru a fi mereu supus încercărilor. Și această încercare a anilor era vădită că vine să-l încerce cît de puternic este dînsul la răbdare.

VI

Conflictul dintre generații poate fi citit pe inscripțiile piramidelor egiptene, care spun că „...*înainte vreme tineretul era mai bun, educat altfel...*” Acest fenomen etern l-a făcut adevărată victimă, iar cînd nu poți găsi înțelegere la apucăturile tineretului (domnișoarelor) începi să-ți dai seama că prinzi a îmbătrîni... Nu mai stă pe tine nici haina, nici ținuta, nu e aceeași nici limba... Mare zarvă la începutul acestui secol a sfîrșit cunoașterea unei limbi de largă circulație. Deșteptăciunea, intelectul, nu mai e apreciat altfel, decît prin prisma cunoașterii unei limbi străine. Un domnișor sau domnișoară se consideră un etalon al apogeei deșteptăciunii doar dacă poate vorbi franceza, engleza, spaniola sau în cel mai rău caz – portugheza, germana sau rusa. Îndată ce este depistat, este amplasat în fotoliul *onge*-urilor, prin ambasade și cu viață asigurată în dolari sau euro! Prin intermediul cunoașterii limbilor străine, mai ușor se face cunoștință prin internet, mai ușor te căsătorești cu un australian de viță aborigenă altoită, lejer se recurge la nașterea copiilor de la bărbații străini, care se înțeleg cu tine de minune. Într-un cuvânt – trăiești mai bine decît o prostituată sau decît un *gigolo*. Diferența este doar că în postura acestora din urmă nu este nevoie de cunoașterea limbii. Ceea ce îi leagă și îi caracterizează, și într-un caz și în altul este limba... Nu e numaidecît să cunoști româna. Fără de ea, un loc vacant la Soros, sau ONU îți este asigurat! Dar dacă poți să te lipești de un diplomat, cu ajutorul tatăcului parlamentar, sau soțului care este bodyguard la președinție, în rol de translator, un trai mai decent nici că se poate. „Fata mea, băietul meu este deștept pentru că vorbește o limbă străină...” Dar româna el o știe? *Aleacă. vai, cine a mai născocit limba asta!* Nici tu bani, nici tu deplasări peste hotare!

Trecînd bariera vîrstei de 40 de ani, Radu Inereanu descoperise că este un om ratat. Cu dosar la SIS realizat prin intermediul denunțurilor făcute de către cunoscuți și colegi de serviciu. În dosarul lui, care i se nimeri ocazional, a descoperit multiple cazuri dramatice în biografia lui, pe care părea că le uitase. Majoritatea turnătorilor s-au dovedit a fi femei. Femeile pe care le-a iubit și i-au făcut copii, mîncăleau norocul... Cineva afirmase că suntem în Basarabia niște români marginalizați,

impotenți, campioni mondiali la bocit. Cică ne bocim de soarta noastră vitregă, dar nu facem nimic pentru a demonstra că avem limba noastră, demnitatea națională față de venetici. Așa credea și el. Și la toate necazurile neamului de-aici el ar mai fi adăugat UMILINȚA. De mic copil a fost și continuă să fie umilit, când merge în orașele Basarabiei. Unde te-ntorci - numai ruși, ucraineni, alte etnii care nu doresc să ne vorbească limba, dar toți ocupă funcții importante. În magazine, în transportul public, bănci, companii prestigioase, ministere - peste tot amplasați alolingvi. Businessul este împânzit numai de cei care nu vorbesc românește. Mai bine zis, nu vor categoric să ne-o vorbească. Și el, chiar dacă se revoltă uneori, nu poate nimic să le facă. Odată cu ocupația rusească de la 1812, peste Basarabia s-a coborât Umilința. Și nimeni nu mai poate schimba nimic... La București ne numesc ruși, *bolșevici* pe noi basarabeni, iar la Chișinău, alolingvii, ne disprețuiesc, numindu-ne români. Dacă îți aperi neamul, cultura, limba, istoria, alolingvii devin agresivi, războinici, se mobilizează, fac demonstrații, aruncă slogane și declară lumii întregi că le știrbim interesul, încercăm *să-i românim*. Această umilința a început s-o simtă din copilărie, fiind student, apoi toată maturitatea. Românul, dacă îndrăznește în Basarabia lui să iasă în public, urmărește cu stupoare obrăznicia și ignoranța, cinismul produs de minoritățile naționale, care ignorează și disprețuiesc limba română, nedorind s-o însușească, s-o vorbească. Radu urmărea cu umilință ceea ce fac ucrainenii în Bucovina și Sudul Basarabiei, Transnistria. Cu câtă barbarie rusifică, ucrainizează acestea românii, închizând școlile, ziarele naționale, falsificând istoria noastră, în favoarea lor... Încă un lucru nu-i dădea astâmpăr sufletească lui Radu. Se vorbea cu vehemență despre pactul Molotov-Ribbentrop, când Stalin și cu Hitler, au contribuit la ocuparea de către ruși a Basarabiei. În această problemă, toată lumea civilizată critica numai Rusia, ca succesoarea fostului Imperiu! Dar de ce nimeni nu vorbește despre vina germanilor, a statului German, care în egală măsură cu rușii și Rusia au dus la înstrăinarea Basarabiei și împărțirea ei la hrăpăreții vecini? De ce actuala Germanie nu-și asumă responsabilitatea de a-și repara greșala istorică față de „țigănimia română”, cum ne numesc ei cu dispreț! Cine sunt germanii, cine sunt rușii de și-au permis impardonabil să ne înstrăineze, să ne falsifice istoria, să ne dușmănească între cei de dincolo și dincoace de Prut? Buricele pământului?! E un adevăr strigător la cer. O perioadă încercase să-și înecă amarul, disperarea în băutura. Iar când a abandonat alcoolul din viața lui, s-a închis în sine. Frații, politicienii de la București, de la Chișinău, cei din vârful puterii se fac a nu observa acest imperiu diavolesc al Umilinței umane pentru românii basarabeni. Și-atunci el se întreba: câte vieți trebuie să aibă în pieptul lui românul ca să poată supraviețui, ca să ajungă la anul crucial, când Basarabia își va reveni la matca ei istorică și v-a constitui o singură țară - România!

Vara trecută Radu Inereanu fusese la Marea Neagră, fiind nevoit să mai treacă o umilință – vama ucraineană! Doar la vila „Zaharia Stancu” de la Neptun, Radu Inereanu vroia să uite de toate, să se relaxeze, să se complacă în limba lui română,

alături de oameni de cultură... Dar acolo veniseră copiii scriitorilor, pictorilor, tinere și tineri contemporani... Cei din regat (așa li se mai zice românilor de pe Dâmbovița) îl desconsiderau vădit, categorisindu-l ca fiind unul de la marginea lumii, necioplit. Se complăceau între ei vorbind mai mult engleza! E la modă engleza în lume. Pe litoral toate cântecele răsunau în difuzoare numai în engleză, întrecându-se cu manelele țigănești! Urmărind comportamentul, cu moda contemporană, o voce internă îl îndemna zadarnic să se revolte! Domnii, doamnele, duduiele s-au emancipat și modernizat și mai continuă vertiginos s-o facă în același ritm, fără a ține cont de gusturile generației lui! Îndeosebi tinerele au un comportament nezdruncinat, fără drept de apel! De la bărbați au luat tot ce se poate de căpătuit: pantaloni, cizme, căciuli, mantale, izmene, chiloți de vară, pardesiuri, pîsle, fufăici, ghetete, apoi frizurile cu perciică sau fără perciică... tatuajul! Pe corpurile lor poți vedea reproducții de Rafael, Leonardo da Vinci, Tițian, Picasso și... chiar penisurile rotunjite de pictorul nostru, Matei, convinse că numai astfel se propagă arta modernă! S-au poate este o completare artistică a unui gol?! Doar nu fiecare muritor de rând are fericita ocazie de a vizita Luvrul, muzeul Prado, cel de la Drezda sau Ermitajul... Tot ce este cultură poate fi văzut doar în comportamentul și corpurile lor elegante. Tineretul demonstrează cum se poate vorbi engleza, cum se poate de fredonat și dansat în ritmul muzicii occidentale... Aceste demonstrații constituie pentru ei modernul. Și pieptul li se umflă de mândrie cât o roată de la căruță, moldoveni și moldovence, olteni și oltence, ardeleni și ardelence, munteni și muntence și, zîmbesc fericiți... Doar Radu Inereanu primitivul și needucatul de el, nu-și dădea seama, că cele întîmplate, demonstrate nu este o Umilință, ci e mirific, sublim, frumos, o constituire de adevăr absolut și nimic nu se mai poate întoarce din calea modernismului. Reproșurile lui sufletești miroase a bătăranism, a retrogradare de la gustul estetic de fine. Acești purtători de patriotism, de cultură modernă, progresistă, l-au depășit demult. Nu mai poate exista cale întoarsă la datinile strămoșești. Acum sunt timpurile noi, și nu mai necesită a ține cont de ceea ce demult s-a învechit. În avanscenă, în totalmente a ieșit univervalismul, banul... Tinerii cu prima ocazie ne părăsesc țara. Acolo, departe de viile, cîmpiile cu livezile noastre, mănoase, de cimitirele strămoșești e prosperitate. Cu cîtă plăcere fetele noastre, româncuțele în catrințe de altădată, se căsătoresc cu turcii, arabii, chinezii și alți fel de negri pentru a ne demonstra că dragostea nu știe hotare și trădare... prin ... cultură! Reprezentantele sexului frumos, simțind în nări mirosul de dolari, se convertesc la islam, budism și umblă prin arșița moldavă încotoșmănate în veșminte turcești, îmbrobodite să i se vadă doar ochii deștepți pentru a privi lumea săracă și necăjită din jur! Țățele noastre naționale se convertesc, jertfindu-se în numele consolidării prieteniiilor dintre popoare. Dacă se căsătoresc cu un rus, adio limbă maternă, adio tradiții! Totul din casele și gospodăriile lor nou create devine rusesc și Rusie! Țițele noastre... scuipe pe tot ce e național. Ciripesc limba veneticului, copiii ei la fel. Limba părinților o ascund acolo unde nu bate vîntul! Și asta e o modă, pe care, învechitul Radu

Inereanu n-o înțelege. Eterna problemă – conflictul dintre generații! Dacă se revoltă, are neplăceri și reproșuri de la societățile de ocrotirea drepturilor elementare ale omului. Acuzat că nu înțelege. Fetele noastre, intră cu țitele în Europa?! Taci din gură, boșorogule, că ți-ai trăit viața! Timpurile se schimbă, indiferent de conștiința noastră. Așa zice legea materiei! Moda nouă, cu mofturile ei e în declanșare! „Tu, primitivule, nu protesta! - Dacă poți înțelege că asta e moda ce o cere națiunea, nu te băga în polemică, i-a replicat mama unei duduțe, profesoară de română. Fata mea a învățat bine la liceu, la Universitate! Realitatea e stupidă, și continuă să mă pună la respect: *Ești un amoralist! Închide pliscul, maiestre!* Lasă mîinile în jos și privește-te în oglindă. Ai îmbătrînit!”

Femeile noastre ne vor salva prin schimbări de vestimentații și credințe, tot îmbogățind Europa cu prostituate. Nu ne mai vorbesc limba, nu ne mai dansează jocurile... De vină suntem noi bărbații. Femeile totdeauna au dreptate! Nu este departe ziua cînd ele vor intra în moda de a demonstra arta coafzelor genitale! Vremea nu este atît de departe! Atunci, vom scrie că generația de azi, nu este cea pe care am trăit-o ieri... O voce internă, în acele zile de aflare la mare pe Radu Inereanu continuau să-l avertizeze: „Nu te amesteca în moda duduițelor! Ele vor să trăiască bine, asigurate, să nu nască copii în interesul viitorului!... Fie chiar dacă nu de la musulmani, turci și americani ne tragem! În interesul progresului, de va fi nevoie, bărbații și femeile noastre vor recurge și la harem! Cunoaștem cultura, secretele modei contemporane!

Deci, cu moda, îmbrăcînd paranjaua, arabizînd națiunea, îmbunătățind demografia cu discipolii lui *Osama bin Laden, Muammar Kaddafi, Saddam Husein* înainte spre viitorul luminos al istoriei noastre.” Radu Inereanu tot cugetînd se oprea în fața talazurilor mării de parcă vroia să mai citească cele scrise odată pe muchiile piramidelor egiptene, încercînd a se impune să creadă că țitele noastre naționale totuși ne vor salva de la toate relele! Chiar dacă la ziua de azi ele sunt capabile să-și schimbe nu numai limba română, tradiția, dragostea de Patrie, dar ... pe tata și pe mama care le-au făcut!

VII

Despre vîrste, precum că oamenii au tendința de a trăi mulți ani în viață, Radu Inereanu avea concepția sa. Omul trebuie să trăiască atîția ani cît i-i dă Dumnezeu și cît poate natura să-l înzestreze cu calitățile sale umane. Iar cînd depășește 80, el trebuie să cugete cum și cît mai frumos, să se pregătească de plecare. Iar, milionarii, oamenii avuți care încearcă, fac tentative de a dobîndi nemurire, fac o tîmpenie. Nu-și dau seama, nu conștientizează că viața este un șirag de generații în perpetuă circulație: una pleacă, alta vine. Una îmbătrînită cedează alteia noi... Și tot așa din an în an din secol în secol. Pentru un hîrb bătrîn, nicidecum nu poate fi interesantă viața unei generații tinere, căreia îi clocotește sîngele, se hîrjonește, se aventurează, păcătuiește, se războiește, se pacifică! Bătrînețea este o planetă, un fîgaș al vieții

liniștite, pașnice, mai puțin creativă. Deci, concluziona Radu Inereanu, nu trebuie să mințim, să umilim, să incomodăm natura. Să trăim anii cât sunt, în mod normal, hărăziți de a-i trăi un om într-o viață, cu soartă, biografie și destin. Iar mărunțișurile, rutina, este un lucru obișnuit, cu care omul trebuie să se împace.

Radu Inereanu, obsedat de aceste gânduri filosofice, se pomeni a cîta oară într-o... saună. Împreună cu prietenii, la care aderaseră un procuror, un judecător, un preot și... două prostituate. Era ajun de An Nou. În acea zi, toți prietenii obișnuiau să meargă la baie. Să spele cele ce trec și să adune cele care vin, să se înnoiască cu timpul. Toți, precum este obișnuit în baie, erau cu pielea. Doar prostituatele stăteau întinse pe canapele acoperite cu cearșafuri albe, și preotul cu barbă lungă și neagră ca un tăciune, în slipi, stătea privind cu ochii serioși la oameni. Sauna era cu două nivele. La primul era sauna propriu zisă, piscina, masa doldora cu bucate și băuturi, iar în stînga, mai departe de cabina de duș, o cameră de odihnă cu o ușă neagră ce se închidea pe dinăuntru cu zăvorul. La al doilea nivel, te urcai pe o scară cu trepte în formă de spirală, unde se afla sala de biliard.

– Să ne bucurăm de viață, deoarece tristețea ne urmărește la tot pasul! Exclamă amicul Anatol Țurcanu, propunînd o partidă de biliard, cînd ieși din saună cu valuri de aburi după el.

Adrian, căzu de-acord cu Anatol și urcără amîndoi scările la al doilea nivel, la masa de biliard.

Radu Inereanu demult nu avusese relații amoroase și, cînd ochii mari, copilărești ai domnișoarei firave se întîlniră cu ai lui, simți că prin tot corpul îi trecură tremurici. Dar tot în aceeași clipă, văzu cum procurorul, o luă de mînuță pe domnișoară și dispărură după ușa neagră, luxoasă, a odăii de odihnă și relaxare. Însă, deodată simți mîna gingașă, a unei doamne de vreo 40 de ani, care îi clipi din ochi, spunîndu-i la ureche cu vocea ei melodioasă:

– Mai este un pat, în vestiar, și în următoarea clipă, trecură pe alături de judecător și preotul ce stăteau la masă servindu-se cu băutură dintr-un clondir de sticlă albastră. Au încuiat ușa de la camera mare, în cuierele cărora ațirau hainele celora veniți la baie. Doamna era voluptoasă, temperamentală, încît Radu Inereanu simți că a călătorit prin paradis, apoi a înotat într-o mare de plăcere... Și iar și iar, de se părea că s-a rupe în patru canapeaua...

Revenind în sala de odihnă, Radu obsevă ochii scăldați în mulțumire a procurorului, iar judecătorul dispăruse în camera de odihnă după domnișoara mlădioasă, cu ochii mari, pătrunzători. Preotul degradă, se înțeleseseră prins semne și o urmă pe doamna seducătoare, învelită doar cu un cearșaf transparent, care odinioară îi dăruise valuri de plăceri lui Radu. La etajul doi Anatol și Adrian jucau biliard, se auzeau bilele pocninde de loviturile *tacului*. Pe ei nu-i interesau femeile. Radu Inereanu hotărî să se îmbete. Deschise o sticlă cu votcă, și umplu paharul în manieră rusească, și într-o clipită dădu tîria peste cap. Se întinse pe canapea și asculta cum procurorul povestea un caz grav, cum o femeie, după divorțul bărbatului,

din gelozie i-a trimis un colet, în care pusese o bombă. Numai perseverența și prudența organelor de drept a curmat tentativa de omor, depistând actul teroristic în stare incipientă, când femeia se prezentă la oficiul poștal pentru a expedia coletul!.. Ascultând întâmplarea lugubră, Radu a mai cinstit ceva țârie. Plăcerea momentului îl trimitea într-o lume plutitoare de plăceri. Uită pentru o clipă grijile acelor zile, când mereu era în datorii, tot frământându-și mințile cum să restituie banii creditorilor. Cel mai mult a urât în viață datoriile, misiunea de a le întoarce, dar aceste datorii niciodată nu l-au ocolit. Acum se bucura că amicii l-au invitat la această saună în ajunul Anului Nou. Trecură minute, minute... Cele două prostituate diferite ca vîrstă: una tinerică de tot, cealaltă la a doua tinerețe, se așezară la masă și toți împreună serviră din bucate și băutură.

– Și cum te izbăvești de Satana, faci atîtea păcate? Îl întrebă procurorul pe bărbosul de preot, care avea privirile mulțumite, alături de duduța roșie la obraji fiindcă băuse deja două cupe de șampanie.

– Lasă discuțiile estea, se infiltrează în discuție Anatol, învelit peste umere cu cearșaf, care coborîse de la etajul doi împreună cu Adrian și stăteau în capul mesei.

– Nici o problemă! Se avîntă preotul în discuție. Mîine merg la Mitropolit, mă spovedesc, iar sîmbătă intru în slujbă!

– Ce minunat e cînd ai cui cere urgent și la timp iertarea păcatelor! Exclamă judecătorul..

Odată cu servirea paharelor, discuția se întîrîta, iar în ochii lui Radu Inereanu injectați jucau sîinii fragezi ai domnișoarei, ce stătea ca un puișor lipit de femeia mai în vîrstă. El se apropie, o luă de mînuță și porni cu ea spre odaia de odihnă. Femeile erau la cheremul tuturor bărbaților și nu putea nimeni să îi reproșeze. De-ai fi avut vîină în tine. Dar, îndată ce aveau să dispară în odaie, se auzi din urmă vocea femeii mai în vîrstă, ce o strigă pe domnișoara suavă:

- Jeny, ai uitat mami să iai prezervativul. Nu uita...

Domnișoara se clătină un pic, se întoarse, luă din mîinile femeii un mic pachetel și păși din urma lui Radu Inereanu...

Cele descoperite de Radu îl șocă. Revenit după o clipă de dragoste cu domnișoara, la masa prietenilor, nu se stăpîni s-o întrebe pe femeia mai în vîrstă ce înfuleca un sold de găină prăjită:

- E fiica? Și arată cu privirile la domnișoara cu ochi copilărești care se străduia să îmbuce și ea din bucatele mesei.

- Da, afirmă femeia mai în vîrstă. Profesia de prostituată trebuie s-o deprindă! E o profesie ca toate celelalte prin care omul își dobîndește existența! Precum poate fi un judecător, un procuror, un preot, un savant!.. Un fost președinte al Argentinei s-a căsătorit și a conviețuit cu o prostituată?! Ați știut?.. Fiica mea de cum s-a trezit femeia în ea, a început să vagabondeze, să dispară nopțile de-acasă, legîndu-se cu persoane dubioase. Și atunci, mi-am zis: Hai, mai bine cu mama, fiindcă voi ști că te afli sub protecție și în siguranță!

Femeia era sigură pe vorbele ei. Se simțea descătușată, leger. În cele câteva ore cât s-au aflat în saună, fiecare dintre bărbați, inclusiv și Radu Inereanu, s-au veselit cât cu mama atît și cu fiica... Era ajun de An Nou. Dispoziție majoră la toată lumea!

Cînd a venit timpul, mama și cu fiica îmbrăcate în haine scumpe, bine fardate, am primit solda din mîina judecătorului, și au plecat amîndouă grăbite cu taxiul ce le aștepta la poartă să le ducă la alte saune. Era ajun de Anul Nou și lumea civilizată, precum este bine cunoscut, în această vreme pînă la sunetul orologiului care va anunța schimbarea timpului, trebuie să se spele de păcatele adunate și să treacă în celălalt an curățî și cu cît mai puține păcate.

Radu Inereanu se mîndrea cu vîrsta lui. Tostesteronul încă îi servea virilitatea. Nu vroia să fie nici mai tînăr și nici mai în vîrstă... Deși, nu era sigur că viitorul poate fi altul, decît unul fericit.

VIII

Sebastian, fiul mai mare al lui Radu Inereanu, hăulise ani în șir, neavînd nici o profesie. De învățat, în ciuda, străduințelor tatălui, nu a dorit. De câteva ori a început învățătura la Universitate și de fiecare dată a lăsat studiile. Radu Inereanu, a insistat ca el să plece la muncă peste hotare, dorea să aibă un fecior cu care să se mîndrească. Sebastian, însă, deprinsese meșteșugul de a face poloboace și alte obiecte de tîmplărie și nu vroia să se facă nacealnic, cum i-a declarat el. Feciorul deseori îi declara că se mîndrește cu tatăl lui, care e un om vestit și cunoscut în societate pentru faptul că e grafician, pictor cu talent. Trecuse de 25 de ani și, precum era la moda tinerilor timpului, concubinase cu o fată de la Peresecina. Chiar se mutase și trăia la ea. Fata era cu mult mai mică decît el și, cînd se mai maturizase, după cîtiva ani de concubinaj, într-o bună zi l-a silit să plece de la ea, declarîndu-i că este îndrăgostită în alt băiat de la Teleșeu. Din cauza aceasta Sebastian căzu în depresie. O iarnă întregă a stat prin spitale, s-a lecut pînă veni primăvara.

– Ce-o să faci mai departe? Dori să afle Radu Inereanu, știind că nu are nici o specialitate, nici o meserie.

– Ca înainte. O să fiu paznic la Supermarketul din preajma mînăstirii Ciuflea.

Radu Inereanu nu a mai vrut să-i dea povețe, să-l îndemne să învețe ca să capete vreo meserie calificată. L-a lăsat în voia soartei. La acea vîrstă, considera că povețile lui sunt inutile. Se liniștea că feciorul e sănătos, lucrează, iar restul... Radu Inereanu primise niște comenzi de la oameni bogați și muncea din greu în atelierul lui. Către lunile de iarnă, dînsul se îndrăgosti de o fată, care poza în fața lui, pentru tablouri. Era studentă la Academia de arte. Fiind celibatar, el a luat-o pe domnișoară să trăiască la el. Se împăcau bine. Dar, diferența uriașă de vîrstă dădea de sminteală realitatea. Domnișoara era setoasă de a avea alături nu un pictor, cu fața mereu încrețită, gîrbovit în fața pînzelor. Zbuciumul căutărilor ei nu se opri nici în momentul cînd se pomeni gravidă. Radu Inereanu acționă liniștit față de declarațiile ei și i-a spus că nu e împotriva ca ea să nască. El dorea să aibă în casă o femeie tînără cu un prunc în brațe. Chibzuia cîte tablouri va realiza el cu tematica mama și copilul...

Toate păreau că decurg în ritmul monoton al vieții lui Radu Inereanu. El avea copii, dar fiecare era deja aranjat pe la casa lui și-și avea viața lui personală. A fost o vreme când a căutat să se lege cu o femeie cam de vârsta lui, ceva cu avere, ceva deșteaptă, ceva, ceva... Dar nu a izbutit să găsească nimic potrivit, decît pe copilița, care se simțea comod la el, avînd toate dependențele și, era conștientă că trebuie să devină mămica copilului pictorului de notorietate. Studenta admira mereu reproducțiile lui Toulouse Lotrek, Van Gogh, Sezanne, Matis care erau pe toți pereții casei lui atelier. Dar cel mai mult admira lucrările lui originale ce erau inspirate de la impresionisti și postimpresionisti. În casa lor deseori de la o vreme începu să vină tot mai frecvent Sebastian. Băiatul era încîntat de felul cum vorbea, de manierele, de acuratețea Laurei, căci așa o chema pe concubina tatălui. Uneori chiar tăcerea care îi despărțea, trezea în inima lui un fior de apropiere plăcută. Timpul trecea încet, dar vizitele lui Sebastian erau din ce în ce mai frecvente. Îl găsea la ei dimineața, seara și de fiecare dată Radu Inereanu îl surprindea stînd la taifas cu Laura. Atitudinea fiului față de concubina sa începu să-l îngrijoreze, ca în cele din urmă, într-o seara, să-l cheme în biroul lui de lucru și să încerce a limpezi situația:

– E o situație cam complicată la mijloc, fiule. Ai o simpatie vădită față de Laura, dar nu uita că noi așteptăm copil... Radu Inereanu spusese nouțea în șoaptă, crezînd că fiul îndată se va descumpăni și își va lua de-o grijă. Ochiul feciorului se dilată de încordare și după multă cugetare, se destăinuie cu vinovăție, de parcă încerca prin spovedanie să se pocăiască:

– Simt că o iubesc... E femeia vieții mele, tată... O simt aproape, o simt că este ceea ce am căutat toată viața... Dacă o să-mi permiți, vreau s-o cer de soție!

– Îți dai seama ce urzești la mijloc, feciorașule!? Mai că strigă părintele la Sebastian. Ea, peste 8 luni, v-a deveni mămica frățiorului tău... Poate a surioarei... roști și se încurcă cu un nod în gât Radu Inereanu.

– Ea e într-un gînd și o faptă cu mine, îl surprinse Sebastian. Am discutat mult și Laura este de acord să mă accepte ca soț. Ce poate fi mai minunat? Îmi va naște un frățior, o surioară, apoi o să fac și eu copil cu ea... Mata ești deja în vîrstă! Totuna nu vei izbuti să pui pe picioare copilul ce se va naște...

Radu Inereanu nu a mai avut puteri să se opună insistenței fiului, care pe lîngă toate calitățile caracterului, era îndărătnic și hotărît în ale lui. Socoti să nu creeze o situație de catastrofă a conflictului, fiind sigur că Laura nu va accepta. Atunci lui îi va trece tot temperamentul. Se va strădui să meargă cu Laura într-o călătorie de mai multă vreme în orașele Rusiei, pe la prietenii lui și, cînd se va întoarce, va vedea femeia cu burta la gură... Atunci, cu siguranță fiul va fi de altă părere: nu trebuie să se vîre peste interesul tatălui! Laura, gravidă de la Radu Inereanu, a plecat să concubineze cu Sebastian. Fata deveni alta! Ea îl adora pe Sebastian și după cîteva seri lăsă o recipisă cu un conținut emoționant și plecă la el!

Numai peste cîteva luni, Sebastian o făcu oficial soție pe Laura. La ora împlinirii soției născu un băiețel. Apoi, peste doi ani Laura a mai născut. De data asta o fetiță.

Radu Inereanu nu a putut ierta fapta fiului nici peste un an, nici peste doi, niciodată! Nu și-a putut explica niciodată *cîinia* lui față de fecior. Nici copiii lui Sebastian nu au fost niciodată în ospeție la bunicul lor, Radu Inereanu.

IX

Radu Inereanu se întorcea dintr-o deplasare de la Strasbourg. În compartimentul vagonului călătorea împreună cu un american, un evreu și un ucrainean. Tustrei bărbați erau subțiri și înalți. Tustrei vorbeau numai în engleză, pe care Radu Inereanu de la un timp a început doar s-o înțelege. Companionii de călătorie erau obsedați de grijile lor și se părea că al patrulea nici nu există cu ei alături. Mereu desfăceau harta Europei, studiau Republica Moldova. Americanul ținea în mînă o lupă, aluneca peste hartă cu ea și se mira că Moldova este o republică cât o insulă și nu are ieșire la mare.

– N-are zăcăminte de petrol, zise evreul.

– N-are cine știe ce păduri, adăugă americanul constator.

– Are cîteva milioane de robi, zîmbi ucraineanul. Sunt foarte muncitori, docili și ușor de manevrat, făcu o concluzie impardonabilă ucraineanul.

– De-aceea și mergem la ei, rosti americanul în semn de acord cu cele spuse odinioară de ucrainean. E un teren favorabil de a aloca investiții serioase. Brațe de muncă ieftine!

– De-ar mai fi și stabilitate politică la frontiere, concluzionă în felul său evreul.

– Dacă e nevoie o să fie, zise iar împăcat ucraineanul. Basarabia e în vizorul de interese ale Rusiei, dar mai mult al Ucrainei. N-o să le permită nimeni să iasă de sub controlul slavilor...

Cei trei mai apoi parcă luaseră apă în gură. Multă vreme s-au privit unul pe altul și făcea impresia că își continuă dialogurile doar prin gesturi și priviri. Prin fereastra vagonului se observa cum după vălurile de ceață se revarsă zorii. În privirile pasagerilor alergau munți, văgăune, vîlcele, rîuri, poduri, lacuri, sate și orașele... Viața clocotea în ritmul ei european. Pînă la Chișinău mai era cale multă. Radu Inereanu dormita, învelit în plapomă, pe patul de sus al compartimentului. La difuzor se transmitea muzică clasică. Totdeauna a preferat să asculte muzica lui Mozart, Enescu, Ceacovski și Wagner. După cîteva piese încăperea vagonului fu învăluită de rapsodia română a lui George Enescu. În imaginația lui se perindau tot felul de gînduri, intercalate cu închipuirea Coloanei Infinitului și Poarta tăcerii a lui Brîncuși, dar cel mai mult îl frămînta în acea clipă felul de a fi al naturii animalice a omului. Își amintea cum deseori privea la televizor programul *Planeta animalelor*, cum elefanții, bivoli, gîzele și toate vietățile se bat între ele. Se bat uneori cu înverșunare, pînă se nimicesc unele pe altele. Omul nu este mai departe de celelalte vietăți, gîndi el, chiar dacă este înzestrat cu rațiune și poate, calculat, să-și dirijeze și să-și stăpînească faptele. În natură, ca și în viață, învinge cel puternic. Popoarele mari asupresc și înving popoarele mici. Țările mari, puternice, asupresc țările mici. Basarabia, e ținută sub tălpi de Rusia deja de mai bine de 200 de ani.

Și pe cât Rusia va fi un Imperiu puternic, ea nu va admite ca Basarabia să-și revină la matca ei, România. Ea, Rusia va face tot posibilul, împreună cu sora ei Ucraina să batjocorească, să slavonizeze această parte nenorocită a României... Rusia va contribui ca generații de români basarabeni să fie denaționalizați, mancurtizati, ca prin politica ei șovină, expansionistă, impardonabilă să creeze cât mai multe cozi de topor, eunuci, ca să țină în caracatiță Basarabia. Și numai unul Dumnezeu poate aduce adevărul și dreptatea pe această parte a Patriei mele – România. Și asta se va petrece poate încă peste o sută, două de ani... Poate chiar și atunci când în Basarabia nu va mai rămâne nici un român. Radu Inereanu, era convins că avusese dreptate Grigore Vieru, care în multiplele convorbiri avute cu el afirmase că această dreptate va veni de la Dumnezeu și Rusia, poporul rus hrăpăreț și criminal în decurs de decenii față de zecile de popoare limitrofe cu ei, își va primi pedeapsa cuvenită! În natură nu există crimă fără de pedeapsă. În fruntea vinovaților, pe banca acuzaților de istorie va sta intelectualitatea șovină a poporului rus... Radu Inereanu, de fiecare dată când se dădea pradă acestor gânduri, simțea că îi clocotește sufletul, că nemulțumirea îl sufocă. Se întreba a căta oară: de ce s-a întâmplat că anume el, cu generația lui de moldoveni să trăiască această nedreptate, să se afle în oceanul de umilință, văduvit de Patria lui – România!? De ce majoritatea absolută gândește ca el, dar deschis, nimeni nu vor să se revolte ca și el. Numai el își face dușmani. Pentru el și pentru copiii lui. Doar încă nu se știe când slavii în persoana rușilor și ukrainenilor ne vor lăsa Basarabia din încolțirile lor hidoase și veninoase... Ori o încheștare de genul bățăliilor medievale, aduce numai disconfort. Așa e. Fiecare are familie, posturi, situații, vrea să arate bine, splendid la capitolul educație, chipurile, generația de azi a rușilor și ukrainenilor, nu are nici o vină de ceea ce au comis strămoșii lor față de români, în persoana țărilor, a bandiților istoriei politicii moderne: Lenin, Stalin, Hrușciiov, Brejnev, Elțin, Putin și cine dracul o mai fi avînd ei acolo?! A căta oară Radu Inereanu rămînea la părerea că Basarabia seamănă cu o fată mare, frumoasă, pe care rușii, ukrainenii o țin de mai bine de 200 de ani încătușată, pîngărită, umilită, silită mereu să le cînte cîntece de admirație pentru prezența lor nedorită lîngă ea. Oare de cîte generații de intelectuali mai e nevoie ca să crească poporul nostru, ca să conștientizeze acest lucru și să-i debordeze pe acești ocupanți cu tot cu progeniturile lor de pe pămîntul sfânt al Basarabei?! Dar, lasă, Radule, îi spunea o vocea împăciuitoare, oricât te-ai revolta, totuna, nimic nu o să rezolvi. Prea multă vreme a trecut, pentru ca rușii să plece acasă la ei cu totul. Aici ei deja au familii de multe generații, sunt cetățeni deplini, cu toate drepturile constituționale de a-și ocroti obiceiurile, limba, de a cere mereu ajutor de la confracții lor și, în aceste momente Rusia o să le asculte durerile... Acum sunt alte vremi, altă realitate... Privește ce se petrece în jur. S-au lichidat hotarele, au apărut telecomunicații sofisticate, internetul! Și Basarabia altfel rezistă încercărilor, intemperiilor vitrege. S-a deprins cu eșecurile, cu pierderile, cu exodurile, cu Siberiile... Basarabeni au demonstrat lumii întregi că se pot deprinde și cu umilința!..

Radu Inereanu se dezmetici din nou, își dădu seama că e în călătorie spre Moldova de la Strasbourg, unde a fost după dreptate și nu a găsit-o. Acum călătorea spre casă, într-un vagon compartamental, alături de trei... porniți spre noi cu hotărâre și aroganță, fiindcă au aflat că între Prut și Nistru sunt mulți...robi! Brațe de muncă ieftină! Vin cu scopul să se îmbogățească, precum tot vin și vin de secole majoritatea veneticilor! Se poate oare de adus vreun exemplu în ultimii 200 de ani, când vreun venetic a investit ceva esențial în Basarabia pentru generațiile viitoare pentru a-l comemora urmașii!?. Și nimeni nu poate să-i oprească pe venetici, fiindcă nouă, basarabenilor, nu ne aparține decît numele. Și nimic altceva nu ne va aparține pînă cînd nu vom avea oameni deștepți, intelectuali de marcă, dar cel mai important – patrioți! NU unul al de Ion Druță, care doar în opera sa este patriot, dar în viața de toate zilele! Hai, las-o mai moale, mister Inereanu! Mai dă Domnul al de Druță! Nu te atinge de această notorietate e-ai s-o încurci cu istoria! Deci, să ne rugăm ca istoria să ne creeze cît mai mulți intelectuali de marcă. Iar pentru aceasta trebuie să treacă încă mult timp, ca mai apoi după plecarea noastră în veșnicie, să vină altă generație, alde Sorin. Generațiile de mîine o să ne salveze. Și nicidecum comunitatea mondială, precum îi spunea cîndva Grigore Vieru. Principalul e că marele poet a crezut și a sperat în eliberarea de ocupanți. Pentru Radu Inereanu era important că nu era singur în constatarea și adevărul că suntem umiliți, văduviți, ocupați. Se bucura că de aceeași părere este și prietenul *Anatol Ciocanu* și mai mulți intelectuali, care deocamdată nu sunt suficient de mulți. Dar cum putea fi altfel, dacă Basarabia sistematic este supusă exoadelor. Din cincizeci în cincizeci de ani părăsește pămîntul natal pînă la un milion de fii și fiice. Fie din cauza războaielor devastatoare ale rușilor, fie furați de regimul aspru al lor de ocupație...

În dimineața acelei zile, cînd trenul se apropia de Prut, Radu Inereanu credea, era sigur că ajungînd la Chișinău de data asta, va găsi o cu totul altă situație. Așa a crezut toată viața!

X

Zi de primăvară în împlinire – Paștele Blajinilor. După o iarnă friguroasă, dar fără zăpezi, codrii au înverzit pe neprins de veste. În ghirlande albe ca zăpada pomii fructiferi răspîndesc în aer mirozne îmbătătoare. Tot satul de la mic la mare – care cu coșulețe, care cu legăturile, cu colăcei, cu dulciuri și ouă roșii merg spre cimitir. Ziceam că-i Paștele Blajinilor și Radu Inereanu în această zi vine acasă ori de unde ar fi. Vine neapărat ca să fie măcar o singură zi împreună cu viii și morții satului în care s-a născut.

Satul e pustiu. Cimitirul e plin de lume, dar e o liniște atît de apăsătoare, încît nu se înțelege cine la cine a venit: cei vii la cei morți sau poate cumva viceversa. Din orizonturi se iscă niște nori și pare, pînă preotul va porni ritualul pomenirii moșilor și strămoșilor, că cineva nevăzut, dar închipuit de tot satul vrea să boteze toată împrejurimea. Dar nu se împlinește nici de data aceasta tainica așteptare. Nu se împlinește pentru că nu se știe de unde a apărut mătușa Panaghia, care parcă bocește,

parcă ar cînta, parcă răcnește, mai boțindu-și cu multă sîrguință baticul negru pe vârful capului. Atîta doar cât deslușește lumea:

– Nicolae al mamei, Nicolai! Cum de-ai murit tu nespovedit și neîmpărtășit? Cum de ai îndrăznit să iei tu groapa mamei și să adormi într-însa, lăsîndu-mă pe mine să mă chinuiesc pe lumea aceasta fără început și fără de sfîrșit?

Așa chinuindu-se și văicărîndu-se deodată dă cu ochii de Radu Inereanu. O cunoștea pe mătușă din copilărie, fiindcă părinții lui o cununase și erau, cum s-ar zice, copiii acelorași părinți. Mîngîiată de același sentiment, mătușa văzu în Inereanu pentru o clipă salvarea ei.

– Ești om al legii, dragul meu. Știu că poți face multe... Oare n-ai putea să afli cumva cine și de ce l-a aruncat pe Nicolae al meu în fîntînă? Eu nu cred că el a fost un decăzut moral sau c-a fost ucis de pahar. Fiecare om din Ineasca cinstește vin la sărbători, dar nu ajunge chiar la aceea ca să-și pună capăt zilelor.

Radu Inereanu e oarecum descumpănit de vorbele mătușii Paraschiva, de aceea caută s-o liniștească:

– Ai dreptate, zice el. Dar dacă ar fi fost așa, demult vinații aveau să înfunde pușcăria, continuă Radu Inereanu, mîngîindu-i părul alb ca zăpada, mai cuprinzîndu-i umerii firavi. La noi organele de drept ar fi dat imediat de urma vinaților.

– Doamne, Dumnezeu meu. Nu vreau să fie pedepsit nimeni, continuă deja mai potolit bocetul ei mătușa. Aș da de la mine tot ce am în casă și pe lîngă casă celui care mi-ar spune că feciorul nu și-a luat zilele cu mîinile sale, că s-a lăsat luat de Dumnezeu care mi l-a dat.

Cineva a înțeles-o mai bine pe mătușa Panaghia, vorbind așa ca pentru sine: „Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat.”

– Da, dragul meu, da, așa este, așa trebuie să fie cît va fi lumea și pămîntul, se văicărea în durerea ei mătușa, cu respirația parcă suspendată între adevărul ce era și între ceea ce ar fi vrut să fie.

– Dragi săteni și frații lor, zicea ea, spuneți-mi că feciorul a murit în rînd cu lumea. Atunci aș muri și eu cu inima împăcată... Și, chiar ca mîine aș ruga preotul să-l dezgroape pe Nicolae de acolo, de sub gardul părăsit și să-l aducă aici unde au să mă îngroape și pe mine.

Aceste cuvinte ale mătușii Panaghia au răvășit tot cimitirul. Tot atît de neputincios s-a dovedit a fi și Radu Inereanu, cu toate că se considera dobă de cunoștințe juridice.

După încheierea procesiunii de pomenire a morților, peste sat porni ploaia...

XI

Radu Inereanu venea la odihnă al doilea an consecutiv, la aceeași stațiune balneară din preajma oceanului marocan. Distanța lor uriașă de vîrstă – el avea 54, iar dînsa abia 26 – sustrăgea atenția celor din jur cînd se-ndreptau spre plajă braț la braț, uneori sărutîndu-se ca îndrăgostiții. Poliția moravurilor, care se plimba pe drumurile pavate cu petroaie, cînd ajungea în dreptul lor, mai încetinea pașii, dar

trecea mai departe, știind prea bine că europenii acceptă asemenea relații, concubinaj cu diferențe mari de vîrstă. În personalul de deservire al stațiunii erau angajați mulți emigranți din fosta uniune, îndeosebi din țările Asiei Mijlocii: tagici, kirghiji, uzbeki, cazahi, care cît de cît cunoșteau limba rusă. Ea era mică de statură, miniaturală, cu părul ondulat și cu fața jovială, ademenind bărbații din jur. Pe fețele unora, fie dintre vilegiaturiști, fie dintre personalul de deservire, se contura și un zîmbet de regret, cînd înțelegeau că așa minune de domnișoară își permite și acceptă să concubineze cu un moșnegoi. Unii, cînd ea rămînea singură la piscină, se apropiau și o întrebau curioși, dar în șoaptă, dorind să afle cu cine a venit ea la odihnă: „Cu bunicul? Cu tata? Cu unchiul?” Ea zîmbea plină de satisfacție, se amuza, dădea negativ din cap și-i lăsa pe toți curioșii să se piardă în valuri de nedumerire. Iar în restul zilei ținându-se de mâini, sau braț la braț Radu Inereanu cu tinerica lui vizitau magazinele bogate în mărfuri exotice și peștrițe din preajmă, veneau împreună la masă, în odaia lor luxoasă, apoi petreceau timpul tolăniți pe nisipul auriu și fierbinte al plajei de cu zori și pînă în amurg. Fata era de firea sa o natură închisă, arareori se dădea în discuții și, la întrebările lui Inereanu, cum își imaginează viața de mai departe în doi, prefera la fiecare ocazie să canalizeze discuțiile pe un fâgaș aparte, plin de neînțelesuri și misterios pentru un bărbat. „Timpul le va arăta pe toate, începea dînsa, și nu încetinea să-l numească „Îngerașule”, netezindu-i părul presurat cu fulgi de zăpadă.

Inereanu venise cu ea la mare în acea vară mai mult ca să-și determine viitorul. Nu era deloc tînăr, se afla deja în pragul vârstei a treia și dorea să-și clarifice ziua de mîine. Cu fosta soție divorțase cîțiva ani în urmă, se despărțise anume din cauză că nu vedea cum o să poată îmbătrîni împreună. Fosta soție era la fel o fire închisă, tăcută, dar cu fiecare an mai capricioasă, avidă de bani, și se răcea ca un aisberg de Groenlanda, astfel, că luni în șir dormeau separat și ea nu-l accepta, doar cu mici excepții. Inereanu, însă, se simțea încă bărbat în toată legea, deși ea, îl tachina că uite de la el a început deja să miroase a naftalină și a bătrînețe.

Cu această fată tinerică, de vreo cîțiva ani deja se simțea altfel. Ea trezi în el a doua tinerețe, avea armonie oricînd în prezența ei alături sau în așternut. Ea îl trata ca pe un semen al ei și îl numea cu diminutivul „Îngeraș”, „Hulubaș”... Ea se îngrijea de gospodărie, gătea și spăla, exact așa cum se cuvine unei românce basarabene de a fi în casă. Se deprinsese chiar cu el și nu se rușina uneori să-l numească soț. Dar, cînd venea vorba să legalizeze relațiile lor, fata era categoric împotriva. Acum se aflau pe litoralul mării a doua vară consecutiv. Inereanu insistă la ale lui. Ea însă, în firea ei cam închisă, nu i-a limpezit deloc curiozitatea și, odată cu revenirea în țară, la Chișinău, a început cu insistență să frecventeze cursurile de studiere a limbii engleze. Și în cele din urmă a plecat în SUA, la Washington, lângă Arlington, Pentagon. La un hotel, recepționistă.

Chiar din primele zile Inereanu, de la mare distanță i-a bănuit un alt comportament, deja mai altfel decît fusese cu cîteva zile în urmă. Într-o seară el nu a mai răbdut și i-a scris următorul mesaj:” Salut! Încă nu pot ieși din depresie. Îmi lipsești, dar încep

(abia abia) să mă deprind cu gândul că te-am pierdut pentru totdeauna, că ești deja o istorie frumoasă, pe care am trăit-o în doi. Trebuia demult să mă împac cu acest gând. Știu că nu-ți place să citești aceste rânduri, știu că nu-ți place fiindcă citești adevărul. Eu, însă sunt mai realist și deloc pesimist. Așa mi-a trebuit, dacă m-am îndrăgostit lulea de-o puștoaică. E nevoie de timp ca să-mi treacă. Văd ca intri mereu pe net, la *site-ul odnoklassniki*, dialoghezi cu alții și nu mă observi. Curând vor dispărea de-acolo și fotografiile noastre. Așa e viața.... Nu-i nimic. Știam că ești realistă, lipsită de sentimente favorabile mie, știam. Dar, în ultima vreme mă împăcasem cu acest gând. Îți mulțumesc și acum că mi-ai dăruit clipe frumoase 3 ani și 7 luni. Atâta am trăit împreună, suflet lângă suflet.... Așa au fost timpurile. Știam, simțeam cum cauți un bărbat mai tânăr, mai cu perspectivă. Simțeam că mai aveai înfilniri amoroase cu câte un bărbat doi. Dar treceam peste asta, căci nimeni din noi nu e sfânt.... Dar nu știam că tu atât de brusc o să demonstrezi acest lucru, chiar a doua zi după plecarea ta în SUA. Poate la anii tăi procedezi corect. Trebuie să fii în căutare, îndeosebi atunci când se deschide șansa de a-ți dura un viitor. Să n-ai frică de surprize din partea mea. Am fost indulgent, bun pentru tine și voi fi. Tot ce va sta în puterile mele – voi încerca să te ajut. Pe tine, părintii tăi. Să nu ai nici o îndoială în această privință.

Faptul că tu nu-mi oferi nici o perspectivă, nici în gesturi, nici în promisiuni, nici în fapte, tot este corect. Ai viața ta, ai viitor. Mă opresc deocamdata și aștept ce-mi va da Dumnezeu. O spun aceasta, fiindcă niciodată nu mi-ai spus că uite, Radule, plec în America, o să muncesc acolo, voi câștiga bani, voi îmbunătăți viața și cel mai important, tu așteaptă-mă, noi vom continua viața în doi. Vom avea prilejul poate să încheiem o familie, vom avea copil, va fi nevoie vom pleca peste hotare cu traiul... Nimic nu ai spus și nici nu ai avut de gând s-o faci. Eu nu am forțat evenimentele. Ba chiar te-am ajutat (cred eu) cu ce am putut ca să poți pleca să-ți aranjezi altfel viitorul tău. Și tu acum ai șanse reale de a o face. Eu pentru tine am devenit (și am fost) un prieten bun, care te-a susținut moralicește în timpul cât te-ai aflat la Chișinău și în nici cum nu merit să mă simt obijduit. Viitorul incert, perspectiva cu mine - nu are nici un rost... Eu, naivul și prostul de mine, vroiam mai multe. De, la bătrânețe, bărbații înnebunesc! O să te întrebi, de ce îți scriu a suta oară aceste cuvinte, apoi îți răspund. Pentru a-ți spune adevărul și pentru a-ți dezlega simțămintele. Tu doar nu m-ai iubit niciodată așa cum te-am iubit eu. Tu m-ai simpatizat, m-ai stimat și așa o să mă stimezi (de vei dori-o, totdeauna). Greșala mea e că...am vrut mai mult. Te-am vrut soție. Si, neanalizând corect situația ta de artistă, am greșit. E și normal că trebuia să gresesc. Tu nu ai creat nimic pentru ca să înjghebăm o familie. Noi, pur și simplu, peste 3 ani de zile, am trăit împreună. Acuma sufăr. E nevoie de timp să mă deprind că nu mai ești sotia mea (de facto). Trăiesc cu impresia că nu ai plecat în SUA, ci... ai murit. Deși, mereu prin apartamentul meu pustiu simt mișcărilor, gesturile, că stai undeva chitic și te joci cu mine de-a ascunselea precum o fac copiii, sau lucrezi tăcută la calculator. Tu lucrul acesta nu-l poți înțelege, fiindcă omul care nu iubește cu adevărat uită repede și se obișnuiește cu noua realitate

ingropând trecutul.

Aceasta nu este o scrisoare de condamnare. Nici de adio. Noi vom mai corespunda, vom mai rezolva (daca vei dori) încă multe lucruri. Vreau să spun cu fermitate, că te-am înțeles cum ai procedat și nu te condamn. Așa era situația și tu nu puteai fi altfel. Chiar dacă mereu te enervau aceste cuvinte și spuneai că nu-ți place să le auzi. Marele neajuns al vieții tale este că de multe ori ești indecisă, lipsită de insistență, că te lași dusă de valul soartei. Cum a vrea Cel de Sus. Ai capacități intelectuale, tinerețe, ești frumoasă și dacă vei avea fericirea să ai alături un bărbat puternic, care să-ți dorească binele, să te completeze, tu vei realiza multe. Dar, Doamne ferește, dacă te vei juca cu soarta și vei nimeri într-o situație când, alături de tine se va atașa un artist de felul tău, când calitățile tale fizice vor trece pe planul doi, atunci, unul Dumnezeu știe ce se poate întâmpla. Până azi, consider, ești un om norocos. Ai grijă de sănătate că doar știi că ai probleme... Îmbrățișează America, intră cu insistență în ritmul ei de viață. Acolo există perspectivă. Gândește-te la bunăstarea părinților rămași singuri acasă. Față de mine, unicul lucru care te rog, fii mai indulgentă și spune lucrurilor pe nume. Curând împlinesc 54 de ani. Bătrânețea îmi bate la ușă... Fii clara și spune-mi în ce relații rămânem noi mai departe? Te vei întoarce la mine? Este normal să-mi spui adevărul curat. Nu face trimitere la lipsa de timp, că nu ai la îndemână calculatorul sau nu-ți ajung cuvinte de a-ți exprima gândurile. Va fi mai ușor pentru tine și pentru mine. Dacă îmi vei spune că între noi totul s-a sfârșit și de-acum nu te vei mai întoarce niciodată în calitate de concubină, viitoarea soție (așa cum am fost pînă acum) desigur că voi suferi, voi deveni ostatecul situației, deoarece se năruie speranța mea clădită de ani. Cândva credeam că tu ești în stare de a fi femeia care să mă salveze la anii înaintați. Doar te iubesc și am tot dreptul să mizez pe tine, pe bunul Dumnezeu și nu cer imposibilul ca să clarifici viitorul nostru cu viața ta de mîine. Am nevoie de sinceritatea ta”.

Radu Inereanu a expediat scrisoarea chiar în ajunul sărbătorilor de iarnă, dar nu a primit niciodată răspuns la ea. Fata nu l-a felicitat nici cu sărbătorile, nici cu ziua de naștere. A dispărut în neant. Degrabă din site-ul ei odnoklassniki, a lichidat toate fotografiile ce le aveau împreună de pe timpul când au călătorit în Turcia, și în locul lui a atașat poze cum ea îmbrățișează bărbați străini în fața Casei Albe, Capitoliului și ale altor edificii importante ale Washingtonului. Ea nu i-a răspuns la multiplele lui scrisori, deși corespunda cu toți pritenii din țară, mărturisindu-le că o duce bine în SUA, țară prosperă și civilizată. Peste cîteva luni de la plecarea ei, cea mai bună prietenă s-a destăinuit lui Radu Inereanu că a concubinat trei ani într-o casă cu o depravată, cu o kurvă! I-a amintit că atunci când el se afla în reanimare, la spital, în rezultatul intervenției chirurgicale la coloana vertebrală, domnișoara lui iubită își permitea să facă dragoste la el în casă cu bărbați străini. Apoi, faptul că dînsa l-a înșelat cumplit toți anii, a aflat de pe internet, când a primit de la persoane anonime poze porno de ale ei și mărturisiri sincere despre aventurile lui amoroase. Radu Inereanu

s-a convins că a avut alături de el un monstru! El, care numai cu câteva luni în urmă, avea impresia că este o dragoste clădită frumos, aidoma celei a Veronicăi cu Mihai, acum se convingea tot mai mult că a concubinat cu o tîrfă! Această descoperire șocantă l-a făcut să-i adreseze nenumărate scrisori lungi, pe alocuri întortocheate, cerîndu-i explicații. Iar dînsa tăcea, tăcea, tăcea. Și nu i-a scris niciodată, și nu i-a dat careva explicații. Radu a înțeles că informațiile primite la poștele electronice, cu privire la comportamentul ei, sunt adevărate și a început s-o urască. Cu toate fibrele corpului. În genere, el a fost totdeauna o fire blîndă, iertătoare, dar acum, pentru prima oară în viața lui, deveni înrăit pînă în măduva oaselor. Simțea dezgust, greață cînd își amintea de ea. Și nu se știe dacă își va schimba atitudinea lui față de ea vreodată.

XII

Radu Inereanu scăpase de chinurile depresiei și, la propunerea amicului Sergiu Busuioc, a primit-o în gazdă pe Sabina, o studentă smeadă, cu ochii blînzi, originară dintr-un sat de lîngă mănăstirea Zăbriceniilor, care îndată s-a acomodat la situația lui de burlac. Fata era tăcută, harnică. Într-o săptămîină a făcut o curățenie splendidă, a vărut pereții, a spălat toate rufe, le-a călcat, le-a așezat la locul lor în garderobă și a început să-i pregătească mîncăruri gustoase. Mereu îl tot căina pentru cele trăite de el, din cauza celeia care l-a înșelat, l-a părăsit, lăsîndu-l singuratec și bolnav. Radu Inereanu adeseori, fără să vrea, o numea cu numele fostei iubite, Sabina, însă înțelegea starea lui emoțională, sperînd că totul este trecător și vor veni timpuri mai bune. Fata nu prea avea intelect, nu era citită și nu prea se implica în discuții savante, precum obișnuia dînsul; nu-i plăcea politica, religia, nici un fel de snobism nu se observa în comportarea ei rustică. Și Radu chibzui că e mai bine să ai alături de tine o fată simplă, lipsită de gusturi elevate, decît o trădătoare. O urmărea cu privirea încîntat cînd ea gospodărea și în pauzele mici se apropia de ea, sărutînd-o ca pe o fiică. Simțea cum că revine la dragostea lui față de viață, de speranțe, așa cum fusese el pînă a cădea în mrejele depresiei. Sabina din respect îl numea Dumneavoastră și el nu-i interzicea, lăsîndu-se mîgulit de naivitatea ei copilărească. În scurtă vreme ea a intrat cu totul în viața lui și parcă se cunoșteau de multă vreme. În una din zile ea a invitat-o în oșpeție pe sora ei mai mare, studentă în oraș, campioana Moldovei la rugby, care se minuna în ce lux a nimerit sora mai mică, dacă e să compari cu viața cazonă de la căminul studentesc, admira biblioteca lui mare, mobilierul, tehnica electronică sofisticată, calculatorul, s-a bucurat pentru sora ei Sabina și cîrînd au devenit prieteni cu Radu. Surorile deseori veneau și făceau curățenie în casă, îi pregăteau mîncăruri gustoase.

Radu, în serile lungi ale toamnei tîrzii, le invita pe amîndouă și mergeau împreună la diferite concerte, filme, spectacole, mergeau la sala cu orgă, la balet. În scurtă vreme bărbatul și-a anunțat și copiii lui, că deja nu mai este singur în casă ci s-a pricopsit cu o domnișoară care este harnică, gospodăroasă, vorbește blînd, chibzuit și este gata să-i apropie cu dragoste și căldură ca pleiada puilor la cloșcă. Unii dintre copiii lui Radu Inereanu erau mai mari de ani decît ea, dar lucrul acesta

nu avu nici o reacție la faptul că tata lor concubina cu tînăra studentă. O deprindea să lucreze la calculator, îi cumpăra bomboanele ei preferate. Iar în convorbire îi plăcea cînd Sabina îi povestea despre copilăria ei grea petrecută în casa părintească, fără tata care a decedat pe cînd ea împlinise doar un an. Fata știa a face toate lucrurile bărbătești, necesare pentru un țăran pe lîngă gospodăria sa. Simțea peste tot susținerea și ajutorul ei. Sabina îl susținea în toate treburile casei.

Cocea prăjituri pentru copiii lui gemeni care învățau la Iași pentru ca sîmbăta să le trimită geantă cu merinde. Dacă se întîmpla uneori ca el să se îmbolnăvească, dînsa străjuia la căpățîiul lui ca lîngă cel mai scump om. Și el, de cîte ori dînsa a avut probleme de sănătate a avut grijă să o interneze la spital și să o ajute ca să se însănătoșească. Radu credea că în casa lui, în sfîrșit a venit adevărata fericire. Se străduia s-o stimeze și să-i poarte respectul. În vizită la ea, la Sabina, au fost frații și surioara, apoi mamă-sa și tuturora le-a plăcut atitudinea lui grijulie față de o studentă de anul doi a Universității sportive. Cînd se desprimăvăraseră, el i-a făcut multe fotografii în pădurea Ciocanei și i le-a afirmat pe internet. Domnișoara îi povestea că pînă la el a mai avut cîțiva flăcăi dar nimeni dintre dînșii nu au fost serioși, destoinici ca să-i accepte în căsătorie. Cu el, dînsa, în pofida diferenței mari de vîrstă, s-ar căsători! Spunea asta atît de convinsă și hotărîtă că lui i se trezi bănuiala că ea nu e sinceră cu el.

Așa a trecut primăvara, apoi veni vara. Radu Inereanu i-a găsit de lucru și ea pe lîngă bursa ei mică mai primea și o soldă destul de bunicică, fiindcă îndeplinea funcția de deridicatoare la firma unui șef, cunoscut de-al lui din preajma cercului orășenesc. Vara, în orele libere, au făcut împreună multe compoturi și tot felul de gemuri, dulcețuri, conservături pentru iarnă. Apoi, a ajutat-o pe mamă-sa vădană, din sat, să-i vîndă lui porcul, cu un preț bun, carnea toată topind-o și conservînd-o în borcane, tot pentru copiii lui mulți. Vara s-a mai petrecut un eveniment. Sora Sabinei s-a căsătorit cu un băiat chipeș și frumos cu care a prietenit ani în șir de studenție, ca numai după două luni de la nuntă să nască o fetiță. De la nunta surorii, ceva ceva a început a se schimba în relațiile lor. Ceva ceva se schimbă.... Se apropia toamna și Sabina devenea din ce în ce mai nervoasă, mai necumpătată și mai indiferentă la grijile gospodăriei. Nu mai era hărnicuța cea din primele zile, nu semăna leit cu țăranuța ce se dădea la început. Chiar uneori își permitea să-i răspundă brutal la sfaturile lui. Nu-l mai numea Dumneavoastră cum o făcea în primele zile.

Ochii ei deveneau tot mai nostalgici și, cu prima ocazie, cînd avea prilejul să se supere, începea să lăcrimeze, jeluindu-se că nu are noroc.

– Toată lumea își bate joc de mine! mai zicea ea cu voce plînsă, umilitoare.

Îi reproșa, că uite fetele de seama ei se mărită, își fac familii, iar dînsa stă în compania unui bărbat în vîrstă. Radu Inereanu pricepu că se repetă scenariul lui cu Olesea. A decis să se despartă de ea. I-a spus că nu-i stăvilește calea, poate să plece de la el și să-și trăiască tinerețea exact cum îi place ei. Își va găsi junele potrivit, se va căsători și își va clădi singur fericirea. Auzind aceste sfaturi, ea le primi ca o adevărată comdamnare. Și vreo cîteva seri a plîns că nu vrea să plece de la el și s-o

lase să stea mai departe în gazdă. Și el a iertat-o... Însă ea nu s-a schimbat. Tot mai des o surprindea cum se retrăgea într-un colț al camerei și îndelung dialoga cu cineva la telefonul mobil. Apoi, în preajma Anului Nou i-a spus că merge cu o prietenă la saună și nu va dormi acasă. Apoi peste câteva seri iar n-a dormit acasă, motivînd că a fost la o prietenă de a ei din Stăuceni. Apoi alte câteva seri chipurile a dormit la unchiul ei. După care a plecat de Crăciunul pe vechi acasă la țară. Radu Inereanu a vrut și el să meargă la sărbătorile copilăriei ei, la Zăbriceni, dar Sabina i-a reproșat, zicînd că nu au acolo posibilitatea, deoarece odăile nu se încălzesc în casa lor mare...

Deznodămîntul a survenit atunci cînd ea a revenit acasă de la sărbătorile Crăciunului. Cum numai a intrat pe ușă, a început să strige la el enervată că la bucurătie e dezordine și că el nu are nici o grijă să păstreze curățenia. Apoi i-a declarat că ea în această seară nu va dormi acasă, ci la unchiul, care are nevoie de ajutorul ei. S-a băit și a plecat. În acel timp Radu Inereanu avea atîta nevoie de ea. Era dorit ca totdeauna de comunicare, de atmosfera gospodărească. Sabina devenise alta. Radu își dădu seama. Și el a tras concluzia că ea nu-i mai aparține. Cu atît mai mult că dînsa deja de o lună și ceva nu mai accepta să doarmă cu el într-un pat. Atunci el, înainte ca ea să plece la unchiul, a chemat-o și a întreat-o:

– Dacă ai pe cineva din bărbați, pleacă! Zise el cu voce caldă. Tu trebuie să trăiești cu el tinerețea, care ți-o meriți... Iar dacă nu ai pe cineva la inimă, întoarce-te la realitate și păstrăm relațiile de la început..

Dînsa nu i-a răspuns atunci nimic și a plecat. Revenind a doua zi, Radu Inereanu era deja nervos și plin de furie. Simțea că este tras pe sfoară și considerat un nepriceput. A chemat-o la el și i-a pus același întrebări. Ea l-a privit cu ochii ei de cărbune sufocați ca de viperă, răspunzînd cu o voce nesinceră:

– Nu am pe nimeni, dar nici la tine nu mai pot să rămîn... deși cu o singură condiție, aș putea să rămîn să trăiesc la tine în continuare. Să locuiesc într-o odaie separat de tine, să plec în oraș și să vin cînd voi dori și să te ajut la gospodărie.

Această declarație nu i-a fost deloc pe placul lui Radu Inereanu și pentru prima oară a devenit aprig ca o furtună. I-a spus prompt: Dacă nu pleacă chiar în acel moment de la el cu totul, îi aruncă toate lucrurile peste geam. I-a dat răgaz totuși câteva ore și dînsul a mers la poșta din vecinătate ca să trimită niște colete.

În fața blocului, pe o bancă stătea un june chipeș și el s-a apropiat intuitiv de el.

– Pe cine aștepți, l-a întreat el, pe Sabina?

– Da, a răspuns băiatul liniștit. Ea are să-și ieie lucrurile personale de la unchiul ei și plecăm la gazdă.

Deodată Radu Inereanu își aminti spusele fetei care-l încredință într-una cu câteva ore în urmă cînd îi spunea că nu are nici un băiat la mijloc și că este singură, și ea pur și simplu vrea... Acum înțelese totul. L-a înșelat-o ca și Olesea.! Două *curve* într-o perioadă de descumpănire.

Cînd s-a întors de la poștă, nici urmă de Sabina și de lucrurile ei. Casa lui deveni din nou pustie. Rece. Părăsită.

Sabina i-a telefonat a doua zi învinuindu-l că a alungat-o ca pe un câine. I-a mai telefonat de vreo câteva ori tot spunându-i că ea-i este și i-a fost fidelă lui, că atîta cît au trăit împreună ea a fost bună și nu l-a înșelat și că degeaba are el asemenea păreri urîte despre moralul ei. Dar vorbele fetei deja nu mai însemnau nimic pentru dînsul. Radu Inereanu în sfîrșit a înțeles că natura nu trebuie s-o minți. Are în viitor o necesitate de o femeie mai potrivită, apropiată vîrstei lui și nicidecum nu trebuie să se aventureze în joc de familie cu niște copile. Din acea zi el a înțeles că în casa lui a venit bătrîneța și are doar două ieșiri: ori să trăiască în singurătate bărbătească sau să-și întemeieze o familie cu o femeie aproape de vîrsta lui. Bătrîneța legată cu tinerețea nu duce nici la un bine. Deși cît de greu, ah cît de greu îi era să-și caute la acel moment Radu Inereanu o femeie sau să se împace cu gîndul că deja nu mai este tînăr, că a venit o perioadă a vieții omului de care totdeauna s-a temut și nu mai este tînăr și că soarta nu i-a hărăzit norocul nici cînd era tînăr ca să înfilnească femeia care l-ar fi iubit.

XIII

Ajuns la venerabila vîrsta de 46 de ani Radu Inereanu le putea spune cu siguranță prietenilor că trăiește ca o frunză în voia apelor, fără nici o speranță și vreun scop în viață. Era ferm convins că odată cu înaintarea în valurile vârstei, tragedia la bărbați e mai mare decît cea a femeilor. El parcă simțea sfîrșitul aproape, îndeosebi după ce l-a părăsit ultima femeie. Ultima femeie l-a părăsit brusc, urît, trezindu-i dezgust și amărăciune. Pur și simplu ea l-a folosit ca și toate celălalte pînă atunci. Pur și simplu el nu conștientiza, nu înțelegea, dar nici nu dădea mare însemnătate că unii se folosesc de el și sunt în cîștig. Iar cîștigurile acestea dobîndite prin șmecherie, înfîmplător, nu aduc niciodată folos omului. Rămîne la mijloc doar tragedia existenței omului... Ultima femeie nu a avut nimic de cîștigat și nici nu va cîștiga. Ea nu este femeia capabilă de a-și croi viitorul, de a construi ceva pentru oamenii ce vor veni după ea. Dînsa trăiește, se complace cu prezentul și succesele mărunte. A stat la el în gazdă atîta vreme cît n-a întîlnit alt bărbat mai tînăr și mai cu avere, bogat adică. Dar de cum l-a întîlnit, chiar a doua zi, fără să-i pese de boala lui, de singurătatea lui, de un copil de-al său (Radu are mulți copii, de diferite vîrste, cu felurite probleme!) și-a luat bulendrele și a plecat. Acum, noaptea, cu obișnuita lui insomnie, deveniseră împovărate, pline de gînduri grele. Își amintea greutățile copilăriei. Doar copilăria, oricum ne-am strădui noi s-o idealizăm, ea totuși are și greutățile ei. Își amintea ades despre vărul Pavel Bostan, fiul mătușii Tatiana, sora lui tata. Mai mare cu un an decît el, mereu erau împreună. Doar că mătușa Tatiana, femeie cam morocănoasă, într-una îl trimitea pe ploaie, pe vînt și ger să pască oile în ponoare. Uneori mergea și el cu vărul, mai mult din ștregărie, decît din plăcere. Pavel era un băiat harnic, plin de grijă, dar nu se știe de ce umbla îmbrăcat într-un suman vechi de-a lui bunelul său, căzut în primul război mondial, dar mantaua dovedise s-o lase cînd a fost în concediu din Galiția. În picioare purta vărul niște șoșoni de gumă neagră peste niște ciorapi rupți. Pe toloaca din ponoare, împreună cu vărul, lăsau oile pe imaș și se jucau de-a cocostîrcii. Joaca le plăcea că era hazlie. El arunca dîrjaua spre ceruri, apoi îndată o

arunca și vărul. Dîrjalele la înălțime se întîlneau, se loveau, dar mai apoi zburau ca să cadă la distanță una de alta. După regula jocului, dărjaua căruia cădea mai departe, acela trebuia să-l ducă pe celălalt în spate. Și tot așa, pînă seara, cînd vărul Pavel aducea oile acasă. Le dădea în ocol și el cu Radu se grăbeau să se ascundă în cotruță, locul dintre sobă și un perete îngust, unde mama deseori ținea într-o covată de lemn, acoperită cu un zolnic pîinea și colacii adunați de Pavel în timpul uratului, colindelor de Crăciun. Cînd mama lui Pavel venea în casă cu găleata cu lapte pe jumătate îl dogenea că nu a avut grijă de oi, ci a avut nevoie doar să se joace pe toloacă cu un *lodar alde* mine! Radu nu se supăra, firește, dar era a necaz că mătușa nu avea grijă să-i hrănească măcar după o zi întreagă de ciobănie și se întorcea acasă supărat. Apoi au învățat amîndoi cu vărul în aceeași școală medie la Telenești. Pavel era capabil la obiectele de fizică și matematică. Radu, la celelalte. Adeseori stăteau și se întreceau care și cîte mai multe capitale ale țărilor din lume le știu pe de rost. Sau se întreceau care o să scrie mai multe propoziții pe o foaie albă. Erau cam de-o potrivă și la cunoștințe, și la nebunii, și chiar la înălțime. Cînd a venit vremea să-i ia la armată, s-a constatat că Pavel are mai multe merite. Comisia militară fără nici o rezervă l-a determinat să-și facă serviciul militar la flota marină sovietică a Oceanului înghețat de Nord, la Murmansk. Pe Radu l-au trimis la comisie și cînd au descoperit că are *tromboflebită*, l-au repartizat să-și facă armata la flota aeriană, în stepele Povolgiei. Diferența era că Pavel a făcut serviciul militar tocmai trei ani neîntreruși, pe cînd Radu numai doi. Fiind mai mare cu un an decît Radu, el a plecat mai înainte la oaste dar s-au demobilizat odată. Pavel se întoarse acasă parcă mai înalt, același chipeș, și în forma de marinar înnebunea fetele. Dar el nu se grăbea la însurat. Precum a fost, așa a și rămas modest, muncitor. În armată slujise la submarinele atomice. Povestea cum efectua sudări electrice în valurile înghețate ale oceanului. A avut o slujbă grea. Despre aceasta știa întreg satul. Dar mai ales mătușa Tatiana, care se plîngea tuturor că Pavel al ei, după demobilizare, nu mai este acel flăcău de altă dată. Curînd Radu află că vărul a început să frecventeze tot mai des spitalele. Din armată îi dăduseră un document conform căruia o dată pe an mergea la sanatoriu. La școală mai departe nu a vrut să se ducă, dar s-a aranjat să muncească la un combinat de pîne din Telenești. Radu Inereanu la 24 de ani, după trei ani de la demobilizare s-a căsătorit. Pavel s-a căsătorit și el. Dar abia atunci satul a înțeles cu ce l-a molipsit armata la submarinele atomice. Soția lui a născut un copil handicapat. Al doilea copil, la fel bolnăvicios. Și Pavel se usca pe zi ce trecea. Începu să mai beie cîte un pahar două, ceea ce nu i se permitea și de la o vreme comisia de la raion l-a grupat. Adică vărul Pavel, fiind radiat în armata sovietică a devenit invalid. Disperarea se citea mereu pe fața lui. Avea o soție frumoasă, harnică, plină de viață, iar el alături de ea devenea tot mai slab și mai amărît. De la o vreme prinsese a merge în cîrje și-ți era mai mare jalea să-l vezi, pe acel fost brav marinar, o adevărată dărămătură. Vocea îi deveni stinsă și aveai impresia, văzîndu-i comportamentul, că nu mai are dragoste de viață. Radu Inereanu încerca să-i amintească peripețiile, năzbîtiile copilăriei hazlii, dar el deja era

un alt om. Îl țintea cu privirile lui triate pînă în colțul ochilor apăreau lacrimi... Radu îi povestea necazul avut la oraș, unde totul este scump și femeiele se uită la alde bărbați în vîrstă ca ei mai mult dacă ai bani în buzunar... Pavel se liniștea, se calma, surâdea bolnăvicios și-i spuse că radiația ce a primit-o la submarinul „Kursk” demult i-a răpit plăcerile vieții și nici o femeie din lume nu mai are nevoie de el... Cînd s-a petrecut tragedia submarinului care s-a dus la fundul oceanului Pavel mai era în viață. El asculta noutățile, pe cei din jur care se interesau despre construcția navei maritime și spunea, că oamenii au reușit să facă multe mașini ale morții, inclusiv și acel sarcofag atomic maritim. Dar iată, zicea el, abia auzit, dacă s-ar folosi banii ceea aruncați la construirea acestor mașini ale morții, în direcția rezolvării problemelor medicinei, oamenii nu ar avea atîtea necazuri. Mereu îi sfătua pe tinerii, care aveau să-și facă serviciul militar, să evite cu orice preț încadrarea lor în armata flotei maritime, îndeosebi la submarinele atomice... Deși dăduse cîndva jurămîntul să poarte secretul în el, în ajunul morții nu mai putea să tacă...

A murit vărul Pavel într-o zi însorită de toamnă. În văzduh mirosea a vin nou și tescovină. A căzut buștean în mijlocul ogrăzii, din gură i s-a prelinso și vițită de sînge și pînă l-au dus la spital și-a dat sufletul.

Povestea minunată despre doi verișori se mai păstrează și astăzi pe o fotografie veche, atârnată pe un perete din casa îmbătrînită și părăsită după moartea părinților vărului Pavel, unde acum își duc zilele soția lui și cei doi copii bolnavi. Odată cu destrămarea URSS vărul nu s-a bucurat nici de un privilegiu și văduva, copiii lui, primeau o indemnizație mizerabilă, care numai ajutor nu se putea numi din partea noului stat format. Așa, precum e toată lumea nenorocită de la noi.

XIV

Mândria cea mare a lui Radu Inereanu era feciorul, era primul său născut. Mai avea și o fică care însă chiar de mică nu l-a ascultat. A făcut cam totul din capul ei, nechibzuit. S-a căsătorit de vreo două ori, pînă a născut un bastard și i l-a lăsat lui și soției să-l crească, iar dînsa a plecat în Rusia la lucru. Fiul, însă, a fost ascultător. A învățat bine la școală, apoi cînd a potrivit a plecat la muncă în Italia, la o stație de epurare din Neapol. Acolo concubina cu o domnișoară din Filipine, vroia să facă familie și, deseori le trimitea lor, părinților, colete și mandate poștale de bani. Radu și soția lui erau mulțumiți de vorbele lor frumoase de încurajare și nu era zi ca să nu le telefoneze. Vocea fiului o simțeau mereu alături.

Iar fata se căsătorise cu un tatar și emigrase în Turcia, de unde ani în șir nu mai trimitea nici o veste. Copilul și-l luase cu dînsa și Radu Inereanu se pomenea dintr-odată, că are numai un singur copil - pe feciorul din Neapol. Primăvara trecută împreună cu soția au fost la fecior. Băiatul i-a făcut cunoștuți cu locurile istorice, i-a plimbat pe la muzeul vulcanului Vezuviu, le-a făcut cunoștință cu viitoarea noră, o fetișcană care la înfățișare părea o copiliță de grădiniță, dar în realitate era doar cu vreo doi ani mai mică decît băiatul. S-au întors acasă din Italia entuziasmați și

regretau că nu aveau adresa fiicei, ca să-și împărtășească impresiile acumulate într-o călătorie atît de frumoasă la fratele ei. I-au făcut în șir invitații să vină pe acasă dar fata parcă se înstrăinase cu totul, nu le răspunse nici la o invitație.

Feciorul, însă le comunică că vine curînd acasă împreună cu logodnica care e gravidă și vor juca o nuntă moldovenească în unul din cele mai prestigioase restaurante din Chișinău. Găsiseră și nănași, pe fratele lui Radu Inereanu. Se stabilise și ziua mării veselii. Radu mersese la un prieten din Securenii de unde își cumpără o mașină adusă de peste hotare, azurie, de calitate foarte bună.

Apoi peste Moldova dăduseră niște ploi poznatice și furtuni năpraznice care fărâmaseră o mulțime de copaci prin tot orașul, Cînd serviciile speciale lichidară urmările catastrofei, Radu primi o telegramă fulger. În drum spre Chișinău, în orașul Padova mașina fiului nimeri într-un accident rutier. În rezultatul coliziunii au decedat pe loc feciorul și logodnica... Noutatea a venit ca un bumerang peste soarta și viața lui Radu...

A fost o peripeție adevărată pînă a adus sicriul cu trupul neînsuflețit la Moldova, căci părinții logodnicii au luat-o în Filipine...Vreo jumătate de an Radu nu a putut să-și revină din starea de șoc, iar soția sa, femeie cuminte, sensibilă, avînd probleme cu inima, a decedat. Într-un an de zile Radu Inereanu, deveni singuratic. Pierduse tot ce a avut mai drag pe lume. Dînsul nu înțelegea, nu se putea dumeri cu ce a păcătuit înaintea cui și, de ce Dumnezeu l-a pedepsit atît de crud și nedrept. L-a lăsat singur-singurel, cu moartea în față, precum spunea dînsul. A trecut prin depresii, a avut un infarct la ochiul drept și credea în sinea sa că ceasul din urmă pentru el nu este atît de departe. Deseori mergea pînă la cimitirul din dealul Fundăturii din satul natal, unde stătea ore în șir în preajma mormintelor proaspete, deplîngîndu-și soția și scumpul fecioraș. Moartea celor doi îi aduse doar tristețe. Frecvența tot mai des spitalele și nu se gîndea la existența sa, sau că Dumnezeu îi poate aduce vreun colac de salvare ca să-l facă să iubească viața precum a iubit-o. Unica lui consolare era să stea singur în casă, cu lumînările aprinse pe masă și să asculte muzică clasică tristă. Așa treceau orele, zilele monotone, șterse din viața lui Radu, sensul căreia demult îl credea pierdut, de parcă aștepta benevol moartea ca să meargă și el la cei dragi. Era singur în casă, sufletul îi era pustiit. O descumpănire totală! I se părea că nici prietenii și oamenii din jurul lui nu erau aceeași. Trăia cu impresia că astăzi este rău, iar mîine, poimîine va și mai rău decît azi. Și așa va fi cît mai are de trăit. Cineva a încercat să-l ducă pe la specialiști, dar el a mers, i-a ascultat, dar de urmat tratamentul nu s-a încumetat. El vroia să moară! Pînă la marea lui tragedie, de cîțiva ani din principiu lăsase băutura alcoolică și acum se gîndea s-o reînceapă. Îi apăruse o idee năstrușnică. Să vîndă tot ce mai avea în casă, locuința, și să se mute cu traiul la Ineasca. Să procure cîteva butoaie cu vin și într-o iarnă să le bea pe toate pînă va muri. Îi apărea deseori visul, gîndul suicidului, însă îi era rușine de rude, de părinții din morminte, de fecior, de toți: vîzîndu-l atît de laș. Diferite gînduri, care mai de care, îl duceau spre fîgașul perzaniei. El, la 56 de ani, se considera deja bătrînor să mai aducă vreun

folos societății. Și că nici societatea nu mai are nevoie de el. Nu are nevoie. I se părea că nimeni nu-l lua în serios, se concediase de la serviciu... Pierduse interesul față de presă, televiziune... Dorința unică era ca să doarmă cât mai mult, folosind somnifere. Și nu mai avea nici o speranță că ar mai putea ieși din situația creată. Cineva îl sfătui să plece la vreun sanatoriu, alții continuau să-l îmbărbăteze cu tertipuri idioate „Ia-te în mâini!”. Nu avea nici un interes și nu vroia nimic să întreprindă. Considera că pentru el totul a fost în trecut! Viitorul fericit îl vedea într-o moarte obișnuită, subită: un infarct în plină stradă! Iar mai departe lumea să continue cum a continuat cu oamenii și legile ei! Unica lui consolare erau serile geroase, instalate după geam, când deschidea calculatorul și urmărea cu emoție fotografiile din tinerețe, din timpul când avea multe griji materiale (ca totdeauna) iar soția era tânără, veselă, copiii mici, iar ușa casei lor mereu era deschisă pentru oaspeți. Și el se vedea ca într-un vis care plutea pe o oglindă strâmbă care, cu adâncirea în noapte se tot ștergea din memoria lui, plecând în trecutul adormit demult...

Într-o seara veni la el amicul Andrei Beșliu, lector la Universitatea de educație fizică, însoțit de o studentă, membră a selecționatei Moldovei la rigby. Vizita prietenului îl supăra până în adâncul sufletului. Nu-i ardea lui în acele zile de oaspeți. Stăteau tustrei așezați în jilțurile roșii și urmăreau tablourile de pe pereți.

- Iar noi am venit la tine cu o propunere, îi zise prietenul.

Drept răspuns Radu doar ridică mirat genele ochilor și în colțul gurii i se desenă o umbră de ironie.

- Să merem pe trei zile la mănăstirea Saharna, să ne rugăm, să bem apă sfințită, apoi să ne scaldăm în izvor și ... să rămânem acolo cu înnoptatul.

- Nicăieri nu am chef de mers... abia i se auzi vocea.

- Da eu credeam că bărbații sunt mai romantici, mai materialști decât femeile, spuse rygbista.

După o vreme de frământări, amicul Andrei, îl chemă într-o parte pe Radu.

- Eu plec, văd că o ții pe a ta, dar, te rog, în numele prieteniei mele, las-o pe domnișoara asta, copila unui bun amic de la Terebna, să rămână la tine în gazdă. Totuna nu ai pe nimeni. Ea nu-ți va face nimic rău, decât curățenie, mîncare...

Fără a aștepta acordul lui Radu, Andrei Beșliu plecă oarecum pe neobservate. Fata a rămas. Chiar din acea seara în casa lui se făcu parcă ceva mai cald, mai luminos, mai curățel peste tot. Deși toată seara chiar și dimineața, a doua zi, el nu scosese o vorbă. Fără a-și da seama, mașinal, i-a dat o cheie de la apartament să aibă cu ce deschua când dînsa se va întoarce de la lecții. Nici măcar n-o întrebă cum o cheamă.

A doua seară fata făcu pireu de cartofi, mămăliguță, pe care o tăie cu ața, brînză de oi și-l invită la masă. Lui Radu i-a plăcut mîncarea, i-a plăcut cum ea a șters fotografiile mari ale soției, feciorului din colțul mesei, și aprinsese între ele o candelă.

- Frumoasă soție, frumos băiat ați avut, Dumnezeu să-i ierte! zise dînsa făcîndu-și semnul crucii.

Așa au trăit sub același acoperiș vreo trei săptămîni, când Radu îndrăzni să afle de la fată că numele ei este Inga. În a patra săptămîină, au decis să meargă la mănăstirea Saharna unde au băut agheazmă și s-au scaldat în apa izvorului cristalin al minunilor. Au rămas acolo două nopți, ascultînd pînă tîrziu rugăciunile călugărilor...

Cînd au revenit de pe acele locuiri sfinte, într-o seară Inga îi zise:

– Aș vrea să vă fiu cu ceva de folos, vreau să alung tristețea încuibată în sufletul Dumneavoastră, dacă se poate.

Ochii ei mici, negri, scînteietori la lumina lumînării, priveau sincer și curat spre fața lui îmbătrînită. În ultima vreme deși avea doar 56 de ani, arăta ca un bătrîn încovoiat de vreo 80.

– Deja totul e tîrziu, șopti el și pe obrazii brăzdați de ridurile durerilor, se prelinseseră lacrimi. Am pierdut totul ce am acumulat o viață... familia!

– Nu-i adevărat, îndrăzni să-l îmbărbăteze copila de numai 23 de ani. Omul cît e viu are dreptul să sper. Eu vreau să vă ajut...

Cele ce se petrecură în viitorul an se pot descrie doar într-un roman cu un subiect neverosimil. Inga rămase însărcinată și-i născu lui Radu Inereanu un fecioraș... Niciodată nu s-ar fi gîndit că așa ceva este posibil în viața unui om doborât de atîta cruzime a realității. Dumnezeu parcă vroia să-i dea a doua tinerețe. Vecinii îl priveau cu admirație cum plimbă căruciorul prin ograda mare cu plopii pufoși, ținînd-o la braț pe Inga. Fața lui era înseninată, fericită, dar inima cu fiecă noapte tot mai mult și mai mult îi dădea de înțeles că zilele lui sunt numărate. Acum deja nu mai avea nici o frică nici în fața vieții, nici în fața morții. Cu dînsul alături erau femeia, copilul, și... Dumnezeu.

XV

Radu Inereanu trăia cel mai tensionat an din viața lui. Nu avea servicii, săptămîni întregi nu ieșea din casă din cauza lipsei de bani. Ca niciodată... își dorea să moară. Odată i-a dezvăluit acest gînd feciorului și acela, după o lungă cugetare, i-a spus-o franc:

– Dacă se va întîmpla să pleci din voia ta din această viață, să știi că murind te vom socoti, noi, copiii tăi, cel mai ticălos tată din lume!

Cuvintele fiului i s-au împlântat bine în minte, căci de atunci Radu Inereanu se înfricoșa, atunci când cădea în calvarul depresiilor, îl obseda gîndul suicidului. Conștiința lui, însă, mai păstra dorința ca să... moară. Dar cu voia lui Dumnezeu. Poate într-un accident rutier nefast, sau să meargă și în plină stradă să cadă răpus de un atac de cord. Atunci nu va fi învinuit de copii că a plecat din viață ca un ticălos. Altfel el trăia niște zile de calvar, de unde nu vedea nici o ieșire cît de cît din situație. Era conștient că fiecare om în decursul vieții mereu se gîndește și la moartea sa. Gîndea și pînă atunci, dar acum el parcă o dorea, o aștepta și acest gînd îl înfricoșa mereu, neștiind dacă este sau nu supus unor forțe oculte aduse de cineva străin, neprieten, pe capul lui. Mereu stropea casa cu ageazmă, citea Sfînta Scriptură și se străduia să

se mențină pe faza lui tare. Spera că totul va trece și situația lui, care era grea ca la toți, se va ameliora spre bine. Deseori analiza, cugeta și nu găsea răspuns la multe frământări de ale lui. La vârsta împlinirilor, când trebuia să culegă roadele muncii lui, el devenise parcă singuratic, uitat de toți, fără mijloace elementare de existență, clienții parcă îl uitaseră și el practic era șomer, fără venit la casă. Datoriile enorme îl apăseau din toate părțile. Totodată își dădea seama că viața, relațiile dintre oameni, se schimbaseră radical, comparativ cu relațiile ce existau la anii tinereții lui. La toți le era greu. Fiecare, din cei cu care vorbea, se plîngea și îi spunea că are aceleași probleme, similare cu ale lui. Când o să treacă aceste timpuri grele ale iernii vieții lui, nimeni nu putea să prezică. Și lumea era parcă mai tulbure. Pe harta politică a lumii clocoteau țările arabe. Una după alta treceau prin valurile sîngeroase ale revoluțiilor. În Moldova, politicienii parcă se prinseseră într-o horă absurdă, fără melodie, înțelegere și fiecare politician vorbea ce-i dădea prin cap, socotind că are dreptate. Iar oamenii simpli, alde el, coborau din ce în ce mai mult în haosul mizeriei, creîndu-se impresia că iată iată se va declanșa Apocalipsa biblică pentru întreaga lume. În asemenea situație se gîndea și el: cum ar fi mai bine să plece viu sau mort la judecata de apoi? Gîndurile i se înțețeau și mai mult, când unul dintre copiii se îmbolnăvi... Unica lui salvare, se gîndea el, ar fi fost o femeie înstărită, care să-l iubească pînă la sacrificiu, să-l ieie cu ea peste hotare, în una din țările calde, dezvoltate, poate chiar pe o insulă, de unde să nu se mai întoarcă niciodată. Deseori cînd se pomenea în vecinătatea aeroportului internațional, parcă îl cuprindeau fiorii, amintindu-și cum avioanele i-au răpit aștepta din speranțele lui! Mai întîi i-au dus dragostea în America, pentru ca ea ajungînd acolo să nu se mai răspundă, apoi rînd pe rînd i-a răpit cerul pe cîțiva dintre copiii lui, care, era sigur, că ei nu se vor mai întoarce niciodată să locuiască alături de el. Își imagina că poate va veni o zi însoțită, de sfîrșit de primăvară, cînd va sosi cu bagajele de plecare să se înghesuie și el printre călători la casele de control ale aeroportului gata să plece, și să plece... Dar acest gînd era o curată nebunie, căci nu exista în Chișinău femeia pe care el a visat-o întreaga viață și nu a mai găsit-o. Poate pe lumea cealaltă. Toți cunoscuții, foștii prieteni cînd îl întîlneau aveau grijă doar să-l întrebe, de ce este trist și tras la față?! Nu putea să le explice nimic, fiindcă tristețea lui era încuibată nu în durerea unei răni sîngerînde, ci în adîncul sufletului singuratic. Era conștient, percepînd că această situație s-a încuibat în soarta lui pentru multă vreme, poate pentru totdeauna. Acum, ca niciodată de clare îi erau cuvintele lui Hemingway, care a prevăzut chiar la începutul creației lui, că ...viața, în fine este o mare tragedie, rezultatul căreia, e știut i s-a dat odata cu nașterea. Adică ne naștem pentru a ne trăi misiunea de om, apoi trebuie să murim, pentru a lăsa locul generațiilor noi, care vin și vin după noi.... Cam așa s-a exprimat marele american și el acum acest gînd, pentru sine, îl limpezea, cît se poate de bine. Toată viața, nu numai el, dar orice om cu mîntea sănătoasă, se întreabă despre rostul lui pe pămînt și, nu află nimeni niciodată răspunsul. Radu Inereanu a început ca să citească mai multe cărți sfinte, una dintre ele fiind *Psaltirea Maicii Domnului*, găsind acolo multă înțelepciune, calmitate, dar în fine, tot mai mult se convingea că pocăința este pentru cei care sunt în viață, care

se pregătesc... să moară. Și el, se tot ruga la Dumnezeu ca să-i ierte păcatele comise în viață. Dar care păcate erau? Că și-a permis să aibă mulți copii din relații extraconjugale, că multe din mamele lor au suferit că el nu a fost alături de ele cât odraslele au crescut? Că a iubit femeile? Că a fost uneori lăudăros, lacom, leneș, că a înjurat la mînie, că a apărut oamenii certați cu legea, că a mințit, că a preacurvit? Dar aceste metehne le are fiecare om, de la clipa cînd Eva și Adam au greșit în grădina raiului. Nu el este primul și nu va fi ultimul. Unii tineri, o fac mai deocheat, decât a făcut-o el... În lume deja se planează tendința ca să se legifereze căsătoriile între aceleași sexe, consumul de droguri... Pare că începe traiul din Sodoma și Gomora, înainte ca Dumnezeu să-i pedepsească. Acuma nu-i pedepsește Domnul, dar totuna într-un sfîrșit, la veacul de-apoi, la judecata sfîntă vor fi condamnați. Omul, ca și el, își trăiește viața. Atîta timp cît e tînăr. Sănătos, slăbiciunile se țin lanț de el. Zborul omului e ca al unei păsări tinere, e la o înălțime mare, iar odată cu trecerea anilor, aripile încep să obosească, conștiința să devină mai trează, fiindcă devenim tot mai singuratici și avem posibilitate să cugetăm la rece, fiecă moment trăit. Radu Inereanu deocamdată nu vedea salvarea în nimic, decît doar în iluzii formulate de el și în cuvîntul Sfînt a lui Dumnezeu. În cele din urmă, după moarte, totuna în Împărăția și în Paza Lui o să fie. Zică lumea ce o vrea, dar Dumnezeu pentru Radu Inereanu a fost, este și va fi!

Acum tot mai des cugetă asupra frazei pe care i-a spus-o feciorul la despărțire. Probabil i-a citit descumpănirea din ochi, dezamăgirile din cuvintele lui. Cîndva se visa că va face lucruri utile pentru oameni, va scrie cărți și de ele se vor folosi, el va deveni cunoscut. Însă Radu Inereanu ajunsese să nu fie cunoscut de nimeni, ignorat și la cei 56 de ani, doar a rămas cu trecutul și cu îmbătrînirea preatimpurie, legată de o singurătate reală și sufletească. Nu a știut să facă în viață lucruri elementare, utile: să-și facă prieten bun măcar pe una dintre femeile care au fost alături de el. Acum ce i-a rămas? Să se gîndească la moarte, adică să plece?... A cugetat îndelung la această chestiune și într-un sfîrșit, tot el s-a întrebă: Dar ce hotărăște o dispariție subită, adică, moartea? Nimic. Pur și simplu pleci dintre oameni. Te faci pămînt. Acolo ești neînsuflit, fără dragoste, tristețe, căldură... Acolo nu gîndești, nu crezi, nu te bucuri, nu te sperii, nu ajuți, nu susții, nu vezi, nu auzi... E o dispariție în beznă cosmică eternă! Și în cele din urmă, Radu Inereanu conchise: cît de greu și de anevoios nu va fi drumul vieții, el o să se lupte pentru a rămîne cît mai mult pe aripile vieții. Viața este frumoasă și, păcat că uneori prea puțin suntem pregătiți pentru a-i suporta necazurile, capriciile, durerile, disprețurile, depresiile. El s-a convins că, prin dureri și chinuri, dar se va menține în Viață. Dumnezeu i-a dat-o și tot Dumnezeu cînd a socoti să i-o ieie o s-o facă.

Radu Inereanu se trezi în zori, stropi casa, apoi pe el cu agheazmă, se rugă lui Dumnezeu să-l ierte pentru gînduri necurate și se afundă cu toată ardoarea în marele Ocean al omenirii care este Viața Omului. Deocamdată aici este locul cu suferințele și liniștea lui.

Nora Anișoara

Gheorghe

Radu

Ginerii

**Prietenul meu Dumitru Fusu și Anișoara,
regretata lui soție**

CUPRINS

MOLDOVA.....	6
Etimologie, denumirile țării.....	6
Geografie.....	7
Istorie.....	8
Cum a început cucerirea de către Rusia	9
a Principatului Moldovei.....	9
Textul Testamentului.....	9
Rusia răpește Pământul Patriei noastre prin Târgul jefuitor făcut cu	
Turcia de la București în 1812.....	12
Tratatul între turci și ruși.. fără participarea moldovenilor.....	14
Tratatul de pace.....	15
Unirea de la 1918.....	17
Ocuparea Basarabiei de către Rusia în 1940	18
Protocolul adițional-secret ruso-german din 23 august 1939.....	20
Avizul savanților „Cu privire la semnificația datei de 28 iunie 1940”	24
Dând glas pustietății.....	28
Grigori Ivanovici Kotovski, fondatorul crimei organizate moderne	
din Basarabia.....	35

Proză

Copiii serenadelor (roman).....	58
---------------------------------	----

Nuvele, povestiri

Abatorul.....	337
Mădălina Manole.....	358
Pe Insula Șerpilor sirenele cântă românește	374
Câmpia trandafirilor sălbatici	394
Bătălia cocoșilor.....	415
Catacomba.....	425
Îmbătrânește vântul.....	437
Un vis flămând în lumânare	447
Moartea e minunea vieții.....	454
Gazela.....	459
Nelli – zvăpăiata	462
La poarta vișinilor verzi.....	469

Pe linie moartă.....	472
Complotul.....	478
A fost odată.....	486
Închină-te tăcerii.....	489
Sarcofagul.....	494
Cea mai tristă baladă de iubire.....	501
Răzvrătitul.....	532
Etlia Becker.....	541
Frunze căzătoare.....	550
Amicele.....	559
Bădăranii.....	562
Dragoste de fluturi galbeni.....	567
Sărbătoarea unei fecioare.....	572
Atunci când noaptea nu dormea.....	577
Doinița.....	582
Viscolul.....	586
Zidul.....	588
O poveste despre noapte.....	593
Dragostea din casa cealaltă.....	597
TIKENNI GÛL.....	604
Plăcut sau păcătos.....	615
Omul de-aici e pasărea de-acolo.....	624
Ghențura galbenă.....	634
Să nu ne dezicem de proverbe, copii.....	641
Străinul.....	651
Teatru	655
Supermarket – crematoriu.....	655
Domnișoara matură.....	671
Arabescuri	683